L. NAZ.
MANUELE III
110
M
24
APOLI

110
M
24.

53
R
12

VIII. I. 13

IV · IVVENALIS AQVINATIS

Satyrographi opus. Interprete Joāne Britānico viro eruditiſſimo. Una cum Jodoci Badii Aſcēſii familiaribus explanationibus. Cū figuris apte appoſitis. Jndex praeterea omniū rerū in margine exiſtētiū ſm ordinē Alphabeticuz: vt facilius quaecūqz volueris inuenire poſſis.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

R. E. B. NEAPOLIS

Carmen Pamphili Saxi.

Tela, faces, laqueos, horrorem, fulmina, morſus,
Verbera, clamores, murmura, dicta, ſales:
Qui Iuuenalis auet pernoſcere funditus, immo
Affectus, animum, pectora, cor, genium,
Hunc legat, interpres non eſt, ſed carminis auctor
Egregii uatis, uita ſed egregiis.
Carmina non generat, ſed gignit, aperta, ſerenat.
Senſa nec exponens lucida, ſed generat.
Increpat, inuehitur, caſtigat, corrigit, urget,
Cogit, ſolicitat, ducit, agit, ſtimulat.
Proſa canit uatis concentu dulciter, huius
Concentus proſa ſoluitur, & loquitur,
Deniq; ſunt, unus ſub uate Britannicus ipſe eſt
Collectus, numeris clauſus & exiguis.
Sub ſe collectus uates extenſus in illo eſt:
Qui legit hunc igitur, cantus utrunq; legit.

Ioannes Britãnicus Brixianus Salutem plurimam
dicit Senatui,populoq́ Brixiano.

COnſideranti mihi,ampliſſimi Patres Brixiani,ho
mines(ut placet Stoicis)hominum cauſa eſſe ge
neratos,vt ipſi inter ſe alius prodeſſe poſſit alii,i
mentem veniebat eum demum illiberali cenſen
dum eſſe ingenio,qui omnia,quæ aut diceret,aut
faceret,aut deniq́ cogitaret,non ad aliquam aliorum utilita
të,ſed ad ſuũ dumtaxat cõmodum referret.Nec imerito.Nã
(q̄ & Plato ſenſit)illud ſemper nobis in animo fixum eſſe de
bet,nos non ſolum nobis,ſed patriæ & amicis natos eſſe,ut
non magis noſtra,q̄ aliorum cõmoda quęrenda ſint.Quare
Patres ampliſſimi,cum in toto ætatis meæ tractu omnia të
porũ momenta ad precipiendam doctrinã cõtulerim,uſq́
ſim clemẽtia Dei noſtri eo perueniſſe,ut ex his ſtudiis aliquẽ
omnino retulerim fructũ,putaui operæpretiũ me facturum
eſſe,ſi eum non ſolum ad meã,ſed ad communem omnium in
literis verſantium vtilitatẽ,& beneficentiam cõferrem,Sed
cum multa in hac re literaria:extarent:quæ non magis dele
ctabilia:q̄ fructuoſa eſſe viderẽtur:in quibusq́ non ſine ali
qua laude uerſari poſſem:exiſtimaui eum mihi poetam inter
pretando,cuius doctrina ex omni fere parte ad noſtram in
ſtitutionẽ eſſet accõmodata.Iuuenalis igitur Satyras,etſi tẽ
poribus noſtris a nõnullis aliis egregie literatis cõmentatori
bus,uel cum magna ipſorũ laude enarratæ fuerant,aggreſſi
ſumus:q̄ omnino animaduerteremus in toto ope multa ab
iis,ſiue incuria quadã,ſiue conſulta opera p̄terita eſſe:q̄ quæ
ipſi forte itelligerent,eadẽ & cęteris perſpicua arbitrarent:
multaq́ etiã longe aliter expoſita,q̄ ſenſus auctoris expoſce
ret.Hocq́ eo libertius fecimus,q̄ Iuuenalẽ eum eſſe nouimus
poetã,qui ueluti flagello,atq́ enſe peccãtiũ uitia perſequens
ſaluberrimo carminis ſui ſtilo docet a ſemita turpitudinũ de
clinandũ,honeſtatẽq́ apprehendẽdã ita,ut in ſcholis(quãdo
adoleſcẽtes poeticæ inſtituẽdi ſint)nihil fere utilius,fructuo
ſiuſue legi queat.ii enim mihi tum demũ probatiſſimi uiden
tur auctores:quorũ doctrinã non tam ad uoluptatẽ,q̄ ad in
ſtitutionem noſtrã refertur.Confido aũt in toto opere p̄ter
fortaſſe tria,aut quatuor ad ſummum loca:quæ aut ingenii
mei imbecilitate,aut morũ ignoratione ueterum:non intelle
cta altioribus ingeniis enodanda relinquo:nihil prorſus reli
ctũ quod a me nõ ſit optime dilucidatũ:multaq́ etiam lõge
rectius explicata,q̄ ab omnibus aliis,qui ante me in poetam
ſcripſere.Quod aũt lucubrationes meas uobis ampl.Pa.dicã
das eſſe cẽſuerim,illud me maxime impulit,q̄ memineram ſu
perioribus ãnis,cũ in Achilleida Statii,& Satyras Perſii cõ
mẽtarios edidiſſem:vobiſq́ nũcupauiſſem alteros:ita uobis
placitos fuiſſe:vt me non mediocris ſolum laus & gratulatio
ueſtra ſecuta ſit:ſed inſuper ampliſſimũ mihi munus publico
totius ſenatus conſulto decretũ fuerit.Qua una liberalitate,
ita me uobis prorſus deuinxiſtis,vt ſtatuerim ſiq̄d unquã in
his ſtudiis laude dignũ perficerem:id totũ vobis tradere atq́
dicare.Et cur nõ facerẽ?cum hæc noſtra ciuitas bonarũ ſem
per artium ſtudiis delectata ſit,in dieſq́ uehementer delecte
tur?Quot enim ex hac ciuitate(ut a cultu diuino exordiar)
ſanctiſſimi Epiſcopi,atq́ etiã Cardinales?Quot uerbi diui
ni ſaluberrimi(ut dicũt)Prędicatores?Quot iuriſcõſulti,uel
ueteribus legũ conditoribus cõparandi?Quot Phyſici præ
clariſſimi?Quot in omni genere doctrinę cõſumatiſſimi uiri
prodiere?Sed q̄d probatiſſimos ciuitatis mores celebrẽ?cũ
ipſe Plinius Iunior fateatur ipſam multũ antiquæ uerecũdię,
& frugalitatis retinere,ac ſeruare?Labores igit̃ noſtros am
pli.Pa.quos forte maiori uoluntate,q̄ facultate p̄ſecimus,uo
bis afferimus obſecrãtes,ut quãdo nihil ſit tã bñfactũ:q̄d nõ
uellicare malignitas poſſit:eos in tutelã ueſtrã ita recipiatis:
ut omnibus perſpicuũ ſit Britãnicũ,omniaq́ eius opera uo
bis eſſe cõmendatiſſima.Quod ſi a uobis(ut cõfidimus)fiet,
ſtudiũ profecto noſtrũ ad grauiora maxime excitabit̃.Vobis
aũt Dñi noſtri Ieſu Chriſti clementia incolumitatem perpe
tuam,& ſalutem æternam largiatur. Valete.

Iodocus Badius Aſcenſius Henrico Valuphino artium bo
narum profeſſori optimo,ac clariſſimæ Lugdunenſiũ
ciuitatis grãmatico diſertiſſimo,& amico pri
mario Salutem plurimam dicit.

CVm hiſce diebus in ludo tuo Lugdunẽ.uirorũ
præſtantiſſime virgiliana Bucolica accuratius in
terpretarere:animaduerti diuinum illum,ac pla
ne incomparabilem artificem,in quintæ Aeglogæ
Bucolica phraſi:amicitiæ uere:cuius inter nos in
diſſolubile fœdus percuſſimus,omnes explicuiſſe numeros.
Quippe in qua ſibi Menalcas & Mopſus paſtorales illi amici
mutuo cedunt:honores impartiunt:ſtudiorũ paritatẽ exhi
bent:cõmunem amicum prædicant:munuſcula conferunt:&
ſexcenta id genus alia:quæ & pariunt:& augent:& p̄ſeruant
amicitiam:non oſcitabundus lector offenderit.Quorum qui
dem omnium nunc mihi præſertim in mentem uenit:cum
memoria repeto:q̄ iucunda ſtudia:quaſq́ amicas confabula
tiones habuerimus.Tecum etenim,ut Perſianum illud citẽ.
longos memini conſumere Soles:Et tecum primas epulis de
cerpere noctes:Vnum opus & requiem pariter diſponimus
ambo.Is ſiquidem tibi uiſus ſum:Ennianum quoq́ uerbum
adducam:qui cum ſæpe libente menſam,ſermoneſq́ tuos,re
rũq́ tuarum comiter impartires.Cui res audacter magnas,
paruaſq́,iocumq́ exprimeres.Tu uero mihi exploratiſſime
cognitus es is:de quo ſic idem poeta ſubſequitur:Doctus:fi
delis:ſuauis homo:facundus:ſuoq́ Cõtentus:atq́:beatus:ſci
tus:facunda loquens In tempore:commodus & uerborum
uir paucorum.Multa tenens antiqua ſepulta:& ſæpe uetu
ſtas:Quæ facit & mores,uetereſq́,nouoſq́ tenentem.Mul
torum ueterum leges,diuinumq́ prudentem:Qui multa lo
quiue,tacereue poſſet.Addamus ad has tuas uirtutes quoti
diana tua in me beneficia:quæ me ſaneque ſolicitum haberẽt,
ut qui neſciam:Quæ tibi:quæ tali reddam pro munere do
na.Multo tamen ſolicitiorem haberẽt:niſi animi tui cando
rem,libertatemq́ uel in cute cognoſcerem,Neq́ tamen idcir
co aut minus debere arbitror:aut negligentius referre cona
bor,ubi facultas erit.interea uirorum optime amice ſuſcipe
manu has noſtras in Iuuenalem tam familiares explanatio
nes:ut ſi quæ ſint ſatyricæ muſæ,eas mihi non minus offen
ſas ueteri poſſem.quam Macrobius i priore de ſomnio Sci
pionis libro Eleuſinas deas Numenio philoſopho ſacta ea
rum reuelaturo offenſas prædicat:quippe abs quo ſe proſti
tutas conquiritarentur.Nullum enim uerbum prætermiſi:
cuius aut explanationem,aut contextum,ſiue ordinem non
conſecutus fuerim.Quod non eo tamen animo feci,quo lite
ras bonas proſtituerem.Multa etenim bonis ingeniis ſubti
lius explananda:multa doctis addenda:multa ſtudioſis lati
us exponenda conſulto reliquimus:ſed quo bonos mores:
uel ex hoc poeta addiſcere uolentibus aditum facerem.Nam
complures altioribus uacantes negociis:aut propter com
mentariorum prolixitatem:aut propter auctoris obſcurita
tem,hunc poetam legere recuſantes:nunc uno intuitu,& or
dinem & explanationem(ſi non fallor)libenter amplecten
tur.propoſuimus autem Ioannis Britanici uiri eruditiſſimi
commentarios:ut qui maiora uelint:ad manum habeant.
Hanc autem opellam noſtrã incredibili dexteritate peractã:
idcirco nomini tuo nuncupo,atq́ dedico:ut quicunq́ eam
uidebunt(ſiqui forte uidebunt)intelligant te non ſolum
Lugdunenſibus tuis,quos incomparibili eruditionis tuæ be
neficio deuinxiſti:gratum ac iucundum eſſe:ſed uel Aſcenſio
cariſſimum.Acceſſit Simonis Vincentii bibliopolæ optimi,
& utriuſque noſtrum amantiſſimi:cui hanc operam naua
mus:plenum & totis punctis ſuffragium.Accipe igitur igi
tur,ut rurſus dicam,amica manu uir egregie exiguum hoc
munuſculum:non cuius egeas:doctior enim es,quam ut hãc
facilitatem deſideres:ſed ut multos mortales i literatura ru
diſculos demerear.Hæc ſumma eſt.Vale literarum decus:
Lugduni.ad.XIII.Calendas Decembris.Anno ſalutis no
ſtræ.M,CCCCXCVIII.

Annotationes quædam Ioannis Britannici in Aſinum apuleii, & Siluas Statii.

FVerat mihi i animo Dominice Bonomine, & Gabriel Cimine multa quæ apud uarios auctores, in primiſq; Aſinum Apulei, Sermones & Epiſtolas Horatii, Siluas Statii, & Plauti Comœdias, uel mendoſa, uel parum curioſe a cōmētatoribus explicata, legebātur: colligere, ac publicare, ut una cum cōmētariis Iuuenalis ad cōmunem ſtudioſorum utilitatem imprimerentur. Verum inſtantibus impreſſoribus: quorum ſtudium non minus plerunq; ad ſuum, quā ad aliorum commodum feſtinat: coactus ſum in præſentia maiori huius laboris parte ſuperſedere. Nec aliud mihi licuit, q̄ paucula quædam apud Apuleium & Papinium annotare: quæ literatis omnino placitura cōfidimus. Reliqua alias cum plus otii dabitur, proſequemur. Principium igitur ſumemus ab exordio Apulei de aſino aureo. Vbi quæri a multis ſolet Epigramma ne ſit. Et legendum At ego: an ut ego. Quare ut utrunq; diſcutiamus nemini uel mediocriter erudito dubium eſt principium factum eſſe de epigrammate ex iambico trimetro, quod octo conſtat carminibus ſic.

Vt ego tibi ſermone iſto mileſio
Varias fabellas conſeram, atq; aures tuas
Beneuolas lepidulo ſuſurro permulceam,
Modo ſi papyrum ægyptiam tu argutia
Nilotici calami inſcriptam non ſpreueris
Inſpicere, figuras hominum in alias imagines
Conuerſas, & in ſe rurſum nexu mutuo
Refectas ut mireris hic exordior.

Legendumq; eſſe ut ego, nō at ego. ut ſit ſenſus & ordo: Exordior figuras hominum conuerſas in alias imagines: ut Apuleius conuerſus fuit in aſinum: & rurſum in ſe refectas mutuo nexu, nam & in ſeipſum ex aſino reformatus eſt & refectus mutuo nexu: hoc eſt alterna ligatione, ut modo in aliam tranſeant imaginem, modo in priſtinam redeant. ut mireris: ideſt ita conuerſas in alias imagines, & rurſum in ſe refectas ut mireris: ut poſſis mirari: quaſi dicat mirum tibi uideri poſſit ita conuerti: & rurſum in ſe reformari. Exordior autem hæc: ut ego tibi ſermone iſto mileſio uarias fabellas conſeram: ſicq; rationem affert quare exordiatur has figuras mutatas: ut ſcilicet opus componat ex uariis fabellis: & proinde eum delectet: ut omnino legendum ſit ut, non at. Modo ſi papyrum: hoc eſt ſi modo papyrum ægyptiam non ſpreueris inſpicere illud addo fortunaſq; ſuperfluum eſſet: atq; ideo tollendum, nam nec uerſus dictionem patitur, nec fortunæ hominum in alias mutantur imagines, ſed tantum figuræ.

Illud præterea legitur in primo Modico, ſecuriuſ: in quo dato emendāda eſſe contendimus. falluntur enim qui legunt mordico ſecurius. cum omnino modico ſecurius legendum ſit: ut ſit aduerbium: ideſt paulo incautius & imprudentius, tanquam qui nihil timerem, qui enim nihil timent in mandendis cibis ſecure comedunt. ut ſit ſenſus & ordo: Ego nuni mo minus interii dum geſtio contruncare modico ſecurius offulam grandiorem polentæ caſeatæ in conuiuas æmulos: emendate ēt legendum eſt inter conuiuas, non in conuiuas.

In eodem quæri ſolet an legi debeat conuectore illo tuo: cum reuera conuector is appellatur, qui eodem uel uehiculo vel naui vehatur: & hic Socrates quem conuectorem appellat, non naui vectus ſit, ſed pedibus iter cum eo fecerit: quare illic indubitato legendum eſt conuentore a conueniendo: hoc eſt ſimul ueniendo ſicut aduentorem alibi appellat, qui aduenit quem etiam vernaculo ſermone Auantorem appellamus: quaſi qui crebro ad officinas noſtras aduentat.

Apud eundem in primo legitur. Plane quod eſt mihi ſummæ principium ego diligenter penſitatis uerbis arbitror legendum præcipuum. ut ſit ſenſus & ordo: Fotis emito iſtis nummulis fœnum & ordeum equo, qui me ſtrenue uexit: quod eſt mihi ſummæ præcipuum, hoc eſt quod mihi maximæ eſt curæ.

Item in ſecundo legitur: Quid cum frequenti ſobole ſpiritus cumulat uerticem. ubi quæritur ſpiritus ne an aliter legendum ſit: quare non ignorandum ab Apuleio capillum ſpiritum in capite capi pro capillo in ſpiram & reuolutionem multiplicem collecto & cumulato: quemadmodum uidimus in numiſmate Diuæ Fauſtinæ, cui in capite capillus duplici ordine in gyrum ductus cumulatur a ſpira deducto unde ubi in media producta ſicuti a turre turritus a crine crinitus. Eſt autem ſpira (vt expoſuimus apud Iuuenalem) collectio funis i orbē & anguē dicimus collectū in ſpirā: hoc eſt gyrū & reuolutionem. Et circulum illū etiā entē in baſi columnæ.

In eodem in tertio legitur: Specta denique quam paruis, quamq; futilibus tanta res procuretur Herculis. ubi nos corrigimus herbulis. Vt ſit ſenſus: Specta q̄ paruis, q̄ futilibus herbulis tantæ res procurentur. ſequitur enim aneti modicum cum lauri foliis immiſſum.

Apud eundem in tertio ſic legitur: Ain inquit Vulpinaris ampſio: meq; ſponte aſciam cruribus meis illidere compellis: Sic ignem meum ipſa lupulis conſeruo Theſſalis: ubi mendas duas eſſe tollendas dicimus: ut ſic legatur: An inquit Vulpinaris non Ain. Item non Sic ignem, neq; ſaginer. ſed ſic agnum meum. vt ſit ſenſus. Ah Vulpinaris ameſio: meq; compellis aſcia crura ſtrica ledere, ſic agnum meum conſeruo lupulis Theſſalis: hoc eſt ſic amatorem meum trado meretricibus Theſſalis: vt recte metaphoricos dixerit lupulis: quia agnū nominauerit amatorem.

Apud eundem in tertio ſic ſcribit: Reſpicio pilar mediæ, quæ ſtabili trabes ſuſtinebat. In ipſo uere meditullio Hippona Deæ ſimulachrum reſidens ædiculæ. corrigo in ipſo fere meditullio.

Apud eundem i quarto vbi de Cupidine loquitur ſcriptū eſt ſic: Qui malis ſuis moribus contempta diſciplina publica flammis, & ſagittis armatum per alienas domos nocte diſcurrēs. vbi quæri ſolet, quid tria illa verba ſignificent contempta diſciplina publica. Quare ut locus omnibus ſit perſpicuus ita nos intelligimus Cupidinem nocte per domos alienas diſcurrere, & adulteria multa committere contempta diſciplina publica: ideſt contemptis legibus quibus cauetur ne tempore noctis cum armis diſcurratur, neue adulteria, & id genus flagitia committantur.

Apud eundem in quinto ſic legitur: Sed prius, inquit, centies moriar, q̄ tuo iſto dulciſſimo connubio caream: vbi nos legendum eſſe centies contendimus, & nō ſenties. vt ſit ſenſus Ego me centies prius neci tradidero, q̄ tuo iſto connubio caream, vt ſit quaſi prouerbiale dictum. Nam ſic dicere ſolemus: Prius millies moriar, q̄ tibi iniuriam faciam.

Apud eundem in ſexto vbi mentio ſit de curru donato a Vulcano Veneri ſic legitur: Lunæ tenuantis detrimento cōſpicuum, & ipſius auri damno pretioſum. vbi pro Lunæ tenuantis limæ legendum eſſe diximus. Nam Apuleius oſtenſurus eſt currum illum duplici ratione in pretio fuiſſe: & ipſo artificio & materiæ abundantia. ait ergo currum conſpicuum eſſe detrimento limæ tenuantis: hoc eſt detritu & politione pulcherrimum. pretioſum autem damno ipſius auri: hoc eſt iactura magna auri: quaſi in quo multum auri fuerit, & veluti magnum damnum.

Apud eundem in ſeptimo ſic ſcriptum eſt: Prætereuntem me Orato fueram aggreſſus. ubi nos pro prætereuntem me prætereuntē, & pro Orato Orico. ut dicat Hemus ſe aggreſſum fuiſſe procuratorem principis prætereuntem Oricum: hoc eſt prætereuntē & tranſeuntem iuxta Oricum. Nam oricum ciuitas eſt Macedoniæ, quam totam Hemus ſe uaſtaſſe prædicat. Et hæc uera eſt lectio.

Apud eundē in ſeptimo legitur Sed plane concinnatū ſolutum, & ſolitarium ob indicinæ præmium occupaſſe. ubi mendum eſſe dicimus: ut legendum ſit cōcitatum & non cōcinnatum. Nam ille peierauit ſe occupaſſe: hoc eſt apprehendiſſe aſinum, & ſolutum, & ſolitarium concitatum ad fugam: ut præmium indicinæ: hoc eſt indicii conſequeretur.

Apud eundem in octauo legitur: In profundam Rorgam cupidinis ſeſe paulatim neſcius præcipitauit: corrigo in profundam ruinam cupidinis. modica enim literarum mutatione commiſſum eſt mendum.

Apud eundem in octauo ſcriptum eſt: Arreptum ſeruulum eius, qui cauſam tanti ſceleris luxuriæ ſuæ præſtiterat: ubi duo ita corrigimus: ut tollatur eius: & pro luxuriæ uxoris legatur. ut ſit ſenſus & ordo: Dominus eorum arreptum ſeruum, qui cauſam tanti ſceleris præſtiterat uxori ſuæ: ut ſe ſuſpenderet, in puteumq; ſe cum infantulo demitteret alligauit arbori ficulneæ.

Apud eundem in octauo ſcriptum eſt: Et ſtico me tumida parte deligatum tradidit Philebo: ubi nos corrigimus: & ſtico me tomicem ſpartro deligatum tradidit, oſtendit enim aſinus ſe ſtatim nouo domino traditum fuiſſe deligatum capiſtro ſparteo. Nam tomex reſtem & funiculum ſignificat. Vitruuius in ſeptimo ait aſſeres tomice, religandos; ab eodem tomices ex ſparto hiſpanico commendantur: quod uocabulum deduci uidetur a græco   .i. a ſparto.

Apud eundem in nono legitur: Aſellus iners, & nihilominus morbo deteſtabili caducus: ubi aliqui altoquin literati falſo exponunt morbum comitialem dici & morbum caducum: quare putaui illud ſciendum morbum illum, quo non modo homines, & uaria animantia uexantur, comitialē dici non caducum. Cum caducus is dicatur, qui cadat. morbus enim non cadit ſed homo. Vnde dicimus & poma caduca q cadant. & bona fortunæ caduca, ſed non morbum caducum.

Apud eundem in nono legitur: magnas & poſtremas domino illi fundorū clades annuncians: corrigimus ſic: magnas & poſtremas domino illi filiorum clades annuncians: Nam tres liberi eius occiſi fuerant.

Apud eundem in decimo legitur. Dedi nō uenenum, ſed ſomniferum mandragoræ illum. Quid ſi legatur mandragoræ ſuccum.

Apud eundem in decimo legitur: Sed bene q utrinque ſecuā ſermone prolato, iactare medium quæritur: corrigimus: Sed bene, q utrinque ſecus ſermone prolato, facto remedium quæritur.

Apud eundem in decimo legitur: Atq; hæc omnia perfacile obediebam. nos corrigimus: obibam, ut ſit ſenſus: Hęc omnia facile faciebam. i. exequebar.

Apud eundem in eodem legitur: Citato & intorto genere, geſticulatione alacri demonſtrabat. lego ego: citato & intorto itinere, & non genere.

Apud eundem in Vndecimo ſic ſcriptum eſt: Sopor circunfuſus oppreſſit, nec dum ſatis conſperam, Quid ſi legatur cōſopiueram. i. nondum cœperam dormire.

Apud Papinium in prima Silua legitur: Nec ferro, aut ære laborat ſub genio, lego ſed genio. ut ſit commendatio ipſius Domitiani, qui ut Deus magno eſſet oneri ipſi terræ, ut ſit ſenſus: Humus non ferri, aut æris pōdere tantum premebatur: quantum pondere genii. hoc eſt ipſius Domitiani.

Apud eundem in Epithalamio Stellę legitur: Et de pieriis uocalem fontibus undam. Qui locus, quia ſiccis (ut aiunt) pedibus præteritur a commentatoribus: uiſum eſt lectorem monendum: poetam intelligere ab ipſis muſis non ſolū ignē, ſed & aquam in nuptiis adhibitam: hocq; ex ueteri ritu quo illud cuſtodiebatur: ut ignis & aqua adhiberentur: quia hæ duæ res humanam uitam maxime continent. unde Valerius Flaccus in ultimo libro: Ignem Pollux, undamq; iugalem Prætulit.

Apud eundem in Tyburtino Vopiſci legitur: An emiſſas percuncta cubilia nymphas. nos corrigimus lymphas. ut intelligamus deſcribi lymphas calidas: quæ per parietes cubiculorum mittebantur ad calefacienda cubilia. De qua re ita Seneca ad Lucilium: Quid loquar ſuſpenſura balneorum & impreſſos parietibus tubos, per quos circunfunderetur calor: quo ima ſimul & ſumma fouetur æqualiter.

Apud eundem in Soteriis Rutili Gallici legitur hæc carmina: Tunc Deus Alpini, qui iuxta culmina dorſi Signat Apollineos ſancto cognomine lucos: Reſpicit (heu tanti pridem ſecurus alumni: Progreſſuſq; morans) inde mecum epidaurea proles: Hinc alti gaudens datur aggrediēda facultas Ingentem recreare uirum tentemus adorti. Quorum ſenſus cum aliquantulum obſcuritatis habeat: uiſus eſt mihi ad communem ſtudioſorum utilitatem illuſtrandus. Senſus eſt ergo talis: apollo, qui iuxta Vercellas ad radices alpium colebat. unde Vercellæ apollineæ ſunt nominatæ a Martiale: ſentiēs Rutilium Gallicum ægrotare ad eum uenit, uocato ſecum filio ſuo Aeſculapio: quem ad præſtandam ei ualetudinem mira hortatur arte. Eſt autem ordo: Tunc Deus qui ſignat lucos apollineos ſacto cognomine iuxta culmina Alpini dorſi, reſpicit ſubaudi Gallicum ægrotantem: aut (quod magis placet) Aeſculapium: & ait Hinc mecum epidaurea proles: hinc inquam ſubaudi ueni. Alti gaudens: corrigo altis gaudens ut eum ſic laudando ad officium excitet: quaſi dicat q rebus tantum magnis gaudens: nec niſi uiris primariis: aut (quod non diſplicet) grauibus morbis opitulatis. Datur aggrepienda facultas: offertur, inquit, res capienda & digna uiribus tuis, cum ſit Rutilius uir magnæ auctoritatis, Tentemus inquit adorti recreare ingentem uirum, reliqua illa: Heu tanti pridem: dicuntur per parēthesim a poeta: quaſi q doleat Apollinem tanti alumni fuiſſe tam immemorē. Tota q; hæc oratio eſt Apollinis uſq; ad illud carmen: Dixerat inueniunt poſitos &c. Securus negligens & parū curans alumnum ſuum Rutiliū. Progreſſuſq; morans: hoc eſt tardans progreſſus ad medendum.

Apud eundem in eiſdem Soteriis legitur: Hunc igitur (ſi digna loquor) rapiamus iniquo Nate Ioui: ubi per Iouē iniquum intelligimus Plutonem: qui iniquus eſt, cum tales ſtudeat habere animas: Iouem autem appellari Plutonem docet Auſonius ſic. Aut Iouis Eliſii, qui catamitus eris, Sic etiā Iunonem dicimus Proſerpinam. Papinius in ſecundo lib. de Glaucia: Iam complexa manu crinem tenet infera Iuno.

Apud eundem in eodem legitur: Neu ſibis flamma caninos Vreret. corrigo uilis flamma.

Apud eundem de pietate Abſcantii in Priſcillam leguntur carmina. xiii. illic: Sera quidem tanto. quorum ſenſus cū a commentatoribus ſilentio prætereatur: & aliqua tamen egeat interpretatione: uiſus eſt mihi explicandus. Senſus eſt ergo: Scio quidem tardam eſſe meam cōſolationem: cum annus iam præterierit: ex quo Abaſcantius amiſit vxorem, Sed tunc inquit in recenti dolore ſolatium erat flere miſerias amici, & cum eo dolore. Quod ſi uoluiſſē in ipſo primo uulnere, cum amiſit vxorem conſolari eum nullo quidem modo potuiſſem: immo, inquit, ne cantus quidē Orphei uel muſarum ualerent mulcere tantum dolorem. Sicq; pietate Abſcantii commendat.

Item in eodem legitur: Sic plena maligno Afflantur fumēta notoi ſic alta ſeneſcit Imbre ſeges nimio. lego uineta: & nō fumenta.

Apud eundem in Epicedio in patrem legitur: Tuus ut mihi uultibus ignis Irrubuit. Cuius loci ſenſus eſt: tres, inquit, menſes præteriere poſtquam vultus meus rogo tuo calefactus rubuit: ex quo mortuus es: & cinerem uidi tuum oculis meis humentibus. cū interea nihil prę dolorē potui ſcribere.

Apud eundem in eodē leguntur quinq; illa Carmina: cur magis inceſſat ſuperos. quorum ſenſum ita explicamus: Poeta oſtēdit non minore ſe affici dolore amiſſo patre, q̄ aut mater, quæ amiſit filium, aut uxor quæ iuuenem maritum. leguntur q; cum interrogatione. Cur magis inceſſat ſuperos. i. de Diis cōqueratur, & conuitio afficiat, q̄ ego? Liceat: id eſt ſi liceat, ſi non retineatur.

In eodem ſic legitur: Et phrygium ſilicem. In quo interpretes aiunt poetam intelligere de Hecuba, quæ conuerſa fuerit in lapidem: ſed cum hoc nullis auctoritatibus poſſit ſuſtētari, arbitror intelligendū de Niobe: quæ (ut notum eſt) conuerſa fuit in lapidem ſipylum. fuit enim ex Sypilo, vrbe Mæoniæ, quæ Phrygiæ contermina eſt.

In eodem legitur: Saltuſq; ingreſſa uiriles Non formida/

ta temeraria Chalcide Sappho,lego Leucade non Chalcide referturq; ad hiſtoriam. Nam ad templum Acciacum, quod in ſinu ambratio eſt,petra prærupta eſſe ferebatur: unde qui ſe dimitterent in mare,amoris flamma leuarentur.id egiſſe Sapphoſcribit Strabo ex Menandri au ctoritate, ideo temeraria qñ ſe ex Leucade deiecerit.

Apud eundem in Epicedio in ſilium legitur:Mens flumine tanto inferior.cuius loci ſenſus eſt:Mens,inquit,mea inferior tanto flumine.i.quæ tanto infringitur fletu,& ſuperat: ac per hoc inferior:nihil reperit dignum quod canteт.

In eodem ſic legitur:Infantem lingua ſimium, ſalibuſque proteruum.corrigo nimium.

Apud eundem in Epicedio in Glauciam melioris legitur: Cum tibi quas ueſtes:quę nō geſtamina mitis Feſtinabat he rus.Ego uero corrigo:Quas tibi non ueſtes, quæ non geſtamina mitis Feſtinabat herus

Item in eodem legitur:Hunc quanquam Hectoreos cineres,Troiamq; peroſus Turribus e Phrygiis eſſet miſſurus Vlyſſes.corrigo fleſſet.

Item in eodem legitur:Deſertas exutus opes:placet magis ut legatur:Deſertas exoſus opes.

Apud eundem in Epicedio pileti vrſi legitur:Qualis bellis iam caſſide uiſa Parthenopeus erat:corrigo miſſa:ut ſit qualis erat Parthenopeus in bellis caſſide miſſa pro demiſſa: hoceſt depoſita.

Apud eundem de lachrymis Hetruſci ſcriptum eſt: Et inferna regimen timet Aeacon urna.lego rigidū pro regimen.

Apud eundē de coma Earini legitur:Haud ullo cōcuſſum Vulnere torpens De ſexu tranſire iubet.corrigo: Haud ullo concuſſum vulnere corpus.

Apud eundem ad Claudiam uxorem legitur:Cui mite ſolum trans æquora uectæ Ipſe Dioneæ monſtrauit Apollo columbæ. lego Dionea columba:non Dioneæ columbæ: ut ſit augurio columbæ. Conſtat enim Parthenopen ſecutam eſſe augurium columbæ: cum ex chalcide delata eſt in Italiam.unde in quarto libro ad Iulium Menecratem: Tu ductor populi longe migrantis Apollo,Cuius adhuc uolucrem læua ceruice ſedentē Reſpiciens blande felix Eumelis adorat.

Apud eundem in conſulatu Domitiani:Mecum altera ſæcula condes:Et tibi longæui reuocabitur ara parentis: corrigo Ara Terenti:ut dicat ipſum Domitianum victurum,tam diu:ut uiſurus ſit alteros ludos ſæculares, qui centeſimo & decimo quoq; anno celebrabant in campo Martio: in eo loco:qui Terentus dictus eſt:vbi ara fuit Diti & proſerpinæ conſecrata.De qbus Valerius lib.ſecūdo.& Feſtus Pōpeius.

Apud eundem in Epulo Domitiani legitur: Non centum inſigne columnis:Sed quantæ ſuperos,cæluмq; Atlante remiſſo Suſtentare queant,ſuper hoc vicina Tonantis Regia, ubi duo corrigimus:ut legamus:Quante ſuperos:non quante.Et ſtupet:ubi ſcriptum eſt ſuper.

Apud Plautum in Captiuis legitur:Nam hoc pene iniquū e comico coragio: conari de ſubitontos agere tragœdiam. ubi commentatores male locum intelligentes alii exponunt deſubitontos unam eſſe dictionem,eamq; ueterem. alii alia multa deliramēta aſtruunt.nos uero corrigimus: Conari de ſubito nos:ut duæ ſint dictiones deſubito aduerbiū & nos pronomē,ut ſit ſenſus.Hoc pene iniquum eſt nos conari de ſubito agere tragœdiam e comico coragio: hoc eſt ſtatim ex ſtilo comico tranſire ad tragicum. Deſubito ergo legendum eſt & nos:ut fiat diſtincto dempta litera t. Nec mirum aut vna tantum literæ interpoſitione,aut imutatione,aut ademptione præclara hominum ingenia plerumq; defatigari.Quā multi enim tranſuerſi feruntur apud Amphytrionem in fine comœdiæ illic:Hæc ſola ſarcam geſtat mearum familiarium: Vt nos in commentariis Iuuenalis ſuper eo: Sarcophago contentus erit:docuimus legendum eſſe:Hæc ſola ſana mihi reſtat mearum familiarium.Occurrebant præterea multa alia apud ipſum auctorem,quę ut mendoſa caſtigaturus fueram. Verum cum pylades noſter,quem græce,latineque apprime doctum agnoſcimus,id oneris ſuſceperit:ut omnes eius comœdias ſolertiſſima diligentia recenſeat:omneſq; uerſus ad priſtinam pedum legem reducat:ac ueluti totum auctorem in aliam iam imaginem conuerſum reformet:multiſq; adhibitis tum nouis,tum ueteribus exemplaribus iam pluſquam tria millia mendorum ex eo ſuſtulerit:cum noua etiam & mirabili commentatione:omnia mihi ſilentio prætereunda duxi.cum ipſe omnibus cumulatiſſime ſit ſatiſfacturus

Ad Lectorem

Ector cum forte in manus abſolutos cōmētarios ſumpſiſſemus:eosq; tranſcurſim legeremus:offendimus nonnullos ab impreſſoribus commiſſos errores:ſed minutos tamen. Inter quos illi ſunt.

In primo commentario ubi mentio ſit de Victoria ut Colitur pax,atq; Fides, Victoria, Virtus: ſcriptum eſt mutilato ſenſu:Eam enim filiā. Tu uero ſcribe: Eam enim filiā fabulantur Arcades fuiſſe Pallantis,qui fuit Lycaonis.

Et ſuper illo Penſilibus plumis: Nec illud obſtandum:corrige obſtabit.

In ſecundo ubi de mollicie ſacerdotum Mineruæ ſcriptū eſt:Malum & delicatorum.corrige Mollium.

In tertio ſcriptum eſt:Hæc ubi quæ torta uenerunt conditamenta. Tu diſtingue & corrige condita metas:ubi metā tortam uaſculum intelligit:quo condita coctana mittebant.

In ſexto ubi de ſerpente argentea fit mentio: ſcriptum eſt mutilato & abſcio ſenſu:Dextra parte caput canis exoritur manſueta ſpecie blandientis,pars uero læua ceruicis. Tu adde:Rapacis lupi capite finitur,eaſq; formas animalium draco connectit uolumine ſuo,capite redeunte ad Dei dexteram,qua conſpicitur monſtrum.de quo dracone nunc poeta uidetur intelligere:eundem etiam ſerpentē in imagine Iſidis extitiſſe docet Valerius Flacc⁹ libro quarto Argonauticon:Aſpide cincta comas, & ouanti perſona ſiſtro.

In vndecimo ſcriptum eſt:Sonet enim arcæ potentiorum aduerſus rapinas. Tu corrige ſolent.

In terciodecimo illic:Sed cēſes te nunc delitias ponendū extra conuiuia.corrige communia.

Item alibi:pannum inuenies poſitum pro pannis.

Item in undecimo ſcriptū eſt Tirynthis oppidum:tu corrige Tiryns.

Index vocabulorum omnium in margine poſitorum ſecundum ordinem alphabeticum.

A ante B.C.& D.

A & Ab. 7. 95
Abacus. 38
Accium. 25
Abdomen. 23. 48
Abdera. 115
Abila. 153
Abortiui 20
Abortus. 20
Abolla. 34
Acclamatio. 15
Accerſecomes 102
Adria. 31
Aconitum. 16.84
114
Acta. 26.89.111
Actio. 33
Actuarium. 68
Actuarius. 89.111
Adamas. 64
Ad epulandum. 15
Adytum. 143

A ante E.G.& I.

Aeneæ. 4
aedes Martis. 152
aedes caſtrorum. 152
aediles 117
aegæum mare vnde. 144
aegyptus. 155
aemilius pons. 59
aenigma. 99
aeolus. 4
aerugo, aeruca 139
aes corinthium. 42
aes militare. 12
aeſquiliæ. 32. 53
aeſquilina regio. 53
aethiopia. 19.82.119
aetas aurea. 58
aganippe. 85
agathyrſi. 158
agere. 33
ager falernus. 64
agmen. 36
agrippinæ duæ. 56
agrippa. 64
ahenum. 100
aiaces duo. 117
aius. 130

A ante L.& M.

alabandæ 32
alauda auis 62
alba lōga. 46.65.135
alcinous. 57
alceſtis. 84. alea. 11
allegare. 111
alga. 45
alicariæ meretrices. 7
aliptes. 32. 74
altum. 41
aloe. 65
allobroges, & Vienna. 95. 97
alcus & alumnus. 6
alteres. 74
alumnus. 4. 88
alueolus. 54. 88
aluta. 94. 153
ambitio. 37. 102
ambroſius. 61
amethiſtina. 91
amidon. 32
amomum. 48. 103
amphion. 65

A ante N.& O.

annales, & hiſtoriæ. 24
anabathra, & Orcheſtra. 87
anaxiridæ. 106
ancile. 26
anchone. 45
ancus Martius. 53
ancilla. 107
ancæſa. 113
anceps. 127
andros. 32
androgynos. 70
anima, animus 78
annona. 112
antæi fabula. 33
anteambulones. 35
anticato. 71
antiquarius. 75
antidoti cōpoſitio. 84
antigone. 106
anticyra. 141
antiſtenes. 141
antiphates. 146
antidotum. 152
annua. 76
anubis. 79
annulorum vſus. 130
aonia. 87

A ante P.Q.& R.

apedibus 53
apellæ, Recutiti. 148
apicius. 44
apluſtria. 119
apoſiopeſis. 2
apoduterium 15
aqua breuis. 40
aquarius 71
aquariolus. 71
aquinum. 43
aquila, & aquilifer. 115. 150
aquila Iouis armigera. 147
arbiter, & arbitrarium 100
arbuſta, & arbuſtare. 149
arcus veteres. 29
archigenes. 67
archimagirus. 112
areopagus. 112
aretalogus. 156
argilla. 49
argus. 86
argumentum. 111
ariſtoteles. 18
armiger. 11
armillati. 45
armillum. 75
armeniæ duæ. 80
armenia vnde. 103
artaxata. 28
artemiſium. 48
artocopus. 53
artopta. 53
aruſpicinę ſcriptores. 19
aruſpex, & auguri. 73. 80.
arx. 49.124

A ante S.T.& V.

aſciſcebat. 56
aſſeres. 40
aſſes. 56
aſſecla 119
aſparagus. 54
aſtræa 58
aſylum. 108
aſylus. 68
attellanæ fabulæ. 60
attella. 63
attegiæ. 150
athos. 120
athletæ. 72
athlas. 12
atria. 97. 138
atrabatica uellis. 78
atreus. 88
auctio. 63. 85
auditor. 2
aue 10
auentinus 33
augur. 32
auguſtæ. 62
aula, & aulicus. 47
aulæa. 115
aurum in zonis. 153
auſter. 45
auſpex. 125
autumnus. 45
autonoe. 63

B ante A.& E.

Babylon. 120
Baca. 33
Bacchanalia. 71
Bætis. 134
Baiæ. 29
Balſamū, Opobalſamū, Xylobalſamū & Carpobalſamum. 21
Balteus. 68.112.161
Balçua. 114
Baptæ. 24
Bardiacus, Bardocucullus. 160
Bardi. 160
Barba prima alicui numini dedicabatur 37
Baſcaudæ. 134
Baſilica, & Cephalica. 59
Batillus, & Batilli. 60
141
Batauis 99
Bebriacus vicus. 24
Belides. 84
Bellerophon. 124
Bertamones 51
Berylli. 54

B ante I.O.R.& V.

Bidens. 40
Bidental. 81
Bigati, quadrigati, victoriati nūmi. 153
Bithinia. 85
Boccæ. 54
Bombices 68
Bonæ Deæ ſacra. 25
Bonorū tria genera. 98
Boues Lucæ. 136
Braccæ. 28
Bracteatij. 142
Britannia. 28
Brigantes. 150
Britones. 158
Britonius. 72
Bruma. 64
Bruttus 146
Buballis 15
Buccinator. 30.42.88
Bucca, Buccina, & Buccella. 42.78.88
Bucca, Buccellatū. 78
Buccula. 78. 110
Bulla. 57. 138
Bulbus. 90
Bullare. 138
Buſtum. 30

C ante A.

Cacabus 100
Cachinnari, & cachinnones. 34
Cacus. 56
Cacozelus. 75
Caduci 79
Caducæ. 107
Caduceus. 111
Cadmus. 111
Cæruleus. 24
Cæditius. 143
Caius Piſo. 55
Caius Silius. 125
C. Aruſius Pollio. 127
Caieta. 147
Calpe. 153. cales. 9
Calathus 21
Caliga. 40. 43
Caligares. 40
Caligati milites. 43
calliope. 45
calda. 53
caligo. 82
calculus. 109. 130
calendę Martiæ 110
calculoſi. 131
callidus. 134
calceus militaris. 160
caligati milites. 168
camillus. 28
camoenæ. 29
cammarus. 45
camerini. 89
caminatus. 116
canopus. 5. 68
cantherus. 38
candelabrum. 42
canterios. 42
canuſium, & Lana canuſina. 42
canuſinatus 64
canopi luxuria. 156
cantabri. 156
capitolini. 27
capena porta. 29
capitolinus mons. 59
capilli nigri. 62
cappadocia. 85
capræ. 116
capſarius. 118
capitolium. 133. 147
carica, & coctana. 33
carcer, & carceres. 43
cardiacus. 38
carpophorus. 65
carpere. 112
caro victimæ. 129
carpathus. 153
caſtor. 134
caſtellū, Oppidum. 150
catti. 49
catillones. 55
catinum, & Patella. 72
catina. 97
cathaſtæ. 131
caulis. 15
cauſa belli ſocialis. 51
cauſa. 67. 92
caupo, & caupona. 82. 112
cauea. 152

C ante E.

Cecinna 24
cecropidæ, Erictidæ, Alcmæonii. 99
celſus. 86
cenſori 26
centro. 62
centum uiri. 90
ceroma. 32
ceres eleuſina 43
ceres eleuſina. 43
credo. 49
cerdones. 104
cerealia. 152
cercopithecus. 155
cereris ſacra. 159
ceſpes. 131
ceuere. 19
Chaldæi, Magi, Philoſophi, & Gymnoſophiſtæ. 117
chaldæi genethliaci 80

Charybdis. 156
Chlamis, 101
Chirographum, 142
Chion. 35
Chiron. 38
Chironomon. 55
Chironomia, 60
Choraules. 91
Chryſipus, 18. 143

C. ante I. & L.

Cicerenis genus. 107
Ciceronis genus. 118
Cicuta. 143
Cilium, & Supercilium
19
Cinædus. 19
Cincinnus. 77
Circus maximus vnde
39
Circei. 49
Circitores. 95
Circumſcribo. 121
Clauus, & clauata,
40
Claudius. 58
Claſſis. 92
Cleanthes. 18
Cleopatra, 25
clementia. 64
cliens, & Patronus,
14

C. ante O.

Coa, & Bombicina.
101
coelites 107
cœna aditicialis. 15
cœnacula. 38. 114
cœna feralis. 54
cœnatio, & cœnacu-
lum. 94
cohors. 8. 117
coliphium. 21
color venetus. 37
colombæ vnde, 38
collina. 69
collactea. 70
collis vaticanus. 72
collyria. 81
coloſſus 106
comœdiarū quatuor
genera, 1
comes, 7
compendium, 11
committere. 16. 74
compago. 42
comœdus, & Tragœ-
dus. 73
comicus, & Tragicus.
73
comete. 73
commodatum. 86
combos. 156
concordia. 13
contagium, cōtagio, &
contages. 23
confundo. 29
conchylium. 33
conuiuium. 40
conchis. 42
conuentus, & cœtus,
59
conopeum. 61
concolor 82
conuentus 102
concipere. 113
contus. 114
condire. 127
conſto. 146
conchis. 148
conuenire. 159
conuallis, Vallis. 161
cophinus. 29. 79
coptus. 156
corrumpere. 19
coruinus. 12
corybantes. 51
corybantiare. 51
corona in conuiuiis.
52
corſica, quæ Cyrnus.
54
corcyra. 57. 156
corinthus. 101
cornicis ætas 122
corruda 129
coronæ. 135
coſſus. 121
corytro. 24. 25
coturnus. 88
coturnix, & Ortygo-
metra. 136
couinus. 49

C. ante R. & V.

crateres. 3
craſſari. 42
crepido. 50
creta. 153
criſſari, & ceuere. 71
crœſi mors. 123
crocodilus. 155
crudum. 15
crudus. 16
crumenæ, Manticæ &
Maruſpia. 45
cruſta, & cruſtū. 108
cryſtallum, 64
cubare in vtramque au-
rem. 63
cucullus. 37. 62. 71.
102
cucullio. 62
cucurbita. 146
culcitra. 51
culina. 57
culmus, culmina. 58
culeus. 105
cumæ. 29
cuneus. 60
cunæ, & Incunabula.
61
cunina Dea. 61
curio. 12
curiis. 12
curetes, & coryban-
tes. 35
curetes. 51
curruca 69
curiæ duæ. 100
currus pro equis, 151
cuſtodia. 154

C. ante Y.

cyane, & cyaneæ,
156
cybeleia ſacra. 35
cybium. 90
cybelis nomina. 35
cybele, Bellona, Iſis.
78
cyclopes. 146
cyclades. 80
cygnus. 64
cylindra. 21
cymba. 45
cymbri. 118
cyniphii. 55
cynthia. 58
cynici vnde. 141
cythra. 88. 140
cythreus apollo, 88
140

D. ante A. & E.

Daci, 66
Dædalus. 8
Daulias. 84
Debilis. 122. 149
Decocta. 52
Decolor. 82
Decolorari. 82
Declamatio. 92. 120
Declamare. 93
Decii. 107
De Deciis. 151
De filiis Bruti. 107
Delubrum. 29
Delphica. 38
Delator. 66
Delphi. 80. 140
Demoſthenis interitus
118.
Demoſthenes alius.
113
Denarius. 56
De numero filiorū Nio-
bes. 65
Depoſitum. 138. 143
Deſtino. 29
Deſtinare. 45
Detrullare, & Trulliſſa-
re. 34
Deucalionis & Pyrrhę
fabula. 10

D. ante I.

Diadema. 107
Diana vnde. 155
Diana taurica. 158
Dica, & Libellus. 67
Dictare, & Dictata. 55
66, 67. 110
Dictator magiſter eq-
tum. 79
Dicacitas, & Sales.
109
Digitus medius. 115
Dimenſum 148
Diphilus 35
Diplois, & Abolla, 142
Diſpenſator. 11
Diſpendium. 11
Diſcolor. 82
Diuiſio Satyræ 1
Diurnare. 48
Diuerticulum. 157
Diuertere. 157
diuerſorium 157

D. ante O. & V.

Dogmata, & Pręcepta
& Decreta. 141
Dolabra. 107
Dolor. 111
Dolia. 154
Donataria. 142
Donataria. 33
Doryphorus. 48
Ducere. 15

E. ante C. F. & L.

Ecce. 53
Echinus 49
Echineis. 49
Economus. 40
Efferri. 65. 80. 151
Elegos. 2
Electrum. 52. 154
Elenchus. 75
Elementum. 127. 148
Eliſa Dido. 74
Elpenor. 156
Eluuies. 30

E. ante M. P. & Q.

Emeritus. 77
Endromis. 34. 67
Endymionis fabula.
124
Enos. 47
Enthei. 48
Enthymema. 75
Ephemeris. 81
Ephebi. 124
Epitogium. 71
Epiredium, & Rheda.
100.
Epicurus. 142. 154
Eques. 117
Equites prætoriani,
117
Equitare. 119

E. ante R. V. & X.

Ergaſtulum. 64
Ergaſtularius. 64
Ergaſterium. 64
Erimanthus. 35
Eriphyle. 84
Eruca. 113
Erumna. 125
Euander. 128
Euphrates. 12
Exaphorum. 9
Exemplum. 12. 146.
Exigere 120
Exodia. 60
Exorbitare. 146

F. ante A. & E.

Fabii. 27
Fabricius. 28
Faber tignarius. 40
Fabula Iouis. 78
Facetus 109
Falcifer. 138
Fartago. 10
Fas, & Ius. 116
Fatum. 19
Fauere linguis. 135
Femur, & Femina. 74
142
Ferula. 3. 4. 11
Fera mors. 54

F. ante I. & L.

Fibula. 60
Ficus ruminalis. 130
Ficedula. 145
Fides. 13
Fidenæ. 60
Fidicina. 71
Figuræ, quibus vtitur
poeta. 2
Filii Neptuni 47
Filii terræ. 47
Fiſcus, & Confiſcare
45. 152
Fiſci, Fiſcinæ & Fiſcel-
læ. 45
Flammeum. 26. 67.
125
Flauus color. 55. 72
Flagrum, & Flagel-
lum. 57
Flammearii. 67
Floralia. 67. 152

F. ante O. & R.

Follis, Folliculus. 139
Fonteius. 138
Forum. 21. 43.
128
Foricæ. 30
Foria. 30
Fori. 39
Fortunæ ædes. 147
Fragor. 133
Framea 140
Friuola, & Friare. 38
Fronto. 3

F. ante V.

Fuligo. 52. 95

Fulgur

Fulgur, & Fulmen. 81
Fulgura trium generum. 81
Fulcrum 129
Funerpus 153
Fungi. 156
Funambulus, Schœnobates. 153
Fulcra. 59
Feriæ tres. 59. 88 139
Fuſcina, & Fuſcinula. 27
G. ante A. & E.
Gabii. 38. 60. 85
Gadares. 93
Gades. 113. 132
Gallæ. 13
Galbanum. 24
Galli ſacerdotes. 16 78
Gallinaria ſilua. 42
Gallerus. 62
Gallericulus. 62
Galerita auis. 62
Gallogræcia. 85
Galinatia. 85
Galli vnde. 103
Gallia Braccata. 106
Ganges. 115
Ganeæ. 128
Ganeum. 128
Gaudium. 10
Gaurus. 100. 110
Gelaſinus. 114
Genii, & Dæmones. 28
Gentiles. 32
Genuini. 53
Genius. 53
Genæ & Supercilium. 63
Geneſis. 80
Genæ. 128
Geometræ. 32
Geſtatio. 94
Getuli. 119
G. ante I. L. O. R. V. & Y.
Gibbus. 62. 124
Gibba, Gibber. 124
Gigantes. 47
Glaphyrus. 61
Glaucus. 143
Gloria. 119
Gobio. 127
Gorgones. 133
Grammaticus. 32
Græci perfidi. 58
Græcia mendax. 120
Graſſari. 150
Grex. 23
Guttus. 41
Guttum 131
Gutturioſi in alpibus. 143
Gymnaſia. 34
H. ante A. E. & I.
Hannibalis mors. 119
Haruſpex. 86
Hecubæ conuerſio. 123
Hecatombe. 130
Hedymeles. 73
Herodotus. 72
Hermia, Oſcheon, & Scrotum. 71
Hermes. 99
Heraclytus, & Democritus. 114
Herceus Iupiter. 123
Heroic. 150
Hippocritæ philoſophantes. 18
Hippomanes. 63. 83
Hippona. 103
Hippolyti interitus. 124
Hirtus. 121
Hircoſus. 150
Hiſcere. 56
Hiſtoria Carthaginis victæ. 64
H. ante O. & Y.
Homulus, & homullus, homuncio, & homunculus. 96
honor. 18
Horatius. 87. 131. 159
horti. 9
horti Heſperidum. 57
hoſtia. 45
hoſtia, & victima. 133
hyacinthus puer. 62
hylæ fabula. 16
hymeneus. 143
hyperborei. 76
I. ante A. B. C. D. & G.
Ianua, & porta. 86
Iaſpis. 52
Ibis. 155
Icterus morbus regius. 80
Idume. 103
Iecur anſeris. 55
Ignis Troianus. 46
I. ante L. M. & N.
Ille. 2
Ilia. 56
Impune. 2
Imponere. 47
Impoſtura. 47
Improbus 82. 110
Imperium, & iuriſdictio. 116
Inauris. 12
In Circenſibus factiones quatuor aurigarum. 39
Inceſſus, inceſſum. 43
Indi. 71. 130
Index. 116
Indigenæ. 138
Infector. 134
Infantes non cremari. 159
Ingens, Thelephus. 2
Ingenuus. 29
Inguen. 24
Ingenium. 159
Inſtitori. 95
Inſignia. 106
Intellectus. 42
I. ante O. R. & S.
Iouestres. 58
Ira. 10
Iſatis. 32
Iſis Theſmophora. 98
Iſidis templum. 109
Iſis. 140
Iſter. 103
I. ante V. & X.
Iudæi cũ cophino. 79
Iuguli, & iugula. 48
Iugulare. 48
Iumentum. 43
Iurgare, & Obiurgare. 51.
Iurulentum. 145
Iuſciule. 21
Ius publicum & priuatum. 21
Ius trium liberorũ. 111
Iuſſulentum. 145
Iuberna. 28
Ixionis fabula. 119
L. ante A. & E.
Lacertus. 149
Lacerba. 5
Lacheſis. 138
Lacus albani. 46
Lacus Spurci. 82
Lada. 148
Lagœna. 51
Lamus. 73
Laniſtæ, Lanii, & Laniones. 36. 54. 66. 126
Laniena. 54
Lappa. 88
Lar, & Larua. 28. 98
Lares, Lemures, & laruæ. 113. 135. 144
Lardum 129
Lararium. 135
Latinus. 59
Latona. 65
Latrones. 114
Laurentum. 12
Laureolus. 104
Laucida. 126
Lectica. 5
Lecticæ cum feneſtris. 44
Lectiſternia, & puluinaria. 67
Lectus genialis. 125
Legitimus. 66
Legare, Legatum, Legator, & Legatarius. 111
Leno 8. 36
Lenocinium facere. 36
Lenones. 66
Lena. 88
Leue. 72
Leucas. 107
Lex 21
L. ante I. & O.
Libitina. 136
Libido 19
Libitinarius 30
Libum plebeium. 36
Libum 37
Libraria. 76
librarius. 76
Liburnus 76
Licium 12
Lictor vnde 35
Licinus 154
Ligula. 51
Limen p amicitia. 35
Lino, & Relino. 110
Lipare. 138
Lis, & Iurgia. 68
Lithari. 131
Lituus 151
Liuor. 23. 160
Locus plinii. 119
Loculi. 10. 142
Locus Virgilii. 46
Loci. 67
Locus deprauatus in euangelio. 76
Loca plauti emendata. 120
Locus Ouidii. 140
Locus Apulei. 141
Locus Valerii declaratus. 16
Lodices 65
Loripes 19
Lorica 119
Lotos 46
L. ante V. & Y.
Lucifer 97
Lucretia 124
Lucani 103
Lucus Martis 4
Lucilius 4. 17
Lucerna 8
Ludi magni & Romani. 39
Ludi Circenſes 39
ludicræ artes. 48
ludii, ludiones, & ludiæ. 62. 127
lugdunum, & lugdunenſes. 6
lunati calcei. 94
luperci, & lupercalia. 26
lupa. 32
lupus. 55
lupercales ludi. 116
luſcus. 122
luto pro luteo. 110
lyaſca 62
lycia vnde. 131
lymphatus, & lymphaticus. 35
M. ante A.
Macellũ. 54. 59. 127
Macellarii. 54
Mæotis. 45. 158
Mænades. 71
Magnus, Amplus, & Clarus. 6
Magus. 52
Maieſtas. 12
Mamercorum familia. 104
Manes, & lemures 28
Mandra 40
Manicæ. 68
Mangones 131
Mangonizare 131
Mangonium. 131
Manipulus. 161
Mappa. 51. 132
Mars vulneratus. 148
Martis adulteriũ. 124
Margarita gemma. 5
Mariſca. 19
Marra, & ligones. 42
Marius. 107
Marſyæ fabula. 108
Maſſiniſſa. 54
Matutinum 48
Mathematici 80. 152
Mauritania. 32. 78
M. ante E.
Meditari. 48
Media vena. 59
Medea 84
Medi 120
Megaleſia. 60. 133. 152
Meleagrides. 131
Memnonis ſtatua. 155
Mentor. 108
menalippe. 106
Menœceus. 158
Meritoria. 40
Merces. 40
Meritorii pueri. 40
Meſſalina. 125
Metaphora 6
Metreta 40
Metæ duæ in Circo. 81
Metopoſcopus & chiromantis. 81
Metallum. 138
Metæ duæ in circo. 15
M. ante I. & O.
Mihi 2
Miluius pons. 59
Milo crotoniẽſis. 114
Milcides 119
Mimus 157. 148
Mimographi. 57
Minturnæ 123
Minutal. 148
Mirmillones. 36. 105
Miſerabilis. 36
Miſenum. 110
Miſcellanea. 127
Miſſionũ genera. 150
Mitra 32
Mithridaticum. 84
Mithridatis mors. 123
Modius. 42
Mœſia. 113
Molares, & maxillares. 57. 146
Mollis. 135
Moloſſi. 136

Monychus. 4
Monſtrum. 27. 84
Monimenta. 93
Morbi & vitii differentia. 19
Mos priſcus ſalutandi. 103
M. ante V. & Y.
Mugilis. 124
Muſtitia. 42
Mulio. 43
Mulei calcei. 44
Mulus. 44
Municipia. 30
Murus 49
Murena 54
Murrina. 91
Muſtacia. 66
Mutuo datum. 86
Mutius Scæuola. 107
Mutuus affectus. 159
Myron. 108
N. ante A. & E.
Nabathæi. 130
Naſſa. 137
Natio, & cognatio. 34
Natales. 71
Natalis dies. 133
Natura quid. 140. 154
Nauſea. 74
Naulum. 100
Ne. 2
Nequam, Nequitiæ, & Nugę. 65
Neſtor. 71
N. ante I. & O.
Nicteteria 32
Nidor 57
Nili inundatio. 158
Nimbus, & Pluuia. 10. 53
Niphates. 73
Nomen. 89
Nomina in nis. 132
Nortia 116
Notus 45
Nouitius 41
Noualia. 149
N. ante V. & Y.
Nudum & nudatū. 11
Nudipedalia ſacra. 64
Numidia. 47
Numina ruris. 130
Nunquam. 2
Nuper. 12
Niſa, & Dionyſius. 88
O. añ B. C. E. & F.
Obiter. 140. 76
Obſes. 28
Obtorto collo. 107
Occaſio. 156
Oceanus. 18
Oceani monſtra. 153
Ocreæ 68
Octophorum, & Exaphorum. 92
Oenophorum. 74
Oeſtrus, & Aſylus. 48
Offa. 20. 76. 160.
Officium 86
O. ante H. L. M. & N.
Obe. 87
Oleo. 74
Olinthus. 134
Olympia, Pythia, Iſthmia, & Nemea. 106
Omenta 141
Onyx. 73. 92
O. añ P. R. S. & V.
Operari. 135
Opiſtographum. 11
Opici populi. 38
Opica mulier. 38
Opicus. 38
Oraculum Iouis in Libya. 80
Orbus, & orbitas, & orbare. 35
Orbita 146
Oreades. 18
Oreſtes. 153
Orexis, 74. 139
Orgia. 24
Organum. 73
Orix. 131
Orontes. 32
Oſci. 38
Oſiris 98
Oſtrea. 49. 70
Oſtracum pauimentum. 147
Ouile. 78
P. ante A.
Pacis templum. 109
Pædicones. 22
Pægma 48
Pæan. 65
Pagina. 89
Palpor & palpo 6
Pallas. 12
Pallatim. 24
palliolum 33
paludamentum. 73
panis ex ſiligine. 53
pānoſus, pānuclus. 117
papyrus. 44
papas, & papus. 83
parſimonia. 148
parricidæ ſupplicium. 142
paraſitus. 15. 56
paropſis. 35
paries 49
paris pantomimus. 88
parrhaſius. 101
parricidarum ſupplicium. 105
patella. 41
pater patrię. 107
parthenope vnde. 113
parcæ. 122
pardus. 130
paſſum. 153
pauos 16
pauli duo. 26
pax. 12
P. ante E.
pecunia. 12
peculium 87
pecten, & pectinē. 73
pedamites 132
pegaſus. 34
peierare 140
pellex. 34. 69
pelluis. 75
pelamis, & cordilla. 90
pela. 120
penſilia. 36. 130
penula. 53
penulæ repertores. 52
penis, & Offa penita. 7
penſio. 110
penſa 135
perduelles. 17
perſonæ. 33. 37
perſonus 60
perfringere. 64
pernox. 97
perfricare frōtē. 104. 144
pergulæ 131
pernocto. 146
pero. 150
peſſinus 78
petoſiriris. 81
petaurus. 152
petauriſta. 152
P. ante H.
phalanx. 21
pharetra. 25
phanaticus. 25. 48
phęacus. 57
phęaces. 57
pharos. 61
phalaris 77
phaſma. 104
phaleræ. 130
phaſiani. 131
pharus. 135
phæaces. 156
phaleræ. 161
phecaſii ſacerdotes. 38
phecaſia. 38
phalerum 82
phidia. 101
philippicæ. 118
phœnicopterus. 11
pholus. 134
phrygia vnde 131
phreneſis. 149
phthiſis 140
P. ante I. & L.
pierides. 45. 87
piera. 87
pignerare. 88
pila, Sariſſę, Geſſę. 117
pinacothecæ 18
pintrapus, & Buſtirapus. 36
piſtrinū, & Lorica. 114
pittacus. 18
placenta. 128
pleuritis. 144
pluteus & plutei. 18
P. ante O.
podius. 27
polinctor. 30
polydetus. 108
polyphemi fabula. 110
pomeria 109
poma. 123
pompeius. 123
pontina palus 42
pontifex vnde. 45
ponticus poeta. 88
ponere calculum 131
popularis. 30
poplites. 68
poppæanum. 76
popanum. 79
popinones. 103
popina, popinæ. 129
porrigo. 23
portitor. 30. 41
porthmes, & porthmeus. 41
portorium. 41
porrum ſectile. 42
porrum capitatum. 42
portæ Syriæ. 103
portus hoſtiæ. 135
poſides 147
poteſtas. 117
P. ante R.
pragmatici. 97
prætorium. 9. 12
prætexta. 9. 117
præco. 14. 36. 85.
prætor. 12. 104
prætoria porta. 12
præſens. 15. 16
præcordia. 17
prætextati. 28
præneſtæ. 38. 147
prægustat. 83
præfecti annonæ. 112
præceps. 117
præficæ 123
præputium. 148
priuignus. 63
priapus. 74
proculeius. 6. 89
proſtare, & proſtituere. 7
proſtibulum. 7. 63
proſtare. 8. 32. 109
prouincia. 8. 44
prophanū & ſacrū. 24
prochyta 29
protogenes. 35
procemium. 42
proſeucha. 42
prodigium. 47
prometheus. 49. 157
protopum. 51
pro imperio, & de imperio. 107
prodigere. 124
profundum. 138
prodigiū, Oſtentū, portētum, Mōſtrum. 139
pruina. 45
P. ante S. V. & Y.
pſalteria, pſalmus, & pſalterium. 71
pudor. 21. 25. 31. 72
puluinus, & puluinar. 36. 63
pullus. 8. 37
pullulare. 38. 72
pulmentaria. 94
puls. 128
pumex. 97
purpuras 11. 108
purpura, & murex. 33
puſus, puſa, puſio, & puſillus. 59
pygargus. 131
pygmæus, & Spitameus. 77. 143
pyrenæus. 119
pyrrhus 149
pyſinactia. 142
pythia vnde. 143
pythagoras. 159
Q. ante A. I. & O.
Quadriuia. 9
Quadriuium. 10
Quadra. 50
Quadrans. 85
Quadriga. 116
Quatinus, Quatenus. 136
Quinq; tabernæ. 12
Quint. Catullus. 107
Quinquatria. 118
Quiritatus. 26
Quirites. 26. 31
Quirites, & Curęs. 26
Quiritare. 31
Quotus. 31
R. ante A. E. & H.
Ramex. 121
Raſa, & pexa. 24
Rauci. 1. 2
Recitauerit. 2
Rechedipna. 32
Recidiuus. 72
Rectum. 143
Rediuiuus. 72
Reticulum. 24
Reponere. 1
Reponam 2
Repono. 2
Reſupinare. 34
Reſina. 101
Retiarius, & Mirmillo. 27. 105
Reticulum. 135
Rex. 15
Rhetor, & Orator. 32. 75.
Rhenus. 103
Rhinoceros 91
Rhombus. 45
Rhodos 69
R. ante I. O. & V.
Rictus. 122
Riuales. 62. 157
Rixa, Altercatio. 42. 157
Robur. 58
Roſcius otho. 36
Roſtra. 113
Rubetam. 9
Rudentes 61
Rudis. 62. 93
Ruſſati milites. 90

Rutuli. 83
Rutilius gallicus. 142
S. ante A.
Sabbatum, & Sabbatarius. 64.147
Sabinæ caſtæ. 124
Sacra Bacchanalia. 18
Saci, Sacculi, & Saccelli. 45
Sacrarium. 77
Sacramentum. 161
Sæculum. 43
Sagino, & Sagina. 46
Sagũ, & Sagarius. 81
Saguntus. 158
Sali. 26. 82
Saleius Baſſus. 88
Salamis. 120
Samos. 32. 160
Samothraces Dii 35
Sanctum. 34
Sãna, & ſubſãnare. 70
Sanum conſilium. 87
Santones. 102
Sandapila. 103
Sapientia. 138
Sardanapalus 125
Sarcophagus. 120
Sarracum. 41
Sarculi. 42
Sardonyx 42
Sarranus. 88
Sarrana. 119
Sarra, Sythõ, & Ephyre 115
Satelles. 48
Saturnalia. 89. 138
Saturnia. 138
Sauromatæ. 18
S. ante C.
Scabies. 23
Scaphium. 68
Scapulæ. 110
Scilicet. 53
Scandere. 93
Scipio Numãtinus. 97
Schœnobates. 32
Scobs. 147
Scobina. 147
Scrinium. 69
Scrofa. 135
Scurra. 45
S. ante E.
Secta. 148
Segmenta. 26.61.215.
Seges. 149
Seianus. 115
Sella. 92
Sella curulis 117
Semper ego. 2
Semiramis. 25
Semeſtris. 89
Semodius. 147
Senecæ vita, ac mors. 55.
Senſus cõmunis 100
Sententia. 102
Seneca diues. 114
Septa. 78
Seruus. 5
Seres. 73
Serapis. 79
Seruius Tullus 107
Seruus Verna. 109
Seruus publicus. 115
Seſtertium. 26. 44.
Setinum vinum. 52
Setia. 114
Sextarius, & Congius. 74
Sex verba in coprimę coniugationis. 74
S. ante I.
Sibylla. 29. 102.
Sicyon. 32
Sicambri. 49
Sidus Saturni. 80
Silurus. 45
Siligo. 53. 76
Siluanus. 75
Siliqua. 128
Simpuuium. 72
Simulachrum magnæ matris. 132
Simultas 156
Sinciput. 140
Siphones, & Siphunculi. 70
Sirenes. 113 146
S. ante O. P. & Q.
Socrates. 143
Solſtitium. 47
Solium. 54
Solœciſmus. 75
Solymi. & Piſidiæ. 80
Soleæ 82
Solon. 132
Sophiſtæ. 93
Sordes, Sordere, & Sordidus. 15
Sora, Fabrateria, & Fabraternus. 40
Sors 81
Soſtratus. 120
Spartea. 45
Specularia. 44
Spira. 105
Spiculum. 140
Sportula. 11
Sportæ, Sportulæ, & Sportellæ. 45
Sponſalia, Sponſa, & Sponſus. 59
Sponſor. 108
Sponſio. 133
Squalor. 159
S. ante T.
Statio. 69. 126
Stationarii. 69
Stabulum. 82
Statuarum erigendarũ origo. 86
Statius Neapolitanus. 88
Statius Tholoſanus. 88. 158
Stabularius. 95
Stemmata. 64
Stemma 96
Stentor. 141
Stipendium. 11
Stipulare, & ſtipulatio. 39
Stigma. 120
Stoici vnde. 142
Structor. 55.131
Stribiligo, & ſcribilita. 75
Struma. 124
Stupere. 138
S. ante. V. & Y.
Sub. 21
Subhaſta. 30
Subligar, & ſubligaculum. 60
Subſellia. 88. 114
Subſipere. 114
Succida lana. 51
Succinum. 81. 110
Succida 123
Sudes. 49
Sufflamen 102. 161
Sulmo. 65
Sumen. 48. 131
Supinus. 9
Supercilium. 64
Suppoſiti. 82
Supparium. 104
Surdus. 88
Sutor. 42
Sybaris. 69
Sycalis. 145
Syene. 130
Sylla. 4
Symplegades. 156
Syria, & Aſſyria. 25
Syrma. 106
Syſiphi fabula. 139
T. ante. A. & E.
Tabulæ. 21.26. 44
Tabularium, & Tablinum. 21. 26
Tabularius. 26
Tabulę, & Tabellę. 66
Tabiaca 121
Tagus 31
Tages. 139
Talentum. 153
Tantum. 2
Tarpeius, & Rupes tarpeia. 59
Tarpeius mons. 133
Tauromínium. 54
Tauroſchytæ. 158
Tectorium. 76
Teges. 50
Telephus. 1
Temetum. 156
Temo vnde. 119
Templum Iſidis. 77
Templum Iouis Ammonis. 80
Templum muſarũ. 85
Tentira. 156
Tentiritæ. 156
Teredo. 86
Terpſicore. 86
Teſta 41
Teſtudo. 129
T. ante. H.
Thalaſſicus. 24
Thales. 143
Theſeidæ 2
Theatrum. 37
Theſmophoria. 59 98.
Theſmophores. 59
Thermæ. 96. 126
Therſites. 108.127
Themiſtocles. 119
Thebæ ægyptiæ. 155
Thorax. 56
Thraces. 32
Thraſyllus. 81. 117
Thuſcus. 69
Thule. 158
Thyrſus. 87
T. ante. I. & O.
Tiara. 78. 123
Tibicẽ in ædificiis. 38
Tigillinus. 8
Tignum. 40
Tigris. 69
Timor. 10
Tinea. 86
Tirynthius. 128
Tiryns. 128
Tyryi fabula. 139
Togatus. 2
Toga. 2. 11. 37.160
Toga palmata. 115
Tollere. 59
Tophus. 29
Tornum. 22
Tories. 2
T. ante. R. V. & Y.
Trallis. 32
Traducere. 85
Traduco. 97. 127
Trabea. 107. 114
Tribunus. 12
Triens. 41
Tribades 70
Triſolinus. 110
Tribunalia, ſubſellia. 160
Troica Neronis. 10
Tropæum. 118
Troglodites. 130
Trua, Trulla, & Trulleum. 34
Trutina. 74
Tubicen, Cornicen, & Buccinator. 26.181
Tuberes. 57
Tuber. 145
Tucia. 60
Tunica. 27. 115
Tunica Iouis. 115
Turtur. 59
Tutor. 100.117.
Tybur. 38.128.147.
Tyrus q̃ oli ſarra. 125
Tyrones. 131
Tyro 160
V. ante A. & E.
Vadimonium. 38
Vænalicium. 131
Venaliciarii. 131
Valuæ. 46. 112
Varices. 73
Vaſa ſaguntbina. 135
Vatienus. 158
Velaria 48
Ventilare. 5
Ventilabrum. 5
Venuſia. 7
Venetus. 24
Venafranũ oleũ. 54
Venafranũ oppidũ, 54
Ventidius. 5
Verua. 42
Verux, Aries. 42
Verrem maialem. 127
Vertere ſolum. 127
Verriculum. 127
Verpi, Verpa. 148
Veſtis coccina. 42
Veſtigia, & inueſtigare. 58
Veſtis Phrygia. 76
Veſtis Attalica. 76
Veſtiri. 150
Vexatus. 2
Vexilla unde 106
V. ante. I. M. & N.
Via latina. 17
Victoria. 13
Vicus. 19
Vidua. 63. Villa. 11
Villicus. 31.46.129.
Viminalia. 32
Vindex Galba. 105
Vindicta. 108
Vinũ Maroneũ. 110
Vincus Ruffinus. 156
Virtus. 13
Virtus, & habitus. 97
Vitta. 44
Viuaria. 42
Viuarium. 45
Vmbo. 25
Vnbella. 110
Vnguẽtũ ſpicatũ. 76
V. añ O. R. T. & V.
Vocalis. 138
Volici. 107
Volesi. 104
Volumen. 1. 71
Voluptas. 10
Volſcanii. 38
Vomica. 140
Vopiſcus 20
Votum. 10
Votiuæ tabulæ. 134
Vrbanitas, & Ruſticitas. 109
Vterus. 20
Vulua. 20. 129
Vultur. 147
X. ante E.
Xerãpelinæ ueſtes 78
Xerãpelinus color. 78
Xerxes. 120
Z. ante E. I. & O.
Zelotypus. 12. 69
Zelotypia. 69
Zeno, & Zenonii. 142
Zinziphia. 57
Zona. 153

SAtyra carmen eſt (vt Diomedi placet) apud Romanos maledicum, ad hominum vitia carpenda, comœdiæ priſcæ charactere compoſitum: a qua in hoc tantum differt, quod illa iambicis, & eiuſmodi uerſibus cõſtat, & perſonis introductis nouæ ſere comœdiæ par eſt: & vitia hominum cum denominatione cõtinet perſonarum. Hæc autem: id eſt Satyra in exametros aſſurgit, libertate ſimplex. Neque enim perſonas aperte nominat. Priſcæ comœdiæ princeps & inuentor fuit Suſarion Megarenſis Tripodiſcius Philini filius: qui cum prauæ mulieri cõiunctus eſſet: abeunte muliere in pompa Dionyſiorum theatrũ ingreſſus, quatuor cecinit carmina iambica: quæ ſola ex omnibus eius ſcriptis extant: Audite populus Suſarion hæc dicit filius Philini Megarenſis Tripodiſcius: malũ ſunt mulieres: ſed tamen o populares non adeſt inuenire domum ſine malo. Sic enim prima comœdia ſcõma habebat apertum. Licuit itaque aperte ſic uituperare uſque ad tempora Eupolidis. unde Horatius: Eupolis, atque Cratinus, Ariſtophaneſque poetæ: Atque alii quorum comœdia priſca virorum, Si quis erat dignus deſcribi, quod malus, aut fur, Quod mœchus foret, aut ſiccarius, aut alioquin Famoſus multa cum libertate notabant. Sed cum poetæ abuti licentius ſtilo, & paſſim lædere ex libidine cœpiſſent plures bonos: nequiſquam in alterum crimen infamiæ poneret: lata lege per Alcibiadem ſiluerunt. Ex priſca igitur comœdia, quæ maiore laſciuit licẽtia Satyra, quæ (auctore Quintiliano) tota noſtra eſt, manauit. In q̃ primus inſignem adeptus laudem eſt Lucilius. qui quoſdam (vt ſcribit Fabius) ita deditos ſibi amatores habuit: ut eum omnibus poetis præferre non dubitarẽt: quãuis Horatius (nõ ſine tamen ſuſpitione æmulationis) eum in ſermonibus ſuis luculentum fluere diceret: & aliquid eſſe quod tollere poſſis. Secundus poſt hũc Horatius: qui etiam Lucilio multo terſior, ac purus magis habetur: & ad notandos mores magis præcipuus, Tertius Perſius annumeratur: qui (iudice Fabio) multum & veræ gloriæ, quamuis vno libro meruit. Quartus vero Iuuenalis habetur: qui & vetuſtate carminis & Satyræ dignitate ſeruata ita cõmendatur: vt ſi aliis omnino præponendus non ſit, certe uel eis par habendus. Satyrã nomen accepiſſe a variis cauſis ſcribunt, Diomedes grãmaticus, Porphyrio, & Acron: id eſt a Satyra lance: quæ infertavariis, multiſque primitiis in ſacra inferebatur: & a copia & ſaturitate rei Satyra vocabatur. Siue a lege Satyra, quæ vno rogatu multa ſimul comprehendit: quod ſcilicet & Satyra multa poemata comprehendantur: cuius Satyræ legis Lucilius meminit in primo: Per Satyrã ædilẽ factũ, qui legibus vlnat. & Salluſtius in Iugurtha: Deinde quaſi per Satyram ſententiis exquiſitis in deditionem accipitur. Siue a ſatyris, quod ſimiliter in hoc carmine ridiculæ res, pudendæque dicuntur: quæ velut a ſatyris Diis ſilueſtribus proferuntur & fiunt in hocque veriſimilibus. Nam in comœdia priſca, quæ in vitia hominũ apertius (ut dictum eſt) inuenitur, ſaliſbuſque, & iocis abſoluitur, Satyri introducti ſunt Dii ſilueſtres, & procaces iocularia & laſciua inter ſe iactantes. Hi ſunt (ut auctor eſt Polux) Satyrus canus, Satyrus impubis, Satyrus adoleſcẽs, & Silenus pater, atque id genus pſonæ fictæ. A Satyris igitur introductis Satyra noiata eſt: quod nomẽ hæc, quæ tota (ut diximus) noſtra ẽ, & ab illa antiquiore defluxit, accepit, ſeruauitque. Hoc poematis genere Iuuenalis ſexdeci ſcripſit Satyras.

Iunii Iuuenalis Vita.

IVnius Iuuenalis, quibus parentibus natus fuerit, pro comperto non habetur. Ex Aquino oppido Volſcorum oriũdũ fuiſſe docet ipſe in fine tertiæ ſatyræ: Et quoties te Roma tuo refici properãtẽ reddet Aquino. Tẽporibus Traiani ſatyras ſuas ſcripſiſſe nemo, niſi parũ peritus diffitetur. Nec audiendi ſunt, qui exiſtimarunt eum regnante Domitiano floruiſſe: cum is poeta ſcribente iam defunctus fuiſſet. Quod abunde ſatis ipſe multis in locis indicat. ut illic in ſecunda ſatyra Qualis erat nuper tragico pollutus adulter. Nam cũ ait erat nuper: planiſſime oſtendit eum mortuum fuiſſe. præterea in tam apertam eius reprehenſionem viuentis non inſurrexiſſet. Et alibi in eadem Satyra: Cum tot abortiuis fœcundam Iulia vuluam Solueret, & patruo ſimiles effunderet offas. ubi intrepide demonſtrat ab eo violata fuiſſe fratris filiam: quod neutiquã feciſſet, ſi tunc temporis uixiſſet. Et alibi deceſſiſſe apertiſſime docet: Cum iam ſemianimum laceraret Flauius orbem Vltimus, & caluo ſeruiret Roma Neroni. Et alibi: Sed olim Prodigio par eſt in nobilitate ſenectus, Vnde fit ut malim fraterculus eſſe gigantum. Quibus oibus ſatis conſtat poſt mortem Domitiani poetam ſcripſiſſe. Qua uero ætate, quoue loco mortuus fuerit, cũ certi nihil habeatur, aliis inquirendum relinquimus. Nec aliis aſſentimur qui eum in Paride hiſtrione, & delitioſo Domitiani in exilium actum fuiſſe autumant, & ibi mortuum idque cointellexiſſe Sydonium Apollinarem, cum ait: Nec qui conſimili deinde caſu. Ad vulgi tenuem ſtrepentis auram irati fuit hiſtrionis exul. Neque enim fieri potuit: ut a Paride in exilium miſſus fuerit: cum Satyras ſuas (vt diximus) ſcripſerit ſub Traiano: & Paris gratia & auctoritate tantum valuerit apud Domitianum. unde cum Sydonius nec Iuuenalem, nec aliũ quẽquam nominauerit: de quouis alio intelligere potuit.

Argumenta Satyrarum Iuuenalis per Antonium Mancinellum.

Prima docet Satyræ cauſas, formamque libelli.
Qui ſimulant Curios Satyra patuere ſecunda.
Ex urbe Vmbritii digreſſum Tertia narrat.
Quarta quidem Criſpinum odit, caluumque Neronẽ.
Ganeo quæ toleat paraſitus Quinta notauit.
Sexta hæc inſidias mulieres pandit abunde.
Septima demonſtrat Romam nil ferre poetis.
Nobilis octaua propria uirtute uocatur.
Turpia qui tolerant Nona carpuntur auari
Curæ hominum Decima, rerumque libido notantur.
Arguit Vndecima uates conuiuia lauta.
Biſſena arguitur Satyra captator auarus.
Tertia poſt decimam ſolatur damna dolentes.
In decima quarta dant praua exempla parentes,
Numina diuerſa Egypti Penultima monſtrat.
Vltima militiæ felicis præmia narrat.

IOANNIS BRITANNICI COMMENTARIA IN SATYRAS IVVENALIS.

IVNII Iuuenalis Aquinatis. Satyra Prima.

SEMPER Ego auditor tantum?
nunquam ne reponam
Vexatus toties rauci theſeide
Codri?
Impune ergo mihi recitauerit ille
togatas?
Hic elegos? impune diem cõſum
pſerit ingens
Telephus? aut ſummi plena iam margine libri
Scriptus & in tergo, nec dum finitus, Oreſtes?

IOAN. Brit. SEmper ego auditor tãtũ? Tẽporibus Iuue. magna in vrbe poetarũ copia vigebat: qui fere quotidie aliqd recitabãt. Ad hos audiẽdos rogabantur & noti & amici. Vñ ſcribit Tranquillus Auguſtũ recitantes benigne & patienter audiuiſſe: nec tm̃ carmina & hiſtorias: ſed & orationes & dialogos. Horatio itẽ: Hic ſpõſum vocat: hic auditum ſcripta relictis. Omnib⁹ officiis. Hoc tamen multis moleſtũ oĩno erat: vñ eſt illud Plinii: Magnum ꝓuentũ poetarũ annus hic attulit toto mẽſe Aprili nullus fere dies fuit quo nõ recitaret aliqs. Iuuat me ꝙ vigent ſtudia: ꝓferũt ſe ingenia hoĩum & oſtẽtant: tametſi ad audiẽdũ pigre coitur: plerīqꝫ in ſtationibus ſedent: tẽpuſqꝫ audiẽdo fabulas cõterunt: ac ſubinde ſibi nunciari iubent: an iam recitator intrauerit: an dixerit ꝑfationẽ, an ex magna pte euoluerit librũ. Et paulo inferius: Nũc ocioſiſſimus qſqꝫ multo ante rogatus: & idẽtidẽ admonitus: aut nõ venit: aut ſi venit, queritur ſe diẽ, qꝛ non ꝑdiderit, perdidiſſe. Idẽ ẽt indicat Cor. Tacitus de claris oratoribus loquens de poetis: Rogare vltro: & ambire coguntur vt ſint qui dignent audire: & ne id quidem gratis. Poeta igr̃ veluti audiendorũ diuturna carminũ alienorũ moleſtia affectus erumpit: non tm̃ tam audiẽdi faſtidium indicãs ſuũ, q̃ diutinã ignauiã ſuã accuſans: ꝙ ipſe nihil adhuc ſcripſerit: cum & ipſe poſſit ſcribere. Sed cum varia ſint poematum genera, in quibus verſari poſſit: Satyram ait ſe velle potius q̃ aliud genus poematis tractare: adhibita ratione: ꝙ ampla ſibi ad ſcribendum ſuggeratur materia. Principiũ igr̃ more ſatyrico ex abruto fecit. vt Perſius: O curas hoĩum. Horatius: Qui fit Mecoenas? ¶ Semp: hoc dicit cũ ex nimio audiẽdi faſtidio: tũ ex diuturno ſilẽtio quaſi qui magnã aetatis ſuę partem ꝑ inertiã abſumpſerit cũ nihil interea ipſe ſcripſerit. ¶ Auditor tm̃: ſubaudi extrinſecus ero .ſ. alienorũ ſcriptorũ: & nunquã ego ſicut caeteri aliqd ſcribã, & recitabo? ¶ Reponã? non ignoro a cõmentatoribus hunc

Repo-nere loci variis exponi modis: ut alii dicant reponere idẽ eſſe: qđ reficere & reſarcire. ut ſit ſenſus: Non ne aliquando ſcribendo reſarciam hoc tempus quod aliis audiendis conſumpſi: ita enim poetae reponere dicitur. Alii vero reponere idem eſſe quod ſcribere. ſcribendo enim reponimus rem de qua agitur: vnde ſi talia non ſcripſiſſet: haud repoſita nobis eſſent: & reſeruata. Alii inquiunt repono q̃nqꝫ eſt retro appono: & quaſi acceptam coenã reſtituo. vt ſi qs mihi hodie conuiuium apponat: ego cras ei reponam large ac liberaliter. Et in hunc ſenſum hoc verbo vſus eſt Iuuenalis, cũ inqt: Semp ego auditor tm̃ nunq̃ ne reponam? Ignauię enim ſeipſum accuſat: & vt mos ſatyricorũ eſt. ex abrupto incipit. Semp ne eorũ quae alii apponunt ero auditor, nunq̃ ne ipſe aliqd reponam. i. reſtituã. Quę oia etſi ex aliqua parte cõuenire videntur. Ego tamen hoc ſumptũ ẽe a debitore cõtẽderim: q cum pretiũ creditori reddit, reponere dicit. vnde Senecã in epiſtola. lxxxii. ad Lucilliũ: Ergo nec quod debet creditori ſuo reponere q̃ſq̃ ſcit, alius q̃ ſapiens. Differentiã enĩ facit inter referre & reponere. Nã referre inqt eſt vltro ꝙ debens afferre. Reponere aũt eſt creditori ſuo tm̃ reddere, quantũ debeas. Idẽ li. vi. de beneficiis: Ideo nõ eſt trepidandũ q̃ cito reponamus. loquitur. n. de beneficio referendo. vñ Plautus in Perſa: Des mihi nũmos ſexcentos: quos cõtinuo tibi reponam in hoc triduo: aut quatriduo. In ea ſignificatione eſt ẽt illud Horatii in epiſtola ad Mecoenatẽ: Inſpice ſi poſſum donata reponere lętus hoc eſt reddere & reſtituere. Ergo inqt poeta: cum alios poetas audiuerim: eorũ qs ſim debitor: tanquã qui ab eis multa acceperim: nunq̃ ne eis reponã: nunq̃ ne eis reddã quantum acceperim: ac ꝑ hoc nunquã ne & ego ſcribã? Reponere rurſus capit quaſi pro renouare & reparare: ſicut expoſuimus apud Perſium in vltima ſatyra: Neu dicta repone paterna: ſed hoc nihil ad rem. ¶ Vexatus toties: nam (ut diximus) nõ ſine aliqua animi moleſtia audiebãtur recitantes. ¶ Theſeide: recitatione Theſeidos, i. geſtorũ Theſei. de qbus multa Plutarchus & Diodorus i. v. & Ouidius in meta. Nã Theſeus Herculis certaminũ imitator & virtutũ aĩum adiecit ad ea certamina q̃ laudẽ & gloriã ſibi eſſent allatura. Filius fuit Aegaei & Aethrae Pitthei filiae. aliq Neptunũ eius fuiſſe patrẽ tradunt. ¶ Codri: nomẽ eſt poetae ſui tpis: quẽ in tertia Satyra pauperẽ fuiſſe oñdit: Lectus erat Codro procula minor. ¶ Rauci: clamoſi: vt referas ad faſtidiũ poetae: q̃ſi, q nimio eius clamore offenſus ſit. nã Raucus τομεσον eſt: vt & ꝑ eo q ſit voce magna & ſonãti ponat. vnde Virg. appellat cicadas raucas. i. clamoſas, & valde ſtrepitus. Ouidius in Faſtis: Ecce rudens rauco Sileni vector aſellus: Intẽpeſtiuos edidit ore ſonos. Virg. Cygnos bene canentes raucos appellat: Dant ſonitum rauci per ſaxa liquẽtia cygni. Mart. Perlegat vt tumidus rauca te voce ma- Rauci

giſſet. Porphyrio exponens illud in ſatyris: Rauci: male ait
Sulciū & Capriū delatores & cauſidicos fuiſſe: & iō raucos
appellatos ꝙ cōtentione iudicioꝝ clamarēt. Et ꝓ eo cui vox
ſit obliſa & contuſa nimio clamore. Quintil. Et raucas fau/
ces ac latus fatigatū deformi cātico reficere. Solinus de grui
bus loquēs: Volatus deſidia caſtigat: voceq́ꝫ cogit agmē. Ea
vbi obraucata eſt ſuccedit: alia. ¶ Impune ergo mihi: ergo in
quit alius mihi recitauerit togatas: & alius elegias: & alius
alia: & ego nō reponā? Sic.n. verbū reponam repetendū eſt
vſq́ꝫ ad illud: Nota magis nulli domus eſt ſua. ¶ Impune: paſ/
ſim & cū voluit. Nā impune dr̄ ſine punitiōe: & quæ ſine pu
nitione fiūt, paſſim agunt̄. Vnde Horatius in vltima epiſto
la. Sed mēte recepta Obturem patulas impune legētibus au
res. Et in arte poetica: Ne ſpiſſe riſum tollāt impune coronę.
Nā poetæ dicunt̄ paſſim ſcribere, cū diuerſa ſcribunt. Vnde
illud Horatiā. Scribimus indocti, doctiq́ꝫ poemata paſſim.
¶ Ille.i. alius. ¶ Togatas.ſ. comœdias. Erāt.n. togatæ & pal/
liatæ: togatæ romanæ erāt ab habitu togæ, q̄ romana ē: pal
Comœdiaꝝ genera q̄tuor — liatæ vero græcæ a pallio: qd̓ gręcoꝝ eſt. Togatarū autem
quatuor ſunt genera. ſunt.n. togatæ quæ ꝑtextatæ dicunt̄:
in qbus Impatores negotia agebāt publica, & reges Roma
ni vel duces inducunt̄, pſonaꝝ dignitate & ſublimitate tra/
gœdiis ſimiles. Prætextatæ aūt dicunt̄, q̄a fere regū, vel ma
giſtratuū in eiuſmodi fabulis acta cōprehendunt̄: quoꝝ ha/
bitus eſt ꝑtexta. Secundū genus togataꝝ tabernarię dicunt̄
humilitate pſonarū: & argumentoꝝ ſimilitudine comœdiis
pares: in qbus nō magiſtratus: regeſue: ſed humiles hoies &
priuatæ domus inducuntur: quę quia olim tabulis tegerent̄
cōiter tabernariæ ſunt appellatæ. Tertium genus Attellanę
ab Attella ciuitate Oſcurum: in qua primū cœptæ: argumen
tis, dictiſq́ꝫ iocularibus ſimiles ſatyricis fabulis gręcis. Quar
tum Planipediæ, quæ græce dicuntur mimi. dictæ ob humi
litatem argumenti ac vtilitatem actorū: qui non cothurno
aut ſucco vtuntur in ſcæna, aut pulpito, ſed plano pede. vel
ideo ꝙ nō ea negocia cōtinent, quæ in pſonarum turribus,
aut in cænaculis habitātiū ſunt: ſed in plano & humili loco.
lege Diomedem grāmaticū. & Dona. in Teren. ¶ Hic: alius.
¶ Elegos: elegi verſus ſunt impariter iuncti: exametro.n. &
pentametro conſtant. Quis autē eorum inuētor fuerit. Grā
matici (auctore Horatio) certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.
Inſtituti aūt primo fuerūt deflendo deſiderio mortuorum:
mox ad amores traducti: ſed tñ nomen retinuerunt a flebili
cantu quo olim mortuos deplorabant. nā ἐλεγος idem eſt ꝙ
luctus. vnde Sapho: Elegia flebile carmē. ¶ Ingēs Telephus:
Telephus — ingens tragœdia de Telepho. Qui (vt auctor eſt Diodo. in
quinto) Herculis & Auges filius fuit. Hunc Teutrantus rex
Myſiæ ſucceſſorem regni inſtituit: qui cum bello troiano aui
dius græcos a Myſia arceret: vite implicitus ab Achille per/
cuſſus in femore ſiniſtro: conſulto oraculo accepit: nullo mo/
do poſſe ſanari: niſi ab eodē repcuteretur: a quo vulnus ac/
cepiſſet. Ad Achillem profectus, nouo genere medicinæ,
& tunc primū excogitatæ: hoc eſt rubigine, ſiue ab ærea, ſiue
a ferrea cuſpide fuerint, ſanatus eſt. Ita enim (auctore Plinio
lib. xxv. cap. iiii. & xxxiiii. cap. xv.) depingebatur eam decu
tiens ex gladio. hinc nata eſt fabula: ꝙ eadem repercuſſus eſt
cuſpide, qua fuerat ab Achille vulneratus. Ouidius: Vulnus
Achilleo quæ quondam fecerat hoſti: Vulneris Auxilium Pe
lias haſta tulit. Alii vero tradiderunt ſanatum fuiſſe non ru/
bigine, ſed herbarum remedio per Achillem. vnde Claudia.
ad Adrianum: Sanus Achilleis remeauit Telephus herbis.
Notat igitur ſui tēporis poetas, qui longo verborum amfra
ctu & Telephi & Oreſtis tragœdias ſcripſere. apud veteres
Actius ſcripſit fabulam Telephi. ¶ Oreſtes ſcriptus.i. tragœ/
dia de Oreſte: cuius magnitudinem tantā fuiſſe ſatyrice oſtē
dit: vt ne volumine quidē ipſo quāuis extrema paginæ par/
Oreſtes — te: & a tergo ſcripto contineretur. Oreſtes.n. Agamennonis
Mycenarum regis filius, & Clytemneſtræ: cum accepiſſet pa
trem ab expeditiōe iliaca reuerſum: ab Aegyſto adultero, &
Clytemneſtra interemptum: ſibiq́ꝫ ab eiſdem inſidias tendi:
capta opportunitate vtrunq́ꝫ necauit. Cuius parricidii con
ſcientia exagitatus in inſaniā & furorem verſus: videre ſibi
videbatur matrem ſe ardētibus facibus & ſerpentibus atris
inſequētem. Vnde Virg. Armatam facibus matrem & ſerpē
tibus atris, Cum fugit, vltriceſq́ꝫ ſedent in limine diræ. Cæ
terum cum monitu Pyladæ, vt furiis liberatur, Apollinis tē
plū ingreſſus eēt: & inde exire vellet: ei furias occurriſſe tra/
dit Pacuuius. ad qd reſpexit Virg. Vltriceſq́ꝫ ſedent in limi
ne dirę. Omitto quō in tauricā regionē: vbi Iphigenia erat
ſacerdos Dianę ꝑuenerit: indeq́ꝫ abrepto eius ſimulachro cū
ſorore ſua in Italiam Aritiam vſq́ꝫ cōfugerit. De Oreſte mul
tæ ſcriptæ fuerūt tragœdię. vnde Virg. Aut Agamēnonius
ſcænis agitatus Oreſtes. Oreſtem tragœdiā cantauit in Scę
na Nero, auctore Tranqllo. Oreſtem aūt ſic dixit tragœdiā
de Oreſte: vt alibi Atreum.i. tragœdiam de Atreo: cuius &
alueolos & lenam pignerat Atreus. ¶ Plena iam margine ple
na ēt exteriore parte paginæ: quæ ſolet ad ornamentum li/
bri relinqui vacua. Margo aūt capitur pro extremitate om/
nium rerum: vnde dicimus in margine ripæ. Pli. loquēs de te
ſtudinibus: Sed roſtri margines acuti. Apule. lib. iiii. Meta.
Ripæ fluuialis marginē denſis arboribus ſceptā video. gene
re aūt muliebri enūciauit vocabulum: cum & maſculino in/
ueniatur. Oui. Longo margine terrarū porrexerat Amphi/
trytes. ¶ Summi libri.i. magni. ¶ Et in tergo: oſtendit Pli. Iu/
nior in ea epiſtola: quæ incipit Pergratum eſt mihi: ad Ma/
crū: Ea volumina quę ēt in tergo ſcripta fuiſſent, Opiſtogra — Opiſtographū
pha fuiſſe appellata: ab ὄπισθεν.i. retro: & γράφω ſcribo. ſic
enim ſcribit. Electꝝ quoq́ꝫ cōmentarios centum ſexaginta
reliquit opiſtographos qdem & minutiſſime ſcriptos. Vul/
pia. de bonoꝝ poſſeſſione ſm̄ tabulas ſic ait: Carthæ appel/
latio & ad nouam carthā defertur & deletitiā: proinde &
ſi opiſtographo quis teſtatus ſit: hinc peti pōt bonoꝝ poſ/
ſeſſio. Qd ergo ſcriptum dicit poeta in tergo: græci Opiſto
graphon appellauere. Quod oſtēdit & Porphy. apud Hora
tium in epiſtolis his verbis: Nemo te ornabit, atq́ꝫ deſcribet
Sed aut carie cōſumeris: aut fient ex te opiſtographæ epiſto
læ. Nam apud veteres libri in volumina cōplicabantur ita, — Volumen
ut interiori tm̄ parte ſcriberentur: dicebanturq́ꝫ uolumina
ꝙ inuoluerentur. Vnde Iuue. Quæ pſaltria penem Maiorē
q̄ ſint duo Cæſaris Anticatones. ex quo apparet libros ſoli
tos colligi in volumina vñ contra dicebant euolui, cū expli
cabātur. Carpens ergo poeta longas poetarum ambages in
ſcribendis fabulis: oſtendit nō ſolum tota volumina interio
re parte: ſed ēt exteriore contra cōſuetudinem ſcribi: cū libri
(vt dixi) in volumina colligerētur, nec ſcriberentur in tergo
Quod & Martia. oſtendit alloquens librum: Ad ſalariorum
curras ſcrinia protinus licebit: Inuerſa pueris arāde charta:
In tergo igitur.i. exteriore parte membranæ. Inde illud eſt
Sidonii Apollinaris ad Cōſtantinum iam copioſum: Te ni
fallor pulſat exēplat. Iam uenit ad margines vmbilicorum.
Iā tps eſt (vt ſatyricus ait) Oreſtē nīm vel ſupra terga finiri.

¶ Iodoci Badii Aſcenſii familiariſſima Iunii Iuue
nalis Satyrici, eiuſq́ꝫ interpretum explanatio.

SEmper ego auditor tantū. Quatuor in hac Sa — ASCē.
tyra proſeqtur poeta. Primū ægre ferens ꝙ to/
ties poetas recitantes audiuerit: nec quicq̄ ſcri/
pſerit: & ita illis vicē quodāmodo rependerit:
innuit ſibi quoq́ꝫ ſcribēdū eſſe. Deinde aīaduer
tens ēt ſe poetices ac oratorię artis peritū: infert ſe quoq́ꝫ poſ
ſe ſcribere. Tū cōſiderans fabulas fere oēs deſcriptas eē: & ni/
hil ad bonos mores cōducibilius, q̄ vitia rephendere: quorū
tunc ꝓuētus fuit maximus. Nā (vt inqt.) Nil erit vlterius qd
noſtris moribus addet. Poſtremo loco aio complectens quā
vtilitatem priſca illa, qua Lucilius gauiſus eſt, libertas bonis
moribus attulerit: dolet ſibi ꝓſcriptā eſſe legem: cui tñ ſe ob
temperaturum cōcludit. Primū facit in principio. ſecūdū ibi, — Diuiſio Satyræ
Nota magis &c. tertiū ibi: Cur tñ hoc potius & quartū ibi:
Securus licet &c. ¶ Incipit ergo ex abrupto & quadā indi/
gnatione animi qppe ægre ferentis: ꝙ cū ipſe quoq́ꝫ ſcribere
poſſet,

poſſet.hactenus.i.ad medium vſq; ætatis:auditor tantũ fuerit. Cohortans ergo ſeſe ad ſcribẽdũ inquit: Nunqd ſup. ego q̃ ſum uir peritus fabularũ & artis dicendi.eo ſup.tm̃ auditor alioꝝ ſup.recitantium opera ſua. Ne.i.an:an nunq̃.i.ne ſemel ſaltẽ in vita.reponã.i.emendatius quid ſcribam:aut ſcribendo illis paria faciam.aut qd debeo rependã. Ego inquã vexatus.i.moleſtia affectus toties Theſei.i.fabulis de Theſeo vulgatiſſima, Codri.i.illius poetæ rauci.i.diſſoni ob nimiam recitatione raueſcentis.q.d.minime. Ego ſup.ero tam patiens:tam iners:& tam ignauus:vt ille.i.quiuis poeta vulgaris.recitauerit.i.frequenter pronũciauerit viro perito.impune.i.paſſim vel libere ſine pariũ redditione.togatas.i.comœdias factas de togatis.i.de romão populo,& hic.i.alius ſup.recitauerit ipune elegos.i. Verſiculos hexametro & pẽtametro cõſtãtes:& de miſeris mortuoꝝ:aut miſere amantium. Vel conſtruit ſic: Ergo ego auditor tm̃ & ille recitauerit mihi impune.i.paſſim togatas.hic.i.alius elegos.& ingẽs Telephus.i.maxima tragœdia de Thelepho.cõſumpſerit dũ recitatur diem.i.tps vnius diei.ſicut Martialis dicit. Audit toto ſæpe poeta die. Aut Oreſtes.i.tragœdia de Oreſte.ſcriptus.i.cõſcripta.&.i.ẽt.in tergo.i.i dorſo mẽbranæ.& margine.i.extremitate libri ſummi.i.mẽbranæ ſummæ exiſtente plena.q.d. minime gentiũ.hæc familiariſſime potui. Cæteꝝ q̃ cõſtitui non ſolũ auctorẽ ipſum:ſed ẽt interpretes eiuſq; interdũ difficiliores argunt explanare:dicã primo loco cur non inuocẽt Satyrici.ſecũdo cur ex indignatione incipiant.

Opiſtographi

Tertio qua ſpen indignatiõis hic noſter:& qua alii (quos habemus) inceperint:pgreſſurus ad ſinguloꝝ increpationem. Non inuocãt qdem poetæ:ii mõ poetæ dicendi ſunt: Satyr. eo qa familiari ſtilo de rebus humilibus vtpote de hoium vitiis loquuntur Sed vt monet Flaccus in arte: Nec Deus interſit niſi dignus vindice nodus inciderit:hoc eſt poeta non dicet aliqd geſtum eſſe opa ſolius Dei:nec inuocabit Deũ:vt dicatur:aut fiat qd humanis operibus & dici & fieri poſſet. Incipiunt vero ex indignatiõe quadã:qua ſignificãt ſe hoium vitia ferre non poſſe:ne odio cuiuſpiam:aut maleuolentia & petulãtia animi ſcripſiſſe cenſeãtur. Quod vitiũ a ſe remotiſſimũ contẽdit Horatius:oſtẽdens ſe ad Satyram ſcribẽdã natũ:nec poſſe dormire ſi non ſcripſerit.

Volumen

Neminẽ inſontẽ velle lædere. Et quia Satyra eſt carmen maledicũ:maluit opus ſuum ſermones q̃ ſatyras appellare: tametſi fateatur ſe ſatyras ſcribere dicẽs: Sunt qbus in Satyra videor nimis aſper &c. Ideoq; leuiter cũ quadam iterrogatione:non tñ ſine indignatione quadã ad amicum ſic exorditur: Qui fit Mecenas &c. Perſius aũt petulanti ſplene cachinno,& acerbiſſimus irriſor:& vehementiſſimus vitioꝝ exploſor pſtationem a iconmate & irriſione incipit dicens: Nec fonte labra prolui caballino. Et Satyrã ab exclamatione acerrima: O curas hominum: o quantũ eſt in rebus inane. Auctor vero noſter Iuuenalis:quãuis oratiõe ſatis ſupq; (ſi dicere audeo) fluat:aio tñ vehementiſſime in vitia excandeſcens incipit ab apoſiopiſi.i.obticentia:qua vti ſolent vehementiſſime irati:cũ non inueniant qd ſatis malum minentur:aut impcentur.vt pri.Aenei.

Apoſiopeſis

Neptunus in ventos: Quos ego:ſed motos præſtat cõponere fluctus. Dicitur aũt ab apo ppoſitiõe græca:& ſiopo verbo: quod ſignificat ſileo. Vtitur pterea figurata interrogatione: quæ nullam riſionẽ nunq̃ mere contraria ſunt: & quia ſola non ſunt:eſt etiam cõtentio.i.ſuiarum repugnantia:qa alios impune recitare,& ſe nunquã contẽdunt.

Figuræ quibus vtitur poeta

Vtitur ad hoc emphaſi qua vtimur cum p excellentiam aliquid alicui attribuimus:aut p maius minus excludimus:ad quam ſignificandam pronomina cum verbis primæ yel ſecundę pſonæ neceſſario exprimuntur ſecus nõ vt: Et tu puer propheta altiſſimi vocaberis: quaſi per excellẽtiam. Ego ſum panis viuus: quia nõ alius. Tytire tu patulæ &c.quia nos patriã fugimus. & Geor.pri. Cũ iam ſacræ deficerent ſiluæ:quia ſi ſacræ: ergo potius aliæ.

Semper Ego

Et hic ſemp ego auditor tm̃. Ego inquam fabularũ peritiſſimus:quia Nota magis nulli domus eſt ſua, q̃ mihi lucus Martis. Si ergo ego:ergo potius alius. Præterea vt ex ordine dicam:ſingula vocabula videntur ſuam vim habere & ſignãter poſita. Semp enim habet vniuerſalitatẽ & antitheſim. Ego emphaſim. Auditor indignitatẽ & contemptum,

Auditor

Nam ſi audio a voce, quæ græce audes dicitur, deducitur: Auditor videtur eſſe meræ vocis captator:& nihil ad rẽ reſpiciens:quo nihil vilius.

Tãtum

Tantũ habet vim excluſiuam alterius cõmodi.

Nunq̃

Nunquã vniuerſalitatẽ in negando, & antitheſim ſemp. Tunc aũt elegãter plus ſignificat, q̃ non: quando ponitur pro non:hoc eſt cum alio aduerbio tẽporis particularis.vt.ii.Aenei. Nunquã oẽs hodie moriemur inulti.& in Eunucho: Nunquã ædepol quicquã tamdiu &c.

Ne

Ne præſefert indignãtis interrogationẽ.

Reponam

Reponam vtilitatẽ & indignitatem. Nam ſi ignominioſum & inglorium eſt non poſſe ponere.i.primũ quid excogitando effingere:quanto ignominioſius erit non poſſe reponere.i.iterato ponere:hoc eſt ſcribere vel paria facere. Quo circa ſtius repetam vocabuli huius naturam. Dicit enim Calderinus ſic: Reponere & impune cum in varias ſignificationes accipiantur:a Iuuenale vſurpata ſunt non ſecus q̃ ab Horatio.

Repono

Repono reſicere: & reſarcire eſt quod fuit detractũ. Iuuenalis. Meliora ac plura reponit Perſicus orborũ lautiſſimus. Virgilius. Hæc rapta p virginitate reponit. Papinius: Qui damna dolẽs aliena repono Infelix lachrymas:ſcilicet meaſq; reparo & renouo. Martialis: Qui amiſſum ſomnum in vrbe in prouincia reparabat. Ingẽti fruor,improboq; ſomno. Et totum mihi nunc repono Quicquid terdenos vigilaueram p annos Surgentem ſocus excipit. Quamuis quidam Martialis ſenſus nulla habita ratione repono pro ſcribo traduxerit: cum dormiens nihil minus agat, q̃ ſcribat. Inde reponere poetæ dicuntur: cum auditas fabulas ſcribunt. Nã ita tempus audiendo conſumptum reponũt.i.reparant & farciunt. Horatius in arte: Scriptor honoratum ſi forte reponis Achillem. Scriptum iam ſcilicet ab Homero. Et ibidem: Fabula quæ poſci vult & ſpectata reponi. Impune ſine pœna dicitur: quæ autem ſine pœna fiunt, paſſim aguntur.

Impune

Qua ratione Horatius impune pro paſſim vſurpauit in arte poetica: Ne ſpiſſæ riſum tollat impune coronæ.& cætera. Hæc ille. Georgius Vall. ſic: Pono ſcribo plerunq; ſignificat. vt apud Perſium: Ecce modo heroas ſenſus afferre videmus Nugari ſolitos græce:nec ponere lucos Artifices. Ponere ſculpere & pingere. Horatius: Solers nunc hominem ponere nũc Deum. Nam de ſculptore aut pictore loquitur. Repono autẽ reuoco:reprimo:ſiue cohibeo. Statius: Quoties iam torta reponã Fulmina.

Repono

Repono reddo. Horatius: Inſpice ſi poſſum donata reponere lætus. Plautus in Perſa: Des mihi nummos ſexcentos:quos pro capite illius pendam:quos tibi continuo reponam in hoc triduo aut quatriduo. Repono depono. Martialis: Vllus ſi pudor ẽ repone cœnã. Repono reduco & reficio. Virgilius in ſecundo Georgicorum: Et quantum longis carpent armẽta diebus: Exigua gelidus tantũ ros nocte reponet. Repono ſupaggero. Idem in tertio eiuſdẽ: Atqui nõ maſſici Bacchi Munera non illis epulæ nocuere repoſtæ. Repono ſcribo. Horatius: Scriptor honoratum. vt ſupra. ita & hic exponẽdũ eſt. Hæc ille. Verum vt aperiamus cauſam tantæ diuerſitatis: Re in cõpoſitione interdum vacat: vt qñ compoſitum pro ſimplici accipitur: vt docet Valla, vt redeo pro eo. Interdum ſignificat contrarium ſimplicis: vt quando iungitur dictioni clauſuram:aut velamẽ impartanti. Vnde recludo & claudo:reſero & ſero:reuelo & velo:retego & tego:retexo & texo:ſere cõtraria ſunt. Interdum & id quidẽ proprie ſignificat iterationẽ. Ponere autẽ quid ẽt notum eſt. nam interdum ponimus nummos accepturi eos: aliquando eſcam comeſturi. Aliquando ponimus primam effectionẽ: aut figuram. quod effingere aut protrahere vocãt. Reponere eſt iterum ponere ſeu quia qui quod accepit reponit: reddit: & ſatiſfacit: ideo dicunt ꝙ ſit reddere: & qui eſcas vnde promſerat reponit: tollit eas: dicunt ꝙ ſit deponere. Et qui quod poſitũ id eſt ſemel pictum aut ſcriptum eſt reponit, iterato ſcribit aut pingit. ideo ſic quoq; accipitur: & ſic de aliis. Si ergo accipitur reponã hic id eſt reddam. Senſus eſt: Ero ne ſemp auditor? & ita obnoxius iis:qui mihi ſua carmina recitarunt. & nunq̃

reponam.i.faciam illis paria etiam ſcribendo ſaltem: quod
ſcriptum eſt. Vel in malã partem: vt ſignificet ſe affectum in/
iuria ab improbis recitatoribus: de quibus in uerbo recita/
uerit dicã. & ita velle rependere vicẽ: nec ſinere amplius ipu/
ne eos recitare: vt pro pœna quadã ſit: & quaſi genus vindi
ctæ ſcribẽdo eos cogere audire: nec ſemp recitare. Sin accipi/
tur pro ſcribo: vtroq; modo ſtat pondus indignitatis. Nam
ſi (ut Tullius inquit) Acceptor bñficii debet imitari agros fe
races: qui longe plus q̃ acceperint, conferunt: q̃ indignũ erit
eum, qui ſemp audiẽdo obnoxius factus eſt nunquam repo
nere. Vel ſi in malam partem erit laceſſitũ & prouocatum: im
mo uexatum toties nihil poſſe referre. Et ſi glorioſius eſt in/
uenire q̃ iuẽtis vti. Et vt Horatius in arte inqt: Rectius ilia
cum carmẽ deducis in actus. Quam ſi proferres ignota indi/
ctaq; primus: Ignominioſiſſimũ erit eum qui ſemp audiue/
rit: immo audiẽdo uexatus ſit: nõ poſſe ſaltẽ reponere: id eſt
emendatius quod ſemel ſcriptum eſt reſcribere. Emendatius
dico: quia id operæpretium eſt vt laudẽ aſſequaris. vnde Li/
uius in prologo primo: Noui ſemper ſcriptores: aut in rebus
certius allaturos aliquid ſe: aut ſcribẽdi arte rudem vetuſta
tem ſuperaturos credunt & non immerito: quia niſi melius
ſcripſeris, fruſtra reſcripſeris. Nã quia facilius eſt vti inuẽtis:
& ea imitari: ideo lex amabœi carminis vult vt ſequens: aut
Vexatus plus aut cõtrarium dicat. Sed hæc alias. Vexatus aũt (ut A.
Gellius docet) præcipuam uim habet. Nam frequẽtatiuum
uidetur a vehor: ſed quod illius ſignificationẽ ſeruat vector
vectaris dicitur. Vexari autẽ eſt uiolẽter huc illucq; impelli:
Toties aut maxima animi moleſtia affici. Toties aduerbium multi
Rauci plicandi eſt. Raucum diſſonũ: aut malum ſignificat poetam.
Theſeide Quinetiam Theſeide affectanter dixit. Nam noua & inau/
dita licet non facunde dicta vtcunq; delectant: nota aũt rau
ce & male pronunciata audientẽ cruciãt. Ideoq; Virgilius
circa principium tertii Georgicorũ ſignificat ſe nolle vulga/
ta dicere his uerbis: Cetera quæ vacuas tenuiſſent carmina
mẽtes. Omnia iam vulgata &c. Nihil aũt vulgatius Theſei/
de.i. fabula de Theſeo. Nomina enim librorum formantur
vt patronimica fœminina. vt Ilium ilii ilias æneys: ſic enim
græcæ dicitur: ænei æneis Achilleus achillei græcæ achilleis.
Theſeus theſei theſeis. Maſculina aũt apud nos contra hñt
ei in i lõgum: & addũt des: vt æneides. Vir. Sit ſatis æneide
&c. alibi ab Aenea fit æneades &c. Hanc fabulam proſeqtur
Mancinellus. Codri quoq; nomẽ ſignanter protulit. Nã aut
ſui, aut operis ſui aut vtriuſq; cõtẽptum præ ſe fert. Si enim
dicimus cum Mancinello eẽ illum miſerum & pauperẽ poe/
tã: cuius meminit auctor alibi: Lectus erat Codro &c. certũ
eſt uilem eſſe: quia raucum: & contẽptibilem. Sin Georgium
Vallam ſecuti: dicimus p Codrum argute intelligi quemuis
nobilẽ romanum: ſignificatur uilitas operis eius: quia nobi
les laboris impatiẽtes raro bona opera edunt: ſed interdum
fragmẽta uerſiculorum quæ Perſius p cõtẽptum uocẽs dimi
nutiuo elegidia uocat, dicẽs: Elegidia crudi dictarunt proce
res. Ratio autẽ quare p Codrum quemuis nobilem intelli/
gat hæc eſt: q; ſicut romani nobiles troiugenæ, aut romuli/
dæ uocari gaudebant: ita Athenienſes codridæ propter nobi
le facinus eius Codri: cuius meminit Vir. in Buc. dicẽs: Aut
Alconis habes laudes: aut iurgia Codri. De quo quidẽ facto
Impune Georgius Valla legitur. Impune, ſiue vt Calderinus accepit
pro paſſim.i. p ſingulos fere paſſus accipiatur: ſiue vt Manci/
nellus & Geor. Val. pro eo quod eſt fruſtra & incaſſum ſiue
in natiua & propria ſignificatione: quæ eſt ſine punitione &
pœna: mirabilem vim habet. Nam ægre ferendum eſt: quod
ab aliis paſſim fit: abs te nuſquã poſſe fieri. Indigna ẽt res eſt
te tam ſtolidum & ignauũ eſſe: vt eorum uexatio & aſſidua
recitatio ſic incaſſum fiat: & nequeat te ad ſcribendum com/
pellere. Inertis aũt & ignaui hominis eſt toties uexatũ rau/
ca recitatione non ſumere uindictam uiciſſim ſua recitando:
& ſinere alios impune.i. ſine pœna recitare. Mutatur autem
œ diphthongus in u vt pœna punio pœnus punicus: mœ/
Ergo nia munio. Ergo item habet illationẽ ſumme amaritudinis
vt apud Auguſtũ de teſtamento Virgilii: Ergo ne ſupremis
potuit vox improba verbis Tam dirum mandare nefas? er
go ibit in ignes: &c. Mihi rurſus emphaſim habet Recitaue **Mihi** **Recitauerit**
rit: frequentia. eſt enim frequẽtatiuum a recito: & inſup uim
habet p præpoſitionem. Significat autẽ ſummam moleſtiã p
pter improbitatem & importunitatẽ recitãtium. De quã ali
bi: Et Auguſto recitantes mẽſe poetas. Et Horatius in epi/
ſtolis: Hic ſponſum vocat: hic auditum ſcripta: relictis Om/
nibus officiis. Et in fine de arte poetica oſtendit malos poe/
tas tam auide recitare: & tam rauce: ut recitando enecent au
ditorẽ. Præterea idem in ſermonibus oſtẽdit nonnullos præ
diuites pecuniam ad fœnus dare ea lege: vt ſi ſoluendo non
ſint, auditum ueniant. Erat ergo ſummæ moleſtiæ audire
ineptorum nugas. Ille in hoc vim habet q; copiam ſignificat. **Ille**
Eſt enim idẽ ac ſi dicat: Quiuis quantumlibet ineptus. Solet
habere hoc pronomẽ ſignificationẽ rei notiſſimæ: vt Alexã/
der ille magnus: Plato ille philoſophus diuinus &c. Toga/ **Togatas**
tas quoq; affectate dicit: per quas humilem compoſitionẽ ſi/
gnificat. Togatæ enim ſunt fabulæ: ſiue comœdiæ de popu
lo romano humiliore facili ſtilo compoſitæ. dico humiliore:
quia de nobilibus fiebant prætextate. Pretexta enim eſt ue/
ſtis nobilium romanorũ: & toga vulgarium. Vnde p togatos
romanos intelligimus. vt primo Aeneidos: Romanos rerum
dominos, gentẽq; togatam. inde Varro togatorum.i. roma/ **Toga**
norũ doctiſſimus appellari ſolet. Et dicitur toga a tegendo.
Eſt enim veſtis oblonga: qua cæteræ teguntur: qua tempore
pacis vti ſolebant: ideo pro pace poni ſolet. vt apud Cicero/
nẽ: Cedãt arma togæ: cõcedat laurea linguæ. Et apud Mart.
Claro militiæ Fronto, togæq; decus. Hic.i. quiuis alius. ean **Elegos**
dem vim hẽt quã ille. Elegos ẽt per cõtemptum dixit ſicut to
gatas. Nam ſicut togatas vtcunq; quiuis græcarum literarũ
imperitus facere poterat: fiebant enim de argumẽto Roma/
no ita: vt elegos.i. verſiculos de mortuis aut miſere amanti/
bus. Proprium enim argumentũ elegiacorũ verſuum eſt: que/
rimonia. Vñ Horatius in arte poetica: Verſibus impariter iũ
ctis querimonia primũ: Mox ẽt voti compos ſnĩa clauſa eſt.
Eorum aũt faciliſſima videtur compoſitio quia ſecũdo quoq;
verſu põt claudi ſnĩa: & ideo breues ſunt & modici contex/
tus. vnde Horatius ibidem: Quis tamen exiguos elegos emi
ſerit auctor: Grãmatici certãt, & adhuc ſub iudice lis eſt. Cõ
temnit ergo togatas & elegos propter vtilitatẽ: ſequẽtia p
pter prolixitatem. Diem cõſumpſerit: pondus habet ppter
amiſſionem temporis quo nihil ptioſius & propter diuturni
tatem. Nam ſicut diecula pro paruo tempore: ita dies pro ma
gno capi poteſt. vnde diu aduerbium: vel reuera ſatis longũ
eſt diei tempus: quod audiẽdo cõſumptum dolet. ſicut Mar.
Auditur toto ſæpe poeta die. Conſumi autẽ eſt hic ſumi: vt
nihil remaneat reliquum. Ingens Telephus.i. ingens tragœ/ **Ingens**
dia de Thelepho: cuius hiſtoria materiam tragicis præbuit: **Thelephus**
ſicut tãgit Hora. in arte: Telephus & Peleus cum pauper &
exul vterq; &c. Plus autem eſt ingens q̃ magnum. ingẽs enim
dicit quaſi ſine gẽte.i. genere: quod excedit genus debite ma
gnitudinis. & ideo paraſitus gnato aſſentator ille apud Te/
ren. in Eunucho: Cuius eſt de magnis maiora loqui: vbi de
Thraſo dixerat: Magnas vero Thais agere gratias mihi? re/
ſpondit: Ingentis. quod ſecũdum Donatum ibidẽ plus eſt q̃
ſi magnas diceret. Thelephi ergo recitatio: quia fabula fuit i
gens & notiſſima tædium pepit. eam Mãcinellus recitat. Ple
na iã margine: & ſcriptus in tergo Oreſtes: ampliſſimã fabu/
lam & vulgatiſſimã de Oreſte ſignificãt. vñ Virg. in iiii. Ae/
nei. Scænis agitatus Oreſtes. Mutat autẽ genus poeta. Nam
margo ſolet maſculinũ poni. ſicut apud Stat. iii. Thebaide:
Soluerat heſperii deuexo margine libri. Preterea Terentius
qa Eunuchũ p fabula accepit: dixit in prologo Eunuchũ gene
re fœminino. & Virg. in. v. qa cẽtaurũ p naui dixit: Centau/
ro inuehitr magna: hic tñ dñr Scriptus in tergo Oreſtes &c. de
quo Calderinus ex vſu antiquorũ hoc ait: qui in pugillarib'
mẽbraneis ſcribebãt ita: vt ſcripta poſſent deleri tanq̃ ex ta/
bulis. Qui vero interiore pagina nõ contẽti in tergo ſcribebãt:
dãnabãt: tanq̃ loquaces & nimii. Mar. Scribit in aduerſa Pi/
cens epigrãmata charta, Et dolet aduerſo qd' facit ille Deo.

Nota

Nota magis nulli domus eſt ſua, q̄ mihi lucus
Martis, & Aeoliis uicinum rupibus antrum
Vulcani. Quid agant venti, quas torqueat umbras
Aeacus, unde alius furtiuæ deuehat aurum
Pelliculæ, quantas iaculetur Monychus ornos,
Frontonis Platani, conuulſaq; marmora clamant
Semper, & aſſiduo ruptæ lectore columnæ.
Expectes eadem a ſummo, minimoq; poeta.
Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus, & nos
Conſilium dedimus Syllæ, priuatus vt altum
Dormiret. ſtulta eſt clementia, cum tot ubiq;
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.

IOAN. Brit. ¶ Nota magis nulli: tam multi inquit tēporibus noſtris exiſtunt ſcriptores: qui quotidie opera ſua mihi recitēt: vt nulli magis nota ſit domus ſua: q̄ mihi eſt lucus Martis: & alia huiuſmodi fabulamenta p eos ſæpe recitata: vt hoc totum ad multitudinē recitātium referat: quos audiuerat: ſimulq; oſtendat ſe etiam poſſe ſcribere: q̄n docti & indocti paſſim ſcribāt. ¶ Lucus Martis: hoc eſt hiſtoria de origine vrbis. Nam in luco Martis ſacro ad Albā incluſa Rhea ab Amulio patruo: tanq̄ per ſpetiem honoris ſacerdos electa Romulum & Remum vrbis cōditores: incertum ſtupro, an ex Marte cōceptos enixa eſt. De hoc multa Iuſtinus libro xliii. Liui. primo ab urbe cōdita: & Diony. i. Lucus item fuit Martis in Pōto: vbi vellus aureū ſeruabatur. Mart. Cuſtodem ſcytici fuiſſe luci. Qui autem Athenis appellatus eſt Areopagus, non lucus, ſed Martis villa dicitur. ¶ Et Aeoliis vicinum rupibus antrum: multi hoc loco dubitant: de quo antro Vulcani poeta intellexerit. Nōnulli enim Hieram putant vnam ex ſeptem inſulis Aeoliis intelligi: quas Itali vno vocabulo Vulcanias appellant. Nam exiſtimatur natura ſolis igneæ per occulta commertia, aut mutuari Aetnæ incendia: aut ſubminiſtrare. Sed cū oēs Deo ignium ſacratæ ſint: Hierā volunt Vulcano præcipue ſacratam: cum plurimū colle eminētiſſimo nocte ardeat: de hacq; poeta intellexiſſe. verum hoc nō pcedit: cum. n. dicit Antrum vicinum rupibus Aeoliis: oſtēdit antrum ipſum inter ſeptem inſulas nō numerari: ſed ſegregari ab eis: vicinumq; & proximum eſſe ita: vt de hiera nequaquā ſit intelligēdum. vnde nos exponimus antrum Vulcani vicinum rupibus Aeoliis Aetnā montē Siciliæ qui Vulcano ſacer eſt: & ex quo inſulæ (vt diximus) aut accipiunt incēdia: aut ei ſubminiſtrant. Eſtq; vicinus rupibus Aeoliis: q ēt Cyclopes tulit: nūc aſſiduis ignibus flagrat. Sacrū fuiſſe Vulcano docet Soli. his verbis: vulcano Aetna ſacer eſt. In Aetnæ vertice hiatus duo ſunt: crateres nominati, per quos eructatus erūpit vapor: præmiſſo prius fremitu per æſtuātes cauernarum latebras &c. Sic & valer. Flaccus in. ii. Argonau. Accipe ait bellis, medicęq; vt puluere pugnæ Sit comes Aetnei genitor: q̄ flāmea geſſit Dona Dei: hoc eſt Vulcani. nā non minus Aetna mons dictus ē a poetis domus Vulcani, q̄ Lemnos & inſulæ Aeoliæ: vnde Vale. Flaccus: Lēnos cara Deo: nec fama notior Aetnę: Aut Lipares domus. Montē aūt Aetnā vicinum eſſe Aeolis teſtatur ſic Strabo: Imminet autē Aetna littori Catanenſi: & Liparitanis inſulis: quas pleriq; Aeolias vocāt. Ita vt oino de Aetna intelligendū ſit: de cuius incēdio, rationibusq; incendii multi ſcripſerant ante Iuue. ſicut Virg. Cuius carmē licet multum mēdoſum adhuc extat: in quo perpetui ignis multas oſtēdit rationes: docetq; a poetis falſo traditū ſedē eſſe Vulcani, his verſibus: Principio ne quem capiat fallacia vatum: Sedes eſſe dei, tumidiſq; e faucibus ignem Vulcani ruere, & clauſis reſonare cauernis. Poetæ. n. cecinere Vulcanum in antro Aetnæ habitare. & ex faucibus ſuis ignē euomere. vnde Iuue. Aetnā appellauit antrum Vulcani. Ait ergo nulli domum ſuā magis eſſe notam: q̄ ſibi eſt deſcriptio Aetnæ: & eius incendii: qd' eſt vicinū rupibus Aeoliis. Inſulæ aūt Aeoliæ ſeptem ſunt numero in freto Sicilienſi Epheſtiæ nominatæ. i. vulcaniæ: Lipare: Hiera: Strōgile: Didyme: Eriphuſa: Phœnicuſa: Euonymos: dictæ ab Aeolo: qui ibi tēporibus iliacis regnauit. ¶ Quid agāt vēti: q̄ natura ſit ventorum. Horū enim alii ſunt frigidiſſimi: quales a ſeptentrione ſpirant. Ii enim & reliquos cōpeſcunt, & nubes abigunt. Alii humidi: vt Auſter: Africus. & pcipue Auſter Italiæ. Alii ſicci: vt Corus & Vulturnus, Alii niuales: ut Aquilo & Septentrio. Grādines Septentrio importat, & Corus. Aeſtuoſus Auſter. Tepidi Vulturnus & Fauonius. Saluberrimus autē omnium Aquilo: noxius Auſter & magis ſiccus. Ventus aūt eſt (vt quidā diffiniunt auctore Seneca) aer fluens in vnam partē: quia nunq̄ aer tam imobilis eſt: vt nō in aliqua ſit agitatione. Victru. vero ſic diffinit: Vētus autem eſt aeris fluens vnda cum incerta motus redundantia. De ventis igitur multi ſcripſerant: vt Sene. in naturalibus. Veteres quatuor tātum ſeruauere per totidem mūdi partes. Ideo nec Home. plures nominat. Mox aūt poſterior ætas octo addidit: rōne nimis ſubtili, & cōciſſa. Sūt ergo bini in q̄tuor cœli partibus. de quibus abunde lib. pri. Pli. Victr. & Gellius (vt diximus) Sene. in naturalibus: Ordo autem talis eſt: vt potius inferioribus q̄ ſupioribus cōiungantur: Platani Frontonis clamant qd agāt vēti &c. Sicq; oſtendit in ædibus Frontonis varia quotidie a poetis recitari. ¶ Quas torqueat vmbras Aeacus: aliqui hūc locum ſimpliciter accipiunt. i. quæ de inferis ſcribant apud quos Aeacus iudex ſit conſtitutus. Cæterum ad id poeta reſpicit: quod ſcribit Plato in Gorgia ſuo. ſic enim inducit Iouem loquentem: conſtitui tres alios meos iudices: duos qdē ex Aſia: Minoem. ſ. & Rhadamanthū. vnum vero ex Europa: Aeacum. qui mortuos iudicabunt in triuio. ex quo portant viæ: altera ad beatorum inſulas, altera ad tartarū. & Aſiaticos quidē Rhadamāthus iudicabit. ab Europa igitur qui venerint Aeacus. Minoi aūt cōmittam: vt iudicet ſi qd aliis occultum exiſtat: vt ſic iuſtiſſime procedat iudicium: rectaq; ſit animarum tranſmiſſio. Ait ergo poeta ſibi notum eſſe ex frequenti poetarum recitatione: æacum iudicem eſſe apud inferos: qui animas europeas iudicet tm̄. ¶ Torqueat: iudicet, & puniat. Ouid. Noxia mille modis lacerabit vmbra, tuaſq; æacus in pœnas ingenioſus erit. ¶ Vnde alius furtiuæ deuehat aurum pelliculæ. i. expeditionem argonautarum: videlicet vnde Iaſon aureū vellus ſuſtulerit. Cuius rei hiſtoria nota eſt ex Diodoro in. v. Strabo autem lib. xi. aurei velleris fabulam ſic interpretatur. Apud Colchos torrētes deferre aurum: quod barbari perforatis tabulis, pellibuſq; villoſis excipiunt: vnde fabulæ ortum eſt figmentum. De argonautis autem apud latinos ſcripſit Vale. Flaccus: apud Græcos vero Orpheus prius: mox Apollonius. ¶ Furtiuæ: hoc eſt quę furtim & inſcio Aeeta ſubrepta fuit. Nam furtiuum appellamus quicquid furtim ſurripitur. vnde Pli. lib. xix. ſic ſcribit: Rutam furtiuam tantam prouenire fertilius putauit: ſicut apes furtiuas peſſime. ¶ Quantas iaculet̄ Monychus ornos: pugnam dicit quæ fuit inter Lapythas & Centauros populos Theſſaliæ: quæ hiſtoria ita ſe habet. Cum enim (vt diximus in Achilleida) Perithous Hippodamiam duxiſſet vxorem: circumuicinos populos omneſq; Deos conuocauit ad nuptias præter Martem. Quare indignatus centauros iam vero calefactos ad rapiendam Hippodamiam cōcitauit aduerſus Lapythas: eo certamine ferūt Centauros deletos fuiſſe. Sed hoc veritas habet. Centauros (vt ſcribit Stra.) aut funditus a Perithoo deletos fuiſſe: illorum agro prorſus deſolato: aut ipſarum nomine gentium, nuſq̄ amplius exiſtēte: nec tali eorum conuentu perdurante: ſi quid tamē adhuc reſtat adunatum, mentione non inſigniri. ¶ Monychus: nomē eſt proprium Centauri. Ouid. Fecerat attonitos noua res heu dedecus ingēs Monycus exclamat. Luca. Aut te iactantem Monychon ornos. dictio eſt compoſita. μονος enim ſolus dicitur: & ονυξ vnguis. equinos enim pedes Cētauri habuiſſe feruntur. Home. aūt ſæpe dat hoc epitheton equis: q ſolidis ſint vngulis & nō fiſſis. ¶ Ornos: Orni arbores ſunt

Crateres

quæ maxime ī montibus proueniunt. Virg. Cantando rigi
Fronto das deducere mōtibꝰ ornos. ⸿ Frōtonis platanis: partē poſu
it ꝓ toto. i. ędes Frōtonis. Hic ē ille Frōto: de quo & Mar.
Vota tui breuiter ſi vis cognoſcere Marci Claꝝ militię Frō
to, togæq; decus. Militauit ſub Tito ī euerſiōe Hieroſoly
moꝝ. nā vnus fuit ex libertis & amicis eius: de quo multa Io
ſephus li. vii. de bello iudaico. Frōtonū cognoīa a frōte ſūt
dicta: ſicut Capitonū a capite. auctor eſt Ci. in primo de na
tura Deoꝝ. Eſt aūt ſenſus: ī ædibus Frōtonis quotidie poe
tæ aliquid recitant ita: vt tota domus quotidie aſſiduis cla
moribus reſonet: ac per hoc ſciat quæ a uariis poetis tractē
tur. Nā nobiles Romani ædes ſuas recitātibus cōmodabāt.
unde & alibi: Maculonus cōmodat ædes. Et Cor. Taci. de
claris Oratoribus loquēs de poetis ſic ſcirbit. Nā & domum
mutuatur: & auditoriū extruit: & ſubſellia conducit: & li/
bellos diſpergit &c. Per Platanos aūt ędiū luxū & magnifi
centiam oſtēdit. Platanus. n. umbre gratia ex alieno peteba
tur orbe. tam late. n. rami uagabantur. vt ēt in ſcamnis patu
lis arboris epularentur qndecim conuiuæ: adſiſtentibus ēt
miniſtris: vmbræ cauſa alebat̄. vnde illud Virg. ī iiii. Geor.
Iamq; miniſtrantē platanum potantibus umbras. Tantūq;
honoris poſtea increuit: vt uino īfuſo enutriretur: cōpertū
maxime id prodeſſe radicibus. qd primus excogitauit Hor
tenſius. Lege Pli. libro. xii. cap. i. A Platano eſt poſſeſſiuum
plataninus: ſicut a balano balaninus. ⸿ Marmora conuulſa:
quæ aſſiduo recitantium clamore ex parietibus conuelli: &
labefactari videntur. Nam potentiorū parietes marmorum
cruſtis integebātur. Sene. ad Lucilium: Vt parietes adiectis
tranſmaria marmoribus fulgeant. & alibi ad eūdem: Quid
loquar marmora: quibus tēpla: quibus domus fulgent. Pri/
mus aūt fuit Mamurra Formianus p̄fectus fabrorū Cæſa/
ris ī Gallia: q Romę cruſtis marmoreis parietes domus ſuę
in monte Cælio operuit. auctor Plin. ⸿ Clamāt: reſonāt: re
boant. ⸿ Columnę ruptæ: ita dictum: vt illud Virg. Et cātu
querulæ rumpunt arbuſta cicadæ. & illud: Fregit ſubſellia
uerſu. & illud: Soluētur riſu tabulæ. ⸿ Aſſiduo lectore: aſſi/
duo lectoris & recitatoris clamore. ⸿ Expectes eadē: cum in
dignatione legēdum, q non ſolum docti ſcribant: ſed ēt in
docti. iuxta illud Horatii: ſcribimus īdocti: doctiq; poema
ta paſſim. ⸿ Et nos ergo manū, ſenſus eſt: Cum docti inqt &
indocti ſcribāt: poſſumus ergo & nos ſcribere: cū & grāma/
ticē & rhetoricē didicerimꝰ. Erit aūt ordo: Ergo & nos ſcri
bemus: manū. n. ferulę ſubduximus: & cōſiliū dedimꝰ Sillę.
Pōt ēt alius eē ſenſus vt ſit: Ergo & nos iā grāmaticē & rhe
toricen didicimus: vt ſileamus, & nihil ſcribamus: cū oēs, &
docti, & īdocti pariter ſcribāt? vt oīo ſenſus ſit nimia indi
gnatione interuſus. Eſtq; legēdum ea interrogatiōe: qua cō
trarium uidemur velle facere. q. d. num didici grāmaticē &
rhetoricen: vt ſileam: & nihil ſcribam? vt oīno hæc extrinſe
cus ſubaudiamus. Et ita dictū eſt: Et nos ergo manū: ſicut il
Ferula lud impune ergo mihi. ⸿ Ferulæ ſubduximus. i. ſubtraxi/
mus: ac ꝑ hoc iam a grammaticis eruditi receſſimus. ⸿ Feru/
læ: uirgæ qua manus pueroꝝ feriūtur. de qua Colu. Nec ma
nibus mitis ferulas: nec cruribus æque. & infra: Capparis, &
triſtes hinulæ ferulæq; minaces. Martia. ſic in apophoretis:
īgratæ nimiū pueris, grātæq; magiſtris. Eſt aūt īfirmiſſimū
virgultum fœniculo perquā ſimile. Vnde Pli. Foliis fœnicu
lo, inani caule. natura eadem q̄ anetho, & fructu ſimilis. De
hac multa & Theophra. Nulli (auctore Pli.) fruticū leuitas
maior q̄ ferulæ. ob id geſtata baculoꝝ vſum ſenectuti præ/
bet. ⸿ Cōſiliū dedimus Syllæ: oſtēdit (vt diximus) artem
oratoriam ſe ēt didiciſſe: in qua cum verſaretur ſæpe exer/
citationis gratia ſuaſorias declamauit. Nam ī ſcholis ſuaſo/
riæ tractādę proponebant̄ adoloſcentibus. Deliberat Aga
mennon: an Iphigeniam imolet negante Chalcante nauiga
ri poſſe. Item deliberant Athenienſes: an trophea pſica tol/
lant Xerſe minitante redituꝝ ſe, niſi tollerent̄, deliberat Ci
ce. an ꝓmittente ſalutem Anto. orationes ſuas cōburat. Itē
deliberat Sylla an deponat dictaturā ꝓmittēte Senatu im/
punitatem. Ait igr̄ Iuue. talem declamādo ſuaſoriā ſuaſiſſe

Sillæ vt dictaturā deponeret. nā dare conſiliū Syllæ eſt ſua
dere. Quinti. lib. iii. Cū Cice. dabimus cōſiliū: vt Anto. ro
get. ⸿ Priuatus vt altum Dormiret: hęc erat ratio ſuaſionis:
vt depoſita dictatura quā ſibi ipſe ad cētū & viginti annos
aſciuerat: tāq̄ grauiſſimis ſolutus curis altius dormiret. Nā
Sylla cū imperium eius rogatiōe Sulpitia trāſferret̄ ad Mariū
indignatus ex Aſia in Italiā reuerſus eſt. & ante urbē aduer
ſarioꝝ ſeptuaginta amplius millia ad portā collinā occidit.
Ingreſſus vrbē quatuor millia inermiū nulla ſeruata fide in
uilla publica interfici iuſſit. Marii cineres erutos ī Tyberim
ꝓiecit. Poſt tantā hanc crudelitatē: ꝑ ſummū animi & corpo
ris cruciatū expirauit Puteolis. cū dictaturam depoſuiſſet.
morbus aūt quo conſumptus phthiriaſis eſt appellatus. i.
pedicularis α πωτων φθειρον: quos pedes & pediculos vo/
camus: corpore ſeipm erodente: & ſuppliciū ſibi gignēte. vñ
eſt illud Sereni: Sylla quoq; infelix tali lāgore pereſus Cor
ruit: & miſero ſe vidit ab agmine paſci. Quā fœditatē ne vi
ſentes intelligerēt: ſomno diſſimulabat. De quo Pli. ita ſcri.
lib. vii. Age nō exitus vitæ eius oīum ꝓſcriptoꝝ ab illo: ca/
lamitate crudelior fuit: erodēte ſeipſo corpore: & ſupplicia
ſibi gignēte? qd vt diſſimulauerit: & ſup̄mo ſomno eius, cui
īmortuos quodāmodo eſt: credamus ab vno illo īuidiā glo
ria victā? ad qd poeta vr̄ alludere: cū ait: Vt altū Dormiret
eo genere morbi oſtēdit Pli. lib. vii. & Apuleius. iii. Florido
rum: Pherecydem orationis ꝓſaicæ auctorē cōſumptū eſſe.
Alemā ēt: vt docet idē Pli. li. xi. ex clariſſimis græcię poetis
eadem facultate obiit. ⸿ Priuatus: depoſito imperio. ⸿ Dor/
miret altū. i. ꝓfundo ſomno. Hora. Ter vncti trāſnato Ty
berim ſomno: qbus eſt opus alto. ⸿ Stulta eſt clementia: anti
pophora eſt: quaſi aliqs dixerit chartā non eſſe ꝑdēdā: & ip
ſe rn̄deat. Stulta eſt hęc clemētia. i. ſtulta & ridicula eſt beni
gnitas tanti facere, tam modicā chartæ iacturā. & ita exte/
nuat nō ſine ſumma animi modeſtia vires ingenii ſui: qua
ſi ſciat paucos fore a qbus opus ſuum legat̄. Mart. Scribere
verſiculos miſeras & ꝑdere chartas. Clemētia aūt ꝓprie eſt
lenitas ſuperioris aduerſus inferiorē: & temperātia animi
in ꝑtāte vlciſcēdi. auctor Sene. ⸿ Perituræ: quā ſcio peritu/
ram: cū nemo lecturus ſit carmen meū. ⸿ Cū tot vbiq; Vati/
bus occurras: cum tam multi poetæ paſſim ſcribant.

⸿ Nota magis nulli: in hac ſeconda parte oſtēdit auctor ſe ASCē.
quoq; poſſe ſcribere: vt potiſſime hiſtoriaꝝ, fabularūq; pe/
ritū & rhetorices eruditū. Duo. n. ſunt ad poeticen neceſſa
ria: res & verba: ſed rē nouit ex hiſtoriis & fabulis: verba ex
declamatiōibus rhetoricis. Sed aīaduerte lector inuidiam
& cōtemptum eoꝝ qui ſolas fabulas ſectant̄: & ſcribunt: au
ctorē ſolum fabulaꝝ ſe peritū iactare Cum tn̄ bona & uti/
lia ſcripturus debent philoſophiæ non eſſe ignarus. uñ Ho
ra. in de arte poetica: Rē tibi ſocraticæ poterunt oſtendere
chartæ. Ordo igitur eſt: Nulli. i. non vlli: vlli ſua domus non
eſt magis nota. q̄ lucus Martis. i. quo filius Martis Romulus
a lupa nutritus dicit̄: eſt ſup. notus mihi. Ne vero calumnier
a grāmaticulis: qbus hæc expono q datiuum vlli p̄ conſtru
xi: ſciant hoc factū ē oportuiſſe vt relatiuū ſuum habeat ante
cedens: quo ſine non haberet locū in cōſtructione. Sed ꝑga
mus: & nulli ē magis nota domus ſua: q̄ antrum Vulcani: in
quo Vulcanus dn̄atur: qui fulminis faber eſt uicinū rupibus
. i. rupturis ſaxoꝝ. Aeolis: in qbus Aeolus rex vētoꝝ regna/
bat. Platani. i. arbores illæ a latitudine dictæ propter vm/
bras cōſitæ. Frontonis: illius viri doctiſſimi ad quē poetæ
cōueniebant. & quo ſe ēt A. Gellius cōueniſſe teſtatur. q; ꝓ
&. marmora. i. podia marmorea. cōuulſa: hyꝑbolicos dicit. i.
ex hauſta & cauata frequēti reuerberatione vocis recitātiū.
& columne marmoreæ in hortis illius deambulacrū facien/
tes. ruptæ aſſiduo lectore. i. recitatore vel tritæ a lectore: q
carmina affixa legeret. clamant. i. referūt & indicāt ſemꝑ qd
venti agāt. quas vmbras. i. aīas Aeacus filius Iouis & iudex
infernalis torqueat. & uñ. i. a quo loco. qa a Colcoꝝ inſula
aliꝰ: uidelicet Iaſon deuehat. i. ſubuehat: & capſula auferat
auꝝ pelliculæ furtiuæ. i. aurei velleris furtim ſublati. & quā
tas. i. magnas, ornos. i. tales arbores, Monychꝰ. i. ille cētau/
rus

rus hñs vngulas pedum ſolidas more equorum. iaculetur.i. proiiciat in hoſtẽ. Expectes.i. expectare poſſes. eadem.i. eaſdem fabulas iam dictas a ſummo & minimo poeta. Quia vt dicit Horatius in epiſtola ad Auguſtũ: Scribimus indocti, doctiq; poemata paſſim, & in poetica: Qui verſus neſcit tñ audet &c. Ergo cũ ita ſit: q oẽs ſcribant. &.i. ẽt: nos ſubduximus.i. ſuppoſuimus ẽm Mãcinellum: vel ſubtraximus ẽm alios. ferulæ.i. ligno ex ferula: quo pceptores triuiales feriũt manum.i. ẽm Mancinellum. nos tulimus & pp:ſſi ſumus ferulas: vt grãmaticẽ diſceremus. Vel nos (vt Calderinus ſentit) metu verberum ſubtraximus ferulæ manum. qd minus placet: quia diſcholi & a ſtudio auerſi manum ſic ſubtrahũt. vel ẽm Georgium: q argute ſentit: ſubtraximus ideo qa iã in ludo grammatico emeriti: & ſatis eruditi nobis videbamur: qd maxime cõtextui quadrat. vult enim dicere ſe grãmatices peritũ euaſiſſe. & nos dedimus Syllæ dictatori cõſilium. vt priuatus.i. abiens a dictatura. dormiret altũ.i. profundo & quieto ſomno: hoc eſt nos declamauimus ſub rhetoricis: & puenimus ad ſummã pfectionẽ. nam pfectiſſimis auditoribus dabatur declamandum thema aliquod in genere deliberatiuo ſummopere arduũ. quale erat: An conducat Syllæ deponere dictaturã: quã ſic tenebat: vt ruſticus lupũ auribus tenens: nam neq; diu tenere poterat. Nullum enim violẽtum eſt ppetuum: neq; dimittere propter crudelitatẽ cõmiſſam. Vnde tot hoſtes ſibi comparauerat, vt priuato nihil tutum foret. Eſt aũt pfundum nomẽ pro aduerbio.ſ. pfunde poſitum. Cum igitur occurras.i. quilibet occurrat: ſicut & ego. tot vatibus.i. tot poeticẽ profitentibus. ſtulta eſt dementia parcere chartis perituris.i. ideo nõ ſcribere: qa ſcripta tua pereant: vt Mancinellus ſentit. vel potius perituris ẽt ſi nihil ſcripſeris. Nulla.n. inuidia aut impietas eſt chartas vetuſtate & carie perituras ſcriptis licet nõ ſane cõditis occupare. Hæc de textu. redeamus ad ampliorẽ explanationẽ. Nota magis nulli: hiperbole eſt. Nihil enim notius cuiq̃ eſſe ſolet domo ſua: & tñ ſibi notiorem dicit lucũ Martis per quem oẽm hiſtoriam romanorũ intelligit. Eſt autem lucus ſilua inexcidua.i. quæ cædi aut amputari ob religionẽ nõ põt. In locis enim religioſis: aut propter ſepulturam: aut propter numina viſa gẽtiles lucum faciebant: quem qdem a contrario ſenſu a lucendo dictũ putãt: eo q minime luceat. alii a luce numinis: quia nullus lucus ſine numinibus credebat: nec templũ ſine luco fiebat.

Lucus Martis

Lucus aũt Martis varie exponitur. Nã erat lucus Martis dictus locus ille vbi Romulus aſylon cõſtituit: vt Aſconius Pedianus aſſerit. Erat ptera lucus Martis (vt dicit Varro) in via Appia Romæ iuxta tẽplũ Iunonis lucinæ: q̃ vel a luco illo: vel ab eo q venientibus in lucẽ pręeſt Lucina dicta eſt: approbãte Ouid. in ii. Faſtorũ ſic: Gratia Lucinæ dedit hęc tibi noia lucus: Aut q pricipiũ tu Dea lucis habes. Eſt ptera lucus Martis: vbi Remus & Romulus filii Martis a lupa nutriti ſunt. vt Liui. in.i. ab vrbe cõdita late declarat. & Vir. in primo Aenei. tangit ſic: Donec regina ſacerdos Marte grauis geminam partu dabit Ilia prolẽ. Quã hiſtoriam ſic pſtrinxit Iuſtinus lib. xliii. Poſt multos Albanæ vrbis reges ad poſtremũ Numitor, & Amulius regno potiti ſunt. ſed Amulius cũ in ętate potiorẽ Numitorẽ oppſſiſſet filiã eius Rheam in ppetuã virginitatem: ne qs uindex regni ſexus uirilis ex genere Numitoris oriret, demerſit: abolita iniuria ſpecie honoris: vt non dãnata: ſed ſacerdos electa videret. Igit incluſa in loco Marti ſacro duos pueros: incertũ ſtupro an ex Marte cõceptos, enixa ẽ. Quo cognito Amulius Multiplicato metu p euẽtu duos pueros exponi iubet: & puellã vinculis onerat ex quorũ iniuria deceſſit. Sed futura origini romanæ pſpiciẽs pueros lupę alẽdos obtulit: q̃ amiſſis catulis diſtẽta vbera exinanire cupiẽs nutricẽ ſe infantibus pbuit. Cũ ſępius ad puulos ueluti ad catulos reuerteretur: rẽ Fauſtulus paſtor aiaduertit: ſubtractoſq; ferę iter greges pecorũ agreſti vita nutriunt. Martios pueros fuiſſe: ſiue q in luco Martis enixi ſunt: ſiue q a lupa: q̃ in tutela Martis eſt nutriti: manifeſtis argumẽtis creditũ eſt, hæc ille & plura alia. Sũt tñ q credãt Fauſtuli vxorẽ meretricẽ fuiſſe & lupã & vocitã: ſicut nos locũ meretricũ lupanar vocamus: ſed longũ eſſet ſingula pſequi.

Aeolus

Aeolus rex vẽtorũ dictus putat, qa cum (teſte Varrone) apud nouẽ inſulas Siciliæ: & Italiæ ppinquas tpe belli troiani regnaret: ex cõſurgẽtibus nebulis futuros vẽtos ita veridice pdicebat: vt eos a rudibus ſit creditus in ſua ptãte habuiſſe. Pli. aũt dixit eũ vẽtorũ rõnẽ inueniſſe. Sunt q eę ſa ſilua dicũt eũ mare vicinũ ventis expoſuiſſe: & ob dictum vẽtis imperaſſe. Certũ eſt eas regiones vẽtos generare plurimos: ſicut Aetnã, Siciliã, Vulcani antrũ ſulmina.

Vulcanus

nã vapores pingues & ſulfureos exhalãt. Vulcanũ aũt fabricare Ioui fulmina ob id fingit. Quid agãt venti: ſic oſtẽdit Geor. Val.i. quos voluant turbines cetera: qa alii peſtilẽtes ſunt vt

Venti

Auſter. alii aquas in glaciẽ cõuertunt vt Boreas, alii arborũ & ſeminũ fœtus educũt vt Zephyrus. hæc & id genus alia apud Ariſt. in libris metheororũ legas. Motus aũt huius cã prima & pcipua ſunt ſtellæ & planetæ: ſicut Iuppiter: q mouet a ſeptẽtrione ſalubres vẽtos: Sol ab oriẽte: Luna ab occidẽte: Mars a Meridie. Signa quoq; vẽtos pariũt. nã tria ſigna q̃ hñt calidas qualitates: q̃ ignea triplicitas appellant: Aries: Leo: Sagittarius oriẽtales mouent vẽtos. Altera triplicitas: Taurus: Virgo: Capricornus terrea: vẽtos excitat meridianos: q̃ qualitates hẽt frigidas & ſiccas. Tertia qualitates calidas & humidas hẽt: aeria ab hoc appellata: Gemini: Cãcer: Libra occiduos. Tria vero reliq̃ ſigna, q̃ dicuntur aquea triplicitas: qualitates hñt pituoſas, vẽtoſq; exuſcitãt ſeptẽtrionales.

Aeacus

Aeacus Iouis & Aeginæ filius: qui ex En de inde Chironis filia Thelamonẽ & Pelea habuit: tãtæ dum viueret fuiſſe dr iuſtitiæ: vt apud inferos aiarũ creditus fuerit a Plutone delectus iudex. vnde Hora. Quã pene, furuæ regna Proſerpinæ: Et iudicãtẽ vidimus Aeacum. Socrates apud Platonẽ Iouis dicta referens: Ego igit inqt: vtpote q ante uos hoc puiderim cõſtitui iam meos filios iudices: duos qdem ex Aſia: Minoẽ & Rhadamãthũ. vnũ vero ex Europa: Aeacũ. hi ergo poſteaq̃ mortui fuerunt: iudicabunt in prato quodã: ibiq; in triuio: ex quo geminę extãt viæ. altera qdẽ ad tartarũ. alia vero ad inſulas beatorũ. & aſiaticos qdem Rhadamãthus, eos vero q ab Europa veniẽt æacus iudicabit. Minoi vero ad id munus iniungã: vt ipſe diiudicet ſi qd aliis ambiguũ fuerit: vt iuſtiſſime pcedat iudiciũ: recteq; fiat tranſmiſſio aiorũ. In Socratis vero apologia addit ẽt Triptolemũ inqens: Qui illic iudicare phibent: Minos, Rhadamãthus, æacus, Triptolemus. Hæc oia Geor. Val. Errat ergo Seruius, q Europæ filios dicit: qd tñ Diodorũ Siculũ aſſeruiſſe Lãdinus affirmat. Strabo dicit Rhadamãthũ antiqſſimũ Cretæ regẽ fuiſſe: & primum legibus Cretẽſes iſtituiſſe. Cuius imitator Minos dei de extitit, fratremq; habuit: ex huius imitatiõe Rhadamãthum appellatum. Sunt q horũ triũ officia diuidant: & Radamantho inquiſitionem attribuãt. Iuxta illud. vi. Aenei. Gnoſius hæc Rhadamãthus hẽt duriſſima regna: Caſtigatq;, auditq; dolos, ſubigitq; fateri. Quæ quis apud ſupbos furto lætatus inani Diſtulit in ſeram cõmiſſa piacula mortẽ. Minoi iudiciũ. vñ Hora. Cũ ſemel occideris, & de te ſplẽdida Minos Fecerit arbitraria. Aeaco vero executionẽ: Vñ hic eq̃s torq̃at vmbras. Sed Valla exponit.i. quas iudicet. & Hor. dicit iudicantẽ vidimus Aeacum. Oẽs nimirũ ſunt iudices. Quod iõ fictũ reor: qa credebãt idẽ ſtudiũ & exercitiũ fore defunctis: qd fuit viuentibus. vnde. vi. Aenei. Quæ gratia currũ, Armorũq; fuit viuis: quæ cura nitẽtes Paſcere equos: eadẽ ſeqtur tellure repoſtos. Quia ergo optimi dũ uiuerẽt iudices erãt: tales nũc quoq; fingunt.

Monychus

Monychus apud Lucanũ nõ dicit ornos iaculatus: ſed Rhoetus. dicit.n. lib. vi. Aſpera te Pholoes, frãgẽtẽ Monyche ſaxa: Teq; ſub æthereo torquentẽ uertice vulſas Rhoete ferox: quas uix Boreas inuerteret ornos. Oẽs autẽ centauri poſſent dici monychi.i. vnius vnguis uel ſolidi vnguis: quia finguntur a parte media ſurſum uerſus humanã effigiem habere: & deorſum equinam: qd ideo fictũ eſt: qa ſunt populi Theſſaliæ qui primi in eqs conſpecti de longe videntibus partim hoies: partim

æqui videbātur. Tangit aūt poeta breuiter quę a poetis ſe/re deſcribi ſolent: vt maris tēpeſtate: quas agunt vēti. ſicut Virg. pri. Aenei. Aut nauigatiões. Vñ alius furtiuę deuehat aurum Pelliculæ. Aut inferoꝝ pœnas. ſicut Vir. i. vi Vnde hic quas torqueat vmbras Aeacus. Aut bella ſicut Virg. in ſex vltimis libris. & ideo hic Quantas iaculetur Mõychus ornos: quas in bello contra Lapychas iaculatus eſt. Aut mirabiles reꝝ ortus. Vnde hic. Nata magis nullis &c. Ferule manū ſubduximus: qd ſit ſubducere expoſuim⁹.

Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo,
Perquem magnus equos Auruncæ flexit alumnus,
Si vacat, & placidi rationem admittitis, edam.

Ferula Ferula aūt vti præceptores triuiales teſtatur Columella dicēs: Ferulęq́ minaces. minātur enim ſcholaſticis. & Martialis: Teſteſq́ ferulę ſceptra pædagogoꝝ. Ingenui tñ uapula/

Sylla bant pellibus anguillaꝝ: ut auctor eſt Pli. Syllæ hiſtoriā ſic quoq́ colligit Geor. val. Sylla gētis patricię. i. de patribus, ſeu ſenatoribus ortus vſq́ ad quęſturę ſue initia vitā libidine: & vino coinquinatā continue produxit. poſtea Iughurthe cathænas iniecit: Mariū ſuperauit: Cinne dñatū fregit Sulpitiū proſcripſit: Seruum Sulpitii, qui dñm prodiderat de Tarpeia arce pcipitari iuſſit: Mithridatē cōpeſcuit: eūq́ ex omni Europa: & Eubœa reppulit: & intra auitū regnū coegit. Pugnauit ante vrbē ad portā Collinā: vbi Romanorum octoginta millia fuſa dicūt. Mox vrbē ingreſſus: quatuor hoīum millia: quę ſe ei dederant: nulla fide ſeruata: inermia bellator: ſcilicet ſtrenuus occidit. Plurimi quoq́ tūc inſontes: & q eius ſequebātur nutum: occiſi ſunt ab hoc naturæ effetato monſtro. Hos qdam ſupra nouem millia fuiſſe tradunt. Deinde infamē illam pſcriptionis tabulam produ/cit: quā octoginta hoīum millia quidā ſcribunt continuiſſe Secunda inde tabula qngentos dicit habuiſſe. M. Marium Caii fratrē necari iuſſit oculis prius effoſſis: & deinde membris minuti amputatis: Carinatē marii ptorē iugulauit. Tāta deniq́ cædes facta: non vt vrbs modo ipſa: ſed & cuncta Italia illius cruenta rabie ac peſte, tremulentoq́ furore ſanguine inundauerit: fortis ad uitia: & ſecura facinora ſatis ſtrenuus. Fides ei nulla: nullus Dei timor: nullaq́ clementia. Quatuor legiones marianæ partis fidē eius fluxam & uanā ſecutas trucidauit: miſericordiā, quæ in ipſo nulla erat, fruſtra iplorantes. Quinq́ pneſtinoꝝ millia fide prius data trucidauit: & ſpargi p agros iuſſit: vt iacerēt inſepulta. Quin & aduerſus fœminas diſtrinxit enſes. Multoꝝ viroꝝ abſciſſa capita ad ſe iuſſa deferri ſpectauit illudens. Caii Marii cineres eruptos ſparſit in Tiberim. Sed tandē Dei in ſe iram ſenſit vltricem. Cū enim dictaturā: quā ſibi aſciuerat depoſuiſſet: laruis vexatus ſępe nocturnis: ē e lecto aliqñ tractus in pauimentū: eūq́ aliqñ in ſublime eleuatū: in certamq́ demiſſum a laruis: ſeminecem famuli in lectū reportarunt: ac tandē ſpiritum rabie ac cruore plenū (vt ſcribunt quidā) vomuit. Alii vitæ exitū fuiſſe adhuc atrociorē ſcribētur: erodēte. n. ſe corpore & ſupplicium gignēte cædis & calamitatis multoꝝ vermiculis: quos pediculos dicimus: ferunt abſumptū. ēt Sereno decēte ſic: Sed qs nō pareat Pherecydis fata tragœdi: Qui nimio ſudore fluens aīalia tetra Eduxit turpi miſeꝝ quæ morte tulerūt. Sylla quoq́ infelix tibi languore pereſus Corruit: & fœdo ſe vidit ab agmine vici. Hoc de vita & morte eius Georgius. Ne qs aūt tardiuſculus credat Iuuenalē dediſſe veraciter Sylle viuenti cōſiliū: vt dictaturā deponat: ſciat. xii. iperatores iter Syllā & Iuuenalē fuiſſe neq́ vult dicere qd hoc re vera fecerit: ſed qd pro themate ficto declamauit. i. exercuit ingeniū ſuum in ſcholis rhetorū q artē rhetoricā docebāt argumētando p vtraq́ parte: pbando ſcilicet modo qd vtile eſſet: deponere mō qd inutile. Si hec verba nō intelligis lector nihil itelligis Dixi aūt difficillimū eſſe thema: ppterea qd neq́ ſatis cōmode tenere poterat dictaturā: neq́ dimittere erat aūt dictatura ſummus magiſtratus ſummaq́ dignitas poſt exactos reges ſupra cōſules: ptores: tribunos eqtū: uñ imperatores ortūq ppetuam dictaturā occupabant. Dicta aūt eſt eo ꝙ ex dictamine nullo obſiſtēte oīa gerebat dictator. Quod aūt dicit, Priuatus vt altū Dormiret. alludit igr Calderinus ad hiſtoriā. nā (vt Pli. ſcribit) pedicularē morbū in quē icidit Sylla: ſomno diſſimulabat. ne adiret. Valla dicit ꝙ pfundior in paupere ſomnus eſt. Vñ Statius: Inuitat tenues ad dura cubilia ſomnos, Lucanus: In quoꝝ pectora ſomno Dat vires fortūa minus

Charte. i. libro ex chartis. Dr aūt græce hic chartes: latine hæc charta. Sunt. n. pluſcula nomina alterius generis apd græcos, q̄ apud nos: ſed fere terminationem mutāt: vt cataractas catapulta: margarita: charta: cera: amphora. Panther & lynther q̄ nos fœminina: ipſi maſculina pferūt ſed & antiquoꝝ plurimi apd nos hic lynter dixerūt: Probo & Capro teſtibus. Frequēter aūt ſecūda pſona p quāuis ponit. vt iiii. Aenei Migrātes cernas. i. qlibet cernat. & hic occurras. i. qlibet occurrat. vel cū ego occurrā. vel loqtur de ſe: q̄ſi de alio: cum o tu iuuenalis occurras: ſed primus modus placet.

❡ Cur tñ hoc potius: rōnem affert: quare potius Satyrā, q̄ IOAN.

aliud poematis genus ſit ſcripturus. ordo aūt erit & ſenſus Brit.

Edā. i. dicā & manifeſtabo. cur tñ potius libeat mihi decurrere hoc cāpo. ❡ Hoc campo: hoc genere poematis ſatyrici: ſumpta metaphora ab iis q equos & currus agunt p ſpatioſos cāpos. ❡ Magnus alumnus: periphaſis ē Lucilii: q ex Arū

ca Rutuloꝝ ciuitate natus: primus apud latinos ſcripſit Sa Lucili⁹

tyrā: In eo mira fuit (vt docet Quin.) eruditio & libertas: atq́ inde acerbitas: & abūde ſalis. natus autē eſt anno anteq̄ Carthago iditionē Romanoꝝ p Scipionē redacta eſt: mortuus quo anno Furius Bibaculus poeta natus ē Cremone: & Cymbri ſuperati ſunt a Mario. ❡ Alumnus: is pprie dr: q Alūnus

alitur Plinius: Italia alumna oīum terraꝝ, eadem & parens. Ouid. Pax nutrit Cererē: pacis alūna Ceres. Nō ignoro ab diuo Auguſtino nominari Iouem alumnū: quaſi qui omnia alat. Pli. item lib. xxiiii. cap. xvii. paſſiua ſignificatione poſuit ſic Alia deinde Adamāti dem Armenię Capadocięq́ alumnam Verum apud auctores tali ſignificatione: aut nunquā: aut rarenter inuenias, vnde fallunt: qui putāt Italiam dictā Alumnā a Plinio ꝙ alat: cum hoc dicat Italiam tanquam filiam ab omnibus terris alimēta accipere: eandemq́ tanquā matre omnibus pbere. ſed cum hoc longe clarius ſit q̄ a nobis indigeat explicari, plura non addemus. Flexit equos: pſtat in tranſlatione: quia dixit campo, equos ergo. i. ſtilum ſuum. ❡ Si vacat: ſi otium eſt ad audiendum. Dicimus enim mihi non vacat per imperſonale. i. otium non eſt. Et ego vaco. i. otioſus ſum: & habes otium. Seneca: Nō vacat mihi verba dubie cadentia cōſectari. Et paulo inferius: Nō vaco ad iſtas ineptias: ingens negocium in manibus eſt. Vaco itē capitur pro operam do. vt Cicero vacat diligenter ſtudiis liberalibus. Item vſurpatur pro careo: vt Ego vaco culpa.

❡ Cur tamen &c. Hæc eſt tertia pars principalis huius Sa ASCē.

tyræ: in qua auctor oſtendit cauſam cur potius ſatyram q̄ aliam quāuis rē ſcribere velit: & ea eſt quod munera videat in hominibus vitia: quorum plurima enumerat: quæ potius exagitanda cōcludit q̄ fabellas ſectandas. Ordo eſt: Tamen o vos auditores: ſatyrici enim quaſi verbi diuini declamatores: quos prædicatores vocant: ad populum loqui ſe fingunt. vnde & ſermones Horatii dicti. igr tamē. i. tametſi iam exploratum eſt quod debeam velle ſcribere: & qd ſciā: & quod poſſim ſcribere: tamen quia non conſtat quid mihi potiſſimum ſcribendum ſit. o vos auditores mei ſi vacat. i. ſi otiū vobis eſt: & ſi vos placidi. i. beneuoli admittitis rationem quā daturus ſum. ego edā. i. expreſſe dicam: Cur. i. qua ratione: quāobrem libeat ſup. mihi decurrere. i. me exercere potius in hoc campo. i. in ſatyrica palæſtra: per quem magnus alumnus Aurūcæ vel Auruncæ. i. Lucilius priceps ſatyræ nouæ in Aurunca parte Italię alitus: vt plures itelligūt. flexit equos ſup. ſuos. i. exercuit vires ingenii ſui. de hac metaphora poſtea dicam. Poteſt autē hyperbati ſequentis ordo eſſe: difficile eſt ſatyram non ſcribere.

❡ Cum

Cum tener uxorem ducat ſpado, Meuia thuſcum
Figat aprum,& nuda teneat venabula mamma,
Patricios omnes opibus cum prouocet vnus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba ſonabat,
Cum pars niliacę plebis, cum verna Canopi
Criſpinus, tyrias humero reuocante lacernas
Ventilet æſtiuum digitis ſudantibus aurum,
Nec ſufferre queat maioris pondera gemmæ,
Difficile eſt ſatyram non ſcribere. nam quis iniquæ
Tam patiens vrbis, tam ferreus, vt teneat ſe?
Cauſidici noua cum veniat lectica Mathonis
Plena ipſo.& poſt hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comeſa
Quod ſupereſt, quē Maſſa timet, quē munere palpat
Carus,& a trepido Tymele ſummiſſa Latino,

IOAN. Brit. ¶ Cum tener vxorem: vna eſt ex rōnibus: quare potius Satyram, q̄ aliud genus carminis ſit ſcripturus. Eſt. n. ſenſus & ordo: Difficile eſt nō ſcribere Satyram: cum tener ſpado ducat vxorē. & cætera. i. difficulter te cōtineas, qn Satyrā ſcribas, ſequit̄ enim: Nā qs tam patiēs. & illud facit indignatio verſum. Quaſi dicat ēt ſi nolis: non poſſis tibi tēperare: quo minus Satyrā ſcribas. ¶ Ducat ſpado: indignatio eſt in libidinem mulierum: quę cū a Domitiano (auctore Trāquillo) reuocata eſſet lex Iulia in adulteros: mechis ſuis nubebant: ne ſupplicio afficerentur. Inter mœchos autē erant & ſpadones. Martia. Quod nubis Proculina concubino: Ne lex Iulia te notare poſſit. Non nubis Proculina: ſed fateris. & alibi: Cur tantū Eunuchos habeat tua Gellia quęris Pannice: vult futui Gellia: non parere. Alibi: At priſus o mores & ſpado mœchus erat. Alibi: Cū ſene cōmunem vexat ſpado Dydymus Aeglē. Simul ēt poeta ridet legem ipſam: cui iam excogitata eſt fraus. Nam cum reuocata ſit ad pudoris ſanctitatem tuendam: mulieres impudenter ſpadonibus nubebant: qbus oblectatæ fuerant. Spado aūt & Eunuchus dictiones ſunt græcæ: eademq; ſignificant. dicit̄ autem Spado a σπάω: q̄d eſt auello & aufero: q̄ ab eo teſticuli auellant̄. Vlpia. ait Spadonum noīe eos etiam contineri: qui natura ſpadones ſunt. Eunuchus autē dicitur ab εὐνή τοῦ ... i. cubili. & ἔχω cuſtodio: q̄ id genus hominum adhibebatur ſeruandis cubilibus regum & principum. ¶ Tener: nam ſpadones molles ſunt: & effœminati. ¶ Meuia thuſcum: alia indignatio in mulierum impudentiā: quæ tpibus Domitia. in uenerationes & pugnas theatrales deſcendebant. vñ Mart. Hęc iam fœminea vidimus acta manu. Statius in Siluis: Stat ſexus rudis, inſciuſq; ferri: Et pugnas capit improbus viriles Credas ad Thanaim, ferumq; Phaſim Thermodontiacas mouere turmas. Meuia autem nomen eſt impudicæ mulieris: & pro q̄tacūq; ipudenti muliere ponitur: q̄ in venationes: & pugnas theatrales deſcēderet. ¶ Aprum thuſcū: emphaſim habet: q̄ſi q cæteris eſſet ferocior. Mart. Thuſcæ glandis aper populator, & ilice multa Iam piger: Aetolæ fama ſecunda feræ. ¶ Nuda māma: habitū expreſſit procūbentis in vulnera feræ. ſic. n. mā mæ e ſinu exeruntur. Illud autē eſt fatuū: quod aliqui ad ritum Amazonū referunt: quę ſibi dextram mamillā adurebant. ſimpliciter. n. locus eſt accipiendus. Mamma eadē dicitur & mamilla & papilla & uber. Mammam item veteres pro matre acceperunt: ſicut Tatā pro patre. Mart. Mammas atq; tatas habet Afra: ſed ipſa Tatarum dici, & māmarum maxima māma poteſt. ¶ Patricios oēs: de Cinnamo tonſore ſui tpis intelligit: qui muneribus mulieris locupletatus eſt vſq; ad cenſum equeſtrē: mox dānatus in Sicilia exulauit. de quo ſic Mart. Qui tonſor fueras tota notiſſimus vrbe: Et poſt hęc dominę munere factus eques. Sicanias vrbes, Aetnea q; regna petiſti Cinname: cū fugeres triſtia iura fori. Qua nunc arte graues tolerabilis inutilis annos? Quid facit infelix & fugitiua quies? Non rhetor: non grāmaticus: ludiue magiſter: Nō Cynicus, nō tu ſtoicus eſſe potes. Vēdere nec vocē ſiculis, plauſumq; theatris. Q̄d ſupereſt iterū Cinna ne tōſor eris. ¶ Patricios: nobiliores denominatos a patribus. Nā cōdita vrbe Romulus centū elegit ſenatores: qbus reip. curā demandauit. hos patres ob venerationem appellauit. Aucta mox ciuitate: reliqui reges numerum ſenatorum ampliauerunt: eoſq; patres cōſcriptos appellauere. vnde hæc poſtea ſeruatum eſt: vt Senatores patres conſcripti nominarentur. Qui ergo ex his patribus naſcebant̄: patricii ſunt appellati. ¶ Prouocet: poſſit opibus prouocare & ſe ſuperiorē oſtēdere. ¶ Grauis: moleſta: & minime grata qualis ſolet eſſe iuuenibus. ¶ Sonabat: tondendo. ¶ Cū pars: indignatur Iuuenalis Criſpinum hoiem Aegyptium ex ſeruili conditione ad cenſum equeſtrem eſſe puectū. Nā Domitiano fuit gratiſſimus eiuſq; cōſiliorū particeps. eum Iuuenalis vbiq; inſectatur: & præcipue ea ſatyra: Ecce iterum Criſpinus. e diuerſo Marti. laudat: Sic placitum videas ſemper Criſpine tonantem: Nec te Roma min⁹: q̄ tua Memphis amet. Ordo aūt[illegible]: Cum Criſpinus pars niliacæ plebis: vt ſit expoſitiue pars. ¶ Pars nilicæ plebis: ideſt ſeruus ex plebe. q. d. ex infimo loco apud Aegyptios natus. hincq; eſt potiſſimum indignatio. ¶ Niliacæ: Aegyptiæ. Nilus. n. fluuius eſt Aegypti. ¶ Verna alumnus. Inter ſeruum & vernā hoc intereſt: q̄ ſerui appellant̄. qui in poteſtatem noſtram venerunt, aut iure belli, aut ære comparati. Vernæ vero qui domi ex ancillis naſcuntur. nā & ii in ſeruitute ſunt. omnis. n. ancillæ fœtus domini eſt. Dicti (auctore Feſto) q̄ tpe veris nati ſunt: q̄ id tempus ad fœturam ſit valde aptū. Inde dicimus vernaculum omne quod intra parietes domeſticos alitur: vt gallinā vernaculam: equum vernaculū: & linguā vernaculam. ¶ Canopi: Canopus ciuitas eſt Aegypti, dicta (auctore Strabone) a Canopo gubernatore Menelai, qui ibi ſepultus eſt. Quin. docet primo libro anteā Canobon ab Aegyptiis vocitatam. ¶ Ventilet: hinc pendet ois poetæ fremitus: q̄ homo Aegyptius, & ſeruili cōditione: ea ſit mollicie: vt annuli æſtiui ſint etiā ei ponderoſi. ¶ Ventilet: quaſi refrigeret annulum eximēdo illum e digito. & in aera leuiter iactando. Nam uentilare eſt in aerem aliquid iactare. Apuleius i Aſino aureo: Aureos refulgētes manu mea uētilabā. Inde dicimus uentilare frumētū: & ventilabrū inſtrumentū iactandi frumēti. Ventilare ēt eſt ventū facere. Tranquillus in Auguſto: Atq; etiam aliquo ventilante cubabat. ¶ Aurū æſtiuum: ideſt annulos quos tempore æſtatis geſtabant. nam eo delitiarum peruenerant Romani: vt annulos haberēt alios æſtiuos: alios hyemales: ac ſi dicat leuem bracteam: & filum aureum. nam quod tempore ęſtatis per leuitatem geſtamus, æſtiuum appellamus: vt veſtes æſtiuas. In annulis autē (vt ſcribit Pli. lib. xxxiii. cap. i.) alii pondera & magnitudinem auri oſtentabāt. Aliis plures q̄ vnum geſtare labor erat. Alii bracteas inſerebant leuiore materia: & propter caſum gemmarum totam ſolicitudinem amputabāt: quibus pro annulis vtebantur. per annulum autem aureū oſtēdit poeta Criſpinum equeſtris fuiſſe & cenſus & dignitatis. Nam annuli (vt ſcribit Plinius) diſtinxere alterum ordinem a plebe: vt ſemel cœperant eſſe celebres: ſicut tunica ab annulis ſenatū tantum. Sed annuli plene medium ordinem, tertiumq; plebi, & patribus inſeruere. ¶ Humero reuocāte lacernas: ideſt reiectis lacernis in humeros: quaſi nimis ponderoſis. tali habitu fuiſſe & Coloſſum Domitiani oſtendit Statius in prima Silua: It tergo demiſſa Chlamys. Humeri (auctore Pli.) hominis tantum ſunt: Armi quadrupedum. ¶ Tyrias: purpureas. nam Tyrus inſula fuit Phœniciæ: prealto mari ſeptingentis paſſibus diuiſa. Nunc vero (auctoribus Plinio, & Quinto Curtio) Alexandri oppugnantis operibus cōtinēs. Omnis eius nobilitas Conchilio, atq; purpura cōſtat. ¶ Lacernas: lacernæ conficiebantur ex variis coloribus: vnde apud Martialem in diſtichis loquuntur lacernæ coccinæ: Si Veneto, praſinoue faues: qui coccina ſumis: Ne fias tu transfuga forte vide. Item Lacernæ beticæ loquuntur

Seruus

Verna

Canopus

Ventilare

Ventilabrum

ſic: Non eſt lana mihi mēdax: nec mutor aheno: Sic placeant tyriæ: me mea tinxit ouis. Lacernæ aūt tum albæ: tum purpureę ſumebant̃ in ſpectaculis. Martia. Spectabat modo ſolus inter oēs nigris munus Horatius lacernis: Cum plebs & minor ordo: maximuſq; Sācto cū duce cādidus ſederet. Toto nix cecidit repente cęlo, Albis ſpectat Horatius lacernis. Alibi ī diſtichis: Amphitheatrales nos cōmēdamur ad vſus Cū tegit albentes nr̃a lacerna togas. Idē in qnto: Edictum dn̄i Deiq; noſtri: Dū laudat modo Phaſis ī theatro: Phaſis purpureis rubet lacernis. & paulo ī fra: Illas purpureas & arrogātes iuſſit ſurgere lectius lacernas. ¶ Gēmeæ maioris. i. ꝑgrāde gēmā: vt ſit deſcriptio annuli leuioris bracteę: cui lapis ꝑgrandis ſit īſertus. Appellat one gēmę ītelligimus oēs lapillos pretioſos. Sabinus tñ ad Vitelliū ait: Gēmas eſſe perlucide materię, velut Smaragdos: Chyſolitos: Amethyſtos. Lapillos aūt cōtrarie ſupiorib⁹ naturę. vt Obſianos: Vedubientanos.
Margarita Gēma Margaritas aūt nec gēmis: nec lapillis cōtineri. ¶ Namq; tam patiēs: qs. n. inquit poſſit pati tantā vrbis iniquitatē: vt nō moueat̃ ad ſcribendū: Eſt aūt ratio: quare ſit difficile nō ſcribere: cum etiā alia ſint notatū grauiora. ¶ Vt teneat ſe: tēperet ſibi ne ſcribat. ¶ Cauſidici noua: hinc maxime mouet̃ poeta ad ſcribēdā ſatyrā: ꝙ ſub Domitiano frequens & pene plublice accuſandi rabies exiſteret: quę ei bello ciuili grauius togatā ciuitatē cōficeret: adeo aures Imperator delationibus patefaciebat: vt nihil ꝓpemodum tutum eēt: ita: vt delator delatorē timeret. Vnde ſic conquerit̃ Plinius in Panegyrico de Domitiano: Vidimus delatorū iudiciū: quaſi graſſatorū: quaſi latronū: nō ſolitudinem illi nouerant: ſed templū: ſed forum inſederāt: nulla iam teſtamēta ſecura: nullus ſtatus certus: nō orbitas: nō liberi ꝓderant. Multi igit̃, inter quos & Cauſidici, cū ī ea re quæſtū & principis grām eſſe cognoſcerent̃ relictis actiōibus forenſibus ad delationes ſe cōferebāt, vt Matho, & Pompeius, Falcoq; iiſdē tēpibus accuſabant. vt alibi notatura Iuue. Sęuior illo Pompeius tenui iugulos apiere ſuſurro. Cauſidicū fuiſſe Pōpeiū oſtendit Plinius epiſtola: q̄ incipit: Cōſulis an exiſtimēt te in tribunatu cauſas agere decere. Notat igit̃ oēs delatores ſub pſona Mathonis: quē ex paupere diuitē factū eē videri vult quęſtu delationū: Pauperē fuiſſe oſtēdit alibi Iuue. Matho deficit. Martia. Parua rogas magnos: ſed non dant hęc quoq; magni. Vt leuius pudeat: iā Matho parua roga. Eū alibi. Iuuena. oſtēdit vilē cauſidicū: Dic tibi qui ſis Orator vehemens, an Curtius, an Matho.
Lectica ¶ Lectica: ea ꝓprie dicebāt̃ lectica qua geſtarent̃: nō tam primores viri, q̄ matronæ. Inſtar cubiculi erat. & Lecticarii dicebant̃ ſerui: q lecticam geſtabant humeris. græce exaphoꝝ dixere lecticam: quæ a ſex ſeruis: octophoꝝ uero: q̄ ab octo geſtaret̃. In ea erāt & feneſtræ. unde alibi: Clauſa lectica feneſtra. Trāquillus ī Auguſto: Acœna in lecticulā ſe lucubratoriā recipiebat. Alibi Iuuenalis: Latis ſpecularibus antrum, nam antrū appellat lecticam: cui ſpecularia adhibebant̃. Quēadmodum & nr̃a ætate vidimus fœminam quādam primariam gallicā geſtari, lecticą ex corio cocto cū feneſtris: adhibitis ſpecularibus vitreis. ea aūt geſtabatur non a ſeruis: ſed a duobus equis mediam lectica intercipientibus. Lecticam aūt Velis. auleiſue circūſeptam fuiſſe docēt & Plutarchus ī Eumene ſic: Quo accepto Eumenes incitatis lecticariis: curſu delatus: ex vtraq; Lecti ex parte ſummouit auleum: magna lęticia manum protendens. Et Mart. lib. ſi. Quem grex togatus ſequit̃ capillatus: Recenſq; ſella, linteiſq; loris. nā ꝓ lectica ſellam poni manifeſtū eſt. ¶ Noua: nuper comparata delatiōibus: cū antea eēt paupere. ¶ Plena ipſo: quaſi qui cōmodius geſtaretur ſolus: vt delicatus & luxurioſus. ¶ Delator: de Marco regulo intelligit: q (ut ſcribit Plinius in epiſtolis) oīum bipedum fuit nequiſſimus. Multorū enim nobiliū ſub Domitianū cædes molitus fuerat. Caſſios eni & Camerinos accuſauit: q ſub Nerone interēpti ſunt. Et hunc (vt ipſe refert) tam Bebius Maſſa, q̄ Metius Carus valde timebant. Nā Regulo intēperanter lacerāti Herēniū Senetionē: rñdit Carus: Quid tibi cū mortuis? Nunquid ego Caſſio: aut Camerino moleſtus ſum? quos ille ſub Nerone accuſauerat. ¶ Delator. occultus accuſator. nam deferre eſt occulte accuſare. Mart. Ecce reum Carus te detulit: adſit agellus. ¶ Magni amici. i. iperatoris: hoc eſt iperatoris amici & familiaris. nā magna amicitia appellat̃ imperatoris: vt alibi poeta: In quoꝝ facie miſeræ magnæq; ſedebat Pallor amicitię. vt oſtendat ne amicos quidē iperatoris tutos fuiſſe a delationibus. ¶ Rapturus: abſumpturus. nā partē bonoꝝ delatiōibus cōſequebant̃ nobilibus ipſis aut in exiliū eiectis: aut trucidatis ab iperatore. ¶ Nobilitare comeſa: nobilibus a ſumptis. & laceratis ab iperatore. Nā (auctore Trāquillo) nihil pēſi habuit: quin prędaret̃ omini modo. bona viuoꝝ, ac mortuoꝝ vſquequaq; & accuſatore, & crimine corripiebant̃. Satis erat obiici qualecūq; factū, dictumq; aduerſus maieſtatē pricipis. Hinc eſt, ut alibi ꝯquerant̃ poeta: Vnde fit, vt malim fraterculus eſſe gigātū. Eius crudelitatē ī Panegyrico Traiani ſic taxat Plinius: Cū nuper īmaniſſima bellua: velut quodā ſpecu incluſa: nunc ꝓpinquoꝝ ſanguinē lamberet: nunc ſe ad clariſſimoꝝ ciuium ſtrages, cædeſq; proferret & cætera. De eius ſæuitia ſic & Cor. Taci. ī vita Iulii Agricolæ: Præcipue ſub Domitiano miſeriaꝝ parſerat: videre & aſpici: cū ſuſpiria nr̃a ſubſcriberent̃: cū denotandis tot hoīum palloribus ſufficeret ſæuus ille vultus & rubor: a quo ſe contra pudorē muniebat. ¶ Q d ſupereſt: quod adhuc ab iperatore nō eſt corroſum & correptū. ¶ Maſſæ: Bebiū Maſſā intelligit & ipſū delatorē. Senſus eſt aūt: Bebius ipſe Maſſa: q delator erat: delatorē timebat apud principē: q tātopere delatores fouebat. De Bebio Maſſa ſic Pli. in ep̃la ad Macrinū: Legati rurſus inducti iterū me iā pſentem aduocatū poſtulauerūt: implorantes fidē meā: quā erāt cōtra Bebium Maſſam experti. De Maſſa Bebio ſic meminit Cor. Taci. in vita Iulii Agricolę: Et Maſſa Bebius tum reus erat. Mox noſtræ duxere Heluidiū in carcerē manus. ¶ Carus: delator & ipſe fuit, de quo (ut ante diximus) Mart. Ecce reū Carus te detulit: adſit agellus. Pli. li. pri. ad Vocconiū (ut paulo ante dictū eſt) eius ſic meminit: Agnoſcis eloquētiā Reguli: lacerat Herēniū Senectionē: nā intēperāter qdē: ut dixerit ei Metius Carus: Quid tibi cū mortuis? Nunqd aut Caſſio: aut Camerino moleſtus ſum? ¶ Palpat: cui munere blandit̃. Nā palpare, ſiue palpari idem eſt qđ blādiri: Horatius: cui male ſi palpere recalcitrat vndiq; tutus. Lucili⁹: Hic vbi me uidet ſublādit̃, palpat̃ caput ſcabit. Inde dicūt̃ Palpones adulatores. Perſius. Ius hēt ille ſui palpo. ¶ Trepido Latino: Latinus mimus fuit: cuius iocis & uxoris Thymeles mimę plurimū delectatus eſt Domitia. vnde Mar. Qua Thymelē ſpectas: deriſoremq; Latinū; Illa fronte precor carmina nr̃a legas. Nam conſtat (auctore Donato in andriā Terē.) uiros, mulieresq; ſolitas agere comœdias. ¶ Summiſſa: ad placandū. ſ. nō ad coitū. Ait. n. a ſuperiore q ſe palpat munere nō coitu. Impudicā tñ etiam extitiſſe in. vi. Saty. innuit illic. Quē totties texit perituri ciſta Latini. Oſtēdit aūt poeta: ne pſona qdē gratā ipatori fuiſſe tutā a delatiōibus. Nā Latinus timēs delatorē: ei clāculo ſubmitebat vxorē ad placādū. Nō ignoro a nonnullis: q ætate nr̃a ī liberalibus ſtudiis poſtremas partes nō ferūt: lōga uerboꝝ cōtētione diſputatū: Thymelē mimā fuiſſe: q̄ itidē vt Latinus a Domitia. populoq; fauorabilit̃ ſpectarent. Sed nō vxorē Latini: q̄ oia cū friuolis fulciāt̃ augmētis: nihil video cur adhuc potius vxorē Latini nō credā: q̄ aliā mulierē. Cū pſertim Iuue. oſtēdat zelotypū fuiſſe Thymeles. Credibili⁹ eni eſt Latinū zelotypum fuiſſe vxoris, q̄ alterius, q̄ corpus vulgaret. Sed cū res nō magni ſit momēti, vnicuiq; ſua ſit exiſtimatio. Illud tñ cōſtat mulieri nomē inditū ab arte ſcænica. θυμελη enim pulpitū: ſiue ſcęnā ſignificat: & θυμελικοι: hiſtrionē. nā & ipſa placuit Theatris. Vnde Apuleius ī apologia appellat Choragiū thymelicū. i. ſcænicū apparatū & inſtrumentū his verbis: Quid. n. ſi Coragium thymelicum poſſiderem? num ex eo argumentarere etiam vti me cōſueſſe Gragidii ſyrmate hiſtrionis: vbi Choragiū accipitur ꝓ apparatu: ſiue inſtrumento ſcænarum. Non me fugit a Fulgentio Choragium falſo interpretari funus virginale.

¶ Cum

ASCē.

¶ Cum tener vxorē &c. Vel ſic verba iacēt: ſed ſcies lector ſuiam nō fore completā donec dicetur: difficile eſt ſatyram non ſcribere. Abundantia ergo vitium eſt prima & potiſſima ratio. Vnde dicit: Cum ſup. ita ſit. q̄d ſpado. i. emaſculatus & caſtratus. tener. i. mollis & lenis: quaſi ſine barba. ducat vxorē. & eum Neuia vel Meuia mulier infamis. figat. i. transfigat venabulo ſuo aprum. i. ſuem ſilueſtrem. thuſcū. i. ex thuſcia: vbi pingues & feroces in primis ſunt. & teneat venabula. i. cuſpidem qua venatores vtuntur. māma ſua exiſtente nuda. i. nudata: quia dum manus ad figēdum aprum eleuatur: cū ſinus ſit laxior, nudatur & pateſit ex alto ſpectātibus māma ſiniſtra: & ideo ſingulari vſus ē: geſtū, habitūq; venatricis depingens. Et cum ſup. ita ſit quod vnus videlicet cinamus. quo tondente: dum is exiſtens tonſor me tōderet. barba grauis: ideſt moleſta ſonabat propter habilitatem & artificium tondentis: mihi iuueni: & ideo non dicam grauis. i. ponderoſa: quia non eſt iuuenibus barba ponderoſa: ſed moleſta: cum imberbes puellis gratiores ſint. Et cū ita ſit quod Criſpinus exiſtens pars Niliacæ plebis. i. vnus ex ſeruis ægyptiis: qui a Nilo Romā adducebant. & cū ipſe Criſpinus verna. i. ſeruus verno tpe ex ancilla genitus. Canopi. i. illius ciuitatis in Aegypto. ventilet. i. exponat vēto aurum æſtiuum. i. virgulas aureas: ſiue annulos leuiores: qbus tpe æſtiuo delicatiſſimi vtebant. & hoc digitis ſudantibus. & humero eius reuocante. i. repellente lacernas tyrias: ideſt chlamydes: aut obolas purpureas ex purpura tyriā. quæ p̄tioſiſſima erat: quia dibapha. i. bis tincta. nec pro & non: & non queat ſufferre: ideſt ſuſtinere. pondera: ideſt ponderoſitatem & molem gēmæ: ideſt lapilli maioris in annulo hyberno. Cum inquit hæc fiant: difficile eſt non ſcribere Satyrā. Nam pro qa: qs eſt tam patiens. i. tolleratiuus iniquæ. i. ſcelerosæ vrbis Romæ ſcilicet. & quis eſt tā ferreus. i. tam durus: & tam ſine affectione: & quaſi improuocabilis ad indignationem. vt teneat. i. contineat ſe intra pelliculam ſuam: nec ſatyram ſcribat: vel teneat ſe a riſu & indignatiōe. cum noua lectica. i. hominis noui: qui nunquam fuit magiſtratus lectica. i. geſtaculum in qua portabantur nobiles & prędiuites romani. Mathonis illius viri cauſidici. i. qui cauſas dicendo ad diuitias peruenerat, veniat. i. obuiam portetur. plena. i. referta. ipſo: qa pinguis erat. & cum ſup. veniat poſt hunc ſcilicet Mathonem delator magni amici, non ſolum parui. i. qui ne magno quidem amico parcat. i. Regulus rapturus. cito. i. ppe diem: poſt paulū: ſeu paulopoſt. de nobilitate comeſa. i. comeſta: hoc eſt de nobilibus iam fere per delationē deuoratis & cōſumptis. illud quod ſupeſt: ideſt reliquum eſt: hoc eſt eos qui reliqui ſunt: quem delatorē tā immanē. Maſſa alius delator: ſed minor timet: & quem carus illis etiā delator palpat: ideſt palpando placat: ideſt mollitur per adulationem. tractat munere. i. donis ſecrete datis. tractum eſt ab equis: qbus dum eos palpamus. i. dū eis palmas per dorſum ducimus quodammodo blandimur: ad quod reſpiciēs Horatius in primo ſecundi ſermonum dixit de Auguſto: vtens voce deponētali cum datiuo: Cui male ſi palpere recalcitrat vndiq; tutus. Et ſimiliter Plautus in Amphitryone: Obſeruato te quam blande mulieri palpabitur. Accepit ergo poeta hic actiue: & in actiua voce cum accuſatiuo: & quem etiā palpat munere Thymele mulier illa ſcœnica ſummiſſa. i. clā & ſecrete miſſa. ab Latino marito ſuo trepido: ideſt præ timore trepidante: tametſi Cæſari admodū carus ſit. Sequētia eandem conſtructionem habent: vt dicemus. Sed repetamus hanc partem: Cur tamen hoc potius &c. Auctor vtitur metaphora: ideſt tranſlatione cuius lex eſt, vt ſit pſiſtens in verbis: & conformis in rebus. Si enim dixero amicos fictos eſſe ſimiles hirūdinibus: quia veniente hyeme: ideſt aduerſitate abeunt: peccabo quia dicendum erit: auolant: q̄d hirundinum eſt. Hoc autem loco quia dixerat decurrere cāpo: quod equorum eſt in curruli certamine: ideo permanſit in metaphora dicens: Per quem magnus equos Aurunce flexit alumnus. Vtitur autem ſignatis vocabulis: quia decurrere eſt incipientium de carceribus ſuis currere vel deorſum currentium. flectere autem equos eſt eius: qui iam ad metam peruenit. ergo modeſte ſibi incepturo prius dat: & vrbane Lucilio poſterius: vtpote iam victori in ſatyrico campo: quem magnum vocat. Et magnum vocamus eum cui ſimilis non eſt: vt magnus dominus: & laudabilis nimis: Magnus Alexander: Pompeius: Carolus &c. Amplus autem eſt in honore. Clarus ſanguine. Altus natalibus: vt miles alto loco natus. Alumnus et nutritor dicitur: licet Valla refragetur: quia Plinius dicit Italiam alumnam. & Plini. Libyam. Sunt autem qui negant Lucilium Auruncum fuiſſe: & ideo dicit Valla: quod locutus eſt per ſynecdochē accipiēdo partem pro toto. Auruncam: vel (vt quidam legunt) Aruncam partē Italiæ p Italia, Probus autem dicit eum loqui: aut de quodam Turno, aut de Lęlio: aut de Sillio Satyricis: & Iuuenali contemporaneis: qui omnes ex Arunca fuere. ſed ſine dubio de Lucilio locutus eſt: qui ſi Aruncæ natus nō eſt: nutritus tamen eſſe potuit. Nō placet autem vt dicat edā ſup. quod ſcripſi: ideſt proferam. ſed edam: ideſt eloquar cur ſatyram libeat ſcribere: & eſt verbum compoſitum ab e & do: quod aliquando accipitur pro dicere. vt in Bucol. Attamen iſte Deus qui ſit da Tityre nobis: ideſt dic nobis. Inde edere aliquando expreſſe loqui: aliquando ſententiam noſtram e manibus noſtris in lucem date. vt in principio carminū Horatii: Mecœnas atauis edite regibus. Hinc liber etiam editur dum emittitur. Cum tener vxorem &c. Lex Iulia grauiſſime animaduertebat in adulteros: quam Domitianus iam abſoletam in priſtinum vigorem vocauit: quamobrem multæ diuites mulieres iis nupſerant: cū quibus conſuetudinem veneream habuerant. Delicatiſſimę autem quibus aut parere: aut abortū facere durum erat: habebāt rem cum ſpadonibus: ideſt emaſculatis ſeu caſtratis: vt non parerent. Vnde Martialis: Cur tantum Eunuchos habeat tua Gellia quęris Pannichę: Vult futui Gellia: non parere: Idem alibi Dyndymo: de quo quidam hunc locum intelligunt dictum: Cum ſene communem vexat ſpado Dyndymus Aeglem: Et iacet in medio ſicca puella toro. Viribus hic operi non eſt hic vtilis annis: Ergo ſine affectu prurit vterq; labor. Supplex illa rogat pro ſe: miſeriſq; duobus: Hunc iuuenem facias: hunc Cytherea virum. Cytherea ne ignores Venus eſt. Bene autem poeta vita moleſtiſſime ferenda primo loco taxat. Nam ſi matrimonium vocatur: quia mulier ducitur: vt mater fiat: quid magis deteſtandum q̄ ſpadonem ducere vxorem: cui genitalia euulſa ſunt. Diſtinguit autē Vulpianus ponens duplicem ſpadonem: & dicens: Spadoni mulier nupſerit diſtinguendum arbitror: caſtratus fuerit necne: vt in caſtrato dicatur dotem non eſſe: in eo qui caſtratus non eſt: quia matrimonium: & dotis actio. Quid etiā plus contra officium & honeſtatem, q̄ vt mulier in arena: hoc eſt in publico ſpectaculo aprum figat: de qua Martia. Hęc iam fœminea vidimus acta manu. Quid prætetea intolerabilius q̄ vt viliſſimus tonſorum adulatione & delatione ditatus ſit: vt prouocet: ideſt ad iram incitet iactando diuitias ſuas, omnes patricios: ideſt nobiles ex patribus: ideſt ſenatoribus natos. Vel quod viliſſimus ſeruorum ad eas delicias peruenerit: vt oneri ei ſit veſtis purpurea: aut annulus maioris ponderis. Vnde Plinius de annulis: Alii pondera eorū oſtentant: aliis plures q̄ vnum geſtare labor eſt: alii bracteas inſerunt leuiori materia. De mollibus autem veſtibus idem ſic: Nec puduit hos veſtes etiam viros leuitate vſurpare propter onera æſtiua: intantum a lorica gerenda diſceſſerunt mores: vt oneri ſint etiam veſtes. Si ergo hoc vitio dabatur teneris vtpote nobilibus: quanto magis viliſſimo ſeruorum. Delator: occultus accuſator. magni: ideſt imperatorii. amici: ideſt (vt prius diximus) etiam pręcipui amici ſui &c. Repreſſerat autem Domitianus in initio imperii ſui delatores: ſed poſtea eoſdem ita excitauit: vt ſic de eo Tranquillus ſcribat. Bona viuorum & mortuorum vſquequaque quolibet & accuſatore & crimine corripiebātur. Satis erat obiici qualecunque factum: dictumque aduerſus maieſtatem principis.

Palpor
Palpo

Metha
phora

Magnꝰ
Amplus
Clarus
Altus
Alūnus

JOAN. Brit. ⸿Cum te ſummoueant:alia eſt ſcribendæ ſatyræ indignatio:q.ſ. multi uetularũ cõſuetudine locupletarentur. Nam cum vetulis prurientibus officium ſuũ præſtitiſſent: ab eis poſtea defraudatis liberis hæredes ſcribebantur. Mar. Infectaris anus:o quantum cogit egeſtas. quibus uerbis inuit talia adulteria:licet iucũda nõ fuiſſent:fructuoſa tamẽ extitiſſe. ⸿Sũmoueant:a bonis tuis paternis. ⸿Noctibus: nocturno concubitu. ⸿Merentur teſtamenta.i. bona quæ per teſtamẽtũ aſſequuntur. ⸿Quos euehit: ordo eſt: Quos veſſica vetulæ beatę: expoſitiue optima nunc via ſummi proceſſus euehit i cælum. ⸿Veſica: pruritus & libido. ⸿Vetulæ beatæ:diuitis & opulentæ. Papinius in Siluis:Iam ſe(quiſquis is eſt)inops:beatus Cõuiuam ducis eſſe glorioſum. Proper. Noli nobilibus: noli cõferre beatis. ⸿Euehit in cælum .i. ad excelſiſſimos opulentiæ gradus pducit. & proinde tanquã Dii habentur. ⸿Optima nunc uia adiuuandum geſtu. vt ſit per irriſionem dictum. ⸿Summi proceſſus:ſummi progreſſus ad diuitias. ⸿Vnciolam Proculeius:antiqui(vt recitauimus apud Perſium)Patrimonium in duodecim partes diuiſerũt ita:vt nomine aſſis totum cõtineretur. vnde dicit̃ hæredem te reliquit ex aſſe.i. ex toto. As autẽ in duodecim partes diuidit̃:Sextãtem,quę ſexta eſt pars aſſis. Quadrantem,quæ quarta. Trientem,quæ tertia Quincunx a numero eſt unciarum. Semis dimidium aſſis. Septunx a ſptẽ & uncia. Bes dempto triente. Dodrãs quadrante. Dextans ſextante dempto. Deunx dempta vna vncia. Vncia autẽ erat minima pars & duodecima aſſis. Eſt ergo ſenſus: Adulteros pro membri ſui qualitate: & laboribus accipere prẽmia: Proculeius ergo tanq̃ male mẽtulatus:unã tantũ accipit vnciam patrimonii ex teſtamento: Gillo autẽ impenſe Draucus reliquum patrimonii accipit̃.i.deuncem, quod eſt totũ dẽpta vna uncia:quæ iam debent̃ Proculeio. per Proculeium aũt intelligit uirum bonũ, & parum mentulatũ. per Gillonẽ autem bene mentulatum. ⸿Quiſq; hæres legendũ eſt cũ irriſione Satyrica: & adiuuandũ geſtu. æquũ inquit eſt: vt vnuſquiſq; ꝓ qualitate mẽbri laboribuſq; ſuis accipiat partes patrimonii. ⸿Mercedem: expoſitio eſt. ⸿Sãguinis:nã ſemẽ hominis(vt tradunt phyſici)nihil aliud eſt q̃ ſanguis cõcoctus. & ideo mutat colorẽ. ⸿Inguinis:Inguẽ ab auctoribus accipitur pro parte genitali:tam in mare q̃ in fœmina. vnde Mar. Acceſſi quoties ad opus:mixtiſq; mouemur Inguinibus. Trãquillus in Nerone: Virorũq;,ac feminarũ ad ſtipitem deligatorum inguina inuaderet. Cor. Celſus lib. vii. dicit teſticulos dependere ab inguinibus per ſingulos neruos. Ouid. in faſtis: Et tumidum cornu durius inguẽ erat. Idẽ in eodẽ: Quiq; rubro pauidas inguine terret aues. ⸿Palleat:adulteri eni exhauſti ſanguine intemperato coitu pallẽt nõ minus: q̃ qui pedibus anguẽ calcauere. ⸿Vt nudis: ordo eſt; Et ſic palleat: vt pallet ille qui preſſit anguem calcibus nudis: aut vt pallet Rhetor dicturus ad aram lugdunẽſem. ⸿Ad aram lugdunenſem:hoc aũt eſt ex hiſtoria. Nam Caligula edidit in Gallia Lugduni miſcellos ludos. & hoc certamẽ quoq; græcæ,latinæq; facundię:quo certamine ferunt victoribus premia victos cõtuliſſe:eorũdem & laudes cõponere coactos. Eos aũt q maxime diſplicuiſſent:ſcripta ſua ſpongia linguaue delere iuſſos:niſi ferulis obiurgari,aut flumine proximo mergi maluiſſent. Qui ergo in hoc certamen deſcendebant:incerti euentus rei pallebãt. Lugdunum autem ciuitas eſt Galliæ:quam nunc vulgo Leonum appellant,quo ter & quater ex Itallia & Gallia mercatores ſingulis annis conueniũt mutua tractantes mercimonia. Eã condidit Numãtius Plancus(vt tradit Euſe.)vbi Arar Rhodano cõmiſcetur:ibi fuit templũ ab uniuerſis Gallis communi impenſa in honorem Auguſti Cæſari extructum aderat & Lugdunum

Cum te ſummoueant,qui teſtamenta merentur
Noctibus,in cælum quos euehit optima ſummi
Nunc uia proceſſus uetulæ ueſſica beatæ.
Vnciolam Proculeius habet,ſed Gillo deuncem,
Partes quiſq; ſuas ad menſuram inguinis hæres
Accipiat ſane mercedem ſanguinis,& ſic
Palleat,vt nudis preſſit qui calcibus anguem,
Aut lugdunenſem Rhetor dicturus ad aram.

ara dignitatis eximiæ cum titulo gentium ſexaginta:q ſingulæ ſingulas ſtatuas ibidem erexerant. Lege Strabonem in.iiii. ⸿Rhetor:pro oratore poſuit. Nam rhetor appellatur,qui Rhetoricam docet. Orator uero,qui ſecundum artis præcepta loquitur.

⸿Cum te ſubmoueant:aut ſubmoneant Recitat aliud genus ſceleris:ob quod difficile ſit Satyram non ſcribere & cõtinere: quin aut rideat aut indignetur. Quia vero ſententiæ patent. Ordo eſt: Cum.i. quandoqdem ita ſit ꝙ ſup.ii ſubmoneant.i.clam de loco hæreditatis tuæ depellant & detrudãt te:q merentur teſtamenta.i. inſcribi hæredes matronarum diuitum. noctibꝰ.i. adulterio & coitu nocturno:hoc eſt mœchi & adulteri:qui pupillos expellunt hæreditatibus ſuis:quos optima.i.dexterrima:paratiſſima:ſiue facillima uia.i. ratio ſummi.i.maximi proceſſus ad diuitias ſup.acquirendas: videlicet veſica.i. vulua: ſiue membrũ libidinis. vetulæ.i. matroneæ prouectæ ætatis: q̃ propter ſpeciẽ non amat̃. beatæ.i. bñ habentis:hoc eſt diuitis. euehit.i. exaltat in cælũ.i.per hyperbolẽ ad ſummam dignitatẽ. vel cælũ.i. ad domum imperatoriam:ad quã diuites effecti adimittebantur. Non ſi Domitianus ſe dominũ & Deũ iuſſit appellare: voluit nimirũ & domum ſuam cælum vocari. Proculeius adulter alioquin vir bonus: habens mẽbrũ virile paruũ:hẽt ex teſtamento: videlicet vetulæ. vnciolã.i.ſolũmodo paruã vnciã.i.duodecimã partẽ hęreditatis & eam imminutã. ſed Gillo vir bene mẽbratus habet deuncẽ .i.vndecim vncias:hoc eſt.xi.partes hæreditatis. Nã qſq;.i. quilibet heres ſic inſtitutus.accipit ſup.partes ſuas.i.portiones hęreditarias.ad.i,iuxta menſurã inguinis.i.mẽbri virilis. Voluit dicere:accipit:ſed ſatyrica petulãtia: & quodã riſu ac morſu ſubinfert. ſane.i.certe.iuſtũ ẽ vt accipiat:qa mercedem ſanguinis:qa vſq; ad ſanguinis emiſſionem: vt vetulis placeant,coeũt,omne etiam ſperma ex ſanguine fit. & ꝓpter exhauſtũ ſanguinẽ pallent ſic.vt.i.queadmodũ ſup.pallet is:q preſſit.i.conculcauit anguẽ.i.ſerpentem.nudis calcibus.i.pedibus.a parte totum.aut ſup.pallet:vel palluit rhetor dicturus.i.qui erat dicturus orationẽ compoſitã. ad.i. apud. vel iuxta aram lugdunenſem.i. Lugduni ad confluentem cõſtructã. De iis,q diuitias fœdo cõmertio vetularũ cumulabant erat Caridemus:in quẽ ſic Martialis: Nunc ſectaris anus:o quãtum cogit egeſtas. Proculeius ſecundũ Calderinũ vir optimus fuit:cuius meminit Horat. in carminibus dicens: Viuet extento Proculeius æuo:Notus in fratres animi paterni. Is enim eques Romanus tantæ pietatis in fratres fuit: vt bona cum eis iterum ęqua portione diuiſerit:cũ bellis ciuilibus attriti pauperes eſſent. hic autẽ pro optimo viro & minime mentulato ponit̃. Gillo pro mẽtulato. Preſſit q calcibus anguẽ:imitatio eſt illius ſecundi Aenei. Obſtupuit:retroq; pedẽ cum voce repreſſit: Improuiſum aſpris veluti qui ſentibus anguem Preſſit humi nitens &c. De oratoribus lugdunenſibus adde cum Geor. ex cõmentariis Cæſaris. Lugduni galli oratores quotannis concionem habere ſolebant: conſidebant in ſecreto loco & controuerſias habebant vndiq; cõueniebant: eorumq; iudiciis,decretiſq; parebant: Diſciplina hæc in Britannia reperta:atq; inde i Galliam tranſlata eſſe exiſtimatur. De ciuitatem autem Lugdinenſi: vnde ſecundum Plinium tertia pars Galliarum denominata eſt:ex variis auctoribus hæc habeto. Ex Strabone inde ſitu orbis: Lugdunum in colle conditum. vbi Arar amnis Rhodano commiſcetur: tenentur imperio ampliori & ſupra reliquas, excepta Narbone, ciuitates floret virorum ordine. Nam & vſu magno eſt illis emporium. Monetam argenteam atq; auream eo in loco Romani ſignant duces. Templum etiam ab vniuerſis Gallis communi

ASC. Proculeius Lugdunenſes Lugdunum

Q nid referam, quanta ſiccum iecur ardeat ira?
Cum populum gregibus comitū premat hic ſpoliator
Pupilli proſtantis: at hic damnatus inani
Iudicio. quid enim ſaluis infamia nummis?

ASC muni deſignatum īpenſa: & Auguſto Cęſari dedicatū ante hīc urbē ædificatū eē: ubi fluuiorum eſt coitio. Adeſt & ara dignitatis eximiæ: gentiū.xl. numero inſcriptum habēs titulum: earūq. ſingularū ſtatua una. Alia ſubinde locata eſt ara. Hanc urbem Segoſianorum preſidem conſtat: quæ in Rhodani & Dubidis fluuiorum medio iacet. Reliquę dehinc gētes vergentes ad Rhenū partim a dubide: partim ab Arare diſcernunt &c. Hæc Strabo. Ex quibus cōſtat Lugdunum olim vt nunc floruiſſe: & emporium atq; mercatū monetariumq; vt nunc habuiſſe. Aram autem cuius hic mentio fit: vbi coenobium monachorum de ordine ſancti Benedicti: nunc eſt: quod Athanacum vocant conſtructam. Vrbemq; in colle ſitam fuiſſe: cui foro Veneris nomen eſt: quam deletam incendio fuiſſe Seneca ſic in epiſtolis teſtatur: Liberalis noſter nunc triſtis eſt: nunciato incendio quo Lugdunenſis colonia exuſta eſt: Et infra: Nuſquam tam infeſtum vlli excarſit incendium: vt nihil alteri ſupereſſet incendio. Tot Lugduni pulcherrima opera: quæ ſingula illuſtrare ſingulas vrbes poſſent vna nox ſtrauit: & in tanta pace: quantum ne bello quidem timeri poteſt: accidit. Quis hoc credat. Vbiq; armis quieſcentibus cum toto orbe terrarum diffuſa ſecuritas ſit: Lugdunum quod oſtendebat in Gallia quæritur. Omnibus fortuna quas publice afflixit: quod paſſuri erant timere permiſit. Nulla res magna non aliquod habuit ruinæ ſpatiū: in hac vna nox interfuit inter vrbem maximam & nullam. Denique diutius illam tibi periiſſe, quam periit narro. Et paulo poſt: Huic vrbi ab origine ſua centeſimus annus eſt: ætas ne quidem homini extrema. Planco deducta. In hac frequentia loci opportunitate conualuit. Quæ tamen intra ſpatium humanæ pertulit ſenectutis. hæc ibi. Multa enim & acria bella pro Romanis geſſit: vnde Cornelius Tacitus lib. xvii. hiſtoriæ Augu. Fruſtra aduerſus Heduos quæſita belli cauſa: iuſſi pecunia atq; arma deferre: gratuitos inſup cōmeatus præbuere. Quod Hedui formidine: Lugdunenſes gaudio fecere. Sed legio Italica: & ala taurina abductæ: cohortes. xviii. Lugduni ſolitis ſibi hybernis relinqui placuit. Manlius valens legatus italicæ legionis: quāquā bene de partibus meritus: nullo apud Vitellium honore fuit, Secretis enim criminatiōibus infamauerat. Fabius ignarus & quo incautior deciperet palā laudatū. Veterē iter Lugdunē ſes Vienēſeſq; diſcordiā proximum bellum accenderat. Multæ inſup clades crebrius, infeſtiuſq; q̄ vt tm̄ pp Neronē, Galbēq; pugnaret. Et Galba redditus Lugdunēſium occaſione ire vertuerat. Multus cōtra in Viēnenſes honor: vnde ęmulatio & inuidia: & vno amne diſcretis cōnexum odiū. Igit̄ Lugdunēſes extimulare ſingulos militū: & in euerſionē Viēnenſium impellere. Obſeſſam ab illis coloniam ſuam adiutos vindicis conatus: cōſcriptas nuper legiones in pſidiū Galbæ referendo: Et vbi cāſſ odiorū prætenderant: magnitudinem prædę oſtēdebant. Nec tā ſecreta exhortatio: ſed publicæ pces irēt vltores: excinderent ſedē gallici bellici. Cūcta illic externa & hoſtilia ſe coloniā romanā: & partem exercitus & pſperatū, aduerſarūq; rerum ſocios: ſi fortuna cōtra daret: iratis ne relinqueret. his & pluribus in eundē modum ppulerant: vt nec legati q̄dem duceſq; partium reſtringi poſſe iracundiam exercitus arbitrarentur. Cum haud ignari diſcriminis ſui Viēnēſes velamenta & infulas præferentes: vbi agmē inceſſerat arma genua: veſtigiaq; pręſentādo flexere militū animos. Addidit Valens tricenos ſingulis militibus ſeſtertios. Tum vetuſtas, dignitaſq; coloniæ valuit: & verba Fabii ſalutem, incolumitatēq; Viēnēſium cōmendantis equis auribus accepta. Publice in armis multatis: priuatis & promiſcuis copiis iuuere militē. Sed fama conſtans fuit Valentē magna pecunia emptū. Is diu ſordidus: repente diues mutationem fortunæ male tegebat. Sic ille. Plura alibi legas. Manifeſtum eſt autē poſt incēdium prioris vrbis in colle (vt diximus) conſtructæ eā: quæ nunc eſt inter Ararim: quē.n Sagonam vocant: & Rhodanū paulo poſt cōditā fuiſſe. quod monumēta antiquiſſima Diis manibus dedicata: quæ nunc quoq; paſſim viſuntur, teſtificantur ampliſſime, Sicut aūt (Cæſare teſtante) ad priorē illā ciuitatem cōueniebant vndiq; oratores iudiciis: atq; decretis pariturī: ita ad eam quæ nūc viſitur pulcherrima: vndiq; conueniunt a galliarum primario archiepiſcopo ſententiam habituri, Prima enim illic ſedes eſt. Vt vero cætera tranſeam: vnū addā īſcriptū ſarcophago īpoſito parietibus Fani ſancti Petri duarum monialium Lugduni a parte exteriori: vbi ſic aræ huius fit mētio: Ioui. O. M. Q. Ioui optimo maximo. Quintus. Adcinnius Vrbici filius: Martinus Sequanus ſacerdos romę augur ad aram ad confluentem Araris & Rhodani flāmen duūuir in ciuitate Sequanorum &c.

❡QVID referam quāta: alia indignationis cauſa in ſpoliatores enim cum pupillorum: tum ꝓuinciarū inuehit. ❡Quid referam? quid dicam? quantū mihi æſtuent præcordia: cum videam quēdam: qui ſpoliis pupilli locupletatus: eo delitiarū peruenit: vt lectica magno grege comitum ſequente per vrbem geſtetur. Quem autem poeta deſignet: nulla extat certa hiſtoria. Illudq; falſum eſt: qđ de Cecilio claſſico aliqui tradiderūt. In omnes ſpoliatores nullo modo dici poſſe videtur: cum dicat hic ſpoliator: quaſi qui temporibus ſuis oībus eſſet notiſſimus. ❡Proſtantis: differentia eſt inter ꝓſtare, & proſtituere. Nam ꝓſtare verbum eſt neutrum abſolutum: & ſignificat turpitudine corporis quæſtum facere. Proſtituere aūt eſt actiuum ſignificatq; (quod proprium eſt Lenonis) marē vel fœminā publicæ libidini gratia quæſtus exponere: vnde & ſcortū ipſum appellamus ꝓſtibulū, vel q̄ proſtet: vel q̄ ante ſtabula hæ ſedeant: q̄ dicunt̄ cōmuni vocabulo ꝓſtibula: ſicuti ante Alicarię meretrices appellabant: in Cāpania ſolitę ante pīſtrina Alicarioꝝ verſari q̄ſtus gr̄a. ❡Premat populū: hinc maxime indignat̄ poeta: q̄ rapinis pupilli locupletatus: tāto per vrbem faſtu & pōpa incedat. premat ergo calcet & vrgeat populū, cū geſtat̄ lectica. vnde & alibi: Et ingenti curret ſuper ora liburno. ❡Gregibus comitū: vel clientū vel ſeruoꝝ. nam comitē accipere debemus (inquit Vulpianus de iniuriis) eū qui comitet̄ & ſequat̄. Et (vt ait Labeo) ſiue liberū, ſiue ſeruū ſiue maſculū, ſiue feminā. Et ita comitē diffiniſt: qui frequētandi cuiuſcūq; cā: vt ſequeret̄ deſtinatus eſt. Inter comites vtiq; & pædagogi erant. ❡At hic dānatus: indignatio in auaritiā ſui tpis cum publicam: tū priuatā. Conqueritur q; iudicia vana eſſe & iniqua. Hocq; maxime ꝑpter Mariū priſcum hoiem Beticū. Hic.n. cū Africā ꝓuinciam: cui ꝓconſul ꝓfuerat ſpoliaſſet. nā ob innocētes cōdēnādos: interficiēdos ēt pecunias accepat: accuſantibus Afris, Cornutus Tertullus ſeptingēta milia: q̄ acceperat Marius: ærario inferēda cenſuit: Mario vrbe, Italiaq; interdicēdū. Notat igit̄ poeta iniquitatē ſui tpis deteſtans maxime auaritiā (vt dixi) & priuatā pariter & publicam: cum id qđ ꝓuincialibus reſtituendū fuit: in ærariū ſit delatum. ❡At hic Marius: adiuuandū geſtu: & eo riſu: quo ſolemus rem nefandā improbare. vt ſit ſenſus: Tātum abeſt, vt hic Marius q condēnatus eſt, ſolicitudine angat̄: vt etiā hilare & ſplendide viuat: atq; qui talē cōdēnationem paruifaciat. Sicq; innuit ex bonis ꝓuincialium apud eū magnā partē eſſe relictā. Ordo aūt eſt: At hic Marius dānatus inani iudicio ab octaua hora bibit exul: reliq̄ dīr per parentheſim: At hic Marius: ita dictum a poeta: quaſi viueret pręſenſq; eſſet. ❡Inani iudicio: inane iudicium appellat qđ prouincialibus nihil profuerit: cum eis pecūnia nō ſit reſtituta: ſed in ærarium delata. ❡Quid.n. ſaluis īfamia nūmis: antipophora eſt: quaſi aliquis diceret: Inane iudiciū non eſt appellandum o poeta: quando grauī infamia ſit aſperſus. & proinde reſpondeat: Quid nocet infamia ſaluis nūmis? Ironice aūt enunciādū & vultuoſe: vt oſtendat hoiem improbum infamia a vitiis nō abſterreri.

IOAN Brit. · Proſtare · Proſtituere · Proſtibulum · Alicariæ meretrices · Comes

❡Quid referā &c. Tangit alias cauſas indignatiōis ſuę ſub vario modo dicēs, Quid. i. ad quid: ad quā vtilitatē referam ASCē.

Exul ab octaua Marius bibit,& fruitur Diis
Iratis,at tu victrix prouincia ploras.
Hæc ego non credam venuſina digna lucerna?
Hæc ego non agitem?ſed quid magis heracleas,

.i.recitē:vel enarrem.q.d.ad nullam:cum notum eſſe debeat quanta ira ardeat iecur meum ſiccum.i.exſiccatum ex frequēti ira:quæ eſt accenſio ſanguinis circa cor.cum hic.i.quilibet vtpote Irus aut alius. Credo tamen poetam ingenioſum artificem alluſiſſe ad nomen Iri dicentem:quanta ira &c. Spoliator pupilli.i.orbati parēte.proſtantis.i. ad Venerem amore lucri expoſiti.premit populum gregibus .i. multitudine comitum.i. clientum & ſeruorum ſe comitantium. at.i. ſed cum videam ſup. q hic.i.alius ſit damnatus iudicio inani.i. parum reo nocenti: & nihil actori conducenti, Quia uero non eſt ueriſimile iudicium datum cōtra furem dānatū repetundarum. i.de pecuniis ab actoribus repetitis reſtituendis parum illi nocere: efficitur infamis & fur probatus. Reſpondet ad hoc poeta ironicos: & ex opinione dānatorum talium loquens. enim pro quia: quia quid ſup. eſt:aut nocet infamia ſaluis nūmis.i.dum nummi ſint ſalui.q.d.nihil:& id quidem ſecundum eos: non ſecūdum ſe loquitur poeta: vnde vultuoſe proferendum eſt. qđ autem nihil videatur nocere probat exemplo.

IOAN. Brit. ❡Exul:nā(vt dictum eſt) vrbe & Italia ei interdictum eſt in biennium.ſ Ab octaua.i.ſtatim poſt octauā horā.nā comediſſe ante nonā horā menſæ deſtinatā hois erat diſſoluti & luxurioſi.poſt nouā igitur comedebāt.Mart. Imperat extructos frangere nona toros.i.lectos diſcubitorios. vnde & Cice.in vltima epi.noni libri ſic ſcribit: Accubueram hora nona.ſ Ab:a & ab plerūq; pro poſt ponuntur.Pli. Cōceptu decimo die dolores capitis.A itē elegāter vſurpat:cū inter partes diſſidētes volumus ſignificare alterutrius ppugnatores: & amicos:vt quia a Sylla erāt:in Marium arma ſumpſerūt. & qa a me nō erūt:ergo cōtra illos ero. In alia ēt ſignificatione accipit:cū in ſeruis munus operāq; diſcernit. Nam cū Romani ex ſeruis ſuis: aliis vterentur ad iter: vt mitterent eos quo liberet:eos appellauere a pedibus:vt ita dicerent:voca a pedibus:trade hoc a pedibus. A pedibus venerūt ita:vt ſemper extrinſecus intelligant ſerui.vt ſit: Serui a pedibus venerūt:& voca ſeruos.ſ.a pedibus:& ſic reliqua. Mart. Cur non menſa tibi ponit a pedibus?i,cur a te mēſa non ponitur a pedibus.i.ſeruis a pedibus: vt ſit datiuus caſus. Eoſdem circūpedes appellat Cice.tertia actione in Verrē:Circūpedes autem homines formoſos & literatos ſuos eſſe docebat. Verres inquit:Cicero condicebat ſuos eſſe circumpedes,Maleoli fuiſſe negabat. vnde & poeta in.vi. Satyra:Admotum a pedibus.i.ſeruis a pedibus. Aliis aūt ad literas exſcribendas cū dictarent:quiq; libellos a ſupplicibus datos exciperent:curā q; haberent.illos a manu:hos a libellis dixere. Suetonius in Cæſare:Philemonē a manu ſeruū:qui necem ſuam per venenum inimicis promiſerat: non grauius q̄ ſimplici morte puniuit. Idē in Auguſto:Gallo a manu q p epiſtola prodita denarios quingentos accepiſſet:crura effregit: Amanueſes etiā eoſdem appellauit in Nerone. Idem in Domitia. Epaphroditum a libellis capitali poena cōdemnauit. Idem in Claudio: Suſpexit Polybiū a ſtudiis:qui ſæpe inter duos cōſules ambulabat:ſed ante oēs Narciſſum ab epiſtolis: & Pallātē a rōnibus:hoc eſt qbus vteret ad ſtudia ſua:hoc eſt q legerēt & percurrerēt:cū ſtudiis vocaret. Græci eos Anagnoſtas appellāt. ἀναγιγνώσκω.n.idē eſt q lego: & q ſcriberent epiſtolas:quiq; oīum rerū rationes colligerent:vt accepti & expenſi.ſ Fruitur Diis iratis:ille dicit frui Diis iratis:qui licet eos infenſos ſibi ob ſcelera habeat: nullam tamē ab iis ſentit punitionem: ſed interim per omnia vitam hilarē agit. Marius ergo licet Deos haberet iratos ob flagitia ſua:tamen ſumma hilaritate viuebat:nullū ab iis ſentiens incōmodū. Idē etiā dictum eſt a Iunone apud Sene.cōquerente Herculē abuti ira ſua: Superat inquit & creſcit malus,iraq; noſtra fruitur:in laudes ſuas mea vertit odia.q.d.licet ei irata ſim:nullū tamē ex hoc ſentit incōmodum.ſ Prouincia victrix:quæ obtinuiſti, vt Marius damnaret. Prouincia dicit quaſi procul victa ab Italia. Nam Italia puincia non appellat:ſed quę extra Italiam ſunt. vnde Pli. Iunior: Italicus ne es,an puincialis? Pli.li.iii.de naturali hiſtoria ſcribēs de Gallia Narbonēſi: Italia, inquit, verius eſt.q̄ puincia. Et idem alibi in.xix. loquens de cucumeribus: In Italia virides & q̄ minimi:in prouinciis q̄ maximi & citrini,aut nigri. Col.lib.iiii. Nō puincialis,ſed Italicus ager eſt. Apud Colu. titulus eſt de natura prouincialiū vinearū: vbi intelligit oēs vineas pter Italicas.ſ Ploras:pecunia non reſtituta tibi. Conqueritur ēt Sallu.in Iugurthino: puinciales ſæpe ſpoliari: his verbis: Non peculiatus ærarii factus eſt: neq; per vim ſociis ereptæ pecuniæ: quæ q̄q̄ grauia ſunt: tamen pro conſuetudine iam pro nihilo habentur.ſ Hæc ego non credam:ſenſus eſt: Ego nō credam huiuſmodi ſæculi noſtri ſcelera digna carmine ſatyrico:quale Hora.multa lucubratiōe ſcripſit?ſ Venuſina lucerna.i carmine ſatyrico:quo maxime Horati, vitia tpis ſui eſt inſectatus. Venuſia aūt ciuitas eſt in confinio Apuliæ: & Lucaniæ. Patria Horatii.qđ ipſe oſtēdit in ſermonibus: Sequor hunc Lucanus,an Appulus anceps. Nā Venuſinus arat finem ſub vtrumq; colonus. ea ſita eſt in via Appia.ſ Lucerna:carmine lucubrato.ſ Agitem:inſequar: notem?ſ Sed qđ magis:tacitā obiectionē diluit. Rñdet.n. iis qui poſſent dicere:longe ſatius eſſe ſi ſcribant fabulæ.ſ Quid magis:ſubaudi ſcribam & ſecter carmine.ſ Heracleas.i. erumnas & fabulas de Hercule confictas. de qbus multa Diodo.in.v. Heracleas aūt legēdū eſt:nō autem herculeas. ἡρακλῆς.n. græce dicit, Hercules latine. & poſſeſſiuū Heracleus penultima pducta. hac ratione:q apud græcos Heracleus ſcribitur per diphthongū ει:ſicut Aeneas: & ſpondæus, & Medæa:quæ diphthongus conuertit in e lōgam apud latinos. Heracles aūt interpretat Iunonis gloria. ἥρα.n. grçce Iuno latine. & κλέος gloria:quaſi Iunone perſequēte magnā ſit gloriam adeptus. Venuſia

ASC. ❡Nam Marius priſcus exul.i. qui exulabat propter ſpoliationem Africæ:ab octaua ſup.hora.i, voluptuoſus.indulget genio ſuo & agit lætum conuiuā incipiens ab hora octaua: cum ſecundum ritū romanū ſolūmodo hora nona inciperēt diſcumbere: & frangere toros diſcubitorios, Nam octaua hora palæſtris & exercitantibus corpora debebatur. Nec ante nonam licebat meretrici publice pſtare. Vnde a Perſio nonaria dicta eſt. quāuis ergo Marius eſſet dānatus: quia plus ſurripuerat,q̄ reſtituerat bibit.i.potat: & lętum vultum agit ab octaua hora. & fruitur.i.ad voluptatem vtitur, Diis iratis: ideſt qui ipſi Mario viſi ſunt irati: quia permiſerunt ipſum damnari. quem locum:quia aliter intelligo,q̄ alii,ſic expono: Marius cum proconſul eſſet videbatur Diis fauentibus omnia agere: & tamen propter proconſulatum & magiſtratus onera erat haud dubie multis curis implicitus: ita vt præ ſolicitudine exporrigere frontem & hilarem conuiuā agere non poſſet. damnatus autem & priuatus magiſtratu illo: viſus eſt Deos iratos habere:ſed fruitur Diis iratis: quia capit voluptatem ex damnatione ſui. bibit enim & obſonat libere & ſecure etiā ab octaua hora. at:ideſt ſed. tu prouincia: videlicet Africa victrix in iudicio: quia damnatus eſt Marius: ploras quia nihil vtilitatis conſecuta es. Pecuniæ enim ablatę:quę tibi reſtitui debebāt ex auaritia publica ſenatus in ęrarium,ſeu fiſcum conuerſæ ſunt: quod hodie in multis locis conſpicimus: vbi ſi quis furem rerum ſuarum deprehenderit nihil ſibi:ſed domino loci recuperauerit. Quia vero talia ſūt iniquiſſima: ideo indignabundus poeta infert. non credam ideſt putas q non credam: quaſi dicat non debes id putare: quia credo maxime. hæc: ideſt huiuſcemodi ſcelera digna. ſupple eſſe lucerna:ideſt diligenti lucubratione & aperta taxatione venuſina:ideſt Horatii:qui erat venuſinus? & putas q ego non agitem:ideſt perſequar hæc? quaſi dicat: non debes putare. Sed quid ſup. putas vt debeam agitare. Nūquid heracleas:ideſt fabulas de heracle:ideſt hercule Iunonis gloria:quaſi dicat minime.

Aut diomedeas, aut mugitum Labyrinthi?
Et mare percuſſum puero, fabrumq; volantem?
Cum leno accipiat mœchi bona, ſi capiendi
Ius nullum vxori, doctus ſpectare lacunar,
Doctus & ad calicem vigilanti ſtertere naſo,
Cum fas eſſe putet curam ſperare cohortis
Qui bona donauit præſepibus, & caret omni
Maiorum cenſu, dum peruolat axe citato
Flaminiam, puer Automedon nam lora tenebat
Ipſe lacernatæ cum ſe iactaret amicæ.
Nonne libet medio ceras implere capaces

IOAN. Brit. ¶ Aut Diomedeas: fabulas, & q̃ de Diomede & ſociis eius narrant, Nam Diomedes Tidei & Deiphiles filius, Aetoliæ rex: cũ bello troiano Venerẽ trãſfixa manu vulneraſſet conã tẽ Aeneæ filio ſuo auxiliũ ferre: id paſſus eſt incõmodi ut Venus in ultionẽ ſui furorẽ libidinis Aegialæ uxori eius imiſerit. Quæ correpta amore Stheneli cuiuſdã calamiſtrati: quẽ Diome. domi tanq̃ bonorũ ſuorũ gubernatorem reliquerat: cũ eo cõcubuit: & ab eo adiuta maritũ e bello Troiano redeuntẽ nõ admiſit. Ille vero ſeu ab vxore fugatus, ſiue pudore vxoris adulteratæ in Italiam nauigauit ad Daunũ regem Appuliæ: vbi Arpos & beneuentũ condidit. Mox eũ ferũt in inſulas q̃ duæ ſunt Diomedeę appellatæ e regione promontorii Gargani cõtra Italiam nauigaſſe: ibiq; nõq̃ viſum: ſocios in fluctibus ſubmerſos, in aues eẽ a Pallade cõuerſos, q̃ Diomedeæ Dicunt̃. De qbus Pli. lib. x. ca. xliiii. Oui. Stra. & Soli. Virg, Et ſocii amiſſi petierũt æthera pẽnis: Fluminibuſq; vagant̃ aues. eas Iuba cataractas vocat. & eis eſſe dẽtes oculoſq; igneo colore, cætero cãdidas tradẽs. ¶ Aut mugitũ labyrinthi. i. fabulã vulgatã de Theſeo, de quo multa Diodo. in v. & Plutar. i eius vita. Quę fabula ita ſe hẽt: Androgeus Minois filius, cũ Athenas conſenſu oĩum Atheniẽſiũ cõceſſiſſet regnãte ægæo: ſuparet q; athletas oẽs: in amicitiã venit filiorũ Pallantis. At ægeus veritus, ne aliq̃n a Pallantis filius pp amicitiã androgei auxilio Minois pelleret̃ regno: Androgeũ poſitis inſidiis ꝓficiſcẽtẽ Thebas obtrũcat. Minos accepta iniuria bellũ atheniẽſibus indixit. Supatis iperauit: vt. vii. pueros totidẽq; virgines ſingulis annis Minotauro, quoad viueret, vorandos mitterent. Inter hos cũ Theſeus mitteret̃: præcepit ægeus gubernatori: ſi Minotaurum ſuperaret filius: vt albis velis domũ rediret: nigris ſi periſſet. Theſeum in Cretam delatũ, Ariadne Minois filia eius pulchritudine capta: occidẽdi Minotauri rõnem, Labyrinthiq; egreſſum docuit. Mugitum igit̃ intellige Minotauri, qui in Labyrintho Cretenſi cuſtodiebat̃, quiq; a Theſeo fuit interfectus: erat eni biformi ſpecie. ¶ Labyrinthi: Labyrinthus ædificii genus fuit: qd itinerũ ambages, occurſuſq;, ac recurſus inexplicabiles continebat: crebris inditis foribus ad fallendos occurſus: redeundũq; i errores eoſdẽ. Labyrinthos q̃tuor docet fuiſſe Pli, Primũ in ægypto. Hincq; tradunt Dædalũ ſumpſiſſe exemplar eius Labyrinthi, quẽ fecit in Creta. Sed cẽteſimã tñ portionẽ eius imitatũ. Secũdus hic fuit ab ægyptio Labyrinthus. Tertius in Lẽno. Quartus in Italia. oẽs lapide polito fornicibus tecti. ¶ Et mare pcuſſum puero: hoc eſt fabulã cõfictã de Icaro, & Dædalo eius patre. Dædalus enim athenienſis fuit (vt ſcri. Diodo.) Mitionis filius ꝑclarus architectus, q a patria fugit: dãnatus ab ariopagitis ob hmõi cędẽ. Talus. n. ſororis filius: cũ ab eo erudiret̃. ingenii acumine rotã primũ figulare adinuenit. Mox cũ ſerpẽtis maxillã inueniſſet: ſecuiſſetq; modicũ ligni: imitatus ſerpẽtis dẽtiũ ſpiſſitudinẽ: ſerram ferreã excogitauit. Inuenit pterea tornũ. Cũ igit̃ pluribus in rebus hoibus ꝓfuiſſet: & ꝓinde celebris eius eſſet apud oẽs fama: ab Dædalo inuidia vrgẽte interẽptus eſt: q̃ſi ei turpe eẽt gloria vinci ab adoleſcẽte. Dãnatione igit̃ fugiẽs i Cretã venit: Minoi ob artẽ fuit gratus. Labyrinthũ eni (auctore Plinio) ei (vt diximus) extruxit. Sed cũ Paſiphae Minois vxor tauri pulcherrimi amore deperiret: ei Dædali arte ſuppoſita in boue lignea incluſa: decantatũ fabulis Minotaurũ genuit. Fertur Minos iratus: cũ eum ad ſuppliciũ quæreret: nec is inueniretur: præmia inueniẽtibus propoſuiſſe: Dędalus deſperata nauigatione: alas ſibi a Paſiphae abſconditus fabricauit, & Icaro filio ſuo. Sed cum Icarus altius iter, vt adoleſcens, peteret: liquefacta calore ſolis cera: laxatiſq; alarum compagibus in mare decidit. Pater uero in Siciliam ad regem Crocalum delatus eſt. Percuſſum igit̃ mare puero: ſubaudi Icaro, a quo poſtea Icarum mare denominatũ cõſtat. ¶ F: brũq; volantem: Dędalum. Sed hæc omnia fabuloſa ſunt. Hiſtoria autem hoc habet: Vela Icarũ & malum: uerũ nauigi Dædalum inueniſſe: & proinde fictum eos volaſſe ſupra mare. Dædalus item (auctore Plinio) dicit̃ inueniſſe fabricam materiariã: & in ea Serram: Aſciã: Perpendiculum: Terebrã: Glutinũ: Ichthiocollã. ¶ Cum leno accipiat: fœdã ſui tpis auaritiã notat: quo multi mariti pecunię cupiditate ducti vxores ſuas ab aliis tractari permittebãt. Idẽ edocti diſſimulare turpitudinis conſcientia. ſ. ſuſpiciẽdo. i. lacunaria: aut ſtertẽdo, cum mœchus ingrediebatur. Idem etiam ab Horatio notatur. Sed iuſſa coram non ſine conſcio Surgit marito, ſeu vocat inſtitor, ſeu nauis Hiſpanię magiſter, Dedecorum pretioſus emptor. i. qui magno pretio emit adulteria. Senſus eſt: Cur hæc ego magis fabulamenta ſecter, cum mihi ad reprehendẽdũ tam multa obſcęna occurrãt: vt maritus vxoris ſuæ pudicitiã vendat? ¶ Leno accipiat: Domitia. (auctore Tranquillo) probroſis fœminis lecticarum vſum ademit: iuſq; capiẽdi legata hæreditateſq;, nã multi adulteri plerũq; ꝑteritis liberis bona ſua relinquebant mœchis ſuis. Sed cum poſtea p legem Domitiani mœchæ adulterorũ ſuorũ bona capere non poſſent: ea bona maritis: qui tanq̃ vxorũ ſuarũ lenones erant relinquebant̃. Ait ergo Iuue. Iuuentæ legi inuentã fraudem. ¶ Leno. i. ipſe maritus: qui diſſimulato vxoris adulterio eam tractari ab adultero pmittit. Nam leno (auctore Vulpiano) is dicit̃: qui mulieres quæſtuarias ꝓſtituit: & is q alterius negociationis nomine hoc genus vitæ exercet: Vt puta ſi quis cauponam exercens: in ea corpora quæſtuaria hẽat: vt multi ſolent ſub prætextu inſtrumenti cauponii ꝓſtitutas mulieres habere. ¶ Si capiendi. i. q a ius capiendi legata: & hæreditates ſublatum eſt vxoribus lege Domitiani. ¶ Lacunar: appellatione Lacunaris, & laquearis (nam vtrũq; accipimus in eadem ſignificatione) intelligimus tabulata penſilia cœnationum, reliquorumq; ædificiorũ. Sene. lib. xiiii. epiſtolarũ: Nec in hunc vſum pinus: aut abies deferebat̃ longo vehiculorum ordine vicis intrementibus: vt ex illa lacunaria auro grauia penderent. Idem in eadem: Hodie verũ tandem ſapiẽtiorem putas: qui verſatilia cœnationum laquearia ita coagmentat: vt ſubinde alia facies: atq; alia ſuccedat: & toties tecta: quoties fercula mutentur. ¶ Stertere: differentia eſt inter ſtertere & dormire: vt qcũq; ſtertit, dormiat. ſed nõ omnis qui dormit, ſtertat. eſt enim ſtertere dormiendo ſtrepitũ per nares emittere. ¶ Naſo vigilanti: quia reuera nõ dormiat: ſed ſomnum ſimulet. ¶ Cum fas eſſe putet: Cornelium Fuſcũ deſignare videt̃: qui puer aurigæ officium præſtiterit Neroni: Nã id in gratia neius, qui eodẽ aurigandi ſtudio tenebatur: multi ex nobilibus faciebant. Putabat. n. Nero pudorem aurigationis ſuæ tolli poſſe: cæterorũ nobilium multitudine aurigantiũ temporibus poſtea Domitiani cohortum prætorianarũ præfectus bellum geſſit aduerſus Dacos: vbi occubuit. Vnde alibi. Et qui vulturibus ſeruabat viſcera Dacis Fuſcus marmorea meditatus prælia villa. Nobilem fuiſſe Fuſcum oſtendit Tacitus his verbis: Procurator aderat Cornelius Fuſcus ingens ætate: clarus natalibus: Poſt Neronis tempora ſenatorio ordine depoſito ſe in otium quietis cupiditate contulit. Sicq; poeta Fuſcum notat nõ ſine ſumma indignatione: q cũ fœdam egerit adoleſcentiã: audeat poſtea dignitatibus & honoribus ſe dignũ putare: quaſi poeta innuat hoies tñ vitioſos ad honores ꝓuehi & ſublimari. Nã (vt diximus) Fuſcus ꝓfecturã cohortũ prętorianarũ adeptus eſt: cũ

Dædalus

Leno

indignus videri poſſet: iam fœdata adoleſcētia aurigatiōe. Alii et ſunt cōmentatores: qui nō de Fuſco: ſed de Tigillino intelligendum putent: q Neroni gratiſſimus fuit: & pfectus cohortis ptorianæ: is ætatē ſuā ipudice & libidinoſam egit. Tigillinus De quo ſic ſcri. Tacitus: Ophonius Tigillinus obſcuris parētibus: fœda pueritia: ipudica ſenecta: pfecturā vigilū & ptori: & alia præmia virtutū: q velocius erat vitiis adeptus: crudelitatē mox: deinde auaritiā: & virilia ſcelera exercuit: corrupto ad oē facinus Nerone: quædā ignaro auſus: poſtremo eiuſdē deſertor & pditor. Idē paulo iferius ſic ait: Tigillinus accepto apud Sinueſanas aqs ſupremæ neceſſitatis nūcio inter ſtupra cōcubinaꝝ & oſcula: ſectis faucibus cōcidit. Idē alibi: Nedū ille ſænicus Tigillino. ſ. cū pellicibus ſuis cōmitāte arma contra cieret. De eo itē ſic Ioſephus de bello iudaico: De Nerone referre recuſaui: queadmodum dehoneſtarit īperiū neqſſimis hoībus Minphidio & Tigillino: & indigniſſimis libertoꝝ pmiſſa rep. Hinc ergo apparet Tigillinū gratiſſimū fuiſſe Neroni: & bona ſua cōcubinis & pellicibus cōdonaſſe. potuit et i gratiā principis aurigare. Sed cū in ambiguo ſit: de quo poeta potiſſimū intelligat. Vnuſqſq ſi neutrum hoꝝ pbabile viſum fuerit: aliqd per ſe qd ad loci explanationē faciat, excogitet. Cohors Satis eſt hūc locū ex iis eſſe apud poetā: de qbus adhuc qrendum ſit. ¶Cohortis: cohors pars decima eſt legionis. Nā in legiōe decē cohortes eē debere tradūt: q de re militari ſcripſere. Cōſtabatq; equitibus & peditibus: ſed maiora ſemp peditū numero. lege Vegetiū, & Modeſtū. ¶Præſepibus. i. equis alendis: ſi ad aurigationē referas. ſi aūt ad ſtupra cōcubinarū: præſepibus expone Lupanaribus: & pellicibus ipſis. Cicero in Piſonem: verū audis in pſepibus: audis in ſtupris: audis in cibo: & vino. melius autē eſt referas ad aurigationem: q bona impēderit alēdis equis. Nā ſequitur: Dum peruolat axe citato Flaminiā puer Autumedon. ¶Dū peruolat: cōſumpſit inquit bona maioꝝ: dum in gratiā Neronis aurigat: & aurigæ officiū præſtat ipſi Neroni. Qui (auctore Traquillo) Sporum ſuū auguſtaꝝ ornamentis excultū: lecticaq; vectum: & circa conuentus mercatuſq; Græciæ: mox Romæ circa ſigillaria comitatē eſt idētidē exoſculans. Et licet Tranquillus lectica vectū ſcribat: potuit tñ & curru vehi. ¶Dum puolat: ppoſitionē detractā nomini addidit verbo: vt ſit dū volat per Flaminiam. ¶Flaminiā. i. viā quam Caius Flaminius Lepidi collega deuictis Liguribꝰ ab Roma Ariminū vſq; ſtrauit. ¶Puer Autumedō. i. ipſe Fuſcus auriga: ſiue Tigillinus: vt Autumedonē poſuerit p auriga q Diorei fuit filius: & auriga Achillis: vn a poetis vſurpari ſolet p auriga. Ouidius: Tiphis & Autumedon dicar amoris ego. ¶Ipſe tenebat. i. Fuſcus, ſeu Tigillinus. ¶Cum ſe iactaret: hoc eſt cum ipſe Nero per multa laſciuiæ blandimenta comitaret Spoꝝ: & ſæpe oſcularet. Nā iactare ſe alicui: eſt ſeipm illi dare: ingerere: inſinuare. ¶Amicæ lacernatæ. i. Sporo: quē ideo appellat amicā lacernatā: qa cū pdite eū amaret: conatus eſt exectis teſtibus et in muliebrem naturā trāſfigurare: eū et cum dote & flāmeo p ſolēni nuptiarū celeberrimo officio deductū p vxore habuit. ergo amicā lacernatam genere fœminino poeta per cauillationē appellauit: ac ſi diceret: amicæ maſculæ: hoc eſt amicæ quę vir oīno erat. Nā lacerna veſtis eſt virilis: de q antea: Tyrias humero reuocante lacernas. ¶Nonne libet medio ceras implere capaces: aliā affert indignatiōis cām ad ſcribendū Satyrā. Nō ne inqt et in quadriuio: & ppatulo libeat mihi ſcribere: quaſi loco minime ſcriptoribus couenienti: cum poetæ ſecreta & ſeceſſus ſoleant qrere. Cum iam Regulus: q p falſa teſtamenta eſt locupletatus: tāto faſtu vehatur per vrbē: vt petulantius nihil ſit. Sicq; poeta conquerit in pretio & honore dūtaxat illos eſſe: q p ſcelera ad eximias opes puenere: qualis fuit ipſe Marcus Regulus: de quo ſupradiximus illic: Magni delator amici. De eo ſic Plinius Iunior: Aſpice Regulū: qui ex paupere & tenui, ad tātas opes p flagitia proceſſit: vt ipſe mihi dixerit: cum conſuleret q cito ſexcenties ſeſtertium impleturus eſſet: inueniſſe exta duplicata: qbus portēdi miles & ſexcenties habiturum, & habebit: ſi modo, vt cœpit, aliena teſtamenta (quod eſt improbiſſimum genus) falſis his quoq; ſunt illa dictauerit. Hunc laudat Marti. aſſentādo, cum diues & potens eſſet. vt et Plinius docet: eundem etiam teſtamētoꝝ captatorem oſtendit: oīumq; bipedum nequiſſimum appellat. ¶Non ne libet: non ne impetus eſt? Sic alibi: Vltra Sauromatas fugere hinc libet. ¶Ceras capaces: tabellas ceratas: in quibus antiqui ſcribere ſolebant. ¶Capaces: amplas: & quæ multa capiant: cum & materia ampla ſit.

¶AVT ſup. agitem magis Diomedeas. i. fabulas de Diomede & ſociis eius. ASC. Aut fabrū. ſ. Dædalū architectū: aut Icarum filium eius volantem. i. fictum a poetis volaſſe propter celerem fugam. Cum tamen leno. i. maritus fungēs officio lenonis in coniuge ſua. accipiat bona mœchi. i. adulteri cōmiſcentis cum vxore ſua. ſi nullū. i. nō vllū. ſi nō eſt vxori. i. nō habet vxor vllū ius capiēdi ſup. hereditatem ab adultero: qa hoc vetuerat Domitianus. & iō inſcribebant mariti hæredes: qui erāt lenones. i. (vt galli dicūt) ruffiani de vxoribus ſuis diſſimulātes ſe neſcire. Vnde ſubdit. lenō inquā doctus. i. expertus & conſuetus ſpectare. i. frequenter aſpicere. lacunar. i. cōnexionem trabium in tabulatis: quæ qdem a ſoliditate ſolaria vocāt. Tūc aūt ſpectabat qn mœchus cōiugem amplexus deoſculabat. aut doctus ſtertere. i. ſtertendo dormientem ſimulare. naſo vigilanti. i. ipſe vigilans & faciēs naſum ſtertere. ad. i. iuxta. calicē. i. pocula: qbus ſe potum ſimulabat dormire: & tangit ſm Mancinellum præcipue Tigillinum. Pręterea non putē hæc eſſe digna lucerna Venuſina. & ſequar potius dictas fabulas. Cum iam dictus leno Tigillinus: aut quiuis alius homo pditus adulatione. putet eſſe fas ſperare. i. merito expetere ſibi curā cohortis. i. pfecturæ prætorianæ. q donauit bona. i. diuitias ſuas. præſepibus. i. ad aurigaturā: vt Neroni cōplaceat alendis. & qui ſup. caret omni cenſu maioꝝ. i. equis: q nullo patrimonio potens: ſola adulatione ad diuitias puenit: quas in alendis equis cōſumpſit: vt Neroni complaceat. Caret ergo cenſu maioꝝ. i. patrimonio ſup. eo tpe. dū. i. quo tēpore ipſe exiſtēs puer Autumedon. i. iuuenis auriga Neronis: ſicut Autumedon erat vir fortis & auriga Achillis. peruolat. i. quaſi volando percurrit axe. i. illa parte rotaꝝ. citato. i. a parte totum accipiēdo: concitatis & cōmotis velociter rotis. puolat. i. volat per Flaminiam ſup. viam, a Caio Flaminio ſtratam. Ideo aūt hoc fecit: qa fretus erat auxilio Neronis. Nam tenebat lora. i. frena equoꝝ ex corio facta. dum ipſe. i. principalis videlicet Nero: cuius currus agebatur ab eo: ſicut currus Achillis ab Autumedonte. iactaret. i. frequētar ſe iniiceret amicæ lacernatæ. i. in amplexum Spori. i. pueri emaſculati: quē Nero vt verā coniugē ſolēniter duxerat. ergo amicæ lacernatæ. i. induēdæ veſte virili. i. maſculi: quo Nero vt muliere abutebat. Proſtare. Pupilli pſtantis: pſtare eſt ante lupanar ſtare: & expectare aduentantes ad ſtuprum qūo in Italia olim pueri imberbes pſtabant. Prouincia Prouincia dicta eſt: quia pro. i. ante victa: vel quia porro. i. longe ab Italia victa. ad quam regendam & tenendam in obedientia mittebātur proconſules. Quia vero difficile eſt aut victos, aut longe poſitos regere: ideo prouincia p duro & difficili negocio ſæpe capitur. Lucerna Venuſina lucerna: Probus dicit q Venuſii fiebāt lucernæ leues: quæ vili pretio vendebantur: & ita ſm eā poeta opus ſuum vili conſtare fateret: ſed nihil pcedit. Scimus autem lucernam a luce dici correpta tñ ſyllaba. Vnde pter terſam & apertā reprehenſionem Horatii potuit lucernā dicere. Sed mea ſnia eſt vt vigiliā & lucubrationē horatia: nā intelligas. Res enim diligenter & quaſi a puigilātibus factę ſicut orationes Demoſthenis: dicunt lucernas olere. Si legis heracleas: eſt verſus ſpōdaicus. Heracles enim cum apud græcos habeat ita: literā primam pducit: & ſecundam ſi vis poſitione: & tertiā more græco. Herculeius autē, ſiue Herculeus dicatur, qa latinū eſt, eandē corripit. Sicut aūt a Priamus fit Priameius: ita a noīatiuo Hercules fieri pōt Herculeius. & ita aut heracleas aut heracleias legi poſſe ſentit Manci. ſed priameius antepenultimā producit qdē: ſed corripit penultimam. quō ſi herculeias legatur verſus non conſtet. lege ergo ſecundum Probū heracleas. Cætera manifeſte expoſita ſunt.

Nonne

Nonne libet medio &c. Alia ſcelera quæ ſine ſatyrica taxa/tione videre nõ põt enarrat dicẽs: Nõne libet. i. placet: cum quadã animi affectiõne. iplere ſcripturã. ſ. ſatyrica. ceras ca/paces. i. igẽtes pugillares vel tabulas ceratas. & hoc medio. i. in medio. quadriuio. i. loco publico: quo ex quatuor partib⁹ plures cõueniunt, q. d. manifeſte & nemine contradicente. ro ſpecialiter de Agrippina Claudii vxore: in qua opinione & nos ſumus: intelligi volunt: quæ (vt ſcribit Tranquillus) Claudium maritũ medicato ſuſtulit boleto poſt adoptatum Neronẽ. Nam poeta ita plerũq; de mortuis loquitur: ac ſi viuerent, pſenteſq; eſſent. vt de Criſpino: Mario Priſco: Mathone cauſidico. ſ Potẽs: vtpote Claudii imperatoris vxor & mater Neronis. Nam matrona ſemp dicitur de nobilioribus. Sueto. in Veſpaſiano ſic ait: Agrippinã timens potentem adhuc apud filiũ, aut potens: q (vt auctor eſt Cornelius tacitus) ſummam rerũ ex arbitrio diu moderata fuerit. ſ Porrectura molle calenum. i. venenum vino inditum. Nam venenum vino miſceri tpibus Iuuenalis maxime in vſu erat. Martia. Dicerisħc cælebs factus quater eſſe lagœna. i. veneno lagœnę infuſo. ſ Molle: lene & ſuaue. Vir. Tunc & molliſſima vina. ſ Calenum: vinum campanũ: a Calibus ciuitate Campanię. de qua Virg. lib. vii. O uiq; Cales linquunt. Cales Tota. n. Campania (auctore Plinio) optimi vini eſt feraciſſima. ſ Rubetam: veneficum ex rubeta. Ranæ. n. rubetæ (vt ſcribit Pli. lib. viii.) & in terra: & in humore viuunt plurimis refertæ medicaminibus: quæ deponere quotidie: & reſumere paſtu dicuntur venena tãtũ ſibi reſeruãtes. Idẽ in. xxxii. Sũt quæ in vepribus tm̃ viuũt: ob id rubetarũ nomine, quas Græci phrynos vocãt. grandiſſimę cunctarũ geminis veluti cornibus plenæ veneficiorũ. Idẽ lib. xxv. cap. ix. Sunt & ranis venena ruberis maxime. Rubetã

IOAN. Brit. Quadriuia — ſ Quadriuio: quadriuia dicuntur ſpatia vnde quatuor viæ delectantur: ſicut triuia: vnde tres. ſ Cum feratũ: hinc eſt omnis idignatio. ſ Sexta ceruice. i. ex phoro: hoc eſt lectica geſtata a ſex ſeruis: qui lecticarii (vt diximus) appellabant. ſ Hinc atq; inde patens. i. cuius latus neutra ex parte ſit ſtipatum: cũ ſolus ſit in lectica. Nam delicati erat, & luxurioſi ſolum geſtari: vt ſupra de Mathone cauſidico aut reuera patẽs: ideſt qui ab vtraq; parte pateret: & conſpici poſſet. ſ Cathedra. i. lecticæ: quam etiã ſellam appellãt. Mart. lib. iiii. in Afrum ſalutantem: Nec vlla cathedra eſt: Cui non mane feras irrequietus aue. ſ Pene nuda: pene vacua: cum in ea nemo eſſet prӕter eum. Nam & littus nõ dum in quo nulli ſint habitatores appellamus. Papinius in ſiluis: Nec littora pauper Nuda tenes. i. vacua: & ſine ædificio. Alii aũt (quod omnino placet) intelligunt nudam: ideſt detracto velamento: vt conſpiciatur. nam lecticæ ita ſe habebant: vt ab vtroq; latere poſſent aperiri. Multum referẽs: multum delitiis Mecœnatem reddet. ſ ac ſi dicat: mollis & delicatus: qualia fuit Mecœnas. eum enim delicatum fuiſſe oſtendit Seneca his verbis: Quõ Mecœnas vixerit notius eſt q̃ vt narrari nũc debeat: quõ ambulauerit: quomodo delicatus fuerit. Nõ oratio eius æq; ſoluta eſt, q̃ ipſe diſcinctus. Item non ſtatim hæc cũ legeris hoc tibi occurret: hunc eſſe q ſolutis tunicis in vrbe ſemper inceſſerit. Nam ẽt cum abſentis partibus Cęſaris fungeretur ſignum a diſtincto petebat. Alibi Iuuena. Veſtem purpureã teneris quoq; Mecœnatib⁹ aptam ab Horatio Malthinus appellatur. μαλθη enim cerã mollẽ ſignificat. Demiſſis Malthinus tunicis obambulabat.

Ex phororum

Quadriuio? cum iam ſexta ceruice feratur
Hinc atq; inde patens, ac nuda pene cathedra,
Et multum referens de Mecœnate ſupino
Signator falſo, qui ſe lautum, atq; beatum
Exiguis tabulis, & gemma fecerat vda.
Occurrit matrona potens, quæ molle calenum
Porrectura viro miſcet ſitiente rubetam,
Inſtituitq; rudes melior Locuſta propinquas
Per famam, & populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid breuibus Gyaris, & carcere dignum,
Si uis eſſe aliquis. probitas laudatur, & alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, menſas,
Argentum vetus, & ſtantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor auaræ?
Quem ſponſæ turpes? & prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio verſum
Qualemcunq; poteſt, quales ego, vel Cluuienus.

Supinus — ſ Supino: molli & delicato. Mart. Nuſquã delitiæ ſupiniores. i. molliores. Supinus item pro ſupbo & erecto ponitur. Perſi. Italo q honore ſupinus Fregerit Heminas Areti ædilis iniquas. Supinũ ẽt dicimus cũ quis verſa facie ad cœlũ cubet. ſ Signator: ſignatores ait Pedianus eos eſſe: q aut teſtamentis: aut cauſis ſe ſubſignabãt. Hi aũt teſtes erant: quos ſeptem eſſe oportebat: qui teſtamentis ſignacula imponebant: atq; ſe ſubſcribebãt: ne qua fraus fieri poſſet. poſſunt autem oẽs teſtes (vt tradit Iuſtinianus impator) vno annulo ſignare teſtamentum. ſ Falſo: aduerbiũ eſt. i. falſo ſignator. vt ſit falſarius ſignator. ſ Lautũ: delicatum, & diuitẽ. Nã lauti appellant: qui in victu delicatiora & electa ſectantur: politiori q; cultu domeſtico viuũt. ſ Exiguis tabulis: modicis teſtamẽtis. i. quæ modico verborũ anfractu cõdita eſſent. & oia bona vni relinquerent non adhibita multa ſcriptione: iuxta qđ dictũ eſt illud in Satyra. xii. Atq; oia ſoli Forſan Pacuuio breuiter dabit. i. paucis verbis: cum eum relinquat hæredem ex aſſe. ſ Gemma vda. i. annulo ſignatorio: qui ſaliua humectatus imprimitur cerę. Nã multi ſignauere gemma annulo inſerta. multi & auro tm̃: vt Claudii Cæſaris principatu repertum. ſ Occurrit matrona potens: ita dictum: quaſi ei ambulanti occurrat matrona venefica: vel occurrit in mentem mihi venit. vt ſit adeſt ẽt matrona venefica: quæ reprehendenda eſt mihi. Et p hanc quãcunq; veneficam nonnulli intelligi volũt: quæ tpibus poetæ veneficia miſceret. Alii vero

ſ Viro ſitiente: pro ſitienti. vt ſit caſus pro caſu. ſic Ouid. Et fas omne facit fratre marita ſoror: pro fratri. Et Vir. Hæret pede pes. i. pedi. & alibi: Nec ſoſpite dirũ Optabis nato ſun⁹ p ſoſpiti nato. ſ Locuſta. i. ipſa matrona tanq̃ Locuſta magiſtra. (Eſt. n. caſus noiatiui). Nã Locuſta mulier fuit venefici periciſſima: q̃ imperãte Nerone velociſſimũ & pſentaneũ venenũ coxit: qđ Britãnico cœnanti dedit: quo guſtato ſtatim concidit. ſ Melior: peritior cæteris. ſ Inſtituit: docet. ſ Rudes ppinquas: rudes alias matronas vicinas. Alludit aũt ad hiſtoriã. Nam & Nero Locuſtæ pro nauata opera impunitatem, prædiaq; ampla, ſed & diſcipulos dedit. ſ Efferre: verbum eſt funebre. Terentius: Effertur, Imus, ad ſepulchrum venimus. ſ Nigros: propter venenum. ſ Per famam & populum. endiadyo eſt. i. per famam populi. nã varius ſolet eſſe populi rumor orta venefici ſuſpitione. ſ Aude aliqđ: mira excandeſcentia hoc dictum: adiuuandumq; eſt geſtu: vt & rei indignitas: & indignatio dicentis exprimatur. Nõ eſt ingẽs mirum ſi tam multa flagitia fiunt in vrbe: cum iam nullus ſit in pretio: niſi qui ſit impenſe ſceleratus. vt ſit ſenſus: Si vis in vrbe Roma in aliquo eſſe pretio: aude aliquid dignum carcere, aut exilio. vnde Pli. Iunior ad hãc ſniam ſic ait. In ea ciuitate in qua iampridem non minora præmia: immo maiora nequitia, & improbitas, q̃ pudor, & virtus hñt. Sicq; poeta improbos tẽporis ſui mores notat. ſ Breuibus Gyaris: hoc eſt paruis inſulis: qualis eſt Gyarus vna ex Sporadibus. Nam damnati in inſulas modicas relegabant: tanq̃ ad pœnam grauioris exilii. vnde illud in ſatyra decima: Vt Gyari clauſus ſcopulis, paruaq; Seripho. Titus (auctore Tranquillo) delatores aſſidue in foro flagellis, ac fuſtibus cæſos, ac nouiſſime traductos per Amphiteatri arenã: partim ſubiici in ſeruos: ac venire imperauit: partim in aſperrimas inſulas aduehi. ſ Criminibus debẽt hortos: dupliciter hic locus exponi poteſt: vt ſit ſenſus: Romani, inquit, debere uidentur (vt recitauimus ex ſententia Plinii) ingentia præmia improbis,

& ſceleratis:vt ex eo pendeat: Aude aliquid breuibus Gyaris:vel ſic.quod magis placet: Si inquit improbus, & nefarius fueris:opes & dignitates adipiſceris.nam alii ſcelerati, qui hortos delicatos:magnifica prętoria,& alia huiuſmodi bona poſſident: debent ea omnia criminibus: quia adepti ſunt illa per crimina & flagitia. Eſtq; trãſl:tio a debitore:q creditori debet pecuniam mutuo acceptam. Sic enim dicimus induſtriæ magiſtri:omnem doctrinam tuam debes. Et patriæ conſeruatio Ciceroni debetur. Vnde eſt etiam illud Plinianum in ſeptimo: Verſum heroicum Pythio oraculo debemus.vt ſit ſenſus:Agnoſcimus beneficio oraculi Pythii verſum heroicum nos habere.& illud in octauo:Corporum tutela pecori debetur. Tale eſt illud Iaſonis ad Medeam in vii.Meta.O cui debere ſalutem Confiteor coniux.erit ergo ſenſus:Scelerati homines agnoſcũt bona,quæ poſſident be-

Horti neficio ſcelerum ſe eſſe adeptos.⸿Hortos: qui ad amœnitatẽ tantum,& voluptatem parantur: uariis conſiti arboribus, & numero tantum pluratiuo. Hortos magnificentiſſimos habuit Mecœnas in Exquiliis.Itẽ Lucullus:in quibus Meſ-

Prætorium ſalina vxor Claudii occiſa fuit.⸿Prætoria: hoc loco magnifica in agris ædificia intelligit. Vnde Trãquillus in Calligula:In extructione prætoriorũ atq; villarum.Idem in Tito: Cuncta prætoriorum ſuorum ornamenta operibus,ac templis deſtinauit.Mart.Ad lapidem Torquatus habet prætoria quartum.Prætorium etiam appellamus imperatoris tabernaculum in caſtris:vnde præfectus prætorii. & Cohors prætoriana:quæ circa prętorium vigilaret,Atq; aſſideret. ⸿Menſas:citreas intelligit. quæ tantæ erant taxationis: vt tanto auro rependerent. Mart. Accipe felices athlantica munera ſiluas:Aurea q dederit dona minora dabit. ex Athlãte enim monte Mauritaniæ mittebantur harum ſumptus fœmininæ:vt docet Pli.lib.xiii. viris exprobrant:cum ipſis luxus margaritarum exprobraretur a uiris. eæ pcipuo erant in pretio: quæ caudas pauonum vndatim immitterent. vii Senecæ de tranquillitate:Placet menſa non varietate macularum conſpicua.⸿Argentum vetus.i. pocula argentea antiquis(vt ait Seneca)nominibus artificum nobilia.ea & Archetypa dicebant. ἀρχέος enim antiquũ ſignificat.& τύπος formam.Pli.item ſcribit:Subito ars cælandi argenti exoleuit:ſola iam vetuſtate cenſetur vſq; attritis cælaturis: vt ne figura quidem diſcerni poſſit.⸿Et ſtantem extra pocula caprũ:nam variæ in poculis figuræ excidebant: maximeq; caper:quod animal ſit ſenſum Baccho.Mart.in.viii. Stat caper in phiala Thebani vellera Phrixi Cultus: ab hoc mallet vecta fuiſſe ſoror.Ea aũt vaſa Anaglypha ſunt appellata ab aſperitate & cælaturis eminentibus.⸿Stante extra.i.extãtem & cælatura eminentẽ.Ouid.in Metamor.Sed altius Extantem ſignis.multæq; in pondere maſſæ Ingentẽ manibus tollit cratera duabus.Vir.in.v.Cratera impreſſũ ſignis.⸿Quẽ patitur:alia indignatio ſcribendæ Satyræ: turpitudinẽ ſui tẽporis notat.Duo enim reprehẽdit:& ꝙ Soceri,vt libidinentur nurus ſuas pretio corrumpant. & ꝙ nurus lucri cupiditate ſoceris ſuis nefando concubitu obſequant̃. Alii vero(qđ nõ placet)exponunt:deprehendi ſoceros: q pecunia nurus corrumperẽt:vt pueris ſui facerent copiã: quibus po-

Corrũpere ſtea deprehenſis ipſi soceri abuterent̃.⸿Corruptor: ſtuprator.nã corrumpere plerũq; accipitur ꝓ adulterare & ſtuprare. Tranqllus in Cæſare: Conſtans opinio eſt plurimas & illuſtres fœminas corrupiſſe. Idem in Domitia. Fratres filiã adhuc virginẽ non multo poſt alii collocatã vltro corripit. Idem in eodẽ:Nec d. fuerunt,q affirmarẽt corruptũ Domitia.& a Nerua ſucceſſore mox ſuo.i. ſtupratum. Corrũpere item capitur:cum aliquẽ pretio inducimus ad aliquid inhoneſtum faciendũ.vnde dicimus corruptum eſſe iudicẽ.Corrumpere ẽt dicimus:cum aliquem a virtute in vitia deflectimus:vñ appellamus mores vrbis eſſe corruptos. i. deprauatos:& a prioribus veſtigiis obliquatos.⸿Auaræ: quę magis lucro,q̃ pudicitiæ conſulat.⸿Quem.ſ. poetarum.⸿Patitur dormire:ſilere,& non moueri ad Satyrã ſcribendã.⸿Quẽ ſponſæ turpes:quem.i.poetam patiũtur dormire,& nõ excitari ad Satyram:aliud enim obſcęniſſimum vitium ſui tẽporis nota:hoc eſt viros viris nubentes.Nam multi reperiebantur:qui ſolemni nuptiarum ritu nuberent.qđ & a Nerone factum fuiſſe ſcribit Tranquil.qui ita Doryphoro liberto:vt ipſi Sporus denupſit:Voces quoq; & eiulatus vim patientium virginum imitatus.Alibi Iuue.Quadringenta dedit Gracchus ſeſtertia dotẽ.& paulo infra: Quæ cauſa officii quid quæris:nubit amicus. Sponſas igitur turpes intellige viros:qui viris nuberent.⸿Adulter prętextatus:illud ẽt conqueritur poeta:ꝙ pueri in ea ætate:quæ ab omni turpitudine maxime reſilire debet:iam adulteria nouerint.qđ & ætate noſtra nõ ſine quadam naturæ iniuria fieri videmus. Prætexta

⸿Prætextatus.i. puer adhuc. Nã prætexta veſtis erat: qua pueri vſq; ad quartumdecimum ætatis ſuę annum vtebantur dicta(auctore Macrobio)ꝙ ei purpura prętexeret̃.amicitiam puerilem prętextatam appellat Mart. Tu mihi ſimplicibus Mani dilectus ab annis:Et prætextata cultus amicitia.vt autem prætexta vteretur ætas puerilis. Inſtitutũ fuit Tarquinii Priſci: qui deuictis Sabinis triumphũ egit: filiumq; ſuum annos.xiiii.natum:ꝙ hoſtẽ interfeciſſet:bulla aurea & prętexta donauit. vnde hęc ingenuorum puerorum inſignia eſſe cœperunt. Cum antea inſtituto Tulli Hoſtilii tertii Romanorum regis:prętexta eſſet magiſtratuum. Bulla vero geſtamẽ triumphantium ſumpto vſu ab Hetruſcis ſuperatis. Sed de hoc ſupra latius dictum eſt ex auctoritate Macrobii.⸿Si natura negat: tam multis inquit: tamq; variis contaminata eſt ciuitas vitiis.vt ſi a natura negatum ſit carmen ad ea exagitãdo: ipſa tamẽ animi indignatio carminis faciendi rationem ſubminiſtret.bene autem ait:Si natura negat.Nam ex ſententia Democriti poetica natura magis q̃ arte conſtat.In qua perſuaſione ẽ & Cicerone pro Archia vbi ait:Cæterarũ rerum ſtudia & doctrina & præceptis & arte conſtare:poetam natura ipſa valere:& mentis viribus excitari: & quaſi diuino quodam ſpiritu inflammari.Eſt autem ſententia generalis: quam tamẽ ſibi accommodat:vt dicat ipſã indignationẽ poſſe vel facile vnicuiq; etiã rudi verſum ſubminiſtrare poſſe.⸿Qualemcunq; poteſt:ſcilicet facere etiam ſi non ſit decora elegantia. ⸿Quales ego. vel Cluuien⁹:ſenſus ẽ & ordo: Indignatio facit verſum qualemcunq; poteſt: & talem qualem ego facio,vel Cluuienus facit.Satyrice autẽ meritum ſuum ſe nominando extenuat: vt licentius Cluuienũ notet:vt malum poetã ſui temporis. Solent enim poetæ breuiter & vrbaniter p traxitum hoies notare.vt alibi Lauſeiã.vt mulierẽ bibacem,& ebrioſam notat:Quãtũ Lauſeia bibebat. Horatius Damalim: Non multi Damalis meri Baſſum Threicia vincat amyſthide.

¶Cum.i.quia ita ẽ ꝙ ſignator.i.ſigilli ipreſſor.falſo.i.p falſitatem & dolos imprimens vbi non deberet.quę fecerat ſe lautum.i. mundum & ſplendidum.& beatum.i.bene habentem & diuitem.& ſecundũ opi.vulgi felicem.exiguis.i. modicis tabulis ſup.teſtamẽtariis.& gemma.i. ſigillo inſculpto in gemma vda.i. madefacta ſaliua ne cera adhæreat.i.qui factus eſt diues ex hoc ꝙ ſigillo ſuo ſignauit falſa teſtamenta vel alioꝶ teſtamenta vſurpauit ſibi,vt Regulus ſecundum Plin.cum ergo talis falſarius olim pauper & abiectus. ferat̃.i. portet̃ iam ſexta ceruice.i.hexaphoro:ſcilicet lectica: quã ſex ferebant.patens.i.apertus. ut uideat̃ ad iactantiã. hinc atq; inde.i.utrinq; ſiue ab utraq; parte: ac pro & cathedra eius exiſtente ſup.pene.i. quaſi.nuda.i.diſcooperta & oib⁹ conſpicua.referens.i.repreſentans multum de Mecœnate equite illo amico Virgilii & Horatii:cęterorũq; poetaꝶ bonoꝶ ſupino.i. molli: & ſibi indulgẽti.Sic.n.Mãcinellus & Calderinus ptinaciter aſſeuerãt:Valla cõtra.dicit.n.ſupino.i.ſuperbo, ſiue erecto &c. Si uacat audire ſniam noſtrã: Pronus & ſupinus contrario modo ſe hñt.nam pronus eſt cui facies in terram incumbit:vnde Ouid.Pronaq; cum ſpectant animalia cætera terras. Supinus autẽ cui os ſublime, & ita erecta eſt ceruix:quod apud Hieronymũ ſignũ eſt ſupbiæ. Quod autem Calderinus dicit ſupinum non legi pro elato aut ſuperbo:vt apud Perſium quidem dicentem:Italo ꝙ honore

ſupinus:

ſupinus:cum ibi pro molli capiatur. longe (quod cum venia eius dixe) oberrat. nam cui nõ vero ſimilius videbitur queq̃ honore habito potius ſuperbum & elatum effici: cum id natura vocabuli exigat potiſſimum q̃ mollem. quod vero auctoritate Senecæ Mãcinellus aſſerit Mecœnatẽ ſolius molliciei argutum eſſe: & nuſq̃ de ſuperbia notatum: fatemur quidem ipſum pro modeſtia laudatũ ab Horatio cum nemine faſtidiret: tamen eundem inceſſum: eũdemq; habitum pompoſum: quem Mecœnas per molitiem habuit: potuit Regulus aut quis alius ex humili fortuna ad diuitias ingentes euectus ad ſummã ſuperbiam habere. & ideo dixit referens multum de Mecœnate ſupino. i. erecta ceruice: & luxurioſo habitu incedente: qa conſimilem retulit habitũ, & ſimilem erectionem ceruicis: ſignũ maximæ ſuperbiæ in homine humili loco nato: quod ĩ his qui ſunt regali ꝓſapia geniti tolerabilius eſt: qualis fuit Mecœnas. vnde ĩ principio carminũ Horatii: Mecœnas atauis edite regibus. ſed procedendũ eſt mihi. Occurrit ſupple cogitationi meę matrona. i. mulier matrimonio data: potens. i. valde diues & p diuitias plurimũ valens quæ porrectura. i, talis quæ debeat porrigere eo q diues. vel porrectura: quãdo ẽ porrectura: quale illud molle & ſuaue, miſcet. i. commiſcet ipſum. rubeta. i. veneno rubẽte: & hoc viro ſitiente. i. dum videt virũ ſitire. Sitiens enim auide & ſine diſquiſitiõe bibit: & ita venefica mulier captat opportunitatem ne deprehẽdatur: & vt fruſtra conetur. Eſt aũt ſic melior conſtructio, q̃ dicendo ſitiente p ſitienti: ablatiuum pro datiuo poni. Sunt enim ablatiui ĩ deſignatiõe ſequelæ poſiti. poſſet forte viro bis cõſtrui ſemel cum porrectura in datiuo: & ſemel cum ſitiente: & id abſolute in ablatiuo. q̧ pro &. & quædam melior Locuſta. i. quædã venefica peritior q̃ illa prior Locuſta: quæ erat tẽpore Neronis. inſtituit. i. per inſtitutiones ſuas edocuit propinquas. i. vicinas ſuas. rudis vel rudes. i. imperitas & ignaras veneficii. efferre. i. facere exportare per famam & populũ. i. fama id notificante & populo patiẽte hoc eſt manifeſte & impune. maritos nigros. i. a ſe veneno ĩfectos & luridos effectos. Eſt autem Locuſta nominatiui caſus: vt docet vltima ſyllaba quę breuis eſt Non eſt ergo ordo melior. i. peritior mulier Locuſta. i. q̃ fuerat Locuſta melior. i. quędam uenefica peritior q̃ illa prior. Per excellentiam enim poteſt Locuſta pro uenefica poni. ſicut Hector pro viro forti apud Ouidiũ dicentẽ: Illic & multos Hectoras eſſe putat. Melior autem bonitate artis non morum. i. peritior. Quod aũt non ſit dictum p endiadem per famã & populum. i. per infamiam populi: ſed ſicut dixi: per famã & populum. i. populo ſciẽte & non clamãte. immo quodam modo aſſentiente: patet per ſequentia. eſt enim ac ſi dicat quis: Qui poteſt fieri vt populus ſciat: & nõ petat vindictam, & reſpondeat poeta. tm̃ abeſt vt malefici modo puniantur: vt ẽt honoribus accumulentur. Vnde infert. Aude. i. audacter effice. aliquid. i. aliquod facinus dignũ in malã partẽ capitur. breuibus Gyaris. i. exilio in Gyaron quod eſt grauiſſimũ. Vel potius diſtingue vt tria dicat: Primo dignũ breuibus. i. exilio: vel deprehenſione ad breuia. i. maria uadoſa & ſcopulis, areniſq; plena: unde difficillimus eſt exitus. De qbus Virgili. ĩ primo Aenei. In breuia, & Syrtes vrget miſerabile viſu. Secundo dignũ Gyaris. i. exilio nõ unius illius inſulæ ad quã noxii delegabant̃: ſed plurium. ſicut Horatius: Si tribus antyciris &c. moris enim eſt dignãtes vnam rem in plures efferre. Tertio & dignũ carcere. i. incarceratione perpetua. ſi vis eſſe aliquid. i. haberi in aliquo ꝓcio: vel eſſe aliquid. i. effici magnæ reputationis. Nã aliqd aliquando magnum quid ſignificat. ſicut alibi. Eſt aliqd ſeſe unius dominũ feciſſe lacertę. Et apud Perſium Saty. ii. Seſe aliquem credẽs Italo q̧ honore ſupinus Fregerit Heminas. Sunt qui legant aliquis: qd idem eſt. Probitas. i. uir probus laudatur: qa (ut dicit Valerius maxi. lib. iiii.) magno ubiq; pretio uirtus ęſtimatur. Virtus enim eſt tã pulchra: ut ẽt a malis laudetur. uſq; adeo ut Perſius pro ſumma pœna malis fieri exoptet uirtutem: ut uideant, intabeſcãtq; relicta. Probitas ergo: ideſt uir probus laudatur etiam ab improbis, & alget:

ideſt frigore conficitur. nemo enim vel trita lacerna virum bonum donauerit. Sciunt enim multi quid agere debeãt: & ita laudant bonos: ſed agere nolunt. Vnde dicit Ouid. Laudamus ueteres: ſed noſtris utimur annis. Ipſi autem diuites debent criminibus ſuis: utpote per quæ eas acquiſiuerunt: uel debent criminibus: ideſt criminoſis hominibus: quibus obnoxii ſunt propter ſcelera: q̃ per ipſos perpetrarunt: uel quorum complices ſunt. debẽt inquã hortos uoluptatis ſcilicet cauſa: arboribus cõſitos. Prætoria: ideſt prætoribus digna ędificia: aut forte pretioſa ſedilia in hortis cõſtructas & menſas ex pretioſiſſimo ligno: aut forte ex marmore. & argentum vetus: ideſt veteris cælaturæ. vel a vetere & laudato artifice ſculptum. vel reuera vetus: quia argẽtum quo veterius, eo melius. & caprum. i. ſignum capri ſtatem extra pocula: ideſt eminentem vel ſignũ eminens in exteriori parte poculi: quod inaurari ſolet: vt tangit Mancinellus: quem patitur &c. Affert alias cauſas indignationis ſuæ: ex quibus infert difficile eſſe Satyram non ſcribere dicens. Quem corruptor auaræ nurus ideſt q cohortatur eam vt ſinat ſe violari, & quæ facile aſſentitur: quia auara patitur dormire: ideſt non ſolicitum eſſe de Satyra ſcribenda. & quem ſponſæ turpes. i. infames & adulteræ: vel reuera maſculi: qui nubebãt viris: vt ſponſæ. patiuntur ſup. dormire. & quem adulter ꝑtextatus. i. puer nobilis adhuc imberbis, qui ueſtitur ſcilicet prætexta: patitur dormire? q. d. neminem quia ſi natura negat verſum: ideſt ſi quis nõ eſt omnino natus ad carmen: tamen indignatio de tot ſceleribus facit verſum: ſi non elegãtem: qualemcũq; poteſt: talem ſup. quales verſus ego ſup. facio vel Cluuienus minus eruditus poeta ille facit. Credo iã omnia etiam mediocri ingenio fretis cõſtare: ſed quia imbecillioribus hanc operam narro: repetam pauca. Ceras capaces dicit: quia in tabulis ceratis antiquitus ſcribebant potiſſimum carmina cõponentes: vt delere poſſent. Quadriuiũ eſt locus publicus: quo quatuor viæ concurrunt. eo aũt populus conuenire conſueuit publica carmina auditurus quæ vulgares poetæ cõpoſuerant. Vnde in Bucolicis: Num tu in triuiis indocte ſolebas Stridẽti miſerũ ſtipula diſperdere carmen. Gemma vda. i. madefacta ne cera adhęreat. Nobiles. n. & ꝑdiuites ſigillum, ſiue (qd vulgo dicunt) ſignetum: in gẽmis inſculpi fecerãt. Corruptor nurus: videlicet ſocer. Cauſa uero ob quã nurum ſuam corrũpi velit: non eſt auaritiæ quia tunc diceret corruptor auarus: ſed longe turpior, quam Calderinus ſic recitat: Vxores a viris coactæ pueros molles in adulteriã alliciebant: vt iis dep̃henſis viri abuterẽtur. vñ Martialis ad Gallũ: Subdola famoſæ moneo fuge retia mœchæ: Leuior o conchus Galle cytheriacis. Idẽ alibi: Vxorem nolo Theleſinam ducere: quare? Mœcha eſt: ſed pueros dat Theleſina volo. Eadem de cauſa dixit & pretextatus adulter. Nec vacat quod dicit: Nurus auaræ: quia cum vxor ſit iam ꝑfecta: facilius nurus: ideſt vxor filii pueros allicit. Nec alliceret tamen: cum non ſit filia: ſed nurus: vnde non poſſet honeſte cogi: niſi eſſet auara. Turpes ſponſæ: ideſt maſculi. Nam ſi meretrix nubat non ob id erit turpis: ideſt inhoneſta ſponſa: quia honeſtior eſt q̃ prius: Per tranſitum autem tangit more ſatyrico ineptitudinem Cluuieni in carmine.

Quadriuium

Quod autem mutauit numerum dicens: Quales ego: metrũ fecit vel reſpexit ad pluralitatem: ſubauditur autem verſus: quia qualis quantus &c. volunt conformari cum ſequenti. Addamus ad ea quæ Mancinellus dicit ibi: Si natura negat: quod poeta videtur imitari Virgilium in Bucolicis dicentem: O mihi tam longe maneat pars vltima vitæ Spiritus: & quantum ſat erit tua dicere facta. Non me carminibus vincet: nec Thracius Orpheus: Nec Linus: huic mater: quãuis atq; huic pater aſſit &c. In quibus Virgilius non præfert ſe Orpheo: Lino: & Pani: ſed dicit ſe tam vberem habiturum materiam: vt pulchritudine eius fretus nõ poſſit ab illis vinci. Sic etiam Iuuenalis non dicit ſibi negatum a natura carmen: ſed quamuis eſſet negatum: dicit ſe poſſe verſum conficere ex indignatione tot ſcelerum: & ex hubertate materiæ, vnde ſubdit quæ ſequuntur.

JOAN. Brit. ¶ Ex quo Deucalion: ſenſus eſt & ordo: Quæcunq; vitio-
rum genera valuerunt inter mortales: ex quo genus huma-
num inſtauratum eſt a tempore Deucalionis: votum: ſcilicet
ira: timor: & cæteri affectus: ſunt farrago & materia noſtri
libelli. Pollicetur ſe de omni genere vitiorum eſſe dicturum:
quæ inter mortales viguerunt: vſque a temporibus Deuca-
lionis.

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Nauigio montem aſcendit, ſorteſq; popoſcit,
Paulatimq; anima caluerunt mollia ſaxa,
Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas.
Quicquid agunt homines, votũ, timor, ira, voluptas,
Gaudia, diſcurſus, noſtri farrago libelli eſt.
Et quando vberior vitiorum copia? quando
Maior auaritiæ patuit ſinus? alea quando
Hos animos? neq; enim loculis comitantibus itur
Ad caſum tabulæ, poſita ſed luditur arca.
Prælia quanta illic diſpenſatore videbis
Armigero. ſimplex ne furor ſeſtertia centum
Perdere? & horrenti tunicam non reddere ſeruo?

¶ Deucalion aſcendit
montem: nota eſt fabula car
mine Ouidii. Temporibus
enim Deucalionis & Pyr-
rhæ eius vxoris diluuium
fuit: quo vniuerſus orbis ſub
Deucalionis & Pyrrhæ fabula mersus eſt. Deucalion vero
ſolus cum Pyrrha in cacumẽ
montis Parnaſi fugiens: illic
tandiu fuit: quo ad æquor
deſedit. Mox ceſſante dilu-
uio in planum deſcendẽtes:
oraculum Themidis de in-
ſtauratione humani generis
conſulerunt: acceperuntque
oſſa matris poſt terga iacien-
da: ſic enim poſſe genus hu-
manum recuperari. Cum igi
tur dii anxii fuiſſent vbi nam poſſent oſſa matris inuenire.
Demum intellexit Deucalion terram matrem eſſe omnium
rerum: lapides vero oſſa terræ dici. Itaq; cum ab vtriſq; la-
pides iacti eſſent poſt terga: qui a viro iacti ſunt in viros:
qui a muliere in feminas conuerſi ſunt. Sicq; humanum ge-
nus eſt reparatum. Veritas vero alia eſt. Nam (ut ſcribit Iu-
ſtinus libro vndecimo) Amphiteonis Athenarum regis tem
poribus aquarum illuuies maiorum Græciæ partem abſum
pſit: ſuperfuereq; nos refugia montium cœperunt: aut ad
regem Theſſaliæ Deucalionem ratibus euecti ſunt: a quo
Nimb⁹ Pluuia propterea genus humanum conditum dicitur. ¶ Montem:
Parnaſum. ¶ Nimbis tollentibus: imbribus æquor augenti-
bus. Nimbi ſunt proprie imbres repentini, præcipites, & im
prouiſi. Pluuiæ vero ſunt iuges. ¶ Sortes: oracula Themi-
dis. ¶ Caluerunt anima: ſecundum eos locutus eſt: qui igneã
animam eſſe dixerunt. ¶ Quicquid agunt homines: omnes
inquit animi affectus quibus hominum mentes perturban-
Votum tur. & ſic a ratione diſcedunt: ſunt farrago & argumentum
operis noſtri. ¶ Votum: deſiderium, & appetitio alicuius
Timor boni. Poeta alibi: Quid tam dextro pede concipis: vt te Co-
Ira natus non pœniteat votiq; peracti. ¶ Timor: opinio magni
mali impendentis. ¶ Ira: ex philoſophis quidam (vt ſcribit
Seneca in primo de ira) dixerunt iram breuem inſaniam
eſſe. Vnde Horatius: Ira breuis furor eſt. Alii vero (vt ſcri-
bit Cicero in Tuſculanis). Iram libidinem eſſe vlciſcendi
eius: qui videatur feciſſe iniuriam. Seneca in ſecundo de Ira
ita diffinit: Ira eſt cõcitatio animi ad vltionem voluntatis iu-
Voluptas dicio pergentis. ¶ Voluptas: duplicem ſcimus eſſe volupta-
tem: & honeſtam, & inhoneſtam. Honeſtam: cum illam po-
nimus ad demonſtrandam animi hilarem affectionem. vt ſi
dicamus: Ex lectione Plinii non ſolum fructum: ſed & miri-
ficam cepi voluptatem. Inhoneſtam: cum ex turpi aliqua re
Gaudiũ dicimus nos voluptatem ſummam cepiſſe. ¶ Gaudia: ſcri-
bit Seneca ad Lucilium: Gaudium nisi ſapienti non contin-
gere. eſt enim (vt inquit) animi elatio ſuis bonis, viribuſq; fi-
dentis. vulgo tamen ſic loquimur: vt dicamus magnum gau
dium nos ex illius cõſulatu: aut ex nuptiis: aut ex partu vxo
ris percepiſſe: quæ adeo non ſunt gaudia: vt ſępe initia futu
ræ triſtitiæ ſint. gaudio autem iunctum eſt nõ deſinere: nec
in cõtrarium verti. Itaq; cum dicit Virgilius: Et mala men-
tis gaudia. diſerte quidem dicit: ſed parum proprie. Nullum
enim malum gaudium eſt: voluptatibus hoc nomen impo-
ſuit. & quod voluit expreſſit. Cicero in quarto Tuſcula-
narum appellat gaudium: cum animus ratione mouetur, pla
cide atq; conſtanter. Cum autem inaniter & effuſe animus
exultat: tum illa lætitia geſtiens: vel nimia dici poteſt: quam
Stoici ita diffiniunt ſine ratione animi elationem. ¶ Diſcur-
ſus: animi noſtri vagationes: quibus ad varias rapimur cupi
ditates. Nam hominum mentes rationis oblitæ tranſuerſæ
feruntur: eaq; cupiunt & appetunt: quæ plerũq; magis no-
cent, q̃ proſunt. poteſt etiam in rebus honeſtis diſcurſus exi-
ſtere. Diſcurſus ergo ad animum: non ad corpus referas, vt
ſit: Ipſi affectus & perturba-
tiones animi: quibus quaſi
quibuſdam furiis mens ho-
minis nunc huc: nũc illuc agi
tatur. poteſt etiam referri ad
labores matutinos ſalutan-
di potentiores. per verbum
enim diſcurrendo ſalutandi
officium peragebant. Martia
lis libro ſeptimo: Diſcurſus
varios: vagumq; mane: & fa-
ſtus & aue potentiorum. Idẽ Aue
alibi: & matutinum portat
ineptus aue. Seneca in libro
de Tranquillitate ſic ſcribit:
Circumcidenda eſt conuerſa-
tio qualis eſt magnę parti ho
minum domos, & theatra,
& fora pererrantium. vnde ſequitur: Sportula: deinde fora:
iuriſqueperitus Apollo: Atq; triumphales. ſed prior ſenten-
tia magis placet. ¶ Ferrago materia & argumentũ. metapho Ferrago
ricos autem dictum. Nam Ferrago proprie eſt id quod ex
pluribus ſatis pabuli cauſa datur iumentis. dicta ſecundum
Varronem q; primum in ferracea ſegete ſeri cœpta: aut q;
ferro cæſa ſit. ¶ Libelli noſtri: operis noſtri. ¶ Et quãdo vbe-
rior: ſubaudi fuit, q̃ nunc & ætate noſtra: ac ſi dicat nunquã
fuere plura vitia ad reprehendẽdum. ¶ Vitiorum: ideſt ani-
mi prauitatum. ¶ Maior ſinus: metaphora ſumpta a nauigan
tibus: quorum vela quanto maiorem explicant ſinum: tanto
maiorem vim ventorum excipiunt. ¶ Alea quando: ſubaudi
magis vexauit, vel habuit, vel aliquid tale. In alea ſunt Ta-
lus, Teſſera, Alueolus, & omnia id genus: quæ in varietate
fortunæ conſiſtant. Eſt enim alea ipſe caſus, ſiue euentus lu-
di. Plautus in Curculione: Talos poſcit ſibi in manum: pro-
uocat me in aleam, vt ego ludam. Ouidius de nuce: Quatu-
or in nucibus non amplius alea tota eſt. Martialis: Alea par-
ua nuces: & non damnoſa videtur. vnde & Alea aliquando
pro fortuna & euentu ponitur. Liuius: Nec tam celebrem
aleam vniuerſi certaminis timens. ſic etiam illud Plinianum
de Cicerone: Extra omnem aleã ingenii poſitus: ideſt extra
omnem ſortem & euentum ingenii: vt non poſſit euenire:
vt quiſquã ſit Cicerone pſtantior. vt ſit metaphora ab alea:
ideſt ludis: qui oẽs ſunt in fortuna & caſu. Apuleius in quar-
to Metamorpho. Ancipitis Machinæ ſubiit aleam: ideſt for
tunam & dubium euentum. ¶ Neq; enim loculis: tanto inge
ſtudio aleæ tenentur: vt in ludum deſcendant: non cum mo
dica pecunia: ſed tota arca. Loculi enim capſulæ ſunt: & re- Loculi
ceptacula nummorum & annulorum: & id genus prætioſa-
rum rerum. Alibi: Gemmaq; princeps Sardonicus, loculis,
quæ cuſtoditur eburnis. Horatius in ſermo. Vt hæres iam
circum loculos, & claues lętuſq;, ouanſq; curreret. Apuleius
in quarto Metamorpho. iubet decem aureos (ut ipſe habe-
bat) ex loculis annumerari. Fiebant ex ebore & ligno. Mar-
tialis: Hos niſi de flaua loculos implere moneta Non decet:
argentum vilia ligna ferant. Ii autem, vt modici, in arca con
tinebantur. Loculis etiam alia ſeruari legimus. vt illud apud
Plinium in ſeptimo: Pollicem Pyrrhi in dextro pede cum re
liquo corpore cremari non potuiſſe tradunt. Conditumq; lo-
culo in tẽplo. Loculo etiã efferri mortuos docet Diuus Lu-
cas in euãgelio: Noli flere, & acceſſit & tetigit loculum: ideſt
ipſum pheretrum. ¶ Caſum tabulæ ad: dubium ludi euentũ.
nam huiuſmodi ludi, fortunę, & caſu (vt diximus) ſunt ſub
iecti. Caſum autem a cadendo dicimus: q; omnis caſus poſi-
tus ſit in fortuna, nam in tabulam iacti tali caſu efficiũt: aut

Venerem

Venerem: aut Caniculam: aut aliud punctum: ſic q; cadere dicitur punctum, qđ fortuitu non induſtria venit. vnde Terentius in Adelphis: Quaſi cum ludas teſſeris: ſi illud maxime quod eſt opus, iactu non cadit, illud quod cadit forte: id arte, vt corrigas: ideſt qđ euenit. Cicero libro primo de diuinatione: Quatuor tali iacti caſu Venerem efficiunt: non etiã centum Veneres: ſi quadraginta talos ieceris caſu futuros putas? Idem alibi: Dixi multa de caſu vt Venereũ eſt. ¶ Tabulæ: luſoriæ ſcilicet in qua iaciuntur tali fritillo. alio vocabulo ipſam tabulam alueolum appellamus. ¶ Prælia quanta: an rixas & altercationes: que ſæpe inter colluſores oriuntur. Vnde eſt illud apud Tranquillum in Auguſto: Nos mi Tiberi quinquatrius ſatis iucunde egimus. Luſimus enim per omnes dies forum q; aleatoriũ calefecimus. frater tuus magnis clamoribus rem geſſit. Ouidius item in tertio de arte amandi loquens de ludis: Ira ſubit deforme malum: lucet que cupido: Iurgia q; & rixæ, ſolicitus q; dolor. Crimina dicũtur, reſonat clamoribus æther: Inuocat iratos & ſibi quiſ q; Deos. An aſſiduum ludentium certamen: quemadmodum Virgilius nocturnos concubitus prælia vocauit. ¶ Diſpenſatore armigero exiſtente illic armigero: hoc eſt ſeruo armigero: qui officium præſtat diſpenſatoris domino ludenti.

Armiger

Nam armigeri ſerui erant: qui dominum ſuum ſequentes ſcutum: reliqua q; arma gerebant. Plautus in Caſina: Potius quam illi e ſeruo des armigero nihili atq; improbo. Et paulo poſt eundem ſcutigerulum appellat ſic: Qui (malum) homini ſcutigerulo dari iubet. Trãquillus in Auguſto: Germanorum manuum vſque ad cladem Marianam inter armigeros circa ſe habuerat. Ait nũc poeta eum fungi officio diſpenſatoris: vtpote qui ludenti domino nummos ſubminiſtret.

Diſpenſator

Nam diſpenſator e ſeruis eligebatur, qui æs diſpenſabat: curam q; habebat vniuerſæ rei domeſticæ. de quo illic ſenſit Iuuenalis: Et qui diſpenſet frangit ſibi eum greci Oeconomon appellant. vnde ab ære diſpenſando dictus eſt.

Stipendium

Nam pecunia pendebatur. vnde & Stipendium æs quod dabatur militibus dictum quod ſtipem pendebant. & ſic Diſpendium: quod in diſpẽdendo ſolet minus fieri damnum ſignificat.

Diſpendium

Contra compendium eſt lucrum. vnde Diſpendioſus damnoſum: Compendioſus lucroſum ſignificat.

Cõpendium

¶ Simplex ne furor? an non inquit ille cenſẽdus eſt extra omnes rationis terminos: qui centum ſuſtinet ſeſtertia ludo Aleæ perdere: & ſeruum frigentem negligit nec veſtit? ¶ Seſtertia: Seſtertium primum fuit quarta pars denarii: quod tempore quindecim decuſſes is valebat hoc eſt decem aſſes. fit autem a ſemis & tertium: eo quod continet in ſe aſſes duos & dimidium tertii. dicimus etiã genere maſculino ſeſtertios. ¶ Horrenti: frigenti. Perſius: Scis comitem horridulum trita donare lacerna.

ASCẽ.

¶ Ex quo Deucalion & cætera. Oſtendit quam facile ſit Satyram ſcribere præſertim temporibus ſuis: quia vberrimã farraginem, ideſt materiam ex multis & diuerſis vitiis accumulatam, quæ Satyræ debetur, nũc quilibet habere poteſt. Nã Satyricus poteſt taxare omnia vitia a diluuio Deucalionis vſque ad tempora ſua: & ita ſi nulla vitia nunc cõmitterentur: non deeſſent argumenta Satyræ. & inſuper tãta nunc eſt inquit copia vitiorũ, vt maior neq; vnquam fuerit: neq; futura ſit. Ordo eſt: Votũ: ideſt deſideriũ boni futuri. Timor: ideſt metus de malo futuro. Ira: de iniuria illata. Voluptas: de delectabili pręſenti. Gaudia, diſcurſus: ideſt quæuis aliæ commutationes & perturbationes animorum: immo quicquid homines agunt ex eo tempore: quo Deucalion aſcendit nauigio mõtem Parnaſum. & hoc nimbis: ideſt aquis & ventis tollentibus: ideſt eleuãtibus æquor: ideſt mare prius æquum. & popoſcit: ideſt exquiſiuit a Dea Themide. ſortes: ideſt reſpõſa quomodo reparare poſſet genus humanum. q; pro &. & ſaxa mollia: ideſt mollificata. & in carnem verſa: caluerunt: ideſt calida: hoc eſt: viuẽtia facta ſunt paulatim anima: ideſt ſpiritu vitali. Et Pyrrha coniux Deucalionis oſtendit maribus: ideſt maſculis natis ex lapidibus proiectis ab ipſo Deucalione. puellas: ideſt fœminas nudas & productas ex lapidibus a ſe iactis: tota inquam illa: ideſt farrago: ideſt accumulata & vndiq; congeſta materia libelli noſtri: ideſt compoſitionis modicæ cuiuſlibet Satyrici. Non enim de ſe tantum loquitur: ſed de quocunq; Satyrico. Vtitur autem diminutiuo aut pro primitiuo: aut quia reſpexit: quod Satyrici in vna re non perſtent: ſed de vitio in vitium ſaliant more Satyrorum. Et cum ita ſit: de quocunq; vitio ſcribere poſſumus: quãdo ſupple fuit: vel ab eo quod ſequitur: quãdo patuit vberior: ideſt maior copia vitiorũ: quã ſupple nunc? quaſi dicat nunquam. Et quãdo ſinus: ideſt receptaculum auaritiæ: patuit maior: ideſt extenſior, quam nunc? quaſi dicat nunquã. Et quando alea: ideſt ludus aleæ patuit maior quam nunc? Neque enim itur: ideſt iam vulgo progreditur ad caſum tabulæ: ideſt ad ludum fortuitum in tabula: vbi alea vel talo luditur. & hoc loculis: ideſt crumena: & (vt dicunt) burſa comitantibus: ideſt inſequentibus. hos: ideſt huiuſmodi tam auaros animos: ſed luditur: ſcilicet a pleriſq; area poſita: ideſt depoſita ad ludum. Quanta: ideſt quam magna: quaſi dicat maxima prælia: ideſt maximas rixas & concertationes. Videbis: ideſt quilibet qui illic erit videre poterit. Ponitur enim ſecunda perſona pro quauis: & indicatiuus pro optatiuo: aut ſubiunctiuo: hoc eſt videbis: pro quiuis videat: ideſt in illo ludo ſupple cum diſpẽſatore armigero: ideſt qui gerit arma domini ſui: vel diſpenſatore exiſtente armigero & dictãte. Eſt ne ſimplex: ideſt modicus furor? quaſi dicat minime: immo multipliciſſimus furor eſt te perdere in ludo aleæ centum ſeſtertia: ideſt centies duas libras & ſemis. Seſtertius enim vel ſeſtertium eſt nummus: qui olim erat dipondius: ideſt duorum pondo vel duarum librarum & ſemis. Conſuetudo enim Romanorum ſicut & aliorum quorundam adhuc eſt: erat ſemis præponere: & ſignificabat dimidium deeſſe ei quod ſequebatur. vt ſemiſtertius: & per ſyncopam ſeſtertius. Et non reddere: ideſt non dare accipiendo compoſitum pro ſimplice. vel non reddere: ideſt non reſtituere: eo quod tunicam ſuam domino præſtiterit ſeruus amiſſa tunica ſua. Vel non reddere: ideſt perſoluere quam promiſiſti: & debes mihi ſeruo tuo horrenti: ideſt frigore contrementi. tunicam: ideſt interiorem veſtẽ qua carere non poſſum. Vel legamus generaliter: Eſt ne ſimplex furor quemuis dominum perdere centum ſeſtertia: & non reddere ſeruo horrenti tunicã? quaſi dicat minime ſimplex eſt: immo quam maxime multiplex. & intelligitur: Id tamen mihi facis. Horrere eſt aut ſubito timere: aut frigore quodammodo tremere. vnde Perſius: Scis comitem horridulum trita donare lucerna. Repetamus nunc pro imbecillioribus pauca vocabula. Ex quo: ideſt poſt quam vel poſt quod ſupple tẽpus: ſicut dicimus ex illo: ideſt poſt illud ſupple tempus. & ex meridie fit veſpera: ideſt poſt meridiem. Non enim dicit circũſtantiam cauſæ materialis. Nimbi: nimbi enim videntur nubes ventis permixtæ in aere ſicut procella in equis: & ita p vtriſq; accipitur. Aequor dicitur ab æqualitate: & ita etiam terra æqua: ideſt plana & non aſpera Aequora Virgilio appellatur. ergo erat æquor priuſquã nimbi tollerent: ideſt eleuarent. Nam tollere etiam educare ſignificat. vt in Terentio: Quicquid peperiſſet decreuerunt tollere. Sortes etenim in hac ſignificatione ſingulari caret. & eſt genus diuinationis: ſed hic accipitur id quod præceſſit pro eo quod ſecutum eſt. Nam Themis ex ſortibus reſponſa dedit: & ea popoſcit Deucalion. Paulatim q; anima: quidam animis: quidam vero animas legunt. Sed repperi in bonis codicibus anima. Caluerunt: & venit caluerunt a caleſco caleſcis: quod eſt frequentatiuum. & non a caleo cales. ut docet ſignificatio. Laurentius Valla autem ne quid erres: docet in ſco non carere præteritis: ſed ea vſurpare a perfectis ſui primitiui: ſaluo ſignificatione ipſorum in ſco: quæ nõ eſt cõnotare inchoationem ſecundum eum: ſed paſſionem intrinſecus prouenientem. Caluerunt ergo: ideſt intrinſecus: ideſt a virtute itrinſeca calida facta ſunt. vtpote anima: ideſt per animam. ſaxa mollia: ideſt iam mollificata & quaſi in carnem verſa. Et maribus ex Deucalionis lapidibus formatis.

Quis totidem erexit villas? quis fercula ſeptem
Secreto cœnauit auus? nunc ſportula primo
Limine parua ſedet, turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem prius inſpicit, & trepidat, ne
Suppoſitus venias, ac falſo nomine poſcas.
Agnitus accipies, iubet a præcone vocari
Ipſos Troiugenas. nam vexant limen & ipſi
Nobiſcum: da prætori, da deinde tribuno.
Sed libertinus prior eſt, prior inquit ego ſum.
Cur timeam, dubitem ve locum defendere? quis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneſtræ
Arguerint, licet ipſe negem ſed quinq; tabernæ
Quadringenta parant. quid confert purpura maius
Optandum, ſi Laurenti cuſtodit in agro
Conductas Coruinus oues? ego poſſideo plus
Pallante, & Licinis, expectent ergo tribuni.
Vincant diuitiæ, ſacro nec cedat honori
Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis.
Quandoquidem inter nos ſanctiſſima diuitiarum
Maieſtas, & ſi funeſta pecunia templo
Nondum habitas, nullas nūmorum ereximus aras,
Vt colitur Pax, atq; Fides, Victoria, Virtus,
Quæq; ſalutato crepitat Concordia nido
Sed cum ſummus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat,
Quid facient comites, qbus hinc toga, calceus hic eſt,
Et panis, fumuſq; domi? denſiſſima centum
Quadrantes lectica petit, ſequiturq; maritum
Languida, vel prægnans, & circunducitur vxor.
Hic petit abſenti nota iam callidus arte
Oſtendens vacuam, & clauſam pro coniuge ſellam.
Galla mea eſt inquit, citius dimitte, moraris.
Profer Galla caput. noli vexare, quieſcit.

per quod ſonuit: quod etiam ſacra ſcriptura atteſtatur, virilem ſexum ante fœmininum productum eſſe: & fœmininum in adiutorium & ſolatium maſculini datum. & ideo oſtendit maribus puellas: nudas autem quia iam recenter productas. **Nudum** Nudum eſt quod nunquam tegitur: nondum autem erant tectæ. **Nudatū** Nudatum vero quod cooperitur: vnde facies dicitur nuda & caput nudatum. **Alea** Alea aliquando accipitur pro dubio euentu. Vt hic eſt extra aleam belli aut inuidiæ: id eſt extra periculum cōſtitutus. Bene dicit itur per verbum impersonale: quod (vt docet Seruius) generalitatem impertat: quaſi dicat ab omnib' fere. Armiger nō eſt vir belliger: qui in armis bella gerit: ſed miniſter eius qui vbi pugnandum non eſt: gerit arma quædam: vt haſtam & galeam: & omnia ſimilia arma: quæ hominibus conueniunt ad ſe protegendum: & corpus ſuum ab hoſtibus defendendum. Luſuri autem curabant adeſſe armigerum: ne a perdentibus obruerentur.

IOAN. Brit. ¶ Quis totidem erexit villas: nimium & multiiugum in extruēdis villis luxum notat. nam non vna contenti villa plures extruebant: marmoribuſq; adornabāt. **Villa** Villa proprie eſt ædificium erectū ruri. Plinius: Neq; fundus villam quærat: neq; villa fundum. ¶ Quis fercula ſeptem: in luxum ciborum & lauticiam priuatam inſurgit. Sic Seneca: Deide ad cœnas lauticia transfertur. & illic commendatio ex nouitate: & ſola ordinis commutatione captatur. Eſt ergo ſenſus & ordo: Quis auus ſuit: id eſt quis ex antiquis, tam luxurioſus: vel in cibis: vel ædificiis: vt nunc pene omnes ſunt? ex frugalitate igitur & ſimplicitate antiquorum damnat luxuriam, & ciborum, & ędificiorum ſui temporis. Nam frugalitas antiquis fuit (auctore Valerio) quaſi quædam mater bonæ valetudinis: inimica luxurioſis epulis: & aliena nimiæ vini abūdantiæ: & ab omni imoderato Veneris vſu auerſa. ¶ Septē **Fercula** fercula: id eſt ſeptem iura. Dicitur autem ferculum a ferendo, Priſciano teſte libro quarto. per quod vas ipſum epulatum proprie intelligitur. hic vero iura accepimus. ¶ Cœnauit ſecreto: non conqueritur ꝙ in propatulo non cœnent: quod ab antiquis factitatum eſt: qui mos temporibus Iuuenalis: & multo ante defluerat: ſed quod intra priuatas ædes multiiugæ, luxurioſæq;, & lautæ parētur cœnæ. Secreto ergo: id eſt in domo priuata. Eſt autem Iuuenalis ſenſus. Quod quamuis antiqui illi luxuriarentur: nullus attamen fercula ſeptem cœnabat vti ſuo ſæculo agebatur. Valerius item libro ſecundo ait: Quod maximis viris prandere & cœnare in propatulo verecundiæ non erat: nec ſane vllas epulas habebant: quas populi oculis ſubiicere erubeſcerent. ¶ Septem fercula: varia & diuerſa ciborum genera. numerum poſuit finitum pro infinito. Commendatur Auguſtus a Tranquillo ꝙ cœnam ternis ferculis: aut cū abundantiſſime ſenis pręberet, Appellatione autem ferculorum intelligimus epulas generali vocabulo. Horatius: Multaq; de magna ſupeſſent fercula cœna. Seneca deteſtans luxum ſui temporis: Hodie vtrum tandem ſapientiorem putas: qui verſatilia cœnationum laquearia ita coagmentant: vt ſubinde alia facies: atq; alia ſuccedat. & toties tecta quoties fercula mutentur: hoc eſt epulę. Fercula etiam appellantur quæcunq; feruntur in pompa triumphorum ludis, & ſacris. vnde Cicero in Officiis: Cauendum eſt: ne tarditantibus vtamur ingreſſu mollioribus: vt ſimiles pomparū ferculis eſſe videamur. Tranquillus in Cæſare: Pontico triumpho inter pompæ fercula trium verborum prætulit titulum, veni, vidi, vici. ¶ Nunc ſportula primo: **Sportula** conſueuerant diuites Romani vt liberalitatem, & munificentiam ſuam oſtenderent: ad rectam cœnam admittere pauperes cliētes: a quibus comitati fuiſſent. Rectam autem cœnam intelligo: ꝗ apud diuitem ſplendide & laute cœnarent. Sequit̄ enim Votaq; deponunt quāquam longiſſima cœnæ. nam cum dominis cœnare conſueuerunt. vnde Tranqllus in Nerone ait: Publicæ cœnæ ad ſportulas ſunt redactæ. Sed cum ea conſuetudo forte faſtidioſa videretur: rectā cœnā reuocauit Nero ad ſportulam. Poſtea vero Domitianus ſportulam ad cœnam rectam. vnde Martialis libro octauo: Promiſſa eſt nobis ſportula: recta data eſt. Verum apparet id non ſeruatum mortuo Domitiano, cū poeta hæc ſcripſit. Dabantur igitur obſonia plerunq;, & pecuniæ ex ſportula. vnde Tranquillus in Domitiano ita ſcribit: Atq; inter ſpectacula muneris largiſſimum epulum ſeptimontiali ſacrorum quidem die ſenatui: equitiq; panariis plebei ſportellis: cum obſonio diſtributis. Martialis: Dat Baiana mihi quadrantes ſportula centum. Cæterum ſportula non dabatur tantum ex priuato: quantum etiam ex publico vectigali clientibus & pauperibus: dabaturq; etiam in nuptiis. Apuleius in ſecunda Apologia: Quippe ita placuerat in ſuburbana villa potius: vt iungeremur: ne ciues denuo ad ſportulas conuolarent. Cum igitur hanc tantum pauperes captarent: conqueritur Iuuenalis: nunc tantam eſſe Romanorum auaritiam: vt & nobiles diuites & magiſtratus eam quoque captare non pudeat. Sportæ autem & ſportellæ, & ſportulæ (auctore Aſconio Pædiano) erant receptacula: in quibus nummi ſeruabantur. denominatæ a ſparto herba iberica. ex qua conficiebantur. Plautus in Menechmis: Sportulam cape, atq; argentum: eccos tris nummos habes? Verum ſportula non tantum pro receptaculo nummorum: quantum etiam pro muneribus, quæ clientibus (vt diximus) darentur, ponitur. vt ſit continens pro contento. ¶ Nunc: hoc tempore: hac ætate noſtra auariſſima. ¶ Parua: conqueritur poeta imminutam eſſe prioris ſportulæ liberalitatem. Primo limine: primo ædium ingreſſu. ¶ Turbæ togatæ. i. quam viliores & pauperes clientes deberent capere, **Togæ** Nam (vt ſcribit Aſco/

nius Pedianus) toga communis habitus fuit & marium, & fœminarum. iuxta quod appellauit Virgilius: Romanos gētem togatam. Sed poſtea prætexta honeſtorum tātum fuit: toga viliorum. Vnde pauperes clientes: vt viles cum ibant ſalutatum ſumebāt togam. Martialis: Mane vel a media nocte togatus ero. Eiuſdem diſtichon eſt in Apophoretis: cui inſcriptio eſt toga: Si matutinos facile eſt tibi rumpere ſomnos: Mentita veniet ſportula multa toga. ¶ Ille tamen: qui ſportulam diſpartitur. ¶ Faciem prius inſpicit: hinc apparet ſportulam non omnibus pauperibus: ſed tantum iis conſueuiſſe dari: qui in officio fuiſſent circa diuitem. faciem etiā intuetur: an ex clientibus ſit: qui cum domino ſalutauerit. ¶ Suppoſitus: ſubditicius. & loco alterius poſitus. ¶ Falſo nomine: expoſitio eſt ſubditicii. ¶ Agnitus: ex clientibus domini. ¶ Iubet a præcone vocari: hinc eſt omnis poetæ indignatio: ꝙ ſportula nunc nobilioribus erogetur: quæ antea dumtaxat dabatur (vt diximus) pauperibus. ¶ A præcone:

Præco

Præco is dicitur: qui iubente magiſtratu: clara & elata voce aliquid ad populum enunciat a præcinendo. Idem etiam dicebatur Curio. Martialis in epiſtola ſecundi libri Epigrammata Curione non egent. vt ſit: Epigrammata non eget voce aliena: cum per ſeipſa ſe aperiant & manifeſtent. Apuleius in primo limine hoc eodem vocabulo vtitur. Non quidem curioſum: ſed qui velim ſcire: vel cuncta, vel certe plurima: vt ſit ſenſus: Non ſum quidem præco: qui velim quæ audiuerim vulgare. quo more (vt dixi) clara voce enunciat iubente magiſtratu ad populum. ¶ Ipſos troiugenas: ſatyrica indignatione dixit ipſos: quaſi quos rei pudere deberet. ¶ Troiugenas: nobiliores quaſi quorum origo ſit a Troia: niſi ironicos autem dictum. ¶ Vexant: celebrant, & frequentant. ¶ Et ipſi: quaſi dicat & ipſi, quos pudor rei abſterrere deberet. ¶ Nobiſcum: ſcilicet clientibus.

Curio

Prætor
Prætorium
Prętoria porta

¶ Da prætori: verba ſunt diſpenſatoris. Veteres omnem magiſtratum cui pareret exercitus prætorem appellauerunt: ꝙ præiret exercitui (teſte Varrone) a quo & in caſtris tabernaculum ducis prætorium eſt appellatum: & porta prætoria in caſtris: qua exercitus in prælium educitur: quia initio prætores erant: qui nunc conſules: & ii bella adminiſtrabant. Eum etiam (vt tradit Liuius libro quinto) prætorem dixerunt: qui ex patribus creatus ius in vrbe diceret: penes quem magiſtratum omnis publici, priuatiq; iuris poteſtas: vt & nouum ius condere: & vetera abrogare facultas eſſet. Idq; ob magiſtratus honorem ius honorarium eſt vocatum. Cum tamen regia illi eſſent inſignia: vt appatu conſulibus par videretur: lictores non amplius ſex habuit. de quo Pompeius de origine iuris ſic ſcribit: Prætor creatus eſt cum conſules auocarētur bellis finitimis: neq; eſſet qui in vrbe ius redderet. Iſq; vrbanus eſt dictus: ꝙ in vrbe ius diceret. Poſt aliquot deinde annos: non ſufficiente eo prætore: ꝙ multa turba etiam peregrinorum in ciuitatem veniret: creatus eſt & alius prætor: qui peregrinus appellatus eſt. Capta deinde Sardinia: mox Sicilia, & Hiſpania: deinde Narbonenſi prouincia: totidem prętores: quot prouinciæ in ditionem venerant, creati ſunt. Cicero in ſecundo de legibus: Iuris diſceptator: qui priuata iudicet: iudicariue iubeat prætor eſto. Iuris ciuilis cuſtos eſto: huic poteſtati parento.

Tribunus

¶ Tribuno: tribunorum duo extitere genera: tribuni ſcilicet plebis: & tribuni militum. Tribuni militū dicti ſunt: ꝙ terni ex tribus tribubus, Ramnium, Lucerum, Ticienſium olim ad exercitum mittebantur. Tribunorum autem militum officium eſt milites in caſtris continere: ad exercitationem producere: claues portarum ſuſcipere: vigilias interdum circuire: frumentationibus commilitonum intereſſe: frumentum probare: menſuræ fraudem coercere: delicta caſtigare: principiis frequenter intereſſe: querelas commilitonum audire: valetudinarios inſpicere. ex his etiam erant Tribuni: qui dicebantur ęrarii ab eo (vt ſcribit Varro) ꝙ attributa illis erat pecunia: quam militibus redderent. Idq; quod attributum erat dicebatur æs militare. De tribunis ærariis ſic Trāquillus in Cæſare: Tribunos ærarios: quod erat tertium: ſcilicet genus iudicum ſuſtulit. Tribuni plebis in monte ſacro a plebe creati ſunt: qui eam defenderent: cum plebs a patribus ſeceſſiſſet. anno fere decimoſeptimo poſt reges exactos. De tribunis multa leges apud iuriſconſultos: Liuium: Vegetium: Appianum: Modeſtum: Varronem: Feſtum: Gellium: & Plutarchum.

Aes militare

¶ Sed libertinus prior eſt: Verba ſunt Iuuenalis Libertinum more ſatyrico ridentis: qui magiſtratui nō ſolum ſe æquet: ſed etiam præponat: adiuuandum autem eſt pronunciatione. Libertinus autem generaliter eſt accipiendum: ideſt ipſi Libertini. Nec mirum libertinos eo potentiæ dignitatiſque fuiſſe prouectos. Nam (vt ſcribit Plinius libro trigeſimoſeptimo capitulo decimoſeptimo) prætoria ornamenta a ſenatu decreta ſunt iubente Agrippina Claudii Cęſaris liberto: vt cum laureatis faſcibus remitterentur illo: vnde pedibus cretatis aduenissent, ad qđ omnino poeta reſpexit. vnde ſequitur: Vincant diuitiæ: ſacro nec cedat honori Nuper in hanc vrbem pedibus, qui venerat albis. ¶ Prior eſt: ſe potiorem magiſtratu facit. ſequitur enim: Prior ego ſum. Libertini dicuntur (auctore Caio de ſtatu hominum) qui ex iuſta ſeruitute manumiſſi ſunt. ¶ Defendere locum: tueri locum meum. ſicq; poeta moraliter oſtendit homines per diuitias efferri in ſuperbiam. ¶ Natus: ſubaudi ſum. ¶ Ad Euphratem: in Armenia: ideſt ex ſeruili ſim cōditione. Nam Euphrates fluuius eſt (auctore Strabone) qui ex Nimphate monte Armeniæ defluit in mare Rubrum. prius tamen Babyloniam per medium diuidit: & Tygri coniunctus Meſopotamiam facit: illinc ſerui multi mittebantur. ¶ Molles quod in aure feneſtræ Arguerint: ideſt quam rem: ſcilicet me natum eſſe in Armenia: ſiue Cappadocia: quæ ſunt contermineę. Arguerint molles feneſtræ: ideſt oſtenderint & probauerint. i. mollia aurium foramina. Nam in Oriente (vt ſcribit Plinius libro vndecimo caituplo trigeſimoſeptimo) viris aurum geſtare in auribus decus exiſtimabatur. Idem in procemio libri duodecimi: ſic ait loquens de vnionibus: Ad hoc excogitata ſunt aurium vulnera. vnde & Diuus Hieronymus ad Principiam virginem ſic: Illæ etiam ſolent auribus perforatis rubri maris precioſiſſima grana ſuſpendere. quæ autem ad ornamenta aurium geſtabantur Inaures appellatæ ſunt. Plinius libro nono capitulo quinquageſimoquinto: Antonia Druſi murenę quam diligebat Inaures addidit. Plautus in Pœnulo: Quia incedunt cum annulatis auribus. Vnde & in pentatheuco Moſæ ſic ſcriptū eſt: Dixitq; ad eos Aaron: Tollite inaures aureas de vxorum, filiorumque, & filiarū veſtrarum auribus, & afferte ad me. vnde & Apuleius in libro de dogmate Platonis: Platonem quoq; puerum in auribus geſtaſſe aurum ſic ſcribit: Auri tantum reliquit, quātum puer nobilitatis inſigne in auricula geſtauit. ¶ Licet ipſe negem: etiam ſi velim ipſe negare me ex ſeruili conditione eſſe & Armenum. ¶ Sed quinq; tabernæ: hinc ſtultam hominis & elationem oſtendit: qui diuitiis & bonis tantum fortunæ gloriatur. Quinq; inquit ſunt mihi tabernæ: quæ parāt mihi quadringenta: ideſt quæ ex vectigali & prouentu reddunt mihi quadringenta: ſcilicet ſeſtertia: quæ ſumma erat cenſus equeſtris. qui enim eam ſummam habebant inter equites Romanos numerabantur Tiberii edicto. vt ſcribit Plinius libro trigeſimotertio capitulo ſecundo: Qui conſtitutū ne cui ius geſtandi annuli aurei eſſet: niſi cui ingenuo ipſi, patri, auoq; paterno ſeſtertia quadringenta cenſus fuiſſent. & lege Iulia theatrali in quatuordecim ordinibus ſedendi. Romæ autem quædam ædificia quinq; tabernæ appellantur iuxta forum: ædes ſeptem dictæ ſunt. Liuius ab vrbe condita libro trigeſimoſexto: Pluribus ſimul locis circa forum incendium ortum. Eodem tempore ſeptem tabernæ: quæ poſteą quinq;. & argentariæ, quæ nunc nouem appellantur arſere. ¶ Quid confert purpura maius: ſenſus eſt: Nobilis ipſe qui per prætextam deſignatur (Nam, vt diximus ex auctoritate Pædiani, prætexta erat honeſtorum: ideſt nobilium: toga viliorum. Et, vt oſtendit Plinius, pro maieſtate pueritię erat prętexta. & curiam: ideſt ſenatores diſtinguebat ab equite) quid confert? quid affert? quid inuenit quod maius

Euphrates

Inauris

Quinque tabernæ

optet,q̄ ꝙ ego poſſideo: ſi ipſe nobilis: qui per Coruinum
deſignatur: ad paupertatem redigatur? ideſt quid inuenit
ipſe nobilis & ſenator: ſi pauper ſit, quod maius poſſit ſibi
optare: q̄ quod ego poſſideo. quaſi oſtendat non ſolum ſe
cenſum equeſtrem: ſed etiam ſenatorium ſuis opibus ſupe/
rare. Nam cum cenſus equeſter eſſet quadringentorum mil
lium vt diximus: ſenatorius erat (auctore Tranquillo in Au
guſto) octingentorum: quam tum ſummam cum Auguſtus
ampliaſſet: duodecies cẽties ſextertium taxauit. Videturq;
poeta alludere ad M. Valerium Coruinum: qui ad centeſi/
mum annum vitam perduxit: exactaq; iam ætate: in agris
Purpura eos coluit. Purpura.i. equeſtris dignitas quæ veſtibus deſi/
gnatur purpureis. Purpura: ideſt prætexta, quæ ideo præ
texta dicebatur: ꝙ purpura (auctore Macrobio) prætexere
tur. Purpura autem piſcis eſt ex genere concharum: ex cuius
faucibus liquor (vt ſcribit Plinius) elicitur aptus ad tingen/
das veſtes. Murex item eiuſdem generis eſt: & conchilium.
oſtrum etiam in eadem ſignificatione accipimus. Virgilius:
Tyrioq; ardebat murice lana. Idem: Vt gẽma bibat, & Sar
rano dormiat oſtro. Iuuenalis: Horum ego nõ fugiam cõchi
lia: ideſt veſtes purpura tinctas. Si cuſtodit oues: ſi in pau/
pertatem prolapſus eſt: vt paſcendæ ſint ſibi oues alienæ.
Laurentum In agro Laurentii: Laurentum oppidum fuit prope Laui/
nium in antiquo latio. de quo Strabo libro quinto: Sunt
præterea magna illic campi æquora & paſcuis apta. Vtque
Liuius libro primo oſtendit: Lauini quoq; incolæ Lauren/
tes dicebantur. Cõductas: non proprias ſed alienas. Cor
Coruinus uinus: nobilis, qualis fuit familia Coruinorum: quæ cogno/
men ſumpſit a Valerio Coruino: qui conſule Camillo Furii
Camilli filio ſingulari dimicans certamine aduerſus præfe/
rocem gallum: eum confecit adiuuante coruo: qui galeæ Va
lerii inſidens vnguibus & roſtro in gallum inſiliebat ita: vt
Pallas parta victoria Valerius Coruinus ſit cognominatus. Pal/
lante: Pallas ex Arcadia fuit (auctore Tacito) libertinæ cõ/
ditionis: quem vnum & Narciſſum alium libertum adeo
dilexit Claud. (auctore Tranquillo) vt decreto quoq; ſe/
natus non præmiis modo ingentibus: ſed & queſtoriis, præ
toriiſq; ornamentis ornari libenter paſſus ſit. tantum præ/
terea acquirere & rapere, vt querente eo quondam de fiſci
exiguitate: non abſurde ſit dictum abundaturum ſi a duo/
bus libertis in conſortium reciperetur: eum poſtea Nero ve
neno ſuſtuliſſe creditus eſt: quod immenſam pecuniam lon/
ga ſenecta teneret. Tacitus etiam libro duodecimo ſcribit
Pallantem Claudii libertum fuiſſe: eiuſq; auctoritate ado/
ptionem in Domitium: ideſt Neronem feſtinantem: qui obſtri
ctus Agrippinæ vt conſiliator nuptiarum ipſius: ſcilicet
Agrippinæ & Claudii: ac mox ſtupro eius illigatus ſtimula
bat Claudium conſuleret reipublicæ. Britannici pueritiam
robore circumdaret & cætera. Nam ei Claudio conſentien/
te ſenatus decreuit ſeſtertium centies quinquagies. Lege
epiſtolam Plinii iunioris ad Montanum. Hic habuit fra/
trem nomine Felicem: quem Claudius deſtinauit ad Iudæ/
os: qui & eorum prouinciam cum Samaria & Galileam, &
Licini per eum procuraret. Ioſephus. Et Licinis: plurali eſt vſus:
quoniam plures hoc nomine diuites fuere. Licinum diui/
tem fuiſſe oſtendit Perſius illic: Nunc Licini in campos: nũc
Craſſi mittit in ædes. Iuuenalis alibi: Diſpoſitis prædiues
armis vigilare cohortem Seruorum noctu Licinus iubet at
tonitus Pro electro, ſignisq; ſuis, phrygiaq; columna. Eiuſ/
dem ſic meminit Seneca in epiſtolis: vbi notat eos qui aſſi/
due ſuum ſtatum variant: Licinium diuitiis: Apicium cœ/
nis: Mecœnatem diuitiis ꝓuocat. Eum vnum (vt diximus
apud Perſium) fuiſſe ex Auguſti libertis principis indulgen
tia prædiuitem placet intelligere. Scribit enim Tranquillus
ſic: Multos libertorum in honore & vſu maxime habuit: vt
Licinium: Enceladum: alioſq;. Non ignoro Craſſum (aucto
ribus Valerio, & Plinio) cognomento diuitem primum om
nium Romanorum diuitem fuiſſe. Sed nunc de diuitibus
qui paulo ante fuiſſent loquitur. Fuit & Licinorum domus
inclyta & diues. Plinius libro tertio epiſtola ad Marcum ita

ait: de Plinio ſcilicet auunculo ſuo: Referebat ipſe potuiſſe
ſe cum procuraret in Hiſpania vendere hos commentarios
Laertio Licino quadringentis milibus nummum &c. Et
Tacitus libro decimoquarto: Licinum Gabulum prætura
functum ſcribit. & libro vigeſimo: Marcum Licinum con/
ſulem. Et libro decimoſeptimo: Licinum Proculum Otho/
nis familiariſſimum, atq; prætorii præfectum. Expectent
ergo tribunii verba ſunt Iuuenalis indignantis impudentẽ
& petulantem ſuperbiam in homine ſeruili. Ergo: cum di/
uitiis affluã. Vincant diuitiæ adiuuandum ꝓnunciatione
& irriſione. Nimirum inquit diuitiæ præferri debent. Hora
tius quoque Satyra tertia libro ſecundo ſic ait: Omnis enim
res virtus, fama, decus, diuina humanaque pulchris Diui/
tiis parẽt: quas qui cõſtruxerit. Ille clarus erit: fortis: iuſtus:
ſapiens: etiam rex. Honori ſacro: ideſt tribuno. Nam vete/ Honor
res lata lege ſanxerunt: vt tribuni inuiolabiles ſacroſanctiq;
haberentur: ſtatuendo, vt qui Tribunum læſiſſet: eius caput
Ioui ſacrum eſſet: familia ad ædem Cereris venum iret. eum
autem hominem ſacrum appellauere: quem populus iudica/
uit ob maleficium: & qui eum occidit parricidii non dam/
natur. Nam lege tribunitia cauetur ſiquis eum qui ſacer ſit:
occiderit parricida ne ſit. Siquis ergo tribunum: vt ſacro/
ſanctum violaſſet: morte pœnas pendebat. Sacroſanctum
dicebatur (auctore Feſto) quod iureiurando interpoſito
erat inſtitutum: vt ſiquis violaſſet: morte pœnas penderet.
Nuper: ideſt qui non diu venit in vrbem. Nam nuper dici/ Nuper
tur de longiori tempore. vt illud Liuianum in epiſtola: Nu/
per diuitiæ auaritiam, & abundantis opes, deſiderium per
luxum, atque libidinem pereundi, perdendique omnia in/
uexere. Hoc enim potuit eſſe ſupra centum annos: ex quo
luxus & libido vrbem inuaſere. Cicero in ſecundo de Na/
tura Deorum: Atq; illa mirabilia, quod ea quæ nuper: ideſt
paucis ante ſæculis, medicorum ingeniis reperta ſunt. De
breuiore etiam tempore dicimus, vt de anno, vel menſe, vel
diebus paucis. vt ſi dicam: Cremonæ, quæ nuper in ditionẽ
Venetorum venit, ſtudia virtutum maxime coluntur. Pli/
nius: M. Perpenna, & nuper L. Voluſius Saturninus omni/
um quos in conſulatu ſententia rogauerant ſuperſtites fue/
runt. Item Cicero in rhetoricis ad Herennium: Et quoniam
nuperrime dictum facile memoriæ mandatur. Pedibus al/
bis: pedibus cretatis: ideſt argentea creta illitis: per quod ve
nalem fuiſſe oſtendit. Nam (vt ſcribit Plinius libro trigeſi/
moquinto capitulo decimoſexto). Eſt quoddam genus cre/
tæ, quæ argentaria appellatur: nitorem argenteum red/
dens: eſt & viliſſima: & qua pedes vænalium ſeruorũ tranſ/
mare aduectorum denotare inſtituerunt maiores. Vnde
Tibullus: Barbara gypſatos ferre catalla pedes. Ouidius in
amoribus: Ne tu ſiquis erit capitis mercede redemptus: Deſpi/
ce gypſati nomen inane pedis. Quandoquidem: adiuuan/
dum pronunciatione: ideſt quãdoquidem diuites pro Diis
ipſis habentur. Maieſtas ſanctiſſima: ſubaudi eſt; ideſt coli/ Maieſtas
tur: & in maxima eſt veneratione. Nam Cicero libro ſecun/
do de Oratore ait: Si maieſtas eſt amplitudo ac dignitas ci/
uitatis: is eam minuit: qui exercitum hoſtibus populi Ro/
mani tradidit. Maieſtas appellatur ſecundum Valerium
honor ſine honore. Magna enim erat Catonis maieſtas etiã
ſine honore: ideſt ſine dignitate aliqua. Ergo maieſtas ho/
nor eſt ſiue amplitudo & dignitas quædam per quam ho/
minem ipſum in veneratione habemus. Pecunia: vocati/ Pecunia
uus eſt caſus. dicta a pecude quod nota pecudis feriretur:
auctor eſt Plinius. Funeſta: exitioſa. Nam multis exitio eſt:
dum aut paratur per pericula: aut cuſtoditur domi. Dice/
bat Socrates (Laertio teſte) Opes atq; nobilitatem non ſo/
lum nihil in ſe habere honeſtatis: verum & malum omne iis
oboriri. Et Iuuenalis Satyra decima: Sed plures nimia con/
geſta pecunia cura Strãgulat: & cuncta exuperans patrimo/
nia cẽſus. Vnde & Plinius ait aurũ ad pernitiẽ vitæ repertũ.
Vt colitur pax: antiqui enim (vt docet Cicero in ſecundo Pax
de natura Deorum) eas res quarum maior vis erat: vt Fi/
dei, Mentis, Virtutis, Honoris, Pacis, Opis, Salutis, Cõcor
diæ,

diç, Libertatis, Victoriç, Deorum nomine appellauit quia vis erat tanta: vt ſine Deo regi non poſſet: vnde ipſa res Deorum nomen obtinuit. quo ex genere Cupidinis & Voluptatis & Lubentinæ Veneris Vocabula conſecrata ſunt vitioſarum rerum: neque naturalium. ſicq; vtilitatum magnitudine conſtituti ſunt et Dii, qui vtilitates quaſque gignebāt, atq; his quidem nominibus, quæ paulo ante dicta ſunt, quæ vis ſit in quoque declaratur Deo. Paci templum erexit magnificentiſſimum Veſpaſianus, & Titus filius. Auctor eſt Plinius. Ioſephus. & Trāquillus, Domitianus auxit, Papinius in Siluis: Et Pacem propria domo reponit. In eo vaſa templi Hieroſolymitani & vniuerſa donaria conſtituere, atque vniuerſi fere ſuas illuc diuitias quaſi in theſaurum congerebant. opus fuit cunctorum tota Vrbe maximum: atque pulcherrimum. temporibus autem Commodi imperatoris totum de improuiſo exarſit. Herodianus.

Fides ¶ Atq; Fides: Numa Pompilius Fidei ſolemne inſtituit, ad id ſacrarium flamines bigis curru arcuato vehi iuſſit: manuq; vſque ad digitos inuoluta rem diuinam facere. ad quod Virgilius reſpexiſſe videtur illic: Cana Fides. ſignificantes Fidem tutandam, ſedemq; eius etiam in dextris ſacratā eſſe. Cicero aūt in libro de natu. Deo. ſcribit Fidē i Capitolio ædificatā pximea M. Aemi. Scauro: ante aūt ab Attilio Collatino erat Fides cōſecrata. Videto etiā Saty. xiii. i pricipio. Fides (ut ſcribit idē Cicero in partitionibus) eſt firma opinio. Vnde dicimus fidem chriſtianam: ideſt firmam opinionem de Chriſto corde ea credimus, quæ oculis non cernimus. Vnde diuus Auguſti. ſcribit fidem virtutem eſſe, qua creduntur, quæ non videntur. dicta (vt idem Cicero eſt auctor in Officiis) a fio: q id fieri debeat: quod promiſſum eſt. Fides item eſt fida mandatorum executio. Et Seneca epiſtola octuageſimanona, inquit: Fides ſanctiſſimum humani pectoris bonum eſt: nulla neceſſitate ad fallendum cogitur: nullo corrūpitur præmio. Vre inquit: occide: non prodam. Templum Fidei fuiſſe in Capitolio oſtendit Cicero in tertio Officiorū his verbis: Qui igitur iuſiurandum violat: is fidem violat: quam in Capitolio vicinam Iouis optimi maximi: vt in Catonis orationem eſt: Maiores noſtri eſſe voluerūt.

Victoria ¶ Victoria: templum in honore Victoriæ extructum fuiſſe ab Arcadibus i colle Auentino docet Dionyſius in primo libro: a quibus & ſacrificia eidem ſunt conſtituta. Eam enim filiam fabulantur Arcades fuiſſe Pallantis, qui fuit Lycaonis.

Virtus ¶ Virtus: virtus & affectio animi conſtans, conueniensq; laudabiles efficiens eos: in quibus eſt. Tullius libro quarto Tuſculanarum & libro quinto ait: Bonum autem mentis virtus eſt: ergo hanc beatam vitam contineri neceſſe eſt. hinc omnia quæ pulchra, honeſta præclara ſunt virtuti aſcribuntur. Virtuti autem & Honori Marcellus ſeparatis ædibus ſimulachra ſtatuit: vt Valerius libro primo oſtendit. Liuius autem libro vigeſimonono ſic ait: Aedem Virtutis eo anno ad portam Capenam. M. Marcellus dedicauit: Septimodecimo anno poſteaquam a patre eius primo conſulatu vota in Gallia ad Claſtidium fuerat. Vtque Cicero libro ſecundo. Tuſculanarum ait: Virtus ex viro appellata eſt. Viri autem ppria virtus maxime eſt fortitudo: cuius munera duo maxima ſunt: mortis, dolorisq; contemptio.

Concordia ¶ Concordia: nōnulli in hac perſuaſione ferunt Concordiam ſub imagine Ciconiæ coli. Inter quos fuit Georgius Merula præceptor meus vir eruditiſſimus: qui in commentariis ſuis ſic ſcriptum reliquit: Ciconia auis eſt: quæ (vt Diuus Ambroſius ſcribit) Romano vſu pia vocatur: ob hanc videlicet cauſam: q ciconiarum pulli parentibus iam ſenio confectis & longa ætate inualidis, & opem, & alimenta miniſtrant in mutuam compenſationem. Nam & græci antipelargoſim retributionem appellant: deducto vocabulo a ciconia: quam illi pelargon dicūt; Prouerbium græcum eſt: antipelargin pro referre gratiam. Vnde in regum ſceptris ſuperne ciconiam figurabant: inferne vero hippopotamum: quippe ſignificantes vim iuſtitiæ parere: quando hippopotamus animal ſit violentiſſimum. Ciconiam autem eſſe auem piam his verbis indicat Petronius Satyricus: Ciconia etiam grata peregrina: hoſpita, pietatis cultrix quod & Solinus confirmat his verbis: Eximia illis ineſt pietas. Etenim quantum temporibus impēderint fœtibus educandis: tantum & ipſæ a pullis ſuis inuicē aluntur. Angelus vero Politianus i miſcellaneis ſuis ſcribit Cornicem eam eſſe: qua Concordiç effigies repreſentarentur vt ius verba hæc ſunt: Cornices, inquit Helianus græcus ſcriptor: qui libro de animalibus tertio de hac aue ſcribit, inter ſe fidiſſimæ ſunt, & cum ſocietatem inierint, maximo ſe opere diligunt. Neque id genus animalia videat quiſquam licenter miſceri & temere: quin hoc quoque dictitant: qui res iſtiuſmodi callēt: altera extincta comparem uiduam degere. Cæterum id quoque audio veteres in nuptiis poſt hymenæum cornicem inuocare: ſignumq; id Concordiæ dati iis conſueſſe: qui liberorum quærendorum gratia conueniſſent. tum qui ſedes auium, & uolatus obſeruant, inauſpicatum eſſe captantibus auguria: dicunt vnius tantum cornicis obſequium. Sic ille. additq;: Sed in numiſmatis aureis duobus Fauſtinæ Auguſtæ manifeſtam prorſus imagunculam nuper mihi Laurētius Medices oſtendit cum titulo ipſo Concordiç. non poſſem huic opinioni nō ſuffragari: niſi id obſtaret q cornix roſtro non crepitat, quod facit ciconia, Nā (vt ſcribit Plinius) fuere qui ciconiis linguas non eſſe confirmarent. vnde roſtro tantum crepitat. Solinus Plinium ſecutus ſic ſcribit: Aues iſtas ferunt linguas non habere: ſonum autem quo crepitant: oris potiuſquam vocis eſſe. vnde Ouidius in Metamorphoſi: Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro. quid de hac hiſtoria ſentiendum ſit: alii diiudicent. Ego vero puto locum ſimpliciter eſſe accipiendum: vt dicat Romæ coli Concordiam, quæ cum a nido noſtro: hoc eſt domiciliis noſtris diſcedit: magnos faciat ſtrepitus. nulla etiam illic poteſt eſſe quies: vbi Cōcordia non eſt. Ergo ſalutato nido: hoc eſt deſtituto domicilio. Nam ſalutare domum dicimur: & cum venimus: & abimus. vnde dicimus: Ille abiit non ſalutato hoſpite. Et ille abiens mihi ſalutem dixit: hoc eſt vale vnde Cicero ad Volumnium vltima epiſtola ſeptimi libri ait: ego vero multam ſalutem, & foro dicam & curiæ; tecumque viuam multum. & cum omnibus noſtris amatoribus. Concordiæ autem ædem a diuerſis Romanorum extructam fuiſſe conſtat, eam enim vouit Camillus: vt ſcribit Plutarchus in vita eius his verbis: Poſtridie autem congregati decreta tulere: vt Concordiæ (quemadmodum Camillus vouerat) in foro & in contione ingens pro rebus bene geſtis templum moliretur. De quo Ouidius primo Faſtorum: Cādida te niueo poſuit lux proxima templo: Qua fert ſublimes alta moneta gradus. & paulo infra: Furius antiquum populi ſuperator Hetruſci Vouerat: & voti fecerat ille fidem. Poſtea vero Cn. ille Flauius ſcriba Appii Cæci Annio Libertino patre genitus: qui dies faſtos publicauit: æream fecit in græcoſtaſi. qui tunc ſupra comitium erat. Inciditque in tabula ærea eam ædem trecentum quatuor annis: poſt Capitolinam dedicatam. Hæc Plinius libro trigeſimotertio. De ea ſic Liuius libro nono: Flauius ſcriba ædem Concordiæ in Area Vulcani ſumma inuidia nobilium dedicauit. ex quo apparet ædem illam Concordiæ Capitolinam fuiſſe eam: quam iuxta templum Iunonis Monetæ (vt dictum eſt teſtimonio Ouidii) Camillus vouerat. Tertium templum Concordiæ Tyberius dedicauit: auctor eſt Tranquillus.

¶ Sed cum ſummus honor: auaritiam ſui temporis taxat: & maxime prætorum auaritiam carpit: quorum quidem honor ſummus erat: tantum etenim aucta erat prætoris auctoritas: vt quod prætor ipſe ediximſſet ob ipſius honorem ius honorarium vocaretur. hinc & Ouidius libro primo Faſtorum ait: verbaque honoratus libera prætor habet. Vtque oſtendimus etiam auctoritate Feſti: Initio prætores erant, qui poſtea conſules: & bella adminiſtrabant. Præterea de honore Cicero de claris oratoribus ſic ait: Honos præmium eſt virtutis iudicio, ſtudioque ciuium delatū ad aliquem, qui eum ſententiis & ſuffragiis adeptus eſt. Is

mihi & honeſtus & honoratus videtur. Senſus enim eſt, Si diuites, inquit, & magiſtratus, qui ſportulam captauere finito anno computant quantum lucri ſibi attulerit ſportulæ ratio. quid facient comites, quaſi dicat in hoc comites magis occupati eſſe debebunt. Vtpote quibus tota vita inde pendeat. ¶ Summus honor: prætor & tribunus propter illud: da prætori: da deinde tribuno. ¶ Computet: dinumeret & ſubducat. ¶ Quid referat: quid emolumenti afferat. ¶ Comites: clientes & togati: Nam (vt diximus) comites ii dicuntur ſecūdum Labeonem: qui frequentandi cuiuſcunq̧ cauſa: vt ſequerentur, deſtinati ſunt. ¶ Hinc: ex ratione ſportulæ. ¶ Toga eſt & calceus: ex ſportula enim omnia ſibi coemebant: quæ & ad victum & cultum pertinerent. Vnde Martialis libro tertio: Sportula nulla datur: gratis conuiua recumbis: Dic mihi quid Romæ Gargiliane facis? Vnde tibi toga eſt? & fuſcæ penſio cellæ: Vnde datur quadrans, unde vir es Chiones? ¶ Fumuſq̧ domi: ſatyrice fumum dixit ligna viridia: ex quibus magna vis exit fumi, nam talia pauperi emenda ſunt. ¶ Denſiſſima lectica: nouam captandæ ſportulæ notat artem. multi enim mariti collocatas in lecticis vxores ſuas: aut languidas, aut prægnantes circūducebant, multi etiam lecticas vacuas ſimulantes in iis eſſe coniuges ægrotas: eoq̧ modo ſportulam captabant. ¶ Denſiſſima: id eſt frequens lectica: vt oſtendat id fieri a multis: non autem multis ſtipata. ¶ Centum quadrantes: ideſt ſportulam ipſam: ex qua (vt diximus) dabantur interdum nummi. Martialis: Dat Baiana mihi quadrantes ſportula centum. Interdum obſonia: ut diximus ex teſtimonio Tranquilli. ¶ Sequiturq̧ maritū: ſcilicet exiſtens in lectica, ¶ Maritum: pedibus præcedentem. ¶ Hic alius. ¶ Abſenti: uxori. ¶ Arte nota: fraude iam omnibus manifeſta. ¶ Sellam: lecticam. Tranquillus in Nerone: Interdiu quoq̧ clam geſtatoria ſella delatus in Theatrum. Idem in Othone: Tunc abditus propere muliebri ſella in caſtra contendit: ac deficientibus lecticariis laxato calceo reſtitit, Nam inſtar (vt diximus) cubiculi erat. vt alibi: Namq̧ facit ſomnum clauſa lectica feneſtra. Tranquillus in Auguſto: A cœna in lecticulam ſe lucubratoriam recipiebat. ¶ Inquit: ſcilicet maritus. ¶ Galla mea eſt: ſcilicet

Galla vxor. Galla item eſt arbor glandifera. Galla etiam inſtrumentum eſt ſutorium: cuius ita meminit ſutor quidā apud Macrobium: cum interrogarentur quo artificio ſe tueretur: vrbane reſpondit: Gallam ſubigo. Galla item nominatus eſt pater Maſiniſſæ regis Maſſiliorum. ¶ Citius dimitte: verba mariti: vt cito dimittatur erogata ſportula. ¶ Moraris: ideſt ſi moraris ad dandam ſportulam: ait citius dimitte nos: vel moraris cum interogatione, & leni increpatione, vt ſit maritus qui leniter increpet diſpenſatorem: q nimis cunctetur ad dandam ſportulā. ¶ Profer Galla caput: verba diſpēſatoris volētis videre an ſit intus Galla. ¶ Noli vexare: dicit maritus noli vexare: noli inquietare: dormit enim laſſa.

ASCē. ¶ Quis totidem erexit villas: taxat luxuriam: ideſt ſuperfluitatem Romanorum in extruendis villis: ideſt domibus ruſticis. villa enim non eſt (vt Galli dicunt) vrbs aut oppidum: ſed quæuis domus in agro poſita. Item taxat luxuriā cœnarum & impudentiam in ſportula petēda. Id enim etiā hodie contingit: vt quæ prodigaliter & immodeſte ſua conſumunt ac profundunt: aliena impudenter petant ſicut is de quo Salluſtius, Profuſus ſui: appetens alieni. Sed ne quis duriuſculus, licet Mancinellus aperte dicat, adhuc ignoret quod ſit ſportula: altius repetam, Romani præter cæteros mortales gloriæ & honorum cupidi: vt multis noti & conſpicui eſſent: conſtituerunt clientibus & familiaribus: qui prima luce venirent ſe ſalutatum: & ſalutatos deducerent in forum centenos qudrantes: quos in ſportula aſſeruari iuſſerunt, Nam & ſporta & ſportella & ſportula receptaculum eſt elemoſynarum ſeu munerum. ſed accipiendo continens pro contento ꝓ munere ipſo accipitur. ſed cœperunt diuites pro ſportulis rectas cœnas dare. Nero autem conſtituit: vt centū quadrantes: & nō cœna recta: ideſt plena daretur. Vnde duabus primis horis diei occupati erāt in ſalutādis diuitibus: ſicut dicit Martialis: Prima ſalutantes atq̧ altera ſucipit hora. Cœperunt enim ditiſſimi quiq̧ ſalutatoribus ſuis ampliora munera dare Vnde multi diuites prima luce ditiores ſe ſalutatum ibant: & magna munera eripiebant e faucibus pauperum clientium & familiarum: & eadem pro parte ſuis ſalutatoribus impartiebant. quod ægre fert poeta: eo q non habeant rationem dignitatis ſuæ. Nā eum viliſſimis hominibus libertinæ conditionis ſæpe contendere: & nonnunquam ab eis vinci non erubuerunt. Contra luxuriam: ideſt abundantiam & ſuperfluam amplitudinem villarum: quæ granaria aut poſſeſſiones a gallis vocantur: erat lex cēſoria (vt dicit Plinius) præcipiens ne Romani plus verterent q̄ ararent: ideſt ne plus occuparent ædificiis: quorum aream verrunt: ideſt ſcopis mundant miniſtri q̄ ararent. Contra ſuperfluitatem autem menſarum inſtitutum erat: vt publice cœnarent: quia antiqui volentes frugales haberi: comperti ſunt in ſecreto prodigaliter vixiſſe. Poteſt autem textus hic dupliciter legi. Aut quod ipſi antiqui etiam in ſecreto quidam cœnauerint: ſed non tot fercula. Aut quod ipſi non in ſecreto cœnauerint: vt nunc. primo modo conſtruitur ſic: Quis auus: ideſt quis antiquorum erexit totidem villas: vt ſupple nunc erigunt: quaſi dicat nullus. Quis auus: ideſt quis antiquorum cœnauit: ideſt cœnando conſumpſit. ſecreto: ideſt in loco occulto. ſeptem fercula: ideſt ſeptem genera cibariorum: quæ ſeorſum afferuntur: vt nunc ſupple cœnant, quaſi dicat nullus. quia licet quondam etiam in ſecreto cœnauerunt: non tamen ſeptem fercula. Secundo modo ſic: vt etiam dicat nullus: quia aui (licet ataui & proaui forte in ſecreto cœnauerint) neq̧ in ſecreto cœnauerunt. neq̧ tot fercula. Sportula: ideſt elemoſyna centum quadrantum. parua: ideſt exigua. ſedet: ideſt ſita eſt. nunc: ideſt poſtquam Nero cœnas rectas ad ſportulas reuocauit. Cuius contrarium poſtea fecit Domitianus. ſed nondum fecerat in primo limine: ideſt in primo introitu domus: ne intromiſſorum litigia domino moleſtiæ ſint. ſed inquam rapienda: ideſt violenter occupanda turbæ togatæ: ideſt romanis: qui non ſalutabant: neq̧ ſportulam petebant niſi togati eſſent. & ideo nobiles purpura dimiſſa togam ſalutaturi accipiebant: & poſtea dimittebant. q̄ conqueritur Martialis dicens: Quid faciam Romæ: cū non licet eſſe clienti: Dimiſit noſtras purpura veſtra togas. Ille tñ quem noſcis: videlicet balneator, ſeu cuſtos balneorꝫ ſecundum Martialem inſpicit priuſquam det faciem tuam. & trepidat: ideſt cum timore diſquirit. ne: ideſt vt non venias ad ſportulam. ſuppoſitus: ideſt clam loco alterius poſitus. & poſcas nomine falſo: ideſt ſimulato & non tuo: quod tibi verum nomen eſt. Tu agnitus: ideſt poſtquam fueris inſpectus & bene notus: accipies ſupple ſportulam & non prius. Turpe autem merito eſſet nobilem a balneatore inſpici: & agnoſci. Iubet autem balneator auctoritate domini ſui. Ipſos troiugenas: ideſt nobiles romanos: qui iactant ſe de illis Troianis: qui cum Aenea ī Italiam profugi venerant originem trahere. vocati a præcone: ideſt a publico proclamatore. Vſq̧ adeo eos non puduit ſportulam petere: quia tamen hoc minus veriſimile videtur addit. Nam pro quia. &: ideſt etiam. ipſi troiugenæ: ideſt a Troia oriūdi nobiliſſimi Romani. vexant: ideſt pulſant & frequentant cum moleſtia. nobiſcum: ideſt ſicut & nos pauperes. limen: ideſt illud tranſuerſum in pede hoſtii: vbi dictum eſt ſportulam ſedere. uexant inquam limen porrigentes manum & clamantes. prætor ſic: Da prætori ſupple ſportulam ſuam. Deinde dicit tribunus: Da tribuno ſportulam ſuam. ſed libertus alicuius diuitis: vt Criſpinus ille, de quo dictum eſt: Cum ius eſſe putet &c. enim pro quia: eſt prior, & dicitur per parentheſim. Vel lege potius ſic: Sed libertius prior eſt: ideſt ſed ponamus quod aliquis libertinę conditionis eſt prior, tunc ipſe inquit: ego ſum prior. ſ. ante prætorem & tribunum. Prior ſ autem debebatur ſportula: quia tamē veriſimile eſt q̄d debeat ꝑtori aut tribuno cedere: quod illi poteſt etiā ab aſtātibus dici: ſubdit ipſe dicēs: Cur timeā aut dubitē defēdere. ſ.

protegere

protegere meum locum: quem occupo iure præuentionis: quamuis ſum ſupple natus ad: ideſt iuxta Euphratem: ideſt fluuium illum in Meſopotamia ſecundum Georgium: vel in Cappadocia ſecundum Calderinum. Vnde quia tot ſerui Romam conceſſerant: Martialis cappadocas poſuit pro ſeruis dicens: Quid te cappadocum ſex onus eſſe iuuat. Vel ſecundum Mancinellum in Aſſyria: & omnes verum dicunt: quia ad omnes alluit Euphrates. Propter dictum tamen Maritalis placeret Calderinus: niſi videretur poeta de eodē loqui cū dicet: Aegyptus atq; arabarches. vnde intelligi placet de Arabia. quod: ideſt quam rem ſcilicet me natum eſſe ad Euphratem. feneſtræ: ideſt aperturæ ſeu fiſſuræ in aure: ideſt quas habeo in auriculis meis more patriæ. arguerint: ideſt probauerint arguendo mendacium contradicentis. quamuis: ideſt tametſi. ipſe: ideſt egomet. negem: ideſt velim negare: quaſi dicat ego egregie fateor ſum libertinæ conditionis. Poteſt autem eſſe vt is de quo loquitur poeta aliquando oſtentauerit fiſſuras auricularum ad gloriam: quia illis probauerit ſe tanquam captus eſſet in aures: ſiue aurum in auriculis geſtaſſe: quod ingenuitatis ſignum eſt. Non eſt autem (vt docet Laurentius Valla) auricula parua auris: ſed chartilago illa, quæ eminet ad aures: in qua erant fiſſuræ: nō in aure. Libertinus vero ſecundum eundem eſt adiectiuum & abſolutum. Vnde non debeo addere dum dico hic libertinus eſt: cuius ſit: quia idem eſt. ac ſi dicam: hic eſt libertinæ conditionis. & eſt tam manumiſſus, q̃ ex manumiſſis natus. ſed libertus eſt ſubſtantiuum & relatiuum. Nec plene ponitur ſine correlatiuo, aut ſubiecto eius: vt hic libertus Neronis. Et omnis libertus manumiſſus eſt. hic igitur in aure dicitur pro auricula. & libertus pro eo quod eſt libertinus diceretur: ſi legeretur. Sed libertus enim prior eſt: prior inquit & cætera. Vnde docti legunt: Sed libertinus prior eſt &c. Quia vero libertinus de vtroque dici poteſt: & ſpeciale habemus pro manumiſſo: cepit quod Suetonius dicit generale illud pro altero capi: vt videlicet is libertinus dicatur: qui patronum non habet: ſed ex habente patronum: hoc eſt manumiſſo natus eſt. ſed redeo ad ordinem verborum: Sum igitur inquit libertinæ conditionis, & ob eam inferior quā prætores: & tribuni: & cæteri nobiles Romani. ſed quinq; tabernæ quas ego ſcilicet poſſideo in foro. parant: ideſt cōparant mihi ſingulis annis quotannis quadrigenta ſupple ſeſtertia: ideſt cenſum equeſtrem per quem recipior in quatuordecim primos gradus theatri. vt poſtea dicetur: Quid optandum: ideſt inter ea quæ ſunt optanda. purpura: ideſt nobilitas eorum: quibus conceditur purpura. confert maius: ideſt accumulatius bonum: quaſi dicat nihil: cum ex illis habeat & honorem & diuitias. Non potuit poeta dicere magis propter metrum: magis enim corripit primam. Nec latina lingua patitur duo adiectiua ſimul conſtrui ſine coniunctione: ideo non dixit: Quid maius optandum: ſed diuiſit. Si: ideſt & ſi: ideſt quāuis. Coruinus: ideſt ille nobilis cuſtodit in agro Laurenti: ideſt in antiquo latio terra fertiliſſima oues conductas: ideſt alienas ad hoc conductas: vt diues videretur. quod dictum eſt non ex ſententia poetæ: ſed ex ſcommate & irriſione petulantis hominis ex ſeruili conditione. Quod ſi re vera ita intelligi placet: quod Coruinus cuſtodiat. expone: ideſt quod faciat cuſtodire: oues conductas dimidio lanæ & fœturæ: quia Coruinus quidem paſcua habuit pinguia: ſed caruit ouibus. & ideo alienas ad æquas portiones paſcendas ſuſceperat. licet ergo ille inquit agrum ſine pecore habeat: quid hoc ad me? ego poſſideo plus Pallāte: ideſt quam pallas ditiſſimus libertus Claudius & Licinis illis diuitibus. Quidam ſequentem locum diuerſis attribuunt: vt dicat: Libertinus ille qui hactenus locutus eſt: ergo cum ita ſit quod affluam diuitiis: & ſim ditior etiā tribunis: tribuni expectent donec ſupple accepero: & ſequentia dant poetæ: quia tamen omnia dependent ab illud ergo: quod illatiue ſeu cōtinuatiue ponitur. mallem omnia poetę dare: vt ſatyrice concedat: quod maxime negandum cenſet. ergo ſi ita eſt: q; tu tam diues eſt: iuſtum eſt ſup. (& hoc per ironiam intellige) vt tribuni expectent. & diuitiæ ſupple vincat dignitatem: nec pro & non. & q; is, qui venerat nuper: ideſt ſuperioribus annis. in hanc: ideſt noſtram vrbem romanam. pedibus albis: ideſt gypſatis: quod ſignum ſerui vænalis eſt non cedat: ideſt nō det locum honori ſacro: ideſt dignitati tribunitiæ: quę ſancta & ſacra: ideſt veneranda eſt iuſtum inquam eſt quandoquidem: ideſt quoniam ita eſt. qḋ maieſtas: ideſt ſumma dignitas: diuitiarum ſup. eſt ſanctiſſima: ideſt maxime inuiolabilis inter nos Romano ſcilicet. Etſi: ideſt quamuis. o pecunia funeſta: ideſt funerum cauſa plurima. nondum habitas: ideſt coleris. templo: ideſt fano, vel ædificio tibi ſacrato. & quamuis nullas: ideſt non vllas. non ereximus adhuc vllas aras nummorum: ideſt ad honorem nummorum. vt, ideſt quemadmodum. Pax colitur: ideſt veneratur, & adoratur in templo Pacis. atque pro &. Fides colitur: ideſt adoratur in templo Fidei. & Victoria in tēplo Victore. & Concordia quæ crepitat: ideſt ore ſuo (nam roſtrum negant dici niſi fuerit incuruum) crepitum ſeu ſonitum facit. nido ſalutato: ideſt dum nidus ſalutatur. Colebatur enim in forma Ciconiæ: uel Cornicis. vt bene recitat Mancinellus. Sed cum ſummus honos: hic iterum redit poeta ad caſtigandam ineptam petitionem ſportulæ: cum res viliſſima ſit: cum non contineat: niſi centum quadrantes: quibus præſtabat vna cœna recta. Vnde Martialis: poſtquam Domitianus inſtituit pro centum quadrantibus cœnam rectam in ſportulam dari inquit: Centum miſelli valere quadrantes. Lautiſſima enim ſportula non dabat niſi centum quadrantes: vt hic dicitur vnde idem Martialis: Dat baiana mihi quadrantes ſportula centum. & tamen prætores & tribuni non habentes rationem dignitatis ſuæ: tam auide petebant eas: ac ſi res magna eſſet. Vnde indignatur poeta dicens: ſed demus ſupple quod re magna liceat publico & nobili, cum priuato & paupere controuerſiam agere: tamen ſupple nō licet pro ſportula: quia cum ita ſit quod ſummus honos: ideſt ſummus magiſtratus computet quid: ideſt quātum pecuniæ ſportula referat: ideſt reddat ei anno finito. & quantum addat rationibus: ideſt redditibus: & prouentibus: ſiue vectigalibus ſolitis: hoc eſt cum nobiliſſimi annumerent ſportulam ad diuitias ſuas. quid facient comites: ideſt ſequaces & clientes: qui comitantur gratia ſportulæ: ideſt quantum illi poterunt habere? quibus ſupple comitibus. toga: ideſt veſtis exterior tegens interiora indumenta mœchanicis forte artibus apta. eſt hinc: ideſt ex hac ſportula. calceus: ideſt indumentum pedum eſt hinc: ideſt ex alia. & quibus eſt hinc panis: ideſt domui omne nutrimentum neceſſarium: & fumus: ideſt omne quod neceſſarium eſt ad ignem ſeu decoctionem: hoc eſt cum clientibus (non ſunt autem clientes ſatellites, ſiue apparitores: gallice ſergens: ſed qui ſe fidei & tutelæ alicuius diuitis & potentis commiſerunt) & comitibus, ſeu familiaribus nihil detur niſi ex ſportula: & tamen dominus computet ſportulam inter redditus ſuos annuos. quid facient ipſi: ideſt quomodo poterunt viuere. quia lectica denſiſſima: ideſt in qua fertur vir ampliſſimus in dignitate: vel in qua fertur mulier ægra: aut grauida cum prole maxima. non petit niſi centum quadrātes: ideſt viginti quinque aſſes: qui ſi quadrantes tunc vocauerunt: quos nunc quatrinos vulgus italicum vocat; non ſunt niſi viginti quinq; albi minores monetæ gallicanæ. Quod autem debeat potius intelligi de lectica in qua feruntur plurimi liberi ſiue infantes: patet quia dicit: que pro &. vxor languida: ideſt ægra. vel prægnans: ideſt grauida ſequitur maritum & circūducitur: ideſt ducitur in circuitu: vt reſpiciatur eius miſeria. hic: ideſt alius: qui non habet coniugem præſentem, vt tamen ſportulam habeat: petit abſenti: ideſt pro coniuge abſentem: tanquam præſens eſſet lectica. & hoc facit callidus: ideſt ſubtilis & aſtutus. ſed arte iam nota: ideſt cognita diſtributori: oſtendēs ſcilicet pro coniuge: ideſt loco coniugis quam fingit eſſe in ſella. i. in lectica in qua ſedere poſſet (dicitur enim a ſedendo ſella quaſi ſedla) ſellam vacuā & clauſam, & inquit cum quadā cōfidentia ad ipſum diſtributorē,

Ipſe dies pulchro diſtinguitur ordine rerum.
Sportula. deinde forum, iuriſq; peritus Apollo,
Atq; triumphales inter quas auſus habere
Neſcio quis titulos Egyptius, atq; arabarches,
Cuius ad effigiem non tantum meiere fas eſt.
Veſtibulis abeunt veteres, laſſiq; clientes,
Votaq; deponunt, quãquam longiſſima cœnæ
Spes hominum, caules miſeris, atq; ignis emendus.
Optima ſiluarum interea, pelagiq; vorabit
Rex horum, vacuiſq; toris tantum ipſe iacebit.
Nam de tot pulchris, & latis orbibus, & tam
Antiquis, una comedunt patrimonia menſa.
Nullus iam paraſitus erit, ſed quis feret iſtas
Luxuriæ ſordes? quanta eſt gula, quæ ſibi totos
Ponit apros, animal propter conuiuia natum?
Pœna tamen præſens, cum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum Pauonem in balnea portas,
Hinc ſubitæ mortes, atq; inteſtata ſenectus.
It noua, nec triſtis per cunctas fabula cœnas
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.

ſeu elemoſynarium: vt non fiat inquiſitio. Galla mea: ideſt vxor mea: ſic vocata. eſt ſupple in hac lectica clauſa. dimitte .i. da mihi portionem & ſportulam meam: & ſine me abire. cum autem id ſtatim non faceret diſpenſator diſpenſans: ait petitor. moraris: detines me hic. Ille autem ſciens aſtutiam qua multos deprehenderat vacuas cællas aduexiſſe ſimulantes ſe coniuges aduehere, inquit, O Galla profer: ideſt produc & extolle caput ſuppletuum. Ad quod marito diſpẽſator. noli vexare: ideſt moleſtare eam. quieſcit: ideſt capit requiem poſt longam infirmitatem. Repetamus pauca. Pedibus albis .i. cretatis vel gypſatis: quod ſignum eſt ſerui tranſmarini & venalis. Vnde Ouidius: Nec tu quiſquis erit capitis mercede retentus: Deſpice gypſati nomen inane pedis. Et Tibullus: Barbara gypſatos ferre catasta pedes. Gypſum autem Galli vulgo plaſtrum vocant. Funeſta pecunia: quæ funerum ſæpe cauſa eſt. vnde tertio Aeneidos: Polidorum obtruncat, & auro Vi potitur: quid nõ mortalia pectora cogis Auri ſacra fames. quid non cogis: quaſi dicat ad nihil non cogis. Et dicitur funeſta a funere. Funus autem de funibus ceratis quæ cremantur dum cadauer ducitur.

IOAN. Brit. ❡IPSE dies: ignauiam pariter & auaritiam diuitum Romanorum carpit. qui hoc modo diem conſumerent, vt dientibus ſemper comitantibus primo ſportulam captarent: mox in forum: vt otioſi tranſirent: vbi ſtatua fuit Apollinis eborea. vnde ſequitur iuriſque peritus Apollo. Et ſtatuę omnium triumphales: quæ per multum otium viſerentur: vt per Apollinem & ſtatuas triumphales ſolum forum intelligas Auguſti: in quo omnia hæc erant. Sicque per ſummam indignationem diuitum (vt diximus) notat auaritiam: qui circunductis per varia vrbis loca dietibus tam ingrati ſint: vt ne quidem eos in cœnam, quam ſummis votis ſperauerant, inuitent: ſed eos omni ſpe cœnæ deſtitutos a ſe amittant. ❡Diſtinguitur: diuiditur. ❡Pulchro ordine: ironicos. ❡Sportula: ſcilicet petitur. ❡Deinde forum: ſcilicet Auguſti: quod is inter publica & plurima opera extruxit cum ęde Martis vltoris. Fori extruendi cauſa fuit hominum & iudiciorum multitudo: quæ videbatur non ſufficientibus duobus etiam tertio indigere. Itaque feſtinantius: nec dum perfecta Martis æde publicatum eſt: cautumque: vt ſeparatim in eo publica iudicia: & ſortitiones iudicum fierent. Hæc Suetonius. ❡Iuriſque peritus Apollo: forum ipſum Auguſti (ut dixi) intelligit. Nã ibi ſtatua Apollinis eborea fuit. vt docet Plinius libro ſeptimo capitulo quinquageſimo tertio. Vnde facete poeta peritũ iuris Apollinem nominauit: quaſi qui aſſidue lites audiendo iuris factus eſſet peritus. Non placet vt intelligas de templo Apollinis: quod extructum fuit (auctore Tranquillo) in ea parte palatii: quæ a fulmine deſiecta fuerat. Vbi Coloſſus erat Apollinis æreus quinquaginta pedum in bibliotheca templi: ſed de foro (vt diximus) Auguſti. Ibi enim, & nõ in templo Apollinis, iura reddebant. Et illic erat ſtatua (vt dictum eſt) Apollinis eburnea ita: vt videretur potuiſſe iura ciuilia diſcere. Ad quod etiam reſpexit Horatius loquens de Garrulo tracto in ius: Sic me ſeruauit Apollo: ideſt iudices ſedentes in foro Auguſti. ❡Atque triumphales: ſcilicet imagines petuntur. ac per hoc ipſum forum Auguſti. Nam ibi (auctore Tranquillo)

ſtatuas omnium triumphali effigie in vtraq; fori ſui porticu dedicauit. Legimus tamen & in aliis foris ante Auguſtum ſtatuas poni ſolitas. vnde Scipio Naſica (auctore Plinio) ſtatuas quas ſibi quiſque per ambitionem in foro ponebat, ſuſtulit. ❡Inter quas: indignatur poeta, quod inter ſtatuas triumphales, quæ non ſolum in foro: ſed etiam paſſim per totam vrbẽ erectæ erãt. Criſpinus Aegyptius & conditionis libertinę ſtatuã triũphalem habuit. Nam de Criſpino intelligere omnino videtur, cum ſequatur Aegyptius atque arabarches. ❡Neſcio quis: ſatis contumelioſe dictum neſcio quis: quaſi vilis & ignobilis. ❡Aegyptius atque arabarches: bene autem dixit Aegyptius: atq; arabarches, Nam Aegyptus & Arabia conterminæ ſunt ita: vt poeta videatur neſcire recte diſcernere patriam eius: dictumq; eſt cum contemptu patriæ: quaſi dicat vndecunque fuerit patria ei fuit barbara: & ipſe vir barbarus. ❡Arabarches: Arabum princeps. irriſorie dictum. aut princeps Arabum: hoc eſt ſeruorum: qui eſſent Romæ ex Arabia. ita etiam Cicero ironicos quendam appellat Arabarches in quadam epiſtola ad Atticum: Vellem & te ex Theophane reſpicere: quonam animo in me ſit Arabarches. ❡Titulos: imagines cum titulis & inſcriptionibus ſuis. Non tantum meiere fas eſt: hinc maxime apparet poetæ indignatio. eſt enim ſenſus: Adeo inquit ſtatua illa Criſpini contemnenda eſt: vt non ſolum vrina reſpergenda ſit: ſed etiam ſpurciori re. Tali enim nota affici ſolent quæ maxime contemnuntur. vnde Tarentini alterum ex legatis Romanorum vrina reſperſerunt. Nero item (auctore Tranquillo) in ludibrium religionis Deam Syriam vrina contaminauit. ❡Meiere dicimus & meiere & mingere. Perſius: Extra meiete, Diſcedo. Iuuenalis: Et fuſco iam micturiente. a mingo. Horatius: Veniant mictum atq; cacatum. ❡Veſtibulis: a domo diuitis recedant: quos comitati ſunt per multos labores. hincq; eſt omnis poetæ indignatio. Veſtibulum autem quid fuerit docet ſic Gellius in noctibus atticis: Qui domos amplas antiquitus faciebant: locum ante ianuam relinquebant: qui inter fores domus & viam medius eſſet. In eo loco qui dominum eius domus ſalutatum venerant, priuſquam admitterentur conſiſtebant, & neq; in via ſtabant: neq; intra ædes erant. Ab illa grandis loci conſiſtione: & quaſi quadam ſtabulatione veſtibula appellata ſunt ſpatia grandia ante fores ædium relicta in quibus ſtarent, qui veniſſent priuſquam in domum intromitterentur. vt ue in compoſitione valde ſignificat. Vt illud Horatii: Ve pallida lecto Deſiliat mulier. Et apud Varronem in re ruſtica: Quod quæ poſtea concipiunt, ſunt vegrandes atque imbecillæ. Perſius: Vt ramale vetus vegrandi ſubere coctum. alii vero a veſtiendo dictum putant veſtibulum: quod primas partes ædium veſtiat. vel a Veſta Dea, cui omnis ædium introitus ſit conſecratus. De veſtibulis etiam ſic meminit Victruuius in ſexto. Communia autem ſunt, quibus etiam inuocati ſuo iure de populo poſſunt venire. Virgilius: Veſtibulum ante ipſum: primoque in limine Pyrrhus. ❡Laſſi: longa erratione dum comitantur diuitem. ❡Clientes: dicuntur quaſi colentes: qui patritios colant: a quibus defenduntur. patroni autem dicti quaſi patres, Clientelas & patrocinia inſtituit Romulus. ❡Veteres: hinc conqueritur

Cliens Patronus

conqueritur

conqueritur maxime Iuuenalis: q in veterem clientem &
familiarem ſint tam ingrati. ¶ Deponunt: abiiciunt. ¶ Cœ/
næ: ſcilicet recte. ¶ Quamquam longiſſima: ideſt quæ ſibi
in animo diu aluerunt. ¶ Spes hominum: acclamatio poe/
tæ in miſeriam clientum: qui diu ſperauerant ſe apud diui/
Caulis tem cœnaturos. ¶ Caules: caulem accipimus ſæpenumero
pro braſſica. ſed generale eſt vocabulum: ſignificat enim
ſcapum ipſum in herbis & leguminibus. dicimus enim cau/
lem ciceris: caulem fabæ: & caulem betæ: ideſt ſcapum cice
ris: fabæ: & betæ. ¶ Interea: dum pauperes clientes infeli/
citer cœnant domi ſuæ. ¶ Optima ſiluarum: in ſordidam gu
lam romanorum inſurgit: qui opiparas ſibi ſolis cœnas pa/
rarent: nullo prorſus adhibito: nec cliente: nec paraſito.
¶ Vorabit: indignatione ſatyrica dictum: quaſi magnus
Rex helluo. ¶ Rex horum: rex alias regnatorem: alias diuitem
ſignificat: alias non en habet: vt hoc loco ad aliquid di/
ctum ad ſignificandos clientes: qui æque, ac paraſiti domi/
num ſequuntur vt cœnent. Nam ſicut paraſitus eſt regis: &
libertus patroni: ita rex eſt paraſiti: & patronus liberti. Vn/
de Terentius: Nemo pro merito gratiam regi refert. Para/
ſitus apud Plautum in captiuis ita loquitur: Nam poſtquã
meus eſt rex potitus hoſtium. appellat enim paraſitus Philo
polemum regem ſuum: apud quem ſæpe cœnabat. Teren/
tius alibi: Regem pro diuite poſuit. Regem me eſſe opor/
tuit. ideſt diuitem. ¶ Vacuis toris: lectis diſcubitoriis. Nam
antiqui tribus ſtratis lectis epulabantur. Horatius: Sæpe
tribus videas lectis cœnare quaternos. Terentius: Dedit le
ctulos pedibus iligneis faciedos vbi poteris vos. Martia/
lis: Imperat extructos frangere nona toros. ¶ Vacuis: quia
ſolus cœnat: vt ſordidus. ¶ Nam de tot pulchris: hoc di/
ctum eſt i profundam gulam, & luxuriam ciborum. eſt enim
ſenſus: Tam laute, tantoq; impendio epulantur diuites Ro
mani: ut vna cœna abſumãt patrimonia. Vnde Seneca i de
teſtationem gulę ſic clamat: Nunc conuiuiorum vigebit fu
ror, & fœdiſſimum patrimoniorum exitium culina. ¶ Vna
menſa: vna cœna Orbibus latis: menſis citreis orbicula/
ris. de quibus ſupra illic: Prætoria menſas. ¶ Antiquis: ideſt
quæ fuiſſent multorum per ſucceſſionem dominorum. Vn/
de Seneca: Placet menſa non varietate macularum conſpi/
cua: nec per multas elegantium dominorum ſucceſſiones ci
Paraſi/tus uitati nota. ¶ Nullus tam paraſitus erit: ita, inquit, diuitum
auaritia adoleuit. vt ſoli tantum cœnent & laute & delica/
te: neq; vllo adhibito paraſito: qui ſæpe loci cauſa a diuiti/
bus in cœnam admittebatur. fit autem paraſitus ab παρὰ
quod eſt iuxta: & σιτον cibus. eſt enim is qui nobiles & po/
tentes ſectatur gratia gulę paratuſq; ad omnia aſſentari: vn
de apud Terẽtium de Gnatone paraſito: Quicquid dicunt
laudo: ſi negant nego: aiunt aio. Inde eſt paraſitor verbum.
Plautus in Amphytrione: Amanti paraſitor, hortor aſſo/
admoneo, gaudeo. Et ante ſupparaſitabor patri. ¶ Sed qs
ferat iſtas: non ceſſat conqueri poeta diuites Romanos aua
ros pariter eſſe & luxurioſos. auari inquit ſunt pauperibus
clientibus, quibus nihil dant: luxurioſi vero ſibi, qui tam de/
licatis, tamq; pretioſis epulis ſanguinãt. monet autem poe
ta nihil magis eſſe vitandum, q̃ iſtam luxurię & ſordium tur
pem ſocietatem. ¶ Sordes: auaritiam. cum nihil dant clienti
bus. Sordidi appellantur auari. Sumpta metaphora a ſordi
bus veſtium: q non minus hominum vita auaritiæ morbo
Sordes commaculetur, q̃ veſtimenta maculis & ſordibus. Nam ſor
Sordet des proprie opponuntur mundiciis & lauticiæ. Vnde Te/
Sordi/dus rentius: Harum videre ingluuiem, ſordes, & inopiam ſalus
eſt adoleſcẽtulis. Vnde etiam ſordere apud veteres vſurpa/
tum eſt pro ſordidum eſſe. Actius in Aegyſtho: Cui manus
materno ſordet ſanguine ſparſo. Sordere etiã capitur p eo
quod eſt putere, & male olere. ut illud Virgilianũ: Sordent
tibi munera noſtra: ideſt tibi putent & ſordida videntur: id
eſt fœda & immunda. Poni autem ſordidos pro auaris do/
cet ſic Cicero ad Acilium: Propter quoſdam ſordidos homi
nes, qui beneficia Cæſaris vendunt. Horatius: Sordidus a
tenui diſſabis victus ofella, & alibi Sordidus ac diues popu
li contemnere voces. ¶ Luxuriæ: tantæ lauticiæ & tanti ap
paratus cum ventrem ſuum pretioſis & multiiugis cibis
opimet. ¶ Quanta eſt gula: acclamatio in deriſionem gulæ.
quaſi diues non poſſit ſibi ventrem implere: cum omnino
modicæ rei ſit capax: niſi integrum aprum ſibi apponat.
Seruilius Rullus (vt ſcribit Plinius lib. octauo) pater eius
Rulli: qui in Ciceronis conſulatus legem agrariam promul/
gauit: primus Romanorum ſolidum aprum epulis appo/
ſuit. ¶ Totos: integros. Tiberius tamen (auctore Tranquil
lo) vt parſimoniam publicam exemplo quoq; iuuaret. dimi
diatum aprum appoſuit. ¶ Animal propter conuiuia na/
tum: veluti acclamatio in deteſtationem gulæ: quo vno vi/
tio nihil putat homini turpius. & ideo multo carmine id in
ſectatur: quaſi inquit aper ob nullam aliam ſit natus rem,
q̃ vt delicata de ſe præbeat pulpamenta. Videtur ad id re/
ſpexiſſe quod ſcribit Varro in ſecundo de re ruſtica: Suillũ
pecus donatum a natura dicunt ad epulandum. ¶ Natum: Ad epulandum
quaſi ad hoc ſpecialiter genitum & inuentum. Horatius:
Natis in vſum lætitiæ ſcyphis Pugnare Thracum eſt. ¶ Pœ
na tamen præſens: quaſi punitionem deſideret poeta tantæ
gulæ: ſed pœna inquit ab eis non abeſt. nam ex nimia reple/
tione contrahunt morbos: quibus etiam moriuntur. Tale
etiam eſt dictum apud Pliniũ loquentem de ebrietate: Hinc
pallor, & genæ pendulæ, oculorum vlcera, tremulæ manus
effundentes plena vaſa. Et quæ ſit pœna præſens, furiales
ſomni, & inquies nocturna. Seneca ad Lucilium: Multos
morbos multa fercula fecerunt. ¶ Præſens: ſubita & præſen/ Pręſens
tanea: quæ non diu ſit expectanda. Vnde præſentiſſimũ pe
riculum: præſentiſſimum venenum: ideſt ſubitum & pręſen
taneum: quod ſtatim: ſcilicet occidat. præſens etiam ſignifi/
cat, non modo quod eſt huius temporis, ſed etiam alterius.
Quintilianus loquens de Cicerone iam mortuo ait: Poſtea
vero q̃ triũuirali proſcriptione conſumptus eſt: paſſim qui
oderant, qui inuidebant, qui æmulabantur, adulatores etiã
præſentis potentiæ non reſponſurum inuaſerunt. ergo pręſentis potentiæ, quæ tunc erat pręſens, vt præteritum reſpi
ciat. ¶ Cum tu deponis amictum: cum in balnea deſcendis.
Nam tunc ex nimia repletione & cibo crudo in balneis vis
morbi inopinata obrepit. iuxta autem balnea locus erat qui Apody/terium
græce Apodyterium: latine vero ſpoliatorium vocabatur:
ἀποδύω. n. idem eſt quod exuo. Vbi qui balnea ingreſſuri
erant: veſtes deponebant apud Capſarium: qui (ut ſcribit
Vulpianus) mercede ſeruanda in balneis veſtimenta ſuſci/
piebat. ¶ Turgidus: nimia repletione. Aemulatio eſt perſia/ Crudũ
ni: Turgidus hic epulis, atq; albo ventre lauatur. ¶ Crudũ
pauonem: ideſt inconcoctum: non perfectum in ſtomacho.
Nam crudum dicimus quod ad maturitatem non peruene
rit: vt poma cruda. Et quod coctum non ſit: vt caro cruda
Martialis: Accuſas, rumpiſq; coquum: tanquam omnia cru
da attulerit. Crudum item hominem qui cibum non confi
ciat. Horatius in ſermonibus: Nãq; pila lippis inimicum &
ludere crudis. Crudum etiam cibum, qui non conficiatur in
ſtomacho. in qua ſignificatione hoc loco accipit poeta. Cice
ro libro nono ad Pætum: Satius eſt hic cruditate, q̃ iſtic fa/
me: ſcilicet perire. Columella i primo limine: Mox deide vt
apti veniamus ad ganeas quotidianam cruditatem laconi/
cis excoquimus. Plinius igitur balneas ardentes his tempo
ribus medici quidam inſtituerunt: quibus perſuaſere cibos
concoqui ita: vt nemo non minus validus exiret: obedientiſſi
mi efferuntur ad ſepulchrum. Cicero ad Caſſium: Ferunt
P. Syllam alii a latronibus interfectum: alii cruditate: ideſt
crapula & cibo nõ concocto. Cruditates autem ſcribit Ma
crobius euenire aut qualitate ſucci: in quem cibus verti/
tur: ſi non ſit actus humori: qui corpus obtinuit: aut ip/
ſius cibi multitudine: non ſufficiente natura ad omnia:
quæ congeſta ſunt concoquenda. Crudum ergo pauo/
nem appellat: quem ob nimiam epularum ingurgitatio/
nem concoquere non potuit. Seneca oſtendit cruditatem ca
pi pro nimia repletione cum ait: Ede citra cruditatem. Bi/
be citra ebrietatem. Et Cicero in Catone: Caret ergo ſe/

nectus & vinolentia & cruditate. ſ Pauonem: primus Hor/
tenſius augur (ut ſcribit Pli. lib. x. cap. xx.) poſuit pauonem
Cœna — cœna adiiciali. Nã ita appellabaẽ cœna põtificũ: auctore Fe
adiicia/lis — ſto. De qua Macrobius & Varro de re ruſtica lib. iii. Primus
inquit Hortenſius pauones augurali adiiciali cœna poſuiſſe
dicitur. Eandem etiã adipalem appellauere. ſ In balnea: nam
Romani ante cœnam (auctore Celſo) exercebanẽ: poſt eam
exercitationẽ balnea ingrediebanẽ. Appianus mentionẽ fa/
ciẽs de Catone ſic ait: Circa veſperã e balneo ad cœnam trã/
ſit. Apuleius in. x. li. de Aſino aureo: Qui cũ ſe refecturi clau/
ſa cęllula balneas petiiſſent. Et idem in. viii. Diſpoſita cœnu
la balneas obeunt. De hac conſuetudine plura diximus apud
Perſiũ illic: Turgidus hic epulis. ſ Hinc ſubitæ mortes: ſub/
audi ſunt ex nimia epularũ ingurgitatione. Hinc monet poe
ta frugalitate nihil eſſe nec laudabilius, nec vtilius: multoſq;
ex nimia cibi & crapulæ intẽperantia mori. ſ Inteſtata .i. non
Inteſta/tus — facto teſtamẽto: quia morte repentina intereunt. Inteſtatus
aũt videẽ dici nõ tantũ is qui teſtamentum non fecit: ſed ẽt
is qui teſtamento liberis ſuis tutores nõ dederit, quãtũ enim
ad tutelã pertinet, inteſtatus eſt. Auctor Paulus de legitimis
tutoribus. ſ It noua fabula. i. recens & ſubitus rumor diſſi/
paẽ per oĩa cõuiuia. Nam in conuiuiis de variis & nouis re/
bus ſolet eſſe ſermo. Hora. Fabula quanta fui conuiuiorum.
ſ Nec triſtis: ſine aliqua doloris ſignificatiõe. nemo. n. eſt qui
de eo aliquam præ ſe ferat triſtitiã: qa nihil per teſtamẽtum
legauerit: ſicq; poeta miſerã humanæ fragilitatis cõditionẽ
Ducere — oſtendit. ſ Duciẽ: verbũ eſt funebre. i. ad buſtũ fertur. Virg.
Et triſtia funera ducunt. Perſius: Nerio iã tertia duciẽ vxor.
ſ Plaudẽdũ: in quo magis lætitiæ q̃ doloris oſtẽdiẽ ſignifica
tio: cum nihil ſit relictum vnde poſſint triſtitiam ſimulare.
ſ Iratis amicis: quia nihil relictum ſit. Horatius in ſermoni/
bus: Adde iratum patruum, vicinos. Iraſcuntur enim cum
omnia per luxum ſint abſumpta. Perſius: Sed cœnam fune/
ris hæres Negliget iratus q; rem curtaueris.
ASCẽ. ℭ Ipſe dies pulchro &c. Per ironiã dicit Romanos diuites
pulchre obſeruare officiũ ſingularum horarũ: qa inſtitutum
erat narrante Martiale vt prima hora & ſecunda fierent ſa/
lutationes: tertia adireẽ forũ: & eum ordinẽ obſeruabãt: ſed
in fraudẽ clietũ: qa nõ redibant tempeſtiue domũ: vt ſportu
lã clientibus darent. Vtcũq; intelligant alii: ego ſic intelligo:
vt Romani magiſtratus q̃ perant iuridicẽdo prima luce iue/
rint ſalutatũ ditiores: vnde debuerint redire domũ ſuã: vt a
ſuis ſalutarenẽ: qui eos in foribus p̃ſtolabanẽ: ſed recta ibanẽ
ad forũ vbi ius dicebanẽ: & ita miſeri clientes q ſperauerãt ſa/
lutãdo ſe merituros ſportulã: ex qua ſibi cõpararẽt lautã cœ
nã: videntes q; dñi non redirent depoſita ſpe ieiuni & fameli
ci abibant. Non ergo intelligo qđ ſportula primũ petatur a
clientibus: ſed ab aduocatis clientulorũ: nec qđ clientes dedu
xerũt aduocatos ſuos in forũ: ſic. n. iam ſportulã meruiſſent.
ſed quod aduocati illi diuites priuſq̃ clietes poterant adue/
niſſe: abiuerint ſalutatum & petitum ſportulam: nec rediue/
rint donec tempus ſalutandi eſſet tranſactum: & ita miſeri
clientes famelici redibant. & princeps ſalutatorũ. i. qui pluri/
mos diuites ſalutauerat poſt abitum illorũ lautiſſime cœna/
bat. & id qdem ſolus: quod ſignum ſummę guloſitatis eſt. cu
ius pœnam incidẽtaliter ſubiungit dicens: qđ ex tali voraci
tate ſæpe in balneis ſubitę fiebãt mortes. Ordo eſt: Ipſe dies
.i. officiũ diurnũ diſtinguiẽ pulchro ordine rerũ: quia ad res
ad quas inſtitutus erat dies ſeruato ordine. Sportula: ſupple
petiẽ a diuitibus primũ: & hoc duabus horis. deinde Apollo
iuriſperitus. i. q eſt iuxta forũ iudiciale: vel q leges Lycurgo
dictitaſſe dẽ ſup. petiẽ: ſed melius priori modo pp hoc qđ ſe
quiẽ. Atq; pro &c. & triũphales ſup. ſtatuę decretæ triũpha
toribus, & poſitæ ad forũ iudiciale ſup. petunẽ. inter q̃s ſup.
triũphales ſtatuas neſcio q̃s. q. d. idignus q noieẽ a me. Aegy/
ptius ex Aegypto. atq; pro &. arabarches. i. princeps ſeruo/
rum ex Arabia. ad cuius effigiẽ. i. ſtatuã ad eius ſimilitudinẽ
effictã. non eſt tñ. i. ſolũmodo. fas. i. licitum. meiere. i. minge
re, vel vrinã ſpargere. ſed ſupple: quod ꝓpter honeſtatẽ pul
chre ſubticuit: & ergo honor ſit auribus tuis lector: etiam ca

re, aut oletum facere. auſus eſt habere titulos. i. inſcriptionẽ
nois ſui. Et ita periphraſi. i. circũlocutione quadã fori angu
ſti: p trãſitũ taxat more ſatyrico Criſpinũ: qui ex infimo lo
co ad eam gloriã vt illic ſtatuã haberet malis artibus proue/
ctus eſt. Cũ ergo deberẽt ſalutatis aliis redire domum: vt a
ſuis ſalutati in forũ deducerenẽ: recta ibant in forum. & ita
clientes. i. familiares: aut in fidẽ & tutelã eorum cõmiſſi: vete
res longa obſeruantia & fide cogniti: & laſſi ex longa ſtatio
ne vel expectatione abeunt. i. diſcedũt. a veſtibus. i. locis ad
ſtandũ & obſeruãdũ ante fores diuitũ idoneis. erant enim
defenſi illic ſtãtes a Sole & imbribus. ſed non erat intromiſſi:
qa foris ſub tecto tñ ſtabant. vnde veſtibulum põt dici a ve
particula: quæ aliqñ diminuit: & ſtabulo: q̃ſi ſit paruus locus
ad ſtandũ: ſicut in templis ſæpe hmõi loca videmus: q̃ etiam
veſtibula proprie dicuntur. Abeunt ergo veſtibulis: & depo
nunt vota, i. deſideria ſua: vel ſpes ſuas. Poteſt tñ eſſe vt vo/
ta iam deſtinauerint in aĩo: ſi ſportulã ĩpetrauerint: q̃ depo
nunt. q̃q̃. i. licet ſpes longiſſima. i. longiſſimo tpe per meritũ
concepta (non enim ſperamus proprie ſine merito) hominũ
.i. quã etiam illi, q homines ſunt habent: cum tñ maiora ſpe/
rare debeant: vt ſit ſup. ſpes cœnę. Mancinellus ſic exponit:
Accla/matio — Et deponunt vota cœnæ: quãq̃ lõgiſſima. & deinde p accla/
mationem additur ſpes hoium. Acclamatio autẽ fit quoties
ad id quod dictum eſt acclamare cogimur propter mirabili/
tatẽ eius. ſicut pri. Aenei. Virgilius: poſtq̃ cecigerat quę prius
Aeneas paſſus eſſet: & quid ſuperi pmiſerunt deſtrui vt Ro
ma cõſtrueretur: acclamat dicẽs: Tantę molis erat Romanã
cõdere gentem. Eſt ergo hic ſecundũ eum acclamatio: vt ſit:
Videte quæ ſit ſpes hoium. vel ſicto ſpes hoium ſup. viles &
inanes. Potius diceremus appoſitionẽ: vt ſit: Deponunt vo/
ta longiſſimæ cœnæ: vota dico exiſtentia ſpes hominũ. Idẽ
Mancinellus intelligit: vt ex quadrantibus ſportulæ emane
clientes cibi caules & reliq̃. Sed ego intelligo vt ſportulã nõ
habuerint: nec ſperauerint habere cœnã a ſalutatis. Non enĩ
Veriſimile eſt vt vſq; ad horam decimam a prima illic ſtete/
rint: ſed ſportulam: vnde vnã dũtaxat cœnã cõparare poſ/
ſent ſperauerant: opiparam tñ qua ſpe fraudati coacti ſunt
emere holuſcula & ignẽ ex propriis pecuniis. Habẽt quidã
codices hoi: vt ſit: ignes emẽdus eſt homini miſeris. i. pauper/
ris domeſticis. vel vt Georg. Val. accipit: Spes homini ſup.
hæc manet &c. Sed quia plures hominũ legunt: accipiamus
ſic: Clientes abeunt veſtibulis laſſi, & deponunt vota, i. deſi
deria ſua. deſiderauerant enĩ habere bonam cœnam ex cen/
tum quadrantibus ſportulæ: quãquã ſpes longiſſima homi
num ſit ſupple ſpes cœnæ. i. quãquam non ſperauerint niſi
vnã cœnam ex tot laboribus, tamen illuſi ſunt. & ita ignis
emendus eſt. i. lignum vnde fiat ignis emendũ eſt miſeris. i.
debet emi ab ipſis miſeris. & caules. i. holuſcula: accipiendo
ſpeciem pro genere: & partem pro toto. nam caulis ea pars
herbæ eſt vnde ſe producit foliũ. Caules igitur ſupple emen
di ſunt. Eſt enim hippozeugma. i. ab iferiore. Rex horum. i.
princeps. i. plurimas ſportulas ſibi acquiſiuit: vel q eos ita ꝓ
libito regit: vel reuera quẽ ſperauerant habere regem. ſicut
ſecundo Aenei. Chorebus dicitur gener Priami: quia fore
ſperauerat. Rex autem eſt dominus conuiuii: vt ſæpe apud
Martia. inuenies. Rex ergo horum, i. q debebat eis dare vn
de cœnam haberent: vel ſaltẽ eos ad cœnam inuitare. vora/
bit. i. ingurgitabit. interea dum ipſi miſeri cõparant ſibi ho/
luſcula. optima ſupple obſonia ſiluarũ & pelagi. i. q̃ in ſiluis
& pelago poſſent comparari. i. optimas feras & optimos pi
ſces. & iacebit. i. procumbet. tantum. i. ſolummodo. ipſe nul
lo accepto in ſupple toris vacuis. i. lectis diſcubitoriis quos
ternos habebant: vnde triclinium dictum eſt: & ſinguli qua
tuor cõuiuas capiebant. vnde Horatius primo ſermonum:
Sæpe tribus videas lectis cœnare quaternos. Iacebit inquã
tantum ipſe: adeſt nullo cõuictore adhibito. nam comedunt
ſupple plerique. hoc enim moris eſt vt quoties ad generalita/
tem referimus verba ſine ſuppoſitis proferamus: vt ita
aiunt: Vrbem quam dicunt Romam. Nunquid de ſpinis col
ligent vuas &cæ. Comedunt ergo iam fere omnes diuites
patrimonia

Nil erit vlterius, quod noſtris moribus addat
Poſteritas, eadem cupient, facientq; minores.
Omne in præcipiti vitium ſtetit. vtere velis,
Totos pande ſinus, dicas hic forſitan, vnde
Ingenium par materiæ? vnde illa priorum
Scribendi quodcunq; animo flagrante liberet
Simplicitas, cuius non audeo dicere nomen?
Quid referet dictis ignoſcat Mutius, an non?
Pone Tigillinum, teda lucebis in illa,
Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant
Et latum media ſulcum qui ducit arena.
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, uehatur
Penſilibus plumis, atq; illinc deſpiciat nos?
Cum veniet contra, digito compeſce labellum,
Accuſator erit, qui uerbum dixerit hic eſt.
Securus licet Eneam, rutulumq; ferocem
Comitas, nulli grauis eſt percuſſus Achilles,
Aut multum quæſitus Hylas, urnamq; ſecutus.
Enſe velut ſtricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens eſt
Criminibus, tacita ſudant præcordia culpa,
Inde iræ, & lachrymæ. tecum prius ergo voluta
Hæc, animante tuba. galeatum ſero duelli
Pœnitet. experiar quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis, atq; Latina.

patrimonia.i. omnes diuitias: quis ex ſucceſſione patris obtinuerũt. una mẽſa.i. in vna cœna: vel in vno obſonio, ſicut apud Horatiũ videre licet de iis, qui ex canoris & pretioſis auiculis cibum: & qui ex vnionibus maximi: potum ſibi cõparauerũt. comedunt ergo ſic: vt ſupple nihil relinquant de tot pulchris & latis & tam antiquis orbibus.i. mẽſis rotundis ex citro factis: aut forte argẽto: aut ebore: aut de tot vaſculis rotundis: aut orbibus q̃ ſciſſoria vulgus appellat. Pulchris: & qđ ad ꝑtium facit: & antiquis: quod ad caritatẽ. Vnde maxime dãnandi tales ſunt: q̃ congeſta forte multo ſanguine & ſudore: & diu cõſeruata non ſine maxima anxietate a maioribus: vna menſa conſumunt. Nec placet vt dicamus de tot orbibus.i. ex tot orbibus: quaſi ex orbibus intelligamus eos cibos capere: q: tunc reliqui eſſent orbes: nec inteſtati morerent. Nam potior ſenſus eſt ſubaudiendo qđ dixi: vel nihil ſubaudiẽdo ſic: Comedũt vna menſa patrimonia a tot pulchris & latis: & tam antiquis orbibus.i. licet parentes eis reliq̃rint tot pulchros &c. Comedunt tamen totũ patrimoniũ vna menſa. Nullus paraſitus.i. ſectator: & adulator cibi gratia erit iam.i. quãdo ita viuere uolunt: uel poſt quam ita viuere inſtituerũt. Sed qs ferat.i. patiatur ęquo animo iſtas ſordes.i. tam contemnendas fœditates luxuriæ.i. quas ipſi luxu ſuo. ſeu luxuria.i. nimia ſuperfluitate ſumptus faciunt. qbus tñ ſe lautos putent appellandos. Et qdem artificioſe dictum: ſicut in ſequenti Satyra: Cũ ſis inter ſocraticos notiſſima foſſa cinædos. nihil enim eſt ſocraticis magis cõtrariũ, q̃ vt cinędi ſint. & tamen quia illi q cinædi erant ſe ſocraticos iactabãt: coniunxit repugnantia. Similiter & hic: Sordidus enim ꝓprie dicit auarus: non audẽs quicquã reponere pro latiore vita. Luxuria autem dicitur vbi eſt ſuperfluitas in amictu, aut uictu, aut corporis ambitione etiam in ſegetibus. Quomodo ergo dixit ſordes luxuriæ? Certe quod in eiſdem ſunt. Sordidi.n. merito dicuntur: qa nullum admittunt clientulũ aut paraſitum. Luxurioſi aũt in ſumptu: qa vna comedũt patrimonia menſa: & ideo acclamat poeta per indignationem ſatyricam. Quanta eſt gula.i. uoracitas hominum: uel quãta.i. quam magna eſt gula.i. ea pars hominis: qua cibus ingurgitatur? quaſi dicat oportet ſit quammaxima: utpote quæ ponit ſibi.i. ubi nullo admiſſo. totos.i. integros apros: animal ꝑ appoſitionem: quaſi dicat apros dico exiſtentes animal natum propter conuiuia.i. cõmeſſationes. cum tamen cõuiuia honeſtiora ſint a conuiuendo dicta. Et poteſt eſſe ſenſus: ut damnet conſuetudinẽ eorum: qui ex apris epulum dabant: quaſi ſine eis epulum dari non poſſit. Vel ut dãnet eos qui animal natum.i. a natura ꝓductum ꝓpter cõuiuia.i. ut plures ſimul uiuant: ponunt ſibi ſolis. Primus autẽ aprũ ſolidũ appoſuit epulis Seruilius Tullus: ut auctor eſt Plinius. Pœna tñ ſupple eſt præſens.i. in promptu uel ꝑſto: ſiue quã primum inſequens: ſicut uenenũ dicit̃ præſens qđ quã citiſſime necat. & Deus uel amicus præſens: q quod petit quãocyſſime confert. Pœna ergo.i. uindicta uel punitio eſt pręſens.i. ſtatim ſequiter. cũ.i. quãdo. tu ſic uoras cibos, deponis amictus vt intres balneum poſtero die q̃ pauonem uoraueris: vt lautus ad aliam cœnã properes. & cum tu turgidus.i. habens ventrem inflatum: portas pauonem crudũ.i. indigeſtũ in ſtomacho tuo i balnea. Eſt enim caro pauonis difficillime digeſtionis. vnde Sanctus Auguſtin⁹ de ciuitate Dei li. xxi. cap. iiii. Quis enim, inqt, niſi Deus creator oium dedit carni pauonis mortui ne putreſceret? Qđ cũ auditu incredibile videretur, euenit: vt apud Carthaginẽ nobis cocta apponeretur hæc auis: de cuius pectore pulparũ quantum viſum eſt decerptũ ſeruare iuſſimus, Quod poſt dierum tãtum quantum alia caro quæcunq; cocta putreſceret: prolatum atq; oblatum nihil noſtrũ offendit olfactum. Itẽq; repoſitum eſt poſt dies amplius q̃ triginta: idem quod erat inuentum eſt. Idemq; poſt annum: niſi quod aliquantulum corpulentiæ ſiccioris & contractioris fuit. Hęc ille. Bene ergo hic pauonem crudũ dicit: forte tñ pro homine crudo. Nam crudus eſt cui cibus indecoctus & indigeſtus in ſtomacho eſt: cuius aſpectus imitis fere eſt: vnde & crudelis dictus. ſed & cibum crudũ vulgo dicimus. Sciens autẽ lautiora conuiuia Romanis fieri ſolita poſtquam lauti & vncti in balneis fuerãt: & ita ſolũmodo cœnarũ ſumptuoſarum mentio vbiq; fit. nam prandia reprehendebantur. hinc.i. ex hac balneatione repleto ſtomacho. ſiunt ſupple mortes ſubitæ. & ſenectus inteſtata.i. quę nullum fecit teſtamẽtũ. Vel qa vnde faceret nõ habuit: vel qa ſubita morte ꝑuenta non potuit. Noua fabula.i. fabulatio. it.i. diuulgatur per cunctas cœnas. Funus.i. feretrũ in quo erat cadauer: vel ipſum cadauer plaudẽdũ.i. cum plauſu accipiendũ ducitur.i. effertur ad ſepulchrum. amicis.i. ab amicis. iratis. Itẽ vtitur antithetis.i. contra poſitis. Nam iraſci de re plaudenda non eſt vero ſimile. Sed uarie reſpõderi poteſt: uel ut amici uideãtur irati ſub ꝑſona.i. ſub inuolucro capitis: qđ caputium uocãt: at tamẽ ſibi plaudãt: qđ ita mortuus ſit anteq̃ oia cõſumpſerit. Nã ut in ueteris mimi ꝓuerbio eſt apud A. Gelliũ: hæredis luctus ſub pſona riſus eſt, uel ut funus plaudẽdum dicat̃ ab aliis ceulombus: qb⁹ plaudẽdũ erat in tã uoracis hois morte. & amici irati ſint: ꝓpterea qa parũ reliqrit. Vel reuera plaudẽdũ amicis: qa iã mortuus ſit. iratis: qa nõ prius.

Pauo

Crudus

Preſens

IOAN. Brit.

NIL erit ulterius: adeo inqt iter mortales emerſere uitia ut putẽ nihil addi poſſe ulterius a poſteris. Eadẽ ſnia eſt & Claudiani in Eutropiũ: Nil adeo fœdũ eſt: qđ nõ exacta vetuſtas Ediderit: lõgiq; labor cõmiſerit æui. ¶ Morib⁹: uitiis. eſt.n. vocabulum mediũ. dicimus.n. bonos mores, & malos mores. ¶ Minores: numero pluratiuo & genere maſculino poſteri dicunt̃. ¶ In ꝑcipiti: in ſublimi. quaſi oẽ vitiũ emerſerit ex imo in altũ. ¶ Vtere uelis: hortat̃ ſeipſum poeta ad ſcribẽdum. ſumpta metaphora a nauigantibus: q nacti ꝓſperũ uentũ pandunt uelorũ ſinus. q d. explica librũ tuum: & vtere ſtilo tuo ad ſcribendum nactus uberẽ materiã. ¶ Dicas hic forſitan.i. poſſis fortaſſe dicere vnde ſit mihi ingenium par materiæ. q.d. materiã eſſe uberiorẽ, q̃ ingenio ſuo poſſit explicari. ¶ Simplicitas: monitorẽ introducit antiquã illã ſcribẽdi libertatẽ nõ eſſe poetis: q̃ olim fuit & Lucilio & Hora. Nam ante libertatem occupatã ab imperatoribus: Lucilius mira carminis acerbitate nominatim etiã hoium uitia car-

pſit. de quo ſic Horatius: At q primores populi arripuit, populumq; tributim. Perſius: Secuit Lucilius vrbẽ: Te Lupe, te Muti, & geminũ fregit i illis Oẽ vafer vitiũ ridẽti Flaccus amico Tangit, & admiſſus circũ pcordia ludit. ¶ Simplicitas: libertas ſcribẽdi: q̃a ſimpliciter amoto omni velamento carpebant̃ vitia delinquẽtiũ. nã ſimpliciter ille dicit, q libere & aperte dicit qđ ſentit. ¶ Prioꝝ. ſ. poetarũ. ¶ Cuius. ſ. ſimplicitatis. i. libertatis. ¶ Non audeo dicere nomẽ: ita inqt libertas ſcribendi periit: vt nõ audeã eã noiare: quaſi nefas ſit. Nam ea nõ audemus noiare, q̃ fœda, abominandaq; ſint ſicq; infelicem ſuoꝝ temporꝝ dotat conditionẽ: cũ oino ſublata libertate oia nutu imperatoꝝ gererent̃. ¶ Quid refert: adeo inquit tutũ fuit Lucilio libere loq & ſcribere. vt parui pẽderit iraſceret̃ ne Mutius Sceuola an nõ. q ſcriptis ſuis libere eſſet notatus. libere eni loqui poterat: q̃a lebertas nondũ oppreſſa erat ab Imperatoribus. ¶ Quid refert? qđ inqt prodeſt? ¶ Ignoſcat dictis. i. ſcriptis & carminibus, qbus perſciſſus erat. ¶ Mutius: nã Mutiũ Sceuolã inſectatus eſt Lucilius: & quẽdã Lupũ: vt diximus apud Perſium: Secuit Lucilius vrbẽ: Te Lupe: te Muti. ¶ Pone Tigillinũ: potuit inqt libere & impune Lucilius notare vitia: q̃a libertas a tyrãnis adhuc occupata non erat. vſq; modo ſi volueris hoiem potentẽ & gratũ iperatori notare: qualis fuit Tigillinus Neroni: non erit tibi tutum: q̃a afficieris ſupplicio. ¶ Pone: ſcribe & nota. ¶ Tigillium. i. hoiem potentem & gratũ imperatori: qualis (vt dixi) fuit ipſe Tigillin⁹ Neroni. de Tigillino dictũ eſt ſupra illic: Cũ fas eſſe putet curã ſperare cohortis ¶ Teda lucebis i illa. i. ardebis qdem viuus: quemadmodum multi imperante Nerone arſerunt. Exiſtimo id genus ſupplicii deſignari: de quo Sene. ad Luciliũ his verbis: Cogita hoc loco illam tunicam alimẽtis igniũ & illitam & intextã. & qcqd aliud præter hæc cõmenta eſt ſæuitia. Qui. n. afficiebãtur induti tunicam illã intextã & illitã fomẽtis igniũ: alligati palo adurebant̃. Talem tunicã appellat Iuuenalis moleſtã illic: Tunica punire moleſta. aliud genus nõ abſimile ſupplicii notat̃ a Vulcatio Gallicão in vita Auidii iperatoris his verbis: Primus etiã id ſupplicii genus inuenit vt ſtipitẽ grãdẽ poneret pedũ octoginta & centum: & a ſummo vſq; ad imum dãnatos ligaret: & ab imo focum apponeret: incenſiſq; aliis alios fumi cruciatu timore etiã necaret. ¶ Teda: illo igne. Nã teda arbor eſt reſinam deſudans & ideo apta ad cõburendum. Ouid. in Heroidibus: Ardet vt ad magnos picea teda Deos. De ea lege Plinium. ¶ Qua ſtantes ardent: aut q̃a alligabãt̃ ſtipiti circũiecto igne: aut q̃a (vt ſcribit Seneca) ſtipes per mediũ hoiem adigebant̃: vt per oẽs artus emergeret. ¶ Et latũ media: ordo eſt: Lucebis illa teda, q̃ ardent ſtantes qui fumãt fixo gutture. Et qua ardet ille q ducit ſulcum latũ in media arena. Nam multi in media arena theatri cremabant̃. Tranquillus in Caligula. Attellanæ poetã ob ambigui loci verſiculũ media amphiteatri arena igni cremauit. ¶ Ducit ſulcũ: aut quia forte vnco trahebant̃: aut q dãnati. & in media arena alligati ſtipiti pedibus ſulcũ faciebant circum ſe voluentes terrore ignis admoti. Aliqui legunt deducit: ut ſit ſenſus: Si Tigillinum notare volueris: afficieris eo ſupplicio quo ardẽt ſtantes. Et fruſtra laboras. ac ſi dicat notatio & reprehẽſiõ tua nihil oino proficit: aras. n. ſterilẽ arenam. vt illud: Et littus ſterili verſamus aratro. vt ad puerbiũ illud græcũ alludat: qđ de iis dici ſolet: q in difficili relaborant: αμμον μετρεις: hoc eſt arenam metiris. Alii vero legunt: Et latũ media ſulcum q ducit arena. vt ſic exponas: Ardebis in illa teda, qua ſtantes ardent. & qua ardet ille, q ducit ſulcum media arena: vt conueniat primo ſenſui. ¶ Qui dedit ergo tribus: cũ indignatione legẽdũ & adiuuandũ geſtu. Eſt. n. ſenſus & ordo. Ergo q tres patruos ſuos veneno ſuſtulit, vehat̃ penſilibus plumis. vt ſit quaſi cõceſſio. i. in deliciis ſecurus viuat & poetas contẽnat, q̃ñqdẽ nulla eis conceſſa eſt libertas notandi viuentiũ flagitia. De Tigillino aũt intelligit, vt ſit reſpõſum ad illud Pone Tigillinũ. Nam is homo oium nequiſſimus tres patruos veneno (vt ſcribit Probus) necauit, vt eoꝝ hereditatibus potiret̃: ſubtractiſq; annulis: & falſo tabulis ſignatis hæreditatis ſummo ſcelere cõſecutus eſt. Nec illud obſtabit q ideo Tigillinus ſub Othone mortuus eẽt. Nã poeta nõ ſecus de mortuis loquitur, q̃ ſi viuerent & pñtes eſſent. vt p taxationẽ ſcelerũ pteritoꝝ moneat recte viuendũ eſſe. ¶ Aconita: venena. Nã aconitũ oium venenoꝝ ocyſſimũ, herba eſt: quę in ſaxis naſcit̃. & vt ſenſit Ouid. ſpuma Cerberi reſperſa fuit: cũ ad ſupos tractus eſt ab Hercule. dictũ ἀπὸ τῆς ἀκόνης .i. a caute. Vnde Oui. Quę q̃a naſcuntur dura viuacia caute Mortales aconita vocãt. Plinius itẽ ait dictũ q in nudis cautibus: q̃s aconas vocant, naſcunt̃. nullo iuxta ne puluere quidẽ nutriente. Solinus vero ab Acone portu Heracleæ.

Aconitum

¶ Penſilibus plumis: Lectica in q̃ erant lecti plumei: pẽſilia appellant̃ oia: q̃ in aere pendẽt aut colũnis: aut alia re ſuppoſita & ſuſtentãte. ergo & lectica pẽſilis q ſeruoꝝ humeris ſuſtentet̃. Vuas penſiles dicimus quę ſuſpendant̃: & hortos penſiles q in ſublimi ſint. Seruius tñ ait plumas penſiles dici molles. Et cõtra molles pẽſiles. vt illud Virgilii: Pilẽtis matres in mollibus.

Penſilia

¶ Digito cõpeſce labellũ. verba ſunt monitoris ſuadentis poetę tacendũ eẽ: afforẽ accuſatorẽ illi q dixerit veꝝ. vt ſit ſenſus: O Iuuenalis ſilẽtiũ tibi fac indicas. nã profecto nõ deerit tibi accuſator ſi verũ ſeq volueris tuis carminibus: q dicet hic eſt ille Imperator .i. hic eſt ille q hoium vitia notat. ¶ Qui veꝝ: tacitæ occurrit rñſioni. potuiſſet. n. dicere accuſabit̃ tñ q mẽdatio vſus fuerit: & falſo aliquẽ notauerit: imo inqt accuſabit̃ ẽt qui vera dixerit. vt legẽdũ ſit verũ & non verbum. ¶ Securus licet Aeneã: ſenſus eſt: Potes inqt ſine aliquo periculo tuo hiſtorias ſcribere: quales cõmemorant̃ de Aenea & Turno Rutuloꝝ duce. ¶ Cõmittas: vel carmini tuo & opi mandes. vel (qđ magis placet) ſcribendo cõmittas. i. cõponas & in certamen deducas. Nã cõmittere eſt aliquẽ cum aliquo in certamẽ deducere. Suetonius i Auguſto: Spectauit aũt ſtudioſiſſime pugiles: & maxime latinos non legitimos: atq; ordinarios modos: quos etiã cõmittere cũ græcis ſolebat. Martia. cũ Iuuenale meo q̃ me cõmittere tentas. In qua ſignificatione vr̃ accepiſſe alibi Iuuenalis cũ ait: Cõmittit vates. q d. in certamẽ poeta deducit: quaſi alter cũ altero de virtute carminis certare poſſit. Cõmittere itẽ accipit̃ p tradere. vt illđ cõmitto me tuę fidei. i. trado: Et illud Terẽtianũ: Ouẽ lupo cõmiſiſti. Cõmittere etiã p cõfligere & certare lib. i. Machabeoꝝ: Rex cõmiſit cum Iuda, & ſuperatus. Qui ergo hmõi hiſtorias & bella ſcribãt cõmittunt: & in certamẽ deducũt Imperatores cũ Imperatoribus: cũ deſcribunt eos ſimul pugnantes.

Cõmittere

¶ Nulli grauis eſt pcuſſus Achilles: nemo inqt offendit̃ ſi de Achille vulnerato & hmõi hiſtoriis ſcripſerit. Achilles aũt pcuſſus fuit a Paride in tẽplo Apollinis tymbrei: cũ illic amatã Polyxẽnam vxorẽ accepturus eſſet. inſidiis. n. Paridis poſt ſimulachꝝ Apollinis latentis occiſus eſt. fingit̃ id factũ Apolline arcũ tenente. vñ Vir. Dardana q Paridis direxti tela manuſq; Corpus in Aeacide. ¶ Aut multũ q̃ſitus Hylas: ſubaudi a ſ pioribus grauis eſt. Nemo, inqt, oſtẽdit̃ ſi talia a poetis deſcribunt̃. Hylas Thiodamãtis regis Driopũ fuit filius quẽ Hercules cũ Argonautis nauigãs rapuit: pře eius prius occiſo: q poſcẽti ſibi cibũ denegaſſet. Sed cũ Hercules Hylã ad Aſcaniũ flumẽ miſiſſet ad hauriẽdã aquã: a tribus Nymphis ob pulchritudinẽ i fontẽ raptus eſt. Eũ diu multũq; q̃ſitũ: cũ Hercules nõ inueniſſet, ſacra inſtituit vbi Hylas ſolenniter clamaret̃. ad qđ illud dictũ ẽ a Virgilio: His adiũgit Hylã nautę quo fonte relictũ Clamaſſent: vt littus Hyla Hyla oẽ ſonaret. fictũ aũt eſt nomen a verbo ὑλάω qđ eſt reſono & latro. Diodorus vero & Stra. ſecuti magis hiſtoriã ſcribũt Hylã Herculis comitẽ vnũ fuiſſe ex Argonautis: q in Bithynia iuxta Pruſiadẽ vrbẽ periit. vbi i memoriã eius feſta q̃dã celebrabant̃. i. qbus p mõtes vagi ac ſaltãtes Hylã vocabãt. Valerius vero Flaccus li. iii. argonauticon narrat ab Iunone Herculi infenſa: cũ is in ſilua vna cũ Hyla remum ſibi q̃reret, Dryopẽ vnã nymphaꝝ cõuẽtã, monitãq; vt Hylã pueꝝ formoſiſſimũ: q p ſaltus & fontẽ eius vagaret̃ ad ſe raperet. Idq; vt facilius fieret ceruũ ſuſcitauit: quẽ ilico cõſpectũ Hylas inſequit̃ hortãte Hercule, ceruus fugiens pueꝝ ptraxit ad fontem: Et

Hylæ fabula

tẽ:Et intactas leuis ipſe ſupſugit vndas.puer amiſſo ceruo,
curſuq; defatigatus ad fontẽ ſtetit:bibẽtẽ Nympha ad ſe ſub
aquas traxit.amiſſum q̃rebat Hercules rurſus Hylã. & rur/
ſus Hylam p longa reclamãs auia.¶Quæſitus.ſ.ab Hercule.
¶Enſe velut ſtricto:diſſuaſio eſt ne ſcribat a terrore pericu/
li imminentis.Solet inq̃t auditor quẽ ſcelerũ cõſcientia exa
gitat:quoties a poeta notaẽ,affici rubore q̃ vitia ſua detegã
tur:proindeq; in reprehẽſorẽ incẽdiẽ ira:qd idẽtidẽ ẽt acci/
dit tpibus Lucilii quoties infremuit in vitia hoium.¶Luci
Lucili⁹ lius:q primus apud latinos(vt diximus)hoc genus Satyræ
ſcripſit. Et tanta carminis acerbitate multos ẽt nominatim
eſt inſectatus,vt veluti gladio ſecuiſſe vitia dicaẽ a Perſio:
Secuit Lucilius vrbẽ:Te lupe:te Muti:& genuinũ fregit in
illis.¶Rubet auditor:ſceleris cõſcientia afficitur rubore,ac
proinde ad vindictã inflãmatur.¶Mens frigida criminibus
quaſi deficiens & pene mortua criminũ conſcientia.vt ſolet
Præcordia, corpus frigere cum mortuũ eſt.¶Præcordia i dicuntur pro/
prie mẽbranæ illæ:quas græci phrenas appellãt:quibus ex/
ta homini ab inferiore viſcerũ parte ſeparanẽ.dicta pcordia
qa cordi ptenſa ſunt.Hæc ex Ariſtotele de aialibus,a quo &
Plinius eadẽ.veꝝ largo modo ab auctoribus plerunq; acci/
piuntur p corde,& iis quæ cordi ſunt pxima.¶Inde & la/
chrymæ:ſubau.li ſunt ex rephenſione ſcelerum ſuoꝝ.& hęc
eſt item diſſuaſio a terrore periculi cõſequẽtis. Sic Perſius:
Vide ſis ne maioꝝ tibi forte limina Frigeſcant:ſonat hic de
nare carina Littera.Qui enim notanẽ:ex indignatiõe iram
cõcipiunt,prorumpuntq; in lachrymas.Horati.Qui me cõ/
mouit melius nõ tangere clamo:Flebit,& inſignis tota cãta
biẽ vrbe.flebit.n.quia ſentiet ſe notari.¶Tecũ prius:cõſiliũ
eſt,qd ſit ei agẽdũ.¶Voluta:cogita & cõſidera.¶Hæc:aut q̃
tibi ppoſui pericula,aut quæ ſequuntur.ſ.animante tuba.
¶Animãte tuba:pponit exemplũ alieni incõmodi ne idẽ pa
tiatur:& ſibi caueat.Eſt enim ſenſus:Militẽ inq̃t qui,ſe ſtimu
lante tuba in aciem imiſit:cõſilii ſui pœnitet ſed ſero:qa aut
vulneratur:aut interficiẽ:ſicq; apte ſimilitudinẽ accõmodat
poetæ:ne idẽ patiaẽ.alii legunt:Hæc anime ante tubas &c.
perduelles ¶Sero pœnitet:ſera pœnitẽtia paꝝ prodeſt.¶Duelli:ideſt
belli,vnde & perduelles apud veteres dicebanẽ hoſtes.Ex
duello factum eſt bellum.vt ſcribit Fabius lib.i.¶Experiar:
verba poetæ ad monitorẽ.Si viuos inquit notare ſine peri
culo non potero:experiar qd mihi liceat in mortuos. Et ita
pollicetur ſe tñ de mortuis dicturum.Vnde illud ſciendum
a poeta nullũ potentẽ virum niſi nomine mutato,fictoq; no
minari.¶Flaminia & Latina:pleræq; viæ fuerunt celebres:
quæ ab vrbe procul ducerẽt.vt latina:Appia:Valeria:Aemi
lia:Flaminia.In duab⁹ aũt ex his.ſ.in Latina & Flaminia ſe
peliebanẽ mortui:extructis ſepulchris ab vtroq; latere via/
rum.vnde extant multa epigrãmata ad viatores.Et Iuuena
Via latina lis alibi:Cliuoſæ veheris dum per monumenta Latinæ.Via
Latina media erat inter Valeriã & Appiam.Ad Caſinũ op/
pidum coniungitur Appiæ.ab Capua decẽ & nouẽ diſtans
ſtadiis.Flaminiã ſtrauit C.Flaminius victor Ligurũ e Ro
ma per Thuſciam & Vmbriam vſq; Ariminum.M.vero Le
pidus collega Flaminii in cõſulatu reliquam vſq; Bononiã:
& ex ea in Aquileiam.Hæc Strabo in quinto.

ASCẽ. ¶Nil erit vlterius &c. Hic incipit vltima inter principales
partes huius Satyræ:in qua poeta ſic pcedit. Primo oſtẽdit
oia vitia tẽpore quo motus eſt ad Satyrã ſcribẽdã fuiſſe in
ſummo gradu ita:vt poſteri nihil noui ſceleris excogitare
poſſint.& ergo cohortatur ſe in ſecũda pſona:tanq̃ aliũ di/
cens:Vtere velis & pande totos ſinus.i.plenã operam in ſcri
bẽda Satyra.Verũtamẽ quia nõ viuoꝝ,ſed mortuorum vi
tia licitũ erat nominatim carpere:ideo iducit ad imitationẽ
Perſii monitorẽ:& dicit:Quia omnia quæ nunc regnant vi
tia:carpere nõ poſſum expſſo nomine eius:qui ea cõmiſit:qd
tñ pſupponere videor.Et ex quo p hoc infero mihi ſcribẽdũ
eſſe:tu quiſquis ades admonitor vel caſtigator:dicas mihi
hoc loco:Vnde o Iuuenalis fiet tibi libertas ſcribendi q̃cquid
velis:ſicut facta erant prioribus vt Lucilio & Græcis:q.d.
nullo pacto fiet tibi.Ad qd poeta more iraſcẽtiũ ex arte rhe
torica cũ reſpõdere nequeat ad interrogata:id enim lata le/
ge cautum erat:ne qs famoſum libellũ edat:obiicit aliã quæ/
ſtionẽ dicẽs:Cuius non audeo dicere nomẽ.q.d.nullius non
audeo:immo cuiuſlibet audeo qd confirmat exemplo Luci
lii:q Mutium reprehẽdebat paruifaciẽs an ignoſcat:nec ne.
Ad quod admonitor:Quæris cuius nomẽ non audeas dice/
re.Pone ſolũmodo Tigillinum.i.quemuis peſſimũ & viliſſi
mum hoiem:ſed magnũ adulatorẽ:& imperatori carum ſi/
cut erat Tigillinus Neroni:tu ſtatim ad ſupplicium traheris
quomodo qdã martyrũ ſanctoꝝ a Nerone trahi iuſſi ſunt.
Vt enim dicit Calderinus:duo genera ſupplicioꝝ erãt apud
antiquos,aut enim puniebanẽ more maioꝝ:hoc eſt pendẽtes
e furca nudis corporibus,& cæſi virgis vſq; ad mortem:vt
Tranquillus interpretatur:ad ſchalas Gemonias trahebanẽ
hoc eſt inſerto gutturi vnco,pducebanẽ in arenã:vbi poſtea
pendentium crura frangebanẽ:& iniecto igni ardebãt.hoc
genus ſupplicii in Claudio commemoratum eſt a Suetonio
Tranquillo,& Nero exercuit in chriſtianos:qbus ardenti/
bus in vſum luminis vſus eſt.Nouum excogitauit Domitia/
nus:qui faces per obſcœna inuri iubebat. Hæc ille. Ad hoc
aũt obiectum admonitoris rñdet poeta:Si ita eſt q̃ ſuppli/
cium de me ſumeretur:pmittam ergo homicidã peſſimũ in
malitiis ſuis gloriari,& nos deſpicere. Immo dicit admoni/
tor.cũ obuiam forte venerit:digito cõpeſce labellũ:nec ver/
bum ſiue bonũ ſiue malũ dixeris:quia accuſator aderit.ſed
ſi vis ſcribere Satyram eſſe poteris ſecurus:licet cõmittas li/
bro tuo antiquiſſimos heroas & principes:& apud Latinos
aut Troianos,Aeneã & Turnum:apud græcos Achillẽ,qui
percuſſus.i.poſtq̃ occiſus eſt nulli grauis eſt. & ẽe Hylã,q̃uis
ſit multum quęſitus.Reſpondet poeta verum qdem eſt:q̃ id
ſecurus faciam:ſed non tam vtilis reipublicæ aut bonis mo/
ribus,nam quis fructus ſequetur ſi mortuos carpam?q.d.
nullus. At cũ Lucilius mordaci verbo quaſi enſe ſtricto vi/
tioſos profligauit viuentes erubuerunt,& alii veriti ſunt
peccare.Reſpõdet admonitor:Verum qdẽ dicis:ſed lachry/
mæ & iræ naſcebãtur:& adhuc naſcerenẽ.inde.i.ex illa ma/
nifeſta reprehenſione.& ita conſtitues tibi multos inimicos.
cogita ergo hæc priuſquã feceris.Nã ſi quem prouocaris ad
pugnã & iam in arena,ſeu loco ad hoc cõſtituto galeatus p
deas:tunc tardum eſſet nimis,ſi iſte duelli pœnitere cœpe/
rit.Reſpondet poeta bene mones:& ergo ego experiar qd
libertatis mihi cõcedaẽ in eos,qui in viis publicis ſepulti ſũt
q.d.in mortuos.Ac ſi velit dicere ſe ſcripturum eſſe in ſequẽ/
tibus in mortuoꝝ vitia.Quod ſubtiliſſime facit:quia nõ eſt
dubium quin multa ſcribat in Domitianũ,& eius adulato/
res:ſicut Perſius in Neronem.ſed ſicut Perſius quædam inſe
rit:vt poſſent ad alium referri:ita ſi qs ea quæ Iuuenalis ſcri
bet in Domitianum ſcripta affirmauerit:poſſit dicere pte/
ſtatum eſſe ſe nihil ſcripturum niſi in ſepultos. Et hæc ſnĩa
meo iudicio eſt.Scio verũ eſſe quod comicus dicit:Quot ca
pita,tot hoium ſententias.Spero tñ fore,vt multi peritorũ
in noſtram ierint. Nam filum Satyræ ſic optime nectiẽ. Ne
tñ de inuentis meis glorier:ordinẽ familiarem duntaxat repe
tam,qui huiuſmodi eſt.Nil ſup.vitioꝝ.erit vlterius.i.vltra
ea quæ modo fiunt.quod poſteritas addat.i.quod poſteri:ſi
ue qui poſt nos venturi ſunt.addant.i.addere poſſint noſtris
moribus.i.inſtitutis:ſiue modo viuẽdi peſſimus eſt. Mino/
res ſup.in tẽpore.i.poſteriores noſtri.cupient ſup.facere &
facient eadẽ ſup.facinora.q.d.nihil noui aut cupere,aut fa/
cere poterunt:& quia quodãmodo minus eſt cupere tm̃:q̃ cu
pere & facere:tñ plus & peius ſit cupere malum,& non face
re:q̃ facere & non cupere:ideo pponit quod minus eſt.ſicut
Virg.in.vi.Aenei.Auſi oẽs imane nefas,auſoq; potiti.Om/
ne vitiũ ſtetit.i.ſemel fuit.in pcipiti.i.in ſupremo vertice:vñ
daret pcipitium.Vertex.n.a vertẽdo eo q̃ cum altius aſcẽdi
non poſſit,illinc vertendum ſit.& pceps eſt quod fit capite
priore,ſiue anteriore.ſicut qui altius q̃ datũ eſt arti,aut natu
ræ aſcẽdere volunt.Quia aũt oẽ vitiũ ſtetit in pręcipiti.i.iã
cõſumatũ ẽ:& in ſupremo gradu fuit:Vtere o Iuuenalis(co
hortatur.n.vt dixi,ſeipſum)velis,& pande.i.aperi,& expo

neuẽtis totos ſinus .i. incuruaturas tam veloꝝ, q̃ antẽnarũ
hoc eſt nauiga pleno vẽto. qđ eſt naua plenã operã ad Saty
rã ſcribẽda.i. Nauare aũt eſt cito & multũ ad optatũ pducere/
re eo ꝙ nauibus cito & multa & longe plura q̃ curribus ad
portũ pducimus. Naues nãt tunc maxime ꝑcedũt qñ hñt flu
xũ ſecundũ.i. ſequẽtẽ & a tergo. & ideo ſecũdare dicimus p
fortunare aut ꝓſperare. Itẽ qñ vtimur remigio & vento. uñ
q pleno curſu ſe aliqđ facturos pollicentur: dicunt ſe vſuros
velis & remis. Verũtamẽ vbi bonus eſt vẽtus: non eſt opus
remigio: & ideo qa plus ꝓceditur ventis: aut velis q̃ remis,
dixit vtere remis: & pande totos ſinus. Sinus aũt eſt ois, an
gulus inuolutus: capax alicuius rei: vt ſinus maris: ſinus ve/
loꝝ: ſinus oculoꝝ: ſinus ẽt veſtium potiſſimũ in pectore. Nã
gremiũ inter femora dr̃. Nec placet vt ſint verba admonito
ris: qa iam primũ introducet monitorẽ dicẽs. Tu qſquis ad
monitor forſan dicas hic.i. ĩ hoc loco: hoc eſt ad hoc ꝙ ſigni
ficaui mihi toto conatu ſcribendũ eſſe: eo qđ iam maxime re
gnant vitia: ꝓſupponens ꝙ ea poſſem rephendere. dicas in/
quã o Iuuenalis: vñ ſup. tibi detur ingeniũ par.i. ſufficiẽs ma
teriæ: ſi ſcribere ſup. liceret. & vnde ſup. fiet tibi. ſimplicitas
.i. uniformitas & indifferẽtia, ſiue mera libertas ſcribẽdi qđ
cunqȝ.i. quãcunqȝ rem: ſiue quodcũqȝ pctm̃ liberet ſup. ſcri/
bere. aio flagrante.i. dum aĩus flagrat.i. ardet excãdeſcit cõ
tra vitia. q.d. & liceret ſcribere oĩa vitia, quę nũc regnãt: nõ
ſufficerent vires ingenii: & ſi ſufficerint non liceret ꝓpter le
gem latã. Ad qđ Iuuenalis quęrens cũ indignatione: quia di
ctum erat ſimplicitas: quaſi auderet hos notare & nõ illos.
Cuius nõ audeo dicere.i. apte iſamare nomẽ, q.d. nulli⁹ nõ
audeo, imo cuiuſlibet audeo. Quid. n. refert.i. quid intereſt
an Mutius Albutius, vel (vt qdam dicunt) Sceuola, quẽ Lu
cilius carpſit dicẽte Perſio: Secuit Lucilius vrbem: Te lupe,
te Muti, & genuinũ fregit ĩ illis. An inquã Mutius ignoſcat
.i. veniam det Lucilio an non.i. an quis nobilis ignoſcat mi
hi an non: q.d. nihil refert an quiuis nobilis reprehẽſus a me
ignoſcat an nõ: ſicut non retulit an Mutius ignoſceret Luci
lio an non. Et non itelligas ꝙ Iuuenalis velit rephẽdere Mu
tium, ſed quẽuis ſimilem: nec ꝙ aduerſarius ſiue admonitor
loquat̃ de Tigillino: qui erat tẽpore Neronis: ſed de quouis
adulatore ſicc iro imperatori Domitiano. ſicut Tigillinus
Neroni. De quo Sueto. ſic. M. Ophonius Tigillinus obſcu/
ris parentibus: fœda pueritia: impudica ſenecta: pręfecturã
vigilũ & ꝑtorii & premia virtutũ, quę velocius erat vitiis
adeptus crudelitatẽ mox: deinde auaritiam & virilia ſcelera
exercuit corruptor ad oẽ facinus Nerone &c. Dicit ergo ad/
monitor: rogas cuius non audeas dicere nomẽ. Non ſolũ au
deas ponere Mutium.i. virũ nobilẽ & potẽtẽ: ſicut erat Mu
tius. ſed pone.i. deſcribe ſolũmodo Tigillinũ.i. quẽuis vilẽ
hoiem & ſceleratũ: carum tñ iperatori: ſicut erat Tigillinus
Neroni. tu lucebis.i. lucidus & inflãmatus ſtabis. in illa.i. no/
ta & famoſa. teda.i. ligno pingui cito & clare ardẽti: cui affi
xi erãt. Legitur aũt reſiduũ tribus modis. Nã Calderinus &
Valla dicunt ꝙ media arena ſit noiatiui caſus: & licet media
in vltima corripiatur, excuſatur: qa ẽ ultima dictiõis & pri
ma tertii pedis: ſicut ibi: Oĩa vincit amor, & nos cedamus
amori. Et ita ordo ſecũdũ eos eſt: Tu lucibis in ea teda: qua
ardent ſtantes: q fumant gutture fixo per vncum quo tracti
ſunt: vel penſem ſuppoſitũ. & ſup, qua media arena deducit
.i. deducẽdo facit in ſe latũ ſulcum.i. latã fiſſuram. Mancinel
lus dicit non noiatiui, ſed ablatiui caſus eſſe: verũ licet ſubau
diatur quæ: numerus non quadrat. Ego autẽ potius legerẽ
fumat. vt ſit: Qua ſtantes ardent: & is ſup, q fumat fixo gut/
ture: & is q deducit latum ſulcũ in media arena adhæreo tñ
primæ ſniæ. Rñdet poeta: Ergo ſi ita eſt ꝙ nõ audeam etiã
viliſſimũ hoiem notare dum viueret. Tigillinus ſup. & qui
uis alius ſimilis Tigillino, q dedit tribus patruis.i. fratribus
patribus ſui vt hęreditatẽ hẽret. aconita.i. ſuccũ illius herbę
venenoſum. vehetur.i. ſinet per me vehi. & exaltari in plu/
mis penſilibus.i. plumatis in lectica penſili fultus. atqȝ de/
ſpiciat.i. deorſum cũ cõtẽptu videbit nos illinc.i. ab illis plu
mis, ſeu illa lectica. Immo ingt admonitor: cũ talis veniet cõ

tra tibi.i. obuiã. cõpeſce.i. cõclude, vel cõprime digito label/
lum: ne qđ ſup. loquaris: qa qui dixerit verbũ.i. ſi qs eſt q di/
xerit verbũ. accuſator erit.i. aderit ſup. dicẽs hic eſt o impa/
tor: q ſup. hoc dixit. Vel ſi legis veꝝ ſic: qa accuſator erit di/
cens: hic eſt q veꝝ.i. q dixit aut te adulatorem: aut ĩperatorẽ
pditũ, aut aliqđ ſimile qđ veꝝ eſt, nõ tñ dicet te veꝝ di/
xiſſe: ſed mentitũ eſſe: licet veꝝ dixeris. Eſt in fabellis vulga/
ribus: cũ quodã tpe leo rex ſiluaꝝ ægrotaret: lupũ illi attuliſ/
ſe arietẽ pinguẽ: & ita læte acceptũ: & deductũ p regiã oẽm
q̃ oſſibus & pellibus ꝑdaꝝ fœda erat: iterrogatũ ꝙ an ne bñ
oleret, rñdiſſe ꝙ nõ. ob qđ indignatus rex illi pellẽ a ſcapulis
detraxit & ita ſanguinolẽtũ exeuntẽ aduentanti vrſo occur/
riſſe: & illi caſum ſuũ expoſuiſſe: quẽ cũ vrſus vitare vellet,
cõtradixiſſe ꝙ bñ oleret. ad qđ rex: alter, ingt, veſtrũ menti/
tus ẽ. & cũ neſciã vter: parẽ pęnã dabitis. Itaqȝ illi quoqȝ pel
lẽ detraxit: quã rẽ vbi vulpes itellexit, q̃ pullũ afferẽs, regem
quoqȝ viſebat: finxit ſe cũ ſilr iterrogaret: tm̃ piſcatum incu/
buiſſe: ꝙ præ reumate nihil olfaceret: itaqȝ ſalua euaſit. Qđ
cũ cæteri admirarent̃: in domibus, ingt, regũ neqȝ veꝝ, neqȝ
falſum dicere licere noui: tacẽs ergo euaſi. Licet ergo veꝝ di
xeris: imo ſi qduis veꝝ, dixeris: accuſaberis. ſed ſecurus ſup.
eẽ poteris.i. ſine cura: qa extra periculũ: licet cõmittas.i. infe
ras carminibus tuis Aeneã filiũ Veneris Anchiſæ: & caput
romani generis: aut Rutulũ ferocẽ dũ viueret: q ægre tulit
ꝙ a Iunone manibus Aeneæ ereptus eẽt. Achilles fortiſſim⁹
græcoꝝ filius Thetidis & Pellei regis Theſſaliæ. pcuſſus.i.
occiſus a Paride & Delphebo in tẽplo Apollinis. nulli p. non
& ulli nõ eſt grauis.i. moleſtus vlli, q dũ viuebat, moleſtiſſi/
mus erat oibus Troianis: & ẽt Agamẽnoni impatori exerci
tus grę coꝝ. Et melius exponit̃ pcuſſus.i. occiſus q̃ rephẽſus:
imo magis ꝓprie dixit pcuſſus, q̃ ſi occiſus dixiſſet: q̃ſi manu
diuina tactus. dicẽte Virg. Phœbe graues Troiæ ſemp miſe
rate labores: Dardana q Paridis direxit tela, manuſqȝ. Et Hy
las puer dilectiſſimus Herculis: q̃ſitus multũ & ſecutus vr/
nã.i. ſubmerſus cũ urna ĩ: ulli grauis eſt: q̃uis Herculẽ vindi
cẽ habeat. Rñdet poeta. q.d. id veꝝ eſſe: ſed minoris vtilita
ti eẽ mortuoꝝ vitia notare; q̃ viuẽtiũ: qa quotiẽs Lucilius
ſatyricus ille, q apud romanos primus Satyrã nouã ſcripſit.
veteri tñ libertate ardẽs.i. acri & ardẽti verbo inſectans vi/
tioſos adhuc viuẽtes: vel vitia recitans. velut.i. ſicut enſe ſtri
cto.i. nudato vel euaginato. infremuit.i. fremitũ ore idigna
bũdo dedit auditor cui mens eſt frigida.i. timore & tremo
re pculſa. criminibus.i. ob crimina. rubet ſup. in facie ꝑcor/
dia.i. iteriora circa cor ſudãt. culpa.i. prę culpa. tacita.i. latẽ
te. Dices qũo ſudant ꝑcordia ſi mens eſt frigida. Rñdeo mẽ
tem eſſe frigidã non cor: & metaphoricos nõ ſimilr, ſed eti/
minibus, Si enim virtus dr̃ ardens vt. vi. Aenei. Aut ardens
euexit ad æthera virtus. vñ caritas ignis eſt. Bñ dicunt̃ vitia
frigida: ẽt poteſt fieri naturaliter vt pcordia ſudẽt: & cętera
mẽbra ferẽ frigeãt, q.d. Et ob id multi cauerũt peccare. Quia
(vt dicit̃ in epiſtolis Horatii) Oderũt peccare boni virtutis
amore: Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Rñdet ad/
monitor inde.i. ex hac rẽ: q timẽt ægre ferunt rephendi:
irę oriũtur & lachrymę. ergo voluta.i. frequenter volue &
cõſidera hęc tecũ priuſq̃ ſup. ſcribas: aut quẽuis ad iram p/
uoces qa pœnitet galeatũ.i. qui iam ab armigero galeam ac/
cepit: vt congrediatur cũ hoſte ſero.i. nimis tarde. tuba ani/
mãte.i. claſſicis, inſtigãtibus animos: hoc eſt qñ tuba inflatur
ad dandũ animos cõflicturis: & ita videt̃ melius ſtare q̃ ani
mę vel anima aut tubã. vt ſint verba monitoris. ſicut Hora.
in principio ſecũdi Sermonũ introducit Trebatium ſibi cõ
ſulentẽ melius eſſe vt nõ ſcribat q̃ ſcribendo quẽuis maiorũ
lędat. melius inquam eſt vt ſint verba monitoris q̃ poetę ad
animũ ſuũ loquẽtis: quia ſequẽtia verba ſunt poetę dicen
tis: Ergo ſup. periculoſum ſit quęq̃ iuuentiũ ꝓuocare: ego
experiar qđ concedat̃.i. pmittat̃: in.i. cõtra illos. quoꝝ cinis:
ideſt vrna in qua reliquiæ ſunt. tegitur.i. ſepelit̃. in ſup. Fla/
minia ſupple uia: & Latina ſupple uia: quæ erant ſtratæ lapi
dibus: & multoꝝ diuitum monumentis ornatæ: hoc eſt in
mortuos, vt primus expoſuimus. Et hæc eſt prima Satyra.

Satyra

Satyra Secunda. Vltra Sauromatas.

Iunii Iuuenalis Aquinatis. Satyra Secunda.

VLTRA Sauromatas fugere hinc
libet, & glacialem
Oceanum, quoties aliquid de mo
ribus audent
Qui Curios ſimulant, & baccha-
nalia viuunt,
Indocti primum, quanquā plena
omnia gypſo
Chryſippi inuenies, nā pfectiſſimꝰ
Si qs Ariſtotelem ſimilē, vel Pittacon emit, (horū
Et iubet archetypos pluteum ſeruare Cleanthas

IOAN. Brit. VLtra Sauromatas. Hac Satyra eos inſectat̃: qui
cū obſcœniſſime viuāt, diſſimulata moꝝ prauita
te alios caſtigāt: & quādā præ ſe ferūt bonitatē.
qd hoīum genus eſt iprobiſſimū. Veꝝ eos in pri
mis taꝝ tāq per ſummā natu
ræ iniuriā more mulierū nu/
pſerūt. Ait igit̃ poeta cū ta/
lia hoīum mōſtra ferre non
poſſit in aīo ſibi eē extremas
orbis partes petere. ¶ Libet:
Sauro/matæ impetus eſt. ¶ Sauromatas:
quos latini Sarmatas: græci
(auctore Plinio) Sauroma/
tas appellāt. populi ſūt inha
bitātes loca circa Meotidem
paludē ſpacio qndecim die/
rū Oceanū verſus: regio ar/
boribus vacua ē. originē du
cūt ex amazonibus & Scy/
this. De iis Herodotꝰ li. iiii.
Dionyſiꝰ Halicarnaſeus. Pli.
Lucius Florus, Strabo, Oui
di. i Pōto ſuo, & Triſtibus.
¶ Glacialē Oceanū. i. ſepten/
trionalē: quaſi vbi nulla ſint
Oceanꝰ mortaliū domicilia. Oceanꝰ
aūt appellat̃ oē mare qd am
bit terrā. ¶ Audent de mori
bus: ſubaudi loqui, diſſerere,
aut aliqd tale, tanq̃ viri bo/
ni. ¶ Qui Curios ſimulant: q
ſimulāt ſe ea eſſe cōtinentia
& bonitate: qua fuit Curius
Dētatus: q Terna agri iuge
ra viritim populo diuidēs: ſi
bi deinde totidē cōſtituit: di
cens neminē eſſe debere cui
nō tm̄ ſufficeret. Legatis Sā
nitū aurū offerētibus: cū ipſe in foco rapa torreret: malo, in/
quit, hęc in fictilibus meis eſſe, & auꝝ hntibus impare. Cum
interuerſæ pecuniæ argueret: cadū ligneum: quo vti ad ſa/
crificia cōſueuerat in medium protulit: iurauitq ſe nihil am
Sacra baccha/nalia plius de præda hoſtili in domū ſuā cōuertiſſe. ¶ Bacchanalia
viuunt: p bacchanaliter. nomē pro aduerbio. i. more verſan
tium in Bacchanalibus: q̄ ſacra noctu in vrbe & clanculo ce/
lebrabant̃ a maribus & mulieribus. ibi ſtupra pmiſcua inge
nuoꝝ & feminaꝝ erant pluraq; erāt viroꝝ q̄ fœminarū. de
iis Liuius lib. ix. de bello macedonico ſic: Bacchanalia ſacrū
græcū, & qdē nocturnum ſcelerū oīum maximū ſeminariū.
Ibi enim horrēda dictu fiebāt. ¶ Indocti primū: cū ſint, inqt
indocti. neq; vllā operā pſtent virtuti: volunt tn̄ videri ma
gna eruditioe & ſapiētia. hn̄t enim domū variis philoſopho
rum imaginibꝰ refertā: vt virtutis videant̃ cultores. Docti
enim exornātes bibliothecas ſuas operā dabāt: vt clariſſimo
rum virorum imagines haberent. Vnde Cicero in. vii. libro
epiſtolarū ad Fabiū Gallum ſcribit vt ſigna ſibi emat ad or/
nandā bibliothecā. Martialis item ſic ſcribit initio noni lib.
ad Toranium: Aue mi Torani frater cariſſime. Epigramma
qd extra ordinē paginaꝝ eſt ad Stertinium clariſſimū virū
ſcripſimus: qui imaginem meā ponere in bibliotheca ſua vo/
luit. Plinius Iunior in epiſtola ad Iuliū Seueꝝ ſic ſcribit: He
rēnius Seuerus vir doctiſſimus magni æſtimat in bibliothe
ca ſua ponere imagines municipium tuoꝝ Cornelii nepotis,
& Titiarii: petitq; ſi ſunt illic, vt eſſe credibile eſt, exſcriben
das pingēdaſq; delegem. ¶ Gypſo Chryſippi. i. ſtatuis Chry
ſippi ex gypſo. Nā ex gypſo figuræ dicunt̃. Eſt autem calci/
Chry/ſippus non abſimile, de quo Plinius lib. xxxvi. ¶ Chryſippi: Chry/
ſippus Soleus ſeu (vt alii dicūt) Tarſenſis Apollonii filius,
Zenonis ſiue Cleāthis fuit diſcipulus. vt Valerius vero ſcri
bit Cleāthis pceptor ingenioſus qdē, & acutiſſimus in oi ge
nere orationis: & ſubtilitate diſputādi adeo acer, vt illud ia
ctatum ſit. Deos ſi Dialectica vti vellent, non alia vſuros q̄
Chryſippea. De eo multa Laertius, & Valerius Maximus.
Et nos plura recitauimus apud Perſiū illic: Inuētus Chryſip
pe tui finitor acerui. ¶ Nam
pfectiſſimus hoꝝ: ſubaudi ē.
Eſt autē ironia. vt ſit ſenſus:
Exiſtimat ſe pfectiſſimū om
nium: modo ſibi emerit ſta/
tuā, aut Ariſtotelis, aut alte/
rius philoſophi ad bibliothe
cæ ſuæ exornationē. ¶ Ari/ Ariſtote/les
ſtotelē: Ariſtoteles Platonis
fuit diſcipulus peripateticę
ſectę princeps, Alexādri ma
gni pceptor. Dicimus Ariſto
telem per e in penultima nō
Ariſtotilē, qd docet deriua/
tio Ariſtotelicus & non Ari
ſtotilicus. ¶ Ariſtotelē ſimi/
lem. i. ſtatuam ſimilem ipſius
Ariſtotelis: hoc eſt: q̄ Ariſto/
telem reddat. ¶ Pitt. con: hic Pittacus
vnus fuit ex ſeptē ſapiētibꝰ
Mitylenęus: qui a Mitylenis
ſumptus dux aduerſus Athe
nienſes ſingulari certamine
Phrinonē ducem rete obuo
lutū interemit. ¶ Archetypos
Cleāthas: ideſt antiquas Cle
anthis imagines. Opera eni
antiquis nominibus artificū
nobilia Archetypa ſunt ap/
pellata: quaſi ō principali eſ/
ſent forma & figura. ἀρχος
eni principē ſignificat: & τυ
πος formā, ſiue figuram. Ea
enim ī ptio fuiſſe oſtēdit (vt
diximus in priore Satyra) Plinius his verbis: Subito ars cæ
landi argenti exoleuit: ſola iam vetuſtate cēſetur vſq; attri/
tis cælaturis ne figura diſcerni poſſit. ¶ Cleanthas: accuſati/ Clean/thes
uus eſt græcus. Cleanthes philoſophus fuit ſtoicus q Zeno/
nis ſcholæ ſucceſſit: quā poſtea Chryſippo reliquit. Inopia
vrgēte noctu ex puteis ad irrigādos hortos Athenienſium
aquā hauſit: qua mercede interdiu ſtudiis liberalibus vaca/
bat: vnā græcis Phreantles eſt appellatus. i. hauriens pute/
os. Nā phrear græce puteum ſignificat latine: & antlao hau/
rio. De hoc Seneca ad Lucilium: Patricius Socrates nō fuit:
Cleāthes aquā traxit & rigādo horto locauit manus. ¶ Plu/ Pluteus
teum: poſuit pro bibliotheca. Sic Perſius: Nec pluteum ce/
dit, nec demorſos ſapit vngues. qua ſignificatione videt̃ ac/
cepiſſe Sydonius cū ait: Hic libri affatim in promptu vide/
re te crederes: aut grāmaticales pluteos: aut Athenei cuneos
aut armaria extructa bibliopolaꝝ & bibliothecarum. Feſtus Plutei
Pōpeius ſcribit pluteos numero pluratiuo fuiſſe crates co/
rio crudo intectas: q̄ ſolerent opponi militibus opus faciēti
bus: quas militares appellarēt. Nūc ēt tabulas ſignificare: q
bus aliqd pſcribitur. Poſſumus ergo intelligere aut bibliothe
cas, aut pinacothecā. i. repoſitoriū tabulaꝝ pictaꝝ. Nā p to/ Pinaco/theca
tam domū oſtētabāt tales imagines tanq̄ bonaꝝ artiū culto/
res. Vnde dixit: Quāquā plena omnia gypſo. Vitruuius
tamen in Architectura ſua libro quinto: oſtēdit pluteum id
eſſe quod inter ſuperiores, & inferiores columnas eſt.

VLtra Sauromatas, Licet in Satyris ſcribendis ASCē.
nullus ſeruetur ordo: videntur tn̄ ſatyrici ea pri
mū & maxime ſectari vitia, quæ peſſima & per
nicioſiſſima iudicauerunt: ideoq; Horatius, qui
auaritiā. i. malā cupiditatē iudicauit oīs mali ma

tre n dicens: Danda eſt hellebori multo pars maxima auaris.
Neſcio an antycirā ratio illis deſtinet oēm. In prima Satyra
auaritiam pſequit̄. Perſius aūt q bonos poetas plurimi facere
videt̄: & ecōuerſo malos peſſime odiſſe: eos pſequit̄: qui poe
tica maieſtate abutunt̄: & aut inepte ſcribūt: aut recte ſcripta
inepte recitant. Iuuenalis vero in hac Satyra quæ poſt eam
quæ ꝓlogi loco poſita eſt: primum locum obtinet: maximos
quoſq; peſſimi criminis arguit: & primū philoſophos qui &
honeſtatē & ſanctitatē & ſapiētiā ꝓfitent̄: & tñ inhoneſtiſſi
me, iniq̄ſſime, & ſtultiſſime viuunt. nā cū ſapiētia hoies ma/
xime a belluis ſegreget: ipſi pluſq̄ belluæ ſcelus turpiſſimū,
qđ cōtra naturā eſt, cōmittunt. Deinde impatorē Domitia/
nū: qui cū ſummū debeat eſſe iuſtitiæ columen leges tñ p im
mane nefas & inceſtū a ſe reuocatas & approbatas trangreſ
ſus eſt. Tum iudices cauſę criminalis: q cum ſeueritate metuē
di eſſe debeant: mollicie habitus & vitæ auctoritatem amit/
tunt. Et poſtremum ſacerdotes potiſſimū albanos: q cū cæte
ris in honeſtate vitę & integritate moꝝ & ſanctitate doctri
næ pſtare debeāt: turpiſſimā vitam degunt. Quatuor ergo
facit. Primū in principio. Secundū incipit ibi: Quis tulerit:
ſed tractat ibi: Qualis erat nup &c. vbi ēt adulteros taxat.
Tertiū ibi: Fugerūt trepidi &c. Vltimū ibi: Fœdius hoc alí
qd q̄nq; audebis. Omnes aūt hæ partes cōdependent: ita q
videtur eſſe quædā cōtinuatio materiæ. Primū ergo in phi
Hippo/critæ phi loſophā tes loſophos hippocritas inſurgit: quō Saluator noſter ſcribas
& phariſeos propter hippocriſim maxime reꝓhēdit. De his
aūt ita ſcribit A. Gellius lib. viii. cap. ii. Ad Herodē atticum
cōſularē virū, ingenioq; amœno: & græca facundia celebrē
adiit nobis pſentibus palliatus qdam & crinitus, barbaq; ꝓ/
pe ad pubē vſq; porrecta: ac petiit æs ſibi dari: ad panes emē
dos. ſ. Tū Herodes interrogat: qſnam eſſet? Atq; ille vultu,
ſonituq; vocis obiurgatorio, philoſophū ſeſe eſſe dicit: mira
ri quoq; addit: cur q̄rendū putaſſet, qđ videret. Video, inqt
Herodes barbā & palliū: philoſophū non video. Quæſo at
te cum bona venia dicas mihi: qbus nos vti poſſe argumētis
exiſtimas: vt eſſe te philoſophū noſcitemus. Interibi aliquot
ex his, qui cum Herode erāt: erraticū eſſe hoiem dicebāt: &
nullius rei: incolamq; eſſe ſordētium ganeaꝝ: ac niſi accipiat
qđ petit cōuitio turpi ſolitū iceſſere. Atq; ibi Herodes: De
mus inqt huic aliquid æris cuiuſmodi eſt: nō tanq̄ hoies tāq̄
homini. Et iuſſit dari ꝓtium panis. xxx. dierū. Tum nos aſpi
ciens, q eum ſectabamur: Muſonius, inqt, circunſtanti cupiā
id genus & Philoſophū ſe oſtentanti dari iuſſit mille nūmū.
Et cum pleriq; dicerent nebulonē eſſe hoiem malū & mali/
tioſum, & nulla re bona dignū. tum Moſoniū ſubridentem
dixiſſe aiūt: dignus igitur eſt argēto. Sed hoc inqt potius do
lori mihi, atq; ęgritudini eſt: q iſtiuſmodi aīalia ſpurca atq;
ꝓbra nomen vſurpāt ſanctiſſimū: & philoſophi appellātur.
Maiores aūt mei Athenięſes noia iuuenū fortiſſimoꝝ Har/
monii & Ariſtogytonis: q libertatis recuperādæ gfa Hippiā
tyrānum iterficere adorſi erant:, ne vnq̄ ſeruis ludere liceret:
decreto publico ſanxerunt: qm̄ nefas ducerent noia libertati
patriæ deuota: ſeruili cōtagio pollui. Cur ergo nos patimur
nomen philoſophiæ illuſtriſſimum in hoibus deterrimis ex
ordeſcere. Hęc ibi. Dicit ergo poeta ſic: Quoties hi, qui ſimu
lant Curios. i. viros caſtiſſimos & maxime ſobrios: & tamen
viuunt bacchanalia: hoc eſt incōtinenter & voluptuoſe: au/
dent de moribus diſputare: aut mores docere: ego vellē au/
fugere hinc vſq; Oceanū glaciale: vbi zona frigida perpetuo
gelu rigens dr̄. Primū. n. ſunt indocti: & tñ ſimulāt ſe doctos
& amatores doctoꝝ. ad qđ ſimulandum hñt domi ſuæ ſimu
lachra doctiſſimoꝝ philoſophoꝝ. Quia quilibet videt̄ eius
imaginē aut ſimulachrū amare, cuius vitam amat. Et ideo in
epti ſumus chriſtiani, qui picturas proſtibulis & lupanarib⁹
dignas, q̄ honeſti viri thalamis in cubiculum noſtrū adduci/
mus: neglectis, aut parui habitis Saluatoris noſtri, ſanctorū
q; imaginibus. Ordo eſt: Libet. i. delectat & placet. fugere. i.
per fugam celeriter diſcedere: aut rapi qđ plus eſt q̄ ꝓficiſci.
hinc. i. ab hoc loco mihi natiuo: vbi libētiſſime eſſe debeam.
Quod idē doluit Melibœo dicēti apud Virg. Nos patriam
fugimus. vltra Sauromatas: q tñ ſuperiorē ptē Aſiæ Boreā
verſus inhabitant. & p id vltra Oceanū glacialē. i. vltra ma/
re magnū ꝑpetua glacie horrens: hoc eſt in zonā inhabitabi/
lem ꝓpter ꝑpetuum gelu. & hñt oia emphaſim. Primo q dí
cit vltra: qa ſatis durū & miſerū eſſet illucuſq; ꝓficiſci. Secū
do qa dicit Sauromatas: qui populi feri ſunt & malo aſſue/
ti. Tertio qa fugere q fugatorum & expulſoꝝ eſt, & pluſq̄
abire, aut faceſſere, aut ꝓficiſci, aut migrare, aut quouis pa/
cto diſcedere. Hinc loci nauium demonſtrat natura cariſſi/
mū. & ita multiplex dolor naſcit̄: & a termino abs quo & a
termino ad quē & a modo: qa per fugā. Et tñ libet: qđ plus
eſt q̄ placet. nā id libet ad qđ natura nos inclinat. Toties aūt
libet: quoties ſup. ii q ſimulant. i. p hippocriſim referūt & re/
preſentāt. Curios. i. viros cōtinentiſſimos & maxime ſobri/
os: qualis erat Marcus Curius Dētatus. & viuunt bacchana
lia. i. vitā ducunt more eoꝝ, qui celebrāt bacchanalia. i. Bac/
chi feſta: in qbus fœdiſſima peccata cōmittebant̄. Et ita ad/
uerbialiter poſitū. vel ſm̄ Grego. qui viuunt. i. viuēdo ſunt
ipſa bacchanalia. i. oīs turpitudinis domicilia. & hoc empha
tice quo hoiem ſceleſtum ſcelus appellamus. Et ita bacchana
lia eſſet noiatiui caſus. & eſt maioris ſignificātiæ q̄ in accuſa
tiuo. Filum tñ orationis melius eſſet in actō. quoties inquā.
tales ſimulatores audent ſup. hiſcere, aut loqui, aut mutire.
aliqd. i. quātulūcunq; modicū. de moribus. i. de inſtitutis &
modo debite viuendi. q. d. qui fœdiſſime viuunt: nō debere
mores honeſtos docere: quia (vt dicit̄) Turpe eſt doctori q
culpa redarguat ipm̄. Quod & Gregorius & Ambroſius ap
probant. Et an nota diligētiā poetæ: q in fuga oia auxit: hic
oia diminuit. Nā non dicit quoties diſputant: aut declama/
tiones in ꝓpatulo faciūt: ſed quoties audēt: qđ quodāmodo
minus eſt ſaltē ad idignationē excitādā q̄ facere: qa multi au
dent qđ nō faciūt & ecōtra. Nemo facit niſi coactus q nō au
det. Pulchre ēt ſubiecit verbū hiſcere, aut mutire, aut ſimi/
le: q̄ſi q neſciuerit inuenire verbū ſignificās tā modicā mētio
nē de morib⁹ facere: qn malit aufugere q̄ audire. Et ſignāter
addit aliqd. q. d. quātulūcūq; exiguū. Tales aūt q ſe Curios
ſimulant & bacchanalia viuunt. ſunt primū indocti: q tñ ſe
philoſophos dicūt. Vñ ordo eſt: Hi ſup. ſunt primū. i. in pri
mis indocti. Vel ſic: Primū. i. primo loco in hoc genere ſunt.
indocti. q̄q̄. i. tametſi. inuenias. i. qlibet inuenire poſſit apud
eos oia ſup. loca plena gypſo. i. ſtatua gypſacea. Chryſippi. i.
illius diligētiſſimi & doctiſſimi philoſophi. Et ſi q̄ras quare
ſtatuas philoſophorū domi hñt. R ñdet: Nam perfectiſſimus
horū ſup. eſt, aut exiſtimatur eſſe: ſi qs eorū ſup. emit. i. publi
ce cōparauit ſibi Ariſtotelem ſimilē. i. ad ſimilitudinem eius
qui viuebat effectū & ſimulatum. aut Pittacon philoſophū
ex ſeptē ſapientiſſimis Græciæ. Et ſi quis eorū iubet. i. vult
pluteum. i. pinacothecā. i. repoſitorium tabularum pictarū
ſm̄ Calderinum. vel armariū, vbi libri reponuntur ſm̄ Val/
lam & Mancinellum. vel (vt ego intelligo) illud obiectum,
quod in conclaui ſtudioſi obiiciunt oculis ne vagētur quod
confectum eſt ex tabulis ſiue aſſeribus: ad ſimilitudinem plu
teorum bellicorum ſic appellatum. Concludunt enim nōnul
li ſeſe dum aut carmina fingunt: aut quāuis rem excogitant
pluteis: quos poetæ indignati verba inuentis non reſponde
re: pręter induſtriam, aut cōpoſitum cedunt: vt teſtatur Per
ſius. In cōſpectu ergo ſunt e regione aduerſa. id maxime po
nebant cuius memores fieri ſummope deſiderabāt. Et ita iu/
bebāt pluteum ſeruare. i. vt pluteus ſeruet Cleāthas. i. philo/
ſophos ſtudioſiſſimos & laborioſiſſimos archetypos. i. vete/
res & primum typū, ſiue primā figuram, aut protractionem
bonoꝝ pictoꝝ habentes. Solent enim pictores imperitiores
doctiorū archetypos cuſtodire: & ita cuſtodiebant tales phi
loſophi Cleanthas: vt ſignificent ſe imitari velle Cleanthem
illum virum: aut vt ſe eius amatores ſignificent: qui eius ar/
chetypos etiam cariſſime emerint. Accipitur autem hic ar/
chetypos adiectiue ſicut apud Martialem: Sic tanq̄ tabulas,
ſcyphoſq; Paule. Omnes archetypos habes amicos. Pōt aūt
vterq; accuſatiuus a parte ante cōſtrui: hoc eſt: ſic iubet plu
teū ſeruare Cleanthas, & ſic iubet Cleāthas ſeruare Pluteū.

¶ Fronti

Fronti nulla fides.quis enim non vicus abundat
Triſtibus obſcænis: caſtigas turpia,cum ſis
Inter ſocraticos,notiſſima foſſa cinedos.
Hiſpida membra quidem,& duræ per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum,ſed podice leui
Cæduntur tumidæ medico ridente mariſcæ
Rarus ſermo illis,& magna libido tacendi,
Atq; ſupercilio breuior coma.verius ergo,
Et magis ingenue Peribonius.hunc ego fatis
Imputo,qui vultu morbum,inceſſuq; fatetur.
Horum ſimplicitas miſerabili,his furor ipſe
Dat veniam,ſed peiores,qui talia verbis
Herculis inuadunt,& de virtute locuti
Clunem agitant.ego te ceuentem Sexte verebor
Infamis Varillus ait, quo deterior te?
Loripedem rectus derideat,Ethiopem albus.

IOAN.
Brit.
¶ Frõti nulla fides:ſubaudi habẽda eſt.Sic Martia.Nolito
frõti credere,nupſit heri.Talis eſt ſnia Luciani in Timore:
δυκετι τις ευτεα τουνυν ουδ' νι ωαντες αχαρις οι και πονηροι: non amplius credendum cuiq̃ pſentium:omnes ingrati
& ſceleſti.Eſt enim ſenſus: Multi ſeueritate ſupcilii ſummã
præ ſe ferunt bonitatem, cum turpiſſimis omnino ſint mo/
ribus.& ideo inquit: Fron/
ti fides nulla habenda eſt.
¶ Quis enim: quis inqt in vr/
be locus eſt:qui non abundet
hoibus ſeueris: eiſdemq; ob/
ſcænis.i.iis qui triſti ſupcilio
graues & cenſorii videri vo
lunt:cũ ſint obſcœniſſimi,&
Vicus
fœdiſſimis morib⁹.¶ Vicus:
vici in vrbe fuerũt ſupra mil
le.dictiq; ſunt a via (vt ſcri/
bit Varro) q ab vtraq; par/
te viæ ſunt ędificia a vico fit
vicin⁹ & vicinia. vicos ẽt ap
pellamus ipſas villas: hoc eſt
pagos.¶ Caſtigas turpia: hic
omnis eſt poetæ indignatio:
q cum ipſe ſit fœdiſſim⁹ alie
na caſtiget vitia:vt oſtendat
id,quod ait Cicero in Sallu/
ſtium:Oportere hoiem omni
carere vitio, qui in alterum paratus eſt dicere.Notiſſima ſoſ
ſa:notiſſimus paticus,q draucis abutaris, a quibus ſodiaris.
¶ Socraticos cinædos:inter eos q cum ſint patici & vitioſiſ/
ſimi:de moribus diſſerunt more Socraticoꝝ:voluntq; vide
ri philoſophi Socratici. Nam Socrates primus vt recitaui/
mus apud Perſiũ auctore Cicerone in Tuſcu.(fuit: qui e cæ
lo philoſophiã deuocauit: & in vrbibus collocauit: & in do
mos ẽt introduxit:coegitq; de vita & moribus bonis & ma
lis quærere:cũ antea philoſophi in rerũ natura pſcrutanda
eſſent occupati.cũ igitur hi de moribus loquerentur, Socra
Cinæ/
dus
tici videbant̃.¶ Cinædos: paticos: κινειν quod eſt moueo:
και αιδοια pudẽda.¶ Hiſpida mẽbra:occurrit illis,qui poſ/
ſent dicere eos ex cultu corporis videri & bonos & ſeueros.
Veꝝ,inqt,eſt mẽbra hirſuta & piloſa pmittere ſeueritatem
in illis:ſed re vera cinædi ſunt & turpiſſimi.¶ Promittunt:
præ ſe ferũt.¶ Atrocẽ:ſeuerum: & ab oĩ turpitudine abhor/
rentẽ.¶ Podice:podex capit̃ pro circulo ani. Hora.in odis:
Hiatq; turpis inter aridas nates podex velut crudę bouis.&
Auſonius.Sed q & eliſo plãtaria podice vellis.¶ Leui: depi
lato.Nã leue appellat̃ cum habet primã longã: quod ſine pi/
lis eſt.Macro.Leue aũt eſt mulierũ corpus quaſi naturali fri/
Mariſca
gore dẽſet.¶ Mariſcæ tumidæ:metaphoricos vlcera innata
ex turpi attritu mariſcas appellat. Nec ſine rõne. Nã(vt au/
ctor eſt Celſus)in ſede vlcus naſcit̃ ſimile fungo.& ideo me
dici fungũ appellauere.Iuniores vero ficum. ex genere autẽ
ficoꝝ eſt.Mariſca.Columella. & ex eo Plinius: Ficos mari/
ſcas in loco cretoſo ſerito.Martialis:Infanti melimela dato,
fatuaſq; mariſcas.¶ Ridente:q a turpitudinis cauſam nouit.
¶ Rarus ſermo:illis ſubaudi eſt.i.raro loquunt̃: quo ſeuerio/
Libido
res videant̃.multiloquiũ.n.hoiem leuitatis arguit.¶ Libido:
cupiditas & magnũ tacẽdi deſideriũ. Nam libido pter tritã
illam & notã ſignificationẽ:hoc eſt Veneris pruritũ:capitur
pro cupiditate & veluti appetitu:ſiue voluntate.vt hoc lo/
co.Et apud Terentium in Hecyra:Neq; libidini tuæ aduer
ſabor.Itẽ infra: Potius q̃ aduerſum animi tui libidinẽ eſſet
cũ illo nupta.& apud Plinium in.vii. Quis hunc iure felicẽ
dixerit peridicatum ad libidinẽ inimici:hoc eſt ad arbitriũ:
voluntatem:& nutũ inimici.Cic.in Tuſcu.lib.iii.ita diffinit
vocabulũ:Altera cupiditas:q̃ recte vel libido dici pot: q̃ eſt
imoderata appetitio opinati magni boni:rõni nõ obtempe
rans:vel cupiditas recte dici põt.Vnde in Rhetoricis ad he
renniũ pro cupiditate:Modeſtiæ partibus vtemur ſi nimias
libidines honoris,pecuniæ,ſimiliumq; rerũ vituperabimus,

¶ Atq; ſupercilio breuior coma:incedunt,inquit,breui capil
lo vt infamiã vitent:quã ſolent ſubire comati.Nã puerbium
fuit apud græcos:Nullus comatus q̃dem cinædus non ſit.
¶ Supercilio:ſupciliũ dictũ eſt:quod ſit ſupra cilium. eſt aũt Cilium
cilium extremus ambitus genæ ſuperioris.In ſupercilus ho/ Super/
minis pars animi eſt:negamus:annuimus: hæc maxime indi cilium
cant faſtus: ſuperbia hic ſedẽ
habet. Vñ poeta in carmine
obſceno:Carminis icompti
luſus lecture proceres Cõue/
niẽs latio pone ſupercilium.
¶ Verius ergo: minus inquit
Peribonius reprehendendus
eſt:etſi pudicitiã ſuam vulgo
pſtituit. id enim facit vrgẽti
bus ſic fatis: qbus aduerſari
nõ poteſt.¶ Verius ergo: ſub
audi facit.i. apertius & ſim/
plicius amota ei ſimulatiõe.
¶ Imputo:aſcribo.¶ Fatis: ſe/ Fatum
cundum eos loquitur. vt eſt
apud Senecam:q aiunt: Du/
cunt volentem fata: nolẽtem
trahũt. Fatum aũt Chryſip/
pus(auctore Gellio)ita diffi
nit:Fatum eſt inqt ſempiter/
na quædam & indeclinabi/
lis ſeries reꝝ:& cathena voluens ſemetipſam:ſeſe & implicãs
per æternos conſequentiæ ordines:& qbus apta connexaq;
eſt.¶ Morbum:vitium & turpitudinẽ ſuam.Iuriſcõſulti dif/ Morbi
ferentiam facientes inter morbum & vitium:tam varia ſen/ & vitiu
tiunt:vt nõ facile intellectu relinquãt ſignificatũ vocabulo/ dfia
rum. Modeſtinus de verboꝝ ſignificatione ſcribit morbum
tẽporalem eſſe corporis imbecillitatẽ: Vitium vero ppetuũ
corporis impedimentũ.veluti ſi luſcus ſit:nã luſcus vitioſus
eſt. Sabinus vero refert Labeonẽ qd eſſet morbus ita diffi/
niſſe.Morbus eſt habitus cuiuſq; corporis contra naturã: q
vſum eius facit deteriorẽ.ſed morbum alias in toto corpore
accidere dicit:alias in parte corporis morbum eſſe veluti eſt
phthiſis,aut febris,partis aũt veluti cæcitas aut pedis debi/
litas:multaq; addũt alia.Demũ alii dicũt vitium eſſe perpe/
tuum morbum cũ acceſſu & diſceſſu:ſed hoc ſi ita eſt:neq; cę
cus:neq; eunuchus morboſus eſt cõtra Labeonis ſentẽtiam.
¶ Hoꝝ:taliũ qualis eſt Peribonius.¶ Miſerabilis:digna miſe/
ratione.i.cuius miſereamur.Nã miſerabilis eſt nõ qui miſere
tur,ſed cuius nos miſeremur.¶ Ipſe furor:ipſa amentia: qua
vexatur vrgentibus fatis:vt pſtet.¶ Sed peiores: ſenſus eſt:
Improbiores inqt ſunt ii,q cũ obſcœne vitã agũt: aliorum
vitia ſeueriſſime reprehẽdunt & inſectantur.¶ Talia.ſ.vitia
& turpitudines.¶ Verbis Herculis.i.grauibus & ſeueris: qua
libus Hercules vſus eſt cum voluptatẽ incuſando repulit a
ſe,ſecutus virtutẽ.Nam Hercules (vt eſt auctor Xenophon
i eo libello quẽ ſcripſit de dictis & factis Socratis memora/
tu dignis:quod & Diuus Baſilius recitat)cũ adoleſcens eẽt:
diu,multũq; dubitauit:quam viam teneret virtutis an volu
ptatis.Ambigenti duæ matronæ apparuere:virtus.ſ.& vo/
luptas:quaꝝ vtraq; ſedulo inſtabat vt ſe ſeq̃ret.Audita vtri
uſq; cohortatione:icuſata grauiſſimis verbis voluptate,vir
tutẽ ſecutus eſt.Hi ergo cũ turpiſſimi eſſent de virtute mul/
ta diſputabant:magnaq; verboꝝ grauitate vitia dãnabant:
quẽadmodum & Hercules voluptatem dãnauerat ſecutus
virtutẽ.¶ Clunem agitant:obſcęna patiuntur & muliebria.
¶ Ego te ceuentem:proponit poeta ridiculam ſatis cuiuſdã
Sexti cinædi caſtigationẽ:qui cũ Varillum alterũ cinædum
diſſimulata ſua ipſius turpitudine grauiter increparet:ab eo
reprehẽſus eſt: & deluſus vt deterior ſe,ſicq; poeta philoſo/
phice oſtẽdit oportere alieni vitii correctorẽ omni prorſus
vitio carere,vnde ſequit̃:Loripedem rectus derideat. Eſt er
go ſenſus:Varillus infamia tẽporibus poetæ notiſſimus: cũ
a Sexto cinædo rephenderetur,remordens dixit:Ego te ce

Quis tul erit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cælum terris non miſceat, & mare cælo,
Si fur diſpliceat Verri? homicida Milioni?
Clodius accuſet mœchos? Catilina Cethegum?
In tabulam Syllæ ſi dicant diſcipuli tres?
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
Concubitu? qui tunc leges reuocarat amaras
Omnibus, atq; ipſis Veneri, Martiq; timendas,
Cum tot abortiuis fœcundam Iulia vuluam
Solueret, & patruo ſimiles effunderet offas.
Nonne igitur iure, ac merito vitia vltima fictos
Contemnunt Scauros, & caſtigata remordent?

Ceuere ceuentem vitebor cum te non ſim deterior. Ceuentem verbum eſt in obſcænis: & patici motantis clunē. Ad qđ alluſit Perſius loquēs de adulatore: An Romule ceues? Quo deterior te? ſubaudi ſum. Loripes Loripedē rectus: bonus inqt malū no: et: ſed non malus. eſt aūt ſchema prouerbiale: qđ vſurpari ſolet in eos q cum vitioſi ſint: aliena caſtigant vitia. Loripedem: Plinius lib. v. ca. viii. oſtendit in India eſſe loripedes: q anguium modo ingrediantur & ſerpant. Vnde loripedē dicimus q tarde incedat, & claudicet. Plautus in Penulo: Ne quicq̄ hoc patronos mihi elegi loripedes tardiſſimos. vbi locum correximus. nā procos ſcriptū eſt p patronos. erit ergo ſenſus rectus: derideat aut trahentem corpus per humū. aut re vera claudicantē obtortis pedibus. Videturq; dici a loco q pedes habeant loreos: hoc eſt molles & obtortos veluti eſt lorū molle & obtortum. quos græci (auctore Plinio) Himantopodas appellarunt. ιμα. n. lorū ſignificat, ſiue corregiā: ποις pedē. Vn poeta i Satyra. x. Nec ptextum rapuit Nero loripedē. Eo quis ita ſerpendo ingrediunt̄ Solinus interpretatur flexis crurum niſibus ingredi. Aethiopia Aethiopē: Aethiopia (vt docet Pli. lib. v.) duplex eſt: altera circa occaſum ad Atlantē montē Mauritaniç: altera circa ortum, Aegypto cōtermina. Aethiopum qui vicina Aegypti loca incolūt: alii vtraſq; Nili ripas, inſulaſq; in Nilo ſitas habitant. hi Arabiç proximi ſunt: alii mediterraneas tenent regiones verſus Arabiam ſitas. Maior pars Aethiopum nigro colore eſt: de qbus plurima Diodorus lib. iiii digna memoratu. Dicti autem ſunt Aethiopes (Auctore Plinio) ab Aethiope Vulcani filio. Alii vero tradūt nominatos: q ſint Solis calore aduſti: ab αιθω quod eſt vro.

ASCē. ¶ Fronti nulla fides &c. Quia ergo multi ſe alios ſimulant q̄ ſint: vt. n. dicit Saluator: Veniunt in veſtimētis ouium: intrinſecus aūt ſunt lupi rapaces. dicit poeta q nō eſt cōfidendum fronti. i. apparatui exteriori: qa multi ſeueram, caſtam, & omni ex parte ſanctā vitam: in barba prolixa: breui capillo: ſilentio alto: ſupcilio ſeuero: piloſis brachiis & pallio ac baculo præ ſe ferunt: & ſe habere oſtentant: q fœdiſſima illa ſodomitica peccata in ſe admittunt. Et ita peius peccant tales ſimulatores, q̄ indocti: q ſimplicitate quadā ſe non alios q̄ ſint pfitentur. Non q melius ſit publice q̄ ſecrete peccare. (Dictū eſt enim: Si non caſte tn̄ caute) ſed quia non ignorātia aut fragilitate: ſed manifeſta malitia peccat. Difficilius. n. eſt ſimulare bonū virum, q̄ eſſe: & tn̄ malunt ſimulare, q̄ eſſe. & plus laboris ſumunt, vt videantur boni, q̄ boni vt ſint: & ita ex deliberatione mali ſunt. Ordo eſt: Nulla fides. i. nulla firma credelitas eſt ſup. adhibenda fronti. i. apparatui exteriori. enim pro quia. qs vicus. i. regio in ciuitate: aut cohabitatio hoium i agro nō abundat triſtibus. i. ſeueris: & rigidis in vultu ſup. & obſcænis. i. turpibus in vita. q. d. nullus vicus non abundat: immo qlibet abundat. Et q̄rit per indignationem. caſtigas ſup. ne tu turpia: ſcilicet facta alioꝝ. cum ſis foſſa. i. lacus & ſcintina notiſſima inter cinædos. i. paticos: qui patiuntur muliebria præciſi. ſocraticos. i. qui fingunt ſe in doctrina ſocraticos. i. caſtitatis & aliorum bonoꝝ morū præceptores. q. d. non te decet id facere: quia nō eſt ferendū a tecum amiſeris auctoritatem. Membra ſup. tua hiſpida. i. piloſa & hirta. & ſetæ duræ. i. pili tam magni & duri vt ſetç porcorum. Sūt enim ſetæ in porcis: villi in leonibus: lana in ouibus: pilus in equis & hominibus: ſquāmæ & ſpinæ in piſcibus: plumæ in auibus & cætera. per brachia. i. quæ videntur circa brachia. promittunt qdem. i. pollicentur nobis in te animū atrocem. i. robuſtum & virilem. ſed mariſcæ tumidæ. i. vlcera inflata more fatuarū ficuū generata ex fœdo & abhominabili coitu, cæduntur. i. inceduntur & aperiuntur ferro tibi. in podice leui. i. in ſede naturali depilata ex frequenti ſubactione. lene enim eſt non aſperꝝ & politū: vt qui ſine barba ſunt lenes dicunt̄: & habet primā longam ſic. cædunt̄ medico ridente: qa nouit cauſam vlceris eſſe turpitudinem tuā. Rarus ſermo & magna libido tacēdi eſt ſup. illis. i. eiuſmodi viris. Atq; p &. coma. i. capillus. breuior ſupcilio. i. non demiſſus vſq; ad ſupcilium eſt ſup. illis. Ergo cum ita ſit: q ſimulant ſe caſte & ſancte viuere, cum ſint turpiſſimi. Peribonius. i. diuulgator turpitudinis ſuæ. vel Peribomius Cinædus Cybeles matris Deoꝝ: dictus a peri: qđ eſt circū. & bomos ara: quaſi circum arā verſatus. & ponitur pro quolibet ex ſimplicitate peccatū ſuum prodente. Verius. i. tolerabilius: qa confitenti verum ignoſcere ſolēt & Dii & hoies. & magis ingenue. i. vt ingenuū. i. natura liberum decet: quia furū & ſeruorum eſt mentiri: ingenuoꝝ veritatē fateri: neq; diſſimulare: & aliud in corde: aliud in ore habere: ſup. agit aut facit. Ego imputo hunc. i. talē. i. talis viri vitā fatis. i. iudico q talis ſit ſecutus inclinationē naturæ: & q ex ſimplicitate non ex malitia peccet: q fatetur vultu & inceſſu morbū. i. peccatū: qđ eſt aiæ morbus, & ſi perſeuerat mors. Et ſimplicitas hoꝝ. i. qui peccant: nec tegunt peccata eſt miſerabilis. i. digna miſeratione. Ipſe furor. i. violētus impetus: cui neſciunt moderari ita vt fuere videantur. dat his. i. huiuſmodi veniā. Sed peiores ſup. ſunt q inuadūt. i. increpant & laceſſunt talia. i. tale ex ſimplicitate peccantes: vel talia facta ex ſimplicitate peccātium. verbis Herculis. i. grauiſſimis qualibus vſus eſt Hercules contra voluptatem ſe allicere volētē. & locuti. i. poſtq̄ diſputauerūt de virtute. i. de fortitudine & caſtitate. agitant. i. mouent. dū ſubigunt̄. clunē. i. podicē qđ non decet: quia nemo patitur ſe ab iniquiore reprehendi. Vnde Varillus infamis. i. p turpitudinem vitæ infamatus ait ad Sextum virū in verbis ſeuerū, ſed cinædū: o Sexte ego verebor. i. putas ne q cū reuerētia timebo te ceuentē. i. artificioſe turpitudinem patientē: & poſteriora tua motantē. q. d. minime. Nā quo. i. in quo ſup. ſum deterior. i. minoris dignitatis aut pretii te. i. q̄ tu. q. d. in nullo. & ita nō debes me reprehendere. decet enī vt rectus. i. recte incedens derideat loripedē. i. oblique incedentē: nā loripes in India anguium more ingreditur teſte Plinio. & albus. i. mundus & pulcher Aethiopem. i. fœdum & turpem. vel albus. i. bonus Aethiopem. i. nigrum: hoc eſt malum.

¶ Quis tulerit: qs non indignet̄ ſi ſeditioſus vir: quales fuerunt Gracchi: ſeditioſum rephēdat? Tiberius. n. & C. Gracchi fratres Africani ſuperioris ex filia nepotes: vtriq; tribuni plebis. cū leges agrarias nō ſine nobilitatis indignatione tuliſſent, cæſi fuerunt. Tiberius in Capitolio a P. Scipione Naſica fragmento ſubſelli, Caius in ponte Sublicio aut ſua, aut ſerui Eupheri manu. Quis cælū terris? quis ira non confundatur, & clamet. vt eſt apud Terentiū: O terra, o cælū, o maria Neptuni. Sic. n. faciunt q ira vehementer incenduntur. Diſpliceat Verri? C. enim Verres. Cn. Pōpeio, & M. Craſſo cōſulibus in Sicilia quæſtor fuit: quā per triennium nemine ſuccedente tenuit. vbi libidinoſe, auare, crudeliterq; verſatus eſt. ſuccedente tandē Metello reuerſus Romā a Siculis repetundarū eſt accuſatus. cām egit Cicero: cuius actiōes adhuc extant, Verrinæq; appellantur. Homicida Miloni: homicidā appellat Milonem q occiderit P. Clodium. Nam Miloni cum Clodio ſummæ erant inimicitiç ex eo maxime, q Milo Ciceronis erat amiciſſimus. In eo reducendo enixiſſime operā nauauerat. Et P. Clodius reſtituto Ciceroni infenſiſſimus. In petitiōe igitur cōſulatus Miloni aduerſatus eſt

Clodius

Clodius: & ſæpe inter ſe Milo & Clodius cum ſuis armatorum factionibus Romæ depugnauerant. Proficiſcenti præterea Miloni Lanuuiū: ex quo erat municipio: occurrit Clodius circa horam nonā paulo vltra bouillas rediens ab Aricia. Vehebatur Clodius equo, Milo rheda cū vxore Fauſta filia L. Syllæ dictatoris. ſeqbaſ eos magnū ſeruorū agmen: inter quos gladiatores quoq; erant: cum ſeruis Clodii rixā cōmiſerunt: ad quē tumultum: cū reſpexiſſet Clodius minitabundus humerū eius Birria vnus ex gladiatoribus rumphea traiecit. Clodius vulneratus in tabernā proximam Bouillis delatus eſt. Milo vt cognouit vulneratū Clodium: cū ſibi periculoſius illud etiā viuo eo futurum intelligeret: occiſo autem magnum ſolatium eſſet habiturus etiamſi ſubeunda eſſet pœna exturbari tabernam iuſſit: atq; ita Clodius latens extractus multis vulneribus cōficitur. Cadauer eius in via relictum: quia ſerui Clodii: aut occiſi erant: aut grauiter ſaucii latebant. Lege Pædianum, Appianum, Ciceronem ꝓ Milone. ¶ Clodius accuſet mœchos: nam Clodius, de cuius cæde modo dictū eſt, cum Pompeiam vxorem Cæſaris tūc te amaret: habitu muliebri ingreſſus eſt domū Cæſaris tunc ſummi pontificis: vbi ſacra Bonæ Deæ: quæ quotānis in domo pontificis celebrari cōſueuerant nocte celebrabanſ. Inter mulieres primo latuit: deinde cū per ædes vagaretur cognitus eſt: ſublato a mulieribus clamore fugit: pollutaꝝ cerimoniarum reus factus eſt. Sed corruptis iudicibus eſt abſolutus: licet teſtimonio Ciceronis oppugnatus eſſet: q affirmauit Clodium cōtendētem ſe ea die ab vrbe ꝓcul abfuiſſe: domi ſuę (qđ verum fuerat) fuiſſe. Inde poſtea peſtiferum illud in Ciceronē Clodii ortū eſt odium: nunq̄ enim deſtitit Clodius Ciceronem inſequi: donec eū tribunus plebis vrbe expulit. ¶ Catilina Cethegū: nam L. Catilina vir patricius inita conſpiratione cū pluribus rempu. opprimere conatus eſt. Eius conſilium Cicero conſul prudentia ſua diſcuſſit. Inter cōiuratos fuit Cethegus vir magnæ audaciæ. Ait ergo poeta intollerandum eſſe: ſi Catilina coniurator ipſe: & cōiurationis princeps accuſet Cethegum ſceleris conſcium. ¶ In tabulam Syllæ: Sylla primus fuit: qui tabulam proſcriptionis ꝓpoſuit: idq; ſuperatis partibus Marianis: quē poſtea triūuiri Auguſtus, Lepidus, & M. Antonius imitati vnuſquiſq; aduerſarios ſuos propoſita tabula proſcripſit. Itaq; poeta eos diſcipulos Syllę appellat: quaſi imitatores: q idem quod Sylla fecerunt. ¶ Qualis erat: Domitianum a crudelitate notat: quem triumuiris comparat: & eis cæde hominum non abſimilem dicit. ¶ Qualis erat: periphraſis eſt ipſius Domitiani: qui Iuliam Titi fratris filiam, iam Sabino collocatam corrupit: & qdem uiuo etiam Tito: mox patre & uiro orbatam ardentiſſime, palamq; dilexit: ut etiam cauſa mortis extiterit coactæ conceptum a ſe abigere. vnde plinius Iunior ad corneliuum ſic ſcribit: Domitianum, ut illuſtraret ſæculū ſuum exemplo aliquo ſeueritatis Corneliam Maximillā ueſtalem uirginē abſentem, inauditamq; damnaſſe inceſti: cum ipſe fratris filiam inceſto non polluiſſet ſolum: uerumetiam occidiſſet. Nam uidua abortu periit. Philoſtratus libro ſeptimo ſcribit: Iuliam Domitiani ex filia fuiſſe neptem. ¶ Tragico concubitu, nefando, qualem tragici ſcribere ſolent: q ſtupra, inceſta, parricidia, & id genus nefanda flagitia in ſuis tragœdiis tractant. ¶ Reuocarat leges amaras: nam legem Iuliam, quę erat contra adulteros lata ab Auguſto (ut mox dicemus) reuocauerat. Lege item cauerat ne quis mas caſtraretur. Earum legū meminit ſic Martialis: Ludus erat ſacræ cōnubia fallere redæ: Ludus & imeritos execuiſſe mares. vtraq; tu ꝓhibes Cæſar: populiſq; futuris Succurris naſci quos ſine fraude iubes. Nec ſpado iam, nec mœchus erit te pręſide quiſquam: At prius o mores, & ſpado mœchus erat. ¶ Amaras omnibus: nam deprehenſi in adulterio ferro puniebantur ex lege Iulia. vt docet Iuſtinianus in inſtitutionibus. ¶ Ipſi Veneri, Martiq;: quaſi qui & ipſi in adulterio ſint dephenſi. Nam Venus cum Marte cōcubuit, Vulcanus cum id reſciuiſſet, accuſante Sole, lectū tenuiſſimis & adamātinis retibus cinxit: eoſq; in amplexibus iacentes & implicatos aperto cubiculo omnibus Diis præbuit videndos. ¶ Abortiuis: abortiuos appellamus immaturos fœtus: & ante legitimum tempus editos. Tranquillus in Augu. Illos ſenatores: quos vulgus abortiuos vocabat: ad modū peſſimum & ſplendorem redegit. Plinius in. xiiii. Aegyptus & ecbolinā habet abortiuos facientē. Abortus etiam inuenitur alia ſignificatione ꝓ ipſa. ſ. abortione. Vnde Pli. in. vii. Vobiſcū vnū appellabant e geminis: qui retēti vtero naſcereſ: altero interrempto abortu. Idem in eodē: Vno abortu duo puerperia egeſta. ¶ Iulia: Titi fratris filia. ¶ Vuluam: de vulua Plinius multa ſcribit libro vndecimo cap. xxxvii. ſic: Quod alio nomine locos appellant: hoc in reliquis animalibus vuluam. Hæc viperæ & intra ſe parientibus duplex. Oua generantium annexa ꝓcordiis. Et in muliere geminos ſinus ſub vtraq; parte laterū habet. Funebris quoties verſa ſpiritum incluſit. Quibus verbis oſtendit Plinius in muliere locos & vuluam dici: idemq; eſſe. Sed in reliquis animalibus vuluam tm̄ nō locos. Eſt autem vulua cōceptaculum fœtus in aluo: dicta q fœtū inuoluat. vterus idem eſt qđ vulua: idq; nō ſolum in mulieribus: ſed etiā in reliquis animalibus. Plinius in octauo de aſinis loquens: Sed incontinens vterus vrinam genitalem reddit ni cogatur in curſum verberibus a coitu. Vuluam lautæ fuiſſe gulæ cōſtat Horatius in epiſtolis: Obeſo Nil melius turdo: nil vulua pulchrius ampla. Sed cū duplici nomine appellaretur eiectitia. ſ. & porcaria: meliorem putauerunt eiecto partu q̄ edito. Eiectitia vocatur illa, hæc porcaria. Eiici autē dicitur fœtus cū ante tempus legitimū emittitur. Edi vero cū tēpore ſuo. Eiectio differt ab abortu: q illa grandioris fœtus eſt. Abortus quem Græci ἐκτρωμα appellant: intra quadrageſimum diem cōtingat. Quod autem Virgilius dixerit in equo: Vterumq; armato milite complent. Ideo fecit, quia dicturus erat: Scandit fatalis machina muros Fœta armis. ¶ Offas: ideſt fruſta carnis: & fœtus immaturos. Nam offam appellamus quicquid in tumorem creſcit. vnde Iuuenalis in vltima Satyra: Et nigram in facie tumidis liuoribus offam. offam porcinā cum cauda offam penitam dicebant. Plini. appellat offas amygdalas contuſas, & in vnum conuolutas his verbis: Amygdalinū oleū quod aliqui vocant neopum ex fractis, & in offam cōtuſis exprimiſ. Et in. xiii. cap. x. Purgatū enim pomū tundunt, ſeruāt eius offas. ¶ Similes patruo: Domitiano, qui (vt dictū eſt) eā inceſtauerat. ¶ Nōne igiſ: ſenſus eſt: Merito inqt flagitioſi & ſcelerati contemnunt illos, q cū ſint vitioſi diſſimulata moꝝ turpitudine repſentāt Scauros viros graues & ſeueros. nam vbiq; a ſcriptoribus pro uiris ſeueris & grauibus ponuntur, Iuue. in Satyra. xi. Cū tremerēt aſit Fabios, durūq; Catonē: Et Scauros & Fabricios rigidiq; ſeueros Cēſoris mores ēt collega timeret. M. n. Aemiliū Scauꝝ ſummę itegritatis extitiſſe illud declarat apud Pli. q a Vario tribuno plebis poſtulatus quaſi ſocios & Latiū ad arma coegiſſet, rndit: Scaurus negat: vtri potius credendum putatis? pōt ēt hic locus referri ad hiſtoriam. Nam (vt ſcribit Sallu.) Aemilius Scaurus ex omnibus cōiuratis nobilis homo fuit: impiger: factioſus: auidus potētiæ: honoris diuitiaꝝ: cæterum callide vitia ſua occultans. vt ſit: nōne vitioſi hi cōtemnūt iure fictos Scauros, i. improbos & ſceleratos, qui vitia ſua non aliter occulcāt, q̄ M. Aemilius Scaurus occultauit. ¶ Vitia vltima. i. homines extremorum vitiorum caſtigata: ab iis qui præ ſe ferunt quandam morum ſanctitatem. ¶ Remordent: contra mordent: ſumptum a canibus: qui alieno laceſſiti morſu remordent.

¶ Quis tulerit Gracchos &c. Continuat partē ſuperiorē, qua oſtendit quod Cicero in Salluſtium dicit: Carere debet omni vitio, qui in alterum dicere paratus eſt. Et progrediſ ad reprehendendum Domitianum, qui cum in adulteros legem reuocauerat Iuliam: Titi fratris filiam quā auidentiſſime amauit: frequentibus abortiuis perire coegit. Valla tamē ſecutus Probum dicit de Claudio Cæſare intelligi: cuius cōſilio occiſa Meſſalina vxore pudiciſſima, Iuliā Agrippinam fratris filiam matrem Neronis reuocatā ab inſula in matrimonium accepit: cōceſſo iure nuptiarum ex ſenatuſcō. quem

Abhortiui

Abortꝰ

Vopiſcus

Vulua

Vterus

Offa

ASCẽ.

Non tulit ex illis toruum Laronia quendam
Clamantem toties, vbi nunc lex Iulia? dormis?
Ad quem ſubridens, felicia tempora, quæ te
Moribus opponunt, habeat iam Roma pudorem.
Tertius e cælo cecidit Cato, ſed tamen vnde
Hæc emis? hirſuto ſpirant opobalſama collo
Quæ tibi? ne pudeat dominum monſtrare tabernæ.
Quod ſi vexantur leges, ac iura, citari
Ante omnes debet Scatinia. reſpice primum
Et ſcrutare viros. faciunt hi plura, ſed illos
Defendit numerus, iunctæq; vmbone phalanges.
Magna inter molles concordia, non erit vllum
Exemplum in noſtro tam deteſtabile ſexu.
Tædia non lambit Cluniam, nec Flora Catullam,
Hiſpo ſubit iuuenes, & morbo pallet vtroq;
Nunquid nos agimus cauſas, ciuilia iura
Nouimus? aut vllo ſtrepitu fora veſtra mouemus?
Luctantur paucæ, comedunt colliphia paucæ.
Vos lanam trahitis, calathiſq; peracta refertis
Vellera, vos tenui prægnantem ſtamine fuſum
Penelope melius, melius torquetis Arachne,
Horrida quale facit reſidens in codice pellex.
Notum eſt, cur ſolo tabulas impleuerit Hiſter
Liberto, dederit viuus cur multa puellæ
Diues erit, magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube, atq; tace. donant arcana cylindros.
De nobis poſt hæc triſtis ſententia fertur.
Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas.

dicit frequēter abortum appetiſſe apud Claudiū: ne ex ipſo cohærede Neroni filium pareret: cui ſparabat imperium. & paulopoſt: Certum eſt Claudiū taxari: qui fratris filiam duxit vxorem Agrippinam occiſam vxore Meſſalina. Agrippina aūt erat Neronis mater. hæc ille. Quibus cum Calderino Mancinellus cōſtāter refragaē. Quia vero poeta pollicitus eſt ſcribere in ſepultos: poſſet eſſe ratio cur Probo cōſentiremus: p̄ſertim cū non ſit veriſimile ipſum in Domitianum adhuc viuētem talia auſum fuiſſe. Verūtamen ſicut Perſius in Neronē ſcribit: ſic tn̄ vt de aliis videatur loqui: ſic Iuuenalis in Domitianū. nā multa ſunt quæ de Domitiano dici probāt: & potiſſimū verba Plinii plurimaq; de Claudio, vel qd̓ non quadret ipſum in principem viuentē ſcripſiſſe: ſed dicemus ſcripſiſſe: non ediſſe donec in exiliū miſſus eſſet. deinde quia tot dicit quod Claudio cōpetit: qui adulterio aſſumptā tot facere coegerat: ſed id in fratris filiā Domitianus facere poterat. Tum quod patruo ſimiles dicit offas .i. difformes: qualis erat Claudius vſq; adeo: vt Antonia mater eius eum portentū hoīs diceret: nec abſolutū a natura: ſed tantum inchoatū: & ſi quē ſtultitiæ arguebat filio ſuo ſtultiorem dicebat. Vel poſſumus dicere patruo ſimiles: quia ex patruo cōceptas & iam formatas ad imaginem patrui .i. fratris patris. ſolent enim liberi patris effigiē p̄ſe ferre. Offas aūt dicit fruſta carnis .i. oſſa, carnē, & ſanguinē quo embrio coaugmentari debebat. Demū quia dicit nuper: quod de pluſculo tp̄e q̄ dudū accipiendū docet Valleñ. Laurētius. & ita de Claudio potius q̄ de Domitiano. Verū Vallem. docet ſecundū modum rei accipiendū eſſe ita: vt interdū de pluſculis menſibus dicatur. Itaq; in vtrūq; dici poſſet: ſed ſubtiliter in Domitianū dictū accipe. Vltima vitia .i. vitioſi infimę dignitatis per emphaſim. Ordo eſt: Quis tulerit .i. paſſus fuerit, vel ſuſtinuerit, aut tolerauerit: Gracchos viros illos nobiliſſimos, ſed ſeditioſiſſimos. querentes .i. querelā depōnētes apud populū de ſeditiōe .i. q̄ alii ſint ſeditioſi. q.d. nemo. Quia non miſceat .i. confundat mixtū inclamādo cælum terris. ſicut in Terentio: O cælum, o terra, o maria Neptuni. hoc aūt faciunt maxime irati, qui neſcientes qd̓ primū incuſent: omnia ſimul inclamant. quis ergo non commiſceat terris cælum, & cęlo mare: quaſi dicat nemo non cōmiſceat: quia quilibet cōmiſceat ſi fur diſpliceat Verri maximo furi. ſi homicida Miloni notiſſimo parricidę, q Clodium occidit. Et ſi Clodius adulter manifeſtiſſimus, q Caii Cęſaris vxorem ſolicitans, & interpellans de adulterio deprehenſus eſt: accuſet mœchos .i. minores adulteros. Nam mœchum nō ſimplicē fornicariū: ſed adulterū dicimus. Et ſi Catilina vir in patriam coniuratiſſimus & caput cōiurationis accuſet Cethegum cōplicem ſuum. Et ſi tres diſcipuli .i. imitatores Syllę .i. triumuiri, Lepidus, Antonius, & Auguſtus dicant: ſcilicet contra tabulā Syllæ, in qua plurima millia hominū proſcripta erāt. Qualis eſt cuiuſmodi erat .i. qualis reprehenſor erat, aliorū tranſgredientium legē, quā ipſe a ſe renouatam turpiſſime trāſgreſſus eſt. Adulter .ſ. Domitianus,

aut ſi matris Clodius. pollutus nuper cōcubitus tragico .ſ. tā turpi & immani eſt: vt a tragicis ſcribi mereatur. Quid enim tragœdia dignius: q̄ filiam fratris abortionibus necare: q; te uocarat .i. iterum in priſtinū vigorem vocarat. tunc .i. paulo ante leges latas .ſ. contra adulteros. amaras .i. acerbas & graues omnibus ſup. mortalibus: quia tunc oēs erant fere adulteri: atq; timendas ipſi Marti, & Veneri: q etiam in adulterio deprehenſi erant: hoc eſt etiā Diis & deabus. Pli. autē ad principium ſecundi naturalis hiſtoriæ dicit: Dementiæ eſſe credere matrimonia aut adulteria inter Deos fuiſſe. Poetæ autē aut hiſtoriam: aut rem phyſicā intelligunt: aut mores ſignificant. Tunc enim Mars cū Venere coit qn̄ planetarū illorū coitio eſt: quæ res fulgura excitat: & ita Vulcano proditū dicitur adulteriū. Moraliter facile Venꝰ Marti .i. viro belli coſo coit: qui: (vt in .vi. huius dicet) ferrū eſt qd̓ amant mulieres .ſ. libidinoſe. cum .ſ. quādo. Iulia ſolueret .i. aperiret vel laxaret per potiōes & veneficia vuluam: ideſt receptaculum foetus .i. loculos, vel (vt dicunt) matricem. fœcundam: ideſt frequenter cōcipiētem. tot abortiuis: ideſt immaturis foetibus. & effunderet: ideſt extra funderet: & eiiceret offas: ideſt fruſta carnis cum ſanguine. ſimiles patruo: ideſt repreſentantes effigiem patrui: ideſt fratris patris: vnde conceptæ erāt. Vel turpes: vt patruus erat. Igitur cum ita ſit quod qui vitia reprehendūt: & mores docent: & leges ſanciunt: aut in priſtinum vigorem vocant cōtra reprehēſionē doctrinā & leges turpiſſime faciant. Non ne vltima vitia: ideſt contemptiſſimi homines vitioſi in vltima dignitate conſtituti. contemnunt iure ac merito Scauros fictos: ideſt nobiles & factioſos per fictionem vitia ſua occultātes: ſicut Marcus Aemilius Scaurus: vt recitauit Mācinellus ex Salluſtio. & ipſa vitia morſa: ideſt ipſi vitioſi. caſtigata: ideſt reprehenſa & per reprehenſionem acerbam. remordent: ideſt viciſſim mordent vnde morſa ſunt: quaſi dicat maxime. Ex quo infert quod ſequitur.

¶ Non tulit: ſatis vrbane poeta inducit mulierem: quem virorum vitia inſectetur. ¶ Laronia: Martialis Laroniā oſtendit fuiſſe diuitem & viduam: Abnegat & retinet noſtrū Laronia ſeruum: Reſpondet orba eſt, diues, anus, vidua. ¶ Clamantem toruum: pro torue: ideſt terribiliter. nomen pro aduerbio. ¶ Lex Iulia: hoc enim clamabat quaſi adulteria & cętera flagitia ſibi diſplicerent. Erat enim (vt dictum eſt) lex Iulia lata ab Auguſto Cæſare: quæ temeratores (ut modo diximus) nuptiarum ferro puniebat. Cuius legis ita meminit Suetonius: Ex integro leges ſanxit ſumptuariā: & de adulteriis: & de impudicitia: de ambitu: de maritandis ordinibus. Vulpianus quoq; in titulo ad legem Iuliam ſic iquit: Hæc lex data eſt ab diuo Auguſto. Nec mirum appellatam Iuliam: cum ab Auguſto ſit lata. conſtat enim ipſum C. Octauium ab Iulio Cæſare teſtamento ex dimidia parte hæredem inſtitutum nomen C. Cæſaris ſibi abſumpſiſſe. poſtea rebus compoſitis, & omnibus prouinciis in certam formam redactis, Auguſtus quoq; cognominatus eſt: & menſis Sex-

IOAN. Brit.

tilis

tilis in honorem eius appellatus: vnde & Iuliū portum ap/
pellat Suetonius:quē Auguſtus effecit apud Baias. Quem
portū Virg.in.ii.Georgi.in laudē Auguſti Cæſaris ſic cele
brat. An memorē portus, Lucrinoq; addita clauſtra: Atq; i/
dignatū magnis ſtridoribus æquor, Iulia q̄ pōto lōge ſonat
vnda refuſo: Tyrrhenuſq; fretis immittitur æſtus auernis. Et
Hora. i fine q̄rti libri Carminū appellat edicta Iulia edicta
Auguſti ſic: Nō q pfundū Danubiū bibūt, edicta rūpent Iu
lia. ¶ Dormis: quæ non excitaris ad coercendos adulteros.
Sub ¶ Ad quē i ellige damantē. ¶ Subridēs: parū ridēs velut idi
gnabunda. Nā ſub in cōpoſitione plerūq; parū ſignificat. vt
ſubtriſtis.i.aliquantulū triſtis. Subiratus paululū iratus. Per
ſius: Subriſit molle puella. ¶ Subridēs i ſubaudi ait. ¶ Felicia
tpa: ironicos dictū. ¶ Opponāt: tanq̄ qui obſtes vitiis. ¶ Ha/
Pudor beat iā Roma pudorē: iam pudore inquit Roma vincat: ne
quid turpe faciat cum exemplū habeat tā pbatorū virorū:
eſtq; p ironiā pnunciandū. eſt aūt pudor timor iuſtæ repre/
henſionis. ¶ Tertius e coelo: licet plures (vt præclare docet
Gel.) fuerint Catones: duo tamē magni fuere nois: vt gra/
uiſſimi & ſeueriſſimi, Cato cēſori⁹, q libros de re ruſtica edi
dit, & Cato q poſt mortē Vticēſis eſt cognominatus. Cuius
tanta apud ciu:s Ro. auctoritas fuit: vt etiā orator qdā in
dicēdo, cū vnico teſti nō eſſe credendū diceret, nec ſi Cato i
quit is foret. plerūq; ēt ad rēs incredibiles, puerbii loco rñde
baſ: Nec ſi Cato ipſe diceret, fidē eſſe adhibendam. Ceteros
quoq; pdigos atq; luxurioſos: cū qd ſeuere de cōtinētia loq̄
renſ deriſiue Catones appellabāt. Et ſiqs (vt ſcribit Vale.)
ſanctū & egregiū ciuē ſignificare volebat ſub noie Catonis
diffiniebat. recte igiſ hūc appellat tertiū tāq̄ grauē & ſeuer
cēſorē, q̄ſi cælitus demiſſum i terras. Simulq; ad illud alluſit,
qd Lactantius meminit: Illos de cælo cecidiſſe exiſtimatos
quoꝝ virtus eēt i admiratiōe. Cēſoriū aūt Catonē oſtendit
Sene. ad Luciliū non minus reip. fuiſſe vtilē, q̄ Scipio. alter
.n. cū hoſtibus nr̄is bellū, alter cū moribus geſſit. Cū igiſ dr:
Tertius e cælo cecidit Cato: puerbialis ē ironia i viros val
de ſeueros, alienæq; vitæ cēſores. ¶ Sed tū vñ: hęc iterroga
Balſa/ mum tio illuc rēdit: vt oſtēdat illū eē neqſſimū: qñ more cinędorū
& molliū vnguētatus ſit. ¶ Opobalſama: odores pretioſiſſi/
Opo/ balſamū mos ex ſucco balſami. opobalſama eni dicunſ ſucci balſami.
opos.n. ſuccū ſignificat. Xylobalſamū aūt appellaſ balſami li
Xylobal ſamum gnū. Xylon.n. græce, lignū ſignificat latine. Carpobalſamū,
Carpo/ balſamū fructus. Carpos.n. fructū ſignificat. Arbor ipſa balſamū dr:
q̄ (vt docet Pli.) incīſa vitro, aut lapide oſſeiſve cultellis ſuc
cū emittit: q oibus odoris pferſ: & vni terrarū Iudæę arbor
Taber/ na cōceſſa. ¶ Hirſuto: hiſpido & piloſo ad diſſimulandā molli/
ciē. ¶ Dñm: Pharmacopolā. ¶ Tabernę: officinę vnguētariæ:
quā græci myropoliū appellāt. dicta taberna q tabulis clau
datur. vnde & tabernacula dicta ſunt: & inde cōtubernales.
Scati/ nia lex ¶ Ne pudeat: ironice dictū: & geſtu adiuuandū. ¶ Q ḋ ſi ve/
xanſ leges: ſenſus eſt: Si exiſtimas, inqt, vt grauis cēſor leges
eē citādas i adulteria. In primis lex Scatinia ē citāda: q̄ lata
fuit cōtra eos qui muliebria patiebanſ. nā poeta tota Saty/
ra inſectaſ tale genus hoium: vt ſpurciſſimū: q lege Scatinia
puniebanſ: quā Scatinius quidā Aricinus tulit. cuius ita me
minit Cicero in tertia Philippica: Quod aūt municipiū nō/
cōtēnit is, q Aricinū tātopere deſpicit vetuſtate antiquiſſi/
mū: hinc Voconiæ: hinc Scatiniæ leges. Eius legis ſic memi/
nit Auſo. ſcribēs in mollē & effœminatū: Scatiniam metuēs
nō metuit Ticiā. Lege Scatinia quoſdā ex vtroq; ordine cō
demnauit Domitia. auctor Tranquillus. Alii cōtra prædico/
nes ſtatutā falſo cōtendūt, nomenq; accepiſſe, ab eo C. Scati
nio: q (auctore Vale. lib. vi) vim filio Marcelli inferre auſus
eſt: & accuſant patre dānatus. Nam leges nomen accipiunt
a latoribus: non autem reis & ſontibus. Et tota indigna/
tio poetæ eſt in molles, & patiētes muliebria. ¶ Leges ac iu
Lex ra: Lex a iure ciuili hoc modo differt: vt lex ſit tanq̄ iuris ci/
uilis mater. Nam (vt ſcribit Papinia.) Ius ciuile ē quod ex le
gibus, plebiſcitis, ſenatus cōſultis, decretis principū, aucto/
Ius ciui le ritate prudentium venit. Eſt autē ius ciuile quod quiſq; po/
pulus ipſe ſibi conſtituit: quaſi ius pprium ipſius ciuitatis.

Iuris præcepta hæc ſunt: honeſte viuere: alterū non læderet
ius ſuum vnicuiq; tribuere. Ius (auctore Celſo) eſt ars boni
& æqui. Huius ſtudii duæ ſunt poſitiones. Ius publicum & **Ius pu/ blicū &**
priuatum. Publicū ius eſt qḋ ad ſtatū reip. ſpectat. Priuatū **priuatū**
quod ad ſingulorꝝ vtilitatē. Ius nōnunq̄ pro neceſſitudine
ēt dicimus: veluti eſt ius cognationis vel affinitatis. De iure
autem multa in digeſtis ex ſententia Vulpiani, Modeſtini,
Pauli, Cai, Martiani, Papiniani, & p̄cipue Pomponii de ori
gine iuris. Lex autē eſt (vt diffinit Ariſtoteles in rhetoricis **Lex**
ſuis) cōmunis ciuitatis cōſenſus: q ſcriptis pręcipit q̄o vnū
quodq; agendū ſit. Nā (vt ſcribit Modeſt.) virtus legis eſt i/
perare, vetare, permittere, punire. ¶ Plura: digna reprehēſio/
ne, q̄ mulieres. ¶ Sed illos: occurrit tacitæ q̄ſtioni. poſſet.n.
dicere: Quare nō puniunſ ſi plura ſcelera cōmittunt: rñdet
illos defendi, q̄a multi ſint: & alterꝝ alterius vitiū occultare.
nā qḋ malo exēplo fit a multis, ſolet ipunitū eſſe, & quodā/
modo deſinit eē pbri loco cōmune maledictū, malefactūue.
¶ Phalāges iunctæ vmbone i ſumpta eſt trāſlatio a re milita/
Phalāx ri: in q̄ pedites ſe inuicē tuenſ ab hoſte. Nā phalanx (vt a Ser
uio diſſentiamus) nō eſt vt ipſe exponit legio lingua mace/
donica: licet p quādam ſimilitudinē apud Virg. in.ii. ita acci
piaſ: Et iam argiua phalanx. ſed pprie phalanx eſt, cū pedi/
tes ita ſe iſtruunt aduerſus hoſtē, vt pares oēs cōnexis ſcutis
ipetū faciant in hoſtes. Vñ ſæpe Cæſar in cōmētariis: Facta
phalange. Sed q̄a hoc primū fuit a Macedonibus inuētū (vt
ſcribit Liuius lib. iii. de bello macedonico) ideo phalanx vo/
cabulū eſt macedonicū. verba ſunt Liuii: Et cohortes inuicē
ſub ſignis, quæ cuneū macedonū (phalangē ipſi vocāt) ſi poſ
ſent vi perrūperent, emittebat. vnde & Vegetius lib. iiii. de
militari oſtendit phalangē cōſtructionē quandā eſſe militū:
quā modo cuneatā: modo quadratā appellat: q iſtar cunei &
quadratæ formę cōpoſita in hoſtē progrederet. Quintus ēt
Curtius huius rei ſic meminit: Macedones Phalangē vocāt
peditum ſtabile agmen vir viro, arma armis conſerta ſunt.
Plinius lib. vii. ait phalangas ſignificare fuſtes, qbus Afri prę
lium cōtra Aegyptios primi fecerunt. Phalangius, ſiue pha/
lāgiū (nam vtrunq; dicitur) eſt (auctore Plinio) genus ara/
Vmbo nei. ¶ Vmbone: hoc loco ſcuto. Vmbo aūt pprie p media par
te ſcuti eminētiore capiſ. ¶ Non erit vllū: nō inuenies inquit
rē tam nefandā in ſex fœmineo: vt mulier mulierē ineat. qḋ
inter viros frequēti eſt in vſu. carpit tñ Iuue. alibi Laupheā
& Medulinam q tribades eſſent inter ſe: Lenonum, ancillas
poſitas Laupheia corona Prouocat: & tollit pendentis p̄mia
coxæ: Ipſa Medullinæ frictū criſſantis adorat. Tale mōſtrū
libidinis dicit Sappho excogitaſſe: vnde maſcula eſt appella
ta. Hora. in epiſtolis: Temperat Archilochi muſam pede ma
ſcula Sappho. ¶ Tædia nō lambit Cluuiā: ſellatorem notat,
qui & lambere & lingere alterꝝ dicitur. Martia. Linguas nō
mihi: nam proba & puſilla eſt. Mulieres etiā id turpitudinis
exercuerūt. Philenē.n. notat Martia. Vndenas vorat in die
puellas. ¶ Hiſpo ſubit iuuenes: nomen fictū infamis. ¶ Subit
iuuenes: verum ad fallādum, an vt ineaſ a draucis. ¶ Vtroq;
morbo: vtraq; turpitudine nefanda: cum & ſellaret & pędi
caretur. ¶ Nunqd nos agimus: adeo, inquit, impudentes eſtis
vt officia etiā muliebria vſurpetis: quod nos non facimus.
Nam nos cauſas in foro (quod veſtrum eſt) non agimus. Id
enim turpiſſimū hēbaſ in mulieribus. Vnde impudētiæ no/
tanſ Afrania Licinii Buteonis vxor: & Calfurnia, & Ame/
ſia, q cauſas egerint. vt ſcribit Vale. ¶ Cauſas: negocia forē/
ſia. Nā cauſa (vt finit Apollodorus). ē negociū omnibus ſuis
partibus ſpectans ad quæſtionem. aut cauſa eſt negocium,
cuius finis eſt controuerſia. Iſocrates cauſam ait eſſe quęſtio
nem finitam ciuilē aut reꝝ cōtrouerſiam in perſonarum fini
tarū cōplexu. ¶ Fora veſtra: tria eni erāt fora: vbi iura redde
banſ. Papi. in Siluis: Nec ſaltē tua dicta cōtinentē: Quæ tri/
no iuuenis foro tonabas. Mart. Lis te biſdecimæ numerātē
frigora brumę Cōterit vna tribus Gargiliane foris. De qui
bus ſic Tranquil. in Aug. Fori extruēdi cauſa fuit hoium &
iudicioꝝ multitudo: q̄ videbaſ nō ſufficiētibus duobus etiā
tertio idigere. hoꝝ primū appellatū eſt Romanū: vel vetus,

alterum extruxit C. Cæſar. Papi. in pri. ſilua: Cæſarei ſtat ſe
de fori. Tertium (vt dictũ eſt) erexit Auguſtus cũ æde Mar
tis Vltoris: Mart. i. viii. Foroq; triplici ſparſus Ante equos
omnes. i. ante omnes iudices: qui ex equeſtri ordine eligebã
tur. Idẽ in. iii. ad Sextũ: cauſas inquis agã Cicerone diſerti⁹
Forum ipſo: Atq; erit ĩ triplici par mihi nemo foro. Dicta aũt fora
a ferendo: ꝙ eo lites ferant̃. Fora itẽ appellamus loca: vbi res
venales exponunt̃. Vñ dicimus forũ frumentariũ: forũ olito
riũ: forũ vinariũ: vbi frumẽta, olera, & vina vẽdunt̃. ❡ Lu-
ctant̃ paucæ: ſi forte inqt acciderit: vt mulieres luctent̃, pau
cæ tamẽ luctant̃. neq; n. negare potuit: nã alibi a Iuue. notan
tur: Edromydas tyrias: aut fœmineum ceroma quis neſcit:
Aut quis nõ vidit vulnera Pali: Quẽ cauat aſſiduis ſudibus
ſcutoq; laceſſit. ❡ Coliphia: vocabulũ eſt græcũ: ſcribiturq;
Coli- ſic: κωλήφιον: & non forma (vt quidã falſo putauerunt) di
phiũ minutiua. ſignificat autẽ panẽ luctatorũ: qui vim comeden-
tiũ mẽbris adderet: κῶλον eni mẽbrũ ſignificat. & ἶφι robur.
Plautus ĩ Perſa: Coliphia ne mihi icocta detis. Mart. notãs
Philenẽ impudiciſſimã: Nec cœnat prius: aut recũbit: Anteq̃
ſeptẽ vomuit meros deunces: Ad quos fas ſibi putat reuer-
ti: Quã coliphia ſexdecim comedit. ❡ Vos lanã trahitis: aut
carminatis, aut e colo ducitis. ❡ Vellera lanæ dicunt̃ & lani
cia a vellẽdo & laniãdo, eo ꝙ ante inuentã tonſurã ex oue la
Cala- niarent̃, vellerẽturq;. ❡ Calathis: dictio eſt græca: apud nos
thus nõ ſolũ ſignificat calicem vinariũ: vt illud Virgi. Vina nouũ
fundã calathis aruſia nectar. Et ĩ diſtichis Mart. Calathi lo
quuntur: Nos Satyrus: nos Bacchus amat: nos ebria tigris
Perfuſos dñi lãbere docta pedes. ſed etiã ꝓ genere ciſtæ po
nit: vt hoc ĩ loco. Et Virg. in Bucolicis: Tibi lilia plenis Ecce
ferũt nymphæ calathis. ❡ Melius Penelope torq̃tis ĩ ſupatis
inqt nendo Penelopẽ ipſam, & Arachnẽ. vtraq; eni lanificii
ope laudant̃. Penelope Icarii, & polycaſte filia vxor Vliſſis ſũ
mæ pudicitiæ exẽplo fuit ſęculo ſuo: lanificio & telã texẽdo
abſentiã & mariti deſideriũ ſolabat̃, & ꝓcos fruſtrabat̃. qbus
(vt tradit Home. i. Odyſſea) pmittebat ſe ĩ matrimoniũ itra
diturã, cũ abſoluta eſſet tela. Sed qd̃ iterdiu texuerat, noctu
retexebat, qd̃ tetigit Ouidius: Nec, mihi q̃rẽti ſpatioſam fal
lere noctẽ, Laſſaret viduas pẽdula tela manus. ❡ Arachne:
puella fuit Lyda: q̃ (vt ferũt fabulę) ĩ lanificio cũ Pallade cer
tauit: & cũ Deã forte ſuperet, ab ea in araneã ẽ cõuerſa. Hęc
(auctore Plinio) linũ & retia inueniſſe fert̃ filius vero Clo
ſter fuſum. ❡ Horrida: inculta. ❡ Quale. ſ. ſtamẽ. ❡ Facit pel
lexinam pellices cũ ſenſerint ab amatoribus deſertæ ad ſta-
mina, lanificiumq; ſeſe accõmodant victũ quęritãtes. Vnde
Horatius in Odis de turpi anu: Te lanæ prope nobilẽ To-
ſæ Luceriã, non citharæ decent. Pellex ꝓprie appellatur il-
la quæ cõſuetudinẽ adulterii cum eo habet, cui ſit vxor. di-
Pellex citurq; pellex nõ tantũ viri: quantũ etiã vxoris. vnde Sallu-
ſtius in inuectiuis in Ciceronẽ: Filia matri pellex tibi iucun
dior, atq; obſequentior q̃ parenti par eſt. Dolebella (vt ſcri-
bit Suetonius) obiiciẽs Cæſari, ꝙ Nicomedi ſe obſcœne ſũ-
miteret, eum appellat pellicẽ reginæ. Horatius loquens de
Medea ſic ſcribit: Hoc delibutis vlta donis Pellicẽ ſerpente
fugit alite. Ouidius in ſexto Meta. Pellex ego facta ſororis.
Idẽ in eodẽ. Sed non attollere cõtra Suſtinet hęc oculos pel
lex ſibi viſa ſororis. Idẽ in decimo: Tu ne eris & matris pel
lex, & adultera patris. Iuſtinus libro primo: Per internuncios
quærit a filia q̃ inter regias pellices erat. a pellice fit pellica-
tus: ſicutis a cõcubina cocubinatus. ❡ In codice. i. vili ſcamno
. i. trunco. Nã (vt ſcribit Theophraſtus) ea pars arboris: quę
terrę inhęret radix vocat̃: ſupra radicẽ vſq; ad ſcamnũ arbo
ris codex: ſiue caudex: & truncus dicit̃. ex ſcamno exeunt ra
mi ex ramis ſurculi. ❡ Notũ eſt, cur ſoli: ſatis verecunde La
ronia eos inſectat̃: qui draucis abutebant̃: qualis fuit Hiſter
Pacuuius: qui captatione teſtamentorũ locupletatus liber-
tũ draucum ſuũ reliquit hæredẽ. De Hiſtro alibi poeta: Mo
ra nulla per Hiſtrũ Pacuuiũ: quin illud ebur ducat̃ ad aras.
Scimus, inquit, quare Hiſter Pacuuius libertũ ſuũ relique-
rit ſolũ hæredẽ. ❡ Tabulas. ſ. teſtamenti. Nã tabulæ nume-
Tabulę ro pluratiuo dicuntur, qbus cõtinentur contractus & cõ
uentiões. vt tabulæ dotis: tabulæ venditiõis: tabulę emptio Tabula-
nis, & teſtamenti. A tabulis fit tabulariũ & tablinum: quorũ rium
vtrunq; ſignat locum: vbi actus publici continent̃: De quo Tabli-
eſt apud Virg. in Georgicis: Inſanũq; forũ: aut populi tabu num
laria vidit. Pli. libro. xxxv. cap. ſecũdo, Tablina codicibus i-
plebantur, & monumentis rerum in magiſtratu geſtarũ. di-
cimus autẽ Tablinũ ſicuti figlinum: quod græci pinacothe
cã appellant, differentia tamẽ illa eſt, quod pinacothecis ta
bulæ pictæ. in Tablino rerũ (vt diximus) ĩ magiſtratu ge-
ſtarum monumenta cõtinebant̃. De extructione Tablini
& pinacothecæ Victruuius libro ſexto cap. quarto. ❡ Cur
multa puellæ. i. vxori ſuæ adoleſcenti. vt. ſ. turpitudinem ta
ceret. ❡ Diues erit magno: illa inquit ingentia munera con-
ſequet̃ a marito: quæ tacebit: cum is a draucis inibitur. ❡ Tu
nube: cum indignatione dictũ: quaſi puella auditis virorum
ſceleribus matrimoniũ aſpernet̃. ❡ Cylindros: lapillos eẽ ob Cylin-
longos ad ornatũ mulierum oſtendit Plinius libro. xxxvii. dra
capitulo ſexto, loquẽs de Beryllis: qui mira longitudine pla-
cebant, & ſetis elephantorũ religabant̃, ait enim ſic: Cylin-
dros quidã ex his facere malunt q̃ gẽmas ĩ quoniam eſt ſum
ma cõmendatio in longitudine. Quidam ꝙ anguloſos pu-
tant ſtatim naſci: & perforatos gratiores fieri medulla can-
doris exempta: additoq; auro repercuſſa: aut omnino caſti
gata cauſa perſpicuitatis ad craſſitudinem. Cylindros autẽ
appellant ꝙ formanti ſint ad ſpeciem cylindri: ideſt colũnel
læ: qua area æquari ſolet. Virgi. in primo Georgicorũ: Area
tum primum ingenti eſt æquanda cylindro. nomen autem
accepit a volubilitate. nam κυλίνδω idem eſt quod voluo.
❡ Poſt hæc: ſcelera veſtra ĩ cum deberetis vos ipſi de vobis
ſumere ſupplicium. ❡ Cenſura: animaduerſio & punitio. nã
cenſores moribus ciuitatis præerant. ❡ Coruis: ſceleratis: i-
puris, & ſpurcis ĩ quales habentur corui. qui fœda ſequun-
tur: & qui ore coire dicuntur. Martia. Corue ſalutator qua
re fellatur haberis. ❡ Columbas: ſimplices, & bonos quales
ſunt columbæ. vt ſit ſententia catholica.
❡ Non tulit ex illis &c. Inducit mulierẽ prędiuitẽ reprehen AS Ci.
dentẽ viros: & arguentẽ eos turpitudinis ſummæ. ea autẽ a
qbuſdã Lauronia: & ſic melius ſtat ratio metri: ab aliis. La-
ronia dicit̃. ſic quidã vt ſaluẽt metrũ ſcribũt Scãtinia ꝓ Sca
tinia. Dicit ergo poeta ſic: Cum quidam ex quibus turpiter
viuunt: & tamen alios ſeueriſſime caſtigant: forte muliercu-
las reprehenderet: & ſeuero ſupercilio tanquã magnus zela
tor honeſtatis & fidelitatis matrimonialis frequẽter clama
ret: vbi nunc es lex Iulia: quæ nõ cõdemnas iſtas adulteras?
dormis? Laronia quædam diues & potẽs ac ſuperba mu-
lier non valens eũ patienter audire: ſed ſicut moris eſt mu-
lieris: primum cum ironia quadã videtur eum laudare: tanq̃
ſit Catonis cõparandus. Deinde manifeſte reprehendit eũ
& conſequenter omnes viros: qui longe plura & grauiora
vitia, q̃ mulieres cõmittunt: & tamen quia plures ſunt & for
tiores ſunt, parcitur viris, & non mulieribus. Non eſt autem
inſtitutũ, ſiue intentio poetæ dicere qd̃ lex Iulia cõtra adul
teros & adulteras non eſt toleranda: ſed quod eam debeant
executioni mandare: aut curare vt mandetur: quę tali vitio
& maiori vacant. Quia ergo peccatũ contra naturam, qd̃ di
cit plurimos viros cõmiſiſſe, peius eſt, q̃ adulteriũ in mulieri
bus repertũ: ideo inuit ꝙ q̃ peius peccant. nõ ſufferuntur dũ
leuius peccãtes caſtigare volunt, Quod aũt peccatũ adulte
rii ſit multũ deteſtabile: patet ex lege veteris teſtamẽti: qua
adulteræ lapidabant̃. & ex legibus romanis, qbus licebat de
prehẽſos ĩpune corrigere. Quinetiã Chriſtus dñs nr̃, q dixit
Diſcite a me, qa mitis ſum & humillis corde: q deprehẽſam ĩ
adulterio e manibus inſidiantiũ prudẽter & clemẽter libera
uit: oſtendit ſummope diſplicere ſibi peccatũ adulterii dicẽs
Matthei. v. Dictũ ẽ q cũq; dimiſerit vxorẽ ſuã, det ei libellũ
repudii. Ego autem dico vobis: qa oĩs q dimiſſerit vxorẽ ſuã
excepta fornicationis cauſa: facit eã mœchari. Quãuis ergo
valde graue ſit peccatũ adulterii: tñ nõ ſatis cõuenienter re
prehẽdit̃ ab eo, q maiori crimine detinet̃. Nõ ergo tulit La-
ronia (de qua in Mancinello vidiſti) quæ nõ negat mulieres
peccare:

peccare:ſed ꝙ tantũ peccent. Vnde dicit:Non erit vllũ exem
plum in noſtro tam deteſtabile ſexu:exemplũ autẽ dicit qđ
quis inſpicit ad hoc vt poſſit imitari:Aliquãdo aũt exemplũ
dicit̃ grauiſſima punitio:q̃ ad terrorẽ aliorũ fit. Quia ergo
viros peius peccare ſed minus puniri q̃ mulieres videt. ideo
dicit:Dat veniã coruis, vexat cẽſura colũbas. Quę metapho
ra ſumi põt vel ex natura, vel ex colore. Ex natura qdẽ:qa
corui cadaueribus etiã foetidiſſimis veſcuntur:imo interdũ
humanis. Colũbæ non niſi rebus mundis. Ex colore aũt, qa
corui ſunt nigerrimi:oẽs colũbæ autẽ ſępe albæ:nunq̃ oĩno
nigræ:ſed nigra mala:alba vero bona dicunt̃:hæc eſt ſenten
tia. Artificioſe autẽ inducit̃ mulier diues id facere:quia mole
ſtę ſunt viris mulieres, diuites potiſſimũ reprehenſæ:quoniã
in ſexta Saty. dicet̃:Intolerabilius nihil eſt q̃ foemina diues.
At iterũ: Deprehenſis nihil eſt audacius illis. Quia ergo veri
ſimile eſt quod mulier potẽs amolli viro & effoeminato re/
prehenſa cõtumelioſa verba in eum reiiceret: & quia melius
mulieri q̃ viro quadret virorũ turpitudinẽ exprobare:pul
chre inducit mulierem diuitẽ & audacem id facientẽ: de cu/
ius audacia conqueritur Mar. qa ſeruum ſuũ detineat. Sunt
autẽ quędã vocabula in cõmẽtariis, & aliquando in textu ſi
ne quorũ intellectione auctor intelligi nõ poſſet:ideoq; licet
Pædico pes — foediſſima paucis exponẽda ſunt. Pędicones enĩ ſunt maſcu
lorũ concubitores:qui agũt. Patici:qui patiunt̃. Drauci: be/
ne mentulati, qui operã mollibus pręſtant. Fellatores, & fel
latrices:q & quæ pudenda lingũt & ſugunt: ſed qui patiun
tur irrumatores. Tribadea mulieres iter ſe q̃ſi virile munus
præſtãtes. Sed tranſeamus hæc ſordida quæ melius ignorã
tur, q̃ ſeriuntur:niſi vt vitentur. Ordo eſt:Laronia mulier il
la diues & imperioſa. non tulit .i. non tolerauit:nõ ppeſſa eſt
quẽdã poetæ ſcilicet notũ:ex illis videlicet hippocritis:phi
loſophos ſe dicẽtibus. toruum .i. fronte ſeuera & imiti, qua
Toruũ — lem taurus habet: & quicunq; minatur. Vnde Horatius al/
ludens ad bouem periculũ dicit de ſe dici:foenũ habet in cor
nu &c. Nec me latet omnes, quos quidẽ vidi, aut audiui ex/
ponere toruum ꝓ torue:ſicut notũ eſt apud Virgilium legi.
ſed ratio cur in eorũ ſententiã non eã eſt:quia bene cõuenit
ſuperioribus:vbi dictũ eſt: Fronti nulla fides:vt hominẽ ſe/
ueriſſimam frontẽ & triſtiſſimum ſupciliũ habentẽ: toruũ
dicat ab intorta frontis pelle, & ſuperducto ſupercilio. Præ
terea eſſent duo epitheta aduerbialia ſine cõiunctione:Cla/
mantem toties toruum. ſed ea tolerabilia ſunt, dum ſe mu/
tuo determinãt, ſicut valde diſerte locutus ẽ. Itaq; dici poſ
ſet:Clamantem toties toruũ .i. torue: quia tamen longius ſe
iunctum eſt a participio: & vicinius dictiõi quẽdam:ego ma
lui ſic conſtruere:quẽdam toruũ clamantẽ toties .i. frequẽtiſ
ſime. o lex Iulia quæ lata erat in adulteros:vbi ſup. es? nunc
dormis? quia ſcilicet tot adulteras pateris impunitas: & ita
credidit ſe Laronia notatam ab illo philoſopho. Ad qđ ſup/
ple dictũ philoſophi:Laronia ſubridens: ideſt parũ illuſio/
nẽ, aut irriſionem ridẽs inquit ſupple:O felicia tempora:vel
tempora ſunt ſupple iudicanda felicia, quæ moribus ſupple
malis te opponũt .i. cenſorẽ & caſtigatorẽ cõſtituunt. quod
per ironiã dicit, & addit ꝑ irriſionẽ. Roma hẽat iã pudorẽ
.i. vereat̃ publice peccare: & accipit cõtinẽs ꝓ cõtentis. Ro
mam pro Romanis. q.d. ſint Romani modo pudoroſi:quia
tertius Cato .i. ſeueriſſimus morũ cenſor:quales fuerũt duo
notiſſimi Catones:Cẽſorius: & Vticẽſis. cecidit e cęlo, qua/
ſi ad mores caſtigandos demiſſus ſit. Maris autẽ eſt quoties
numerus aliquorũ notus eſt: vbi quis reperitur illorũ ſimi/
lis numerum facere augere. ſic vt Horatius in ſermonibus:
Hæc mihi Stertinius ſapientũ octauus:quia ſeptẽ erãt gręe
cæ ſapiẽtes notiſſimi. & ita quidã Sappho, aut diuã Catha
rinã decimã muſarum dicunt. Sed tamen .i. q̃uis ita ſit ꝙ ſis
tertius Cato .i. ſeueriſſimus morũ cẽſor. dic ſupple bone cen
ſor vnde .i. abs quo pharamacopola .i. vnguentario. emis hec
oppobalſama .i. hũc ſuccum balſami, qui pretioſiſſimus eſt.
& nõ niſi a mollibus & effoeminatis ad vſum recipi ſolitus.
quæ ſpirant .i. ſuauem odorem emittunt. & fragrant tibi in
ſupple collo hirſuto .i. piloſo & virili, cum animus ſit mollis
& effoeminatus. deinde addit, quia videt eum rubore forſã
perfuſum:quaſi dicat:dic audacter vnde emis. ne pudeat .i.
pudoris ſit tibi monſtrare ſup. nobis dominũ tabernæ .i. un/
guentarium, ſeu aromatarium, quem apothecarium uulgus
appellat. nam taberna eſt ubi quid uendit̃ quã apothecã uul
gus vocat: & officina vbi quid fit:qđ operatoriũ galli dicũt.
Poſtea loquit̃ ſine ironia: ſed minaciter dicens. Si ita q̃ le
ges & iura vexant̃ .i. a quolibet prouocantur ne dormiant?
Scatinia ſupple lex, quæ lata eſt in pædicones .i. maſculorũ
ſtupratores ꝓpter Caiũ Scatiniũ pædiconẽ. debet citari .i.
ad executionem vocari ante omnes ſupple alias leges:quaſi
dicat nunc plures ſunt pædicones, q̃ adulteri:aut aliarũ legũ
tranſgreſſores: & ita debet lex Scatinia primũ reuocari o tu
bone cenſor reſpice primũ uios. & ſcrutare: ideſt diligenter
diſquire:quia dicturus eſt poeta quod domi redimicula ſu/
munt frontibus:quaſi dicat non eſt ſatis inſpicere:ſed opor
tet reſpicere. & nõ ſolum reſpicere: quod eſt ſecũdo loco in
ſpicere:ſed res patentes ad oculos vnde ad miſericordiã re/
fert̃. ſicut ibi:Reſpice in me & miſerere mei. Et reſpexit hu/
militatem &c. ſed etiam ſcrutari. Scrutare igitur primũ ſci/
licet facinora virorũ. hi ſcilicet viri faciunt̃ plura ſupple tur/
pia facinora, q̃ nos mulieres. ſed numerus .i. multitudo de/
fendit illos. & phalanges .i. tales protectiones iunctæ .i. con/
nexæ vmbone .i. primo per vmbones .i. clypeorum curuatu
ras:quaſi dicat:quia tam multi ſunt: & tam potẽtes nihil in
eos animaduertitur:quia viri non puniunt viros. Præterea
oẽs ſunt eodẽ vitio inquinati: & ita eſt magna cõcordia .i. ma
gnus conſenſus. inter molles .i. effoeminatos:q viciſſim agũt
& patiuntur. Vllum exemplũ ſupple vitæ:aut etiam ad ter/
rorem punitionis ſi iuſte puniamur non erit tam deteſtabi/
le .i. execrabile aut vituperabile. in noſtro .i. foeminino ſexu
ſicut ſupple eſt in virili. & probat. quia Tædia .i. meretrix il
la famoſa. nõ lambit .i. dum oſculatur nõ lambit vel (vt ho/
nor ſit auribus) non fellat Cluniam .i. aliam meretricem cõ/
ſociam. nec Flora meretrix etiam illa lambit ſupple Catullã
cõmeretricem. ſed Hiſpo vir ille immundus & fellator ſubit
iuuenes .i. inclinat ſe ad fellãdum iuuenes. & pallet: ideſt pal/
lidus fit vtroq; morbo tam fellandi q̃ pædicandi. ſed fellat
& pędicatur:vel viciſſim agit & patitur. & ita ſubit .i. ſubin
trat ſubagitãdo ſcilicet. & pallet vtroq; morbo: quia etiam
patitur. Et licet dicẽdo quod ſubit vt fellat: melius quadret
ſuperiori: Tędia non lambit &c. tamen dicendo quod pędi
cet & pædicetur: melius quadrat cum ſequentibus: quia qui
pædicatur muliebria patitur. Vos ergo viri patimini mulie
bria: & ita abutimini officio noſtro etiã turpiſſimo: & nos
non vſurpamus etiam honeſtiſſimũ virilium. Dicit enĩ:Num
quid nos: ideſt mulieres agimus cauſas: vt nouimus ciuilia
iura:aut mouemus veſtra fora vllo ſtrepitu:quaſi dicat mi/
nime. Paucæ etiam noſtrum ſup. luctantur in arena ſcilicet
ad ſpectaculum. & paucæ comedunt coliphia: ideſt panes lu
ctatorũ:hoc eſt paucæ vſurpant officia virilia. At: ideſt ſed.
Vos .i. ideſt viri. trahitis lanam .i. carpitis vel carminatis. & re
fertis: ideſt reportatis in calathis .i. vaſculis ex viminibus cõ
textis. vellera peracta: ideſt pexa & carpta ſeu carminata:
ad eo vel ad eas: vnde peragenda accepiſtis. Vos torquetis
nendo ſcilicet: fuſum inſtrumẽtũ nendi:ad quod filũ volui/
tur. prægnantem .i. denſũ. tenuit ſtamine: ideſt filo unde fiat
ſtamen. & hoc facitis melius .i. doctius & artificioſius Pene/
lope: ideſt q̃ vxor Vliſſia, quæ a textura ſummopere lauda
tur. & leuius: ideſt facilius: & (vt dicunt) habilius & exper
tius Arachne .i. puella illa Lydia:quę Palladẽ auſa eſt ad cer
tamẽ in arte texẽdi ꝓuocare: abs qua victa verſa eſt in ver/
mẽ, quẽ araneum dicimus. & telam eius araneam quæ ad/
huc hodie facilitet & leuiter incredibili artificio texit. Quia
vero de textricibus tantũ loquitur:poſſemus ſuperiorẽ par
tem ſic conſtruere:Vos torquetis .i. compellitis texendo fu/
ſum .i. fiſtulam vel cannam inuolutã filo more fuſi: prægnan
tem tenui ſtamine: quale ſup. ſtamen facit nendo: ſcilicet. pel
lex .i. ancilla vel reuera meretricula: q̃ cupit eſſe pellex. & ita
ne hẽat vxor, cuius pellex eſſe cupit, ſuſpicionẽ, eſt horrida:

Fugerunt trepidi vera, ac manifeſta canentem
Stoicidæ? qui enim falſi Laronia? ſed quid
Non facient alii, cum tu multitia ſumas
Cretice? & hanc veſtem populo mirante perores
In Proculas, & Pollineas? eſt mœcha Labulla.
Damnetur, ſi vis, etiam Corphinia, talem
Non ſumet damnata togam. ſed Iulius ardet,
Aeſtuo, nudus agas. minus eſt inſania turpis.
En habitum, quo te leges, ac iura ferentem
Vulneribus crudis populus modo victor, & illud
Montanum poſitis audiret vulgus aratris.
Quid? non proclames, in corpore iudicis iſta
Si videas? quæro an deceant multitia teſtem.
Acer, & indomitus, libertatiſq; magiſter
Cretice pelluces? dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures. ſicut grex totus in agris
Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci,
Vuaq; contacta liuorem ducit ab vua.

ideſt male veſtita & frigore concuſſa: & contremens & reſidens in codice. i. trunco: ideſt ante fores ſuas nens: vt e labore ſuo viuere putetur. Hic accipitur autem codex in ꝓpria ſignificatio. nam ideo capitur pro libro ipſo: quia in codice ſunt multi libri. i. cortices: in quibus olim ſcribebant. Pro trunco autem: ideſt parte illa directa vſq; ad ramos ſæpius caudicem dicimus. Vos ergo facitis officia muliebria. i. trahitis lanã: nexitis & texitis. Nec hoc ſatis eſt: quin etiam patimini muliebria. Nam notum eſt cur. i. quamobrem. Hiſter vir ille diues, ſed mollis & paticus: impleuerit tabulas ſupple teſtamenti ſui. ſolo liberto. i. nomine ſolius liberti: nullum cohæredẽ ei ſcribendo: quia ſcilicet, erat draucus ſubagitans eum. & cur viuus. i. dum adhuc ſanus eſſet dedit multa puellæ: ideſt vxori liberti ſui: quia ſcilicet tacuit & perpeſſa eſt: vt maritus nõ ſe, ſed Hiſtrũ paticum ſubagitaret. Ego reperio in bonis codicibus ſolo: nec eſt dandi: ſed auferendi caſus. & ita licet ſolo non legatur in datiuo: legitur tamen in ablatiuo. Et quia Hiſter ideo dedit: quia paſſa eſt talia. Dicit quod vxor etiam pauperis viri erit diues: quæ erit tertia: ideſt exiſtens tertia in lecto: ita ꝙ permittat diuitem patronum iter ſe & maritum draucum. Et hoc dico: quia libertum dicit. Vel poteſt ſic intelligi: Notum eſt cur Hiſter dederit puellæ. i. vxori ſuæ adhuc iuuẽculæ multa: quia tacuit & permiſit libertum habere rem cum marito ſuo: & ergo mulier erit diues: quæ dormit tertia in lecto: ita ꝙ vir ſit medius: & vxor ab vna parte, & draucus ab altera. Tu nube: facit apoſtrophẽ ad abſentem. Tu quæcunq; es quæ vis ditari: nube ſupple viro molli. atq; tace: quia arcana. i. ſecreta illa facinora quę fiunt in lecto. donant. i. conquirunt vxoribus tacentibus. cylindros. i. lapillos teretes a mulieribus in pretio habitos. Et ſententia triſtis ſcilicet in adulteras per legem Iuliam lata fiet poſt hæc. i. poſt huiuſmodi turpiſſima viroꝝ facinora de nobis ſupple mulieribus. Cenſura. i. caſtigatio morum dat veniam. i. ignoſcit. coruis. i. peſſimis, quales ſunt viri. & vexat. i. moleſtat. columbas. i. mulierculas ex fragilitate & ſimplicitate forte peccantes. Et ita conuenientiſſime dixit colũbas, de quibus dictum eſt: Eſtote ſimplices vt columbæ. Et quæ in tutela Veneris ſunt propter frequentem fœtum: ad quem ex natura inſtigãtur: quaſi dicat Laronia mulierculas forte reperiri adulteras: quia per ſimplicitatem forte deceptæ ſunt. aut quia ad libidinem proniores ex fragilitate ſexus deuictæ. & ita potius ignoſcẽdum illis, ꝙ̃ viris: qui philoſophantur: & tamen peccatũ cõtra naturam perpetrant. Notum eſt etiã cur coruos dixit viros. Omne enim nigrum malum iudicatur. Vnde Horatius in primo Sermonũ: Hic niger eſt: hunc tu Romane caueto. Præterea corui rapaces ſunt ſiniſtræ aues. ſed pergo. De his enim iã ſatis locuti ſumus. Cenſura autẽ eſt cenſorũ iudiciũ: quo iuſtũ & ſeuerũ eſſe debeat: quale olim cenſorũ fuit.

IOAN. Brit. ¶ Stoicidæ: impuri & flagitioſi: qui præferebant ſtoicorũ integritatem: & more ſtoico de virtute diſputabant: contendẽtes virtutem ſolum bonum eſſe. dicti ἀπὸ τῆς στοᾶς: ideſt porticu. Zeno enim in porticu Athenis primus cœpit docere. ad quem audiendum diſcipuli eo confluentes: cum antea Zenonii dicerentur: poſtea ab ipſa porticu ſtoici ſunt appellati. de qua porticu intellexit Perſius noſter: Quæq; docet ſapiens bracchatis illita medis Porticus inſomnis. vbi pluſcula de porticu diximus. ¶ Stoicidæ: ſecundum formam patronymicam: ſicuti Priamidæ in prima declinatione. ¶ Quid falſi: ſubaudi dixit. ¶ Sed quid: hoc etiam in molliciem virorum dicit poeta: quos vel orantes in impudicitiam mulierum non pudebat veſtes tenuiſſimas induere: vt corpus etiam tranſluceret. Vnde Plinius in reprehenſionem tãtę mollicię ſic ait: Nec puduit has veſtes: ſcilicet bombicinas etiam viros leuitate vſurpare propter onera æſtiua. in tantum a lorica gerenda diſceſſere mores: vt oneri ſint etiam veſtes. Ait ergo poeta: Mulierum impudicitiam accuſas, cum ipſe tu multo magis ſores condemnandus qui ea mollicie aliis ſis futurus exemplo? ¶ Non facient alii: argumentum a maiori ad minus. ¶ Multitia: veſtes tenuiſſimas dictas a mollicie, vt quibuſdam placet. vt aliis vero a mulcendo: ꝙ mulcerent: & gratæ eſſent tenuitate ſua. bombicina autem videtur intelligere: de quibus ex Plinii auctoritate diximus. Nam bombices telas aranearum modo texunt ad veſtem, luxumq; fœminarum: quæ bombicina appellantur, tantæ tenuitatis: vt denudet fœminam veſtis bombicina. De ueſtibus multis ſic meminit Flauius Vopiſcus in Aureliano ſcribente præfecto ærarii, Dabis ad editionẽ Circenſium tunicas multitias viriles decem: lineas ægyptias viginti: mantelia cypria paria duo. ¶ Cretice: aliqui legunt, ſed falſo, Critice: vt dicant Tu iudex qui in aliena vitia inſurgis & notas, Nam κριτὴς. Iudicem ſignat. Cicero in epiſtola ad Dolobellam: vt docet Tranquillus de claris grãmaticis: Ego tanquam criticus antiquos iudicaturus ſum, Sed animaduertendum eſt ſyllabæ rationem repugnare: vt nullo modo legi poſſit. Criticus eſt enim prima ſyllaba breuis. Horatius in prima epiſtola ſecundi libri: Vt Critici dicunt. Illud autem apud Martialem in ſeptimo: Aequalis liber eſt Cretice: qui malus eſt nomen eſt proprium, legendũq; eſt Cretice nõ Critice. Cretice igitur legendum eſt a Creta quæ primam habet ſyllabam longam. Vt per Creticum intelligat Aeacum de quo illic: Quas torqueat vmbras Aeacus. Vt ſit ſenſus: quid non facient alii cum tu: qui tanquam Aeacus iudex & cognitor vitiorum ſumas tales habitus veſtium poſſet etiam referri ad vnum quemq; primarium Romanum: quem per Metellum Creticum deſignaret. vt ſit ſenſus: Quid non facient alii cum tu ex primariis & principibus ciuitatis ſumas tales veſtes. Nam Metellus Creticus is fuit: qui Cretam imperio Romano adiecit. ¶ Perores: oratione vrgeas. nam peroratio fit in fine orationis, qua maxime aduerſarius vrgetur. ¶ In Proculas, & Pollineas: ideſt adulteras Proculæ & pollinæ ſimiles. ¶ Mirante: cum admiratione contemplante: ac per hoc damnante, vt inhoneſtum habitum. ¶ Eſt mœcha Labulla: ſenſus eſt: Labulla & Corphinia: quæ adulteræ ſunt: ſi adulterii admiſſi conuincantur in iudicio: magis tamen præ ſe ferant honeſtatis ſtudium: non enim talem ſumant togam: vt indecentem habitum. Mulieres enim conuictæ adulterii cogebantur toga virili indutæ in publicum procedere. auctores ſunt Porphyrio & Aſconius. Vnde Horatius in Sermonibus: Quid intereſt in matrona, ancilla peccesue togata. Contra vero ſtola erat matronarum. ¶ Damnetur: conuincatur adulterii. ¶ Talem togam: tam tenuem veſtem: qualia ſunt multitia tua. ¶ Sed Iulius ardet: introducit Creticum excuſantem turpem habitum. ¶ Nudus agas: verba poetæ: ideſt nudus eas ſi te

Multitia

calor

talor vrget: quaſi innuat non minus turpe eſſe viri tali cor/
poris amictu q̃ nudum agere. Minus eſt infania turpis: re
ſpondet iis qui poſſent dicere illum iudicatum iri inſanum
qui nudus ambulauerit. ait ergo poeta: Inſania minore eſt
digna reprehenſiōe, q̃ talis habitus. ⁋ En habitum: indignā
tis ſunt verba poetæ, & inſultantis. q. d. o q̃ dignus habitus
in quo te ſpectarent Priſci Romani illi: qui agricolationi
intenti erāt: & qui paucis annis ante victores pro repub.
crudelia vulnera accepere: o q̃ ridente te. vt oſtendat illum
fuiſſe futurum ludibrio & priſcis Romanis: & qui paulo an
te ſua tempora pro repu. multa praeclara geſſiſſent. ⁋ Mo/
do victor: ideſt paucis annis ante: ideſt noſtris fere tempori
bus: ac ſi dicat noſtro ſæculo: quo & Auguſto Cæſare &
aliis imperantibus populus in rebus bellicis ſe exercuit.
⁋ Vulneribus crudis: ideſt per cruda vulnera victor: ideſt
aſpera & crudelia. nam a crudo fit crudelis. ⁋ Illud vulgus
montanum: rudis ille populus: qui priſcis fuit temporibus:
qui ceſſantibus bellis agricolationē exercebat. vt de Quin/
tio Cincinato legitur & aliis ciuibus Romanis. ⁋ In corpo
re iudicis: argumentum eſt a minore ad maius: quaſi dicat ſi
multitia teſtem non decent, multo minus iudicem decebūt.
Nam quanto quis excellentior eſt: tanto magis eum decet
honeſtatis eſſe amplexorem: & tanquā ceteris virtutis ſpe/
culum. ⁋ Quæro an deceant, quaſi dicat non decent. ſi er/
go non decent teſtem: minus conueniunt iudici. ⁋ Acer &
indomitus: inſultat ſæpe poeta molli viro. ⁋ Libertatiſq;
magiſter: qui videatur morum grauiſſimus cenſor: & qui in
libertatem velit aſſerere flagitioſos. nam de animi liberta/
te intelligit non corporis. ⁋ Pelluces: trāſluces. compoſitio
eſt a per & luceo: ſed mutatur r in l. eſt eni ex corrupto & i/
tegro. ⁋ Dedit hāc contagio labem: ſumpta eſt tranſlatio a
peſtilenti animali: cuius contactu & conſuetudine reliqua
animalia facile commaculantur. Ergo vita, inquit, aliena te
in hanc labem deduxerunt: & plures i dies deducent. Vnde
Seneca de Tranquillitate vitæ: Serpunt enim vitia: & in p
ximum quemq; tranſiliunt: & contactu nocent. Vnde & cō/
tagium dictum eſt, & contagio, &, cōtages, omnis morbus,
qui contactu facile contrahitur. ⁋ Labem: maculam & ni/
tium. Labes proprie dicitur in veſtimentis: ſed per tranſla/
Grex tionem vitia quoq; animi labes appellamus. ⁋ Sicut grex:
ita inquit, vitia ſerpent in vnum quemq;: vt porrigine vni/
us porci reliquus grex contaminatur. Qui parum conſide/
rate loquuntur, dicunt gregem tantum de minoribus intel/
ligi animalibus. Cum conſtet gregem indifferenter non ſo/
lum de omni animalium genere: ſed etiam de hominibus di
ci, Terentius: Vt me in gregem veſtrum recipiatis. Et alibi
Iuuenalis: Cū grege Chaldæo. Seneca ad Luciliū: Elephan
Scabies torum gregem excelſiſſimus ducit. ⁋ Scabie: ſcabies (aucto
re Celſo) eſt durior cutis rubiconda ex quaſi puſtulæ oriun
tur quædam humidiores, quædam ſicciores. Exit ex quibuſ
dam ſanies, fitq; ex iis continuate exulceratio pruriens: ſer/
pitq; quibuſdam cito: atq; in aliis quidem ex toto deſinit: in
aliis vero certo tempore anni reuertitur: quo aſperior eſt
Porri/ quoq; prurit magis eo difficilius tollitur. ⁋ Porrigine: eſt
go autem porrigo morbus quo non ſolum porci: ſed & homi
nes infeſtantur. de qua ſic Cornelius Celſus: Porrigo eſt
vbi inter pilos quædam quaſi ſquāmulæ ſurgunt. hæ quo
q; acutæ roſoluuntur, & interdum madent, ſæpius ſiccæ
ſunt, fereq; id in capillo fit, rarius in barba, aliquando etiam
in ſupercilio. ⁋ Vuaq; contacta: vua enim facile corrumpit
contactu corrupti: acini. Sunt aliqui q legūt cōſpecta.
AS Cē. ⁋ Fugerunt trepidi &c. Hic per continuatione quandam
progreditur poeta ad caſtigandos iudices, & eos qui ſentē/
tiam mortis ferunt: cum ſint molliſſimi prodenteſq; molli/
ciem ſuam habitu: quem fœminis moliorem in ſede iudicia
li habent. De hac autem re ſic ait Aulus Gellius pri. capi. v.
Hortēſius omnibus ferme oratoribus ætatis ſuæ niſi Mar
co Tulio clarior: qui multa cum mundicia: & circunſpecte,
compoſiteq; indutus & amictus eſſet: manuſq; eius inter
agendum forent argutæ admodum & geſtuoſæ: maledictis
compellationibuſq; probroſis iactatus eſt: multaq; in eum
quaſi in Hiſtrionem in ipſis cauſis: atq; iudiciis dicta ſunt.
Sed cum Lucius Torquatus ſubagreſti homo ingenio & in
feſtiuo grauius, acerbiuſq; apud conſilium iudicum. cum de
cauſa Syllæ quereretur: non iam hiſtrionem eum eſſe dice/
ret: ſed geſticulariam: Dionyſiamq; eum notiſſimæ ſaltatricu
læ nomine appellaret: tum voce molli. tq; dimiſſa Horten/
ſius: Dioniſia inquit: Dioniſia malo equidem eſſe: q̃ qd tu
Torquate inelegans agreſti aditu difficilis. Sunt autem ver
ba hæc poetæ non amplius Lauroniæ. Ordo autem eſt: Stoi
cide. i. philoſophi ſeueriſſimi verbis quidē quales erant ſtoi
ci: qui nemini peccanti ignoſcebant: ſed æqualiter omnia vi
tia punienda prædicabant: vt docet primo Sermonū Flac
cus. trepidi. i. feſtini ex timore & verecūdia. fugerunt Lau/
roniam ſcilicet canentem. i. alta & aperta voce contra eos p
clamantē vera hęc manifeſta: ideſt res veras & manifeſtas: ve
ra ſup. inquit poeta dico: enim pro quia, quia quid falſi ſup
ple dixit Laurونia: quaſi dicat nihil. & hoc decenter addit
poeta ne quis dicat ſuperiora eſſe muliebria dicta nihil veri
habentia: ſed ex iracūdia dūtaxat horta. quæ enim docte lo
quentes inducunt: non quod verū eſt ſemper: ſed quod ipſis
loquentibus verum viſum eſt res loqui faciunt. Sicut Dido
decepta vno dicit. iiii. Aenei. Nuſq̃ tuta fides. Ne ergo quis
dicat poetam non cōſentire Lauroniæ: approbat dictū eius
dicēs: Quid enim Lauronia falſi? Et deinde ſubtiliter proce
dit quaſi per approbationem prioris dicti. Et eſt locus a mi/
nori. Minus enim veriſimile eſt iudicem in cauſa criminali
eſſe mollem, q̃ philoſophantem. & tamen iudicem mollem
eſſe conuincit ex habitu vnde dicit. Sed quid alii non faciēt:
quaſi dicat nihil facient: immo quilibet facient. cum ſup. ita
ſit qd o tu Cretice. i. iudex ſeuere. ſumas: ideſt aſſumas. multi
tia. i. veſtem molliſſimam: & pellucentem: vnde ſingula cor
poris membra perſpici poſſent: quæ lubrici ſe de procerita/
te corporis iactantes excogitauerūt. Fit autē mihi veriſimi
le: vt legatur potius Cretice: & potius a Creta, q̃ a crite: qa
ſeueriſſimi iudices in Creta fuere: vt dictum eſt in prima hu
ius lib. Quas torqueat vmbras Aeacus &c. Et cum ſup. tu
portes. i. extremam ſententiā: hoc eſt diffinitiuam ſententiā
feras populo mirante. hanc quā dico. ſ. molliſſimam veſtem.
Perores inquā in. i. contra Proculas & Pollineas. i. meretri/
ces & mœchas: quales Procula & Pollinea. Labula illa mu/
lier eſt mœcha fateor: damnetur ergo ſi vis etiā Carphinia
adhuc infamior mœcha. ipſa damnata, i. poſtq̃ fuerit damna
ta. non ſumet talē. i. tam infamē togam: vt tu ſumis peroratu
rus cauſas ſup. ſed ſup. dices forte. Iulius. i. Sol in menſe Iu/
lio: vel Syrius ardet. i. ardorem vehementer facit. ego æſtuo
. i. calore conficior. Rñdet poeta. agas. i. eas ſcḋm Georgium
nudus. vel agas ſup. rem iudicialem. inſania eſt minus turpis
ſup. q̃ mollicies: quaſi dicat potius eligendum eſt: vt populus
te inſanum q̃ mollem dicāt. Alii legunt infamia. & eſt ordo:
Infamia quam nudus agens incurres: eſt minus turpis: ideſt
deteſtabilis q̃ ex ea quam incurris agens in multitiis. Vnde
infert per irriſionem ſicut Virgili. En agros, & quam bello
Troiane petiſti Italiam metire iacens &c. En habitum: qua
ſi dicat vide qualem habitum geris. quo. i. in quo. populus
modo. i. paulo ante. victor. i. quaſi iam rediens ex recenti cę
de hoſtium. & per diſciplinam militarem exercitus. & vulne
ribus crudis. i. adhuc hebetantibus & nondum cōſolidatis.
& illud montanum vulgus: quaſi dicat quod notum eſt eſſe
duriſſimū & omni labori aſſuetum: quia in montibus degen
tes remoti ſunt ab his quæ ad mollem vitam nauibus adue
huntur. montanū dico vulgus poſitis. i. repoſitis & relictis
aratris. audiret. i. audire debeat ferentem leges & iura: qua
ſi dicat non decet in tam molli habitu ferre legem, aut mili/
tiam, aut agriculturam paſſis: qui omni labori aſſueti ſunt.
Quid: ideſt quam rem nō proclames: quaſi dicat nullam nō
proclames: vel nihil non proclames. i. porro: hoc eſt a longe
clames. Vel quid. i. cur nō proclames. ſi videas iſta: ideſt iſtos
vituperabiles habitus in corpore iudicis. quæro enim an
multitia deceant teſtem: hoc eſt an audiēdus & accipiendus

Fœdius hoc aliquid quandoq; audebis amictu.
Nemo repente fuit turpiſſimus. Accipient te
Paulatim qui longa domi redimicula ſumunt
Frontibus, & toto poſuere monilia collo,
Atq; Bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno cratere Deam. ſed more ſiniſtro
Exagitata procul non intrat fœmina limen.
Solis ara Deæ maribus patet. ite profanæ
Clamatur, nullo gemit hic tibicina cornu.
Talia ſecreta coluerunt orgia teda
Cecropiam ſoliti baptæ laſſare Cotytto.
Ille ſupercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu, pingitq; trementes
Attollens oculos, uitreo bibit ille Priapo,
Reticulumq; comis auratum ingentibus implet
Cærulea indutus ſcutulata, aut galbana raſa,
Et per Iunonem domini iurante miniſtro.
Ille tenet ſpeculum patici geſtamen Othonis.
Actoris Aurunci ſpolium, quo ſe ille uidebat
Armatum, cum iam tolli vexilla iuberet.
Res memoranda nouis annalibus, atq; recenti
Hiſtoria, ſpeculum ciuilis ſarcina belli.
Nimirum ſummi ducis eſt occidere Galbam,
Et curare cutem ſummi conſtantia ciuis,
Bebriaci in campo ſpolium affectare palati,
Et preſſum in faciem digitis extendere panem,
Quod nec in aſſyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mœſta nec acciaca fecit Cleopatra carina.
Hic nullus verbis pudor, aut reuerentia menſæ.
Hic turpis Cybeles, & fracta voce loquendi
Libertas, & crine ſenex phanaticus albo
Sacrorum antiſtes, rarum, ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducenduſq; magiſter.

eſt teſtis: qui tam molliter veſtiatur? quaſi dicat non: quia ta
lis infamis eſt. infamis autem non poteſt firmum & ratum
teſti moniũ perhibere. & ſi iſta non decent teſtem. o tu Cre
tice exiſtens vel exiſtere debes acer. ideſt vehemens vitiorum
caſtigator & punitor. & indomitus. i. nullo munere: nulla p̃
ce: nullis minis: nulloq; fauore a ſeueritate flectẽdus. Et põit
ĩdomitus pro idomabilis. Si
cut. vii. Aenei. Diues inacceſ
ſos vbi Solis filia lucos. inac
ceſſos lucos dicit non quos
nemo acceſſit: ſed inacceſſibi
les: quos nemo accedere de/
beat. Et i Geor. Aut illauda
ti neſcit Buſyridis aras. Non
erat ergo indomitus de quo
loquitur: ſed debebat eſſe.
& magiſter libertatis: ideſt
qui debebas vt in ciuitate li
bera vnicuiq; ius ſuũ tribue/
re: ſecluſo omni timore & fa
uore. Tu inquam o Cretice:
qui eſſe deberes acer, indo/
mitus, & magiſter. i. priceps
& maximus conſeruator li/
bertatis pelluces: ideſt p me/
dium habitus tui luces vt li/
niamenta corporis tui appa/
reant: quaſi dicat minime ta/
lis eſſe deberes. ſed ſcio vnde
hic morbus ingruerit. conta/
gio. i. cõmertiũ & ratio, ſeu
conſuetudo quam habes cum
mollibus viris. dedit: ideſt ge
nuit hanc labẽ. i. maculã vel
inquinationẽ vitæ. & dabit
hanc labem in plures: quia
plures te ſecuti idem facient.
ſicut totus grex: ideſt cõgre
gatio ouium ſupple cadit. i.
moritur vel deterior fit ſca/
bie: ideſt ꝓpter ſcabiẽ. vnius
ſup. ouis. & totus grex por/
corum cadit porrigine: ideſt
porrorum ſcabie ſquãmoſa:
quæ per ſquãmas decidit. &
ita loquitur de grege ouium
& porcorum. & dat ſcabiem
ouibus: porriginẽ porcis. vel
(quod minus placet) vtrumq; porcis. q; pro &. vua: ideſt
botrus. eſt conſpecta ab vua: ideſt exiſtens in vmbra alte/
Liuor rius vuæ. ducit. ideſt contrahit liuorem: ideſt maculam
qualis naſcitur ex percuſſione & nimio conctatu: aut mor
ſu: & eſt plumbei coloris. Vnde Tibullus: Cum ſuccos, her
baſq; dedit quis liuor abiret: Quem facit impreſſo mutua
dẽte Venus. Quia vero qui inuident cum ſe corrodant,
& ſuccum naturalem conſumant, talem colorem habent,
qualeſqui compreſſi ſunt, aut contacti violenter: ergo liuidi
dicuntur, Omnis igitur contagio & conſuetudo malorum
parit maculam. Vnde in pſalmo. xviii. Cum ſancto ſanctus
eris: & cum viro innocente innocens eris: & cum electo ele
ctus eris: & cũ peruerſo peruerteris. Dicitur autẽ contagio:
Conta/ hęc contages: & hoc cõtagium. Primũ ponitur hic. Secundũ
gium apud Lucretium: Qui fuerant autẽ præſto contagibus ibãt.
Conta/ & iterum apud Virgi. in Bucolicis: Nec mala vicini pecoris
gio contagia lædẽt. Et in ſingulari apud Aulum Gellium libro
Conta/ octauo capitulo ſecundo legitur contagio ſingulariter vbi
ges dicitur: Quoniam nefas duceret nomina libertati patriæ
deuota ſeruili contagio pollui.
IOAN. Brit. ¶ Fœdius hoc aliquid: futurum inquit eſt: vt aliquid etiam
in poſterum turpius facias hoc amictu: hoc eſt longe etiam
indecentius committas q̃ quæ per turpem habitum pecca/
ſti. ¶ Accipient te paulatim: in eam & tu turpitudinem labe
ris: qua inter ſe ſacerdotes Mineruæ viuunt. Sicq; poeta de
ſcendit in reprehenſionem ſacerdotum: quorum collegium
(auctore Tranquillo) Mineruæ in Albano Domitia: inſtitue
rat: ex quo forte ducti magiſterio fungentur: redderentq;
eximias venationes: & ludos
ſcęnicos. Horũ epulas, luxũ,
mollitiem ſcęnicã, & reliqua
turpia inſectatur oſtenditq;
eos nihil differre a mulieri/
bus colẽtibus Bonã Deã: aut
a ſacerdotibus Cotyttia cele
brantibus: gulamq; eorũ ma
xime reprehẽdit: q lautiſſime
epularentur. Vnde & a Mar
tiale dapes lautæ Albanæ ap
pellanſ. Deniq; idignatur ex
ſacerdotibus quendam cor/
nicini: cuius opera in ludis il
lis Albanis vtebantur: nup/
ſiſſe. Omnis ergo poetæ fre/
mitus eſt in turpitudinem &
mollitiem ſacerdotum Al/
banorum. ¶ Accipient te: ſci
licet in conſortium ſuum.
¶ Qui longa domi redimi/
cula: oſtendit eos a mulieri/
bus non eſſe abſimiles: quæ
celebrature ſacra Bonæ Deę
ſumunt redimicula: ideſt or/
namenta & vincula capitis
conuenientia ſexui muliebri:
& monilia aptãt collo. Idem
inquit, faciunt iſti ſacerdotes
in Albano: vt more mulie/
rum ſacrificia colant Bonæ
Deæ: & quod proprium eſt
mulierum ſibi vſurpent. Nã
ſacra Bonæ Deæ fiebant (vt Bonæ
ſcribit Plutarchus in vita Ci Deæ ſa/
ceronis & Cæſaris) quotan/ cra
nis in domo maximi ponti/
ficis pro ſalute populi Ro
mani. Iis nemini viro inter/
eſſe licebat: a mulieribus tan
tum celebrabãtur. Vnde Ci/
cero in oratione in P. Clodiũ
ſic: Hominemque eum qui puluinaribus Bonæ Deæ ſtu/
prum intulerit: eaq; ſacra quæ viri oculis ne imprudentis
quidem aſpici fas eſt: non ſolum aſpectu virili: ſed flagitio
ſtuproq; violaret. Alii tamen ita interpretantur: non q; bo/
nam Deam illi ſacerdotes colant: ſed q; illorum ritus & lu/
di ſcænici nihil pene differant a ſacris Bonæ Deæ: quę mu/
lieres operantur. Deam autem Bonam etiam Maiã & Ter/
ram dixere: eãdemq; etiam Faunam, Opem, & Fatuam. Bo
nam q; omnium nobis ad victum bonorum cauſa eſt. Fau/
nam q; omni vſui animantium fauet. Opem q; ipſius auxi/
lio vita conſtet. Fatuam a fando q; infantes partu editi nõ
prius vocem edunt, q̃ attigerint terram. ¶ Atq; Bonam: or/
do eſt: Atq; placant Bonam Deam. ¶ Abdomine teneræ por Abdo/
cæ: omnia, inquit, in ſacris Bonæ Deæ faciunt, quæ ad eius men
cultum pertinent. Nã ſus prægnãs ei (vt ſcribit Macrobius
mactabatur: quæ hoſtia propria eſt terræ. ¶ Abdomine. i.
ſumine. Plinius in. xi. capitu. xxxvii. ait antiquos vocauiſſe
abdomen, qđ nunc ſumen Ariſtoteles lib. pri. de natura ani/
malium de Abdomine ita ſcribit: Venter infra pectus eſt par
te priore. eiuſq; radix vmbilicus eſt: cui radici pars ſubiecta
in latus vtrunq; Ilia dicitur. quæ autem recte ſubiungitur
ſumen eſt, ſiue abdomen. ¶ Magno cratere: nã in ſacris eius
(auctore

(auctore Macro.)erat vas vini:quod mellarium appellaba/
tur:& vinum lac dicebatur.¶Sed more ſiniſtro:ſed in iis ſa/
cris contrario ſe gerunt ritu.Nam cũ ſacra a mulieribus tan/
tum celebrentur:ipſi contra ritum ſacrorũ eas excludunt:&
ſoli inter ſe molles & effœminati celebrãt.¶More ſiniſtro:
more contrario:cum a mulieribus ſoleant excludi mares ita:
vt ne effigies qdem maris eo in loco ſit fas conſpici. Nam &
picturæ marium velis integebant. vnde alibi: Teſticuli ſibi
conſcius vnde fugit mus. Varro enim tradit eam adeo pu/
dicam fuiſſe:vt extra Gynecceum nunq̃ ſit egreſſa: nec nomẽ
eius in publico fuerit auditum:nec virum vnq̃ viderit: vel a
viro viſa ſit: propter quod nec vir tẽplum eius ingreditur.
¶Ite pro fanæ clamatur:iubent inquit magno clamore mu/
lieres abeſſe.¶Profanæ:ſacer & profanus vocabula ſunt cõ/ Profa/ num
traria. Sacrum enim eſt(vt Trebatius libro primo de reli/ Sacrum
gionibus refert)quicquid eſt quod Deorum habetur. vnde
Virgilius huius diffinitiõis memor:vbi ſacrum nominauit:
admonitionẽ Deorum pene ſemper adiecit: Sacra Dioneæ
matri,diuiſq; ferebam.Item:Sacra Ioui ſtygio quærite ince
pta paraui.Profanum omnes pene conſentiunt id eſſe:quod
extra fanaticã cauſam ſit:quaſi porro a fano & religione ſe/
cretum.Vnde Cicero ad Herennium:Locus quæritur cele/
bris an deſertus:ſacer an ꝓfanus: publicus an priuatus. vbi
liquido oſtendit vocabula eſſe oppoſita. Porphyrio expo/
nens illud Horatii:Odi profanum vulgus.ait Profanos eos
dici qui ſacris initiati non ſunt:qui fanum intrare non pote
rant.¶Gemit hic tibicina: nam in eius ſacris adhibebantur
modulationes & Tibicinæ canentes cornibus. Sed hic,in/
quit,non ſunt Tibicinæ:non ſunt mulieres, ſed viri tantũ.
¶Talia orgia:oſtendit poeta eorundem ſacerdotum molli/
ciem nihil differre a mollicie ſacerdotum Deæ Cotyttus. eſt
enim ſenſus:Non diſſimilia,inquit,ſunt ſacrificia quæ ſacer/
dotes inſtituti a Domitiano Mineruæ in Albano colunt:ab
iis quæ feruntur ab Athenienſibus culta: quæ Cotyttia ap/
pellata ſunt.Nam Athenienſes inſtituerãt Cotyttia:ſacrifi/
cia peregrina ſumpta a Thracibus: quæ nocturnis peruigi
lationibus celebrarentur.In quibus impudica,turpiaq; mul
ta fiebant.De quibus videtur intellexiſſe Horatius in Epo/
dis:Inultus vt tu riſeris Cotyttiam vulgatam ſacrum liberi
Cupidinis?Cãdida enim ſaga minatur Horatio:quia talia
ſacrificia ei cõmiſſa ridens diuulgauerit. Cotyttia autẽ(vt
ſcribit Porphyrio)ſacrum Cupidinis eſſe dicit:quia malefi/
cia hæc quæ per inferna ſacra fiunt ad amorem pertineant.
Vnde apparet & hos ſacerdotes talia ſacrificia vt impudica
& amorem pertinentia tractare.His ritibus peruigiliiſq; Deã
Cotytto præeſſe voluerũt:& proinde Cotyttia nominata Cotyt/ to
ſunt.Vnde Strabo ſic inquit:Athenienſes aũt ſicuti reliquis
in rebus hoſpitũ & externorum ſtudioſi perſtiterũt:ſic & in
Deis,extrema.n.multa ſuſcepere ſacra ita: vt i comœdiis cõ
plura & Thracia & Phrygia decãtata ſint. Eam tamẽ Deam
alii Cotytto,alii vero Cotyn appellauere. Vnde Stra.li.x.
Similia inquit ſunt quæ apud Thraces celebrant: quæ Co/
tyttia & Bendidia:apud quos & Orphica initiũ habuerũt.
Ipſam ſane Cotyn:quæ apud Edonios colitur:& eius inſtru
mẽta memorat Aeſchylus.Sic & Synæſius appellat his ver/
bis:θαρρον αποφαινουτον ανδραιμισυνον αυτοχρημα και
τινα στην της κοτυος:Confidens demonſtra virũ ſeminarẽ
ſtatim ſodalemq; Cotys.quẽ locum exponẽs Suida: Cotyn
Deam colit ait turpiũ præſidẽ.Alibi tñ idem Synæſius Co
tytto appellat:vbi ait:ερμη μεν και ηρακλειτης παλαιστρας
εφοροις ουδε κατα μικρον πρεπει κοτυττοι δε και τοις κα/
λοις αττικοις χοιτάλοις νεοχορει:Mercurio quidẽ & Her
culi palæſtræ pręfectis neũtiq̃ congruit. Cotyttoni autem
& aliis apud Atticos deſpicatiſſimis adminiſtrat.quib⁹ ver/
bis declarauit eum(de quo agit)in epiſtola fœdiſſimis eſſe
moribus qui Cotyttoni inſeruiat.Cõtra igitur hæc noctur
na Cotyttia Eupolis poeta Comicus(vt referunt quidam
cõmentatores)Ariſtophanis ſcripſit comœdiã: quã Baptas
appellauit. de qua ſic Plato meminit: vbi de comœdiarum
differentiis agit:ισμεν γουν τον ευπολιν τον δη διδαξα τους
βαπτας αποπνιγεντα εις την θαλατταν υπ' αυτων κατα/
τους βαπτας.Scimus,inquit,Eupolim cum Baptas fabulam
docuerit:ab iis ipſis in mare ſubmerſum cõtra quos Baptas
emiſerat.Lucianus quoq; in ea oratione: quæ inſcribitũ ad
ineruditum multos emptitantẽ libros in hanc ferme ſenten
tiam:Dic mihi, inquit, etiã ne Aeſchinis orationẽ aduerſus
Timarchum legis:an vero omnia illa ſcis & noſti ſingula?
Ariſtophanẽ vero & Eupolim ſubſiſti Baptas integram fa/ Baptæ
bulam pellegiſti?vnde etiã Probus ſic ſcribit:Baptæ comœ/
dia inquit fuit in qua Eupolis inducit viros Athenienſes ad
imitationem fœminarum ſaltãtes laſſare pſaltriã Cotytto.
Cotytto apud Athenienſes pſaltria quam effœminati colũt
noctu illam adeũtes.De Baptis & Cotytto Angelus Poly/
tianus in Miſcellaneis ſuis elegãtiſſime diſſeruit.¶Orgia:p/
prie nunc dicuntur ſacrificia Bacchi.ὀργιάζω enim. Orgia Orgis
celebro,Vnde Stra.lib.x.ſcribit ſic:Plurimi igitur græcorũ
totum cerimoniale negocium,quod Orgia vocantur: Bac/
chanaleq; & choricũ & ſacrorũ myſteria Lybero patri attri
buerunt.Cæterum ante Orgia pro omnibus cerimoniis ca/
pientur.vnde idem Stra.Cybelẽ præcipuo venerantur ho/
nore,eius Orgia frequẽtantes.Orgia putat Euſe. de præpa
ratione euãgelica dicta κατα της οργης.i.ira: quam aduerſus
Iouem Ceres ſuſcepit.verum poſtea & aliorũ Deorum dicta
ſunt Orgia ipſa myſteria.vnde Orgia dicimus Veneris:Or/
gia Corybantiũ.¶Secreta teda.i.myſtica face.nam noctu ta
lia ſacrificia peragebantur.¶Baptæ:ſacerdotes molles & ef/
fœminati:a quibus Eupolis denominauit comœdiã ſuã: a
βαπτω quod ſignificat tingo & lauo:q; qui ſacris initiaban
tur.lauarentur aqua calida primum.Ariſtophanes:Primum
ex ritu veteri me lauerunt.¶Laſſare:nam in ſacris ſalutantes
fictam fortaſſe perſonam Cotyttus laſſabant.Probus(ut di
ximus)ait fuiſſe pſaltriam,quam effœminati Athenieẽſes no
ctu colũt,eam adeuntes.¶Cotytto:accuſatiuus eſt græcus.
¶Cecropiam:atticam a Cecrope rege,qui primus Athenien
ſium rex regnauit in Attica ante Deucalionis tempora: quẽ
omnis antiquitas fabulata eſt biformem fuiſſe: quia primus
marem fœminæ matrimonio iunxit.¶Ille ſupercilium:mol
liciem adhuc inſectatẽ in iiſdẽ ſacerdotibus: qui more mulie/
rum decoris eſſent ſtudioſi.ſupercilia enim fuligine denigra
bant:quod ſolitum fieri oſtendit Pli.lib.xxviii.vbi ait: Ca/
pilli de fluuiã Vrſinus Adeps miſto Ladano & lantho cõti/
net:alopeciaſq; emendat: & raritatẽ ſuperciliorũ cũ fungis
lucernarũ ac fuligine: quæ eſt in roſtris earum.¶Producit;
extendit & emendat.¶Obliqua acu:calamiſtro.¶Pingit:ocu
los enim ſibi tingebant.Pli.in.xi.Palpebræ in genis homini
vtrinq;,mulieribus etiam infectæ quotidiano tanta eſt de/
coris affectatio,vt tingantur oculi quoq;.Oui,in arte amã/
di:Nec pudor eſt oculos tenui ſignaſſe fauilla:Vel prope te/
nato lucide Cidne croco.per oculos igiẽ intellige genas,quę
inficiebãtur.vnde diuus Ciprianus in tractatu habitus vir/
ginum de impudicis viris ſic ſcribit: Illi docuerunt & ocu/
los circunducto nigore fucare: & genas mendacio ruboris
inficere:& mutare adulterinis coloribus crinẽ &c.Sic & di/
uus Hieronymus ad matrem & filiã in Gallia commorantes
ſcribit:Oculos ſtibio linit. Imperator Antonius ſecundus
(auctore Herodiano)procedebat in publicum pictis oculis
geniſq; purpureis ſatis.¶Ille:alius ex ſacerdotibus.¶Vitreo
Priapo: nihil inquit omittunt, quod ad molliciem, nequi/
tiamq; pertineat.Nam & poculis,inquit, vtuntur in conui/
uio effigiatis inſtar inguinũ.quam obſcænitatem notat &
Pli.lib.xiiii.loquens de ebrietate: Iam vero quæ vaſa adulte
riis cælata?tanq̃ per ſe parum doceat libidines temulentia:
ita vina ex libidine hauriuntur.Idem etiam in proœmio li/
bri.xxxiii.his verbis:In poculis libidines cęlare iuuit,ac per
obſcænitates bibere: panibus etiam per obſcænitatem ſic
formatis veſcebantur. Martialis: Si vis eſſe ſatur noſtrum
potes eſſe Priapum:Ipſa licet rodas inguina tutus eris.¶Re
ticulumq;:tegmen eſt capitis mulieris a rete dictum a cuius Reticu/ lum
ſimilitudine eſt factum:quali & noſtris temporibus matro/
næ vtuntur & aureis & ſericis, Græce κεκρύφαλος appellatur.

De eo ſic Lampridius: Matronas autẽ regias contentas eſſe
debere vno reticulo: atq; in auribus, & bacato monili. gene/
re maſculino protulit Plinius lib. xii. vbi de natura thuris.
ſic. n. ſcribit: Perſona adiicitur capiti, denſuſue reticulus. Nã
apud veteres capillos puellæ aut humeris diffluentes, aut
reticulo collectos geſtare conſueuerunt. Propertius: Nec de
more comæ per leuia colla fluentes ¶ Scutulata. i. veſtes ſcu/
tulis diſtinctas: quas galli inſtituerunt. vnde ſic Ph. Plurimis
vero liciis texere quæ polymita appellant. Alexandria inſti/
Cæru/leus — tuit, ſcutulis diuidere Gallia. ¶ Cærulea: color cæruleus in/
ter viridẽ & nigrũ eſt: proprieq; thalaſſicus. vnde poetę ma
re, reliquaſq; aquas cæruleas appellant. Idem etiam dicit co
Vene/tus — lor venetus. vnde Vegetius lib. iiii. de re militari ſcribit nau
tas veſte veneta eſſe induendos: & vela nauium explorato/
Thalaſ/ſicus — riarũ colore veneto eſſe tingẽda: hoc eſt cæruleo. Nã (vt idẽ
inquit Vegetius) ſimilis eſt fluctibus marinis ita: vt color cę
ruleus, & venetus, & thalaſſicus idem ſit. i. color ſimilis ma
Raſa Pexa — rinis fluctibus. Thalaſſam. n. vocant græci mare. ¶ Raſa: ue
ſtimenta quæ pilo carerent. Nam abſolute poſitũ eſt raſa &
numero plurali. apud priſcos in vſu fuit toga raſa & pexa:
quæ cõtrariæ erant. Nam raſa ſine pilis erat: pexa vero vil/
loſa. De quibus ſic Martialis: Raſam tu mihi mitte togã. Et
alibi: Togã ve pexam. Plinius itẽ ſcribit: Lanã hiſtriæ, libur
niæq; lino propiorem q̃ lanæ eſſe, alienã pexis, & quam ſcla
ars ſcutulato textu commẽdat ita: vt bene conueniat togæ
raſæ: quæ ſcutulato textu conficiebantur: ideſt breuibus ſcu/
Galba/num — tis diſtinguebatur. ¶ Galbana: galbanũ genus eſt coloris al/
bi: vt aliqui putãt & ſublucidi quod molliũ & delicatorũ fuiſ
ſe oſtẽdit nõ ſolũ Iuuenalis, ſed & Martialis: cũ hominẽ mu
liebriter indutũ galbanatũ appellat. vnde etiã idem Martia.
mores appellat galbinos. i. molles & effœminatos. Tunicam
galbinã a colore galbano appellat. ſic Flauius Vopiſcus in
Aureliano: Inter hæc fuit tetricus chlamyde coccea, tunica
galbina. Galbanũ item (vt ſcribit Pli. lib. xii.) arbor ẽ Syrię
in Amano monte ſimilis ferule, reſinã producens puram &
tranſlucidam. Suetonius in Galba ſcribit primũ Sulpitiorũ
cognominatũ Galbã: eo q facibus galbano illitis oppidum
Hiſpaniæ ſuccenderit. Plinius itẽ lib. x. Propolis eſt odore
graui, vt qua plerique pro galbano vtant̃. ¶ Et per Iunonem
domini: omnia, inquit, faciunt quæ mulierũ ſunt. vt etiã nõ
per Geniũ: ſed per Iunonẽ domini iurẽt. Nã placuit quibuſ/
dã (vt auctor ẽ Sene. ad Luci. li. xix. epiſtola. cxi.) vnicuiq;
noſtrũ pædagogũ dari Deum: non qdẽ primariũ: ſed hunc
inferioris notæ ex eorum numero. quos Ouid. ait de plebe
Deos. Stoici vero affirmarunt ſingulis & Geniũ & Iunonẽ
dari. unde & Pli. lib. i. cap. vii. ſic inquit: Quãobrem maior
cælitũ populus etiã q̃ hominũ intelligi poteſt: cũ ſinguli ex
ſemetipſis totidem Deos faciãt. Iunones, Genioſq; adoptã/
do ſibi. Ex quo videtur innuere mares cõſueuiſſe per Deos
maſculos: fæminas vero per Deas iurare vnde modo poe/
ta ait ſacerdotes ipſos more fœmineo per Iunonẽ iurare: ſi/
cuti iurat, ſiue imprecatur Quartilla apud Petronium his
verbis: Iunonẽ meam iratã habeã: ſi vnq̃ me meminerim vir/
ginẽ fuiſſe. Licet Socrates apud Platonẽ i Gorgia iuret per
Iunonem ita: vt de hoc adhuc quærendũ cenſeam. ¶ Ille te/
net ſpeculũ: ex ſacerdotibus inquit alius tam grande habet
ſpeculũ: quo ſe polit, q̃ grande fuit illud Othonis: quo ſe in
acie videbat. De quo ita & Sydonius Apollinaris: Poſt ſpe/
culi immanis pompam: quo ſe ille videbat: Hinc turpis q
pulcher Otho. Idẽ alibi: Galbam ſternis Otho ſpeculo q pul
cher haberi Dũ captas, ſicq; per trãſitum molliciem Othonis
ſuggillat. qui (vt ſcribit Trãquillus) adeo mollis fuit, & mũ
diciarũ muliebrium ſtudioſus, vt vulſo corpore & galericu/
lo capiti propter raritatẽ capillorũ adaptato & adnexo ince/
deret: & nemo dignoſceret, quin & faciẽ quotidie raſitabat:
& pane madido, lacte aſinino linebat: Idq; inſtituit a prima la
nugine ne barbatus vnq̃ eſſet. ¶ Geſtamẽ: expoſitio eſt: hoc
eſt quale ſolebat geſtare Otho ſtudioſiſſimus formæ. ¶ Pa/
tici Othonis. i. patientis muliebria. Nã (vt ſcribit Trãquil/
lus) Neroni cõſuetudine mutui ſtupri conciliatus eſt. ¶ Acto

ris Aurunci ſpoliũ: alia expoſitio. Hoc autem Hemiſtichium
Virgilianum in decus dicit Othonis: qui non iam ingen/
tem haſtã more Actoris viri fortiſſimi portabat: ſed ingens
ſpeculũ vt mollis & effœminatus. legendumq; eſt ironicos:
quaſi dicat non iam ſpoliũ ablatũ hoſti: quale fuit haſta quã
Turnus Actori abſtulit. ¶ Ille. ¶ Otho. ¶ Cũ iam tolli vexil/
la iubere: cum iam in hoſtes acies dirigeret ſublatis ſignis.
¶ Res memoranda: acclamatio eſt in deriſum Othonis: vt
ſit nõ memoranda, ſed ſupprimẽda. ¶ Nouis annalibus, atq; — Anna/les
recenti Hiſtoria: inter annales & hiſtoriã hoc intereſt: q An — Hiſto/ria
nales, quãtũ poſſimus colligere ex verbis Ciceronis & Gel/
lii, ſunt libri cõtinentes res geſtas pluriũ annorũ. obſeruato
cuiuſq; anni ordine: vnde & nomẽ accepere: nudi autẽ ſunt
& ſimplices, velutiq; cõmentarii, qui breuiter rem plecten/
tes materiam præbeant volẽtibus ſcribere hiſtoriã. neq; eni
affectus mouent: neq; alacriores ad rẽpu. defendendã, neq;
ſegniores ad rem perperã faciendã annales cõmouere poſ/
ſunt. Hiſtoria vero eſt rerũ geſtarũ narratio vel demonſtra
tio: dicta ab ἱστορέω: quod eſt idẽ quod narro. vnde Cicero
in ſecũdo de oratore: Erat hiſtoria annaliũ cõfectio: res om
nes ſingulorũ annorũ mandabat literis pontifex maximus:
efferebatq; in albũ & proponebat tabulã domi: poteſtas vt
eſſet populo cognoſcendi: hiq; annales maximi nominãtur.
Virgi. itaq; omniũ rerum peritiſſimus inducit Aeneã tanq̃
pontificem dicere: Et vacet annales noſtrũ audire laborũ.
Cum ergo Aeneas, vt põtifex inducat̃, merito annales appel
lat hiſtoriã. Hiſtoria (vt ſcribit Gellius) qua ratione, quoue
cõſilio geſtæ ſint res demonſtrat. Ex annalibus igitur tanq̃
ex breui, nudaq; materia ſumebat hiſtoria: quę rem uberius
perſcribit: quæ affectuum plena eſt. Ergo annales id e mni/
no ſunt: quod hiſtoriæ: ſed hiſtoriæ nõ omnino id quod an/
nales ſunt: tanq̃ alterũ ſit ſpeciales nomen, alterũ generale. ſi/
cuti quod eſt homo, id neceſſario animal eſt: qđ eſt animal
non id neceſſe eſt vt ſit homo. ¶ Speculũ ciuilis ſarcina bel/
li: veluti acclamatio in cõtemptum tantæ molliciei: q inter
cętera belli machinamenta ſpeculum quoq; geſtaretur. ¶ Bel
li ciuilis: bellum appellat ciuile quod inter Othonem & Vi/ — Bebria/cus vi/cus
tellium geſtum fuit ad Bebriacũ vicum inter Cremonam &
Veronam: vbi duabus Otho cladibus acceptis ſuperatus eſt.
De quo bello & loco Plinius meminit libro. x. cap. xlix. Ve/
nerunt in Italiã Bebriacẽſes bellis ciuilibus tranſpadum &
nouæ aues. ¶ Nimirum: inſultatio eſt in Othonẽ vt effœmi/
natum. q. d. rem facit monſtruoſam Otho, qui Imperatores
de regno eiicit: & cutem more mulierum curat & polit, quia
ſi contraria. Nam cum ab Galba adoptari expectaret, iſq; pi
ſonem prętuliſſet indignatus ad vimq; cõuerſus, eum a ſuis
deſertum interemit. Galba autem ſeptimus fuit Impator, q
Neroni ſucceſſit: nullo gradu cõtingens Cæſarum domũ. le/
ge Suetonium. De cæde item Galbæ & Othonis & pugna
Bebraica meminit Ioſephus de bello iudaico in quinto libro
ſic: In medio namq; Romanorũ foro Galba perempto, crea
tus Otho Imperator cum Vitellio imperãte pugnabat, quẽ
germanorũ tunc manus elegerat. Habito autem apud Be/
briacum Galaciæ prælio cũ Valente & Cecinna Vitelli du — Cecinna
cibus: primo die Otho ſuperauit: altero Vitellii milites, mul
tiſq; trucidatis & aduerſæ ptis audita victoria Otho apud
Brixellum ſemet occidit poſtquã biduum treſq; menſes im/
periũ tenuit. ¶ Curare cutem: faciẽ (vt diximus) quotidie ra
ſitare, & corpus vellere. ¶ Affectare: eſt animũ habere inten
tum ad aliquid habendũ, vt Gigantes affectauerunt cælum
.i. animum intentum habuerunt ad habendũ cælum. & Cæ/
ſar affectat imperium: ideſt animũ intentum habet ad haben
dum imperium. ¶ Spolium palati: pro palatii: ubi ſedes erat
imperatorũ, Nã primus fuit Romulus (auctore Liuio in pri
mo) q palatiũ vbi educatus ipſe fuerat, muniit. Sic. n. dixit
quemadmodũ alibi: Purpureus magni ructaret ſcurra pala/
ti. Et Petronius: Fama volat, ſummaq; petit iuga celſa pala
ti. Ex ſeptem enim collibus vrbis fuit palatiũ. vnde Cicero — Pallatiũ
in Officiis ait: Cn. Octauium præclarum ædificaſſe in pala
tio, & plenam dignitatis domum, & inde domum palatinã
appellauerunt

appellauerit domum Imperatorum. Dictum palatium vel ꝙ ibi pecus paſcens balare conſueuerit: & quaſi balantium. Vnde Neuius balantiũ appellat. vel ꝙ palare .i. errare pecu/des ſolerẽt. vel ꝙ ibi Hyperborei filia Palanto habitauerit: quæ ex Hercule Latinum peperit. vel ꝙ ibi Pallas Euandri filius ſepultus fuerit. vel ꝙ etiam Palatini & Aborigines ex agro rheatino, qui appellatur palatium, ibi conſederint. vel a Pale paſtorali Dea vt ſcribit ſolinus. Et extẽdere panem: ſcilicet madidũ lacte aſinino. Nam (vt ſcribit Pli. li. xxviii.) cutem in facie erugari & tenereſcere, & candorem cuſtodi/ri lacte aſinino putant. Proinde Poppea vxor Neronis quo/modocunq; ire contigiſſet, ſecum ſexcentas aſellas ducebat. ¶ Quod nec in aſſirio: fecit inquit Otho ea ad curandam cu/tem. & ſe mollendum in caſtris: quæ nec Semiramis regina nec Cleopatra fecerunt: vt oſtendat ipſũ etiã fœminis mol/liorem extitiſſe, Mollis enim ornatus & expolitio cutis viꝝ nõ ornat: ſed mentem eius indicat. vnde eſt illud Ciceronis in Officiis: Ergo & a forma remoueatur omnis viro non di/gnus ornatus. Ouidius: Sint procul a nobis iuuenes vt fœ/

Semiramis — mina compti. ¶ Semiramis: Nini regis Aſſyriorũ fuit vxor: magni mulier animi: quæ occiſo marito nõ auſa tradere im/perium filio Nino adhuc impuberi: nec ipſa palam tactare: mutato habitu cum filio regni moderationẽ ſuſcepit. Hæc Babylonem condidit: non contẽta acquiſitos a marito ter/minos tueri. Aethiopiam quoq; ſuo imperio adiecit: Indis etiam bellum intulit: libidinis adeo impatiens vt adamaſſe etiam æquum feratur. Ad poſtremum cum concubitum fi/lii petiſſet: ab eodem interfecta eſt: duos & triginta annos poſt Ninum regno potita: quo tẽpore cõſtat fuiſſe Abraam

Aſſyria — & Zoroaſtrem magnum apud Bactrios. ¶ Orbe aſſyrio: in ea parte Aſſyriæ, vbi Babylon eſt. Nam Babylon & Niſi/bis vrbes Aſſyriæ ſunt maximæ. quę autem Aſſiria antea di/

Syria — cta fuit, poſtea dicta eſt Syria terrarum maxima,: & pluri/bus diſtincta nominibus. De qua abunde Plinius libro de/

Pharetra — cimoquinto. Et Strabo decimoſexto. ¶ Pharetrata: phare/tra armata: quale habitu in bellum deſcẽdebat. eſt enim pha/

Cleopatras — retra reconditorium ſagittarum. ¶ Cleopatra: Aegypti fuit regina: ſoror illius Ptolemæi: qui Pompeium neci tradidit. Eam primo amauit Iulius Cæſar: ex qua puerum ſuſcepit Cæſarionem. Mox eam poſt mortem Iulii Cæſaris. M. An/tonius ardenter dilexit: ex qua libertos duos ſuſcepit: quos Solem & Lunam appellauit. Eum poſtea aduerſus Augu/ſtum cum exercitu proficiſcentem quatuordecim cum trire/mibus ſecuta eſt ad Accium promontorium: vbi commiſſa pugna, vincenteq; Auguſto, ipſa prior cum ſuis triremibus aufugit in Aegyptum: quam fugientẽ Antonius relicto exer/citu perditus amore conſecutus eſt. Sicq; Auguſtus potitus victoriam i Aegyptũ ſecutus ẽ vtrũq;. M. Antonius gladio ſuo ſeipſum interemit: Cleopatra ne viua ab Auguſto in tri/umphum duceretur, admotis corpori ſerpentibus mortem ſibi cõſciuit. lege Plutarchum, Florum, Strabonem, & Sue/to. ¶ Mœſta: quia victa iram Cæſaris Auguſti timebat. ¶ Ca/

Accium — rina acciaca: qua pugnauit apud Accium promontorium. Eſt autem Epiri promontorium: Auguſti colonia cum tem/plo Apollinis nobili, ac ciuitate Nicopoli: quæ Victoriæ ci/uitas interpretatur. Vide Plinium & Strabonem. ¶ Hic nul/lus verbis pudor, aut reuerentiæ: redit poeta ad ſacerdotes, de quibus cœperat. Ait ergo inter ipſos omnia turpia fie/ri: nec vllum exiſtere pudorem quominus & verbis & fa/

Pudor — ctis vtantur obſcænis. Nam pudor eſt veluti obſtaculum: ne quid turpe faciamus. vnde philoſophi ſic diffiniunt: aucto/re Gellio: Pudor eſt iuſtæ vituperationis ſiue reprehenſio/

Cybele ſia ſacra — nis timor. ¶ Turpis Cibeles: ideſt omnia obſcæna fiunt hic: ideſt inter ipſos ſacerdotes: qualia fieri ſolent in ſacris Cy/beleis: vbi turpiſſima quæque fiebant: & præcipue ſolenni die lauationis eius in Almone fluuio. Nam (vt ſcribit Au/guſtinus libro ſecundo capitulo quarto de ciuitate Dei). an/te Deæ lecticam talia per publicum canticabantur a nequiſ/ſimis ſcænicis: qualia non deceret matrem ipſorum ſcænĩ/corum audire, vnde Auguſtinus ſubdit illam proindeturpitudinem obſcænorum dictorum, atq; factorum ſcæni/cos ipſos domi ſuæ proludendi cauſa coram matribus ſuis agere puderet: quam per publicum agebant coram Deo/rum matre: ſpectante & audiente vtriuſq; ſexus frequentiſ/ſima multitudine. ¶ Fracta voce: aut molli & effœminata. aut in omnem effuſa turpitudinem. ſumpta tranſlatione ab equis, qui fracto & ſoluto freno toto impetu ferũtur. Apu/leius lib. viii. de ſacerdotibus Deæ Syrię: Fracta rauca & ef/

fœminata voce clamores abſonos intollunt. ¶ Phanaticus — Phanaticus
ſenex. i. ſacerdos nõ abſimilis Gallo ſacerdoti Cybeleio. Nã phanaticus epitheton eſt Galli. i. afflatus numine. nam ſpiri/tu quodam videbantur agi diuino: & futura prędicere. vn/de Horatius in Satyris: Hunc circum tonuit gaudens Bello/na cruentis. & in Odis: Non Dindymene: non adytis quatit Mentem ſacerdotum incola Pytius, Nec liber æque. Cum igitur quodam furore diuino agãtur, caput iactant, rotãtq; crines. Lucanus in primo: Crinemq; rotantes Sanguineum populis cecinerunt triſtia galli. vnde Liui. lib. xxxvi. ſic ſcri/bit. L. Scipionis legatus claſſem in Europam ad Sexton op/pugnandam traiecis. Iamq; ſubeuntibus muros phanatici Galli primum cum ſolenni habitu ante portã occurrerunt.

Lymphatus etiam & lymphaticus vocatur inſaniens & lar/ — Lymphatus
uatus. i. demoniaco ſpiritu afflatus. Pli. de helleboro: Mede/tur ita comitialibus morbis, vertigini, melancolici inſanien/ — Lymphatic⁹
tibus lymphaticis, elephantiæ albæ. Idem in. viii. ca. liiii. Lo/quens de Api boue: Hi greges repente lymphati futura præ/cinunt. vnde lymphare qđ eſt veſanum facere. Valerius Flac/cus lib. iii. Deus ancipitem lymphauerat vrbem. ¶ Sacrorum antiſtites: dominus & magiſter talium ſacrorum. Tullius pro domo ſua ad pontifices: Aliæ cerimoniæ nobis erunt: alii Antiſtites Deorum immortalium. Ibidem: Qui eſtis an/tiſtites & cerimoniarum & ſacrorum. ¶ Rarum & memo/rabile magni: ironicos dictum: quaſi dicat: Raro inuenias tam boni exempli magiſtrum conducẽdum mercede ad uo/

luptatem gulæ. Nam exemplum: id eſt quod nobis propo/ — Exẽplũ
ſitum monet quid nobis fugiendum, imitandumue ſit. Eſt enim (vt diffinit Cice. ad Herenniũ) alicuius facti aut dicti præteriti cum certi auctoris nomine propoſitio. Exemplũ item dicimus id quo demonſtratur in rebus vænalibus. eu/iuſmodi ſit ea res vænalis. unde Cice. ad Herenniũ: Si mer/ces ipſi qui venditant, aliunde exemplum quæritant mercis: aut ſi aceruos dicant ſe tritici habere: & eorum exemplum pugno non habent quod oſtendant.

¶ Fœdius hoc aliquid & cætera. Progreditur ad repreben/ — ASCẽ.
dendos ſacerdotes: quorum collegium Mineruę in Albano conſtituerat Domitianus: oſtẽditq; fœdiſſima illorum ſcele/ra: atq; hi, qui tam molliter alliciuntur aliquando progreſ/ſuri ſunt. Dicit ergo ꝙ amictus quidem fœdus eſt: ſed longe fœdioris vitę præ ſe fert iudicium. de qua re Aulus Gellius libro tertio capitulo quinto. Plutarchus refert Archeſilaum vehementi verbo vſum eſſe de quodam nimis delicato diui/te qui incorruptus tamen, & caſtus, & perinteger diceba/tur. Nam cum vocem eius infractam: capillumq; arte com/poſitum: atq; oculos ludibundos: atq; illecebræ, voluptatiſ/que plenos videret. Nihil intereſt, inquit, quibus membris cinædi ſitis: poſterioribus an prioribus, hunc autem locum Cecropiam ſoliti bapte laſſare Cotytto: a Calderino nõ be/ne intellectum: & a Georgio, Mancinelloq; non ſatis expla/natum: qui ſecuti Probum quædam vocabula non ſatis in/tegre poſuerunt. Angelus Politianus ad vnguem explicat capitulo decimo centuriæ ſuæ: probans veterum auctorita/te baptas eſſe fabulam Eupolidis contra baptas: qui noctur/na ſacra Cotyttus Deæ impudentię: quam pſaltriam fuiſſe Probus dicit: impudẽtiſſime colebant: ob quam fabulam (vt Platonius gręcus auctor eſt) ab ipſis baptis in mare ſubmer/ſus eſt. Eſt autem bapte maſculini generis: quia viros ſignifi/cat principaliter: licet etiam fabulæ nomen ſit. Cotytto au/tem quia pſaltriæ aut Deæ impudentiæ nomen: non dubie fœminini declinatum ſicut cętera gręca in o longum: quo/rum ſecundum Seruium nõ habemus niſi genitiuum in us

& accuſatiuum in o in noſtra declinatione. Vnde hic legen/dum eſt Cotytto: non Cotytton nec Concytton. Dicta tamen eſt etiam Cotys cuius accuſatiuum Cotyn. Cicero & Strabo ponunt: & genitiuum Cotyos Syneſius. ſacra autem dicuntur Cotyttia: vt patebit in explanatione noſtra. Ordo igitur eſt: Tu qui tam molliter veſtiris. audebis quandoque: id eſt aliquando tempore futuro. aliquid: id eſt aliquod factum. fœdius: id eſt obſcænius & turpius. hoc amictu in quo ſcilicet pelluces. nemo fuit repēte: id eſt ſine incremento ſucceſſiuo turpiſſimus: hoc eſt ſicut nemo vno ipetu factus eſt optimus: ita nemo vno turpi facto habetur turpiſſimus: ſed paulatim fiet. Nā ſupple illi qui accipiunt domi. non enim cum ſint ſacerdotes, ſed turpes vt ſacerdotes illi: hoc audent in populo, aut in templo. redimicula quibus: ſcilicet mitrę alligātur, qd molliciei ſignum eſt. vnde apud Virgilium vitio datur Phrygibus: hoc eſt Troianis. vbi dicitur. Et tunicæ manicas & habent ridimicula mitræ. illi inquam qui ſumunt domi redimicula in frontibus ſuis: id eſt imitantur molles ſacerdotes albanos. accipient ſupple in collegium aut cōſortium ſuum. qui paulatim: id eſt ſucceſſiue te. & qui poſuere: id eſt appoſuere toto collo monilia: id eſt ornamenta muliebris colli: id eſt qui viciſſim patiuntur in ſecreto muliebria: & ita ſe ornant ornamentis muliebribus. atq; placant: id eſt ita congregantur tempore nocturno: vt mulieres quæ placabant Bonam Deam abdomine: id eſt ſumine. porcæ teneræ: id eſt ſuis eximiæ. Sues enim (ſecundum Donatum) ſacrificio idonei dicebantur eximii: oues lectæ boues in tacti. placant inquam abdomine & magno cratere: id eſt vaſe, quod mellarium vocant: licet vino impleant. placant inquam Deam abdomine porcæ: id eſt faciunt omnia quæ mulieres Bonæ Deæ ſacrificantes facere debeant: ſed fœmina exagitata procul non intrat templum more ſiniſtro: id eſt peruerſo: quia ſolis mulieribus debebantur: & ita excludendi erant viri. vnde dicit Ouidius: Sacra Bonæ maribus non adeunda Deæ: & ipſi excludebant fœminas. Ara Deæ patet ſolis maribus: id eſt viris: cum patere deberat ſolis fœminis, & clamatur a ſacrificulo: ſcilicet ſicut in cœtu mulierum clamabatur a præfica. clamatur inquam ſic: o vos profanæ: id eſt a fano excludendæ tanquam indecentes mulieres. te: id eſt diſcedirē hinc. tibicina: id eſt quæuis pſaltria. non gemit: id eſt non facit fœmininum ſonum quaſi gemitum. vllo cornu: quia nulla admittebatur: & ita vt præceptum erat mulieribus ne tibicen adhiberetur: & non adhibebant tibicinam baptę. id eſt viri molles & impudici: qui Athenis peregrina ſacra tempore nocturno cum omni immundicia faciebant: contra quos Eupolis baptas ſcripſit. ſolitis: id eſt cōſuetis olim apud Athenienſes. laſſare: id eſt frequenti ſacrificio moleſtare Cotytto: illam Deam quæ prius fuerat pſaltria: ſicut apud Romanos Dea Flora: cui Romani Floralia inſtituerunt, fuerat meretrix. Cecropiam: id eſt Athenienſem: hoc eſt in ea ciuitate: vbi Cecrops olim regnauerat. coluerunt talia Orgia: id eſt impudica ſacrificia: qualia ſcilicet fuerunt Orgia Bacchi. non autem vocabantur Orgia ſed Cotyttia & Bendidia. ſed quia Orgia erant Bacchi ſacra: in quibus, vt prius per Mancinellum dictum eſt, omnia obſcęna fiebant. ideo pro obſcænis ſacrificiis accipit. coluerunt inquam ſecreta teda: id eſt abſconſa lampade: ne a turpitudine arcerentur quouis pudore. ille: id eſt quiuis ex talibus viris mollibus, produxit. i. extendit. acu obliqua: id eſt ad hoc incuruata. ſupercilium: id eſt pilum in ſuperiore oculorum cilio. tinctum: id eſt intinctum prius. fuligine: id eſt nigredine fumi ad hoc collecti. madida: id eſt adhuc humida. vt adhæreat: id eſt componit & facit ſibi ſupercilium nigrum quod in muliere placet & attollens occulos tremen tes: id eſt pætos & lubricos: vel timore ne fuco lædantur. depingit: id eſt componit aut fucat eos. Ille: id eſt alius ex illis bibit ex Priapo vitreo: quaſi delectetur membro virili: ſicut mulier, & implet reticulum auratum: id eſt aurum intextum habens, ingentibus comis: id eſt multis & prolixis capillis more mulierum, quem Pannonii, ſeu Vngari, & Huni, nonnullique Alemanorum aſſumpſerunt. implet inquā exiſtens indutus ſcutulata: id eſt id genus veſtis mulieris cærulea: id eſt cærulei coloris. aut galbana aliud genus veſtis. raſa, id eſt non villoſa: ſed tonſa probe. miniſtro: id eſt pediſſequo iurante. &: id eſt etiam non ſolum domino. per Iunonem domini: id eſt per Iunonem non per Iouem: quo dominæ ſolent: vt miniſter etiam dominum effœminatum ſignificet ipſo non refragante. Ille: id eſt alius: tenet ſpeculum: appoſitorie geſtamen: id eſt quod erat geſtamen. Othonis patici: id eſt ſoliti pati muliebria. & hoc tenet pro re egregia: quaſi magnum ſit habere talis viri ſpeculum. & ideo per aliam appoſitionē iucunde addit. Actoris Aurunci ſpolium: id eſt quod ſic iactabunde tenebat: vt Turnus apud Virgilium haſtam ingentem Actoris Aurunci ſpolium: id eſt qua victoria Auruncum ingentem bellatorem ſpoliauerat. vſitatius dicitur ſpolia quam ſpolium ſingulariter. quo ſupple ſpeculo. ille: ſcilicet Otho. videbat ſe armatum: id eſt effigiem ſui exiſtentis in armis. cum: id eſt quando. iuberet: id eſt vellet iubere. iam: id eſt paulopoſt. vexilla ad pugnam committendam tolli. erat enim imperator exercitus. Speculum dico exiſtens ſarcina: id eſt quod habebatur in ſarcinis ciuilis belli: quod Otho contra Vitellium geſſit. eſt ſupple res memoranda: id eſt memoriæ commendāda: nouis annalibus: id eſt per nouos annales. & hiſtoria recenti: ſcilicet quæ eo anno, quo talis res geſta ſit, ſcribatur. Nimirum: quia certe eſt ſupple facinus ſummi ducis: vel pertinet ad ſummum ducem occidere Galbam: id eſt per hoc probatur Otho ſummus dux: ſiquia Galbam occidit. vnde magnum eſt habere eius ſpolia: videlicet ſpeculum. & conſtantia ſummi ciuis eſt curare cutem: id eſt polire & leuigare aut fucare more muliebri cutem. & hæc omnia per ironiam dicit. Aduertendum autem quod plerique hūc locum accipiunt: quaſi totus de Othone intelligendus ſit: vtpote q; Otho Galbam interfecerit: vt ſpeculum eius haberet. dicit etiam Valla: q; hic dictum eſt Bebriaci in campo pro Bebriaco propter homeoteleuton. & q; Palati ſit genitiuus huius nominis Palatus. dicit enim quod illud ſpolium prius Galbæ mortuo Palatus ſuſtulerat: quod ſublatum ipſi Palato infamiori poſtea ab Othone fuit. Erat enim, vt inquit, Galba mollior quam Otho. Ego autem, vt omnia de Othone intelligenda, potiuſquam de ciuibus Romanis concedam: malim dicere ſpolium Bebriacis palati ꝑ palatii: id eſt quod Otho a Galba affectauit in campo Bebriaci palati: id eſt vbi erat imperator: & ita palatium imperatorium: quia ſic in campo ciuilis belli, vt in palatio molliſſime vixit. Ordo igitur eſt: Et ſummi ciuis eſt affectare in campo ſupple bellico ſpolium Bebriaci palati: id eſt palatii: ſcilicet ſpeculum. & extendere digitis panem madidatum lacte aſinino in faciem: vt cutis firma & nitida ſit. quod: id eſt quam rem. Semiramis regina Babyloniæ: quamuis eſſet tam laſciua q; equum vſque ad coitum amauerit: vt dicit Plinius. pharetrata: id eſt armata: quia geſſit viriles habitus ſimulans ſe filium ſuum eſſe. non fecit in orbe aſſyrio: id eſt oppido babilonico. nec Cleopatra regina Aegypti. Mar. Antonii triumuiri amica. mœſta propter amiſſam victoriam: fecit in acciaca carina: id eſt qua in acciaco mari: vbi ab Auguſto victa eſt. vtebatur: hoc eſt: licet Semiramis & Cleopatra mulieres fuerunt: tamen cum bella gererent: nec ſpeculo nec fuco vſæ ſunt. hic: id eſt in hoc collegio ſacerdotum: aut potius (vt dixi) qui ſacerdotes imitantur in turpitudine vitæ. nullus eſt honor aut reuerentia menſæ. hic eſt libertas turpis Cybeles: id eſt qualis erat apud gallos Cybeles ſacerdotes turpiſſimos. & libertas loquendi voce fracta: id eſt effœminata eſt hic. & ſenex phanaticus: id eſt delirus, aut ad fanū pertinens albo crine: id eſt caneſcens. antiſtes. i. præſes ſacrorum exiſtēs rarum & memorabile exemplum. gutturis magni. i. maximus deuorator ciborum. & magiſter conducendus... qui talibus cōducatur eſt ſup. hic. i. qui talia ſacra colebāt, autiſtitē moribus ſuis cōſentaneū cōducebant. & ita non tam de collegio albanoꝝ, q̄ de immundis Romanis loquitur poeta.

Quid

Quid tamẽ expectant, phrygio quos tempus erat iam
More ſuperuacuam cultris abſcindere carnem?
Quadringenta dedit Gracchus ſeſtertia dotem
Cornicini, ſiue hic recto cantauerit ære.
Signatæ tabulæ. dictum feliciter. ingens
Cœna ſedet. gremio iacuit noua nupta mariti.
O Proceres cenſore opus eſt, an aruſpice nobis?
Scilicet horreres, maioraq; monſtra putares,
Si mulier vitulum, vel ſi bos ederet agnum?
Segmenta, & longos habitus, & flammea ſumit
Arcano qui ſacra ferens nutantia loro
Sudauit clypeis ancilibus. o pater vrbis
Vnde nefas tantum latiis paſtoribus? vnde
Hæc tetigit Grandiue tuos vrtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere, atq; opibus vir.
Nec galeam quaſſas, nec terram cuſpide pulſas,
Nec quereris patri. vade ergo, & cede ſeueri
Iugeribus campi, quem negligis. officium cras
Primo Sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ cauſa officii? quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet, liceat modo viuere, fient,
Fient iſta palam, cupient & in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quod nequeunt parere, & partu retinere maritos.
Sed melius, quod nil animis in corpora iuris
Natura indulget, ſteriles moriuntur, & illis
Turgida non prodeſt in pixide condita Lyde,
Nec prodeſt agili palmas præbere luperco.

IAON. Brit. ¶ Quid tamen expectant: ex quo inquit vitam agunt obſcœnam, & muliebrẽ: nec magis indigent genitalibus q̃ Galli: qui caſtrati erant: quandoquidem nubunt. qd' ergo expectant cur non caſtrentur, & per omnia ſimiles ſint cybeleis ſacerdotibus: quos in reliquis imitantur? ¶ More phrygio: Galli ſacerdotes more gallorum ſacerdotum Cybeles: qui teſta ſamia (auctore Pli.) virilitatem ſibi amputabant ad imitationem Atys pueri: quem Cybele impudice dilexit. qui cum caſtitatem ſuam Deę promiſiſſet: eamq; commiſſo ſtupro cum nympha Sangaritide non ſeruaſſet: & Dea irata ſuppliciũ de nympha ſumpſiſſet: corrept⁹ furore: & putans domos ruere ſolitudinem petiit: & per ſũma Dindymi mõtis Phrygiæ diſcurrens: arrepto lapideo cultro ſeipſum caſtrauit. Vnde Oui. Ah pereãt partes quę nocuere mihi: Ah pereãt dicebat adhuc, onus inguinis aufert: Nullaq; ſunt ſubito ſigna relicta viri. Catullus tamen aliter ſcribit puerũ: cum ex aqua Galli fluminis Phrygiæ bibiſſet, in furorem ex aquæ natura compulſum, ſilice ſic caſtraſſe. Tandẽ e monte in vallem præcipitatus in arborem pinũ conuerſus eſt. ¶ Phrygio: nam Phryges, Troeſq; prope Idam habitãtes (auctore Strab.) Deam præcipuo venerantur honore: eius Orgia frequentantes. ¶ Carnem, ſuperuacuam: ſuperfluam, & minime neceſſariam: quando omnia muliebriter agant, & nubant. ſicq; per irriſionem a poeta dicuntur. ¶ Cultris: non ferreis, ſed lapideis. Nam ſilice (vt diximus) virilia ſibi amputabant. ¶ Quadringenta dedit: notat poeta mares ſui tẽporis, quo multi fronte inuerecunda nubebant. vnde Mart. Barbatus rigido nupſit Caliſtratus Afro: Hac qua lege ſolet nubere virgo viro. Nupſit & Nero Doryphoro liberto, & Neroni Sporus. auctor Tranq. oſtẽdit ergo ex ſacerdotibus Gracchum nobilem, & potentem virum nupſiſſe, omniaq; feciſſe, quæ in nuptiis etiam virginalibus fieri ſolent: vt dotem etiam dederit marito. ¶ Quadringenta ſeſtertia: ac ſi dicat tantam dotem quæ capiat etiam ſummam equitis Ro. Neq; enim quiſquam haberi poterat inter equites romanos, qui ſummam quadringentorũ ſeſtertium non habuiſſet. ¶ Gracchus: vnus ex ſacerdotibus nobilis & potens: quales fuerunt Gracchi. Nam Gracchorum familia nobilitate præſtabat: & potentia. ¶ Seſtertia: Seſtertium primum fuit (vt diximus in ſuperiore Satyra) quarta pars denarii: quo tempore quindecim decuſſes is valebat: hoc eſt decem aſſes. fit autem a ſemis & tertius: eo q' contineat in ſe aſſes duos & dimidium tertii. Declinatur etiam genere maſculino Seſtertius. ¶ Cornicini, ſiue hic recto cantauerit ære: hoc in infamiam & dedecus eſt nubentis. Nam ille, inquit, cui nupſit: fuit aut Cornicen, aut Tubicen, vt oſtendat parem omnino eſſe ãre trahi infamiam. Nã in caſtris legio habet tubicines, cornicines, buccinatores. Tubicines ad bellum vocant milites, & rurſum receptui canentes reuocant Cornicines, & buccinatores erant ornamentum totius legionis in ingreſſu conflictus, & eius reditu. Quoties ad aliqd opus exituri ſunt milites ſoli tubicines canũt, & ſoli milites ad ſigna eorum obtemperant: quoties mouendi ſunt ſigna cornicines canunt: quoties pugnatur & tubicines, & cornicines pariter canũt. Vnde illud eſt Ouidii in Metamorphoſi: Nõ tuba directi, nõ æris cornua flexi. ¶ Signatæ tabulæ: ſubaudi ſunt. Nã matrimonium non fiebat ſine publica ſcriptura. Vnde alibi poeta: Si tibi legitimis pactam, iunctamq; tabellis Non es amaturus. Tabulæ autem numero tantum plurali dicuntur venditionum, emptionum, dotium, & id genus cõtractuũ. Vnde Tabularium locus vbi reponuntur ipſe tabulæ. & Tabularius ipſe tabularum ſcriptor, & notator: quem vulgo notarium appellamus. de quo etiam paulante diximus. ¶ Dictum feliciter: ſubaudi eſt. vt ſit feliciter cedant nuptiæ. ita enim dici ſolebat in nuptiarum celebratione. Tranquillus in Domitiano: In reducenda poſt diuortium vxore, acclamari audiit libenter domino & dominæ feliciter. Romani enim cauſa boni ominis (vt docet Cicero in libro de Diuinatione) in omnibus rebus agendis: quod bonum, fauſtum, felix, fortunatumq; eſſet, præfabantur. ¶ Sedet: ponitur. ¶ Cenſore opus eſt: turpitudinem rei hac ambigua percunctatione aggrauat: quaſi dicat flagitium eſſe nihilo magis dignum caſtigatione quã expiatione. ¶ Cẽſore qui mores corrigat. Nam cenſor pręerat moribus ciuitatis. De quo ita Plutarchus in vita Pauli Aemilii: Cenſura maxime omnium magiſtratuum reuerentiæ eſt: plurimæq; poteſtatis: cum in aliis rebus tum maxime ad morum emendationem. Nam e ſenatu remouere poteſt: equitibus auferre equos: notare infamia: cenſum agere: luſtrum condere. Aſconius Pædianus: Regendis moribus ciuitatis cẽſores quinto quoq; anno creari ſolebant, hi prorſus ciues ſic notabant. vt qui ſenator eſſet eiiceretur ſenatu: qui eques Roma. equũ publicum perderet: qui plebeius in Centum tabulas referretur: & ærarius fieret: ac per hoc non eſſet in albo centuriæ ſuæ. ¶ Haruſpice: qui ſacrificiis expiet tantum naturæ portentum. Haruſpex enim is dicebatur: qui inſpectis extis victimæ futura prædicebat: portentaq; ſacrificio expiabat: denominaturq; ab haruga: ideſt victima. & haruga ab ara: id eſt ſtabulo. ¶ Scilicet horreres, cum ea interrogatione legendum eſt: qua increpamus male intelligentes: quaſi dicat hominem nubere multo monſtruoſius eſt: q̃ ſi bos agnum pareret, & mulier vitulum. ¶ Segmenta: ornamenta eſſe muliebria declarat Valerius Maximus libro quinto capite de gratis: Permiſit quoq; his purpurea veſte & aureis vti ſegmentis. Iuxta quod dixit Seruius: Segmentum eſſe monile, & ornamentum gutturis. Quod etiam Sydonius comprobare videtur his verbis: Et illam ſarranis ebriam ſuccis inter crepitantia ſegmenta palmatam conuenuſtauit. quibus verbis oſtendit ornamenta eſſe quæ conſtarent: aut argento & auro: aut margaritis: aut pretioſis lapillis crepitantibus. Iuuenalis: Et ſegmentatis dormiſſet paruula cunis. Plinius lib. ſeptimo oſtendit: Segmenta ſignificare circulos his verbis: Plura autem ſunt ſegmenta mundi, quæ noſtri circulos appellauere: græci paralelos. Vocabulum autem deductum eſt

Margin notes: Tubicẽ, Corni, Buccinator (beside the note on Cornicini); Seſtertium; Tabulę; Tabularium; Tabularius; Cenſor; Haruſpex; Segmẽta

ctum eſt a ſecando ſicut & ſegmina. ¶ Longos: muliebres.
Flāmeū ¶ Flammea: flammeum veſtigenus erat coloris luthei: quo
caput nouæ nuptæ velabatur. Martialis libro duodecimo:
Præluxere faces: velarunt flammea vultus. ¶ Sacra ferens:
nobilem eſſe oſtendit ſacerdotem, qui nupſit. Nam Salii ſa/
cerdotes Martis ex nobilioribus tantum creabantur: ſicque
oſtendit poeta eum qui in monte Albano ſacerdos ſacra Mi
neruæ miniſtrabat, & nupſerat antea Martis ſacerdotem ex
titiſſe. ¶ Qui ſudauit clypeis ancilibus: hoc eſt clypeis: quæ
ancilia ſunt appellata. de quibus talis extat hiſtoria: Regnan
te Numa Pompilio e cęlo in terram decidit breue ſcutum ex
ære dictum ancile: ꝙ vndiq; eſſet reciſum. vnde Ouidius in
Ancile Faſtis: Atq; ancile vocāt, quod ab oī parte reciſum eſt: Qua/
q; oculis ſpectes angulus omnis abeſt. Et vna vox edita om/
nium potentiſſimam fore ciuitatem: quādiu id in ea ſerua/
retur. Rex igitur ne furto locus eſſet: adhibito fabro Mamu
rio iuſſit ad illius ſimilitudinem vndecim alia ſcuta fieri: ſi/
mulq; miſceri: ne cæleſte internoſci poſſet: adhibitiq; ſunt ſa
Salii cerdotes Salii duodecim: qui Ancilia ferrent: ac per vrbem
irent canentes carmina cum tripudiis, ſolēniq; ſaltatu: vnde
& nomen accepere. Ii autem Marti erant conſecrati. eorum
primus præſul vocabatur: auctore Plini. Ancilia autem no/
men eſt tertię declinationis. legitur tamen & ancilium & an/
ciliorum: ſed illud ratione analogiæ: hoc autem auctoritate
defenditur. ſic etiam vectigalium & vectigaliorum: Satur/
nalium & ſaturnaliorum: multaque id genus. ¶ Arcano lo/
co: ꝙ nulli alii liceret ferre & pertractare q̄ Salio. ¶ O pater
vrbis: exclamatio eſt qua & rei indignitas, & idignatio poe
tæ exprimitur. ¶ Pater vrbis. ſ. Mars, ex quo & Ilia Rhea
Numitoris filia nati ſunt Romulus & Remus vrbis condi/
tores. ¶ Vnde nefas tantum? ſubaudi eſt. i. tanta morū praui
tas vt viro nubat? ¶ Latiis paſtoribus: Romanis, qui a
paſtoribus originem traxerunt: & qui omnium antea volu
ptatum ignari fuerūt: vt rudes & agreſtes paſtores. De qui/
bus ſcribit ſic Varro: Romanum vero populum a paſtori/
bus eſſe ortum, quis non dicit? quis Fauſtulum neſcit paſto
rem fuiſſe nutricium? qui Romulum & remum educauit?
nō ipſos fuiſſe paſtores obtinebit? Sicq; poeta fœdam ſui tē
poris mollicię notat. ¶ Hæc vrtica: h. e libidinis pruritus. vt
etiā nubant. ¶ Gradiue: Mars, vel qa gradatim & per ordi
nes eatur in bellum, vel a verbo gręco: γ ραχαιν quod eſt
vibrare: ꝙ in bello haſtæ vibrentur. ¶ Nepotes: poſteros.
¶ Quereris patri: ideſt nec quereris apud Iouē patrem tuū
de luxuria & mollicie Romanorum. ¶ Vade ergo: acri indi
gnationem dictum. ¶ Campi ſeueri: campi Martii: in quo co
mitia fiebant & magiſtratus creabātur: militeſq; noui exer/
cebantur. vt dicemus illic: Aut vulnera Pali. ¶ Quem negli/
gis: quem minime curare videris. Officium: ad irriſionem
contemptumq; temporum ſuorum hoc dicit: quibus multi
abiecta verecundia nubebant. Introducta eſt perſona quæ
Officiū oſtendat operam ſibi dādam eſſe viro nubenti. ¶ Officium:
nemini dubium eſt officium dictum eſſe ab efficiendo: vt id
ſit. qd vnuſquiſq; teneatur efficere. vnde Cicero librum ſuū
de Officiis inſcripſit: ꝙ ibi doceat quid i omni rerum actio
ne ſit efficiendum. Eſt ergo ſenſus: Quoddam mihi negociū
(quaſi debitum, & quod teneatur efficere) eſt mihi peragen
dum. Tranquillus in Galicula: Liuiam Horeſtillam. C. Piſo
ni nubentem: cum ad officium & ipſe veniſſet, ad ſe deduci
imperauit. Primo Sole: primo ortu Solis. ¶ In ualle Qui/
rini: vtrum ad templum Quirini: de quo meminit Pli. libro
xv. capitulo. xxix. Inter antiquiſſima namq; delubra haben/
tur Quirini: hoc eſt ipſius Romuli. an ad portum Quirini:
ideſt Romuli: quo multi conueniebant. Martialis libro. xi.
Quiri/nus Vicinam pete porticū Quirini: Turbam non habet otioſio
rem Pompeii vel Agenoris puellę. Quirinus autem dictus
Quiri/tes eſt Romulus, ſiue ab haſta quę Quiris a Sabinis dicebatur,
qua ſemper armatus incedebat: ſiue a Curibus ciuitate Sa/
Quires binorum, quos percuſſo fœdere in vrbē recepit, populumq;
Cures a Curibus Quirites vocauit: ipſiq; poſt mortem eum pro
Deo coluerunt, Quirinūq; appellauerunt. vnde Ouid. i Fa
ſtis libro ſecūdo: Proxima lux vacua eſt, a tertia dicta Qui
rino: Qui tenet hoc nomē Romulus ante fuit. Siue ꝙ haſta
Quiris priſcis eſt dicta Sabinis: Bellicus a telo venit in aſtra
Deus. Siue ſuo regi nomen poſuere Quirites: Seu qa Ro
manis vinxerat ille cures. ¶ Fient. fient: quaſi cum ſuſpirio
dictum. ¶ In acta referri: hoc eſt vt deſcribantur in libris acto Acta
rum. Nam negocia tam priuata q̄ publica: hoc eſt, quę ad rē
pub. pertinebant, in libris deſcribebantur: qui libri actorum
dicebantur quod probe docet Iuuenalis in nona Satyra cū
ait: Et libris actorum ſpargere gaudes Argumenta viri ex
quo liquido apparet acta non dici ipſos libros, ſed negocia
& geſta ipſa, quę libris mandabantur. vnde Tranquillus in
Tiberio: Interim cū in actus ſenatus legiſſet dimiſſos: ac ne
auditos quidem quoſdam reos. Idem in Cęſare: Fuerat ani
mus cōiuratis corpus occiſi in Tyberim trahere: bona pu
blicare: acta reſcindere: ideſt libros quibus geſta Cæſaris cō
tinerentur. Idem in Caligula: Quibuſdam abſentium mari/
torum nomine repudium ipſe miſit, iuſſitq; in acta referri.
De hoc vberius in nona Satyra dicemus ſic: Et libris acto
rum ſpargere gaudes Argumenta viri. ¶ Interea tormentum
ingens: dum ſunt inquit matrimonio coniuncti: nullam ta/
men ex matrimonii capiunt voluptatem: ſed ingentem do
lorem & animi cruciatum: quia cum nuptiæ inſtitutæ ſint
gratia plis: & liberi ſint pignus amoris inter virum & vxo/
rem: nequeūt parere, & partu mariti amorē retinere. ¶ Sed
melius: ironicos, quaſi poeta eorum incommodis gaudeat.
¶ Quod nil animus: ſenſus eſt: In animo qdem habent: ideſt
cupiunt concipere: ſed natura vetat, Ordo eſt: Natura nil au
tis, nil potentiæ indulget animis: ideſt volūtatibus & animi
deſideriis. Nam eorū animus eſt, & voluntas vt concipiant.
¶ In corpora: ſcilicet gignenda in utero. ¶ Steriles: ſine libe
ris dicuntur a στερω: quod eſt priuo. ¶ Turgida Lyde: alii/
qui hoc ad araneam referri exiſtimarunt, Alii vero ad mulie
rem vnguentariam. vt legatur ſic verſus: Turgida non pro
deſt condita pixide Lyde: ideſt Lyde mulier vnguētaria tur
gida ventricoſa non prodeſt ſubaudi ſterili pixide conditas
ideſt vnguentis plena. vt ſit a condio quartæ cōiugationis,
Qui autem ad araneam referunt, ita exponunt: Lyde turgi
da, ideſt aranea tumens. in uentre: condita in pixide: ideſt in
cluſa in pixide non prodeſt ſterili. Scribit enim Plinius lib.
vndecimo ex araneis. qui phalangia dicuntur, triennos ver/
miculos parere: vnde exiſtimatur geſtare araneam incluſam
pixide: quaſi fœcunditatis exemplo prodeſſe ſterilibus & fie
ri fœcundas. Sed cum contra videatur ſentire. Idē Plinius
xxix. ex auctoritate Cecilii. x. vbi ſic ſcribit: Tertium genus
eſt eodem Phalangii nomine araneus lanuginoſus grandiſ/
ſimo capite: quo diſſecto inueniri dicuntur intus vermiculi
duo: alligatiq; mulieribus ceruina pelle ante Solis ortum p/
ſtante ne concipiant. de hoc adhuc quærendum cenſeo. ¶ Ly
de ſi de aranea intelligis. Arachne puella fuit Lydia: quæ cū
Pallade in lanificio auſa concertare: a Dea in araneam mul/
tis conciſa verberibus eſt conuerſa. vnde nunc poeta Lyde
poſuit pro aranea. Prima autem (vt ſcribit Plinius libro ſe
ptimo) reperit linū & retia. Et eius filius Cloſter fuſos in la
nificio. ¶ Pixide: dictio eſt gręca. capitur autem pro uaſe (ut
ſcribit Quintilianus libro octauo) cuiuſcūq; materiæ: quo
vaſe vnguenta, venena, aliaq; id genus medicamenta recon Luper/calia
duntur. ¶ Agili luperco: lupercalia ludi erant: in quibus lu/
perci per laſciuiam diſcurrentes pellibus ſe inuicē cedebant.
De origine lupercalium varia ab auctoribus tradūtur. Sed
quod ſenſit Ouidius in Faſtis ſequemur: Romani, īquit, be/
neficii memores: quod lupa nutriendis infantibus Romulo
& Remo, præſtitit: templum illi ad ficum ruminalem extru
xerunt: quod lupercal eſt appellatū: Venit ad expoſitos mi/
rum lupa fœta gemellos: Illa loco nomen fecit, locus ipſe lu
percal: Magna dati nutrix præmia lactis habet. Eius templi
ſacerdotes (auctore Varrone) luperci dicebantur. rem diui Luperci
nam nudi agebant: nec in templo ſolum: ſed per vicos vrbis
ac compita diſcurrentes: ſed pręter ſacerdotes licebat oībus
tam viris, q̄ mulieribus ludos celebrare, vnde ſcribit Plu/
tarchus

tarchus M. Antonium nudum in lupercalibus curriſſe per vrbem fuiſſe vectum a matronis: & virginibus omnia mēbra nudatis. nudos autē fuiſſe lupercos docet & Virgilius libro octauo Aenei. Hic exultantes ſalios, nudoſq; lupercos. vt autem a nudis lupercalia celebrarentur, hinc orta eſt ratio: Cū in honorem Panos ludorum ſolennitas celebraretur, pecora Romanorum ſubito a latronibus rapta ſunt, Illi abiectis veſtibus latrones inſecuti, animalia recuperarunt. ob rem a nudis proſpere geſtam permanſit conſuetudo, vt nudi lupercalia celebrarent. menſe autem Februario poſt brumam celebrabantur. Erat mos vt luperci diſcurrentes pellibus obuias quaſq; fœminas verberarent: exiſtimantes talibus verberibus fœcūdas fieri: vnde & Crepi ſunt dicti (auctore Feſto) a crepitu pellicularum, quem faciebant verberantes. De his autem Liuius in primo. Plutarchus in Romulo. In M. Antonio. In Cæſare. In Problematis. Varro. Diuus Auguſtinus. Valerius libro ſecundo: vbi de inſtitutis antiquis ſcribit, ſic tradit: Lupercalium mos a Romulo & Remo inchoatus eſt, tunc cum lætitia exultantes: ꝙ iis auus Numitor rex Albanorum eo loco vbi educati erant, vrbem condere permiſerat ſub monte Palatino, hortatu Fauſtuli educatoris ſui: quem Euander Argeis conſecrauerat. facto ſacrificio, cæſiſq; capris, epularum hilaritate ac vino largiore prouecti, diuiſa paſtorali turba cuncti ouinis pellibus immolatarum hoſtiarū iocantes geſſierunt. Aliqui vero putarunt dicta lupercalia a lupis arcendis: ꝙ tali ſacrificio (quod in honorē Panos Dei Arcadici celebrabatur) lupi a pecoribus arcerentur. ¶ Præbere palmas: verberandas, vt fiant fœcundæ. Nam id putabāt maxime ad fœcunditatem pertinere. vnde Ouidius: Nupta quid expectas: non tu pallentibus herbis: Nec prece, nec magico carmine mater eris. Excipe fœcundæ patienter verbera dextræ: Iam ſocer optatum nomen habebit aui.

ASCĒ. ¶ Quid tamen expectant &c. cum ita ſit, inquit, ꝙ ornant ſe more muliebri: & ꝙ patiuntur muliebria: quare non demum ſibi virilia more ſacerdotum Cybeles, qui Galli dicuntur a Gallo fluuio: ſecundum plures præſertim qui nubunt, & afferunt dotem pro onere matrimonii ſuſtentando: & id publice cum omni ſolennitate debita: & a iure approbata: qd maximum monſtrum eſt. Ordo eſt: Tamen cum ita ſit ꝙ in habitu & opere ſint mulieres. quid expectant. i. attendūt ꝙ non faciūt tiſferre qd facere deberēt: hoc eſt quos erat iam tempus: idest tempeſtiuum. abrumpere. i. violenter afferre. carnem ſuperuacuam. i. virilia membra: quibus non vtuntur cum patiantur muliebria. cultris ſup. lapideis. ſicut etiam circunciſio a Iudæis fiebat. & ergo dicit abrumpere non abſcindere. more Phrygio. i. more ſacerdotum Cybeles Phrygiæ: idest troianę. Gracchus. i. diues & nobilis, ſed patiens nubēs pro muliere. dedit quadringēta ſeſtertia. i. cenſum equeſtrē, dotem. i. in dotē vel pro dote. dedit inquam cornicini. i. cantanti cornu. ſiue. q. d. vt nō mentiar. hic. i. is cui dedit cantauerit recto ære: idest tuba magna. Tabulæ nuptiarum ſcilicet & dotis ſignatæ ſunt a notario publico. dictum ab omnibus qui aderant. feliciter ſupple eant incepta: idest nuptiæ: quod Galli dicunt, bie noiſtre vous ſoit. ingens cœna ſedet: idest multi cœnantes: vt in nuptiis diſcumbunt. noua nupta. i. ille nobilis & diues quem Gracchum vocauit. & qui pro fœmina nupſit. iacuit in gremio mariti. i. nuptię omnino cōſumatæ ſunt. licet natura & ſexus refragentur. & ideo exclamat dicens: O proceres: idest o optimates, qui onera ciuitatis ſuſtentatis. & eius periculo proſpicere & occurrere debetis. an opus eſt nobis cenſore: vt iam turpes mores arceantur aut extirpentur. an haruſpice. i. exta ad aras inſpiciente: quo opus eſt quoties monſtra, aut portenta, prodigia ue euenerant. Scilicet horreres. i. cum horrere timeres & putares eſſe maiora monſtra. i. res quę contra naturam, aut præter cōſuetudinem fiunt, monſtrantur. ſi mulier humani: ſcilicet generis ederet. i. pariendo emitteretur vitulū vel ſi bos ederet agnum: quæ res pro monſtris & portentis maximis habitæ ſunt. q. d. minime deberes horrere aut putare eſſe maiora monſtra q̄ ꝙ vir viro nubit. Frequenter enim vtimur Scilicet quando cum ironia quadam aut indignatione interrogamus, & reſponſionem negatiuam petimus. ſicut. iiii. Aeneidos. Scilicet is ſuperis labor eſt: ea cura quietos Sollicitat. vt autem ſcias eſſe maximum monſtrum: oſtendit ea contigiſſe, quæ maxime repugnant naturæ & officio: vt videlicet vir patricius: & ob id maxime nobilis tā obſcœna patiatur. vt ſalius. i. ſacerdos Martis, qui nō niſi ſtrenuus & apprime nobilis eſſe debet: vtpote quæ ancilia Martis arma geſtare meruerit: ſumat flammea: & cætera nobiliſſima mulierum indumenta. & vt hi qui ab agreſtibus paſtoribus, qui rapinis viuebant: vtpote a Remo & Romulo, eorumq; complicibus originem duxerint: tā molles fiant, vt muliebria paſſuri vt mulieres ſolenniter nubāt. Oſtendit ergo cauſam quare maximum portentum eſſe putet dicens: is qui ferens. i. portans ſacra nutantia. i. res ſacras nutantes præ pondere. loro. i. corrigia. corio arcano. i. ſecrete appoſito. ſudauit clypeis ancilibus. i. circiſis ad morem ancilis de cælo lapſi tempore Numæ. ſumit. i. vltro nullo cogente, aut ꝑbente aſſumit ſibi ſegmenta. i. talia ornamenta mulierū, & longos habitus, & flammea. i. tales veſtes rubeas: quibus noua nupta nubebat. i. tegebatur. O Grandiue. i. o Mars pater vrbis. ſ. romanæ: q Romulum. ſ. vrbis cōditorē genuiſti. de qua te dicit ſic Liuius ī præfatione primæ Decadis: Si cui populo licere oportet cōſecrare origines ſuas, & ad Deos referre auctores: ea belli gloria eſt populo Romano: vt cū ſuū, cōditoriſq; ſui parentem Martē potiſſimū ferat: tam hoc gentes humanę patiantur æquo animo: q̄ imperium patiuntur &c. o Grandiue inquā pater vrbis romanæ. vnde. i. qua occaſione, vel quo auctore tantum nefas vt vir nobiliſſimus nubat ſup. natum eſt paſtoribus latiis. i. a duriſſimis & martiis viris ortis. & vnde hęc vrtica. i. prurigo libidinis. tetigit tuos nepotes. i. a te deſcendentes ꝑ denominationem a Romulo. Ecce: tanq̄ res inaudita: vir clarus genere, atq; opibus, traditur in matrimoniū. ſ. viro. Nec. i. & nō. quaſſas. i. frequēter concutis in ſignum indignationis. galeam, quæ eſt in capite tuo. nec pulſas terram cuſpide quæ eſt in manu tua. Nec quereris. i. querelam facis. patri. i. Ioui: quia ſi quereris tales fulmine ſterneret. vade ergo & cede iugeribus. i. amplis ſpaciis ſeueri campi. i. vbi ſeuerum dari debet iudiciū: in quo tu ſtas: & qui a te Martius dictus eſt. & quē. i. cuius officium tu negligis. Eſt enim ſup. qui dicat te audiente. officium. i. obſequium debitum amico eſt mihi peragendum. i. debet a me peragi cras in valle: idest portici Quirini: a Romulo ſic dicta. Et interrogat quiuis hoc audiens. Quæ cauſa officii ſup. eſt ibi: Ad quod ille indignatus reſpondet: quia rem notam neſciat. Quid quæris: idest percunctaris: ac ſi neſcias. amicus nubit, & non adhibet multos, quia viro nubit. ſed liceat: idest licitum ſit. modo viuere iſta: idest huiuſmodi fœdiſſima facinora: fient. fiēt palam. & cupient referri: idest redigi. in acta: idest in publica inſtrumēta, interea tamen dum ſic viri viris nubunt, ingens tormentum: idest cauſa magni tormenti. hæret: idest adhæret & cōnectitur nubentibus ſup. viris. ꝙ. ſ. nequeunt parere: & retinere maritos ſuos domi: ne ad pellices diuertantur. Sed melius: idest decentius ſupple eſt ꝙ nil: idest non aliquid. ꝙ inquam natura non indulget aliquid iuris: idest ꝙ non concedit aliquid iuris animis in corpore: idest ꝙ non ſint mulieres perfectæ in corpore. pariendo: ſcilicet prolem ſicut ſunt in animo: quia hoc vellent: ſed fruſtra: quia moriuntur ſteriles. & Lyde: idest aranea quæ olim Lyda puella fuit. turgida. i. turgidos faciens. condita: idest pro cōdimentis poſita in pixide: idest in vaſculo ex buxo facto: nō prodeſt illis. & tamē araneorum quorundam fertilium medicamentum fœcunditatem afferre a quibuſdā creditur. vel (vt Politianus. cxlvi. dicit) legitur ſic: Turgida non prodeſt condita pixide Lyde & cōſtruitur ſic: Lyde: idest mulier illa, aut ſimilis. turgida: idest craſſa & huiuſmodi medicamenta venditans: non prodeſt illis pixide condita. i. poſtquā condiuit illis pixidē. Nec prodeſt illis præbere Luperco ſacerdoti tali. agili. ſ. mēſe Februario per ciuitatem diſcurrenti: cuius percuſſio fœcunditatem afferre credebantur vt Mancinellus recitat.

Vicit & hoc monſtrum, tunicati fuſcina Gracchi,
Luſtrauitq; fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generoſior, & Marcellis,
Et Catulis, Pauliſq; minoribus, & Fabiis, &
Omnibus ad podium ſpectantibus, his licet ipſum
Admoneas, cuius tunc munere retia miſit.
Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna,
Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atq; vna tranſire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lauantur.
Sed tu vera puta. Curius quid ſentit, & ambo
Scipiadæ? quid Fabricius, maneſq; Camilli?
Quid Cremeræ legio, & Cannis cōſumpta iuuentus,
Tot bellorum animæ? quoties hinc talis ad illos
Vmbra venit, cuperent luſtrari, ſi qua darentur
Sulfura cum tedis, & ſi foret humida Laurus.
Illuc heu miſeri traducimur. arma quid vltra
Littora Iuuernæ promouimus? & modo captas
Orcadas? ac minima contentos nocte Britannos?
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in vrbe,
Non faciunt illi, quos vicimus, & tamen vnus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti ſeſe indulſiſſe tribuno.
Aſpice quid faciant commercia. venerat obſes.
Hic fiunt homines. nam ſi mora longior vrbem
Indulſit pueris, nonnunquam deerit amator,
Mittentur braccæ, cultelli, frena, flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

IOAN. Brit. ¶ Vicit & hoc monſtrum: hactenus de ſacerdotibus: nūc ve
ro de nobilitate polluta ludis gladiatoriis & opera ſcęnica.
Nam tpibus poetæ cū Domitianus edidit pugnas virorū &
mulierū, multi nobiles illic ꝓſtiterunt operā: vñ poeta in Sa
tyra octaua in eoſdē: Quāti ſua funera vendāt Quid refert,
vēdunt nullo cogēte Nerone. Nā Nero (vt ſcribūt Trāquil
lus & Euſebius) exhibuit ad
ferrū quadringētos ſenato
res, ſexcentos eqtes Ro. Do
mitiani uero tpe nobiles nō
coacti, ſed iam antea ſub Ne
rone educati iter ludos ſcæ
nicos ſpōte in theatrū uenie
bant. qd Iuuenalis cōqueriť
ēt alibi: Cytharœdo princi
pe natus Nobilis hæc ultra
qd erit niſi ludus? Per Grac
chū autē, ut ſupra diximus
Quadringenta dedit Grac
chus ſeſtertia dotē: nobilem
ubiq; & potētē intelligit. ali
bi: Cum Graccho iuſſus pu
gnare ſecutor. Nā Graccho
rū domus nobilitate ꝓſtabat.
& potētia populari ſeditiōe
cōparata. Dicēdo aūt poeta:
Vicit & hoc mōſtrum: oñdit
turpius qdē eſſe uiro ad artē
ſcænicam deſcēdere, & digla
diari q̄ nubere. neq; n. quicq̄
exiſtimabať flagitioſius q̄ lu
dis ſcęnicis, arenaq; fœdari.
vñ ut ignominioſum iuuen
tus q̄ ꝓbris coopta fuiſſet. ſe
natuſcōſulto ſcænicis artib⁹
& arenę ſolita ē teneri. Trā
qllus in Tiberio: Ex iuuētu
te utriuſq; ordinis ꝓfligatiſ
ſimus qſq; quo minus in opa
ſcęnæ, arenæq; edēda ſena
tuſconſulto teneretur famoſam iudicii notā ſponte ſubibāt.
Vnde Cornelius Tacitus: Cautū ſeuere ne equites Romani
ludo & arena polluerenť. ¶ Vicit: ſuperauit rei turpitudine.

Mōſtrū ¶ Hoc monſtrum q: q vir nuberet viro. Mōſtrum appellať
quicquid eſt ꝑter naturā. a monſtrando, q aliqd futurū mon

Fuſcina ſtret terrificum. ¶ Fuſcina: telū erat retiarii. Nā gladiatorum

Retiarius alter dicebať retiarius. alter mirmillo ſiue ſecutor. Retiarius
fuſcinā & rete geſtabat, quo mirmillonem implicitum caperet.

Mirmillo vñ inferius: Cuius nunc munere retia miſit. Nā in ſummitate
galeæ mirmillonis, q aduerſus retiariū pugnabat, piſcis erat
effigiatus: in quem retiarius rete immittens dicebat: piſcē
peto, nō te peto. Fuſcina itē inſtrm eſt ferreū iſtar tridētis ad
capiēdos piſces. a fuſcina p diminutionē fit fuſcinula: qd in
ueteri teſtō numerať inter receptacula ignis ſic: Fuſcinulas,
tridētes, vncini, & batylla. Et in lib. pri. regū ſic: Habebat

Fuſcinuli fuſcinulam, tridentē in manu: & mittebat eā in lebetē: & qd
leuabat fuſcinula ſibi tollebat. ¶ Tunicati: tunica ueſtis erat

Tunica (auctore Marcello) ſine manicis. ea utebātur gladiatores re
tiarii: ut fortaſſe ad dimicādū eſſent expeditiores. Trāqil
lus in Caligula: Retiarii tunicati qnq; numero gregatim di
micātes ſine certamine ullo totidē ſecutoribus ſuccubuerāt
eū occidi iuberent: unus reſumpta fuſcina oēs uictores iteremit.

Capitolium ¶ Generoſior Capitolinis: nā Capitolinorū familia no
biliſſima fuit ducta origine ab M. illo Manlio, q Capitoliū
a Gallis obſeſſum ſeruauit. Nā quadā nocte clangore anſe
ris excitatus Gallos aſcēdentes deiecit: patronus a ciuibus
appellatus. Verū poſtea cū affectati imperii reus factus eſſet:
de ſaxo Tarpeio ꝑcipitatus eſt. Et cautū: neqs ex ea familia
Mar. appellaretur: q is regnū occupare conatus, necatuſq; eſt.
¶ Marcellis: Marcellorum familia duobus maxime Marcellis
claruit altero quinquies cōſule, altero q Hannibalē vicit. de qbus
Plutarcho. ¶ Catulis: nā & Catulorū familia fuit antiqſſima:
principiūq; nobilitatis accepit a Qu. Catulo Luctatio: qui
primo bello punico trecētis nauib⁹ aduerſus Carthaginēſes
ꝑfect⁹: inter Siciliā & Africā ad Egates iſulas ſexcētas eorū
naues cōmeatibus & aliis oneribus ipeditas, duce Himilco
ne deuicit, finēq; bello impo
ſuit. Fuit itē Q. Catulus Lu
ctatius temporibus Syllæ &
Marii: qui triūphante Mario
ex Teutonis & ex Cimbris ip
ſe triumphū geſſit. de quo in
octaua Satyra pleraq; dice
mus. hic ille fuit a quo (vt te
ſtať Cicero in oratione de ſi
gnis) capitoliū nō ſolū dedi
catū, ſed ēt magnificētius re
ſtitutū q̄ antea fuit: cū icēdio
abſumptū fuiſſet quadringē
tis & qndecim annis poſt de
dicationē eius factā ab Ho
ratio Puluillo conſule. vñ eſt
illud Martialis in quinto: Et
laudāt Catuli Iulia templa ſe
nes. De quo ēt ſic Tranqllus
in Cæſare: Primo ꝑturæ die
Qu. Catulū de refectiōe Ca
pitolii ad diſqſitionē populi
uocauit rogatione ꝓmulga
ta. ¶ Pauliſq; minorib⁹: pau
li nobilitatē acceperūt ab eo
Paulo Aemilio: quē Pytha
goræ (auctore Plutar.) diſci
pulū fuiſſe arbitranť. Ille enī
primus dict⁹ Aemilius a ua
ris ſuauitate. Ia colloqo & cō
uerſatione: cuius lepore gra
uiſſimus erat. Duo aūt fuere

Pauli duo Pauli q maxime familiā illu
ſtrarunt: quorū alter, iniquo ꝓ
lio apud Cannas duce Varrone, maluit mori ex uulnere q̄
fugere cum liceret. Alter uero eius filius Perſem regem ma
cedoniæ deuicit: duxitq; i triūphū cū uxore & liberis. huius
filius a Scipiōe filio Africani ſupꝫioris adoptatus Carthagi
nē deleuit. Hos igiť poſteriores minores itelligimus: nō iam
uirtute: ſed tpe: quēadmodū dicim⁹ Scipionē maiorē: & Sci
pionē minorē. ¶ Fabiis: familia fabiorū nobiliſſima fuit, ex ea

Fabii trecēti & ſex duce Fabio cōſule cōtra Veiētes pugnarūt: &
ſępe uictoriā reportarūt tādē hoſtiū iſidiis oēs ceſi fuerūt.
Ouidius in Faſtis: Vna dies Fabios ad bellum miſerat om
nes: Ad bellū miſſos pdidit una dies. ¶ Omnibus ſpectanti
bus. i. omnibus nobilibus q in podio ſedebāt: & orcheſtra.
Nā (ut ſcribit Victru.) in theatris, podiū, orcheſtra, & pulpi

Podiū tū extruebātur. De podio Trāqllus in Nerone: Spectauit,
primū ex paruis foraminibus: deinde toto podio adaperto.
De podio lege Victruuiū lib. v. ca. vii. ¶ His licet ipſum Admo
neas: uerba ſūt poetæ admonitorē itroducētis. Sēſus eſt: Nō
eſt, inqt, mirū Domitianū polluere nobiles uiros ludis ſcæni
cis & gladiatoriis & turpiter uiuere. Nō. n. credit eē inferos
ubi manes ꝓ meritis puniunť. potes itaq; o monitor referre
imperatori oino iferos eē & ſupplicia iis ſtatutaq; turpiter ui
xerint. ut ſic Domitianū terreat, cuius impio tā multa flagi
tioſa fiebāt. nullo mō legi pōt Admoueas. ſenſus. n. nō ꝓce
deret. uult. n. Domitianū admoneri eſſe aliquos manes &c.
Vbi poeta cōfutat opinionē eorū, q iferos eſſe negauerūt. In
qua fuit Lucretius & Pythagoras q (ut ſcribit Oui. lib. ult.
Meta.) negabat iferos: O genus attonitū gelidæ formidine
mortis: Quid ſtyga? qd tenebras? & noia uana timetis? Ma
teriā uatū, falſiq; pericula mūdi? Morte carēt aīæ: ſempq;
priore relicta Sede: nouis domib⁹ uiuūt, habitātq; recepta.

Seneca

Seneca in lib. de cõſolatione ad Martiã: Illa ingt q̃ nobis in
feros faciũt terribiles, fabula eſt. Luſerũt iſta poetæ & vanis
nos agitauere terroribus. ſ His. ſ. verbis ſequentibus: videli
cet eſſe aliquos manes. ſ Ipſum: Domitianũ. Illud autẽ atten
dendũ Domitianũ non aliter admoneri q̃ ſi viueret. Nã poe
ta mortuos in toto ope (vt diximus) notat: q̃ſi viuãt. vt ſic
doceat qd aliis faciẽdũ, fugiendũue ſit. ſ Cuius munere. ſ. gla
diatorio. Nam munus ꝓ ludo gladiatorio poniẽ: vt munera
nunc edunt. ſ Retia miſit: Gracchus. n. fuit retiarius, q i mir
Manes — millonẽ fuſcinã, & rete tẽdebat. ſ Manes: iferos. antiq manes
Lemu/ — ſiue lemures appellauerũt aias eaſ ex corpe humano migraſ/
res — ſent. ex qbus (vt Apuleius ſcribit) q poſterior ſuor cura ſor
Lar — titus: pacato & qeto numine domũ poſſidet, lar dẽ familia/
ris. Qui vero ꝑp aduerſa vitę merita nullis bonis ſedibus in
terra vagatiõe: ceu quodã exilio puniẽ: inane terriculamẽtũ
Larua — bonis hoibus: cęterũ noxiũ malis. hũc plerique laruam ꝑhibẽt.
Genij — Sed dũ in corpore nr̃o ſunt, Genii & Demones nuncupanẽ.
Dæmo/ — ſ Subterranea regna: inferos, q (vt publica eſt opinio) ſub
nes — terra ſunt, & in cẽtro terræ ad qd reſpexit & Virg. Sed nõ
ante daẽ telluris operta ſubire. i. inferna. Diuus Auguſtinus
affirmat eſſe iferos: ſed in qua mũdi pte ſint: neminẽ ſcire ar/
Contus — bitraẽ. ſ Contũ: lignũ cuſpidatũ, quo vtunẽ nautæ ad tẽtan
dũ aluei fundũ & ducẽdũ nauẽ, ac ꝑ hoc ſignificat Charõta
quẽ aias in vlteriorẽ ripã Stygiæ paludis naue tranſuehere
credidit ſtulta antiqtas. Virg. Portitor ille Charon. hi quos
vehit vnda ſepulti. Et: Ipſe ratem conto ſubigit, veliſq; mini
ſtrat: Et ferruginea ſubuectat corpa cymba. ſ Ranas nigras:
fictio poetica: q̃ſi ibi in palude ſint ranæ. ſ Vna cymba: vno
lẽbo. vna ſcapha. ſunt. n. nauiculæ fluuiales. ſ Nec pueri cre/
dũt: ſenſus eſt: Ita oẽs hoc tpe ipii, ſceleratiq; ſunt, vt ne pue
ri qdẽ credãt inferos eẽ, ꝑter eos. q nõ dum lauanẽ ære. i. a q/
bus in Thermis nõ exigiẽ æs: qbus facile eſt vaniſſima quęq;
ꝑſuaderi. ſ Aere lauanẽ. i. q ſunt ipuberes: ab iis. n. quadrans
nõ exigiẽ in Thermis: immo nec lauanẽ in publicis Thermis.
Qui lauabanẽ quadrãtẽ ſoluebãt. poeta alibi: Cedere Silua/
no porcũ, quadrãte lauari. Hora. Dũ tu quadrante lauatum
Rex ibis. ſ Sed tu vera puta: o Domitiane nõ fabuloſa. ſ. iſe
ros eẽ. ſ Curius qd ſentit? cũ interrogatiõe legunẽ. vt ſit ſen
ſus: Curius ſniæ credis eẽ hos illuſtres viros apud inferos: cũ
vident manes & aias ſceleratorꝫ illuc deſcendere? q. d. huius
ſunt ſniæ vt credãt eorꝫ cõtagiõe eſſe ſordidatos & macula
Curius — tos: ac ꝑinde velint luſtrari & purgari. ſ Curius: hos noiat,
vt viros bonos. Nã M. Curius exactiſſimæ fuit abſtinẽtiæ:
vtpote q legatis Samnitũ aurũ offerẽtibus: cũ ipſe in foco ra
pa torreret: Malo ingt hæc in fictilibus meis eẽ, & aurũ hñti
bus imperare. Cũq; iteruerſæ pecuniæ argueret eadũ ligneũ,
quo vti ad ſacrificia cõſueuerat, in mediũ ꝓtulit: iurauitq; ſe
nihil amplius de ꝑda hoſtili in domũ ſuã cõuertiſſe. De Sabi
nis triũphauit. De Lucanis ouans vrbẽ introiuit. Pyrrhum
Epirotarꝫ regẽ Italia expulit. ſ Ambo Scipiadę: vtrũ ſupior
& iferior, quorꝫ alter Carthaginẽ fecit tributariã: alter vero
deleuit. An Cn. & P. Scipiones fratreſq in Hiſpania ingẽti
bus ꝑliis Hãnonẽ & Aſdrubalẽ fratrẽ Hanibalis ↄcciderunt:
raptaq; erat ipetu Hiſpania: niſi fortiſſimi viri in ipſa victo
ria ꝑpe cũ totis exercitib⁹, punica fraude oppſſi, cecidiſſent.
Lege Liuiũ. xxv. ab vrbe cõdita. forma aũt patronymica di/
Fabri/ — cit Scipiadę ꝓ Scipiõibus: hocq; neceſſitate metri queãdmo
cius — dũ & Vir. Scipiades geminos dixit. ſ Fabricius: Fabrici⁹ Li
Camil/ — cinius honoribus & auctoritate omni ciue tpibus ſuis fuit
lus — maior: cẽſu par vnicuiq; pauperrimo. Bello Tarẽtino miſ/
ſus ad Pyrrhũ legatus de redimẽdis captiuis, fruſtra vt pt̃ia
deſereret ab rege tẽtatus eſt: ptẽq; ſibi impii oblatã repudia/
uit. ſ Maneſq; Camilli: Furi⁹ Camill⁹ pt̃iæ amãtiſſim⁹ fuit.
Cũ Ardeæ exularet, ꝙ ei datũ eſſet crimi, ꝙ albis eqs trium/
phaſſet de Veiis, & ꝑdã inique diuiſiſſet, dictus abſens dicta
tor collectis reliquiis Gallos ſenones Capitoliũ obſidentes
improuiſos internitiõe occidit. Populũ Roma. migrare Ve
ios volentẽ retinuit. Sic & oppidũ ciuibus, & ciues oppido
reddidit. ſ Quid Cremerę legẽ: trecentos & ſex Fabios (de
qbus paulo ante dixi) intelligit: q cũ ſeruis & clientib⁹ aduer/
ſus Veiẽtes dimicarũt: a qbus inſidiis itercepti iuxta Creme
ram fluuiũ Thuſciæ ſunt trucidati. ſ Cõſumpta Cannis: nã
iuxta Cannas vicũ Appulię q̃draginta hoium millia cũ Pau
lo Aemilio altero cõſule ſunt interẽpta: cõmiſſa pugna ſua
ſu Varronis collegæ. ſ Talis vmbra: qlis erat vmbra Domi/
tiani. ſ Cuperẽt luſtrari: purgari vt maculati cõtagione illi/
us. ſ Si qua ſulphura: purificabanẽ. n. antiq, ſi quo piaculo eſ/
ſent polluti ſulfure, aqua, ouo, igni, & lauro. Apuleius libro
xi. Nauẽ ſummus ſacerdos teda lucida, ouo, & ſulfure. ſolen/
niſſimas ꝑces de caſto ꝑfatus ore q̃ puriſſime purificatã Deæ
nũcupauit. De purgatiõe ignis, ſulfuris, & aquæ Ouid. Oia
purgat edax ignis, vitiũq; metallis Excoqt: idcirco cũ duce
purgat oues. Alibi: Terq; ſenẽ flãmã: ter aqua: ter ſulfure lu/
ſtrat. ſ Tedis: purificatiõnẽ intelligit, q̃ fit per ignẽ. Nã teda
arbor eſt reſinam ferẽs, q̃ facile ardet. ſ Humida laurus: Plin.
lib. xv. ſcribit: Honorẽ lauris habitũ in triũphis, qa ſuffimen
tũ ſit cædis hoſtiũ & purgatio: ut tradit Maſſurius. Oui. Nu
da fit hinc laurus, lauro ſpargentur abunde Oia, quæ dños
ſunt habitura nouos. ſ Illuc heu miſeri: hoc pendet ex illo
verſu: Eſſe aliquos manes: & ſubterranea regna. ut ſit ſenſus:
Domitianũ, oẽſq; nobiles, qui tam obſcœne viuunt, memi/
niſſe debere inferos oino eſſe, & oẽs illuc traduci, ubi ꝓ de/
lictis puniunẽ. Sic & Ouid. x. Metamor. Tẽdimus huc oẽs,
hæc eſt domus ultima. ſ Arma qd vltra: ex ſtomacho nobi/
litatis pollutę ludis ſcęnicis & gladiatoriis: nimiaq; mollicie
fluẽtis. Quid inquit ꝓdeſt armis & uirtute nr̃a extremas or/
bis ptes eſſe ſubiectas: cũ in urbe nr̃a iam neglecta oĩ hone/
ſtate ea cõmittunẽ uitia: q̃ in ipſis ꝓuinciis quas uicimus: nõ
cõmittũtur: q̃uis tñ qdam externus flagitioſe uiuat: ſed hoc
Iuuerna — ingt eſt ex cõmercio nr̃o. ſ Iuuernæ: Iuuerna inſula eſt Ocea
Orca/ — ni britãnici. de qua Põponius Mella. ſ Orcadas: orcades in/
des — ter iſulas Oceani britãnici cõnumeranẽ. dieꝫ (vt ſcribit Soli
nus) ſeptẽ, totidẽq; noctiũ curſu: nũero tres. Ab Orcadibus
vſq; Tylen quoq; dierũ & totidẽ noctiũ eſt nauigatio. ſ Mo/
do captas: ex hiſtoria eſt. Nã (vt ſcribit Hieronymus in Cro/
nicis Euſebii) Claudius imꝑator de Britãnis triũphauit: &
Britan/ — Orcadas inſulas impio Romano adiecit. ſ Britãnos: Britã/
nia — nia iſula vltra oras gallici littoris octingẽtis & amplius mil/
libus paſſuũ longa porrigiẽ: vt nomẽ pene alterius orbis me
reretur: a qua Oceanus noiatur britãnicus. Virg. Et penitus
toto diuiſos orbe Britãnos. ſ Cõtentos minima nocte: Cę/
ſar in cõmentariis oſtẽdit Britãnos breuiores hẽre noctes.
Illudq; prorſus falſum eſt: qd alii ſenſere nullã illic eſſe noctẽ
æſtiuo ſolſtitio. ſ Sed q̃ nunc: ſenſus eſt: Ea vitia q̃ nos com/
mittimus i vrbe nr̃a: ipſi populi quos vicimus nõ cõmittũt
domi ſuæ: ſicq; mores ſui tpis notat. ſ Populi victoris. ſ. Ro
mani. ſ Quos vicimus. q. d. ipſi ꝓuinciales. Nam ꝓuincia (vt
diximus) dicta eſt quaſi ꝓcul victa. ſ Et tñ vnus Armenius
Zalates: aſtute poeta oſtẽdit mirũ nõ eẽ ſi & in ꝓuinciis alia
cõmittãtur flagitioſa. Nã ex ſeminario ingt Romano ſcele/
rũ radices ad reliquos ꝓpagatæ ſunt populos. ꝑ Zalatẽ aũt
Armeniũ intelligit, & reliquas gẽtes externas & lõginqs cõ/
tagione Romanorꝫ eſſe corruptas. ſ Armenius Zalates: ob/
ſes Armenius. Eſt. n. nomẽ ꝓprium obdis. Nã obſides ex Ar/
menia traditos fuiſſe Romanis ſcribit Cor. Tacitus. Trade
bãtur ẽt aliunde & ꝑcipue ex nationibus lõgiqs. Tranquil
lus in Auguſto: quodam aũt muneris die Parthorũ obſides
tunc primũ miſſos ꝑ arenam mediã, ac ſpectaculum induxit.
Idẽ in Caligula: præ ſe ferens Dareũ puerũ ex parthorũ ob/
ſidibus. Quoſdã Caligula (vt ſcribit idẽ Tranqllus) obſides
dilexiſſe fertur cõmercio mutui ſtupri. ſ Mollior: effœmina/
tior. ſ Ephebis: nã ἔφηβος puber dr̃: ἐφηβέω pubeſco: ἐφη/
βεία ætas eſt prima adoleſcẽtię. ſ Indulſiſſe: exhibuiſſe in tur
pe obſequium. ſ Ardẽti tribuno: ipatienter amanti. ſ Aſpice
qd faciãt: veluti exclamatio poetæ tãgentis mores ſui ſæcu/
Obſes — li. ſ Obſes: is eſt q a patria principibus dari ſolet cũ honore
cuſtodiendus de fide ſeruanda. vñ Feſtus Põpeius ait obſidẽ
dictũ quaſi ob fidẽ. i. ꝓp fidẽ: qa ob fidẽ patriæ ꝑſtandã daẽ.
ſ Hic fiunt hoies: ironicos. i. hic fiunt hoies ſcelerati. ſ Nam
ſi mora lõgior: ſenſus eſt: Si forte pueri externi diutius Ro/

mæ mãſerint ſtatim aderunt, q eos ament mittant q munera qbus ſoleant delectari ẽt domi ſuæ. Talibus.n. rebus facilius q̃ pecunia videt̃ capi poſſe. Aliq ita exponunt: Mittent̃ braccę, cultelli, ꝓmittentur & relinquent̃ veſtimenta qualibus in patria vtebãtur & ſtudia exercendoꝝ equoꝝ: & virilis diſciplina dediſcet̃: reportabuntq; i patriã mores Romanos ꝑditiſſimos. placet magis intelligas ab amatore adoleſcẽtulis obſidibus mitti talia munera, qbus in patria ſua delectatur: ſicq; muneribus corruptos oẽm turpitudinem Romanam labi: domumq; & in patriã tales mores Romanos

Braccæ reportare. ¶ Braccę: braccas ſcribit Diodo. eſſe veſtes, quas Galli ad terrorẽ intonſas & varii coloris ferũt. Eaſdẽq; gręcos anaxiridas vocare. Cor. itẽ Tacit⁹ a Diodoro nõ diſſentiens ait ſic: At Cecinna velut relicta poſt alpes ſæuitia ac licẽtia modeſta agmine ꝑ Italiã inceſſit. Ornatũ ipſius municipia, & coloniæ in ſupbiam trahebant, q verſicolori ſagulo Braccas barbaꝝ tegmen idutua togatos alloqueret̃. Braccas itẽ docet Suetonius in Cæſare veſtes eſſe, cũ ait: Gallos Cæſar in triũphũ ducit. Idẽ in curia Galli braccas depoſuerunt, latũ clauũ ſumpſerũt. Flauius Voſpicua in Aureliano: Inter hæc fuit Tetricus braccis gallicis ornatus. ¶ Flagellũ: quo eq excitãtur ad curſum. diminutiuũ eſt a flagro. ¶ Sic ꝑ cõmertia romanoꝝ & longã morã manẽdi in vrbe. ¶ Mo-

Prætextati res ꝑtextatos: aut mores Romanos. i. qualibus iſtructi ſunt nobiles Romani: cũ ꝑtexta habitus fuerit Romanoꝝ, & vt teſtat̃ Aſconius (hõeſtoꝝ: & toga vilioꝝ. vnde Sene. ad Luci. Parem aũt Deo pecunia non faciet: Deus nihil habet ꝑtexta nõ faciet, Deus nudus eſt. Prætextã diximus veſtẽ fuiſſe, qua puerilis ętas vteret̃ vſq; ad quartũdecimũ ãnũ. Erat ẽt magiſtratuũ: ſed non tribunoꝝ. vnde apparet tribunũ nõ fuiſſe magiſtratũ. Aut mores ꝑtextatos .i. ſordidos & obſcęnos. vñ Suetonius i Veſpaſiano: Erat. n dicacitatis plurimę & ſic ſcurrilis: ac ſordidæ, vt ne ꝑtextatis qdem verbis abſtineret. Nã ꝑtextatum ſermonẽ veteres dixerunt obſcœnũ: ab eo dictũ q ꝑtextatis nefas ſit obſcęno verbo vti. Alii dici exiſtimant, q cũ in nuptiis a Spõſo & ſponſa ꝑtextæ deponerent̃a multitudine pueroꝝ obſcœna clamarent̃. Macrobius itẽ in ſecundo Saturnaliũ ꝑtextata verba obſcęna eẽ oſtẽdit his verbis: Hæc nobis ſit literata lęticia, & docta cauillatio. Vicẽ planipedis & Subulonis impudica & ꝑtextata verba

Artaxata iacientis. ¶ Artaxata: ideſt in prouincias ſuas. Artaxata autẽ numero tãtum plurali vrbs eſt maioris Armeniæ: ſita iuxta Araxem fluuium, caput gentis, eo imperãte Nerone Corbulo cum bellum aduerſus Tiridatem regem Armenię gereret deleuit, æquauitq; ſolo, quia teneri non poterant ſine valido præſidio ob magnitudinem mœnium.

ASCẽ. ¶ Vicit & hoc mõſtrum &c. Rephẽdit ardẽtiſſime nobiles Romanos, q ſicut olim coacti erant a Nerone: ita nũc ſpõte gladiatorio munere ſe polluebant. vñ dicit Calderi. Tpib⁹ Iuuenalis Domitianus edidit pugna viroꝝ & mulieꝝ: multiq; nobile illic ꝑſtiterũt operã. vñ ipſe alibi in eoſdẽ: Quãti ſua funera vendãt Quid refert? vẽdũt nullo cogẽte Nerone Scribit in Vitellio Tacitus: Cautũ ſeuerat ne eqtes Romani luto & arena pollueret̃. Et Tranqllus Neronẽ ſcribit exhibuiſſe ad ferꝝ q̃drigẽtos ſenatores, & ſexcẽtos eqtes Romanos, Domitian⁹ vero nõ coegit: ſed illi educati ſub Nerone iter ludos ſcænicos ſpõte in theatrũ veniebãt: qd Iuue. alibi cõqueri t̃ ſic Citharœdo pricipe n tu Nobilis hæc vltra qd erit niſi lud⁹. Per gracchũ ãt oẽm nobilẽ & ꝑpotẽtẽ itelligit q̃ ãt dicit: q fuſcina Gracchi, q̃ i arena vſus ẽ, vicit mõſtrũ viroꝝ nubẽtiũ ſane intelligi debet. Vñ ſcies vitii grauitatẽ duob⁹ modis pẽſitari poſſe: aut i eoꝝ q id hẽt, aut i aliis. Manifeſtũ ãt vitiũ ſodomiticũ lõge grauı⁹ eẽ cõmittẽtib⁹ q̃ ſcęnica. i. iocularia vitia: & hiſtorionica i nobilibus verſitñ, qa illi ſecrete faciebãt: licet dicat eos publice nupturos: vt̃ min⁹ ꝑniciosũm & pauciores ſcãdalizare: q̃ vitia illa nobiliũ, q̃ i publico ſpectaculo fiebãt. ob quã cãm dicit poeta: q licet dicat̃ imo ꝑſuadeat̃ eis q nullus ſit ifernus: tñ deberent honeſtius viuere ea de cã, q̃ maiores eoꝝ honeſte vixerũt, qd cũ non faciãt multos trahũt in errorẽ. Vñ clamauit dicẽs: Aſpice qd

faciãt cõmercia. Ordo eſt: Fuſcina. i. iaculũ retiarii: hoc eſt rete quo ſectatorẽ capet. Gracchi. i. nobiliſſimi uiri tunicati. i. q erat tunicatus. i. q veſte ſine manica idutus vt expeditior eſſet, uſus ẽ. vicit & . i. ẽt. hoc monſtrũ viroꝝ nubẽtiũ. ſ. & qdã ſup. gladiator. i. gladio dimicãs publice. generoſior. i. clarioris generis Capitolinis. i. nobilibus illis a Capitolio defenſo noiatis & Marcellinis: & paulis minoribus. i. Pauli Aemilii nepotibus: & Frabriciis & oibus ſpectãtibus ad. i. apud Podiũ. i. illũ locũ altiorẽ in theatro. vñ nobiliſſimi ludos deorſum ſpectabãt. luſtrauit. i. circuiuit fuga. i. fugiẽdo, mediam arenã. i. locũ publicũ arena ſtratũ. Licet tu admoneas ipm. ſ. Neronẽ olim vel nunc Domitianũ: cuius munere miſit tunc retia verbis ſequẽtib⁹. Nec pueri. i. nõ ſolũ viri prudẽtes nõ credũt: ſed ne pueri qdẽ: niſi q nondũ lauant̃ ære. i. ꝑtio: hoc eſt niſi q tã parui ſunt q cũ parẽtib⁹ balnea intrãt, nõ exigetur ab eis pecunia credũt eſſe aliquos manes. i. inferos & regna ſubterranea. i. iferna: q̃ ſub terris eſſe dicunt̃. & conti. i. haſtã longiorẽ. qua nautæ vtunt̃: & nigras ranas in gurgite. i. voragine. ſtygio: illius paludis ifernalis a triſtitia dictę. ac q; tot millia quot a Virg. in. vi. innunt̃ trãſire vadũt Stygię paludis. vna cymba. i. ſcapha ſeu nauicula. ſed tu puta eẽ vera q̃ dcã ſũt: vl̃ puta q illã q ambo Scipiade. i. ambo Scipiones ſenſere. & Fabrici⁹ & manes Camilli. & q legio. i. multitudo occiſoꝝ Cremere. i. apud Cremerã fluuiũ Thuſcię: vbi trecẽti Fabii occubuere. & iuuẽtua. i. multitudo iuuenũ Romãoꝝ. ꝯſũpta. i. occiſa ab Hãnibale. Cãnia. i. apd Cãnas Apulię vicũ. Et q tot belloꝝ aię. i. q̃ i tot bellis corpib⁹ migrauerunt. puta inq̃ oia eſſe vera. Hẽt Hieronymus nr̃ cõſimilẽ ſniam: q̃ ꝓbat ea q̃ de pœnis iferni, & de difficultate, ſalutis nr̃æ a ſanctis dicta ſunt: nõ eẽ friuola: nec ad terrorẽ tãtum mõ dicta: q̃ i ſi ipſi ſenſiſſent, q ꝑ delitias ad æternã vitã ingredi potuiſſent. nunq̃ tam aſpere & tã caſte vixiſſent: nec ꝓ fidei veritate mori voluiſſent. Sic ergo dicit. Iuue. licet nunc ſtulti dicãt nullos eẽ manes: & q̃ de iferis dñr, eẽ fictitia. qd & Macrobius & multi alii phi, ſicut Epicurus, q docuit aias cum corporibus interire: ſenſerunt dicentes nõ eſſe alium locum inferoꝝ. q̃ vbi nunc ſumus. tñ veriſimile eſt oẽs illos Romanos nobiliſſimos & clariſſimos viros: q vltro ꝓ pr̃ia mortui ſunt: bñ ſenſiſſe de ſtatu poſt mortẽ: in quo ꝓ bñ acta ꝑmia: & ꝓ peccatis ſupplicia repoſita credebant. Et ideo quoties talis vmbra. i. aĩa taliter uiuentium & credentium veniẽ hinc. i. ex hac vita ad illos. i. defunctos. ipſi oẽs cuperẽt luſtrari. i. expiari vel purgari, ſi qua. i. aliqua ſulfura darent̃. i. cõcederent̃ ad purgationẽ. cũ tedis. i. lignis pinguibus. vñ facile fit ignis. & ſi laur⁹ humida. i. humoris & viriditatis plena foret. i. eſſet eis. Credebãt eni gẽtiles ſicut & nos quaſdã aias purgari ꝑ ignẽ: ſed & quaſdã ꝑ aerẽ & ꝑ aquã. Vñ Virg. in vi. Alii pandunt̃ inanes Suſpẽſæ ad ventos: alii ſub gurgite vaſto Infectũ eluitur ſcelus, aut exurit̃ igni: Heu nos miſeri traducimur illuc. i. ad inferos. Credebant. n. Elyſios cãpos. i. locũ beatorũ eſſe apud iferos. qd. i. ad qd nos. ſ. Romani ꝓmouimus. i. extendimus. aut porro mouimus arma. i. bella geſſimus. vltra littora Iuuernæ. i. regionis iter Britanniã & Hiſpaniã. & Orcadas paruas. i. illas iſulas i Oceano iacẽtes. & Britãnos: quos Anglicos vocant maxime circa Hiberniã. cõtẽtos minima nocte. Sed illi quos vicimus nõ faciunt ſup. ea ſcelera, q̃ fiunt nunc i vrbe populi victoris. & tñ vnus Armenius Zalatea noie exiſtẽs mollior cũctis ephebis. i. adoleſcẽtibus adhuc iberbib⁹. dr ſe idulſiſſe. i. ad libidinẽ expoſuiſſe tribuno ardẽti ſup. libidine. Aſpice qd cõmercia. i. cõuerſationes faciãt. Zalates venerat Romã obſes. i. vas. hic. i. Romę ſũt hoies. hoc dicit ꝑ ironiã. q. d. venerat vir et redũt mulier. Nã ſi lõgior. i. ꝓlixior mora. idulſit. i. affectuoſe cõceſſit pueris vrbẽ. i. Romã. amator. i. corruptor & cõcubitor maſculorũ nõ deerit vnq̃. i. aderit ſtatim. Braccę. i. talia indumẽta talib⁹ pueris ꝑ more pr̃iæ grata. & cultelli & frena & flagellũ ad ipellẽdũ equos: qa pleriq; oẽs faciũt adoleſcẽtes: aut equos alet̃ &c. Et ipſi ſic corrupti ꝑ dona referũt. i. reportãt. Artaxata. i. ad illã vrbẽ maioris Armeniæ. mores ꝑtextatos. i. ꝑtextatoꝝ: hoc eſt nobiliũ Romanoꝝ ꝑcipue adoleſcentũ

Satyra Tertia. Quamuis digreſſu.

Iunii Iuuenalis Aquinatis. Satyra Tertia.

QVamuis digreſſu veteris confuſus amici,
Laudo tamen vacuis quod ſedem figere cumis
Deſtinet, atq; vnum ciuem donare Sibyllæ.
Ianua Baiarum eſt, & gratum littus, amœni
Seceſſus, ego vel Prochytam præpono Suburræ.
Nam quid tam miſerum, & tam ſolum vidimus, vt nō
Deterius credas horrere incendia, lapſus
Tectorum aſſiduos, ac mille pericula ſæuæ
Vrbis, & Auguſto recitantes menſe poetas?

IOAN. Brit.

QVamuis digreſſu. Reprehēſurus poeta hac Satyra varia vrbis vitia illud in primis cōguerit nullū eſſe in vrbe locū viris bonis: ſed tm̄ peregrinis, maximeq; grecis, ſeruilibus, aſſentatoribus. Introducitq; Vmbriciū haruſpicem ſui tpis amicum ſuū parantem ob prauitatem morū ab vrbe diſcedere: cui ad notanda vitia dat partes ſuas. Ait ergo poeta: Quamuis nō poſſim non cōmoueri ꝙ amicus meus Vmbricius ab vrbe diſcedat: tn̄ habita diſceſſus ratione laudo eius cōſilium: ꝙ relicta vrbe Roma ſtatuat migrare Cumas. ¶ Cōfuſus: ſubaudi extrinſecus ſim. vt ſit: quis ſim totus pturbatus & cōmotus. Nam confundi eſt contriſtari & cōmoueri.

Cōfundo

Valerius lib. iiii. Alcibiades interrogauit Periclem auunculū qd ita tantā in vultu confuſionē gereret. ¶ Amici: Vmbricii. haruſpicem fuiſſe docet Plini. lib. x. capi. iiii.

Deſtino

¶ Deſtinet: ſtatuat, paret. Alias mittere ſignificat. vt alibi: Deſtinat hoc monſtrum cymbę, linq; magiſter Pōtifici ſummo. Deſtinare itē attribuere: vt marmora deſtinata ſunt templo Dianæ. i. attributa.

Cumæ

¶ Cumis: Cumæ in campania ciuitas eſt: quæ antiquitate cunctas & Italię & Siciliæ vrbs antecellit: quā Hippocles Cumeus, & Megaſtenes Calcidenſis condiderunt: q a ex re Cumæ nuncupantur a Cumæis: q ex Euboia venerant. Nōnulli Cumas ob κύματα. i. fluctus nomen duxiſſe memorāt. littus. n. pximū frequentibus abundat tergoribus, qbus illiſę fremūt vndę. Hęc Stra. lib. v. Ibi Sacellū

Sibylla

(auctore Solino) fuit Sibyllæ: quæ Cumæa eſt cognominata. ¶ Vacuis: non tā plenis hoīum q̄ eſt Roma: vt ſit honeſta ratio illic habitādi. ¶ Sibyllę: nā illic (vt dixi) ſacellū habebat Sibylla. Nomen eſt aūt officii nō pprii. Nā antiqui Sibyllas appellauere oēs puellas, q̄ numine afflatę Deorū cōſilia enunciarent. σιος. n. Deū ſignificat: & βουλή cōſilium: q̄ſi σιοβουλή.

Baiæ

¶ Ianua Baiarū. i. Cumæ ciuitas eſt ianua Baiarū: vt euntibus Baias ab vrbe Roma neceſſe ſit tranſire Cumis: & ita eſt tanq̄ quædā ianua q̄ excipiat: & emittat pficiſcētes ad oppidū Baias. Eo multi Ro. tpe æſtatis animi cā migrabāt. Ibi. n. erat calidæ aquę, & ad voluptatē & ſanādos morbos accōmodatiſſimæ. Horatius: Nullus in vrbe locus Baiis plucet amœnis. Baias, inqt Seneca ad Lucillum, ſapiēs vir nūq̄ eliget q̄ diuerſoriū vitiorū eſſe cœperūt. illic ſibi plurimū luxuria pmittit. Baię āt ciuitas ē Cāpaniæ a ſocio Vlyſſis Baſo illic ſepulto d noīatæ. Sillius Italicus: Primores adſunt Capuæ: docet ille tepētes Vñ ferant nomē Baiæ, comitēq; dediſſe Dulychiæ puppis ſtagno ſua noīa mōſtrat. ¶ Et gratum littus. i. totus ille tractus littoralis, q ē īter Baias, & Cumas amœniſſimus ē. Nā de Cumęo littore itelligit: cū dicat Cumas eē ianuā Baiarū & littus amœnum. Illud deniq; conſtat oīum ſig lē nō modo Italię tm̄, ſed pene toto orbe terrarum pulcherrimā Cāpanię plagā eſſe: nihil hoſpitalius mari. Hic illi nobiles portus, Caieta, Miſenus, tepētes fontibus Baiæ, Lucrinus & Auernus, quædā maris hoſtia: hic amicti vitibus montes. ¶ Ego vel Prochytā pppono Suburræ: antipophora eſt. q̄ſi aliquis dixerit Cumas locū eſſe deſertum & parū frequentatū, & ipſe reſpōdeat: Ego etiā Prochytā. q. d. viliſſimū quēq; locū pppono Suburræ regioni vrbis Ro. frequētatiſſimæ. Nā Prochyta inſula eſt in littore Cāpanię, de qua ita Pli. Inarimes mons fuit; q terræ motu paſſus olim terrā fudit inſulamq; quæ Prochyta ab effuſione dicta eſt. Nā procheo effundo ſignificat Ouid. Inarimē, Prochytā q legit. Stra. in. vi. ſic ſcribit: Prochyta & Pithecuſæ aquliſe de terra partes ſunt, eodē modo & Capreæ. ¶ Suburræ: ac ſi dicat ambitiori etiā loco vrbis. Nā regio erat (vt diximus) celebratiſſima in vrbe. ¶ Nā qd tam miſerū: ratio q̄re pluris faciat hęc loca tam deſerta q̄ Romā. Nā quid inquit tā ſolitariū vidimus: vt nō ſit longe melius illic eſſe q̄ Romæ: vbi quotidie multa varii generis pericula & incōmoda oibus iminent, pcipue q pauperibus. ¶ Tā ſolū: tam ſolitarium & deſertū. ¶ Horrere incēdia: q̄ crebra in vrbe videbantur nō ſine multorū calamitate. Nā imperante Nerone centū triginta duæ domus, Inſulæ quatuor, ſex diebus (vt ſcrib. Seneca) arſere. ¶ Lapſus aſſiduos: aſſiduas ædificiorum ruinas. ¶ Sæuæ vrbis: magnæ. aut ſæuæ vbi quotidie ſæua multa acciderent. ¶ Et Auguſto recitantes menſe poetas: ſubaudi extrinſecus audire. Nā & hoc inter alia vrbis incōmoda connumerat, refert. n. ad faſtidium audiēdi poetas paſſim recitātes vt dicit: Nihil q ſē tā ſolitarium eſt, tāq; deſertum quo non putes eſſe deterius ppet vrbis incōmoda: vbi horrentus incēdia: deniq; cogimur audire poetas recitātes ēt mēſe Auguſto q nobis occurrētes velint audiri. Mēſe autē Augu. dixit ex ſtomacho. q. d. eo tpe quo Ro. migrant. vt ſit ſenſus: Ciuitas nunq̄ eſt adeo ciuibus exhauſta, qn ſp hēat poetas q mēſe Auguſto cum oēs fere migrarunt recitatione ſua te vexent. Nā (vt diximus) initio opis nō ſine moleſtia audiebantur.

Proch/yta

ASCē.

QVāuis digreſſu. In hac tertia Satyra poeta (vt inquit Calderinus) reprehēſurus acerbitate ſatyrica ciuitas romanę vitia: ex hoc pſertim ꝙ bonis viris locus nō ſit in vrbe: ſed tm̄ peregrinis & ſeruilibus aſſentatoribus: Vmbricium ſuę ętatis virum optimum & haruſpicē migrantē introducit: eiq; ſuas dat ptes ad vrbis icōmoda exponēda. Dicit ergo primo ꝙ mœſtus qdē & pp digreſſionē amici ſui Vmbricii: ſed tn̄ eū laudare & conſilium eius, ꝙ pponat habitare Cumis nō tam populoſis, nec tātis incōmodis, vt ciuitas Romana eſt, preſſis. Quia i multis locis ſunt iucundi & amœni receſſus quos pferat vico Romano populoſiſſimo: imo poeta dicit ſe malle habitare in īſula deſertiſſima, ſicut erat Prochyta q̄ in Suburra. nā nulla ſolitudo, aut vaſtitas ſeu deſertio loci ē tā miſera, aut tā moleſta cuiq̄ vt icōmoda ciuitatis & picula q ex parte enarrat. Vnde ordo ē: Quāuis ego ſup. ſum cōfuſus. i. pturbatur animo: digreſſu. i. ppter digreſſū amici mei Vmbricii haruſpicis, tamē ego laudo ꝙ deſtinet. i. intēdat. figere

Sed cum tota domus rheda componitur vna,
Subſtitit ad ueteres arcus,madidamq́ Capenam,
Hic vbi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ.
Nunc ſacri fontis nemus, & delubra locantur
Iudęis,quorum cophinus,fœnumq́ ſupellex.
Omnis enim populo mercedem pendere iuſſa eſt
Arbor,& eiectis mendicat ſilua camœnis.
In uallem Aegeriæ deſcendimus,& ſpeluncas
Diſſimiles veris.quanto præſtantius eſſet
Numen aquæ,viridi ſi margine cluderet vndas
Herba,nec ingenuum violarent marmora tophum?

.i.firmare.ſedē.i.manſionē. Cumis.i.in ea ciuitate antiquiſſima:quæ eſt i Campania Italiæ.atq́ deſtinet.i.animo proponat.addere.i.adiungere Sibyllæ.ſ.Cumanæ:quę Cumis reſidebat.vnum ciuē.i.ciuitatis eius habitatorem:videlicet ſeipſum.ianua.i.introitus Baiarū eſt litus gratum.i. vtile & cōmodum.& ſeceſſus amœni.i. receptacula a populo ſepoſita longe amœniſſima:q̄ſi dicat nō eſſe opus vt q̄s Romę maneat: cū tā amœni ſint ſeceſſus i Campania:vt Cumis & Baiis. Et ſi nō eſſent ſeceſſus tam amœni:tamē inquit ego prępono.i.antepono Suburrę.i.regiōi illi romanę: vel vico ciuitatis romanæ ſub muro terreo longe celeberrimo. Prochytā inſulam paruā & deſertam ante Miſenū iacentem,nā quid vidimus tam miſerum,& tam ſolum.i. deſertum:quaſi dicat nihil eſt tam miſerū: vt nō credas ſup.eſſe deterius.i. peius.licet ꝓprie ſit minus bonū horrere incēdia:& aſſiduos lapſus tectorū: ac mille picula ſæuæ vrbis:& poetas recitātes menſe Auguſto: quo tamen cæteris gymnaſiis ꝓpter intenſum caumā vacatio conceditur. Innuit itaq́ quod in pricipio primę Satyrę diximus:nihil moleſtius eſſe q̄ raucos & ineptos poetas audire.quorum tanta erat impudentia:vt etiam ſub æſtiuo calore vnumquemq́ ſolicitarent ad audiendum.

JOAN. Brit. ¶Tota domus: tota ſupellex domeſtica Vmbricii.ſ Rheda genus eſt vehiculi. vocabulum eſt(auctore Quin.in primo)gallicum ſicut & petoritum:quorū alterū,hoc eſt Rheda.vſus eſt Cicero,altero Horati.in Satyris:Atq́ caballi paſcendi,ducenda petorita. Eſt autem & petoritum genus vehiculi:quod vulgo carrū dicitur. Auctor Porphirio.ſ Subſtitit:reſtitit expectans Rhedam.ſ Ad veteres arcus:aliquid intelligunt arcus quos Romulus conſtruxerat latericios: quos poſtea Romani florentes opibus in marmoreos mutauerunt:ne conditoris ſui memoria periret poſſemus etiam intelligere arcus tergeminorum Horatiorū:q ad portā Capenam erant:vbi & cāpus eorū erat. Mart. Capena grandi porta.qua pluit gutta, Phrygiæq́ matris Almo q̄ lauant ferrū, Horatiorū qua viret ſacer cāpus.hocq́ melius. nam ait Vmbriciū ſubſtitiſſe ad portā Capenā:iuxta quā erat cāpus tergeminorū cum arcubus. Locū etiam fuiſſe Romæ:qui diceret ſub veterib⁹; docet Pli.li.xxxv.ſic. Hinc Marci Craſſi oratoris ille lepos agētis ſub veteribus,cum teſtis cōpellatis inſtaret. Eiuſdē meminit & Plau.in Curculione:Sub ueteribus ibi ſunt,qui dant,quiq́ accipiunt.ſ Madidamq́ Capenā:Capena porta erat:quę etiā Appia(vt auctor eſt Frontinum de aquæ ductibus)dicta eſt:per quam itur Capuā. Propertius:Armaq́ cū tulero portæ uotiua Capenæ.ſ Madidam:ideo quia(vt ſcribit Probus)ſuper eā erat aquæ ductus.Quod & Martia. comprobare videtur carmine antedicto:Capena grandi porta qua pluit gutta.ſ Hic: pro illic ſubſtitit.ſ Vbi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ:Numa Pompilius ſecundus poſt Romulum rex Romanorum quo efficaciſſimum Deorum metum rudi & imperitæ multitudini incuteret:ſimulauit ſe congreſſus nocturnos,cōnubiumq́ habere cum Aegeria Dea: eius monitu non modo rempu.adminiſtrare:ſed etiam quæ acceptiſſima Diis eſſent ſacra inſtituere,ſacerdoteſq́ ſuos cuiq́ Deorum præficere. Erat autem lucus extra portam Capenam, quem mediū ex opaco ſpecu fons perenni rigabat aqua:vbi nympha habitare ferebatur: eo Numa ſe perſæpe ſine arbitris velut ad congreſſum Deæ inferebat:camœnis eum lucum ſacrauit:q̄ earum ſibi concilia cum coniuge ſua Aegeria eſſent,& ſoli Fidei ſolemne inſtituit.Ait nūc poeta lucum illum & delubra muſis ſacrata Iudæis mendicis locari.Et ſic auaritiam ſui tēporis flagellat:quæ æs etiam ex tāta inopia exigeret:& paupertatē oſtendit Iudęorū,qui euerſis Hieroſolymis a Veſpaſiano per orbē ꝓfugi mendicare cogebant:& edicto Domitiani pulſis vrbe neceſſe fuit colere ſiluas.ſ Amicæ nocturnæ:nā noctu cōgreſſum cū ea ſimulabat.ſ Quorū cophinus: ſubaudi eſt.adeo,inq̄t,pauperes ſūt Iudæi,vt nihil aliud habeant.q̄ cophinum & fœnum.nā fœni faſciculum geſtabant & cophinū. vnde in Satyra ſexta:Cophino fœnoq́ relicto. Cophinus autē vocabulū eſt græcū:apud nos(auctore Priſci.)corbem ſignificat. Sydonius de eo ita meminit Ordinis res ē, vt Aegyptius Pharao incedat cū diademate, Iſrahelita cum cophino. ſ Sacri fontis nemus: nam fons ex opaco ſpecu medium(vt diximus)lucū rigabat perēni aq̄. Sacrū aūt fontē appellat, aut quia oēs pariter fontes ſacri habētur, vñ Horatius:Nunc ad aquæ lene caput ſacræ: aut quia Numa(auctore Plutarcho)non ſolum camœnis lucum & prata, quæ circum erant,ſacrauerat:ſed & fontem ipſum,qui ſacris Veſtalibus virginibus erat conſtitutus. ſ Delubra:camœnis antea a Numa conſecrata. Delubrum. Var.libro octauo rerum diuinarū,vt recitat Macrobius libro primo Satur. ait alios exiſtimare in quo præter ædem ſit area aſſumpta Deum cauſa:vt eſt in Circo flaminio Iouis ſtatoris. Alios in quo loco Dei ſimulachrū dedicatum ſit.& adiecit: Sicut locū in quo figerent candelā candelabriū appellatū:ita in quo Deū ponerent nominatū delubrū:de quo ita accepit Vir.in.ii.At gemini lapſu delubra ad ſumma dracones Effugiūt.& vt mox ſimulachrū nominaret,ſubtexuit:Sæuęq́ petūt Tritonidis arcē:Sub pedibuſq́ Deę,clypeiq́ ſub orbe teguntur. Feſtus vero ſic ait:Delubrū dicebant fuſtem delibratum:hoc eſt decorticatum:quē venerabantur pro Deo. Aſconius item Pædianus ſic ſcribit:Sunt etiā qui delubra ligna delibrata.i.decoriata pro ſimulachris Deorū more veterum poſita exiſtiment,ſed male. Illud tamen conſtat Delubra poni generaliter pro tēplis.vnde Pli.lib.xxxvi. Durat Cyzici delubrum quo filū aureū cōmiſſuris omnibus politi lapidis ſubiecit artifex. ſ Omnis arbor iuſſa eſt pēdere mercedē: hinc exit ſumma indignatio poetæ,q̄ etiam ob auaritiam loca ſacra Romani profanarent locando ea Iudæis. ſ Pendere mercedem: ſoluere. Nam penſo ære & nō numerato debitum ſoluebāt. ſ Populo:ſcilicet Romano, ſ Omnis ſilua:ideſt omnes Iudæi habitātes in ſilua. ſ Eiectis camœnis quibus lucus erat ſacratus. Camœnæ autem dicuntur muſæ quaſi canenæ a canendo. ſ In vallem Aegeriæ:ideſt in lucum. de quo diximus camœnis conſecratum: & in quo ſimulabat colloquiū habere. Numa cum Aegeria. ſ Et in ſpeluncas: in ſpecum,de quo dictum eſt. ſ Diſſimiles veris: naturalibus non ſimiles. Nam quæ ex topho antea erant:aucta Romanorum luxuria & ambitiōe marmoribus ſunt adornata. ſ Numē aquæ: fontis. ſ Quanto præſtantius eſſet:ideſt excellentius & proinde præſentius:ſi in natura ſua manſiſſet. & non marmore incruſtatum eſſet. vt oſtendat Deos rebus humanis nō capi: ſed bona,ſynceraq́ hominū voluntate gaudere. vnde ait Sene.ad Lucilium:Cogita Deos cum propitii eſſēt,fictiles fuiſſe. ſ Clauderet vndas:veſtiret. ſ Violarēt tophum:nam vim inferri videt topho:q ex hoc loco ſuo detrudit̄ appoſitis marmoribus. ſ Tophum:tophus lapis eſt leuis & cauernoſus. ſ Ingenuū:ibi natum. vnde & Lucretius: Ingenuos appellat fontes ibi natos:nec aliūde ductos. Vnde mare, ingenui fontes,,extremaq́ longe Flumina ſuppeditāt. tranſlatio eſt ab iis q liberi nati ſunt. Nam ingenuus dicitur,qui vt ſtatim natus eſt, liber eſt,ſiue ex duobus ingenuis matrimonio cōſtante editus eſt,ſiue ex libertinis duobus, ſiue ex altero libertino & altero ingenuo,lege Iuſtinianum.

Side notes printed in the margins: Cophinus · Arcus veteres · Capena porta · Delubrum · Camœnæ · Toph⁹ · Ingenuus

¶Sed

Hic tunc Vmbricius quando artibus inquit, honeſtis
Nullus in vrbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor eſt, here q̃ fuit, atq; eadem cras
Deteret exiguis aliquid, proponimus illuc
Ire, fatigatas vbi Dædalus exuit alas,
Dum noua canicies, dum prima, & recta ſenectus,
Dum ſupereſt Lacheſi quod torqueat, & pedibus me
Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo.
Cedamus patria. viuant Artorius iſtic,
Et Catulus, maneant qui nigrum in candida vertunt,
Queis facile eſt ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluuiem, portandum ad buſta cadauer.
Et præbere caput domina vænale ſub haſta.
Quondam hic cornicines, & municipalis arenæ
Perpetui comites, notæq; per oppida buccæ,
Munera nunc edunt, & verſo pollice vulgi
Quemlibet occidunt populariter, inde reuerſi
Conducunt foricas, & cur non omnia? cum ſint
Quales ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna iocari.

ASCE. ¶ Sed dum tota cohors &c. Deſcribit locum quo conuenerat Vmbricium: & id non ſine acerbitate ſatyrica in auaritia Romanorum: qui ſanctiſſima loca & muſis olim conſecrata Iudæis locabant. Legendum puto: Sed dum: quia cum ſubiunctiuum efflagitat in ſenſu quo hic poneretur: cum autem non tam congruit. Nam ordo eſt: Sed interea dum tota domus: ideſt omnis ſupellex Vmbritii: per quod ſignificatur cõtinens, & minime auarus componitur .i. ſimul ponitur in una rheda: ideſt uehiculo humili. ipſe Vmbricius ſubſtitit: ideſt parum ſtetit expectans aduentum rerum ſuarum: ad ueteres arcus, quos Romulus lateritios fecerat. Fiebant autem arcus lapidei ſicut in pontibus ad memoriam triumphi aut uictoriæ egregiæ. unde hos factos dicit Calderinus ob memoriam Horatiorum terge minorum: de quibus eſt. Liuius libro primo: Et ad id iuxta Capenam ſupple portam madidam propter fontes & aquæductus illic exiſtentes: & fontinalia feſta, quæ illic celebrari cõſueuerunt puteis coronatis, & ſparſis floribus in fontes. conſtitit inquam hic: ideſt in eo loco: vbi: ideſt in quo loco. Numa Pompilius ſcilicet ſecundus Romanorum rex. & vir religioſiſſimus: qui cum vxore ſua Aegeria nympha dicebat ſe habere nocturna colloquia ſuper ſacris ab ſe inſtitutis: vt reuerentia maior haberetur eis pro numinis auctoritate, conſtituebat ſupple colloquendi tempus amicæ nocturnæ: ideſt. cum qua tempore nocturno amicorum more locutus eſt: ideſt familiariter: & hoc tempore ſuo. Nam nunc: inquit, nemus: ideſt ſeceſſus ille & locus a nemine propter religionem omnium habitatus ſacri fontis: in quo erat ſacer fons. & delubra: ideſt templa Deæ illic conſtructa locantur Iudæis: quorum poſt deſtructionem Hieroſolymæ: Nuſquam certa domus: requies & nulla labori. vnde dicit. quorum ſupellex: ideſt tota vtenſilium collectio: eſt ſupple cophinus: in quo infantes & pauca ſupellex ad uictum neceſſaria reponebãtur: & fœnum in alimentum iumenti. omnis enim arbor: ideſt quilibet locus minimus: in quo ad arborem alligari poteſt equus aut mulus. eſt iuſſa nunc a ſenatu pendere: ideſt ad penſum dare hoc eſt perſoluere populo Romano mercedem: ideſt pretium locationis & ſilua a ſilendo. vel ſylua ab hyle: ideſt congerie materiæ primæ dicta. mendicat .i. turpẽ ſtipẽ a miſeris Iudæis efflagitat: aut ſilua: ideſt habitans in ſilua Iudæorũ populus mendicat. & hoc camoenis: ideſt muſis & cæteris nymphis eiectis: ideſt violenter excluſis aut expulſis. Nos ergo vt poſſemus: ſcilicet habere prolixius colloquium: longa enim eſt Satyra: deſcendimus in vallẽ Aegeriæ vbi erat fons Aegeriæ ſacer. & ad ſupple ſpeluncas: ideſt antra Deorum diſſimiles veris: ideſt longe diſtãtes ab illis naturalibus a natura exhauſtis: cum iam ſint manu exhauſtæ: cum ars imitetur naturam non præſtet. vnde dicit quanto: quaſi dicat multo præſtantius eſſet numen aquæ: ideſt ſanctitas propter præſentiam numinis. nullus enim fons credebatur ſine numine. ſi herba illic naſcens clauderet: ideſt circondaret: vel potius ſepiret vndas: ideſt aquas fontales. viridi: ideſt virenti, margine: ideſt extremitate. & marmora quę nunc ſunt per artem polita: & illic conſtructa. non violarent: ideſt corrumperent, & minus religioſum redderent tophum: ideſt lapidem ſcabrum illic naſcentem. vnde dicit ingenuum: quaſi dicat inde genitum. vel non adulteratum, nec fuco aut arte ſimulatum, quod ingenuorum eſt.

IOAN. Brit. ¶ Hic: pro illic. ¶ Tunc Vmbricius: ſubaudi dixit. ¶ Quando artibus: ſenſus eſt: Ex quo nullus iam locus eſt viris bonis in vrbe: nec iam vllus fructus ſequitur labores: & omnia iam in deterius labuntur: ſtatui migrare Cumas. Sic & Martialis libro tertio oſtẽdit viro bono nullum eſſe locũ in vrbe: Quid faciam ſuade, nam certũ eſt viuere Romæ: Si bonus es, caſu viuere Sexte potes. ¶ Viris honeſtis: viris honeſtas artes exercentibus. ¶ Nulla emolumenta: nulla vtilitas: nullus fructus laborum noſtrorum eſt. ¶ Res hodie minor eſt: Videntur enim omnia per proceſſum temporum in deterius labi. vnde Horatius: Dãnoſo quid non iminuit dies? ¶ Hodie: dicitur hodie quaſi hoc die: vt inquit Aſconius libro ſecundo Verrinarum. ¶ Here: pro heri. Quintilianus oſtendit magis dicẽdum here q̃ heri. Inquit enim Here nunc e litera terminamus. At veterum comicorũ adhuc libris inuenio: Heri ad me venit. quod idem in epiſtolis Auguſti, quas ſua manu ſcripſit, atque emendauit, deprehendetur. ¶ Deteret: diminuet. ex conſequenti: quia quæ deteruntur comminuũtur. ¶ Dædalus exuit alas: Cumas intelligit, vbi Dædalus fugiens Minoem, condidit templum Apollini. Virgilius: Dædalus vt fama eſt fugiens Minoia regna Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo. Inſuetum per iter gelidas enauit ad arctos: Calcidicaq; leuis tãdem ſuperaſtitit arce. Redditus his primum terris, tibi Phœbe ſacrauit Remigiũ alarum, poſuitq; immania templa. Dædalos autem ingenioſus interpretatur. Dædalo tamen orno, vario. De Dædalo vero latius Diodorus libro quinto. ¶ Dum noua canicies: ſubaudi eſt. Canicies homini tantum eſt & equo. Auctor Plinius. Ordo eſt: Cedamus patria dum noua canicies. ¶ Dum prima, & recta ſenectus: anno quadrageſimoſexto initium ſenectutis maiores noſtri eſſe voluerunt: vt inquit Cicero. Gellius item libro nono Capite vigeſimo octauo ait: q Tubero ſcripſit Seruium Tullum regem populi Romani: pueros eſſe exiſtimaſſe, qui minores eſſent annis ſeptemdecim. Atq; inde ab anno ſeptimodecimo: quos idoneos iam eſſe reipublice arbitraretur milites ſcripſiſſe: eoſq; ad annũ quadrageſimumſextum iũctores: ſupraq; eum annum ſeniores appellaſſe. ¶ Recta: non curua. ¶ Dum ſupereſt: dum adhuc aliquid vitæ mihi ſupereſt. ¶ Lacheſi: Lacheſis vna eſt ex tribus partis: quæ vitam humanam ſumma diſponere concordia dicuntur. Vna enim earũ dicitur nere vitam hominis. Altera filum ipſum vitæ colligere. Tertia abrumpere. vnde bene poeta dixit quod torqueat: ideſt neat: Lacheſis etiam interpretatur protractio ſecundum quoſdam: ab aliquibus ſortiens: quia de nobis ſortiatur. Lachos enim ſors dicitur: lachano autem ſortior. Cur vero tria fata ſunt latius vide Apuleium in fine libri de Mundo. De Lacheſi ſic Martialis. Nil adiicit penſo Lacheſis, fuſoſq; ſororum Explicat, & ſemper de tribus vna necat. ¶ Bacillo: paruo baculo. Eſt autem diminutiuum & generis neutri. Cicero de finibus bonorum & malorum: Vt bacillum aliud eſt inflexum & incuruatum, aliud ita natum. Apuleius in primo limine primi libri metamorpho. Qua bacillum inuerſi teli ad occipitium per inguem ſubit. ¶ Cedamus patria: mira Lacheſis

Indignatione dictū. ¶ Viuunt Arturius: Catulus & Arturius
nomina ſunt viliſſimorum hominum: qui ex humili fortuna
ad ſummas peruenerant opes. Vmbricius nunc cōqueritur
in urbe tales homines fauorabiliores eſſe q̄ honeſtos. Memi
nit Euſebius de temporibus cuiuſdam Arturii medici Au
guſti: quem ait naufragio periiſſe poſt victoriam acciacam.
¶ Maneant qui nigrum in candida vertunt: acri bile dictū.
improbos autem & verſutos homines deſignat: qui virtu
tem in vitium: & vitium in virtutem vertunt. Nam per ni
grum malū accipere debemus. Horatius: Hic niger eſt: hunc
tu Romane caueto. Album vero pro bono. Perſius: Per me
equidem ſint omnia protinus alba. vnde eſt illud Ouidii de
Autolyco in vndecimo Metamor. Candida de nigris, & de
candentibus atra. Sicq; poeta oſtendit tale genus hominum
gratius eſſe. vnde & Terentius in Phormione: Hic pretium
nunc eſt qui recta praua faciunt. ¶ Quis facile eſt ædem cō
ducere: deſignat cum portitores, tum alios viliſſimarū rerū
redemptores: qui habentur infames ob vile lucrū quod ſe
ctantur. Non enim eos pudet conducere ædes reficiendas,
flumina purganda, & vectigalia portus. ¶ Quis: pro qbus.
Eluuies ¶ Eluuiem: ſordes quæ per cloacas aut flumina labuntur, &
reſidere ſolent. ab eluendo dictæ. Nam reſidentes eluuntur
aqua dilabente. ¶ Conducere portus: ideſt portoria redime
re: quæ in portu exiguntur. vnde & portitores ſunt nomi
nati: qui vectigalia exigunt ad portus: qua ſignificatiōe ita
Portitor accipitur illud Vigilianū: Portitor ille Charon. de hoc vbe
rius dicemus infra: Quem porrigat ore trientem. ¶ Portan
dum ad buſta cadauer: libitinarios deſignat, qui cadauera ſe
Libitinarius pelienda conducebant. Nam in templo Libitinæ ea vēdi ſo
lebant, quæ ad ſepeliēdum mortuum fuiſſent neceſſaria. Fu
nera enim locabantur. vnde Plinius vigeſimoprimo libro
loquens de Scipione ſurio: Aſſes ergo contulit populus, ac
funus elocauit. iiq; qui vendebant libitinarii dicebantur, po
linctores vero qui ſepeliebāt. vnde Vulpianus de Inſtitoria
actione: Si libitinarius ſeruum polinctorem habuerit, iſq;
Polinctor mortuum ſpoliauerit, dandam in eum quaſi inſtitoriā actio
nem. Cumq; ex ære lucrum ſectarentur, mortem multo
rum optabant. unde Seneca de Beneficiis: An tu Aruntium,
& Ateium, & cæteros qui captandorum teſtamentorū artē
profeſſi ſunt. non putes eadem habere, quæ deſignatores &
Buſtum libitinarii vota? ¶ Ad buſta: buſtum proprie dicebantur lo
cus, in quo mortuus erat combuſtus. & buſtū dicitur quaſi
bene vſtum. Nunc vero buſta dicuntur ſepulchra. Feſtus.
¶ Et præbere caput: multi enim patiebātur ſe vendi, quod
Martianus in digeſtis de ſtatu hominum ſic oſtendit: ſerui
in dominium noſtrū rediguntur: aut iure ciuili: aut iure gen
tium. Iure ciuili ſi quis maior viginti annis ſe ad pretium
participandum venire paſſus eſt. Iure gentium ſerui noſtri
ſunt: qui ab hoſtibus capiūtur: aut qui ex ancillis noſtris na
ſcuntur. Plautus in Curculione: In Thuſco vico, ibi ſunt ho
mines, qui ipſi ſeſe vēditant. Apud Germanos (vt ſcribit Ta
citus in libro de ſitu Germaniæ) hæc conſuetudo ſeruatur
vt cum in alea omnia amiſerint, extremo ac nouiſſimo iactu
de libertate & corpore contendant, victus voluntariam ſer
Sub haſta uitutem adeat. ¶ Sub haſta: nam publica auctione in foro
ponebant haſtā: quæ præcipuum erat ſignum auctionis, eiq;
ſubiiciebantur omnia quę publice venderentur. Vnde Vale
rius librio ſecūdo. Cæterum (auctore Plinio) Scipione Na
ſica omnem apparatum operis ſcenicorum ſubiectum ha
ſtæ venire placuit. Tranquillus in Cæſare: Et bello ciuili ſu
per alias donationes ampliſſima prædia ex auctionibus ha
ſtæ minimo addixit. ¶ Domina: quaſi cuius poteſtati & im
perio omnia eſſent ſubiecta in venditione. ¶ Quondam hic
cornicines: conqueritur Iuuenalis eos qui cornicines, & tu
bicines non modo Romæ, ſed etiam in municipiis fuerunt,
eo diuitiarum perueniſſe temporibus ſuis: vt tanq̄ magnifi
ci & potētes viri ludos gladiatorios edant in vrbe, cædantq;
quos velint. Nam facile erat eiuſmodi homines principū
liberalitate locupletari. vnde Menecratem citharœdum, &
Spectilum mirmillonem ſcribit Tranquillus a Nerone triū
phalium virorū patrimoniis, ædibuſq; donatos fuiſſe. Mar
tialis, Artes vult diſcere pecunioſas, Fac diſcat citharœdos
aut choraulas. ¶ Hic cornicines: legendum eſt hic, & nō hi,
vt ſit: Qui hic cornicines quondam fuerunt. i. Romæ: & co
mites perpetui arenæ municipalis, hoc eſt & in municipiis.
¶ Munera nunc edunt: ideſt ludos gladiatorios: vt potentiſ
ſimi viri. ¶ Perpetui: aſſidui. ¶ Comites arenæ municipalis:
nam tubicines non ſolum theatris romanis: ſed etiam muni
cipalibus buccas ſuas locabant. ludis. n. canētes tuba ſeruie
bant Municipia (vt Gellius diffinit) dicta ſunt q̄ cū omni Municipia
no ſuis iuribus, & legibus viuerent, munera cū populo Ro.
habebant. i. tanquā Romani habebātur. Sicq; idem fuiſſe vi
dentur cum fœdere in ciuitatem accepti. vnde Cicero i ora
tione pro Aulo Cluentio ſic dicit: Equitem Romanū in mu
nicipio ſuo nobilem. Feſtus Pompeius ſic ſcribit, Municipes
erant, qui ex aliis ciuitatibus Romam veniſſent: quibus nō
licebat magiſtratum capere: ſed tantum muneris partem: vt
fuerunt Cumani, Acerrani: Arcellani, qui & ciues Romani
erant, legione merebant, ſed dignitates nō capiebant. Vul
pianus iuriſconſultus proprie, inquit, municipales appellan
tur muneris participes recepti in ciuitatem vt munera no
biſcum facerent. Sed nunc abuſiue municipes dicimus ſuæ
cuiuſq; ciuitatis ciues. vt ſi Brixianus ſis, alios ciues Brixia
nos municipes tuos appelles. Arenam ergo municipalem
intelligit: quæ in municipiis eſſet, quæ munera cum populo
Ro. caperent. ¶ Notæ buccæ. i. ipſi tubicines: qui et ām buc Buccinator
cinatores dicuntur a buccis, quas canentes inflant. eſt enim
bucca ea pars oris infra malam quæ inflatur. Vnde Horati.
Quin Iuppiter ambas iratus buccas inflet. ¶ Munera: ludos
gladiatorios. nā multi ex infima cōditiōne ad ſummas opes
prouecti munera gladiatoria ædebant. Martialis libro ter
tio: Das gladiatores ſutorum regulę cerdo: Quodq; tibi tri
buit ſubula, ſicca rapit. Idem alibi: Succenſus ad vlibus ede
munera damat Sutor cerdo dedit tibi culta Bononia mu
nus: Fullo dedit Mutinæ, nunc tibi copo dabit. ¶ Et verſo
pollice vulgi: de eiſdem tubicinibus intelligit, qui cum arte
& quæſtus ſuo locupletati ſint: nō modo munera edant gla
diatoria ſuis impenſis: ſed etiam conciliato ſibi fauore popu
li occidant quem velint: quales multi in ſeditionibus interē
pti fuerunt a potentioribus. ¶ Populariter: populo fauēte: Popularis
quaſi dicat omnibus applaudentibus. Nam popularis is ap
pellatur, qui gratus eſt populo. popularis etiā ciuis: hoc eſt
qui ex eodem eſt populo, vnde Terentianus ille Sanne: Ob
ſecro populares ferte miſero atq; innocenti auxilium. popu
laris etiam qui nobilis non eſt: ſed ex plebe. Plautus: Præſtat
diuitem eſſe ac popularem, q̄ nobilem & mendicum. Cicero
in ſecundo Officiorum: Popularibus enim verbis eſt agen
dum, & viſitatis cū loquamur de opinione populari. ¶ Ver
ſo pollice vulgi: ideſt verſo ad ſe & conciliato fauore vulgi,
ſequitur enim populariter. i. fauente (vt dixi) populo: hocq;
ex prouerbio tractum oſtendit Plinius libro vigeſimooctā
uo in magicis: Pollices, inquit, cum fauemus premere etiam
prouerbio iubemur. Vnde etiam illud eſt Horatii in epiſto
la ad Lolium: Fautor vtroq; tuum laudabit pollice ludum.
Vbi Porphyrio ait per vtrunq; pollicem intelligi vtranq;
manum a parte totum: aut quia qui laudat vehementius
manus iungens iungit pollicem cum pximo. ¶ Inde reuer
ſi: ſcilicet a ludis gladiatoriis & cædibus hominum. ¶ Con Foricæ
ducunt foricas: ad res viles deſcendunt: ideſt foricos purgan Foria
das. foricæ enim ſunt latrinæ, in quas ventris excrementa
deiicimus. Foria enim (auctore Nonis) veteris dixerūt ſter
cora liquidiora. vnde Diomedes Laberius i Panicēis: Forio
lus eſſe videris, in coleos cacas. ¶ Et cur non omnia: ſubau
di faciunt ſordidiſſima. ¶ Cum ſint: Quales ex humili: quan
doquidem ſunt ex numero eorum, quos fortuna ſolet per
ludum ex humili loco ad altiora prouehere.
¶ Hic tūc Vmbricius. In hac parte icipit Vmbricius narra ASCĒ.
re cām cur migret: q̄si interrogatus fuerit a Iuue. cur nolit
amplius Romę reſidere, & aſſignādo cām oportune recitat
varia vitia ciuitatis Romę vſq; ad finē Saty. fere. Ordo eſt
Vmbricius

Quid Romæ faciam? mentiri neſcio, librum
Si malus eſt, nequeo laudare, & poſcere, motus
Aſtrorum ignoro, funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum, ranarum viſcera nunq̃
Inſpexi, ferre ad nuptam quæ mittit adulter,
Quæ mandat, norint alii, me nemo miniſtro
Fur erit, atq; ideo nulli comes exeo, tanq̃
Mancus, & extinctæ corpus non vtile dextræ.
Quis nunc diligitur niſi conſcius? & cui feruens
Aeſtuat occultis animus, ſemperq; tacendis?
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet vnq̃
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accuſare poteſt, tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quodq; in mare voluitur aurũ,
Vt ſomno careas, ponendaq; præmia ſumas
Triſtis, & a magno ſemper timearis amico.
Quæ nunc diuitibus gens acceptiſſima noſtris,
Et quos præcipue fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obſtabit. Non poſſum ferre Quirites
Græcam vrbem, q̃uis quota portio fecis achææ.

Vmbritius inq̃t hic.i. in valle Aegeriæ. tunc.i. poſtq̃ illuc perueneramus. quãdo.i. quando quidem. nullus locus eſt ſup. in Vrbe honeſtis artibus. & nulla emolumenta.i. nulli fructus: nullæ mercedes ſupple ſunt laborum: quos ſumunt.ſ. honeſti. & quandoquidem res: idest poſſeſſio diuitiarum viri boni: nihil lucrantis Romæ. eſt hodie minor, quàm fuit here: idest heri. & eadem res deteret: idest diminuet cõſumendo ſeſe cras aliquid exiguis ſupple rebus. Non dices ſic. & cras: idest craſtinum tempus deteret aliquid exiguis rebus: quia tunc vacaret eadem: qđ fieri non poteſt: quia ergo res, inquit, mea in dies Romæ deterior fit. nos proponimus ire illuc: vbi Dædalus faber Athenienſis ſubtiliſſimus: qui a Minoe rege captus: factis ſibi & Icaro filio alis auolauit: vnde dixit: Exit alas fatigatas: longo volatu: ſcilicet: hoc eſt proponimus ire Cumas. Vnde Virgilius in Sexto: Dædalus (vt fama eſt) fugiens Minoia regna. Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo Inſuetum per iter gelidas enauit ad Arctos: Chalcidicaque leuis tandem ſuper aſtitit arce. Hoc eſt Cumis a Chalcidenſibus conditis. Videtur autem hic non ſine cauſa vti periphraſi: idest circumlocutione: habet enim ſuum pondus in ſententia. Nam ſi Dædalus volans & longe terras deſpiciens: elegit ſibi ſedem, & reſedit Cumis facile creditu eſt illic optimum amœniſſimum eſſe locum. Proponimus, inquit, ire cumas. dum quamdiu ſupple nobis eſt canicies noua: idest prima: idest non pridem cœpta. & dum ſenecta eſt prima: idest in principio ſui. & recta: idest ſinens rectum incedere. & dum ſupereſt: idest reliquum eſt: vel reſtat Lacheſi.i. illi Parcæ ſeu Deæ fatali: quæ vitam hominum, quaſi e colo filum trahens paulatim deducit ad mortem: ſupple aliquid roboris. quod torqueat: idest carpat, aut attenuet: ſeu fuſo inuoluat. & dũ ego porto me meis: idest naturalibus pedibus. & hoc nullo bacillo: idest paruo & leui baculo ſubeunte.i. ſubingrediente vel ſuſtentante dextram. Cedamus: idest abeamus patria: nõ dicit patriæ: quia is patriæ cedit: qui & eam infeſtam & inimicam habet: Patria autem qui vltro abit. Arturius & Catulus perditi adulatores olim cornicines nunc potentiſſimi viuãt iſtic.i. in iſta noſtra patria. & maneant illi qui vertunt nigrum.i. opera ſua mala in candida: idest in bonorum apparatu, & ita recipiunt pro malis operibus mercedem bonorum: vel qui vertunt nigrum.i. fortunam aduerſam nigro lapillo deſignatam in candida.i. in bonam. vel qui opera imperatoris mala laudant vt bona. Quis.i. quibus facile eſt conducere ædem Romæ: licet magno conſtet: & flumina & portus vt maiore pretio locent vnde diuites facti ſunt. Item qbus eſt facile conducere eluuiem.i. voraginem, & cloacarum immundiciam ſiccandam.i. emundandam: quaſi dicat quorum tanta eſt auaritia vt velint: & tantæ apud imperatorem auctoritatis vt poſſint etiã in honeſtiſſimorum miniſteriorum habere gubernationem: vt videlicet ſine eorum conſenſu nemo aut cloacas ſeu latrinas audeat mundare: aut cadauera comburere. vnde ſubdit: Et quibus facile ſupple eſt conducere cadauer portandum ad buſta.i. ad vſtrinam: vbi defunctorum corpora comburebantur: & poſtea cineres in vaſculum (quod ab vrendo vrna dicitur) collecti cõdebantur in loco quem buſtum quaſi bene vſtum dicebant. qui autem tale munus habebant, dicebantur libitinarii. Et quibus facile eſt prębere caput vænale ſub haſta domina.i. cuius auctoritate preco vendit: & quæ dominos emptores facit. Poteſt autem dupliciter intelligi aut ſicut Mancinellus: vt ſit: Quibus eſt facile præbere ſuum caput vænale ſub domina.i. qui non timent, cum non ſint ſoluendo, aut ſoluere non poſſint pretiũ conductionis publicarum rerum vendi ſub haſta publica licitatione: aut qui tam auidi ſunt lucri, vt ſe vænales exhibeant: aut certe quibus facile eſt præbere caput ſeruorum vænale ſub haſta domina.i. qui etiã venditionibus publicis præſunt. Hi de qbus loquor Arturius & Catulus qui ſup. fuerunt quondã cornicines.i. canẽtes cornu more hiſtrionico, dũ gladiatores, aut cõſimiles in arena exercebantur: non quidẽ Romæ: vbi petitiores erãt ſed in municipiis. vnde dicit: Et qui ſup. fuerũt quondam comites perpetui.i. cõtinui arenæ municipalis.i. gymnaſii: vbi laniſtæ, aut ceteri ludii ſeſe exercebant. & buccæ notæ.i. habẽtes buccas: quibus cornua inflabãt notas p oppida.i. loca clauſa mœnibus.i. edũt.i. diſtribuunt nunc munera ſupple gladiatoria.i. qui erãt miniſtri gladiatorum: nunc eorũ prefecti ſunt, & occidunt populariter: idest per populum & paſſim. & hoc tamen pollice vulgi verſo.i. fauore ſubtracto & in odium verſo. Quam ſentẽtiam Politianus. cxlii. ponit. Videtur tamen maior vis eſſe in ſententiã Calderini, qui intelligit verſo pollice vulgi.i. conciliato vulgo & populi fauore: quaſi dicat nõc tantum ſublimati ſunt: vt populus, etiam dum male populo faciunt, eis faueat: quia populus quiſtupet in titulis & imaginibus, vt Hor. dicit fortunã ſequitur. & ipſi reuerſi inde: idest ex populi cæde. conducunt foricas: idest latrinas purgandas. & cur nõ omnia ſupple faciant; & vilia, & ſublimia. cum ſint ſup. tales quales fortuna, quoties voluit ioculari.i. iocul ariter & ſine ratione agere, extollit ex humili: idest ex re humillima: hoc eſt infima & humi ſita. ad magna faſtigia: idest ad ſummitatem & magnam altitudinem rerum: idest diuitiarum & honorum. Et quia ipſe talis non eſt: nec eſſe velit: ideo innuit ſibi Romę non eſſe locum. Vnde ſubdit quod ſequitur.

¶ Quid Romæ faciam? verba ſunt Vmbritii. ſ Mentiri neſcio: antipophora: idest nec ſimulare, nec diſſimulare noui: ſicq; conditionem ſæculi ſui taxat: quaſi aliter agi vita non queat. ſ Librum ſi malus eſt: aſſentari ſe dicit neſcire: quod multi in gratiam diuitum & nobilium faciebant: qui laudibus alienis delectati laudatores cõducebant & cœnis & muneribus, vnde Perſius: Calidum ſcis ponere ſumẽ: Et comitẽ horridulũ trita donare lacerna. Et verum inquis amo, & verum mihi dicito De me quis populi ſermo? Hora. Laudato carmina vecors. Idẽ in poetria: Vt pręco ad merces turbã q cogit emendas: Aſſentatores iubet ad lucrũ ire poeta Diues agris, diues poſitis in fœnore nũmis. ſ Et poſcere: per adulationem tranſcribendum: tanq̃ qui mirabiliter placeat. ſ Motus aſtrorum ignoro: vt poſſim futura prædicere. hoc ađt dicit vt oſtẽdat magnos & Chaldæos q futuri cognitionẽ pſitebant & id genus hoies Romę gratia, & auctoritate apud omnes valere: ac per hoc dites fieri. vulgo.n. cõſulebantur. Vnde poeta in ſexta Satyra: Chaldæis, ſed maior erit fiducia. Quicqđ dixerit aſtrologus credet a fronte relatum Ammonis. Horatius in odis: Nec Babylonios tentaris numeros.

IOAN. Brit.

De eo ſic Lampridius: Matronas autẽ regias contentas eſſe
debere vno reticulo:atq; in auribus.& bacato monili.gene/
re maſculino protulit Plinius lib.xii.vbi de natura thuris.
ſic.n.ſcribit:Perſona adiicitur capiti,denſuſue reticulus.Nã
apud veteres capillos puellæ aut humeris diffluentes,aut
reticulo collectos geſtare conſueuerunt. Propertius:Nec de
more comæ per leuia colla fluentes ¶Scutulata.i. veſtes ſcu/
tulis diſtinctas quas galli inſtituerunt. vnde ſic Ph.Plurimis
vero liciis texere quæ polymita appellant.Alexandria inſti/
Cærul/ tuit,ſcutulis diuidere Gallia.¶Cærulea:color cæruleus in/
leus ter viridẽ & nigrũ eſt:proprieq; thalaſſicus. vnde poetę ma
re,reliquaſq; aquas cæruleas appellant.Idem etiam dicitur co
Vene/ lor venetus.vnde Vegetius lib.iiii.de re militari ſcribit nau
tus tas veſte veneta eſſe induendos:& vela nauium explorato/
Thalaſ/ riarũ colore veneto eſſe tingẽda:hoc eſt cæruleo.Nã(vt idẽ
ſicus inquit Vegetius)ſimilis eſt fluctibus marinis ita:vt color cę
ruleus,& venetus,& thalaſſicus idem ſit.i.color ſimilis ma
Raſa rinis fluctibus.Thalaſſam.n.vocant græci mare.¶Raſa ue
Pexa ſtimenta quæ pilo carerent. Nam abſolute poſitũ eſt raſa &
numero plurali.apud priſcos in vſu fuit toga raſa & pexa:
quæ cõtrariæ erant.Nam raſa ſine pilis erat:pexa vero vil/
loſa. De quibus ſic Martialis:Raſam tu mihi mitte togã. Et
alibi:Togã ve pexam.Plinius itẽ ſcribit:Lanã hiſtriæ,libur
niæq; lino propiorem q̃ lanæ eſſe.alienã pexis,& quam ſola
ars ſcutularo textu commẽdat ita:vt bene conueniat togæ
raſæ:quæ ſcutulato textu conficiebantur:ideſt breuibus ſcu/
Galba/ tis diſtinguebatur.¶Galbana i galbanũ genus eſt coloris al/
num bi:vt aliqui putãt & ſublucidi quod molliũ & delicatorum fuiſ
ſe oſtẽdit nõ ſolũ Iuuenalis,ſed & Martialis:cũ hominẽ mu
liebriter indutũ galbanatũ appellat.vnde etiã idem Martia.
mores appellat galbinos.i.molles & effœminatos.Tunicam
galbinã a colore galbano appellat.ſic Flauius Vopiſcus in
Aureliano:Inter hæc fuit tetricus chlamyde coccea,tunica
galbina.Galbanũ item(vt ſcribit Pli.lib.xii.)arbor ẽ Syrię
in Amano monte ſimilis ferule,reſinã producens puram &
tranſlucidam.Suetonius in Galba ſcribit primũ Sulpitiorũ
cognominatũ Galbã:eo q; facibus galbano illitis oppidum
Hiſpaniæ ſuccenderit,Plinius itẽ lib.x.Propolis eſt odore
graui.vt qua pleriq; pro galbano vtant̃.¶Et per Iunonem
domini:omnia,inquit,faciunt quæ mulierũ ſunt.vt etiã nõ
per Geniũ:ſed per Iunonẽ domini iurẽt.Nã placuit quibuſ/
dã(vt auctor ẽ Sene.ad Luci.li.xix.epiſtola.cxi.) vnicuiq;
noſtrũ pædagogũ dari Deum:non qdẽ primariũ:ſed hunc
inferioris notæ ex eorum numero.quos Ouid.ait de plebe
Deos.Stoici vero affirmarunt ſingulis & Geniũ & Iunonẽ
dari.unde & Pli.lib.i.cap.vii.ſic inquit:Quãobrem maior
cælitũ populus etiã q̃ hominũ intelligi poteſt:cũ ſinguli ex
ſemetipſis totidem Deos faciãt.Iunones,Genioſq; adoptã/
do ſibi.Ex quo videtur innuere mares cõſueuiſſe per Deos
maſculos:fœminas vero per Deas iurare vnde modo poe/
ta ait ſacerdotes ipſos more fœmineo per Iunonẽ iurare:ſi/
cuti iurat,ſiue imprecatur Quartilla apud Petronium his
verbis:Iunonẽ meam iratã habeã:ſi vnq̃ me meminerim vir/
ginẽ fuiſſe.Licet Socrates apud Platonẽ i Gorgia iuret per
Iunonem ita:vt de hoc adhuc quærendũ cenſeam.¶Ille te/
net ſpeculũ:ex ſacerdotibus inquit alius tam grande habet
ſpeculũ:quo ſe polit,q̃ grande fuit illud Othonis i quo ſe in
acie videbat.De quo ita & Sydonius Apollinaris:Poſt ſpe/
culi immanis pompam:quo ſe ille videbat:Hinc turpis q;
pulcher Otho.Idẽ alibi:Galbam ſternis Otho ſpeculo q pul
cher haberi Dũ captas.ſicq; per trãſitum molitiem Othonis
ſuggillat.qui(vt ſcribit Trãquillus)adeo mollis fuit,& mũ
diciarũ muliebrium ſtudioſus,vt vulſo corpore & galericu/
lo capiti propter raritatẽ capillorum adaptato & aduexo ince/
deret:& nemo dignoſceret,quin & faciẽ quotidie raſitabat:
& pane madido,lacte aſinino linebat:Idq; iſtituit a prima la
nugine ne barbatus vnq̃ eſſet.¶Geſtamẽ:expoſitio eſt:hoc
eſt quale ſolebat geſtare Otho ſtudioſiſſimus formæ.¶Pa/
tici Othonis.i.patientis muliebria.Nã(vt ſcribit Trãquil/
lus)Neroni cõſuetudine mutui ſtupri cõciliatus eſt.¶Acto

ris Aurunci ſpoliũ:alia expoſitio.Hoc autem Hemiſtichium
Virgilianum in decus dicit Othonis:qui non iam ingen/
tem haſtã more Actoris viri fortiſſimi portabat:ſed ingens
ſpeculũ vt mollis & effœminatus.legendumq; eſt ironicos:
quaſi dicat non iam ſpoliũ ablatũ hoſti:quale fuit haſta quã
Turnus Actori abſtulit.¶Ille.ſ.Otho.¶Cũ iam tolli vexil/
la iubere:cum iam in hoſtes acies dirigeret ſublatis ſignis.
¶Res memoranda:acclamatio eſt in deriſum Othonis:vt
ſit nõ memoranda,ſed ſupprimẽda.¶Notis annalibus,atq; Anna/
recenti Hiſtoria:inter annales & hiſtoriã hoc intereſt:q; An les
nales,quãrũ potimus colligere ex verbis Ciceronis & Gel/ Hiſto/
lii,ſunt libri cõtinentes res geſtas pluriũ annorũ.obſeruato ria
cuiuſq; anni ordine:vnde & nomẽ accepere:nudi autẽ ſunt
& ſimplices,velutiq; cõmentarii,qui breuiter rem plecten/
tes materiam præbeant volẽtibus ſcribere hiſtoriã.neq; enĩ
affectus mouent:neq; alacriores ad rẽpu.defendendã,neq;
ſegniores ad rem perperã faciendã annales cõmouere poſ/
ſunt.Hiſtoria vero eſt rerũ geſtarũ narratio vel demonſtra
tio:dicta ab ἱστορέω:quod eſt idẽ quod narro.vnde Cicero
in ſecũdo de oratore:Erat hiſtoria annaliũ cõfectio:res om
nes ſingulorũ annorũ mandabat literis pontifex maximus:
efferebatq; in albũ & proponebat tabulã domi:poteſtas vt
eſſet populo cognoſcendi:hiq; annales maximi nominãtur.
Virgi.itaq; omniũ rerum peritiſſimus inducit Aeneã tanq̃
pontificem dicere:Et vacet annales noſtrũ audire laborum.
Cum ergo Aeneas,vt põtifex iducat̃,merito annales appel
lat hiſtoriã.Hiſtoria(vt ſcribit Gellius)qua ratione,quoue
cõſilio geſtæ ſint res demonſtrat.Ex annalibus igitur tanq̃
ex breui,nudaq; materia ſumebat hiſtoria:quę rem uberius
perſcribit:quæ affectuum plena eſt.Ergo annales id omni/
no ſunt:quod hiſtoriæ:ſed hiſtoriæ nõ omnino id quod an/
nales ſunt:tanq̃ alterũ ſit ſpeciales nomen,alterũ generale.ſi/
cuti quod eſt homo,id neceſſario animal eſt:qd eſt animal
non id neceſſe eſt vt ſit homo.¶Speculũ ciuilis ſarcina bel/
li:veluti acclamatio in cõtemptum tantæ molliciei:q; inter
cętera belli machinamenta ſpeculum quoq; geſtaretur.¶Bel
li ciuilis:bellum appellat ciuile quod inter Othonem & Vi/ Bebria/
tellium geſtum fuit ad Bebriacũ vicum inter Cremonam & cus vi/
Veronam:vbi duabus Otho cladibus acceptis ſuperatus eſt. cus
De quo bello & loco Plinius meminit libro.x.cap.xlix.Ve/
nerunt in Italiã Bebriacẽſes bellis ciuilibus tranſpadum &
nouæ aues.¶Nimirum:inſultatio eſt in Othonẽ vt effœmi/
natum.q.d.rem facit monſtruoſam Otho,qui Imperatores
de regno eiicit:& cutem more mulierum curat & polit,quaſi
ſi contraria.Nam cum ab Galba adoptari expectaret,iſq; pi
ſonem prętuliſſet indignatus:ad vimq; cõuerſus,eum a ſuis
deſertum interemit.Galba autem ſeptimus fuit Imperator,q
Neroni ſucceſſit:nullo gradu cõtingens Cæſarum domũ.le/
ge Suetonium.De cæde item Galbæ & Othonis & pugna
Bebraica meminit Ioſephus de bello iudaico in quinto libro
ſic:In medio namq; Romanorũ foro Galba perempto,crea
tus Otho Imperator cum Vitellio imperãte pugnabat,quẽ
germanorũ tunc manus elegerat.Habito autem apud Be/
briacum Galaciæ prælio cũ Valente & Cecinna Vitelli du Cecinna
cibus:primo die Otho ſuperauit:altero Vitellii milites,mul
tiſq; trucidatis & aduerſæ ptis audita victoria Otho apud
Brixellum ſemet occidit poſtquã biduum treſq; menſes im/
periũ tenuit.¶Curare cutem:faciẽ(vt diximus)quotidie ra
ſitare,& corpus vellere.¶Affetare:eſt animũ habere inten
tum ad aliquid habendũ,vt Gigantes affectauerunt cælum
.i.animum intentum habuerunt ad habendũ cælum.& Cæ/
ſar affectat imperium:ideſt animũ intentum habet ad haben
dum imperium.¶Spolium palatii:pro palatii:ubi ſedes erat
imperatorũ,Nã primus fuit Romulus(auctore Liuio in pri
mo)q palatiũ vbi educatus ipſe fuerat,muniit.Sic.n.dixit
quemadmodũ alibi:Purpureus magni ructaret ſcurra pala/
ti.Et Petronius:Fama volat,ſummiq; petit iuga celſa pala
ti.Ex ſeptem enim collibus vrbis fuit palatiũ.vnde Cicero Pallatiũ
in Officiis ait:Cn.Octauium præclarum ædificaſſe in pala
tio,& plenam dignitatis domum,& inde domum palatinã
appellauerunt

appellauerũt domum Imperatorum. Dictum palatium vel
ꝙ ibi pecus paſcens balare conſueuerit: & quaſi balantium.
Vnde Neuius balantiũ appellat. vel ꝙ palare .i. errare pecu/
des ſolerẽt. vel ꝙ ibi Hyperborei filia Palanto habitauerit:
quæ ex Hercule Latinum peperit. vel ꝙ ibi Pallas Euandri
filius ſepultus fuerit. vel ꝙ etiam Palatini & Aborigines ex
agro rheatino, qui appellatur palatium, ibi conſederint. vel
a Pale paſtorali Dea vt ſcribit ſolinus. Et extẽdere panem:
ſcilicet madidũ lacte aſinino. Nam (vt ſcribit Pli. li. xxviii.)
cutem in facie erugari & tenereſcere, & candorem cuſtodi/
ri lacte aſinino putant. Proinde Poppea vxor Neronis quo/
modocunq; ire contigiſſet, ſecum ſexcentas aſellas ducebat.
¶ Quod nec in aſſirio: fecit inquit Otho ea ad curandam cu
tem. & ſe mollendum in caſtris: quæ nec Semiramis regina
nec Cleopatra fecerunt: vt oſtendat ipſũ etiã fœminis mol
liorem extitiſſe, Mollis enim ornatus & expolitio cutis viri
nõ ornat: ſed mentem eius indicat. vnde eſt illud Ciceronis
in Officiis: Ergo & a forma remoueatur omnis viro non di
gnus ornatus. Ouidius: Sint procul a nobis iuuenes vt fœ/
Semiramis mina compti. ¶ Semiramis: Nini regis Aſſyriorũ fuit vxor:
magni mulier animi: quæ occiſo marito nõ auſa tradere im
perium filio Nino adhuc impuberi: nec ipſa palam tactare:
mutato habitu cum filio regni moderationẽ ſuſcepit. Hæc
Babylonem condidit: non contẽta acquiſitos a marito ter/
minos tueri. Aethiopiam quoq; ſuo imperio adiecit: Indis
etiam bellum intulit: libidinis adeo impatiens vt adamaſſe
etiam æquum feratur. Ad poſtremum cum concubitum fi/
lii petiiſſet: ab eodem interfecta eſt: duos & triginta annos
poſt Ninum regno potita: quo tẽpore cõſtat fuiſſe Abraam
Aſſyria & Zoroaſtrem magnum apud Bactrios. ¶ Orbe aſſyrio: in
ea parte Aſſyriæ, vbi Babylon eſt. Nam Babylon & Niſi/
bis vrbes Aſſyriæ ſunt maximæ. quę autem Aſſiria antea di
Syria cta fuit, poſtea dicta eſt Syria terrarum maxima,: & pluri/
bus diſtincta nominibus. De qua abunde Plinius libro de/
Pharetra cimoquinto. Et Strabo decimoſexto. ¶ Pharetrata: phare/
tra armata: quale habitu in bellum deſcẽdebat. eſt enim pha
Cleopatras retra reconditorium ſagittarum. ¶ Cleopatra: Aegypti fuit
regina: ſoror illius Ptolemæi: qui Pompeium neci tradidit.
Eam primo amauit Iulius Cæſar: ex qua puerum ſuſcepit
Cæſarionem. Mox eam poſt mortem Iulii Cæſaris. M. An/
tonius ardenter dilexit: ex qua libertos duos ſuſcepit: quos
Solem & Lunam appellauit. Eum poſtea aduerſus Augu/
ſtum cum exercitu proficiſcentem quatuordecim cum trire
mibus ſecuta eſt ad Accium promontorium: vbi commiſſa
pugna, vincenteq; Auguſto, ipſa prior cum ſuis triremibus
aufugit in Aegyptum: quam fugientẽ Antonius relicto exer
citu perditus amore conſecutus eſt. Sicq; Auguſtus potitus
victoriam i Aegyptũ ſecutus ẽ vtrũq;. M. Antonius gladio
ſuo ſeipſum interemit: Cleopatra ne viua ab Auguſto in tri
umphum duceretur, admotis corpori ſerpentibus mortem
ſibi cõſciuit. lege Plutarchum, Florum, Strabonem, & Sue/
to. ¶ Mœſta: quia victa iram Cæſaris Auguſti timebat. ¶ Ca
Accium rina acciaca: qua pugnauit apud Accium promontorium.
Eſt autem Epiri promontorium: Auguſti colonia cum tem/
plo Apollinis nobili, ac ciuitate Nicopoli: quæ Victoriæ ci
uitas interpretatur. Vide Plinium & Strabonem. ¶ Hic nul
lus verbis pudor, aut reuerentiæ: redit poeta ad ſacerdotes,
de quibus cœperat. Ait ergo inter ipſos omnia turpia fie/
ri: nec vllum exiſtere pudorem quominus & verbis & fa/
Pudor ctis vtantur obſcænis. Nam pudor eſt veluti obſtaculum: ne
quid turpe faciamus. vnde philoſophi ſic diffiniunt: aucto/
re Gellio: Pudor eſt iuſtæ vituperationis ſiue reprehenſio/
Cybele nis timor. ¶ Turpis Cibeles: ideſt omnia obſcæna fiunt hic:
ia ſacra ideſt inter ipſos ſacerdotes: qualia fieri ſolent in ſacris Cy/
beleis: vbi turpiſſima quæque fiebant: & præcipue ſolenni
die lauationis eius in Almone fluuio. Nam (vt ſcribit Au/
guſtinus libro ſecundo capitulo quarto de ciuitate Dei), an/
te Deæ lecticam talia per publicum canticabantur a nequiſ/
ſimis ſcænicis: qualia non deceret matrem ipſorum ſcæni/
corum audire, vnde Auguſtinus ſubdit illam proinde tur

pitudinem obſcænorum dictorum, atq; factorum ſcæni/
cos ipſos domi ſuæ proludendi cauſa coram matribus ſuis
agere puderet: quam per publicum agebant coram Deo/
rum matre: ſpectante & audiente vtriuſq; ſexus frequentiſ/
ſima multitudine. ¶ Fracta voce: aut molli & effœminata.
aut in omnem effuſa turpitudinem. ſumpta tranſlatione ab
equis, qui fracto & ſoluto freno toto impetu ferũtur. Apu/
leius lib. viii. de ſacerdotibus Deæ Syrię: Fracta rauca & ef
fœminata voce clamores abſonos intollunt. ¶ Phanaticus Phanaticus
ſenex. i. ſacerdos nõ abſimilis Gallo ſacerdoti Cybeleio. Nã
phanaticus epitheton eſt Galli. i. afflatus numine. nam ſpiri
tu quodam videbantur agi diuino: & futura prędicere. vn/
de Horatius in Satyris: Hunc circum tonuit gaudens Bello
na cruentis. & in Odis: Non Dindymene: non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pytius, Nec liber æque. Cum
igitur quodam furore diuino agãtur, caput iactant, rotãtq;
crines. Lucanus in primo: Crinemq; rotantes Sanguineum
populis cecinerunt triſtia galli. vnde Liui. lib. xxxvi. ſic ſcri/
bit. L. Scipionis legatus claſſem in Europam ad Sexton op
pugnandam traiecis. Iamq; ſubeuntibus muros phanatici
Galli primum cum ſolenni habitu ante portã occurrerunt.
Lymphatus etiam & lymphaticus vocatur inſaniens & lar Lymphatus
uatus. i. demoniaco ſpiritu afflatus. Pli. de helleboro: Mede
tur ita comitialibus morbis, vertigini, melancolici inſanien/ Lymphatic⁹
tibus lymphaticis, elephantiæ albæ. Idem in. viii. ca. liiii. Lo
quens de Api boue: Hi greges repente lymphati futura præ
cinunt. vnde lymphare qđ eſt veſanum facere. Valerius Flac
cus lib. iii. Deus ancipitem lymphauerat vrbem. ¶ Sacrorum
antiſtites: dominus & magiſter talium ſacrorum. Tullius
pro domo ſua ad pontifices: Aliæ cerimoniæ nobis erunt:
alii Antiſtites Deorum immortalium. Ibidem: Qui eſt iſ antiſtites & cerimoniarum & ſacrorum. ¶ Rarum & memo/
rabile magni: ironicos dictum: quaſi dicat: Raro inuenias
tam boni exempli magiſtrum conducẽdum mercede ad uo/
luptatem gulæ. Nam exemplum: id eſt quod nobis propo/ Exẽplũ
ſitum monet quid nobis fugiendum, imitandumue ſit. Eſt
enim (vt diffinit Cice. ad Herenniũ) alicuius facti aut dicti
præteriti cum certi auctoris nomine propoſitio. Exemplũ
item dicimus id quo demonſtratur in rebus vænalibus. cu/
iuſmodi ſit ea res vænalis. unde Cice. ad Herenniũ: Si mer
ces ipſi qui venditant, aliunde exemplum queritant mercis:
aut ſi aceruos dicant ſe tritici habere: & eorum exemplum
pugno non habent quod oſtendant.
¶ Fœdius hoc aliquid & cætera. Progreditur ad reprehen ASCẽ.
dendos ſacerdotes: quorum collegium Mineruę in Albano
conſtituerat Domitianus: oſtẽditq; fœdiſſima illorum ſcele
ra: atq; hi, qui tam molliter alliciuntur aliquando progreſ/
ſuri ſunt. Dicit ergo ꝙ amictus quidem fœdus eſt: ſed longe
fœdioris vitę præ ſe fert iudicium. de qua re Aulus Gellius
libro tertio capitulo quinto. Plutarchus refert Archeſilaum
vehementi verbo vſum eſſe de quodam nimis delicato diui/
te qui incorruptus tamen, & caſtus, & perinteger diceba/
tur. Nam cum vocem eius infractam: capillumq; arte com/
poſitum: atq; oculos ludibundos: atq; illecebræ, voluptatiſ/
que plenos videret. Nihil intereſt, inquit, quibus membris
cinædi ſitis: poſterioribus an prioribus, hunc autem locum
Cecropiam ſoliti baptę laſſare Cotyttota Calderino nõ be/
ne intellectum: & a Georgio, Mancinelloq; non ſatis expla/
natum: qui ſecuti Probum quædam vocabula non ſatis in/
tegre poſuerunt. Angelus Politianus ad vnguem explicat
capitulo decimo centuriæ ſuæ: probans veterum auctorita
te baptas eſſe fabulam Eupolidis contra baptas: qui noctur
na ſacra Cotyttus Deæ impudentię: quam pſaltriam fuiſſe
Probus dicit: impudẽtiſſime colebant: ob quam fabulam (vt
Platonius gręcus auctor eſt) ab ipſis baptis in mare ſubmer
ſus eſt. Eſt autem bapte maſculini generis: quia viros ſignifi
cat principaliter: licet etiam fabulæ nomen ſit. Cotytto au/
tem quia pſaltriæ aut Deæ impudentiæ nomen: non dubie
fœminini declinatum ſicut cętera gręca in o longum: quo/
rum ſecundum Seruium nõ habemus niſi genitiuum in us:

Cotytto

& accuſatiuum in o in noſtra declinatione. Vnde hic legendum eſt Cotytto: non Cotytton nec Concytton. Dicta tamen eſt etiam Cotys cuius accuſatiuum Cotyn. Cicero & Strabo ponunt: & genitiuum Cotyos Synæſius. ſacra autem dicuntur Cotyttia: vt patebit in explanatione noſtra. Ordo igitur eſt: Tu qui tam molliter veſtiris. audebis quandoque: ideſt aliquando tempore futuro. aliquid: ideſt aliquod factum. fœdius: ideſt obſcœnius & turpius. hoc amictu in quo ſcilicet pelluces. nemo fuit repēte: ideſt ſine incremento ſucceſſiuo turpiſſimus: hoc eſt ſicut nemo vno ipetu factus eſt optimus: ita nemo vno turpi facto habetur turpiſſimus: ſed paulatim fiet. Nā ſupple illi qui accipiunt domi. non enim cum ſint ſacerdotes, ſed turpes vt ſacerdotes illi: hoc audent in populo, aut in templo, redimicula quibus: ſcilicet mitrę alligātur, qd molliciei ſignum eſt. vnde apud Virgilium vitio datur Phrygibus: hoc eſt Troianis. vbi dicitur. Et tunicæ manicas & habent ridimicula mitræ. illi inquam qui ſumunt domi redimicula in frontibus ſuis: ideſt imitantur molles ſacerdotes albanos. accipient ſupple in collegium aut cōſortium ſuum. qui paulatim: ideſt ſucceſſiue te. & qui poſuere: ideſt appoſuere toto collo monilia: ideſt ornamenta muliebris colli: ideſt qui viciſſim patiuntur in ſecreto muliebria: & ita ſe ornant ornamentis muliebribus. atq; placant: ideſt ita congregantur tempore nocturno: vt mulieres quæ placabant Bonam Deam abdomine: ideſt ſumine. porcæ teneræ: ideſt ſuis eximiæ. Sues enim (ſecundum Donatum) ſacrificio idonei dicebantur eximii: oues lectæ boues intacti. placant inquam abdomine & magno cratere: ideſt vaſe, quod mellarium vocant: licet vino impleant. placant inquam Deam abdomine porcæ: ideſt faciunt omnia quæ mulieres Bonæ Deæ ſacrificantes facere debeant: ſed fœmina exagitata procul non intrat templum more ſiniſtro: ideſt peruerſo: quia ſolis mulieribus debebantur: & ita excludendi erant viri. vnde dicit Ouidius: Sacra Bonæ maribus non adeunda Deæ: & ipſi excludebant fœminas. Ara Deæ patet ſolis maribus: ideſt viris: cum patere deberet ſolis fœminis, & clamatur a ſacrificulo: ſcilicet ſicut in cœtu mulierum clamabatur a præfica. clamatur inquam ſic: o vos profanæ: ideſt a fano excludendæ tanquam indecentes mulieres. te: ideſt diſcedite hinc. tibicina: ideſt quæuis pſaltria. non gemit: ideſt non facit fœmininum ſonum quaſi gemitum, vllo cornu: quia nulla admittebatur: & ita vt præceptum erat mulieribus ne tibicen adhiberetur: & non adhibebant tibicinam baptę. ideſt viri molles & impudici: qui Athenis peregrina ſacra tempore nocturno cum omni immundicia faciebant: contra quos Eupolis baptas ſcripſit. ſolitis: ideſt cōſuetis olim apud Athenienſes. laſſare: ideſt frequenti ſacrificio moleſtare Cotytto: illam Deam quæ prius fuerat pſaltria: ſicut apud Romanos Dea Flora: cui Romani Floralia inſtituerunt, fuerat meretrix. Cecropiam: ideſt Athenienſem: hoc eſt in ea ciuitate: vbi Cecrops olim regnauerat. coluerunt talia Orgia: ideſt impudica ſacrificia: qualia ſcilicet fuerunt Orgia Bacchi. non autem vocabantur Orgia ſed Cotyttia & Bendidia. ſed quia Orgia erant Bacchi ſacra: in quibus, vt prius per Mancinellum dictum eſt, omnia obſcęna fiebant. ideo pro obſcœnis ſacrificiis accipit. coluerunt inquam ſecreta teda: ideſt abſconſa lampade: ne a turpitudine arcerentur quouis pudore. ille: ideſt quiuis ex talibus viris mollibus, produxit .i. extendit. acu obliqua: ideſt ad hoc incuruata. ſupercilium: ideſt pilum in ſuperiore oculorum cilio. tinctum: ideſt intinctum prius. fuligine: ideſt nigredine fumi ad hoc collecti. madida: ideſt adhuc humida, vt adhæreat: ideſt componit & facit ſibi ſupercilium nigrum quod in muliere placet & attollens occulos trementes: ideſt pætos & lubricos: vel timore ne fuco lædantur. depingit: ideſt componit aut fucat eos. Ille: ideſt alius ex illis bibit ex Priapo vitreo: quaſi delectetur membro virili: ſicut mulier. & implet reticulum auratum: ideſt aurum intextum habens, ingentibus comis: ideſt multis & prolixis capillis more mulierum, quem Pannonii, ſeu Vngari, & Hunni, nonnullique Alemanorum aſſumpſerunt. implet inquā exiſtens indutus ſcutulata: ideſt id genus veſtis mulieris cærulea: ideſt cærulei coloris. aut galbana aliud genus veſtis. raſa, ideſt non villoſa: ſed tonſa probe. miniſtro: ideſt pediſſequo iurante. & i ideſt etiam non ſolum domino. per Iunonem domini: ideſt per Iunonem non per Iouem: quo dominæ ſolent: vt miniſter etiam dominum effœminatum ſignificet ipſo non refragante. Ille: ideſt alius: tenet ſpeculum: appoſitorie geſtamen: ideſt quod erat geſtamen. Othonis patici: ideſt ſoliti pati muliebria. & hoc tenet pro re egregia: quaſi magnum ſit habere talis viri ſpeculum. & ideo per aliam appoſitionē iucunde addit. Actoris Aurunci ſpolium: ideſt quod ſic iactabunde tenebat: vt Turnus apud Virgilium haſtam ingentem Actoris Aurunci ſpolium: ideſt qua victoria Auruncum ingentem bellatorem ſpoliauerat. vſitarius dicitur ſpolia quam ſpolium ſingulariter. quo ſupple ſpeculo. ille: ſcilicet Otho. videbat ſe armatum: ideſt effigiem ſui exiſtentis in armis. cum: ideſt quando. iuberet: ideſt vellet iubere. iam: ideſt paulopoſt. vexilla ad pugnam committendam tolli. erat enim imperator exercitus. Speculum dico exiſtens ſarcina: ideſt quod habebatur in ſarcinis ciuilis belli: quod Otho contra Vitellium geſſit. eſt ſupple res memoranda: ideſt momoriæ commendāda: nouis annalibus: ideſt per nouos annales. & hiſtoria recenti: ſcilicet quæ eo anno, quo talis res geſta ſit, ſcribatur. Nimirum: quia certe eſt ſupple facinus ſummi ducis: vel pertinet ad ſummum ducem occidere Galbam: ideſt per hoc probatur Otho ſummus dux: ſi utria Galbam occidit. vnde magnum eſt habere eius ſpolia: videlicet ſpeculum. & conſtantia ſummi ciuis eſt curare cutem: ideſt polire & leuigare aut ſucare more muliebri cutem. & hæc omnia per ironiam dicit. Aduertendum autem quod plerique hūc locum accipiunt: quaſi totus de Othone intelligendus ſit: vtpote q̄ Otho Galbam interfecerit: vt ſpeculum eius haberet. dicit etiam Valla: q̄ hic dictum eſt Bebriaci in campo pro Bebriaco propter homeoteleuton. & q̄ Palati ſit genitiuus huius nominis Palatus. dicit enim quod illud ſpolium prius Galbæ mortuo Palatus ſuſtulerat: quod ſublatum ipſi Palato infamiori poſtea ab Othone fuit. Erat enim, vt inquit, Galba mollior quam Otho. Ego autem, vt omnia de Othone intelligenda, potiuſquam de ciuibus Romanis concedam: malim dicere ſpolium Bebriacis palati p̄ palatii: ideſt quod Otho a Galba affectauit in campo Bebriaci palatii: ideſt vbi erat imperator: & ita palatium imperatorium: quia ſic in campo ciuilis belli, vt in palatio molliſſime vixit. Ordo igitur eſt: Et ſummi ciuis eſt affectare in campo ſupple bellico ſpolium Bebriaci palatii: ideſt palatii: ſcilicet ſpeculum. & extendere digitis panem madidatum lacte aſinino in faciem: vt cutis firma & nitida ſit, quod: ideſt quam rem. Semiramis regina Babyloniæ: quamuis eſſet tam laſciua q̄ equum vſque ad coitum amauerit: vt dicit Plinius. pharetrata: ideſt armata: quia geſſit viriles habitus ſimulans ſe filium ſuum eſſe. non fecit in orbe. aſſyrio: ideſt oppido babilonico. nec Cleopatra regina Aegypti. Mar. Antonii triumuiri amica. mœſta propter amiſſam victoriam: fecit in acciaca carina: ideſt qua in acciaco mari: vbi ab Auguſto victa eſt. vtebatur: hoc eſt: licet Semiramis & Cleopatra mulieres fuerunt: tamen cum bella gererent: nec ſpeculo nec fuco vſæ ſunt. hic: ideſt in hoc collegio ſacerdotum: aut potius (vt dixi) qui ſacerdotes imitantur in turpitudine vitæ. nullus eſt honor aut reuerentia menſæ. hic eſt libertas turpis Cybeles: ideſt qualis erat apud gallos Cybeles ſacerdotes turpiſſimos. & libertas loquendi voce fracta: ideſt effœminata eſt hic. & ſenex phanaticus: ideſt delirus, aut ad fanū pertinens albo crine: ideſt caneſcens. antiſtes .i. præſes ſacrorum exiſtēs rarum & memorabile exemplum. gutturis magni .i. maximus deuorator ciborum. & magiſter conducendus... qui talibus cōducatur eſt ſup. hic .i. qui talia ſacra colebāt, aut ſibi tē moribus ſuis cōſentaneū cōducebant. & ita non tam de collegio albanorū, q̄ de immundis Romanis loquitur poeta.

¶ Quid

Quid tamẽ expectant, phrygio quos tempus erat iam
More ſuperuacuam cultris abſcindere carnem?
Quadringenta dedit Gracchus ſeſtertia dotem
Cornicini, ſiue hic recto cantauerit ære.
Signatæ tabulæ. dictum feliciter. ingens
Cœna ſedet. gremio iacuit noua nupta mariti.
O Proceres cenſore opus eſt, an aruſpice nobis?
Scilicet horreres, maioraq; monſtra putares,
Si mulier vitulum, vel ſi bos ederet agnum?
Segmenta, & longos habitus, & flammea ſumit
Arcano qui ſacra ferens nutantia loro
Sudauit clypeis ancilibus. o pater vrbis
Vnde nefas tantum latiis paſtoribus? vnde
Hæc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere, atq; opibus vir.
Nec galeam quaſſas, nec terram cuſpide pulſas,
Nec quereris patri. vade ergo, & cede ſeueri
Iugeribus campi, quem negligis. officium cras
Primo Sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ cauſa officii? quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet, liceat modo viuere, fient,
Fient iſta palam, cupient & in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quod nequeunt parere, & partu retinere maritos.
Sed melius, quod nil animis in corpora iuris
Natura indulget, ſteriles moriuntur, & illis
Turgida non prodeſt in pixide condita Lyde,
Nec prodeſt agili palmas præbere luperco.

IAON. Brit. ¶ Quid tamen expectant: ex quo inquit vitam agunt obſcœnam, & muliebrẽ: nec magis indigent genitalibus q̃ Galli: qui caſtrati erant: quandoquidem nubunt. qđ ergo expectant cur non caſtrentur, & per omnia ſimiles ſint cybeleis ſacerdotibus: quos in reliquis imitantur? ¶ More phrygio: more gallorum ſacerdotum Cybeles: qui teſta ſamia (auctore Pli.) virilitatem ſibi amputabant ad imitationem Atys pueri: quem Cybele impudice dilexit. qui cum caſtitatem ſuam. Deę promiſiſſet: eamq; commiſſo ſtupro cum nympha Sangaritide non ſeruaſſet: & Dea irata ſuppliciũ de nympha ſumpſiſſet: correpť furore: & putans domos ruere ſolitudinem petiit: & per ſũma Dindymi mõtis Phrygiæ diſcurrens: arrepto lapideo cultro ſeipſum caſtrauit. Vnde Oui. Ah pereãt partes quę nocuere mihi: Ah pereãt dicebat adhuc, onus inguinis aufert: Nullaq; ſunt ſubito ſigna relicta viri. Catu lus tamen aliter ſcribit puerũ: cum ex aqua Galli fluminis Phrygiæ bibiſſet, in furorem ex aquæ natura compulſum, ſilice ſic caſtraſſe. Tandẽ e monte in vallem præcipitatus in arborem pinũ conuerſus eſt. ¶ Phrygio: nam Phryges, Troeſq; prope Idam habitãtes (auctore Strab.) Deam præcipuo venerantur honore: eius Orgia frequentantes. ¶ Carnem ſuperuacuam: ſuperfluam, & minime neceſſariam: quando omnia muliebriter agant, & nubant. ſicq; per irriſionem a poeta dicuntur. ¶ Cultris: non ferreis, ſed lapideis. Nam ſilice (vt diximus) virilia ſibi amputabant.

Galli ſacerdotes

¶ Quadringenta dedit: notat poeta mares ſui tẽporis, quo multi fronte inuerecunda nubebant. vnde Mart. Barbatus rigido nupſit Caliſtratus Afro: Hac qua lege ſolet nubere virgo viro. Nupſit & Nero Doryphoro liberto, & Neroni Sporus. auctor Tranq. oſtẽdit ergo ex ſacerdotibus Gracchum nobilem, & potentem virum nupſiſſe, omniaq; feciſſe, quæ in nuptiis etiam virginalibus fieri ſolent: vt dotem etiam dederit marito. ¶ Quadringenta ſeſtertia: ac ſi dicat tantam dotem quæ capiat etiam ſummam equitis Ro. Neq; enim quiſquam haberi poterat inter equites romanos, qui ſummam quadringentorũ ſeſtertium non habuiſſet. ¶ Gracchus: vnus ex ſacerdotibus nobilis & potens: quales fuerunt Gracchi. Nam Gracchorum familia nobilitate præſtabat: & potentia. ¶ Seſtertia: Seſtertium primum fuit (vt diximus in ſuperiore Satyra) quarta pars denarii: quo tempore quindecim decuſſes is valebat: hoc eſt decem aſſes. ſit autem a ſemis & tertius: eo q̃ contineat in ſe aſſes duos & dimidium tertii. Declinatur etiam genere maſculino Seſtertius. ¶ Cornicini, ſiue hic recto cantauerit ære: hoc in infamiam & dedecus eſt nubentis. Nam ille, inquit, cui nupſit: fuit aut Cornicen, aut Tubicen, vt oſtendat parem omnino ex ea re trahi infamiam. Nã in caſtris legio habet tubicines, cornicines, buccinatores. Tubicines ad bellum vocant milites, & rurſum receptui canentes reuocant Cornicines, & buccinatores erant ornamentum totius legionis in ingreſſu conflictus, & eius reditu. Quoties ad aliqd opus exituri ſunt milites ſoli tubicines canũt, & ſoli milites ad ſigna eorum obtemperant: quoties mouendi ſunt ſigna cornicines canunt: quoties pugnatur & tubicines, & cornicines pariter canũt. Vnde illud eſt Ouidii in Metamorphoſi: Nõ tuba directi, nõ æris cornua flexi. ¶ Signatæ tabulæ: ſubaudi ſunt. Nã matrimonium non fiebat ſine publica ſcriptura. Vnde alibi poeta: Si tibi legitimis pactam, iunctamq; tabellis Non es amaturus. Tabulæ autem numero tantum plurali dicuntur venditionum, emptionum, dotium, & id genus cõtractuũ. vnde Tabularium locus vbi reponuntur ipſe tabulæ, & Tabularius ipſe tabularum ſcriptor, & notator: quem vulgo notarium appellamus. de quo etiam paulo ante diximus. ¶ Dictum feliciter: ſubaudi eſt. vt ſit feliciter cedant nuptiæ. ita enim dici ſolebat in nuptiarum celebratione. Tranquillus in Domitiano: In reducenda poſt diuortium vxore acclamari audiit libenter domino & dominæ feliciter. Romani enim cauſa boni omnis (vt docet Cicero in libro de Diuinatione) in omnibus rebus agendis: quod bonum, fauſtum, felix, fortunatumq; eſſet, præfabantur. ¶ Sedet: ponitur. ¶ Cenſore opus eſt: turpitudinem rei hac ambigua percunctatione aggrauat: quaſi dicat flagitium eſſe nihilo magis dignum caſtigatione quã expiatione. ¶ Cẽſore qui mores corrigat. Nam cenſor pręerat moribus ciuitatis. De quo ita Plutarchus in vita Pauli Aemilii: Cenſura maxime omnium magiſtratuum reuerentiæ eſt: plurimæq; poteſtatis: cum in aliis rebus tum maxime ad morum emendationem. Nam e ſenatu remouere poteſt: equitibus auferre equos: notare infamia: cenſum agere: luſtrum condere. Aſconius Pædianus: Regendis moribus ciuitatis cẽſores quinto quoq; anno creari ſolebant, hi prorſus ciues ſic notabant. vt qui ſenator eſſet eiiceretur ſenatu: qui eques Roma. equũ publicum perderet: qui plebeius in Centum tabulas referretur: & ærarius fieret: ac per hoc non eſſet in albo centuriæ ſuæ. ¶ Haruſpice: qui ſacrificiis expiet tantum naturæ portentum. Haruſpex enim is dicebatur: qui inſpectis extis victimæ futura prædicebat: portentaq; ſacrificio expiabat: denominaturq; ab haruga: id eſt victima. & haruga ab ara: id eſt ſtabulo. ¶ Scilicet horreres, cum ea interrogatione legendum eſt: qua increpamus male intelligentes: quaſi dicat hominem nubere multo monſtruoſius eſt: q̃ ſi bos agnum pareret, & mulier vitulum. ¶ Segmenta: ornamenta eſſe muliebria declarat Valerius Maximus libro quinto capite de gratis: Permiſit quoq; his purpurea veſte & aureis vti ſegmentis. Iuxta quod dicit Seruius: Segmentum eſſe monile, & ornamentum gutturis. Quod etiam Sydonius comprobare videtur his verbis: Et illam ſarranis ebriam ſuccis inter crepitantia ſegmenta palmatam conuenuſtauit. quibus verbis oſtendit ornamenta eſſe quæ conſtarent: aut argento & auro: aut margaritis: aut pretioſis lapillis crepitantibus. Iuuenalis: Et ſegmentatis dormiſſet paruula cunis. Plinius lib. ſeptimo oſtendit: Segmenta ſignificare circulos his verbis: Plura autem ſunt ſegmenta mundi, quæ noſtri circulos appellauere: græci paralelos. Vocabulum autem deductum eſt

Seſtertium

Tubicẽ Corni Buccinator

Tabulę

Tabularium

Tabularius

Cenſor

Haruſpex

Segmẽta

ctum eſt a ſecando ſicut & ſegmina. ¶ Longos: muliebres.
Flāmeū ¶ Flammea: flammeum velſgenus erat coloris luthei: quo
caput nouæ nuptæ velabatur. Martialis libro duodecimo:
Præluxere faces: velarunt flammea vultus. ¶ Sacra ferens:
nobilem eſſe oſtendit ſacerdotem, qui nupſit. Nam Salii ſa/
cerdotes Martis ex nobilioribus tantum creabantur: ſicque
oſtendit poeta eum qui in monte Albano ſacerdos ſacra Mi
nervæ miniſtrabat, & nupſerat: antea Martis ſacerdotem ex
titiſſe. ¶ Qui ſudauit clypeis ancilibus: hoc eſt clypeis: quæ
ancilia ſunt appellata. de quibus talis extat hiſtoria: Regnan
te Numa Pompilio e cęlo in terram decidit breue ſcutum ex
ære dictum ancile: ꝙ vndiqꝫ eſſet reciſum. vnde Ouidius in
Ancile Faſtis: Atqꝫ ancile vocāt, quod ab oī parte reciſum eſt: Qua/
qꝫ oculis ſpectes angulus omnis abeſt. Et vna vox edita om/
nium potentiſſimam fore ciuitatem: quādiu id in ea ſerua/
retur. Rex igitur ne furto locus eſſet: adhibito fabro Mamu
rio iuſſit ad illius ſimilitudinem vndecim alia ſcuta fieri: ſi/
mulqꝫ miſceri: ne cæleſte internoſci poſſet: adhibitiqꝫ ſunt ſa
Salii cerdotes Salii duodecim: qui Ancilia ferrent: ac per vrbem
irent canentes carmina cum tripudiis, ſolēniqꝫ ſaltatu: vnde
& nomen accepere. Ii autem Marti erant conſecrati. eorum
primus præſul vocabatur: auctore Plini. Ancilia autem no/
men eſt tertię declinationis. legitur tamen & ancilium & an/
ciliorum: ſed illud ratione analogiæ: hoc autem auctoritate
defenditur. ſic etiam vectigalium & vectigaliorum: Satur/
nalium & ſaturnaliorum: multaque id genus. ¶ Arcano lo/
ro: ꝙ nulli alii liceret ferre & pertractare ꝙ̄ Salio. ¶ O pater
vrbis: exclamatio eſt qua & rei indignitas, & idignatio poe
tæ exprimitur. ¶ Pater vrbis. ſ. Mars, ex quo & Ilia Rhea
Numitoris filia nati ſunt Romulus & Remus vrbis condi/
tores. ¶ Vnde nefas tantum: ſubaudi eſt. i. tanta morū praui
tas vt viro nubat? ¶ Latiis paſtoribus: Romanis, qui a
paſtoribus originem traxerunt: & qui omnium antea volu
ptatum ignari fuerūt: vt rudes & agreſtes paſtores. De qui/
bus ſcribit ſic Varro: Romanum vero populum a paſtori/
bus eſſe ortum, quis non dicit? quis Fauſtulum neſcit paſto
rem, fuiſſe nutricium? qui Romulum & remum educauit?
nō ipſos fuiſſe paſtores obtinebit? Sicqꝫ poeta fœdam ſui tē
poris molliciē notat. ¶ Hæc vrtica: h. libidinis prurītus. vt
etiā nubant. ¶ Gradiue: Mars, vel qa gradatim & per ordi
nes eatur in bellum, vel a verbo græco: γ ραδαινει quod eſt
vibrare: ꝙ in bello haſtæ vibrentur. ¶ Nepotes: poſteros.
¶ Quereris patri: idest nec quereris apud Iouē patrem tuū
de luxuria & mollicie Romanorum. ¶ Vnde ergo: acri indi
gnationem dictum. ¶ Campi ſeueri: campi Martii: in quo co
mitia fiebant & magiſtratus creabātur: militeſqꝫ noui exer/
cebantur. vt dicamus illic: Aut vulnera Pali. ¶ Quem negli/
gis: quem minime curare videris. Officium: ad irriſionem
contemptumqꝫ temporum ſuorum hoc dicit: quibus multi
abiecta verecundia nubebant. Introducta eſt perſona quæ
Officiū oſtendat operam ſibi dādam eſſe viro nubenti. ¶ Officium:
nemini dubium eſt officium dictum eſſe ab efficiendo: vt id
ſit. qd vnuſquiſqꝫ teneatur efficere. vnde Cicero librum ſuū
de Officiis inſcripſit: ꝙ ibi doceat quid i omni rerum actio
ne ſit efficiendum. Eſt ergo ſenſus: Quoddam mihi negociū
(quaſi debitum, & quod teneatur efficere) eſt mihi peragen
dum. Tranquillus in Galicula: Liuiam Horeſtillam. C. Piſo
ni nubentem: cum ad officium & ipſe veniſſet, ad ſe deduci
imperauit. Primo Sole: primo ortu Solis. ¶ In valle Qui/
rini: vtrum ad templum Quirini: de quo meminit Pli. libro
xv. capitulo. xxix. Inter antiquiſſima namqꝫ delubra haben/
tur Quirini: hoc eſt ipſius Romuli. an ad portum Quirini:
ideſt Romuli: quo multi conueniebant. Martialis libro. xi.
Quiri/ Vicinam pete porticū Quirini: Turbam non habet otioſio
nus rem Pompeii vel Agenoris puella. Quirinus autem dictus
Quiri/ eſt Romulus, ſiue ab haſta quę Quiris a Sabinis dicebatur,
tes qua ſemper armatus incedebat: ſiue a Curibus ciuitate Sa/
Quires binorum, quos percuſſo fœdere in urbē recepit, populumqꝫ
Cures a Curibus Quirites vocauit: ipſiqꝫ poſt mortem eum pro
Deo coluerunt, Quirinūqꝫ appellauerunt, vnde Ouid. i Fa
ſtis libro ſecūdo: Proxima lux vacua eſt, a tertia dicta Qui
rino: Qui tenet hoc nomē Romulus ante fuit: Siue ꝙ haſta
Quiris priſcis eſt dicta Sabinis: Bellicus a telo venit in aſtra
Deus. Siue ſuo regi nomen poſuere Quirites: Seu qꝫ Ro
manis vinxerat ille cures. ¶ Fient. fient: quaſi cum ſuſpirio
dictum. ¶ in acta referri: hoc eſt vt deſcribant in libris acto Acta
rum. Nam negocia tam priuata ꝙ̄ publica: hoc eſt, quę ad rē
pub. pertinebant, in libris deſcribebantur: qui libri actorum
dicebantur quod probe docet Iuuenalis in nona Satyra cū
ait: Et libris actorum ſpargere gaudes Argumenta viri: ex
quo liquido apparet acta non dici ipſos libros, ſed negocia
& geſta ipſa, quę libris mandabantur. vnde Tranquillus in
Tiberio: Interim cū in actis ſenatus legiſſet dimiſſos: ac ne
auditos quidem quoſdam reos. Idem in Cęſare: Fuerat ani
mus cōiuratis corpus occiſi in Tyberim trahere: bona pu
blicare: acta reſcindere: ideſt libros quibus geſta Cæſaris cō
tinerentur. Idem in Caligula: Quibuſdam abſentium mari/
torum nomine repudium ipſe miſit, iuſſitqꝫ in acta referri.
De hoc vberius in nona Satyra dicemus ſuper: Et libris acto
rum ſpargere gaudes Argumenta viri. ¶ Interea tormentum
ingens: dum ſunt inquit matrimonio coniuncti: nullam ta/
men ex matrimonii capiunt voluptatem: ſed ingentem do
lorem & animi cruciatum: quia cum nuptiæ inſtitutæ ſint
gratia plis: & liberi ſint pignus amoris inter virum & vxo/
rem: nequeūt parere, & partu mariti amorē retinere. ¶ Sed
melius: ironicos, quaſi poeta eorum incommodis gaudeat.
¶ Quod nil animus: ſenſus eſt: In animo qdem habent: ideſt
cupiunt concipere: ſed natura vetat, Ordo eſt: Natura nil au
tis, nil potentiæ indulget animis: ideſt volūtatibus & animi
deſideriis. Nam eorū animus eſt, & voluntas vt concipiant.
¶ In corpora: ſcilicet gignenda in utero. ¶ Steriles: ſine libe
ris dicuntur a στερω: quod eſt priuo. ¶ Turgida Lyde: ali/
qui hoc ad araneam referri exiſtimarunt, Alii vero ad mulie
rem vnguentariam. vt legatur ſic verſus: Turgida non pro
deſt condita pixide Lyde: ideſt Lyde mulier vnguētaria tur
gida ventricoſa non prodeſt ſubaudi ſterili pixide conditas
ideſt vnguentis plena. vt ſit a condio quartæ cōiugationis,
Qui autem ad araneam referunt, ita exponunt: Lyde turgi
da, ideſt aranea tumens, in uentre: condita in pixide: ideſt in
cluſa in pixide non prodeſt ſterili. Scribit enim Plinius lib.
vndecimo ex araneis. qui phalangia dicuntur, tricenos ver/
miculos parere: vnde exiſtimatur geſtare araneam incluſam
pixide: quaſi fœcunditatis exemplo prodeſſe ſterilibus & fie
ri fœcundas. Sed cum contra videatur ſentire. Idē Plinius
xxix. ex auctoritate Cecilii. x. vbi ſic ſcribit: Tertium genus
eſt eodem Phalangii nomine araneus lanugīnoſus grandiſ/
ſimo capite: quo diſſecto inueniri dicuntur intus vermiculi
duo: alligatiqꝫ mulieribus ceruina pelle ante Solis ortum p̄/
ſtare ne concipiant, de hoc adhuc quærendum cenſeo. ¶ Ly
de ſi de aranea intelligis. Arachne puella fuit Lydia: quæ cū
Pallade in lanificio auſa concertare: a Dea in araneam mul/
tis concīſa verberibus eſt conuerſa. vnde nunc poeta Lyde
poſuit pro aranea. Prima autem (vt ſcribit Plinius libro ſe
ptimo) reperit linū & retia. Et eius filius Cloſter fuſos in la
nificio. ¶ Pixide: dictio eſt gręca, capitur autem pro vaſe (vt
ſcribit Quintilianus libro octauo) cuiuſcūqꝫ materiæ: quo
vaſe vnguenta, venena, aliaqꝫ id genus medicamenta recon Luper/
duntur. ¶ Agili luperco: lupercalia ludi erant: in quibus lu/ calia
perci per laſciuiam diſcurrentes pellibus ſe inuicē cedebant.
De origine lupercalium varia ab auctoribus tradūtur. Sed
quod ſenſit Ouidius in Faſtis ſequemur: Romani, iquit, be/
neficii memores: quod lupa nutriendis infantibus Romulo
& Remo, præſtitit: templum illi ad ficum ruminalem extru
xerunt: quod lupercal eſt appellatū: Venit ad expoſitos mi/
rum lupa fœta gemellos: Illa loco nomen fecit, locus ipſe lu
percal: Magna dati nutrix præmia lactis habet. Eius templi
ſacerdotes (auctore Varrone) luperci dicebantur. rem diui Luperci
nam nudi agebant: nec in templo ſolum: ſed per vicos vrbis
ac compita diſcurrentes: ſed pręter ſacerdotes licebat oībus
tam viris, ꝙ̄ mulieribus ludos celebrare, vnde ſcribit Plu/
tarchus

tarchus. M. Antonium nudum in lupercalibus curru per vrbem fuiſſe vectum a matronis: & virginibus omnia mēbra nudatis. nudos autē fuiſſe lupercos docet & Virgilius libro octauo Aeneī. Hic exultantes ſalios, nudoſq; lupercos. Vt autem a nudis lupercalia celebrarentur, hinc orta eſt ratio: Cū in honorem Panos ludorum ſolennitas celebraretur, pecora Romanorum ſubito a latronibus rapta ſunt, Illi abiectis veſtibus latrones inſecuti, animalia recuperarunt. ob rem a nudis proſpere geſtam permanſit conſuetudo, vt nudi lupercalia celebrarent. menſe autem Februario poſt brumam celebrabantur. Erat mos vt luperci diſcurrentes pellibus obuias quaſq; fœminas verberarent: exiſtimantes talibus verberibus fœcūdas fieri: vnde & Crepi ſunt dicti (auctore Feſto) a crepitu pelliculartum, quem faciebant verberantes. De his autem Liuius in primo. Plutarchus in Romulo. In M. Antonio. In Cæſare. In Problematis. Varro. Diuus Auguſtinus. Valerius libro ſecundo: vbi de inſtitutis antiquis ſcribit, ſic tradit: Lupercalium mos a Romulo & Remo inchoatus eſt, tunc cum lætitia exultantes: q iis auus Numitor rex Albanorum eo loco vbi educati erant, vrbem condere permiſerat ſub monte Palatino, hortatu Fauſtuli educatoris ſui: quem Euander Argeis conſecrauerat. facto ſacrificio, cæſiſq; capris, epularum hilaritate ac vino largiore prouecti, diuiſa paſtorali turba cuncti ouinis pellibus immolatarum hoſtiarū iocantes geſſierunt. Aliqui vero putarunt dicta lupercalia a lupis arcendis: q tali ſacrificio (quod in honorē Panos Dei Arcadici celebrabatur) lupi a pecoribus arcerentur. Præbete palmas: verberandas, vt fiant fœcundæ. Nam id putabāt maxime ad fœcunditatem pertinere. Vnde Ouidius: Nupta quid expectas: non tu pallentibus herbis: Nec prece, nec magico carmine mater eris. Excipe fœcundæ patienter verbera dextræ: Iam ſocer optatum nomen habebit aui.

ASCE. ¶ Quid tamen expectant &c. cum ita ſit, inquit, q ornant ſe more muliebri: & q patiuntur muliebria: quare non demunt ſibi virilia more ſacerdotum Cybeles, qui Galli dicuntur a Gallo fluuio: ſecundum plures præſertim qui nubunt, & afferunt dotem pro onere matrimonii ſuſtentando: & id publice cum omni ſolennitate debita: & a iure approbata: qd' maximum monſtrum eſt. Ordo eſt: Tamen cum ita ſit q in habitu & opere ſint mulieres. quid expectant. i. attendūt q non faciūt ti fierte qd' facere deberēt: hoc eſt quos erat iam tempus: ideſt tempeſtiuum. abrumpere. i. violenter auferre. carnem ſuperuacuam. i. virilia membra: quibus non vtantur cum patiantur muliebria. cultris ſup. lapideis. ſicut etiam circunciſio a Iudæis fiebat. & ergo dicit abrumpere non abſcindere. more Phrygio. i. more ſacerdotum Cybeles Phrygiæ: ideſt troianę. Gracchus. i. diues & nobilis, ſed patiens nubēs pro muliere. dedit quadringēta ſeſtertia. i. cenſum equeſtrē; dotem. i. in dotē vel pro dote. dedit inquam cornicini. i. cantanti cornu. ſiue. q. d. vt nō mentiar. hic. i. is cui dedit cantauerit recto ære: ideſt tuba magna. Tabulæ nuptiarum ſcilicet & dotis ſignatæ ſunt a notario publico. dictum ab omnibus qui aderant. feliciter ſupple eant incepta: ideſt nuptiæ: quod Galli dicunt, bie noſtre vous ſoit. ingens cœna ſedet: ideſt multi cœnantes: vt in nuptiis diſcumbunt. noua nupta. i. ille nobilis & diues quem Gracchum vocauit. & qui pro fœmina nupſit. iacuit in gremio mariti. i. nuptię omnino cōſummatæ ſunt. licet natura & ſexus refragentur. & ideo exclamat dicens: O proceres: ideſt o optimates, qui onera ciuitatis ſuſtentatis. & eius periculo proſpicere & occurrere debetis. an opus eſt nobis cenſore: vt iam turpes mores arceantur aut extirpentur. an haruſpice. i. exta ad aras inſpiciente: quo opus eſt quoties monſtra, aut portenta, prodigiaue euenerant. Scilicet horreres. i. cum horrere timeres & putares eſſe maiora monſtra. i. res quæ contra naturam, aut præter conſuetudinem fiunt, mōſtrantur. ſi mulier humani: ſcilicet generis ederet. i. pariendo emitteretur vitulū vel ſi bos ederet agnum: quæ res pro monſtris & portentis maximis habitæ ſunt. q. d. minime deberes horrere: aut putare eſſe maiora monſtra q̄ q vir viro nubit. Frequenter enim vtimur Scilicet quando cum ironia quadam: aut indignatione interrogamus, & reſponſionem negatiuam petimus. ſicut. iiii. Aeneidos. Scilicet is ſuperis labor eſt: ea cura quietos Sollicitat. vt autem ſcias eſſe maximum monſtrum: oſtendit ea contigiſſe, quæ maxime repugnant naturæ & officio: vt videlicet vir patricius: & ob id maxime nobilis tā obſcœna patiatur. vt ſalius. i. ſacerdos Martis, qui nō niſi ſtrenuus & apprime nobilis eſſe debet: vtpote quæ ancilia Martis arma geſtare meruerit: ſumat flammea: & cætera nobiliſſima mulierum indumenta. & vt hi qui ab agreſtibus paſtoribus, qui raptis viuebant: vtpote a Remo & Romulo, eorumq; complicibus originem duxerint: tā molles fiant, vt muliebria paſſuri vt mulieres ſolenniter nubāt. Oſtendit ergo cauſam quare maximum portentum eſſe putet dicens: is qui ferens. i. portans ſacra nutantia. i. res ſacras nutantes præ pondere. loro. i. corrigia. corio arcano. i. ſecrete appoſito. ſudauit clypeis ancilibus. i. circiſciſis ad morem ancilis de cælo lapſi tempore Numæ. ſumit. i. vltro nullo cogente, aut ſponte aſſumit ſibi ſegmenta. i. talia ornamenta mulierū, & longos habitus, & flammea. i. tales veſtes rubeas: quibus noua nupta nubebat. i. tegebatur. O Grandiue. i. o Mars pater vrbis. ſ. romanæ: q Romulum. ſ. vrbis cōditorē genuiſti. de qua re dicit ſic Liuius ī præfatione primæ Decadis: Si cui populo licere oportet cōſecrare origines ſuas, & ad Deos referre auctores: ea belli gloria eſt populo Romano: vt cū ſuū, cōditoriſq; ſui parentem Martē potiſſimū ferat: tam hoc gentes humanę patiantur æquo animo: q̄ imperium patiuntur &c. o Grandiue inquā pater vrbis romanæ. Vnde. i. qua occaſione, vel quo auctore tantum nefas vt vir nobiliſſimus nubat ſup. natum eſt paſtoribus latiis. i. a duriſſimis & martiis viris ortis. & vnde hęc vrtica. i. prurigo libidinis. tetigit tuos nepotes. i. a te deſcendentes p denominationem a Romulo. Ecce: tanq̄ res inaudita: vir clarus genere, atq; opibus, traditur in matrimoniū. ſ. viro. Nec. i. & nō. quaſſas. i. frequēter concutis in ſignum indignationis. galeam, quæ eſt in capite tuo. nec pulſas terram cuſpide quæ eſt in manu tua. Nec quereris. i. querelam facis. patri. i. Ioui: quia ſi querraris tales fulmine ſterneret. Vade ergo & cede iugeribus. i. amplis ſpaciis ſeueri campi. i. vbi ſeuerum dari debet iudiciū: in quo tu ſtas: & qui a te Martius dictus eſt. & quē. i. cuius officium tu negligis. Eſt enim ſup. qui dicat te audiente: officium. i. obſequium debitum amico eſt mihi peragendum. i. debet a me peragi cras in valle: ideſt porticu Quirini: a Romulo ſic dicta. Et interrogat quiuis hoc audiens. Quæ cauſa officii ſup. eſt ibi: Ad quod ille indignatus reſpondet: quia rem notam neſciat. Quid quæris: ideſt percunctaris: ac ſi neſcias. amicus nubit, & non adhibet multos, quia viro nubit. ſed liceat: ideſt licitum ſit. modo viuere iſta: ideſt huiuſmodi fœdiſſima facinora: fient. fiet palam. & cupient referri: ideſt redigi. in acta: ideſt in publica inſtrumēta, interea tamen dum ſic viri viris nubunt, ingens tormentum: ideſt cauſa magni tormenti. hæret: ideſt adhæret & cōnectitur nubentibus ſup. viris. q. ſ. nequeunt parere: & retinere maritos ſuos dominæ ad pellices diuertantur. Sed melius: ideſt decentius ſupple eſt q nil: ideſt non aliquid. q inquam natura non indulget aliquid iuris: ideſt q non concedit aliquid iuris animis in corpore: ideſt q non ſint mulieres perfectæ in corpore. pariendo: ſcilicet prolem ſicut ſunt in animo: quia hoc vellent: ſed fruſtra: quia moriuntur ſteriles. & Lyde: ideſt aranea quæ olim Lyda puella fuit. turgida. i. turgidos faciens. condita: ideſt pro cōdimentis poſita in pixide: ideſt in vaſculo ex buxo facto: nō prodeſt illis. & tamē araneorum quorundam fertilium medicamentum fœcunditatem afferre a quibuſdā creditur. Vel (vt Politianus. cxlvi. dicit) legitur ſic Turgida non prodeſt condita pixide Lyde & cōſtituitur ſic Lyde: ideſt mulier illa, aut ſimilis. turgida: ideſt craſſa & huiuſmodi medicamenta venditans: non prodeſt illis pixide condita. i. poſtquā condiunt illis pixidē. Nec prodeſt illis præbere Luperco ſacerdoti tali. agili. ſ. mēſe Februario per ciuitatem diſcurrenti: cuius percuſſio fœcunditatem afferre credebantur vt Mancinellus recitat.

Vicit & hoc monſtrum tunicati fuſcina Gracchi,
Luſtrauitq; fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generoſior, & Marcellis,
Et Catulis, Pauliſq; minoribus, & Fabiis, &
Omnibus ad podium ſpectantibus, his licet ipſum
Admoneas, cuius tunc munere retia miſit.
Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna,
Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atq; vna tranſire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lauantur.
Sed tu vera puta. Curius quid ſentit, & ambo
Scipiadę? quid Fabricius, maneſq; Camilli?
Quid Cremeræ legio, & Cannis cõſumpta iuuentus,
Tot bellorum animæ? quoties hinc talis ad illos
Vmbra venit, cuperent luſtrari, ſi qua darentur
Sulfura cum tedis, & ſi foret humida Laurus.
Illuc heu miſeri traducimur. arma quid vltra
Littora Iuuernæ promouimus? & modo captas
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos?
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in vrbe,
Non faciunt illi, quos vicimus, & tamen vnus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti ſeſe indulſiſſe tribuno.
Aſpice quid faciant commercia. venerat obſes.
Hic fiunt homines. nam ſi mora longior vrbem
Indulſit pueris, nonnunquam deerit amator,
Mittentur bracæ, cultelli, frena, flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

IOAN. Brit. ¶ Vicit & hoc monſtrum: hactenus de ſacerdotibus: nũc vero de nobilitate polluta ludis gladiatoriis & opera ſcęnica. Nam tẽpibus poetæ cũ Domitianus edidit pugnas virorũ & mulierũ, multi nobiles illic ↄ̃ſtiterunt operã: vñ poeta in Satyra octaua in eoſdẽ: O nãti ſua funera vendãt Quid refert, vẽdunt nullo cogẽte Nerone. Nã Nero (vt ſcribũt Trãquillus & Euſebius) exhibuit ad ferrũ quadringẽtos ſenatores, ſexcentos eqtes Ro. Domitiani uero tẽpe nobiles nõ coacti, ſed iam antea ſub Nerone educati iter ludos ſcænicos ſpõte in theatrũ ueniebant. qd Iuuenalis cõqueritur ẽt alibi: Cytharœdo principe natus Nobilis hæc ultra qd erit niſi ludus? Per Gracchũ autẽ, ut ſupra diximus Quadringenta dedit Gracchus ſe[illegible]tia dotẽ: nobilem ubiq; & potẽtẽ intelligit. alibi: Cum Graccho iuſſus pugnare ſecutor. Nã Gracchorũ domus nobilitate pollebat & potẽtia populari ſeditiõe cõparata. Dicẽdo aũt poeta: Vicit & hoc mõſtrum: oñdit turpius qdẽ eſſe uiro ad artẽ ſcænicam deſcẽdere, & digladiari q̃ nubere. neq; .n. quicq̃ exiſtimabat flagitioſius q̃ ludis ſcęnicis, arenaq; fœdari. tũ ut ignominioſum iuuentus q̃ pbris coopta fuiſſet. ſenatuſcõſulto ſcænicis artib⁹ & arenę ſolita ẽ teneri. Trãqllus in Tiberio: Ex iuuẽtute utriuſq; ordinis pfligatiſſimus qſq; quo minus in opa ſcenæ, arenæq; edẽda ſenatuſconſulto tenerent famoſam iudicii notã ſponte ſubibãt. Vnde Cornelius Tacitus: Cautũ ſeuere ne eqtes Romani ludo & arena polluerent. ¶ Vicit: ſuperauit rei turpitudine.

Mõſtrũ] ¶ Hoc monſtrum q: q vir nuberet viro. Mõſtrum appellat quicquid eſt pter naturã. a monſtrando, q aliqd futurũ mon-

Fuſcina ſtret terrificum. ¶ Fuſcina: telũ erat retiarii. Nã gladiatorum

Retiarius alter dicebat retiarius. alter mirmillo ſiue ſecutor. Retiarius fuſcinã & rete geſtabat, quo mirmillonem implicitum caperet.

Mirmillo vñ inferius: Cuius nunc munere retia miſit. Nã in ſummitate galeæ mirmillonis, p aduerſus retiariũ pugnabat, piſcis erat effigiatus: in quem retiarius rete immittens dicebat: piſcẽ peto, nõ te peto. Fuſcina itẽ inſtrũ eſt ferreũ inſtar tridẽtis ad capiẽdos piſces. a fuſcina p diminutionẽ fit fuſcinula: qd in ueteri teſtõ numerat inter receptacula ignis ſic: Fuſcinulas, tridẽtes, vncinos, & batylla. Et in lib. pri. regũ ſic: Habebat

Fuſcinula fuſcinulam tridentẽ in manu & mittebat eã in lebetẽ: & qd leuabat fuſcinula ſibi tollebat. ¶ Tunicati: tunica ueſtis erat

Tunica (auctore Marcello) ſine manicis. ea utebãtur gladiatores retiarii: ut fortaſſe ad dimicãdũ eſſent expeditiores. Tranqllus in Caligula: Retiarii tunicati qnq; numero gregatim dimicãtes ſine certamine ullo totidẽ ſecutoribus ſuccubuerãt cũ occidi iuberent: unus reſumpta fuſcina oẽs uictores interemit.

Capitolium ¶ Generoſior Capitolinis: nã Capitolinorũ familia nobiliſſima fuit ducta origine ab M. illo Manlio, q Capitoliũ a Gallis obſeſſum ſeruauit. Nã quadã nocte clangore anſeris excitatus Gallos aſcẽdentes deiecit: patronus a ciuibus appellatus. Verũ poſtea cũ affectati imperii reus factus eſſet: de ſaxo Tarpeio pcipitatus eſt. Et cautũ neqs ex ea familia Mar. appellaret: q is regnũ occupare conatus, necatuſq; eſt. ¶ Marcellis: Marcellorum familia duobus maxime Marcellis claruit altero quintũ cõſule, altero q Hannibalẽ vicit. de qbus Plutarcho. ¶ Catulis: nã & Catulorũ familia fuit antiqſſima: principiũq; nobilitatis accepit a Qu. Catulo Luctatio: qui primo bello punico trecẽtis nauib⁹ aduerſus Carthaginẽſes pfect⁹: inter Siciliã & Africã ad Egates iſulas ſexcẽtas eorũ naues cõmeatibus & aliis oneribus ipeditas, duce Himilcone deuicit, finẽq; bello impoſuit. Fuit itẽ Q. Catulus Luctarius temporibus Syllæ & Marii: qui triũphante Mario ex Teutonis & ex Cimbris ipſe triumphũ geſſit. de quo in octaua Satyra pleraq; dicemus. hic ille fuit a quo (vt teſtat Cicero in oratione de ſignis) capitoliũ nõ ſolũ dedicatũ, ſed ẽt magnificẽtius reſtitutũ q̃ antea fuit: cũ icẽdio abſumptũ fuiſſet quadringẽtis & qndecim annis poſt dedicationẽ eius factã ab Horatio Puluillo conſule. vñ eſt illud Martialis in quinto: Et laudãt Catuli Iulia templa ſenes. De quo ẽt ſic Tranqllus in Cæſare: Primo pturæ die Qu. Catulũ de refectiõe Capitolii ad diſqſitionẽ populi uocauit rogatione pmulgata. ¶ Pauliſq; minorib⁹: ipauli nobilitatẽ acceperũt ab eo Paulo Aemilio: quẽ Pythagoræ (auctore Plutar.) diſcipulũ fuiſſe arbitrant. Ille eſt primus dict⁹ Aemylius [illegible] collo & cõuerſatione: cuius lepore grauiſſimus erat. Duo aũt fuere,

Pauli duo Pauli q maxime familiã illuſtrarunt: quorũ alter, initio p̃lio apud Cannas duce Varrone, maluit mori ex vulnere q̃ fugere cum liceret. Alter uero eius filius Perſem regem macedonię deuicit: duxitq; i triũphũ cũ uxore & liberis: huius filius a Scipiõe filio Africani ſupioris adoptatus Carthaginẽ deleuit. Hos igit poſteriores minores itelligimus: nõ iam uirtute: ſed tpe: quẽadmodũ dicim⁹ Scipionẽ maiorẽ: & Scipionẽ minorẽ.

Fabii ¶ Fabiis: familia fabiorũ nobiliſſima fuit, ex ea trecẽti & ſex duce Fabio cõſule cõtra Veiẽtes pugnarũt: & ſępe uictoriã reportarũt: tãdẽ hoſtiũ iſidiis oẽs occiſi fuerũt. Ouidius in Faſtis: Vna dies Fabios ad bellum miſerat omnes: An bellũ miſſos pdidit una dies. ¶ Omnibus ſpectantibus. i. omnibus nobilibus q in podio ſedebãt: & orcheſtra. Nã (ut ſcribit Vitru.) in theatris, podiũ, orcheſtra, & pulpi-

Podium tũ extruebãtur. De podio Trãqllus in Nerone: Spectauit primũ ex paruis foraminibus: deinde toto podio adaperto. De podio lege Vitruuiũ lib. v. ca. vii. ¶ His licet ipſum Admoneas: uerba ſũt poetæ admonitorẽ itroducẽtis. Sẽſus eſt: Nõ eſt, inqt, mirũ Domitianũ polluere nobiles uiros ludis ſcænicis & gladiatoriis & turpiter uiuere. Nõ .n. credit eẽ inferos ubi manes p meritis puniunt. potes itaq; o monitor referre impatori oĩno iferos eẽ & ſupplicia iis ſtatuta q turpiter uixerint. ut ſic Domitianũ terreat, cuius impio tã multa flagitioſa fiebãt. nullo mõ legi põt Admoueas. ſenſus .n. nõ pcederet. uult .n. Domitianũ admoneri eſſe aliquos manes &c. Vbi poeta cõfutat opinionẽ eorũ, q iferos eſſe negauerũt. In qua fuit Lucretius & Pythagoras q (ut ſcribit Oui. lib. ult. Meta.) negabat iferos: O genus attonitũ gelidæ formidine mortis: Quid ſtyga? qd tenebras? & noia uana timetis? Materiã uatũ, falſiq; pericula mũdi? Morte carẽt aĩæ: ſempq; priore relicta Sede, nouis domib⁹ uiuũt, habitãtq; receptæ.

Seneca in lib. de cõſolatione ad Martiã: Illa inqt q̃ nobis inferos faciũt terribiles, fabula eſt. Luſerũt iſta poetæ & vanis nos agitauere terroribus. ¶ His. ſ. verbis ſequentibus: videlicet eē ſe aliquos manes. ¶ Ipſum: Domitianũ. Illud autẽ attendendũ Domitianũ non aliter admoneri q̃ ſi viueret. Nã poeta mortuos in toto ope (vt diximus) notat: q̃ſi viuãt, vt ſic doceat qd aliis faciẽdũ, fugiendũue ſit. ¶ Cuius munere. ſ. gladiatorio. Nam munus ꝓ ludo gladiatorio ponit: vt munera nunc edunt. ¶ Retia miſit: Gracchus. n. fuit retiarius, q i mirmillonẽ fuſcinã, & rete tẽdebat.

Manes Lemures Lar

¶ Manes: iferos. antiq manes ſiue lemures appellauerũt aias ẽcũ ex corpe humano migraſſent. ex qbus (vt Apuleius ſcribit) q poſterioꝝ ſuoꝝ curã ſortitus pacato & q̃eto numine domũ poſſidet, lar dĩ familiaris. Qui vero ꝓpp aduerſa vitę merita nullis bonis ſedibus in terra vagatiõe: ceu quodã exilio puniĩ: inane terriculamẽtũ bonis hoibus: cęterũ noxiũ malis. hũc plerięq laruam phibẽt.

Larua Genii Dæmones

Sed dũ in corpore nr̃o ſunt, Genii & Demones nuncupanĩ. ¶ Subterranea regna: inferos, q (vt publica eſt opinio) ſub terra ſunt, & in cẽtro terræ. ad qd reſpexit & Virg. Sed nõ ante daĩ telluris operta ſubire. i. inferna. Diuus Auguſtinus affirmat eſſe iferos: ſed in qua mũdi pte ſint: neminẽ ſcire arbitraĩ.

Contus

¶ Contũ: lignũ cuſpidatũ, quo vtunĩ nautæ ad tẽtandũ aluei fundũ & ducẽdũ nauẽ, ac ꝑ hoc ſignificat Charõta quẽ aias in vlteriorẽ ripã Stygiæ paludis naue tranſuehere credidit ſtulta antiqtas. Virg. Portitor ille Charon. hi quos vehit vnda ſepulti. Et: Ipſe ratem conto ſubigit, veliſq miniſtrat: Et ferruginea ſubuectat corpa cymba. ¶ Ranas nigras: fictio poetica: q̃ſi ibi in palude ſint ranæ. ¶ Vna cymba: vno lẽbo. vna ſcapha. ſunt. n. nauiculæ fluuiales. ¶ Nec pueri credũt: ſenſus eſt: Ita oẽs hoc tpe ipii, ſceleratiq ſunt, vt ne pueri qdẽ credãt inferos eẽ, ꝑter eos, q nõdum lauanĩ ære. i. a qbus in Thermis nõ exigiĩ æs: qbus facile eſt vaniſſima queq ꝑſuaderi. ¶ Aere lauanĩ. i. q ſunt ipuberes: ab iis. n. quadrans nõ exigiĩ in Thermis: immo nec lauaĩ in publicis Thermis. Qui lauabanĩ quadrãtẽ ſoluebãt. poeta alibi: Cedere Siluano porcũ, quadrãte lauari. Hora. Dũ tu quadrante lauatum Rex ibis. ¶ Sed tu vera puta: o Domitiane nõ fabuloſa. ſ. iſtos eẽ. ¶ Curius qd ſentit? cũ interrogatiõe legunĩ. vt ſit ſenſus: Cuius ſniæ credis eẽ hos illuſtres viros apud inferos: cũ vident manes & aias ſceleratoꝝ illuc deſcendere? q. d. huius ſunt ſniæ vt credãt eoꝝ cõtagiõe eſſe ſordidatos & maculatos: ac ꝑinde vellent luſtrari & purgari.

Curius

¶ Curius: hos noiat, vt viros bonos. Nã M. Curius exactiſſimæ fuit abſtinẽtiæ: vtpote q legatis Samnitũ aurũ offerẽtibus: cũ ipſe in foco rapa torreret: Malo inqt hæc in fictilibus meis eẽ, & aurũ hñtibus impare. Cũq iteruerſæ pecuniæ argueref cadũ ligneũ, quo vti ad ſacrificia cõſueuerat, in mediũ ꝓtulit: iurauitq ſe nihil amplius de ꝓda hoſtili in domũ ſuã couertiſſe. De Sabinis triũphauit. De Lucanis ouans vrbẽ introiuit. Pyrrhum Epirotaꝝ regẽ Italia expulit. ¶ Ambo Scipiadę: vterq ſupior & iferior, quoꝝ alter Carthaginẽ fecit tributariã: alter vero deleuit. An Cn. & P. Scipiones fratresq in Hiſpania ingẽtibus ꝓliis Hãnonẽ & Aſdrubalẽ fratrẽ Hannibalis cęciderunt: raptaq erat ipetu Hiſpania: niſi fortiſſimi viri in ipſa victoria ꝓpe cũ totis exercitib⁹, punica fraude oppſſi, cecidiſſent. Lege Liuiũ. xxv. ab vrbe cõdita. forma aũt patronymica dicit Scipiadę ꝓ Scipiõibus: hocq neceſſitate metri queadmodũ & Vir. Scipiades geminos dixit.

Fabricius Camillus

¶ Fabricius: Fabrici⁹ Licinius honoribus & auctoritate omni ciue tpibus ſuis fuit maior: cenſu ꝑr vnicuiq pauperrimo. Bello Tarẽtino miſſus ad Pyrrhũ legatus de redimẽdis captiuis, fruſtra vt pr̃ia desereret ab rege tẽtatus eſt: ꝑtẽq ſibi impii oblatã repudiauit. ¶ Maneſq Camilli: Furi⁹ Camill⁹ pr̃iæ amãtiſſim⁹ fuit. Cũ Ardeæ exularet, ꝙ ei datũ eſſet crimi, ꝙ albis eqs triumphaſſet de Veiis, & ꝓdã iniq diuiſiſſet, dictus abſens dictator collectis reliquiis Gallos ſenones Capitoliũ obſidentes improuiſos internitiõe occidit. Populũ Roma. migrare Veios volentẽ retinuit. Sic & oppidũ ciuibus, & ciues oppido reddidit. ¶ Quid Cremeræ legẽt trecentos & ſex Fabios (de qbus paulo ante dixi) intelligit q cũ ſeruis & clientib⁹ aduerſus Veiẽtes dimicarũt: aqbus inſidiis itercepti iuxta Cremeram fluuiũ Thuſciæ ſunt trucidati. ¶ Cõſumpta Cannis: nã iuxta Cannas vicũ Appulię q̃draginta hoium millia cũ Paulo Aemilio altero cõſule ſunt interẽpta: cõmiſſa pugna ſua ſu Varronis collegæ. ¶ Talis vmbra: q̃lis erat vmbra Domitiani. ¶ Cuperẽt luſtrari: purgari vt maculati cõtagione illius. ¶ Si qua ſulphura: purificabanĩ. n. antiq, ſi quo piaculo eſſent polluti ſulfure, aqua, ouo, igni, & lauro. Apuleius libro xi. Nauẽ ſummus ſacerdos teda lucida, ouo, & ſulfure. ſolenniſſimas p̃ces de caſto ꝑ̃fatus ore q̃ puriſſime purificatã Deæ nũcupauit. De purgatiõe ignis, ſulfuris, & aquæ Ouid. Oia purgat edax ignis, vitiũq metallis Excoqt: ideireo cũ duce purgat oues. Alibi: Terq ſenẽ flãmã: ter aqua: ter ſulfure luſtrat. ¶ Tedis: purificationẽ intelligit, q̃ fit per ignẽ. Nã teda arbor eſt reſinam ferẽs, q̃ facile ardet. ¶ Humida laurus: Plin. lib. xv. ſcribit: Honorẽ lauris habitũ in triũphis, q̃a ſuffimentũ ſit cædis hoſtiũ & purgatio: ut tradit Maſſurius. Oui. Nuda ſit hinc laurus, lauro ſparguntur abunde Oia. quæ dños ſunt habitura nouos. ¶ Illuc heu miſeri: hoc pendet ex illo uerſu: Eſſe aliquos manes: & ſubterranea regna. ut ſit ſenſus: Domitianũ, oẽſq nobiles, qui tam obſcœne viuunt, meminiſſe debere inferos oino eſſe, & oẽs illuc traduci, ubi ꝓ delictis puniunĩ. Sic & Ouid. x. Metamor. Tẽdimus huc oẽs, hæc eſt domus ultima. ¶ Arma qd vltra: ex ſtomacho nobilitatis pollutę ludis ſcęnicis & gladiatoriis: nimiaq mollicie fluẽtis. Quid inquit ꝓdeſt armis & uirtute nr̃a extremas orbis ptes eſſe ſubiectas: cũ in urbe nr̃a iam neglecta oĩ honeſtate ea cõmittunĩ uitia: q̃ in ipſis ꝓuinciis quas uicimus: nõ cõmittũtur: q̃uis tñ q̃dam externus flagitioſe uiuat: ſed hoc inqt eſt ex cõmercio nr̃o. ¶ Iuuernæ: Iuuerna inſula eſt Oceani britãnici. de qua Põponius Mella. ¶ Orcadas: orcades inter iſulas Oceani britãnici cõnumeranĩ. dieꝝ (vt ſcribit Solinus) ſeptẽ, totidẽq noctiũ curſu: nũero tres. Ab Orcadibus vſq Tylen qnq dierũ & totidẽ noctiũ eſt nauigatio. ¶ Modo captas: ex hiſtoria eſt. Nã (vt ſcribit Hieronymus in Cronicis Euſebii) Claudius impator de Britãnis triũphauit: & Orcadas inſulas impio Romano adiecit. ¶ Britãnos: Britãnia iſula vltra oras gallici littoris octingẽtis & amplius millibus paſſuũ longa porrigiĩ: vt nomẽ pene alterius orbis mereretur: a qua Oceanus noiatur britãnicus. Virg. Et penitus toto diuiſos orbe Britãnos. ¶ Cõtentos minima nocte: Cęſar in cõmentariis oſtẽdit Britãnos breuiores hẽre noctes. Illudq prorſus falſum eſt: qd alii ſenſere nullã illic eſſe noctẽ æſtiuo ſolſtitio. ¶ Sed q̃ nunc: ſenſus eſt: Ea vitia q̃ nos committimus i vrbe nr̃a: ipſi populi quos vicimus nõ cõmittũt domi ſuæ: ſicq mores ſui tpis notat. ¶ Populi victoris. ſ. Romani. ¶ Quos vicimus. q. d. ipſi ꝓuinciales. Nam ꝓuincia (vt diximus) dicta eſt quaſi ꝓcul victa. ¶ Et tñ vnus Armenius Zalates: aſtute poeta oſtẽdit mirũ nõ eẽ ſi & in ꝓuinciis alia cõmittãtur flagitioſa. Nã ex ſeminario inqt Romano ſcelerũ radices ad reliquos ꝓpagatæ ſunt populos. p Zalatẽ aũt Armeniũ intelligit, & reliquas gẽtes externas & lõginqs cõtagione Romanoꝝ eſſe corruptas.

Iuuerna Orcades Britannia

¶ Armenius Zalates: obſes Armenius. Eſt. n. nomẽ ꝓprium obſidis. Nã obſides ex Armenia traditos fuiſſe Romanis ſcribit Cor. Tacitus. Tradebãtur ẽt aliunde & p̃cipue ex nationibus lõginqs. Tranquillus in Auguſto: quodam aũt muneris die Parthorũ obſides tunc primũ miſſos p arenam mediã, ac ſpectaculum induxit. Idẽ in Caligula: præ ſe ferens Dareũ puerũ ex parthorũ obſidibus. Quoſdã Caligula (vt ſcribit idẽ Tranqllus) obſides dilexiſſe fertur cõmercio mutui ſtupri. ¶ Mollior: effœminatior. ¶ Ephebis: nã ἔφηβος puber dĩ: ἐφηβάω pubeſco: ἐφηβεία ætas eſt prima adoleſcẽtię. ¶ Indulſiſſe: exhibuiſſe in turpe obſequium. ¶ Ardẽti tribuno: ipatienter amanti. ¶ Aſpice qd faciãt: veluti exclamatio poetæ tãgentis mores ſui ſæculi. ¶ Obſes: is eſt q a patria principibus dari ſolet cũ honore cuſtodiendus de fide ſeruanda. vñ Feſtus Põpeius ait obſidẽ dictũ quaſi ob fidẽ. i. ꝓp fidẽ: q obſidẽ patriæ ꝑ̃ſtandã daĩ. ¶ Hic fiunt hoies: ironicos. i. hic fiunt hoies ſcelerati. ¶ Nam ſi mora lõgior: ſenſus eſt: Si forte pueri externi diutius Ro-

Obſes

mæ mãſerint ſtatim aderunt, q eos ament mittantq́ꝫ munera qbus ſoleant delectari ẽt domi ſuæ. Talibus.n. rebus facilius q̃ pecunia videt̃ capi poſſe. Aliq ita exponunt: Mittent̃ braccę, cultelli, ꝑmittentur & relinquent̃ veſtimenta qualibus in patria vtebãtur & ſtudia exercendoꝝ equoꝝ: & virilis diſciplina dediſcet̃: reportabuntq́ꝫ i patriã mores Romanos ꝑditiſſimos. placet magis intelligas ab amatore adoleſcẽtulis obſidibus mitti talia munera, qbus in patria ſua delectatur: ſicq́ꝫ muneribus corruptos oẽm turpitudinem Romanam labi: domumq́ꝫ & in patriã tales mores Romanos

Braccæ reportare. ¶ Braccę: braccas ſcribit Diodo. eſſe veſtes, quas Galli ad terrorẽ intonſas & varii coloris ferũt. Eaſdẽq́ꝫ gręcos anaxiridas vocare. Cor. itẽ Tacit᷒ a Diodoro nõ diſſentiens ait ſic: At Cecinna velut relicta poſt alpes ſæuitia ac licẽtia modeſta agmine p Italiã inceſſit. Ornatũ ipſius municipia, & coloniæ in ſupbiam trahebant, q̄ verſicolori ſagulo Braccas barbaꝝ tegmen idutus togatos alloqueret̃. Braccas itẽ docet Suetonius in Cæſare veſtes eſſe, cũ ait: Gallos Cæſar in triũphũ ducit. Idẽ in curia Galli braccas depoſuerunt, latũ clauũ ſumpſerũt. Flauius Voſpicus in Aureliano: Inter hæc fuit Tetricus braccis gallicis ornatus. ¶ Flagellũ: quo eq excitãtur ad curſum, diminutiuũ eſt a flagro. ¶ Sic ꝑ cõmertia romanoꝝ & longã morã manẽdi in vrbe. ¶ Mo-

Prætextati res p̃textatos: aut mores Romanos. ſ. qualibus iſtructi ſunt nobiles Romani: cũ p̃texta habitus fuerit Romanoꝝ, & vt teſtat̃ Aſconius honeſtoꝝ: & toga vilioꝝ. vnde Sene. ad Luci. Parem aũt Deo pecunia non faciet: Deus nihil habet p̃texta nõ faciet, Deus nudus eſt. Prætextã diximus veſtẽ fuiſſe, qua puerilis ętas vteret̃ vſq́ꝫ ad quartũdecimũ ãnũ. Erat ẽt magiſtratuũ: ſed non tribunoꝝ. vnde apparet tribunũ nõ fuiſſe magiſtratũ. Aut mores p̃textatos. ſ. ſordidos & obſcęnos. vñ Suetonius i Veſpaſiano: Erat. n dicacitatis plurimę & ſic ſcurrilis ac ſordidæ, vt ne p̃textatis qdem verbis abſtineret. Nã p̃textatum ſermonẽ veteres dixerunt obſcœnũ: ab eo dictũ q̄ p̃textatis nefas ſit obſcęno verbo vti. Alii dici extiſtimant, q̄ cũ in nuptiis a Spõſo & ſponſa p̃textæ deponerent̃ a multitudine pueroꝝ obſcæna clamarent̃. Macrobius itẽ in ſecundo Saturnaliũ p̃textata verba obſcęna eẽ oſtẽdit his verbis: Hæc nobis ſit literata lęticia, & docta cauillatio. Vicẽ planipedis & Subulonis impudica & p̃textata verba

Artaxata iacientis. ¶ Artaxata: ideſt in prouincias ſuas. Artaxata autẽ numero tãtum plurali vrbs eſt maioris Armeniæ: ſita iuxta Araxem fluuium, caput gentis, eo imperãte Nerone Corbulo cum bellum aduerſus Tiridatem regem Armenię gereret deleuit, æquauitq́ꝫ ſolo, quia teneri non poterant ſine valido præſidio ob magnitudinem mœnium.

ASCē. ¶ Vicit & hoc mõſtrum &c. Repñẽdit ardẽtiſſime nobiles Romanos, q ſicut olim coacti erant a Nerone: ita nũc ſpõte gladiatorio munere ſe polluebant. vñ dicit Calderi. T pib᷒ Iuuenalis Domitianus edidit pugna viroꝝ & mulieꝝ: multiq́ꝫ nobile illic p̃ſtiterũt operã. vñ ipſe alibi in eoſdẽ: Quãti ſua funera vendãt Quid refert? vẽdũt nullo cogẽte Nerone. Scribit in Vitellio Tacitus: Cautũ ſeuere: ne eqtes Romani luto & arena polluerent̃. Et Tranqllus Neronẽ ſcribit exhibuiſſe ad ferꝝ q̃drigẽtos ſenatores, & ſexcẽtos eqtes Romanos, Domitian᷒ vero nõ coegit: ſed illi educati ſub Nerone iter ludos ſcœnicos ſpõte in theatrũ veniebãt: qd Iuue. alibi cõquerit̃ ſic Citharœdo pricipe n tu Nobilis: hæc vltra qd erit niſi lud᷒. Per gracchũ ãt oẽm nobilẽ & p̃potẽtẽ itelligit qñ ãt dicit: q̄ fuſcina Gracchi, q̃ i arena vſus ẽ, vicit mõſtrũ viroꝝ nubẽtiũ ſane intelligi debet. Vñ ſcies vitii grauitatẽ duob᷒ modis pẽſitari poſſe: aut i eoꝝ q id hẽt, aut i aliis. Manifeſtũ ãt vitiũ ſodomiticũ lõge grauí᷒ eẽ cõmittẽtib᷒ q̃ ſcęnica. i. iocularia vitia: & hiſtrionica i nobilibus verũtñ, q a illi ſecrete fiebãt: licet dicat eos publice nupturos: vt min᷒ pniciofum & pauciores ſcãdalizaret: q̃ vitia illa nobiliũ, q̃ i publico ſpectaculo fiebãt. ob quã cãm dicit poeta: q̄ licet dicat̃ imo pſuadeat̃ eis q̄ nullus ſit ifern᷒: tñ deberent honeſtius viuere ea de cã, q̃ maiores eoꝝ honeſte vixerũt, qd cũ non faciãt multos trahũt in errorẽ, Vñ damauit dicẽs: Aſpice qd faciãt cõmercia. Ordo eſt: Fuſcina. i. iaculũ retiarii: hoc eſt rete quo ſecutorẽ capet. Gracchi. i. nobiliſſimi viri tunicati. i. q erat tunicatus. i. q veſte ſine manica idutus vt expeditior eſſet, uſus ẽ. vicit &. i. ẽt. hoc monſtrũ viroꝝ nubẽtiũ. ſ. & qdã ſup. gladiator. i. gladio dimicãs publice. generoſior. i. clarioris generis Capitolinis. i. nobilibus illis a Capitolio defenſo noiatis & Marcellinis: & paulis minoribus. i. Pauli Aemilii nepotibus: & Frabriciis & oibus ſpectãtibus ad. i. apud Podiũ. i. illũ locũ altiorẽ in theatro. vñ nobiliſſimi ludos deorſum ſpectabãt. luſtrauit. i. circuiuit fuga. i. fugiẽdo, mediam arenã. i. locũ publicũ arena ſtratũ. Licet tu admoneas ipm. ſ. Neronẽ olim vel nunc Domitianũ: cuius munere miſit tunc retia verbis ſequẽtib᷒. Nec pueri. i. nõ ſolũ viri prudẽtes nõ credũt: ſed ne pueri qdẽ: niſi q nondũ lauant̃ ære. i. p̃tio: hoc eſt niſi q tã parui ſunt q̄ cũ parẽtib᷒ balnea intrãt, nõ exigitur ab eis pecunia credũt eſſe aliquos manes. i. inferos & regna ſubterranea. i. iferna: q̃ ſub terris eſſe dicunt̃. & contũ. i. haſtã longiorẽ. qua nautæ vtunt̃: & nigras ranas in gurgite. i. voragine. ſtygio: illius paludis iferualis a triſtitia dictę. atq́ꝫ tot millia quot a Virg. in. vi. innuunt̃ trãſire vadũt Stygiæ paludis. vna cymba. i. ſcapha ſeu nauicula. ſed tu puta eẽ vera q̃ dcã ſũt: vt puta q̄ illd q̄ ambo Scipiade. i. ambo Scipiones ſenſeẽt. & Fabrici᷒ & manes Camilli. & q̄ legio. i. multitudo occiſoꝝ Cremere. i. apud Cremerã fluuiũ Thuſcię: vbi trecẽti Fabii occubuere. & iuuẽtus. i. multitudo iuuenũ Romãoꝝ. cõſũpta. i. occiſa ab Hãnibale. Cãnis. i. apd Cãnas Apulię vicũ. Et q̄ tot belloꝝ aię. i. q̃ i tot bellis corpib᷒ migrauerunt. puta inq̃ oia eſſe vera. Hẽt Hieronymus nr̃ cõſimilẽ ſniam: q̃ ꝓbat ea q̃ de pœnis iferni, & de difficultate, ſalutis nr̃æ a ſanctis dicta ſunt: nõ eẽ friuola: nec ad terrorẽ tãtum mõ dicta: q̃ ſi ipſi ſenſiſſent, q̄ p delitias ad æternã vitã ingredi potuiſſent. nunq̃ tam aſpere & tã caſte vixiſſent: nec ꝓ fidei veritate mori voluiſſent. Sic ergo dicit. Iuue. licet nunc ſtulti dicãt nullos eẽ manes: & q̃ de iferis dñr, eẽ fictitia. qd & Macrobius & multi alii phi, ſicut Epicurus, q docuit aias cum corporibus interire: ſenſerunt dicentes nõ eſſe alium locum inferoꝝ. q̃ vbi nunc ſumus. tñ veriſimile eſt oẽs illos Romanos nobiliſſimos & clariſſimos viros: q vltro ꝓ pria meetui ſunt: bñ ſenſiſſe de ſtatu poſt mortẽ: in quo ꝓ bñ actis p̃mia: & ꝓ peccatis ſupplicia repoſita credebant. Et ideo quoties talis vmbra. i. aia taliter uiuentium & credentium venit hinc. i. ex hac vita ad illos. i. defunctos. ipſi oẽs cuperẽt luſtrari. i. expiari vel purgari. ſi qua. i. aliqua ſulfura darent̃. i. cõcederent ad purgationẽ. cũ tedis. i. lignis pinguibus. vñ facile fit ignis. & ſi laur᷒ humida. i. humoris & viriditatis plena foret. i. eſſet eis. Credebãt eni gẽtiles ſicut & nos quaſdã aias purgari p ignẽ: ſed & quaſdã p aerẽ & p aquã. Vñ Virg. in vi. Alii pandunt̃ inanes Suſpẽſæ ad ventos: alii ſub gurgite vaſto Infectũ eluitur ſcelus, aut exurit̃ igni: Heu nos miſeri traducimur illuc. i. ad inferos. Credebant. n. Elyſios cãpos. i. locũ beatorũ eſſe apud iferos. qd. i. ad qd nos. ſ. Romani ꝓmouimus. i. extendimus. aut porro mouimus arma. i. bella geſſimus. vltra littora Iuuernæ. i. regionis iter Britanniã & Hiſpaniã. & Orcadas paruas. i. illas iſulas i Oceano iacẽtes. & Britãnos: quos Anglicos vocant maxime circa Hiberniã, cõtẽtos minima nocte. Sed illi quos vicimus nõ faciunt ſup. ea ſcelera, q̃ fiunt nunc i vrbe populi victoris. & tñ vnus Armenius Zalates noie exiſtẽs mollior cũctis ephebis. i. adoleſcẽtibus adhuc iberbib᷒. dr̃ ſe iduſiſſe. i. ad libidinẽ expoſuiſſe tribuno ardẽti ſup. libidine. Aſpice qd cõmercia. i. conuerſationes faciãt. Zalates venerat Romã obſes. i. vas. hic. i. Romę fiũt hoies. hoc dicit p ironiã. q. d. venerat vir et redũt mulier. Nã ſi lõgior. i. plixior mora. iduſit. i. affectuoſe cõceſſit pueris vrbẽ. i. Romã. amator. i. corruptor & cõcubitor maſculorũ nõ deerit vnq̃. i. aderit ſtatim. Braccę. i. talia indumẽta talib᷒ pueris ꝓ more pñæ grata. & cultelli & frena & flagellũ ad ipellẽdũ equos: qa plerįq́ꝫ oẽs faciũt adoleſcẽtes: aut equos alet &c. Et ipſi ſic corrupti ꝓ doma referũt. i. reportãt. Artaxata. i. ad illã vrbẽ maioris Armeniæ. mores p̃textatos. i. p̃textatoꝝ: hoc eſt nobiliũ Romanoꝝ p̃cipue adoleſcentũ

Iunii Iuuenalis Aquinatis. Satyra Tertia.

Quamuis digreſſu veteris confuſus amici,
Laudo tamen vacuis quod ſedem figere cumis
Deſtinet, atq; vnum ciuem donare Sibyllæ.
Ianua Baiarum eſt, & gratum littus, amœni
Seceſſus, ego vel Prochytam præpono Suburræ.
Nam quid tam miſerum, & tam ſolum vidimus, vt nō
Deterius credas horrere incendia, lapſus
Tectorum aſſiduos, ac mille pericula ſæuæ
Vrbis, & Auguſto recitantes menſe poetas?

Satyra Tertia. Quamuis digreſſu.

IOAN. Brit.

Quamuis digreſſu. Reprehēſurus poeta hac Satyra varia vrbis vitia illud in primis cōquerit̃ nullū eſſe in vrbe locū viris bonis: ſed tm̃ peregrinis, maximeq; græcis, ſeruilibus, aſſentatoribus. Introducitq; Vmbriciū haruſpicem ſui tp̄is amicum ſuū parantem ob prauitatem morū ab vrbe diſcedere: cui ad notanda vitia dat partes ſuas. Ait ergo poeta: Quamuis nō poſſim non cōmoueri ꝙ amicus meus Vmbricius ab vrbe diſcedat: tñ habita diſceſſus ratione laudo eius cōſilium: ꝙ relicta vrbe Roma ſtatuat migrare Cumas. ¶ Cōfuſus: ſubaudi extrinſecus ſim. vt ſit: quamuis ſim totus ꝑturbatus & cōmotus. Nam

Cōfundo

confundi eſt contriſtari & cōmoueri. Valerius lib. iii. Alcibiades interrogauit Periclem auunculū qd ita tantā in vultu confuſionē gereret. ¶ Amici: Vmbricii. haruſpicem fuiſſe docet Plini. lib. x. capi. iiii.

Deſtino

¶ Deſtinet: ſtatuat, paret. Alias mittere ſignificat. vt alibi: Deſtinat hoc monſtrum cymbę, liniq; magiſter Pōtifici ſummo. Deſtinare itē attribuere: vt marmora deſtinata ſunt templo Dianæ. i. attributa.

Cumæ

¶ Cumis: Cumæ in campania ciuitas eſt: quæ antiquitate cunctas & Italię & Siciliæ vrbs antecellit: quā Hippocles Cumeus, & Megaſtenes Calcidenſis condidere: nomenq; ex re Cumæ nuncupantur a Cumæis: qui ex Eubœa venerant. Nōnulli Cumas ob κύματα. i. fluctibus nomen duxiſſe memorāt. littus. n. ꝓximū frequentibus abundat tergoribus, qbus illiſę fremūt vndę. Hęc Stra. lib. v. Ibi Sacellū

Sibylla

(auctore Solino) fuit Sibyllæ: quæ Cumæa eſt cognominata. ¶ Vacuis: non tā plenis hoīum q̄ eſt Roma: vt ſit honeſta ratio illic habitādi. ¶ Sibyllę: nā illic (vt dixi) ſacellū habebat Sibylla. Nomen eſt aūt officii nō ꝓpriū. Nā antiqui Sibyllas appellauere oēs puellas, q̄ numine afflatę Deorū cōſilia enunciarent. σιος. n. Deū ſignificat: & βουλη cōſilium: q̄ſi σιου βουλη.

Baiæ

¶ Ianua Baiarū. i. Cumæ ciuitas eſt ianua Baiarū: vt euntibus Baias ab vrbe Roma neceſſe ſit tranſire Cumis: & ita eſt tanq̄ quædā ianua q̄ excipiat: & emittat ꝓficiſcētes ad oppidū Baias. Eo multi Ro. tp̄e æſtatis animi cā migrabāt. Ibi. n. erat calidæ aquę, & ad voluptatē & ſanādos morbos accōmodatiſſimæ. Horatius: Nullus in vrbe locus Baiis prælucet amœnis. Baias, inq̄t Seneca ad Lucillum, ſapiēs vir nūq̄ eliget q̄ diuerſoriū vitiorū eſſe cœperūt. illic ſibi plurimū luxuria permittit. Baię āt ciuitas ē Cāpaniæ a ſocio Vlyſſis Baio illic ſepulto denominatæ. Silius Italicus: Primores adſunt Capuæ: docet ille tepētes Vñ ferant nomē Baiæ, comitēq; dediſſe Dulychiæ puppis ſtagno ſua noīa mōſtrat. ¶ Et gratum littus. i. totus ille tractus littoralis, q ē īter Baias, & Cumas amœniſſimus ē. Nā de Cumęo littore itelligit: cū dicat Cumas eē ianuā Baiarū & littus amœnum. Illud deniq; conſtat oium ſiq tē nō modo Italię tm̄, ſed pene toto orbe terrarum pulcherrimā Cāpanię plagā eē: nihil hoſpitalius mari. Hic illi nobiles portus, Caieta, Miſenus, tepentes fontibus Baiæ, Lucrinus & Auernus, quædā maris hoſtia: hic amicti vitibus montes. ¶ Ego vel Prochytā ꝓpono Suburræ: antipophora eſt. q̄ſi aliquis dixerit Cumas locū eſſe deſertum & parū frequentatū, & ipſe reſpōdeat: Ego etiā Prochytā. q. d. viliſſimū queq; locū ꝓpono Suburræ regioni vrbis Ro. frequētatiſſimæ. Nā Prochyta inſula eſt in littore Cāpaniæ, de qua ita Plin. Inarimes mons fuit; q terræ motu paſſus olim terrā fudit inſulam: quæ Prochyta ab effuſione dicta eſt. Nā procheo effundo ſignificat. Ouid. Inarimē, Prochytāq; legit. Stra. in. vi. ſic ſcribit: Prochyta & Pithecuſæ aquiſſæ de terra partes ſunt, eodē modo & Capreæ. ¶ Suburræ: ac ſi dicat ambitioſiori etiā loco vrbis. Nā regio erat (vt diximus) celebratiſſima in vrbe. ¶ Nā qd tam miſerū: ratio q̄re pluris faciat hęc loca tam deſerta q̄ Romā. Nā quid inquit tā ſolitariū vidimus: vt nō ſit longe melius illic eſſe q̄ Romæ: vbi quotidie multa varii generis pericula & incōmoda oībus imminent, ꝓcipue q; pauperibus. ¶ Tā ſolū: tam ſolitarium & deſertū. ¶ Horrere incēdia: q̄ crebra in vrbe videbantur nō ſine multorū calamitate. Nā imperante Nerone centū triginta duæ domus, Inſulæ quatuor, ſex diebus (vt ſcrib. Seneca) arſere. ¶ Lapſus aſſiduos: aſſiduas ædificiorum ruinas. ¶ Sæuæ vrbis: magnæ. aut ſæuæ vbi quotidie ſæua multa accidere(n)t. ¶ Et Auguſto recitantes menſe poetas: ſubaudi extrinſecus audire. Nā & hoc inter alia vrbis incōmoda connumerat, refert. n. ad faſtidium audiēdi poetas paſſim recitātes vt dicat: Nihil q̄ tē tā ſolitarium eſt, tāq; deſertum quo non putes eſſe deterius ꝑpeti vrbis incōmoda: vbi horremus incēdia: deniq; cogimur audire poetas recitātes ē mēſe Auguſto q; nobis occurrētes velint audiri. Mēſe autē Augu. dixit ex ſtomacho. q. d. eo tp̄e quo Ro. migrant. vt ſit ſenſus: Ciuitas nunq̄ eſt adeo ciuibus exhauſta, qn ſp hēat poetas q mēſe Auguſto cum oēs fere migrarunt recitatione ſua te vexent. Nā (vt diximus) initio opis nō ſine moleſtia audiebantur.

Prcd.y/ca

ASCē.

Quāuis digreſſu. In hac tertia Satyra poeta (vt inquit Calderinus) reprehēſurus acerbitate ſuburica ciuitas romanę vitia: ex hoc ꝓſertim ꝙ bonis viris locus nō ſit in vrbe: ſed tm̄ peregrinis & ſeruilibus aſſentatoribus: Vmbricium ſuę ętatis virum optimum & haruſpicē migrantē introducit: eiq; ſuas dat ptes ad vrbis icōmoda exponēda. Dicit ergo primo ꝙ mœſtus qdē & pp digreſſionē amici ſui Vmbricii: ſed tñ eū laudare & conſilium eius, ꝙ ꝓponat habitare Cumis nō tam populoſis, nec tātis incōmodis, vt ciuitas Romana eſt, preſſis. Quia ī multis locis ſunt iucundi & amœni ſeceſſus quos ꝓferat vico Romano populoſiſſimo: imo poeta dicit ſe malle habitare in īſula deſertiſſima, ſicut erat Prochyta q̄ in Suburra. nā nulla ſolitudo. aut vaſtitas ſeu deſertio loci ē tā miſera, aut tā moleſta cuiq̄ vt icōmoda ciuitatis & picula q̄ ex parte enarrat. Vnde ordo ē: Quāuis ego ſup. ſum cōfuſus. i. ꝑturbatus animo: digreſſu. i. ꝓpter digreſſū amici mei Vmbricii haruſpicis, tamē ego laudo ꝙ deſtinet. i. intēdat, figere

.ſ.firmare.ſedẽ.ſ.manſionẽ. Cumis.i.in ea ciuitate antiquiſſima:quæ eſt i Campania Italiæ.atq; deſtinet.i.animo propo nat.addere.i.adiungere Sibyllæ.ſ.Cumanæ:quę Cumis reſidebat.vnum ciuẽ.i.ciuitatis eius habitatorem:videlicet ſeipſum.ianua.i.introitus Baiarũ eſt litus gratum.i. vtile & cõmodum.& ſeceſſus amoeni.i. receptacula a populo ſepoſita longe amoeniſſima:q̃ſi dicat nõ eſſe opus vt q̃a Romę maneat: cũ tã amoeni ſint ſeceſſus i Campania:vt Cumis & Baiis. Et ſi nõ eſſent ſeceſſus tam amoeni:tamẽ inquit ego prępono.i.antepono Suburę.i.regiõi illi romanę: vel vico ciuitatis romanæ ſub muro terreo longe celeberrimo. Prochytã inſulam paruã & deſertam ante Miſenũ iacentem, nã quid vidimus tam miſerum,& tam ſolum.i. deſertum:quaſi dicat nihil eſt tam miſerũ: vt nõ credas ſup.eſſe deterius.i. peius.licet ꝓprie ſit minus bonũ horrere incẽdia:& aſſiduos lapſus tectorũ: ac mille picula ſæuæ vrbis:& poetas recitãtes menſe Auguſto: quo tamen cæteris gymnaſiis ꝓpter intenſum caumã vacatio conceditur. Innuit itaq; quod in pricipio primę Satyrę diximus:nihil moleſtius eſſe q̃ raucos & ineptos poetas audire.quorum tanta erat impudentia:vt etiam ſub æſtiuo calore vnumquemq; ſolicitarent ad audiendum.

Sed cum tota domus rheda componitur vna,
Subſtitit ad ueteres arcus,madidamq; Capenam,
Hic vbi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ.
Nunc ſacri fontis nemus,& delubra locantur
Iudęis,quorum cophinus,foenumq; ſupellex:
Omnis enim populo mercedem pendere iuſſa eſt
Arbor,& eiectis mendicat ſilua camoenis.
In uallem Aegerie deſcendimus,& ſpeluncas
Diſſimiles veris.quanto præſtantius eſſet
Numen aquæ,viridi ſi margine cluderet vndas
Herba,nec ingenuum violarent marmora tophum?

IOAN. Brit. ¶ Tota domus: tota ſupellex domeſtica Vmbricii.¶ Rheda genus eſt vehiculi. vocabulum eſt (auctore Quin.in primo) gallicum ſicut & petoritum:quorũ alterũ,hoc eſt Rheda.vſus eſt Cicero,altero Horati.in Satyris:Atq; caballi paſcendi,ducenda petorita. Eſt autem & petoritum genus vehiculi:quod vulgo carrũ dicitur. Auctor Porphirio.¶ Subſtitit:reſtitit expectans Rhedam.¶ Ad veteres arcus:aliquid

Arcus veteres intelligunt arcus quos Romulus conſtruxerat latericios: quos poſtea Romani florentes opibus in marmoreos mutauerunt:ne conditoris ſui memoria periret.et poſſemus etiam intelligere arcus tergeminorum Horatiorũ:q ad portã Capenam erant:vbi & cãpus eorũ erat. Mart. Capena grandi porta.qua pluit gutta, Phrygiæq; matris Almo q̃ lauant ferrũ, Horatiorũ qua nitet facer cãpus.hocq; melius. nam ait Vmbricium ſubſtitiſſe ad portã Capenã:iuxta quã erat cãpus tergeminorũ cum arcubus. Locũ etiam fuiſſe Romæ:qui diceretũ ſub veterib9; docet Pli.li.xxxv.ſic. Hinc Marci Craſſi oratoris ille lepos agẽtis ſub veteribus,cum teſtis cõpellatis inſtaret. Eiuſdẽ meminit & Plau.in Curculione:Sub ueteribus ibi ſunt,qui dant,quiq; accipiunt.¶ Madidamq; Cape

Capena porta nã:Capena porta erat:quę etiã Appia (vt auctor eſt Frontinum de aquæ ductibus) dicta eſt: per quam itur Capuã. Propertius:Armaq; cũ tulero portæ uotiua Capenæ.¶ Madidam:ideo quia (vt ſcribit Probus) ſuper eã erat aquæ ductus.Quod & Martia. comprobare videtur carmine antedicto:Capena grandi porta qua pluit gutta.¶ Hic: pro illic ſubſtitit.¶ Vbi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ: Numa Pompilius ſecundus poſt Romulum rex Romanorum quo efficaciſſimum Deorum metum rudi & imperitæ multitudini incuteret:ſimulauit ſe congreſſus nocturnos,cõnubiumq; habere cum Aegeria Dea: eius monitu non modo tempu.adminiſtrare:ſed etiam quæ acceptiſſima Diis eſſent ſacra inſtituere, ſacerdoteſq; ſuos cuiq; Deorum præficere. Erat autem lucus extra portam Capenam, quem mediũ ex opaco ſpecu fons perenni rigabat aqua: vbi nympha habitare ferebatur: eo Numa ſe perſæpe ſine arbitris velut ad congreſſum Deæ inferebat:camoenis eum lucum ſacrauit:q; earum ſibi concilia cum coniuge ſua Aegeria eſſent,& ſoli Fidei ſolemn: inſtituit. Ait nũc poeta lucum illum & delubra muſis ſacrata Iudæis mendicis locari. Et ſic auaritiam ſui tẽporis flagellat:quæ æs etiam ex tãta inopia exigeret:& paupertatẽ oſtendit Iudęorũ,qui euerſis Hieroſolymis a Veſpaſiano per orbẽ ꝓfugi mendicare cogebant:& edicto Domitiani pulſis vrbe neceſſe fuit colore ſiluas.¶ Amicæ nocturnæ:nã noctu cõgreſſum cũ ea ſimulabat.¶ Quorũ cophinus: Cophinus ſubaudi eſt.adeo,inq̃t,pauperes ſũt Iudæi,vt nihil aliud habeant.q̃ cophinum & foenum.nã foeni faſciculum geſtabant & cophinũ. Vnde in Satyra ſexta:Cophino foenoq; relicto. Cophinus autẽ vocabulũ eſt græcũ:apud nos (auctore Priſci.) corbem ſignificat. Sydonius de eo ita meminit: Ordinis res ẽ, vt Aegyptius Pharao incedat cũ diademate, Iſrahelita cum cophino.¶ Sacri fontis nemus: nam fons ex opaco ſpecu medium (vt diximus) lucũ rigabat perẽni aq̃. Sacrũ aũt fontẽ appellat, aut quia oẽs pariter fontes ſacri habẽtur, vñ Horatius:Nunc ad aquæ lene caput ſacræ: aut quia Numa (auctore Plutarcho) non ſolum camoenis lucum & prata, quæ circum erant,ſacrauerat:ſed & fontem ipſum,qui ſacris ver Delubrum ſtalibus virginibus erat conſtitutus.¶ Delubra: camoenis antea a Numa conſecrata. Delubrum. Var.libro octauo rerum diuinarũ, vt recitat Macrobius libro primo Satur. ait alios exiſtimare in quo præter ædem ſit area aſſumpta Deum cauſa:vt eſt in Circo flaminio Iouis ſtatoris. Alios in quo loco Dei ſimulachrũ dedicatum ſit.& adiecit: Sicut locũ in quo figerent candelã candelabrũ appellatũ:ita in quo Deũ ponerent nominatũ delubrũ:de quo ita accepit Vir.in.ii. At gemini lapſu delubra ad ſumma dracones Effugiũt. & vt mox ſimulachrũ nominaret,ſubtexuit: Sæuęq; petũt Tritonidis arcẽ:Sub pedibuſq; Deę,clypeiq; ſub orbe teguntur.¶ Feſtus vero ſic ait:Delubrũ dicebant fuſtem delibratum:hoc eſt decorticatum:quẽ venerabantur pro Deo. Aſconius item Pædianus ſic ſcribit: Sunt etiã qui delubra ligna delibrata.i.decoriata pro ſimulachris Deorũ more veterum poſita exiſtiment,ſed male. Illud tamen conſtat Delubra poni generaliter pro tẽplis. vnde Pli.lib.xxxvi. Durat Cyzici delubrum quo filũ aureũ cõmiſſuris omnibus politi lapidis ſubiecit artifex.¶ Omnis arbor iuſſa eſt pẽdere mercedẽ: hinc exit ſumma indignatio poetæ, ꝙ etiam ob auaritiam loca ſacra Romani profanarent locando ea Iudæis.¶ Pendere mercedem: ſoluere. Nam penſo ære & nõ numerato debitum ſoluebãt. ¶ Populo: ſcilicet Romano. ¶ Omnis ſilua: ideſt omnes Iudæi habitãtes in ſilua. ¶ Eiectis camoenis quibus lucus erat Camoenæ ſacratus. Camoenæ autem dicuntur muſæ quaſi canenæ a canendo. ¶ In vallem Aegeriæ: ideſt in lucum, de quo diximus camoenis conſecratum: & in quo ſimulabat colloquiũ habere. Numa cum Aegeria. ¶ Et in ſpeluncas: in ſpecum, de quo dictum eſt. ¶ Diſſimiles veris: naturalibus non ſimiles. Nam quæ ex topho antea erant:tũc ta Romanorum luxuria & ambitiõe marmoribus ſunt adornata. ¶ Numẽ aquæ: fontis. ¶ Quanto præſtantius eſſet: ideſt excellentius & proinde præſentius: ſi in natura ſua manſiſſet. & non marmore incruſtatum eſſet. vt oſtendat Deos rebus humanis nõ capi: ſed bona, ſynceraq; hominũ voluntate gudere. vnde ait Sene.ad Lucilium: Cogita Deos cum popitii eſſet, fictiles fuiſſe. ¶ Clauderet vndas: veſtiret. ¶ Violarẽt tophum: nam via inferri videt topho: q ex hoc loco ſuo detrudit: apoſitis marmoribus. ¶ Tophum: tophus lapis eſt leuis & cauernoſus, Tophus ¶ Ingenuũ: ibi natum. vnde & Lucretius: Ingenuos appellat fontes ibi natos:nec aliũde ductos. Vnde mare, ingenui Ingenuus fontes, extremaq; longe Flumina ſuppeditãt. tranſlatio eſt ab iis q liberi nati ſunt. Nam ingenuus dicitur, qui vt ſtatim natus eſt, liber eſt, ſiue ex duobus ingenuis matrimonio cõſtant editus eſt, ſiue ex libertinis duobus, ſiue ex altero libertino & altero ingenuo, lege Iuſtinianum.

¶ Sed

Hic tunc Vmbricius quando artibus inquit, honeſtis
Nullus in vrbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor eſt, here q̃ fuit, atq; eadem cras
Deteret exiguis aliquid, proponimus illuc
Ire, fatigatas vbi Dædalus exuit alas,
Dum noua canicies, dum prima, & recta ſenectus,
Dum ſupereſt Lacheſi quod torqueat, & pedibus me
Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo.
Cedamus patria. viuant Arturius iſtic,
Et Catulus, maneant qui nigrum in candida vertunt,
Queis facile eſt ædem cōducere, flumina, portus,
Siccandam eluuiem, portandum ad buſta cadauer.
Et præbere caput domina vænale ſub haſta.
Quodam hic cornicines, & municipalis arenæ
Perpetui comites, notæq; per oppida buccæ,
Munera nunc edunt, & verſo pollice vulgi
Quemlibet occidunt populariter, inde reuerſi
Conducunt foricas, & cur non omnia? cum ſint
Quales ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna iocari.

ASCē. ¶ Sed dum tota cohors &c. Deſcribit locum quo conueneat vmbricium: & id non ſine acerbitate ſatyrica in auaritia Romanorum: qui ſanctiſſima loca & muſis olim conſecrata Iudæis locabant Legendum puto: Sed dum: quia cum ſubiunctiuum efflagitat in ſenſu quo hic poneretur: cum autem non tam congruit. Nam ordo eſt: Sed interea dum tota domus: ideſt omnis ſupellex vmbricii: per quod ſignificat uir cōtinens, & minime auarus componitur .i. ſimul ponitur in una rheda: ideſt uehiculo humili. ipſe vmbricius ſubſtitit: ideſt parum ſtetit expectans aduentum rerum ſuarum: ad ueteres arcus, quos Romulus lateritios fecerat. Fiebant autem arcus lapidei ſicut in pontibus ad memoriam triumphi aut uictoriæ egregiæ. unde hos factos dicit Calderinus ob memoriam Horatiorum terge minorum: de quibus eſt. Liuius libro primo: Et ad id iuxta Capenam ſupple portam madidam propter fontes & aquæductus illic exiſtentes: & fontinalia feſta, quæ illic celebrari cōſueuerunt puteis coronatis, & ſparſis floribus in fontes. conſtitit inquam hic: ideſt in eo loco: vbi: ideſt in quo loco. Numa Pompilius ſcilicet ſecundus Romanorum rex. & vir religioſiſſimus: qui cum vxore ſua Aegeria nympha dicebat ſe habere nocturna colloquia ſuper ſacris ab ſe inſtitutis: vt reuerentia maior haberetur eis pro numinis auctoritate, conſtituebat ſupple colloquendi tempus amicæ nocturnæ: ideſt cum qua tempore nocturno amicorum more locutus eſt: ideſt familiariter: & hoc tempore ſuo. Nam nunc: inquit, nemus: ideſt receſſus ille & locus a nemine propter religionem omnium habitatus ſacri fontis: in quo erat ſacer fons. & delubra: ideſt templa Deæ illic conſtructa locantur Iudæis: quorum poſt deſtructionem Hieroſolymæ: Nuſquam certa domus: requies & nulla labori. vnde dicit. quorum ſupellex: ideſt tota vtenſilium collectio: eſt ſupple cophinus: in quo infantes & pauca ſupellex ad uictum neceſſaria reponebātur: & fœnum in alimentum iumenti. omnis enim arbor: ideſt quilibet locus minimus: in quo ad arborem alligari poteſt equus aut mulus. eſt iuſſa nunc a ſenatu pendere: ideſt ad penſum dare hoc eſt perſoluere populo Romano mercedem: ideſt pretium locationis & ſilua a ſilendo. Vel ſylua ab hyle: ideſt congeriē materiæ primæ dicta. mendicat .i. turpē ſtipē a miſeris Iudæis efflagitat: aut ſilua: ideſt habitans in ſilua Iudæorū populus mendicat. & hoc camœnis: ideſt muſis & cæteris nymphis eiectis: ideſt violenter excluſis aut expulſis. Nos ergo vt poſſemus: ſcilicet habere prolixius colloquium: longa enim eſt Satyra: deſcendimus in vallē Aegeriæ vbi erat fons Aegeriæ ſacer. & ad ſupple ſpeluncas: ideſt antra Deorum diſſimiles veris: ideſt longe diſtātes ab illis naturalibus a natura exhauſtis: cum iam ſint manu exhauſtæ: cum ars imitetur naturam non præſtet. Vnde dicit quanto: quaſi dicat multo præſtantius eſſet numen aquæ: ideſt ſanctitas propter præſentiam numinis. nullus enim fons credebatur ſine numine. ſi herba illic naſcens clauderet: ideſt circondaret: vel potius ſepiret vndas: ideſt aquas fontales. viridi: ideſt virenti, margine: ideſt extremitate. & marmora quę nunc ſunt per artem polita: & illic conſtructa. non violarent: ideſt corrumperent, & minus religioſum redderent tophum: ideſt lapidem ſcabrum illic naſcentem. Vnde dicit ingenuum: quaſi dicat inde genitum. Vel non adulteratum, nec fuco aut arte ſimulatum, quod ingenuorum eſt.

IOAN. Brit. ¶ Hic: pro illic. ¶ Tunc Vmbricius: ſubaudi dixit. ¶ Quando artibus: ſenſus eſt: Ex quo nullus iam locus eſt viris bonis in vrbe: nec iam vllus fructus ſequitur labores: & omnia iam in deterius labuntur: ſtatui migrare Cumas. Sic & Martialis libro tertio oſtēdit viro bono nullum eſſe locū in vrbe: Quid faciam ſuade, nam certū eſt viuere Romæ: Si bonus es, caſu viuere Sexte potes. ¶ Viris honeſtis: viris honeſtas artes exercentibus. ¶ Nulla emolumenta: nulla vtilitas: nullus fructus laborum noſtrorum eſt. ¶ Res hodie minor eſt: Videntur enim omnia per proceſſum temporum in deterius labi. Vnde Horatius: Dānoſo quid non iminuit dies? ¶ Hodie: dicitur hodie quaſi hoc die: vt inquit Aſconius libro ſecundo Verrinarum. ¶ Here: pro heri. Quintilianus oſtendit magis dicēdum here q̃ heri. Inquit enim Here nunc e litera terminamus. At veterum comicorū adhuc libris inuenio: Heri ad me venit. quod idem in epiſtolis Auguſti, quas ſua manu ſcripſit, atque emendauit, deprehendetur. ¶ Deteret: diminuet. ex conſequenti: quia quæ deteruntur comminuuntur. ¶ Dædalus exuit alas: Cumas intelligit, vbi Dædalus fugiens Minoem, condidit templum Apollini. Virgilius: Dædalus vt fama eſt fugiens Minoia regna Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo. Inſuetum per iter gelidas enauit ad arctos: Calcidicaq; leuis tādem ſuperaſtitit arce. Redditus his primum terris, tibi Phœbe ſacrauit Remigiū alarum, poſuitq; immania templa, Dædalos autem ingenioſus interpretatur. Dædalo tamen orno, vario. De Dædalo vero latius Diodorus libro quinto. ¶ Dum noua canicies: ſubaudi eſt. Canicies homini tantum eſt & equo. Auctor Plinius. Ordo eſt: Cedamus patria dum noua canicies. ¶ Dum prima, & recta ſenectus: anno quadrageſimoſexto initium ſenectutis maiores noſtri eſſe voluerunt: vt inquit Cicero. Gellius item libro nono Capite vigeſimo octauo ait: ꝙ Tubero ſcripſit Seruium Tullum regem populi Romani: pueros eſſe exiſtimaſſe, qui minores eſſent annis ſeptemdecim. Atq; inde ab anno ſeptimodecimo: quos idoneos iam eſſe reipublice arbitraretur milites ſcripſiſſ.: eoſq; ad annū quadrageſimumſextum iūctores: ſupraq; eum annum ſeniores appellaſſe. ¶ Recta: non curua. ¶ Dum ſupereſt: dum adhuc aliquid vitæ mihi ſupereſt. ¶ Lacheſi: Lacheſis vna eſt ex tribus partis: quæ vitam humanam ſumma diſponere concordia dicuntur. Lacheſis Vna enim earū dicitur nere vitam hominis. Altera filum ipſum vitæ colligere. Tertia abrumpere. Vnde bene poeta dixit quod torqueat: ideſt neat: Lacheſis etiam interpretatur protractio ſecundum quoſdam: ab aliquibus ſortiens: quia de nobis ſortiatur. Lachos enim ſors dicitur: lachano autem ſortior. Cur vero tria fata ſunt latius vide Apuleium in fine libri de Mundo. De Lacheſi ſic Martialis. Nil adiicit penſo Lacheſis, fuſoſq; ſororum Explicat, & ſemper de tribus vna necat. ¶ Bacillo: paruo baculo. Eſt autem diminutiuum & generis neutri. Cicero de finibus bonorum & malorum: Vt bacillum aliud eſt inflexum & incuruatum, aliud ita natum. Apuleius in primo limine primi libri metamorpho. Qua bacillum inuerſi teli ad occipitium per inguem ſubit. ¶ Cedamus patria: mira

indignatione dictū. ¶ Viuant Arturius: Catulus & Arturius nomina ſunt viliſſimorum hominum: qui ex humili fortuna ad ſummas peruenerant opes. Vmbricius nunc cōqueritur in urbe tales homines fauorabiliores eſſe q̄ honeſtos. Meminit Euſebius de temporibus cuiuſdam Arturii medici Auguſti: quem ait naufragio periiſſe poſt victoriam acciacam. ¶ Maneant qui nigrum in candida vertunt: acri bile dictū. improbos autem & verſutos homines deſignat: qui virtutem in vitium: & vitium in virtutem vertunt. Nam per nigrum malū accipere debemus. Horatius: Hic niger eſt hunc tu Romane caueto. Album vero pro bono. Perſius: Per me equidem ſint omnia protinus alba. vnde eſt illud Ouidii de Autolyco in vndecimo Metamor. Candida de nigris, & de candentibus atra, Sicq; poeta oſtendit tale genus hominum gratius eſſe. vnde & Terentius in Phormione: Hic pretium nunc eſt qui recta praua faciunt. ¶ Quis facile eſt ædem cōducere: deſignat eum portitores, tum alios viliſſimarū rerū redemptores: qui habentur infames ob vile lucrū quod ſectantur. Non enim eos pudet conducere ædes reficiendas, flumina purganda, & vectigalia portus. ¶ Quis: pro q̄bus.

Eluuies ¶ Eluuiem: ſordes quæ per cloacas. aut flumina labuntur, & reſidere ſolent. ab eluendo dictæ. Nam reſidentes eluuntur aqua dilabente. ¶ Conducere portus: ideſt portoria redimere: quæ in portu exiguntur. vnde & portitores ſunt nominati: qui vectigalia exigunt ad portus: qua ſignificatiōe ita

Portitor accipitur illud Virgilianū: Portitor ille Charon. de hoc vberius dicemus infra: Quem porrigat ore trientem. ¶ Portandum ad buſta cadauer: libitinarios deſignat, qui cadauera ſe-

Libitinarius pelienda conducebant. Nam in templo Libitinæ ea vēdi ſolebant, quæ ad ſepeliēdum mortuum fuiſſent neceſſaria. Funera enim locabantur. Vnde Plinius vigeſimoprimo libro loquens de Scipione ſerario: Aſſes ergo contulit populus, ac funus elocauit. tiq; qui vendebant libitinarii dicebantur, pollinctores vero qui ſepeliebāt. vnde Vulpianus de Inſtitoria actione: Si libitinarius ſeruum polinctorem habuerit, iſq;

Polinctor mortuum ſpoliauerit, dandam in eum quaſi inſtitoriā actionem. Cumq; ex ære lucrum ſectarentur, mortem multorum optabant. unde Seneca de Beneficiis: An tu Aruntium, & Ateium, & cæteros qui captandorum teſtamentorū artē profeſſi ſunt. non putes eadem habere, quæ deſignatores &

Buſtum libitinarii vota? ¶ Ad buſta: buſtum proprie dicebantur locus, in quo mortuus erat combuſtus. & buſtū dicitur quaſi bene vſtum. Nunc vero buſta dicuntur ſepulchra. Feſtus. ¶ Et præbere caput: multi enim patiebātur ſe vendi, quod Martianus in digeſtis de ſtatu hominum ſic oſtendit: ſerui in dominium noſtrū rediguntur: aut iure ciuili: aut iure gentium. Iure ciuili ſi quis maior viginti annis ſe ad pretium participandum venire paſſus eſt. Iure gentium ſerui noſtri ſunt: qui ab hoſtibus capiūtur: aut qui ex ancillis noſtris naſcuntur. Plautus in Curculione: In Thuſco vico, ibi ſunt homines, qui ipſi ſeſe vēditant. Apud Germanos (vt ſcribit Tacitus in libro de ſitu Germaniæ) hæc conſuetudo ſeruatur vt cum in alea omnia amiſerint, extremo ac nouiſſimo iactu de libertate & corpore contendant, victus voluntariam ſeruitutem adeat.

Sub haſta ¶ Sub haſta: nam publica auctione in foro ponebant haſta: quæ præcipuum erat ſignum auctionis, eiq; ſubiiciebantur omnia quę publice venderentur. Vnde Valerius libro ſecūdo. Cæterum (auctore Plinio) Scipione Naſica omnem apparatum operis ſcenicorum ſubiectum haſtæ venire placuit. Tranquillus in Cæſare: Et bello ciuili ſuper alias donationes ampliſſima prædia ex auctionibus haſtæ minimo addixit. ¶ Domina: quaſi cuius poteſtati & imperio omnia eſſent ſubiecta in venditione. ¶ Quondam hic cornicines: conqueritur Iuuenalis eos qui cornicines, & tubicines non modo Romæ, ſed etiam in municipiis fuerunt, eo diuitiarum perueniſſe temporibus ſuis vt tanq̄ magnifici & potētes viri ludos gladiatorios edant in vrbe, cædantq; quos velint. Nam facile erat eiuſmodi homines principū liberalitate locupletari. vnde Menecratem citharœdum, & Spectilum mirmillonem ſcribit Tranquillus a Nerone triumphalium virorū patrimoniis, ædibuſq; donatos fuiſſe. Martialis, Artes vult diſcere pecunioſas, Fac diſcat citharœdos aut choraulas. ¶ Hic cornicines: legendum eſt hic, & nō hi, vt ſit: Qui hic cornicines quondam fuerunt. i. Romæ: & comites perpetui arenæ municipalis, hoc eſt & in municipiis. ¶ Munera nunc edunt: ideſt ludos gladiatorios: vt potentiſſimi viri. ¶ Perpetui: aſſidui. ¶ Comites arene municipalis: nam tubicines non ſolum theatris romanis: ſed etiam municipalibus buccas ſuas locabant. ludis. n. canētes tuba ſerui-

Municipia ebant Municipia (vt Gellius diffinit) dicta ſunt q̄ cū omnino ſuis iuribus, & legibus viuerent, munera cū populo Ro. habebant. i. tanquā Romani habebātur. Sicq; idem fuiſſe videntur eum fœdere in ciuitatem accepti. vnde Cicero i oratione pro Aulo Cluentio ſic dicit: Equitem Romanū in municipio ſuo nobilem. Feſtus Pompeius ſic ſcribit, Municipes erant, qui ex aliis ciuitatibus Romam veniſſent: quibus nō licebat magiſtratum capere: ſed tantum muneris partem: vt fuerunt Cumani, Acerrani: Arcellani, qui & ciues Romani erant, legione merebant, ſed dignitates nō capiebant. Vulpianus iuriſconſultus proprie, inquit, municipales appellantur muneris participes recepti in ciuitatem vt munera, nobiſcum facerent. Sed nunc abuſiue municipes dicimus ſuæ cuiuſq; ciuitatis ciues. vt ſi Brixianus ſis, alios ciues Brixianos municipes tuos appelles. Arenam ergo municipalem intelligit: quæ in municipiis eſſet, quæ munera cum populo

Buccinator Ro. caperent. ¶ Notæ buccæ. i. ipſi tubicines: qui et am buccinatores dicuntur a buccis, quas canentes inflant. eſt enim bucca ea pars oris infra malam quæ inflatur. Vnde Horati. Quin Iuppiter ambas iratus buccas inflet. ¶ Munera: ludos gladiatorios. nā multi ex infima cōditione ad ſummas opes prouecti munera gladiatoria ædebant. Martialis libro tertio: Das gladiatores ſutorum regulę cerdo: Quodq; tibi tribuit ſubula, ſicca rapit. Idem albi: Succenſus ad ulibus ede munera damat Sutor cerdo dedit tibi culta Bononia munus: Fullo dedit Mutinæ, nunc tibi copo dabit. ¶ Et verſo pollice vulgi: de eiſdem tubicinibus intelligit, qui cum arte & quæſtus ſuo locupletati ſint: nō modo munera edant gladiatoria ſuis impenſis: ſed etiam conciliato ſibi fauore populi occidant quem velint: quales multi in ſeditionibus interēpti fuerunt a potentioribus.

Popularis ¶ Populariter: populo fauēte: quaſi dicat omnibus applaudentibus. Nam popularis is appellatur, qui gratus eſt populo. popularis etiā ciuis: hoc eſt qui ex eodem eſt populo, vnde Terentianus ille Samic: Obſecro populares ferte miſero atq; innocentes auxilium. popularis etiam qui nobilis non eſt: ſed ex plebe. Plautus: Præſtat diuitem eſſe ac popularem, q̄ nobilem & mendicum. Cicero in ſecundo Officiorum: Popularibus enim vrbis eſt agendum, & vſitatis cū loquamur de opinione populari. ¶ Verſo pollice vulgi: ideſt verſo ad ſe & conciliato fauore vulgi, ſequitur enim populariter. i. fauente (vt dixi) populo: hocq; ex prouerbio tractum oſtendit Plinius libro vigeſimooctauo in magicis: Pollices, inquit, cum fauemus premere etiam prouerbio iubemur. vnde etiam illud eſt Horatii in epiſtola ad Lolium: Fautor vtroq; tuum laudabit pollice ludum. Vbi Porphyrio ait per vtrunq; pollicem intelligi vtranq; manum a parte totum: aut quia qui laudat vehementius manus iungens iungit pollicem cum pximo. ¶ Inde reuerſi: ſcilicet a ludis gladiatoriis & cædibus hominum.

Foricæ

Foria

¶ Conducunt foricas: ad res viles deſcendunt: ideſt foricos purgandas. foricæ enim ſunt latrinæ, in quas ventris excrementa deiicimus. Foria enim (auctore Nonio) veteres dixerūt ſtercora liquidiora. vnde Diomedes Laberius i Panicis: Foriolus eſſe videris, in coleos cacas. ¶ Et cur non omnia? ſubaudi faciunt ſordidiſſima. ¶ Cum ſint: Quales ex humili: quandoquidem ſunt ex numero eorum, quos fortuna ſolet per ludum ex humili loco ad altiora prouehere.

ASCĒ. ❡ Hic tūc Vmbricius. In hac parte icipit Vmbricius narrare cām cur migret: q̄ſi interrogatus fuerit a Iuue. cur nolit amplius Romę reſidere, & aſſignādo cām oportune recitat varia vitia ciuitatis Romę vſq; ad finē Saty. fere. Ordo eſt

Vmbricius

Quid Romæ faciam? mentiri neſcio, librum
Si malus eſt, nequeo laudare, & poſcere, motus
Aſtrorum ignoro, funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum, ranarum viſcera nunq̃
Inſpexi, ferre ad nuptam quæ mittit adulter,
Quæ mandat, norint alii, me nemo miniſtro
Fur erit, atq; ideo nulli comes exeo, tanq̃
Mancus, & extinctæ corpus non vtile dextræ.
Quis nunc diligitur niſi conſcius? & cui feruens
Aeſtuat occultis animus, ſemperq; tacendis?
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet vnq̃
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accuſare poteſt, tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quodq; in mare voluitur aurũ,
Vt ſomno careas, ponendaq; præmia ſumas
Triſtis, & a magno ſemper timearis amico.
Quæ nunc diuitibus gens acceptiſſima noſtris,
Et quos præcipue fugiam, properabo fateri,
Nec pudor obſtabit. Non poſſum ferre Quirites
Græcam vrbem, q̃uis quota portio fecis achææ.

Vmbritius inqt hic.i.in valle Aegeriæ.tunc.i.poſtq̃ illuc perueneramus.quãdo.i.quando quidem.nullus locus eſt ſup.in vrbe honeſtis artibus. & nulla emolumenta.i. nulli fructus: nullæ mercedes ſupple ſunt laborum: quos ſumunt.ſ. honeſti. & quandoquidem res: ideſt poſſeſſio diuitiarum viri boni: nihil lucrantis Romæ. eſt hodie minor, quàm fuit here: ideſt heri. & eadem res deteret: ideſt diminuet cõſumendo ſeſe cras aliquid exiguis ſupple rebus. Non dices ſic. & cras: ideſt craſtinum tempus deteret aliquid exiguis rebus: quia tunc vacaret eadem: qd' fieri non poteſt: quia ergo res, inquit, mea in dies Romæ deterior fit. nos proponimus ire illuc: vbi Dædalus faber Athenienſis ſubtiliſſimus: qui a Minoe rege captus: factis ſibi & Icaro filio alis auolauit: vnde dixit: Exit alas fatigatas: longo volatu: ſcilicet: hoc eſt proponimus ire Cumas. Vnde Virgilius in Sexto: Dædalus (vt fama eſt) fugiens Minoia regna. Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo Inſuetum per iter gelidas enauit ad Arctos: Chalcidicaque leuis tandem ſuper aſtitit arce. Hoc eſt Cumis a Chalcidenſibus conditis. Videtur autem hic non ſine cauſa vti periphraſi: ideſt circumlocutione: habet enim ſuum pondus in ſententia. Nam ſi Dædalus volans & longe terras deſpiciens: elegit ſibi ſedem, & reſedit Cumis facile creditu eſt illic optimum amœniſſimum eſſe locum. Proponimus, inquit, ire cumas. dum quamdiu ſupple nobis eſt canicies noua: ideſt prima: ideſt non pridem cœpta. & dum ſenecta eſt prima: ideſt in principio ſui. & recta: ideſt ſinens rectum incedere. & dum ſupereſt: ideſt reliquum eſt: vel reſtat Lacheſi.i. illi Parcæ ſeu Deæ fatali: quæ vitam hominum, quaſi e colo filum trahens paulatim deducit ad mortem: ſupple aliquid roboris. quod torqueat: ideſt carpat, aut attenuet: ſeu fuſo inuoluat. & dũ ego porto me meis: ideſt naturalibus pedibus. & hoc nullo bacillo: ideſt paruo & leui baculo ſubeunte.i. ſubingrediente vel ſuſtentante dextram. Cedamus: ideſt abeamus patria: nõ dicit patriæ: quia is patriæ cedit: qui & eam infeſtam & inimicam habet: Patria autem qui vltro abit. Arturius & Catulus perditi adulatores olim cornicines nunc potentiſſimi viuãt iſtic.i. in iſta noſtra patria. & maneant illi qui vertunt nigrum.i. opera ſua mala in candida: ideſt in bonorum apparatu, & ita recipiunt pro malis operibus mercedem bonorũ: Vel qui vertunt nigrum.i. fortunam aduerſam nigro lapillo deſignatam in candida.i. in bonam. vel qui opera imperatoris mala laudant vt bona. Quis.i. quibus facile eſt conducere ædem Romæ: licet magno conſtet: & flumina & portus vt maiore pretio locent vnde diuites facti ſunt. Item qbus eſt facile conducere eluuiem.i. voraginem, & cloacarum immundiciam ſiccandam.i. emundandam: quaſi dicat quorum tanta eſt auaritia vt velint: & tantæ apud imperatorem auctoritatis vt poſſint etiã in honeſtiſſimorum miniſteriorum habere gubernationem: vt videlicet ſine eorum conſenſu nemo aut cloacas ſeu latrinas audeat mundare: aut cadauera comburere. vnde ſubdit: Et quibus facile ſupple eſt conducere cadauer portandum ad buſta.i. ad vſtrinam: vbi defunctorum corpora comburebantur: & poſtea cineres in vaſculum (quod ab vrendo vrna dicitur) collecti cõdebantur in loco quem buſtum quaſi bene vſtum dicebant. qui autem tale munus habebant, dicebantur libitinarii. Et quibus facile eſt præbere caput vænale ſub haſta domina.i. cuius auctoritate preco vendit: & quæ dominos emptores facit. Poteſt autem dupliciter intelligi aut ſicut Mancinellus: vt ſit: Quibus eſt facile præbere ſuum caput vænale ſub domina.i. qui non timent, cum non ſint ſoluendo, aut ſoluere non poſſint pretiũ conductionis publicarum rerum vendi ſub haſta publica licitatione: aut qui tam auidi ſunt lucri, vt ſe vænales exhibeant: aut certe quibus facile eſt præbere caput ſeruorum vænale ſub haſta domina.i. qui etiã venditionibus publicis præſunt. Hi de qbus loquor Arturius & catulus qui ſup. fuerunt quondã cornicines.i. canẽtes cornu more hiſtrionico, dũ gladiatores, aut cõſimiles in arena exercebantur: non quidẽ Romæ: vbi petitiores erãt ſed in municipiis. vnde dicit: Et qui ſup. fuerũt quondam comites perpetui.i. cõtinui arenæ municipalis. i. gymnaſii: vbi laniſtæ, aut cęteri ludii ſeſe exercebant. & buccæ notæ.i. habẽtes buccas: quibus cornua inflabãt notas p oppida.i. loca clauſa mœnibus.i. edũt.i. diſtribuunt nunc munera ſupple gladiatoria.i. qui erãt miniſtri gladiatorum: nunc eorũ præfecti ſunt, & occidunt populariter: ideſt per populum & paſſim. & hoc tamen pollice vulgi verſo.i. fauore ſubtracto & in odium verſo. Quam ſentẽtiam Politianus. cxlii. ponit. Videtur tamen maior vis eſſe in ſententiã Calderini, qui intelligit verſo pollice vulgi.i. conciliato vulgo & populi fauore: quaſi dicat nũc tantum ſublimati ſunt: vt populus, etiam dum male populo faciunt, eis faueat: quia populus quiſtupet in titulis & imaginibus, vt Hora. dicit fortunã ſequitur. & ipſi reuerſi inde: ideſt ex populi cæde. conducunt foricas: ideſt latrinas purgandas. & cur nõ omnia ſupple faciant; & vilia, & ſublimia. cum ſint ſup. tales quales fortuna, quoties voluit iocularii.i. iocularibus & ſine ratione agere, extollit ex humili: ideſt ex re humillima: hoc eſt infima & humi ſita. ad magna faſtigia: ideſt ad ſummitatem & magnam altitudinem rerum: ideſt diuitiarum & honorum. Et quia ipſe talis non eſt: nec eſſe velit: ideo innuit ſibi Romę non eſſe locum. Vnde ſubdit quod ſequitur.

IOAN. Brit. ¶ Quid Romæ faciam? verba ſunt Vmbritii. ſ Mentiri neſcio: antipophora: ideſt nec ſimulare, nec diſſimulare noui: ſicq; conditionem ſæculi ſui taxat: quaſi aliter agi vita non queat. ſ Librum ſi malus eſt: aſſentari ſe dicit neſcire: quod multi in gratiam diuitum & nobilium faciebant: qui laudibus alienis delectati laudatores cõducebant & cœnis & muneribus, vnde Perſius: Calidum ſcis ponere ſumẽ Et comitẽ horridulũ trita donare lacerna. Et verum inquis amo, & verum mihi dicito De me quis populi ſermo? Hora. Laudato carmina vecors. Idẽ in poetria: Vt præco ad merces turbã q cogit emendas: Aſſentatores iubet ad lucrũ ire poeta Diues agris, diues poſitis in fœnore nũmis. ſ Et poſcere: per adulationem transcribendum: tanq̃ qui mirabiliter placeat. ſ Motus aſtrorum ignoro: vt poſſim futura prædicere. hoc aũt dicit vt oſtẽdat magnos & Chaldæos: q futuri cognitionẽ pſitebant & id genus hoies Romę gratia, & auctoritate apud omnes valere: ac per hoc dites fieri, vulgo.n. conſulebantur. vnde poeta in ſexta Satyra: Chaldæis, ſed maior erit fiducia. Quicqd dixerit aſtrologus credet a fronte relatum Ammonis. Horatius in odis: Nec Babylonios tentaris numeros.

¶ Funus promittere patris: iniquitatem oſtēdit filiorum ſui
temporis, qui mortem parentum multis plerūq; optabant
votis: inquirebantq; a diuinatoribus. Vnde Ouidius: filius
ante diem patrios inquirit in annos. ¶ Ranarum viſcera
nunquā inſpexi: vt ex iis aliquod pararem veneficium. ſicq;
oſtendit tale hominum genus in vrbe eſſe, & gratum & fa/
uorabile. Nam ex viſceribus ranæ: hoc eſt liene, iecinore, cor
de, lingua, & oſſiculo multa veneficia fieri poſſe tradit Pli/
nius libro trigeſimoſecundo. Nam inter alia docet ex oſſicu
lo, quod ſic in ſiniſtro latere amorem concitari, & iurgia ad
dito in potionem, Venerem alligatum ſtimulare. ¶ Ferre ad
nuptam: alii, inquit, internuntii ſint ad concilianda adulte/
ria: ego vero hoc nō fecero. Nemo enim erit adulter me mi
niſtro: ideſt ſequeſtro & medio. ¶ Mittit: munera intellige
& literas. ¶ Mandat: hoc eſt verba & mandata. ¶ Me mini/
ſtro: me auctore, conciliatore, & internuntio. Cicero in Læ
lio: Vt aut libidinis miniſtri, aut adiutores eſſēt ad iniurias.
¶ Fur erit: ideſt adulter. Nam & furtum adulterium ap/
pellatur. Propertius: Nolim furta pudica tori. ¶ Atq; ideo
nulli comes exeo: ſenſus eſt: Et quia tales inquit artes mi/
hi non placent: diſcedo ab vrbe nulli comes: ideſt ſine comi/
te: ac per hoc ſolus q̃ſi qui a cunctis repudier: tanq̃ mancus,
& tanquam corpus inutile extincta dextra: ideſt tanquam
homo iners: nullius pretii, nulliuſq; ingenii, vtpote qui no/
uas viuendi artes, vt cæteri non calleam: & ita quod animi
eſt, tranſtulit ad corpus. Extincta ergo dextra: ideſt extin/
ctis ingenii viribus. legendumq; eſt extincta dextra non ex/
tinctæ dextræ. ¶ Mancus: dicitur quaſi manu carens. ¶ Ni/
ſi conſcius: niſi qui ſecreta diuitis ſcelera nouit. ¶ Feruens:
coniunges feruens occultis & tacendis. ¶ Aeſtuat: agitatur
taceatne an proferat vſpiam. ¶ Nil tibi ſe debere putat: non
eris inquit gratus, neq; acceptus illis: quorum ſecreta hone/
ſta noueris. ſed tantummodo iis quorum ſcelera tibi nota
erūt. afficieris eni muneribus ne ſecreta eorū reueles. ¶ Ver
ri: ſenſus eſt: Ille erit carus viro ſcelerato & furi, q̃lis fuit Ver
res, qui poteſt furti eum accuſare. Nam Verres (vt dictum
eſt ſuperiore Satyra) quæſtor Siciliam per triēnium tenuit:
vbi libidinem, auaritiam crudelitatemq; exercuit. ſucceden/
te tandem Metello repetundarum poſtulatus eſt a Siculis.
Eam cauſam egit Cicero pro Siculis. Adhuc extant actio/
nes quæ Verrinæ appellantur. ¶ Tanti tibi non ſit opaci:
etſi, inquit, conſcii ſcelerum diuitis afficiuntur muneribus
vt taceant: tamen tu noli quærere vt diuitis ſecreta ſcias: ne
ſemper ſolicitus ſis: & nequeas dormire: veritus ne aliquan
do tibi obiiciat: ꝙ ea patefeceris: quorum eras conſcius.
Tagus ¶ Tagi. Tagus Hiſpaniæ eſt fluuius auriferas habens are/
nas. ¶ Opaci: vmbroſi propter arborum denſitatem in ripis.
Martialis: Aeſtus ſerenos aureo frangens Tago Obſcuris
vmbris arborum. ¶ In mare voluitur: defertur ex fluminum
profluuio. ¶ Vt ſomno careas: nam dormire nequit ſolici/
tus ne aliquo afficiatur incommodo a diuite. ¶ Præmia po/
nenda: quæ poſtea cogaris ei reddere. ¶ Timearis: ne eius
ſcelera patefacias. ¶ Amico magno: diuite & potente. Alibi
ante: Magni delator amici. ¶ Quæ nunc diuitibus: oſtendit
poeta in vrbe viros bonos non eſſe gratos: ſed tantummo/
do verſutos, aſſentatores, ſcelerū miniſtros, & id genus ho/
mines: ſed ſi quæras qui maxime grati ſint, ſunt inquit Grę
ci. Ii enim acceptiſſimi ſunt diuitibus, & tota ciuitas Gręcis
referta eſt. ¶ Quos fugiam: deuitem, habeam odio. ¶ Nec
Pudor pudor obſtabit: pudor inquit non me impediet quominus
aperte dicam, quæ ſentiam de Græcis. Eſt enim ita dictum
quaſi aliquis monuerit: non te pudebit tam inſolenter Græ
cos inſectari. Pudor autem eſt metus iuſtæ reprehenſionis.
Quiri/ ¶ Quirites: Romani. Nam qui orationem habebant ad po
tes pulum, Romanos Quirites appellabant a Curibus ciuitate
Quiri/ Sabinorum ſunt dicti Quirites: ex qua acciti Titus Tatius
tare & Numa Pompilius Romæ quandoq; regnantes. A Quiri/
tibus fit quiritare quod idem eſt quod clamare. quo vſus eſt
Apuleius & Plautus. ¶ Græcam vrbem mores Græcorum
q̃bus tota ciuitas corrupta eſt. Vnde ait inferius: Omnia no

uit Græculus eſuriens. ¶ Quamuis quota portio: quamuis
ſit minima pars gentis Grææ: ac ſi dicat: Græcorum vitia
adeo ſunt magna, vt vel pauca multitudo eorum poſſit etiā
vrbem corrumpere. ¶ Quota: minima. Plinius in tertio vbi
de Italia & Roma mentionē facit: Ipſi de ea iudicauere Grę
ci: genus in gloriam ſui effuſiſſimum: quotam partem ex ea
appellando Græciam magnam. Alibi Iuuenalis: Hæc quota
pars ſcelerum. Martialis libro octauo: Pars quota Partha/
ſiæ labor eſt mareoticus aulæ. Quotus item nomen eſt, Quotus
quod numerū refert, ſicut quot. Horatius: Tu quotus eſſe
velis reſcribe. Plinius libro vndecimo capitulo trigeſimo/
ſeptimo: Murium iecuſculis fibræ ad numerum Lunæ die/
rum in menſe congruere dicuntur, totidēq; & inuenire quo
tum eius lumen ſit. Martialis libro nono: Scis quota de liby
co littore puppis eat: ideſt quot naues eant. ¶ Fecis in con/
temptum eſt græcorū: quaſi dicat ſordidæ & viliſſimæ gen
tis. ſic & Plinius libro vigeſimonono. Medicos græcos fecē
appellat: Ne fecem quidem aut inſcitiam eius turbæ argua/
mus, ipſorumq; intemperantiam in moribus. ¶ Achææ: ſecū
dum gręcam declinationem dixit. Nam & Achiuū dicimus.
æ diphthōgo in i productam conuerſa, & u digama inter/
poſita. Eſt autem dictio deducta ab Achaia, quæ pars eſt Achaia
Peloponneſi incipiens ab Iſthmo. antea Aegialos vocaba/
tur propter vrbes in littore per ordinem diſpoſitas: αἰγια/
λος enim littus ſignificat.
¶ Quid Romæ faciam: quaſi dicat nihil cū nihil ſciam, aut ASCē
ſcire velim eorum. quæ nunc Romæ in pretio ſunt. ego ne/
ſcio mentiri ſicut faciunt adulatores & bonorum delatores.
& nequeo laudare librum, ideſt ſcripta diuitum. ſi eſt malus:
ideſt ſi ſunt inepta, & nequeo laudando librum malum po/
ſcere ipſum ab eo, qui eum fecit. ego ignoro motus aſtrorū
vt futura canam. & nec volo nec poſſum promittere liberis
ſupple funus: ideſt mortem patris diuitis. ſ. & rigidi. ego nū
quam inſpexi viſcera ranarum: quæ rubetæ dicuntur: vt in/
de venenum extraham. Alii norunt: ideſt nouerunt: quaſi di
cat ego non noui ferre .i. portare ad nuptam, quæ adulter
mittit, & quæ mādat. nemo erit fur me miniſtro: ideſt me mi
niſtrante, vel exiſtente miniſtro. atq; ideo ego nulli exeo co/
mes .i. non egredior cum aliquo ad malum facinus perpetrā
dum. & quia nemo Romæ iam bonū facit. ego ſum tanquā
ſupple eſſem mancus: ideſt cui membrum deeſt. & tanquā cor
pus non vtile: ideſt inutile dexteræ extinctæ: ideſt emortuæ
.i. cuius dextera eſt mortua. Quis nunc diligitur niſi cōſcius
.i. qui ſcit ſecreta facinora. Et cui animus feruens: ideſt inceu
ſus æſtuat: ideſt ardet, occultis & ſemper tacendis: quaſi di/
cat nemo eſt autē ſententioſe. dictum, ꝙ animus conſcii ar/
det. vel quia difficile eſt tacere: vel quia nota mala incitant
ad ſimilia. is qui fecit te participē: ideſt conſcium ſecreti ho/
neſti. nil: ideſt non aliquid: non putat ſe debere aliquid. Ille
ſupple erit carus Verri: ideſt furi diuiti ſicut Verres erat: q
poteſt accuſare Verrem tempore quo vult. omnis arena Ta
gi: ideſt fluuii Luſitaniæ ſeu Hiſpaniæ, qui aureas habet are
nas. opaci: ideſt denſi & turbulenti propter tales arenas: &
aurum quod voluitur in mare per Tagū & ſimiles fluuios.
non ſit tibi: ideſt non reputetur a te tanti ſupple pretii eſſe.
vt careas ſomno: quia conſcius tanti ſceleris. & vt triſtis ſu/
mas præmia ponenda: ideſt quæ merito deponi debeant. &
vt timearis ſemp a magno amico: ideſt vnde ea præmia ſum
pſiſti. timearis inquam ne eius ſcelera reueles. ego propera/
bo nūc fateri, quæ gens ſupple ſit acceptiſſima noſtris: ideſt
Romanis diuitibus. & quos ſupple homines ego fugiā ſup
ple, ſi eſſem diues vt illi præcipue: ideſt præter alios. fatebor
inquam nec pudor obſtabit: quāuis ſit dedecus ciuitati quæ
eſt patria mea o Quirites: ideſt o Romani. ego non poſſum
ferre: ideſt æquo animo tolerare vrbem græcam: ideſt roma
nam: vbi tot Græci, & fere omnes græco more viuunt.
quamuis quota portio: quaſi dicat minima portio fecis: ide
eſt turpiſſimæ gentis Achææ: ideſt Græcæ ſit Romæ: hoc eſt
pauci quidem Græci reſpectu aliorum obſcœnorum ſunt
Romæ, & tamen tota vrbs græciſſat.

¶ Iam

Iam pridem Syrus in Tyberim defluxit Orontes,
Et linguam,& mores,& cum tibicine chordas
Obliquas,necnon gentilia tympana ſecum
Vexit,& ad Circum iuſſas proſtare puellas.
Ite,quibus grata eſt picta lupa barbara mitra.
Ruſticus ille tuus ſumit techedipna Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone,aſt hic Amidone relicta,
Hic Andro,ille Samo,hic Trallibus,aut Alabandis
Aeſquilias,dictumq́ petunt a vimine collem,
Viſcera magnarum domuum,dominiq́ futuri
Ingenium velox,audacia perdita,ſermo
Promptus,& Iſæo torrentior.ede quid illum
Eſſe putes?quemuis hominem ſecum attulit ad nos
Grammaticus,rhetor,geometres,pictor,aliptes,
Augur,ſchœnobates,medicus,magus,omnia nouit
Græculus eſuriens,in cælum iuſſeris,ibit.
Ad ſummũ non Maurus erat,neq́ Sarmata, nec Thrax
Qui ſumpſit pennas,mediis ſed natus Athenis.

JOAN. ¶Iam pridem in Tyberim:non ſolũ inquit Græci in vrbẽ
Brit. venere:qui diuitibus ſunt acceptiſſimi:ſed etiam aliæ gẽtes
barbaræ ex Syria in vrbẽ nouos gentis ſuæ mores inuexe-
rũt:ſicq́ Vmbritius indignat̃ peregrinos gratiores eſſe:qui
nõ virtute,ſed nouis delitiis & artibus placeãt:ſimulq́ oſtẽ-
dit Romanos:ex quo ad ſummum diuitiarũ culmen perue-
nere in omnẽ ita luxum pro-
rupiſſe:vt ex pelegrinis om-
nia etiam voluptatem blan-
dimenta perdiſcerent. vnde
in ſequentibus: Prima pere-
grinos obſcæna pecunia mo-
res Intulit: & turpi fregerũt
Oron- ſæcula luxu. ¶Orontes: hoc
tes eſt ipſi Syrii,qui ad Oron-
tem habitant. Eſt enim flu-
uius,qui Syriam ab Antio-
chia diuidit. dictus ab Oron
te,qui primus eum ponte iun
xit. Legendumq́ eſt Syrius
non Syrus.prima enim corri
pitur. Tibullus: Alba pale-
ſtino ſancta columba Syro.
Et ante Iuuenalis:Quod nec
in Aſſirio pharetrata Semi-
ramis orbe. Sirius vero cum
ꝓ ſidere ponitur primam ha-
bet longam. Virgi. Tum ſte-
riles exurere Sirius agros.
¶Tyberim: Romam ſcilicet.
¶Linguam:ſermonem Syriũ
quem diſcant Romani.¶Et mores:ſcilicet patrios.¶Et cum
tibicine chordas Obliquas: & inſtrumenta muſica,quibus
placeant.Nam per chordas obliquas intelligimus citharam:
cui chordæ intenduntur obliquæ: ideſt obtortæ: aut obli-
quæ pro forma citharæ:vt oſtendat non ſolum tibię,ſed &
citharæ cantũ a barbaris introductum.Citharœdi.n.apud
Romanos extitere.qui lyras ſeptichordes eburneas,& quæ
barbita dicunt̃,intendebãt.Dionyſius.¶Tympana gẽtilia:
Gẽtilis quibus domi ſuę vtunt̃.Nec gentilis dicit̃ eiuſdẽ gentis: vt
hoc in loco.gentiles item dicuntur(auctore Cicero. in topi
cis)qui inter ſe eodem ſunt nomine ab ingenuis oriundi:
quorũ maiorum nemo ſeruitutem ſeruiuit: & qui capite di-
minuti non ſunt.¶Iuſſas proſtare puellas: præter alia inquit
turpia in urbem etiam inuexerunt puellas quæſtuarias,quæ
proſtant ad Circũ maximum:vbi ædificium erat ad id accõ
modatum.Propertius in.ii.lib. Et quas Euphrates,& quas
Proſta- mihi miſit Orontes Me capiãt:nolim furta pudica tori.Pro
re ſtare autem dicitur mulier,quæ turpitudine corporis quæ-
ſtum facit.¶Ite:cũ indignatione legendum:Ite vos ad libidi
nandum:quibus gratæ ſunt meretrices iſtæ barbaræ.vel ite
vos ad ſpectandas puellas meretricias ſaltantes:qui delecta-
Lupa mini ludis.¶Lupa:meretrix,quaſi quæ ad rem non minus ſit
auida, q̃ lupa ad cibum.¶Barbara: non græca,ſed Syria.
Mitra ¶Mitra picta:ornamentum erat capitis non modo Lydio-
rum & Phrygum,ſed & Aſſyriorum. Herodotus loquens
de Aſſyriis:Aſſyrii capita crinita habentes mitris redimũt.
Virg.de Phrygibus:Et nunc ille Paris cum ſemiuiro comita
tu Meonia mentum mitra,crinẽq́ madentem Subnixus ra-
pto potit̃,Ait Seruius pileum fuiſſe curuũ,de quo penderet
buccarũ tegmen.¶Ruſticus ille tuus.ſ.Romanus,qui ſupe-
rioribus ſæculis ſumma frugalitate viuebat,& agricolatiõi
intentus erat.ducta origine(vt diximus)a paſtoribus.¶Sũ
mit rechidipna.i.in gymnaſiis verſatur & palæſtra,vbi ſu-
mit rechidipna.i. veſtes peregrinas poſt exercitationem cũ
deſudauit.Sicq́ indignatur contagione Grçcorum,Syrio
rumq́ Romanã iuuentutẽ corrumpi,in Gymnaſiiſq́ exer-
ceri:vbi(auctore Pli.lib.xxxv.cap.xii.)animorũ vires perde
rentur.ita enim ſcribit de mollicie paleſtræ.Plura de hac par
te nõ ſum dicturus,non Hercules magis,q̃ de terræ vſu in

ceromatis,quibus exercendo iuuentus noſtra corpora,vi-
reſq́ animorum perdidit.¶Rechedipna:veſtis eſt de qua Reche-
mẽtionem facit Atheneus lib.vi.dipnoſophiſtõ,cum de pa dipna
raſitis loquitur.Plutarchus itẽ mentionem facit in ſympo-
ſiacis.In quodã codice eſt Trechedipna.¶Quirine:Romu-
le,de quo ſupra: In valle Quirini.¶Et ceromatico.i. vncto Cero-
ceromate.eſt enim vnguentũ ma
athletarũ.fit ex oleo & terra
in ſpeciẽ luti: quod oſtendit
Seneca ad Lucilium loquens
de via lutoſa: Tantũ luti to-
ta via fuit,vt poſſum videri
nihilominus nauigaſſe. To-
tum athletarum fatum in il-
lo die perpetiendum fuit. A
ceromate nos baphe accipit
in crypta neapolitana. A ce-
romate igitur a luto per ſimi
litudinem. Martia.lib.v. Et
caſtigatũ libycæ ceroma pa-
læſtræ.i. ipſe palæſtrita An-
tæus ceromate punctus ca-
ſtigatus eſt ab Hercule.De ce
romate intellexit. Plini.xiiii.
loquens de ebrietate vitan-
da:Ad hęc pertinent peregri
næ exercitationes,& voluta
tio in cœno,ac pectoroſa cer
uicis repandæ oſtẽtatio. qui
bus verbis athletarum certa-
men deſignauit.nam athletæ
(vt diximus)luto:ideſt terra oleo miſta vngebantur. quo-
rum mos erat ceruicem dilatare,pectus exporrigere. vnde
illud eſt quod ſequitur: Et longum inualidi collum ceruici-
bus æquat Herculis Antæum procul a tellure tenentis.
¶Niceteria:inſignia victoriæ pugilum: qui in Gymnaſio Niceta-
alios viciſſent. νίκη enim victoriam ſignificat.¶Hic alta:te- ria
dit ad Græcos,quos ait ex diuerſis Græciæ locis in vr-
bem venire,inſerentes ſe domibus diuitum: vbi aſſentatio-
ne,aliiſq́ artibus ſe gratos reddunt.¶Sicyone:Sicyon vrbs Sicyon
eſt Achaiæ.item vrbs in Laconia:vnde Laconia dicta eſt Si
cyonia. inſula eſt etiam in mari Aegæo contra Epidaurum:
quam altam eſſe & eminentem docet Plinius.¶Amidone: amydõ
Amidon inſula eſt inter Sporadas,& ciuitas Peoniæ.¶An- andros
dro:Andros inſula eſt ex Cycladibus cum oppido eiuſdem
nominis.dicta poſtea Cauros,deinde Antandros.¶Samo: Samos
Samos inſula in mari Icario.vbi Iuno maxime colebatur. Trallis
¶Trallibus:Trallis oppidum Phrygiæ,a quibus fit poſſeſſi
uum Trallianus. Cicero in oratione pro Flacco: Vidi ego
in quodam iudicio nuper Philodotum teſtem Trallianum;
Ex autem terræ motu cõſederunt eo anno:quo Cornellius
Gallus Foroiulienſis propria manu ſe interemit.¶Alaban- alabãda
dis:Alabanda oppidum Ioniæ:quam Apollonius molon ci-
ſtam inuerſam appellauit ſcorpionum plenam. Nam eorum
illic eſt copia.homines ſunt molles,& pſaltrię multæ: vt ſcri
bit Strabo.ab Alabandis poſſeſſiuum fit alabandenſis. Ci-
cero in epiſtola ad Thermum.Quare peto a te,& eos & ala
bandenſes iubeas ecdicos Romam mittere.fit etiam alaban
dicus:vt eſt apud Plinium libro.xxxvii.cap.ſeptimo de car
bunculis:alabandicos in orthoſia caute naſcentes. Victru-
uius uero libro ſeptimo alabãdos vocitat.¶Aeſquilias:ideſt
collem æſquilinum.Nam in vrbe ſeptem fuere colles. de qui-
bus ſic Tibullus: Carpite nunc tauri de ſeptem montibus
herbas. Aeſquiliæ dictæ ſunt ſecundum Varronem,aut ab æſqliæ
excubiis regis,aut ꝙ excultæ ſint a rege Tullo.vnde Oui-
dius in Faſtis: Adde ꝙ excubias vbi rex Romanus agebat:
Qui nunc Aeſquilias nomina collis habet. ¶Collem a vi-
mine: ideſt Viminalem denominatum a Ioue Vimineo: ꝙ Vimina
ibi aræ ſint,& ibi nata Vimina fuerint. Feſtus Pompeius lis
ait portam Viminalem & collem appellari: ꝙ ibi Vimi-

num fuiſſe ſiluā videatur. ¶ Viſcera magnarum domuū: appoſitio eſt: hoc eſt qui artibus ſuis in diuitum familiaritatem ſe inſinuant, eorumq; ſecreta condiſcunt. ¶ Dominiq; futuri: tam callidi inquit ſunt, vt a diuite in amicitiam & familiaritatem recepti: quaſi domini omnia in domo moderentur. ¶ Ingenium velox: ad omnia ſolers & promptum. ¶ Torrentior Iſæo. vberior: copioſior. ſumptum a torrente, qui magna fertur aquarum vbertate. Nā Iſæus orator fuit. de quo Plinius in epiſtolis ad nepotem ſecundo libro: Magna Iſæū fama præceſſerat, maior inuentus eſt, ſumma eſt facultas, copia, vbertas, dicit ſemper ex tempore & cætera. fuit item Iſæus alter præceptor Demoſthenis. ¶ Ede qd illum? hoc quaſi argumenti loco poſitum ad probandum q̄ verſuti ſint Grçci ad omnia. Ait ergo: Dic quid cenſes: ſcilicet eſſe græcum hominem: quaſi dicat: tam aſtutus tamq; vafer eſt: vt nulla ſit prorſus ars, quam ipſe non profiteatur. ſecum enim attulit omnem hominem: ideſt omnia profitetur: quæ homo poſſit facere & ſcire. Erit enim grammaticus, rhetor. vnde eſt illud apud Senecam in ſecundo controuerſiarum: Hoc autem vitium aiebat Scaurus a græcis declamatoribus tractum: qui nihil & non promiſerint ſibi & penetrauerint.

Grāmaticus ¶ Grammaticus: ſubaudi eſt. grammaticus autem circa curam ſermonis (vt ſcribit Seneca) verſatur. & ſi latius euagari vult circa hiſtorias: iam vt longiſſime fines ſuos proferat circa carmina.

Rhetor ¶ Rhetor: qui rhetoricam docet, & qui præcepta artis tradit.

Orator Orator vero qui ſecundum prçcepta agit.

Geometres ¶ Geometres: primæ eſt declinationis. Eſtq; is qui numeros, menſuraſq; perſequitur, & ſupputat, qua ratione conſtent cæleſtia, quç illis ſit vis, quæue natura. vnde Horatius de Archyta Tarentino geometriæ perito: Te maris & terræ, numeroq; carentis arenæ Menſorem cohibent Archyta.

Aliptes ¶ Aliptes: is erat qui deſcendentes in balnea, quiq; paleſtritas in Gymnaſio vngebat. ab ἀλείφω: quod eſt vngo, vellebatq; alas. vnde Seneca ad Lucilium: Aliptum cogita tenuē & ſtridulam vocem: quo ſit notabilior ſubinde exprimentē: nec vnquam tacentem: niſi dum vellit alas: & alium pro ſe clamare cogit. Cicero ad Lentulum oſtendit vnctiones illas ſolitas fieri ab Aliptis ad corroboranda corpora, cum ait: Sed vellem non ſolum ſalutis meæ quemadmodum medici: ſed vt Aliptæ eſt, virium & coloris rationem habere voluiſſent.

Augur ¶ Augur: qui futura prænoſcit ex auium obſeruatione. Vnde aliqui ab auium garritu ductum putant: alii vero ab augendo. Ouidius: Sancta vocant auguſta patres auguſta vocantur Templa ſacerdotum rite dicata manu. Huius & augurium dependet origine verbi: Et quodcunq; ſua iugiter auget ope.

Schœnobates ¶ Schœnobates: ille dicitur, qui per funes ambulat. σχοινος enim funem ſignificat: & βαινω aſcēdo, & vado. Latini vero funābulum dixere. qua dictione vſus eſt Terentius in Hecyra: Funambuli expectatio acceſſit. Et populus in funambulo animum occuparat. primus Meſſala vſus, & iam pro latina recepta pro funambulo dixit Apuleius

Funerepus funerepum. vnde vbiq; apud ipſum pro funepeus ſiue funereplus, correximus funerepus. vt dictio ſit deducta a fune & repo. quod ita ſcribendum ſit innuit Apuleius in primo Floridorum: vbi ſcriptum eſt Funereplus pro funerepus: vt omnino funerepos appellemus & non funepeos: cum a fune & repo deducatur. ſicut dicimus funambulum a fune & ambulo, & pinnirapum a pinna & rapio: buſtirapum a buſto & rapio. quo vſus Plautus in Pſeudulo. Fœdifragum a fœdere & frango. Legirupam a lege & rumpo, quo idem Plautus vſus eſt in Pſeudulo.

Magus ¶ Magus: lingua Perſarum magus eſt, q nostra ſacerdos, qui rite ſciat & calleat leges cerimoniarum, ſas ſacrorum, ius religionum, Siquidem Magiam Plato interpretatur artem eſſe Diis immortalibus acceptam, colendi eos ac venerandi pergnaram piam, ſcilicet & diuini ſcientem, iam inde a Zoroaſtre & ormace auctoribus ſuis nobilem, Cælitum Antiſtitam, quippe inter prima regalia docetur: nec vlli temere inter Perſas conceſſum eſt magum eſſe haud magis q̄ regnare. Et Cicero in primo de diuinatione: Et in Perſis augurant & diuinant magi: qui congregantur in fano commemorandi cauſa: atq; inter ſe alloquendi. Nec quiſquam rex perſarum poteſt eſſe: qui non ante maiorum diſciplinam, ſcientiamq; perceperit. More vero vulgari is proprie magus exiſtimatur, qui cōmunione loquendi cum Diis immortalibus ad omnia, quæ velit incredibilia quadam vi cantaminū polleat. Hæc ex prima Apuleii Apologia. ¶ Græculus eſuriens: Græculus, inquit, premente rerum egeſtate omnium rerum ſcientiam profitebitur. ¶ In cælum iuſſeris, ibit: affirmabit etiam (ſi iubeas) ſe in cælum volaturum: hocq; dicit reſpiciens ad Dçdalū Athenienſem: qui (vt diximus prima Satyra) volauit per aerea, ſibi & filio Icaro fabricatis alis. ¶ Ad ſummam: ad collectionem: ad concluſionem. Sic Cicero in epiſtolis: Summa huius epiſtolæ hæc eſt. Plini. ad Septitium clarum: Potes cœnare apparatius apud multos, nuſquam hilarius, ſimplicius, incautius, in ſumma experire. ¶ Non Maurus erat: vult pbare exemplo Dædali facile eſſe Græco volare in cælum.

¶ Maurus: Mauritania poſita eſt in extrema parte Africæ occidentē verſus, vbi mons eſt Atlas. Mauritania

¶ Sarmata: Latini Sarmatas appellant, quos Græci Sauromatas, populi ſunt Scythiæ, loca iuxta Tanaim & Meotidem paludem incolentes. de quibus ante.

¶ Thrax: Thraces populi ſunt ſeptentrionales: quorum pleriq; trans amnem Strymonem vſq; ad ponticum hoſtium, atq; Aemum montem habitant. Quidam etiam in propontide ſiti: pleriq; vero ad Helleſpontum, de quibus abunde Strabo libro. vii. Thraces

¶ Qui ſumpſit pennas: ideſt Dædalus, de quo ſupra: Et mare percuſſum puero, fabrumq; volantem.

¶ Iam pridem in Tyberim: continuat eundem ſermonem. AS C. Orontes: fluuius ille Syrus: ideſt fluuēs in Syria, defluxit Tyberim fluuium romanum: hoc eſt mores ſyrorum traducti ſunt Romam per ſeruos. Nam Syrus vexit ſecum linguam ſyrorum & mores & chordas obliquas cithararum cum tibicinæ, necnon: ideſt etiam, tympana gentilia: ideſt gētis ſuç propria. & vexit ſecum puellas iuſſas proſtare: ideſt pro foribus ſuis ſtare ad meretricium ſuum quæſtum ad Circum in fornicibus, ſ. Ite: ideſt diſcedite a me, & ab omnibus honeſtis romanis. quibus grata: ideſt accepta eſt lupa. i. meretrix. barbara: ideſt peregrina & barbaris moribus. picta mitra: ideſt habens mitram in capite pictam more gentis patriæ ſuæ. O Quirine: ille tuus ruſticus, qui colit rura populi tui ſumit nunc rechedipna: ideſt peregrinas veſtes, quibus in gymnaſiis vtebantur. & fert: ideſt geſtat. collo ceromatico. i. vnguento tali perfuſo. niciteria. i. premia relata ex victoria. hic i. aliquis viliũ hominū ſupple petit Aeſquilias: ideſt collem illum Romæ. & collem dictum a Vimine: ideſt Viminalē, & hoc Sicyone: ideſt ciuitate illa Achaiç relicta hic: ideſt alius. Amidone ciuitate Peoniæ relicta. hic: ideſt alius: Andro illa inſula relicta. & ille. i. alius. Samo illa inſula relicta hic: ideſt alius. Trallibus illa vrbe Cariæ: aut Alabādis illa vrbe minoris Aſiæ ſupple relictis. petunt inquā Aeſquilias: & Viminalem collem vbi multi diuites habitabant, exiſtentes futuri viſcera. i. inteſtina: quāuis viſcera ſint quæuis caro intra cutem: & futuri domini magnarum domuum. Ede: ideſt eloquere: dic expreſſe quid putes ſupple eſſe illum: cui ſupple eſt ingenium vellox: & audacia perdita: ideſt per quam ipſe perditus dicitur. & ſermo promptus: ideſt paratus & expeditus. & torrentior: ideſt abundantior in fluxu Iſæo oratore illo clariſſimo & prōptiſſimo. talis ſupple attulit ad nos quelibet hominem: ideſt ſeipſum: qui eſt omnis homo: grāmaticus: rhetor: geometres: pictor: aliptes: ideſt vnguentarius: augur qui garritum auium obſeruat: ſchœnobates ſuper cordas ambulans: qui ideo aliquando a latinis funambulus dicit medicus: magus: omnia enim nominat ſecundum iactantiam ſuam. Grçculus. i. homo Græcus. eſuriens ibit in cælum, ſi ſup. iuſſeris. Ad ſummā: ideſt vt ſummatim dicam & vno verbo explicem. non erat Maurus, neq; Sarmata: neq; is qui ſumpſit pennas erat Maurus: aut Sarmata. i. Dædalus vel Icarus filius eius non erat Maurus: neq; Sarmata nec qui ſumpſit pennas: ideſt volauit, ſed natus eſt in mediis Athenis vbi philoſophi plurimi.

¶ Horum

Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit? fultuſq; toro meliore recumbet
Aduectus Romam, quo pruna, & coctana vento?
Vſq; adeo nihil eſt, quod noſtra infantia cælum
Hauſit Auentini baca nutrita Sabina?
Quid quod adulandi gens prudentiſſima, laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum inualidi collum, ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul a tellure tenentis.
Miratur vocem anguſtam, qua deterius nec
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito,
Hęc eadem licet & nobis laudare, ſed illis
Creditur, an melior cum Thaida ſuſtinet, aut cum
Vxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo, mulier nempe ipſa videtur,
Non perſona loqui, vacua, & plana omnia dicas
Infra ventriculum, & tenui diſtantia rima.

IOAN. Brit.

¶Horum ego non fugiam conchylia: inter alias cauſas ſui ab vrbe diſceſſus vnā hanc pcipuam eſſe oſtendit: q neq̄ ferre Græculos, q nuper ex Græcia aduecti ita ſuis artibus locupletati ſunt: vt nunc inter primores vrbis habeant. Nam purpurati incedunt: priores ēt teſtamenta ſignant: honoratiore loco diſcumbunt. ¶Conchylia: hoc eſt veſtes conchyliatas: quibus induti in publicū procedunt tanq̄ nobiles Romani. Nam conchylium piſcis eſt ex genere cōcharum, ſicut purpura & murex. ex his autem piſcibus eliciebat liquor ille tam pretioſus ad tingendas veſtes, Iulius Cæſar (vt ſcribit Tranqllus) cōchyliatę veſtis vſum ademit, niſi certis pſonis & ætatibus. Plinius lib. ix. Cōchylia & purpuras omnis ora atterit: quibus eadē mater luxuria paria pene etiam margaritis pretia fecit & infra: Concharum ad purpuras, & conchylia eadē quidem eſt materia. Alibi in quinto: mētionem faciens de Tyro: Nunc omnis eius nobilitas conchylio atq; purpura conſtat. Conchylium etiā capimus pro omni piſce concha cōtecto. Seneca libro. xiiii. epiſtola prima: Quantulum ex tot conchyliis tam longe aduectis per iſtum ſtomachum inexplebilem labitur. Ergo per conchylia veſtes intellige conchyliatas & purpureas. ¶Me prior ille: ſumma indignatione pnunciandum. ¶Signabit. ſ. teſtamenta. ¶Fultuſq;: ſuſtentatus. ¶Meliore toro: meliore & honoratiore parte triclinii. Nam poſita menſa conuiuæ duobus aut tribus lectis diſcumbentes epulabant. Vnde nō ſolum lectos ipſos: ſed & locum & Biclinium & triclinium appellauere vbi comedebāt a numero lectulorum. κλίνη .n. lectum ſignificat. ¶Aduectus Romam: cauſas vndiq; colligit indignationis: q. ſ. Romā non venerint honeſto aliquo negocio aut nauigio: ſed vt rerum vilium mercatores, & illiberalis lucri ſectatores. venerunt. n. inquit Romā eo vēto. i. ea naue, qua pruna & coctana aduecta ſunt: ac ſi dicat onerata & plena vilium mercium, quales ex Syria vehuntur: vn̄ pruna Damaſcena & coctana veniūt: nō autē Romæ nati ſunt. Sic Papinius in Siluis lib. ii. de Glaucia puero loquitur: Nec miſtus phariis venalis mercibus infans. ¶Pruna: intellige damaſcena: quæ ex Damaſco vrbe Syriæ ſicca vehebātur. De quibus ſic Plinius libro tertiodecimo: Syria peculiares habet arbores. In ficorum autem genere caricas & minores ei⁹ generis, quæ coctana vocāt. Itē pruna in Damaſco mōte nata. Martialis de coctanis: Hæc tibi quæ torta venerunt condita menta: Si maiora forēt coctana, ficus erāt. ¶Vſq; adeo nihil eſt: antipophora: quaſi aliqs dixerit: nonne prodeſt vos eſſe natos Romæ? & ipſe reſpōdeat: vſq; adeo nihil eſt. i. minime quidem prodeſt. i. in tantum nihil eſt. ¶Hauſit cælum Auentini: nutrita ſit Romæ vbi collis eſt Auētinus. partem poſuit pro toto. eſt autem Auentinus dictus ſecundum Varronē: aut ab auibus, q eo ſe a Tyberi ferrent: aut a rege Auētino Albano, qui ibi ſepultus fuit: aut ab aduentu hominum, quod commune ibi Latinorum templum fuerit: aut ab aduectu. Nam olim paludibus mons erat ab reliquis diſcluſus. ¶Baca ſabina: cibis italicis: at p hoc Romanis. vt ſit ſpecies pro genere. Sic Horatius: Quod mare Dauniæ non decolorauere cædes. i. cædes italicæ: ac per hoc Romanæ. per bacam autem intellige omnem fructum, omneq; eſculentum. Nam appellatione bacæ intelligimus fructus: qui in arboribus diſperſius & rarius naſcuntur: vt ſunt fructus lauri, fructus oleæ, corni, loti, myrti, lentiſci, ſimiliumq;. ¶Sabina: nā Sabini & Romani cōmune habuere imperium. Vnde Romani Quirites ſunt appellati, de quibus ſupra. ¶Quid: ſubaudi dices ſi aliud de Græcis grauius addidero: q ſcilicet artificio adulationis, quo nihil eſt turpius, omnes excipiunt & fallaces ſunt, de quibus ita Cicero ad Quin. fratrem in ſecūdo volumine ad Atticum: Atq; etiam e Græcis ipſis diligenter cauendæ ſunt quædam familiaritates præter hominum perpaucorum: ſi qui ſunt vetere Græcia digni. Sic vero fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute ad nimiam aſſentationem eruditi &c. ¶Et longum inualidi collum: hoc ſumptum eſt ex Athletis: quibus mos erat in Gymnaſiis collum dilatare. Vnde Seneca libro ſecundo epiſtolarum ad Luciliū: Stulta eſt enim mi Lucili & minime conueniens literato viro occupatio exercendi lacertos: & dilatandi ceruicem: ac latera firmandi. Plinius libro xiiii. capi. vltimo loquens de ebrietate vitanda ſic ſcribit: vt ante diximus: Ad hæc pertinent peregrinę exercitationes, & volutatio in cœno, ac pectoroſa ceruicis repandæ oſtentatio. ¶Aequat: Græcus, inquit, adulando: collum etiā inualidi amici æquat. & comparat Herculi, qui collum dilatabat, cum Antæum lacertis apprehenſum ſublimem teneret: vt dicat per adulationem virum ēt imbecillum per omnia Herculi fortiſſimo ſimillimum. ¶Antæum: nam Hercules ſecundum laborem conſumans, Antæum filium terræ in Libya hoſpites palæſtra ſuperantem occidit. Nam is cum ab Hercule in palæſtra ſuperaretur, ſimulato caſu terram matrem ſuam manibus cōtingebat: a qua vires ei ſuggerebant. Hoc cognito Hercules amplexibus hominem ita reuinxit: vt nec manibus: nec pedibus terram contingeret: ſicq; coactus eſt animam reddere. ¶Miratur: plus eſt q̄ ſi dixiſſet laudat. ſic enim aliena facta qui aſſentantur, mirantur tanq̄ præclara quædam & noua. Sic Terentianus ille Gnato: Et eoꝝ ingenia admiror. ¶Vocem anguſtam: exilem non claram, veluti ſuffocatam. ¶Qua deterius: nam talis vox maxime damnabatur, de qua ita ſcribit Quinti. lib. xi. Vox autem vltra vires vrgenda non eſt: nā & ſuffocatur ſæpe: & maiore nixu minus clara eſt. & interim eliſa in illum ſonum erumpit: cui Græci nomen ab immaturo gallorum cantu dederunt. qđ autem nomen dederint Græci adhuc quærendum eſt: licet non defuerint qui interpetati fuerint βραγχον. i. raucitat. quod cum auctoritate careat, ſatiſq; inſipidum ſit, nullo modo probandum ducimus. ¶Ille: ſcilicet Gallus. ¶Quo marito: nam gallinarum eſt maritus. ¶Hæc eadem: antipophora, poſſumus, inquit, & nos hæc facere quæ faciunt Græci per aſſentationem: ſed nobis non tam creditur q̄ illis: ac per hoc inquit: non tam apti ſumus ad aſſentandum. ¶An melior: cū interrogatione legēdum: qua oſtēdit ad oīa eſſe aptiſſimum Mimum, ſiue meretricis perſona, ſiue matronæ. ſiue Deæ ſit ſuſtinenda in actioe fabularum. ¶Thaida: perſonam meretricis, qualis eſt apud Terentium. ¶Agit: nam agi proprie dicuntur fabulæ: q cum in ſcænis repreſentantur: non ſine & mentis & corporis agitatu pronunciantur. Vnde actor, qui geſtum vultus & corporis agit: vnde tum ipſa pronunciatio, tum oratio quæ habetur, tum oratio ſcripta actio appellatur. Cicero actionem alias quaſi ſermonem, alias eloquētiam quandam corporis dicit. Idem tamen duas eius partes facit: quę ſunt eædem pronunciationis vocem atq; motum. Quintilianus lib. xi. Pronūciatio a pleriſq; actio dicitur: ſed prius nomen a voce, ſequens a geſtu videtur accipere. ¶Comœdus: is eſt qui fabulas agit. Comicus qui ſcribit, ſic Tra-

Cōchylium
Purpura
Murex
Antæi fabula
Carica
Coactana
Auentinus
Agere
Baca
Actio

Nec tamen Antiochus,nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles,aut cum molli Demetrius Hœmo,
Natio comœda eſt,rides? maiore cachinno
Concutitur, flet ſi lachrimas aſpexit amici,
Nec dolet,igniculum brumæ ſi tempore poſcas,
Accipit endromydem,ſi dixeris æſtuo,ſudat.
Non ſumus ergo pares,melior qui ſemper,& omni
Nocte,dieq; poteſt alienum ſumere vultum,
A facie iactare manus,laudare paratus,
Si bene ructauit,ſi lectum minxit amicus,
Si trulla inuerſo crepitum dedit aurea fundo.
Præterea ſanctum nihil eſt,& ab inguine tutum,
Non matrona laris,non filia virgo,neq; ipſe
Sponſus leuis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum ſi nihil eſt,aulam reſupinat amici.
Scire volunt ſecreta domus,atq; inde timeri.
Et quoniam cœpit græcorum mentio,tranſi
Gymnaſia, atq; audi facinus maioris abollæ.
Stoicus occidit Baream delator amicum,
Diſcipulumq; ſenex,ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapſa eſt penna Caballi.

gœdus & Tragicus. ¶ Doridæ: perſonam Doridis Deæ marinæ. Doris Nam Doris Oceani & Tethyos fuit filia, vxor autem Nerei. ex quo peperit Thetidem Achillis matrem. omnium Palliolū etiã nympharum mater dicitur. ¶ Nullo palliolo, cultam: ornatã nullo velamento. Nam Deę marinæ nudæ fingebantur Statius in. ii. lib. ſiluarum: Nudamq; per vndas Dorida monta ni cupierit prend re Panes. palliolum autem cõmunis ẽ veſtis, tam virorum q̃ mulierũ. Martialis: Hanc volo q̃ facilis, quæ palliolata vagatur. idẽ alibi: Succida palliolo vellera quinq; petit. Suetonius in Claudio: Palliolat⁹ nouo more præſedit. vnde palliolatim aduerbium quo uſus eſt Plautus: Palliolatim amictus ſic inceſſi ludibundus. Caper grammaticus oſtendit velũ fuiſſe capitis cum ait Vir ducit, mulier nubit, quia pallio obnubit caput ſuum genasq; Lampridius ſcribit: Matronas regias contentas eẽ debere vnico pallio auro ſparſo. Flauius vopiſcus in Aureliano: His accedit ꝙ ex palliolo purpureo: quod ſoli ſui tpis iperator obtulerat ſacerdos mulier crepũdia filio feciſſe phibetur. ¶ Mulier nempe ipſa videt: adeo bñ inqt: mulieres reddit Gręc⁹: vt putes mulierẽ ipſam eẽ quæ loquat nõ pſonatum mimũ. Nã mimi, quo liberius omnia peragerẽt, pſonas induebant. Tranqllus in Nerone: Tragœdias quoq; cãtauit pſonatus Heroum, Deorũq;, item Heroidum ac Dearum perſonis effectis ad ſimilitudinẽ oris ſui. Eſt autẽ pſona velamentũ oris dicta a perſonãdo: ꝙ facit vocẽ clareſcere & reſonare. Vox enim nõ vaga, neq; diffuſa in vnum tantũmodo exitũ collecta, coactaq; magis canoros, claroſq; ſonit⁹ facit. Lege Gel-

Prrſonę lium. Aeſchylus eam primus inuenit. Horatius: Poſt hũc perſonæ, pallæq; reptor honeſtæ Aeſchylus: & modicis inſtrauit pulpita tignis. ¶ Vacua & plana: tam bñ inquit pſonam mulieris ſuſtinet: vt nõ ſolũ voce: ſed etiã toto corporis habitu videat mulier. Nã veretrum ita habet depreſſum & planum: vt viri formã habere nõ cenſeat. Rñdet autẽ iis, qui poſſent dicere quomodo poteſt pſonã Doridis nudę ſuſtinere: cũ ſexum maſculum occultare nequeat. immo inqt pbe. Nam ita plana & vacua habet omnia iter femina: vt mulier indubitãter cenſeri poſſit, niſi tenuis deſit rima. ¶ Infra ventriculum: infra ipſum ventrẽ vbi pubes eſt. ¶ Diſtantiaq; tãtummodo diſtant a ſexu fœmineo paruula rima: quaſi dicat genitalia viri per omnia ſimilia ſunt genitalibus mulieribus: cum ſint admodum depreſſa: & inter femina abſcondita: niſi ꝙ in mulieribus tenuis eſt rima.

ASCĒ. ¶ Horum ergo &c. Pergit Vmbricius recitãdo ineptias & vitia intolerabilia viliſſimorum hominũ: qui p adulationem & nefas ad diuitias & dignitatẽ puenerũt: & dicit. nõ fugiam .i. debeã nõ fugere. q. d. maxime. conchylia. i. cõchyliatam veſtem. horum videlicet uiliſſimorum hominum: qui qa mollibus & pcioſis induuntur, volunt bonis viris pferri. vnde ſubdit. ille. i. notiſſimus cornicẽ & hiſtrio: ſignabit ſup. teſtamẽtum prior me. i. priuſq̃ ego vbi in teſtimonium vocati fuerimus, & ipſe fultus. i. ſuſtentatus & molliter ſedens recũbet in meliore toto. i. hẽbit honeſtiorem recubitũ in conuiuiis q̃ ego ille inq̃ aduectus. i. qui aduectus eſt vęnalis ex Syria Romã: eo ſup. vẽto quo coctana. i. fici minores & pruna q̃ in Damaſco monte ſup. aduehunt vel aduecta ſunt. Vſq; adeo. i. itantum eſt. i. reputãtur a Romanis, nihil. i. nullius momẽti: ꝙ noſtra infantia nutrita baca. i. fructu minute arborũ non denſe creſcenti: vt ſunt bocæ oliuarum & cornorum. ſabina. i. e ſabina Romã vænali allata. hauſit cęlum. i. concepit aerem & ſpiramẽtũ Auẽtini ſup. collis. i. ꝙ nos nati & nutriti ſumus in ciuitate Ro. quia illi aduentitii ſerui & hiſtriones pferuntur nobis antiqs ciuibus & ingenuis, ingenueq; in ciuitate Romana educatis. qd ſup. dicã: q gens prudẽtiſſima. i. peritiſſima adulandi laudat ſermonem indocti amici & laudat faciem amici deformis. & æquat. i. eqparat & æqualiter laudat. longum collum amici inualidi. i. quæ plixa. ſed laxa & iualida habet mẽbra. æquat. inquã ceruicibus Herculis tenẽtis procul a tellure. i. a terra matre eius. Antæum gigantẽ, q quoties deuictus ab Hercule defatigaretur: terrã matrem contingẽdo vires reſumpſit. quod tãdem animaduertens Hercules eũ ſubleuauit: & ita mẽbra eius confregit. ſubleuando autẽ cum frontem ei applicaret: ceruices extendit. bene dico ceruices: quia (vt auctor eſt Quintilianus) Hortenſius primus ceruicẽ ſingulariter dixit. Miratur. i. cũ admiratione laudat vocẽ anguſtam. i. ſtridulam & exilẽ amici. qua voce nec ſonat deterius: ideſt peius & diſſonãtius ille ſup. maritus. i. gallus. quo marito gallina mordet. i. qualem habet gallus dũ gallinam mordet. licet. i. licitum eſt: hoc eſt non eſt aliqua lege vetitum nobis laudare hæc eadẽ quæ illi laudant. ſed creditur. i. fides adhibetur illis. ſ. græculis. an melior ſupple ſit comœdus. i. actor comœdiarum cum. i. quãdo. ſuſtinet. i. repræſentat. Thaida. i. perſonã meretricis. vel cũ agit vxorẽ. i. matronã honeſtam. vel cum agit Dorida. i. nymphã cultam. nullo palliolo. i. nudam ſicut ſunt nymphæ maris nempe. i. qa ipſa mulier viua. ſ. quã repręſentat videtur loq. non ipſa perſona. i. nõ comœdus perſonatus. i. facie muliebri adulterina tectus. & tu q audias eum ſic loq. dicas omnia eſſe infra vẽtriculum. i. in loco membri virilis. Vacuo. i. ſine membro virili. & plana: ideſt non extãtia. cum non ſit ibi mentula: & diſtãtia: ideſt ſeparata. aut fiſſa tenui rima: ideſt modica fiſſura: qualem habent membra muliebria: hoc eſt: dicas eum cunnum: non mentulam habere. & ita plane mulierem non virum eſſe. Et ita dicit ꝙ comœdi quidem ita agunt perſonam cuiuſlibet mulieri: cum ipſi ſint viri. ſiue nudæ vt nymphæ. ſiue molliter veſtitæ vt meretricis. ſiue honeſtæ: vt vxoris. vt quilibet credat ipſaſmet mulieres loqui: & tamẽ optimi comœdi non tam bene agũt perſonas ſuas repræſentãdo quãlibet mulierem, ſicut Græculi illi adulatores ſuos agunt adulando. vt in ſequẽti dicã. Hæc Doris hui⁹ Doridis vel Doridos eſt filia Oceani: & accipitur interdum pro mari ſicut ibi: Doris amara ſuam non intermiſceat vndã. Diximus prius comœdũ eſſe, qui comœdiam agit. & comicũ, qui eam ſcribit. ꝙ autẽ dicit nullo palliolo ad hoc reſpexit ꝙ comœdiæ fere ex græco ſunt argumẽto. & tales palliatæ dicũtur: quia more græco in pallis agebãtur. Eſt enim veſtis vtriuſq; ſexus apud Græcos. ſicut toga apud Romanos: ſed pro muliebri ſæpe palla legitur.

¶ Nec tamen Antiochus: licet, inquit, hi omnes fabularum actores feliciter omnia repreſentent: tamẽ illic non ſunt mirabiles: adeo omnibus notũ eſt eos eſſe agendi peritiſſimos. Nã Antiochus, Stratocles, & Demetrius, & Hœmus nomina ſunt comœdorũ, de Demetrio & Stratocle Quintilianus lib. xi. IOAN. Brit.

lib.xi.ſic Maximos actores comœdiarū Demetriū & Stra/
toclē placere diuerſis virtutibus uidimus. Sed illud minus
minos: q alter deos & iuuenes, & bonos patres, ſeruoſq;, &
matronas, & graues anus optime alter acres ſenes, callidos
ſeruos, paraſitos, lenones, & omnia agitatoria melius. ſunt
enim natura diuerſa. Nam vox quoq; Demetrii iucundior
illius acrior erat: De Hœmo alibi Iuuenalis: Mollius Hœmo
Natio quamquā & Carpophoro. ¶ Natio: iſta græca. Natio autem
dicitur græcus an barbarus: patria Athenienſis an Lacedæ/
Cognatio monius. Cognatio, qbus maioribus, quibus conſanguineis.
Cicero auctor eſt lib. pri. Rheto. veteꝝ. ¶ Comœda eſt: ita
inqt ad fabulas agēdas eſt apta: vt id a natura habere uidea
tur. ¶ Rides: q̄ periti ſint græci ad adulandū oſtendit multis
modis. Eſt ergo ſenſus: Si rides ipſe ſtati tibi applaudendo
Cachinnari ridet. ¶ Cachinno: ſolutiore riſu. eſt.n. cachinnus riſus immo
deratus: a quo eſt cachinno verbū: quo vtit Tranquillus in
Cachinnones Veſpaſiano: Nec illam quicq̄ aliud q̄ cachinnaſſe ferunt. Cice
ro in.iiii. Tuſculana. oſtēdit cachinnum eſſe rephenſibilem,
cū ait: Vt ſi ridere conceſſum ſit, vituperetur tamē cachinna
tio. Et cachinno nomē tertiæ declinationis. ¶ Nec dolet: quā
Endromys uis inqt fleat: nō tamē dolet. ſunt.n. omnia in eo ficta. ¶ En/
dromydem: veſtis eſt gallica: q̄uis nomen ſortita ſit græcū:
ad arcendū frigus ſumebatur. martialis: Hanc tibi ſequani/
cæ pinguem textricis alumnā: Quę lacedæmonium barba/
ra nomē habet. Aſpera ſed gelido non aſpernenda Decēbri:
Dona pegrinā mittimus Endromyda. Ea vtebātur in Gym
naſio & Theatro poſt ludoꝝ exercitationē: ne luſores cale/
facti refrigeſcerēt. Vñ Martialis: Ne madidos intret penetra
bile frigus in artus: Neue grauis ſubita te premat Iris aqua.
Ridebis ventos hoc munere tectus, & imbres. ¶ Nō ſumus
ergo pares: ergo, inquit, cū gens græca adulandi ſit peritiſſi
ma: idq; mihi minime placeat: non ſumus pares. i. ego longe
ſum diſſimilis a natura Græcoꝝ. ¶ Alienum ſumere vultū i
ſed ille, inquit, primū in adulatione obtinet locum: qui vul/
tu ſuo ſcit alienos exprimere affectus. vt aliquādo in gratiā
diuitū triſtitiā gerat: aliquādo lętitiā. Tales.n. ſūt verſutiſ
ſimi. vnde Terentius: Vultus quoq; hominum fingit ſcelus.
¶ A facie iactare manus i ſolent enim adulatores vtraq; ma
nu faciem amici adulādo demulcere. Videturq; ad id allude
re: quod antiquis Gręcię (vt auctor eſt Pli. lib.xi.) in ſuppli
cando mentum attingere mos erat. ¶ Laudare paratus: ſen
ſus eſt: Græcus ad omnia verſutus, ſi amicus ructauerit
aut lectū minxerit, aut crepitum ventris emiſerit, paratus ē
hęc omnia tanq̄ ſalutaria laudare. ¶ Si lectū minxit amicus:
locus hic corrigēdus eſt. nam legendum eſt lectum nō rectū.
eſtq; imitatio Horatiana, q ſic ſcribit in ſermone tertio: Cō/
minxit lectum potus. lectū aūt diſcubitorium intellige. ¶ Si
Trua trulla: trua vas eſt ſecundū Varronem: quo aqua e culina in
lauacrinā fundebant: dicta a traiiciēdo q p eam aqua traii/
Trulla ciatur: a qua Trulla per diminutionem dicta a ſimilitudine
Trulleū truæ quæ q magna & hæc puſilla. inde ēt Truleum aliud
Detrullare vas aquarium. a quo vocabulo deflexit Apicius verbum de
trullare. quod eſt de trulla in trullam diffundere. Trullā itē
capi pro vaſe potorio ita docet Scæuola iuriſconſultus de
auro & argento legato. Poculum aureum Seiæ dulciſſimę,
quod elegerit fidei hæredum cōmitto vt dent: quæro eum
in hęreditate non ſint niſi Trullæ. Scyphi, Modioli, Phialę:
an Seia de his ſpeciebus eligere poſſit. reſpōdi, cū omnia po
tui parata pocula dicuntur, poſſe eam ex iis eligere. Plinius
lib.xxxvii. cap.ii. Titus Petronius conſularis moriturus in/
uidia Neronis principis, vt menſam eius exhæredaret trul/
lam murrinā. ccc. ſeſtertiis emptam fregit. Horatius in Saty
ris: qui veientanum feſtis potare diebus Campana ſolitus
trulla, vappamq; profeſſus. De trulla alio genere vaſis cre/
bra fit mētio a Catone in re ruſtica. Trulla item appellatur
Trulliſſare inſtrumentū illud, quo fabri parietarii vtuntur ad extruen/
dos parietes, tectoriaq; leuiganda & cōplananda. vnde ver
bum trulliſſare apud Vitruuium. Cum ergo trulla pro du/
plici genere vaſis accipiatur: hinc fit vt diuerſis etiam ſenſi/
bus locus exponatur. Aliqui enim dicunt græcum laudare
cum crepitus fit ſordibus alui decidentibus in trullam, quæ
inuerſo fundo exciperēt. Aliqui laudare cū crepitus fit bibē
do inuerſo fundo trullæ. Ego vero neutrā ſecutus ſentētiā
ita interpretor, vt ex conſuetudine vetere, & quaſi prouer/
bio dicatur: Græcus paratus eſt laudare, ſiue recte mingat,
ſiue pedat. Nā metaphoricos omnia ſunt accipiēda. i. ſi trul/
la aurea: ideſt vēter diuitis dedit crepitum: hoc eſt pepedit.
¶ Inuerſo fundo: nam tunc uas dicitur habere fundū inuer/
ſum: cum os ima ſpectat & fundum ſublimia. Ventris er/
go os: ideſt anus ima ſpectat, fundum vero ſuperiora. Nam
proprie crepitum vētris appellamus ſonitum illum, qui ex/
auditur non emiſſis tamē ſordibus. Vbi vero ſonitus nullus
exauditur, appellamus flatum ventris. Suetonius in Clau/
dio: Dicitur etiā meditatus edictum: quo veniam daret: &
flatum. crepitumq; ventris in cōuiuio emittendi: cum peri/
clitatum quēdam prę pudore ex continentia reperiſſet. Nec
mirum quidem eſt Trullam vas poni pro ventre: quādo ta
libus metaphoris crebro vtantur poetæ. Nam & carmē ex/
tat ex Apollinis oraculo apud Plautarchū in vita Theſei in
primo limine: in quo pedem p membro genitali, & vtrem
pro ventre poſuit ſic: Neue prius uir magne pedem: qui p/
minet vtri Soluas, cecropidū q̄ ſacrā acceſſeris vrbem: qḋ
ſane carmen libenter in medium attulimus: atq; etiam expo
ſuimus: q eius ſenſus vt obſcurus multorum ſæpe ingenia
defatigauit. ¶ Præterea ſanctum i nulla iquit illic tuta eſt ca
ſtitas: vbi Græcus verſatur. Sanctū dicitur (auctore Mar/ Sanctū
tiano de re diuina) quod ab iniuria hominū defenſum, atq;
munitum eſt: vt hoc loco. i. nihil eſt quod ſit munitum & de
fenſum ab iniuria Græcorum. Macrobius etiam ait ſanctū
dici ſacrum & religioſum, & omni obſeruatione inuiolatū.
¶ Ab inguine: libidine Græcorum. Inguen pro parte genita Inguē
li tam in mare, q̄ in fœmina acipitur. de quo diximus in pri
ma Satyra. ¶ Filia virgo: illa proprie dicitur virgo, quæ nū
quam nupſit. ¶ Ante pudicus i qui pudicus ante erat q̄ Græ
cus in eius domo verſaretur. ¶ Sponſus leuis adhuc. i. adhuc
ſine pube: qui adhuc inferiora pube non veſtiuerit. leuis.n.
prima producta ſignificat ſine pilus. ¶ Aulam reſupinat ami/
ci: ſi nihil iquit eſt horum quod agat: reſupinat aulam. i. oia Reſupinare
q̄ in domo ſunt euoluit, & euertit ſcrutās ſecreta dñi. ſeqtur
.n. ſcire volūt ſecreta dom⁹. Statius in.vii. Theba. Aut Cyr
rham tauris, Anemoriamq; ſupinat ideſt arat & euoluit. Vñ
Actius in antigona vt tradit Marcel. Quid agis, perturbas
rem omnem, ac reſupinas ſorori. Statius item in nono The/
ba. Te quoq; ſublimi tranſnantem flumina curru: Dum ſo/
cios Pharſale petis reſupinat ademptis Dorica cuſpis equis
.i. euertit. Propertius: Nec mora eum totas reſupinat Cyn/
thia valuas: ideſt peruertit & pſternit. Reſupinare item ac/
cipitur p erigere & eleuare. Seneca: qui per pronum eunt,
reſupinant corpora: qui in arduum incumbunt. Plinius lo/
quens de gruibus: ait eas reſupinato collo bibere: ueluti per
fiſtulam infundentes aquam. Et alibi de columbis & turtu/
ribus ita ſcribit: Proprium generis eius & turturum cum bi
bant, colla non reſupinare. large bibere iumētorum modo.
¶ Inde timeri: a dominis ne ſecreta reuelent: ac per hoc con
ſequi eorum gratiam & munera. tales enim dubitātur. Mar
tialis: Vis fieri diues Bithynice, conſcius eſto. ¶ Et quando
cœpit: quandoquidem, inquit, de Græcis facta eſt mētio tuo
lo Gymnaſia: ideſt certamina gymnica prætereamus quaſi Gymnaſia
quæ leuiora & tolerabiliora ſint præ aliis. quæ ab iis fiunt.
ſicq; poeta per tranſitum oſtendit exercitationes gymnicas
damnandas eſſe: quarum vſus a Græcis in vrbem inuectus
iuuentutem Romanam eneruauit. Nam (vt ſcribit Plinius)
iuuenes ſe exercendo & vngendo animi vires perdiderunt.
Gymnaſia (vt docet Cicero i ſecundo de oratore) inſtituta
ſunt a Gręcis cauſa exercitatiōis a γυμνάζω qḋ eſt exerceo
in quibus poſtea philoſophi cæperunt diſſerere & philoſo/
phari. vnde & Gymnaſtica appellatur diſciplina exercitatio
nis: quam laudat Plato, vnde in quinto de re pub. fœmina
quod iubet exerceri gymnaſtica. ¶ Maioris abollæ i abolla Abolla
veſtis fuit: qua & philoſophi vterentur, de qua Martialis lo

quens de Cynico philoſopho: Cerea quem nudi tegit vxor abolla grabati. Seruius expones illud Virgilianum: Duplicem ex humeris reiecit amictum. ait duplicem amictum eē abolla: qua philoſophi & milites vterētur. De qua etiā Horatius intellexiſſe videtur, cum ait loquens de Diogene: Cōtra quem duplici panno patientia velat. Nonius Mar. ait veſtem eſſe militarem. Iuue. alibi oſtendit eſſe ſenatoriam: Rapta properabat abolla Pegaſus. ergo maioris abollæ: ideſt nō militaris, ſed philoſophicę. & ideo maioris & grauioris auctoritatis: vt ſit: Audi quæ fecerit Græcus philoſophus vir magnæ auctoritatis. ¶ Stoicus occidit Baream: excādeſcit poeta in perfidiam Græcorum: oſtendens & eos qui ſtudia ſapientię profitentur pecunia corrumpi ad pniciem vel amicorum & familiarium: notatq; P. Agnatium, qui falſo teſtiminio pecunia corruptus Baream Soranum amicum circumuenit. Nam cum Torius Seninus eques Romanus Baream Soranum accuſaſſet per columnias Neroni. q; de tecta coniuratione Piſoniana, nihil proconſul in Aſia minore ex communi vtilitate feciſſet: immo ſeditiones in prouincia aluiſſet. Nero in eum commotus eſt. Itaq; cognitiōe ſenatui mandata, accitaq; Seruilia filia, quæ & ipſa facta eſt rea, q; pecuniam dilargita eſſet ad deuotiones & veneficia pro ſalute patris. Adducti teſtes ſunt, quorum vnus P. Aegnatius emptus ad opprimendum amicum Baream Soranum falſo teſtimonio oppugnauit. Sorano igitur & Seruiliæ filiæ datum eſt mortis arbitrium. fuerat autem P. Aegnatius cliens Sorani. Lege Cornelium Tacitum in Nerone. ¶ Stoicus. i. P. Aegnatius Stoicę philoſophiæ profeſſor. Nam (vt ſcribit Cornelius) auctoritatem ſtoicæ ſectæ pręferebat habitu & ore ad exprimendam imaginem honeſti exercitii. Stoici denominati ἀπὸ τῆς στοᾶς: ideſt porticu: i qua (vt diximus ante) commorantes diſputabant. ¶ Occidit Baream: falſo teſtimonio ſcilicet. ¶ Diſcipulumq; ſenex: hinc maxime indignatur poeta q; magiſter diſcipulum oppreſſerit. ¶ Nutritus in illa: natus in Beotia ad Heliconem montē: vbi equus Pegaſus Neptuni & Meduſę Gorgonis (auctore Higino filius. vt alii vero tradunt ex Meduſæ ſanguine & ceruice a Perſeo reſecta procreatus ad Heliconem montem deuolauit: vbi vngula ſaxum feriens aperuit fontem: qui Caballinus latine, grece vero Hippocrene eſt dictus. ¶ Pēna Caballi: ideſt Pegaſus equus alatus. hic autem eſt quem Bellerephon (auctore Strabone) deprehendit potantem ad Pirenem fontem in Acrocorintho: quoque vſus eſt ad interficiendam Chymæram in Lycia. Plinius ait equor pennatos & cornibus armatos Pegaſos vocari. de quibus etiam videtur itellexiſſe Cicero in oratione pro Quintio: O hoiem fortunatum, qui eiuſmodi nuncios, ſeu pegaſos habeat.

Pegaſus

ASCẼ. ¶ Nec tamen Antiochus. Sentētiam ſuperius diximus dependet enī cum ſuperiore, vult enim dicere q; ipſi græculi ſunt cēſores comœdorum: & ſunt comœdi optimi: qua optime pſonas ſuas adulando agunt ita: licet q; comœdus agat mulierem: vt ipſemet loqui credatur: tamen Antiochus optimus ille comœdus non erit mirabilis: ideſt admiratione dignus illis. vel illic: ideſt apud illos: aut Stratocles: aut Demetrius cum Hœmo molli: ideſt effeminata voce, quæ etiam comœdi & mimi ſunt. nō ſunt ſupple mirabiles illis: quia natio eorum eſt comœda: ideſt natura ſunt idonei ad paraſitos & adulatores agendos: cum non ſolum veri videantur: ſed veri ſint. Si ſupple tu rides. talis concutitur maiore cachinno. ſi cōſpexit lachrymas amici: ipſe flet etiam cum eiulatu. nec: ideſt & non. tamen non dolet. ſi tu poſcas tempore brumæ: ideſt quo dies ſūt breuiſſimi & frigus vigere ſolet. igniculum. i. modicum ignem. accipit endromydē: ideſt veſtem villoſam & denſam & craſſam, quā in maximo frigore vtebantur in Gymnaſiis. Si tu dixeris æſtuo. i. æſtu ſolis afficior vel caleo ſatis. ille ſudat: ideſt dicit ſe ſudare. ergo cū nos talia facere non poſſumus. non ſumus pares: ideſt ſufficientes expectationi mollium Romanorū vel æquales illis adulatoribus. melior. i. magis idoneus ad hāc rem ſup. eſt qui poteſt ſemper, & pro: ideſt omni nocte & die ſumere vultum alienum. i. volūtatis & affectionis ſuæ iudiciū facere in vultu ad affectionem alterius cui aſſentatur. & qui poteſt iactare manus a facie in ſignum admirationis & doloris interdū ſummi. & paratus laudare ſi amicus diues bene. i. libere ructauit. dicit enim id ſalubre eſſe & ſanitatis indicium: ſi amicus minxit rectum: ideſt directum: qd ſignum fortis & non impeditæ calculo naturæ eſt. & ſi aures trulla dedit crepitū dum ebibit amicus. & hoc fundo inuerſo: ideſt ſurſum verſo. dum enim ebibimus fundū poculi ſurſum vertimus. Vult Mancinellus ructationem & mixtionem in conuiuiis a diuitibus fieri. & ita trullam accipi pro poculo aureo: non pro vaſculo quo excrementa excipiunt. Calderinus tamen de uaſculo tali intelligit: eo q; Martialis intelligit in Baſſam: Ventris onus miſero, nec te pudet, excipis auro. Nec me mouet q; trulla fere pro vaſe vinario accipiatur: qa luxurioſus homo, qui auro excipit excrementa ventris: etiam poculo ad hoc vti poſſet. plus autē mouet q; dicit fundo inuerſo quaſi ſurſum verſo: vt dixi. quia tamē nō eſt veriſimile q; ad mēſam mingant: ego potius & libētius dicam q; tales adulatores ſequantur diuites: etiam quando ſecedunt ad opus egeſtionis: & q; trulla facit crepitum: aut dum ille largiter egerit: aut dum bombum validiorem emittit: & hoc fundo inuerſo: ideſt a parte interiori verſo: vel ex onere reſultāte. aurum enim flexibile eſt & ſine dubio tenuis bractea vnde talis trulla conficitur. Præterea: ideſt præter perditam adulationem qua patreſfamilias decipiunt. nihil eſt vbi tales ſunt. ſanctum. i. inuiolatum. & nihil eſt tutum ab inguine: ideſt a pudendis illorum: quibus omnia conantur polluere. Matrona laris: ideſt domus: hoc eſt mater familias non eſt tuta. filia adhuc virgo non eſt tuta: neq; ipſe ſponſus. cui videlicet virgo deſponſata eſt, adhuc leuis: ideſt imberbis. & filius pudicus ante. i. priuſquam tales venerint in domum. Et ſi nihil ē horū q; polluat, neq; matrona, neq; filius, neq; filia, neq; gener, neq; nurus reſupinat: ideſt ſubuerit ſecundū Manci. & Geor. dicit enī Geor. Valla ſic: reſupinat. i. ſubuertit. Reſupinare enim honeſte ab icepto reuocare uel percutere ſignificat. Actius in Antigona: Quid agis perturbas rem omnē ac reſupinas ſorori. Eſt autem reſupinare caput poſtquā deſdinaueris ſurſum eleuare: quomodo gallinę bibunt. Qui ergo rem perturbat iam eleuando, iam deprimēdo, is proprie reſupinat. hoc igitur loco reſupinat. i. inuertit diſgrēdo ſingula: unde ſit acquiſitum & ad quem vſum: vt cognoſcat vitam amici. Aula præterea eſt quæ græce aule dicitur: ideſt regia: qa vero paterfamilias rex in familia ſua dicitur: & dominus conuiuii i conuiuio: ideo poteſt hic capi pro tota domo, cuius ipſe rex eſt, ſicut & ruſticus in Bucolicis virgilianis tugurium regna vocat dicens: Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas. Et id quidē mihi hoc loco plus placet, q̄ vt accipiam aulam pro ea parte domus: quam vulgus ſalam vocat. Cauſam autem quare aulam reſupinat eſt: quia omnes tales noſſe volunt ſecreta domus: atq; inde timeri. Primum enim non ceſſant indagare, donec norunt: & poſtquam nouerint ſi exigantur, aut non tam bene accipiantur: vt prius minantur ſe ea reuelaturos. Et quando: ideſt quoniam mentio græcorum cœpit ſupple fieri. tranſi Gymnaſia: ideſt exercitia: palæſtras: ſcilicet & gladiaturas, ludoſq; & certamina gymnica: hoc eſt præteri huiuſmodi mimos, & cornicines, atq; gladiatores: & audi facinus maioris abollæ. vel ſic: trāſi ſupple ad Gymnaſia literaria. & audi facinus maioris abollæ. i. veſtis philoſophicæ talaris ſcilicet Stoicus. i. Aegnatius profeſſus ſtoicam ſectam: occidit per falſum teſtimonium & delationem Baream. & ipſe exiſtens delator occidit amicum Baream. & ipſe ſenex nutritus in illa ripa ad quam delapſa eſt pēna Gorgonei Caballi: ideſt equus alatus ex Gorgonis ſcilicet Meduſæ a Perſeo interfectæ ſanguine natus: ideſt iuxta Heliconē nutritus occidit diſcipulum: ſcilicet Torium Seninum. & ita de eodem Aegnatio mallem intelligere cum Calderino, q̄ vt delator ſit Aegnatius, & ſenex Heliodorus: vt probum ſenſiſſe volunt. Fabulæ explanantur ad vnguem a Mancinello.

Reſupinare

¶ Non

Non eſt Romano cuiquam locus hic, vbi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Erimanthus,
Qui gentis vitio nunquam partitur amicum.
Solus habet, nam cum facilem ſtillauit in aurem
Exiguum de naturæ, patriæq́ veneno,
Limine ſummoueor, perierunt tempora longi
Seruitii. nuſquam minor eſt iactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar) aut quod
Pauperis hic meritum? ſi currit nocte, togatus
Currere, cum prætor lictorem impellat, & ire
Præcipitem iubeat dudum vigilantibus orbis
Ne prior Albinam, aut Modiam collega ſalutet.
Diuitis hic ſerui claudit latus ingenuorum
Filius, alter enim quantum in legione tribuni
Accipiunt, donat Caluinæ, vel Catienæ,
Vt ſemel, atq; iterum ſuper illam palpitet, at tu
Cum tibi veſtiti facies ſcorti placet, hæres,
Et dubitas alta Chionem deducere ſella.

IOAN. ¶ Non eſt romano in ea, iquit, domo vbi aliquis habitat &
Brit. Conuerſatur Græcus: nullus Romanus habitare poteſt, Nã
Proto/ inde falſis Græci criminationibus eliminatur. ¶ Protogenes:
genes aliquis Græcus. ſpecies pro genere noĩa ꝓpria & conueniẽ/
tia græcis. Protogenes aũt iterpretat̃ quaſi primus genitus.
Diphi/ Protogenis pictoris meminit Pli. li. vii. ¶ Diphilus: interpre/
lus tatur amicus Iouis: α π ο τ ο υ
δ ι ο ς. i. Ioue, & φ ι λ ο υ amore.
Eriman ¶ Erimanthus dici poteſt, qui
thus lites diſſeminando diuinat.
ε ρ ι ς enim lis dicit̃: & μ α ν τ ι ς
diuinus vates: hoc eſt q ſuis
diuinationibus lites diſſemi/
nat. ¶ Facilẽ ſtillauit io aurẽ:
imitatio Horatiana: Præce/
ptum auriculis hoc inſtillare
Limen memento. ¶ Limine ſummo/
p amici ueor: a familiaritate & amici
tia tia diuitis reiicior. Nã a poe/
tis limẽ pro amicitia poni do
cet Seruius illic apud Virg.
de Turno: Se limine pelli.
¶ Seruitii: ſeruitutis meæ, qui
tanquam ſeruus in obſequiis
& negociis fui diuitis. ¶ Nuſ/
quam minor eſt iactura clien/
tis: adeo, inquit, parua habet̃
amiſſio clietis Romæ, vt nuſ
quã ſit minor. ¶ Quod porro
officiũ: ſed ne forte, inqt, nobis videar nimis blandiri & ra/
tiones noſtras nimium tueri, q nihil nobis ſit, quod agamus
in gratiam diuitũ & potẽtũ. Id tñ nobis pauperibus relictũ
eſt negocii: vt diuitibus officium ſalutandi occupatis: ſimus
comites nõ ſine multo labore & animi anxietate. Sicq; oſten
dit pauperis clientis in vrbe difficilẽ eſſe vitæ rõnem: qñ ei⁹
labores maximi ſint inanes, eſtq; legendũ cum interrogatio/
ne. ¶ Quod meritum pauperis? qd' beneficiũ eſt, quod poſſit
pauper diuiti pſtare: vt inde aliqd vtilitatis cõſequatur. ¶ Si
currit nocte: ſubaudi diues vt ſalutet: Alibi legitur: ſi curet
nocte. ¶ Togatus currere. ſ. hoc officiũ pauperis currere to/
gatus. i. vt ſumpta toga diuitem cõmittitur. Nã diuites ante
ſe habebãt (vt diximus) clientes togatos: qui appellabant̃ an
Anteam teambulones. Habebant ẽt q pone ſequebant̃ dicebant̃ autẽ
bulones clientes togati, qa toga erat viliorꝫ, quam in officio ſalutan/
di ſumebãt mane. vnde Mar. lib. iii. ad Cãdidũ: Exigis a no
bis operã ſine fine togatã: Nõ eo libertũ, ſed tibi mitto meũ.
Et alibi: Mane vel a media nocte togatus ero. Obſeruandũ
eſt autẽ genus locutionis, vt dicat currere togatus, non autẽ
togatum. Sic ẽt apud Virg. in. xi. de camilla: Et Aeneadum
pmitto occurrere turmæ, Solaq; tyrrhenos equites ire ob/
uia contra. Hocq; eſt ex ratione veræ latinitatis, quæ in his
verbis abſolutis a parte poſteriore ſibi nominatiuũ abſcidit:
vt ego cupio viuere iuſtus. Et officium tuum eſt ire obuius pa
tri. Vnde Teren. in Andria: Quæ ſeſe inhoneſte optauit pa/
rare diuitias: potiuſq̃ in patria honeſte pauper viuere. a it. p.
pauper nõ pauperẽ. Quare audiendi non ſunt qui legunt to
gatum, quaſi verbo abſoluto nominatiuus adiungi nõ poſ/
ſit a parte poſteriore. ¶ Cum prætor lictorẽ impellat: nã &
magiſtratus nõ pudebat vt hæreditates captarent, ſalutare
potiſſimũ viduas diuites, & orbos. Sex aũt lictores pꝫtorem
duodecim conſulem pcedebant cũ faſcibus virgarꝫ & ſecuri
colligata. Plutarchus rõnem q̃rens quare faſces virgarꝫ cum
ſecuribus ligatæ pferrentur ait: ſignũ fuiſſe nõ oportere ma
giſtratus iracundiam prõptam ac diſſolutã eſſe, aut qa virga
rum diſſolutio mora & tarditate irã frangit, & impetũ mo/
deratur. Sed malitiã qñ partim medicabilis eſt, partim cura
ri nõ põt, virgæ quod mutari põt, corrigunt: ſecures autem
Lictor quod emẽdari nõ põt, abſcindũt. ¶ Lictorẽ i ſcribit Valgius
vnde Rufus appellatũ a ligando, q cum magiſtratus populi Ro.
quẽpiam verberari iuſſiſſet, crura eius & manus ligari, vinci
riga a viatore ſolita ſint. Itaq; q ex collegio viatorꝫ officium
ligandi haberet, lictor ſit appellatus. Cicero in oratione pro
C. Rabirio: Lictor, inqt colliga manus. Feſtus vero ait a li/
gando q faſces virgarꝫ ligatos. imperãtibus magiſtratibus
gerit. Tyroni vero Ciceronis liberto a lino vel licio deriua
ri placuit. ¶ Orbis: orbus dicit̃ proprie, qui & oculis & libe/ Orbus
ris priuatus eſt, Et filius etiã
qui parentibus ſit priuatus.
Teren. Orbæ qui proximi
ſunt iis nubãt. Perſius: Quis
potior iudex', puerilue quis
aptior orbis. Inde eſt orbitas Orbi/
& orbare verbũ: qd eſt aliqua tas
re cara priuare. Orbis autem, Orbare
aut viris, aut viduis vigilãti
bus iam luce appropinquãte.
¶ Ne prior Albinam imitatio
eſt Horatii in Sermonibus:
Ne prior officio quiſq̃ rñdeat
vrge: Siue Aquilo radit ter/
ras, ſeu bruma niualẽ Interio
re diem gyro trahit, ire neceſ
ſe eſt. ¶ Albinam & modiam:
anus diuites & orbas. ¶ Diui/
tis hic ſerui: conqueritur poe
ta iniquam temporum condi
tionem incidiſſe: vt ingenui
ſint togati: & comites hoium
diuitũ libertinę conditionis.
¶ Claudit latus: comitem ſe prębet. Nam illi dicunt̃ claudere
ſiue tegere latus, q exterius aliquem comitãt̃, vt ſit honora/
tior. Horatius in ſermonibus: Ne tegam ſpurco damę latus?
ordo aũt eſt: Filius ingenuorꝫ claudit latus diuitis ſerui. i. il/
lius qui nuper ſeruus fuerat: nunc aũt libertinus: hyperboli/
cos autẽ dicit diuitis ſerui ex nimio ſtomacho, quaſi qui ad/
huc oleat ſeruitutem. ¶ Hic. ſ. Romæ. ¶ Alter enim: ex liberti
nis, inqt, ſunt aliq adeo diuites: vt donent Caluinæ vel Ca/
tienæ mœchis quãtũ tribuni militares accipiũt ex ſtipẽdio.
¶ At tu. ſ. o Iuuenalis. p quem oẽm intelligit Romanum pau
perẽ. ¶ Scorti veſtiti: veſtibus ornati vt pulchrius appareat.
vt ſic oſtendat vix licere pauperi conducere turpem meretri
cem. ¶ Chionẽ nomẽ meretricis. Chion autem græce niuem Chion
ſignificat in cuius nomen hoc diſticho iocatus eſt Martia. Di
gna tuo cur ſis, indignaq; nomine dicã: Frigida es, & nigra
es, non es. & es Chione. Idem in tertio de Chione: Vnde da
tur quadrans, vnde vir es Chiones?
¶ Non eſt Romano cuiq̃ locus. Eandem rem proſequit̃ Vm ASCẽ.
bricius oſtendens nullum eſſe quæſtum Romæ bonis ciuib⁹
poſtquam recepti ſunt tot græculi. Ordo eſt: Locus. i. gra/
tia vt recipiaris a quouis diuite in familiarem: non eſt cuiq̃
Romano. hic. i. Romæ: vbi regnat aliquis Protogenes. i. pi/
ctor egregius & adulator: vel qui ex ſeruili domo natus prin
cipium eſt generis & nobilitatis ſuæ. vel Diphilus. i. aliquis
Ioui carus: hoc eſt adulator græcus imperatori carus. aut Eri/
manthus. i. litis & controuerſiæ vates: & nuncius. hoc enim
interpretantur hæc græcorum propria: quæ interpretamẽ/
ta poſui: quia conſona ſunt rebus. qui. ſ. Protogenes: Diphi/
lus: aut Erimanthus: nunq̃ impartitur. i. partem facit amico:
& ideo habet. i. poſſidet quæ per adulationẽ acquirit ſolus.
& hoc vitio gentis. i. ſecundum q gentes in patria illius ſunt
vitioſæ: vel q vitium eſt patriæ. Tales autẽ Maro apud in/
feros in tormentis & plurimos eſſe dicit in. vi. ſic: Nec partẽ
poſuere ſuis quæ plurima turba eſt. Nam pro quia cũ. i. poſt
q̃. ſtillauit. i. infudit in aurẽ principis: ſcilicet facilẽ: ſcilicet ad
audiendum exiguum. i. modicũ de veneno naturæ. ſup. pro/
prie. & patriæ quæ omnibus illis communis eſt. ego ſummo
ueor. i. per delationem expellor limine. i. a domo diuitis, cui
diu ſeruieram. & tempora longi ſeruitii perierunt: quia nul/
lum emolumentum mihi attulerunt. iactura. i. dãnum. clien/
tis. i. amici familiaris in clientelam addicti nuſq̃. i. nõ vſquã.

Da teſtem Romæ tam ſanctum, q̃ fuit hoſpes
Numinis Idæi, procedat vel Numa, vel qui
Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam.
Protinus ad cenſum, de moribus vltima fiet
Quæſtio, quot paſcit ſeruos, quot poſſidet agri
Iugera, q̃ multa, magnaq; paropſide cœnat.
Quantum quiſq; ſua nummorum ſeruat in area,
Tantum habet & fidei, iures licet & Samothracum,
Et noſtrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur, atq; Deos, Diis ignoſcentibus ipſis.
Quid, quod materiam præbet, cauſaſq; iocorum
Omnibus hic idem, ſi fœda, & ſciſſa lacerna,
Si toga ſordidula eſt, & rupta, calceus alter
Pelle patet, vel ſi conſuto vulnere craſſum,
Atq; recens linum oſtendit, non vna cicatrix.

non eſt.i.non reputatur vſquã minor ſup.q̃ Romæ: hoc eſt oĩno parui ſit Romę dãnum clientulorũ, qui exigunt ſine occaſiõe legitima: nulla mercede repoſita. Porro. Nam certe qđ officium, aut (ne blandiar nobis.i.vt dicam veritatẽ licet nobis dãnoſa ſit) qđ meritum.i.p̃mium, aut merces pauperis eſt hic.i. Romæ.q.d. nullum, ſi ipſe cliens pauper curret nocte .i.ante lucem, togatus.i.in toga ſalutatum: cum ita ſit q̧ p̃tor impellat lictorem.i.miniſtrum publicum: qui faſces ipſius fert: currere. & iubeat ipſum ire præcipitem. & hoc orbis.i. liberos non habentibus. vigilantibus dudum.i. paulo prius. Nec collega.i.cõpetitor ſportulæ ad idẽ munus miſſus. ſalutet prior Albinam, aut Modiam ditiſſimas illas matronas & orbas filiis ingenuorum. claudit.i. comprimit cõtinuãdo ſe illi. claudit inquam hic.i. in hoc concurſu latus ſerui diuitis.ideſt eius.q ſeruit diuiti. Sed quare diuites ſportulam petunt. Nam alter ſup. diuitum tunc donat Caluinæ vel Catienæ mœchis illis. tãtũ ſup. quantum tribuni militũ accipiunt in legione.i.dũ ſtipendia facit ſit vt palpitet.i.palpitationes venereas & luxurioſas faciat ſuper illam. ſemel, atq; iterum.i. ſemel aut bis. At tu ideſt quicunq; es: non enim ad Iuuenalem loquitur. cũ.i.quãdo. facies ſcorti.i.meretricis. veſtiti.i. optimis veſtibus cultę placet tibi. hæres & dubitas Chionẽ meretricem optime cultam deducere.i. deorſum ducere alta ſella.i.excipere eam cum deſcendit de ſella: quaſi dicat nõ debes dubitare & hoc ironice. Mordet autem eos, qui meretricibus in pluplico obſequuntur.

IOAN. Brit. ¶ De teſtem Romæ: cõqueritur Romæ fidem non haberi pauperibus licet viri boni ſint: ſed diuitibus tantũ licet ſceleratis. Eſt ergo ſenſus: Si teſtẽ produxeris tam ſanctũ, tamq; iuſtũ q̃ fuit Scipio Naſica, Numa põpilius, & Metellus, nulla ei fides habebit niſi diues ſit. nam ſtatim percunctantur quo cenſu ſit. de moribus aũt (quod primũ eſſet inquirendũ) nulla fit mentio. ¶ Hoſpes numinis Idæi.i. Scipio Naſica, q hoſpitio Cybelẽ excepit: quã & Rheam, & Matrem Deorũ. & Veſtam & Deam phrygiã magnam. a locis aũt Idæã & Dindymenã & Philenam & Peſſinuntiam nominauerunt. Græci miniſtros eius nũcupant vno vocabulo Curetes: eoſdem & Corybantes vocant. lege Strabonẽ. De cuius hiſtoria ita Liuius li.xxviii. Oratores Ro. Pergamũ ad regem venerũt. Is legatos comiter acceptos Peſſinuntem in Phrygiã deduxit, ſacrumq; iis lapidẽ, quem matrem Deũ eſſe incolæ dicebant tradidit, & deportare Romã iuſſit, quẽ Tyberi aduectũ Scipio Naſica optimus uir a ſenatu iudicatus p portam Capenam duxit in urbẽ, eamq; hoſpitio excepit: qm ita reſpõſum habebatur vt numen id ab optimo viro reciperet. conſecraretur q;. & cũ Naſica tẽplum ei vouiſſet, Metellus icepit. Auguſtus pfecit. Vnde Ouid. Illa ſedens plauſtro porta eſt inuecta Capena: Sparguntur iunctæ flore recẽte boues. Naſica excepit. tẽpli non extitit auctor: Auguſtus nunc eſt, ante Metellus erat. De ſimulachro Cybeles quod cælitus demiſſum cõſtat multa ſcribit Herodianus lib.pri. ¶ Vel qui etiã quaſi Numa lõge fuerit ſanctior Scipione. Numa.n. Pompilius ob inclytam eius religionẽ ex Curibus ciuitate Sabinorũ accitus eſt Romã. & creatus rex ſecundus poſt Romulũ ſacra plurima inſtituit: ædem Veſtæ cõſecit: Virgines veſtales elegit: Flãmines tres, Dialem, Martialem, Quirinalem: Salios Martis ſacerdotes, põtificẽ maximũ creauit. ¶ Seruauit trepidã L. Metellum intelligit, q orbam luminibus exegit ſenectam amiſſis incẽdio: cum ex æde Veſtę ardẽti pontifex palladium raperet memorabili cauſa: ſed euentu miſero. Tribuit ei (auctore Plinio) populus Ro. qđ nunq̃ vlli alii ab cõdito æuo, vt quoties in ſenatũ iret curru veheretur ad curiã, magnum & ſublime, ſed pro oculis datũ. ¶ Ex æde flagranti.ſ. Veſtæ. ¶ Mineruã: palladium.i. ipſius Deæ ſimulachrũ. Nam palladem & Mineruã eandẽ eſſe dixere veteres. ipſum aũt palladis ſimulachrũ Romani occultũ: nemini q; videndũ colunt, immotumq; vſq; ad eam diẽ conflagrationis, ex quo ab Ilio auectum fuit. ¶ Protinus ad cenſum ſubaudi deuenitur, vt interrogent quantas poſſideat opes. ¶ Quot paſcit ſeruos: hoc autẽ eſt ex luxu Romanorum, qui (vt ſcribit Pli.) tantam ſeruorũ multitudinem habebat: vt iuſtũ exercitus numerum diceres. Pudentilla vxor Apulei (vt ipſe docet in.ii. Apologia) ſeruos haud minus quadringentis donauit filiis ſuis. ¶ Quã multa: q̃ magno ciborum luxu cœnet. Paropſis enim hoc loco pro vaſe eſcario poſitũ eſt: vt apud auctores tam grę- Paropſis cos q̃ latinos ſæpe vſurpatur. [illegible] ideſt ad cibum. Licet proprie paropſis genus ſit iuris: auctoribus Polluce & Euſtachio. Vnde Plau. in Pſeudulo: Terreſtres pecudes, aut cecimandro condio, aut paropſide. vbi liquido oſtẽdit Plau. genus eſſe iuris & cõdimẽti. ¶ Iures licet & Samothracũ: licet, iquit, pauper p Deos iuret peregrinos, & romanos: exiſtimatur omnino vti mẽdacio, ac per hoc eſſe periurus, p Deos Samothraces Deos penatos intelligit, quos ex Samothracia iſula maris Aegei in Phrygiam Dardanus, & ex phrygia Aeneas in Italiam peruexit. Dionyſius Halicarnaſeus ſcribit in primo lib. Deos penates duos fuiſſe adoleſcentes ligneos ſedẽtes, ac pila tenẽtes veteris artis opa, multaq; ſubdit de Samothracia ex ſẽtẽtia Calliſtrati & Satyri. Samothraces Dii De Diis ipſis intellexit. Virg. in ſecũdo: Hos cape fatorũ comites, his mœnia quære. Pleraq; etiã de ipſis tradit Macro. ¶ Et noſtrorum aras: per Iouem, Iunonem, & Palladẽ. Nam ii præcipue ab Romanis colebanẽ, Diiq; magni ſunt appellati. ¶ Contemnere fulmina: creditur, inquit, pauper non timere Deos, ac p hoc ſecurus eſſe ad periuria. ¶ Quid q̧ materiam i proponit poeta aliam pauperum miſeriam q̧ omnibus ſint deridiculo. ¶ Hic idem.ſ. pauper.

ASCẽ. ¶ Da teſtẽ Romæ &c. Oſtẽdit virtutẽ Romę nõ eſſe in p̃tio, ſed ſolas diuitias: q̧ ẽt Horatius i epiſtolis ſic dicit: Hos ſolos aiunt ſapere & bene viuere: Quorũ conſpicitur nitidis fundata pecunia villis. Ordo eſt: Da Romę teſtẽ tam.i.tãtũ ſanctũ.q̃.i.q̃tum ſup. ſanctus fuit hoſpes.ſ. Scipio Naſica, numinis Idæi qđ in Ida ſilua troiana colitur.i. Cybeles. procedat.i. veniat in cõſpectũ Romanorũ. vel.i. etiã Numa ſecundus rex Romanorũ vir religioſiſſimus. vel ille ſup. qui ſeruauit ſup. icolumẽ Mineruam Deã illam trepidã.i.in periculo exiſtentẽ ex æde.i. templo eius flagrãti.i.ardẽti, hoc eſt Lucius Metellus q Palladiũ.i. Palladis ſimulachrũ ab Troia auectũ ignibus ſubripuit. ptinus.i.ſtatim ſup. aſpicieẽ ad cenſum.ſ. ad redditus & vectigalia: aut diuitias, quas poſſidere putentebãtur a cenſoribus. vltima quæſtio.i.inq̃ſitio fiet de moribus. quæreretur enim ſup. primũ quot ſeruos paſcit: quot iugera agri poſſidet, & q̃ multa. & q̃.i. quantũ magna paropſide.i. vaſe ad cibos coq̃ndos cœnat. vulgo dicit parapſis: ſed ga dicitur a para & opſon: & in cõpoſitione ſolet precedẽs vocalis elidi: ideo periti ſcribunt paropſis. Quiſq; habet tantum fidei.i. tanta cuiq; fides adhibetur: quantũ nummorũ ſeruat in ſua area. licet tu iures.i. iurãdo i teſtimoniũ accipias aras .i. Deos, q coluntẽ in aris Samothracũ.i. populorũ Samothraciæ. & aras noſtrorum: ideſt Romanorum: hoc eſt i licet tu qui es paup iures p Deos aduectos ex Samothracia: & per

Deos

Deos, quos Romani potiſſimũ celebrant:tñ nihil ſup.habe/
bitur tibi fidei:quia paup creditur cõtemnere fulmina:qbus
Iupiter malos terret:atq; p & Deos. & hoc ipſis Diis igno
ſcentibus.i.nolentibus ſcire, aut factum pauperum diſſimu/
lantibus quaſi q non attendãt ad facinora pauperum. Quid
ſup.dicendum de hoc q idem videlicet pauper præbet hic.i.
Romæ oibus materiã & cau
ſas iocorum.i.irriſionum per
iocos.ſi lacerna.i.veſtis oblõ/
ga & virilis quam forte a pa
trono quiuis habuit dono:ſit
fœda & ſciſſa. toga.i. veſtis
exterior cęteras tegẽs. ſit ſor
didula.i. modicum ſordida.
tolerabilior enim eſt immun/
dicia in veſte iteriori: in qua
pauperes laborant, q̃ in exte/
riore: in qua in populo ver/
ſantur. & ideo dicit ſi fœda
eſt lacerna: & ſi toga ſordidu
la eſt. non ſine cauſa vtens di/
minutiuo. & ſi alter calceus
patet.i. videtur ab eis. pelle
rupta:ideſt detrita. vel ſi non
vna:ideſt multiplex cicatrix:
ideſt veſtigium rupturæ oſtẽ
dit linum.i.lineum filium craſſum.i.denſum: vel (quod tamẽ
minus placet) pice inuolutũ. atq; recens.i.recẽter adhibitũ.
& vulnere conſuto.i.fiſſura & ruptura conſuta: dixi minus
placere q ideo craſſum filum dicat: quia pice inuoluitur: q
quanto minus diligentiæ adhibuerit: tanto maior eſt cauſa
irriſionis. præterea ideo dicit filum recens: quia adhuc albũ:
& ita plus eminens, q̃ ſi detritum colorem picis, aut corii ac/
ceperit: & ita paupertatem, non vitia deridebant.

IOAN. Brit. ¶ Exeat inquit: q̃ infelix ſit pauper ab exẽplo etiam theatri
oſtẽdit. Conqueritur enim q cũ antea in theatro omnes p/
miſcue ſederent: theatralẽ nunc illam ſpectandi promiſcuam
licentiam in cõtemptum paupeꝶ eſſe ſublatam. Lucius enim
Roſcius Otho Roſcius Otho tribunus plebis legẽ tulit: vt in theatro qua/
tuordecim ordines ſpectãdi gratia equitibus tñ Romanis
darent. ii aũt in ordinem equeſtrem tranſibant: quoꝶ cenſus
quadringẽtoꝶ fuiſſet ſeſtertium. multi ergo viri boni & no
biles: q aut ad integrũ illum cenſum non perueniſſent: aut for/
te aliquo caſu decidiſſent, iubebant magno dedecore oibus
fere ſpectaculis ſurgere ab iis, qui ꝑerãt. Tota indignatio eſt
in Domitianum, qui legem Othonis temporũ vetuſtate pe/
ne abolitã reſtituit: qd' Tranqllus oſtẽdit his verbis: Licẽtiã
Puluin' theatralem ꝓmiſcuã iniquitate ſpectandi inhibuit. ¶ De pul
Pului/nar uino equeſtri.i.ex quatuordecim gradibus theatri: q̃ & eque
ſtria dicebant. Seneca in. vii. de bñficiis: Equeſtria oium eq/
tum romanoꝶ ſunt. Et idẽ: Sed cũ in theatrum veni ſi plena
ſunt equeſtria & iure habeo locũ illic, quia mihi ſedere licet.
Tranqllus in Caligula: Vt equeſtria ab infimo quoq; occu/
parent, popularia dicebantur vbi plebs ſedebat. Tranqllus
in Domitiano: Et qa pars maior intra popularia deciderat.
Puluinum aũt equeſtrẽ appellat ſedilia ipſa theatri ad ſimili/
tudinẽ fortaſſe puluini plumei: q nõ aliter in ſedilibus reqe
ſcimus toto corpore ſedentes, q̃ in puluinis repoſito capite.
Nam puluinus dicitur quaſi pluminus: eo q plumis refertus
ſit. p diminutionẽ dicimus puluillum. puluinũ etiam appella
mus in hortis partem eminẽtiorẽ. Columel. in. xii. Spicę alii
liratim ſeri debent: vt in puluinis poſitæ minus infeſtentur:
vnde fit puluinatus. Pli. lib. xiii. Præterea cæſum a dorſo pul
uinato & eminẽtiore, dici a nautis puluinũ itẽ ſcri. Ser. Dor/
ſum hoc eſt arenã duriorẽ q̃ euntibus & remeantibus fluctu/
bus denſat in modũ ſaxi. A puluino vident deducti puluina/
ria, q̃ plerunq; pro tẽplis ponunt: cũ ꝓprie dicant lectuli, q
ſterni in tẽplis cõſueuerũt. Cice. in oratione de haruſpicũ re
ſus ſic: Hoiemq; eũ, qui puluinaribus bonæ Deæ ſtuprũ in/
tulerit: vñ et impatorib' tãq̃ Diis tribuit, vt illic apud Iuue,

Nihil habet infelix paupertas durius in ſe,
Quam quod ridiculos homines facit. exeat inquit,
Si pudor eſt, & de puluino ſurgat equeſtri,
Cuius res legi non ſufficit, & ſedeant hic
Lenonum pueri quocunq; in fornice nati.
Hic plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos iuuenes, iuueneſq; laniſtæ.
Sic libitum vano, qui nos diſtinxit, Othoni.
Quis gener hic placuit cenſu minor atq; puellæ
Saracinulis impar? quis pauper ſcribitur heres?
Quando in conſilio eſt ædilibus? agmine facto
Debuerant olim tenues migraſſe Quirites.
Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi. ſed Romæ durior illis
Conatus, magno hoſpitium miſerabile, magno
Seruorum uentres, & frugi cœnula magno.

Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem. ¶ Surgat: Mart.
Quadraginta tibi non ſunt Chereſtrate, ſurge Lectius ecce
venit. Nã Lectius & Oceanus epibus Domitiani pfecti fue/
runt ſeruando ordini. ¶ Cuius res.i. ille ſurgat cuius cenſus.
¶ Non ſufficit legi: non tantus eſt quantum iubet lex Roſcii
Othonis. ¶ Et ſedeant hic: hoc dictũ ex ſumma indignatiõe
poetę. ſedeat, inqt, hic in qua
tuordecim gradibus turpiſſi
mus quiſq; modo diues ſit.
¶ Lenonũ pueri: viliſſimi qui
q; vel cinædi, qui lenonibus
ſeruierunt: aut pueri leno/
num.i. filii lenonum. nã puer
non ſolum ad ætatem refert,
ſed & pro filio accipitur. vt
illud: Tuq; puerq; tuus. & p
ſeruo Teren. in Andria: Cõ/
uerti puerũ Chremetis. Mul
ti enim ex ignobili conditio/
ne & ad opes ſummas & di/
gnitatem equeſtrem peruene
rant omnibus delitiis affluen
tes. Vnde legimus apud Phi.
lib. xiii. cap. iii. quendã ex ſer
uis Neronis ſolitũ vnguento
lauari imitatum C. principẽ
qui idem fecerat. Lenones dicuntur (auctore Vulpiano) qui Leno
quæſtuaria mancipia habent: ſed & qui in liberis quæſtum
hunc exercent in eadem cauſa ſunt. ſiue autem hoc principa/
liter negocium gerunt, ſiue alterius negociationis acceſſione
vtuntur. vtputa ſi caupo fuerit vel ſtabularius & mancipia
talia habuit miniſtrantia: & occaſione miniſterii quæſtum fa
cientia. Lenocinium facere non minus eſt, q̃ corpore quæſtũ Lenoci/nium facere
exercere. ¶ Fornice: lupanari, & loco fornicato: qualia domi/
cilia ſolent inhabitare ſcorta. Alibi: Nudum olido ſtans for/
nice mancipium. ¶ Nitidi lauti & ſplendidi opibus. ¶ Plau/
dat: nam ſpectatores in theatro plauſu victoribus fauebant
excipiebantq; in theatrum principes de quibus bene ſentie/
bant: de quibus autem male, ſibilo. Vnde Horatius loquens
de Auaro: Populus me ſibilat, at mihi plaudo Ipſe domi, ſi/
mul ac nummos contemplor in arca. ¶ Præconis: præco a p/ Præco
cinẽdo eſt dictus. Eſt enim is qui clara voce edicta magiſtra/
tuum: quiq; pretia rerum in publicis venditionibus pronun
ciat. ¶ Inter pinniradi: ordo duplex eſſe poteſt. vt ſit vnus:
Filius nitidi præconis plaudat inter iuuenes cultos pinnira
pi: & iuuenes laniſtæ: ideſt inter eos qui ex gladiatoribus ad
magnas opes prouecti ſunt, & nunc ſedẽt vt nobiles in qua
tuordecim: vt exponas iuuenes p filius. Alter vero ſic: Filius
præconis hic plaudat, & iuuenes pinnirapi, & iuuenes lani/
ſtæ plaudant inter cultos: ideſt inter comptos & nitidos, ac
per hoc diuites Romanos & equeſtris ordinis. Pinnirapus Pinni/rapus
autem dictio eſt compoſita ex duobus corruptis: ex pinna
& rapio. ſicut apud Plautum in Pſeudulo Buſtirapus: ſignat Buſti/rapus
q; retiarium alterum ex gladiatoribus: qui pinnam, & ſum/
mitatem galeæ mirmillonis immiſſo rete capiebat: cũ cantaret
piſcem peto, nõ te peto: qd me fugis galle? nã mirmillonicũ Mirmil/lones
genus armaturę gallicũ eſt: ipſiq; Mirmillones ante galli vo
cabant. in quoꝶ galeis piſcis effigies inerat: quod genus pu/
gnæ inſtitutũ fertur a Pittaco vno ex ſeptẽ ſapientibus: qui
aduerſus phrinonẽ dimicaturus ꝓpter controuerſias finium
quæ erãt inter Atticos & Mitylenæos rete occultato impe/
diuit phrinonẽ. ¶ Laniſtæ: genitiuus eſt caſus. laniſtæ, lanii, Laniſtæ
laniones denoĩati ſunt a laniãdo: ſed ita inter ſe differũt: vt Lanii
lanii ſiue laniones dicant, q carnes vẽditẽt populo, eaſq; cõ/ Lanio/nes
cidant & laniẽt. vñ Apuleius laniẽnã formauit vocabulum:
quod pro cruciatu & veluti quadam laniatiõe ſæpe poſuit.
Plautus vero in Epidico lanienã appellat locũ vbi pecudes
mactant a laniis, his verbis: Defeſſus ſum quærere per medi/
cinas, tõſtrinas, in gymnaſio, atq; in foro, per myropolia, &
lanienas. Laniſtæ vero erant qui gladiatorum familias habe

bant vænales, eaſq; digladiari docebant. Vnde Tranquillus in Cæſare: Tyrones neq; in ludo, neq; per laniſtas, ſed in domibus per equites Romanos, ac etiam ſenatores armorum peritos erudiebat. dicti ergo laniſtæ ꝙ præeſſent hominib⁹ laniandis.

Libuit pro libitũ eſt

¶Sic libitum: ſubaudi eſt. cũ indignatione dictũ: quaſi dicat nulla fuit huius diſtinctionis honeſta ratio: ſed ſic libuit. Sicq; poeta oſtendit contumelioſam diuitum aduerſus pauperes ſuperbiam. Eſt autem libet vnum ex verbis quod apud veteres geminauit præteritum: vt libuit libitum eſt: licuit licitum eſt: placuit placitum eſt: puduit puditum eſt: nupſit & nupta eſt: prandit & pranſus eſt: cœnauit & cœnatus eſt. Et dicimus libet & libent in forma tantũ tertiæ perſonæ in ſingulari & plurali, ſic etiam licet & licent. ¶Vano: ſtulto & modicæ prudẽtiæ: cum id per nimiam ambitionem fecerit. Virgilius: Vane ligur, fruſtraq; animis elate ſuperbis. ¶Quis gener: alia eſt querela paupertatem vbiq; contemni. Nam ſi ducenda, inquit, vxor eſt: repudiatur gener niſi opibus par ſit puellæ: ſicque oſtendit hominum fortunam non virtutem quæri. ¶Cenſu minor: qui diuitiis nõ ſit par puellæ. ¶Quando in conſilio eſt ædilibus: conqueritur poeta pauperem ab omni reipub. adminiſtratione, & cura tanquam nulli rei aptum arceri a magiſtratibus. Quando, inquit, eſt in conſilio ædilibus? quaſi dicat: ædiles qui minimi ſunt magiſtratus, quiq; res minimas in vrbe curant ſi quid conſilio publico facturi ſunt, pauperem in conſiliũ nõ admittunt. Nam ædiles præerant menſuris. vt in ſequentibus: Et de menſura ius dicere vaſa minora Frangere. Et minimi erant magiſtratus: adoleſcentes prima commendatione creabantur. Cicero legum ſecũdo: Suntoq; ædiles curatores vrbis, annonæ, ludorumq; ſolemnium, olliſq; ad honoris amplioris gradum primus acceſſus eſto. Erit ergo argumẽtum a minore ad maius. vt ſit ſenſus: ſi a minore magiſtratu pauper contemnitur: multo magis a maiore. Per qđ poeta ſæculum ſuum inſcitiæ dãnat: quod homines tãtum ex cenſu conſiderandos putet. Hincq; eſt illud Plinii in procemio. xiiii. libri. poſtquam ſenator cẽſu legi cœptus, iudex fieri cenſu, magiſtratum ducemq; nil magis exornare q̃ cenſus, peſſum iere vitæ pretia, omneſq; a maximo bono liberales dictæ artes in contrarium cecidere. ¶Agmine facto: damnat ex nimia indignatione conſilium priſcorum pauperum: qui cum per ſeditionem in mõtem ſacrum ſeceſſiſſent: in vrbem tamen hortatu Agrippæ redierũt: cum debuiſſent omnino migrare. Plebs enim cum tributum & militiam tolerare non poſſet. a patribus ſeceſſit in montem: qui poſtea ob id ſacer eſt dictus. Et cum inde reuocari nequiret Meneuius Agrippa legatus recitata fabula Aeſopi: qua oſtẽduntur artus humani a ventre diſcordaſſe: moxq; cũ omnia ob diſcordiam deficerent, in gratiam rediiſſe: ſic populum cum ſenatu reconciliauit: creatis tamen tribunis plebis, qui libertatem ſuam aduerſus ſuperbiam nobilitatis defenderẽt. ¶Migraſſe: ita abiuiſſe vt nunquam redirent in vrbem vbi tanto ſunt contemptui. ¶Olim: ſuperioribus temporibus.

Agmen

¶Facto agmine: omni collecta multitudine: vel facto ĩpetu. Nã agmẽ ſermo eſt polyſemus: ſignificat enim impetũ. vt illud Virgilianum: Illi agmine certo Laocoonta petunt. Et multitudinem: vt Vocat agmina ſæua ſororum: etiam exercitum incedentem agmen vocamus. ¶Haud facile emergunt: ſententia eſt generalis, qua oſtendit cũ vbiq;, tum maxime Romæ difficile eſſe pauperi emergere e miſeriis. eſt autem tranſlatio a naufragis: q̃bus difficile eſt ex ꝓfundo emergere in aquarum ſuperficiem. ¶Res anguſta domi: tenuis facultas rei domeſticæ. ¶Virtutibus obſtat: impedimẽto eſt: licet optimis artibus ſint inſtructi. ¶Illis: ſcilicet pauperibus. ¶Durior: difficilior. ¶Magno hoſpitium: ratio eſt quare ad felicitatem durior ſit conatus Romæ. ¶Magno: ſubaudi cõſtat. dicimus enim magno, paruo, plurimo, & minimo abſolute: cum verbis ſignificantibus pretium ſunt adiuncta: ſed non tanto & quanto: verum tanti & quãti, pluris & minoris. Liuius libro ſecundo primæ decadis: Magno illi ea cunctatio ſtetit. Valerius: Magno vbiq; virtus æſtimatur. ¶Hoſpitiũ: domus cõducticia.

Miſerabilis

¶Miſerabile: quod te etiam poſſit ad miſericordiam mouere. Nã miſerabilis ille eſt: qui ſua miſeria nos vt ſui miſereamur mouet. Vnde Ouí. monet amantẽ vt ſe miſerabilem puellæ oſtentet. i. ita plenum ærumnæ: vt puella eius miſereſcat: Vt noto pectore tuo miſerabilis eſto.

ASCẽ.

¶Nil habet infelix. Oſtendit iterum paupertatem Romæ haberi ſummo ludibrio: & eſſe fere intolerabilem: quia quos miſereri deberẽt Romani irrident ſed (vt dici ſolet) Eſt miſero peius deriſio, q̃ dolor eius. Ordo eſt: Paupertas infelix: ideſt quæ ſecundum opinionem Romanorũ infelices facit cum tamen Lucanus eam dicat: Munera nondum intellecta Deum nil: ideſt non aliquid habet durius in ſe, q̃ ꝙ facit homines rediculos: ideſt deriſibiles. Triſtiſſimũ autẽ eſt in publico irrideri: & a ſede occupata explodi: ꝙ etiam in euangelio Luca. xiiii. Saluator ita docet: Cũ inuitatus fueris ad nuptias non diſcumbas in primo loco: ne forte honoratior te fuerit inuitatus ab illo: & veniens is, qui te & illum vocauit dicat tibi: da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouiſſimum locum tenere. hic autem non reprehenduntur pauperes, ꝙ in theatro in. xiiii. primis gradibus aliquando ſedebant: quia is locus potuit eis congruere: cum ſint ingenui & ob virtutem longe honorabiliores, q̃ libertinæ conditionis atque turpi queſtus homines: & forte parentes eum locũ tenuerant: & ipſi priuſquam lex eſſet reuocata: ne quis non habens cenſum equeſtrem ſederet illic cenſus autem equeſtris cõtinebat. cccc. ſeſtertia: quæ quia ſordidiſſimæ vitę homines poſidebant is qui præerat theatro: eiiciebat pauperes de honeſta domo. & dedit locum diuitibus etiã infamibus: quod rẽprehendit Vmbricius. Ordo eſt: Theatrius ſup. inquit. Is ſupple cuius res. i. poſſeſſio non ſufficit: ideſt non ſatis eſt. legi. i. qui nõ habet cenſum equeſtrem exeat & exurgat de puluino. i. ſedili puluino inſtrato equeſtri: ideſt debito habentibus cenſum equeſtrem. ſi pudor: ideſt verecundia eſt ſupple aliqua in eo. & pueri lenonum, qui ex turpi quæſtu meretricularum diuites facti ſunt, nati in quocunq; fornice: ideſt proſtibulo ſedeant hic. & filius nitidi. i. pene culti præconis: ideſt rerum vænalium laudatoris & nuntiatoris. plaudat: ideſt plauſum det hic inter cultos iuuenes pinnirapi. i. retiarii gladiatoris: & inter iuuenes laniſtæ: ideſt eius q̃ gladiatores docet: & eos aliquando ad ſpectaculum exhibet cum periculo capitis eorum: hoc eſt ſedeant hic filii eorum, qui ad cenſum equeſtrem peruenerunt turpibus artibus & infami quæſtu. & exeãt boni ciues: quia pauperes. Sic enim libitum ſupple eſt. Othoni vano: ideſt ſtulto ſecundum Seruium: vel leui iudicio: q diſtinxit nos ſic. vt: ſcilicet ſedes diuitiis non virtutibus concederentur. Sed non ſolum Otho ad diuitias reſpexit. nam quis gener: ideſt volens eſſe gener: ideſt maritus filię impar. i. minor cẽſu: ideſt dote. & ſarcinulis: ideſt ornamẽtis ſeu mundo muliebri puellæ placuit hic: ideſt Romę, q. d. nullus. quis pauper ſcribitur. ſ. in tabulis teſtamentorum. hæres. q. d. nullus. Quando eſt pauper ſupple ædilibus: ideſt cum ædilibus in cõcilio. q. d. nunquã. tenues: ideſt pauperes, Quirites populi: ideſt Romani. debuerant olim: ideſt a multo tempore. migrare, i. diſcedere mutaturi habitationem: & hoc facto agmine: ſicut olim in mõtem ſacrum receſſerant. q. d. viſo ꝙ nulla ſpes lucri aut honoris eſt nunc pauperibus Romanis, ipſi debuerant olim cum adhuc fuerant potentes, & cum primum inceperant opprimi a diuitibus, migrare. i. diſcedere a Roma: & alio ſe transferre. ſed nunc ſerum eſt: quia non auderent colligere manum contra potentes ita ſubacti ſunt. illi quorum virtutibus obſtat. i. detrimẽtum aut impedimentũ facit res anguſta. i. arcta & modica, quã habent domi. haud. i. non emergunt. i. ex obſcuro & ignobili ſtatu: quaſi ex aquis caput extollunt ad maiora ſublimati. ſed durior conatus. i. molitio ad victum quæritandum eſt illis Romę q̃ alibi: hoc eſt miſerabiliores & afflictiores ſunt pauperes Romæ q̃ alibi: ga hoſpitium miſerabile, quale fuit Codri: eſt ſup. vel conſtat magno pretio & ventres ſeruorũ conſtant magno. & cœnula. i. parua cœna ipſius patriſfamilias. frugi. i. frugalis magno ſupple conſtat.

¶Fictilibus

IOAN. Brit.

¶ Fictilib⁹ cœnare pudet: cõquerit ita auctũ eſſe p diuitias
oium rerũ luxũ vt pauperes etiã pudeat cœnare e fictilibus:
ne ſint ludibrio. vt ſit ſenſus: Pauperẽ, inquit, pudet cœnare
fictilibus Romæ. quod negabit eſſe turpe ſi ad Marſos, mẽ/
ſamq; ſabellã ſe cõtulerit: vbi craſſioribus etiã contẽtus erit
veſtibus: vt oſtẽdat vrbẽ incolentibus magna ambitiõe, ma/
gnoq; luxu oĩno viuendum.

Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negauit
Tranſlatus ſubito ad Marſos, menſamq; Sabellam,
Contentuſq; illic veneto, duroq; cucullo.
Pars magna Italiæ eſt (ſi verum admittimus,) in qua
Nemo togam ſumit niſi mortuus, ipſa dierum
Feſtorum herboſo colitur ſi quando theatro
Maieſtas. tandemq; redit ad pulpita notum
Exodium, cum perſonæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans.
Aequales habitus illic, ſimilemq; videbis
Orcheſtram, & populum, clari velamen honoris.
Sufficiunt tunicæ ſummis ædilibus albæ.
Hic vltra vires habitus nitor, hic aliquid plus,
Quam ſatis eſt, interdum aliena ſumitur arca.
Commune id vitium eſt. hic viuimus ambitioſa
Paupertate omnes. quid te moror? omnia Romæ
Cum pretio, quid das, vt Coſſum aliquando ſalutes?
Vt te reſpiciat clauſo Veiento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati,
Plena domus libis vænalibus. accipe, & illud
Fermentum tibi habe, præſtare tributa clientes
Cogimur, & cultis augere peculia ſeruis.

Hocq; melius q̃ vt ad hiſto/
riam referas: legendumq; eſt:
Cucull⁹ negabit, & nõ negauit. ¶ Cu/
cullo: genus eſt veſtis villoſæ
ad arcendas pluuias & frigo
ra. Columella lib. pri. ca. viii.
Cultam, veſtitamq; familiam
magis vtiliter, q̃ delicate ha/
beat, munitam diligenter a
vento. frigore, pluuiaq;: quæ
cuncta prohibentur pellibus
manicatis, centonibus confe/
ctis, vel ſagis cucullis. Sido/
nius eius ita meminit: Per
quos nocturnalem cucullum:
quo membra cõfecta ieiuniis
inter orandũ, cubãdumq; di/
gnãter tegare tranſmiſi, quãq̃
non opportune ſpecies villo/
ſam iitaſ hyeme finita iamq;
tẽpibus æſtatis appropinqua/
tibus. Iulius Capitolinus i vi
ta Veri: Vagabat nocte per
tabernas & lupanaria obte/
cto capite cucullione vulga/
ri viatorio. Diuus Hierony/
mus oſtendit cucullũ tegmen
eſſe capitis, ſcribens ſic de monachis: Edentes autem cucullis
capita ſua velent, ne alter alterum aſpiciat manducantem,
nec loqui quidquam liceat dum manducant. Cucullus item
genus eſt auis. de qua Horatius in Satyris: Magna compel/
Color venetus lans voce Cucullum. ¶ Veneto: coloris veneti. Eſt enim ma/
rinis fluctibus ſimilis. Vegetius in re militari: Ne tamẽ explo/
ratoriæ naues candore prodantur: colore veneto qui mari/
nis fluctibus eſt ſimilis vela tinguntur & nautæq; vel per no/
ctem: ſed etiam p diẽ facilius lateant exploratores. Eũ colo/
rem aliqui putant illum eſſe quẽ baluum dicimus, quo veſtes
viliores tinguntur. Martia. Si veneto, praſinoq; faues, qui
coccina ſumis? ¶ Duro: craſſiore lana. ¶ Pars magna Italiæ:
Toga. oſtendit poeta longe minori impẽſa alibi viui q̃ Romæ. ¶ Ne
mo ſumit togam: iſta non viuit ambitione: vt clientes togati
adſint diuitibus ſalutantibus vt fit Romæ. Nã (vt diximus
ſupra) toga erat viliorũ: quæ ſumebatur a clientibus cũ ibãt
ad ſalutandũ. ſupra: Si curret nocte, togatus Currere. ¶ Ni/
ſi mortuus: nam toga ornabantur mortui. Martia. Aut pal/
lens toga mortui tribulis. ¶ Ipſa dierum Feſtorum: ordo eſt &
ſenſus: Tu videbis, inquit, habitus æquales & orcheſtrã ſimi/
lem & populum. ſ. ſimilem in municipiis: ſi quando maieſtas
dierũ feſtorum colitur theatro herboſo &c. i. nullam videbis
differentiã inter ſenatores & plebeios: vt eſt Romæ. Vt om/
nia referas ad parẽ habitũ veſtium: vt nulla inter eos ſit per
Orcheſtra veſtes diſtinctio: ſed nobiles & plebei ſint ſimiles. Per orche/
ſtram autẽ deſignat ſenatores & nobiles. Nam orcheſtra lo/
cus erat in ſcena, vbi ſenatores ſedebãt. De qua Victruuius
his verbis: In orcheſtra aũt ſenatorũ ſunt ſedibus loca deſi/
gnata: & eius pulpiti altitudo ſit ne plus pedum quinq;, vti
qui orcheſtra ſederint, ſpectare poſſint omnium agentiũ ge/
ſtus. Nam ſcenici artifices ſuas per orcheſtram præſtãt actio
nes: ſicuti ſcribit Victruuius in. v. de architectura. ὀρχεῖσθαι
apud græcos idem eſt quod ſalto. ¶ Aequales illic habitus:
æq̃lia oĩbus veſtimẽta ita: vt ſenatores a plebeis habitus ve/
ſtiũ non diſtinguunt vt fit Romæ. Vnde ὀρχηστής i. ſaltatori
& ὀρχηστρίς ſaltatrix: & ὀρχήστρα. i. orcheſtra. Nã purpura

(vt ſcribit Plini. lib. xi.) diſtiguit ab equite curiã. Eſt. n. pr̨æ
texta ſenatorũ. Ea etiã fuit magiſtratuũ, & pueritiæ. de qua
Theatrum alibi vberius. ¶ Theatro. herboſo: nã in municipiis theatra
in pratis ex ceſpite plerũq; extruebantur. Vnde Propertius
Curia prætexto quæ nunc nitet alta ſenatu: Pellitos habuit
ruſtica corda patres. Buccina cogebat priſcos ad verba Qui
rites: Centum illi in prato ſæ
pe ſenatus erat. Nec ſinuoſa
cauo pendebãt vela theatro:
Pulpita ſolennis non oluere
crocos. Theatrum autem græ
cum eſt a θεωροῦμαι: quod eſt
inſpicio: latine ſpectaculum
dicitur. ¶ Ad pulpita: nã e re/
gione theatri extruebantur
ſcenæ & pulpita ad commo
dum ſpectantium. lege Vi/
ctruui. ¶ Notum exodium: ſæ
Exordium pius recãtatum. Nam (vt ſcri/
bit Liuius libro. vii. ab vrbe
condita) exodia ridicula fue/
re intexta verſibus: quæ iu/
uentus inter ſe more antiquo
iactare cœpit: eaq; conſerta
ſunt fabulis potiſſimum attel
lanicis. quod genus ludorum
ab Oſcis acceptum tenuit iu/
uentus. Alibi poeta: Vrbicus
exodio riſum mouet Attella/
næ. Tranquillus in Tiberio:
Vnde nota in Attellanico ex
odio proximis ludis aſſenſu
maximo excepta percrebruit.
dictum exodium ab ἔξω &
ὁδοῦ: quaſi extra viam & cantilenam inſtitutam, & nume/
rum aliorum verſuum. ¶ Cum ruſticus infans: pueri enim qui
vna cum matribus ſpectabant ludiones perſonatos expaue/
ſcebant. pueros autem ſolitos ferri ſpectatum docet Plau/
tus in Penulo: Nutricis pueros infantis anniculos domi, vt
procurent, neuq; ſpectatum afferant. Ne & ipſæ ſitiant, &
pueri pereant fame. Neue eſurientes hic quaſi hædi obua/
Perſona giant. ¶ Hiatum: os ipſum. ¶ Perſonæ: perſona indumen/
tum eſt oris. dictum a perſonando: q vocem in vnum coa/
ctam, collectamq; emittens ſonitus clariores, magiſque ſono
ros faciat. Eam hiſtriones ſumebant in agendis fabulis. Ae/
ſchylus primus tragœdis cothurnos, Syrma, & perſonam
dedit. De quibus ſic Horatius in poetica: Poſt hunc perſo/
næ, pallæq; repertor honeſtæ Aeſchylus, & modicis inſtra/
uit pulpita tignis. Docuit magnũq; loqui, nitidiq; cothur/
no. ¶ Pallentis: terrificæ. ¶ Sufficiunt tunicæ: ſenſus eſt: In
municipiis non omnes viuunt ea ambitione, qua in vrbe: vt
omnes habeant in Theatro tunicas albas: ſed tantum ædi/
les: qui ludis præſunt. Romæ autem omnes ſpectantes la/
cernas habent albas. Martialis: Et plebs & minor ordo, Ma
ximuſq; ſancto cum duce Cãdidus ſederet. Idem in diſtichis
de lacernis: Amphiteatrales non commendamur ad vſus.
¶ Clari velamen honoris: appoſitio eſt: ſcilicet albæ tunicæ,
quæ ſunt velamen clari honoris: hoc eſt quæ lacernæ dan/
tur ædilibus, qui ludis præſunt. Nam ædiles fuiſſe in muni/
cipiis pauloante oſtendimus. ¶ Hic vltra vires: tanta, inquit,
in vrbe viuitur ambitione, vt vniuſquiſq; etiam ſupra vi/
res ſtudeat ornatui. Nitor: ſplendor ſubaudi eſt. ¶ Habitus:
veſtitus. ¶ Hic: ſcilicet Romæ. ¶ Aliquid eſt plus q̃ eſt ſa/
tis: tantus eſt rerum luxus, vt plus etiam faciant, q̃ opor/
teat. ¶ Interdum aliena ſumitur arca: alibi: Vt ſpectet lu/
dos conducit Oculina veſtem: Conducit comites, ſellam, cer
uical, amicas. ¶ Ambitioſa paupertate: vt cum ſimus pau/
Ambitio peres velimus videri diuites & alicuius pretii. Eſt enim am/
bitio honoris cupiditas. ¶ Omnia cum pretio: deeſt ſiunt.
¶ Quid das: conqueritur tantam eſſe diuitum ſuperbiam:

vt pauperes in amicitiã ſuam non admittant: niſi per multa munera. per Coſſũ aũt & Veiētonem intelligit nobiliſſimũ quẽq;. Nam Coſſorũ familia nobilis fuit. De Veientonẽ Fabricio aurẽ alibi Iuuena. Et cũ mortifero prudens Veiento Catulo. Alibi: Accepta rude cœpiſſet Veiento videri. Fabricij Veientonis meminit Plinius in.iiii.epiſtola. vixit ſub Domitiano & Nerua. ſ Salutes: admittaris, vt viſites & ſalutes. ſ Clauſo labello: ſuperbiam oſtendit potentis: qui ne ſalutantẽ quidem reſalutet. ſ Ille metit barbam: eo miſeriæ ventum eſt, inquit, vt ſi forte puer diuitis, aut barbam, aut capillum deponat: ſtatim pauper in gratiã diuitis mittit munera, vt.ſ.diem feſtũ celebret. Nam qui barbam, aut capillũ deponebant, ſolẽni quodãmodo alicui numini dedicabant.

Barba prima al cui nſimini dedicabatur

Suetonius de Nerone: Inter Buthyſiæ apparatũ barbã primam poſuit conditam in auream pixidem & pretioſiſſimis margaritis adornatam Capitolio conſecrauit. Martia. Hos tibi Phœbe vouet totos a vertice crines Encolpus domini Centurionis amor. Idem loquens de Earino liberto Domitiani: qui Aeſculapio crines ſuos in pixide aurea reconditos miſit. ſic ſcribit: Accipe laudatos iuuenis Phœbeie crines: Quos tibi Cæſareus donat habere puer. Et alibi: Conſilium formæ ſpeculum dulciſq; capillos: Pergameo poſuit dona ſacrata Deo. ſ Ille: ideſt alius diues metit barbã amati: ſcilicet pueri. ſ Amati: quem habet in delitiis. ſ Hic: alius. ſ Plena domus libis: idest ſtatim pauperes, vt gratiã domini ineant, donant liba. & alia quæ puer deinde vendat: & peculium ſibi comparet, & augeat. ſequitur enim: Cogimur augere peculia ſeruis. ſ Libis: libum genus erat placentæ: quod offerebatur Diis. dictum a libando. Ouidi. Nomine ab auctoris ducunt libamina nomen: Libaq; quod ſanctis pars datur inde focis. Mittebantur igitur liba quaſi quę die feſto Diis offerebantur: Cato in re ruſtica docet confecturam eius ſic: Libum hoc modo facito: caſei pondo.ii.in mortario bene diſſerat: vbi bene diſtriuerit, farineæ ſigilinæ librã: aut ſi voles tenerius eſſe, ſe librã: ſimilaginis ſolũ eodem indito, permiſcetoq; cũ caſeo bene: ouum vnum addito: & vna bene permiſceto: inde panem ſ cito folia ſubdito: in foco calido ſub teſta coquito leuiter. ſ Accipe & illud: accipe, inquit. & illud malũ: vnde tibi ſit indignandũ & iraſcendũ: ſumpta tranſlatione a fermento quod intumeſcit. ſ Illud fermentũ: illã indignationem. ſ Præſtare tributa clientes: & hæc eſt indignatio, q etiã clientes & familiares dñi coguntur in gratia eius dare munera ſeruis q grati ſint ei. Quod & Horati. in Satyris ſic meminit: Difficiles aditus primos habet, haud mihi deero: Muneribus ſeruos corrũpã, nõ hodie, ſi excluſus fuero, Deſiſtam, tẽpora quæram. Alii legunt: Præſtãt tributa clientes.

Libum

peculiũ

ſ Peculia: peculiũ ait Vulpianus dictũ quaſi puſillã pecuniã, ſiue patrimoniũ puſillũ: quod ſeruus domini permiſſu ſeparatũ a rationibus dominicis habet: deducto inde ſi quid dño debet. Cæterum apud auctores peculiũ pro omni patrimonio identidem capi manifeſtũ eſt. Plini.lib.xxxiiii. Romæ ſimulachrum ex ære factũ Cereris primũ reperio ex peculio Sp. Caſſii: quẽ regnũ affectantẽ pater ipſius interemerat. ſ Seruis cultis, dilectis a domino. Cicero in Paradoxis: An eorũ ſeruitus dubia eſt: q cupiditate peculii nullam conditionem recuſant duriſſime ſeruitutis?

AS Cē.

℄ Fictilibus cœnare pudet. Oſtendit quare durũ ſit pauperibus Romæ reſidere: quia neq; diuitias acquirere poſſunt: neq; in paupertate viuere ſine irriſione permittũtur quia vitio nunc datur cœnare in fictilibus: q tamẽ nõ erat pudori olim clariſſimo dictatori: qui de Samnitibus triumpharat. Deinde pgreditur ad deteſtationẽ pompæ quæ fit Romæ in ludis & plubicis ſpectaculis: cũ talis alibi non fiat. & quia omnes volunt diuites videri: licet multi pauperes ſint: ideo duriſſimã agunt vitam: quia nihil miſerius in hoc mundo q̃ pauper ſuperbus, & elato animo: quia neq; habet, neq; petere audet. Concludit itaq; omnia magno cõſtare Romę: cũ ne mendicare quidẽ cũ cõmodo tuo ſine pretio poſſis. Ordo eſt: Pudet etiam pauperes cœnare: idest cœnã facere in ſup. fictilibus, i. terreis vaſculis a figulo factis, quod.i. quam tem negauit eſſe turpe.ſ. ſup. videlicet. Curius dentatus: qui tranſlatus eſt ſubito.i. ex in prouiſo: cũ i agro ſuo araret ad Marſos populos illos Italiæ, & ad menſam Sabellam.i. qua vſus eſt cũ a legatis Samnitũ conueniretur. & contentus erat illic .i. coram Samnitibus: cum tamẽ dictator eſſet. cucullo.i. indumento capitis ruſtico: quo vinitores & piſcatores & etiã milites vtuntur cõtra ſæuitiã cæli. Vnde dicit veneto.i. marini coloris: vel quo piſcatores Veneti vtũtur: & duro.idest craſſi fili. Et non ſolũ tunc dictator duro habitu veſtiebatur: ſed etiam hodie in multis partibus Italiæ veſtium contemnunt, vnde dicit: Si admittimus verum: idest ſi volumus q verum eſt fateri: magna pars Italiæ eſt in quo nemo ſumit togam niſi mortuus: quia toga non ſumitur niſi ab otioſis, aut quibus pudori eſt veſtis vilior in qua laborant. mortuorum autem corpora in toga ad ſepulchra portabant. & ſi ipſa maieſtas.i. feſtiuitas, aut ſolẽnitas dierũ feſtorum colitur .i. celebratur vel exornatur. quando.i. aliquando in theatro .i. ædificio ad ſpectandum facto. nõ quidem marmoreo ſed herboſo: quia ex herbis & frondẽtibus ramis in agris & municipiis Italiæ ſibi ſimilitudinẽ theatri extruebant: & ſi exodium.ſ. carmẽ ridiculum & ruſticũ in fine a iuuentute ruſtica decantatũ.ſ. notũ, tritum, & uſitatũ. nõ recenter factũ: ſed repetitũ ſingulis annis redit.i. rediit. propter ſyncopẽ enim pducit ſyllabam vltimã. tandẽ peracto.ſ. anno ad pulpita q̃ plures petunt vbi ſedebant canentes. cum.i. quando. infans ruſticus nõ aſſuetus talibus ſpectaculis formidat in gremio matris illic ſedẽtis hiatũ.i. rictũ & aperturã deformẽ oris perſonę.i. perſonati. pallentis.i. fecibus ora pallida habentis. vel pallentis timore ne forte erret in re quã ratio facit. vel reuera pſonæ.i. adulterinæ & ex cortice factę pallentis nõ bene coloratę: ſed vetuſtate albẽtis. tu videbis.i. quilibet videre poterit illic.i. in illo herboſo theatro habitus æquales.i. nihil diſcriminis habentes. & videbitis Orcheſtram.i. locum ad ſaltandum aptum, iuxta quã Romæ erant ſenatorum ſedes. & populũ ſimilem.i. ſimiliter ornatum: quia frondibus, & herbis nõ tapetibus Orcheſtram: aut veſtibus populum, & tunicæ albæ, cũ cęteri piceis, ſeu (vt dicũt) griſeis vterentur. ſufficiunt.i. ſufficienter explent ſummis ædilibus, qui ludis illis præerant. velamen.i. cooperimentum dati honoris .i. in ſignum ſummi honoris. Nitor.i. ſplendor habitus. vltra vires.i. facultatem. ſumitur hic aliquãdo ex aliena arca.i. per vſuram aut furtum. & aliquid excellens plus q̃ ſatis eſt.i. ſuperfluum ſumitur. hic.i. Romæ aliquando ex arca aliena. Id autẽ vitium eſt cõmune. Nos omnes viuimus hic.i. Romæ paupertate ambitioſa.i. ſuperba & honoris cupida. Sed qd, o Iuuenalis, vel quiuis auditor. quid.i. ad quid. moror: idest, teneo te verbis. Omnia ſupple fiunt Romæ cum pretio.i. nihil fit Romæ gratis: quid das.i. dare cogeris ianitoribus.ſ. vt ſalutes.i. admittaris ad ſalutandum aliquãdo Coſſum virũ illum nobilem & prædiuitẽ: quaſi dicat dimidiũ lucri tui. & quid das vt Veiento vir ille ſuperbus & diues reſpiciat te cum eum ſalutas.i. clauſo labello.i. nihil tibi loquens, ſed forte capite annuens. ille.i. aliquis ex familiaribus domus diuitis. metit.i. radit primam barbam. amati ſupple pueri a domino forte ad turpitudinẽ. & hic.i. alius deponit crinẽ amati pueri. & ita, quia celebrante eum diem: quo primum raditur & tondetur. domus illa diuitis eſt plena libis .i. cibariis venalibus. & propterea nos miſeri clientes vt ſimus in gratia: cogimur afferre obſonia & munera: quæ Perſius vocat Marci monumenta clientis, vel emere liba & dare pueris & familiaribus. Vnde dicit: Accipe.i. intellige & habe tibi. &.i. etiam hoc fermentum: idest feruidæ iræ incitamentum. vel (vt alii intelligunt) ſunt verba clientis ad eum cui porrigit, dicens: accipe & habe illud fermentum.i. illa liba calida tibi. ſed non placet: quia fermentum in malum accipi ſolet. fermentum autem eſt, quia clientes præſtant diuitibus tributa: idest coguntur quaſi tributarii ſingulis annis munera offerre. & nos cogimur augere cultis: idest ornatis forte quibus dominus abutitur. ſeruis peculia: idest quod extra poteſtatem dominorum habent.

℄ Quis

Quis timet, aut timuit gelida Præneſte ruinam?
Aut poſitis nemoroſa inter iuga Volſiniis, aut
Simplicibus Gabiis, aut próni Tyburis arce?
Nos vrbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte ſui. nam ſic labentibus obſtat
Villicus, & veteris rimæ cum texit hiatum,
Securos pendente iubet dormire ruina.
Viuendum eſt illic. vbi nulla incendia, nulli
Nocte metus, iam poſcit aquam, iam friuola transfert
Vcalegon, tabulata tibi iam tertia fumant.
Tu neſcis, nam ſi gradibus trepidatur ab imis
Vltimus ardebit, quem tegula ſola tuetur
A pluuia, molles vbi reddunt oua columbæ.
Lectus erat Codro Procula minor, vrceoli ſex
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus, & recubãs ſub eodem marmore Chiron,
Iamq; vetus græcos ſeruabat ciſta libellos,
Et diuina opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus, quis enim negat? & tamen illud
Perdidit infelix totum nihil, vltimus autem
Aerumnæ cumulus, quod nudum, & fruſtra rogantẽ
Nemo cibo, nemo hoſpitio, tectoq; iuuabit.
Si magna Arturi cecidit domus, horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia prætor.
Tunc gemimus caſus vrbis, tunc odimus ignem
Ardet adhuc, & iam occurrit qui marmora donet.
Conferat impenſas, hic nuda, & candida ſigna,
Hic aliquid præclarum Euphranoris, & Polycleti,
Phecaſianorum vetera ornamenta Deorum.
Hic libros dabit, & forulos, mediamq; Mineruam,
Hic modium argenti, meliora, ac plura reponit
Perſicus orborum lautiſſimus, & merito iam
Suſpectus, tanq̃ ipſe ſuas incenderit ædes.

IOAN. Brit. ¶ Quis timet: a cõtrario per cõparationem oſtendit cõmodius habitare pauperem foris, q̃ in vrbe. ¶ Præneſte gelida: ita dixit vt Virg. Aciẽ Præneſte ſub ipſa Straui. vt gñe fœminino protulerit referens adiectiuum ad vrbem, nõ ad nomen vrbis: quod generis eſt neutri: oppidum eſt (vt ſcribit Strabo in. v.) in conſpectu Romæ ſitum in colle, nomen autem accepit (auctore Solino)

Præneſte

a prẽneſte Vlyſſis nepote Latini filio: vel (vt placet Feſto) q̃ præſtet montibus is locus i quo conditum eſt, vel ἀπὸ τῶν πρίνων idest ab ilicibus, quarum magna illic eſt copia. Eam ciuitatem docet Virgili. ædificatam fuiſſe ab Cæculo filio Vulcani. Nec præneſtinæ fundator defuit vrbis Cæculus: gelidam autem appellat, quia in monte ſita eſt. ¶ Volſiniis: oppidum Hetruriæ. Strabo: Cęterum in mediterranea præter iam dictas vrbes extant Arretiũ, peruſia, Volſinii, Sutrium.

Volſinii

¶ Gabiis: Gabii (auctore Strabo.) extant in via præneſtina ſiti: vbi Latomiæ ſunt. ¶ Simplicibus: ex hiſtoria ſimplices appellat: q̃ Tarquinius ſuperbus cum virtute ſuperare Gabios non poſſet, dolis aggreſſus eſt. cum enim velut poſito bello fundamentis templi faciendis, aliiſq; vrbanis operibus intentũ ſe eſſe ſimularet, Sextus filius eius, qui minimus erat. transfugit ex compoſito Gabios, patris in ſe ſæuitiam intolerabilem conquerens, iam ab alienis in ſuos vertiſſe ſuperbiam: ſe q̃dem inter tela & gladios patris elapſum, nihil vſque ſibi tutum niſi apud hoſtes Tarquinii credidiſſe. Et ne erraret, imminere iis bellum q̃d poſitum ſimulatur. & per occaſionem eum incautos inuaſurum. Benigne itaq; a Gabinis excipitur: dux q; conſtituitur aduerſus patrem: qui mox monente patre primoribus vrbis partim interfectis: partim in exilium actis Gabios in manum patris tradidit. Ergo ſimplicitate ſua capti ſunt. ¶ Proni Tyburis: oppidum eſt non longe ab vrbe Roma ſitum in monte: quod conditum fuit a tribus fratribus Tyburto, Catillo, & Cora, quos Virgili. argiuos fuiſſe oſtendit. Catilluſque, acer q; Coras argiua iuuentus. Horatius item: Tybur argeo poſitum colono. De Tybure ita Strabo libro v. In Romæ vero conſpectu ſunt Tybur, Præneſte, & Tuſculum. Tybur quidem Herculeum eſt. ¶ Proni: pendiculi vel luti in ſuſcipientes ruituri. ¶ Nos. ſ. pauperes. ¶ Vrbem. i. domos vrbis. ¶ Fultam: ſuſtentatam ac per hoc veterem, & iam caſus minantem. ¶ Tibicine: ſuſtentaculo. Nam tibicines (auctore Feſto) in ædificiis dici exiſtimantur a ſimilitudine tibiis canentium: qui vt cantantes ſuſtineant, ita illi ædificia teneant. Itaq; apparet Tibicinem capi pro omni ſuſtentaculo: vt apud Ouidium in. iiii. Faſtorum: Hæc modo verſabat ſtantem tibicine telam: a grammaticis etiam tibicines appellantur particulæ, q̃bus verſus replentur. ¶ Sic obſtat: p ſuſtẽtacula ¶ Labentibus. ſ. tectis: q̃ in eo ſunt, vt labi videantur. ¶ Villicus: ſeruus ille, q̃ ruris curam habebat villicus appellatus eſt. ¶ Cum texit hiatũ: ordo eſt & ſenſus: Et iubet dormire ſecuros pẽdente ruina, cũ texit hiatũ veteris rimæ. i. vbi rixoſos parietes operuit. texit: vt cum particula aduerbium ſit temporis. ¶ Pendẽte: pro ĩpẽdẽte & imminente. ¶ Vbi nulla incendia: eleganter oſtẽdit in vrbe crebra & horrenda incẽdia oriri nõ ſine ſummo pauperũ dãno. Nã plerũq;, inq̃t, iã cœpto icẽdio diues, q̃ iſeriores ędiũ partes tenet, bona ſua ab igne transfert: cum interea pauperem ignis abſumit ignarum: vtpote qui domus ſuperiora incolat. Nam inquilinis & pauperibus ſuperiora domus locabantur. Mart. Et tribus habito ſcalis, ſed altis. ¶ Vcalegon. i. dñs domicilii tui: qui ſubter te habitat in primis tabulatis: alludit autẽ ad carmen illud Virg. Iam p̃ximus ardet Vcalegon. ¶ Friuola: etiam viliſſima quæq;, & fragilia. a frio verbo: quod ſignificat aliquid attrectãdo in puluerem, & partes minutas conuertere. quo verbo ſæpe vtitur Plini. vt eſt illud in xiii. vbi loquitur de palmis: In ipſa quidẽ Aethiopia friatur hęc tanta eſt ſiccitas, & farinę modo ſpiſſatur in panẽ: Idem in. xii. Feriatum amomum appellat. i. contritũ. Idẽ in eodem loquens de ladano: Id quoq; terrenum eſt friabile. ¶ Ab imis gradib⁹: ab imis ſcalis, & primis tabulatis. ¶ Tegula ſola tuet̃. i. qui habitat in ſuprema parte ædiũ ſub tegulis. deſignat autẽ cœnacula: quę ſuperiores partes domus dicuntur: quæ inquilinis locari conſueuerunt. Vnde alibi: Karus venit in cœnacula miles. ¶ Columbæ: nã in culminibus ſolent colũbæ habitare, & a culminibus ſũt denominatæ. ¶ Lectus erat Codro: oſtendit Vmbricius pauperem vbiq; infelicem eſſe exemplo Codri. Nam ſi pauper, inquit, bona ſua aut incendio, aut alia calamitate amiſerit, neminẽ inuenit a quo iuuet̃. At ſi diues ardeat ſtatim prę ſto ſunt q̃ ſubueniant. ¶ Lectus: ſubaudi diſcubitorius. Nam & vaſa cõmemorat ptinentia ad triclinium. ¶ Codro: paup fuit poeta tragicus. de quo initio opis: Rauci Theſeide Codri. ¶ Procula minor: tam modicus vt vix caperet proculam vxorem diſcumbentẽ. ¶ Vrceoli ſex: vaſa ſex potoria, quæ in abaco ſena tm̃ repoſiti oſtendit poeta. Vnde Pli. lib. xxxvii. cap. ii. de Pompei triumpho: Vaſa ex auro & gẽmis abacorũ nouem. Cicero in. v. Tuſculanarũ: Abacoſq; q̃ plures ornauit argento, auroq; cælato. q̃bus verbis colligitur abacũ mẽſam eſſe vbi vaſa eſcaria, potoriaue reponerentur. Vnde Pli. eodem lib. & capite: Abacis ẽt, eſcariiſq; vaſis inde expetitis. Et paulo infra eodẽ capite: Murrina humorem putant ſub terra calore denſari: amplitudine nuſquam paruos excedunt abacos. Auſonius: Fama eſt fictilibus cœnaſſe Agathoclea regem: Atq; abacũ ſamio ſæpe oneraſſe luto. Abacus item appellat̃ planicies ſuperior quadrata capitelli in colũna: cui ad ſingulos angulos ſubſunt ſuæ volutę. De quo ſic Victruui⁹: Tãta ſit altitudo capituli cum abaco: abaci latitudo ita hẽat rõnem: vt quanta fuerit altitudo, tãta duo ſint diagonia ab angulo ad angulũ. Dictio aũt eſt deducta a gr̃ô græco abacos. Capitur item pro tabula in qua calculatores & geome

Gabii

Tybur

Tibicen in ædificiis

Villicus

Friuola
Friare

Cœnacula

Columbæ vñ

Abacus

træ numeros & figuras deſignāt. Perſius: Nec qui abaco nu/
meros. Eaq; etiā fiebat ex marmore appellabat̃ delphica. ſe
Delphica
quitur enī: Sub eodem marmore Chiron. i. ſub delphica. ita
enī exponit Porphyrio apud illud Horatianum: Et lapis al
bus Pocula cū cyatho duo ſuſtinet. De qua menſa delphica
ita meminit Cicero in ſexta Verrina: Prætéribo q; iſte men/
ſas delphicas e marmore, crateras ex ære pulcherrimas ex
Cantharus
oībus ædibus ſacris Syracuſis abſtulit. ¶ Cantharus: græcū
eſt vocabulū: eſtq; genus vaſis potorii anſati. de quo ſæpe
apud Plautū fit mentio: vt illic in Pſeudulo: Datur cātharus
bibi. qđ Virg. (auctore Macrobio) ꝓpriū Liberi pr̃is pocu/
lū aſſignat Sileno: Et grauis attrita pendebat cantharus an/
ſa. ponit̃ etiā (eodē auctore) ꝑ genere nauigii. ¶ Infra. i. aba/
Chiron
cū. i. ſub abaco & menſa marmorea erat & cantharus. ¶ Chi
ron: aliq; intelligūt Chironē marmore ſculptū ſuſtinentē del
phicā. ſed melius eſt intelligas opus cōpoſitū de Chirone: vt
planius paupertas Codri oſtendat̃: q ne qdē haberet cōmo/
da librorū̃ ſuorū repoſitoria. Chiron aūt centaurus fuit Sa/
turni ex Phillyra filius Nā (vt ſcribit Aratus) Saturnus cum
p Thraciā filium Iouē q̃reret, in equū cōuerſus cum Philly/
ra cōcubuit, inde natus Chiron: q priore parte ſpeciē habe/
bat hoīs: poſteriore vero equi. Nauigauit (teſte Orpheo) cū
Argonautis: quorū̃ etiā fuit medicus: & vſum multarū herba
rū inuenit: inter q̃s & centauream. Achillis magiſter fuit. Ad
hūc in monte Pelio cū diuertiſſet Hercules, & ſagittas eius
manib⁹ mirabūdus ptractaret: e manibus vna ſanguine Hy
dræ lerneę tincta in pedē decidit: cuius vulnere cū angeret̃,
miſeratione Deorū̃ in cælū poſt nouē dies eſt tranſlatus in/
ter aſtra. Vnde Ouid. in Faſtis: Nona dies aderat. cū tu iuſtiſ
ſime Chiron Bis ſeptē ſtellis corpe cinctus eris. De hoc ergo
a poetis fabula cantata erat: Multa etiā apud Achilleida Sta
tii diximus. ¶ Mures opici: hoc autē per luſum dicit: q̃ſi ru/
des & barbari: nec q latine ſciant. unde Sydonius: Turbida
Opici populi
& p̃ces & opica tranſlatio: deducto vocabulo ab Opicis po
pulis Cāpaniæ: q eā regionē priſcis tp̃ibus tenuerūt. De qb⁹
Stra. in. v. ſic ſcribit: Antiochus ſane religt ſcriptū: hāc olim
ab Opicis regionē habitatā fuiſſe. Iſtos aūt Auſonios appel
Oſci
lat: eoſdē etiā vocati ſunt Oſci. de qbus ſic Feſtus Pōpeius:
Opicū quoq; inuenimus pro Oſco. Opicos ēt populos anti/
quiſſimos Italiæ fuiſſe docet ſic Thucydides i. vi. Siculi aūt
ex Italia (ibi nāq; habitauere) fugiētes Opicos in eandē inſu
lā traiecerūt. De Opicis itē meminit Diony. Halicar. pri. lib
Thucydidē ſecutus. Opicos ergo ſiue Oſcos rudes & incul
tos fuiſſe docet Titinius poeta his verbis: Oſce & volſce fa/
bulant̃, nam latine neſciunt. Vocabulū ergo vſurpabat̃ ad ex
probrandā verę latinitatis ignorantiā. vñ & in. vi. Saty. ap
Opica mulier
pellat mulierē opicā: q̃ſi latine neſciētē illic: Atq; opicę caſti
gat amicæ Verba. vñ extat & illud dictū Catonis in græcu
los. Nos Spurios dictā & Opicorū̃ cognomēto dedecorant̃.
Opicus
Auſonius: Eunus Syriſcus inguinū liguritor Opicus magi/
ſter, ſic eū docet Phyllis. Alii dicūt Opicos appellari eos, q
græce neſciant, licet latine nō ſint indocti. vt p luſum mures
poeta appellat Opicos: q carmina græca rodebāt, q̃ nec itel
ligebāt. in q̃ opinioē vſ eſſe Gellius li. x. ca. xvi. vbi ſic ſcribit
Perci. ſtati cuipiā q literarū & vocū græcarū̃ expers fuit, cu/
iuſnā liber, & q̃ de re ſcriptus eēt. Et paulopoſt ſubdit: Tūc
ille Opicus verbis meis ichoatis & icōditis adductus. ¶ Nil
habuit Codrus: eo, inqt, paupertatis redactus erat, vt nihil
oīno hēet. Et eñ illud nihil totū amiſerit: nec inuenerit alicū/
de calamitati ſuæ ſubſidiū: adeo paupertas iſ̃elix eſt. At ſi, inqt
diues aliquo fortunæ ipetu de feliciore ſtatu deiiciat̃: ſtatim
hēt ſuppetias amicorū̃ paratas. ¶ Vltimus aūt Aerūnę cumu
lus: ſed hoc, inqt, eſt oīum miſerrimū. q q̃rendo, petēdoq; ni
hil inuenit. ¶ Fruſtra rogantē: melius eſt fruſta eſſe nomē, q̃
fruſtra aduerbiū. ¶ Si magna Arturii: hinc tota eſt īdignatio
poetę: q hoīes vel ſceleratiſſimi modo diuites ſint magis re
ſpiciant̃, q̃ pauperes hōeſti: Nā ſupra: Illic viuāt Arturius iſtic
& Catulus, maneāt q nigrū in cādida vertunt: oſtēdit Artu
riū & Catulum viliſſimos fuiſſe, & ſceleratos hoīes: q p ſcele
ra eſſent locupletati. per Arturium igit̃ diuitem quēq; & ſa

cinoroſum ītelligit. Alii legūt Aſturii. ¶ Horrida mater: ſub
audi eſt. i. mulieres Romanæ ſqullidæ: hōc q̃ſi communē ca/
ſum lugēt: quēadmodū conſtat & publicas calamitates ſępe
luxiſſe. ¶ Pullati: ſubaudi ſunt. i. atrati, & veſtes lugubres in/ pullus
duti. pullū. n. nigrū ſignificat. Virg. Ne maculis infuſcet velle
ra pullis Tranqllus in Auguſto: Sanxitq; ne qs pullatorū
media cauea ſederet. Pullū ēt appellamus nouellū. Horat. in
odis: Gaudeat pulla magis atq; myrto. vnde etiā dicimus ar pullulare
bores pullulare: cū ramos nouellos exerunt. Pli. lib. xvi. Se/
neſcunt velociter vites aquaticę, ſed e radicibus repullulāt.
¶ Differt vadimonia pętor: differt dictionē iuris, ſiue ſpon
ſiones ſiſtendi ſe in iudicio, ac per hoc iura ipſa. Vadimoniū Vadimoniū
vocabulū qdē occurſu frequēs eſt apud auctores: ſed diffici/
le intellectu uariis. n. modis vſurpari ab ſcriptorib⁹ dubiū
nō eſt. Videt̃ aliqñ capi poſſe ꝓ ſponſioē ad certū diē ſiſtendi
ſe in iudicio: vel p ſe vel ꝑ aduocatos vt in orōne Cice. pro
Quintio dat̃ intelligi: vbi lōga eſt altercatio de vadimoniis:
altera parte dicēte fuiſſe ſibi vadimonia deſerta, altera vero
nequaq̃ a ſe fuiſſe. facta q̃ ſignificatioē vt̃ accepiſſe Trangl/
lus in Caligula, vbi ſic ait: Vt litigatorū̃ plerīq; q occurrere
abſentes ad vadimoniū nō poſſent, cā caderent: q̃ſi ad ſpon/
ſionē factā ſiſtendi ſe in iudicio ad diē cōſtitutū. Aliqñ ꝑ ci/
tatione in ius. Plautus in Curcul. Vbi tu es, q me uadatus es
vadimoniis venereis. i. q me eitaſti in iudiciū citatioīb⁹ vene
reis. Valeri. lib. iiii. Nā cum oppidū Babiā circumſederet Sci/
pio, tribunal ſuū adeuntes in ędē, q̃ intra mœnia hoſtiū erat
vadimoniū i poſterū diē facere iuſſit. Sene. lib. de Ira: Quid
ſi pp vſurā, aut milleſimā valetudinarius fœnerator diſtor/
tis pedibus & manibus ad cōparādum nō relictis clamat: nę
p vadimonia aſſes ſuos in ipſius morbi acceſſionibus vindi/
cat: hoc eſt aſciſcit & conſequit̃ poſtulationes & iura forenſia.
vñ & Porphyrio in Horatiū ſic ſcribit. Horatiū cōſulit, an
pmittat atteſtari iniecta manu extracturus ad p̃torē: q va/
dimonio non paruerit: hoc eſt citationi. Idē Porphyrio alibi
refert ſe incidiſſe in hoīem moleſtū: neq; ſe ab eo auellere po/
tuiſſe: niſi aduerſarius ſupueniſſet: a quo vadimoniū ſibi di/
ctū eſt. i. citatio in ius. Capi ēt videt̃ pro iuriſditione. Liui.
lib. xxxiii. Prætores quorū̃ iuriſdictio erat: tribunalia ad di/
ſciplinā publicā poſuerūt: eō vadimonia fieri iuſſerunt: ibiq;
eo anno ius dictū eſt. Gellius lib. vii. Tū e militibus, q in iure
apud eū ſtabāt, interrogauit q̃ſpiā ex more in quē diē, locūq;
vadimoniū pmittit iuberet. vbi liqdo apparet vadimonium
poni ꝑ iuriſditione: vt ſit: quo die, quoue loco velit me dice/
re. Macro. in primo Satur. Cōperēdini dies ſunt, qbus vadi
moniū licet dicere. Pli. li. vii. Bebius iudex dū vadimonium
differri iubet mortuus eſt: hoc eſt dictionē iuris. Seneca lib.
vii. epiſto. ad Lucil. Tā ridicule facio, q̃ ille q̃ſq; viciſſe ſe pu
tat: cū vadimoniū diſtulit. Idē lib. pri. Nō uideor tibi plus ꝓ
deſſe q̃ cū ad uadimoniū aduocatus deſcenderem. Apul. uero
lib. x. pro effectu poſuiſſe uidet̃, cū ſic ſcribit: Promiſſę libidi
nis flagitat uadimoniū. q. d. effectū. i. vt efficiat qđ promiſit.
Idē lib. xi. Iamq; dies aderat diuino deſtinatus uadimonio.
hic videt̃ poni uadimoniū pro ꝓmiſſione: q̃ſi Deus ꝓmiſiſſet
ei priſtinæ formæ recuperationē. ¶ Tunc gemimus. ſ. arden/
te Arturio hoīe diuite. ¶ Tunc odimus ignē: tunc, inqt, ignē
deteſtamur tanq̃ rē dānificam. ¶ Hic ſubaudi ab inferioribus
dabit. ¶ Signa cādida: ſimulachra marmorea candida. ¶ Eu/
phranoris: Euphranor & Polycletus Athenięſes fuerę. de q/
bus multa Pli. ambo ſtatuarii miræ celebritatis. Euphrano/
ris eſt Alexāder Paris: in quo laudat̃ q oīa ſimul intelligant̃:
iudex Dearū̃ amator Helenæ: & tñ Achillis interfector. Le/
ge Plinium lib. xxxiiii. cap. viii. ¶ Vetera ornamenta: ſubaudi
dabit ab inferioribus. vt dixi. i. quæ antea diu fuerāt i tēplis
Deorū̃. ¶ Deorū phecaſionorū: huius loci duplex pōt eſſe ex/
poſitio: Alii enim Deorū phecaſianorū legunt. i. Deorū̃ quos
phecaſii ſacerdotes colebant. Nam phecaſios ſacerdotes fuiſ/ phecaſii ſacerdotes
ſe oſtendit Appianus lib. de bello ciuili loquens ſic de M. An
tonio: Calciamenta candida qualia Athenienſium ſacerdo/
tes & Alexandrinorum, quos phecaſios uocant deferre con/ phecaſia
ſueuerunt. A calciamentis igitur, quæ phecaſia dicebantur,

apparet

apparet tales ſacerdotes eſſe denotatos. Calciamenti meminit Sene. lib. vii. de bñficiis: Pythagoricus qdam emerat a ſutore phecaſia. Item ad Lucihũ: Si quẽ palliatũ, aut phecaſiatũ cõſpexeris. Diuus quoq; Hiero. cõtra Iouinianũ ita inqt de Phecaſianis: Bactrianis ad hoc ipſum nutritis obiiciũt ſenes, q cũ Alexãdri praefectus Phecaſianorũ emẽdare voluiſſet, pene amiſit ꝓuinciam. Alii vero ex veteri codice (quorũ ſenſus magis mihi placet) nõ Phecaſianorũ Deorũ legẽdũ putant: ſed hic aſianorũ: vt haec particula hic quinquies, nec etiã ſine ornatu rhetorico repetatur. vt dicat: hic. i. alius dabit ſigna candida. Alius aliqd praeclarũ Euphranoris, aut Polycleti. Alius vetera ornamenta Deorũ aſianorũ. Alius libros & forulos. Alius modiũ ornamẽti & cętera. vt per vetera ornamenta Deorũ aſianorũ itelligamus ſigna: aut tabellas pictas: aut vaſa aurea ſiue argẽtea. qbus rebus Deorũ templa ornari ſolent: ac per hoc ſatyrice oſtendit Romanos ob auaritiã tẽplorũ expilationibus non parcere. Vnde legimus apud Plutarchũ, Syllã quae in donariis ornatiſſima & precioſiſſima fuerant, tũ ab Epidauro, tum ab Olympia, tum ex Delphis datis ad Amphictyonas literis Dei pecunias ad ſe deferri iuſſiſſe. Quae furta, quaeq; expilationes, q̃ & publice & priuatim fierẽt monet Cicero ad Q. fratrẽ his verbis: Praeclarũ eſt. n. ſummo cũ imperio fuiſſe in Aſia triẽniũ ſic: vt nullũ te ſignũ: nulla pictura: nullũ vas: nulla veſtis: nullũ mãcipiũ: nulla forma cuiuſquã: nulla cõditio pecuniae: qbus rebus abũdat iſta ꝓuincia: ab ſumma integritate, cõtinentiaq; deduxerit. Caeſar (vt ſcribit Tranquillus) in Gallia fana, tẽplaq; Deũ donis referta expilauit. ¶ Et forulos: armaria & repoſitoria librorũ. Sueto. in Auguſto: Libros Sibyllinos delectu habito condidit duobus forulis auratis ſub palatini Apollinis baſi. Fori uero dicunť tabulata nauium ab eo qd inceſſus ferant. Haec Seruius in Vir. in. iiii. Impleſſemq; foros flãmis. ab Apul. vero lib. iiii. capit. ꝓ ſedilibus: vbi ſic ſcribit: Hi ſimul lauacro refoti inter foros ſociorũ ſeſe reponunt. Tũc forte ducti myſteriũ faciũt, eſtur, ac portatur incõdite. ¶ Mediãq; Mineruã: mediã ſtatuã Mineruae ad exornandam bibliothecã. ¶ Perſicus orborũ lautiſſimus: Perſicus, Pactius, Gallita, & Laronia ꝓ nobilibus & ditiſſimis orbis ponuntur. ¶ Reponit: reparat, & quaſi lucrifacit & recondit. eadem ſignificatione poſuit Quintilianus libro. ii. loquens de animalibus: Quinetiã reponere in hyemem alimenta videmus.

Fori

¶ Quis timet aut timuit gelida Praeneſte ruinã? alia ponit incõmoda & pericula vrbis ex ruinis domorũ, & incẽdiis frequẽtibus: quae in aliis ciuitatibus non timenť: qa nõ contingunt. Vnde dicit: Quis timet modo, aut timuit vnquã ruinã in Praeneſte ciuitate illa gelida. i. frigida: qa eſt in montibus ſita. q. d. nemo. Eſt autẽ Praeneſte oppidũ Thuſciae. dictũ (ſi Feſto credimus) q locus in quo ſitum eſt montibus praeſtet: & ita cũ ae diphthongo prima eius ſcribitur. Seruius autem vult a prinis. i. ilice, quae illic abundat cognominatum. Cõditũ praeterea eſt (teſte Feſto) a Caeculo Vulcani filio dicẽte Vir. in viii. Nec Praeneſtinae fundator defuit vrbis. vbi de Caeculo loquitur. Solinus aũt a Praeneſto Latini regis filio ſic appellatũ ſcribit. Seruius praeterea & Priſcianus dicũt & haec Praeneſtis dici. quod Geor. Val. negat dicẽs: hic gelida & ipſa apud Virgiliũ qui dicit: Praeneſte ſub ipſa. referri ad generalitatẽ: q. d. ſic ipſa ciuitate & gelida ciuitate: aut qs timet &c. Volſiniis. i. apud Volſinios in Hetruria: poſitis iter nemoroſa iuga. i. montium colla ſub vertice exiſtentia. aut Gabiis ſimplicibus. i. nõ doloſis. aut i arce. i. caſtro ſublimi Tyburis: illius oppidi proni. i. in decliuo poſiti. ita vt longe venientibus ruenti ſimillimum eſſe videať. quis inquã illic ruinam, aut timet, aut timuit. q. d. nemo. Nos autẽ colimus vrbem fultam. i. ſuſtentatam magna parte: quod dicunť pro magna parte ſui: tenui. i. fragili. tibicine. i. fulcro ſiue ſuſtentaculo. Nã villicus. i. cuſtos villae ruſticus ſcilicet. obſtat ſic. i. per fulcra & ſuſtentacula, aut trabes ſuppoſitas domibus ſup. labentibus. i. quae laberentur niſi ſubueniret. & contexit hiatum. i. aperturã & foramen veteris rimae. & iubet nos ſup. ſecuros. i. exiſtentes ſine cura dormire: vel iubet dormire ſecuros: hoc eſt ſecure, ruina pẽdente. i. iminẽte. Senſus ergo eſt: quãdo diuites Romani habent domos ruinoſas: quas locauerunt: & vidẽt ruinam imminere: aduocãt villicũ ex agro vt trabẽ ferat ad ſuſtentandum domũ. & vt cõtexat. i. obſtruat hiatũ veteris rimae ne videať. & abiens dicit dormite ſecuri nihil imminet periculi: iam ſatis habet ſuſtentaculi: non poſſet ruere. Propterea dicit Vmbricius. viuendum eſt. i. viuere decet illic vbi nulla ſup. ſunt incendia. & nulli metus ſunt nocte. Romę autem aſſidue ſunt aut incendia, aut metus habẽdi. ne ſint iã. i. aliquãdo. Vcalegon. i. quis vicinus tuus: ſicut Vcalegon erat vicinus Aeneae. de quo ipſe apud Virgi. in. ii. dicit: Iam ꝓximus ardet Vcalegon. poſcit. i. efflagitat aquã ad extinguendum incendiũ. iam. i. aliquãdo: ſcilicet quãdo videt extingui nõ poſſe. traſfert. i. in aliũ locum fert. i. friuola. i. res friuolas & fere cõfractas. & iã. i. ſtatim. poſt tertia tabulata, q̃ vulgus ſolaria vocat. fumant tibi. i. in detrimentũ tuum. & tu qui es in altiore parte domus ſub tecto locatus neſcis. nam ſi trepidatur. i. trepide curritur ꝓpter incendiũ in imis gradibus. i. in infima parte domus. ille ardebit vltimus. i. res ardebit vltima: & forte etiã ipſe quem ſola tegula tuetur. i. defendit a pluuia. Vbi columbae molles. i. venereae & ſalaces. reddunt: ideſt pariunt vel ponunt oua. Probat exẽplo dicens: Lectus erat Codro. i. Codrus habuit lectum nõ qdem tricliniarem: quia dicetur ſtatim: Nil habuit Codrus: hoc eſt tam pauper erat, vt nihil dictus ſit habuiſſe. nõ eſt autem pauperis habere triclinium: nec vero ſimile q qs lectos tricliniares ſub tegulis collocet. Intelligemus ergo de lecto, in quo cubebat: quia dicit quod erat minor Procula: per quã vxorẽ eius itelligo. vt ſit ſenſus: q tam breuis fuerit is lectus vt procula nõ tota ſuper eum cubaret: ſed pedibus extenſis excederet. erat ergo lectus Codro minor. i. breuior: Procula vxore eius. & ſex vrceoli. i. parua vaſcula ad aquã hauriendam. & ea fictilia erant Codro ornamentũ abaci. i. theſaurorũ repoſitorii, vel tabulae ad hoc conſtructae vt pocula & caetera vaſa ſuſtineat. Graece dicitur hęc abax huius abacos. Vnde latinus nominatiuus hic abacus ci. qa ergo ꝓ ornamento abaci non habebat niſi ſex vaſcula terrea ſignũ eſt ſummae paupertatis. Nã apud Hora. i de arte poetica cũ dicit: Amphora coepit inſtitui cũrrẽte rota cur vrceus exit vrceus eſt vas paruum & fictile. & tñ hic diminutiuo vtitur. Praeterea paruus cantharus. i. vaſculũ anſatũ ad portandũ. & Chiron. i. opus de Chirone: vt intelligit Calderinus. vel ſtatua Chironis: vt intelligit Man. quod minus placet. Quid. n. tã pauperi cũ Chironis ſtatua: vel (vt ego intelligo) Chiron. i. opus Chironis in medicina & potiſſimũ in chirurgia: ad quã artẽ ſe cõtulerat Codrus paupertate coactus: qd ſignificat poeta dicens: Iãq; vetus &c. qa graecos libellos. i. poetas & philoſophos graecos & carmina diuina: qd ironice dicit. nã prius dixerat poeta: Rauci Theſeide Codri &c. repoſuerat in ciſta tanq̃ non amplius eiuſmodi rebus vacaturus: vt ergo paucis iterũ dicãt accipiamus ſic. & cantharus paruulus erat infra ſup. abacũ. i. pẽdebat ſub abaco. ſicut in Bucolicis dr: Et grauis attrita pẽdebat cãtharus anſa. & Chiron. i. opus Chironis erat ſub eodẽ marmore. i. marmorea mẽſa: qa vetus ciſta ſeruat. iamq;. i. a pluſculo tpe. libellos gręcos quos abiecerat. & mures opici. i. cauernoſi. vel reuera barbari: vt Oſci, q non abſtinebant a re tam diuina: rodebãt carmina diuina: ſi de carminibus Codri intelligimus (vt mihi placet) dictũ eſt ironice. ſi de carminibus graecorũ poetarum: merito diuina appellarit. Codrus nihil habuit. i. pauperrimus erat vſq; adeo: vt oẽs eũ nihil habere dixerint. Vñ ſequiť: Quis enim negat eũ. ſ. nihil hẽre. q. d. nemo. & tñ ipſe infelix ꝑdidit illud totũ nihil itaq; reuera penitus nihil hẽret. aũt. i. ſed. vltimus. i. ſummus. cumulus. i. incremẽtũ vel aggregatũ. aerũnę. i. ꝑditiõis & calamitatis ſup. erit qd nemo iuuabit cibo: nemo hoſpitio: & nemo tecto Codrũ nudũ rogantẽ. i. petentẽ more mendici. fruſta. i. fragmẽta panis. & ſic nõ ſolũ melior ẽ verſus: ſed ẽt ſenſus: qa aliter vnũ bis diceret: qa idẽ eſt fruſtra rogare: & nullũ eũ iuuare. Si magna domus Arturi. i. Arturii de quo dictũ eſt: Vruãt Arturius iſtic, Et Catulus, cecidit vel incendio vel ruina, ma

ter videlicet Roma eſt ſup. horrida.i. inculta & q̄ſi tremens prę triſtitia tanti caſus. & proceres.i. primores ciuitatis ſunt ſupple pullati: hoc eſt nigris veſtibus induti. p̄tor differt.i. in aliū diem extendit vadimonia.i. fideiuſſiones & alias obligationes. nos gemimus.i. deploramus tacite oēs tunc caſus vrbis. & nos odimus.i. odio p̄ſequimur tunc ignem, quo factū eſt tale incendium. & ſciat tyrunculus grāmatice odimus media breui eſſe. eſt enim in voce præteriti tp̄is: ſed hic p̄ſentis in ſignificatione. nā venit ab odi. odio odis eni non reperies niſi ſemel apud Ciceronem de Oratore odias. domus eius ardet adhuc: etiam occurrit ſup. aliqs, qui donet marmora ad reædificandam pretioſam & regalē domum. & ſupple alius qui cōferat impēſas. & hic.i. alius dabit nuda & candida ſigna.i. imagines nudo⁊ corporū ad viuū exciſas in candido: vtpote pario marmore. hic.i. alius. dabit aliqd præclarū.i. aliquod præclarū opus Euphranoris & Polycleti.i. illo⁊ artificum in ſtatuis ſculpēdis & pingendis peritiſſimorum: appoſitone dabit inqt aliquid præclarum exiſtens vetera ornamēta Deorum Phęcaſianorum.i. quos ſacerdotes Phecaſii.i. Athenienſes, & Alexandrini coluerunt. hic.i. alius. dabit libros & ſoruſlos.i. thecas ſeu capſas in quibus libros reponat. & mediā Mineruā.i. vetus æs h̄ns imaginem Mineruę ſed contritam: vel reuera mediam Mineruam: quā Deam ſapientiæ in bibliotheca ponebant in tabula altiora. vbi media.i. vſq; medium corporis p̄cul vidētibus tota credebāt: Vel ſic media vt ſtatuas ſancto⁊ medias in aris ex argento reponi videmus. hic.i. alius dabit modium argenti. Perſicus vir ille diues lautiſſimus orbo⁊.ſ. lautiſſime & delicatiſſime viuens inter orbos.i. liberis carentes: q̄a.n. liberis carebat oēs hæredipetæ.i. hæreditatis petitores mittebāt optima quæq; cibaria ad eū: vt ineſcarēt eū. huic aūt cōbuſta erat domus: ſed p̄ dona captato⁊ reponit.i. reſarcit, reficit, reaccumulat plura & meliora ſup. bona. & ipſe eſt iam merito ſuſpectus tanq̄ ipſe incenderit ſuas ædes: vt ſcilicet meliora ac plura reponeret, quod & fecit.

Si potes auelli circenſibus, optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus, aut Fruſinone paratur,
Quanti nunc tenebras vnum conducis in annum.
Hortulus hic, puteuſq; breuis, nec reſte mouendus,
In tenues plantas facili diffunditur hauſtu.
Viue bidentis amans, & culti villicus horti,
Vnde epulum poſſis centum dare Pythagoreis.
Eſt aliquid quocunq; loco, quocunq; receſſu,
Vnius ſeſe dominum feciſſe lacertæ.
Plurimus hic æger moritur vigilando, ſed illum
Langorem peperit cibus imperfectus, & hærens
Ardenti ſtomacho. nam quæ meritoria ſomnum
Admittunt? magnis opibus dormitur in urbe.
Inde caput morbi rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu, & ſtantis conuitia mandræ
Eripiunt ſomnos Druſo, vituliſq; marinis.
Si vocat officium, turba cedente vehetur
Diues, & ingenti curret ſuper ora Liburno,
Atq; obiter leget, aut ſcribet, vel dormiet intus,
Namq; facit ſomnum clauſa lectica feneſtra,
Ante tamen veniet, nobis properantibus obſtat
Vnda prior, magno populus p̄mit agmine lumbos
Qui ſequitur, ferit hic cubito, ferit aſſere duro
Alter, at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto, planta mox vndiq; magna
Calcor, & in digito clauus mihi militis hæret.

JOAN. Brit. ❡ Si potes auelli circenſibus: notat populum Ro. qui ludis circēſibus ita delectabat̄: vt nihil illi maiori curæ eſſe videret̄. Vnde alibi: Atq; duas tm̄ res anxius optat Pana & circēſes. alibi: Totā hodie Romā Circus capit: Itē alibi: Illa moleſtia eſt caruiſſe anno circēſibus vno. Nā ii ludi, q tāta oīum ſpectabant̄ delectatione in Circo maximo fiebant. Vnde & nomē ſortiti ſunt. Idē ēt appellati ſunt Romani & magni. Circo aūt, qui maximus dicit̄, Tarquinius priſcus (vt docet Liuius lib. pri.) Romæ primus locus deſignauit: in quo ludos lōge inſtructius, opulētiuſq; fecit q̄ priores reges. Circū aūt maximum dictum eſſe ſcribit Varro, ꝙ circum ſpectaculis ædificatis ibi ludi fiūt: & ꝙ ibi circum metas fertur pompa, & equi currunt. Maximus autem appellatus eſt: ꝙ amplitudine longe maior eſſet q̄ Circus intimus, & Circus Flaminius. Nā (vt ſcribit Pli. lib. xxxvi.) longitudine fuit trium ſtadio⁊, latitudine vnius, ſed cū ædificiis quaternū iugerū. Capiebat aūt ducēta & .lx. millia hoīum ſedentiū. Ludi autē inſtituti fuerūt in honorē Cybeles magnæ Deorum matris: q vocabulo græco dicti megalenſes, latine magni: ἀπὸ τῆς με

Circus maxim⁹ vñ Ludi magni & Romani

γάλης μητρος: hoc eſt a magna matre. Vnde eſt illud apud Iuuena. in .xi. Satyra. Interea Megaleſiacæ ſpectacula mappæ Idæum ſolēne colunt. Aſconius tn̄ Pædianus ait: Ludos magnos eſſe appellatos, ꝙ magnis impēſis ſint dati. tunc primū ludis impēſa ſunt ducēta millia nūmū. vel ꝙ Diis magnis.i. laribus vrbis Romę dati ſunt: q̄bus aiunt raptas Sabinas eē. vt videatur p̄pter hoc dicere Virgilius. Magnis circēſibus actis. nā & circēſes ludi ſunt: iidē etiā plebei ſunt appellati: q̄ initio veris ſtato, ſolēni q̄ die celebrabant̄ magno totius plebis ſtudio & delectatione. Vnde ait alibi: At mihi pace Immenſæ, nimiæq; licet ſi dicere plebis. Et alibi: Atq; a plebeis longe megaleſia. Plebeios autem ait Aſconius appellatos ꝙ exactis regibus pro libertate plebis fecerunt: aut p̄ reconciliatiōe plebis. Ludi etiā circenſes in honorē Cereris celebrabāt̄. Vnde Cor. Tacitus lib. xvi. de Nerone principe loquēs: Tandē, inqt, ſtatuere circenſium ludo⁊ die: q Cereri celebratur, exequi deſtinata: q̄a Cæſar rarus egreſſu, domoq;, aut hortis clauſus ad ludicra Circi ventitabat. Et Paulo poſt: Vtq; circēſium cerealium ludicrum pluribus equitum curſib⁹ celebraret̄. Oui. in .iiii. Faſtorum: Circus erit pompa celeber, numeroque Deo⁊: Primaq; ventoſis palma peteť equis. Hic Cereris, ludi non eſt opus indice cauſa. De quibus etiam Iuue. intellexit .xiiii. Saty. illic. Ergo omnia Floræ: Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas. illic vt de iis aliquid vberius dicaꝰ quatuor exhibebantur aurigarum factiones denoīatæ a quatuor diuerſis panni coloribus, quibus ipſi agitatores induti erant. De quibus ſic Sydonius Apollinaris: Micant colores albus & venetus, Virens, rubenſq; veſtra inſignia cōtinent. Miniſtri ora & lora manu, iubaſq; totas Cogunt flexibilibus latere nodis, Hortatur q; obiter, iuuat q; blādis Vultus plauſibus & voluptuoſum Dictant quadrupedantibus furorem, Impellunt, trepidant, trahunt, repugnant, Ardeſcūt, ſaliūt, timent, timentur. Nam ſpectatores diuerſo currentibus aurigis fauebant ſtudio, aliiq; alium hortabantur ad victoriā. vnde eſt illud apud Pli. ad Caluiſium: Nunc fauent panno, pannum amant. Et ſi in ipſo curſu non mediocri certamine hic color illuc, hic huc transferatur, ſtudium, fauor q; tranſibit. & repēte agitatores illos, equos illos quos procul noſcitant, quorum clamitant nomina relinquet, tanta gratia, tanta auctoritas in vna viliſſima tunica. Quibus verbis oſtēdit Plini. tanto ſtudio coloribus Romanos diuerſis fauiſſe: vt non homines, ſed colores ipſos, quibus induti erant, adamarent ita: vt ſi colorum mutatio facta eſſet in ipſis agitatoribus, & ab vna factione ad alteram tranſlata, itidem & fauorem ſpectatorum trāſiturum: vt plane oſtendat illos nō perſonis, ſed coloribus fauiſſe. Praſinæ: hoc eſt viridi factioni, Caligula & Nero ita addicti, deditiq; fuerunt: vt Caligula cœnaret in ſtabulo aſſidue: & maneret: viciesq; ſeſtertiū agitatori cythico contulerit. Nero vero inter diſcipulos cū quereret̄ quondam tractum Praſinum agitatorem: & cum a magiſtro obiurgaret̄ de Hectore tracto, ſe loqui ementitus ſit. Venetæ vero factioni adeo fauit. Vitellius: vt quoſdā de plebe ob ipſum ꝙ Venetæ factioni date maledixerant, interemerit.

Ludi circēſes

In circēſibus factiones aurigarū quatuor

merit. Mart. in Diſtichis de Praſino & Veneto mentionẽ facit: Si Veneto, praſino ve fauesq́ coccina ſumis: Ne fias iſta trãsfuga veſte vide. Nã coccinatus ꝑtrãsfuga haberet, q reli ctis praſino & veneto ad purpurei pãni factionẽ abiret. Iulius Capitolinus i vita Veri ſic ſcribit. Circenſiũ tantã curã habuit: vt frequenter ꝓuincialibus literas cã eorũ & miſerit & acceperit: deniq; ẽt pſens & cũ Marco ſedẽs, multas a Venetianis paſſus eſt iniurias: ꝙ turpiſſime contra eos fauerit. Nã & Voluceri equo praſino aureũ ſimulachrũ fecerat, qđ ſecum portabat. Duas ẽt Domitianus Circẽſib⁹ græcũ factiones aurati, purpureiq; pãni ad q̃tuor priſtinas addidit. Trãquillus in Domitiano. Eſt ergo ſenſus: Si potes, inqt, relinq̃re iſtos ludos circẽſes, qbus tota ciuitas tãtope delectaẽ, optime, trãquilleq; habitabis i Cãpania. ⸿ Soræ: Sora, Fabrateria, & Fruſino oppida ſunt Volſcoꝝ in Cãpania. a Fabrateria fit Fabraternus. ⸿ Tenebras: locũ tenebroſum & obſcuꝝ. Senſus eſt: In aliis Italiæ oppidis tanti tibi poteris parare domũ optimã, quãti Romæ cõducis domiciliũ tenebroſum. ⸿ Hic: pro illic in oppidis. ſ. ⸿ Puteus breuis: nõ ꝓfundus. ſic ẽt dicimus aquas breues non altas nõ ꝓfundas. Talẽ puteum pcipit & Columella habẽdũ: Aut fons illachrymet putei nõ ſede ꝓfundi. ⸿ Viue bidentis amans: ſatius, inqt, eſt agricolationi vacare, q̃ habitare intra vrbẽ iter tot viuẽdi difficultates, & moleſtias. Ergo amãs bidẽtis. i. rei ruſticę, & in primis cultus hortoꝝ. ⸿ Bidẽtis: bidens genus eſt ſarculi. ⸿ Pythagoreis: Pythagoras cũ carnibus abſtinendũ doceret, legumine, oleribuſq; veſcebaẽ: vt mortales ad faciliorẽ aſſuefaceret victũ: & cibos ſemp parabiles. qđ inſtitutum diſcipuli ſeruauere. De quo plura illic dicemus: Ventri idulſit nõ oẽ legumẽ. Faba abſtinuiſſe docet Cicero in primo de diuinatiõe: qñ vero & cibo mens nõ venter inflẽt. ⸿ Eſt aliqd: venuſta ſuaſio: operæpretiũ, inqt, eſt alicuius rei, vel viliſſimæ dñm ſe facere: vt oino oſtẽdat lõge melius eſſe in loco deſerto habitare, q̃ in vrbe. ⸿ Vnius lacertę: vnius (vt dici ſolet) vermiculi: hoc ꝗ melius, q̃ vt ad mẽſurã referas terrę. ⸿ Plurimus hic æger: aliud icõmodum affert pauperũ. Plurimi, inqt, moriuntur cõtracta ægritudine ex noctibus inſomnibus. Nã pauperes in ea, inqt, parte ædiũ diuitis habitant: q̃ publicis eſt ꝓxima viis vt dormire nõ queãt nimio & iumentoꝝ & plauſtrorũ ſtrepitu: ſicq; interrupto ſæpe ſomno in ægritudines læthiferas incidũt. Hoc ẽt cõquerit Mart. Numerare pigri dãna qs põt ſomni. itẽ alibi: Otia me, ſomnuſq; iuuãt, q̃ magna negauit Roma mihi. ⸿ Cibus impfectus: nõ concoctus in ſtomacho, q cauſa eſt lãgoris. ⸿ Quæ meritoria: loca meritoria dñr quæ mercede locanẽ inquilinis a merendo. vnde & tabernæ meritoriæ ipſa ſtabula dñr: hoc eſt cauponæ. Nam mereri eſt cã queſtus aliqd operari: vnde & meretrices ſunt appellatæ, ꝙ turpitudine corporis æs merenẽ. Merceſq; pmiũ appellatur, qđ daẽ ꝓ laboribus ſuſceptis a merendo. Inde ẽt dicunẽ pueri meritorii: q aut ſponte ſua, aut iubẽte dño ꝓſtant, turpiq; q̃ſtu æs merenẽ. Vnde & Suetonius in Caligula appellat vehicula meritoria, q̃ mercede locanẽ. ⸿ Magnis opibus. i. diuites & potẽtes dormiũt, q ſibi de loco remoto pſpiciunt. ⸿ Inde caput morbi: ſubaudi eſt: ꝙ. ſ. non dormiũt. ⸿ Rhedarũ trãſitus: rõ ſomni interrupti. Nã trãſitus, inqt, rhedaꝝ i arcto viarũ inflexu adimunt ſomnũ. ⸿ Arcto inflexu vicoꝝ: vici adeo cõiuncti obliquiq; erãt: vt difficilẽ trãſitũ vehiculis daret. Tacitus: Arctis itineribus hucq; & illuc & enormib⁹ vicis q̃lis vetus Roma fuit. Vñ Nero (Auctore Tranquillo) offenſus anguſtiis & flexuris vicoꝝ incẽdit vrbem: ꝙ añt vici obliq eſſent: docet Liuius in fine qnti lib. ab vrbe condita his verbis: Feſtinatio curã exemit vicos dirigẽdi: dũ omiſſo ſui, alieniq; diſcrimine in vacuo ædificãt. ea ẽ cã, vt veteres doacæ primo p publicũ ductæ: nunc priuata paſſim ſubeant tecta: formaq; vrbis ſit occupatæ magis q̃ diuiſa ſimilis. ⸿ Cõuitia ſtãtis mãdræ: hoc eſt cõuitia q̃ fiunt mãdrę ſtanti & remorãti, nã genitiuus mandræ ſtat paſſiue. genitiui. n. ponuntur & actiue & paſſiue. vt ſi dicã: Verbera magiſtri proſunt pueris. i. verbera q̃ infligit magr, & quia magiſter agit actiue ponit gtũs: paſſiue vero uerbera pueroꝝ. i. q pueri patiũtur.

Sora
Fabrateria
Fabraternus
Aqua breuis
Bidens
Meritoria
Merces
Meritorii pueri

Cõuitia ergo mãdræ. i. quæ mulio facit in mãdrã. ſolent. n. muliones multis cõuitiis, & minis ag. re iumẽta. Cõuitium dicit (auctore Vulpiano) vel a cõcitatione, vel a cõuẽtu: hoc eſt collatione vocũ. cum. n. plures voces in vnũ cõferunẽ cõuitium appellaẽ: quaſi cõuocium. Feciſſe cõuitiũ dicit non tã is qui vociferatus eſt, verũ is quoq; q cõcitauit ad vociferationem alios: vel q ſubmiſit vt vociferet. non tamen oẽ male dictũ cõuitiũ eſt, ſed id ſolũ quod cũ vociferatione dictum eſt, & ſiue vnus, ſiue plures dixerint cõuitiũ eſt: qđ in cœtu dictum eſt. Quod autẽ nec in cœtu, nec uociferatione dicit, cõuitiũ nõ ꝓprie dicit, ſed infamandi cauſa dictum. ⸿ Mandræ: græcis iumentorum ſtãtis. ſignificat enim mãdra multitudinẽ iumentoꝝ. Mart. lib. V. Vixq; daẽ lõgas mulioꝝ vincere mãdras. ⸿ Eripiunt ſomnos vrſo: oẽs quos adhuc vidi codices legunt Druſo: ſicq; cõmentatores Druſum exponũt pro hoie ſomniculoſo. Ego vero urſo legendum contenderim: hac maxime rõne, ꝙ cũ dicat ſomnum eripi vitulis marinis: recte pcedat, vt de aliis belluis, q̃ alte dormiunt loquatur, q̃ de hoie. Nam urſi (vt ſcribit Pli. lib. viii. ca. xxxvi.) primis diebus bis ſeptenis tã graui ſomno pmunẽ: ut ne vulneribus qdẽ excitari queant. ⸿ Vitulisq; marinis: q phocæ dicũtur. quo aïali nullũ grauiore (auctore Plini.) premiẽ ſomno. Virg. Sternunt ſe ſomno deſerto i littore phocæ. ⸿ Si vocat officiũ: aliud ẽt incõmodũ ꝓponit pauperum. Nã ſi forte aliquo eundũ ſit ita officio poſtulãte: diues ſup ora pauperum lectica fereẽ ſine aliquo eius incõmodo: ſed cũ magna pauperũ pernicie: qa ſeruis lecticariis, cæteraq; ſeruoꝝ turba pſternuntur, cõculcanturq; pedibus in luto. ⸿ Curret ſup ora. i. ſublimis in lectica uehet ſupra capita hoium. Vnde Sene. ad Luci. loquens de diuite ſic ait: Quos ſupra capita hoium ſupraq; turbã delicatos lectica ſuſpẽdit. Pli. i Panegyricis Traiani luxũ & ſupbiã ſui tpis dãnans ſic ſcribit: Añ te principes faſtidio nři, & quodã equalitatis metu uſum pedũ amiſerãt. illos ergo humeri. ceruiceſq; ſeruoꝝ ſup ora noſtra vehunt. ſic. n. diues nec ſolũ in vrbe, ſed ẽt foris geſtabaẽ. Sene. itẽ ad Luci. Nõ turba ſeruorũ lecticã tuã p itinera vrbana, ac peregrina portãtiũ. Cic. in. ii. Philip. At iſte opta lectica latus eſt p oppidũ, vt mortuus. ⸿ Ingenti liburno: ingenti & ꝓcero lecticario. Alibi: Tarde veniſſe liburnus dicit. Nã ex Liburnia q̃ Dalmatiæ eſt cõtermina magnæ ſtature mittebanẽ ſerui. vñ alibi: Primus damãte liburno Currite. ⸿ Atq; obiter: hic eſt idignatio Vmbricis: ꝙ cũ ipſi paupes i itinere luto ꝓuoluãẽ: diues tãto otio geſteẽ: vt ẽt in lectica legat, & dormiat. ⸿ Obiter. i. ſimul & vna. vt ſit ſenſus: Curret, inqt, ſup ora & ſimul leget aut ſcribet. ſic ẽt alibi: Verberat, atq; obiter faciẽ linit, & audit amicas. eodem ſignificatu vbiq; accipiẽ. Pli. li. xxxvii. Libet obiter vanitatẽ magicã hic quoq; coarguere. Idẽ eodẽ: Nec vero id ſolũ agemus: ſed ad maiorẽ vtilitatẽ vitæ obiter coargueẽ magoꝝ ifãda vanitas. Idẽ li. xxxiii. Illud quoq; obiter idicari cõuenit: hoc ẽ ſimul & vna. ⸿ Intus nã (vt dixim⁹) lectica erat iſtar cubiculi. vñ Pli. li. vltimo natu. hiſto. cubiculũ viatoꝝ appellat: qđ alibi Iuuenalis ſatyrice appellauit antrũ. ⸿ Ante tñ veniet: licet, inquit, legat, aut ſcribat, aut dormiat cũ mlto otio: tñ nos ẽt pcedet. ⸿ Vnda: multitudo q̃ vnda maris imitaẽ in tumultu. Vir. in. ii. Geor. Mane ſalutantũ totis vomit ædibus undã. ⸿ Aſſere duro: aſſeres ligna dñr, oblonga utputa pali, ptic̨. Vñ Cęſar i. ii. li. de bello ciuili ait: Aſſeres. n. pedũ duodeci cuſpidibus pfixi. Hircius lib. iiii. de bello alexandrino: Aſſeres remorũ uſum obtinebãt. Sueto. i Caligula: Ad primũ tumultũ lecticarii cũ aſſeribus accurrerũt. Cato i re ruſtica: Duobus: aſſerculis appoſitis parieti. qbus Gallinę i nidũ poſſint irrepere. Victruuius in. vii. Aſſeres directi diſponanẽ iter ſe: ne plus ſpatium habentes pedes binos, & hi maxime cupreſſeos, ꝙ abiegni a carie & uetuſtate celeritate uitiantur. Idem lib. v. Deinde in ſuper ſub tegulas aſſeres ita prominentes. uti parietes proiecturis eorum tegantur. dicti aſſeres ꝙ aſſideant parietibus, trabibuſq; ut Feſtus ſcribit. ⸿ Tignum: ſcribit Vulpia. appellatione tigni contineri omnem materiam ex qua ædificiũ conſtet, uineæq; neceſſaria, unde quidam aiunt tegulam

Conuitium
Mãdra
Obiter
Aſſeres
Tignũ

quoq; & lapidē & cemēta, cæteraq; ſi qua in ædificiis ſunt vtilia. tigna.n.a tegendo dicta ſunt. hoc amplius & calcē & arenā tignorū appellatione contineri: ſed i vineis etiā tigni appellatione oīa vineis neceſſaria cōtinent. vtputa perticæ,

Faber tignarius

pedamēta vñ ēt fabri tignarii appellant, q ædificia extruūt. ⸿Metretā: vas certæ cuiuſdā mēſuræ. Mart. Plurimus hiſpanas miſit tibi natus metretas

Metreta

Cato i re ruſtica: Ahenū vnū hēat, qd capiat metretas triginta. Diuus Ioānes in euāgelio ſcribit ſic: Erāt lapideæ hydriæ ſex capiētes ſingulæ metretas binas, vel ternas. ⸿Magna plāta.i. pedibus magnorū militū pculcor & patior. Nā & alibi appellat grādes ſuras milites ipſos magnos & proceros. ⸿Pinguia crura luto: ſubaudi extrinſecus ſūt. ⸿Clauus militis: mi

Caliga

lites caligas geſtabant multis clauis ſubfixas. vñ alibi Iuuenalis: Cum duo crura habeas offendere tot caligatos Millia clauorū. Claui autē, qbus

Clauus Caligares

caligæ ſuffigebant, caligares dicti ſunt. Plini. lib. ix Piſces exiſtūt ſquāmis cōſpicui crebris, atq; pacutis clauorū caligariū effigie. Cuius calciamēti ita meminit Ioſephus i. vii. de bello Iudaico, loquens de cæde Iuliani Hecatontarchi: Calceos namq; habēs crebertimis atq; acuti (vt cæteri ſolēt milites) clauis fixos: dū ſtrato ſaxeis cruſtis ſolo occurreret labit, magnoq; cum armorū ſono delectus in tergū fugiētes reduxit. Valerius li. ix loquēs de luxuria exercitus regis Antiochi ſic ſcribit: Magna ex parte aureos clauos crepidis ſubiectos habuit. Caligā Diuus etiā Hieronymus ſcribens ad Geruntiā oſtēdit genus eſſe calcei, cū ait: Apoſtoli toto orbe peregrini, nō æs in zona, non virgā in manu, nō calligas

Clauata

habuere in pedibus. Feſtus ait Clauata dicunt aut veſtimenta clauis intexta, aut calciamenta clauis infixa. Quo caliciamenti genere noſtris etiā temporibus Turci gentes barbaræ, Græciq; ſtratiotæ vtunt. Calceos.n. multis clauis hñt ſuffixos. ⸿Hæret: figitur. ⸿In digito.ſ. pedis dum calcatur.

ASCē.

⸿Si potes auelli &c. Niſi igr eſſet friuola: & inanis delectatio: quia in Circenſibus ludis, cæteriſq; ſpectaculis Romæ, quæ fiunt. captant illi q alioquin in tāta miſeria Romæ viuunt: poſſēt eo pretio quo Romæ vix cœnacula ſub tectos aut locū obſcuriſſimū in aliquo angulo abſtruſo in vnū annū cōducūt: in oppidis multis Italiæ emere domū cū aprico aere & horto: vnde holuſcula ſibi, ſuiſq; emant: & ibidē ſane viuere & quieti: cū Romæ ſi non alia de cauſa. vel ex ea langorē contrahant: qd noctu præ moleſtiis requieſcere vetiti. cibū non digerant. nā veſperi plurimi negociatores moleſtant, mane ſalutatores. Ordo eſt: Si tu quicunq; es, qui Romæ paupertate & miſeriis cōficeris. nō enim hoc contra Iuuenalē dicit: ſed ſecundā perſonā p qualibet poſuit. Si tu igitur potes auelli Circēſibus.i.a ludis curulibus: q in Circo fiebant. vnde Circēſes dicit. optima domus parat.i. cōparat: emitur tibi fore in ea vrbe Italiæ non longe ab Arpino. aut Fabrateriæ.ſ. in ea vrbe, quæ eſt in via Latina. aut Fruſinone: etiā vrbe in via Latina. parat inq̄ tanti.i. tāto pretio, quanti.i. quanto pretio. tu cōducis nunc Romæ tenebras.i. tenebroſam domū in vnū annū.i. ad vſum vnius ſolius anni. hortulus exiſtens ſup. hic in aliis oppidis Italiæ que pro &. & puteus breuis.i. breui ſpatio diſtans. nec mouendus.i. exhauriendus. reſte.i. chorda. ſed ſup. manu. diffundit.i. diſpergit facili hauſtu: quia manuali. in plantas tenues. viue igit amās bidentis.i. agriculturæ quæ bidēte fit, & villicus.i. cuſtos in

Nonne vides quanto celebretur ſportula fumo?
Centum conuiuæ, ſequitur ſua quemq; culina.
Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quas recto vertice portat
Seruulus infelix, & curſu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ ſartæ modo, longa coruſcat
Sarraco venientem abies, atq; altera pinum
Plauſtra vehunt, nutant alte, populoq; minantur.
Nam ſi procubuit, qui ſaxa liguſtica portat
Axis, & euerſum fudit ſuper agmina montem,
Quid ſupereſt de corporibus, quis membra, quis oſſa
Inuenit? obtritum vulgi perit omne cadauer
More animæ. domus interea ſecura patellas
Iam lauat, & bucca foculum excitat, & ſonat vnctis
Strigilibus, pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros varie properantur, at ille
Iam ſedet in ripa, tetrumq; nouitius horret
Porthmea, nec ſperat cœnoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.

villa horti.i. ſuo tēpore elaborati. vnde.i. ex quo horto poſſis dare epulū.i. ſolēne conuiuiū centum Pythagoreis.i. de ſecta Pithagoræ: qui vetuit eſum carniū vt plurimi dicūt. Aliqd.i. res nō contēnenda eſt feciſſe ſeſe dominū vnius lacertæ.i. tanti loci, quantū vna lacerta occultare ſolet: in quocunq; loco & quocūq; receſſu. Plurimus æger morit hic.i. Romæ vigilando.i. ppter nimias vigilias. ſed cibus iperfectus.i. indigeſtus. hærens.i. adhærēs ſtomacho ardenti.i. febricitāti. peperit.i. protulit illū languorē: vnde ſcilicet moriuntur. Nā quæ meritoria.i. (vt quidā dicunt) hoſpitia publica. ſiue cauponæ, vel potius officinæ in qbus mechanici operant. admittunt.i. permittunt ſomnū.i. dormitionem. q.d nulla: Dormitur.i. dormitio fit in vrbe magnis opibus vel ptio magnarū opum: quas dare oportet volētibus habere cubiculū quietū: vel ab his qui magnas opes poſſidēt: & magnas domos. Caput.i. origo morbi eſt ſup. inde.i. ex hac re. q trāſitus rhedarū.i. curruū. in arcto.i. anguſto flexu. vicorum.i. regionū vrbis. & cōuitia.i. mutua maledicta. mandræ.i. mulionis ducentis mandram.i. gregē mulorū ducentiū rhedas. ſtātis.i. impediti procedere. Eripiunt ſomnū Druſo homini illi ſomniculoſo. & vitulis marinis.i. phocis ſolitis grauiſſimo ſomno opprimi. ſi officiū.i. magiſtratus, vel publicum negociū. vocat.i. requirit diuitē adeſſe. ipſe diues vehetur & curret.i. magno curſu transferet ſup ora.i. facies miſerorum. & hoc in ingenti liburno.i. curru tam ipetuoſo & celeri. quiete tamē pro his qui inſunt pcedente: vt naues liburnorū ſolent. & hoc populo cedente.i. locū dāte. vel dic liburno.i. vehiculo. ſed placet ſimilitudo nauium liburnorū. dicit eni. atq; pro &. ipſe ſup. diues. leget obiter.i. dum in itinere eſt vel ſcribet vel dormiet intus.i. in ipſo vehiculo: aut lectica quæ poteſt eſſe in hexaphoro: aut in vehiculo. nāq; pro quia. lectica clauſa feneſtra.i. habens feneſtrā clauſam facit ſomnū: & licet dormierit: tamē ante veniet: quia ei ceditur. ſed vnda.i. turba populi per modū vndæ defluens prior.i. quæ ante nos eſt. obſtat nobis properātibus.i. dū pperamus. & populus qui ſequitur nos premit lumbos noſtros magno agmine.i. multitudine agminatim incedente: & acta a primis. alter.i. vnus ex illis. ferit.i. percutit nos. duro eſſere quo lectica portat: aut palo quē i manu portat. at.i. ſed. hic.i. alius. incutit capiti tignum.i. magnum lignū quod poſſit eſſe tignū vel aſſerem. & tignū in notis ſignificatis accipiamus: vt dicamus aſſerē & tignum vehi ad conſtructionē domorum. ſicut in marmoribus poſtea dicet. quod & hic diceret: niſi diceret poeta ferit & incutit: qd manibus fieri videt. ille aūt.i. alius icutit capiti. metretā.i. mēſurā liquidorū quā ſecū fert. Cura mea fiunt ſup. pinguia.i. craſſa & cœnoſa luto. & calcor.i. ſuppeditor vndiq; a magna planta equorum.ſ. & clauus.i. calcar vel tibiale clauoſum militis inſidentis equo. ſic enim manus ad calcaria eius extēditur, dum latere progredimur. hæret: ideſt infigitur mihi in digito.

⸿Nonne vides: cōfirmatio eſt pauperes nimia multitudine in itinere cōculcari. ⸿Quanto fumo: nonne inquit vides quāta ſit multitudo petentiū ſportulā, vt demonſtret mirū nō eſſe ſi paupere in itinere elidatur. Nā obſonia q̄ diſtribuebant ex ſportula miro hominū cōcurſu & ſtudio petebātur: vtq; ea calida cōſeruarent, cum foco domū ferebant a ſeruis Seneca ad Luciliū: Tumultus coquorū ipſos cum obſoniis

JOAN. Brit.

focos tranſferentiū, hoc.n. iam luxuria cōmenta eſt: ne quis
intepeſcat cibus: nequid palato iam calloſo parū fieret: cœnā
culina proſeqtur. hinc igitur ait poeta: Seqtur ſua quēq; cu
lina. ¶ Centū cōuiuæ: ſubaudi adſunt, q ſportulā celebrent.
¶ Corbulo. i. vir fortis & validus, qualis fuit Corbulo, is. n.
tēpibus Neronis rebus in Armenia geſtis claruit. de cuius vi/
ribus Cor. Tacitus ſic: Ne ſi ad capiēdas copias Syriā intra
uiſſet Corbulo, oium ora in ſe verteret. Corpore ingēs erat
& ſupra experiētiā, ſapientiāq; ēt ualidus. Ordo eſt & ſen/
ſus: Corbulo vir fortis & validus vix ferret tot vaſa ingētia
& tot res impoſitas capiti ſuo: quot portat ſeruulus infelix re/
cto vertice. Legendū aūt eſt quot & non quas. ¶ Seruulus
infelix: pathos a miſerabili labore. ¶ Ventilat: hoc ē curſu fa
cit vētū igni. ¶ Scindunt: hoc totū refert ad incōmodū pau
peris, q nimia hoīum turba vbiq; cōculcat. ¶ Tunicæ ſartæ
mō. i. pauloante domi cōſutæ, & refectæ. ¶ Abies: ſpēm poſuit
p genere i. lignū maximū. ſic Sene. deteſtans luxuriā vrbis
lib. xiii. epiſtol. ii. Nec in hūc vſum pinus, aut abies defereba
tur longo vehiculorū ordine vicis intremētibus, vt ex illa la
Sarracū cunaria auro grauia pēderent. ¶ Coruſcat: nutat & tremit.
¶ Sarraco: genus eſt vehiculi. infra in quīta Satyra: Frigida
circūagunt pigri ſarraca Bootæ. Sidonius: Mille graues ſer
cinę ad pdiū ex oppido ductę: Nulla ſarraca, nulla eſſeda ſub
vehēdis oneribus attrahebant. ¶ Nutant alte. ſ. plauſtra ve/
hentia pinū. i. tremūt. deductū ab his, q capite nutāt. Apu. lo
quēs de aſino: Et occipio nutāti capita claudere. ¶ Populo:
quaſi paupibus. ¶ Nā ſi pcubuit: ſenſus eſt: Si forte, inquit,
plauſtrū, quo magnæ lapidū moles vehunt, pcubuerit ſup
pauperes ita eorū corpora atteritur, vt nulla qdē inueniant
mēbra. ¶ Axis: partē poſuit pro toto. i. plauſtrū ipſum. ¶ Sa
xa liguſtica. i. marmora lunēſia, quæ in Liguria excidebant,
tantæ magnitudinis, & pōderis, vt fortuito caſu hoīes obtē
rētur. Aemulatio eſt Horatiana: Torquet nūc lapidē, nūc in
gēs machina tignū: Triſtia robuſtis luctant funera plauſtris
¶ Montē, hyperbole eſt. i. ingens ſaxū. ¶ Quid ſupereſt de cor
poribus. q. d. nihil. cū iterrogatione legēdū. ¶ More aiæ: ita
corpus pauperis obteritur: vt de eo nō plus cōſpicias q̄ de aīa,
quæ nuſq̄ apparet. ¶ Intereadū expectat. aut (qd magis pla
cet) naturæ cōceſſit. ¶ Domus familia. ¶ Secura: nihil de dño
Patella timēs. ſed ſine aliqua cura, cū eū incolumē putet. ¶ Iam lauat
patellas: ad rē diuinā faciendā. nā patella vas erat fictile ſacri
ficiis faciēdis aptū. poſt. n. rem diuinā lauabant. anteq̄ cœna
rent. patella ēt accipit p quocūq; vaſe eſcario. Perſius: Quæ
tibi ſumma boni eſt vncta vixiſſe patella. Horati. Nec modica
cœnare times holus oē patella. Patella autem & patina dicta
Bucca ſunt a patulo. ſunt. n. proprie vaſa q̄ patula ſunt. ¶ Bucca: ea
Buccina pars oris infra malā, q̄ inflat bucca appellat. Vñ Hora. Quin
Bucci/ Iuppiter ambas Iratus buccas inflet. Inde fit buccina. i. tuba.
nator & buccinator. i. tubicē. & buccella ſiue buccea. i. quātum cibi
Buccel ore capias. ¶ Vnctis ſtrigilibus: de ſtrigilibus multa diximus
la apud Perſiū illic: Puer & ſtrigiles Criſpini ad balnea defer.
Inſtrā. n. erant ferrea, qbus in balneis vtebant ad detergēdū
ſudorē. a ſtrigēdo. i. a radēdo dicta. vñ Pli. dū diſtringit, ter
giturq;, audiebat aliqd aut dictabat. Scribit Suetonius Au
guſtū læſiſſe cutē nimio ſtrigilum vſu. Apuleius in primo li
mine ſecūdi libri Floridorū: Strigilē, & āpullā, cæteraq; bal
nei vtēſilia nundinis mercari nō inficias eo. illud obſeruādū
eſt a Iuuenale primā produci: quā Perſius corripuit illic: Pu
er & ſtrigiles Criſpini ad balnea defer. Nec miꝝ qñ ēt alia
videmus ab auctoribus diuerſis poni modis. Nam Perſius pri
mam ſyllabā pduxit in hoc verbo rudere: cū dixit: Pecuaria
rudere credas: quā Ouid. corripuit: Vt rudiens ſcabra turpis
aſella mola. aliq legūt: Strigibus: & pleno cōponit lintea gut
to, p concisionē. i. vt periclis pro periculis. ¶ Vnctis. ſ. oleo,
quominus cutē læderent. ¶ Cōponit: parat. ¶ Lintea: quibus
Guttus corpus madidū ex balneis ſiccabāt. ¶ Gutto: guttus vas ex
cornu erat denominatū a gutta, nā guttatim oleū fundebat
lauātibus ſe in balneis. Id ēt prima æſtimatiōe fiebat ex cor
nu rhinocerotis. ide idē dicit rhinoceros. De hoc Martialis
Geſtauit fronte mō me iuuencus: Verū rhinocerota me pu/
tabis. Guttus itē vas erat ligneū, quo in ſacris vtebantur, vi
num guttatim fundens. de quo ita Varro: in ſacris remanſit
guttus & ſimpuuium. ¶ Inter pueros. i. filios more græco,
quos παῖδας vocāt. ¶ In ripa: Stygis, quā dicūt aīas tranſi/
re vectas cymba a Charonte portitore Virg. Corpora viua
nefas Stygia vectare carina. ¶ Nouitius: nouitius appellatur Nouti⁹
in oī arte rudis: & nouus: & qđ nuperrime inuētum ſit noui
tium dicitur. vnde Pli. lib. xiii. appellauit menſas citreas no/
uitias, his verbis: Homerus de mēſis tñ tacuit: & alias nullus
ante Ciceronianā vetuſtior memoria eſt: ex quo nouitiæ ap
parent. ¶ Porthmea, i. Charontē q portitor apud inferos eſt. Porth/
Virgi. Portitor ille Charon. Porthmos. n. ſignificat fretum. mea
Et porthmis porthmidis nauiculā. Et porthmeus tranſfre/ Porth/
tatorē: hoc eſt qui hoīes nauigio traducit. Petronius arbiter meus
ſatyricus: Vix nauita Porthmeus Sufficiet ſimulachra virū
traducere cymba. vbi locus eſt emendandus. nam ſcriptū eſt
Protheus pro porthmeus. ¶ Nec ſperat cœnoſi: non ſperat,
inqt, qui ita mortuus eſt poſſe a Charonte traiici: hoc ideo
quia dicunt aīas eorū, qui inſepulti fuerint vltra Stygiam
paludē nō trāſuehi. Sed illis errādū centū annos circa ripas,
eoq; tēpe completo, quaſi legitime curſu vitæ humanę tradu
ci a Charonte. vnde Virgi. Portitor ille Charon, hi quos ve/
hit vnda ſepulti: Nec ripas dat horrendas, nec rauca fluenti
Tranſportare prius, q̄ ſedibus oſſa quierunt. Centū errant
annos. volitantq; hæc littora circū: Tunc demū admiſſi ſta/
gna exoptata reuiſunt. ¶ Alnū: cymbā, quæ fit ex alno arbo/ Alnum
re. ¶ Cœnoſi gurgitis. i. Stygię paludis. Virg. Turbidus hic
cœno, vaſtaq; voragine gurges Aeſtuat. ¶ Porrigat ore triē/
tem: finxerunt Græci (auctore Diodoro) aīas mortuorū ad
inferos tranſire, vltraq; Stygiā (vt diximus) paludē tranſue
hi. vnde Aegyptii id repſentantes corpora mortuorū per flu
uiū, & Acheruſiā paludē ad ſepulchrū mittebant. Nauis quā
vectabantur, variis appellabat. hæc apud græcos epibatra.
Obolū dabant mortuo dandū portitori: cui nomē inditū eſt
ab incolis Charon, Huius ſuperſtitioſæ opinionis meminit
& Apule. li. vi. de aſino aureo, his verbis: Apud inferos Cha
ron eſt expetēs portorii: ſic ad ripā vlteriorem futali cymba
deducit cōmeantes: & inter mortuos auaritia viuit. Ex quo
manifeſtiſſime apparet portitores proprie dici, qui portoria
& vectigalia exigunt: qua ſignificatione ita accepit Virg. in
vi. cum Charontem portitorem appellauit: quaſi qui ab oi/
bus tranſeuntibus obolū exigat. deflexumq; eſt uocabulum a
portu, q ibi portitores conſidant exigentes vectigalia, quæ Porti/
ab ipſo portu portitoria ēt ſunt appellata, Teren. in Phor. tor
Sed epiſtolā audiui delatā eſſe ad portitores. vbi Dona. do/ Porto/
cet portitores eſſe magiſtros tributorū, qui in portu inferen/ rium
darū reꝝ, & efferēdaꝝ vectigal exigebāt. Plau. in Aſinaria:
Iā ego hūc portitorē priuabo portitorio. Cice. in ii. epiſto.
ad Atticum: Illa cā publicanorū quātā acerbitatem afferat ſo/
ciis intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portoriis Italiæ tol
lendis, non tā de portorio, q̄ de nōnullis iniuriis portitorū q̄
rebant. Idē in oratione de lege Agraria cōtra Rullū: Si into
lerandum eſt hos decem viros portitores oibus oium pecu/
niis cōſtitui. Idem in. i. Officiorū: Primū improbant hi q̄ſtus,
qui in odia hoium incurrunt, vt portitorū, vt fœneratorū.
Portitorem ēt dicimus ipſum gerulum a portando. Colu. de
cultu hor. Mox vbi nubigenæ Phrixi, nec portitor Helles.
¶ Trientem: obolum. capitur etiam triens pro vaſe potorio. Triens
Marti. Cū potes amethyſtinos trientes, & nigro madeas epi
mano. Perſius: Calidūq; trientem, Excutit e manibus.
¶ Nōne vides q̄to celebret ſportula fumo. Impedimēta via AS Cē
rū oñdit Romæ plurima eē & iportunitate & tumultu pe
tētiū ſportulā. & ita pgredit ad taxandā hmōi iportunitatē
dñorū, q ſeruos ſuos cū periculo vitę cogūt p medios tumul/
tus populi & occurſus vehiculorū pcipitāter currere cū one/
re maximo: vñ ſæpe mortē incurrūt. Ordo eſt: Nonne vides
q̄to fumo. i. feſtinatia & tumultu: vñ a laſſis halitus fumoſus
emittit. vel q̄to fumo manāte ab igne obſoniis ne frigeſcant
ſuppoſito. ſportula celebret. i. frequētet a diuitibus p ſeruos
& clientes, vñ aduertēdū in prima Satyra dictū eſt: ſportulā

eſſe portionē cētū quadrātū:q̄ in ſportula aſſeruabāt:vt darētur clientibus poſtq̄ ſalutauerāt:ſed Domitianus inſtituit p illis cētū quadrātibus cœnā rectā dari, quā diuites p ſeruos afferri curauerāt:vt hic narrat. dicit ergo cētū conuiuæ ſup. ſūt vnius diuitis ſportulā dantis.i.cētū petūt p ſeruos ſportulā & q̄ſq; cōuiuarū,ſeu petētiū ſportulā. ſeqtur ſua culina.i.ſupellex,qua opus eſt ad culinā.i. coquinā obſonior̄ vt calida reportent. Corbulo.i. vir fortiſſimus,q̄lis erat Domitius Corbulo. vix ferret.i. portaret tot ingētia.i. valde magna vaſa & tot res impoſitas capiti ſuo vel ſeruuli:q̄s ipſe ſeruulus puſillo.ſ. corpore portat vertice recto.i. erecto: ne ſcilicet effundātur iurā. & ventilat.i. vento inflat ignē curſu.i.currendo. ignē dico ſuppoſitū lebeti aut paropſidi:hoc eſt vaſculo:i quo obſonia ſunt. Tunicæ illius ſeruuli ſartæ.i. cōſutæ mō.i. pauloante: vt honeſtior appareat. ſcinduntur.i. dilacerant ab aliis occurrentibus & ſtipantibus. abies.i.talis arbor videlicet ſapinus, qua ad conſtructionem ædificiorū vtūtur. corruſcat.i.reſplendet longe & hoc ſarraco.i. vehiculo firmiſſimo veniente:atq; altera plauſtra (ergo ſarracū quoq; plauſtrum) vehunt pinum.i. arborē plongā. & hmōi arbores nutant.i. extremitate ſua ſicut hōies capite motum annuenti faciunt: & minant populo. Nā ſi axis.i. currus. ſed tñ primum axis q̄ portat ſaxa liguſtica.i.de Liguria. procubuit.i. pſtratus eſt & infractus. & fudit montem.i.ſaxa ingentiſſima inſtar montis. inuerſum.ſ. per agmina turbarū. q̄d ſupeſt.i.reliquum eſt de corporibus.q.d. nihil:q̄a obteruntur in minutum puluiſculum. q̄s inuenit.i. inuenire pōt mēbra? q̄s oſſa? q.d. nemo, oē cadauer vulgi obtritum a ſaxis perit.i. euaneſcit:aut ad nihilū tēdiſſe videt. more aiæ.i.ſpūs vitalis: q̄a Iuuenalis ſeparat animā ab aio. vult.n.aium eſſe oībꝰ animantibus:aiam ſolis hoībus. Quia ſi Vmbricius aium intelligit:dic cōparationē in hoc ſtare:q̄ ſicut aia hoīs ſic oppreſſi,licet nō redigat in nihilū:nō tñ apparet:ſic & corpus eius. Vel loqtur ſm epicureos docentes aiam perire cum corpore: ſed illud nō placet,q̄a iam dicet ſic oppreſſum apud inferos ſedere in ripa orantem:vt tranſuehat. Domus.i. familia. ſed poteris dubitare cuius ſit familia an diuitis,qui ſeruū emiſit: an ipſius ſerui. Videt qđ diuitis:q̄a dictum eſt : quod infelix ſeruus portat tot vaſa:nimirū dñi: & ita videt q̄d domus ipſius diuitis expectās aduētum ſportulæ paret vaſa ad eā recipiendā. Verū tñ,q̄a dicit patellas p diminutiōem: & q̄ bucca nō folle excitat foculū nō focum:manifeſtū eſt de ſerui domo loqtur:q̄r diuitū domus nō ſunt ſine igne. Capit aūt focū culum p paruo igne. cōtinens p cōtento. Ad illud aūt dicimus:ſeruum emiſſum a diuite:& ita aduentū eius expectari: duplex eſt rō:ſiue q̄a partē ſportulæ clientuli domum ſuam referre ſolebāt:aut q̄a de alio nūc loqtur. dictū.n. eſt q̄ centum erant cōuiuæ. inter quos erant & clientes ſportulā p ſe petētes:q̄ ea clientibus debebat. hor̄ ergo vnū dicit nunc oppreſſum, & domum eius aduētū expectare. ordo igit eſt: Domus.i. familia illius,cuius cadauer cōtritū eſt. exiſtēs ſecura.i. ſine cura & anxietate nihil ſciens de morte eius iam lauat pa

Reſpice nunc alia,ac diuerſa pericula noctis,
Quod ſpatium tectis ſublimibus,vnde cerebrum
Teſta ferit,quoties rimoſa,& curta feneſtris
Vaſa cadunt,quanto percuſſum pondere ſignent,
Et lædant ſilicem,poſſiſq; ignauus haberi,
Et ſubiti caſus improuidus,ad cœnam ſi
Inteſtatus eas,adeo tot fata,quot illa
Nocte patent vigiles te prætereūte feneſtræ.
Ergo optes,votumq; feras miſerabile tecum,
Vt ſint contentæ patulas effundere pelues.
Ebrius,ac petulans,qui nullum forte cecidit
Dat pœnas,noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ,cubat in faciem,mox deinde ſupinus.
Ergo non aliter poterit dormire,quibuſdam
Somnum rixa facit,ſed quamuis improbus annis,
Atq; mero feruens,cauet hunc,quem coccina læna
Vitari iubet,& comitum longiſſimus ordo
Multum præterea flammarum,atq; ænea lampas.
Me, quem Luna ſolet ducere, uel breue lumen
Candelæ, cuius diſpenſo,& tempero filum,
Contemnit. miſeræ cognoſce prooemia rixæ,
Si rixa eſt, ubi tu pulſas, ego vapulo tantum.
Stat contra,ſtariq; iubet,parere neceſſe eſt,
Nam quid agas, cum te furioſus cogat, & idem
Fortior, unde uenis exclamat, cuius aceto,
Cuius concha tumes? quis tecum ſectile porrum
Sutor,& elixi veruecis labra comedit?
Nil mihi reſpondes? aut dic,aut accipe calcem.
Ede vbi conſiſtas,in qua te quæro Proſeucha.

tellas:q̄bus excipiat ſportulā:aut partē eius. & excitat.i. vſuſ ficat,bucca.i. inflatura oris. foculū.i. paruum ignē. & ipſa domus ſonat.i. reſonat ſtrigilibus.i. inſtris illis curādæ & ſtringēdæ cutis i balneis: vnctis ideo oleo pfuſis. & cōponit.i. ſuo ordine ponit lintea:q̄bus madida corpa ſiccētur. & hoc gutto.i. vaſculo ex cornu: vñ guttatim oleū diſtillabat. exiſtente pleno ſup. oleo. hęc.i. hmōi miniſteria pperantur.i. pperanter fiunt varie. iter pueros.i. inter domeſticos vt filios ei?. at.i. ſed. ille videlicet cliēs, cuius cadauer ſic cōtritum & inſepultū eſt. ſedet in ripa Acherontis, aut ſtygis petēs traduci: ſed non traducendus: quia quor̄ corpora inſepulta ſunt centum errant annos. vt dicitur. vi. Aenei. & ipe nouitius ideſt de nouo accedens. horret.i. cum horrore expectet terrum.i. terribilem & immanē porthmea.i. portitorem: ſeu tranſuectorem Charonta.ſ. de quo Vir. in. vi. Aenei. Portitor ille Charon &c. nec ſperat alnum.i. cymbam, aut ſcapham ex alno arbore in aquis plurimū durāte. gurgitis cœnoſi.i. lutoſi & immundi. nec habet triētem.i. quartam partem aſſis, quem porrigat ore ipſi Charonti. & ideo ſolebāt mortuis ſub lingua trientem ponere p̄tium trāſuectionis. Et hæc ex gentilitate potiſſimum ęgyptiaca cōficta ſunt. Videtur autem poeta potiſſimum reſpicere ad verba Virgiliana. vi. Aenei. vbi inuenit quod inſepulti non traducantur ad vlteriorē ripam: vt potè quādiu aiæ corporibus eſſent obnoxiæ. dicit.n. ſic Sibylla ad Aeneam: Anchiſa generate: Deum certiſſima ples: Cocyti ſtagna alta vides, Stygiamq; paludem. Dñi cuius iurare timent, & fallere numen. Hæc omnis: quam cernis inops, inhumataq; turba ē. Portitor ille Charon: hi quos vehit vnda ſepulti: Nec ripas datur horrendas, nec rauca fluenta Trāſportare:priuſquā ſedibus oſſa quierunt. Centum errant annos volitantq; hæc littora circum: Tum demum admiſſi ſtagna exoptata reuiſunt &c. Vbi Seruius dicit q̄ ideo cētum errant annos:quia illi ſunt legitimi humanæ vitæ. Quia aūt exponit inops.i. ſine pulueris iactu: non ab oībus accipitur. Nam ſunt qui accipiant inopē eū dici, quē Iuuenalis hic dicit qui non habet quem porrigat ore trientem. Hæc aūt oia de humatione corporum, & de exeqis pſoluēdis humana pietas excogitauit:ne ferarum more inſepulta iacerēt hoium corpora: quamq; rem auxit gentilium quoq; ſuperſtitio.

¶ Reſpice nunc alia: monet q̄ multa immineāt pericula ambulanti p vrbē nocturno tpe: vt ſit ſuaſio deſerendū eſſe vrbē ingruētibus tot incōmodis. ¶ Quod ſpatiū: ſubaudi ſit.i. interuallū a tectis ſublimibus ad terrā. Nā (vt ſcri. Victru.) cum areæ cōplanatæ recipe non poſſent tātā multitudinem ad habitandū in urbe:ad auxiliū coacti ſunt Romani ad altitudinē ædificior̄ deuenire. Sene. in Declamatiōibus cū indignatiōe ſic ſcri. Quid in immēſam erecti altitudinē parietes lucē nō impedirūt? Ergo Vmbricius ait: ex altitudine ędificior̄ formidāda eſſe pericula, ne ex iactu teſtaꝶ feriat pauper nocturnus. ¶ Teſtæ appellatiōe teſtæ intelligimus oīa fragmenta vaſorum fictiliū vtpote ſeriæ, vrceoli, vrnæ, tegulę, & id genus, ipſaq; ēt vaſa integra, vt illud: Pictęq; incoquere teſtæ.

IOAN. Brit.

Teſta

teſtæ.teſtas ēt dicimus cōchas piſcium.vñ Pli.Solertia ē ina
nium oſtreaꝝ teſtis ſe condere.¶ Curta:aliq̃ ex pte mutilata.
¶ Ignauus:paꝝ prudēs.¶ Ad cœnā.i. ſi forte apud amicū eas
Inteſta/tus cœnatum.¶ Inteſtatus:non tm̄ is(vt diximus ſupra)q teſtm̄
nō fecit dr̄ iteſtatus:ſed ēt(auctore Paulo de legitimis tuto/
ribus)is,q teſtō liberis ſuis tutores nō dederit:q̃ãtum.n.ad
tutelā ptinet iteſtatus eſt.¶ Tot fata:tot mortes.¶ Ergo op.
cum tãta tibi imineãt pericula:poſſis ergo optare; vt e fene/
ſtris tm̄ in caput tuum fundant ſordes, q̃ matulis excipiunt:
mō a reliqs periculis ſis tutus.¶ Cōtentæ: ſubaudi feneſtræ.
¶ Pelues:vaſa ,pprie ſunt ad lauãdos pedes. vt docet Varro.
Veꝝ hic ponit p quocunq; vaſe.¶ Ebrius,ac petulãs:iuuētus
inqt,Romana laſciua & temulēta tpe nocturno p vrbē va/
gat:obuioſq; pauperes vario vexationis genere afficit ita:
vt ſi forte ea nocte aliquē non ceciderit præ dolore nequeat
dormire.Sicq; petulãtiã,nimiãq; iuuētutis laſciuiam notat:
periculaq; & incōmoda q̃ iu vrbe patiunt pauperes oñdit.
Legit apud Suetonium:Othonem ſolitum vagari noctib⁹,
atq; inualidum quēq; obuioꝝ:vel potulētum corripe: ac di/
ſtēto ſago ipoſitum in ſublime iactare, Nero quoq; poſt cre/
puſculum accepto pileo popinas inibat,circumq; vicos vaga
bat ludibundus a cœna redeuntes verberare, ac repugnãtes
vulnerare,cloacisq; demergere aſſueuerat.¶ Patit noctē. or/
do eſt:Patit noctem Pelidæ lugētis amicum.i.eo afficit dolo
re,q nullum verberauerit,quo afficiebat Achilles ob cædem
Patrodi,quē Hector(vt ſcribit Homerus vlti.li.Iliados)in
teremerat.uerſus eſt talis de Achille lugente Patrocũ: Nunc
lateri incumbēs iacuit:mox deinde ſupinus Nunc cubat in fa
ciem:nũc recto pectore ſurgēs Verſat mēbra toro.¶ Pelidæ:
Achillis filii Pelei & Thetidis.¶ Amicum:patrodum.¶ Qui/
buſdã Sōnum rixa facit:lætant.n.ſcelere ppetrato:ſicq; qe/
te dormiunt. Vñ eſt illud Salomonis in prouerbiis: Non.n.
dormiunt niſi cum maleſecerint: & nō capitur ſomnus ab eis
Rixa niſi ſupplãtauerint.¶ Rixa:inter rixã & altercationē hoc in/
Alterca/tio tereſt:altercatio.n.eſt cōtentio verboꝝ,quæ cōſtat aut inten
tione,aut depulſione.vt docet Quinti. in.vi. Vñ illud apud
Tranqllum in Cæſare: Triduoq; p irritas altercationes ab/
ſumpto in ,puinciã abiit.i.p irritas uerboꝝ cōtentiones.Ri/
xa uero ipſa pugna & cōcertatio.Vñ Iuue.infra: Si rixa eſt
vbi tu pulſas:ego vapulo tm̄.Hæc tñ ab auctoribus plerũq;
cōfundunt.vñ eſt illud apud Terētium i Hecyra:Propterea
hæc rixa eſt:hoc ē diſcordia cũ uerboꝝ cōtentione.Sed q̃uis
improbus:ſenſus eſt:Licet,inquit,iuuenis ſit: & mero caleſa/
ctus:cauet tñ ſi cui occurrat potenti & diuiti: q̃ſi oſtēdat nō
eſſe tñ tanta petulantia:vt oēs pariter feriat, ſed tm̄ miſeros
& inopes:ſicq; poeta moraliter docet ſolã paupertatē vbiq; eē
Veſtis coccina ludibrio.¶ Cauet:vitat,intactumq; relinqt.¶ Quē coccina
læna.i.hoiem coccinatum ac phoc diuitem. Nã veſtes cocci/
næ in magno erãt ptio & nobilioꝝ.κοκκος.n.grece granum
latine ſignificat:& κοκκινος rubrum,q ex grano inficit.Pli.li.
xxii.cap.ii. oſtendit coccum tanq̃ herbã dicatum impatoris
paludamentis.¶ Ordo comitum:hpc hoiem potentē & di/
uitem deſignat:qui multis ſtipatus clientib⁹ ambulet.¶ Atq;
Aenea lāpas.i.cãdelabrum Corinthium:qd ptioſiſſimū erat,
ideoq; tm̄ ditiorib⁹ dabat. Vñ illud eſt apud Pli.lib.xxxiiii.
de cãdelabris:Nec pudet tribunum militum ea ſalariis emere
cum ipſum nomen a cãdelaꝝ noie impoſitum appareat. Vbi
Pli.apte docet tribunum pudere debuiſſe,q cãdelabꝝ Corin
thium talento mercatus fuerit:q̃ãtum erat(auctore Strab.
lib.xi.)tribuni militaris ſtipendium.i. ſeſtertii qnquaginta:
qui centum uiginti qnq; libras ualeret:qbus videlicet talētū
Aes co/rinthiũ cōſtat.Aes aũt Corinthium dicebat, qd æquali portione au
ro & argēto miſcebat.Lege Plini.lib.ix.cap.xl.& lib.xxxiiii.
cap.ii.Eius aũt miſturæ inueniendæ cã fuit incēdium ipſius
ciuitatis Corinthi.Nã cum ciuitas a L. Mumio cōſule ex ſe/
natuſconſulto diruta fuiſſet:qa ibi legati Romanoꝝ violati
fuerãt,infinitum aurum,argentum,æs, & ferrum in confla/
gratione incendii cōfuſum eſt & cōmiſtum:vñ fluxit nouum
genus metalli.ad cuius ſimilitudinem miſtura eiuſmodi ab eo
tpe æs Corinthium,vel vaſa Corinthia dicunt. De candela
bro Corinthio ita Martia.Noia candelæ nobis antiqua de/
derunt:Nō norat parcos vncta lucerna patres.M. Varro in
quit:Cãdelabra a candela.in iis.n.funiculi ardētes figebant. Cande/labrum
¶ Cãdelæ:bñ aũt,inqt,cãdelæ.Nã(ut eſt auctor Feſtus)can/
delis paupes,cereis locupletes utebant.¶ Filum:funiculum ip
ſum cera obuolutum.Bñ ãt expſſit ridiculã paupis induſtriã
in parſimonia reꝝ.ſolēt.n. paupes digitis extēdere candelã:
q̃ſi nō plus ſit arſuꝝ,q̃ ipſi digitis extenderint.¶ Cōtēnit:or
do eſt:Ille improbus ,pcēnit me quē Luna ſolet deducere &c.
¶ Cognoſce pmia:corrigēdus eſt locus.legēdum.n. eſt prœ
mia:non pmia:ur & metri rō ſtet, & ſenſus recte ,pcedat. Nã
operæpretium,inqt,ē cognoſcere q̃le ſit pugnę principium.
Neq;.n.inchoata eſt pugna.ſeqtur.n.Stat contra,ſtariq; iu/
bet.¶ Procemia:initia & principia.Nã qd principium latine, prœ/mium
vel exordium dr̄:maiore q̃dã rōne Græci vident ,pœmium
noiaſſe:deducto uocabulo a citharœdis:q pauca illa, q̃ ante
q̃ legitimum certamē inchoent,emerēdi fauoris grã canunt,
pœmium cognominarunt. προ.n. ante: & οιμη cãtum ſigni
ficat.vñ & oratores ea q̃ priuſq̃ cãm exordiant, ad cōciliam/
dos ſibi iudicum aios ploquunt,eadē appellatiōe ſignarunt.
¶ Furioſus:q̃ſi furioſus.¶ Cuius concha tumes: inſultat pau/
peri q̃ſi qui uilibus ubiq; cibis paſcat.apud quem,inqt, ven/
trem tuum faba ipleuiſti:cōtumelioſe, ſupbeq; enunciãdum
eſt.cochis autem ea eſt, quã fabatiã uiridem appellat Apitius. Cōchis
ea cōdiebat liquamine,oleo,coriãdro uiridi,cumino, & por
ro cōciſo.ingrati eſt ſaporis,niſi bñ condita fuerit. Vñ Mar
tia.in male cœnantem:Et bene ſi cœnas conchis inuncta ti/
bi eſt.Alibi:Si ſpumet rubra conchis tibi pallida teſta. Inter
fabatias,Apitius ait,baianas elixas minutatim concidendas
ruta,apio uiridi,porro,aceto,oleo,liquamine careno uel paſ/
ſo modico.vñ fit vt putem fabã uiridem appellati apud nos
corrupto uocabulo bazanã.Aliqui dicunt conchem ſimpli/
citer dici fabam,quæ ueluti cōcha cortice tegitur. & cum ea
coquitur,quod non fit in freſa.¶ Sectile porrum: nã antiqui porrum
ita porri naturam diſtinxerunt:vt alterum ſectile: alteꝝ ca/ ſectile
pitatum appellarent.Legito Plinium.¶ Sutor:ſutorem noia porrum
uit ut uilem & pauperē. Nã ſutor cum abſolute enunciatur, capita/
illum ſignat,q calceos ſuit.poſſumus & eum appellare; q ue/ tum
ſtes,& alia ſuit:ſi ſic coniungamus: Sutor ueſtiarius: Sutor Sutor
pellicarius:Sutor uitrearius.¶ Veruecis: differentia eſt inter Veruex
ueruecem & arietem:nã aries appellat,q oues init:ueruex ve Aries
ro,qui caſtratus eſt:q̃ſi qui natura ſit uerti.Sic in porcis uer/ Verrem
rem dicimus:q ſcrophas init:Maialem uero,cui teſtes ſint ex Maialē
empti.Item in eqs appellamus canterios, q caſtrati ſint. licet Cante/
Apuleius lib.iiii. &.viii.de aſino aureo:ēt aſinum canterium rios
appellet.quo uocabulo ēt dicimus tigna in ædificiis. Victru
uius:Et canterii ,pminentes ad extremam ſubgrundationē:
ſupra canterios templa. Caput autē ueruecinum in apopho/
retis inter cæteta munera mittebat pauperibus.Marti. Mol
lia Phrixei ſecuiſti colla mariti.Ebrius igitur conſuetudinis
memor interrogat pauperem p ludibrium: apud quem caput
ueruecinum comederit.¶ Elixi:aqua & liquore cocti: uel a li
xa,vt ſentit Nonius Mar.i.aqua,quam ſic ueteres appellaue/
rent vel(vt placuit Varroni)a liquore.¶ Aut accipe calcem:
intellige ipſum pauperem ab ebrio cum hæc diceret percuſ/
ſum fuiſſe.¶ Proſeucha:locus eſt vbi ſolent mendicantes ſede proſeu/
re ſtipem rogantes απο του ευχεσθαι: quod eſt orare. Et eſt uo cha
cabulum quod forte nuſquam alibi inuenias apud latinos au
ctores. Angelus politianus ſcribit ſe legiſſe apud Cleomedē
in ſecundo libro circularis inſpectionis aduerſus Epicurum AS Cē
differentem hoc modo: Ex iis nonnulla e lupanaribus aſcita
quædam ſimillima his,quæ in cerealibus a feminis dictitan/
tur:alia vero ex media proſeucha, atq; ab iis ipſis, qui illic
mendicant deſumpta.

¶ Reſpice nunc alia. Recitat alia icōmoda ciuitatis Roma
næ:præſertim tpe nocturno,quo ex altiſſimis feneſtris deii/
ciunt ſæpe in capita tranſeuntium teſtas ac pelues plenas im
munditiaꝝ: & qñq; ipſas teſtas.præterea diſcurrunt petulã/
tes & ebrii quemlibet moleſtantes & percutientes:niſi magi/
ſtratus fuerit:abs quo abſtinent quãtumuis ebrios ac impro/

bus ſe ſimulent. Ordo eſt: Reſpice nunc alia ac diuerſa pericula noctis: reſpice. ſ. q̄. i. quale, & q̄ altū ſup. eſt ſpatium ſublimibus tectis. vñ. i. e qb⁹. teſta. i. vas terreum & patēs deiectū cum imundiciis. ferit. i. incutit cerebrum trāſire volētium. reſpice inquā quoties vaſa rimoſa. i. fiſſa. & curta. i. fracta: qb⁹ ps eſt ablata. cadant ſup. de feneſtris. & quāto pōdere ſignēt & lædant ſilicem. i. lapidē duriſſimum in pauimēto platearū. tu poſſis haberi ignauus: ideſt inutilis ad ſalutē tuā: & ad debitū opus negligens & īprouidus ſubiti caſus: ſi eas ad cœnā inteſtatus. i. priuſq̄ teſtm feceris. adeo. i. intantū ſup. tot fata. i. genera mortis vel viæ tibi ad mortem paratæ. quod feneſtræ vigiles: ideſt vigilantiū. patēt. i. apertæ ſunt. te prætereūte. i. qñ tu præteris. Ergo optes ſup. merito. & feras tecū votū miſerabile. i. deſideriū miſerum. vt ſup. feneſtræ: hoc eſt, q ſūt illic vbi patent feneſtræ: ſint cōtētæ effundere. i. effundendo euacuare pelues patulas: ideſt āplas & capaces. & ſup. nō deiicere ēt ipſas teſtas fiſſas aut fractas. Ebrius, aut petulans. i. laſciuiēter vnum quēq; moleſtās. q nullū. i. nō vllum. q nō cecidit. i. pcuſſit forte vllum, dat pœnas. i. ſe tormētat. & patitur noctem Pelidæ. i. Achillis: q erat fili⁹ Pelei. lugentis amicum. ſ. Patroclū. i. talem noctē hēt, qualē Achilles dr habuiſſe lib. vi. Iliados apud Home. audita morte Patrocli amici ſui cariſſimi: cū quo apud Chironē educatus fuerat. Is. n. audita morte, eius cupidus uindictæ non potuit qeſcere: ſicut nec petulans, q nullū pcuſſit pōt qeſcere ꝓpter deſideriū futuræ noctis: qua aliquē pcutiat. Vñ dicit q talis cubat. i. ꝓſternit ſe. nunc. i. aliqñ in faciem. & deinde mox. i. paulopoſt. cubat ſupinus. i. faciē ſurſum hñs ergo non poterit dormire aliter, q̄ per malum alterius. q̄ rixa facit qbuſdā ſomnū: ſed q̄uis ſup ple ſit improbus annis. i. pp iuuenilem ætatē: q̄ imperita rerū & improba eſt. & feruens mero. i. vino puro. tñ ſup. cauet. i. euitat hunc. i. eum, quē lena. i. chlamys. coccina. i. purpurea. iubet vitari. & quē lōgiſſimus ordo comitum. i. comitantiū. & præterea quē multū flāmarū. & lāpas. i. cādelabrū. ærea. i. ex ære Corinthio factū ſup. iubeat vitari. ſed contēnit me. i. pauperem vt ego ſum. quē Luna. i. claritas & ſplēdor Lunæ ſolet deducere. vel breue. i. modicum lumen candelæ cuius. ſ. candelę. ego diſpenſo. i. diſtribuo & tempero filum: quod in medio eſt: ne cito fumat quod in circuitu eſt. Cognoſce procemia. i. ꝓludia, exordia, & incitamenta rixæ. ſi quidem rixa eſt ſup dicenda. vbi. i. in qua. tu. i. aduerſarius meus quiſquis eſt. pulſas. i. percutis me. & ego vapulo. i. percutior tantum & non percutio. q. d. non eſt proprie rixa quæ inter litigātes & æqualiter ſe defendentes eſt: ſed magis violēta oppreſſio & degraſſatio: ſi tñ rixa dicēda eſt: accipe eius inceptionem. ille improbus ſtat cōtra ſup. te. i. opponit ſe tibi. & iubet ſtari. i. vt ſtetur a venientibus: neceſſe eſt parere. i. obedire. nam quid agas. i. agere debeas: aut poſſis. cum furioſus & idē fortior te cogat. q. d. nō poſſis aliud facere q̄ obedire. exclamat vnde venis. cuius aceto tumes. i. vbi cum miſeris bibiſti vinū acetoſum. cuius cōcha. i. faba viridi tumes. qs ſutor calciamētorum aut veſtimētorū ueterum: comedit tecum porrū ſectile. i. diuiſum & ſectū, non capitatū: quod minoris eſt q̄ capitatū. & labra veruecis. i. arietis caſtrati. elixi. i. bulliti. q cibus vilis eſt & miſerorū. Nil mihi rñdes: aut dic ſup. qd peto, aut accipe calcem. i. ictum calcanei. ede. i. loquere, dic expſſe. vbi cōſiſtas. i. habites. in Proſeucha. i. in quo tugurio. ego q̄ro. i. q̄rere debeā te ſi opus eſſet opa tua. Nō abſurdū eſſet ſi Proſeucham acceperis pro domo in qua Deo ſeruitur: ſed occulte ſicut Iudaei & Chriſtiani tunc temporis Proſeuchas. i. ſecreta oratoria habebāt: & vtrorumq; religio deſpectui Romanis erat.

Dicere ſi temes aliquid, tacitusue recedas,
Tantundem eſt, feriunt pariter, vadimonia deinde
Irati faciunt. libertas pauperis hæc eſt,
Pulſatus rogat, & pugnis conciſus adorat,
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti.
Nec tamen hoc tantum metuas, nam qui ſpoliet te
Non deerit, clauſis domibus poſtq̄ omnis vbiq;
Fixa cathenatæ ſiluit compago tabernæ.
Interdum & ferro ſubitus craſſator agit rem,
Armato quoties tutæ cuſtode tenentur
Et Pontina palus, & Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes tanq̄ ad viuaria currunt.
Qua fornace graues, qua non incude cathenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, vt timeas, ne
Vomer deficiat, ne marræ, & ſarcula deſint.
Felices proauorum atauos, felicia dicas
Sæcula, quæ quondam ſub regibus, atq; tribunis
Viderunt vno contentam carcere romam.
His alias poteram, & plures ſubnectere cauſas,
Sed iumenta uocant, & ſol inclinat, eundum eſt.
Nam mihi commota iamdudum mulio virga
Innuit, ergo vale noſtri memor, & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoq; ad eluinam Cererem, veſtramq; Dianam
Conuelle a Cumis, Satyrarum ego (ni pudet illas)
Adiutor gelidos veniam caligatus in agros.

¶ Pariter feriunt: ſiue rñdeas, ſiue taceas. ¶ Irati: q̄ſi irati, veluti accepta graui iniuria. ¶ Vadimonia faciunt: nō ſatis, inq̄t, eſt q eos grauiter ceciderint: ſed ultro ēt tanq̄ grauiter læſi vadimonia faciunt: hoc eſt eos citant vt cōſtituto die adſint iudicio. De vadimoniis abunde dictū eſt paulo ante. ¶ Libertas pauperis: ironicos: immo mera ſeruitus: q tot malis ſit obnoxius. ¶ Pulſatus: ordo eſt: Pulſatus & pugnis conciſus rogat & adorat: vt ſibi liceat inde reuerti domum. ¶ Compago: cōpaginē dicimus, & cōpagū a compingendo. i. cōiungēdo. Ouid. Compagine ceræ. Iuue. Molli cōpage ſoluta. ¶ Craſſator: craſſari dicit̄ ſupra modum ſæuire. vñ craſſari latrones dicunt̄ vias obſidentes. ¶ Agit rem: conficit. i. latrociniū exercet, & homines ferro cædit. ¶ Pontina palus: paludem Pontinam Strabo ſcribit fuiſſe in Cāpania, quam deſtinauerat (auctore Suetonio) Iulius Cæſar ſiccare. ibi erant loca opportuna latrociniis. ¶ Gallinaria pinus. i. ſilua Gallinaria, quæ (auctore Strabone) erat in ſinu Cumano. Eiuſdem nominis eſt inſula: de qua ita Varro in. iii. de re ruſtica loquens de gallinis feris: Ab his gallinis dicitur inſula Gallinaria: quæ eſt in mari tuſco ſecundum Italiam contra montes liguſticos. Eſt autē ordo & ſenſus: Craſſatores quoties ſilua Gallinaria & Pontina palus armato preſidio tenentur ad arcenda latrocinia: veniunt Romam vbi ferro homines aggrediuntur, & ſpoliant. ¶ Sic eū ſibi p cuſtodias nō liceat latrocinia in ſiluis exercere. ¶ Huc. ſ. Romam. ¶ Ad viuaria: ad paratam eſcā. Nā viuaria dicūtur loca: vbi aialia ſilueſtria, piſces, cocleę, oſtreę, & id genus cōchylia hñr ad ſaginā. ¶ Qua fornace: tāta eſt latronum multitudo: ut nulla ſit fornax: in qua nō fabricētur vincula ad eos vinciendos. ¶ Qua fornace. i. in qua fornace non fiunt graues cathenæ. ¶ Maximus modus ferri. i. maxima copia & maximus nūerus ferri. Nā modus ponit̄ aliqñ (vt hoc in loco) p copia & menſura. Valerius in capite de ſenectute: Maſiniſſa rex Numidiæ hūc modū exceſſit. ſ. annorum. Tranquillus in Cæſare: Frumentum quoties copia eſſet ēt ſine mō, menſuraq; pbuit. Plautus in Aul. Agri reliq̄t ei nō magnū modū. Seneca ad Lucilium: Modus certa mēſura eſt. ¶ Marræ: genus ē ligonis. Columella de cultu hortorū: Contūdat marra, vel fracti dēte ligonis. Poeta in penultima Satyra: Marris & vomere laſſi Neſcierunt primi gladios extēdere fabri. ¶ Sarcula: ligones a ſarriendo. i. fodiēdo. Nec tu putes eſſe diminutiuū. Nā multa ſunt q̄ diminutiua videtur, & non ſunt: vt cubiculū, ſacculū: cœnaculum: crepitaculū: ſtragulum. ¶ Felices proauos: p comparationē priorū temporū, qbus reges imperabant, oſtendit tēpora ſua eſſe infelicia: quibus cōtingat tam multa ſcelera fieri in vrbe:

IOAN. Brit.

Compago

Craſſari

Pōtina palus

Gallinaria ſilua

Viuaria

Modus

Marra

Ligōes

Sarculū

vrbe: vt plures nõ ſufficiãt carceres ad punitionẽ reoꝝ: cum
vnus tñ olim ſufficeret. Nam (vt ſcribit Liuius) Ancus rex,
cũ res Romana aucta foret, & facinora clandeſtina fierent,
ad terrorẽ increſcẽtis audaciæ, media vrbe imminentem foro
carcerẽ ædificauit. ¶ Regibus: q prius imperiũ tenuerant, ſe
ptẽ aũt fuere, Romulus Numa Pompilius, Tullus Hoſtili/
us, Ancus Martius, L. Tarquinius Priſcus, Seruius Tullus,
Tarquinius Supbus ¶ Tribunis, hoc eſt illis tpibus. qbus re/
ges & tribuni nõ plebis, ſed militũ oĩa adminiſtrabant. Tri
bunos. n. itelligit militũ, quos Romulus primus creaſſe fer/
tur: cũ tres eqtum cẽturias, quaꝝ opera in oĩ reipu, diſcrimi
ne vterer, adſcripſit. Dicti aũt tribuni ꝙ terni ex tribus tri/
bubus Ramnẽſium. ſ. Tatienſiũ, Luceꝝ, electi cum exercitu
Sæculũ ad expeditiones mitterent. ¶ Sæcula: appellat ſæculũ ſpatiũ
centũ annoꝝ. deducta origine a ſequẽdo ſe: eo ꝙ ſequat, at/
Carcer q; in ſe reuoluat. auctor eſt Varro. ¶ Carcere: carcer dictus,
Carce/ qſi coercer a coercendo. Carceres vero numero plurali dicũ
res tur loca vñ currus emittũtur ad curſum. Poſſumus tñ & car
ceres dicere numero plurali ꝓ locis, in qbus rei coercẽtur ſi
plures ſunt: ſicuti & dicimus ędes multas. i. tẽpla multa. licet
Iumẽtũ ædes numero plurali domũ ſignificent. ¶ Sed iumẽta vocãt
iumenta, inqt, onuſta ſunt: vt iã me vocẽt hinc. Iumẽtoꝝ ap/
pellatione exiſtimo intelligi aĩalia: quæ hoĩem iuuẽt dorſo
ſuo: vt equum, mulũ, aſinũ. vñ (auctore Vulpiano) iumento
rũ appellatione boues nõ cõtinẽtur, ſed pecoris appellatio/
ne cõtinebunt. Idẽ ſenſit Martianus de legatis tertio: Iumẽ
tis legatis boues nõ cõtinẽtur. Cui aſtipulari videtur & Pli.
lib. xvi. vbi ait: Folia fraxini iumẽtis mortifera, cęteris rumi
nantiũ inocua: vbi docet iumẽta ſeparari a ruminãtibus, de
qbus & ſic lib. xxiii. capite vltimo. Bubus, iumentiſq; vtiliſſi
mũ ciccr. Aulus Gellius ait iumẽta denoĩata a iungẽdo. Co
lumella a iuuando, ꝙ noſtrũ laborẽ vel onera ſubuectando,
Mulio vel arãdo iuuẽt. ¶ Mulio: is appellat, q mulos clitellarios, ſi/
ue quadrigarios agit. Plin. de viris illuſtribus: Mulionẽ cui
tãtẽ ſup ipſum corpus carpentũ agere pcepit. Martia. in. ix.
Nec pigri rota quaſſa mulionis. ¶ Te pperãtem refici. i. te cu
piẽtẽ recreari, Imitatio eſt Horatiana: Me quoties reficit ge
Aquinũ lidus degẽtia riuus. ¶ Aquino: oppidũ eſt Volſcoꝝ in via Lati
na: iuxta qd labitur Melphis fluuius vt ſcribit Strabo. li. v.
[illegible] ¶ Tuo. i. patriæ tuæ. ¶ Properantẽ: feſtinantẽ tanq̃ vrbis in
Ceres cõmoda fugientẽ. ¶ Cererẽ eluinã: opinio eſt in agro Aquna
eluina ti fontẽ fuiſſe Eluinũ denoĩatum. adhuc. n. incolæ Eluinum
Ceres fontẽ appellant: iuxta quẽ adhuc quædã temploꝝ veſtigia
eleuſina cõſpiciunt. Alij vero legũt: Me quoq; Eleuſinã Cererem. vt
ſit epitheton Cereris: cuius tẽplũ fuit in Eleuſina ciuitate ſi/
ta inter fines ſoli Attici & megarici: vñ Eleuſina appellata ẽ
Ceres. De qua ſic Apuleius lib. vi. Meta. Regina cęli ſiue tu
Ceres alma frugũ parens originalis, quæ repertu lætata filiæ
vetuſtæ glandis, ferino remoto pabulo, miti cõmoſtrato ci/
bo, nunc Eleuſinã glebam pcolis. Eius ſacrificia non mõ illic
celebrabãtur: ſed & in Italia diuerſis locis: Neapoli culta fuiſ
ſe docet Papinius in Siluis: Hei mihi ꝙ tñ patrias ego verti
ce frondes: Solaq; calcidicæ cerealia dona coronę Te ſub te
ſte tuli. ¶ Veſtramq; Dianã: quã. ſ. illic colitis. ¶ Ni pudet il/
las. ſ. me talẽ eſſe adiutorẽ: quaſi nõ idoneũ vtpote, q rebus
militaribus p habitum q̃ poeticis aptior ẽẽ uidear. ſicq; mo/
Caliga deſtiam ſuam cõmẽdat. ¶ Caligatus: caliga genus fuit calcia
Caliga/ mẽti militaris: vñ Caligula ipator Germanici filius cogno
ti mili/ mentũ accepit a caliga, qa in caſtris natus eſt. Vnde eſt illud
tes apud Auſoniũ: Caius cognomẽ caligę cui caſtra dederunt. a
caliga dicti ſunt milites caligati. alibi poeta in vltima Saty/
ra: Offendere tot caligatos millia clauoꝝ. Nã caligæ clauis
ferreis (vt ante diximus) ſuffigebãtur: vñ claui caligares ap/
pellabãtur. Iuſtinus lib. xxxviii. loquẽs de luxuria Antiochi
ſic ſcribit: Argenti certe, auriq; tñ: vt & gregarii milites cali/
gas auro figerẽt, proculcarentq; materiã, cuius amore popu
li ferro dimicãt. Hanc & cõſuetudinẽ tpibus noſtris (vt ante
diximus) ſeruant & Græci & Turci milites: vt calceos mul/
tis ſuffixos clauis geſtẽt. Vmbricius ergo habitu militari oñ
dit ſuffixos vtruq; ad Iuue, i agrũ Aquatẽ: vt pinde mihi ui/
deri non debeat ipſis Satyris, ſi nõ ſatis idoneus adiutor vi
ſus fuerit, cũ habitu non poetico, ſed ſtratiotico venerit.
¶ Dicere ſi tentes. Perſequitur inceptũ. Ordo eſt: Si tu ten/ ASCẽ
tes. i. coneris aliquid dicere. vt pro vel. recedas tacitus. i. ta/
cens. tantũdem eſt. i. in idẽ redit. feriunt. n. ſup. tales pariter
.i. vniformiter dicẽtem vel tacentẽ. deinde. i. poſtq̃ te percuſ/
ſerunt. ipſi irati. i. ſimulantes ſe iratos. faciunt vadimonia. i.
vadẽ abs te poſcũt priuſquã ſinant te abire. pro iniuria quã
te dicunt ſibi intuliſſe. hæc eſt libertas. i. liberꝝ ius pauperis.
qũo gaudet ĩ ciuitate Romana paup: ꝙ ipſe pulſatus rogat
& ipſe cõciſus. i. confuſus & concuſſus pugnis. adorat. i. ſup/
plex precat: vt liceat ſibi inde. i. ex eo loco reuerti cũ paucis
dentibus. cæteris. ſ. excuſſis. Nec tñ tu metuas tñ hoc. i. per/
cuti. Nã nõ deerit, immo pſto erit, qui ſpoliet te, clauſis do/
mibus. i. poſtq̃ domus meritoriæ ſunt clauſæ. & poſtq̃ oĩs
cõpago. i. cõpactio, conglutinatio, & ex aſſeribus clauſura
tabernæ. i. apothecæ vt dicunt: vel cauponæ. cathenatę. i. ca
thena munitæ. fixa. i. firma. ſiluit. i. ſilentiũ fecit vbiq;. Graſſa
tor. i. violentus obſeſſor agit rem. i. latrocinium: immo homi/
cidium ſuum interdũ. &. i. etiã. ferro. i. armis ferreis. quoties
palus Pontina, q̃ eſt in antiquo Latio. & pinus. i. ſilua pino/
rũ: Gallinaria ſic dicta: quæ loca ſunt inſidiis latronũ apta.
tenẽtur tutę. i. tutos facientes, q trãſeũt cuſtode armato, Sit
oẽs latrones currunt inde. i. ex illis locis. huc. i. Romã. tanq̃.
.i. ſicut. ad viuaria. i. loca victũ abunde ſufficientia, ſũt enim
vbi nutriuntur quæuis aĩalia ad victũ ſpectãtia, ſiue in aqs,
ſiue in terris. Nã in ſequenti Saty, dicetur: Depaſtũq; diu ui
uaria Cęſaris. Verũtamẽ M. Varro apud Au. Gellium dicit
ꝙ uillaticę paſtiõis tria ſunt genera: Ornithones: Leporaria
Piſcinę. Ornithones oium volatiliũ. Leporaria oium greſſi/
biliũ non ſolũ lepoꝝ: & ea nunc viuaria appellamus: ſed do/
cti olim roboraria dicebãt a tabulis roboreis, quibus ſepta
erant. Piſcinę nunc quoq; piſciũ ſunt. Appiaria quoq; nunc
dicuntur loca, in qbus ſiti ſunt aluei apũ: ſed Gellius negat
apud eos, qui incorrupte locuti ſunt: illud vocabulũ reperi
ri. Qua fornace &c. Quia (vt dictũ eſt) Romã latrones con/
currunt: q plurimi ſunt. dicit tot cathenas fieri oportere: vt
merito timeas ne ferrũ deſit inſtrumẽtis ruſticis fabricãdis.
Vnde dicit felices fuiſſe priſcos Romanos, qui viderunt Ro
mã cõtentam vno carcere. nõ ꝙ deteſtetur copiã cathenaꝝ.
aut cuſtodiaꝝ noxiorum: ſed vim & abundãtiam maloꝝ: ꝓ
quibus eas fieri expedit. deinde cũ iam aduenerit mulio: ua/
le dicit Iuuenali: & ita Satyra concludit. Ordo eſt. Qua. i. in
qua fornace, & qua incude. i. ferro duriore ſup. quod aliud
cudit: graues cathenæ nõ ſup. fiunt. q. d. in nulla. Vnde maxi
mus modus. i. maxima menſura ferri eſt ſup. in vinclis. i. vin/
culis faciendis ita ſup. vt timeas. i. quis merito timeat. ne vo
mer. i. pars ferrea aratri, qui terrã uomit. & ne marræ, & ſar/
cula iſtrumẽta, qbus terra foditur & colitur. deſint ſup. agri/
colis. tu dicas atauos. i. penultimos aui noĩe appellandos. ꝓ
auoꝝ. i. auorum eſſe felices. & illa ſæcula eſſe felicia, quæ vi/
derunt quoſdã ſub regibus atq; tribunis: hoc eſt conſulibus.
Romã eſſe cõtentam vno carcere. Ego poterã his iam dictis
cauſis ſubnectere. i. ſubſequẽter apponere alias & plures cau
ſas q̃ iure. ſ. diſcedã. ſed iumenta quæ trahũt rhedam rerum
meaꝝ, vocant ſup. me: hoc eſt qa pcedunt ſignificãt mihi ꝙ
ſequi debeam: & Sol inclinat ſupple ſe. eundũ eſt. i. ire opor
tet. Nã mulio. i. rector muloꝝ. innuit. i. ſignificant mihi. iam
dudũ. i. iam & paulo prius. virga. i. flagello mulorum. cõmo
ta. i. quaſſato. ergo o Iuuenalis vale. exiſtẽs memor noſtri. &
quoties Roma reddet. i. reſtituet quaſi debitũ Aquino tuo:
ideſt patriæ tuę. te properantẽ. i. feſtinãtẽ. refici. i. recreari cõ
uelle: ideſt compelle, & abſtrahe a loco grato vtpote a Cumis
quoque: ideſt etiam. me ad Cererem eluinam: ideſt ad tem/
plum Cereris eluinæ a fonte Eluino ſic dictæ. qui ab aluen/
do dictus putantur: ꝙ illic eluerentur. i. purgarentur. & ad ue
ſtram Dianam: ideſt quã vos Aquinates colitis in luco Min
turnenſi, ego adiutor Satyrarũ. i. adiuturus te Satyras ſcri/
bere. ni. i. niſi pudet ſupple ſcribere illas. veniam caligatus in
agros gelidos. i. frigidulos. & ideo caligatus.

Iunii Iuuenalis Aquinatis. Satyra Quarta.

Ecce iterum Criſpinus, & eſt mihi ſæpe vocandus
Ad partes, monſtrum nulla virtute redemptum
A vitiis; æger, ſolaque libidine fortis,
Delitias viduæ tantum aſpernatur adulter.
Quid refert igitur quantis iumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in vmbra,
Iugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix, minime corruptor, & idem
Inceſtus, cum quo nuper vitrata iacebat
Sanguine adhuc viuo terram ſubitura ſacerdos.

¶ Satyra quarta. Ecce iterum.

OAN.
...nt.

Ecce iterum Criſpinus, & eſt. Hic eſt ille Criſpinus Aegyptius, q (vt diximus in prima Saty.) ex ſeruili cōditione ad equeſtrem dignitatē Domitiani indulgentia prouectus eſt. Eum poeta vt flagitioſum & ſpurciſſimū hoīem vbiq; lacerat. Contra Mart. ſemp adulādo laudat: Sic placidū videas ſemp Criſpine Tonātē: Nec te Roma minus, q̄ tua Memphis amet. Eū igit Iuue. inſectat, & q adulter & ſtuprator ſit notiſſimus, & q gulæ indulgētiſſime obſequat. quoꝝ vitiorū alterū ex altero pēdet. Hincq; nactus occaſionē poeta ſatyricos aculeos: tū in crudelitatē: tum in gulā Domitiani diſtringit: cū irridēs q infra imꝑatoriā dignitatē nimium cōtulerit ſtudiū ad piſcē condiendum: ſup quo et ſenatorū conſilium tētatum fuerit. Hocq; vſq; ad extremū Satyræ cū ſumma indignatiōe & morſu pſequit. ¶ Ecce iteꝝ: bene aīt iterū. nā & ante (vt diximus in prima Satyra) taxatus eſt vt mollis & delicatus. ¶ Sæpe vocandus: nā & alibi eum notabit vt mollē: Et matutino ſudans Criſpinus amomo. ¶ Ad ptes. ſ. operis mei. ſumpta eſt tranſlatio a comœdiis vbi dicunt pſonæ primas & ſecundas partes agere. apud Terētium in Eunucho: pſona Parmenōis primas partes hābet. Secūdę ſunt Chereæ. Tertię ad Phędriā ſpectant &c. ¶ Mōſtrū: expoſitio eſt: ideſt Criſpinus adeo oībus inhæſit vitiis: vt tāq̄ naturæ quoddā ſit mōſtrum. ¶ Nulla virtute: ſumpta eſt metaphora a captiuo: q ære ſe ab hoſtibus redimit, ne in eoꝝ ſit manibus. Ergo Criſpinus nulla virtute vnq̄ potuit ſe redimere a vitiis, quin in eoꝝ eſſet poteſtate tāq̄ ſeruus. q.d. cum in eo eſſent plura vitia: nulla tñ fuit virtus, quæ facit vt leuiora vitia eē videant. ¶ Aeger: puſillis viribus & animi & corporis. ¶ Fortis: validus. ¶ Sola libidine: ſola impudicitia. ¶ Delicias viduæ: nullo, inquit, adulterii genere abſtinet, præterquam viduæ: ut oſtendat illum iucundiora tātum ſectari adulteria. nā qui viduas, aut anus ſequebant, id lucri gratia faciebāt. Martialis: Nunc ſectaris anus, o quātum cogit egeſtas. ¶ Quid refert igitur: ſi Criſpinus, inqt, tam fœdis moribus eſt: qd igitur pdeſt ei poſſidere diuitias: & in tantis vitā ſuā agere deliciis: quādoqdem nemo malus ſit felix. Ita autē de Criſpino loquitur, ac ſi viueret: cum omnino hæc poeta ſcribente eſſet vita functus. neq; enim (ut diximus) uiuos notat, ſed mortuos. ¶ Quātis porticibus: q̄ magnificis geſtationibus, aut uehatur mulis, aut lectica geſtetur. nā Romani ad oēm luxum, oēmq; pfuſi intēperantiam geſtationes extruebāt in hortis, vbi aut lectica geſtarent, aut in vmbra iumentis ueherentur & tēpore pluuio. Plinius epiſtolæ. iii. ad Caninium Rufum: quę illa mollis & tam gelida geſtatio. Idem ad Gallam: Geſtatio buxo, & rore marino, vbi deficit buxus, ambit. Et paulo inferius eadem epiſtola: Adiacet geſtationi interiore circuitu vinea tenera, & umbroſa. ¶ Iumēta: mulas. de iumentis ſatis ſuperiore diximus Satyra. ¶ Vicina foro. i. vrbi. nā forum ſæpiſſime ab auctoribus vſurpatur pro vrbe. vt illic: Cedere nāq; foro iam non. deterius q̄ Aeſquilias a feruenti migrare ſuburra. vnde etiā dicimus forum Liuii, forum Iulii, forum Cornelii, forū Voconii: hoc eſt ciuitatem Liuii, Iulii, Cornelii, Voconii: q ibi eſſet forum. i. locus negociationis denominatus ab eoꝝ noībus: q ea fora cuſtodiēda curarūt. aut reuera hortos intelligit: quos ad amœnitatē hēbāt potētiores in medio ferme vrbis & vicinos foro. ¶ Nemo malus felix: ſnīa eſt generalis: q tñ Criſpino accōmodat. Eſt. n. ſenſus: Paꝝ pdeſt Criſpino in tātis fuiſſe delitiis: cū nemo malus ſit felix. neq;. n. vlla in ſcelere pōt eſſe felicitas. ſemp. n. malus cōſciētiæ ſtimulis ferit, q enim bñ viuit beatus eſt & felix, q male ꝯtra. vñ Euſebius in lib. de pparatione euāgelica ſic ait: Puto neminē, q male viuat eſſe felicē. ¶ Minime corruptor. i. Criſpinus minime eſt felix: quaſi ſit epitheton Criſpini: vt dicat corruptor & inceſtus. Nā a gñalitate ad ſpecialitatē tranſit. i. ad Criſpinū. De corruptore diximus prima Saty. illic: Corruptor auaræ nurus. ¶ Idem inceſtus. i. & idem q eſt inceſtus infelix eſt. Inceſtus autē dicit, q ſtuprū cōmittit, & inceſta mulier. Vñ Sene. in declamationibus: Inceſta eſt ēt ſine ſtupro, quę cupit ſtuprū. Inceſtū aūt genere neutro dicimꝰ ipſum ſtuprū. ¶ Cū quo: apparet Criſpinū cum virgine Veſtali concubuiſſe: quam moris erat viuam, ex Numæ Pōpilii inſtituto, in ſubterraneum ſpecum defodi, ſi inceſti conuicta eſſet. Erat autem cubiculum illud ſubterraneum ad portam Collinā cū lecto ſtratō lucerna ardente primitiis rerū, quæ ad uictū ſpectāt: hoc eſt pane, aqua, & lacte: ne virgo tāta religione ſacra dimitti illuc videret ut fame periret. ipſa uiua impoſita feretro ferebatur p forum magno ſilentio & horrore. vbi puentum erat ad cubiculum illud: depoſito feretro: ſolutis vinculis: pōtifex arcana quædā pcatus eam educebat: deinde collocabat in ſcalis: qbus in domū deſcēdebat: & ſtatim ſe auertebat: tum humus iniiciebat. Strupatores eaꝝ in comitio virgis cędebant. Illic. n. iubent Domitiano, cæſus fuit Celer eques Romanus cui Cornelia Maximilla obiiciebatur: q, cū verberaret in hac voce pſtitit: Quid feci? nihil feci. De iis lege Plutarchū in Numa. & Pliniū in epiſtola ad Corneliū Minutianū. & Dionyſium lib. ii. Sed nō dicit poeta virginē id ſupplicii fuiſſe paſſam: ſed tali ſupplicio cōſueuiſſe affici quę cōuicta fuiſſet. vñ ſeqtur. ¶ Subitura terrā: quaſi ſi accuſata, cōuictaq; fuiſſet adulterii. Hincq; eſt indigatio poetæ, q cū Domitianus (auctore Philoſtrato) tres virgines Veſtales interemerit, q ꝯ rē cū uiris habuiſſe culparent: cū oporteret eas caſtas, atq; itactas ilienſem & ignē ppetuum cuſtodire, in Criſpino idem ſcelus diſſimulauerit. ſeqtur. n. ¶ Alter ſi feciſſet, idē caderet ſub iudice moꝝ: ſicq; poeta nō tam Criſpini nefaria ſcelera, q̄ Domitiani iniquā morum correctione inſectat. duplicē in problematis cām Plutarchus affert: quare virgines viuæ defoderē

Forum

Inceſtus

Inceſtū

auraut

tur: aut ꝙ mortuos vrunt: quod illis tribuere iniuſtum iudi-carent, quę non diligenter ac ſancte ſacrum ignem cuſtodiſſent: aut ꝙ corpus maximis, ac ſanctiſſimis religionibus cōſecratum iterficere, & mulieri ſacrę manus afferre neſas putauerunt. Rationem igitur inierunt, qua ſubterraneo ſpecu defoſſo obrutę ſua ſponte morerētur. ſ Vittata erat, .n. ta iacebat. nuper .i. abhinc complures dies. cum ſup. adderet a quibuſdam, aut aliquid ſimile (aliter enim non bene quadret: imperfectū tēpus iam iacuit potius diceret) vittata in quam ſacerdos cū eo iacebat. ſubitura .i. quę ſecundū legem ſubire & ſubintrare debeat terrā ſanguine adhuc viuo .i. ipſa adhuc exiſtens viuens. ſic enim Numa inſtituerat.

Vitta

Vitta commune quoddam capitis ſacerdotale ornamentū Papinius i Siluis: Eat enthea vittis, Atq; hederis redimita cohors. ea etiam capiti victimę in imolatione adhibebatur. Vñ ſic loquitur Sinō ille Virgilianus, tāquā victimę eis deſtinatus: Mihi ſacra parati: Et ſalſę fruges: & circum tempora vittę. Matronarum geſtamen etiam fuit. Oui. Eſte procul vittę tenues inſigne pudoris. ſ Subitura terrā: ſi cum alio q̄ cū Criſpino inceſtum cōmiſiſſet.

Sed nunc de factis leuioribus, & tamen alter
Si feciſſet idem, caderet ſub iudice morum.
Nam quod turpe bonis Tityo, Serioq; decebat
Criſpinum, quid agas, cum dira, & fœdior omni
Crimine perſona eſt? mulum ſex millibus emit
Aequantem ſane paribus ſeſtertia libris,
Vt peribent, qui de magnis maiora loquuntur.
Conſilium laudo artificis, ſi munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram ſenis abſtulit orbi.
Eſt ratio vlterior magnæ ſi miſit amicæ,
Quæ vehitur clauſo latis ſpecularibus antro.
Nil tale expectes, emit ſibi, multa videmus,
Quæ miſer, & frugi non fecit Apicius, hoc tu
Succinctus patria quondam Criſpine papyro,
Hoc pretium ſquamınæ? potuit fortaſſe minoris
Piſcator, q̄ piſcis emi. prouincia tanti
Vendit agros, ſed maiores Appulia vendit.

ASC. Ecce iterum Criſpinus adeſt. In hac. iiii. Saty. (vt Calderi. ſcribit) poeta accuſaturus Domitianum crudelitatis gulę & auaritię a Criſpino orditur: in quo & principem notat. nam Domitianus inceſtum virginū Veſtalium (vt ſcribit Trāquillus) varie & ſeuere coercuit. Papi. Pulchrius an tacita vigilet face troicus ignis: Atq; exploratas iam laudat Veſta miniſtras &c. tamen Criſpino adultero notiſſimo, & virginis ueſtalis ſtupratori ignoſcebat. Tendit aūt pricipaliter Satyra in adulatores pernitioſiſſimos: ad quos taxandos iocunde inducit epulū ex rhōbo factū: quia vero ſemel Criſpinū notauerat in prima Satyra cum diceret: Verna canopi: poſſet quis dicere: ꝙ nimis auide in eum inueatur: ideo dicit poeta: ꝙ vitia eius meruerunt vt ſepæ notetur & reprehendatur, cum virtutis nihil, vitiorū habebat plurimū. Ordo eſt: Ecce .q.d. vide quomodo ex improuiſo non quęrēti nec de eo cogitāti. Criſpinus adeſt .i. occurrit mihi ſcripturo Satyram. iterum .i. ſecundario: quia ſemel de eo ſcriptū eſt, Alii legunt & eſt, ſic: Ecce Criſpinus iterum ſup. occurrit. & eſt vocādus ſæpe mihi .i. a me. ad partes ſup. operis mei .i. ad Satyras: exiſtens monſtrum nō redemptū a vitiis: quorum ſeruitus peſſima eſt: quia Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati: nulla virtute: & ergo monſtrum: quia monſtrū eſt nullā virtutem habere, quā vitiis opponas. exiſtens item æger .i. imbecillis contra vitia: ſed fortis ſola libidine: quia magnanimitatem præ ſe fert in libidine. nā ipſe adulter aſpernatur tātū delitias viduæ. quas quia pauperes ſunt, quæſtus gratia ſectātur. habet ergo in libidine hoc fortitudinis: ꝙ ipſa libido non vincatur ab auaritia. Potius veſtales formoſas & iuuenculas, q̄ viduas etiam diuites: vnde lucrū habere poſſet, ſectatur. Quid igiť refert .i. quid ad rē facit .i. ad hoc vt bonus & beatus ſit, quantis .i. q̄ magnis, & q̄ longis porticibus fatiget iumenta. dum ab eis vehitur. & in quanta vmbra nemorum .i. arborum in hortis voluptuoſis cōſitarum: quiq; dem horti tam magni ſunt, vt nemus facere videātur. vectetur .i. frequenter veatur. & quot iugera .i. quot iugera fundos emerit vicina foro. & ita i eo loco vbi cariſſima ſunt. & quot ędes emerit ſup. vicinas foro. q.d. nihil: q nemo malus eſt ſup. felix. & ſi nemo malus felix eſt, minime ſup. felix ē .i. nullo modo, eſt .n. aduerbiū negādi, ſed minimū ſuperlatiuū a parū aut paruū: vnde qui minime felix eſt: felix nō eſt. Qui minimū, felix quidē eſt: ſed in minimo gradu. minime igitur felix eſt corruptor ſup. virginū. & idem .i. etiam. inceſtus .i. corruptor. Veſtalium .i. monialium. cum quo ſacerdos vittata .i. monialis Deæ Veſtæ conſecrata: & vittis ac velo orna-

IOAN. Brit. ℂ Sed nunc de factis leuioribus hoc dictum eſt: vt oſtēdat q̄ flagitioſus fuerit Criſpinus: cuius, quamuis grauiſſimum hoc fuerit ſcelus, tamen turpiora etiam ſuper ſunt. ſ Caderet ſub iudice: hinc oſtendit q̄ carus principi Criſpinus fuerit: quem tāti ſceleris reum non puniret: cum alios grauiter puniret: ſi idem feciſſent. nam Celerem equitem Romanū (ut diximus) cui ſtuprum Corneliæ obiiciebatur, ineomitio virgis cecidit: cum in hac voce perſtaret: Quid feci? nihil feci. ſ Sub iudice morum: cum indignatione ait iudice morum: quaſi qui vitiorum iuſtus non ſit vindex: hocq; ex hiſtoria dictum eſſe videtur. Nam ſuſcepta morum correctione licentiam theatralē promiſcuam iniquitatem ſpectandi inhibuit: inceſta virginū Veſtalium a patre ſuo & fratre neglecta varie & ſeuere coercuit, Tranquillus. quin & Martialis adulando cenſorem morum appellat ſic: Cenſor maxime, principumq; princeps. ſ Morum: ideſt vitiorū. eſt enim τὸ μέσον. ſ Nam quod turpe bonis: adeo, inquit, Criſpin⁹ gratus erat pricipi: vt qđ in aliis turpe, in Criſpino pulchrum princeps cēſeret. ſ Quid agas: quid facias niſi obiicias homini ſceleſto ſua: ſcelera: cū ſit omnium ſœdiſſimus. ſ Fœdior omni crimine: pro fœda vt ſit comparatiuum pro abſoluto: ideſt turpis omni vitio: per omne vitium. ſ Mulum: piſcis eſt marinus. de quo multa Plinius libro nono capitulo decimo ſeptimo: dictus a colore muleorum calciamentorum. vt tradit Feneſtella, auctore Plinio. Mulei autē erant calcei regum Albanorum: & poſt patriciorū. a mulando: ideſt ſumendo dicti. auctor Feſtus. De calceis etiam Muleis ſic in vita Aureliani meminit Vopiſcus: Calceos muleos, & cereos, & albos, & hederatios viris omnibus obtulit &c. Gulam autē Criſpini exagitat: qui ex ſeruili conditione in tantum diuitiarum cumulum ſit prouectus: vt mulum ſex millibus nummum emere non dubitauerit. ſ Aequātem ſane: ironicos: quaſi dicat non eſt mirum ſi tot millibus nummum piſcem emit: qui pendebat libras ſex pro numero ſeſtertiorum: cum neget Plinius mulum inueniri, qui pondere duas excedat libras. Horatius in Satyris oſtendit triumlibrarum inueniri, cum ait: Laudas inſane trilibrem Mulum in ſingula, quem minuas pulmenta neceſſe eſt. Seneca libro decimoquinto epiſtolarum ad Luciliū docet mulūm ingētis formæ pondo quatuor librarum Tiberio imperatori donatum fuiſſe: quē in macellum cum deferri, & venire iuſſiſſet, ab Publio Octauio quinq; ſeſtertiis emptum. ad quod poeta hoc loco reſpexiſſe videtur. Conſtat etiam (vt Samonicus refert auctore Macrob.) Aſinium Celerem virum conſularem mulum vnum ſeptem millibus nummum mercatum fuiſſe. Macrobius tradit & Mutianus (vt refert Plinius) mulum octoginta librarum captum fuiſſe in mari rubro. Seſtertius autem mille nummos valebat. Nam quod ait Plinius Aſinium Celerem ſeſtertiis octo mullum emiſſe, Macrobius tradit pretium fuiſſe octo millium nummum. dictus autem ſeſtertius, quod ſemis tertius. Varro & Priſcianus. ſ Vt perhibent: periphraſis eſt aſſentatorum Criſpini: qui eum excuſantes dicūt mulum fuiſſe libra-

Mulus

Mulei calcei

Seſtertius

rum ſex. ¶ Conſilii laudo: ironia eſt, Eſt vero ſenſus: Si Criſpinus emit mulum vt captaret hæreditatem, aut mitteret amicæ: eius conſilii certe non eſt ratio damnanda: ſed in gulam, inquit, emit ſuam. ¶ Artificis: ideſt Criſpini. ¶ Præcipuā

Tabulę

ceram in tabulis: præcipuam hæreditatem & præcipuum legatum teſtamenti: quod in tabulis ceratis notabatur. Vnde adhuc dicunt tabulę teſtamēti & tabulę dotis: omniſque conuentionis. ¶ Senis orbi. i. ſenis diuitis & ſine liberis. ¶ Eſt ratio vlterior: ironicos. q. d. ratio ē melior: ſi miſit magnę amicę. i. diuiti, aut vt eā caperet: aut vt ab ea amet. ¶ Antro clauſo. i. lectica quę inſtar cubiculi (vt diximus ante ex teſtimonio Plinii) fiebant cum feneſtris. Vnde ſuperius: Clauſa lectica feneſtra.

Lecticę cum feneſtris

Specularia

¶ Latis ſpecularibus: in qua lectica ſunt ſpecularia ad arcendos ventos & lucem accipiēdam. Nam ſpecularia ſunt quæ feneſtris adhibentur. dicta a ſpeculando quemadmodum & ſpeculum: quæ fieri cōſueuerunt, aut ex charta, aut tela, aut vitro: Seneca libro quarto naturalium: Itaque quiuis cœnationem velis ac ſpecularibus muniant: & hyemem multo igne doment. Idem ad Lucilium in epiſtola octuageſimaſeptima: Quantæ autē aliquis ruſticitatis damnat Scipionem: quod non in caldarium ſuum latis ſpecularibus diem admiſerat: quod non in multa luce decoquebat. Idem libro decimoquarto: Quædam noſtra demum prodiſſe memoria ſcimus: vt ſpeculariorum vſum perlucēte teſta clarum tranſmittentium lumen. Martialis in octauo, Pallida ne cilicum timeant pomaria brumam: Mordeat & tenerum fortior aura nemus: Hybernis obiecta notis ſpecularia puros Admittūt ſoles, & ſine fęce diem. Plinius libro trigeſimoſexto ſcribit ex auctoritate Iubæ in Arabia eſſe lapidem vitri modo tranſlucidum, quo vtuntur pro ſpecularibus. Idem libro decimoquinto de pomis ſeruandis ſic ſcribit: Septentrionalibus feneſtris ſereno die patere: Auſtros ſpecularibus arcere, quod de lapide ſpeculari intelligas non placet. ¶ Emit: ideſt in gulam ſuam. Hincque eſt tota poetæ indignatio. ¶ Multa videmus: ſubaudi Criſpinum feciſſe. ¶ Miſer & frugi Apicius: in comparationē Criſpini Apicius, qui (vt ſcribit Plinius) omniū neporum fuit altiſſimus gurges, & maius ad omnem luxū

Apicius

ingenium erit miſer & modeſtiſſimus. hic eſt ille Apicius, de quo ita Seneca ironicōs ad Helbiam matrem: ſed minus beate viuebat dictator noſter qui Samnitum legatos audiuit, cū viliſſimum cibum in foco verſaret, quam Apicius noſtra memoria vixit: qui in ea vrbe ex qua aliquando philoſophi, velut corruptores iuuentutis abire iuſſi ſunt: ſcientiam popinæ profeſſus diſciplina ſua ſæculum infecit: cuius exitum noſcere operepretium eſt: cum ſeſtertium millies in culinam congeſſiſſet: Cum tot congiaria principum, & ingens Capitolii vectigal ſingulis comeſſationibus hauſiſſet: ære alieno oppreſſus rationes ſuas tunc primum coactus inſpexit: ſuperfuturum ſibi ſeſtertium centies computauit: & velut in vltima fame victurus in ſeſtertio centies ſi vixiſſet: veneno vitam finiuit. ¶ Hoc tu Succinctus patria: vrget poeta Criſpinum hac interrogatione, qua ſolemus delinquentes reprehendere.

Papyrus

¶ Patria papyro: Aegyptia papyro. Aegyptius n. fuit Criſpinus, vt dictū eſt. Nā in Aegypto papyrus multa naſcitur. eſt n. paluſtris herba: ex qua texunt nauigia, & e libro vela, tegeteſque, nec non veſtes, ſtragulaque conficiuntur. præparantur etiā ex ea chartæ diuiſæ acu in prætenues, ſed quam latiſſimas phyliras. ¶ Hoc pretium ſquamæ? ſcilicet emiſti: ideſt hunc piſcem tāti emiſti? geminauit autem hoc ad maiorem indignationem. ¶ Potuit fortaſſe: hoc eſt in gulæ exaggerationem Criſpini. Oſtendit enim pretium piſcis tātum fuiſſe: vt piſcator tantidem non venderetur.

Prouincia

¶ Prouincia tanti: ideſt prouincia tanti vēdit agros & latifundia quāti Criſpinus emit piſcem. ¶ Sed Appulia: longe etiam maiores agros Appulia vendit. vt ſit ſenſus: In prouinciis hoc eſt extra Italiam tanti emes agros, quāti emit piſcem Criſpinus. ſed in Italiā longe etiam maiores emas. Nam prouincia (vt in prima Satyra expoſuimus) proprie dicitur extra Italiam. quaſi procul victa quæ & procuratorem accipiebat. Plinius de Gallia Narbonenſi loquēs: Italia verius quam prouincia. Et Plinius Iunior in epiſtolis: Prouincialis es, an Italicus?

¶ Sed nunc de factis &c. Nunc inquit de factis leuioribus Criſpini loquimur. Maiora autē erunt quando de eius delationibus loquemur: quibus optimi viri interempti ſunt: quę res reipublicæ magis pernicioſa fuit. Poſſumus quoque ſic intelligere, vt ſit: Sed nunc hoc factum Criſpini reputatur eſſe de leuioribus peccatis: non quod leue ſit: ſed quia leue reputatur a domitiano in ipſo Criſpino, cum in alio fuiſſet letale. Ordo eſt: Sed nunc loquimur ſup. quod potius diceremus quam locuti ſumus: quia non grauius peccatum eſt guloſitatis, de qua nūc loquitur, quam inceſti. Loquimur igitur de leuioribus ſup. peccatis aut facinoribus Criſpini, locuturi poſtea de maioribus. Vel ſic: Sed ſup. hoc factum Criſpini reputatur nunc de leuioribus. & tamē ſi alter feciſſet idem caderet. i. mortem oppeteret ſub iudice morum: ſcilicet Domitiano. Dico, inquit, quod hoc leue reputatur in Criſpino: Nam illud quod foret turpe Tityo & Seio, vel Seio vt multi legunt. bonis. i. reipublicæ vtilibus equitibus, decebat Criſpinum. quid agas. i. quid facias contra. cum. i. quia: ita eſt quod dira perſona Criſpini. i. ipſe Criſpinus eſt fœdior omni crimine: & hoc hyperbolice. nā emphatice diceret de Criſpino quod ſit ipſa luxuria aut ipſum ſcelus: ſed hyperbola eſt cum dicit quod fœdior ſit omni crimine. Incipit autem oſtendere vitia eius. Primum guloſitatem dicēs: Ipſe Criſpinus emit mulum. i. talem piſcem, quem vulgo barbionem, aut barbonem dicunt. a barba inferioris labri. ſex millibus ſup. nummum. æquantem. i. æquiparantem. ſane. i. certe ſex ſeſtertia: quæ ſingula mille nummos continent. paribus libris. i. ſicut ſex millibus emit: quæ faciūt ſex ſeſtertia. ita vendebatur ſex libris. vt. i. ſicuti perhibent. i. atteſtantur aſſentatores, qui loquuntur maiora de magnis. Ego laudo cōſilium. i. induſtriam & artem artificis. ſ. Criſpini ſi abſtulit. i. callide acquiſiuit ſibi. tanto munere. i. per tam delicatum & magnum piſcem. præcipuam ceram. i. principalem partem in tabula teſtamenti. ſenis orbi. i. non habentis liberos. Dicit autem laudo pro laudarem. & abſtulit pro abſtuliſſet: niſi (quod mihi vero ſimile ſit) hæc verba ſunt perſonę introductæ reſpondentis & dicentis, ego laudo conſiliū artificis: ſi quidem abſtulit &c. Et ratio vlterior. i. vltra iam dicta: quare potuit prudenter mulum tanti emiſſe. ſi miſit magnæ. i. prædiuiti amicæ: quæ vehitur latis. i. amplis ſpecularibus ſup. lapidibus. in antro clauſo. i. quæ latiſſimam domū aut porticum ad delitias ſuas ſolis ſpecularibus lapidibus ornatam habet: ſed ſecluſam a populo, vt quietior ſit. & ita videtur ab his, qui ingredi non poſſunt a parte quæ viam publicam reſpicit antrum clauſum. & ita intelligi poteſt vehi in porticus ſuas: ſicut iam de Criſpino dictū eſt. & per hoc ſignificat eā diuitiſſimā. Reſpondet poeta: Nil tale expectes. i. non debes aliquid tale expectare: quia ipſe emit ſibi: ideſt ad gulam ſuam. Nos videmus multa fieri gratia gulæ: quæ nō fecit Apicius homo perditiſſima ſui tēporis gula. miſer & frugi: aut ironicos hoc dicit: aut miſer & frugi reſpectu Criſpini: aut miſer. quia ad inopiam redactus ſibi viſus eſt: cum tamen ſupra centies ſeſtertium adhuc poſſideret. & frugi. i. vtilis his, quibus centies ſeſtertium reliquit mortē veneno oppetens: vt Seneca ſcribit. Exclamat ergo poeta contra Criſpinum dicens: O Criſpine an ne tu quōdā ſuccinctus. i. ſuccinctim veſtitus papyro. i. veſte facta ex pellicula & membranula papyri. i. cannæ grandioris. patria. i. quæ plurima naſcitur in Aegypto, quę eſt patria tua. feciſti ſupple hoc. inquam hoc. i. tam enorme pretium ſquammæ. i. piſcis quē propter ſpeciem quæ ſquammis noſcitur: non propter ſaporem tanti emiſti. & eſt imitatio Horatii in ſermonibus: qui dicit quoſdam appetere pauones, non propter ſaporem: ſed propter colorem, ſeu propter plumas: cum tamen plumas non comedant: ſicut nec Criſpinus ſquammas. multis. ipſe piſcator, qui cepit aut vendidit piſcem, potuit fortaſſis emi minoris: ideſt minori pretio quam ipſe piſcis. Prouincia vtpote Africa, aut alia vbi ager carus eſt. vendit tāti. i. tanto pretio agros, qui ſatis ſunt ad familiā vnā alendā: quanti ſup. emiſti piſcē. ſed Appulia quæ eſt pars Italiæ vendit etiā agros tāti: ſed maiores, quam prouinciæ.

¶ Quales

IOAN. Brit. ¶ Quales tunc epulas: argumentum a minori ad maius: Si Criſpinus, inquit, Domitiani ſcurra auſus eſt tanti ſibi piſcem emere: quid putemus factum ab ipſo imperatore in patinis eo mſ. ſicque poeta ſenſim in reprehenſionē gulæ Domitiani deſcendit. ¶ Induperatorē: pro imperatorē. ſic alibi: Et barbarus induperator. hoc quidem ideo fit, quia imperator ſtare nō poteſt in verſu exametro, neque pentametro. ¶ Tot ſeſtertia: hinc apparet ſex ſeſtertium fuiſſe ſummam. ¶ Partem: expoſitio eſt: id eſt quæ ſeſtertia fuiſſent minima pars cœnæ, vel modicæ ipſius imperatoris. ¶ De margine: de extremitate non pretioſioribus obſoniis imperatoris: ſed de exterioribus & vilioribus tantū, vt oſtendat quantus fuerit principis luxus in cœnis.

Scurra ¶ Scurra. i. Criſpinus: quem in contemptum ſcurram auſtenni appellat. Eſt autē Scurra qui in gratiam potentum riſum captat ab auditoribus non ſeruata dignitate perſonæ. Græci βωμολόχον appellant. ¶ Purpureus: propter id Criſpinus Tyrias humero reuocante lacernas. Purpureū autem dixit pro purpurato. dicimus enim purpureū pannum, purpuream veſtem a colore. purpuratum vero hominem purpurea veſte indutū. ¶ Palati: pro palatii. ſicut ante: Spolium affectare palati: quod ad palatum referas nō placet. oſtendit enim Criſpinum vt viliſſimum hominem officio ſcurræ fungi. ¶ Ructaret: inſidioſe: hoc eſt comederet. ¶ Iam princeps equitū: ad cēſum enim equeſtrem indulgentia Domitiani peruenerat. ¶ Municipes: conterraneos. i. Aegyptios. De municipe dictum eſt ante: Et municipes arenæ. ¶ De merce fracta: non integra, ſed quos minutatim venderet more viliſſimi cœtarii. ¶ Siluros: ſiluri piſces

Silurus in Nilo tantum natant: & in Nili de lacu iuxta montem inferioris Mauritaniæ. Plinius. ¶ Incipe Calliope: in irriſionem Domitiani inuocat muſas: vt qui auxilio diuino egeat ad exprimendam piſcis magnitudinem: cum a poetis non ſine inuocanda numina, niſi occurrente aliqua difficili & grandi

Calliope materia. ¶ Calliope: quæ bona vox interpretatur. καλὸν. i. bonum: ὀπὴ vero vocem ſignificat. ¶ Licet hic conſidere: antipophora eſt. poſſent enim dicere muſæ: Nolumus in hac re ficta tempus atterere. & ipſe reſpondeat: poteſtis profecto hic ſedere & immorari. ¶ Nam cantandum non eſt: non eſt

Pierides more vatum fingendum aliquid. Res enim vera agitur. ¶ Pierides: a Pieria rupe Theſſaliæ, quæ eſt eis cōſecrata. vnde & Strabo lib. x. Nam Pieria & Olympus & Pimplia & Libetrum quondam loca fuere Thraciæ, vbi muſæ excultæ fuerunt. ¶ Dixiſſe puellas: quod appellauerim puellas hoc mihi apud vos proſit. Nam poetæ quaſi blandientes muſas appellant modo puellas modo nymphas: hoc eſt ſponſas. Virgili. Nymphæ noſter amor Libethrides. νύμφη enim ſpōſam ſignificat. ¶ Cū iam ſemiani. i. perarct, inquit: Domitianus crudeliſſimus accidit vt rhombus miræ magnitudinis captus fuerit in ſinu adriatico iuxta Anchonē. hinc planiſſime coſtat Iuuenalē Satyras ſuas non ſcripſiſſe ſub Domitiano, q ſi mortuus erat,

Quales tunc epulas ipſum glutiſſe putemus
Induperatorem: cum tot ſextertia partem
Exiguam, & modicæ ſumptam de margine cœnæ
Purpureus magni ructaret ſcurra palati,
Iam princeps equitum, magna qui voce ſolebat
Vendere municipes fracta de merce ſiluros:
Incipe Calliope, licet hic conſidere, non eſt
Cantandum, res vera agitur, narrate puellæ
Pierides, proſit mihi vos dixiſſe puellas.
Cum iam ſemianimum laceraret Flauius orbem
Vltimus, & caluo ſeruiret Roma Neroni,
Incidit adriaci ſpatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quā dorica ſuſtinet Anchon.
Impleuitque ſinus, neque enim minor hæſerat illis,
Quos operit glacies mæotica, ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad hoſtia ponti
Deſidia tardos, & longo frigore pingues:
Deſtinat hoc monſtrum cymbæ, liniique magiſter
Pontifici ſummo. quis enim proponere talem,
Aut emere auderet: cum plena & littora multo
Delatore forent, diſperſi protinus algæ
Inquiſitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitiuum dicere piſcem,
Depaſtumque diu viuaria Cæſaris, inde
Elapſum veterem ad dominum debere reuerti,
Si quid Palfurio, ſi credimus Armillato.
Quicquid conſpicuum, pulchrūque ex æquore toto eſt,
Res fiſci eſt, vbicunque natat, donabitur ergo
Ne pereat, iam letifero cedente pruinis
Autumno, iam quartanam ſperantibus ægris.
Stridebat deformis hyems, prædamque recentem
Seruabat, tamen hic properat, velut vrgeat Auſter.

¶ Laceraret Flauius orbē: oſtēdit poeta Domitianum eo crudelitatis euectū: vt non modo vrbs ſed vniuerſus orbis eam ſenſerit. Fuit enim (vt ſcribit Tranquillus) nō ſolū magnæ, ſed & callidæ inopinatæque ſæuitiæ. ¶ Caluo Neroni. i. Domitiano quē a morū ſimilitudine appellat alterū Neronē. Sic & Virg. Paridem noiauit pro Aenea: Et nunc ille Paris cum ſemiuiro comitatu. ¶ Caluo: erat enim (auctore Tranquillo) adeo caluus, vt caluitio offenderetur, in cōtumeliāque ſuam traheret, ſicui alii ioco vel iurgio obiectaret. ſic & ab Auſonio appellatur: Securus frater, quem Caluum dixit ſua Roma Neronē. ¶ Spatium admirabile. i. Rhombus miræ amplitudinis. Eſt autē Rhombus (vt docet Plini.) ex genere piſcium planorū. Mart. Quamuis lata gerat patella Rhombum: Rhombus latior eſt tamen patella. Rhō-

Rhombus bus item inſtrumentū eſt incantatorium figura quadrata ſolida: cuius latera omnia ſunt æqualia: anguli vero obliqui: qui ſi in terra iactetur, voluitur ad ſimilitudinem ſeſe cy lindri: vtebantur eo maleficæ mulieres & præcipue in Theſſalia ad deducendam Lunam. Martia. Quæ nunc Theſſalico Lunam deducere Rhombo. Idem: Numerare quis pigri damna poſſit ſomni. Dicere quot æra verberēt manus vrbis: Cum ſecta Colcho Luna vapulat Rhombo. Propertius: Deficiūt magico torti ſub carmine Rhōbi. De quo Rhombo Theocritus i Aegloga Pharmaceutria ſic meminit inducēs mulierem amatorem ſuum ad ſe vertere cupientem: χὡς δινεῖθ᾽ ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος ἐξ Ἀφροδίτας ὣς τῆνος δινοῖτο ποθ᾽ ἁμετέραισι θύραισιν: hoc eſt: Et vt vertitur hic Rhombus æneus, ita ille ex amore ad me vertatur. vnde liquido apparet Rhombum inſtrumentū fuiſſe æneū: non aūt (vt qdā putauerunt) ex liciis, ſiue filis cōfectū. ¶ Ante domū Veneris. i. ante ædem Veneris. ibi enim cultam fuiſſe Venerē oſtendit Catullus: O quæ cæruleo creata ponto: Quæ ſanctū Idaliū Vrioſque apertos: Quæque Anchona, Gnidūque harundinoſam

Anchō colis. ¶ Quā Dorica ſuſtinet Anchon: Doricam appellat, quia Syracuſanis condita fuit, qui a Græcis oriundi ſunt. Nā cum Dionyſii tyrānidē fugerēt in Italia, in ora Galliæ Ciſalpinæ, iuxta Cimmerium promontorium ipſam vrbem condiderūt. Stra. ſitiuitque lib. v. Vrbes vero habet, ex quibus Anchon Græca ciuitas eſt, a Syracuſanis condita Dionyſii tyrānidem fugientibus: ſita in promontorio incluſum complectente portū. ¶ Sinus: ipſa retia. ¶ Illis: coniunge cum minor: vt ſit ſenſus: Rhombus nō erat magnitudine inferior illis. ſ. Rhōbis: aut aliis piſcibus: qui ad mæoticā paludē nutriuntur. Nā (vt ſcribit Plinius) piſces in mæotica palude cōglaciati ita p hyemem: ſiūt pingues, q̄ reſoluta in pōtū exeūt. ¶ Mæotica: Mæotis palus eſt, quā efficit Tanais. ea in pontum effundit. auctores Plini. & Mela, & alii geographi. ¶ Rupta Solibus. i. æſtiuo calore reſoluta. ¶ Ad hoſtia: hoſtia appellamus fluminū exitus. vnde

Hoſtia dicimus hoſtia Nili, & hoſtia Tyberina, cū in mare irrūpūt. hoſtia aūt ponti, i. ad hoſtia ipſius paludis, q̄ exeūt in pontū.

¶ Torpentis: frigore coagulati. ¶ Deſidia tardos: longa mo
Deſtina re — ra factos ſegnes. ¶ Deſtinat: deſtinare eſt ſtatuere. vt Impera/
tor graui ſupplicio affecit militeſq̃ deſtinato die non affuiſ/
ſent. i. conſtituto. Deſtinare itẽ deliberare, & quaſi mẽte agi/
tare. vt hoc loco: vt ſit deſtinat. i. deliberat ſubaudi mittere.
Tranquillus in Iulio Cęſare: Iam de ornãda, inſtruẽdaq̃ vr
be. Itẽ de tuẽdo ampliãdoq̃ imperio plura ac maiora in dies
deſtinabat. Dicimus etiã lapides deſtinatos templo Martis:
hoc eſt iã paratos ad templũ Martis. ¶ Hoc monſtrum: hunc
Cymba — monſtruoſum piſcẽ. ¶ Magiſter. i. piſcator. ¶ Cymbæ: nauicu
la eſt piſcatoria. ¶ Lini. i. retis, quod ex lino fiat. ¶ Pontifici
ſummo: hoc eſt Domitiano, quẽ ironicos põtificem ſummũ
appellat: hocq̃ ex hiſtoria. Nam is (vt docet Pli. i epiſtola ad
Cornel. Minutianũ) cum Corneliã Maximillã virginem Ve
ſtalẽ inceſti ream viuã defodere cuperet, vt ſæculũ ſuum eiuſ
modi exẽplis illuſtraret, in villam Albanam reliquos põtifi/
ces cõuocauit. Et ſummi pontificis iure eam abſentẽ, & inau
ditam dãnauit. Nam virginũ Veſtaliũ punitores (vt ſcribit
Põtiſex vnde — Dionyſius) ſunt pontifices. Domitianus ergo tanq̃ põtifex
eam dãnauit. Põtifices dicunt̃ a põte & facio. Nã ab iis Sub/
licius eſt factus primũ, & reſtitutus ſæpe. Proponere: vænũ
exponere. ¶ Cũ plena ratio eſt q̃re nemo auderet, nec vende/
re nec emere, quia vbiq̃ ſint delatores. ¶ Et littora. i. etiã lit/
Alga — tora, nedum alia vrbis loca. ¶ Inquiſitores algæ. i. maris. i cu/
ius littoribus multa alga paſſim eiecta eſt. Alga enim eſt her/
ba marina, q̃ ex pfundo eiicitur. ¶ Agerent: accuſarẽt piſcato/
Viuariũ — rem, q̃ piſcẽ eſſet expiſcatus elapſum ex viuariis Cęſaris. Vi
uaria ſunt (vt diximus ſupra) vbi detinent̃ vel aues vel piſces
vel feræ, q̃ dũtaxat ad victũ ſpectãt. Nã Romani hẽbãt vbi
piſces incluſos paſcebant. Plinius: Demum paſcunt̃ piſces in
pluribus q̃dem Cæſaris villis. lege & Macro. apud quẽ mul/
ta de viuariis, & ſaginãdis piſcibus referunt̃. ¶ Cæſaris: Do
mitiani. ¶ Si quid Palfurio: ſenſus eſt & ordo: Quicquid ex
mari eſt pulcrũ & p̃cioſum, id oẽ eſt fiſci. i. iperatoris, ſi cre/
dimus Palfurio & Armilato, q in gratiã imp̃atoris p calum/
nias & ſacrilegas interp̃tatiões multa fiſco vindicabãt. Fuit
aũt Palfurius Sura (vt auctor eſt Probus) conſularis viri fi/
lius. ſub Nerone luctatus eſt cũ virgine lacedæmonia in ago
ne: poſtea a Veſpaſiano ſũmotus e Senatu trãſiit ad Stoicã
ſectã: in qua cũ eloq̃ẽtia p̃celleret, Domitiano familiaritate
cõiũctus, delationẽ acerbiſſime exercuit. De quo ita memi/
nit Tranq̃llus i Domitiano: Sed et capitolino ẽt in cunctos
ingẽti cõſenſu p̃cantes, vt Palfuriũ Surã reſtitueret pulſum
olim ſenatu, ac tunc de oratoribus coronatum nullo riſo di
Armillati — gnatus tacere tãtũmodo iuſſit voce p̃conis. ¶ Armillato: de
hoc Tranq̃llus ſic: Armillatus p̃ceſſit in publicũ, & eãdẽ ſen/
tentiã habuit. Armillati aũt dicunt̃, qui armillis ornati ſunt.
Propertius metaphoricos canes armillã geſtantes armillatos
appellat: Atq̃ armillatos colla moloſſa canes. Eſt. n. armilla
Armillũ — torquis argenteus, ſiue aureus, q̃ circa brachiũ geſtabat̃. Ar/
Fiſcus — millũ vero eſt (auctore Feſto) vas vinariũ i ſacris. dictũ q̃ ar
Cõfiſcare — mo. i. humero deportet̃. ¶ Fiſci. i. imp̃atoris. Nã (vt diximus)
fiſcus receptaculũ eſt nũmorũ & p̃prie principis. vt hoc loco
Sportæ — etiã poeta accipit. ærariũ vero publicũ eſt. populiq̃ Ro. qđ
Sportulæ — Plinius euidẽter oſtẽdit in Panegyrico Traiani: At fortaſſe
nõ eadẽ ſeueritate fiſcũ, qua ærariũ cohibes. Idẽ in eodẽ: Lo
Sportellæ — cupletabant & fiſcũ & ærariũ nõ tã Voconiæ & Iuliæ leges.
Quin etiã iuriſcõſulti titulo neq̃d i loco publico fiat hoc idẽ
Sacci — declarãt his verbis. Res fiſcales quaſi p̃priæ & priuatæ prin
Sacculi — cipis ſunt. Tranq̃llus itẽ in Auguſto diſtinguere vĩ ærariũ a
Sacelli — fiſco his verbis: Tertio volumine cõplexus eſt quantũ pecu
Crumenæ — niæ i ærario, & fiſcis eſſet. Idẽ i Veſpaſiano: Sũt q opinẽt eũ
ad manubias, & rapinas neceſſitate cõpulſum ſumma ærarii
Mãticæ — fiſciq̃ inopia. vñ Tranq̃llus in Auguſto: N. eam ſummã &
Maruſpia — cõfiſcatã ſemp, repoſitãq̃ habuerat. A noie fit verbũ cõfiſca
re. i. ad fiſcũ principis deferre. Nũmorũ aũt receptacula erant
Fiſci — Sportæ, Sportulæ, Sportellæ. Sacci, Sacculi. Sacelli. Et Cru
Fiſcinæ — menæ, Mãticæ, Maruſpia, ita Fiſci, Fiſcinæ, Fiſcellæ. Spartea
Fiſcellæ — ſunt vtẽſilia ad maioris ſũmæ pecunias capiẽdas. auctor Pæ
Sportea — dianus. ¶ Donabit̃ ergo: verba poetæ ſubſannãtis talẽ legũ

interp̃tationẽ. ¶ Ne pereat. ſ. piſcator. ¶ Iam letifero: ſenſus ẽt
Etſi iam tempus erat hyemale: vt facile piſcis frigore conſer/
uari poſſet: tñ piſcator veluti vrgente Auſtro: quo ſpirãte fa
cile corrumpunt̃ obſonia, ad imperatorẽ feſtinat cum piſce.
¶ Cedente pruinis. i. hyemi: quo tẽpore maxime cadũt prui/ — Pruinæ
næ dictæ aũt pruinæ q̃ſi perurinæ ab vrẽdo: q in agris oia
vrãt, atq̃ abſumãt. ¶ Autũno: Varro putat Autũnum dictũ — Autumnus
ab augendo: q eo tpe præcipue hoiũ res augeant̃: coactis
agrorũ fructibus. ¶ Letifero: mortalibus p̃nicioſo. ſolet enim
Autũnus p̃pter temporũ mutationes eſſe grauis, & peſtilẽs.
tũc eñi ventus Auſter flat, quo maxime morbi generant̃. vñ
eſt illud Horatii: Fruſtra p Autũnos nocẽtẽ Corpori metue
mus Auſtrũ. Idẽ alibi: Pomiſq̃ grauẽ tps anno. ¶ Iã quartanã:
nã in fine. n. autũni ſolẽt febres tertianæ in quartanas muta
ri. ¶ Sperãtibus: declamatio p cõtrariũ. i. timentibus. Virgi.
Nũc ego ſi potui tñ ſperare dolorẽ. ¶ D. formis: appellatur
a poetis hyems deformis, q oia frigore, & niuibus defor/
mia videant̃. ¶ Auſter: nã (vt diximus) eo flãte (vt docet Pli/ — Auſter
nius) obſonia corrumpunt̃. Horatius: At vos præſentes Au
ſtri coquite horũ obſonia. eſt aũt ventus q a meridie flat, qui
græce Notus dicit̃: ἀπὸ τῆς νότιδος: idest ab humiditate. — Notus
¶ Quales tunc &c. Si. inq̃t, tanti cõſtat gula uiliſſimi hois: — ASCẽ.
quãti erit imp̃atoris Domitiani. q. d. maximo pretio q̃ ſan/
guine multorũ. vt in deſcriptiõe cœnę ex Rhombo capto &
Domitiano oblato cõſequẽter p̃ſequit̃, oſtẽdens adulatorũ
pernicioſiſſimũ malũ. Ordo eſt: Quales epulas putemus. i. puta
re debeamus. ipſum induperatorẽ. i. imp̃atorẽ Domitianũ:
per epenthesim. n. cã metri interpoſuit du. glutiſſe. i. tanq̃ rẽ
dulcẽ ingurgitaſſe, aut deuoraſſe. γλυκὺς enim dulce eſt. tunc
cũ. i. qñ purpureus. i. purpura indutus. ſcurra. i. captator riſus
ex turpibus verbis nõ habita rõne p̃ſonæ ſuę. palati. i. pa
latii magni. i. imperatoris: videlicet Criſpinus. ructaret. i.
vſq̃ ad ructationem ingurgitaret. tot ſeſtertia. i. ſex: q̃ multa
ſunt p parte cœnę talis hois. vnde dicit p appoſitionem, tot
ſeſtertia ſup. exiſtentia exiguã. i. modicã partẽ & ſumptã de
margine. i. de extrema parte modicæ cœnæ reſpectu aliarũ
cœnarum eius. ſcurra dico olim ſup. iã princeps. i. magiſter
equitũ, qui ſolebat vendere magna voce more eorũ, qui in
pagis & minoribus oppidis piſces venales nunciãt ſe habe
re. ſiluros. i. piſces i Nilo frequẽtes. municipes. i. ſecũdũ Man
cinelli in eo municipio captos vnde Criſpinus. vel (vt dixi)
venales i municipiis, & viliores q̃ quos Romę vendere poſ
ſet, vnde addit, de merce fracta. i. putrida. vel accipiendo cõ
tentũ pro cõtinente. i. de corbe manco & rupto. Incipe Cal/
liope &c. Quia dictũ eſt, quales tunc epulas. q. d. pretioſiſſi/
mas: deſcripturus qualẽ piſcẽ Domitianus glutiuerit: inuo/
cat nimiũ facete muſas: quaſi vero rem tantã ſine numinis au/
xilio exequi nõ poſſet. Et id omne facit cũ ſcõmate. i. amara
irriſione. o Calliope dulcis vocis Dea. q̃ heroida. i. m. xima q̃
q ſcripturis auxilio eſſe ſoles. incipe ſup. mihi rẽ memorare,
quã dicere paro. licet. i. licitũ eſt. conſidere. i. deſcẽdere vt ſe/
deã. & quiete capiã. hic. i. in hac re quã dicere paro, alii hñt cõ/
ſiſtere. i. retinere curſum venæ ſatyricę: & grauius dicere vn
de ſubdit. non eſt cantandũ. i. nõ oportet cantare tanq̃ iocu/
laria aut fabuloſa, q̃a res vera agit̃, & o Pierides. i. o Muſæ
puellæ. i. adhuc virgines & puræ, narrate mihi beneuole ſup.
rem. & proſit mihi dixiſſe vos puellas. Cũ. i. quãdo. vltimus
Flauius. i. Domitianus, q nunc eſt vltimus de Flauiorũ gen/
te. laceraret. i. crudelitate ſua tyrãnica diſſecaret orbẽ. i. mun
dũ. ſemianimum. i. ſemiuiuũ, & ſemimortuum. & Roma ſer/
uiret, idest in ſeruitutẽ redacta obediret Neroni caluo: idest
Domitiano ſic agnominato. ſpatium. i. amplitudo & magni/
tudo. admirabile. i. admiratione dignum. rhombi. i. talis pi/
ſcis. adriatici. i. nutriti i mari Adriaco. incidit. i. a caſu portũ
aut ſinũ intrauit. ante domum. i. ædẽ Veneris: quã domum
Ancon ciuitas illa Dorica. i. a Doricis condita. ſuſtinet. i. cõ
ſeruit. & ipleuit ſinus. i. angulos & curuaturas maris iuxta
portũ. enim pro quia. hæſerat. i. adhæſerat. vel retibus vel
littoribus & arenæ propter magnitudinẽ. non minor. i. exi/
ſtens non minor illis, quos glacies meotica. i. meotis paludis,

quæ

Vtq; lacus ſuperant, vbi quamquam diruta ſeruat
Ignem troianum, & Veſtam colit Alba minorem,
Obſtitit intranti miratrix turba parumper,
Et ceſſit, facili patuerunt cardine valuæ:
Excluſi expectant admiſſa obſonia patres.
Itur ad Atridem, tunc Picens accipe dixit
Priuatis maiora focis, genialis agatur
Iſte dies, propera ſtomachum laxare saginis,
Et tua ſeruatum conſume in ſæcula rhombum.
Ipſe capi voluit, quid apertius? & tamen illi
Surgebant criſtæ: nihil eſt, quod credere de ſe
Non poſſit, cum laudatur Diis æqua poteſtas.

quæ eſt in ſuperiori Aſiæ parte. operit .i. tegit. tota hyeme. & pingues facit. & ipſa glacies rupta .i. ſoluta. tandem .i. per longam hyemem, effundit .i. exponit Solibus .i. calori Solis. ad .i. iuxta. hoſtia .i. receptacula fluuiorũ. ponti .i. illius maris torpentis .i. ſtagnantis, & tarde aut parũ refluentis. effundit inquã tardos .i. min⁹ agiles. deſidia .i. propter ſeſſionẽ, & in fundo heſionẽ: & pingues lõgo frigore. magiſter cymbæ .i. nauiculæ. & lini .i. retis linei, deſtinat .i. adiudicat debe ri ſummo põtifici, Domitiano ſcilicet. hoc monſtrũ .i. inuiſæ magnitudinis rhombũ. enim p quia. quis auderet p ponere .i. vænalẽ ante cõſpectum ementium ponere: aut ſi ppoſitus: eſſet, quis auderet emere talem ſup. piſcem. q.d. nemo eſt. cum .i. quando quidẽ. ea littora in qbus captus erat. forent .i. eſſent. plena multo delatore .i. occulto accuſatores. & cum inquiſitores algæ: ideſt quid cũ alga herba illa viliſſima, quã mare proiicit mercium aut nauiũ ad littus proiiciatur. diſperſi protinus .i. ampliter. per omnia agerent. ſ. litem .i. cõtenderent in iudicio cũ remige .ſ. piſcatore. nudo .i. paupere. non dubitaturi .i. tales qui nõ dubitent dicere piſcẽ illum fugitiuum ſup. eſſe .i. qui effugerit ex piſcina imperatoris: & depaſtum eſſe diu viuaria Cæſarq. & ipſum elapſum inde .i. ex viuariis: hoc eſt piſcinis Cæſaris debere reuerti ad veterem dominũ .i. poſſeſſorem Domitianũ .i. Quinetiã ſi nos credimus quid .i. aliquid Palſurio & Armillato. quicquid eſt conſpicuũ & pulchrũ in toto æquore. eſt res fiſci .i. pertinet ad fiſcum .i. ad menſam ĩperatoris. vbicũq; .i. in quocunq; loco, ſiue publico, ſiue priuato nata. ergo quia retineri tute non poteſt rhombus tantus donabitur ſup. imperatori ne pereat .i. corrumpatur: quia alius emere non auderet. & hoc potius q̃ ne perdatur: quia ablatus fuiſſet. ppterea dico quia ſequit iam letifero &c. ironice enim dicit hoc. q.d. æquũ eſt vt donetur cito: q̃a iã finis eſt autumni: & frigus incipit vigere. q.d. non opus eſt vt tãtũ properetur. Poteſt tamen ſic intelligi, & forte melius. donabitur ergo ne pereat, quia vendere nõ auderet præcipue ea tẽpeſtate, qua diu cõſeruari poſſet: & ad imperatorẽ incorruptus aduehi. ſi enim alio tẽpore vendidiſſet, potuiſſet dixiſſe: quia incorruptũ attuliſſe nõ potuiſſet. Dic igit ne pereat, cum iuſte auferatur a delatoribus, & a nullo audeat emi. & hoc autũno letifero .i. letũ hoc eſt mortẽ afferre ſolito. cedente .i. locum dant. iam pruinis: ideſt (vt galli dicunt) gelu albo: vel materiæ roris congelatæ: quod intenſi frigoris ſignũ eſt. & ægris ſperantibus .i. te mentibus. ſicut pri. Aeneis. At ſperate Deos memores fandi atq; nefandi iam quartanam ſup. febrem, quæ in fine Autũni, aut annalis aut mortalis iudicatur. hyems .i. tempeſtas hyberna. deformis .i. formoſitatẽ anni: hoc eſt frondes & flores delens. ſtridebat .i. vẽtorũ ſtridorẽ dabat. & ſeruabat .i. pſeruabat a putrefactione. prędã recentem .i. nõ ſolitã. & tñ hic videlicet miſer piſcator properat .i. feſtinat portare rhombũ illum ad imperatorem. tanquã Auſter uentus ille tepidus & humidus vrgeat: ideſt impellat timore corruptionis.

IOAN. Brit. Lacus Albani

¶ Vtq; lacus ſuberant: aut ita dictũ eſt: ſicut illud apud Cæſarem in tertio cõmentario: Quod hyems ſuberat hoc facere neglexerunt. aut hypallage eſt .i. poſtquam piſcator lacubus ſuperat, qui Albani vocantur. Nam Alba (auctore Dionyſio) inter montem excelſum, atq; lacum magnũ & profundũ extructa eſt æque diſtãs ab vtriſq; : hiq; erant tanq̃ muri vix expugnabilem eam reddentes. De lacu ſic Cicero in primo de Diuinatione: Quid q in annalibus habemus veienti bello, cum lacus Albanus præter modum creuiſſet: quendam ad nos hominem nobilẽ profugiſſe. Eius etiam meminit Valerius in primo: Subito lacus Albanus ſolitum ſtagni modum exceſſit. De lacubus Albanis ſic etiã meminit Horatius: Albanos prope te lacus Ponet marmoream ſub trabe cypria. Vnde fit vt putem apud Virgiliũ in ſeptimo mendũ eſſe: vbi oſtendit Niſum & Euryalũ peracta multorũ cæde in caſtris Rutulorũ perueniſſe ad locos, qui Albani ſunt dictitata vt ad lacus Albanos, non locos legendũ cõtenderim.

Locus Virgi.

¶ Ignem troianum .i. colit ritus Veſtæ: in cuius tẽplo perpetuus ignis aduerſabatur a ſacris Virginibus. ¶ Troianũ: nã id inſtitutũ ſeruandi ignis initium habuit a Troianis, cum in Italiam Aeneas penates vexiſſet, & ignẽ ęternum Veſtæ. vnde Virg. Sacra, ſuoſq; tibi commendat Troia penates: Hos cape fatorũ comites. Idem alibi: Veſtãq; potentẽ, Aeternũq; adytis effert penetralibus ignẽ. Papini. An tacita vigilet face troicus ignis. Põtifex maximus cuſtos erat virginũ Veſtalium, quæ cuſtodiunt ignẽ perpetuum vt ſcribit Plutar. Vnde & Papini. loquẽs de patre docẽte Neapoli. ſic inquit: Sub te Dardanius facis explorator opertæ. Nã fax ſiue ignis cinere opertus ſeruabatur. Quæ vero Deã colebant virgines quatuor principio erant eligentibus eas regibus ad ea, quæ cõſtituerant Numa legitima: poſterius autẽ propter multitudinẽ ſacrorũ miniſteriorũ, quæ perficiunt ſex factę ſunt apud Deã vitam agentes. Vnde ſcribit Tranquillus: teſtamentũ Auguſti apud ſex virgines Veſtales depoſitũ fuiſſe. Triginta annos neceſſe eſt eas manere innuptas. & caſtas ſacrificia peragẽtes ex lege: quo in tẽpore opus eſt eas decẽ anni diſcere: decem ſacra perficere: decem vltimis alias edocere. Lege Dionyſium. Lotos antiquiſſima arbor fuit in vrbe, quę capillata dicebatur. ad quam virginum Veſtalium capillus deferebatur. Plinius libro. xvi. capi. vltimo. ¶ Veſtam minorẽ: ad differẽtiam templi, quod Romæ ab Numa Pompilio extructum fuerat nouum & rotundũ, & maius. vt ſcribit Plutarchus in vita Numæ. ¶ Alba diruta: nã poſt ſupplicium ſumptum de Metio Suffecio Albanorũ duce, alba imperante Tullo Hoſtilio diruta eſt. Templis tamẽ Deũ (vt ſcribit Liuius, ita enim edictum ab rege fuerat) temperatũ eſt. Albanis in vrbẽ Romã admiſſis, mons Cęlius inhabitandus traditus eſt. ſicq; Albæ ruinis duplicatus eſt numerus ciuium. Albã (auctore Dionyſio) condidit Aſcanius filius Aeneæ. Annos durauit poſtquã cõdita eſt quingentos minus tredecim. ¶ Alba: deſcribit autem locum vbi Domitianus quotannis in Albano quinquatria Mineruæ celebrabat: cui collegiũ inſtituerat ſacerdotũ. ¶ Valuę. ideſt poſtes a uoluendo, q in cardinibus voluãtur. Propertius de templo Apollinis palatini: Et valuæ libyci nobile dentis opus. ¶ Patres: ideſt ſenatores, q in Albano erant cum imperatore. ¶ Ad Atridem: ad Domitianũ. nam vt Agamẽnon omnium græcorũ ducum voluit imperator appellari: ita Domitianus non ſolum dux ducũ. & princeps principũ, ſed etiam Deus. aut appellauit Atridẽ a crudelitate, vt quando Neronem etiam dixerit: oſtẽdat in omnibus Neroni ſimilem fuiſſe. vt ſit: Itur ad Atridem: ideſt ad Neronẽ alterum, qui matrem ſuam interemit Agrippinam, ſicut Oreſtes Atrei nepos & Agamemnonis filius matrem ſuam Clytemneſtram. ¶ Tunc Picens: ideſt piſcator de Piceno agro, qui rhombum ceperat. aut reuera nomen eſt propriũ, ſicut apud Martia. Scribit in aduerſa Picens epigrãmata charta. ¶ Maiora .i. pretioſiora q̃ priuato conueniant homini: quaſi dicat digna tantũ principibus. ¶ Iſte dies agatur genialis: hic dies celebretur ſumma cum voluptate. Nam tunc Genio operam dare dicimus, cum animi relaxationem ſequimur. Perſius: Indulge genio, carpamus dulcia: noſtrum eſt Quod viuimus. ¶ Laxare ſtomachum: hoc dictum eſt per irriſionẽ a

Ignis Troianus

Lotos

Alba

Valuæ

Sed deerat piſci patinæ menſura. vocantur
Ergo in concilium proceres, quos oderat ille,
In quorum facie miſeræ, magnæq; ſedebat
Pallor amicitiæ primus clamante Liburno,
Currite iam ſedit, rapta properabat abolla
Pegaſus, attonitæ poſitus modo villicus vrbi.
Anne aliud tunc præfecti? quorum optimus, atq;
Interpres legum ſanctiſſimus, omnia quamquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Iuſtitia, venit & Criſpi iucunda ſenectus,
Cuius erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium, maria, ac terras, populoſq; regenti
Quis comes vtilior, ſi clade, & peſte ſub illa
Sæuitiam damnare, & honeſtum afferre liceret
Conſilium? ſed quid violentius aure tyranni?
Cum quo de pluuiis, aut æſtibus, aut nimboſo
Vere locuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem, nec ciuis erat, qui libera poſſet
Verba animi proferre, & vitam impendere vero.
Sic multas hyemes, atq; octogeſima vidit
Solſtitia, his armis, illa quoq; tutus in aula.
Proximus eiuſdem properabat Acilius æui
Cum Iuuene indigno, quem mors tam ſæua maneret,
Et domini gladiis iam deſtinata, ſed olim
Prodigio par eſt in nobilitate ſenectus,
Vnde fit, vt malim fraterculus eſſe gigantum.
Profuit ergo nihil miſero, quod comminus vrſos
Figebant numidas albana nudus arena
Venator. quis enim iam non intelligat artes
Patricias? quis priſcum illud miretur acumen
Brute tuum? facile eſt barbato imponere regi.

poeta in exprobrationē gulæ: vt ſit ſtomachū tuum extēde,
Sagino, atq; imple. nam quæ implentur, laxanť, & extenduntť. ¶ Sa-
Sagino giniſ: id eſt piſce ſaginato. nam ſagino idem eſt quod pingue
facio. Vnde Sagina pro pinguitudine accipitur. ¶ Seruatum
in tua ſæcula: aperta & manifeſta adulatio, quæ omnibus fe-
re grata eſſe cōſueuit. Vnde Seneca ad Lucilium: Quicquid
in nos adulatio ſine pudore congeſſit: tanquam debitum præhendimus: optimos nos eſſe ſapientiſſimos affirmantibus aſſentimur: cum ſciamus illos multa mentiri: adeo quoq; indulgemus nobis, vt laudari velimus in id, cui contraria tam maxime facimus. Mitiſſimum ille ſe ipſis in ſuppliciis audit: in rapinis liberaliſſimum: in ebrietatibus ac libidinibus temperatiſſimum. Sequitur itaq;, vt ideo mutari nolimus, quia nos optimos eſſe credimus. ¶ Quid apertius? ſcilicet iſta adulatione. ¶ Surgebant criſtæ: tranſlatio a Gallis ſumpta, quibus criſtæ eriguntur: quod alacritatis eſt indicium: id eſt Domitian⁹ licet cognoſceret manifeſtam eſſe adulationem: mira tamen afficiebatur lætitia: & ſibi placebat talia audiēdo. ¶ Nihil eſt: valde enim aures principum adulationibus delectantur. Vnde Alexander Macedo prædicantibus ſe Iouis eſſe filium, aliquādo credidit ita, vt cum in India vulnus accepiſſet, magnūque ſentiret dolorē: Omnes, inquit, iurant me eſſe ipſius filium, ſed vulnus hoc hominem eſſe me clamat. ¶ Cū laudatur Diis æqua poteſtas: ex hiſtoria eſt. Nam tantæ fuit ſtoliditatis & arrogantię, vt cum audiuiſſet ſe nominari Deum: per libellum ſtatim edixerit: ne alia præfatione appellaretur. Vnde Martialis in quinto: Edictum domini, Deiq; noſtri. Et ipſe Domitianus cum procuratorū ſuorū noīe formalē dictaret epiſtolā ſic cœpit: Dominus & Deus noſter ſic fieri iubet. Vnde inſtitutū poſt hac vt ne ſcripto quidem, ac ſermone cuiuſquā appellaretť aliter,

ASCē. ¶ Vtq; lacus &c. Oſtendit quomodo oblatus eſt piſcis. Ordo eſt. Vt: id eſt poſtquam. lacus, qui erant ſub mœnibus Albæ ſuberant ſup. piſcatori. i. poſtquam ſuperauerat lacus, & appropinquarat Albæ vbi tunc Domitianus in collegio ſacerdotum erat. vbi. i. in quibus lacubus. Alba quāquam diruta. i. deleta a Tullo Hoſtilio: tamen ſup. ſeruat ignem troianum, qui perpetuus erat. & colit Veſtam Deā virginitatis, quæ per ignem ſignatur. minorem. i. quam Romæ a Numa coli iuſſa eſt turba miratrix obſtitit parumper. i. paruo tempore piſcatori intranti: id eſt volenti intrare. & ceſſit: id eſt locum dedit. valuæ. i. ianuæ. patuerunt. i. apertæ ſunt. apportāti. ſ. facili cardine. i. reuolucro earum, patres. ſ. ſenatores excluſi expectant obſonia admiſſa: id eſt rhombum: quem pluris q̄ patres faciebat imperator. itur ad Atridem: id eſt terribilem & magnanimum imperatorem Domitianum, qui Agamemnoni comparandus eſt. & hoc ironice. Vel (vt Mancinellus dicit) tanquam ad Oreſtem Atridæ nepotem, & matris interfectorem. tunc Picens adulator ille dixit. O imperator accipe obſonia maiora: id eſt excellentiora, focis priua-

tis: id eſt qui debeant coqui in focis priuatorum. ille dies agatur genialis: id eſt ſicut is in quo Genio. i. Deo naturæ indulgeri ſolet: hoc eſt natalis, quo voluptati & libidini maximā operam dabant. propera laxare. i. euacuare. ſaginis. i. pinguiſſimo. vel potius laxare. i. recreare, & laxum reddere ſtomachum tuum ſaginato piſce. & conſume rhombum ſeruatū a fatis ſcilicet. in: id eſt vſque ad tua ſęcula: quod patet: quia ipſe voluit capi. quid apertius inquit poeta poſſet mentiri? vel ſunt verba Picentis. quid apertius q̄ capi voluiſſe: quaſi dicat nihil. & tamen criſtæ: id eſt ſpinæ ſurgebant illi: ſcilicet rhombo præ indignatione q̄ captus eſſet. verum nihil eſt quod poteſtas æqua: id eſt æqualis Diis. i. Domitianus. qui ſe dominū & Deum voluit appellari. i. cui perſuaſum eſt q̄ Deus eſſet. non poſſit credere de ſe cum laudatur.

IOAN. Brit. ¶ Sed deerat: in irriſionem principis hoc fingit poeta, eius luxum, & gulam notās. ¶ Deerat: id eſt tantus erat piſcis: vt nulla extaret patina, quæ eum coquendum integrum caperet. ¶ Pallor: id eſt timor. ab eo quod præcedit id quod ſequitur. Nam timorem pallor ſequitur. Multi enim ob principis crudelitatem pallebant. vnde ita ſcribit Cor. Tacitus in vita Iulii Agricolæ, vt ante dixim⁹: Præcipua ſub Domitiano miſeriarum pars erat, videre & aſpici, cum ſuſpiria noſtra ſubſcriberentur, cum denotandis hominum palloribus ſufficeret ſæuus ille vultus, & rubor quo ſe contra pudorem muniebat. ¶ Amicitiæ magnæ: id eſt imperatoriæ. Vnde prima Satyra: Magni delator amici: id eſt imperatoris. quam & miſeram appellat ab effectu, q̄ infelices fierent, qui eam ſequerentur. ¶ Pegaſus iuriſconſultus fuit celeberrimus temporibus Veſpaſiani: a quo & vrbi præfectus fuit: vt Pomponius in origine iuris eſt auctor. Verum illum ſuſpirio quodam ſatyrico non præfectum vrbis, ſed villicum appellat: innuens vrbem Romanam iam principum ſæuitia ita deformatam, atque deſertam: vt iam potius rus, q̄ vrbs videri queat. vnde bene ſubdit. ¶ Anne aliud tunc præfecti? quaſi dicat non eſt mirum me villicum appellaſſe Pegaſum: quia tunc præfecti aliud nihil erāt, q̄ villici: quaſi non ciuitatis, quæ iam nulla erat, ſed ruris præfecti: qui proprie villici appellantur. Nam Romani in- Villicus
ter ſeruos rei ruſticæ deſtinatos, villicos appellarunt, qui totius villæ curam gererent, totique familiæ imperarent. Bubulcos vero quibus cura eſſet arandi, & ſerendi. Mediaſtinos uero qui reliqua ruris opera peragerent: utpote qui ſcrobes effoderunt, foſſas purgarent, fruges legerent, & reliqua id genus opera ruſtica. Lege Columellam. Præfectura autem urbis omnia omnino ſibi crimina uendicauit: nec tantum ea, quæ inter vrbem admittuntur, verum ea quoque quæ extra urbem intra Italiam. Lege iuriſ-
conſultum libro primo Digeſtorum. οικονομος autem tam Economus
pecuniæ, q̄ frugum, & omnium quæ dominus poſſidet, diſpenſator eſt. ¶ Abolla: de abolla dictum in tertia Satyra.

¶ Liburno

¶Liburno.i.ſeruo Nomenclatore,qui in ſenatum patres vo
caret.nam(vt diximus ante)ex Liburnia ſerui procerę ſtatu
ræ mittebãtur,& proinde dominis grati.ſuperius:Et igen/
ti curret ſuper ora Liburno.¶Iam ſedet.ſ. imperator. ¶An/
ne aliud tunc præfecti.ſ.ſubaudi erãt,q̃ villici?.¶Quorum:
ſcilicet præfectorum. ¶Optimus.ſ. erat.¶Interpres legum:
ideſt ipſe Pegaſum legũ peritus,& iuris optimus & ſanctiſſi
mus erat ¶Tractanda inermi iuſtitia:& ſi,inquit, ſanctiſſi/
mis erat morbus:tamen ſæuitiã Imperatoris veritus puta/
bat non omnia ſibi agenda,vt iuſtitia poſtulabat,ſed ad nu
tũ & volũtatẽ principis oĩa eſſe moderanda. ſicq; morali/
ter docet principes aſſentatoribus delectari: aſſentatoreſq;
eis ſemper præſto eſſe:q ex ſtultis fatuos reddunt homines.
ergo iuſtitia iermi.ſ. debili & modica. ¶Venit & Criſpi:hic
eſt ille Vibius Criſpus orator,qui(vt ſcribit Quintilianus)
delectationi natus cuidã(auctore Tranquillo)interrogãti:
eſſet nequis intus cũ Cæſare Domitiano: nõ abſurde reſpõ
dit:Ne muſca quidem.vnde poeta iucundam ſenectutem ap
pellat quod facetus eſſet.Cõſueuerat.n. Domitianus initio
principatus ſui quotidie ſibi horariũ ſumere:nec quicq̃ am/
plius q̃ muſcas captare: ac ſtilo peracuto configere. ¶Maria,
ac terras:ſenſus eſt:Criſpus moribus principis ſe optime ac
cõmodabat:vt p omnia aſſentaret. Sed nemo vnquã vtilior
comes Imperatori fuiſſet totũ orbem regenti:ſi ei licuiſſet p
ſæuitiã principis omnia libere loqui. legendũq; eſt cũ inter
rogatiõe.¶Illa clade & peſte:hoc eſt Domitiano, qui cõmu/
nis erat quædam oĩum pernicies. ¶Dãnare ſæuitiam.i.ſce/
lera hominum,aut(quod magis placet)libere accuſare & co
arguere.¶Sæuitiam:principis, qui more ſæuiſſimi tyranni
verũ audire nolebat.vnde ſequitur:Sed qd violentius aure
tyranni?¶Cũ quo de pluuiis:ſenſus eſt: imminebat mortis
periculũ amico i ſiquid forte locuturus de rebus incertis ali/
quid dixiſſet:quod eius voluntati fuiſſet aduerſum.¶Fatũ:
mors.¶Pendebat:in ambiguo erat:veluti ſunt res pendulæ
in amiguo ne cadãt.¶Ille:Criſpus.¶Cõtra torrentẽ;illi di
cuntur cõtra torrentẽ niti,qui cõtendunt eos vincere,quos
nequeunt,eſt autẽ metaphora prouerbialis ab iis, qui cõtra
torrentem natare nituntur,nã torrens magno impetu ferri
cõſueuit:hoc eſt nunquã imperatoria voluntati refragatus
eſt. ¶Nec ciuis erat:efferatã Domitiani crudelitatem oſten/
dit,cum nemo eſſet, qui libere loqui auderet.¶Sic.i.per hãc
ingenii comitatem.¶Octogeſima ſolſtitia.i. octoginta an/
nos: quibus in aula principum eſt verſatus. Nam etſi in an/
Solſti/ no duplex eſt ſolſtitiũ brumale & æſtiuum:cum tamen abſo
tium lute ponitur,pro æſtiuo tantũ intelligimus. ergo quot ſolſti
tia dicimus,totidem annos intelligimus. Vnde Virg. Humi
da ſolſtitia,atq; hyemes optate ſerenas Agricolæ.hic.n.intel
ligimus de ſolſtitio æſtiuo. Sic etiã apud Columellam:Sunt
quædam loca,quę ſolſtitiis minus cõcaleſcũt: ſed frigoribus
hyemis intolerabiliter horrent.ita: vt ſemper ſolſtitiũ abſo/
lute poſitum æſtiuũ intelligatur. Cõtra vero brumale ſolſti
tiũ nõ dicimus abſolute: ſed ſemper ſolſtitium brumale.Eſt
autẽ ſolſtitium æſtiuum.viii.Calendas Iulii.die,quo tẽpore
remeare ad iferiores Sol icipit circulos. de eo ſic Pli.li.xviii.
capi.xxvii.Iulii vero longiſſima dies totius anni,& nox bre
uiſſima ſolſtitiũ conficiunt. Hiemale vero.vii. Calendas Ia/
nuarias.die, quo tempore Sol altiores incipit circulos pete/
re.dictũ autem ſolſtitium,quaſi Solis ſtatio. Tunc enim Sol
ſtare videtur.¶His armis:ſenſus hic eſt & ordo: Acilius eiuſ/
dem æui pperabat.proximus.ſ.ſecundus poſt Criſpũ.tutus
in illa aula his armis.ſ.pari arte & paribus moribus & aſſen/
tationibus. Hic eſt ille Acilius Glabrio,quem poſtea (vt ſcri/
bit Tranquillus)ſupplicio affecit vna cũ Saluidieno, & Or/
fito,quaſi molitores nouarum rerum.fuit etiam iiſdẽ tẽpori
bus Acilius Rufus vir conſularis. de quo Plinius in epiſtola
ad Vrſum: Cenſuit Acilius Rufus conſularis deſignatus in/
quiſitionẽ Bitynuis dandam. ¶Illa aula:i tam ſæui principis.
Aula eſt autẽ aula ſedes & domiciliũ impatoris & tyrãni.vnde fit
Aulicus, aulicus,q in aula verſatur, & tyrãni eſt cõtubernalis. ¶Cum
iuuene indignos:iq; de Eluidio filio Eluidii,quẽ Domitia

nus interemit, putant intelligẽdũ:q; quaſi ſcænico exordio
ſub perſona Paridis & Oenones diuortium ſuũ cum vxore
tractaſſet.ſed cum plurimos intereſmerit:nulla extat hiſtoria
quis fuerit iuuenis,q cum Acilio pperabat.¶Feſtinata:in iu
uenibus mortem acerbam & feſtinatam appellare ſolemus.
quaſi quæ ante tempus feſtinet.Vnde feſtinata legendũ eſt:
non autẽ deſtinata.verſus eni nõ ſtaret. I enim breuis eſt in
deſtinata.recte autẽ poeta mortem(vt dixi)feſtinatã appel
lat,quæ iuuenem opprimat: quaſi quæ celerius feſtinet q̃ cõ
ueniat.¶Gladius domini:Domitiani.ſed olim.i.ſupioribus
tẽporibus:quibus Domitianus iperabat. Hincq; apparet Iu
uenalem Satyras ſuas non ſcripſiſſe ſub Domitiano. Senſus
eſt:Tam multos,inquit, Domitianus efferata quadã crude/
litate ciues interemit:vt in prodigio haberet, ſi quem in ur
be offenderet ſenem nobilem & patriciũ. Porodigiũ autem Prodi/
dicitur(auctore Feſto)velut prædiciũ qđ prędicat. Vnde gium
& Cicero libro.ii.de natura Deoꝝ ait:Oſtenta, mõſtra,por
tenta & prodigia dicta q'oſtendant, monſtrẽt,portẽdant,
prædicant. Vnde fit vt malim:cum igitur, inqt iperator in
nobilitatẽ tam atrociter ſæuiret(nã,vt ſcribit Euſebius,mul
tos i exilium ex nobilibus miſit, & occidit)maluerim frater
culus eſſe gigantum:qui terræ filii fuerunt.i.ignobilis,& ob
ſcurus,q̃ patricius & nobilis. Nam q obſcuro genere eſſent
orti:quaſi quorũ parentes ignorarentur: filii terræ appella/
ri conſueuerunt. quare Lactantius Firmianus libro primo
diuinatũ Inſtitutionũ ſic inqt:Minutius felix in eo libro,q
Octauius inſcribitur ſic eſt argumentatus: Saturnũ cum fu
gatus eſſet a filio, in Italiãq; veniſſet, Cęli filium dictũ:q ſo
leamus eos, quorũ virtutes miremur:aut eos, qui repentine
aduenerint de cælo cecidiſſe dicere:terræ autẽ eos eſſe filios,
q ignotis parentibus ſint nati. Vnde & Tertullianus in Apo
logetico de Saturno loquens ſic ſcribit: Dictus autẽ Terræ
& Cæli filius,quia ignoti vel inopinato apparentes de cælo
ſuperueniſſe dicuntur:vt terræ filios vulgus vocat,quorum
genus incertum eſt. Cicero ad Atticũ primo libro: Sed hæc
ad te ſcribam alias ſubtilius.Nã neq; adhuc ſatis mihi nota
ſunt:& huic terræ filio; neſcio cui cõmittere epiſtolã tantis
rebus non audeo. ¶Fraterculus: ſatis lepide ſe fraterculum,
& non fratrem dicit:vt pote q ſentiat tantæ moli gigantee
ſe parem non eſſe.¶Gigantum:gigantes(vt fabuloſa prodi Gigãtes
dit antiquitas)ex imis terrę viſceribus nati ſunt imaniſſimo
corpore i qui cum conati eſſent ſede cæleſti Deos deturba/
re:tã acriter vtrinq; pugnatũ eſt:vt Dii in Aegyptũ vſq; fu/
gati ſint:qui demũ parta victoria gigantes perdiderunt. Be
roſus vero Babilonicus hiſtoriã perſequens ſcribit in Syria
circa Lybanũ fuiſſe Enos vrbem maximam gigantum, qui Enos.
vniuerſo orbi dominabantur ab occaſu Solis ad ortum. Hi
vaſtitate corporis ac robore confiſi inuentis armis oẽs op/
primebant,libidiniq; inſeruientes inuenerunt papiliones,&
inſtrumenta muſica,& omnes delicias. Manducabãt hoĩes,
& procurabant aborſus,ineduliumq; præparabãt,& cõmi/
ſcebantur matribus,filiabus,ſororibus, maſculis, & brutis,
& nihil erat ſceleris quod nõ admitterent, cõtemptores reli
gionis & Deorũ,vnde & Macro.lib.pri.Satur.gentem quã
dã impiam vocat,Deos negantem.& ideo exiſtimatã Deos
pellere de cæleſti ſede voluiſſe. horum pedes in draconũ vo
lumina deſinebant:quod ſignificat nihil eos rectum,nihil ſu/
perum cogitaſſe,totius vitæ eorũ greſſu atq; proceſſu in in/
ferna mergẽte.¶Profuit ergo:putabat,inquit,ſe per ſtudiũ
venatiõis theatralis, quo & ipſe imperator maxime delecta
baẽ poſſe ſæuitiã eius effugere:ac proinde feras in arena cõ/
ficiebat:vt placeret.ſimulaq; ſe ipſum fatuũ oſtẽdebat:qppe
q & nudus idẽ efficeret.ſed nihil inqt ei hoc profuit:qa tales
artes iã nouerat Imperator.¶In Albana arena i nã & in Al/
bano:vbi quotannis quinquatria Mineruæ celebrabat: feras
conficiendas exhibuit:ipſeq; centenas varii generis cõfecit
auctor Tranquillus. ¶Numidas libycos. Nam Numidia
pars eſt Africæ imperio Maſiniſſæ clara. dicta Numidia a pa Numi/
ſcuorum fertilitate. nam νομὸς paſcua, ſiue pabulum ſignificat, dia
ficat,o igitur conuerſa in u fit Numidia. Inde Vrſi feroces

mittebantur.Plini.libro.viii.ſic inquit:Annalibus notatum
eſt Domitium Aenobarbum ædilem curulem Vrſos Numi/
dicos centum,& totidem venatores Aethiopas in Circo ex
hibuiſſe.Miror adiectum Numidicos fuiſſe,cũ in Africa Vr/
ſos non gigni conſtet.Et miror Plinium negare Vrſos gigni
in Africa:cum cęteri ſcriptores.naſci affirment.Solinus:Nu/
midici vrſi forma cæteris præſtant. Martia.Et freno libyci
domantur Vrſi.Virgi.libro qnto:Horridus in iaculis & pel
le libyſtidis Vrſæ.Idem lib.viii.Effultum ſpoliis,& pelle li/
byſſidis Vrſæ.⸿Nudus:depoſitis veſtibus:vt eſſet expedi/
tior:& quaſi quandã ſtultitiam.⸿Quis iam:non eſt, inquit,
opus his artibus principẽ ſeduci:qui ſimulatam nobilium
noſcit ſtultitiam⸿Brute:Brutus vt auunculi ſui Tarquinii
ſuperbi ſæuitiam vitaret, cum ab eo omnem nobilitatis in/
dolem excerpi:interq; cæteros etiã fratrem ſuum,qui vege/
tioris ingenii erat,interfectũ animaduerteret,obtuſi ſe cor
dis eſſe ſimulauit:eaq; fallacia maximas virtutes ſuas texit.
Ait ergo poeta:Rudi illa ætate facile potuiſti Brute princi/
pes decipere.Sed nũc,inquit,nemo eſſet qui artes illas tuas
non noſceret.⸿Acumen priſcũ:hoc eſt prudentiã & ſagaci/
tatẽ illam priſcam:ideſt qua priſcis vſus fuiſti temporibus.
Impone re ⸿Imponere. ſeducere.Nam impono cum datiuo tantũ iun/
gitur,efficiturq; neutrum:idem eſt,quod ſeduco & decipio
Seneca ad Lucilium:Oculis noſtris imponimus.i.oculos no
ſtros decipimus.Pli.epiſtola ad Proculum:Si modo mihi nõ
impoſuit recitatio tua:leges enim ſuauiſſime & peritiſſime.
inde fit etiã impoſtura.i.deceptio.⸿Regi:Tarquinio ſuper
Impo/ ſtura bo.⸿Barbato:nam romani quadringentis & quadraginta
quatuor annis intonſi fuerunt:cũ tonſores non haberẽt,eos
poſtea Ticinius Mena ex Sicilia in vrbẽ adduxit,Olim tõſo
res non fuiſſe ſignificant antiquorũ ſtatuæ,q; pleræq; habẽt
capillũ & barbã magnã.auctor Varro lib.ii.de re ruſtica.
ASCẼ. ❡Sed deerat &c.Inuenta eſt poetę occaſſio deſcribendi ſę
uitiam Domitiani:& perfidiã adulatorũ:& quã quiſq; apud
Domitianũ vitam ageret:ideoq; recenſet cõcilium procerum:di
cens ipſum vocatũ ad hoc:vt diſquirant quo pacto piſcis il/
le coqui debeat,aut apponi.non enim habebat vas ſatis ca/
pax:nec dignum videbatur talẽ piſcẽ cõcidi.Ordo eſt:Sed
menſura patinæ.i.vaſis patentis in quo piſcis apponeretur
deerat piſci.proceres ergo vocantur in cõcilium.i.concionẽ
ad capiendũ conſilium.quos proceres ille.ſ.Domitianus ode/
rat,& in quorũ facie ſedebat.i.apparebat cum vocati eſſent.
pallor in ſignum timoris.miſeræ,quæ miſerũ exitũ habebat
& magnæ.i.imperatorię amicitię.Pegaſus vir ille Albanus po
ſitus.i.cõſtitutus modo.i.paulo ante.villicus.i.tanq̃ villicus
.i.gubernator villæ.q̃uis eſſet pfectus vrbi.ſ.Albanę.attoni
tæ.i.perculſæ:q̃ſi tonitru Iouis edicto Domitiani pperabat
.i.pperanter currebat primus,& hoc abolla veſte tali rapta
.i.celeriter accepta.& Liburno.i.pcone ex Liburnia claman
te.o pceres ſup.currite.i.celeriter venite ad conſiliũ.nã ſup.
imperator ſedit.i.iã locũ cœpit.Graphice aũt expreſſit vo
cẽ clamantis, trepidantis.nõ enim multis verbis vtitur.&
tanq̃ de noto:nõ dicit quis ſedit,nec q currãt.dico Pegaſus
villicus:& ſi dicas q prȩfectus eſſet.reſpõdet:An ne præfe
cti vrbis aliud ſup.erant tunc q̃ villici?Vel ſic:an ne pfecti:
tunc aliud ſup.faciebant,q̃ Pegaſus qui properabat.q.d.nõ
quorum ſcilicet præfectorũ.hic ſcilicet Pegaſus erat ſupple
optimus.atq; ſanctiſſimus interpres legũ.q̃q̃ putabat omnia
eſſe tractanda iuſtitia inermi.i.ſine ui & potentia.& hoc tẽ/
poribus diris,quia tẽpora eſſent dira:quibus non liceret in
malos imperatori caros rigorẽ iuſtitię exequi.iucunda ſene/
ctus Criſpi.i.ipſe iucundus ſenex Criſpus.venit &.i.etiã cu
ius mores erant ſup.tales.qualis facundia.i.dulces & amabi
les.& ingenium mite.i.benignum & placidũ.vnde Statius:
Lumina neſtorei mitis prudentia Criſpi &c.Quis ſup.eſſe
poſſet comes vtilior Domitiano ſup.regenti maria,terras,
ac populos.i.imperium Romanum ea continens:ſi liceret
ſub illa clade & cæde,quã Domitianus in bonos exercuit,
damnare ſæuitiam & ferre honeſtum conſilium:quaſi dicat
nullus,ſed quid eſt ſup.violentius aure tyrãni,ſcilicet Domi
tiani:quaſi dicat nihil.vtpote cũ quo fatum.i.mors.amici.i.
quem ſimulabat ſibi amicũ:locuturi de pluuiis.aut æſtibus.
aut nimboſo.i.ventoſo vere & autũno.ſ.ideſt de diſpoſitio
ne temporis.pendebat.i.imminebat.igitur,quia ſciebat ea nõ
licere.nunq̃ direxit brachia contra torrentem.i.fluxum ipe/
tuoſum:hoc eſt nunq̃ quicq̃ fecit contra violentiam Domi
tiani.nec erat ſup.aliquis tunc tẽporis ciuis.vel nec ipſe Cri
ſpus cum haberet mite ingenium nõ erat talis ciuis,qui poſ/
ſet proferre libera verba animi & ipendere vero vitã.i.qui
vellet dicendo verũ obire mortẽ inferẽdam a tyranno.Hæc
omnia poſſunt ironicos legi:quia Tacitus Criſpũ inter cla
ros magis,q̃ iter bonos habendũ cenſet.Sic.i.per aſſentatio
nem,aut per diſſimulationẽ.ipſe Criſpus vidit multas hye/
mes,quia octoginta.& octogeſima.i.octoginta ſolſtitia ſup
ple æſtiualia:hoc eſt octoginta annos:quos(vt accumulatius
eloqueretur)in hyemes & æſtates diuidit.ſicut Virg.in pri/
mo Aeneid.triennũ dicens:Tertia dum Latio regnantẽ vi
derit æſtas:Ternaq; tranſierit Rutulis hyberna ſubactis.
Accipit hic ſolſtitia pro ęſtiualibus.ſicut Virgilius in Buco.
Solſtitium pecori defendite.Nã ſi bina ſolſtitia quadragin/
ta annis dederit:iam non erit ſenes.vidit inquam octoginta
ſolſtitia.tutus his armis.i.vel hac comitate,vel hoc ſilentio
& diſſimulatione,quoq;.i.etiam.in illa:ideſt in ſæuiſſima au
la.Acilius vir ille eiuſdem æui properabat pximus ſup.Cri/
ſpo:cum iuuene indigno,quem tã ſæua mors i ut paſſus eſt,
& quæ deſtinata.i.addita illi eſt gladiis domini.i.Domitia/
ni.maneret.i.certiſſime futura expectaret.Dicit Calderinus
hunc quoq; Acilium uocatum:quem qs ſit latere Mancinel/
lus dicit.ſed quia(vt Seruius docet)quoties patris & nõ fi/
lii nomen exprimitur:eodem nõie fuiſſe credendi ſunt:faci/
le in ſniam Calderini conceſſero:etiã ſi filius eius nõ fuerit:
niſi Valla Domitium appellaret. Sed ſenectus in nobilitate
eſt olim.i.iam multis annis.par.i.ſimilis.prodigio:hoc eſt p/
digium creditur nobilis ſenex:quia(vt etiam dicitur Eccle.
x.)Omnis potentatus breuis uita.Et Satyra.x.dicturus eſt
poeta:Ad generũ Cereris ſine cæde & vulnere pauci Deſcen
dunt reges,& ſicca morte tyrãni.Vnde.i.q̃ de re fit:vt ego
malim eſſe fraterculus.i.de genere gigantum:qui filii terræ
ſunt:& ideo ignobiles:utpote quorum parentes ignorẽtur.
Quando enim ſpecialia neſcimus,ad generalitatem recurri/
mus:& ideo filii quorũ parentes ſunt ignoti:dicunt(aucto/
re Seruio)filii Neptuni ſm eos,quia omnia ex humore pro/ Filii Ne ptuni
creari dicunt.ſicut Tales Mileſius.vñ illud.iiii.Geor.Ocea
numq; patrẽ rerum.Qui uero ex terra potiſſimũ originẽ ho
mines trahere dicunt:ſicut & fides habet:dicunt quorum pa
rentes ignoti ſunt eſſe filios terræ.Vnde Perſius Satyra.vi. Filii ter ræ
Præſto eſt mihi Manius hæres Progenies terræ:quære ex
me:quis mihi quartus Sit pater:haud prompte dicam:tamẽ
adde etiam vnũ:Vnũ etiã terræ eſt iam filius.Dicit autem
fraterculus per diminutionẽ:quia non affectat molẽ corpo
ris gigantei ſed ignobilitatẽ:vt tutus ſit a perſecutione tyrã
norũ:reſpectu igitur gigantum paruus ſit.ergo cum mori
debuerit:dicit enĩ Valla,q cũ Acilii filium Domitianũ Do
mitianus occidiſſet:ipſum Acilium,quo pœnas ſentiret ſer/
uauit incolumem.Nil fuit miſero.i.Domitio iuueni,q vena
tor ipſe nudus.i.inermis.vt Domitiano eius rei ſtudioſo pla
ceret.figebat cõminus.i.de prope.vt dicſt.i.enſe.vrſos nu/
midas.i.magnos & feroces:quanti & quales ſunt in Numi/
dia parte Libyæ:in arena Albana.Quis enim non intelligat
iam artes patricias i ideſt patriciorũ:hoc eſt ex patribus ſeu
ſenatoribus hortorum.artes:ideſt calliditates:qui ſe inſanos
exhibeant:& ob id ſtultos:& ſæuitiam tyranni euitarent:
quaſi dicat nemo:quia quilibet intelligit id eos ea gratia fa/
cere.o Brute quis miretur illud tuum priſcum:ideſt priſcis
temporibus mirandum,acumen.i.ingenium tuũ:quo Tar/
quinii Superbi ſuperbiam euitaſti:quaſi dicat nemo.ſed fa/
cile eſt imponere.i.fraudem facere,aut imponere falſam opi
nionem regi barbato.ſ.Tarquinio ſuperbo eo tempore na/
eo,quo reges Romani barbati,& intonſi erant:ſed nũc per
quã difficile eẽt callidos tyrãnos latere aut decipere.

❡Nec

Nec melior vultu quamuis ignobilis ibat
Rubrius, offenſæ veteris reus, atq; tacendæ.
Et tamen improbior Satyram ſcribente cinædo,
Montani quoq; venter adeſt abdomine tardus,
Et matutino ſudans Criſpinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera, ſæuior illo
Pompeius tenui iugulos aperire ſuſurro,
Et qui vulturibus ſeruabat viſcera dacis
Fuſcus marmorea meditatus prælia villa.

IOAN. Brit.

❡Nec melior: nec lætior, ſed pari triſtitia. ¶ Quamuis ignobilis: hinc oſtēdit nimiā Domitiani crudelitatē, qui in oēs pariter ſæuiret, tam nobiles, q̄ plebeios. ¶ Rubrius: hic Rubri⁹ tpibus fuit Domitiani, vt ipſe oſtēdit poeta. ſed hiſtoria minime eſt nota, q̄uo reus fuerit offenſæ veteris & tacēdæ. Ita q̄ de hoc adhuc quærendū cēſeo. quæ aūt ab aliis afferunt̄ ex teſtimōio Taciti de Rubrio Gallo, alioq; Rubrio, qui in cōiuratione Piſoniana deprehenſus eſt, nō placēt: cū ad rē poetæ minime ſint accommodata. ¶ Et tñ iprobior: licet, inqt, Rubrius ignobilis eſſet, & humili loco natus, tñ improbior fuit Nerone ipſo, q Satyrā ſcripſit in Quintianū, appellauitq; eum mollem, & effœminatum: cū ipſe eſſet cinædus. Nam nupſit Doryphoro ſeruo, vt ſcribit Trāquillus, ſicut ipſi Sporus. Tacitus eum appellat Pythagorā, quē Trāquillus Doryphorū: ea forte ratione a Tranquillo Doryphorus appellat̄, quem ꝓprio noīe dicit Tacitus: q ſatelles fuerit Domitianis. nam Græci dicunt Doryphorū ſatellitē ab haſta ferēda: q Dory græco vocabulo nominat̄.

Doryphorus

Quod aūt Nero in Quintianum ſcripſerit, ſic ꝓdidit Tacitus: Quintianus molli corpore iſamis, & a Nerone ꝓbroſo carmine diffamatus, cōtumelias vltū ibat. Ergo cinædo ſcribente Satyrā. i. Nerone: qui carmē probroſum ſcripſit in Quintianū, cū & ipſe eſſet cinædus: carmē etiā Elegiacū ſcripſit. Mart. lib. ix. Ipſe tuas etiā veritus Nero dicit aures: Laſciuū iuuenis cū tibi luſit opus: Scripſit etiā Iliada. auctores Tranqllus, Tacitus, & Euſebius. ¶ Mōtani quoq; vēter adeſt: de Curtio mōtano itelligit. de quo multa apud Tacitū legunt̄, cū uilē fuiſſe cauſidicū oſtendit in. xi. Satyra. Dic tibi q ſis Orator vehemēs, an Curti⁹, an Matho. Dictū aūt ſatyrice: Quoq; venter adeſt: vt oſtendat hoīem corpulentū fuiſſe, & epulis intentū. Vnde eū in ſequētibus oſtēdit magnā edendi habuiſſe peritiā, cū ait: Nulli maior fuit vſus edēdi.

Abdomen
Sumen

¶ Abdōe: Pli. li. xi. ca. xxxvii. vt diximus in. ii. Satyra docet abdomē ab ātiqs vocatū, qđ nūc ſumē. ¶ Et Criſpinus. ſ. adeſt. ¶ Sudās Amomo matutino. i. unguēto ꝓfuſus matutino.

Amomum

Eſt aūt Amomū genus fruticis ꝓueniēs in Syria, cui⁹ vna i vſu ē frutice venoſo, palmi altitudine, carpit̄q; cū radice. Ex eo vnguētū fit ꝓtioſiſſimū. Vñ Pli. Oīa āt acutiora fiunt coſto amomo, q̄ maxime nares feriūt. Vnguēto ēt qđ dicebat̄ regale, iter alia adhibebat̄ ēt amomū

Matutinum

¶ Matutino: nō placet vt exponas oriētali: ſed quo mane vngeret: matutinū aūt dicim⁹ a Matuta Dea. i. Aurora. ¶ Quātū vix redolēt: iuidioſę hoc dicit i Criſpinū, quē vbiq; vt luxurioſum & mollē lacerat. ¶ Duo corpa: nā mortuoꝝ corpora perungebant̄. Pli. Vnguentoꝝ quoq; honos ad mortuos ꝑtinere cœpit. Perſius nr̄: Oſſa inodora dabit. ¶ Pompeius: ſubaudi a ſuꝑioribus adeſt. Tēporibus Domitiani multi (vt diximus) quæſtus cā ad delationē ſe contulerant. Inter quos & Pompeius. Sed cū tēporibus Domitiani plures extiterint eiuſdē noīs, de Pompeio Ruſo poſſumus itelligere. de quo ita Pli. in epiſtola ad Corneliū Minutianū: Quietiā duo cōſulares Pompeius Ruſus & Libo frugi læſerūt Norbanū teſtimonio: tāq apud iudicē ſub Domitiano Salui liberalis accuſatoribus affuiſſet. Dānatus & in iſulā relegatus eſt. Licet etiā (vt diximus in prima Satyra) itelligere de Pōpeio Falcone de quo idē Pli. Conſulis an exiſtimate in tribunatu cauſas agere decere? ¶ Aperire iugulos: figurata locutio. i. ad aperiendos iugulos.

Iuguli
Iugula

Iuguli aūt, ſiue iugula (vtrūq; n. legitur apud probatiſſimos auctores) ſunt illa duo oſſa, q ab vtroq; humero trāſuerſa extendunt̄ ſupra ſummitatē pectoris vbi definit collū, & vbi cōiunguntur veluti lacunā quandā efficiunt, q quo maior eſt, eo excellentius in hoīe ingeniū indicat. uñ Zophyrus phiſognomon, q ſe profitebat hoīum mores, naturaſq; ex corpe, oculis, vultu, fronte ꝑnoſcere, ſtupidū eſſe Socratē dixit, & bardū, q iugula concaua nō hērēt: obſtructas eas partes & obturatas eſſe dicebat. Ibi locus eſt maxime cædi obnoxius. Lucanus: Iugulūq; ſenilē Cōfodiā. hinc fit verbū iugulo: quod nō modo gladio: ſed & morbo occidere ſignificat.

Iugulare

Celſus lib. iii. Nā q̄rtana neminē iugulat. De iugulo ita ſcribit Celſus lib. viii. iugulum vero ſi trāſuerſum fractū eſt, nonnunq̄ p ſe rurſus recte coit: & niſi mouetur ſanari ſine iūctura poteſt. Nonnunq̄ vero, maxime q vbi motū eſt elabit̄, fereq; id qđ a pectore ſub id quod ab humero eſt in poſteriorē partē inclinat̄. Et paulo īfra: A dextro vero iugulo ſi id fractum eſt ad alam ſiniſtrā: a ſiniſtro ad dextrā. De iugulo itē ſic Ariſtoteles lib. i. Communis colli & pectoris pars iugulū eſt.

Iugula

Iugula vero genere fœminino ſignū cæleſte eē docet Varro i lingua latiali. de quo meminit Plautus i Amphytrione: Neq; iugula, neq; Veſperugo. ¶ Tenui ſuſurro: minima delatiōe: vt notet Domitianū, q minimā ob rē quocunq; accuſante ciues dānabat. ¶ Meditatus ꝑlia villa: hoc eſt q in aīo ſuo ꝑlia ꝑtractauerat in villa ſua. Aut q exercuerat ꝑlia in villa tentans qđ poſſet efficere aduerſus hoſtē.

Meditari

Nā meditari accipit̄ ꝑ cogitare & mente pertractare. vt illud Horatii: Neſcio qđ meditans nugaꝝ. Terentius: Meditata ſunt mihi oīa mea incōmoda. Itē pro exercere. vt illud Quintiliani: Declamatio eſt forēſiū actionū meditatio. i. exercitatio. Plinius in Panegyricis Traiani: Cū in illa meditatione campi militaribus turmis impatoriū puluerē, ſudorēq; miſceres. vbi accepit meditationē pro proluſione. & ſic meditari ꝑ proludere. Sic Virg. cōtra proludere accepit pro meditari: Aut ſparſa ad pugnā proludit arenā. i. præmeditat̄. Sic Cicero: Si mecum in hac ꝓluſione nihil fueris. i. in hac p̄meditatione certaminis. Ioſephus de bello Iudaico ait meditationes dicit cōflictus ſine ſanguine: ꝑlia vero meditatiōes eē cū ſanguie. ¶ Et Fuſcus: ſubaudi adeſt. Eſt. n. Cornelius ille Fuſcus, q tpibus Domitiani p̄torianæ cohortis p̄fectus bellum geſſit aduerſus Dacos: a qbus in ꝑlio eſt occiſus. Lege Tacitū. Marti. de eo ita ſcribit lib. vi. Ille ſacri lateris cuſtos, Martiſq; togati: Credita cui ſummi caſtra fuere ducis. Hic ſitus eſt Fuſcus, licet hoc fortuna fateri: Non timet hoſtiles iā lapis iſte minas. Grande iugū domita Dacus ceruice recepit: Et famulum victrix poſſidet vmbra nemus. ¶ Vulturibus: bene autē vulturibus. cadauera. n. adeo auide ſequunt̄, vt triduo ante, aut biduo volare eo, vbi cadauera futura ſunt, tradant̄. Pli. lib. x.

ASC.

❡Nec melior vul.' deſcribit reliquos ad cōciliū citatos. Vñ ordo eſt: Rubrius Gallus q̄uis ignobilis. tñ ſup. non ibat ad cōciliū melior. i. cōfidētior vultu, q̄. ſ. ille iuuenis: quia vterq; pallebat timores exiſtēs reus veteris, atq; tacēdę offenſæ. duplex eſt huius offenſe expoſitio: aut ſtupri: qđ ſcelus ꝑ turpitudine nimiꝝ tacēdū ē aut (vt Mancinellus ſentit cōtra Calderi.) offenſę tacēde. i. quā icurrit: q̄a nō tacuit ꝑ Flauio Sabino cōtra Cecinnā. Et q̄uis ſup. nō melior eēt: hoc eſt tñdē timebat. tñ erat iprobior. i. ipudētior. cinedo. i. muliebria patiēti. ſcribēte Saty. i. carmē maledicū i alios, qđ iprobiſſimū eſt. Veter Mōtani. i. Curtii. i. ipſe Curtius mōtan⁹ vētroſus & piguis tardus pp pingue. abdñe. i. ſumine adeſt. quoq;. i. ēt. & Criſpinus, de quo iā i ꝓncipio huius Satyrę dictū ē ſudās. i. diſtillās amomo. i. vnguēto ex flore amomi. matutino. i. orietali. vbi. ſ. Sol matutio tpe orit̄: ſudās ſup. tm̄ q̄tū olēt vix duo funera. i. cadauera diuitū, q opobalſamo amomo & eiuſmodi cōdiri ſolebāt. Pōpeius. ſ. Falco ſęuior. i. cū ſæuitia peritior apire. i. facere iterdicere. leui ſuſurro. i. modica delatiōe. iugulos. i. guttura multoꝝ ſup. aderāt. Et Fuſc⁹ meditatus ꝑlia in villa marmorea. i. ſūmo otio & tranqllitate. qui ſeruabat viſcera. i. cadauer ſuū vulturib⁹. i. auibus illis rapacibus, Dacis. i. i Dacia exiſtētibus. vbi oppſſus ē ſup. aderat.

Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui nunq̄ viſæ flagrabat amore puellæ,
Grande,& cōſpicuū,noſtro quoq; tēpore monſtrum,
Cæcus,adulator,dignuſq; a ponte ſatelles,
Dignus aricinos qui mendicaret ad axes,
Blandaq; deuexæ iactaret baſia rhedæ.
Nemo magis rhombum ſtupuit,nam plurima dixit
In leuum conuerſus,at illi dextra iacebat
Bellua,ſic pugnas Cilicis laudabat,& ictus,
Et pægma, & pueros inde ad Velaria raptos.
Non cedit Veiento,ſed vt phanaticus œſtro
Percuſſus Bellona tuo diuinat,& ingens
Omen habes inquit,magni,clariq; triumphi,
Regem aliquem capies,aut de temone britanno
Excidet Aruiragus,peregrina eſt bellua,cernis
Erectas in terga ſudes?hoc defuit vnum
Fabricio,patriam vt rhombi memoraret,& annos.

JOAN. Brit. ¶Prudēs Veiento:Veientonis & Catulli Meſſalini Cæci mētionē facit Pli.epl'a ad Sempronium Rufum: Sic cœnabat Nerua,cū paucis Veiento recumbebat p̄ximus,atq; etiam in ſinu.Dixi o'a cū ho'iem nominaui,incidit ſermo de Catullo Meſſalino, qui luminibus orbatus ingenio ſuo mala cæcitatis addiderat,nō verebat̄,nō erubeſcebat,non miſerabat̄.Sæpius a Domitiano non ſecus ac tela, quæ & ipſa cæca & improuida feruntur, in optimū quēq; contorquebat. De huius nequitia,ſanguinariiſq; ſententiis in cōmune oēs ſuper cœnam loquebant̄. Hic ergo poeta mortiferū Catullū appellat, vt delatorē & nocentiſſimū hoiem. Veientonē autem appellat honorifice prudentem. neq;.n. vſq̄ apparet eū fuiſſe malū, ſed doctū & familiarem Neruæ. eſt autem Fabricius ille Veiento vir ſenatorius,de quo in ſexta Satyra intellexit poeta:vbi oſtēdit Hippiā vxorem eius, relicto marito per impudicitiā gladiatorem abeūtē ab urbe in Aegyptum vſq; fuiſſe ſecutam. ¶Nunq̄ viſæ: ordo eſt: Qui flagrabat amore puellæ nunq̄ viſæ. erat.n.(vt dictum eſt) luminibus orbatus. ¶Grande: expoſitio eſt. ¶Satelles dignus: hoc eſt dignus qui ad pontes mendicaret. in q̄bus ſolēt conſidentes pauperes ſtipem a tranſeuntibus petere. Seneca: In ſublicium pontem me transfer, & inter egenos abige, nō ideo tñ me deſpiciam,q̄ in illoꝝ numero conſedero,qui manum ad ſtipē porrigunt. Iuue.in ſequentibus: Nulla crepido vacat,nuſquā pons. Idem alibi: Inuitatus ad hæc aliq̄ de pōte negabat. In alio codice legit̄: Diruſq; ſatelles. ¶Satelles:ironice ſatellitem,quaſi pontis cuſtodē appellauit. nam ſatelles p̄prie is appellat̄,qui ad cuſtodiā principis aſſiſtit. Vnde Cecilius Ciprianus in epiſtola ad Donatū: Exigit pœnas pariter de potentiore ſublimitas ſit licet ſatellitū manu ſeptus, & clauſum aeq; pe tectū latus numeroſo ſtipatore tuetur. ¶Aricinos.i.q ſtipē peteret ab iis,q Ariciā vehunt̄. Nam Ariciæ,quæ ſita eſt in cliuo in Appia uia poſt Albanū montē: lucus fuit Dianæ,q̄d Arthemiſiū appellauere: quo magna populoꝝ multitudo confluebat:p̄pter quod mendici in eo cliuo ſedentes medicabāt. ¶Rhedæ deuexæ: eſt enim cliuus iuxta Ariciā. Martialis: Debet Aricino cōuiua recūbere cliuo. ¶Magis ſtupuit: q̄ ipſe Catullus Meſſalinus. ¶Sic pugnas Cilicis: Cilix nomē fuit gladiatoris,cuius pugnas ſimili adulatione laudabat. ¶Et pægma: pægmata machinamēta erāt lignea, q̄ in triūphoꝝ pōpa ferebant̄. eo artificio cōpacta,vt per ſe ſurgerēt veluti ramos exerentia. Seneca ad Lucilium de artibus liberalibus: Ludicræ ſunt artes, q̄ ad voluptatem auriū atq; oculoꝝ tendūt. his annumeres licet machinatores q pægmata p ſe ſurgētia excogitēt & tabulata tacite in ſublime creſcētia. Mart. Et creſcūt media pegmata celſa uia. Ioſephus itē lib. vii. de triūpho Veſpaſiani & Titi loquens ſic ſcribit: Maxime aūt erat ſtupor machinaꝝ,q̄ portabant̄,ſiue pægmatū fabricatio,p quoꝝ magnitudine timēdū, viribus portātium occurrētes timebāt. multa.n.in tertiū nidū,quartūq; ſurgebāt. & magnificentia fabricæ cū admiratione delectabāt. De q̄bus ſic Claudianus de cōſulatu Manlii Theodoſii: Vel q More auiū ſeſe iaculant̄ in auras: Corporaq; ædificant celeri creſcentia nexu Quorū cōpoſitā puer augmentatus in artē Emicet, & victus plātæ vel cruribus hærēs: Pēdula librato ſugat veſtigia ſaltu. Mobile ponderibus deſcendat pægma reductis. Pægma aūt dictio eſt græca, quę paga mētū ſignificat: α πὸ τοῦ πήγνυμι: q̄d eſt pangere. ¶Et pueros.i.laudabat reſidentes in pegmate. ¶Inde raptos idest ex pægmate finitis ludis ablatos, aut raptos, mox ſtupratos. De quibus videt̄ intellexiſſe Diuus Augu. lib.ii. ſic dicēs: Veniebamus nos etiā aliquādo adoleſcentia ad ſpectacula, ludibriaq; ſacrilegiorum ſpectabamus arreptitios, audiebamus ſymphoniacos, ludos turpiſſimos,q̄ Diis, Deabuſq; exhibebant̄. vbi vt (vt diximus) per arreptitios intellexiſſe pueros arreptos ad ſtupra. ¶Ad Velaria: Velaria loca erāt vbi vela reponebant̄:q̄ ad ornandū theatrū tenebant̄. nō ſum neſcius & Velaria poni ēt p ipſis velis:cuiꝰ mēdō eſt apud Papinium in Siluis lib.i. Iam Velaria lintea pluebāt. Nam illic in pleriſq; codicibus legitur: Bellaria adorea pluebāt. ¶Non cedit Veiento:idest in adulatiōe, & piſcis laudatione non cedit Meſſalino. ac ſi dicat longe vehemētius adulat̄. ¶Vt phanaticus: Phanatici p̄prio epitheto dicebant̄ ſacerdotes Cybeles,ſiue Bellonæ, q veluti Deæ numine afflati caput & comas rotābāt,iactabāntq;, futuraq; p̄dicebant. Lucanus in primo: Crinēq; rotātes Sanguinei populis cecinerūt triſtia Galli. Quintil. lib.ix. Iactare caput & comas rotare phanaticū eſt. Lampridius in Heliogabalo: Iactauit aūt caput inter p̄ciſos phanaticos. & genitalia ſibi deuinxit. Porphirio ita ſcribit in Horatiū: Affirmet aūt nō magis matris magnæ, aut Apollinis numine inſtinctos furere,q̄ eos, qui iracundia ſunt incitati. Horatius in Poe. Aut phanaticus error, & iracunda Diana. Iidē Enthei etiā dicebant̄:q̄ſi diuini & Deo pleni. Papinius in Siluis: Eat Entheus vittis: Atq; hederis redimita cohors. Mart. Spadone cū ſis euiratior fluxo: Et cōcubino mollior celenęo: Quē ſectꝰ vlulat matris Entheæ gallus. Nā ſacerdotes Cybeles furere correpti in ſacris vlulatu regrebāt Athyn:quē olim Cybele amauerat. De ſacerdotibus Bellonæ ſic & Lactantius lib.i. de inſtitutione diuina. ¶Percuſſus tuo œſtro o Bellona.i. tuo furore correptus. Oeſtrū græci (vt auctor eſt Feſtus) appellāt furorem. οἰστρεῖν enim idē eſt, quod inſanio. Vnde Oeſtrum ēt accepere græci pro eo quē latini Aſylū dixere.i. Tabanū. eſt.n. genus violentæ muſcæ,quę in furorē armēta agit. Virgi. in iii. Geor. Eſt lucos ſilari circa illi,cuiuſq; virentem Plurimus Alburnum volitans:cui nomen Aſylo Romanum eſt: Oeſtrū graii vertere vocantes. Semp acerba ſonans,quo tota exterrita ſiluis Diffugiūt armēta. Hic ergo Oeſtrum p furore poeta poſuit. Statius lib.i. Thebaidos: Tempus erit cū laurigero tua fortiter œſtro Facta canam. Idem in Siluis de Genethliaco Lucani: Docto pectore concitauit Oeſtro. Pli. lib.xi. cap.xvi. Naſcunt̄ aliq̄ñ in extremis fauis apes grādiores, quæ cæteras fugant, Oeſtrus vocat̄ hoc malū. Et idē ca. xxviii. euſdē libri: Quibuſdam aculeus in ore:vt Aſylo, ſiue Tabanū dici placet. Senec. ad Luciliū: Hunc quē græci Oeſtron vocant, pecora peragētem & totis ſaltibus diſſipantē Aſylū noſtri vocabant. q̄bus verbis oſtēdit vocabulum Aſylum interiiſſe: & Oeſtron in vſu remanſiſſe. ¶Bellona: Dea ē belli. Senſit Apuleius in Metamor. ſua Cybelē, bellonam, & Iſidem eaſdē eſſe Deas, eoſdemq; ſacerdotes, q ſuo cruore in earum ſacris rē diuinā faciebāt. Nā gladiis humeros ſibi, & lacertos ferientes, & capitis agitatione diſcurrebāt: & veluti numine Deæ afflati agebant̄, prædicebantq; futura. ¶Et Bellona: vocatiuus eſt caſus. vt ſit ordo: Veiento vt phanaticus percuſſus tuo Oeſtro o Bellona diuinat. ¶Diuinat: p̄dicit. eſt.n. diuinare q̄d futurū ſit, p̄dicere. ¶Regem aliquem capies: hunc argumentat̄, diuinatq; eū capturū aliquē regē barbarū, & peregrin' fuga piſcis ſit peregrinus & ſpinis armatꝰ,

vt reges

Satelles

Arthemiſium

Pægma

Ludicræ artes

Velaria

Phanatici

Enthei

Oeſtrus Aſylus

Diuinare

Quid nam igitur cenſes, conciditur? abſit ab illo
Dedecus hoc Montanus ait, teſta alta paretur,
Quæ tenui muro ſpatioſum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ, ſubituſq; Prometheus.
Argillam, atq; rotam citius properate, ſed ex hoc
Tempore iam Cæſar figuli tua caſtra ſequantur.
Vicit digna viro ſententia, nouerat ille
Luxuriam imperii ueterem, noctesq; Neronis
Iam medias, aliamq; famem, cum pulmo falerno
Arderet, nulli maior fuit vſus edendi
Tempeſtate mea, Circeis nata forent, an
Lucrinum ad ſaxum, Rutupinoue edita fundo
Oſtrea callebat primo deprendere morſu.
Et ſemel aſpecti litus dicebat echini.

vt reges caſſide criſtata armantur. ¶ Excidet de temone Britanno: ideſt capietur in bello: & de curru deiicietur. Nã Britanni curribus utuntur in bello: ut auctor eſt Cæſar in commentariis, quos Couinos (auctore pomponio Mela) uocabant. Lucanus: Et docilis rector mõſtrati bona Couini. Q d Britanni curribus in bello uterentur indicãt. ¶ Propertius sic Hybernique Geteq pictoq Britanni curru. Et Cor. Tacitus in uita Agricolę loquẽs de Britãnis: Quedam natio nes & curru prælıant. ¶ Aruiragus rex Britãniæ. ¶ Sudes: metaphoricos appellat pinnas: cũ ſudes dicãtur pali. ¶ Hoc defuit unum Fabricio: ita, inquit, reliqua per aſſentationẽ prędixit: vt aliud nihil reſtaret, q̃ ut cõmemoraret patriam piſcis: & quot annos eſſet natus: ſicq; tantã aſſentationem, apprehenſoremq; eius ſubſanant.

Coui, nus.

Sudes

A.SCE. ¶ Et cum mortifero. Eãdẽ rem proſequitur. Ordo eſt: Veiento prudens: ideſt callidus: qui ſciebat imperatore vti: vitam ſuam diu conſeruare ſupple aderat. q diu uixerit patet ex carmine Statii de bello Germanico: vbi ſic dicit: Lumina Neſtorei mitis prudentia Criſpi. Et Fabius Veiento potentem ſignat vterunq; purpura ter memores implerunt nomine faſtos &c. aderat inquam cum Catullo ſcilicet Meſſalino cæco, ſed mortifero: ideſt adulationibus & delationibus mortem ferente. qui flagrabat. i. ardebat amore puellæ nunq̃ uiſæ: quia cęcus erat. exiſtens grande & conſpicuũ mõſtrũ noſtro tẽpore: q cæcus adulator, & dirus. i. crudelis ſatelles: ideſt apparitor. aſſecla. i. cõtinuus comes Domitiani. a ponte ſup. aſſumptus. uel q nequitiam ſuã uiſus eſt a ponte, vbi mendici ſedent, deduxiſſe dignus qui mendicaret ad id eſt apud. axes. i. currus Ariciam tendentes, aut inde redeuntes. & q iactaret. i. de longe daret. blanda baſia. i. blanda verba q talia qui baſia dare uolũt habẽt. rhedæ. i. vehiculo tali. deuexe. i. deorſum vectæ: hoc eſt in cliuo poſitę: cum vrbs ſit in colle citta. nemo magis ſtupuit rhombũ, q̃ ille cæcus. nam ille conuerſus in leuã ſup. partem dixit plurima de rhombo. ad. i. ſed bellua marina ſup. ſ. rhombus iacebat illi dextra. i. iacens erat dextra. eſt. n. nominatiui caſus. & ipſe laudabat ſic: ideſt adulatorie & impudenter. pugnas, & ictus Cilici. i. illius gladiatoris ex Cilicia, quẽ nõ uidebat: & laudabat ſic pegma. i. talem fabricã aut machinã ligneam in qua ludebatur. & laudabat ſi pueros raptos ad ſtuprũ. ſ. inde. i. ex pægmate. ad Velaria. i. ad loca i quibus vela ſeruabãtur. Veiẽto nõ cedit ipſi. ſ. Catullo cęco, ſed diuinat. i. futura pdicat. ut. i. quẽadmodũ. phanaticus. i. is qui præeſt phano percuſſus o Bellona. i. Minerua, quæ inuẽtrix es belli. tuo œſtro. i. tuo ſtimulo furoris, quo percuſſi inter ſacrificandum proprii ſanguinis effuſione explicabant præſentia, & vaticinabantur futura ſecundũ Lactantium. diuinat ergo & inquit: o imperator tu habes ingens. i. valde magnum omen. i. portentum & indicium magnum triumphi. tu capies aliquem regem. aut Aruiragus rex Britanniæ excidet de temone. i. regimine. Britãno. i. regni Britanniæ. alludit autem ad currus, quibus tunc vtebantur Britanni in prælio: ſed q regem capiẽdum ſignificat: patet ex magnitudine eius. dictum enim eſt, q erat maior priuatis focis: & q Britannum qui extra mũdum regnare dicit. potius q̃ vicinum patet: quia bellua eſt peregrina. i. externa. q autem omen belli ſit conſtat: quia o imperator tu cernis ſudes: ideſt ſpinas. quæ repreſentant ſudes præuſtas, quæ ſunt ruſticorum arma erectas in tergo: ſi de tergo piſcis loquitur: magis grammatice diceret in tergo: quia non videtur habitudo accuſatiui caſus: ſi de aliis loquitur: dic in terga. i. contra terga obſtantiũ, omnia ergo quæ de rhombo

dici poſſent conſecutus eſt. ſed hoc vnum defuit Fabricio. ſ. Veientoni: ut memoraret patriam, & annos bombi.

IOAN. BRIT.

¶ Quidnam igitur cẽſes: Verba ſunt Iuuenalis: Quid putas inquit, decretũ fuiſſe de piſce coquendo. ¶ Cõciditur: verba perſonæ introductæ reſpõdentis. ¶ Abſit ab illo: uerba poetæ recitantis ſententiam Montani. ¶ Dedecus hoc. ſ. ut concidatur. ¶ Teſta: patella fictilis in qua integre coquat. ¶ Tenui muro: quæ ſummæ ſit tenuitatis. laus eſt figuli i conficiendis uaſis ea ducere tenuia. Hyperbolicos murũ appellauit: cum murus proprie ſit qui publica ambiat, vt ciuitatem. Paries uero priuata, ut domos. ¶ Orbẽ ſpatioſum: ideſt quæ ſpatioſa ſit & apprime capax. ¶ Debetur prometheus: inueniẽdus eſt, inquit, optimus & prudens figulus: qui fingat patinam: qualis fuit prometheus, qui ex limo hominem finxit inanimatum, & inſenſibilem: ſed beneficio Mineruę in cælum aſſumptus ignem ex radiis Solis iuratus eſt, eumq; pectuſculo hominis applicans animatum reddidit. Higinus: Ouidi & Fulgentius dictum autem voluere prometheum quaſi, προμήθειαν: quod nos latine prouidentiam dicimus. Sapientia enim eloquentiaq; ſua ad beſtiarum vita in ciuilem homines trãſformauit. ¶ Argillam, atq; rotam: Argilla genus eſt terræ, unde finguntur vaſa. ¶ Rotam ſcilicet figularem. Eã inuenit Anacharſis Scythes, ſiue Chorebus Athenienſis. ut plinius in. vii. & Laertius Diogenes tradunt. Quamuis ſcribat Sene. ad Lucilium figuli rotam apud Homerum inueniri. ¶ Sententia: ſcilicet Montani. Digna uiro: ac ſi dicat: Talis fuit ſententia qualis uir: quaſi qui cibis optime conditis delectaretur. Corpulentum enim fuiſſe & magni uentris ſuperius oſtendimus. ¶ Noctesq; Neronis, non eſt, inquit, mirum ſi tam grauem tulit ſententiam de coquendo piſce: quia callebat quid imperatores ſuperiores: & præſertim Domitius Nero facere conſueuerint in parandis obſoniis. Nam Nero (ut auctor eſt Trãquillus) epulas e medio die ad mediam noctem protrahebat: refotus ſæpe calidis piſcinis, ac tempore æſtiuo niuatis. ¶ Aliamq; famem: ideſt quomodo nouam aliam famem poſſet ſibi excitare i cum ex nimia repletione cibi & potus ſtomachus arderet: ac ſi dicat nouerat delicatis pulmentariis, lautioreq; apparatu ciborum ſtomachũ refocillandum. ¶ Cũ pulmo arderet: ideſt nimia crapula ferueret. ¶ Falerno: uino campano auſtero. ¶ Maior vſus edendi: maior peritia in ciborum delectu: q̃ ipſi Montano: qui primo morſu callebat ex quo littore mitterentur, educataq; fuiſſent oſtrea. ¶ Circeis: ideſt in Campania iuxta Circeos eſſent nata. Circei enĩ oppidum eſt Campaniæ. Horatius: Oſtrea circeis Miſeno oriuntur echini ordo autem eſt: Montanus callebat deprehendere primo morſu an oſtrea nata forent Circeis: an ad ſaxum Lucrinum: an edita eſſent fondo Rutupino. ¶ Ad ſaxum Lucrinum: hoc eſt in lacu Lucrino. nam illic prima fuit oſtreorum cõmendatio: primuſq; Sergius Orat. (vt ſcribit Pli. lib. ix.) optimũ ſaporẽ Lucrinis adiudicauit. alibi capta in Lucrinũ aduehebãtur, vt illic ſaginarentur. Idẽ Plinius auctor. Martialis: Oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata Lucrino. Lacus autẽ Lucrinus in Campania eſt. ¶ Saxum. i. rupes Lucrinas. ¶ Rutupino fundo. i. ex mari Britannico. nam oſtrea Britanica inuenta fuere poſt Lucrina. Plin. lib. ix. Nõdũ Britannica ſeruiebant littora: cũ Orata Lucrina nobilitabat. Ex extremis. n. maris tractibus quærebãtur piſces. Vnde Vitellius in delicatione patinæ ſuçia Carpathio uſq; freto Hiſpaniæ per nauarchos ac triremes piſces conquiſiuit. Seneca: Non eſt neceſſe perſcrutari profunditates ſtrage animaliũ

Murus.

paries

prometheus.

Argilla.

Circei.

ventrem onerare:nec conchylia ultimi maris ex ignoto litto re eruere. ¶ Rutupino: Rutupinum autem Britannicum ſi gnificat ob oppido littorali,quod docet ptholomeus lib.ii. vbi ſcribit Cãticorũ urbem eſſe Rutupinas. Lucanus: At ua ga cũ Tethis rutupinaue littora feruent: Vnda Caledonios neſcit turbata Britannos. ¶ Oſtrea: piſces ſunt concha incluſi. Oui.lib.v.Faſtorũ: Oſtreaq́ i cõchis tuta fuere ſuis: ¶ Echini : ſunt Echini ex genere cã crorum: in quibus ſpinæ pro pedibus. Ingredi his eſt i orbem uolui. Echinus etiam ca pitur pro theca illa ſpinoſa caſtanearũ. Echineis uero piſcis eſt paruus: quã remorã latini dixerunt. Naues velis plenis euntes retinere dicit, ſi carinis hæſerit. auctor Pli: lib.ix. Lucanus: Nõ puppim retinens Euro tendente rudẽtes In mediis echineis aqs. ¶ Semel aſpecti: quem ſemel aſpexiſſet.

Oſtrea

Echinus

Echineis

ASCē.

¶ Quid nã igitur cẽſes. Hic explicatur cã concilii. Dictũ.n. eſt: Sed deerat piſci patinæ menſura. uocãtur ergo ad cõciliũ pceres. dr ergo a Veientone aut alio conſultante, qdnam igit cẽſes.i.iudicas de hoc piſce faciẽdũ eſſe: cõciditur.i.non ne; qa deeſt mẽſura patinæ, debet cõcidi.i.in particulas diuidi. Mõtanus ille, q dictus eſt vẽtrẽ ab dñe pinguẽ hẽre: tãq̃ primus gulæ pceres: affert primã ſñiam & ait hoc dedecus.i. hæc cõtumelia, & hęc indignitas abſit ab illo.ſ. piſce tam nobili; ut concidatur. ſed teſta.i.uas terreũ paretur.i. fingatur. q̃ colligat ſpatioſum orbẽ.i.capacẽ rotunditatẽ: tenui muro vt leuius & melius coquat. magnus & ſubitus.i.ſubito iũentus, vel ſubito operãs. prometheus.i.figulus peritiſſimus qualis erat prometheus. debet patinæ.i.ad patinã fingendam. properãte.i.propterãter afferri curate. citius argillã.i.tenacẽ terrã, atq; rotã, qua currẽte fingat. ſed o impator ne forte aliqñ ſimilẽ defectũ patiaris. figuli ſequantur ex hoc tpe.i.poſthac tua caſtra. Vicit digna uiro: Vrbane Domitianũ rephẽdit, q talibus uiris acqeſcebat. Ordo eſt: Sñia digna uiro.ſ. Montano epuloni uicit.i.approbata eſt. ille.n.exptus aut cõuictor habitus nouerat uetere luxuriã.i.abundantiã i cibo: ueſtitu: Venere: aut eiuſmodi re aliqua, in qua luxus eſt, quo oẽs fere impatores a Suetonio peccaſſe notatũ. & nouerat iã medias noctes Neronis, quas ſolitus eſt Nero in comeſſationibus traducere. & aliã.i.nouã & exqſitã famẽ cũ pulmo arderet,i.flagraret æſtuaret. falerno.i.vino Falerni montis ardẽtiſſimo: quo digerente cibos appetitus excitabaẽ. nulli, inqt, poeta maior uſus.i.experientia edendi fuit mea tẽpeſtate.i. tpe meo, q̃ ſup. Montano. quia callebat.i.callide ſciebat. deprẽdere.i.internoſſe: & cõprehendere primo morſu oſtrea an forent.i.eſſent. nata.i.pcreata. Circei.i.mari apd Circeũ montẽ: an ad ſaxũ Lucrinum. an forent edita.i. extracta, aut pcreata fundo Rutupino.i.Britãnico. & dicebat littus.i.locũ natiuũ, aut educatiuum. echini.i.illius piſcis de genere cancrorum. ſemel aſpecti.i. poſtq̃ ſemel aſpexerat. Eſt autem echinus piſcis de genere cãcrorũ ſpinoſus: ad cuius ſimilitudinẽ cooptoria, ſeu calicẽs caſtanearũ ẽt echinos appellant: & quæcunq; in eorũ ſimilitudinẽ quid includũt. Echineis aũt huius echineidos piſciculus eſt nauẽ ingẽtẽ detinens. unde remora latine appellari põt auctore Dona. ſup illud in Andria Terentii: Manebo neqd ueſtrũ remoret cõmodum. Iucũde autẽ & diſerte dicit: quidnã igiẽ cenſes? quæ uox eſt attoniti & incerti cõſilii? ut te neſcientis uiſa difficultate rei qd dicẽdũ ſit: quaſi de re cẽſoribus digna? uideẽ aũt declare in eã ſñiam ut cõcidatur: uiſo quod non eſt patina ſatis ampla: q̃ pia irõnicos p po tã effcta ſunt: quia licet ſex librarũ fuiſſet rhombus: facilis repertu fuiſſet tanta patina. Sed ut perditam gulã Domitiani, & eius cõuictorum ſignificet: dicit ipſum etiã fictilibus uſum: q in fictilibus cibus non contrahit

Surgitur,& miſſo proceres exire iubentur
Concilio,quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos,& feſtinare coactos,
Tanquam de Cattis aliquid,toruiſq; Sicambris
Dicturus,tanq̃ diuerſis partibus orbis
Anxia præcipiti veniſſet epiſtola penna.
Atq; vtinam his potius nugis tota illa dediſſet
Tempora ſæuitiæ,claras quibus abſtulit vrbi,
Illuſtreſq; animas inpune,& vindice nullo,
Sed periit poſtq̃ cerdonibus eſſe timendus
Cœperat,hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

ſaporẽ reprobũ. Sentẽtia digna viro: quia cũ eſſet maximus lurcor.i.deuorator. dedit ſententiam ſe dignam: ut integer ſeruetur: quod ad gulam ſpectat, Sicut in prima dictum eſt: Quanta eſt gula, quæ ſibi totos ponit apros.

¶ Miſſo: pro dimiſſo. ¶ Concilio: ſenatoribus. ¶ Arcẽ Albanã: bene aũt arcem appellauit. Nam (ut auctor eſt Aſconius) arx dr vel ſedes tyranni, uel editus in ciuitate & munitio ad ſalutẽ ciuiũ locus. Vnde Virgil. Quo rex ſumma loco panthu, quã prehẽdimus arcem? ¶ Traxerat: hoc uerbo oſtẽdit eos inuitos ſequi imperatorẽ ob eius ſæuitiã. Seceſſu.n. Albano maxime delectabatur. ¶ Attonitos: anxios: & q ſibi timerent ob eius crudelitatem. ¶ Tanquam de Cattis: legendũ eſt de Cattis non Getis. ad hiſtoriam.n. reſpicit. Nã de Cattis, Daciſq; poſt varia p̃lia duplicẽ triumphũ egit. Tranqllus & Euſebius auctores. Statius lib.i. Siluarũ: Das Cattis, Daciſq; fidẽ. Eutropius de expeditionibus Domitiani ſic ſcribit: Expeditiones quattuor habuit: unã aduerſus Sarmatas: alteram aduerſus Cattos. duas aduerſus Dacos, Sunt aũt Catti populi Germaniæ Sicambris finitimi: q indigẽtia laborãt. auctor eſt Strabo lib.vii. Eos inchoare ab Hercinio ſaltu ſcribit Tacitus. ¶ Sicambris: Germaniæ ſunt populi inter Rhenum & Albin flumen: ſiti ad Oceanũ. de quibus multa Cæſar in cõmentariis: & Tacitus in libro de ſitu Germaniæ. ¶ Toruis: terribilibus a torrendo quaſi terui. ¶ Epiſtola anxia: hoc eſt quæ res afferat triſtes & calamitoſas. ¶ Pẽna precipiti: hoc ẽ quæ p auem eſſet allata. Nã cum celeriter aliquid nũciandũ eſſet: didicere antiqui auibus literas alligare: quas uolantes pferebant. Plin. de Columbis ſic ſcribit libro.x Quin internũciæ in magnis rebus fuere, & epiſtolas annexas earũ pedib⁹ obſidione Mutinenſi in caſtra pertulere, D. Bruto mittente. Quid valliũ & vigilũ obſidio, atq; ẽt retia amne ptẽta pfuere Antonio, p cęlum eunte nuncio? ¶ Atq; utinã his potius: utinã, inqt: tẽpora imperii ſui potius cõſumpſiſſet in his nugis, nec abſtuliſſet nobiles & illuſtres ciues. ¶ His nugis: his deliberationibus: quales fuerunt de coquendo piſce. ¶ Quib⁹.ſ. temporibus. ¶ Abſtulit: necando.ſ. ¶ Illuſtres aĩas: nobiles & illuſtres ciues. Complures enim ſenatores, in iis aliquot cõſulares interemit: ex qbus ciuicã cerealẽ in ipſo Aſiæ pro cõſulatu: Saluidienum: Orfitũ: Acilium: Glabrionẽ: quos prius exilio inſulari mulctatos interemit, quaſi nouarũ rerum molitores. Cæteros leuiſſima quęq; de cauſa, Aeliũ Lamiã: Saluiũ Coccianum: Metium Põpoſianũ: Salluſtiũ Lucullum: Iunium Ruſticum: & multos alios. Lege Tranqllum de eius ſæuitia, & Euſebiũ. ¶ Impune: nullo exiſtente, q tantã crudelitatẽ vlciſceretur. ¶ Sed periit poſtq̃: ſenſus eſt: Dum ſæuit in nobilitatẽ: hunc & illũ necãdo: nemo inuẽtus eſt, q eum interimeret: ſed poſtq̃ cœpit ſanguine plebeio manus ſuas cõtaminare: ſtatim inuentus eſt interemptor. Nã a Stephano Domicillæ Flauiæ pcuratore, partheniōq; cubiculario cæteris ẽtiã cõſpiratis cũctãtibus eſt occiſus in cubiculo. De Parthenio tanq̃ cubiculario Domitiani ſic meminit Mart. Muſæ partheniũ rogate ueſtrũ: Admittat timidã, breueq; chartam Intra limina ſancti cris aulæ. Noſti tẽpora tu Iouis ſereni. lege Tranqllum. ¶ Cerdonibus. hoc eſt plebeis & uiliſſimus hominibus. nã Cerdo is appellaẽ: q artificio & lucro uictũ q̃rit. κέρδος enim lucrũ ſignificat. κερδαίνω lucror. Cauſam autem mortis eius in hunc maxime modũ exortã eſſe docet philoſtratus in Apollonio Tyaneo. Interfecerat Domitianus Clementẽ virũ cõſularẽ, cui propriã ſororem matrimonio deſpõderat, palã ẽt dixerat poſt tertiã, quartamue diem ipſam quoq; ad virũ eſſe perfecturã. Stephanus igitur mulieris libertus: cui⁹ nomen figurã viſi pridẽ in cęlo portẽti ſignificaba. nam co

IOAN. BRIT.

Arx

Catti

Sicambri

Cerdo

rona

rona græce Stephanos dicitur:ſiue de interfecto Clemēte co cogitaſſiu e oium Romanorum ciuiū cōditione miſeratur tyrannū interficere proinde aggreſſus eſt:atq; olim Atheni enſium liberrimi fecerant. Is igitur breuem gladiū in ſiniſtræ manus brachio collocās, manū tāq̄ fractā multis faſcijs circū ligauit, inde tyrāno a foro ubi ius dixerat redeūti obuiā pce dēs: opus mihi eſt, inqt, o rex ſecreto quędā tibi referre: au dies autē ex me res magnas, atq; mirabiles. Cūq; tyrān⁹ colloquiū nō abnueret, i porticū, quę regię adiacebat illū deduxit. Tūc Schephan⁹ nō eſt inquit, mortuus (ut arbitraris) inimiciſſimus tibi clemens, ſed viuit adhuc:egoq; id optime ſcio:& ipſe eſt qui nūc aduerſus te irruit: clamātis adhuc regis, & ab ea quę audierat pturbati, ſtephanus ab aligato brachio gladiū educēs, femur pfodit vulnere qd ad ſubitā mortē referēdā nō ſufficiēti:ſed quo diutius cruciatū extinguere tādē poſſit cū nullis medicamentis eſſet curabile. Ille vero & alioquin robuſto corpore, & annos ætatis quinq; ſupra quadraginta natus, propter uulnus minime deiectus eſt, apprehēſoq; Stephano ſuper i cūbens, eruere oculos nitebatur:& faciem aureo calice, q forte ſacrorū cauſa, aſtabat, ptundēs, Palladē ut ſibi ferret auxiliū inuocabat. Audiētes autem clamorē corporis cuſtodes, aliquo mō illum opprimi cognouerūt uniuerſi ilico accurrētes. cū iā pene exanimatū oſtendiſſent, aliquot illatis uulnerib⁹ iterficerunt. ¶ Hoc nocuit. ſ. ſęuiuiſſe i cerdones, & hoies tenuis fortunę. ¶ Macedēti cęde Lamiarū hoc eſt cæde nobiliū. Nā Lamias poſuit p oib⁹ nobilib⁹, reſpexitq; ad hiſtoriā: Aeliū enim Lamiā interemit ob ſuſpicioſos & ueteres & inoxius iocos. Auctor Tranqllus. Lamiæ genus dixerunt ab Lamo, qui (ut tradit Homerus in odyſſea) Caietæ regnauit. Silius: Et regnata Lamo Caietæ. Horatius: Aeli vetuſto nobilis ab Lamo.

ASCE. ¶ Surgit &c. Vrbane admodū oſtēdit quomō dimiſſum eſt cōciliū: & ſimul amare taxat Domitianū, q i re nulla ſumma maturitate conſilii uſus eſt: & in re grauiſſima ut pote pcerū interēptione, nulla, unde dicit q; q paſſim, & nullo uindice nobiliſſimos quoſq; interemit, tādē periit cū cœperit eſſe timēdus cerdolibus. i. uiliſſimis qbuſq;. qd dictū uidet quaſi cū nihil de nobilitate dereliquerit, i cerdones. i. uilis q̄ſtus gta operatores ſæuitiā ſuā extēdiſſent. Ordo eſt: Surgitur ſup. ab omnibus, & proceres iubent exire cōcilio miſſo. i. demiſſo. quos proceres magnus dux uidelicet Domitianus: quod per ironiā dicit: quia dux erat epulonū traxerat. i. celeriter aduenire cōpulerat. in arcem Albanū: vbi templū Veſtę erat attonitos. i. quaſi tonitru repentino percuſſos. & coactos feſtinare tanquam ſup. eſſet dicturus aliquid de Getis, & Sicābris toruis. i. ferocibus populis illis in extremis oris ferę Germaniæ, Virg. etiam producit primam de dictione Getæ di

Iunii Iuuenalis Aquinatis, Satyra Quinta.

I te propoſiti nndũ pudet, atq; eadem eſt mens,
Vt bona ſumma putes aliena viuere quadra,
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæſaris ad menſas, nec vilis Galba tuliſſet,
Quamuis iurato metuam tibi credere Teſti.
Ventre nihil noui frugalius, hoc tamen ipſum
Defeciſſe puta, quod inani ſufficit aluo,
Nulla crepido vacat? nuſq̄ pons, & tegetis pars?
Dimidia breuior? tanti ne iniuria cœnæ?
Tam ieiuna fames? cum poſſit honeſtius illic
Et tremere, & ſordes farris mordere canini?

cens: Mortem contemnunt laudato uulnere Getæ, ſed idem poeta omnes pedes hexametri uerſus a breui inchoaſſe notatur. & tanquam epiſtola anxia. i. anxietatis index & ſignificatrix. ueniſſet: id eſt apportata eſſet a diuerſis ptibus orbis pręcipiti penna uidelicet columbę. aut alterius auis ad hoc edoctæ & emiſſæ in extrema obſidione. atq; vtinam Domitianus ſupple dediſſet potius his nugis: id eſt huiuſmodi rebus mutilibus, tota illa tēpora ſæuitię: quibus abſtulit impune: id eſt ſine punitione, & nullo vindice, claræ vrbi ſcilicet Romę, quę per illuſtres animas clara erat nā dicēdo claras illuſtres animas duo eſſent epitheta uitioſe cōiūcta: qa ſine cōiunctione. Sed ipſe periit: qa interēptus eſt a cōiuratis miniſtro quodā Stephano uocato, ut dicit Sueto. poſtquā cœperat eſſe timēdus cerdonic⁹. i. mechanicis lucro itētis: hoc ſcilicet ſe timēdū feciſſe. nocuit Domitiano madēti ſanguine Lamiarum: id eſt nobilium, quales erant Lamiæ: e quibus q̄dam Aeliū noie interemat.

Satyra Quita Si te pp̄oſiti.

JOAN. BRIT. Si te pp̄oſiti. Multis tpibus poetę amicitias nobiliū & diuitum ſequebantur, & uiliſſimis q buſq; officiis coenas captabāt In quo uitæ iſtituto verſantē Trebiū amicū ſuum poeta monet, deterretq; ne tale genus uitę ſectet, oſtendas ſuperbe, cōtumelioſeq; a diuitib⁹ accipi pauperes. Sicq; notat auaritiā ſui temporis. ¶ Si te propoſiti, nondum pudet: ordo eſt & ſenſus: O Trebi ego nihil noui frugalius vētre: q. ſi dicat modicis potes eſſe contētus. Sed tū putemus hoc ipſum modicū: quod pōt ſufficere inani aluo defeciſſe tibi: nōne potes mēdicare? hoc autem dico: Si te non pudet propoſiti ut uelis ſequi menſas nobilium: & ſi potes pati quæ nec Sarmentus, nec Galba ſcurræ tuliſſent: quamuis tibi iuratoq;. ſ. nō te pudeat, & poſſis ferre tot contumelias non eandem credere. Sicq; oſtendit tolerabilius eſſe mendicare, q̄ contumelioſas ſequi menſas nobilium: ubi tanto excipiuntur ludibrio. Poteſt etiam alio modo nec improbande exponi: ut ſit ſenſus & ordo: Ego o Teſti metuam tibi credere quāuis iurato: id eſt te vt hominē nequam putauero: proindeq; nulla in re tibi fidem habuero: ſi nondum te pudet propoſiti: ſi adhuc tibi placet ſequi menſas nobilium: & pati turpes illas contumelias quas nec Sarmentus, nec Galba ſcurrę tuliſſent. Nam qui talia ſectantur: contemnendi omnino ſunt: nec digni quibus ulla in re, etiam iuratis fides habeatur. unde cum indignatione ſubdit Ventre nihil noui frugalius: quaſi dicat nullam habes cauſam honeſtam quare hoc uitæ inſtitutum ſequaris: cum natura hominis modicis ſit contenta, neq; enim eſt quicq̄ frugalius uētre: hoc eſt moderatius: & quod pauciora quærat. Sed quia poſſet dicere Trebius: quid ſi illa pauca deficerent: ſatius eſt, inquit, mendices. ¶ Nondum pudet: ut velis menſas nobiliū

Primo fige loco, quod tu diſcumbere iuſſus
Mercedem ſolidam ueterum capis officiorum.
Fructus amicitię magnæ cibus, imputat hunc rex,
Et quamuis rarum, tamen imputat. ergo duos poſt
Si libuit menſes neglectum adhibere clientem,
Tertia ne uacuo ceſſaret culcitra lecto,
Vna ſimus ait, uotorum ſumma, quid vltra
Quæris? habet Trebeius propter quod rumpere ſomnū
Debeat, & ligulas dimittere ſolicitus, ne
Tota ſalutatrix iam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore. quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſarraca Bootæ.

ſequi. ſ Aliena quadra: aliena menſa. & repoſitorio alieno. nā
quadra repoſitorium appellatur a forma quadratum: ubi in/
ciſa reponuntur obſonia: quod oſtendit Virgil. in Aeneide:
Qui? Patulis nec parcere quadris Fatalis cruſti. ac ſi dicat repoſito
riis. Capitur & quadra pro fruſto veluti quadrato: ut eſt a/
pud Martialem: Cum mittis, turdumq; mihi quadrāq; pla/
centę Bucellas miſiſſe tuas te:
Pontia dicit quadram ergo
ideſt fruſtum placentæ qua/
dratum. Horatius in epiſto/
lis. Et mihi diuiduo findetur
munere quadra. Seneca de
beneficiis: Quis beneficiū di
xit quadram panis: aut ſtipē
æris abiecti: aut ignis accen/
dendi factā poteſtatē? Mar.
libro duodecimo ī Vacerrā:
Nec quadra deerat caſei tolo
ſani. ſ Nec Sarmentus ini/
quas: Sarmentus eques fuit
Romanus ſcurrilitate notiſſi
mus: ac p hoc Auguſto Cæſa
ri gratiſſimus. de quo meminit ſic Horatius in Satyris: Nūc
mihi paucis Sarmēti ſcurrę pugnas, Meſſiq; cicerri: Muſa ue
lim referas. Eius ēt meminit plutar. in Antoniō. ſ Galba: itē
ſcurra. Mar. ille ſuo felix Cęſare Galba uetus. alibi: Qui Gal
bam ſalibus tuis, & ipſum poſſes vincere Tectiū caballum.
ſ Tibi iurato: hoc eſt qui iuraueris. In nactiua ſignificatio/
ne. Eſt enim ex his verbis neutris, quæ antiquitas duplici in
flexit præterito: ut prandi pranſus: cœnaui cœnatus: placui
placitus: nupſi nupta: iuraui iuratus. Cicero ī Offici: Cum
uero iurato ſententia dicenda eſt. Horatius in epiſtolis: Per
ſanctum iuratus dicat Oſirim, Credite. ſ Teſti: vocatiuus eſt
caſus. Neceſſe eſt intelligamus Trebium Teſtium uocitatum
eſſe caſus. ſ Nulla crepido: nullum ſaxum: nullus locus eminēs
ubi ſolent mendici conſidere. Nam crepido capitur pro loco
Crepido excelſo, & ſummitate excelſi loci. unde Sene. ad Lucilium.
ſ Nuſq̄ pōs: nam in pontibus mendicare ſolent pauperes. un/
de in priore Satyra: Dignus a ponte ſatelles. & alibi: nuita
tus ad hæc aliquis de ponte negabit. Itaq; calligabit ſi vaſtā
altitudinē in crepidine eius conſtitus deſpexerit. ſ Et tegetis
Teges pars: eſt autem teges genus ſtraguli non abſimile ſtoreæ. de
qua ſic Varro in re ruſtica libro primo. Sic fiunt de canabi,
lino, iunco, palma, ſcirpo: ut funes, reſtes, tegetes. Idem in ſe/
cundo: Diligentioris tegeticulis ſubiectis oues tondere ſo/
lent: ne qui flocco intereant. Idem ī tertio: Sed pro columba
riis in pariete mutulos, aut palos in ordine, ſupra quos tege
ticulæ canabinæ ſunt impoſitæ: unde & poeta in ſexta Sa/
tyra: Auſa palatino tegetem præferre cubili: hoc eſt ſtragu/
lum lupanaris lecto imperatorio. Plin. lib. xiii. & lib. xiiii. Pa
pyri uela, tegeteſq;. nec nō & ueſtē, atq; ſtragula ac funes cō
texunt. ſ Tanti ne iniuria cœnæ: eſt ne tanti facienda cœna
illa iniuriarum plena: ut debeas pati tot cōtumelias: cum fa/
mes tua tam ieiuna poſſit honeſtius illic & tremere &c. ut le
gendum ſit poſſit. & non poſſis: cum uerſus aliter ſtare non
queat. ſ Fames ieiuna: hoc eſt, quam uix ſatiare poſſis ac per
hoc ſemper videtur eſſe ieiuna. ſ Illic: in locis mēdicantium.
ſ Sordes farris canini: ideſt panem ſordidum caninum: hoc
ē qui datur canib⁹. Varro ī re ruſtica: Panem hordeaceum
canibus dandum putat.

SI te propoſiti nondum pudet. in hac quinta Saty
ra poeta duo facit. notat impudentiam ingenuo/
rum: qui ut uiliſſimi ſcurræ cœnas diuitum ſecta/
bantur uiliſſimas & auaritiam atq; iniquitatem
diuitū: q tales cœnas cliētibus & familiaribus ap
ASCE. poni iuſſerāt, cū ipſi delicatiſſimi uiuerent. Ordo eſt ſecūdū
Calderinū: O Trebi ego nihil noui frugalius. i. modeſtius &
tēperantius ventre ſup. tuo, tamen puta hoc ipſum qd ſuffi/
cit inani aluo defeciſſe ſup. tibi. ut neceſſe ſit aliunde petere
nullā crepido. i. abrupti ſaxi altitudo. uacat: id eſt vacua eſt cę

teris mendicis, vt illic ſedeas. & mendices. & pons. i. ſedes in
ponte nuſquā vacat. & pars tegetis. i. teges. mutilata. i. abru
pta breuior: dimidia ſup. parte integra tegetis. nulla inquam
teges i. protectio a pluuio in qua mendices. vacat. q. d. pluri/
ma adhuc loca uacant. in quibus potius tibi mendicandum
eſſet. & hoc ſi te nondum pudet propoſiti: atq; eadem mens
eſt ſup. tibi: ut putes ſumma
bona uiuere aliena quadra. i.
pane in quadrā ſciſſo. Vnde
ſciſſorium uulgus uocat ſup
quem panem diuites obſonia
pinguia incidunt, quapro/
pter a mendicis amatur. & ſi
potes pati illa ſupple oppro
bria, & illas contumelias & ī
iurias: quæ. ſ. opprobria: nec
Sarmētus ſcurra ille tuliſſet:
ideſt pati uoluiſſet ad men/
ſas Cæſaris. ſ. iulii. iniquas. i.
ſi fuiſſent iniquæ. hoc eſt in/
æquales. nec Galba ſcurra il
le uilis tuliſſet. q̄q̄ metuam ti
bi teſti iurato. i. poſtq̄ iuraſſes hoc teſtificatus per iuramentū
credere tanti ſup. eſt &c. hūc ordinē innuit Calderinus. quia
tamen nimis longus eſt & intricatus: dicamus ex ordine tex
tus ſic: O Trebi. uel tu quincunq; es Trebii ſimilis: quod po
tius mihi placet: ſi te nōdum pudet propoſiti: atq; ſi eadem
mens eſt tibi: ut viuere aliena quadra putes eſſe ſumma bona
ſi potes pati illa: quæ nec Sarmentus, nec Galba uilis tuliſſet
ad menſas Cæſaris iniquas. i. ſi fuiſſent iniquæ quamuis me
tuam. i. formidem id credere tibi Teſti iurato: ideſt iuramen
to aſtricto. quia ego nihil noui frugalius. i. parcius vētre tuo.
& ita quē q potius fameas, q̄ talia patiaris. ſed puta hoc ipſū
quod ſufficit inani aluo defeciſſe. i. pone caſum, q illud mo/
dicum, quo venter tuus cōtentus eſt. deſit tibi ita vt neceſſe
ſit aliunde petere. nulla crepido uacat? nuſquam pōs & tege
tis pars dimidia breuior. i. uacat ne aliquis locus ubi potius
mēdices: quam cœnulas ſuperborum ſecteris. nam eſt ne tāti
tibi iniuria cœnæ: ideſt reputas ne tātum valere iniurioſam
cœnam: & eſt ne tibi tunc ſupple tam ieiuna fames? cum: id/
eſt quando. poſcis. i. exigis, cupis. tremere. i. cum timore ſede
re honeſtius illic. i. in cœna iurioſa diuitum. & mordere ſor
des. i. reliquias immundas farris canini. i. panis duri & immū
di: & quem ne canes quidem eſſe vellent. de quo dicet infra
Ecce alius quāto porrexit murmure panem: Vix fractum ſo
lidæ iam mucida fruſta farinæ. Quæ genuinum agitēt non
admittentia morſum. Ego hanc interpretationem ab aliis
non accepi. nam (vt vidiſtis) Mancinellus legit poſſis a poſ/
ſum, quod ſine dubio fieri non poteſt: quia ultimam apud o/
mnes producit. ego legerem potius poſſit: vt fames tua poſ/
ſit. i. tu fame licus poſſis. Sed quia veroſimile eſt q uiri hone
ſti potius amabant iniurioſas cœnas diuitum ſectari, q̄ publi
ce mendicare: & etiam tam in ponte, q̄ in cœna diuitum ſor/
des canini farris dabatur: ergo lego & legendum non dubi/
to poſcis: & expono illic: ideſt apud iniurioſam cœnā. Vnū
obeſt mihi: q cum in hac ſignificatione apud alios raro indi/
catiuo iungitur: ſed tamen non conuincor: quia ſi nuſquā in
ea ſignificatione in qua hic accipi videtur a Iuuenale indica
tiuo iungitur: quod nolim concedere: tamen dum quando
idem eſt q quando paſſim indicatiuo iungitur: vnde expo/
ſui: cum: ideſt quando vt ſi fames eſt tibi cum poſcis. vel iun/
gitur cum ſequētibus ut ſit. cum. i. quando tu poſcis: ideſt re
quiris & exigis tremere illic honeſtius. i. cum maiori honore,
q̄ ſupple in ponte &c. Primo fige loco &c.
Primo fige loco: proponit incōmoda & cōtumelias, qui/ IOAN. BRIT.
bus afficitur in cœnis diuitum. putat, inquit, diues ampliſſi/
mam tibi laborem mercedem rependiſſet ſi tibi unam dedit
cœnam. ſ Fige: pone, & ſtatue iam hoc: ſ Primo loco. ſ. con/
tumeliarum. ſ Fructus amicitię: ordo eſt. Cibus eſt fructus
magnæ amicitiæ, magnam amicitiam appellat diuitis: ſicut
Poſt

Qualis cœna tamen? uinum quod ſuccida nolit
Lana pati, de conuiua Corybanta uidebis.
Iurgia proludunt, ſed mox & pocula torques
Saucius, & rubra deterges uulnera mappa,
Inter uos quoties, libertorumq; cohortem
Pugna ſaguntina feruet commiſſa lagena.

Poſt hunc magni delator amici. & alibi: In quorum facie mi/ſeræ magnæq; ſedebat Pallor amicitiæ: id eſt imperatoriæ: & potentis hominis. ¶ Rex: diues. de quo prima Satyra diximus: Rex horum. ¶ Imputat: obiectat. Seneca de beneficiis, Miniſterium eſt ſerui, quem conditio ſua eo loco poſuit, ut ni/hil eorum, quæ præſtat, imputet ſuperiori. ¶ Et quamuis rarum ſcilicet cibũ. licet, in/quit, te raro uocet ad cœnã: id tamẽ ibi imputat, & obii/cit. ¶ Ergo duo: ordo eſt: Er/go diues ait ſim? una. ¶ Ter/tia culcitra: tertius lectus. ter/nis enim lectis cœnabant an/tiqui unde (ut alibi ante dixi/mus) tricliniũ græce appel/latur, non ſolum ipſi tres lecti, ſed & locus ipſe ubi cœnabãt.

Culci/tra

Horatius: Sæpe tribus uideas lectis cœnare quaternos. Cul/citra autem appellatur q aut plumis, aut tomento repleatur, & inculcetur. Cicero in tertio Tuſcula. Eripiamus huic æ/gritudinem, quomodo? collocemus in culcitra plumea. Lam/pridius in Antonius Heliogabalo: Nec cubuit in accubitis fa/cile, niſi his quæ pilum leporinum haberent: aut plumas per/dicum ſubalares ſæpe culcitras mutans. ¶ Votorum ſumma: exclamatio poetę cum in uanos clientum labores: tum in ſui temporis auaritiam. hæc eſt, inquit, ſumma uotorum: id eſt, uotorum & deſideriorum tuorum merces & retributio. ¶ Quid ultra Quæris: hoc in deriſum ipſius clientis: non ne hoc magnum eſt præmium? quid ultra eſt quærendum cum hoc ſit ſatis? ¶ Habet Trebius: ironicos, leguntur. cum ca/piat, inquit, tantam mercedem Trebius habet ſane, quod de/beat rumpere ſomnum, & ſequi diuitem in officio ſalutandi. ¶ Ligulas dimittere ſollicitus: nam qui properabant ad ſalu/tandum, non poterant ſe colere. unde Martialis libro tertio Horridus, ut primo ſemper te mane ſalutem. Per mediumq; trahat me tua ſella lutum. ¶ Ligulas: Feſtus Pompeius ligulã

Ligula

ſcribit eſſe par. em quãdã in calceo ad ſimilitudinem linguæ exertæ. hanc properantes demittebant. erat etiam genus gla/dii Ligulla. Gellius. Ligulam item accipimus pro genere mẽ/ſuræ, & coclearis per diminutionem a lingua eiuſdem ſigni/ficationis. Plin. li. xx. capi. xxxiii. Sunt qui comitialibus mor/bis dandum putant linguæ mẽſura. eſt enim inſtrumentum ad ſimilitudinem coclearis: niſi quia coclear concauum eſt: lin/gua vero plana eſt: & oblonga in ſpeciem linguæ. Marti. in Diſtichis de ligula diminutiuo: Quamuis me ligulam dicant equiteſq;, patreſq;: Dicor ab indoctis lingula grammaticis. ¶ Peregerit orbem: officium ſalutandi perfecerit. ¶ Sideribus dubiis: ut adhuc nõ facile cognoſceret an dies, & lux uicina foret. ¶ Aut illo tempore: id eſt appropinquante die: quo tem/pore plauſtrum peregit curſum ſuum in ſeptentrionem. Pro/pertius: Cum iam flectant Icarii ſidera tarda boues. ¶ Frigi/da ſarraca: id eſt plauſtra ſeptentrionalia. ¶ Bootæ: id eſt bu/bulci. Nam qui de aſtrologia ſcripſerunt: tradunt ſeptem ſtel/las eſſe i cælo, ex quibus duæ, quæ pariles & maxime in uno loco uidentur, pro bobus haberentur. Reliquæ vero quinq; figuram plauſtri ſimularent: & quod proximum eſt his ſignũ Booten appellari uolunt. ¶ Pigri: hoc eſt ex ratione ſperæ dictum. nam cum modico flectatur gyro circa polum ſepten/trionalem: nec longe diſcedat: ideo piger vocatur.

Ligula

ASCE.

¶ Primo fig: loco. Mancinellus legit. finge: id eſt cogita. alii fige: id eſt fixum pone in animo tuo. docet autem cœnas diui/tum eſſe aſpernandas multis de cauſis. primo propter iactu/ram & damnum, qđ ex eo ſequitur. nã cliens non habet aliã mercedem pro itolerabili labore, q̃ unam cœnam, & eam ui/liſſimam. Ordo eſt: Fige: id eſt pone primo loco inter iniurias & cauſas contemptus cœnæ: q tu iuſſus diſcũberet: id eſt ad menſam diuitis ſedere. capis ſolidam: id eſt integram merce/dem ueterum officiorum: id eſt obſequiorum, & miniſterio/rum. nam fructus: id eſt utilitas. & lucrum magnæ amicitiæ: id eſt familiaritatis cum diuite eſt ſupple cibus: id eſt cibatio i una cœna. rex, i. diues dominus cõuiui. i. imputat: id eſt expro/brat tibi hunc cibum ſcilicet, & quia exprobratio fieri ſolet in ingratos, qui ſæpe & multa beneficia acceperũt: nunquam aliqua referentes. ideo ne ſorte putes clientes ſæpe accipi aut ad cœnas uocari addit. Et quamuis rarum ſup. det cibum. ta/men imputat eum vel imputat hunc cibum & quamuis rarũ tamen imputat eum. Ergo ſi libuit: id eſt ſi libidini: non ratio/ne, nec gratitudine ductus voluerit. accire: id eſt ad uo/care poſt duos menſes. clien/tem ſcilicet te neglectum. ne tertia culcitra ceſſaret: id eſt otioſa eſſet. lecto exiſtẽte va/cuo: hoc eſt ut infimus tricli/nii lectus eſſet plenus: & ut conuiuium eſſet plenũ. Erãt enim in triclinio (ut prius dixi) tres lecti. unde Hora. primo Sermonum: Sæpe tribus uideas lectis cœnare quaternos. Erant tamen lecti minores, qui ternos capiebant. in quorum primo dominus ſolus ſedebat: adhibitis ſex aliis. De quo tri/clinio ſic dicit Martialis: ſeptem ſigna capit, ſex ſumus, adde Lupum: ut. ſ. impleatur triclinium. Non ergo pro tuo com/modo: ſed ex libidine ſua. & ne tertia culcitra: id eſt tertius to/rus culcitra tectus uacaret. ſi libuit inquam te: uocare. ipſe ait: id eſt dicit ad te. ſimus una: id eſt ſimul in una cœna. ſumma: id eſt conſumatio. & plenitudo uotorum: id eſt deſideriorum tuorum ſupple hæc eſt. quid quæris ultra? quaſi dicat nihil. Trebius habet: pro tu Trebi habes. Mutat perſonam: vel quia prius de alio. Trebi ſimiliter locutus eſt: qđ mihi abſur/dum non uidetur. uel quia moris eſt quãdo in nomine impo/ſito noto & nobili uis, quædam eſt: relicto pronomine tranſi/re ad ipſum etiam perſona mutata: adeo ad Trebiũ locutus in ſecunda perſona: nunc quaſi de Trebio loquatur in tertia perſona dicit: Habet Trebius &c. Sic quinto Aenei. Niſus de ſe loquitur dicens: Quæ munera Niſo Digna dabis: primam merui qui laude coronam. Niſo dicit quaſi cuius nomen tan/q̃ victoris iam omnibus innoteſcebat, priuſquam ceciderat. Sic hoc loco Trebius, qui præ ſe fert ingenuitatẽ habet hoc dicto propter quod debeat rumpere: id eſt interrũpere ſom/nos. & dimittere ligulas: id eſt partem calciamenti cooperien/tem pedis ſummitatem factam in modum linguæ. Nam a lin/gua diminutiuum eſſe uolunt: ſolent autem diminutiua ſyl/labam corrumpere: quæ elementa abiiciũtur ofella ab offa. ti/gellum a tigno. ſigillum a ſigno: ſigulus a fingo. ligula a lin/gua &c. Debeat inquam dimittere ligulas ſollicitus: ne tota turba ſalutatrix: id eſt ſalutantium. peregerit orbem: id eſt ne iam cæteri ſalutatores omnes diuites ſalutauerint, quos per orbem: id eſt circuitum adibant. In proſa dixiſſet: Ne turba ſalutatrix peregerit totum orbem. & hoc ſideribus dubiis: id eſt in diluculo: cum iam ſidera cum luce certant. aut in illo tempore quo frigida ſarraca: id eſt plauſtra ſeptẽtrionis: quæ tempore frigido uidentur. Bootæ, qui Arctophylax: id eſt urſæ cuſtos dicitur. pigri: id eſt tarde ſe mouentis. circũagãtur id eſt circumuectunt ſe.

¶ Vinum quod ſuccida nolit Lana pati. cõqueritur non idẽ vinum apponi conuiuis. ſequitur enim: Ipſe capillato diffu/ſum conſule potat. Eadem etiam eſt querela apud Plinium in .xiiii. loquentem de Catone redeunte cum triumpho ex Hiſ/pania. Non aliud, inquit, vinum bibi q̃ remiges, in tãtum diſ/ſimilis iſtis qui etiam conuiuis alia, q̃ ſibimetipſis miniſtrant, aut procedente menſa ſubiiciunt. ¶ Succida: ea dicitur lana ſuccida, quæ ſuccisa ex oue nondum eſt lota. dicta a ſudo/re. De quo ita Varro in re ruſtica libro ſecundo: Tonſu/ræ tempus inter æquinoctium vernum, & ſolſticium, cum ſudare inceperint oues. a quo ſudore recens lana tonſa ſucci/da eſt appellata. Corybanta uidebis: iam inquit: putabis de conuiua importuna miniſtrantium uexatione eſſe inſanum & furentem: quales erant Corybantes: qui ita ſunt appella/ti: q inter ſaltandum capita iactarent, quod corypt in di/citur: quos Betarmonas uocat. Homerus: Euge age Phea/cum Betarmones egregii adſunt, Hinc qui capita ſaltando

IOAN. BRIT.

Succida lana

Corybã tes

Betar mones

iactant, & numine aſpirantur, & furiis agitantur coryban- Corybātiare tiare dicimus. ii autem exiſtimantur iidem fuiſſe, qui & Curetes, Iouis in Creta educatores: qui quia alendi Iouis curam geſſerunt, Curetes nominati ſunt. Nam dicantur in Ida mōte cum Iupiter infans nutriretur, ne uox eius vagientis au- Curetes diretur a Saturno, tympana & cymbala pulſaſſe. De quibus multa Strabo i decimo. Alii uero tradunt Corybātes dictos eē a pupillis oculorum ſiue genis, quas græci uocant: quia ipſi cum cuſtodes eſſent Iouis, non modo excubare, ſed etiam apertis oculis dormire cogebātur. huic natum uicio ex fabula uocabulum: ut qui leporum modo ſomnum caperent, oculis patentibus ita nominarentur. Seruius libro quarto. Iurgare Obiurgare ¶ Iurgia: verborū cōtentiones. Inde ē iurgare & obiurgare non ſine differentia: ut iurgare ſit uerbis contendere, & ueluti altercari, Obiurgare vero reprehendere. Vnde eſt illud apud Apuleium in prima apologia: Rhetori iurganti, an philoſopho obiurgāti. Rhetor eni in actione cauſarum uerbis contendit, ac pſtrepit: philoſophus uero hominum delicta obiurgat. ¶ Præludunt: præcedunt tanquam futuræ pugnæ preludium. Alibi legitur Proludūt. ¶ Torquetis: in miniſtros a quibus pulſatus fuiſti. ¶ Mappa: genus eſt mantilis ad vſum Mappa menſarum. Horatius in epiſtolis loquens de conuiuis ſic: Varius mappa compeſcere riſum Vix poterat. Idem in Epiſtolis: Ne turpe toral, ne ſordida mappa, Corruget nares. &(ut alibi in ſequentibus dicemus) cum publice oſtendebatur: erat ſignum futurorum ludorum Circenſium. Interea megaleſiacæ ſpectacula mappę. ¶ Rubra: quæ ex uulnere facta eſt rubra. ¶ Lagena: uas tam uinarium q̃ aquarium. ¶ Sa- Lagena. guntina: hoc eſt fictilis a Sagunto ciuitate Hiſpaniæ: vnde vaſa fictilia pulcherrima mittebantur. Martialis: Fracta ſaguntino Cymbia malo luto. Ea quia fictilia erant, & tanquam modici pretii apponebantur pauperibus conuiuis. Martia. Quæ non ſolicitus teneat, ſeruetq; miniſter: Sume Saguntino pocula facta luto.

¶ Qualis cœna &c. Deſcribit iniquitatē cœnę. primo quia ASCē. viliſſima apponebantur clientulis: ſecundo quia lautiſſima et maxime opipara domino. ſecundū facit ibi: Ipſe capillato. Ordo eſt hic: Tamen quamuis ſupple tantopere cœnam ſectaris: qualis ſupple eſt ipſa cœna: quaſi dicat viliſſima. quia vinum ſupple apponitur in ea quod lana ſuccida: id eſt quæ ſudante oue tonſa eſt. nolet pati: id eſt imbibere ut mundetur tam craſſum & immixtum eſt. Tu videbis: id eſt quilibet vi- Corybātes dere poterit: corybanta: id eſt aliquem raptum furore effectū quaſi corybanta. de conuiua: id eſt effectum malignitate uini ex eo, qui venerat vt eſſet conuiua. Iurgia: id eſt contumelioſa verba iurgiorum incitamenta. proludunt: id eſt pugnam tāquam proludia præcedūt. ſed tu saucius: id eſt vulneratus ob eo cui conuitia dixeris: Vel a furentibus & ebriis. torqueris: id eſt impellis & proiicis in aduerſariū tuum. mox: id eſt paulopoſt iurgia illa. pocula: id eſt vaſa potoria. & deterges uulnera ſupple, mappa: id eſt mantili. rubra: id eſt ſanguinolenta, vel ſanguine tincta. Quoties pugna commiſſa inter uos: ſcilicet clientes & paraſitos & cohortem libertorum ipſius domini. nam ſerui non accumbunt. lagena ſaguntina: id eſt fictili ex luto ſaguntino: q a Sagunto Hiſpanię oppido Romam aduehebatur. feruet, i. feruide fit. q. d. frequē-

Ipſe capillato diffuſum conſule potat,
Calcatamq; tenet bellis ſocialibus uuam.
Cardiaco nunquam cyathum miſſurus amico,
Cras bibet albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cuius patriam, titulumq; ſenectus
Deleuit multa ueteris fuligine teſtæ,
Quale coronati Thraſea, Heluidiusq; bibebant
Brutorum, & Caſſii natalibus, ipſe capaces
Heliadum cruſtas, & inæquales beryllos
Virro tenet phialas, tibi non committitur aurum,
Vel ſi quando datur, cuſtos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguesq; obſeruet acutos,
Da ueniam, præclara illic laudatur iaſpis,
Nam Virro (ut multi) gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginæ fronte ſolebat
Ponere Zelotypo iuuenis prælatus Hyarbæ.
Tu Beneuentani ſutoris nomen habentem
Siccabis calicem naſorum quattuor, ac iam
Quaſſatum, & rupto poſcentem ſulfura uitro.
Si ſtomachus domini feruet uinoq;, ciboq;,
Frigidior geticis petitur decocta pruinis.

tiſſime. & ita neq; bene, neq; quiete accipiebantur.

¶ Ipſe ſcilicet diues. ¶ Diffuſum: expreſſum. quod poſtea in IOAN. BRIT. vaſa diffundi ſolet in vſum totius anni. Vnde Plini. libro decimo quarto: Protopum appellatur a quibuſdam muſtum Protopum ſponte defluens, antequam calcentur uuæ: hoc protinus diffuſum lagenis ſuis deferuere paſſi. Et alibi: Vt ſtatim dicem? Vina q̃ eo anno diffuſa ſunt in ducenteſſimum annum ſeruata fuerunt. Idem: Alibi diffuſa, ita decimo die obturarant. Apuleius libro nono de aſino aureo: Concurrit vnus ex ſua vinaria, & nunciat omne vinum, quod olim diffuſum fuerat, in omnibus doliis ferüēti calore rebulire. ¶ Conſule capillato: vinum opimianum intelligit. Nam Lucio Opimio conſule, quo tempore Caius Gracchus tribunus plebis agrariæ legis promulgator interemptus eſt: cæli temperies fulſit: quam coctu ram uocant Solis operæ tanta vini fertilitate & præſtantia: Vt quæ eo anno diffuſa ſunt in ducenteſſimum annū ſeruata fuerint. redacta i ſpeciem mellis aſperitate ut non ſit mirum ad tempora vſq; Iuuenalis perduraſſe auctor eſt plinius libro decimoquarto capite quarto. ¶ Capillato: antiqui intonſi incedebant & capillati. ¶ Calcatam: id eſt vinum quod exit ex vuis calcatis & preſſis. Horatius: Et prælo domitam Caleno, tu bibes vuam. ¶ Bellis ſocialibus: id eſt quo tempore fuit bellum ſociale: quod ob hanc cauſam excitatum eſt. Nam cum ſenatus (au- Cauſa belli ſocialis ctore Liuio libro ſeptuageſimo & ſeptuageſimo primo) impotentiam equeſtris ordinis in officiis exercendis ferre nollet: omni viribus cœpit: vt ad ſe iudicia transferrentur. M. Liuius Druſus tribunus plebis cauſam ſenatus ſuſcepit. Itaq; ut maioribus uiribus eam tueretur, ſocios, & italicos populos ſpe ciuitatis Romanæ ſolicitauit. Iiſq; adiuuantibus per uim legibus agrariis, frumentariiſq; latis legem quoq; iudicialem tulit: vt æqua parte iudicia penes ſenatum & equeſtrem ordinem eſſent. Cum deinde promiſſa ſociis ciuitas præſtari non poſſet. Irati Italici defectionem agitare cœperunt: propter quod M. Liuius Druſus etiam ſenatui inuiſus factus, velut ſocialis belli auctor incertum a quo domi occiſus eſt. Contra autem matrem & parentem ſuam, vrbē, omne Latium, atq; Picenum, Hetruria omnis, atque Campania, poſtremo Italia conſurrexerunt. Eo bello nihil unquam fuit calamitoſius. ¶ Amico Cardiaco: id eſt laboranti dolore ſtomachi: καρδίαν enim ſtomachum dixerunt veteres græci auctore Galeno libro qui inſcribitur medicus: vbi ſic ſcri- Cardiacus. bit: [illegible] diſpoſitio autem cardiaca non ſic denominata eſt, ꝙ dolor circa cor eſſe contingat, ſed quoniam cardian antiqui ſtomachum uocabant, cardiacis autem vino optimo maxime ſuccurritur. vnde Plinius libro vigeſimo tertio: Cardiacorum morbo vnicam ſpem in vino eſſe certum eſt. Id autem morbi genus nihil aliud eſt, q̃ nimia imbecillitas corporis: ꝙ ſtomacho languente immodico ſudore digeretur. Hęc Celſus libro tertio. Seneca ad Lucilium: Bibere & ſudare vita Cardiaci eſt. Plinius ait: Cor eius cremari non poſſe, qui tali morbo perierit. ¶ De montibus Albanis: Vinum albanum intelligit prædulce. Albanæ enim vuæ urbi vicinæ prædulces ſunt: vt ſcribit Plinius libro decimo quarto capite ſexto: & vt ſcribit Columella: In nobilitate vi-

gi principatum

ni principatum obtinent uites Marſicæ Surrentinæq;, & Albani, atq; Cecubini agri. ¶ De ſetinis diuus Auguſtus ſetinum prætulit cunctis. dictum a Setia ciuitate Campaniæ.

Setinũ vinum

Martia. Pendula pontinos, quæ ſpectat Seuitia campos exigua vetulos miſit ab urbe cados. ¶ Titulum inſcriptionem, quæ vaſis adhiberi ſolet. ¶ Multa fuligine: multa nigricie.

Fuligo

Nam fuligo dicitur nigricies o mnis, quæ ex fumo prouenit, quaſi fumigo. Apuleius in prima apologia: Parietes fuligine deformatos uitri: ideſt fumigatos. ¶ Veteris teſtæ: vaſis. Horatius: Quo ſemel imbuta eſt recens ſeruabit odorem Teſta diu. Nam apud veteres vina vaſis fictilibus recondebantur, ob turabāturq; gypſo. lege Plinium libro decimoquarto. unde ſæpe eſt apud poetas vaſa linitur illud Terentianum: Vaſa omnia releui: ideſt aperui remoto gypſo; eſt enim relinere præteritum a relino. Appellatione autem teſtæ intelligimus & vaſa integra, & vaſorum fragmenta. ¶ Thraſea, Heluidiusq; bibebant: adeo vterq; libertatis ſtudioſus fuit; ut natalem diem Brutorum & Caſſii, qui patriam a tyrannis liberauerant ſumma poculorũ hilaritate celebraret. Petus Thraſea Patauinus fuit, cui Nero (vt Tacitus ſcribit) infenſus ualde factus erat; q; ſcilicet ſenatu egreſſus eſſet, cum de Agrippina referretur: & q; Iuuenalium ludicro parum expectabilem operam præbuiſſet. ea enim offenſio altius penetrabat: qui idem Thraſea Patauii, unde ortus erat, ludis ceſticis a Troiano Anthenore inſtitutis habitu tragico cecinerat. Die quoq; quo prætor Antiſtius Soſianus ob facta in Neronem probroſa carmina exilio mulctatus eſt, mitiora cenſuit, obtinuitq;. & cum diuini honores Poppææ decernerentur, ſponte abſens funeri non interfuit. Nec Poppæam Deam credidit, ob quæ Nero ſtimulante Capitone Coſſutiano Thraſeæ inimico eum ad necem compulit, venis enim vtriuſque brachii exciſis uitam cum ſanguine amiſit. Talibus uerbis uſum Capitonem Coſſutianum tradit Tacitus contra Thraſeam: Fruſtra Nero Caſſium amouiſti, ſi gliſcere & uigere Brutorum æmulos paſſurus es. Nam Caſſium Longinum iuſſerat interfici hac vna cauſa, q; in vetere gentili ſtemmate Caſſii percuſſoris Cæſaris imaginem retinuiſſet. Thraſea autem fuit ſocer Heluidii, de quo ita Tacitus: Heluidius Priſcus regione Italiæ Terracinæ municipio, Cluuio patre, qui ordinem primipili duxiſſet ingenium illuſtre altioribus ſtudiis, iuuenis admodum dedit, non ut plerique, vt nomine magnifico ſegne otium valeret, ſed quo firmior aduerſus fortuita rempub; capeſſeret doctores ſapientiæ, ſecutus eſt, qui ſola bona quæ honeſta, mala tantum quæ turpia: nobilitatem, cæteraq; extra animum neq; bonis, neque malis annumerabat. Quæſtorius adhuc a Peto Thraſea gener delectus e moribus ſoceri, nihil æque ac libertatem hauſit, ruina ſoceri in exilium pulſus a Nerone Apolloniam conceſſit, vt Galbæ principatu rediit, Marcellum Eprium delatorem Thraſeæ accuſare aggreditur. Hic poſtea veſpaſianum in ſtudio libertatis offendit: vt putaret id optante auunculo Claudio priſtinum libertatis ſtatum poſſe reuocari: quo nomine reus, ac præter ſpem abſolutus eſt. Hi ergo duo Thraſea & Heluidius Brutorum æmuli fuerunt in tuenda libertate. Hæc autem hiſtoria inſerta eſt a poeta non tam vt bonum vinum deſignaret, q̃ inuidiam Domitiani, qui (ut tradit Suetonius) Iunium Ruſticum necari iuſſit: quoniam Peti Thraſeæ, & Heluidii laudes ediderat, appellaueratq; eos ſanctiſſimos præterea eadem de cauſa philoſophos omnes ab urbe expulit: & Heluidium Heluidii filiũ ſuſtulit. De Thraſea & Heluidio ſic ſcribit Cornelius Tacitus in vita Iulii Agricolæ: Legimus cum Aruleno ruſtico Petus Thraſea, Herennio Senectioni Priſcus Heluidius laudati eſſent capitale fuiſſe: neque in ipſos modo auctores, ſed in libros quoque eorum ſæuitum delegato triumuiris miniſterio: ut monimenta clariſſimorum ingeniorum in comitio, ac foro vrerentur: ¶ Coronati: nam in ſolemnibus conuiuiis Romani

Coronati in conuiuiis

epulabantur coronati: ſumpta conſuetudine ab ionibus populis Aſiæ; qui vnguenti, coronarumque in conuiuio dandarum & ſecundæ menſæ ponendæ, conſuetudinem haud parum luxuriæ inſtrumenta (vt tradit Valerius) repererunt. Verum eum morem homines prius accepiſſe uidentur a Prometheo: qui cum ab Ioue vinculis liberatus fuiſſet in monte Caucaſo coronam habuiſſe fertur: vt ſe victorẽ impune peccaſſe diceret. Itaque homines in maxima lætitia, uictoriaq; coronas habere conſtituerunt. Idq; maxime in exercitationibus, conuiuiiſq; eſt cuſtoditum. Lege Higinum. ¶ Brutorum: & Iunii ſcilicet. qui Tarquiniũ Superbum eiecit poſt ſtuprum Lucretiæ. Et Decii qui vna cum reliquis coniuratoribus Iulium Cæſarem in ſenatu confodit. ¶ Caſſii: nam & Caſſius vnus fuit ex interfectoribus Cæſaris ſtudio libertatis. ¶ Ipſe capaces: ordo eſt: ipſe Virro tenet phialas expoſitiue capaces cruſtas heliadum & inæquales beryllos. Sic q; deſignat Electrum: ex quo vaſa potoria magni pretii fiebãt.

Electrũ

id autem erat aurum vbi quinta argenti portio inerat. Nam cum omni auro inſit argentum vario pondere alibi denas alibi nonas alibi octaua parte. Vbicunq; argenti quinta portio idem Electrum uocatur. vt ſcribit plinius libro trigeſimotertio capitulo quarto. Ex electro in Lindo inſula Rhodiorum Helena ſacrauit calicem Mineruæ mammæ ſuæ menſura. Electri natura eſt ad lucernarum lumina clarius argento ſplendere. uerum hoc loco id poeta proſequitur quod græci mendaciorum affectatores finxerunt: quod noſtri poſtea imitati ſunt. Phaetontis fulmine icti ſorores fletu mutatas in arbores populos lachrymis Electrum omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum uocamus, & Electrum appellatum, quoniam Sol uocitatus ſit Electros. Quod eſſe falſum italiæ teſtimonio patet. neq; enim in italia ex arboribus fluere electrum conſtat. licet Ouidius græcos imitatus dixerit: De q; ramis electra fluunt, quæ lucidus amnis Excipit, & nuribus mittit geſtanda latinis. Vnde & Martialis libro quarto græcos ſecutus ita dicit: Flentibus Heliadum ramis dum vipera ſerpit: Fluxit in obſtantem ſuccina gemma feram. Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri: Concreto riguit cæca repente gelu. Nam ſuccino ſiue Electro illo ex arboribus diſtillante animalia plerunq; corripi falſo poetæ noſtri tradiderunt, creditum eſt, quæ ita incluſa perpetuo uiuere videbantur. Martialis in eodem libro: Et latet & lucet phaetontida condita gutta: Vt videatur apis nectare clauſa ſuo: Heliadum igitur: ideſt ſororum phaetontis: quæ in arbores popolos ſecundum fabulas fletu nimio mutatæ ſunt: ex quibus electrum fluat, & inde calices fiant, Helios enim Sol appellatur. Verum fabulam poeta hiſtoriæ immiſcet. neq; enim ex ſuccino illo, quod Electrum etiam appellatum eſt, vaſa potoria fiebant: cũ id (ſi Plinio fides habenda eſt) nuſquam reperiatur: ſed ex Electro illo, cui quinta argenti portio ineſt. unde ſequitur. ¶ Tibi non committitur aurum: unde male hunc locum accipiunt, qui ex ſuccino illo vaſa fieri crediderunt, cum nuſquam inueniri id moneat (vt diximus) qui de ipſo Electro multa diſſerit libro trigeſimoſeptimo capitulo ſecundo. ¶ Inæqualeſq; Beryllos: nam Berylli, aliiq; lapides pretioſi poculis aureis inſerebantur. Breylli autem coloris ſunt cryſtalli, ſed craſſioris. de hoc Martialis Et felix niueũ puſtula vincit ebur. inæquales dixit: quia (vt teſtatur plinius lib. trigeſimoſeptimo) ſexangulari forma poliebantur: ut color repercuſſu angulorum excitaretur. Hos autem mittit India: ¶ Tibi non committitur aurum: hinc apparet phialas illas ex auro non gummi fuiſſe. ¶ Virro nomen fictum diuitis: ¶ Qui numeret gemmas: gemmatus calices intelligit. Nam poculis (vt modo diximus) aureis gemmæ inſerebantur: & præcipue ſmaragdi, qui ſcythici dicuntur. plinius proœmio libri trigeſimitertii: Nec hoc fuit ſatis, turba gemmarum potamus, & ſmaragdis teximus calices, ac temulentiæ cauſa tenere Indiam iuuat. Martialis gemmatum ſcythicis vt luceat ignibus aurum. Aſpice quod digitos exuit iſte calix. ¶ Gẽmas inſertas: ſcilicet calici. ¶ Da veniã: ironicos. non eſt, inquit, mirũ ſi tam accurate cuſtodiunt pocula. nam illic ſunt iaſpides pretioſi, qui merentur cuſtodiri, ſicque immoderatam ſui temporis luxuriam taxat, & nimias delicias. ¶ Iaſpis: lapis eſt, qui vi-

Iaſpis

ret.& ſæpe tranſlucet.plurimæ ferunt eam gētes:& in agro
noſtro Brixiano maxima eſt varii generis copia.Sed cum di
uerſorum ſit colorum:optima eſt illa,quæ purpuræ quieq̄ ha
bet.ſecunda quæ roſæ tertia quæ ſmaragdi.¶Nam multi tā
ta,inquit,eſt lautitiæ affectatio apud Romanos:vt multi la
pidibus pretioſis, qui in digitis geſtandi ſunt,calices ornēt,
¶Quas in vaginæ,ſolebat,inquit, Aeneas Troianus talibus
lapillis non pocula,ſed vaginam gladii adornare.ut per Ae/
neam intelligas omnem antiquitatem,quam oſtendit a deli/
tiis penitus fuiſſe abhorrentem:vt ſic molliciem ſui ſæculi dā
net.eleganter autem Aenea nominauit:ut pote a quo Ro/
mani originem traxerunt:ac ſi dicat eos a ueſtigiis malorum
multum declinaſſe.¶In fronte vaginæ:in ſuperficie & par/
te exteriore vaginæ.alluſit autē ad illud Virgi.Stellatus iaſ
ſpide fulua Enſis erat.¶Iuuenis:Aeneas ſcilicet. ¶Prælatus
zelotypus Hyarbæ:quem Dido Hyarbæ regi Libyæ in amore propo
ſuit. Spreto enim Hyarba nupſit Aenæ.¶Zelotypo:quia ita
amat,vt timeat ne quis amore ſuo fruatur Zelotypus eſt.
Zelotypia diffinitur a Chryſippo:ægritudo animi ex eo, p
ueniēs,q̄ timeas ne adſit alteri q̄d cū nemine uelis hēre co/
mune,deductumq; vide αωοτεα ζυλοσ,i.amorē:χαιτεκτα
τα.i.ſtriri:eo q̄ Zelotypus aſſiduo amoris aculeo pentiat.
¶Tu beneuētam ſutoris:tu cū uolēs bibere:calices non habe/
bis aureos:ſed uitreos: & deformes. Nā Vatinius q̄dam Be
neuentanus ſutor vitrearius fuit:cuius calices vitrei & de/
formes erāt.Mart.Vilia ſutoris calicē monimēta Vatini] Ac
cipe,ſed naſus longior ille fuit.De Vatinio ita ſcribit Corn.
Tacitus loquens de Nerone:Apud Beneuentū interim cōſe
dit:vbi gladiatoriū munus a Vatinio celebre edebat.Vatini
nius inter fœdiſſima eius aulæ oſtenta:fuit ſutrinæ alūnus
corpore detorto,facetiis ſcurrilibus,prio inter cōtumelias aſ
ſumptus,de hinc optimi cuiuſq; criminatione eo vſq; valuit
vt gratia pecunia,ui nocendi inter maximos emineret.Poe/
ta autē in contēptū Vatinii fœdiſſimi hominis calices eius
nominat magis,q̄ alterius opificis.¶Nomē ſutoris:nam cali/
ces vaticiniani appellabantur a nomine ipſius Vaticini.¶Na
ſorum quattuor:quattuor roſtrorū:ut ſit deſcriptio vaſis.
Nā ita protēſis quattuor roſtris inſtar naſorū fingebātur vn
de eſt illud(vt modo diximus)Martia.in diſtichis:Vilia ſu/
toris calices monimenta Vatini Accipe:ſed naſus longior il
le fuit.¶Poſcentem ſulfura:quam uitrū ruptū ſulfuratis per/
mutabatur.Martia.Qui pallētia ſulfurata fractis Permutat
vitris.Statius in Siluis libro ſecundo:Quiq; cōminutis per
mutat uitreis gregale ſulfur. ¶Decocta:a qua cocta abſoluta
Decocta. dicitur decocta.Scribit Plin.lib.xxxi.cap.iii.Neronis prici
pis inuentum eſſe deco quere aquam:uitroq; demiſſam in ni
ues refrigerare.ita voluptas:frigoris contingit ſine uitiis ni
uis.Vnde Mart.Nō potare niuem,ſed aquam potare rigen/
tem:De niue commenta eſt ingenioſa ſitis.Seneca lib.xv.ad
Lucilium:Quid tu illam æſtiuam niuem non putas callū in/
terioribus obducere?appellat autem niuē æſtiuam,qua de/
cocta refrigerabatur.Didicerunt enim luxuria monſtrante
Romani(vt docet Seneca ad Luciliū)niues tempore æſta/
tis locis ſubterraneis conſeruare,unde plin.lib.xix.Seruatur
algor æſtibus,excogitaturq; vt alienis mēſibus nix algeat.
¶Pruinis geticis:hoc eſt ſcythicis:ac p hoc frigidiſſimis, vbi
ASCē, perpetua ſunt frigora.Nam Getæ populi ſunt Scythiæ.
¶Ipſe capillato.Oſtendit e diuerſo lauticias cœnæ domi/
norum.nam ſicut(Seruio teſte)plena alicuius rei commen/
datio,atq; laudatio fit:ex preſentia bonorum eius & abſen
tia malorum quæ aliis inſunt:ita plene vituperatio e conuer
ſo.ex præſentia malorum quæ habet ex carentia bonorum,
quibus caret. Ordo eſt:Ipſe.ſ.dominus & rex conuiuii: po
tat.i.abūde bibit ſupple vinum diffuſum.i. quod diffuſe & a
bunde prouenit. conſule capillato.i.intonſo: & per hoc an
tiquiſſimo.virtus autem vini ex diuturnitate eius compro/
batur.quod & Cicero in lib.de amicitia atteſtat his verbis:
Amicitiarum eſſe debent ſicut aliarū rerum ſocietates: veter
rima quæq; vt ea uina,quæ vetuſtatē ferunt,eſſe debēt ſua
uiſſima &c.Hinc quoque Virg.Aenei.primo.Impletur vete
ris Bacchi,pinguiſq; farinæ &c.Et ille tenet vuam:ideſt li/
quorem vuæ:ideſt vinum opimianum. calcatum:ideſt calci/
bus expreſſum.bellis ſocialibus:ideſt dū eſſent ea bella, quæ
ſocialia & Marſia uocantur.nam L.Opimio conſule cū Bra/
chius tribunus plebis interemptus eſt: temperies quædam
fuit:que coctura dicitur:tanta uini fertilitate & preſtantia:
vt quæ eo anno diffuſa ſunt in ducenteſimum fuerint ſerua/
ta:redacta in ſpeciem mellis:vt ſcribit Plinius.tenet ergo:id
eſt habet in poteſtate:ut bibat tale uinum. nunquam miſſu/
rus:ideſt cōceſſurus.cyathum:ideſt poculum illud amico. car
diaco:ideſt cordis dolorem:cui ſitim generat patienti tenet
inquam non quia bibet cras aliquid ſupple vini:ideſt aliquod
vinum de montibus albanis:aut de ſetinis ſupple qui ſunt iu
xta pomptinos campos.cuius ſupple vini ſenectus:ideſt uetu/
ſtas:deleuit:ideſt amouit.multa fuligine.ideſt mucore aut ſi/
tu nigro veteris teſtæ:quia in teſtis vinum olim ſeruabant:
ſiue in ſicteis:ideſt terreis vaſis,non in ligneis. deleuit inquā
patriam:ideſt inſcriptionem de qua patria eſſet: & titulum
eius.ſcribebant enim ad vaſcula illa piſce obturata & in mul
tos annos repoſita:continentem patriam:& nomen & pre/
tium vini:qui iam vetuſtate amotus aut offuſcatus erat.qua
le ſupple vinum Thraſea & Heluidius libertatis amatores:
& tyrannorum inimici ſolebant ſupple bibere,vel tenere. co
ronati:ideſt habentes coronas pampineas in capite: qua ſu/
mebant,qui egregie potare decreuerant. natalibus: ideſt in
die natiuitatum Brutorū & Caſſii:ideſt Caſſii libertatis uin
dicum.nam Iunius Brutus reges exegit.Decius autem Bru/
tus cum Caſſio imperatores exigere conatus:Iulium Cæſa/
rem occidit.ipſe Virro:ideſt uir diues rex conuiuii,tenet cru
ſtas Heliadum: ideſt uaſa quæ ex electro cauabantur. quod
quidem electrum fit ex lachrymis Heliadum: ideſt filiarum
Solis,& ſororum Phaetontis qui cum fratris mortem nimi/
um impatienter ferrant in arbores mutatæ ſunt: aut alnos,
aut populos.unde ſpecies electri diſtillare dicitur. tenet in/
quam capaces:ideſt valde amplas cruſtas:ideſt corticum ele/
ctra ſudantium particula. Heliadum: ideſt filiarum Solis.
&,tenet Beryllos:ideſt lapides tales inæquales.itē Virro te
net phialam:ideſt pateram.Aurum:ideſt poculum,aut aliud
vaſculum aureum non committitur tibi;qui conuiua pauper
es vel ſi aurum datur quando:ideſt aliquando, cuſtos: ideſt
obſeruator eſt ſupple affixus ibidem.qui numeret gemmas:
ideſt pretioſos lapillos: qui ſunt in vaſculis illis aureis. Et
qui obſeruet:ideſt diligenter cuſtodiat ne furentur. ungues
aduncos:ideſt rapaces:quibus gemmas abradere poſſis. da
veniam:ideſt ignoſce huiuſmodi luxuriæ. iaſpis: ideſt lapil/
lus talis.præclara:ideſt pura & multum perlucida. laudatur
illic:ideſt in conuiuiis diuitum, vel potius in poculis. Nam
Virro vir ille diues transfert gemmas:ideſt lapillos pretio/
ſos a digitis ad pocula:vt multi ſupple faciunt.gemmas dico
quas:ideſt quales.iuuenis:ſcilicet Aeneas:prælatus ſupple ab
Elyſa, quæ Dido dicitur ſecundum Virgilium: Hyarbæ
duci illi Zelotypo:ideſt primū zelum tenenti,ſolebat pone/
re in fronte uaginæ:ideſt in capulo, ſeu manubrio enſis,vel
in ſumma parte vaginæ. Dicitur enim.iiii. Aeneid.de enſe
Aeneæ:Stellatus iaſpide fulua Enſis erat.Solent enim mor/
tales,quibus maxima oblectantur plurimum exornare. Bi/
baces ergo & Bacchi proceres pocula ſua gemmis exornant:
belligeri uſtienſem ſuum &c.Tu uero cliens ſiccabis.i.ebibē/
do ſiccum reddes:cum non ſit ſatis vini in eo. calicem ſcili/
cet vitreum.quattuor naſorū:ideſt plurimæ deformitatis:ſi
cut Vatinio vitriario ex Beneuēto vnus naſus multū diffor
mitatis afferebat.ſiccabis dico calicem quatuor naſorum ha/
bentē nomen ſutoris Beneuentani:ideſt ipſius Vatini.a quo
calices vitrei Vatiniani dicti ſunt.& ſiccabis calicē iam quaſ
ſatum:ideſt concuſſum,& diſſolutum. &, poſcentem ſulfu/
ra:ideſt requirentem commutari pro ſulfure:& hoc vitro ru
pto,Si ſtomachus domini feruet vino & cibo.i.febricitans
eſt,aqua ſupple decocta:ideſt artificioſe facta.frigidior prui
nis geticis:ideſt quæ ſunt apud Getas:ubi plurimę & diutiſ
ſimæ ſunt niues,petitur ſupple pro eo.

¶Non

Non eadem nobis ponit modo uina querebar,
Vos aliam potatis aquam, tibi pocula curſor
Getulus dabit, aut nigri manus oſſea Mauri,
Et cui per mediam nollis occurrere noctem.
Cliuoſæ ueheris dum per monimenta Latinæ,
Flos Aſiæ ante ipſum pretio maiore paratus,
Quam fuit & Tulli cenſus pugnacis, & Anci.
Et ne te teneam Romanorum omnia regum
Friuola, quod cum ita ſit, tu Getulum Ganymedem
Reſpice, cum ſities. neſcit tot millibus emptus
Pauperibus miſcere puer, ſed forma, ſed ætas
Digna ſupercilio, quando ad te peruenit ille?
Quando vocatus adeſt calidæ, gelidæq; miniſter?
Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quodq; aliquid poſcas, & quod ſe ſtante recumbas.
Maxima quæq; domus ſeruis eſt plena ſuperbis.
Ecce alius quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, ſolidæ iam mucida fruſta farinæ,
Quæ genuinum agitent non admittentia morſum.
Sed tener, & niueus, molliq; ſiligine factus
Seruatur domino, dextram cohibere memento,
Salua ſit artocopi reuerentia, finge tamen te
Improbulum, ſupereſt illic, qui ponere cogat.
Vix tu conſuetis audax conuiua caniſtris
Impleri, paniſq; tui nouiſſe colorem.
Scilicet hoc fuerat, propter quod ſæpe relicta
Coniuge, per montem aduerſum, gelidaſq; cucurri
Eſquilias, fremeret ſæua cum grandine vernus
Iuppiter, & multo ſtillaret penula nimbo.

IOAN. BRIT. ¶ Non eadem: ordo eſt: Ego modo querebar vina poni vobis non eademq; ut ponebantur domino: ſed eandem aquã cum diuite non potatis. ¶ Vos aliam potatis aquam: frequẽs eſt conqueſtio apud Martialem clientes paribus cum domino non excipi dapibus: vt illud in tertio libro in Ponticum: Cum vocor ad cœnam non tam venalis vt ante: Cur mihi non eadem, quæ tibi cœna datur? Plini⁹ Iunior itidem conqueritur in epiſtolis: Sic & Plinius ſenior libro decimonono capite quarto: Heu prodigia ventris, mirum eſſet non licere carduis pecori veſci, non licet plebei. Aquæ quoque ſeparantur, & ipſa naturæ elementa ui pecuniæ diſcreta ſunt. Hi niues illi glaciem potant, pœnaſq; montium in voluptatem gulæ uertunt. ¶ Curſor: non delicatus pincerna, ſed qui inter ſeruos eſt curſor, & qui officium habet eundi quocunq; miſſus fuerit a domino, ii etiam A pedibus dicebantur. Martialis: Curſorem ſexta tibi Ruſe remi ſimus hora Carmina, quem madidum noſtra tuliſſe reor. Idẽ i tertio: Sed tuta fœno Curſor oua portabat, nam mira erant pedũ pernicitate. Spartian⁹ in vita Commodi ſcribit eũ curſoribus ſuis exemplo Cupidinum alas frequẽter appoſuiſſe: eoſq; uentorum nominibus ſæpe vocitaſſe. Boream alium, alium Notum, & item Aquilonem, aut Circium, cæteriſq; nominibus appellans: Et indefeſſe, atq; inhumaniter faciens curſitare. ¶ Getulus: ex Getulis Africæ regione. ¶ Manus oſſea: ideſt Aethiops ipſe oſſeus. nam Aethiopi manus & reliqua corporis membra ſunt exilia & ſine pulpa. ¶ Nolis occurrere: veteris enim ne manes eſſent alicuius, qui ex buſtis exiſſent. ¶ Monimenta: ſepulchra dicta a monendo, quod moneant nos, & maiorum noſtrorum & nos eſſe mortalis. Vnde & monimenta dicimus, quæcunque nobis memoriam alicuius rei relinquunt. ¶ Latinæ: de uia Latina dictum in calce primæ Satyræ.

Apedibus

Monimenta

¶ Flos Aſiæ: ideſt formoſiſſimus pocillator ex Aſia. Inde enĩ pulcherrimi habebantur ſerui. ¶ Quam fuit cenſus: nec mirum tanti ſeruum emi: cum ſcribat Plinius libro ſeptimo capite duodecimo M. Antonium duos puerros eximios forma mercatum fuiſſe ducentis ſeſtertiis. ¶ Cenſus Tulli pugnacis: pluris, inquit, ſeruos mercantur, quam fuerint opes Tulli Hoſtilii tertii Romanorum regis, qui Romulo etiam ferocior fuit: vnde pugnacem appellauit. de eo ſic Virgilius in ſexto: Cui deinde ſubibit Otia: qui rumpet patriæ reſideſque mouebit Tullus in arma viros: & iam deſueta triumphis Agmina, quem iuxta ſequitur iactãtior Ancus. Nam Ancus Martius quartus fuit Rex a Romulo, nepos Numæ Pompilii ex filia, æquitate & religione auo ſimilis. Hi autem pauperes fuere reges. ¶ Et ne te teneam: ne longo verborum anfractu te remoret. ¶ Omnia friuola regum Romanorum: tantum, inquit, impendunt in emendis ſeruis: vt omnes regum Romanorum facultates talibus pretiis ſint inferiores. ¶ Omnia ſunt friuola: ideſt nullius ſere pretii in comparationem eorum, quæ impenduntur in

Ancus Martius

comparandis ſeruis. Nam friuola (auctore Feſto) ſunt proprie vaſa fictilia quaſſa. vnde dicta verba friuola, quæ minus ſunt fide ſubnixa. De quo vocabulo plura diximus in tertia Satyra, illic: Friuola transfert Vcalegon. ¶ Quod cum ita ſit: vt ſerui ſcilicet tanti emantur. ¶ Tu Getulum Ganymedem reſpice: tacĩ dicat: non eſt quod credas tibi a talibus pocula miniſtrari: ſed reſpice Ganymedem Getulum: ideſt pincernam deformem & nigrum: vt pote Sole vſtulatum: quem ſupra curſorem dixit. Ganymedem autem ironicos dixit. Nam is puer fuit delicatiſſimus, Troos regis, & Galiores filius: quem Iupiter venantem cõuerſus in aquilam tulit in cælum, menſæq; ſuæ remota Hebe filia adhibuit pocillatorem. ¶ Sed forma, ſed ætas Digna ſupercilio: nõ eſt, inquit, mirandum ſi pauperibus abnuit miniſtrare, habet enim formam & ætatem dignam faſtu & grauitate. nam in ſupercilio (ut auctor ẽ Plini.) faſtus & ſuperbia ſedem habent licet in corde naſcãtur. ¶ Quando ad te peruenit ille: quaſi dicat nunquam ad te peruenit. ¶ Caldæ, gelidæq; miniſter: nam Romani habebant miniſtratores, qui domino calidam, & gelidã aquam miſcebãt vrceis, quos miniſtratorios appellabant. de quibus Martialis in vltimo: Frigida non deerit non deerit calda petenti: Sed tu moroſa ludere parce ſiti. Calda autem pro calida veteres ſunt vſi. Vnde Quintilianus libro primo ita ſcribit: Auguſtus quoque in epiſtolis ad C. Cæſarem ſcriptis emendat eius calidum dicere quam caldum maluit: non quia id non ſit latinum: ſed quia ſit odioſum. ¶ Ecce: particula eſt, qua rem aliquam nouam & recentem oſtẽdimus. ¶ Alius: ſubaudi ſeruus & miniſter. ¶ Mucida: mucore corrupta. ¶ Farinæ ſolidæ: ideſt panis ſolidi & duri, nam aliud nihil eſt panis, quam farina adhibito liquore ſubacta. ¶ Agitent: labefaciant. ¶ Genuinum: genuini dentes ſunt homini nouiſſimi, qui circiter vigeſimum annum gignuntur multis, & octogeſimo. auctor eſt Plinius. dicti quod a genis (ut ſcribit Feſtus) pendeant. ¶ Molli ſiligine: delicatiſſimus panis conficiebatur ex ſiligine, de quo Seneca ſic in epiſtolis de abſtinentia & temperantia eius: Malum panem inquis, expecta bonus fiet: etiam illum tenerum tibi, & ſiligineum fames reddet. Idem de parſimonia victus: Verum hic panis ſit plebeius, an ſiligineus ad naturam nihil pertinet. Plinius lib. xviii. Siliginem dixerim proprie tritici delicias, cãdor eſt, & ſine virtute, & ſine põdere. Columella libro ſecundo: Nec nos tanquã optabilis agricolis fallat ſiligo. Nam hoc tritici uitium eſt, & quamuis candore præſtet, pondere tamen vincitur. ¶ Artocopi: hoc eſt panis ſiliginei multo labore confecti: ut docet compoſitio: ἄρτος enim panem ſignificat: & κόπος laborẽ. & licet Plinius multa genera panum nominet ut oſtrearios, artologanos, pſeuſicos, furnaceos, priſcos, multoſq; alios: non tamen Artocopus nomen eſt proprium panis: ſed ipſum intelligit ſiligineum, qui multo labore confectus ſit. Græci tamen ἀρτοκόπον, & ἀρτοκόπειον piſtorem appel

Calda

Ecce

Genuini

Panis ex ſiligine

Siligo

Artocopus

ſit artoptam uidetur Plautus in Aulularia pro menſa pana
ria accipere, cum ait; Ego hinc artoptam ex proximo uten/
Artopta dam peto a Congrione, alii uero putant & rectius accipi
ꝓtella ubi panis coqueretur: facta compoſitione ἀρτοπτει-
ον quod eſt panis: & ὀπτάω aſſo. Artoptę meminit & Pli
nius libro decimo octauo capite. xi, vbi loc⁹ eſt corrigēdus,
nam pro artopta artopteiia ſcriptum eſt. ¶ Salua ſit reueren
tia: ſalua dicitur reuerentia cum non violatur: fac, inquit, in
pane illo reuerentiam non amittas, ut ſit: non tangas: quaſi
cui reuerentia ſit habenda. Verba ſunt poetæ ridentis tam
ſuperbas & contumelioſas cœnas diuitium. ¶ Finge tamen:
hoc eſt ſi te finxeris aliquantulum audacem: ut apprehēdas
panem; ſtatim adeſt, qui te inclamet, cogatq; deponere eum.
¶ Improbulum: audaculum. ¶ Vis tu conſuetis: uerba ſunt ſer
ui increpantis; uis ne panem tuum conſuetum cognoſcere,
eoq; impleri? legendumq; eſt cum obiurgatoria interroga/
tione. Et uis legendum eſt a uolo, & non uix. Eſt enim uериſi
mile vt quem cogat panem deponere, eum etiam acerbe re/
prehendat. ¶ Scilicet hoc fuerat: uerba ſunt clientis conque/
rentis pro laboribus ſuis æquam mercedem ſibi non rependi/
Scilicet di. ¶ Scilicet hoc fuerat: certe, inquit, hęc tam benigna in cœ
nis tractatio fuerat cauſa; ut tot incommoda ſuſtinerem. Le
gendumq; eſt cum ironia. Nam hęc particula ſcilicet fere ſem
per ironicos profertur. vt Perſius: Scilicet hoc populo, pe/
xuſq;, togaq; recenti. Terentius: Id populus curat ſcilicet.
¶ Sæpe relicta Coniuge: oſtendit ſe ſæpe antelucano tem/
pore relicta coniuge ex lecto ſurrexiſſe, ut diuitem comita/
retur euntem ſalutatum. ¶ Eſquilias: unus eſt ex ſeptem col/
libus urbis, dictæ Aeſquiliæ ab excubiis regis. uel ab eo ꝙ
excultæ eſſent rege Tullo; unde regio Aeſquilina ſecunda
Aeſqliæ urbis. Lege Varronem. ¶ Fremeret: hinc maxime emergit que
Aeſqli rela. ¶ Iupiter uernus: ideſt aer Nam Iupiter (auctore Varro
na regio ne) aer dicitur & cælum. ¶ Nimbo: nimbus proprie appella/
Nimbus tur (auctor Seneca) pluuia repentina maximo cum impetu.
¶ Penula: tempore pluuio ſumebat penula. Aelius Spartian⁹
in primo operis ſui limin: ſic ſcribit de Hadriāo: Tribunus
Penula plebis factus eſt. in quo magiſtratu ad perpetuam tribunici
am poteſtatem omen ſibi factum aſſerit, quod penulas amiſe
rit: quibus uti tribuni ple. tempore pluuiæ ſolebant: Impera
tores autem nunquam. unde hodie quoq; Imperatores ſine
penulis a togatis uidentur. hinc eſt iocus ille apud Quintilia
num: Cum Galla roganti penulam amico reſpondit: nō plu
it non opus eſt tibi, pluet ipſe utar. Vulpianus iuriſconſul/
tus ſcribit penulam communem eſſe habitum tam uirorum,
quam mulierum. Tradit Lampridius Alexandrum cōſtituiſ
ſe ut ſenatores penulis intra urbem frigoris cauſa uterētur:
cum id ueſtimēti genus ſemper itinerarium, aut pluuiæ fuiſ/
ſet. Matronas in urbem uti uetuit penulis. Varro in Virgu
la diuina ſcribit; vt eſt auctor Marcellus: Non quærenda eſt
Penulæ penula hoi qui habet virtutem. Penulæ autē repertores La
repertores cedæmonios fuiſſe ſcribit Tertulianus in Apologetico.
ASCē. ¶ Non eadem vobis poni modo vina querebar, Non tantū,
inquit, in vino quod dominus conuiuii optimum, clientes
peſſimum bibunt, diſcretio eſt: ſed etiam in aqua & pane: &
multo maxima in ſeruis, ſeu miniſtris Ordo eſt; Ego quere/
bar: ideſt conquerebar. modo: ideſt pauloante. non eadem ui
na poni, ideſt apponi, vel proponi vobis & domino: verum
quod intolerabilius eſt: vos potatis aliam aquam: quia inde
coctam. curſor Getulus: ideſt niger: quales ſunt Getuli. da/
bit tibi pocula, aut oſſea: ideſt macilenta manus, in qua niſi
oſſa & nerui videntur. mauri, quem vulgo morum dicunt,
nigri in colore. & is ſupple cui nolis occurrere per mediā no
ctem, dum veheris per monimenta: ideſt ſepulcra Latinæ
ſupple viæ: cliuoſæ: ideſt dependētis. vel illic vbi cliuoſa eſt:
& ſepulchra ſunt: quia crederes ſpiritum, aut manes defun/
cti eſſe. Flos Aſiæ: ideſt pulcherrimus iuuenis ex Aſia; ſicut
erat Ganymedes raptus i pincernam Iouis. miniſtrabit ſup
ple ante ipſum: videlicet dominum. paratus: ideſt compara/
tus & emptus maiore pretio q̄ fuit cenſus: ideſt theſaurus,
& poſſeſſio Tulli. ſ. Hoſtilii tertii regis Romanorū pugna/
cis: ideſt bellicoſi. qui animos Romanorum tempore Numę
reſides & otioſos i arma excitauit. & cēſus Anci: ideſt Anci
Martii quarti regis Romanorum. & ne ego teneam te ſup/
ple ſuſpenſum longa narratione. omnia: ideſt omnes diuitiæ
regum Romanorum, qui ſeptem fuerunt ſupple ſunt friuo
la. i. quaſi teſtæ ruptę. & res nullius pretii reſpectu pretii da
ti pro pincerna domini. quod cū ita ſit, tu quādo ſities reſpi
ce: ideſt reſpicito Ganimedem Getulum: ideſt pincernam ni
grum & deformem ex Getulia: quem ironice Ganymedē
appellat: ſicut prius ſocraticos cinędos: cum nihil ſit alienius
a Ganymede, quia puer. ſ. pincerna domini emptus tot milli
bus nummum. ſ. neſcit miſcere ſupple potum. Sed forma,
ſed ætas ſupple talis pueri eſt ſupple digna ſupercilio. i. gra
uitate: vel potius ſuperbo faſtidio & contemptu. & hoc ite/
rum ironice: quaſi diceret. Non eſt ægre ferendum ſi tam for
moſus puer: & tam tener adhuc ſit ſuperbus & faſtidioſus
nolens pauperibus propinare, aut ſeruire. quando ille: ideſt
notus miniſter: qui vinum ꝓpinat. vel ille iam dictus puer
peruenit ad te: quaſi dicat rariſſime, aut nunquam. quādo mi
niſter calidæ & gelidæ ſupple vocatus ad te, adeſt tibi: quaſi
dicat tardiſſime. quippe quia certe ipſe idignatur parere ue
teri clienti: ideſt tibi, qui ex vetuſtate contemptum contraxi
ſti: quia noua placent. & indignatur ꝙ poſcas aliquid ab eo.
& ꝙ recumbas: ideſt ſedeas ad menſam. ſe ideſt ipſo ſtante.
maxima quæq; domus: ideſt omnis magna. & magnorum:
hoc eſt diuitum domus. eſt plena ſeruis ſuperbis: ideſt faſtidi
oſis. ecce quanto murmure alius ſupple ſeruus porrexit: ideſt
de procul appoſuit tibi panem. uix: ideſt cum difficultate ma/
xima non ſciſſum. fractum panem dico (appoſitorie) exiſten/
tem fruſta: ideſt fragmenta mucida: ideſt mucore contracto
ex uetuſtate, farinæ ſolidæ: ideſt conglutinatæ: vel in qua ni/
hil eſt irritamenti gulæ: ſicut in pane domini. quæ. ſ. fruſta a/
gitent: ideſt expellant, vel torqueant genuinum: ideſt dentē
illum a genis dependentem inter reliquos molares fortiſſi/
mum. non admittentia: quia non ad mittunt morſum: ideſt
mordeantur præduritie. ſed panis tener & niueus: ideſt al/
bus, factus molli ſiligine: ideſt farina ſiliginea: quæ mollis ad
modum eſt, ſeruatur domino. memento cohibere: ideſt conti
nere, & tecum habere non extenſam dextram tuam. reueren
tia: ideſt honor debitus artocopi: ideſt panis elaborati, vel
cum labore facti pro domino. ſit ſalua: ideſt nulla temeritate
fœdata. tamen finge te improbulum. i. ponamus ꝙ per im/
probitatem modicam velis cōtingere panē domini. ſupereſt
ideſt ſuper te eſt: ideſt aſtat. q cogat ponere: ideſt, deponere.
& dicat ſupple tu audax: ideſt temerarie conuiua. vix: ideſt
cum difficultate ſupple dignus es impleri caniſtris: ideſt fru/
ſtis. quæ in caniſtrum, aut ſportulam, aut corbem colligun/
tur. conſuetis: ideſt notis tibi. Alii legunt, dicit Georgi⁹, uis
tu: ſed non procedit. ego credam auctorem feciſſe conſue/
tus: licet ſyllaba vltima breuis ſit: quia in fine dictionis, & in
principio tertii pedis ſæpe alibi poſitam leges ſyllabam alio
quin breuem. & eſſet ordo: Tu conuiua audax conſuetus uis
impleri caniſtris: ideſt pane caniſtrorum. non potes ſupple
nouiſſe colorem tui panis? Eſt ſermo abruptus qualis artifi/
cioſe datur iratis increpantibus. Reſpondet conuiua ſic re/
prehenſus. ſcilicet: ideſt ſcire licet: quaſi dicat: Non ne certe
hoc: ideſt huiuſmodi acceptio ad cœnā: in qua ne panem qui
dem mundiorem habere permittor: fuerat propter quod ego
cucurri ſæpe relicta coniuge per montem aduerſum: ideſt
quem aſcēdere debebam. & Aeſquilias. ideſt vicum illum Ro
manum: vbi plurimi dites reſidebant. gelidas: ideſt frigidas:
quia expoſitæ erant vento nocturno, cum Iupiter: ideſt aer.
vernus: ideſt verni temporis, vel in vere, fremeret cum ſęua:
ideſt magna, & horrenda grandine. & cum penula. ideſt ex/
terior ueſtis uilloſa contra pluuiam aſſumpta. ſtillaret: ideſt
diffluеret multo nimbo: ideſt multo imbre ex nube ventoſa
collecto: quaſi dicat nō debebam propter huiuſmodi cœnā
relinquere coniugem ſummo mane: & uenire ſalutatum pa/
tronum hunc per grandinem, frigus pluuiam, & uentos, cur
rendo contra aſcenſum collis.

¶ Aſpice

Aſpice q̃ longo diſtendat pectore lancem
Quæ fertur domino ſquilla, & quibus vndiq; ſepta
Aſparagis, qua deſpiciat conuiuia cauda,
Cum uenit excelſis manibus ſublata miniſtri.
Sed tibi dimidio conſtrictus cammarus ouo
Ponitur exigua feralis cœna patella,
Ipſe uenafrano piſcem perfundit, at hic, qui
Pallidus affertur miſero tibi caulis, olebit
Laternam, illud enim veſtris datur alueolis, quod
Canna micipſarum prora ſubuexit acuta,
Propter quod Romæ cum Boccare nemo lauatur,
Quod tutos etiam facit a ſerpentibus atis.
Mulus erit domino, quem miſit Corſica, uel quem
Taurominitanæ rupes, quando omne peractum eſt,
Et iam defecit noſtrum mare, dum gula ſæuit,
Retibus aſſidus penitus ſcrutante Macello
Proxima, nec patitur tyrrhenum crecere piſcem.
Inſtruit ergo focum prouintia, ſumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.

IOAN. BRIT. ℂ Aſpice talium luxum oſtendit diuitis cum maxima clientis contumelia, ſunt enim uerba poetæ: Aſpice, inquit, q̃ grãdis ſquilla paretur domino, tibi autem cammarus tantum. Squilla autem genus eſt piſcis ex genere cruſtatorũ, de qua ſic Cicero in libro de natura Deorũ: Pinna uero (ſic eni græce dicitur) duabus grandibus patula conchis cũ parua ſquilla quaſi ſocietatẽ coit cõparãdi cibi Hora. Satyra. viii. ſecundi librũ Affert ſquillas inter murena natãtes In patina porrecta. De ſquilla ſic ſcribit Ariſtoteles lib. iiii. de animalibus: Cruſtatorũ autẽ genus primũ locuſta: cui proximũ genus alterum eſt, quem cãmarum vocant: tertiũ genus ſquilla eſt: quartũ cancer, & cætera. ℂ Diſtendat: impleat. ℂ Aſparagis: aſparagi dicti ſunt q̃ ex aſperis virgultis legunt: & ipſi ſcapi aſperi ſint, non leues niſi dilectio ſit græca nã ἀσπάραγος dicit. hæc Varro. ℂ Qua cauda: quaſi quæ maxime expetitur. Nã in ſquilla & locuſta cauda optimi habebat ſaporis. Fuiſſe aũt lautæ gulæ docet Suidas q̃ ſcribit Apiciũ eo cibi genere bona conſumpſiſſe, & eius auiditate in Africam nauigaſſe. ℂ Deſpiciat: deorſum aſpiciat cũ ſublimus a miniſtro feratur. ſequitur enim Excelſus manibus ſublata miniſtri. ℂ Cammarus: eſt ex genere piſcium (ut diximus) cruſtatorũ: cuius meminit & Martialis: Concolor in rubra cammare lance rubes. De eo ſic & Lampridius i Heliogabalo: Primus fecit, Iſitia de piſcibus, primus de oſtreis & lithoſtreis, & huiuſmodi marinis cõchis & locuſtis & cammaris & ſquillis. Cõſtrictus ouo: cammari enim immixti ouis coquebantur. ℂ Cœna feralis: expoſitio eſt: id eſt cœna qualis mortuis dabatur. Vnde Apuleius in quarto Floridorum: Exclamauit uiuere hoĩem, procul ignes amolirentur, rogum demolirentur, cœnam feralem a tumulo ad menſam referrentur. Feram enim ueteres mortem appellauere. ℂ Venafrano: ſubaudi oleo. Totus eni ager Venafranus bonitate olei cõmendaẽ, vnde illud Plinianũ: Et ſingo principatũ in hoc quoq; bono obtinuit Italia toto orbe maxime agro Venafrano. eſt aũt Venafrũ oppido Cãpaniæ De oleo uenafrano Mart. Hoc tibi campani ſudauit baca venafri: Vnguentũ quoties ſumis, & iſtud olet: Varro in re ruſtica: Quod far cõferam cãpano, quod triticũ appulo, qd' uinũ falerno, quod oleũ uenafrano? ℂ Pallidus caulis: nã braſſicæ palleſcentes faſtidiũ mouebant. Vnde ut uiriditatẽ cuſtodirent cũ nitro coquebantur. Mart. Ne pallentes moueãt faſtidia caules: Nitrata viridis braſica fiet aqua. ℂ Olebit laternam. i. oleum quale laternis ſolet indi. Nam in vſum lucernarũ peſſimũ paratur. laternã autẽ poſuit pro lucerna. ℂ Veſtris alueolis: ſatyrice appellauit patinas pauperis alueolos. Nam alueoli dicunẽ vaſa pprie ex ligno excauata: ſic etiã in ſequentibus alueolos appellauit: Cuius & alueolos & lçnã pignerat Atreus: vbi locus eſt corregendus: nã pro Alueolis Albiolos legitur. Ergo veſtris alueolis. i. veſtris patinis vilibus & ligneis. Alueolus itẽ capitur pro tabula luſoria. Varro: Quales ſunt teſſeræ qbus in alueolo luditẽ. Vocabulũ autem deductũ ẽ per diminutionẽ ab Alueo. vnde Valeri. lib. viii. loquens de Scæuola: Alueo quoq; & calculis vacaſſe interdũ dicitur, licet illud etiã diuerſa ſignificatione accipiaẽ. nã & pro vaſe ligneo ponitur: quod alio nõie ſoliũ appellamus & eo utebãtur in balneis. vnde Cicero in. iiii. Rhetoricorũ ad Herẽniũ: Deinde vbi viſum eſt vt in alueũ deſcẽderet Alueus item capitur pro cõcauitate fluminis, vnde dicimus alueũ Tyberis: alueũ Padi. ℂ Canna micipſarum. i. quod ex Numidia Romã uehitur. Nã Micipſa Maſſaniſſæ filius Numidarũ fuit rex: qui moriturus regnũ tribus filiis reliquit. Adherbali, Hiempſali, & Iugurthæ fratris filio: quẽ in filiũ adoptauerat. ℂ Canna acuta prora. i. naui. Hoc autem dicit, q̃a (ut ſcribit Pli. lib. vii. capite. lvi.) naues fiunt utiles i Nilo ex papyro, & ſcirpo & harundine. ſimulq; ad id reſpexit q̃ in India arundines ſunt tantæ proceritatis: vt ex ſingulis internodiis nauiculæ: ſiãe quæ alueo nauigabili ternos interdũ homines ferant. Auctores ſunt Pli. li. vii. capite. ii. Solinus. Diodorus, mela. ℂ Cum Boccare: tantus, inquit, eſt fœtor olei vt nemo Romæ lauetur cũ Boccare: hoc eſt cum Numida aliquo. Boccar aũt (ut ſcribit Liuius lib. xxix. ab urbe cõdita) rex fuit Maurorũ, ſub q̃ tẽporibus Maſſaniſſæ regis Numidiæ: pro quo nũc poeta intelligit oẽs Numidas & Mauros. ℂ Tutos a ſerpẽtibus: tanta, inq̃t, eſt vis tetri odoris olei: vt ſerpentes ipſi fugentur. ℂ Mulus: eſt ii piſcis eſt marinus, de quo in ſuperiore Satyra. ℂ Corſica: inſula eſt in mari liguſtico, alio nomine appellata Cyrnus. vnde Virgilius in Bucolicis: Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos. ℂ Rupes Taurominitanæ: hoc eſt Sicilia ipſa. Nam Taurominium oppidum eſt Siciliæ non longe a Meſſana. olim Naxus vocitatum, auctore Solino. ℂ Quando omne: ratio eſt quare tam ex longinquo petantur piſces: quoniam, inquit iam mare noſtrum piſcibus eſt exhauſtum, dum gulæ tantopere inſeruimus. Vnde & Seneca deteſtans gulam ſic ſcribit ad Lucilium: Vnde quantum rerum per vnam gulam tranſiturarum permiſerit luxuria, terrarumque, mariſque vaſtatrix. Valerius Maximus libro nono loquens de luxuria ſic ait: Inde ab Oceani littoribus attracti piſces: inde infuſæ culinis arcæ, cenſibuſque edendi & bibendi voluptas reperta. ℂ Macello ſcrutante: hoc eſt piſcatore maria quæq; vicina explorante. Macellum enim poſuit pro piſcatore. Eſt autem Macellum locus vbi obſonia venduntur. dictum (ut ſenſit Donatus in Terentium) a mactandis pecoribus ut alii uero tradunt a Macello quodam qui exercebat in urbe latrocinium, quo damnato cenſores Aemilius & Furius ſtatuerunt, ut in domo eius obſonia uenderentur, a quo Macellarii dicti ſunt, qui obſonia vẽderent: non autem qui pecora mactarent, ii enim Lanii & Laniones ſunt appellati, & Laniena locus ubi mactarẽtur. de quo plura ante. ℂ Nec patitur: ſcilicet gula. ℂ Tyrrhenum: Thuſcum, & Romanum. ℂ Inſtruit ergo focum: cum mare, inquit, noſtrum piſcibus ſit exinanitum: ergo ex prouinciis & longinquis locis petuntur: ſicq; poeta gulam ſui temporis notat. Quæ etiam a Seneca his uerbis taxatur: Quod diſſolutus deliciis ſtomacus vix admittat ab vltimo petatur Oceano: uomunt ut edant: edunt ut uomant. ℂ Inſtruit focum: in cauſa eſt ut piſces habeantur ad coquendum. ℂ Hinc: ex prouincia. ℂ Lenas: pro auaro captatore ponitur: vt Aurelia pro orba diuite: cui multa mitterentur munera, uterq; autem fuit temporibus Iuuenalis: ut Gallita & Pactius. ℂ Captator: hoc eſt qui muneribus alienas opes captat. ℂ Aurelia uendat: nam lucri cupiditate munera uendebat.

Aſparagus **Cammarus** **Cœna feralis** **Fera mors** **Venafranũ oleũ** **Venafrũ oppidũ** **Alueolus** **Solium** **Boccar** **Maſſaniſſa** **Corſica Cyrnus** **Taurominium** **Macellũ** **Macellarii** **Lanii** **Laniones** **Laniena**

ASCẽ. ℂ Aſpice &c. Oſtendit quomodo diuerſa obſonia diuerſimode domino, & clientibus apponunẽ. Ordo eſt: Aſpice q̃. i. q̃tũ lõgo. i. extento & exporrecto pectore miniſter diſtẽtat. i. a ſe & potiſſimũ a facie ne naſo fœdaſſe puteẽ, extenſam

Virroni muræna datur, quæ maxima venit
Gurgite de ſiculo, nam dum ſe continet Auſter,
Dum ſedet, & ſiccat madidas in carcere pennas
Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut glacie aſperſus maculis Tyberinus, & ipſe
Vernula riparum pinguis torrente cloaca,
Et ſolitus mediæ cryptam penetrare Suburæ,
Ipſi pauca velim, facilem ſi præbeat aurem,
Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Seneca, quæ Piſo bonus, quæ Cotta ſolebat
Largiri, nanq; & titulis, & faſcibus olim!
Maior habebatur donandi gloria, ſolum
Poſcimus, ut cœnes ciuiliter, hoc face, & eſto,
Eſto (ut nunc multi) diues tibi, pauper amicis.
Anſeris ante ipſum magni iecur, anſeribus par
Altilis, & flaui dignus ferro Meleagri
Fumat aper, poſt hunc raduntur tubera, ſi ver
Tunc erit, & facient optata tonitrua cœnas
Maiores, tibi habe frumentum Aledius inquit,
O Libye, diſiunge boues, dum tubera mittas.

teneat lancem: idest patinam. Mancinellus legit diſtendat .i. impleat. ſed minus placet: quia diſtendi non eſt ſimpliciter impleri: ſed cum extenſione: quæ lanci non conuenit: ſicut uberibus & ſaccis. Alii præterea legunt: qua fertur &c. vt ſit q̃ ſup. lance ſquilla fertur &c. Plures legunt quæ: ut ſit aſpice quæ .i. qualis & quanta ſquilla .i. piſcis ſic dictus. & aſpice quibus aſparagis .i. herbis talibus pro cõdimento circũpoſitis: q̃ſi dicat delicatiſſimis utpote altilibus, ſunt enĩ duplices: ſiluestres qui proprie aſparagi ſunt: quia dicuntur ſecundũ Varronem ab aſperitate loci in quibus naſcuntur: uel q̃a ex aſperis uirgultis leguntur: & altiles qui in hortis aluntur. ſepta: idest circundata. & qua .i. quali, & q̃ longa cauda deſpiciat conuiuia .i. uos conuiuas in imo ſedentes: quos deſpicit talis ſquilla: quia non dignetur talibus anteponi. & deſpicit: quia ab alto quodãmodo reſpicit. cum: idest quando. ne/nit ſublata: idest ſublimata: ſurſum lata: ſiue exaltata manibus miniſtri, ſed cãmarus piſciculus ille de genere locuſtarum uilis ſaporis. ponit̃. i. præponitur tibi conſtrictus .i. conſtrictus. dimidio .i. dimidiato ouo: quod appoſitum eſt pro cõdimento: ut dicũt interpretes. Vel cammarus conſtrictus .i. compreſſus ex decremento eius, ouo eius exiſtente dimidio: idest ad dimidium uſq; conſtricto iam deſcreſcente Luna. habet enim piſciculus ille oua, quæ vt ſuccus eius, & quicquid hat et pulpæ cum Luna creſcente creſcunt: & decreſcente decreſcunt. Rubet autem cammarus coctus. Vnde Martialis. Cœrulus in noſtra cammare lance rubes, Georgius Valla ſcripſit grammarus: ſic enim vulgo profertur: ſed plures per c ſcribi volũt ſicut Caius: Lycurgus: Cneus: ammaruſq; que vbi c habent: per g efferuntur. Cãmarus ergo cõſtrictus & iam quaſi lõguens: ouo eius exiſtente dimidio: ponitur tibi feralis: idest letalis cœna, vel quia cammari ſtomacho & capiti nocent. vel quia tunc maxime quando decreſcunt mortiferi ſunt. vel quia talis cœna mortuos decet & lugentes eos. ponitur inquam in exigua patella. ipſe .ſ. dominus perfudit piſcem: qui ſine oleo ſatis ſaperet. venafrano ſupple oleo q̃d maxime laudatur. at .i. ſed. hic caulis, qui exiſtens pallidus .i. hoc olus pallidum .i. languens: uel caulis lactuce uetuſtate languentis: & pallidæ, qui affertur tibi miſero, olebit laternã .i. prę ſe feret odorem olei, quód quia viliſſimũ & inſipidiſſimũ in laternis cõburi debeat. illud enim ſup. oleum datur veſtris alueolis: idest ventribus. quod canna .i. nauicula facta ex cãna. vel quod in doliolo facto ex canna aduehitur. micipſarum .i. numidarum, qui per Micipſam regem nobilitati ſunt, & inde denominati. ſubuexit acuta prora .i. in acuta naui: hoc eſt nõ oleũ oliuarũ: quia tali ſaltem bono caret Africa: ſed ex quibuſdã ſeminibus: quod fœdũ & inſipidũ eſt: propter quod ſupple oleum nemo lauatur Romę. cũ Boccare .i. cum quouis Numida etiam ditiſſimo: licet eſſet Boccar eorũ rex: quia cum in patria ſoliti ſunt iungi oleo illo grauiſſimi odoris adhuc cum corpore eorũ caleſiunt, illud olent. nõ autem eſt veroſimile q̃ Romæ vbi eſt copia optimi olei Boccas oleo patriæ ſuæ vti vellet: quod etiã oleum, facit homines tutos ab atris ſerpentibus: qui grauitatem eius ferre non poſſunt. Mulus: idest piſcis delicatus ſic appellatus. erit domino .i. dominus habebit mulum: quem Corſica inſula illa miſit: aut quem rupes Taurominitanæ .i. rupes quæ ſunt iuxta Tauromınum oppidum Siciliæ ſup. miſerunt. quando .i. quãdoquidem ita eſt q̃ omne mare noſtrum .i. italicum. eſt peractum .i. expiſcatum, & iam defecit .i. piſcibus euacuatũ eſt, dum gula .i. guloſitas n̄ra ſæuit .i. uehemẽtiſſima creſcit. & hoc macello .i. quolibet piſcatore in macello uendere ſolito, ſerutante .i. inquirẽte, aſſiduis .i. quibus cõtinue vtitur, retibus. proxima ſupple maria. nec patitur piſcẽ Tyrrhenũ .i. maris. Tyrrheni quod idſerum dicitur creſcere. ergo .i. ea de cauſa. prouincia: idest regio lõge poſita, & a romanis procul uicta, inſtruit ſe cum: idest ſufficit uel adminiſtrat. quib⁹ ſocus: idest culina inſtruit: hoc eſt obſonia præbet. Illud ergo q̃d Lenas captator hęredicatis ſcilicet emat: ut det diuitibus orbis. & quod Aurelia diues & orba vendere cogitur ne corrumpãtur obſonia data. ſumitur illinc: id eſt ex prouincia.

IOAN. BRIT. Murena

¶ Virroni: ipſi diuiti. ¶ Muræna: anguillæ ſimilis eſt. in freto ſiculo capitur. Macrobius li. iii. Accerſebant, inquit, murenæ ad piſcinas noſtræ vrbis abuſque freto ſiculo, Lautæ habebant gulæ adeo vt Licinii Craſſi murenę ſit cognominati; q̃ hoc piſce eſſuſiſſime ſint delectati. Lege Plinium lib. ix. Columellam, & Macrobium lib. iii. ¶ Nam dum ſe continet: non verentur, inquit, piſcatores quieſcentibus ventis in mari ſiculo, licet periculoſo piſcari: vt oſtendat nihil intactum relinqui ad idoneam gulam explendam. ¶ Auſter: Auſtrum poſuit pro omnibus ventis. ¶ In carcere: fabulam miſcet. Nam venti i Aeoliis inſulis, in quibus temporibus Iliacis Aeolus regnabat, in carcere ab eo coerceri dicebantur. Virgilius: Aeoliam venit, hic vaſto rex Aeolus antro Luctantes ventos, tempeſtateſq; ſonoras Imperio premit: ac vinclis & carcere frenat. ¶ Lina temeraria: hoc eſt temerarii piſcatores vtentes retibus. ¶ Charybdim: in freto quod eſt inter Italiam & Siciliam ſcopulus eſt Scylla: item Charibdis mare vorticoſum: ambo clara ſæuitia. Charybdis aũt Peloro promontorio adiuncta eſt. De Scylla & Charybdi plura referemus in decima quinta Satyra. ¶ Cognata colubræ: quaſi eiuſdem generis. ſcribit Plini⁹ lib. ix. capite. xxiii. Murenas in terram elapſas ſerpentibus commiſceri: ſed de anguilla hoc non legitur apud plinium. verum poeta ſequitur opinionẽ vulgarem, qui credit ſerpẽtes, & angues coire cum anguillis. ¶ Aut Tyberinum: lupum piſcem intelligit, qui in Tyberi ſtercore paſceretur & immõda eſca inter cloacas vrbis. Et licet hoc loco Iuuenalis Tyberinum piſcem vt vilem pauperi apponi dicat, Varro tamen (vt tradit Macrobius) piſci Tyberino palmam tribuit his verbis in libro rerum humanarum. xi. Ad victum optima fert ager Cãpanus frumentũ, Falernus vinũ, Caſſinas oleũ, Tuſculanus ficũ, mel Tarẽtinus, piſcẽ Tyberis. Nam oẽs ex hoc amne piſces maximũ honorẽ tenuerunt apud prodigos, in primiſq; lupus, qui inter duos pontes captus eſſet. quod etiã Horatius iudicare videt̃ i Satyra quæ incipit: Quę uirtus, Lupus hic Tyberinus an alto Captus hiet: ponte inter iactatus, an amnis Hoſtia ſub Thuſci. Columella li. ix. capi. xv. loquens de piſcinis ſic ſcribit: Doctaq;, & erudita palata faſtidire docent fluuialẽ lupũ, niſi quẽ Tyberis aduerſo torrẽte defatigaſſet. quibus verbis docet lupũ Tyberinũ i precio fuiſſe. Verũ forte tẽporibus Iuuenalis talis piſcis in precio nõ erat: tẽporũ lõginquitate mores, vt fit, mutante. ſicut & ætate noſtra anguillæ: quæ tẽpibus poetæ in minima erãt æſtimatione,

æſtimatione, menſis noſtris ſunt gratiſſime lupos etiã mari
nos laudat Plini.lib.ix.his verbis: Luporum laudatiſſimi q
appellantur lanati candore mollitiaq carnis hunc piſcẽ græ
ci appellnat λάβρακα: aſperſus maculis. Nam lupi piſces ma
culis variegati inueniebantur, iiq minoris æſtimationis. un
de Columella lib.ix.capite.xvii. vbi de poſitiõe piſcinæ men
Lupus tionẽ facit: Tum etiã ſine macula (nã ſunt & varii) lupos in
cludamus. Eos non eẽ putamus quos uulgo appellãt lucios,
dictos lupos ab eorũ voracitate. nã reliquos piſces inſectan
tur. unde Columella eodem libro lupos rapaces appella. ¶ Gla
cie: per hyemẽ. uidentur enim maculis frigore aſpergi. ¶ Ver
nula: alũnus. ¶ Cloaca: nã tota urbs penſilis erat cloacis corri
uatis ſeptẽ amnibus a M. Agrippa ſordes urbis in Tyberim
deferẽtibus. lege Liuiũ & Pliniũ lib.xxxvi.capite.xv. ¶ Pin
guis cloaca torrẽte. hoc eſt pinguis ſordibus fluentibus per
cloacas. Eſt enim cloaca (auctore Vulpiano) locus concauus
p quẽ colluuies, & immũdiciæ urbis fluãt. Cloacæ aũt appel/
latiõe & tubi & fiſtulæ cõtinent. Ad ſalubritatẽ ciuitatũ, &
ad tutelã ptinet, vt cloacæ purgent. & reficiant. nã & cęlum
peſtilẽs & ruinas minant immũditiæ cloacarũ. ¶ Torrẽte: hoc
eſt (vt ſcribit plinius) curſu pręcipiti torrentiũ modo fluẽte
¶ Cryptam cauernã, & loca riparũ excauata: quæ piſcis de/
paſcens perſcrutatur. Vnde Lucilis acer & violentus poe/
ta eũ quaſi liguritorẽ catillonem appellat. ſ. qui prime ripas
& ſtercus inſectaretur. Proprie autẽ Catillones dicebant qa
Catillo/ ad polluctũ Herculis vltimi cum venirent, Catillos ligurie/
nes bãt. Crypta aũt dicta eſt a κρύπτω: quod eſt occulto. ¶ Sub
urræ: regio erat urbis celebratiſſima, de qua alibi ante. eo au
tem ait piſces ſtercus ſectantes peruenire. ¶ Ipſi pauca velim:
uelim, inqt, ipſum Virronẽ paucis aloqui ſi me velit auſcul/
tare. ¶ Nemo petit: ſenſus eſt: Nemo, inquit, petit a te Virro/
vt in pauperes clientes tam munificus ſis, q̃ fuerunt Senecæ,
Piſo, & Cotta in amicos ſuos, quos multis donis pſequebã
tur: ſed vt cœnes ciuiliter & cõmunibus epulis cũ eis, & nõ
diſcretis ¶ A ſeneca: Senecã diuitem fuiſſe & liberalẽ in ami/
cos ſcribit Tacitus: apud quem legi eſt de uita, & nece eius.
C.Piſo ¶ Piſo bonus: multi extitere piſones. uerũ de C. piſone illo
intelligit, q amicus & familiaris fuit Senecę, qq auctor fuit
cõiurationis in Neronẽ, a quo dicta eſt cõiuratio illa piſonia
na De eo ita ſcribit Tacitus: Nãq fæcundiã tuẽdis ciuibus
exercebat: largitionẽ aduerſ amicos & ignotos quoq co/
mi ſermone & cõgreſſu. Vñ a poeta & liberalis & bonus ap
pellat. hic poſtea obiit detecta cõiuratione p Milichium Se
uini libertũ abruptis brachiorum uenis. ¶ Cotta: hic eſt ille
cotta, de quo i Satyra: Et ſpes & ratio, Quis tibi mecœnas
Quis nũc erit aut proculeius, aut Fabius: Quis Cotta iterũ,
qs Lentulus alter. ¶ Nãq & titulus: ideo, inquit, liberales &
munifici erãt in amicos, q ueteres glorioſius eſſe i hoie pu/
tarũt liberalitatẽ exercere, q̃ dignitates adipiſci. vnde Salu
ſtius in Catilinario cõmendans mores ueterũ romanorũ ſic
ſcribit: Magiſq dãdis q̃ accipiẽdis beneficiis amicitias para
bant. ¶ Titulis: honoribus qui p titulos & inſcriptiões oſtẽ
debant. Vnde Pli. lib. vii. loquens de Pompeio ipoſtea ad to
ta maria, & deinde Solis ortus miſſus hos retulit patriæ ti/
tulos. propertius ultima Elegia: Et domus eſt titulis utraq
fulta ſuis: ideſt honoribus & laudationibus. ¶ Faſcibus: con
ſulatu & pþtura: quæ dignitatea inter alias pcipue habebant
ut p has dignitates oẽs intelligas, Conſulẽ & pretorẽ licto
res pcedebant cũ faſcibus uirgarũ: Cõſulẽ duodecim, ſex ue
ro prætorẽ ¶ Cœnes ciuiliter. i. ut bonũ ciuem decet: cõmu
nibus. i. epulis & indiſcretis. eadẽ eſt etiã expoſtulatio Mar/
tialis aduerſus ponticũ: Cur ſine te cœno: cum tecum ponti
ce cœnẽ: ¶ Hoc face & eſto: cũ indignatione pronunciandũ:
face hoc, inquit, & tibi cõceſſero ut uiuas diues tibi & par/
cus amicis, ut multi faciunt. ſicq ſui tẽporis hoies ſordidos
taxat. ¶ Iecur anſeris: prodigi & lautę gulę homines inter de
Iecur licata obſonia iecur anſeris ſtatuerũt. Vnde Plini. lib. x. capi.
anſeris xxii. Iecur fartilibus in magnã amplitudinẽ creſcit, exemptũ
q̃ lacte, mulſoue augetur. Nec ſine cauſa in quæſtione eſt i quis
primus tantũ bonũ inuenerit, Scipio an Marcellus uir cõſu
laris: an M. Seſius eadem ætate eques Romanus. Mart. lib.
.xiii. Aſpice quã tumeas magno iecur anſere maius. Docuit
Apicius ſaginare anſeres fico carica, & ſatie extinguere.
¶ Altilis: Gallinam intelligit, quæ alebatur ad ſaginã. Delia
ci cœpere gallinas ſaginare. un peſtis exorta optimas aues, &
ſuopte corpore vnctas deuorãdi. Quod poſtea lege Flauia
prohibitũ eſt. qua cautũ eſt, nequid uolucrũ proponeret pre
ter unam gallinã, quæ nõ eſſet altilis. Pli. ¶ Par. craſſitudine.
¶ Dignus ferro Meleagri. i. tam prodigoſa magnitudine q̃
fuit is, quẽ Meleager Calydonius interemit. nota eſt fabula.
¶ Flaui: flauus color (ut ſcribit Gellius) eſt ex albo, ruſo, & ui
ridi cõcretus. vnde flauam appellamus Cererem: alludentea Flauus
ad frumenta, q̃ in agris flaueſcere dicuntur cũ matureſcunt. color
uerũ hoc loco flauum intelligimus pulchrũ & formoſum: ſi
cuti poetæ ſæpe in hac ſignificatione uſurpãt. ut ante: Et fla
uã cui det mandata puellam. ¶ Poſt hunc. ſ. apium. ¶ Tubera:
in genere fungorũ numerant. Mart. Rumpimus altricẽ ſum
mo de uertice terram: Tubera bolletis poma ſecũda ſumus.
Ea undiq terra circũdata naſcuntur nulliſq fibris nixa aut
ſaltẽ capillamentis: neq terrę cohærent: cortice etiã includũ
tur: ut plane nec terrã eſſe poſſim dicere: neq aliud q̃ terrę
callum. Laudatiſſima quæ Africæ creſcũt: cũ fuerint imbrea
autumnales & tonitrua crebra tũc naſci dicuntur maximae
& tonitribus: nec ultra annũ durare: tenerrima aũt uerno tẽ
pore eſſe. ¶ Raduntur: uerũ purgantur abraſo cortice, cum ap
ponuntur. an raduntur. i. euelluntur ex terra ſarculis. ¶ Si/
uer tunc erit. ordo eſt & ſenſus: Aledius inquit: o Lybie ha/
be tibi frumentũ: ac ſi dicat: frumentũ; ego non curo i modo
mihi mittas tubera. hoc inq̃ dicit: ſi uer tunc erit ſcilicet cum
tubera apponunt: & ſi tonitrua optata facient maiores cœ/
nas. Nã tunc (ut diximus auctore Plinio) dicunt naſci ſi im/
bres fuerint autumnales & tonitrua crebra: tenerrima ſunt
tẽpore uerno. Vnde poeta dixit: ſi uer erit. ¶ Aledius inquit:
Alediũ aliq dicũt equitem Romanũ fuiſſe luxurioſum, quẽ
pro hoie guloſo hic accipit. ¶ Diſiunge boues: per me, inquit
frumentũ nõ feres. Nam ex Lybia frumenta mittebant. Vn/
de Sidonius: Arma Calybs, frumẽta Libyes, Campanus la/
cũ Ouidius i Ponto: Cynyphiæ ſegetis citius numerabis ari
Cyniphii ſtas. Cyniphii eni populi ſunt Africę. Pli. lib. xv. oſtẽdit afri
cã frugũ fertilẽ eſſe his uerbis: Oleum ac uinũ inuidit tantũ
Africæ, ſatiſq gloriæ i meſſibus fecit. Columella in q̃rto de
re ruſtica: Myſiã, Libyã largis aiunt abũdare frumentis.
¶ Virroni murena datur. Proſequitur inceptũ oſtẽdens in
æqualitatẽ obſoniorũ. Ordo eſt: Murena. i. talis piſcis delica
tus. dat. i. apponit Virroni: uiro diuiti & domino cõuiuii.
quæ exiſtẽs maxima: uenit. i. aduecta eſt. de gurgite. i. de ma
ri uorticoſo Siciliæ. Nã dum Auſter: uentus ille aquoſus. cõ
tinet ſe. i. nõ flat. & dũ auſter ſedet: & ſiccat in carcere. i. an/
tro Aeolio. de quo dicit pri. Aenei. Illa ſe iactet in aula Aeo
lus: & clauſo uentorũ carcere regnet. pẽnas, qbus uolat. ma/
didas. i. pluuiis imixtas. i. dũ ſudũ: hoc ẽ ſerenũ eſt quieſcẽte
Auſtro, q Siculo mari infeſtus eſt. lina. i. uela linea. temetaria
. i. nimiũ audacia: hoc eſt nautæ nimiũ temerarii uela pãden
tes cõtendunt mediã Charybdim. i. uoraginem illam in ma
ri Siculo: quia in medio eius piſcãtur murenas. Anguilla pi
ſcis uilis & uulgaris correſpondens murenæ. manet. i. expe/
ctat uos, interea dũ murena dño apponitur. anguilla dico co
gnata. i. eiuſdẽ ſpeciei: aut quæ ſecundũ vulgus nata credit
ex eodẽ. Aut tyberinus ſup. piſcis i Tyberi captus. aſperſus
maculis glacie. i. glacie, uel aſperſus maculis glacie. i. pp ter
glaciẽ. uel i glacie, & ipſe exiſtens uernula riparũ. i. uerno tẽ
pore natus in ripa. uel alũnus riparum. & exiſtens pinguis.
cloaca: quã latrinã dicũt, torrente. i. in Tyberim effluẽte. Et
ſolitus penetrare. i. pene intrare. cryptam. i. meatum abſcon
ſum & ſubterraneum. per quẽ ſordes in Tyberim defluũt.
ſuburræ. i. illius uici populoſiſſimi. uel accipiendo a parte to
tum. ipſius Romæ mediæ. & ita ppenetrans uſq ad ſtercui
linia. Ego uellem ſup. dicere pauca ipſi Virrõi aut cõſimili di
uiti: ſi pbeat aurem facilẽ ad audiendũ. nemo petit ea q̃ mit/
tebantur a Seneca: ſcilicet a parte o Seneca uiro bono, de quo

Structorem interea,ne qua indignatio deſit,
Saltantem ſpectas,& χειρονομοῦντα volanti
Cultello,donec peragat dictata magiſtri
Omnia,nec minimo ſane diſcrimine refert
Quo geſtu lepores,& quo gallina ſecetur,
Duceris planta,velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponere foris,ſi quid tentaueris vnquam
Hiſcere,tanquã habeas tria nomina, quãdo propinat
Virro tibi,ſumitq; tuis contacta labellis
Pocula,quis veſtrum temerarius vſq; adeo,quis
Perditus,vt dicat regi bibe?plurima ſunt,quæ
Non audent homines pertuſa dicere læna.
Quadringenta tibi ſi quis Deus,aut ſimilis Dis
Et melior fatis donaret homuncio,quantus
Ex nihilo fieres,quantus Virronis amicus.
Da Trebio,pone ad Trebium,uis frater ab illis
Illibus?o nummi vobis hunc præſtat honorem,
Vos eſtis fratres,dominus tamen,& domini rex
Si tu vis fieri,nullus tibi paruulus aula
Luſerit Æneas,nec filia dulcior illo.
Iucundum,& carum ſterilis facit vxor amicum,
Sed tua nunc Mycale pariat licet,& pueros tres
In gremium patris fundat,ſimul ipſe loquaci
Gaudebit nido,uiridem thoraca iubebit
Afferri,minimaſq; nuces,eſſemq; rogatum
Ad menſam,quoties paraſitus uenerit infans

ſtatim dicam amicis modicis.i.modicum habentibus.i.pau
peribus:uel etiã in modico:hoc eſt iam nemo petit a te: quæ
Seneca mittebat etiã ad modicos & vulgatiores amicos:qa
maiora mittebat,q̃ nunc quiſpiã audeat petere,nemo etiam
noſtrũ ſup.petit quæ Piſo ſcilicet.Cn.Piſo Senecæ ſoci⁹ bo
nus.i.beneficus.& quæ Cotta bonus ſolebat largiri.i.largi/
ter conferre amicis, & plebi
Romanæ.nãq; pro quia.ma
ior gloria donandi habebatũ
olim faſcibus & titulis.i. ma
giſtratibus faſces & titulos
habentibus:ſunt autẽ faſces
virgæ colligatæ:quæ porta
bantur a lictoribus poſt eos
magiſtratus:qui animaduer
ſionẽ in corpus habebant.&
ideo pro ſummis honoribus
accipiunt. nos poſcimus ſo/
lũ vt cœnes ciuiliter.i. more
ciuium:quibus epulæ & vi/
ctus dum cõuiuunt, debent
eſſe cõmunes & cõſimiles.&
face.i.fac hæc.i. cœna ciuili/
ter.& eſto eſto inq̃ vt multi
nũc ſunt ſup.diues tibi .i. ad
cõmodum & voluptatẽ tuã
& pauper amicis.i. ad bonũ
& vtilitatem amicorũ.i. i cę
teris ſis parcus erga alios. &
largus in te.nos nõ petimus
aliud pro labore noſtro: niſi
vt ciuiliter cœnes.Iecur ma/
gni anſeris ponitur ſup. ãte
ipſum.&altilis.i.volucris ad
eſum alta: vt gallus gallina/
ceus:aut gallina: aut ſimilis.
par.i.æqualis in magnitudi/
ne anſeribus ſup.ponitur an
te ipſum.& aper dign⁹ ferro.ideſt cuſpide & venabulis Me
leagri.ideſt illius fortiſſimi viri ab Aenea geniti. qui aprum
a Diana irata Calydoniæ agris immiſſum interemit. Mele
agri dico flaui ſup.in colore.talis enim ab Homero appella/
tur.fumat.ideſt fumans. & adhuc calidus ponitur ante ip/
ſum.vult ergo dicere quod domino anteponitur aper ęqua
lis & par ſui,ſeu porco Aetolo.tubera.i.radices illæ capita/
tæ & inflatæ:quæ ex terra effodiuntur: & quia acidæ ſunt
appetitum prouocant.ideo dicit tubera raduntur.i.paranẽ
vt apponantur.poſt hunc ſcilicet aprũ.ſiquidẽ tunc cum ta/
lis cœna fiet,erit uer.& ſi tonitrua optata a guloſis facient
cœnas maiores .i. augebunt tuberibus: quæ ſecunda poma
apud Martiale appellanẽ ſic: Rumpimus altricẽ ſummo de
uertice terrã: Tubera boletis poma ſecunda ſumus. Aledius
.i.uir guloſus & tuberũ appetens ait.o Libye habe tibi fru
mentũ .i. ſerues tibi frumentũ:nolo ad nos frumentũ tuum:
mittas:& eius procreandi cauſa tubera creſcere prohibeas:
diſiunge ergo boues ſup.aratorios:quibus arãt in pluribus
partibus mũdi.i.diſſolue ab aratro.dum.i. donec uel dũmo
do.mittas ad nos tubera.i.non petimus frumentũ tuũ dum
Senecæ uita ac mors — modo tubera habeamus . Quia de Seneca dicere pollicitus
ſum:dicam ea quæ Georgi.Valla in cõmentariis ſuis habet,
quæ huiuſmodi ſunt:Annęus Seneca ꝓpter ingentes opes,
animiq; mores excellẽtiſſimos Neronis iuidiã meruit:haud
dubie cito periturus:niſi ſe ptiſicum ſimulaſſet. Et(ut Taci/
tus ſcribit)cũ non potuiſſet impetrare ut Neroni opes,quas
in eius iperii exordio fuerat aſſecutus,cunctas legaret:prio/
ris tum potentiæ inſtituta cõmutauit : prohibuit ut minus
opprimeretur inuidia:ſalutantiũ cœtus uitauit: comitatus
raro per urbem quaſi ualetudine infeſta: aut ſapientiæ ſtu/
diis attineret.Et(ut ſcribũt quidã)pręnimio ſtudio: quaſi
tabe cõfectus erat.hic(ut inquit Probus)ſub Claudio qua

ſi cõſcius adulteriorum Iuliæ Germanici filiæ in Corſicam
relegatus:poſt triennium reuocatus eſt:qui etſi magno deſi/
derio Athenas intenderet ab Agrippina tamẽ erudiẽdo Ne
roni in palatium adductus:ſæuum,imanemq; natum & ſen
ſit cito,& mitigauit.Inter familiares dicere ſolitus.nõ fore
ſæuo illi leoni:quin guſtato ſemel hominis cruore ingenita
redeat ſæuitia. Huic poſtre/
mo quod habitus eſſet inter
cõſcios cõiurationis piſonia
nę:Nero per tribunũ ultimã
neceſſitatẽ denunciauit.Hic
interitus amicorum animos,
quibus iam eius caſus lachry
mas exciuerat:ad firmitudi/
nẽ reuocauit:cogitans vbi ꝓ
cepta ſapientiæ:vbi tot p an
nos meditata ratio aduerſu3
iminentia:cui prętereã igno
ta ſit Neronis ſæuitia.Neq;
aliud ſupereſſe poſt matrem
fratremq; interfectos:q̃ vt
educatoris, præceptoriſque
necem adiiceret. Deinde ſi/
bi venas præſecans, crurum
q; venas abrumpens, & du/
rante tractu,latitudine que
mortis hauſto veneno:& po
ſtrema calidæ aquæ ſtagnũ
introiẽs exanimatus eſt hæc
ille.Epitaphiũ eius huiuſmo
di legitur:Cura, labor,meri
tum,ſumpti pro munere ho
nores Ite:alias poſthac ſolici
tate aias. Me procul a vobis
Deus euocet:ilicet actis Re
bus terrenis : hoſpita terra,
vale.Corpus aura tñ ſolẽni/
bus accipe ſaxis:Namq; aiam
cœlo redimus:oſſa tibi.

IOAN. BRIT.

¶Structorem interea:aliam propon t contumeliã:ut undiq;,inquit,habeas q doleas ſtructorem periciſſimum incidẽ/
dorũ obſoniorum ſpectas,qui mira manuum, reliquiq; cor
poris agilitate miniſtret domino.Sicq; conuiuiorum luxu
riam,lauiciãq; ſui temporis flagellat.Quod facit & Seneca
his uerbis i libro de breuitate uitę:Cõuiuia me Hercule nõ
poſuerim inter uacantia tempora,cum uideam q̃ ſoliciti ar/
gentum ordinet.q̃ diligenter exoletorum ſuorum tunicas
ſuccingant,quã ſuſpenſi ſint,quomodo aper a coquo cæſus
exeat,quanta celeritate ſigno dato gladii ad miniſteria de/
currant,quanta arte ſcindantur aues in fruſta nõ enormia,
q̃ curioſe infelices puerul ebriorum ſputa detergant. Stru/
Structor — ctor autẽ is dicitẽ,q curã habet ſtruendæ menſæ,unde illud
eſt Vig.Cura penũ ſtruere.¶Saltantem : ut optime agilem.
Chironomon — ¶χειρονομοῦντα participium eſt ab χειρονομῶ:quod ſigni
ficat manibus geſticulari . vt ſit ordo & ſenſus : Tu ſpectas
ſtructorẽ ſaltantẽ, & manibus geſticulãtẽ,ac per hoc i oib⁹
agilẽ.¶Donec peragat dictata magiſtri:donec omnia icidẽ/
do exequatur quæ didicerit a magiſtro ita:vt nihil ꝑtermit
tat,quod ad pecoros incidendi geſtus pertineat. Nam in Vr
be erant qui artẽ incidẽdorum rite obſoniorũ docerẽt per
uaria animalia formata ex ligno, vt latius dicemus in Saty
Dictata — ra Vndecima. Et tota ſonat vlmea cœna ſuburra.¶Dictata:
dicunẽ numero pluratiuo q̃cunq; in omni genere ſciẽtię tã li
beralis,q̃ ludicræ traduñẽ diſcẽtibus. Horatius ad Loliũ:Sic
iterat voces & verba cadẽtia tollit,Vt puerũ ſæuo credas di
ctata magiſtro Reddere.Perſius:Ten cirratorũ centũ dicta
ta fuiſſe Pro nihilo pendã. Tranqllus in Cæſare: Tyrones
p ſenatores armorũ peritos erudiebat precibus enitẽs:ut di
ſciplinã ſingulorũ ſuſciperẽt,ipſiq; dictata exercẽtibus darẽt
Deductũ ẽ vocabulũ a dictare:quod eſt aliqd(vt dix)in oi
genere

gentte ſcientiæ diſcendũ tradere. Nec minimo ſane diſcrimine refert: magnã, inquit putant eſſe differentiã, quo geſtu ſingula obſonia incidantur, decoro ne an ruſtico more. Vnde illud eſt Plinii loquentia de gallinis: poſtea culinarũ artes inueneruntque clunes ſpectentur: vt diuidant in targora: vt a pede vno dilatatę repoſitoria occupet. Sic Seneca (vt paulo ãn diximus ad Luciliũ) Alius pretioſas aues ſcindit, & p pectus & clunes certis ductibus circũferens eruditã manum in fruſta excutit. Et alibi Seneca de breuitate vitæ, Cum videam q̃ ſuſpenſi ſint, quo aper a coquo cęſus exat, quanta celeritate ſigno dato gladii ad miniſteria decurrant, quãta arte ſcindantur aues in fruſta non enormia. Duceris planta: alia diſſuaſio fugiẽdas eſſe tales cœnas. nã illud etiã iquit, tibi adeſt periculũ: vt ſi forte velis aliquid intercœnandũ loqui tanq̃ & tu ſis nobilis: illico foras aitrpiaris p pedes.

Cacus

Cacus nota eſt hiſtoria apud Liuiũ, Dionyſium, Eutropiũ. Cacum fuiſſe paſtorem ferocem viribus, qui captus pulchritudine boum, quas Hercules ex Hiſpania Geryone interẽpto Romã abegerat, ſurripuit eaſq; auettere eã prædam vellet: veritus ne veſtigia quærentẽ dominum ad ſpeluncã ducerent, auerſas boues caudis in ſpeluncã traxit. Hercules tali furto eluſus cum inde diſcederet cũ reliquo armẽto, & boues quædam ad deſideriũ (vt fit) rectarum mugiſſent, reddita incluſarum ex ſpelunca boum vox Herculẽ conuertit, Cacũ in ſpelunca latitantẽ magna vi correptũ pedib⁹ extraxit. Virg. Abſtractæq; boues, adiuratæq; rapinę Cęlo oſtendunt, pedibuſq; informe cadauer Protrahitur.

Hiſcere

Hiſcere: loqui, & os aperire ad loquendũ, quod cum ſit ab hio hias debuit facere hiaſco. Tanquã habeas tria nomina: tanquam & tu ſis nobilis. Nã nobiles & ciues Romani oſtendebantur, nomine, pręnomine, & cognomine. vt M. Tulli⁹ Cicero. C. Iulius Cæſar. Idq; multis fuit frequens, vnde Auſonius de ternario numero, Tris equitum turmę: tria noia nobiliorũ. quod alii exponunt tria nomina: ideſt fis fur, non placet. nã non tria ſunt nomina: ſed tres tantũ literæ. unde bene Plautus in Aulu. appellat furẽ hominem trium literarũ. Quæ ite a Politiano ſuper hoc loco narrantur argutius ſunt excogitata, q̃ vt hoc loco cõueniant. De nomie. prænomine, & cognomine ex auctoritate Eutropii apud Perſiũ nõnulla commemorauimus: vbi oſtendimus eo tempore, quo Latius Sabinorũ rex una cũ Romulo regnauit. & unus populus Romani & Sabini facti ſunt. Romanos ad cõfirmãdam cõiunctionẽ nomina. Sabinorũ ſuis præponere cõſueuiſſe nominibus: & inuicẽ Sabinos Romanorũ itaut per tria nomina intelligẽdus omnino ſit nobilis Romanus: qui præter prænomẽ & nomen

Aſciſcebat

aſciſcebat & cognomẽ: aut a maioribus partum: aut ab aliquo accidente acquiſitũ. Vnde & Quintilianus ſic ſcribit lib. vii. propria libera, quæ nemo habet, niſi liber prænomẽ, nomen, cognomẽ. Quando propinat: diues inquit, tam ſuperbus eſt, vt nunq̃ tibi poculũ ſuum porrigat ad bibendum: neq; tuum accipiat ſi porrigas. Nã propinare eſt proprie poculum porrigere, & pręberе ad bibendũ. Martialis: Qui nulli calicem tuum propinas: Humane facis Herme, nõ ſuperbe. Tranquillus in Tiberio ignotiſſimũ quæſturæ candidatũ nobiliſſimis antepoſuit ob epotam in cõuiuio propinãte ſe uini amphorã. hoc eſt porrigẽte & præbẽte. Nec ſolũ propinare ad potionem refert, ſed etiam ad alia vnde Iulius Capitolinus in M. Antonio: Vt parte cultri veneno lita uuluã inciderit venenatam, partẽ fratri edendam propinãs. Plinius lib. xx. capite. xi. Quidam, inquit, ad multæ dolorem radicẽ cũ vino dulci propinãt. Vnde & Terẽtius metaphoricos dixit in Eunucho: Hũc ego vobis comedendum & deridendũ propino: hoc eſt trado & præbeo ſicuti pocula præbẽtur bibẽda: πίνω enim idem eſt quod bibo Ordo autẽ eſt: Virro quando propinat tibi pocula. plurima ſunt ſententia probatiſſima, per quam oſtendit q̃ infelix ſit vbiq; pauper. Homines, inquit, qui regula ſint tributa, & p hoc pauperes, non audent inter diuites loqui. habent enĩ ſatui. Quadringenta: venuſte mores humani generis explanat, apud quod hoies nõ pro meritis uirtutũ ſed p qualitate fortunæ tantũ ſunt fauorabiles. Vt ſit ſenſus: Si tu q nũc ob paupertate diuiti es ludibrio: forte aut Deorũ, aut alicuius hominis beneficio diuitias magnas ſortireris: ſtatim diuiti eſſes acceptiſſimus: te ſtatim ille ſumma beneuolentia complecteret. Quadringenta. ſ. ſeſtertia: quę ſumma erat equeſtris ordinis. Marti. Quadringenta tibi nõ ſunt, Cheręſtrate: Surge Lecti⁹ ecce venit. Aut ſimilis: ordo eſt: Aut homũcio ſimilis Diis: ſcilicet liberalitate.

Homũlus
Homũlulus
Homũcio
Homũculus

Homuncio: ab homine ſunt quattuor diminutiua: homulus: homululus: homuncio & homunculus. Et melior ſatis: qui melior videretur, & tibi magis propitius ſi tibi id diuitiarum largiretur, q̃ ipſa fata: hoc eſt ipſi Dii, q te pauperẽ feciſſent. Da Trebeio: verba ſunt diuitis ad miniſtrũ, quem poeta introducit ita locuturum ſi cliens ſuus ditaretur. Vis frater: attende q̃ beneuola ſit inuitatio.

Ilia

Ilibus: ilia (auctore Celſo) dicuntur pulpamenta, quæ inter coxã & pubẽ immo ventre poſita ſunt. O nũmi: acclamatio poetæ ſubſannãtis prauos ſui tẽporis mores. Blandit inquit nũmis, non homini. Dominus: licet hic, inquit, diues tam ſuperbus ſit in te, facile tamen in omne tibi obſequiũ flecteſ erit: ſq; ei dominus. & rex, nã te vt cliens colet ſi tibi nulli erunt liberi. Paruulus Aeneas. i. paruulus filius. alluſio eſt ad illud Virgilianũ in quarto Aeneidos: Si qs mihi paruulus aula Luderet Aeneas. Filia dulcior illo. ſ. filio. Nam parentibus filiæ ſexus imbecillitate ſunt magis cordi. Vxor ſterilis: vxor, inquit, quæ liberos nullos parit, facit tibi diuitem amicum. Sed tua nunc Mycale: ſed quãuis, inquit, Mycale vxor tua pariat nunc. ſ. cum ſis locupletatus: non te penitus aſpernabitur: ſed tecum una gaudebit tuis liberis, munuſcula iubebit afferri. Nunc dum factus es diues. Nã dum pauper eſt cliens, nullã ſentit diuitis in ſe humanitatẽ, nec in filios. Et pueros tres. i. tergeminos: poteſt enĩ mulier uno partu tres parere. ſupra pdigioſum eſt. Plinius lib. viii. Tergeminos naſci certum eſt Horatiorum, Curatiorũ, q; exemplo. ſupra inter oſtenta adducitur. Loquaci nido: loquacibus puerulis: ut ſunt auiculæ garrulæ in nido: eſt enim ſumptum ab auibus.

Thorax

Thoraca: thorax græca eſt dictio, ſignat q; pectus. Plinius: Thoracem, inquit, purgãt, bilem detrahunt. & plerunq; capit pro veſte, q̃ forte pectus tantũ muniat, ut hoc loco poeta accipit. Suetonius i Auguſto: Thorace laneo & fœminalibus & tibialibus muniebat. Ariſtoteles lib. pri. de natura animaliũ: Thoracem eã partem in corpore hois appellat, quæ a collo ad pudenda uſq; trũca pertendit. Minimaſq; nuces. i. auellanas.

Aſſes

Aſſemq; rogatum: aſſes uariati fuerunt. nam librales antea fuerant: poſtea Hannibale vrgente Qu. Fabio maximo dictatore uncdales facti ſunt. In militari ſtipendio ſemper denarius pro decem aſſibus datus eſt. Plinius

Denarius

Infans paraſitus: ſimilis paraſito qui libenter mẽſas ſectetur. Nam paraſiti hi dicuntur, qui menſas nobilium ſectantur cauſa gulę.

Paraſiti
Fungi

Fungi ancipites: periculoſi. ſunt enim inuenti plerunq; letales: ut docet Plinius. Seneca ad Luciliũ: Quid tu illos boletos voluptarium venenum nihil occulti operis facere iudicas, etiam ſi præſentanei non fuerunt.

ASCẽ.

Structorem &c. Sicut oſtẽſo diuerſo potu adiecit diuerſitatem pincernarum ita nũc oſtẽſis diuerſis cibariis ſuperaddit ſtructorẽ, qui geſtu manuũ nimiũm feſtiuo ſingula obſonia ante dñm mẽbratim concidit. Ordo eſt: Interea dum tubera raduntur dño: ut appetitum prouocent: tu affectus iniuriis & miſere acceptus: ſpectas. i. ſpectare poteſne quia indignatio deſit tibi ſup. q tantas delitias dñi uides: cũ tu uix pane ſatureris. ſtruct. rẽ. i. parãdæ menſæ miniſtrũ & diſpenſatorẽ. ſaltantem. i. quodã tripudio corporis ante dñm ſeruiẽtem. & chironomonta. i. manuũ legem, quo motu moueri debeant, obſeruantẽ. cultello uolanti. i. agiliter in manu uerſanteis donec ipſe peragat. i. perſequat. omnia dictata. i. pcepta magiſtri. i. pceptoris eiuſmodi artis. erãt enim poſtea dicet poeta, qui eã artẽ profitebant, & dabãt in cœna ulmea. i. lignea. Na oẽ genus altiliũ in ligno formatũ habebãt: & docuerũt diſcipulos eiuſmodi altilia ligneo cultro mẽbratim diſſecare: Nec refert, igt, poeta p ironiã. ſane. i. certe. minimo imo maximo diſcrimine. i. maximũ diſcrimen, ſeu differentiã habets

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino, ſed qualem Claudius edit,
Ante illum vxoris, poſt quem nil amplius edit.
Virro ſibi, & reliquis Vironibus illa iubebit
Poma dari, quorum ſolo paſcaris odore,
Qualia perpetuus Phæacum Autumnus habebat,
Credere quæ poſſis ſurrepta ſororibus Afris.
Tu ſcabie fruere mali, quod in aggere rodit,
Qui tegitur parma, & galea, metuenſq; flagelli,
Diſcit ab hirſuta iaculum torquere cappella.
Forſitan impenſæ Vironem parcere credas,
Hoc agit, vt doleas, nam quæ comœdia? mimus
Quis melior plorante gula? ergo omnia fiunt
Si neſcis, ut per lachrimas effundere bilem
Cogaris, preſſoq; diu ſtridere molari.
Tu tibi liber homo, & regis conuiua videris,
Captum te nidore ſuæ putat ille culinæ,
Nec male coniectat. quis enim iam nudus, ut illum
Bis ferat Hetruſcum puero ſi contingit aurum?
Vel nodus tantum, & ſignum de paupere loro?

quo geſtu lepores ſeu ſup. ſecentur. i. diuidantur. & quo ge/
ſtu gallina ſecet. Duceris planta &c. Aliud gen⁹ cõtumeliæ,
quod ne loquēdi quidem libertas ſit clientibus: nec cū do/
mino cõpotandi, aut conuiuandi familiariter. Ordo eſt: Tu
duceris. i. extraheris planta. i. p plantā. velut. i. ſicut Cacus fi
lius Vulcani, qui boues Herculis venientes ex italia abege/
rat: vt dicit Liuius i primo. & Virg. i. viii. velut ergo ca
cus ictus. i. pcuſſus & occiſus ab Hercule: & extractus ex
antro: quomodo i ipſum boues per caudas intraxerat,
ne veſtigia intrantiū, ſed exeuntiū apparerēt. Verba vir
giliana ſunt: Pedibuſq; iforme cadauer protrahitur. &
tu ponere. i. poneris. & dere linqueris foris: ideſt extra
domum. ſunt enim futuri tē poris indicatiui modi. duce/
ris: ideſt poneris: quia medi/am producunt: dico autem
poneris: ideſt deponeris &c. quia ſi intelligas exponeris:
iam diceret foras. pone ergo foris: tanquā habeas tria no/
mina: ideſt ac ſi eſſes libertus eius, & ſumpſeris duo nomi
na eius ad tuū: & ita habueris tria nomina. ſi tentaue/
ris. i. conatus fueris vnquam
hiſcere: ideſt mutire ideſt etiā ſummiſſe dicere. quid: ideſt ali
quid. Audiuiſtis explanationem Mancinelli, eandem quam
Calderinus habet. Sed Angelus Policianus vir diuino inge
nio, & incredibili ſtudio præditas cēturiæ ſuæ capite. xxxi.
tam, quā nos poſuimus inuit: probāa irrefragabilibus aucto
ribus libertos patronorū nomina habere. quomodo dictum
autumat a Perſio: Exit Marcus Dama. i. qui Dama fuerat ſo
lummodo appellatus. incipit iam manumiſſus Marcus ap/
pellari nomine patroni ſui. Oſtendit præterea teſtamentari
os ſiuē hæredes teſtamēto inſtitutos: teſtatorum nomina ha
bere: & non omnes nobiles: nec ſolos tria nomina habere. Si
quis dicat hæc quidem vera eſſe: ſed non continuo Iuuena/
lem ſic intellexiſſe: conuincetur ſi contextum animaduertit.
Nam ad id quod dicit: Duceris planta: dat exemplum Caci
dicens: Sicut ictu a ab Hercule Cacus ſup. protractus vel
ductus eſt. & ad id quod ſequitur: Et ponere foris ſubdit
exemplum dicens: Tanquam habeas tria nomina ideſt tan/
quam exiſtens libertus eius habeas tria nomina. & ita fueris
illi iure patronatus obnoxius: nec audeas quicquam prolo/
qui: cum tamen ſis ingenuus ex ingenuis natus. non ergo or/
do eſt: Si quid tentaueris vnquam hiſceres tanquam habeas
tria nomina: ſed ponere foris tanquam habeas tria nomina.
Vnde niſi hæc ſententia optima & clariſſima eſſet potius ſe
querer primam expoſitionem Tallæ dicentis: Ponere foris
tanquam habeas tria nomina. i. vocēt te græci tribus nomi
nibus in ĩcipiētibus a K. apud nos a C: ideſt Cretenſem: Cili
ca: Cappadoca. Nā peſſimi ſeroi Cretenſes: Cilices: & Cap/
padoces produnt: ſed nō procedit: & comicis potius q̃ ſaty/
ricis: Plauto quam iuuenali tale cõmentum quadret. Quin a/
deo ſniā veluti ex vno poætæ ſtomacho orta idicat qd poe/
ta intellexit clientem a diuite illo tractari ac ſi eſſet libertus
eius. ſubdit enim: Quando propinat Virro tibi tanq̃ amicos
& quādo ſumit pocula cõtacta tuis labellis: quaſi dicat nun
quam, cum non amicorum aut familiarium ſuorū, ſed liber
torum loco te habeat. Quis veſtrum: ideſt ex vobis eſt ſup/
ple vſq; adeo: ideſt intantum temerarius: quod vulgo dici/
tur præſumptuoſus: quis vſq; adeo, perditus: ideſt nullius
penſi aut diſcretionis: vt dicat regi bibe. quaſi dicat nemo.
Plurima ſunt quæ homines lacna ideſt chlamyde, vel (vt uul

go dicitur) mantello. pertuſa. i. detrita: ideſt qui vilibus &
detritis induuntur: non audent dicere: hoc eſt ideo non ha
bes auctoritatē loquendi: quia pauper & pannoſus es. Sed
ſi quis Deus, vt Hercules, aut Mercurius, aut ſimilis Diis. i.
homo beneficus & liberalis Deo beneficentiſſimo in hoc vt
cunq; comparādus: quo verbo poeta, ſi animaduerterimus
egregiē liberalitatē laudat.
videtur enī qui diuitias ſuas
dat. eas contēnere præ amici
tia aut humanitate: & ita fa
cere qd Euander ad Aeneā
viii. Aeneid. dicit: Aude ho/
ſpes contemnere opes. & te
quoq; dignum Finge Deo.
Mancinellus intelligit ſimilē
Deo eſſe heroas. Et de homi
ne dici quod ſequitur. & ſi
homũcio: ideſt minimus ho/
minū. melior: ideſt benignior
in te. fatis: ideſt q̃ fata: quę te
pauperē dereliquerūt. Ego
ſic conſtruo: Si quis Deus
aut ſimilis Diis & melior fa/
tis donaret tibi quadringen
ta ſupple ſeſtertia. i. cenſum
equeſtrem. quantus. i. q̃ ma/
gnus tu homuncio: ideſt q
nūc reputaris homuncio, fie
rēs: quaſi dicat maximus. &
quātus amicus Virronis fie/
res ex nihilo: ideſt qui nullo
gradu amicitiæ ei modo coniunctus es. diceret enim tunc
Virro: da Trebio: pone ad Trebium. o frater Trebi uis ab
ipſis ilibus: ideſt inteſtinis pinguibus piſcium. Ad quod poe
ta: O nummi. ipſe Virro præſta vobis hunc honorem. vos
eſtis fratres eius. tamen ſi tu uis fieri dominus ideſt obtinere
multa obſonia a captatoribus vnde facias cõuiuia: & rex do
mini: ideſt illius qui te accipiet: ita quod maior ſis in domo
eius quam ipſemet. Nullus Aeneas paruus ideſt nullus filius
qualem Dido ex Aenea ante obitum eius deſiderat. iiii. Aene
id. luſerit tibi in aula: ideſt in atrio tuo exiſtens dulcior illo:
videlicet Virrone captatore. nec filia dulcior illo eodem lu/
ſerit tibi. ſic melius intelligitur quam vt filiam dicas dulcio/
rem filio. vxor ſterilis. i. infœcunda facit amicum iucundum
& carum ſupple captatoribus. Sed licet Mycale tua ſcilicet
vxor pariat. & fundat tres pueros in gremium patris: ideſt
in gremium tuum. ſimul: ideſt ſtatim. poſtquam ipſe domi/
n⁹ diues: qui ſe ſimulat amicum tuum. gaudebit nido loqua
ci: ideſt garrulitate tergeminorū filiorum. ipſe iubebit af/
ferri thoraca: ideſt veſtimentum pectoris. viridem: ideſt viri/
dis coloris: quo puer oblectet. & minimas nuces: ideſt auel/
lanas fructum coryli. & eſſem rogatum a puero. quoties in/
fans. ideſt filius tuus adhuc infans. paraſitus. ideſt incipiens
amare menſas alienas more paraſitorum. venerit ad menſam
eius: hoc eſt q tibi orbo maxima quęq; numera mitteret non
dabit trium liberorum parenti quicquam: nec liberis tuis eti
am iucundis & delectabilibus niſi viliſſima quæq;.

¶ Vilibus amicis: ideſt infimis & pauperibus. ¶ Boletus: ex IOAN.
genere fungorum eſt: olim Romano palato gratiſſimus: eo BRIT.
cum Claudius maxime delectaretur ab Agrippina eius uxo
re per hanc occaſionem dato veneno necatus eſt. Vnde ſe/
quitur. ¶ Sed qualem Claudius edit: de hoc multa Tacitus,
& Suetonius. ¶ Claudius: quintus fuit Romanorum impe/ Clau/
rator pater Britānici. ¶ Vxoris Agrippinæ Agrippinas du/ dius
as extitiſſe perſpicuum eſt. Ex quarum altera C. Caligula: Agrippi
ex altera Nero princeps, nati ſunt. vterque humano generi næ duæ
pernicioſiſſimus. Germanicus ex Agrippina filia Agrippæ ſu
ſcepit filiā Agrippinam: ex qua & Domitio Nerone, natus
eſt Nero princeps: quem Claudius ducta in matrimonium
Agrippina ſibi filium adoptauit, qui mox ſublato opera ma
tris Claudio

tris Claudio boleto medicato imperiū occupauit: veritusq; Britānnicum ne quādoq; apud hoīum gratiam paterna memoria præualeret veneno ſuſtulit. ¶ Qualia perpetuus: nam antiqtas (auctore Plinio lib. xix. cap. iiii.) nihil prius mirata eſt, q̄ & Heſperidum hortos, ac regum Adonis & Alcinoi. Alcinous enim rex fuit Phæacum, qui hortos habuit perpetuis fructibus virētes. auctor eſt Homerus in ſeptimo Odyſſeæ. Nam (vt ille ſcribit) pyrum pyro ſuccedebat, & malum malo, vua vuæ, & ficus fico. Vnde eſt illud Papinii: Vos quoq; qui nunquam vacui prodiſtis ad æthera rami. ¶ Autūnus perpetuus: perpetuum dicit autumnum, quia perpetui (vt diximus) fructus virerent, ſicuti cæteræ arbores autumno poma ſua ferunt. ¶ Phæacum: Corcyrenſium. Nam antea inſula appellata eſt Corcyra a virgine Cyrcyra rapta a Neptuno. Ex his natus eſt Phæacus, a quo Phæaces ſunt denominati ex Phæaco Alcinous: qui Vlyſſem in Ithacam dedixit. ¶ Sororibus Afris: in inſula Mauritaniæ finxerunt poetæ hortos eſſe Heſperidum mala Aurea ferentes, quos cuſtodirent Aegle, Heretuſa, Heſperetuſa, & Draco peruigil. Heſperi autem illæ dicuntur filiæ fuiſſe, qui Atlantis frater fuit & Iapeti filius. Ea poma Hercules fertur occiſo Dracone abſtuliſſe. Fabuloſum id totum oſtendit Plinius libro quinto, cap. primo his verbis: Nec præter oleaſtros aliud extat ex narrato illo nemore: minus profecto mirentur portentoſa Græciæ mendacia de iis prodita &c. ¶ Tu ſcabie frueris mali: pomum, inquit, tibi datur ſcabioſum, quale comedit miles in aggere. videtur autem poeta pomum illud intelligere, quod milites in aggere caſtrorum ſerebant. De quo ita Plinius libro decimoquinto capite decimoquarto: Peregrinæ ſunt Zinziphia & Tuberes: quæ & ipſa non pridem venere in Italiam: hæc ex Africa: illa ex Syria. Sextus Papinius quem conſulem vidimus primus, vtraq; attulit. Diui Auguſti nouiſſimis temporibus in caſtrorum aggeribus ſata: baccis ſimiliora, q̄ malis ſed aggeribus præcipue decora: quoniam & in tecta iam ſiluæ ſcandunt. De tuberibus ſatis in Italia. ſic Martialis: Non tibi de libycis tuberes, & apyrina ramis: De nomentanis ſed damus arboribus. Aut reuera omne aliud pomum modici ſaporis intelligit: quod milites plerunq; deficiente copia commeatus coguntur comedere. Vnde & Cælius libro octauo ad Ciceronem: quid nunc tibi noſtri milites, qui duriſſimis & frigidiſſimis, deterrima hyeme bellum ambulando conſecerunt, malis orbiculatis eſſe paſti videntur. Ait enim ipſum militem rodere pomum in aggere: non autem pomum illic natum. ¶ Qui tegitur parma: periphraſis eſt peditis: cuius arma ſunt parma & galea. ¶ Ab hirſuta capella: hunc locū variis exponi modis a commentatoribus non ignoro: vt alii dicāt ab hirſuta capella: idest ab amento caprino, quod haſtæ vibrandæ alligatur. Alii a ſago cilicio, quod ex pilis hircinis texebatur: cuius vſus eſſet & in nauibus & in caſtris. Alii a pharetra, quæ pelle caprina ſolet integi, ex qua iacula promūtur. Alii a capella hirſuta: idest poſt tentorium ex caprarum pellibus confectum: quod non placet: quaſi tētoria non aliis pellibus q̄ caprinis: & non bubulis potius integerentur. Ego vero expono ab hirſuta capella: idest ab hirſuto Centurione: quem ideo capellam appellat, q; Cēturiones vt homines robuſti toto fere corpore hirſuti ſint. fruticantibusq; pilis ſub alis odorem hircinum oleāt: quod ex ſudore, nimiiſq; laboribus prouenire ſolet. tales autem ad militiam idonei putabantur. Vnde & Perſius: Hic aliquis de gente hircoſa Centurionum. Iuuena. Sed caput intactum buxo, nareſq; piloſas Adnotet, & grandes miretur Lælius alas. Hocque maxime placet: vt referas illud Diſcit ad magiſtrum ipſum. Nam Centuriones nouos milites erudiebant. neq; enim conuenit militem diſcere ab amento quaſi amentum dictata tradat: vt duplici ratione capellam appellet Centurionem: & q; odorem hircinum oleat: & hirſutus ſit vt capella. Nec mirum capellam hirſutam capi pro Centurione: cum alibi in vltima Satyra, Bardiacum cucullum calceum militarē & ſuras grādes ponat pro milite & centurione: cum ait: Bardiacus iudex datur hæc punire volenti Calceus: & grandes magna

Alcinous

Corcyra

Phæacus

Phæaces

Horti Heſperidum

Zinziphia

Tuberes

ad ſubſellia ſuræ. Ita vt verus ſit ſenſus, per capellam hirſutam deſignari (vt diximus) Cēturionem. ¶ Iaculum torquere: nam tyrones in caſtris variis exercebantur modis. Cicero in ſecundo Officio. loquens de filio ſic ait: Magnam laudem ab exercitu conſequebare: equitando: iaculando: omnia militari labore tolerando. ¶ Forſitan impenſæ: Virro, inquit, tā contumelioſe te non tractat, q; ipenſę parcat: ſed vt te vrat. nam maximam capit voluptatem ex dolore tuo. ¶ Nam quæ comœdia: Comœdiæ enim & mimi iocis ſuis plurimum delectant: ſed ex iis, inquit, tantam non capit voluptatem, quātam capit ex mœrore tuo, quo ex gula afficeris. ¶ Mimus: genus eſt fabulæ parum a comœdia diſtans. Vnde mimographi appellantur mimorum ſcriptores. Eorum argumenta maiore ex parte ſtuprorum continent actus. Laberius eques Romanus mimos ſcripſit donatus a Cæſare quingentis ſeſtertiis & annulo aureo, ſeſſu in quatuordecim. ¶ Preſſo molari: nam ex nimia indignatione dentibus frendimus. molares autem vltimi ſunt dentium, qui contruncatos prioribus cibos atq; confractos ſubigunt & molunt. Vnde & molares uocati ſunt: iidem & maxillares. Molares etiam appellamus lapides, quibus frumenta moluntur in piſtrinis. ¶ Bilem: coleram cuius motu oſtenditur animi indignatio. ¶ Tu tibi liber homo per ſententiam alienam vir bene oſtēdit hominem aliquo vitio laborantem ex dogmate Stoico ſeruum eſſe: cum in poteſtate ſit ſui & non ſua. Tu, inquit, per modicam prudentiam putas te liberum eſſe & conuiuam regis: ſed ille te ſeruum gulæ agnoſcit. ¶ Nidore: odore. Nam nidor idem eſt qđ odor ex quacunq; re proueniens, ſed maxime & combuſtis. Virgilius: Galbaneoq; agitare graues nidore chelidros. Idē: Illi ingens barba reluxit. Nidoremq; ambuſta dedit. Cicero in Piſonem: Paulisper ſtetimus in illo ganearum tuarum nidore atque fumo. ¶ Culinæ: coquinæ. Nam culina dicta eſt a colendo, quaſi colina; q; ibi veteres colerent ignem locupletiorem domus. auctor eſt Nonius. ¶ Quis enim tam nudus: ſenſus eſt: Quis, inquit, eſt aut natus liber, aut libertinæ conditionis tam pauper, qui poſſit ferre tantam huius menſæ ſuperbiam & contumeliam: quaſi dicat nemo ferat niſi idē ſeruus ſit. ¶ Ferat bis illum: vt cum ſemel expertus ſit: iterū velit experiri. ¶ Si contingit aurum Hetruſcum: idest ſi natus ſit liber & ingenuus. Nam bulla aurea, quod inſigne erat in ſpeciem cordis dependens a collo geſtabatur a pueris vſque ad quartumdecimum ætatis annum. Hetruſcum autem appellat quod Tullius Hoſtilius tertius Rex Romanorum debellatis Hetruſcis ſellam curulem, lictoreſq;, & togam pictam, atq; prætextam, quæ inſignia magiſtratuum Hetruſcorum erant, primus vt Romæ haberentur, inſtituit. Sed prætextam illo ſæculo puerilis non vſurpabat ætas, erant enim, vt cætera quæ enumeraui, honoris habitus. Sed poſtea Tarquinus Priſcus de Sabinis triumphum egit: quo bello filium ſuum annos quatuordecim natum q; hoſtem manu percuſſerat: & pro concione laudauit: & bulla aurea, prætextaq; donauit: inſigniens puerum vltra annos fortem præmii virilitatis & honoris. Nam ſicut prætexta erat magiſtratuum: ita bulla erat geſtamen triumphantium: quam in triumpho præ ſe gerebant: incluſis intra eam remediis: quæ crederent aduerſus inuidiam valentiſſima. Hic deductus mos, vt prætexta & bulla in vſum puerorum nobilium vſurparentur ad omen, & vota conciliandæ virtutis: ei ſimilis cui primis in annis munera iſta ceſſerunt: Sed bulla aurea cum prætexta ingenuis tantum conceſſa eſt pueris: libertinorum vero filiis lorum tantum: & prætexta, quæ duo hoc loco poeta tetigit. de bulla & prætexta legito Macrobium in primo Saturnalium, & Aſconium Pædianum.

¶ Vilibus ancipites &c. Hactenus oſtenſum eſt quō prior menſa diuerſa ſit dn̄o & clientibus, cæteriſq; ad cœnā vocatis tā in vino, & pane, q̄ in obſoniis, & miniſtris: nunc oſtēdet differentiam ſecundæ menſæ: quā pomoꝶ Ser. eſſe docet. & dicit q; vilibus amicis anteponitur fungus cū periculo eoꝶ vitæ: & dn̄o boletus. dn̄o item poma præſtātiſſima: amicis viliſſima, neq; id tam ex auaritia dn̄orū, q̄ ex malignitate. corū

Mimus

Mimographi

Molares

Maxillares

Nidor

Culina

Bulla

ASCē.

Spes bene cœnandi vos decipit. ecce dabit iam
Semeſum leporem, atq; aliquid de clunibus apri.
Ad nos iam ueniet minor altilis, inde parato,
Intactoq; omnes, & ſtricto pane tacetis.
Ille ſapit, qui te ſic vtitur, omnia fere
Si potes, & debes, pulſandum vertice raſo
Prębebis quandoq; caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

ſit. gaudēt. n. miſeros clientes irridere & ſe eorũ dñ̄os oſtēta
re. Ordo eſt: Fungi. ſ. ſuilli. ancipites. i. dubitādi: q̄a cũ pericu
lo vitæ ſumũtur. interemerunt. n. aliq̄ñ totas familias. vnde
(vt viteñ a pueris) ruſtici nonnulli panē Diaboli vocāt, na
ſcunt in pratis & locis pinguib⁹ perięuloſi. hñt caput maius
reliquo corpore. Vñ Plau. trinũmo Sicophanta latiſſimo
galero tectũ: de fungino gene
re eſſe dicit: & materia eorũ
eſt lanugo, ſeu mucor terræ.
ſũgi igit ancipites potiſſimũ
ſuilli: q pars rubent: ponētur
amicis vilibus: boletus, q ēt
de genere fungoꝝ eſt: ſed de
licatiſſimus, ponet ſup. domi/
no. ſic & Marti. Sunt tibi bo
leti: fungos ego ſumo ſuillos
ſed ſup. talis boletus pone/
tur domino, quales Claudius imperator edit: ideſt comedit
ante illum: ſcilicet boletum vxoris. i. quem vxor eius Agrip/
pina ei anteponi curauit: poſt quē nil amplius edit, q̄a eo in
toxicatus eſt: hoc eſt boletus non venenoſus nec venenatus.
Itē Virro. i. dñ̄s conuiuii. diues. ſ. iubebit illa poma dari. i. vt
illa poma dent & reliq̄s Virronibus. i. Virroni indiuitiis: &
lauticiis ſimilibus. quoꝝ. ſ. pomoꝝ. tu paſcaris. ſ. vel oblecte/
ris. ſicut pri. Aenei. Atq; animũ pictura paſcit inani. vel reue
ra paſcaris. i. reficiaris ſolo odore. Nã odore vehemēti obſo
nioꝝ, qui ea cõcoquunt, ſic paſcũtur: vt minus comedant. fa/
melicus ēt ſuauiſſimo odore ad tēpus reficit: licet nõ p̄ſtet ſo
lidũ nutrimētũ. Nec itelligo (vt Valla) poeta hoc dicere vel
le: quia tu q cõuiua es de illis pomis: non niſi odorē habeas:
ſed q̄ ſi ea odorare dent tãtæ fragrãtiæ ſint vt vel ſolo odo
re paſcaris. Qualia ſup. poma. autũnus perpetuus. i. maturi/
tas p̄petua pomorũ, ac ſi ſemp eſſet autumnus: quo tpe hic
poma matureſcunt. Phæacũ. i. illoꝝ populoꝝ: quorũ rex Al/
cinous erat. Scribit enim Homerus. viii. Odiſſeę: q̄ Alcino⁹
Phæacũ rex hortos habuit p̄petuis fructibus virentes: in qui
bus pyrũ pyro ſuccedebat &c. Phæaces aũt a Phæace Nep/
tuni & Cyrcyrę filio dicti ſũt. vt ſcribit Dio. ſup. ea iubebit
dari poma quæ poſſis credere eſſe ſubrepta. i. clam ablata ſo
roribus Afris. i. Heſperidibus: quæ poma aurea p̄pter ferti/
litatē terræ habuiſſe a græcis fingũtur: vel q̄a oues optimã
lanã ferētes habuerunt. eodē enim vocabulo q̄dam græcoꝝ
& poma & oues vocãt videlicet mela. Tu q̄dem de paupe/
ribus amicis frueris. i. cũ delectatiõe præ inedia veſceris. ſca
bie mali. i. pomi: hoc eſt pomo ſcabioſo & fere ſilueſtri. q̄ is
ſup. q regitur parma. i. breui ſcuto & galea. q metuēs flagel
li. i. formidãs percuti vite: ex ea enim erat flagellũ quo milites
cędebãtur. dicit torquere. i. vibrare: aut ipellere iaculum. i.
haſtam. amētatã. i. amento: hoc eſt chorda inuolutã. a capel/
la hirſuta. i. a loro caprino, vel e pharetra caprina: hoc eſt co
rio caprina facta depromptũ telũ. vel ipſe veſtitus veſte ex
piſo: aut lanicio caprino cõfecta: qua nautę & milites cõtra
ſæuitiã cæli vtunt. nõ enim a pluuia penetratur, vel a belli/
cis tormētis, vel aliis q̄buſuis modis itelligas. dũmodo peri
phraſticos. i. deſcriptiue. tyronē. i. nouitiũ militē intelligas:
q ideo metuens flagelli, dicit: q̄a ſine cõmeatu a militia diſce
dere non audebat. & p̄pterea dicit poeta: Tu frueris ſcabie
mali quod is q &c. i. tyro vel nouus miles a caſtris diſcede/
re non auſus. rodit adhuc immaturũ in aggere ſup. caſtrorũ
vbi quædã poma ſeri Mancinellus ſatis recitat. Forſitan im
pēſę cãm tam vilis cœnæ dicit eſſe nõ auaritiã dñ̄orum, ſed
petulantē malignitatē, q ſuos irridere gaudēt. Ordo eſt: Tu
forſitan, credas Virronē parcere impenſę. i. cauere ne multũ
impēdat: ſed erras ſup. q̄a ipſe agit. i. p̄tendit hoc. vt. ſ. doleas
& fleas. & ita ſibi ſpectacula in mēſa p̄beas. nam q̄ comœdia
ſubeſt melior. i. delectabilior gula plorãte. i. quãtum homo
guloſus plorat in ipſa cœna ex indignatione. & q̄s mimus. i.
ſermo ad imitationē: & ad veꝝ factus & habēdus: atq; agen
dus cũ geſtu corporis eſt ſup. melior gula plorãte. q. d. nulla
& nullus. Quia non põt q̄cq̃ eſſe veriſimilius, q̄ ipſum veꝝ.

dum aũt plorat talis cõuiua: nõ iam vt minus agit & rep̄ſen
tat plorantē. ſed eſt ipſemet plorans. Ergo ſi neſciſ oia fiunt
a dño ea intētione ſup. vt p bilem. i. amaram iram: quã p̄uo
cat bilis: cogaris effundere lachrymas. i. vt te faciant plorare.
vel melius vt nõ ſit trãſpoſitio itextu. vt cogaris effundere
. i. extinguere bilem. i. iracũdiã tuã p lachrymas. q̄a mulieres
& molli aïo bili p lachrymas
iracundiã & dolorē mitigãt
vnde Ouid. Expletur lachry
mis: egeritur q; dolor. & vt
cogaris diu ſtridere molari
ſup. dēte: quo cibus molitur
preſſo. i. cõſtricto in ſignũ oc
cultæ iracundiæ. Tu videris
tibi homo liber: & cõuiua re
gis. i. diuitis viri: & multũ er
ras: quia ipſe putãt te eſſe ca
ptum: & ita mancipium ac ſeruum ſuum nidore. i. exhalatio
ne & odore ciborum ſuæ culinæ. nec cõiectat male: quia re
uera animũ ſeruilem geris. enim p quia. quis ſup. eſt tam nu/
dus. i. pauper & inops. vt ferat. i. toleret: patiat bis illũ. i. talē.
dominũ irriſorē. q. d. nullus. ſiq̄dem aurũ Hetruſcum. i. bulla
aurea, quã ex Hetruria primũ Romã Tullus Hoſtilius trã/
ſtulit. & quæ ingenuis tñ̄ pueris cõceſſa eſt. ſi ergo aurũ He
truſcum cõtigit. i. datũ fuit ipſi puero. i. cũ eſſet puer. i. ſi ſit
ingenuus. vel ſi tñ̄ nodus. i. bulla non aurea: ſed coria ex lo
ro facta cordis figurã hñs. vñ dicit: Et ſignũ de paupere lo/
ro cõtigit ſup. ipſi puero. i. ſi fuerit libertinæ cõditionis.
¶ Altilis: gallina ſaginata. vt dictũ eſt ſupra. ſ Minor: immi IOAN.
nuta a Virrone, qui partem eius comedit. ſ Inde: ob eã rem: Brit.
q̄ ſperetis aliquid ex iis habituros. ſ Ille ſapit: reuera, inq̄t,
Virro ſapiens eſt: nec poſſum nõ laudare, qui te ita tractat.
ſi potes. ſ. quãdo potes ferre tot contumelias. & debes. ſ. fer
re. dictumq; eſt non ſine ſtomacho & indignatione a poeta.
ſ Pulſandũ vertice raſo: eo, inq̄t, p̄pter gulam paulatim p/
ueniens: vt paſſurus ſis etiam more paraſitoꝝ verbera. Nã pa/
raſiti dũ mēſas nobiliũ ſectabãtur: multis verberibus aliiſq;
cõtumeliis afficiebãtur. Vnde paraſitus ille apud Teren. in
Eunucho: At ego infelix neq; ridi vlus eſſe: neq; plagas pati
poſſum. Sic & paraſitus Plautinus in captiuis ait: Et hic qui
dem Hercle, niſi q colaphos p̄peti poteſt paraſitus, frangiq;
aulas in caput. ſ Vertice raſo: quē tibi in ludibrium abraſe/
rint. ſ Flagra: plagas illatas tibi p flagrũ. idē enim eſt flagrũ, Flagrũ
quod flagellũ: ſed hoc per diminutionē: illud vero p̄ricipale Flagel/
Tranquil. in Othone: A prima adoleſcētia p̄digus, ac p̄cax lum
adeo: vt ſæpe flagris obiurgaret a p̄re. Illud ſciēdũ flagrũ &
flagellũ vſurpari ab auctoribus nõ ſolũ p plagis. & verberi
bus ſed ēt p ipſis inſtris q̄bus verberamus. ſ Dignus: totũ
cũ idignatione p̄nũciandũ. dignus q̄dem es talibus cõtume
liis, & tali amico a quo ita tracteris, q̄ñ aïo ſis tã ſeruili.
¶ Spes bene &c. Pergit. Nã ordo eſt, Spes bene cœnãdi de/ ASCE.
cipit vos. dicitis enim in animo veſtro ſup. diues dabit cras.
leporē ſemeſum. i. ſemicomeſtũ: aut aliq̄d de clunibus apri.
Altilis minor. i. gallina nondũ p̄fecta vel imminuta veniet. i.
dono feretur cras ad nos. Inde. i. ex ea re, q̄a leporē, & aprũ
aut altilem expectatis, oēs tacetis pane exiſtente parato ad
hoc. vt comedatur. q̄ pro &. intacto. i. adhuc integro, & ſtri
cto. i. iminuto. ablato cortice. i. omnino adaptato vt come/
datis. vel ſtricto. i. ſtrictim ablato e mēſa a vobis intacto. Ali
ter ſic, Inde poſtquã ſic ſperatis exiſtētes domi veſtræ: q̄a di
ctum eſt Cras dabit &c. vos oēs tacetis. i. cõtenti eſtis. pane
parato. i. parabili cito & vulgari, intacto quem dominus,
q cum miſit nõ eſt dignatus cõtingere. & ſtricto. i. modico,
tñ̄ & iminuto. o Trebi ille ſapit. i. ſapiēs ē. q vtit te ſic. i. hoc
mõ. ſi tu potes & debes ferre oïa ſup. dura & itolerabilia: ſi
cut ſerui. tu p̄bebis q̄ñq; caput tuũ pulſandũ ab ipſo diuite:
capite tuo raſo more libertoꝝ eius. nã q manu mittebant ra
ſo capite accipiebãt pileũ. nec timebis iã aſſuefactus pati du
ra flagra. i. flagella. nã diminutiuũ a flagro eſt flagellũ. exiſtēs
dignus his. i. hmõi epulis tã vilibus: & tali amico tã iniquo.

IOAN. Brit.

ℭ Satyra Sexta. Credo pudicitiam.

Credo pudicitiam. Diſſuaſurus hac Satyra poeta amico ſuo Vrſidio ne ducat vxorem: ingenti vtitur arte. omnia enim vitia, quibus genus fœmineum laborat, cõmemorat, nihil omittens, qđ ad partes diſſuaſionis pertineat. Deniq; mouet cũ oẽm vitæ potius ſortẽ, q̃ cõnubiũ apprehendẽdã. Talẽ igit̃ nactus occaſionẽ adulteria ſui tpis acerbitate ſatyrica inſectat̃: irridẽſq; legẽ Domitiani: qua adulteria ꝓhibuerat: tantã mulierũ eſſe impudicitiã dicit, vt oſtẽdat reuoluta ſæculoꝶ origie ab ętate vſq; argentea mortales adulteriis flagraſſe. Illud autẽ vnũ monẽdũ putauit: vt interpretaturus hãc Saty. ſumma vtat̃ reuerẽtia: ne adoleſcẽtuli, quorum mentes facile ad vitia inclinant̃, turpia audiendo aliquo ſe flagitio cõtaminent. ꝩ Pudicitiã moratã i terris. i. mortales diu inter ſe bñ, pudiceq; vixiſſe. ꝩ Saturno rege. i. ſęculo aureo. quo tpe Saturnus regno ab Ioue filio pulſus Latio cũ Iano imperauit: tunc. n. ætas aurea fuiſſe dicit̃: cũ hoies poſt diluuium cacumina montiũ tenerẽt: in ſpeluncíſq; victitarẽt pomis, cæteriſq; fructib' agreſtibus cõtenti. Vnde eſt illud Lucretii: Sed nemora, atq; cauos mõtes, ſiluaſq; colebãt: Et fruтices inter cõdebãt ſquallida mẽbra. ꝩ Larẽq;: vnuſquiſq; Deũ domi ſuę colebat: quem Larẽ familiarem appellabãt: eũq; ꝑſidẽ vocabãt: cui canis aſſiſti, & ipſe Deus pellibus caninis veſtit̃: cuius rei rõnẽ reddit Plutar. in ꝓblematis, & Apuleius in lib. de Dęmonio Socratis pleraq; dicit, & nos apud Perſiũ illic: Bullaq; ſuccinctis Laribus donata perpẽdit. vt aũt Lares domi colerentur inde ortũ docet Seruius: qa apud antiquos mortui in domibus ſuis ſepeliebant̃: quos, vt Deos domeſticos colere cœperunt & venerari, Lareſq; appellarunt. ꝩ Culmo: culmus ꝓprie appellat̃ ipſa palea: vñ culmina domuũ ſunt appellata: q, prius culmis hoc eſt paleis, integerent̃. ꝩ Pellibus vicinaꝶ ferarum: nã rudes illi antiquiſſimi ex feraꝶ pellibus nõ mõ lectos ſternebãt, ſed & veſtes ſibi cõficiebãt. Vnde Lucretius: Pellib' & ſpoliis corpus veſtire ferarũ. Propertius: Atq; hinuli pellis totos operibat amãtes: Altaq; natiuo creuerat herba toro. ꝩ Non ſimilis tibi: non ea mollicie nec iis delitiis. nam & luxu veſtiũ & margaritaꝶ oblectabat̃: vt ſæpe conqueritur Propertius: Quid iuuat ornato ꝓcedere vitta capillo. Et alibi: Matrona incedit cenſus induta neptum: ſicq; poeta veteres laudãdo vituperat mores ſui temporis. ꝩ Cynthia: Propertii fuit amica: Vnde illud cecinit: Cynthia prima ſuis miſerũ me cœpit ocellis. Alibi: Cynthia prima fuit, Cynthia finis erit. ea hoſtia dicebatur: ſed Propertius mutato nomine Cynthiam vocauit: vt auctor Apuleius in prima Apologia. ꝩ Nec tibi. ſ. o Leſbia amica Catulli, quæ paſſerculum (quẽ in delitiis habebãt) cũ amiſiſſet multũ fleuit, adeo mollis & delicata erat. Vnde Catullus: Paſſer mortuus eſt meæ puellæ: Quæ plus illa oculis ſuis amabat. Et infra: Tua nunc opera meæ puellæ Flendo turgiduli rubent ocelli. Ea ꝓprie dicebatur Clodia. vt auctor eſt idem Apuleius in eadẽ Apologia. ꝩ Sed ferens: ſed quæ ferret. ꝩ Horridior: incultior, minuſque mollis marito ſuo. ꝩ Ructãte glãdem: qui glãde paſcebat̃. Nã (vt diximus) rudi illa ætate mortales ante vſum tritici agreſtib' pomis veſcebant̃. ꝩ Orbe nouo: ætate illa aurea: cum hoies eſſent noui & recens nati. ꝩ Rupto robore: ſecum prima illa ætate hoies ante factas domos in ſpelũcis, ſiluiſq; more ferarũ habitarẽt: cũq; ex arboribus vetuſtate cauatis tanq̃ ex domicilio exirent, putabant̃ ex arboribus eẽ nati. Qđ Virg. ſic ꝓſequit: Hæc nemora indigenæ Fauni, nymphęq; tenebant: Genſq; uiꝶ truncis, & duro robore nata. Quis neq; mos, neq; cultus erat, nec iungere tauros, Aut componere opes norãt, aut parcere parto. ꝩ Robore: robur arbor eſt glandifera. verũ a poetis ſæpe capit̃ ꝓ omni ligno; vt eſt illud: Cape robora paſtor. Robur item ponit̃ pro fortitudine. Vnde robuſtum appellamus corpus. i. forte & validum. ꝩ Cõpoſitiq; luto: alluſio eſt ad id, quod ex luto Prometheus hominem finxerit. q. d. Ex quo hoies cœperunt non ex arboribus naſci, neq; ex luto formari, ſed ex parentibus procreari, & connubia ſunt inſtituta, adulteria cœperunt committi.

Aetas aurea

Lar

Culmus

Culmina

Cynthia

Robur

Iunii Iuuenalis Aquinatis. Satyra Sexta.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, viſamq; diũ, cum frigida paruas
Præberet ſpelunca domos, ignemq;, laremq;,
Et pecus, & dominos cõmuni clauderet vmbra.
Silueſtrem montana torum cum ſterneret vxor
Frondibus, & culmo, vicinarumq; ferarum
Pellibus, haud ſimilis tibi Cynthia, nec tibi cuius
Turbauit nitidos extinctos paſſer ocellos,
Sed potanda ferens infantibus vbera magnis,
Et ſæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe nouo, cæloq; recenti
Viuebant homines, qui rupto robore nati,
Compoſitiq; luto nullos habuere parentes.

ASCẽ.

Credo pudicitiã &c. Secũdũ Calderinũ argumentum huius ſextæ Satyræ huiuſmodi eſt: Adulteria q̃ lege ꝓhibuerat Domitianus tota Satyra inſectat̃ poeta: & legẽ irridens, quę cõtẽnebat̃, & notãs tẽpora ſua. Me hercule Poſthumum Vrſidiũ qui de vxore ducẽda tractabat: nẽm vitæ ſortẽ cõnubio ꝑferẽdã eſſe. Immo ẽt mortem: & tã qdem turpiſſimam: qa ſuſpendio peragendã. non q, connubia damnet: ſed qa intolerabiles Romæ ſint vxores: tum ꝓpter intolerabilẽ ſupbiã. Vnde multa mulierum vitia recitat: repetitaq; ſeculoꝶ origine, oſtẽdit nullũ vitium appetiſſe prius mortales, q̃ adulteria. Scribit idẽ Calderinus q, tres Ioues fuerunt, dum theologi nati i Arcadia: quoꝶ alter erat filius ętheris & Proſerpinæ frater. alter filius Cæli & pater Minerue. tertius Saturni filius. a quo ipſe Saturnus expulſus cũ Iano i Latio regnauit ætate aurea: vt Heſiodus primus docuit. Homerus vero (ſi Platoni credimus) ſæculũ aureum deſignauit in Cyclopibus: quos ſcribit poſt diluuium montium cacumina tenuiſſe: in ſpeluncíſq; victitaſſe: fructibus ſpõte naſcentibus. Ordo eſt: Ego, inqt, Iuue. credo qdem pudicitiã. i. coniugalẽ caſtitatem. moratam ſup. eſſe in terris inter hoies. ſ. Saturno rege. i. regnante vel exiſtẽte rege: hoc eſt dum regnaret in Latio & viſam diu. cum. i. quãdo. ſpęlũca. i. cauerna in terra, aut

Ioues tres

Aetas aurea

Multa pudicitiæ veteris veſtigia forſan,
Aut aliqua extiterant,& ſub Ioue,ſed Ioue nondum
Barbato,nondum Græcis iurare paratis
Per caput alterius,cum furem nemo timeret
Caulibus,aut pomis,& aperto viueret horto.
Paulatim deinde ad ſuperos Aſtræa receſſit,
Hac comite,atq; duæ pariter fugere ſorores.
Antiquum,& vetus eſt alienum Poſthume lectum
Concutere,atq; ſacri Genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.
Viderunt primos argentea ſæcula mœchos.
Conuentum tamen,& pactum,& ſponſalia noſtra
Tempeſtate paras,iamq; a tonſore magiſtro
Pecteris,& digito pignus fortaſſe dediſti.
Certe ſanus eras,vxorem Poſthume ducis?
Dic qua Tiſiphone? quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus vllam?
Cum pateant altæ,caligantesq; feneſtræ?
Cum tibi vicinum ſe præbeat Aemilius pons?
Aut ſi de multis nullus placet exitus,illud
Nonne putas melius,quod tecum puſio dormit?
Puſio qui noctu non litigat? exigit a te
Nulla iacens illic munuſcula,nec queritur,quod
Et lateri parcas,nec quantum iuſſit,anheles.

rupibus exhauſta:aut manu:aut natura frigida: nullis plu/
mis.ſ.fulta:& in terra quę frigida eſt locata,pberet ſup.mor
talibus paruas domos.i.domicilia modica,que pro &.& cũ
ſpelunca claudaret cõmuni.i.vna eadem vmbra.i. coopertu
ra.ſ.teſtudine ſpelũcę ignẽ & Larem.i. Deũ familiarẽ:qui in
foco colebat̃. & pecus, cũ cubilia aut ſtabula non haberent.
& videtur reſpexiſſe ad Poly
phemum,quẽ Virg.iii. Aene.
dicit oues i antro ſuo habuiſ/
ſe.& quem Homerus dicit au
rea ætate fuiſſe.& dños.i. pa
tresfamilias. & cũ vxor mon
tana.i.in montibus habitans.
ſterneret.i. æquaret. & ſtrue/
ret tor.i. lectum a tortis her
bis dictum.frondibus.i.arbo
ribus foliis: quæ ꝓprie fron/
des ſunt. & culmo.i. calamis
ſegetum. q qa ſternuntur ſtra
mina a plerisq; vocant̃. & pel
libus ferarum vicinarum: qa
inter eas verſabatur. Exiſtẽs
ſup.haud.i.non. ſimilis tibi o
Cynthia amica Propertii. de
qua ipſe in principio ſic: Cyn
thia prima ſuis miſerum me
cœpit ocellis: Cõtactum nul
lis ante Cupidinibus. nec ſi/
milis tibi o Leſbia amica Ca
tulli.cuiꝰ nitidos ocellos paſ/
ſer extinctus: ideſt mortuus.
turbauit lachrymis. ſ. vt ap/
probat Catullus ipſe. Sed fe/
rens vbera potanda non ſo/
lum ſugenda:ergo magna, &
magnis infantibus, qui tunc magni erant: qñ materno lacte
nutriebant̃:qđ potius dicerem, q̃ qđ ideo magni dicant̃: qa
ſm Heſio. primo ſæculo hoies centum annis ſub matris im/
perio ſteterant:qa non ſemp ſugebãt. Vult autem poeta duo
oſtendere humano generi vtiliſſima: vtpote quo medio pu/
dicitia conſeruari poſſet:qa eodẽ quo tunc ſeruata eſt.ſ.labo
re:vigilia:neglectiore cultu liberorum ꝓpriis mamillis edu/
catione,frigore,& parco alimento:qa (vt dicit Comicus) ſi/
ne Cerere & Baccho friget Venus.i.ſine cibi & potus copia
nulla eſt luxuriæ potentia. hæc autem oĩa latius explicabit
poeta in hac Satyra ibi: Seruabat caſtas humilis fortuna La/
tinas &c. Item quo pacto validiores ſint infantes: qa ſi ma/
terno lacte nutriant̃. De qua re Phauorinus philoſophꝰ apđ
Aulũ Gellium lib.xi.cap.pri.multa notatu digniſſima pfert.
inter quæ hæc ſunt ad matrem, quæ filiæ nutricem ꝓcuraue
rat verba: Oro te mulier ſine eam totam ac integram eſſe ma
trem filii ſui. Quod eſt.n.hoc contra naturã impfectum,atq;
dimidiatum matris genus:peperiſſe:ac ſtatim a ſeſe abieciſſe?
Aluiſſe in vtero ſanguine ſuo neſcio qđ qđ nõ videret: non
alere ſuo lacte qđ videat iã viuẽtẽ: iam hoiem: iam matris of
ficiã implorantem. An tu quoq; putas naturã feminis mãma
rum vbera quaſi quoſdam venulos venuſtiores non liberoꝝ
alendorũ:ſed ornandi pectoris candidiſſe? & alia multa quę
illic videnda ſunt. priſcis ergo tpibus naturã ſecutæ ſuos fœ
tus alebãt. vnde dicit hic ꝙ magnis infantibus vxor monta/
na ferebat. exiſtens ſæpe horridior.i. aliquãtulum horrida.ſ.
frigore cõcuſſa marito ructante glandem. qua tunc.ſ.& aqua
veſcebant̃. vt Boetius atteſtatur. & Virg. Geor. pri. his ver/
bis: Liber & alma Ceres ueſtro ſi munere tellus: Chaoniam
pingui glandem mutauit ariſta: Poculaq; inuentis acheloia
miſcuit vuis. Quippe quia certe hoies viuebant tunc aliter.
orbe.i. globo mundi exiſtente nouo. & cælo recenti.i. recen/
ter a terra cæteriſq; elementis dirempto ſecundum gentiles:
& ſecundum nos recenter a Deo creato. Sed aduertendũ ꝙ
cum vna quæq; gens antiq̃tatis gloriã libenter ſibi vẽdicet:
vt Archades ſecũdũ Statiũ: & gens italica ſecundũ Virgil.q̃
aſſerit ſuos idigenas.i.hoies nõ aduenas. ſed inde.i.ex eo lo
co genitos: ea tẽpeſta fuiſſe: qua Ianus Saturnũ, accepit. &
id in exordio mundi. cum tñ conſtet aduenięte Saturno. vel
quo tpe cum aduenĩſſe dicunt. multos populos in multis re
gionibꝰ fuiſſe:ſed poetice fingit poeta Sub Saturno illo mũ
dum fuiſſe nouum, & popu/
lum nouum: cuius (qa creatio
nem capere non poterant) di
cebant ex cælo & terra.i. vir/
tute cæleſti: quaſi ex putrefa/
ctione genitos. qa vero in ca/
uatis arboribus reſidebãt fi/
ctum eſt quod gens illa ſit du
ro robore nata. vt Vir. dicit:
& Statius his verbis: Arca/
des huic veteres aſtris, Luna/
q; priores: Agmina fida da/
tis: nemorum vos ſurpe rigẽ/
ti Fama ſatos: cum prima pe/
dum veſtigia tellus Admira/
ta tulit nõdũ arua, domuſq;,
nec vrbes, Connubiiſq; mo/
dus: quercus, laurịq; ferebãt.
Cruda puerperia: ac populos
vmbroſa creauit Fraxinꝰ: &
fœta viridis puer excidit or
no &c. Viuebant ergo aliter
tunc hoies, q nati robore ru/
pto vt eniteren̄. & qui com/
poſiti luto nullos habuere pa
rentes.

❡ Multa pudicitiæ: primis, inquit, tpibus ætatis argen/ teæ cum Iupiter regnaret ho mines ſancte & pudice vixerunt, exiſtẽte adhuc Ioue impu/ IOAN. Brit.
bere:ſed iam barbam producente,cœperunt paulatim adul/
teria cõmitti. ❡ Veſtigia pudicitiæ: hoc dictum eſt ex ſenten
tia eorum: qui crediderunt pudicitiam Deam fuiſſe honeſta/
tis, quæ cum inter mortales verſaretur, videretq; ſe contem
ni, ſtupraq; vbiq; cõmitti, aufugiſſe fertur cum Iuſtitia in cę
lum. Veſtigia enim dicuntur ſimulachra pedum. vnde eſt ver Veſti/gia
bum inueſtigare: quaſi per veſtigia aliquid quærere. ❡ Græ Inueſti/gare
cis nondum paratis iurare.i. cũ adhuc hoies magna viuerent
ſynceritate: nec adhuc eſſent aliqua periuria: quorum primi
vident̃ fuiſſe Græci inuentores. nam ſemp pfidos fuiſſe, & Græci perfidi
habitos indicat Plautus in aſinaria: Cætera quæ volumus
vti, græca mereamur fide.i. ſtatim enumerato pretio, quia ali
ter Græcis non creditur. Tullius item in oratione ꝓ Flacco
loquens de Græcis ſic ait: Teſtimonioꝝ religionẽ, & fidem
nunq̃ iſta natio coluit. ❡ Per caput alterius: ſic enim iurare cõ
ſueuerunt antiq. vnde & Aſcanius ſic iurat apud Virgiliũ:
Per caput hoc iuro, p quod pater ante ſolebat. ❡ Aperto hor/
to.i. cum vnuſquiſq; viueret horto aperto non clauſo: neq;
enim fures timebant̃. verũ poſtea (vt ſcribit Plinius) ſæua la
trocinatio cœpit præfigere aſpectus hortorum. ❡ Aſtræa:ſa Aſtræa
tis vrbane oſtẽdit poeta iuſtitiã tanq̃ hoium ſceleribus offen
ſam vna cum pudicitia in cælum euolaſſe. De ea ſic & Vale/
rius Flaccus: Terriſq; relictis Innocet aſſiduo ſaturnia ſide/
ra queſtu. Aſtræa autẽ dicta eſt iuſtitia, ꝙ Aſtræi gigantis ex
Aurora filia fuit. ❡ Hac comite.i. pudicitia. hoc autem eſt ex
verſu Heſiodi: qui ſcribit pudorem & iuſticiam ætate antea
ænea in cælum aſcẽdiſſe. ❡ Duæ ſorores: Iuſtitia enim, & Pu
dicitia ſorores fuerunt. ❡ Antiquum & vetus eſt: aperte oſtẽ/
dit Vrſidio ducendam non eſſe vxorem: quando iam anti/
quum ſit adulteria committi: ſicq; vtitur diſſuaſione a vitu/
peratiõe rei. ❡ Genium ſacri fulcri.i. religionem matrimonii. Genius
nam Genium Deum appellabant: qui vim obtineret reꝝ om
nium gignẽdarum. Aufidius: Genius, inquit, Deoꝝ eſt filius
& parens hominũ; ex quo hoies gignuntur. propterea Ge/

nius

nius meus nominat: quia me genuit. In honorē Genii lectus
nuptialis ſternebat: qui genialis nominabatur. Laberius ve/
ro aut Geniū Deū eſſe generis vētri parentē. vñ illud eſt: In
dulge Genio: & genialis agatur iſte dies. Alii dixerūt Geniū
eē vniuſcuiuſq; loci Deū. Apuleius vero ait in libro de Deo
Socratis: Aium humanū, dum in corpore nřo ſitus eſt, Dæ/
monē nuncupari, quē lingua nřa Genium vocare poſſumus:
qm̄ is Deus, q eſt aius ſui cuiuſq;, quāquam ſit imortalis: tñ
quodāmodo cū hoīe gignitur. De Genio plura diximus ex
Fulcra ſnia Cenſorini apud Perſium illic. Funde meꝶ Genio. Ful
cri. i. lecti. nam fulcra dicunt ipſa ligna quæ lectū fulciant &
ſuſtineāt. Vnde & Sidonius ſellaꝶ equeſtriū ligna fulcra ap/
Cōuen/ pellat his verbis: Alii ſellaꝶ equeſtriū madefacta ſudoribus
tus fulcra reſupinant. Sacri: venerandi. Conuētum: hominū
Cœtus multitudinē & cœtum a cōueniēdo: ſicut cœtus a coeundo.
Sponſa Sponſalia: nuptiaꝶ cōtractum i qui fit per ſtipulationē &
lia ſponſionē. Nam q vxorem ducturus erat ab eo, vnde ducē/
da erat, ſtipulabatur eam i matrimoniū ductū iri. Qui da/
turus erat itidē ſpondebat daturꝶ: is cōtractus ſtipulationū.
Sponſa ſponſionum ſponſalia dicebant. Tum quæ pmiſſa erat ſpō/
Spōſus ſa appellabat, qui ſpoponderat ducturꝶ ſponſus. Iam pe/
cteris iam politis & comeris: vt eas cultior ad ſpōſam. Pi
gnus: annulū, quē ſponſus puellæ digitū induit. De quo mo
re ita ſcribit Tertullianus: Auꝶ nulla norat pterquā vnico
digito, quē ſponſus oppigneraſſet pronubo annulo. Plin. tñ
libro. xxxiii. ſcribit tēporibus ſuis ſolitum annulū mitti fer/
reum ſponſæ, eumq; ſine gēma. Certe ſanus erat: acſi dicat
nunc ſine controuerſia deſipis, qui de vxore ducenda cogi
tes. Vxorē Poſthume ducis: ea interrogatione legendum,
Furiæ qua ne aliqd, fiat inhibemus. Qua Tiſiphone: quo furore
tres qua veſania agitaris. Nam per Tiſiphonem oēs furias infer/
nales intelligit: quę tres a poetis finguntur ad tormenta ſcele
ſtæ mentis, & inſaniā mouēdam deſtinatę: Vnde & Oreſtes
furiis infernalibus agitatus. Quibus colubris: idē dixit, nā
furiis infernalibus dant ſerpentes pro crinibus. Ferre po/
tes: potes ne inqt cogitare de ducenda vxore, cum ad necem
multæ ſint tibi viæ: acſi dicat: longe ſatius eſſet tradere ſe/
neci, q̄ cōnubium appetere. Vnde extat carmen illud Crate/
ris e græco in latinū verſū ab Eraſmo in puerbiis: Cōiugiū
ſequeris, quanta hic te cura ſequetur: Deſolatus eris, ſi ſine
cōiuge eris. Si tollis ſobolē, multo educenda labore eſt. Hoc
autē eſt ex puerbio, quo vti ſolemus in ſumma reꝶ deſpe/
ratione. Sic & Terentius in Phormione: Opera tua res mi
hi ad reſtim rediit planiſſime. Vllam dominā: facete autem
vxorē dominam appellat: quaſi quæ marito imperet. Sal
uis tot reſtibus i cū poſſis vitam tuam laqueo finire. Cum
pateant altæ feneſtræ: vnde te poſſis pcipitare. Caligātes:
Aemili? quæ nimia altitudine ſua caliginē oculis obiiciant. Aemeli
pons us pons vnde te des pcipitem. Nam pons Aemilius eſt in via
Milui? Flaminia diſtans ab vrbe vltra primū lapidem, idē Miluius
pons eſt dictus quē Scaurus Aemilius (vt auctor eſt Plinius de vi
ris illuſtribus) in cēſura fecit. Aut ſi de multis: ſed ſi, iquit,
tibi nullo modo placet oppetere mortē: nonne putes melius
pueꝶ habere: qui tecū dormit: quaſi dicat illud vitæ inſtitu
tum tibi magis eſt tenēdum, q̄ ducere vxorem. Puſio dor
mit: illud attēdendū eſt, q dormit dixit, non dormiat. Innu
it enim Vrſidiū turpiter pueros adamaſſe. Non poſſum hoc
loco turpe poetæ cōſilium non deteſtari: q eo cæcitatis pue
nerit: vt ea pbet, quæ ab omni honeſtate ſint penitus ſolu/
ta. Quare illud maxime interp̄tantibus poetam ſeruandum
eſſe cenſeo: vt cū in talia inciderint, aut illa in totū ptereant,
aut ſiqd dicendū rati fuerint, tali modeſtia legāt, vt auditor
Puſus a tali turpitudine penitus ſe auertat. Puſio i puſum (vt au
Puſa ctor eſt Varro) pueꝶ dixerunt, & puſam puellā. vnde puſio
Puſio puſillus puer. quo vocabulo ſæpe vtit Diuus Hieronymus
Puſillus i epiſtolis ad Furiā de viduitate ſeruāda ſic ſcribit, An uere/
ris ne proles Furiana deficiat, & ex te parens nō habeat pu/
ſionem, q repteт in pectore. Et alibi ad Saluinā i Nebridius
puſio patrē quęrētibus exhibet. Cicero in primo Tuſcu. Pu
ſionē quēdā Socrates interrogat quædā geometrica de di
menſione quadrati. Ad ea ſic ille rñdit vt puer. Apuleius lib.
ix. At vero adulter belliſſimus ille puſio, inclinatā dolio pro
nam vxorem fabri ſup incuruatus ſecure dedolabat. Lateri
parcas: q non coeas. latera enim nimio libidinis vſu offendū
tur. Vnde Mar. Rumbis Baſſe latus, ſed in comatis, Vxoris
tibi dote quos paraſti. Apuleius libro octauo Metamo. Sed
diu viuas, & dominis placeas, & meis defectis lateribus cō
ſulas. Sunt eni in lateribus tenes: quos ait Varro ita dictos:
quaſi riui ab iis obſcœni humoris oriātur. Quantum iuſ/
ſit: nec tam aſſiduus ſis in coitu q̄ iuſſit.
℄ Multa pudicitię &c. oſtēdit quō pudicitia pria defecit. i. ASCē.
dereliqt mortales: & q paꝶ apud eos māſit: vt ex ordine ca
pies: qui talis eſt: Multa veſtigia veteris pudicitię forſan: aut
ſi non multa: ſaltem aliqua extiterant. &. i. ēt. ſub Ioue. i. ſub
ætate argentea. ſed Ioue nondū barbato. i. priuſquā Iupiter
eſſet barbatus. & græcis nondū paratis iurare p caput alteri
us: dicit gręcis nondū paratis tanq̄ pfidis & periuris, ut qui
bus nunq̄ deeſt teſtimoniū: nec teſtis pcio iurare paratus. Vñ
cœpit fides eis a negociatoribus minor haberi: cogebātur q;
pſenti pecunia oīa mercari. vnde Plau. in Aſinaria: Cætera q̄
volumus vti græca mercamur fide: hoc eſt tradito pcio e ve
ſtigio: q vero addit p caput alterius: ſm interp̄tes huius lo/
ci itelligēdū eſt græcos potiſſimū iu teſtimoniū p caput alte
rius iurare ſolitos: vt pr̄ p caput filii: q̄ſi p ſalutē eius: qđ vē
pulchre ſignificaſſe Iulius Aſcani? li. ix. dicēs: Per caput hoc
iuro: p qđ pr̄ añ ſolebat. q. d. Ego nūc more italico p hoc. i. p
meū caput iuro: p qđ pr̄ me? Aeneas cū gręciſſaret iurare ſo
lebat añ ſup. q̄ in Italiā veniſſet. ſed huic loco meo q̄dē iudi
cio (nā ab alio nō accepi) nō male q̄draret: ſi dixerimus grę
cos tūc p caput alterius: vt Saturni. aut Iouis iurare incepiſ
ſe: vbi eos Deos eſſe effinxerāt. q. d. cū Iupiter & Saturnus p
mortalibus haberētur: nec Iupiter p flagitia & adulteria apđ
græcos meruiſſet: vt p Deo haberet: & p eius caput iurarēt
& cū nemo timeret caulibus & pomis: nā fruges nondū inuē
tæ erant. i. holeribus & fructibus arboꝶ furem. & cum ſup.
qlibet viueret horto aperto. i. non clauſo cōtra fures. i. cū ne
mo decerperet qđ non plātauerit. Quia (vt Pli. ſcribit) ſequa
latrocinatio coegit pfigere aſpectus hortoꝶ: quin etiam poſt
inuentā frugem i vbi fures qđ non ſeuerant, metere incepe/
runt, inuētę ſunt leges, & ideo vocat Vir. Cererē. iiii. Aene.
legiferā dicens: Legiferæ Cereri &c. Aſtręa. i. virgo Aſtręi fi
liaque iuſtitia dicta eſt. De qua Virgil. in Buc. Iam redit &
virgo, redeūt ſaturnia regna. & Ouid. Victa iacet pietas,
& virgo cæde madētes Vltima cæleſtū terras Aſtręa reliqt.
receſſit a mortalibus. ſ. paulatim: quia ſm Ouid. vltima de/
inde. increſcente. ſ. pfidia ad ſuperos: ad quos oēs iuſti rēdūt
hac. ſ. pudicitia comite. i. comitante ſm Iuue. cū tñ ſecūdum
alios multo ante diſceſſerit pudicitia, q̄ iuſtitia. atq; duæ ſo/
rores. ſ. iuſtitia & pudicitia. fugere. i. fugerūt pariter o Poſt/
hume antiquū & vetus eſt ſup. inſtitutū cōcutere. i. cōturba
re, violare. lectū. i. torum alienū per adulteriū. ſ. atq; cōtem/
nere Geniū. i. Deū generatiōis. & ſacri. i. matrimonialis, ful/
cri. i. lecti, q genialis dicit. ponit aūt ptē pro toto. qa fulcrum
eſt quo lectus fulcitur. & bñ dicit ſacri: q matrimoniū legiti
mum ſacro fit: aut qa de iure lectus matrimonialis ſacer. i. in/
uiolabilis ſit. Aetas ferrea protulit. i. produxit. mox. i. paulo
poſt. oē aliud crimē pter adulteriū. ſ. ſed ſæcula argentea vi/
derunt primos mœchos. i. adulteros: qa inter Deos ēt adul/
teria fuiſſe aſſerunt: qđ magnæ demētiæ Pli. adiudicat Po/
nit aūt Iuue. more latinoꝶ tres tñ ætates. Latini enim poe/
tæ cōſiderātes omne ſæculū: aut mere bonū i aut partim bo/
nū: partim malū i aut mere malū: vocauerunt primū aureū: ſe
cundū argēteū. & tertiū ferreū. Græci aūt in illo mixto gra
dus cōſiderantes ponunt quatuor: aureū tpe Deorum, quo
nullū penitus vitiū erat: argenteū quoq; tpe Deoꝶ: ſed pau/
cis obrepētibus vitiis inter mortales: æreum tpe heroū, qui
ſemidei putati ſunt: & ferreū inter hoīes, q natura proni ad
malū ſunt. Et tñ q̄uis prima fuerint adulteria: & ea nunc plu
rima ſint. tu o Poſthume paras. i. pcendis conuentū ſup. anti
coꝶ, & pactū. i. modū cōtrahēdi matrimoniū. & ſpōſalia. i.

Sed placet Vrſidio lex Iulia,tollere dulcem
Cogitat hæredem cariturus turture magno,
Mulorumq; iubis,& captatore Macello.
Quid fieri non poſſe putes,ſi iungitur vlla
Vrſidio?ſi mœchorum notiſſimus olim
Stulta maritali iam porrigit ora capiſtro?
Quem toties texit perituri ciſta Latini.
Quid?quod & antiquis vxor de moribus vlli
Quæritur,o medici mediam pertundite venam.
Delitias hominis Tarpeium limen adora
Pronus,& auratam Iunoni cedæ iuuencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ,
Quarum non timeat pater oſcula,necte coronam
Poſtibus,& denſos per limina necte corymbos.
Vnus Iberinæ vir ſufficit,ocyus illud
Extorquebis,vt hæc oculo contenta ſit vno.

ſponſionē de futuris nuptiis,noſtra tēpeſtate.i.noſtro tpē:i quo tot regnāt adulteria.tu.n.pecteris iam a tōſorē magiſtro.i. vt in die nuptiarū honeſtior ſis comā exornari facis a tonſore perito.& fortaſſe dediſti digito puellæ pignus.i.annulū: qui ſm Pli. olim ferreus erat:q ſtatim pactæ mittebatur.certe nunqd ſanus eras eū,ſ. ſpōſalia firmares:tu ne vxorem ducis Poſthume.dic qua Tiſiphone.i. furia iſernali te īpellente? Tres.n. ſunt Tiſiphone:Megæra:Alecto.dieq bus colubris.i. ſerpentibus: quos furiæ p capillis hñt. & quos eis quos furere volūt, iniiciunt.exagitare.i.exagitaris:hoc eſt furiaris & in furorē raperis.potes tu ferre.i.tolerare & pati vllā dominā.i. vxorē tibi dñaturam. ſed & græci & latini cōiuges dominas vocāt. tot reſtibus.i. tot chordis & funib⁊: qb⁊ te poſſes ſuſpēdere ſaluis.q.d.rē icredibilē mihi facis. & potes ferre dominā. cū altæ feneſtræ & caligātes.i. oculos obſcurātes:ne forte retraharis ab incepto terrore mortis. pateant.i. aptę ſint tibi ad p̄cipitiū.vt rupturus collū te p̄cipites.& cū pons Aemilius.i.a M. Aemilio Scauro cōſtructus,p̄beat ſe tibi vt te p̄cipites ſubmergendū.aut ſi nullus exitus vitæ.ſ.de multis,q multi ſunt placet tibi.nōne putas melius eſſe q pu͂ſio.i. puer paticus.i. īpudicus dormit tecū,q nō litigat noctu,ſicut vxores ſolēt q iacens illic in loco noto:vtpote iter brachia tua(vt turpiora taceā)nulla munuſcula exigit a te:vt vxores exigunt.nec queriſ.i.cōqueritur q parcas lateris ſup.tuo debitū ſuberahens.nec p. & nō & q non anheles.i.amplexeris eū quantū iuſſit.i.voluit,ſicut vxor. Hęc aūt oia hiperbolice dicta ſunt & ſatyrice a poeta nimiū auide adulteria & faſtigia mulieꝶ execrante.nam q ſancte & caſte loq vellet non cōſuleret maiora mala incurrere ad minus euitādū:ſed malus malum eſt ſeſe interimere,q̄ vxorē ēt adulterā pati,peſſimū aūt crimen eſt maſculis abuti:& ita nō debemus poetæ auſcultare:niſi q̄tenus adulteria deteſtet.modus.n. deteſtādi nō ex ſnia poetæ:ſed hypbolicos ponit.q.d.oē tibi malū tolerādū:& oē facinus ēt turpe ppetrandū eſſe potius,q̄ vxorē ducas.

IOAN. Brit. ¶ Sed placet Vrſidio lex Iulia:hęc ironicos legēda ſunt.Nō ē,inqt,mirū ſi Vrſidius cogitat de ducēda vxore.nā nō vult adulterii damnari.lex.n.Iulia lata erat cōtra adulteros qua cautū erat, quo pacto adulteri deprehenſi puniendi eſſent.

Tollere ¶ Tollere:hoc loco educare. Teren. Quicqd peperiſſet decreuerunt tollere. Valerius lib.viii.loquēs de C.Licinio Hoplomacho: Q nonſū hæreditatē abſumere,q̄ hæredē maluit tollere.¶ Hæredē dulcem:dulcē filiū. Virg. Nec dulcis natos Veneris,nec p̄mia noris.¶ Cariturus:quia captatores habētibus liberos munera non mittunt:ſed orbis tm̄ diuitibus.

Turtur ¶ Turture:hoc loco de aue magis intelligēdū eſt, q̄ de piſce. Nā turturem lautæ,gulę indicat fuiſſe Mar. Cū pinguis mihi turtur erit,lactuca valebit:Et cocleas tibi habe:pdere nolo famem. Itē alibi: Aureus īmodicis turtur decumbibus implet. Idē alibi:Et cōcubino turturū nates donat.Nam quem græci trigona appellāt.i.turturē:latini paſtinacā dicunt marinam.in cuius cauda p̄ſentiſſimi veneni radius extat.¶ Magno:pingui & amplo.¶ Mulorumq; iubis.i.mulis iubatis & barbatis.Nā(vt ſcribit Plinius)gemina barba inſigniunt labro iferiori:ſunt enim piſces marini.de qbus ante dictū eſt.

Macellū ¶ Et captatore Macello.i.oibus obſoniisq; ę in Macello vęneunt.Nā Macellum appellarunt locū in quo oia quæ ad uictū ptinebant,vēdebant.de quo pluſcula ſuperius.¶ Captatore:p quod hæreditates captant. nam huiuſmodi muneribus captātur diuites orbi.¶ Quid fieri nō poſſe? quaſi dicat ſi Vrſidius vxorē ducit:putauero omnia vel p̄ter naturā fieri poſſe iuxta illud Virg. Mopſo Nyſa datur, qd non ſperemus amantes? Iungētur iam griphes equis, æuoq; ſequenti Cū canibus timidi venient ad pocula damæ.¶ Mœchoꝶ notiſſimus:q̄ſi cui ciuitatis adulteria ſint manifeſta.¶ Ora ſtulta.i. ipſe ſtultus,figura eſt ſynecdoche.¶ Toties texit:q ſæpe in adulteriis eſt dep̄henſus.¶ Ciſta:nā adulteri ſuperueniente marito ſic ſolēt occultari.vñ Horatius: An turpi clauſus in arca,Quo te dimiſit peccāti Conſcia herilis: Cōtractū genibus tangas caput.¶ Latini:

Latinus Latinus(vt diximus in prima Satyra)mimus fuit tpibus Domitiani:qui cū timeret delatores:ne falſis criminationibus apud principē accuſaretur,iis vxorem ſuam Thymelē ſubmittebat.vnde ſupra:Et a trepido Thymele ſubmiſſa Latino. Ideo poeta ait perituri:quia ſemp verebatur:ne delationibus periret.vt ſit epithetō ppetuum Latini.¶ Quid qd & antiqs:hoc riſu & geſtu iuuādū eſt.

Media Vena ¶ Mediā venā:hoc ē haurite ſanguinē ex vena media:q̄ ferri ſolet in delirio. Phyſici.n.tradūt in brachiis tres eſſe venas deſcēdētes ab epate:

Baſilica Cephalica quaꝶ vna baſilica.altera cephalica appellat. tertia, q̄ in medio haꝶ eſt,media dr, ſiue nigra. ſiue cōis, quæ in furore & delirio feriri ſolet.¶ Delitias hoīs:acclamatio in deriſum Vrſidii:q poſtulet & q̄rat mulierē antiqua illa bonitate:cū non fueniat.¶ Delicias hoīs:ac ſi dicat delicatū hoiem:q putet ſe extra cōem fortunā ponēdū:vt hēat,q̄ alii hēe nō pnt.vt alibi de Caluino: Te nunc delicias extra cōia cenſes Ponendū.¶ Tarpeiū limen adora:ſenſus eſt:Supplex,inqt, fac ad aras Iouis & Iunonis accedas:quaſi grās acturus:ſi mulierē iueneris pudicā.

Capitolinus mons ¶ Tarpeiū:Capitolinū.Nā mōs Capitolin⁊ vbi ædes erat Iouis,mons añ Tarpeius dictus ē a virgine veſtali Tarepia,q̄ ibi a Sabinis necata armis & ſepulta,eius nois reliqt monimētū.inde ēt appellata ē rupes & ſaxū Tarpeiū vñ noxii p̄cipitabāt.hūc antea montē Saturniū appellatū p diderunt,& ab eo late Saturniā terrā.

Tarpeius Rupes tarpeia ¶ Auratā:nā victimas maiores(vt Pli.ſcribit)cornibus auratis dūtaxat imolabāt. bñ aūt Iunoni ait iuuencā mactādā.Iuno.n.nubētibus p̄eſſe dr. Vir.Iunoni ante oēs,cui vincla iugalia curæ.& alibi:Pronuba Iuno.Colebat itē Iuno iugis i vico iugario.vt ē apud Liuiū libro ab vrbe cōdita:qd ſcribit Feſtus ita appellatū,q nubere cōiūgeret.¶ Capitis:ptē poſuit p toto.i.corpis pudici.¶ Paucæ adeo Cereris:tanta, inquit libidine mulieres flagrant:vt paucæ inueniant matronę pudicæ:q̄ digne ſint ſacra Cereris adminiſtrare.p matronas.n.caſtas Theſmophoria.i.ſacra Cereris legiferæ celebrabant.vñ ita ſcri.Diony.i primo:Ei ſacrificia faciebāt p fœminas & nephalios:hoc eſt ſobrios:vt lex eſt gręcis.Ea aūt ſacrificia p nouē dies celebrabant a matronis ſumma p eos dies caſtimonia. vñ Ouidi.in x.meta.Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuaꝶ:Perq; nouē noctes venerē,tactuſq; viriles In vetitis numerāt.

Teſmophoria Teſmophores Ceres āt Theſmophores appellat:q̄ſi legifera.θεσμὸς.n.legem ſignificat.pria.n.(vt tradūt auctores,iter quos Pli.in.vii.& Diodo.in.vi.)leges iuenit. De cui⁊ ſacris ita Liuius:Sacrū anniuerſarium cereris itermiſſum ē:qa nec lugētib⁊ facere id fas eſt:nec vlla illa tēpeſtate matrona luctus exps fuerat. Diod. quoq; tradit Cereris myſteria ātiqtate,caſtimōiaq; apd oēs hoies vulgata fuiſſe. Ci.in Verrinis docet quēadmodū ſacra Cereris p mulieres caſtas & virgines cōficiebant.¶ Pr oſcula:nā ex veteri iſtituto affines occurētes oſculo excipiebāt.vñ

Plinius

Plinius lib. xiiii. ſic ſcribit: Cato ideo propinquos fœminis oſculum dare, vt ſcirent an temetum olerent. de hoc more item plutarchus in Problematis diſputat. ¶ Timeat oſcula: vt impudica. ¶ Vnus Iberinæ: ita loquitur poeta quaſi Vrſidius reſpondeat Iberinam vno viro contentam, pronunciatiue legendum. ¶ Extorquebis: difficulter obtinebis. ba ſunt cōgratulātis Vrſidio & dicentis. o Poſthume necte poſtibus tuis coronā. i. corona poſtes domus tuæ. ſicut faciebant qui vxores ducebant. & necte p limina denſos corymbos. i. hederā cum corymbis: quæ fructus eius ſunt. i. inſtrue domū frondibus. & exhibe te paratum nuptiis tuis. inuēta eſt enim tibi vxor. Nam vnus vir ſufficit Iberinæ mulieri illi

Magna tamen fama eſt cuiuſdam rure paterno
Viuentis. viuat Gabiis, vt vixit in agro,
Viuat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus? aut in
Speluncis? adeo ſenuerunt Iuppiter, & Mars.
Porticibus ne tibi monſtratur fœmina voto
Digna tuo? cuneis an habent ſpectacula totis
Quod ſecurus ames, quodq́ inde excerpere poſſis?
Chironomon Ledam molli ſaltante Batillo
Tuccia veſicæ non imperat, Appula gannit
Sicut in amplexu, ſubitum, & miſerabile, longum
Attendit Thymele, Thymele tunc ruſtica diſcit.
Aſt aliæ quoties aulæa recondita ceſſant,
Et vacuo, clauſoq́ ſonant fora ſola theatro,
Atq́ a plebeis longe Megaleſia, triſtes
Perſonam, thyrſumq́ tenent, & ſubligat Acci
Vrbicus exodio riſum mouet Attellanæ
Geſtibus Autonoes, hunc diligit Aelia pauper.
Soluitur his magno comœdi fibula, ſunt, quæ
Chryſogonum cantare vetent, Hiſpulla tragœdo
Gaudet, an expectas, vt Quintilianus ametur?
Accipis vxorem, de qua citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambroſiuſq́ choraules.
Longa per anguſtos figamus pulpita vicos.
Ornentur poſtes, & grandi ianua lauro,
Vt teſtudineo tibi Lentule conopeo.
Nobilis Euryalū, aut mirmillonem exprimat infans.

A SCE. ¶ Sed placet Vrſidio &c. Sed forte, inquit, poeta lex Iulia placet Vrſidio. i. approbat legem latam contra adulteros: non vult amplius eſſe adulter: ſed generare legitimos liberos: ſed id fieri non poſſe videtur potiſſimum cū ſit maximus adulter: & vxorem caſtam petat: qualem ēt ſi ipſe caſtus eſſet, difficillimū eſſet reperiri. & ita pgredit ad vitia mulierum notanda. Ordo eſt: Sed ſup. dicas. lex Iulia lata cōtra adulteros placet Vrſidio Poſthumo. ipſe cogitat. i. aio concipit. tollere. i. educare dulcem hæredem: ideſt legitimos filios: quibus nihil dulcius. cariturus. i. exiſtens eo animo: vt ob hoc carere velit. magno. i. pingui. turture. i. aue potius q̄ piſce. vtrunq́ autē ſignificat turtur: ſed pro piſce tamē maſculini eſt generis: pro aue autē fœminini. & iubis. i. barbis. & anteriore parte oris mulorum. i. illorum piſcium in delitiis habitorū a Macello captatore. i. omni obſonio: qd̄ a captatoribus e Macello ad ipſum mitti ſolebat. ſed inuit poeta id non eſſe veriſimile, nam quid, inquit, putes nō poſſe fieri. q. d. nihil. Aduerte autem grāmatice q̄ non vulgo dicunt: ſi poſſibile eſt maiores: qui caſte atq́ latine locuti ſunt ſemp dixiſſent: ſi fieri poteſt. ſi vlla. i. quæuis vna qualiſcūq́ vitæ. eſt enim diminutiuum vllus ab vno. iungitur. i. fit cōiux Vrſidio. Vt ſit notiſſimus olim mœchorum. i. adulterorum. porrigit. i. porro & vltro pbet iam ora ſtulta. i. deſipiētia. capiſtro. i. freno. maritali. i. matrimoniali. quē ciſta Latini periturī. i. qui timebat delationibus perire. vnde in prima: Dicta eſt a trepido Thymele ſummiſſa Latino. texit. i. abſcōdit toties. aduentante. ſ. ipſo Latino. qd ſup. dicendum eſt de hoc. q̄ vxor de moribus antiquis. i. caſta & pudica quęritur illi. ſ. Vrſidio. O medici ptundite mediā venā. quā mediā, aut meditanā dicunt. vt. ſ. Vrſidius leuetur ab inſania, qua nunc agitatur. delitias hoīs. i. hoiem delitioſum, nō expreſſit o, quia (vt Valla docet) vbi minor eſt excandeſcētia & res leuior: o ſubiicetur. ponitur tn̄ accuſatiuus tanq̄ ab eo rectus: vt ſit o delitias hoīs: hoc eſt o q̄ delitioſus eſt hic homo. Vel quas delitias habet &c. O Poſthume adora pronus. i. proſtratus in terram. limen Tarpeium. i. introitum arcis Tarpeiæ, vbi Iouis, Iunonis, & Mineruæ templum eſt. & cæde. i. macta, ſacrifica Iunoni, cui (vt Vir. dicit) ſunt vincula iugalia curę. iuuēcam. i. viculam. auratā. i. aurata cornua habentem. ſi matrona pudici capitis cōtigerit tibi. Adeo. i. in tātū ſup. ſunt modo paucæ mulieres dignæ cōtingere. i. tractare vittas. i. ſerta ornantia. Cereris. i. illius Deæ pter raptum filiæ Proſerpinę eius adulteria & incōtinentiā deteſtantis. & ob id non niſi a caſtris tractabilis: hoc eſt igitur paucæ ſunt admodum caſtæ hoc tpe: quarū oſcula pater non timeat. q non niſi caſta & honeſtæ caſtitatis ſignum præ ſe ferentia deſiderat: cum ſā oēs fere laſciuiſſima baſia conferant. Necte coronam poſtib⁹. Verba

in Vrbe agenti, quam ducere poteris. R̄ndet poeta. Tu ex torquebis. i. cum difficultate impetrabis ab ea. ocyus. i. citius illud, vt. ſ. hæc ſit cōtēta vno oculo, q̄ ſup. vno viro. ¶ Magna tamen fama eſt: iterum introducit Vrſidiū oſtēdentem in agris quandam inueniri, quæ honeſte viuat. IOAN. Brit. ¶ Viuat Fidenis: verba Iuuenalis ad Vrſidium, qbus colligit nō tam facile in vrbibus, q̄ in agris pudicitię locū eſſe: ſed tn̄ & in locis agreſtib⁹ & montanis multa per libidinē flagitia committi. legant aūt pronūciatiue: Viuat Gabiis. vt vixit in agro: ac ſi dicat: Non ita viuat in vrbe, vt vixit ruri. ¶ Gabiis: ciuitas Latii vbi (vt ſcribit Dionyſi⁹) Romulus & Remus eruditi ſunt. Gabii ¶ Fidenis: vrbs Latii. Fidenæ ¶ Et agello cedo paterno: & particula indignationem ſæpe exprimit. vt illud Virgil. Et quiſquā numen Iunonis adoret? quaſi inuitus aſſentiat in agris caſte degi. vt ſit: cōcedo quidem ita eſſe vt dicis: q̄ in agro quædam bene viuat: ſed qs tamen affirmet in agris nihil impudicū agi? ¶ Adeo in tantum: ita ne. ¶ Senuerunt Iupiter & Mars: per Iouem & Martem omnes mœchos intelligit. nam Iupiter & Mars (vt ex poetarum monimentis colligitur) mulierum maximi fuere ſtupratores. ¶ Porticibus ne tibi: pcurrit poeta locos: quo frequentes mulieres conueniebant: vt erat Porticus Liuiæ: Porticus Pompeias Theatrum. Vnde Ouidius in primo de arte amādi: Tu modo Pompeia lentus ſpaciare ſub umbra: Cum Sol Herculei terga Leonis adit. Nec tibi vitetur, quæ priſcis ſparſa tabellis Porticus, auctoris Liuia nomen habet. Eſt ergo ſenſus: Inuenies ne in his locis tantopere celebratis a mulieribus aliquam, quæ honeſta ſit & digna uoto tuo. ¶ Spectacula: theatra. nam & mulieres ad ſpectandos ludos in theatra confluebant. vnde Ouidius in eodem: Sic ruit ad celebres cultiſſima fœmina ludos: Spectatum veniunt, veniunt ſpectentur vt ipſe. ¶ Cuneis: ſedilibus theatri. Nam cunei dicitur ſedes Theatri. Virg. Nuncius Anchiſæ ad tumulū, cuneoſq́ Theatri Incenſas perfert naues Eumelus. Tranquillus in Auguſto: Prætextatis cuneum ſuum, & proximum pædagogis aſſignauit. Quidam vero non vulgares mathematici cōtēdunt cuneos proprie appellari vias illas (nam multæ ſunt) quibus itur & in Orcheſtram: quæ in ima parte Theatri humi poſita eſt: & in partes theatri ſuperiores. Cuneus ēt dicitur quo ſcinduntur ligna, & ordo in exercitu. Cuneus ¶ Chironomon: ita, inquit, mulieres ſæculi noſtri in libidinem ſunt profuſę: vt vel laſciuæ ſaltationis ſpectatione pruriant & corrumpant: vnde Ouid. de remedio amoris: Corrumpunt animos citharę, cantuſq́, lyræq́: Et vox, & numeris brachia mota ſuis. ¶ Chironomon Ledam: Leda nomen eſt fabulæ nominatæ a Leda matre Helenæ: quę chironomia repreſentabatur: ideſt manuum geſticulatione: a χεὶρ quod eſt manus: & νόμος lex: Chironomia

quibuſdam.n. Veluti pſcriptis motibus & nutibus taciti ſal/
tabāt.quoꝝ alii appellabant ſubitii:alii lōgi:miſerabiles alii.
De qbus illic ſenſit Claudianus:Qui lætis riſum ſalibus mo
uiſſe facetus:qui nutu,mãibuſqꝫ loquax. Nã oēs fabulæ(au
ctore Luciano adhibitis tibicinibus in ſcęna ſaltabãt: vt Lę
da, Antiopa, Andromache, Cyclops. Trangl.in Nerone:Ac
nouiſſimo die vouerat hiſtrionem ſaltaturꝫ, Virgilii Turnū
Cicero in.ii.qōnū academicaꝝ:Qui primo inflatu tibicinis
Antiopā eē aiunt:aut Andromachē. Horatius:Paſtorē ſalta
ret vti Cyclopa rogabat. Iuli⁹ Capitolinus i Galenis ſic ſcri
bit: Cyclopa ēt luſerunt oēs arenarii ita, vt miranda qdā &
ſtupenda mōſtrarent. Auſonius in ſaltatorē in eptū:Decepte
felix caſus īmiſcuit artii Hiſtrio ſaltauit,q capanea ruit. Idē
q Nioben ſaltauit ſaxeus, vt tum Spectator verā crediderit
Nioben. In Canace viſus multo felicior ipſa:Q d nō hic gla/
dio viſcera diſſecuit. Idē de eodē:Daphnē & Niobē ſaltauit
ſimius idem Ligneus vt Daphne, ſaxeus vt Niobe. Trangl
lus in Caligula:Pantomimus M.Neſtor tragœdiā ſaltauit.
Tuccia ¶Tuccia veſicæ nō imperat .i. Tuccia mulier pudica:qua/
lis fuit Tuccia virgo veſtalis:q̄ cribro ſumpta aqua ex Ty
beri virginitatē ſuam pbauit. non tēperat.i. non cōpeſcit ti
tillatum libidinis ſpectando ludos:at e p hoc docet mores nō
modo turpia audiēdo:ſed ēt videndo facile vel in bonis cor
rumpi. Vnde Maſſilięſes debita laude frandandi non ſunt:q
in ſcænā nullum adytū mimis dederunt:q eoꝝ argumenta
maiore ex parte ſtuprorū cōtinent actus:ne talia ſpectandi
cōſuetudo ēt imitandi licentiā ſumeret. vnde & Diuus Cy/
prianus in epiſtolis ſuis ſic ſcribit: Adulteriū dicit dum videt
& quæ pudica fortaſſe ad ſpectaculū matrona proceſſerat,
de ſpectaculo reuertit impudica. ¶ Batillo:mimo ſaltāte Lę
dam chironomon.i.dū ſpectat Batillū mimū ſaltantē fabu/
Batillus lam Lædā:ubi molli opus erat ſaltatione. nā Batillus(vt di/
ximus in cōmē.Per.)Mimus fuit. de quo & Perſi. Triſtii ad
numeros ſatyri moueare Batilli. Batillus item puer fuit di/
lectus ab Anacreonte poeta, vt oſtēdit Apule.in floridis. &
Horatius:Non aliter ſamio dicunt arſiſſe Batillo Anacreon
Batilli ta Teium. Batilli item populi ſepētrionales, auctore Ptole
mæo Batillū item inſtrm eſt ferreum; quo vtimur ad vſum
ignis. Horatius:Prętextā & latū clauum, prunęqꝫ batillum.
¶Appula gānit Sicut in amplexu: Appula nomē eſt mulie/
ris. quæ ingt ad pruritū mouet, & vocis murmure libidinē
exprimit: ac ſi eſſet in amplexu hoīs dum ſpectat talem ſal/
tationē. ¶ Subitū:ordo eſt: Thymele attendit ſubitū & mi/
ſerabile & longū. noīa enim ſunt(vt diximus)geſtuū:q mo/
tu manuum fiebant in ſaltatione. ¶ Thymele:mulier quę ſal/
tationis oblectabat: θυμελη pprie dicitur pulpitū, ſcęna. θυμε
λικος hiſtrio. de Thymele aūt in pri. Saty. vberius diximus.
¶ Ruſtica:rudis & iperita an vere ruſtica & pagana. vt oſtē
dat non modo mulieres vrbanas: ſed & ruſticas ſpectaculis
laſciuis corrumpi. ¶ Attendit:diligēter obſeruat vt diſcat.
¶ Aſt aliæ quoties:ſenſus eſt: Quoties, ingt, ludi theatrales
ceſſant: & ludi circēſes ſunt longe a plebeis:hoīeſqꝫ negociis
forenſibus ſunt occupati:mulieres per multū otium ornamē
ta hiſtrionica cōtrectant. Eſt aūt ordo: Aliæ triſtes tenent p/
ſonā, & thyrſum, & ſubligar Accii:quoties aulæa recondita
ceſſant: & quoties fora ſola ſonant clauſo Theatro: & quo
ties Megaleſia ſunt longe a plebeis. ¶ Aulæa recondita.i. ve
la q ornamēta ſcænæ:ac p hoc ipſi ludi ſcænici:in quorū ap
paratu ſunt ipſa aulea & vela:cū ad ornatum, tum ad Solē
arcendū. Vñ Hora. in Epiſto. Quatuor haud plures aulęa p
munt in horas. ¶ Ceſſant:i ſubmota ſunt. ¶ Sola fora.ſ. iudi/
ciaria. nā tria erant fora Romæ. vt docet Trangl. in Augu/
ſto:q cū duo nō ſufficerēt:tertium extruxit. ¶ Clauſo Thea
tro: finitis ludis. clauſo igit Theatro q̄tum ad ludoꝝ celebra
tionē:non q mulieres nō ingrederent: & inſtra illa ſcænica p
Megaleſia tractarent otioſæ:i taliūqꝫ reꝝ valde ſtudioſæ. ¶ Megaleſia
ludi erant Circēſes, q in honorē magnæ matris celebrabant.
dicati a Iunio Bruto:q d docet Liuius his verbis: Marcus Iu
nius Brutus ædem magnæ matris Deū in palatio dedicauit.
& ludos ob eandē dedicationē factos megaleſia appellauit,

μεγαλη.n. magna dicitur. μεγαλος magnus. Tales ergo ludi
magna cū voluptate totius populi celebrabant. De qbus Iu
ue. infra: Interea megaleſiacæ ſpectacula mappę: Idæū ſolē/
ne colũt:ſimiliſqꝫ triūpho Prædo caballoꝝ ptor ſedet: ac mi
hi pace Immenſæ, nimiæqꝫ licet ſi dicere plebis. Totā hodie
Romā Circus capit. ¶ Longe a plebeis:ſubaudi ſunt .i. quo/
ties ludi circēſes.q in gr̄am plebis maxime exhibebant, ſunt
lōge a plebeis.i. pfecti ſūt: & plebei a ludis diſceſſerūt. nā(vt
diximus)initio veris ſtato, ſolēniqꝫ die celebrabant: magno
totius plebis ſtudio & delectatiōe. vñ ait: Ac mihi pace Im/
mēſę, nimięqꝫ licet ſi diceret plebis. Et alibi: Nā q dabat olim
impiū, faſces, legiōes, oia, nūc ſe Cōtinet, atqꝫ duas tm̄ res an
xius optat Panē & Circēſes. Eos plebeios appellauere ſm Aſ
coniū Pædianū q exactis regibus p libertate plebis fecerūt:
aut p recōciliatione plebis. ¶ Triſteſqꝫ:a priuatæ ſint ea lu/
doꝝ voluptate. ¶ Tenēt:pertractāt. ¶ Perſonā:indumentū fa/ Perſona
ciei. pſona aūt dicta eſt a pſonādo:qm tegmē illud oris & ca
pitis vna tm̄ vocis emittēdæ via puiū, & magis claros, cano
roſqꝫ ſonitus facit. Hæc ex Gellio. ¶ Thyrſum: haſtā iuolu/
tā Papino:quali vtebant Bacche in ſacrificiis Liberi pris. Ta
lia.n. oia i Theatro cōſeruabāt. ¶ Subligar idumētū quo hi Subligar
ſtriones ad velādas ptes corpis iferiores vtebāt. Idē ſubliga Subligaculum
culū dicebat. Cic. in Officiis ſuis: Scęnicoꝝ qdē nos tātā hēt
veterē diſciplinā verecūdiā, vt in ſcæna ſine ſubligaculo p/
deat nemo. Nā(vt ſcribit Diony.)certatores ſcænici in ludis
verſabant reliq pte corpis nuda circū pudēda velati. Accii
nomē ē hiſtrionis. ¶ Vrbicus:aliud vitiū notat in mulierib⁹.
Capiunt, ingt, amore ſcęnicoꝝ cātantiū. Sed cū ii fibulatiuo Fibula
cē ſuā vēdāt in recitatiōe fabulaꝝ:cogunt accepto ptio ſolue
re fibulas ſuas, vt coeāt cū eis. Nā cātores ſcęnici vt gratiorē
cōſeruarēt vocē ifibulabant. duplex aūt fuit fibulę genus. In
dumētū.ſ. quo nō ſolū vtebant ad iguina tegēda, ſed vt ēt a
coitu cōprimerent, vñ eſt illud Marti. Menophili Penē tā grā
dis fibula veſtit: Vt ſit comœdis oib⁹ vna ſatis. Hūc ego cre
diderā(nā ſępe lauamur i vno)Solicitū voci parcere Flacce
ſuæ. Dū ludit media populo ſpectāte palæſtra: Delapſa ē mi
ſero fibula, verpus erat. Erat ten uiſſimū filū ſiue æneū, ſiue
argēteū:qd pputio ab vtroqꝫ latere ſup glādē pforato adde
bat. Id aūt fiebat tū vocis cōſeruādæ, tū valetudinis gr̄a. qd
docet Cor. Cel. lib. vii. Placet magis itelligamus de hoc gne
fibulæ, q̄ de idumēto. hoc.n. mō vox magis ſeruari pōt, q̄ p
indumētū, qd facile & ſolui & deponi pōt. ¶ Vrbicus:i nomē
ſcęnici. ¶ Exodio: exodia(vt docet Liui. lib. vii. ab vrbe cōdi Exordia
ta, & vt dixim⁹ in. iii. Satyra)ridicula qdā erāt itexta verſi
bus, q̄ in ſcęna cātabāt. Verba Liui. hæc ſunt: Iuuētus hiſtrio
nibus fabellaꝝ actu relicto ipſa iter ſe more antiquo ridicu
la itexta verſibus iactare cœpit: vñ exodia, q̄ exodia poſtea
appellata. cōſertaqꝫ fabellis potiſſimū attellanis ſunt. Ergo
exodio attellanæ.i. ridiculo iſerto fabellæ attellanę. nā attel Attellanæ fabulæ
lanæ fabulę dictæ ſunt a ciuitate Oſcoꝝ Attella. Vbi primū
cœptæ argumētis, dictiſqꝫ iocularibus ſimiles ſatyricis fabu
lis græcis. De iis Diomedes, & Donatus in Terē. ¶ Geſtyb⁹ Attella
Autonoes, dū pſonā Autonoes ſuſtinet i agēda eius fabula.
Nā Autonoe filia fuit Cadmi Thebaꝝ regis, & mr Actæo/ Autone
nis cōuerſi i ceruū, & a canibus diſcerpti. De Autonoe ergo
ſcripta erat fabula. ¶ Hūc diligit:hinc eſt idignatio poetæ, q
delectata cātu viri ſcænici ſtati i amorē eius iciderit. ¶ Aelia
paup.i. mulier nobilis & paup: vt oñdat non minus paupes
mulieres, q̄ diuites libidinis æſtu flagrare. Nā familia Aelioꝝ
fuit pauprima. Eodē.n. tpe ſexdeci fuere Aelii Tuberones in
unis ædibus:qbus vnus tm̄ fuit fundus in agro Veiēte, & in
Circo maximo, & flaminio ſpectādi locus, q qdē loca ob vir
tutē publice donata poſſidebāt. hęc ex Valerio lib. iiii. ca. de
pauptate. ¶ Fibula comœdi:qua vtit comœdus, vt dictū ē.
¶ Soluit ab iis .i. ab illis mulierib⁹ ad coitū. ¶ Chryſogonū:
nomē citharœdi fictū a poeta reſpiciēte ad Chryſogonū illū
citharœdū, q tpibus Alcibiadis i eius naui tāta arte remigiū
manus dirigebat: vt cū illi remoꝝ pulſum cū Chryſogoni cā
tu cōiungerēt iucūdā audiētibus redderēt harmoniā, Chry
ſogonus aūt interptari pōt ſemen aureū, Nā χρυσος aurum

Y ονος ſemen ſignificat. Cātare vetēt: ſunt aliç, inqt, i cauſa
ne Chryſogonus cantet. factus .n. eſt raucus nimia libidinis
cōtinuatione. ⸿ Tragœdo: viro ſcœniro, vt oñ. fac mulieres
libenter ſequi coitus virorū inhoneſtorum. vnde ſequitur,
An expectes vt Quintilianus ametur: quaſi dicat mulieres
viros ſapientes & doctos nō amant: vtpote qui a tali turpi
tudine abhorreant. Quintilianū autē poſuit pro omni viro
ſapiente, & docto. ⸿ Accipis vxorē .i. vxorem ducis de qua
liberos ſuſcipient viri citharœdi. nam Echion & Glaphirus
nomina ſūt citharœdorū. Martia. Plaudere nec Cano, plau

Gaphylrus

dere nec Glaphyro. Glaphyrus aūt interpretaī feſtiuus, iu-
cundus, aſtutus, ornatus, politus. ⸿ Fiat pater: ſuſcipiat libe

Choraules

ros. ⸿ Coraules: tibicen. qui in choro fiſtula canit. nam χορος
dicit̄ tripudiū, cœtus, chorus. αυλος tibia, fiſtula. & αυλεω

Ambroſius

tibia cano. ⸿ Ambroſius: interpretaī diuinus & immortalis.
⸿ Longa per anguſtos: hæc omnia p ironiā legenda ſunt. Si
mus, inquit, læti & in ſignū lætitiæ nuptialis ornemus ędes
lauro: vt tibi infantē pariat vxor tua ex gladiatore. ⸿ Figa-
mus pulpita: in nuptiarū .n. celebratione talia fieri ſolebant
per vrbē: vt res ludicras agerēt. ⸿ Ianua lauro: nam totā do
mus in nuptiis ornabaī. Apul. in aſino aureo lib. iiii. Domus
tota lauris obſita: tedis lucida conſtrepebat Hymenæū. Sta
tius in nuptiis Stellę: Fronde virent poſtes, & feruēt cōpita
flāmis. ⸿ Infans nobilis. i. qui filius tuus putabiī & nobilis:
cū tamē gladiatore natus erit. ⸿ Exprimat: repreſentet, refe-
rat ſimilitudine, & omnibus oris liniamentis gladiatorem.
⸿ Euryalū: nomē eſt retiarii alterius ex gladiatoribus. alter
enī mirmillo appellabaī. de quibus plura diximus in .ii. Saty
ra illic: Vicit. & hoc mōſtrū tunicati fuſcina Gracchi. ⸿ Tibi
Lētule: tibi o Vrſidi Poſthume, qui laniſta videri poteris, cū
domus tua repleta erit filiis gladiatoribus. Nam Lentulus
Battiatus cognominatus laniſta fuit caput nobiliſſimus. Ex
cuius ludo quatuor & ſeptuaginta gladiatores pfugerunt:
qui ſeruis ad vexillū, auxiliumq; vocatis Chryſo: Spartaeo:
& Enomao ducibus crebris exercitus Romanos cladibus af-
flixerūt. Auctores Plutar. in vita M. Craſſi. Liuius lib. xcv.

Conopeum

ab vrbe condita L. Florus. Appianus Alexandrinus. ⸿ Co-
nopeo: lecto tuo. Nā conopeū velum pprie appellatur quo
maxime Alexādrini vtuntur ad arcendos culices. Extēdi .n.
circa lectū quaqua verſum cōſueuit: quia ibi ex Nilo culices
abūdāt. κωνωψ culex diciī. De quo ita Horatius: Inter
q; ſigna turpe militaria Sol aſpicit conopeū. Varro in .ii. de
re ruſti. loquens de mulieribus comitantibus paſtores. ſic ait:
Quæ oſtēdunt fœtas noſtras: quæ in conopeis iacēt dies ali
quot eſſe mucidas & contemnendas. ⸿ Teſtudineo: nam lecti
teſtudine, citro, & ebore ornabantur.

ASCē,

⸿ Magna tamen fama eſt. Contra illud qđ dictū eſt de Ibe-
rina muliere in vrbe agenti: q potius cōtenta ſit vno oculo,
q̄ vno viro: obicitur mulier in agro degens: vt ſignificeī ne
in agro qdem eſſe pudicitia. Ordo eſt: Tamen .i. quāuis. ſup.
Iberina non ſit caſta, magna fama eſt .i. bona cōmendatio &
opinio cuiuſdā viuentis rure paterno. reſpondet poeta. vi-
uat Gabiis vt vixit in agro: quaſi dicat id efficere nō poſſes:
vt etiam in minimo oppido caſta viuere poſſit: ſicut in agro
forſan vixit: quia eā nemo rogauit. nā viuat Gabiis aut Fi-
denis .i. in illis oppidulis Italię. nō ſup. viuet vt vixit ī agro.
ſed cedo .i. cōcedo tibi vt ſup. viuat in agello paterno: tamen
quis affirmet. nil .i. nullū opus venereū actum eſſe in monti-
bus, aut in ſpeluncis. q. d. nemo. vnde inſert adeo. nunquid
adeo .i. intantum. Iupiter & Mars .i. potētes adulteri: quales
Iupiter & mars .i. domini pagorum. & milites in agris ſubin
de verſantes ſenuerunt .i. impotentes ad rem veneream effe-
cti ſunt: vt quis audeat viuentē in agro caſtam affirmare: q̄ſi
dicat non. Et ſi non eſt caſta affirmanda, quæ ex agro in vr-
bem venit: vt Iberina. nec quę in agro paterno adhuc viuit:
quærenda eſt vrbana. nōne ergo fœmina digna tuo voto .i.
deſiderio: hoc eſt caſta & pudica monſtraī tibi in porticibus
.i. amplis domibus in ciuitate romana porticum habentibus
q̄ſi dicat non. an ſpectacula .i. Theatra. quo nobiles & igno-
biles cōueniunt ad ſpectādum. habent totis cuneis .i. recepta
culis & ſedibus ſuis ſup. aliqd .i. aliquam fœminā. qđ .i. quā.
ames .i. amare poſſis. ſecuris .i. ſine cura & formidine de icō
tinentia eius. & quod poſſis excerpere .i. diligere tibi inde .i.
ab omnibus illis: quaſi dicat non. quod probat: quia Thuſcia
.i. mulier a Thuſcia. non imperat .i. non moderatur veſicæ .i.
non poteſt continere quin mingat. Batillo .i. mimo, & (vt di
cunt) ioculatore & ſaltatore illo molli. ſaltante .i. dum Batil
lus mollis ſaltat. Lædā .i. ſaltationem illā ſic vocatam. Chiro
nomon .i. geſticulatricem, & q̄ ſeruata lege manuum fit. & eſt
actūs græcus cōmunis generis. Appula .i. mulier ex Appulia.
gānit .i. vocē vulpis emittit. ſicut ſi p̄ emitteret i amplexu .f.
ſi amplecteret̄ ad coitum. Thymele .i. quis mulier ſcœnicis &
hiſtrionibus delectata. attēdit .i. animaduertit. ſubitū ſup. ge
nus ſaltādi. miſerabile .i. exile. & longū .i. plixum. & Thyme
le dico ruſtica .i. adhuc imperita ſaltandi diſcit. tunc .i. quan-
do. ille ſaltat ſic attendendo ad ſingulos motus eius. hæ mu-
lieres quæ non ita dudū in vrbē venerant. diſcunt diligēter
genera ſaltationū, & nimio gaudio afficiunī ſaltāte Batillo.
Aſt .i. ſed. quoties aulæa .i. veſtes variis floribus, aut imagini-
bus intertextæ: quæ in aula Attali primū inuentę dicuntur:
& in theatris ad muros dependent: ſimiles tapetibus, qui in
ſcabellis ſubſternunī. aulæis autem Theatrum ornabaī quo-
ties ludi agebantur. quoties ergo aulęa recōdita .i. repoſita.
ceſſant .i. quoties ludi non amplius exhibenī. & quoties ſola
fora in qbus ius diciī, ſonāt. theatro .i. loco ſpectaculoꝝ clau
ſo. & megaleſia .i. magnæ Deoꝝ matris: videlicet Cybeles. lu
di ſunt ſup. longe a plebeis ſup. ludis .i. poſt longiſſima inter-
ualla exhibenī poſt plebeios ludos. vel (vt alii intelligūt) ſūt
longe .i. non exhibentur plebeis ſup. hominibus. aliæ ſup. mu
lieres .i. vrbanæ ludis illis aſſuetæ: exiſtentes triſtes. tenent .i.
tractant, & induunt. perſonā .i. tegmen. oris .i. faciei. cuiuſli-
bet effigiem habens (quā falſam, .i. nō ſuā faciē galli vocant)
& thyrſum .i. haſtam pampinis inuolutam. & ſubligar .i. quo
virilia teguntur. ne inter agendum inhoneſtius nudenī. Acci
.i. Accii illius mimi .i. ipſæ inter ſe imitantur mimos: qđ plus
eſt q̄ adhuc diſcere. Præterea interea dū ludi publici nō fiunt:
Vrbicus mimus ille mouet riſum inter mulieres. exodio .i. la-
ſciuo & inculto carmine: quo in fine feſtorum ruſtici vti ſole-
bant. & geſtibus Autonoes fabulæ ſic dictæ. atellanæ .i. de
genere Atellanarum. Aelia matrona illa romana pauper: quę
non poſſet comœdi conſuetudinē impetrare, diligit hunc .ſ.
Vrbicū exordioꝝ cātorē. & ita ſemiruſticū. ſed fibulas: quā li-
gabanī pudenda actorū comœdiarum: vt a coitu per quem
rauceſcerent, abſtineāt. comœdi .i. actoris comœdiarū. ſolui
tur ad coitū .ſ. his .i. ab aliis .ſ. diuitibus. magno .i. magna mer
cede. ſunt ſup. aliæ quę vetent p frequētem coitū Chryſogo
nū cantorē illū cantare. Hiſpulla .i. matrona illa. gaudet tra-
gœdo .i. actore tragœdiarū. an expectas vt Quintilianus .i.
vir bonus & doctus vt Quintilianus erat, ameī. q. d. id fru-
ſtra faceres. Tu quicunq; Romæ vxorē ducis: accipis vxorē
de qua Echion vir ille citharœdus .i. cithara canens aut Gla
phyrus .i. alius citharœdus. aut choraules .i. inflator tibię: hoc
eſt tibicen. Ambroſius .i. adhiberi ſolitus cū Ambroſia .i. bel-
lariis & dulciariis peracta cœna. & hoc potius dicerē, q̄ pro
priū eſſe viri. fiat pater .i. qui ab illis corrūpenda ſit. figamus
.i. ponamus firmiter. longa pulpita in qbus nuptiarum ludi
aganī. per anguſtos vicos .i. p eos, qui prę multitudine popu
li anguſti fiant. aut p angiportū poſtes domus noſtræ ornen
tur ſup. frondibus. & ianua ornetur ſup. grādi lauro .i. facia
mus oīa pertinentia ad ſolēnitatē nuptiarū: vt o Lētule vir
Romane, diues, & ſenatorius, infans nobilis, quē vxor tua
iā noua nupta pariet. exprimat .i. repreſentet expreſſe aliqñ.
Euryalum .i. retiariū ſimile Euryali. aut mirmillonē .i. gladia
torē aduerſariū eius more gallico armatū: quē retiarius ca-
pere tentat cantans: Piſcē peto: te nō peto: cur me fugis gal
le? habebat enī mirmillo piſcē in galea. exprimat inquā Co-
nopeo .i. ſub velo, quali ad arcendos culices Aegyptii vtebā
tur. teſtudineo .i. camerario in morem teſtudinis incuruato.
teſtudinē aūt voco, quā galli voltā .i. curuaturā circumuolu
tam. Et hoc potentem innuit: ſed omnia per ironiā dicit.

Nupta ſenatori comitata eſt Hippia Ludium
Ad Pharon,& Nilum,famoſaq́ mœnia Lagi,
Prodigia,& motes vrbis damnante Canopo.
Immemor illa domus,& coniugis,atq́ ſororis
Nil patriæ indulſit,plorateſq́ improba natos,
Vtq́ magis ſtupeas,Paridem,ludoſq́ reliquit,
Sed quamquā in magnis opibus,plumaq́ paterna,
Et ſegmentatis dormiſſet paruula cunis,
Contempſit pelagus,famam contemſerat olim,
Cuius apud molles minima eſt iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus,lateq́ ſonantem
Pertulit Ionium conſtanti pectore,quamuis
Mutandum toties eſſet mare.iuſta pericli
Si ratio eſt,& honeſta,timent,pauidoq́ gelantur
Pectore,nec tremulis poſſunt inſiſtere plantis.
Fortem animū præſtant rebus,quas turpiter audent.
Si iubeat cōiux,durum eſt conſcendere nauium.
Tunc ſentina grauis,tunc ſummus vertitur aer.
Quæ mœcum ſequitur,ſtomacho valet,illa maritū
Conuomit,hæc inter nautas & prandet,& errat
Per puppim,& duros gaudet tractare rudentes.

IOAN. A. ¶ Nupta ſenatori:exemplo Hippię oſtēdit primarias muli/
res intemperantiæ crimine nō carere.Nam Hippia vxor Fa/
bricii Veiētonis viri ſenatorii tpibus Domitiani.de quo Pli/
nius meminit,in epiſtola ad Semproniū Ruſum:relicto ma/
rito ſecuta eſt gladiatorē abeūtem ex vrbe in Aegyptum. De
hoc Veiētone intellexit ante ī Satyra:Ecce iterū Criſpinus:
Et cū mortifero prudēs Ve/
iento Catullo.Vir enim fuit
(vt diximus)ſenatorius,Ner
uę familiariſſimus . Ludium:
carmen eſt hypermetrū ſicut
illud:Veniet q pulmentaria
cōdiat.Virg.Hæc finis fandi
ſolio cū Iuppiter aureo,Lu/
dii & Ludiones dñr hiſtrio/
nes & viri ſcænici a ludo no
minati . ſic etiam Ludiæ di/
ctæ ſunt mulieres pari mo/
do ſe in ſcænis exercentes.
Pharos ¶ Ad Pharon:Pharos inſula
eſt oppoſita Alexādriæ:eiq́
ponte iuncta.de qua egregie
ſcribit Cæſar in cōmentariis
ſeu Oppius pro eo:Et Ioſe/
phus in quto de bello iudai/
co:Eiuſdē nois in ea eſt etiā
turris,ex q faces exerunt tpe
noctis indicātes ibi portū eē
nauigantibus. ¶ Famoſaque
mœnia Lagi.i.Alexandriā,q
ī Aegypto eſt.vbi & Pharos
& Nilus ſunt.vt illud oñdat
mulierē ad Aegypti oras na
uigaſſe.Mœnia aūt Lagi Alexandriā itelligit.Nā Ptolemę⁹
qui Alexādro ſucceſſit Lagi fuit filius.vñ & Lagidarū impe/
riū cepit:qd᷑ poſt multos annos mortē Cleopatræ euerſum
fuit. ¶ Famoſa:infamia,aut qa(vt teſtaẗ Strabo)oēs poſt ter
tiū Ptolemæū male vixerūt delitiis corruptiorum vero peſ
ſime q̄rtus & ſeptimus & vltimus Auletes:aut qa ibi Pope
ius pfide occiſus ſit a Ptolemæo:aut quia in ꝓpinquo Cano
pi ſit foſſa nocte,dieq; cymbarū plena:i qbus mulieres & vi
ri ipudēter canunt & laſciuiūt.Sic.n.& Cęſar apud Luca.ī
vii.appellat regna famoſa ignaua & imbellia:cū hortaẗ mi/
lites aduerſus Pompeianos:Ite p ignauas gentes,famoſaq́
regna.Famoſum ꝗ̄ in bonā partem plerūq́ eſt legere apud
auctores.Apuleius in.xi.metamor. At ille vir alioqn grauis
Cano/pus & ſobriæ religionis obſeruatiōe famoſus. ¶ Canopo dānan
te ꝓdigia.i.Canopo laſciua nō ꝓbante mores vrbis . vt ſit
ſeſus:Licet Canopitani laſciue & turpiter viuerēt,dānabāt
tñ,iquit,mores Romanos & tantā ipudicitiā veluti ꝓdigio
ſam:quaſi q tñ flagitiū ipſi nō cōmitterent. Canopus autē
nomē accepit (auctore Strabo.)a Canopo Menelai guber
natore:q ibi ſepultus fuit.diſtat aūt ab Alexandria centū &
viginti ſtadiis.de q̄ ēt ī prima Saty.Nil patriæ idulſit.nihil
penſi habuit:quominus pſiæ ſuæ dedecori eēt.nullū habuit
patriæ reſpectū:quominus id ageret:debuit eni rōne pſiæ
tanto ſcelere abſtinere. ¶ Plorātes:ordo eſt:Improba reliqt
natos plorātes . ¶ Vt magis ſtupeas:magis mireris . publicā
aūt Romanoꝝ(qd᷑ ſæpe facit)deſidiā taxat,q tātope ludis
ſcænicis,circēſibuſq́ delectarenẗ.q.d. illud maxime eſt mirā
dū:qđo etiā filios relinqueret , ludos circēſea relinquere po/
tuerit.ex qbus tantā vniuerſi caperent voluptatē. ¶ Paridē:
hoc eſt ludos ſcænicos.Paris.n.Pantominus fuit tpibus(vt
Cunæ ante diximus)domitiani ei acceptiſſimus . ¶ Ludos.ſ.ſcæni
Incuna/bula cos.& circenſes:quibus tota ciuitas tenebaẗ . alibi:Si potes
auelli circenſibus. ¶ Sed q̄q̄ in magnis:licet,inqt , molliter in
Cunina dea domo paterna eēt educata:contēpſit tñ labores,& mariti/
ma tedia. ¶ Cunis:cunæ & incunabula dñr lectuli puerorū.
Segmē/ta vñ & cuninā Deā veteres colebant:q̄ pęeſſet cunis & īfantu/
lia. ¶ Segmētatis:q̄ multis ornatæ fuiſſent ſegmētis,Nā ſeg/
mēta ornamēta ſunt muliebria.vt docet Valerius lib.v.cap.
de gratis.ergo cunæ talibus ornatę erant ſegmētis:aut reue
ra circulis & zonis qbuſdam diſtinctæ & pictæ. Nā Plin.li.
vi,cap.xxxiiii.oſtendit ſegmenta ſignificare circulos bis ver
bis:Plura ſunt aūt hæc ſegmenta mundi,q noſtri circulos ap
pellauere:græci paralellos,nomen aūt deductum videẗ a ſe/
cando.i.diuidendo & diſtin
guēdo.de ſegmētis plura di/
ximus ante in ſecunda Saty
ra. ¶ Cōtempſit pelagus:ne
glexit duros labores & peri
cula maris . ¶ Famā cōtem/
pſerat olim:nō mirū,inqt,eā
mare cōtempſiſſe:q iā famā
flocciſecerit:vt oſtendat eas
mulieres,q pudicitiam ſuam
imminuere ad oīa eē audacio
res,q honeſtas nihilq́ expa/
ueſcere qđ bonis eēt formi/
dabile: ¶ Cuius:ſcilicet famę.
¶ Minima eſt iactura .i. cu/
ius minimā putāt eſſe iactu
rā, & minimū dānū , cū eam
amiſerint . ¶ Molles cathe/
dras.i.apud fœminas,q mol
liter & otioſe ſedēt in cathe
dris nihil operis facientes.
¶ Tyrrhenos fluctus:mare
inferū dictum,q littus Tyr
rhenū radat . Nam mare lo
cis,q allui,nomē accipit . vt
Siculū qa Siciliā.Rhodiū qa
rhodū.Ioniū qa Ioniā radit.
¶ Ionium.ſ.fluctum a ſupiore. ¶ Cōſtāti:forti:& minime tre/
pido. ¶ Iuſta pericli:ſi forte, inqt , nauigādum ſit aliq iuſta &
vtili cā mulieres ſtatim timēt,nequeūtq́ ferre nauigationē.
¶ Durū eſt:durꝫ ipſæ putāt & laborioſum. ¶ Tunc cum mari
tus iubet.& honeſta eſt cā nauigatiōis. ¶ Sentina:nauis fun/
dum:quo tota decurrit aqua.a ſentiēdo dicta, q maxime pu
tet & ſentiaẗ. Sallu.in Cati.Hi Romā ſicut aq in ſentinā cō
fluxerāt. Ci.ī Catone maiore:Alii p foros curſitēt:alii ſenti/
nā exhauriāt. Vale.li.ii.ca.de Diſciplina militari vẗ accepiſſe
ꝓ ipſa aq̄,q in fundo nauis corrupta teterrimi eſt odoris : vt
facile nauigātibus nauſeā moueat.ſic.n.ſcribit : Hac turpi &
erubeſcēda ſentina vacuefactus exercitus nr̄. ¶ Vertitur aer:
aeris qđā vertigo oculis oboriẗ. ¶ Illa:ſubaudi,q maritum ſe/
Rudē/tes quiẗ nauſeat,& vomit. ¶ Hæc.i.q ſequiẗ mœchum. ¶ Ruden
tes:funes nauium dñr rudētes:q flātib⁹ vētis rudere videnẗ.
ASC E. ¶ Nupta ſenatori comitata eſt Hippia Ludiū. Credo poe/
tā Ludiū ſcripſiſſe:& hypermetrū.i.ſupabundantē menſurā
verſus in vna ſyllaba feciſſe:q verſus tunc vitioſus nō eſt:qñ
ſyllaba abundās p vocalē ſequētem abſumiẗ: ſicut hic ſequiẗ:
Ad Pharon &c.Arbitror ꝑterea Hippiæ nomē fictitiū ſicut
Tuſciæ & Appulæ.Hippos.n.equus & equa græce dicitur:
vnde Hippia pro equa,cuius ardentiſſima eſt coitus libido,
non abſurde poſuerit. non inficias tamen eo:qn ꝓ Veiento/
nis vxore accipi poſſit.in hac aūt dānat mulieres ſenatorias.
nam gradatim ad crimina ꝓgreditur:vt quæq́ enim nobiliſ
ſima eſt:ita maxima libidine agitatur. qđ licet facile eſt i poe
ta videre:tñ iis,q imbecilles habēt oculos aperiā . Concedit
poeta in agro paterno morantē caſtam poſſe dici: ſed nō mā
ſurā Thuſciā & Appulā,quæ.ſ.in vrbē venerāt iā diſcere &
obſeruare ſaltatiōes:q prima via ad ipudicitiā eſt.matronas
aūt & cęteras vrbanas et ſcænica indumenta tractare, & co
mœdos,mimoſq́ adamare vſq́ ad impudicā cōſuetudinē.
Hippiā vero mulierē ſenatoriā deſerto marito Ludiū p ma/
ria,ac terras inſecutā.Meſſalinā vero impatoriā cōiugem in
ſatiabili libidine exarſiſſe.Ordo eſt:Hippia mulier equina li/
bidine ardens,nupta ſenatori.i.Fabricio Veientoni.comita
ta ē Ludiū.i.hiſtrionē,&(vt aīt)ioculatorē ac mimū. ad.i.
iuxta

Quã tamen exarſit forma? qua capta iuuenta eſt
Hippia? quid vidit, propter quod Ludia dici
Suſtinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
Cœperat, & ſecto requiem ſperare lacerto.
Præterea multa in faciem deformia, ſicut
Attritus galea, mediiſq; in naribus ingens
Gibbus, & acre malum ſemper ſtillantis ocelli,
Sed gladiator erat, facit hoc illos Hyacinthos,
Hoc pueris, patriæq;, hoc prætulit illa ſorori,
Atq; uiro. ferrum eſt, quod amant. hic Sergius idem
Accepta rude cœpiſſet Veiento uideri.

iuxta, vel vſq; ad Pharon.i.inſulã illã oppoſitã Alexãdriæ in Aegypto: & Nilũ fluuiũ Aegypti. & mœnia famoſa.i. pp ſcelera defamata. Lagi.i. regis Alexãdriæ: q Alexãdro ſucceſſit, & hoc Canopo.i. illa pte Aegypti, vbi maxima erat laſciuia (dicẽte Statio: Curue therapnei laſciuia tota Canopi) damnãte.i. reprobãte. pdigia.i. pdigioſã ſcelera, q̃lia ſunt q̃ ↄtra naturã fiũt. & mores Vrbis.ſ. romanæ: hoc ẽ: q̃a in canopo deteſtabant̃ mores Romani tãq̃ pdigia ſcelerũ. licet hoies ibi laſciue viuerẽt: tñ cõtulerũt ſeſe ad Alexãdriæ mœnia vbi mores Romanos nõ dãnauerũt. quippe ea famoſa.i. infamia dicit: ſicut famoſam vocamus meretricẽ. Illa vide licet Hippia imemor.i. oblita domus ſuæ & coniugis, atq; ſororis. nil indulſit.i. pietatis aut amoris cõtulit patriæ, q̃ tñ ex natura nobis cariſſima eſſe cõſueuit. & ipſa iproba.i. ab oibus improbãda. reliqt natos.i. plẽ ſuã plorãtes. & (vt magis ſtupeas) reliqt Paridem pãthomimũ illum. & ludos circẽſes, qbus magis q̃ liberis affi ciebat̃. Sed quamq̃ ipſa paruula.i. cum eſſet adhuc valde par ua, dormiſſet in magnis opibus.i. diuitiis. & pluma paterna .i. molli lecto in domo pris. & cunis.i. cunabulis. ſegmẽtatis .i. circulis & faſciis pretioſis circũligatis.i. q̃q̃ eẽt nobiliſſime, & tenerrime educata. tñ ſup. cõtempſit.i. paruipẽdit, & leue reputauit. pelagus.i. periculũ: grauitatẽ odoris: & oẽm laborẽ maris. nõ loquor dicit de fama eius. nã ipſa contempſerat olim.i. multo ante. famã ſuã.i. nomen bonũ. cuius ſup. famæ iactura.i. amiſſio & pditio. eſt.i. reputat̃ & exiſtimat̃. minima.i. minimi momẽti, & nullius (vt dicunt) iportãtiæ apud molles cathedras.i. ſedes molliũ & ditiſſimorũ: hoc ẽ ditiores paruiſfaciũt ſi famã amittunt. & ẽ ſilis locutio illis prius habitæ, Nuſq̃ minor eſt iactura dientis. igit̃ q̃nquidẽ ſpretis oibꝰ quæ Romæ oblectare poſſent. & paruipẽſis oibus quæ eam fuga retrahere poſſent, comitari voluit Ludiũ. ipſa ptulit cõſtãti pectore.i. cõſtãti aĩo, & valido corpe ad finẽ vſq; tulit .i. ppeſſa eſt. fluctus Tyrrhenos.i. maris Tyrrheni. & ptulit Ionium ſup. fluctum.i. maris Ionii. ſonãtẽ.i. vndarũ ipetu crepitãtẽ. late.i. ampliter. q̃uis mare eẽt toties mutãdum.i. q̃uis deberet toties intrare nouum habitum maris. quẽ vix nautæ ſine vomitu ferunt. Si rõ pericli p periculi: hoc eſt q̃re debẽt obire periculum, eſt iuſta. tũc ipſæ mulieres timẽt & gelant̃.i. pallore & tremore indicãt ſe gelari. pectore exiſtẽte pauido .i. meticuloſo. nec poſſunt inſiſtere.i. firmiter ſtare. plãtis.i. pedibus. tremulis.i. præ anxietate tremẽtibus, & titubãtibus, ſeu vacillãtibus. ſed pſtant.i. exhibẽt eum pſtãtia fortẽ.i. virilem. & cõſtãtẽ aĩum rebus, q̃s audent turpiter.i. cum dedecore. Si cõiux.i. maritus. iubeat cõſcẽdere nauẽ, tunc eſt eis durum. Et ſentina.i. exhalatio, q̃ eſt in ſentina.i. pfundo nauis. eſt grauis.i. grauis odoris. ad vomitum puocãs, & tunc ſummus aer vertit̃.i. tunc dicunt q aer, q in ſummitate ſua vertitur p ſe fert tẽpeſtatẽ maximã. Ea vero q̃ ſequit̃ mœcum.i. adulterũ valet.i. valida ſtomacho: nec timet ſentinã grauẽ. Illa q̃ maritum ſeqtur, cõmouit.i. vomitu cõſpuit maritũ. Hæc quæ mœchum ſeqtur prandet inter nautas. & errat.i. currit huc illuc læta & petulãs p puppim.i. p ſummitatẽ nauis. vbi nauarchi.i. gubernatores ſedẽt. & gaudet tractare.i. cõtingere duros rudẽtes.i. chordas qbus malus & vela colligãtur.

IOAN. Brit. ¶ Qua tñ exarſit forma? hac interrogatione acrius lacerat Hippiã q nõ forma, q̃ nulla erat in hoie: ſed q̃a arma tractaret ſecuta ſit gladiatorẽ. ¶ Ludiã: nã (vt diximus) vt ludii & Ludiones dicebantur viri ſcænici, ita & mulieres Ludiæ appellabant̃. Tranql. in Auguſto: Hiſtriones aut ẽt triuiales ex circo Ludios interponebat, aut frequentiſſime aretalogas. ¶ Nã Sergiolus rõ quare in hoie nihil eſſet qd amaretur. nã oẽm, inqt, formã exuerat. barbã enim totum guttur veſtien tẽ radebat. vt oſtẽdat illũ grãdioris fuiſſe ætatis. Sed q̃a gladiator erat, placebat admodũ. nam tales putãt Hyacinthos: hoc eſt formoſos & gratioſos: qualis fuit Hyacinthus puer dilectus ab Apolline, quem cõſtat ludentẽ diſco a Borea irato, q magis Apollinẽ amaret, interẽptũ, mutatũq; ab Apolline in florẽ nois ſui. Sergiolus aũt nomẽ fuit gladiatoris forma diminutiua p cõtẽptum. hyacintus puer ¶ Requiẽ.i. miſſionẽ: quæ gladiatoribus dabat̃ cum aliquo fuiſſent debili mẽbro. Mart. Nup cum Myrino peteretur miſſio læſo. donabant̃ enim rude. Vnde ſequitur hic: Sergius idem Accepta rude cœpiſſet Veiento videri. Sic attritus galea.i. cõtuſus multo attritu galeæ & deformatus ita: vt mirum videri poſſit q ab Hippia ſit dilectus. ¶ Gibbus: eminentia & tumor. nã gibbus naſcit̃ in quacũq; parte corporis. Gibbus ¶ Sed gladiator erat: adiuuandum geſtu. ¶ Hoc q eſſet gladiator. ¶ Hoc pueris, patriæq;: pluris, inquit, fecit hoc quod gladiator.ſ. eſſet, q̃ filios, q̃ patriam, q̃ ſororẽ, q̃ maritum: quos oẽs præ gladiatore cõtempſit, atq; reliqt. ¶ Ferrum eſt quod amant: amãt, inqt, eos q arma ptractent vt viros ad coitum validos. ¶ Cœpiſſet Veiẽto videri: ſi forte, inquit, Sergius gladiator rudẽ accepiſſet.i. miſſionẽ impetraſſet ſtatim ab Hippia derelictus eſſet, ſicut & Veiẽto maritus nã illum alterum Veientonẽ exiſtimaſſet. vt oſtẽdat illum tñ placuiſſe, q̃a arma tractaret. ¶ Accepta rude: rudis virga erat qua gladiatores impetrata miſſiõe donabant̃. erat.n. ſignum miſſionis artis gladiatoriæ. vnde Horat. metaphoricos ait: Spectatum ſatis & donatum iã rude Quæris Mecœnas iterum antiquo me includere ludo. Cicero in ſecunda Philippica: Tam bonus gladiator, rudem tam cito accepiſti. Rudis

ASCẽ. ¶ Quã tñ exarſit forma &c. Ne quis facile ignoſcat Hippiæ vt poce pulchritudine & venuſtate captæ: oſtendit poeta nihil venuſtatis i eo fuiſſe, quẽ ſecuta eſt: imo mulieres potius ferrũ, q̃ formã virorũ amare. Ordo ẽ: Et tñ q̃q̃.ſ. mirãdũ ſit q ſic aufugerit, qua forma.i. formoſitate. & qua iuuẽta.i. iuuenili ætate eius quẽ ſecuta eſt, exarſit.i. inflãmata eſt Hippia. qd vidit ſup. tã delectabile & placidum in Sergio gladiatore, quẽ ſecuta eſt. pp qd ſuſtinuit.i. ppeſſa ẽ. dici.i. appellari p diffammationẽ. Ludia, i. Ludii: hoc eſt ioculatoris cõiux vel amicaq̃ prius erat ſenatoris. q.d. id ſcire nõ poſſum. nã Sergiolus.i. imitator Sergii. vel (licet Valla neget) ſit p diminutionẽ dictum. vt neq; formoſum, neq; pulchrũ dicat. cœperat iã priuſq̃.ſ. eã adduceret. radere guttur.i. hẽre plenã barbã & ſeniũ attingere. & cœpat ſperare requiẽ.i. miſſionẽ a munere gladiatorio. & hoc lacerto.i. brachio eius ſecto.i. diuiſo pp rupturã, aut fracturã oſſis. Quãdo.n. in munere publico impotẽtes effecti erãt, remittebant̃. Vnde ſperabãt ſtatim ab ſolui ab officio gladiatorio pp annoſitatem, & imbecillitatẽ: & ita q̃a puſillus erat & ſenex & cõfractus: nõ potuit eẽ pulcher. Præterea.i. inſup. non erat formoſus: quia habebat ſup. multa deformia: vel multa deformia ſup. erat ei in faciẽ.i. ad deformitatẽ faciei: vel deformãtia faciẽ: vel contra decorem faciei, aliter diceret in facie. ſicut.ſ. q erat attritus galea circa frontem & tempora. & ingens gibbus.i. tumor ex percuſſione: ſcilicet erat ſup. ei in mediis naribus. & acre.i. aſperum & grauiter vrgens. malum.i. incõmodum. ocelli.i. parui oculi. ſtillãtis.i. fluentis ſemper ex lippitudine.ſ. Sed q̃uis: ſcilicet nec pulcher eſſet, nec formoſus: tamen erat gladiator: hoc ſcilicet eſſe gladiatorẽ: facit illos ſcilicet deformes & ſenes hyacinthos.i. pulcherrimos iuuenes ſecundum iudicium talium mulierum Hyacintho in florem ſui nominis cõuerſo ſimiles. ipſa ſcilicet hippia prætulit pueris.i. liberis ſuis, & patriæ, & ſorori, atq; uiro hoc.ſ. habere gladiatorem. quia ferrum eſt qd amãt ſup. tales mulieres. Et reuera ingenium mulierũ ad

Quid priuata domus, quid fecerit Hippia curas?
Reſpice riuales diuorum, Claudius audi,
Quæ tulerit. dormire virum cum ſenſerat vxor,
Auſa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos,
Linquebat comite ancilla non amplius vna,
Et nigrum flauo crinem abſcondente galero
Intrauit calidum veteri. centone lupanar,
Et cellam vacuam, atq; ſuam, tunc nuda papillis
Conſtitit auratis titulum mentita Lyciſſæ,
Oſtenditq; tuum generoſe Britannice ventrem.
Excepit blanda intrantes, atq; æra popoſcit,
Mox lenone ſuas iam dimittente puellas
Triſtis abit, ſed quod potuit, tamen vltima cællam
Clauſit adhuc ardens, rigidę tentigine vuluæ.
Et laſſata viris nondum ſatiata receſſit,
Obſcuriſq; genis turpis, fumoq; lucernæ
Fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem.
Hippomanes, carmenq; loquar, coctumq; venenum,
Priuignoq; datum. faciunt grauiora coactę
Imperio ſexus, minimumq; libidine peccant.

Veiēto indicinātū eſt: vt quę p ſexum ab armis arcentur: aio ad ea applicent. Hinc fictū Martis & Veneris adulterium. hinc Romulus ex Marte ſatus: hinc haſtici ludi mulierū iudicio ſubmittunt. Sergiolus cœpiſſet videri Veiento, i. tātę dignitatis & honoris, quātę erat Veiēto ſenator & maritus eius. accepta rude. i. poſtq̄ accepiſſet rudē, q̄ donabant emeriti milites. Eſt enim rudis quędam virga lōga ſine ferro, qua dirimunt gladiatores ab his, q pp vetuſtatem, experientiam quandā habēt: & ita recte iudicare poſſunt: ſed nō vires: quapropter amplius exercere nō pnt: vñ emeriti dicūt.

JOAN. Brit.

¶ Reſpice riuales: vult poeta oſtēdere nonmodo priuatas mulieres: ſed & primarias, principūq; vxores intēperātes, īpudicaſq; eē: hocq; pbat exēplo Meſſallinæ vxoris Claudii Cæſaris. de qua ita ſcribit Pli. lib. vii. Cęſaris ſocietas in coitu. homini pꝑe nulla. Meſſallina Claudii Cęſaris coniux regalem exiſtimans palmam, certam elegit nobiliſſimam ex pſtitutis ancillam mercenarię ſtipis, eāq; die, ac nocte ſuperauit quīto & vicesimo cōcubitu. Et Tacitus: Iam Meſſalina facilitate adulteriorum i faſtidium verſa ad incognitas libidines profluebat.

Riuales

¶ Riuales diuorū Cæſares intelligit, q regū domini æmuli quodāmodo Deorū hēbant. vnde extat illud: Diuiſum imperium cū Ioue Cæſar habet. Poteſt eſſe alius ſenſus & melior, vt hoc dicat. Reſpice riuales imperatorum: hoc eſt amatores auguſtarū, qui enim vxores imperatorū amant riuales ſunt. imperatores diui nominant. Diuos enim dicimus ex hoībus factos, quaſi qui diē obierint. vnde diuos imperatores vocamus, Deos vero perpetuos. Riuales autem dicunt ꝓprie (auctore Vulpiano) qui per eundem riuum aquā ducunt. inter quos de eius vſu ſæpe oritur cōtētio. vñ metaphoricos nō ſolū amatores dicimus riuales, quaſi in vnum amorē deriuantes, & de amoris vſu contendentes: ſed ēt in oī arte æmulos & eiuſdē rei ſtudioſos, illos dicimus riuales, qui pari aīo affectu ad aliqd habēdum ſtudium ſuum cōferunt. vñ Hora. in poetica: Qui ſine riuali, teq; & tua ſolus amares. ¶ Claudius: Quintus fuit a Iulio Cæſare imperator: Britānicum ex Meſſalina ſuſcepit: ab Agrippina boleto medicato ſublatus eſt. ¶ Quæ tulerit: quāta opprobria paſſus ſit ex adulteriis Meſſalinæ vxoris ſuæ impudiciſſimę. ¶ Dormire virū: ordo eſt: Meretrix Auguſta linquebat. ſ. virum: cum ſenſerat eū dormire.

Auguſtæ

¶ Meretrix Auguſta: Cæſarea. nam Cæſarum vxores dicebantur Auguſtę. ¶ Linquebat: ſubaudi maritum domi; & in cubili. ¶ Tegetem: ſtragulū lupanaris. de tegete aūt diximus i primo limine quintæ Satyræ. ¶ Cubili Palatino: imperatorio. nā impatorū ſedes & domiciliū erat i palatio.

Cucullus

Cucullio

¶ Cucullos: cucullus genus eſt veſtis villoſæ. de quo abunde diximus in. iii. Satyra illic Veneto, duroq; cucullo. idē ēt cucullio dicebat. ¶ Comite ancilla: cū ad fornicē meretriciū deſcēderet. nā vnā tm̄ ſecū habebat ancillā: vt vulgaris videret fœmina.

Capilli nigri

¶ Crinē nigrū: nā matronis capillus flauus nō dabat, ſed niger tm̄: contra flaua coma meretricibus. ideo Virg. volēs oſtēdere Didonē īpudicā ait: Nōdū illi flauū Proſerpina vertice crinē Abſtulerat. ergo Meſſalina ne agnoſceret galero vitiū texit.

Galer'

¶ Galero: galerum, ſiue galerus, genus eſt pilei. Virgil. Et temperat aſtra galero. Idem: Nec Arcadii bene ꝓtegit umbra galeri. eo peculiariter vtebantur pontifices. vnde Apuleius in prima Apologia: Verūtamen hæc Diogeni, & Antiſtheni pera & baculus, qd regibus diadema, qd impatoribus paludamentū, qd pōtificib' galerꝰ, qd lituū auguribus. vñ & Gel. de flamine Diali: is ſolū galerū hēt albū. Galero poſt crepuſculū arrepto ſolutus eſt, Nero popinas inire, circūq; vicos vagari. auctor Trāquillus.

Galericulus

A galero fit p diminutionē galericulus p paruo pileo, ſed accipit ēt p coma ex alienis capillis cōpacta inſtar galeri: qua nōnulli vtunt ad diſſimulādā capillorū raritatē: qd fecit Otho. p quo ita Tragl. Vulſo corpe galericulo capiti ꝓp raritatē capillorū adaptato & ānexo, vt nemo dignoſceret. Eūdē ēt capillamētū appellauit. Trangllus i Caligula his verbis: Ganeas atque adulteria capillamēto cælatus, & veſte longa noctibus obiret. licet capillamentū alias pro capillo accipiat. vt illud apud Apuleiū in. ii. de Aſino aureo: Tanta eſt deniq; capillamēti dignitas: vt q̄uis auro, veſte, gemmis, omniq; cætero mundo exornata mulier incedat, tū niſi capillū diſtinxerit ornata non poſſit videri. Et per ſimilitudinē Pli. reliquiq; auctores in fœniculo, anetho, & ferula capillamenta appellant ipſa folia, q inſtar capillorū ſint.

Galerita auis

Alauda auis

A galero ēt denoiatur auis galerita gallico vocabulo. etiam legioni nomen dedit alauda: vt ſcribit Pli. lib. xi. cap. xxxvii. Varro eum appellat galericum, q in capite hēat picē. ¶ Lupanar: fornicē meretricium. a lupis dictū. meretrices enim dictę ſunt lupę, q nō minus quæſtum ad ſunt auidæ, q̄ lupi ad cibum. ¶ Calidum: nimia frequentia celebratum. ¶ Veteri centone: id eſt cum centone veteri: quo cællam ſterneret. Nam centones ex pannis laneis diuerſorum colorum: aut lanis in vnum condenſatis, atq; conſutis conficiebant. in vſum etiam caſtrorum erant ſicut & cilicia. & Centonarii dicebantur, qui centones conficerent. vnde & in Faſtis legimus collegium centonariorum. Strabo lib. vii. de centonibus ſic facit mentionem: Nomades etenim tentoriis vtuntur, centonum inſtar pilo contextis in paluſtris vitam degentes. Cæſar in cōmentariis vbi de expugnatione Maſſiliæ loquitur ſic ait: Centoneſq; iniecerūt, ne aut tela tormentis miſſa tabulationem perſtringerent, aut ſaxa ex catapultis lateritium diſcuterēt. De centonibus ſic meminit Cato in re ruſti. Quotieſcunq; tunicam, aut ſagam dabis prius veterem accipito. vnde centones fiunt.

Centro

Centrones dicuntur carmina, quæ ex diuerſis locis, ſenſibuſq; concinnantur: quales ſunt centrones Probæ Falconiæ, quos ex variis verſibus Virgilii compoſuit. Et Auſonius epigrāmaton non in celebris ſcriptor de verſibus Virgilii Centronem nuptialem compoſuit, diffiniuitq; quid ſit huiuſmodi Centro ad Paulum: Et ſi pateris vt doceam docendus ipſe Centro quid ſit abſolutum. Variis de locis, ſenſibuſq; diuerſis quædā carminis ſtructura ſolidatur in vnum verſum, vt coeant aut cæſi duo, aut vnus & ſequens cum medio. Nam duos iunctim locare ineptum eſt. ¶ Atq; ſuam: quam ſibi elegit vbi pſtaret. ¶ Papillis: mām̄is. nam dicimus papillas, māmas, mammillas, vbera pro eodem. ¶ Auratis: pulchris, vel auro exornatis. ¶ Mentita titulum: nam cællis meretriciis adhibentur inſcriptiones, & nomina ſua. Martia. Intraſti quoties inſcriptæ limina cællæ. Seneca in ſecunda controuerſia: Deducta ēs in lupanar, accepiſti locū, pciū eſt cōſtitutū, titulus iſcriptꝰ eſt.

Lyciſca

¶ Liciſcæ: nomē eſt ꝓpriū meretricis Mart. Facere i Lyciſcā Paule me iubes verſus. ¶ Britānice: nā (vt diximus) Britānicꝰ ex Meſſalia & Claudio natꝰ ēq; prio germanicū, mox Britānicum

Britãnicum cognominauit. eum vicesimo iperii die, inq; ſe/
cundo cõſulatu natũ ſibi paruulũ ẽt eũ & militibus ꝓ concio
ne manibus ſuis geſtis, & plebi ꝑ ſpectacula gremio aut añ
ſe retinẽs aſſidue cõmẽdabat. hunc poſtea Nero ab Agrip/
pina matre edoctus veneno ꝑ locuſtã tẽꝑato ſuſtulit i cœna
hæc Trãquillus. ⸿ Vẽtrẽ tuũ: vbi cõceṗt⁹ fuiſti & ediſti. ⸿ Ae
ra: ſtipẽ Seruius rex primus fuit q æs ſignauit: cũ antea rudi
Romæ vterent̃. Signatũ eſt aũt nota pecudis. vñ dicta pecu
nia. Hæc ex Pli. Triſtis abit: non expleta libidine ſua. ⸿ Q d
potuit. i. qđ ſibi ꝑ lenonẽ licuit, nã ut eſſet oium vltima ad
egrediẽ dũ, nõ ẽ a lenone denegatũ. ⸿ Adhuc ardẽs: adhuc li
bidine æſtuans. ⸿ Tentigine: ardore & prurítu libidinis ab
extẽdendo: cũ virilia extendũtur. vnde in carmine obſceno:
Turpe qdem dictu: ſed ne tẽtigine rũpat. ⸿ Vuluæ: hoc loco
abuſiue poſuit vuluam ꝓ parte genitali. De vulua aũt dixi/
mus abũde in. ii. Satyra. ⸿ Rigidæ: extẽte & erecte Virgi. in
Buc. Tũ rigidas motare cacumina q̃rcus. ⸿ Nõdũ ſatiata. nã
libido nũq̃ ſatiat̃, & extincta reacendit̃. vſu creſcit. & (vt di
ximus ex auctoritate Pli.) cęteris ſatietas in coitu, hoi nulla.
Genç ⸿ Genis: malis hoc loco. nã genæ ꝓprie dñr palpebræ ſupio
res & inferio. es, q̃ oculos tegũt & tutant̃. Extremũ ambitũ
Supci/ genæ ſupioris antiq cilium vocauere, vnde & ſupcilia. infra
lium oculos malæ hoi tñ ſunt: quas priſci genas vocabant. Hæc
ex Plinio, & Cicer. de natu. Deoꝝ. ⸿ Obſcuris: & fumo lucer
næ & crebris oſculis. ⸿ Ad puluinar: ad lectũ mariti. Pului/
Puluĩar naria, ꝓprie ſunt lectuli, qui (vt ſcribit Seruius) in tẽplis ſter
ni cõſueuerunt in honorẽ Deoꝝ. vnde lectiſteria nuncupan/
tur, in illis ſimulachra Deoꝝ recũbẽtia collocabant̃. dicta au
Lecti/ tẽ puluinaria quaſi pluminaria. plumis enim aut tomẽto re
nia plebant̃ abuſiue ergo hoc in loco puluinar poſuit ꝓ lecto:
ſternia aut qa impatores tanq̃ Dii habebant̃. ⸿ Odorẽ lupanaris: nõ
Puluina exponas ꝓſtibuli, ſed fornicis meretricii. Nã ꝓſtibulũ nõ pro
ria loco accipiemus, ſed ꝑ ipſo ſcorto. ⸿ Hippomanes, carmẽq; lo
Proſti/ quar: narrabo, inqt: hic veneficia, q̃ ab ipſis mulieribus ꝑtra
bulum ctant̃, quæ ẽt ipſis adulteriis ſunt grauiora, legẽdaq; ſunt ꝓ
nũciatiue. ⸿ Hipomanes: carũcula eſt, quæ magnitudine ca/
ricæ naſcit̃ in fronte pulli equi colore nigro, qđ ſtatim edito
Hippo/ partu fœta deuorat, alioqn partũ ad vbera nõ admittit, ſiqs
manes pęreptũ hẽat. hoc aũt eſt amoris veneficiũ. Hippomanes itẽ
oſtẽdit Virg. in. iii. Georg. eſſe virus qđ ab iguine eque de/
fluit, cũ amoris agitat̃ furore. Hic demũ Hippomanes vero
qđ noie dicũt Paſtores: lentũ diſtillat ab inguine virus. Hip
pomanes. qđ ſæpe malæ legere nouercæ. Ex hoc autẽ para/
bant̃ multa veneficia. dictũq; vt ab hippos qđ eſt equus: &
mania furia & inſania quædã, nã tunc legit̃ cum eque furo/
re agitant̃, & amores appetunt. ex quo uocabulum eſt egre,
ſicuti ſubare dicunt̃ ſues, cũ libidine incidunt̃. De hippoma
ne multa Ariſto. lib. vi. de natu. aialiũ. & Columella inqt: Ve
neno inditum eſt nomen hippomanes quod equinæ cupidi/
ni ſimilem mortalibus amorem accendebat. ⸿ Carmen: incan/
tationes & uerba malefica, quæ veneficus addi ſolent vnde
Virg. Hippomanes qđ ſæpe malæ legere nouercæ: Miſcue/
runtq; herbas, & non innoxia verba. ⸿ Coctũq; venenũ: coq
tur enim cũ paratur ad necẽ hois. vnde Nero coegit (vt ſcri
bit Tranquillus) locaſtam corã ſe in cubiculo venenum, quo
ſuſtulit Britãnicum, coquere: qđ iterũ, ac ſæpius recoctũ por
Priui/ cello obiecit. ⸿ Priuigno: dictus eſt priuignus ꝙ ante. q̃ no/
gnus uerca nubat, & in nouã familiã eat, ꝓgenitus ſit. pri enim an/
tiqui (auctor Feſto) ponebãt ꝓ præ. ⸿ Faciũt grauiora q̃ ſint
adulteria. ⸿ Impio ſexus: hoc eſt infirmitate ſexus fœminei:
quo ad omne flagitium facile impellunt. ⸿ Minimumq; libi/
dine peccant: ſi reliqua, inquit, ſcelera volueris cõſiderare mi
nimum eſt, quod peccant libidine, & re venerea.
AS Cẽ, ⸿ Quid priuata domus &c. Progredit̃ (vt dixi ꝑ gradus di
gnitatis ad gradus ſceleꝝ: vt q dignitate maxima vtpote im
peratoria polleat: ſceleris dãnet̃ fœdiſſimi. loqtur eñi de Me
ſalina Claudii Cęſaris vxore: de qua ꝑ Mãcinellum dictũ ẽ:
Ordo ẽ: curas. i. Curioſe ſerutaris o Poſthume: vel o lector
qđ domus priuata. i. ſenatoris qui ſe magiſtratu abdicauit
vel qui priuatus magiſtratu reſpectu imperatoris dici poſ/
ſet: & qui Hippia fecerit. q. d. non debeas hoc curare. vnde
ſequitur: Reſpice riuales. i. qui ad eundem torum coniuga/
lem i vt tauri ad eundem riuum tendunt hoc eſt adulteros.
Diuorum. i. imperatorũ: qui ſe Diuos inſcribunt: hoc eſt vi
de quales & quod adulteros acceperit domus imperatoria.
& audi quę. i. qualia opprobria: & quas cõtumelias Clau
dius imperator ille tulerit. i. perpeſſus ſit. vxor eius. ſ. Meſſa
lina, cum. i. quãdo. ſenſerat vir. i. maritum ſuum Claudium
imperatorẽ dormire: auſa præferre cubili. i. thalamo. palati/
no. i. impatorio: in palatio impatoris exiſtẽti. tegetẽ. i. tugu
rium: lupanar. Nam lupanaria: hoc eſt domicul æ meretricę
ſere tegetes ſunt: hoc eſt ſine tabulatis: ſolummõ a pluuia te
gẽtes & ipa meretrix. i. ꝑ mercede corpus exponẽs libidini.
Auguſta. i. imperatoris Auguſti coniux. auſa ſumere. i. ſua
ſpõte capere. cucullos. i. coopertimẽta capitũ. nocturnos. i. qi
bus vtebantur cognoſci nolẽtes tempore nocturno, linque
bat. i. deliquebat. aut liquebat. i. peccabat ſm Mãnci. uel ſm
Geor. Val. linquebat ſup. maritũ. & hec vna ancilla non am
plius comite. i. comitãte eam. & galero. i. coopertimẽto caput
in morem galeę circũdante. flauo. i. flaui coloris: quales ſunt
capilli fere meretricũ. abſcõdente. i. occultante. nigrũ crinem
ipſius imperatricis: quę more matronaꝝ nigros capillos ha
bebat: ꝑ quos ne agnoſceret̃ matrona non meretrix eſſe, ab/
ſcõdit eos galero flauo, ipa intrauit ſup. eũ cẽtone. i. pãno la
neo & villoſo. veteri: idest ne aſpeꝝ eſſet iam detrito i ſuper
quem turpitudinẽ ſuam faceret. lupanar. i. ꝓſtibulũ: vbi lupe
idest meretrices proſtant: calidum ex frequentia eoꝝ i quos
Lyciſca meretrix ante aduentum eius ſuſceperat. vel calidũ
ex fomentis Liciſcæ. vel ordo eſt: intrauit lupanar calidum
veteri centone. i. qđ cento calidũ tenuerat: ſed nõ placet. Sẽ/
ſus enim eſt: ꝙ fecerat Lyciſcam meretricẽ nobiliſſimam, & a
multis petitã exire. quæ locũ calidũ fecerat. vnde ſequit̃. &
intrauit cellam vacuam. i. euacuatam a Lyciſca. atq; ſuam. i.
quã ipſa ad ſuũ vſum cõduxerat: ſed interdiu Lyciſcæ cõceſ
ſerat. & tũc. i. poſtq̃ itrauerat. cõſtitit. i. i ꝓſtibulo ſtetit. nuda
papillis auratis. i. habens nudas papillas auro in circuitu re
dimitas. mentita. i. per mendacium præfigens cellæ ſuę titu
lum Liciſcæ. i. illius famoſæ mulieris. & o Britãnice genero
ſe. i. q vt generoſus: qa imperatoꝝ domo natus: a pře Clau/
dio oſtẽtari populo ſolebas. oſtẽdit. i. detexit rem cũ ea habe
re volẽtibus. vẽtrem tuũ. i. vnde tu ꝑ natiuitatẽ egreſſus eras
& ipſa excepit blanda. i. blandiens intrantes ad ſe. ſ. cauſa ſtu
pri ne crederet̃ non eſſe meretrix. Et ipſa abit. i. recedit. mox
. i. paulopoſt triſtis. & hoc lenone. i. magiſtro meretricum iã
dimittente vt. ſ. dormitum eant. ſuas puellas: idest quarum
ipſe, aut dominus, aut gubernator, erat. ſed qđ potuit ſup. fe
cit quia ipſa clauſit celliam exiſtens vltima: & ipſa receſſit ar
dens: idest efferuens. tentigine: idest prurigine vuluæ. i. cun/
ni. rigidę ſcilicet per libidinem inflati. & laſſata: idest fatiga
ta. viris: idest ſututoribus. ſed non ſatiata: idest exſaturata. &
ipſa turpis. i. immunda. genis obſcuris. i. denigratis. fuligine
idest contactu: & halitu frequenti amplexantiũ. & fœda fu
mo lucernæ: idest lampadis: ad quam recipiebat pecuniam.
tulit: idest portauit odorẽ lupanaris. i. ꝓſtibuli. ad puluinar
. i. imperatoris: cum rediret ad lectum eius. Hippomanes
&c. tangit alia ſcelera mulierum quæ grauiora dicuntur, q̃
quæ per libidinem cõmittunt. Ordo eſt: Loquar. i. deſcribã,
vel debeã ne deſcribere mõ. hippomanes. i. veneficia amato/
ria mulieꝝ, quæ faciũt ꝑ hippomanes. i. carũculã quã ab in/
guine eque præripiũt. & carmẽ. i. incitatoria, & ſm Virgi/
liũ nõ innoxia verba. & venenũ coctũ idest temperatũ & ad
mixto dulcibus. & datum a nouercis. ſ. priuigno. i. filio ma/
riti ex alia vxore eius nato. ipſæ mulieres coactæ imperio ſe/
xus. i. naturæ muliebris. quę ipatiens, ſupba, & vindictæ ap/
petẽs eſt. vñ alibi dicit poeta: Vindicta nemo magis gaudet
q̃ fœmina. faciunt grauiora ſup. peccata iã dictus. forte ordo
eſſe poſſet. Ipſæ mulieres coacte per malitiam. ſ. faciunt gra/
uiora imperio ſexus. i. q̃ ſexus eaꝝ fragilis: & ad libidinem
pronus imperet: quia peccant minimum: idest pro maxima
parte libidine: idest per libidinem.

Optima ſed quare Ceſennia teſte marito?
Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam,
Nec pharetris Veneris macer eſt, aut lampade feruet.
Inde faces ardent, veniunt a dote ſagittæ.
Libertas emitur. coram licet innuat, atq;
Reſcribat, vidua eſt locuples, quæ nupſit auaro.
Cur deſiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non vxor amatur.
Tres rugæ ſubeant, & ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculiq; minores,
Collige ſarcinulas dicet libertus, & exi,
Iam grauis es nobis, & ſæpe emungeris, exi
Ocyus, & propera, ſicco venit altera naſo.

IOAN. Brit. ¶ Optima ſed quare Ceſennia? affirmas. inquit Vrſidius, o Iuuenalis omnes mulieres eſſe impudicas. At ergo audio Ceſenniam vt bonam & honeſtam laudari a marito. Sed eam, inquit, laudat: non quia ſit bona, ſed ꝙ grandẽ attulerit dotem. Sicq; oſtendit poeta notans auaritiam ſui temporis mulieres cenſeri non ex moribus. ſed ex dote & diuitiis. ¶ Bis quingenta: mille vel ſeſtertia vel talenta. ¶ Tanti vocat ille pudicam: ob illam inquit dotem, vxorem ſuã probat, & honeſtam, pudicamq; vocat. ¶ Nec pharetris Veneris macer eſt: ſi vxorem, inquit, ſuam diligit: amor ille nõ ꝓuenit ex aliquo libidinis ardore: ſed a dote quam tulit. ¶ Pharetris: ideſt ſagittis cupidinis: qui filius veneris eſt, & pheretratus pingit̃. eidem etiam dantur faces, quibus amantes incenduntur. ¶ Inde: ab mille ſeſtertiis, Libertas emit̃: iuxta illud Plautinum in Aſinaria: Argentũ accepi, dote imperium vendidi. dotem accepi, libertatẽ vendidi. Nam maritus qui grandem accepit dotẽ, eſt veluti vxoris ſeruus. ¶ Coram: poteſt, inquit, vxor diues præſente marito amatoribus ſuis, & innuere & ſcribere, neq; enim is quicq̃ audet mutire.
Vidua Vidua eſt locuples: mulier, inquit, quæ grandem tulit dotẽ ex arbitrio omnia in domo mariti agit: ac ſi maritũ nõ haberet. Vidua dicta eſt, ꝙ a viro ſit diuiſa & ſeparata. Nã iduare hetruſca ligua (auctore Macrobio) eſt diuidere. vnde vidua quaſi valde idua .i. valde diuiſa; aut vidua quaſi viro idua: ideſt diuiſa. ¶ Cur deſiderio: oſtẽdit ẽt mulieres diligi nõ ꝓpter pudicitiam: ſed ꝓpter formã. ¶ Si verũ excutias: ſi verũ perſcruteris. ¶ Facies .i. forma ipſa, & pulchritudo. ¶ Tres rugæ ſubeãt .i. ſi in ſenectutẽ declinet, & iã rugoſa fiat. ¶ Cutis arida: q̃ exhauſto ſucco laxior ſit & flaccida. ¶ Et ſæpe emũgeris: ꝙ ſolet eẽ moleſtũ. Catullus de amica Formiani ſic ait: Nec longis digitis: nec ore ſicco.

ASCẽ. ¶ Optima ſed quare Ceſennia, vel Cæſonia &c. Quia oſtẽſum eſt in omni genere mulierum: difficillimum reperire pudicam, quã ſecure ames: poſſet quis obiicere & Ceſenniam & Bibulã, quæ ambæ etiã a maritis vt pudicæ: & caſtæ laudantur. Reſpondet poeta ꝙ altera ꝓpter dotẽ caſta eſſe perhibetur: altera ꝓpter formam: & ita innuit nullã propter pudicitiæ virtutem amari. vtriuſq; autẽ mariti miſerrima eſt conditio: quia alter libertatẽ caſtigandæ vxoris ꝓpter dotẽ qua illa imperio ſibi vẽdicauit, amiſit: alter meretritio amore pro maritali vxori cõglutinatus: eiuſq; forma captus ſubmittit colla iugo. De his qui dote libertatẽ vendũt eſt illud Plautinũ: Vxorem cepi: dote imperiũ vendidi. Et illud Menandri, quod Aulus Gellius lib. ii. cap. xxiii. ſic latinum fecit: In autem vtrãq; quando quidem dotata eſt cubet. Re confecta magnifica: & negocio indyto: Et paulopoſt: Me miſerũ, qui Cleobulam duxi: & talenta decem i Nanã mulierculam: cuius ſuperbia adeo intolerabilis eſt &c. Si quis neſcit quid
Cubare in vtrãq; aurẽ ſit in vtramq; aurem cubare i ſciat mulierẽ pauperem, & ob id morigerã viro faciem ſemper aduerſam non auerſam habere: & ita in vnam aurẽ cubat. ſuperbam & diuitem tam auerſam. q̃ aduerſam pro libito: & in vtrãq; aurem cubat. De pulchritudine captis ſexcenta ſunt vnicuiq; ad manum exempla. Quis enim non audiuit? Adam, Sanſonem, Loth, Dauid, & Salamonẽ fœmina decepit: qs modo tutus erit? Sed ne in re manifeſta te lector morer. Ordo ẽ. Sed ſup. forte quæras quare Ceſennia vel Ceſonia ſit ſup. optima .i. optimorũ iudicata morum. marito teſte .i. atteſtante. Reſpondet poeta: quaſi dicat ideo dicta eſt optima: quia dedit bis quingenta ſupple ſeſtertia .i. bis cenſum equeſtrẽ. & ille videlicet maritus, vocat tanti: quaſi dicat ꝓ tanto ſeu pro tanta dote vxorẽ pudicã. nec pro & nõ. & non eſt macer .i. exhauſtus & emaceratus pharetris .i. iaculis, quæ in pharetris ſunt Veneris .i. amoris. aut feruet .i. ardet. lãpade .i. tæda aut flãma Veneris. habet enĩ Cupido Deus amoris in altera manu iaculas quibus vulnerat nondũ captos. & in altera flãmas i quibus incenſos inflãmat. qđ reſpexit Virg. dicens in pricipio quarti Aene. Vulnus alit venis: & cæco carpit̃ igni. Talis ergo maritus: nullo Veneris: ſed dotis amore captus eſt. Faces .i. flãmę amoris ardent inde .i. a dote. & ſagittæ .i. iacula amoris veniũt inde .i. a dote. Libertas ſup. peccandi & nõ obediendi viro emitur a muliere per dotẽ: & vendit̃ a viro. Sequentia Calderinus nõ exponit. Man. & Valla intelligunt ſic. licet .i. licitũ eſt, vt amator ſup. innuat .i. nutu adulteriũ cõmittat coram ſup. marito: & reſcribat ad coniugẽ adulter ſe venturũ, quia ſæpe (vt dicit Horati.) non ſine conſcio ſurgit marito. locuples ſupple mulier quæ nupſit auaro eſt vidua: ideſt tã libera ac ſi eſſet vidua. & ita eſſent hæc dicta contra ſuperbiam, & licẽtiam, ac libidinem mulierũ. ego vero credo poſſe intelligi dicta eſſe in auaritiã virorũ. vt ſit. licet .i. quamuis maritus innuat .i. ſe conſentire ſignificet proprio nutu. coram: ideſt in præſentia conſtitutus coram tabellarũ ſcriptore ſeu notario. & reſcribat: ideſt propria manu, & proprio ſcripto atteſtetur contraxiſſe matrimonium. tamen ſupple locuples .i. prædiues mulier, quæ nupſit auaro. eſt vidua: ideſt carens marito. ex quo enim non mulierem: ſed dotem amat: non ſoluit debitum ei. & ita eſt quaſi vidua: ideſt a viro diuiſa. Item poſſes quærere: cur Sertorius ardet: ideſt inflãmatur. deſiderio: ideſt concupiſcentia Bibulæ: ideſt illius mulieris formoſæ. Si tu excutias: ideſt excutiendo inquiras. verum: ideſt veritatem. & eſt metaphora a vaſis, aut a veſtibus, quorum valor excutiendo cognoſcitur. facies: ideſt formoſitas, aut ſpecies vxoris amatur a Sertorio: non ipſa vxor, Probat: quia ponamus ſupple quod tres rugæ: ideſt corruſcationes, & reuolutiones, ſeu pellice pellis ſaxæ. ſubeant: ideſt ſubſequantur. aut ſubſequenter veniant in faciem Bibulæ. & cutis arida: ideſt arefacta iam ſucco deficiente. laxet: ideſt laxam faciat, & extendat ſe. & dentes fiant obſcuri. & oculi contecti deformi pelle, aut conſumpti ſenio. fiant minores: ideſt contractiores. Libertus ſupple Sertorii dicet iuſſu eius ad Bibulam. Collige ſarcinulas: ideſt mundũ ſeu muliebrem, ornamenta tua. non enim attuliſti dotem: hoc eſt migra, & quære alium maritum, & exi, quia tu es iam grauis: ideſt moleſta nobis. & tu emungeris: ideſt naſo diſtillante dum mungeris, exhauriris, & conſumere. exi igitur ocyus: ideſt celeriter. Ponitur enim comparatiuum hoc aduerbium ſæpe pro abſoluto. Nam abſolutum apud latinos non eſt, græce autem dicitur olchis velox. & propera: ideſt properanter faceſſe hinc: ne forte cum detrimento tuo hic offendaris: quia altera ſupple coniux patroni mei, ſicco naſo: ideſt habens naſum ſiccum. & non diſtillantem. venit: ideſt iam aduenit ad nos. eſt enim præſentis temporis. ex hoc autem loco manifeſte confirmatur id quod diximus ibi: coram licet innuat & cætera. videlicet illud dictum eſſe in auarum: qui dote contentus mulierem quaſi viduam facit. Nam ſicut hic maritus captus pulchritudine faciem: non vxorem amaſſe probatur ex eo: ꝙ extincta forma mulierem ipſam exigit: ita ſuperiori loco dotem non vxorem amaſſe, quia eam quaſi viduam ſecubare permittit. licet matrimonium ſolenniter contraxerit. debemus ergo totum textum inſpicere, vt recte interpretemur.

¶ Interea

Interea calet,& regnat,poſcitq́ maritum
Paſtores,& ouem canuſinam,vlmoſq́ falernas
Quintulum in hoc,pueros omnes;ergaſtula tota,
Quodq́ domi non eſt,& habet vicinus,ematur.
Menſe quidem brumæ,cum iam mercator Iaſon
Clauſus,& armatis obſtat caſa candida nautis,
Grandia tolluntur cryſtallina,maxima rurſus
Myrrhina,deinde Adamas notiſſimus.& Berenices
In digito factus pretioſior,hunc dedit olim
Barbarus inceſtæ,dedit hunc Agrippa ſorori,
Obſeruant vbi feſta mero pede Sabbata reges,
Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.

IOAN. Brit.

Interea:dum apud maritũ eſt.Calet:nõ friget,inquit,in domo,ſed prompta & calens ad oia tractanda.vnde ſequit: Regnat.i.ex arbitrio oia adminiſtrat & imperat. Ouem canuſinam:appulã. nam lanã appulã pcipuæ fuiſſe nobilitatis indicat Plinius his verbis:Lana aũt laudatiſſima appula & quæ in Italia græci pecoris appellat,alibi Italica.

Canuſium

Canuſium autẽ oppidum eſt Dauniorũ in Appulia.de lana aũt canuſina ita Plinius: Hiſpania nigri velleris pcipuas hẽt: Pollẽtia iuxta alpes: Canuſium rutuli, quas erythras uocant.

Lana canuſina

Canuſinatus

ἐρυθρὸς .n. rubrum ſignificat: hinc eſt canuſinatus canuſinã indutus veſtem.Mar. Canuſinatus noſtro ſyrus aſſere ſudet.Et Tranquillus in Neron.Canuſinatos muliones appellat. Vlmos falernas: ideſt vineta cãpana.Nã ager Falernus in Cãpania eſt.dictus(vt ſcribit Silius Italicus)a Falerno agricola:qui primus eas vites coluiſſe dicit.

Ager falernus

Secũdam nobilitatẽ Falerno vino dedit Auguſtus:cum ſetinum vinum cunctis prætuliſſet. Martialis: Scelus eſt iugulare falernum: Et dare cãpano toxica ſæua mero. Nigri coloris fuiſſe indicat Mart. Candida nigreſcant vetulo chryſtalla falerno. auſterum fuiſſe docet Perſius:Indomitũ qd' diſpumare falernũ; Sufficiat. Quantulum in hoc:poſcit,inqt,minimũ in hoc.i.in pdictis,ac ſi dicat hoc minimũ eſt p aliis,q̃ petet.Oẽs pueros:magnũ ſeruorũ gregẽ.ſ.poſcit. quod plus eſt q̃ prædicta. Ergaſtula tota.ſ.poſcit.i.ſeruos oẽs ad opus faciendum deſtinatos.in cõpedibus vincti.n.tenebant.vnde alibi: Squalidus in magna faſtidit cõpede foſſor. De qbus ſic L. Florus: Seruitia(proh nefas)& ergaſtula armant.Pli. Coli rura ergaſtulis peſſimum eſt:vt qcqd agit a deſperãtibus. Apuleius, in prima Apologia:Quindecim hoies liberi populus eſt:totidẽ ſerui familia:totidẽ vincti ergaſtulũ.

Ergaſtulum

Ergaſtulũ et capit p loco in quo ſerui tenent in vinculis.vñ illud apud Pliniũ; Mox Marius Cinna a dominatione reuocatus:ruptis ergaſtulis exercitũ fecit.Columella i primo de re ruſtica ſic: Optimæ ſalutis ſeruis cellæ meridiem æquinoctialem ſpectãtes fient:vinctis q̃ ſaluberrimũ,ſubterraneum ergaſtulum,plurimis ſitq́ id anguſtis illuſtratũ feneſtris,atq́ a terra ſic editis vt ne manu cõtingi poſſint. Et idẽ in eodẽ; Ergaſtuli mancipia recognoſcant.

Ergaſtularius

Ab ergaſtulo fit ergaſtularius: dicitur q iſ qui ergaſtulis præeſt.de quo ita Columella in primo: Vt ergaſtulis magis obnoxii. Ergaſtulũ aũt dictũ eſt: vel ἀπὸ τοῦ ἔργου.i.ab opere.& ſτέλλω mitto: q ad opus faciẽdũ mitterẽtur. Vel ab ἐργάζομαι: qd' ſignificat operor. Vñ & Ergaſteriũ qd ſignificat officinã. Et ergaſtes operarium,vel ab εἴργω: quod eſt phibeo,claudo,ipedio,detineo.

Ergaſterium

Et habet vicinus: importunitatẽ,inuidiamq́ mulieris attende, q̃ dolent ſe nõ habere qd habet vicinus. Mẽſe qdẽ brumę,nauigabit,inqt, maritus impante vxore ẽt tpe hyemali:quo ingentia nauigãtibus pericula iminent,& frigora obſtãt.

Bruma

Brumæ pars eſt ea hyemis:in qua dies ſunt breuiores. Mercator Iaſon:Iaſonem poſuit p omni mercatore. alludẽs ad Iaſonẽ Theſſalũ, qui nauigauit Colchos ad vellus aureũ rapiendũ. Clauſus: ſubaudi eſt.i.domi ſe continet clauſum ppter frigora & ventos ſæuientes. Caſa candida:niuibus candicans,quod indicat hyemẽ ſæuire. Armatis:ad nauigandũ paratis & inſtructis.nã appellatione armorũ intelligimus inſtrumenta cuiuſlibet artis. Cryſtallina.ſ. vaſa, q̃ in magno erant pretio.

Cryſtallum

Cryſtallũ fit(auctore Plinio)gelu vehemẽtiore cõcreto. nec alibi certe q̃ vbi maxime hybernæ niues rigẽt, glaciẽq́ eſſe certũ eſt.vñ & nomẽ græci dedere. nã κρύος gelu ſignificat. ſτέλλω cõtraho.Vñ cryſtallũ gelu contractũ. Maxima myrrhina.i.maxima vaſa ex myrrha.Lucanus:Non erigit ægros Nobilis ignotoq́ diffuſus cõſule Bacchus:Nõ auro,myrrhaq́ bibũt.Mart. Si calidũ potas ardẽti myrrha falerno:Cõuenit & melior fit ſapor idẽ mero. Oriẽs(vt tradit Pli.)Myrrhina mittit:humorem ſubterra putãt calore cõdenſari.

Adamas

Adamas notiſſimus: Adamas maximũ in rebus humanis hẽt ptiũ iter gẽmas.diu nõ niſi regib᷒,& iis admodũ paucis cognitus, & quo carior teneat adamãti. Magi putãt nomẽ ipoſitũ ab eo: q impetus hoium & iracundias domet.Hęc Pli: q multa de Adamãte ſcribit li.xxxvii. In digito Berenices.i. q factus eſt notus geſtatiõe Berenices ſororis Agrippę.

Agrippa

Agrippa rex Iudæorũ:q regnũ poſt mortem Tyberii adeptus eſt: moriens filiũ reliquit Agrippã noie ſeptẽdecim annorũ & filias tres:Druſillã: Mariã & Berenicem: q̃ Herodi patruo iũcta fuit matrimonio. Hæc poſt mortem Herodis multo tpe vidua fama diſcurrẽte:q cũ fratre coiret: ſuaſit Polemoni regi Lyciæ vt circũciſus eã hẽret vxorẽ. Sic.n.iudicabat falſas oblocutiões poſſe mõſtrari. Hæc ex vlt.lib.Ioſephi antiqtatis iudaicę. Ait ergo poeta hũc Agrippã barbarũ dediſſe adamãta ſorori ſuę icellæ:vt vnã tm itelligas, nõ duas Berenices.vt ſit ordo: Agrippa barbarus dedit hũc ſorori inceſtæ.nec illud moueãt q bis repetat dedit. Nã hoc ſępe fit apud poetas. Virg. Teq́ adeo decus hoc æui,te cõſule inibit. Dedit hũc.i.hoc genus lapilli.i. adamanta. Obſeruant vbi.i.in terra Iudæorũ.eſt.n.piphraſis terræ iudaicę:vt ſit. Dedit hũc adamãta ſorori ſuæ illic vbi reges obſeruãt feſta Sabbata pede nudo.i.i Iudęa.

Sabbatum

Sabbata:Sabbatũ lingua Iudæorũ requiẽ ſignat. Nã Moſes Damaſcena pria antiq tepeſtita mõtẽ Synai occupauit:quo ſeptẽ dierũ ieiunio p deſerta Arabiæ cũ populo,ſuo fatigatus cũ tandẽ veniſſet, ſeptimũ diẽ more gentis Sabbatũ,i.diẽ qetis appellatũ in oẽ æuũ ieiunio ſeruauit:qñ illa dies famẽ eis,erroreq́ finierat. De Moſeaũt meminit Strabo, Corne. Tacitus, Trogus.ergo obſeruant feſta Sabbata.i.celebrãt & ieiunio & oium operũ intermiſſiõe.qeſcũt.n. & ieiunãt. De ieiunio Trãqllus in Auguſto:Ne rurſus ne Iudęus qdẽ mi Tiberi tã diligẽter Sabbatis ieiuniũ ſeruat,q̃ hodie ego ſeruaui. vñ Iudęi dicti ſũt Sabbatarii.

Sabbatarius

Nudipedalia ſacra

Mero pede.i.nudo. Nã Iudæi pedibus nudis ſacra ſua pagunt:q̃ a Tertulliano & Hieronymo nudipedalia dñr. vñ. Ioſephus in.ii.lib. belli Iudaici ſic ſcribit: Berenice regina, vt Deo vota ſolueret p ſalute Hieroſolymam venit, & p more pꝛio hoſtiis cęſis:capilliſq́ deraſis nudipes añ tribunal ſtetit. Egiſippus vero in ſcdo belli Iudaici libro tradit Berenicẽ ſororẽ Agrippę regis ad tẽplũ religiõis cã veniſſe atq́ feſtũ pſi dẽ Syrię obſecraſſe, acerbiſſima cęde i pplm deſeruiret. Aſſabat.n.nudis pedibus religiõi iſeruiẽs. Senibus porcis:ſeneſcũt ex lege Moſis porci apud Iudæos. vt ſcribit Tacitus:q Iudęi carne porcina abſtinẽt. vñ Auguſtus Cæſar cũ audiuiſſet iter pueros:quos i Syria Herodes rex Iudæorũ itra bimatũ iuſſit iterfici, filiũ quoq́ eius occiſum, mira vrbanitate fertur dixiſſe: Melius eſt Herodis porcũ eſſe, q̃ filiũ. Vetus clemẽtia: vetus Iudęorũ benignitas, q ex veteri Moſis iſtituto carnẽ ſuillã nõ comedũt.

Clementia

Clemẽtiã aũt appellat:q cũ poſſint dentibus ſuis in porcos ſæuire nõ ſæuiũt. Eſt.n. clemẽtia(vt diximus in prima Saty. ex diffinitiõe Senecæ) tẽperãtia ai in pñte vlciſcẽdi: & lenitas ſupioris aduerſus inferiorem.

ASCẼ.

Interea calet, & regnat. Loquit de ea cuius forma marit᷒ captus ẽ tãtiſp, dũ viget. Ordo eſt: Illa aũt formoſa & cõſcia formæ, atq́ inde ſupba,calet.i. ſucci & boni ſanguinis plena formã:q a foruo.i.calido(ſecũdum Donatũ) dicta eſt, fouet & nutrit, vel calet.i. frequenter amatur: ſicut friget q̃ negligitur:aut negligenter agit. & regnat in domo mariti. & poſcit maritum.i.exigit a marito amplexatus eã in lecto. paſtores & ouem canuſinam, quæ optima eſt, & vlmos.i.arbores

ſllas falernas.ſ.in Falerno mõte Cãpaniæ italicæ vitibus or natas.ſed quantulũ.i.quantum modicum eſt ſup.in hoc.i.in huiuſmodi petitiõe.q.d.minimum eſt reſpectu aliarum pe titionũ.poſcit enim oẽs pueros.i.ſeruos familiares mariti.& tota ergaſtula.i.ſeruos vinctos.& inergaſtulis.i.officinis, ſeu operatoriis ſeruorũ operantes.& poſcit vt ſup.id quod nõ eſt domi mariti: & quod

Nulla ne de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formoſa, decens, diues, fœcunda, vetuſtos
Porticibus diſponat auos, intactior omni
Crinibus effuſis bellum dirimente Sabina,
Rara auis in terris, nigroq́ꝫ ſimillima cygno.
Quis feret vxorem, cui conſtant omnia? malo,
Malo Venuſinam, q̃ te Cornelia mater
Gracchorum, ſi cum magnis virtutibus affers
Grande ſupercilium, & numeras cũ dote triumphos.
Tolle tuum precor Hannibalem, victũq́ꝫ Syphacem
In caſtris, & cum tota Carthagine migra.

vicinus habet ematur ſibi a marito. & quidẽ certe mẽſe brumę.i.qui eſt bruma: hoc eſt breuiſſima tẽpeſtas diei: hoc eſt Decẽbri.cum.i.quando Iaſon.i.audax etiam & temerarius mercator, qualis erat Iaſon q primus nauti lõ gis vſus eſt in inſulã Colchon ad acquirẽdũ aureũ vellus nauigauerat. clauſus ſtp. eſt id ꝓpter gelu & glaciem. &: cum.ſ.qñ.caſa.i.domus ruſtica.candida.i.niue conſperſa.obſtat.i.per terrorem obſtaculũ præbet.nautis armatis.i. armis ſuis.i.inſtrumẽtis & indumẽtis nauticis inſtructis.tũc ſup.grãdia.ſ.magna ſup.uaſa cryſtallina.i.ex cryſtallo facta, tolluntur.i.extorquent viro p mulierẽ. vel afferuntur ad mulierẽ a marito de longiſſimis regionibus per mediũ mare cõgelatũ, & maxima ſup.pocula myrrhina.i.ex myrrha facta, tolluntur ſup.deinde Adamas lapis ille notiſſimus & factus pretioſior in digito Beronices illius reginæ vxoris Herodis .i.quia Beronice eũ portauit. Declinat aũt Beronice Beronices. Barbarus.i.Herodes patruus Beronices dedit hunc cõſimilẽ ſeu talẽ.inceſtæ.ſ.Beronice vxori ſuæ. & Agrippa dedit hunc.i.cõſimilẽ ſorori ſuæ Beronice. & ita duos habuit: alterũ ab Herode: alterum ab Agrippa. Non eni eſt veroſimile q illũ eundẽ adamantẽ maritus hic vxori emat, qa non de vno: ſed de quouis loquit pulchritudine vxoris capto: & eius iperio ſubiecto: & ita licet hiſtoria permittat de eodẽ itelligi: locus hic nõ patitur. Illic aũt dedit vbi reges obſeruãt Sabbata mero.i. nudo pede.ſ.i Iudæa vel mero.i.ſolo pede. qi ſolũmodo ab opere ceſſent: & etiã ab itinere longo. Nam iter Sabbati apud Iudęos modicũ eſt. Sacrilegũ aũt eſt Iuſtinũ, qui ex Trogo multa cõtraria veritati affert ſequi: relicta ſacræ ſcripturæ veritate. Et vbi vetus clementia indulget.i. indulgenter parcit ſenibus porcis. Nõ ideo ſenibus q̃ iunioribus nõ indulgeat: ſed quia eũ non comedant: ad ſenium ſic permittantur viuere. Loquitur ergo de Iudæa: vnde de Antiocho & Cleopatra abſurdum eſt intelligere.

IOAN. Brit. ¶ Nulla ne de tantis: alia interrogatio ad Iuue.cui oĩno reſpondẽs Iuuenalis cõcludit: nullã extare mulierẽ i q ab omni parte ſit pfecta. Nã licet, inqt, oĩa adſint mulieri: q̃ maxime i muliere pfecta eſſe debẽt: vt ſit formoſa, decẽs, diues, fœcunda. nobili genere, pudica. vno vitio laborabit, qd oĩbus his bonis ꝑponderabit, erit.n.ſupba. ¶ Fœcunda: q pariat. cõtra dr ſterilis.q nõ parit. ¶ Porticibus.ſ. ſit nobilis & generoſa, nã in atriis ſtẽmata locabãt.i.imagines cereę maioꝝ ordine digeſtæ i ſingulis armariis. de qbus multa illic. Stẽmata qđ faciũt. ¶ Intactior: ꝯtinẽtior q̃ fuerint Sabinę mulieres, q̃ an te q̃ a Romanis iperãte Romulo raptæ ſint, i iura maritoꝝ pudiciſſimæ ſunt habitæ. Atq́ꝫ ẽt ea ꝓbitate: vt cũ ex Romanis liberos ſuſcepiſſent: oborto bello ex iniuria raptaꝝ iter Romulũ & Tatiũ ducẽ Sabinoꝝ: ipſę inter pr̃es & maritos mediæ intercedẽtes vtriſq́ꝫ pacis cõficiẽdę cãm attulerint. ii eni poſtea regnũ cõſociarunt, vnãq́ꝫ ciuitatẽ ex duabus fecerũt. De his Liuius pri.lib.ab vrbe cõdita. Ouid.in.iii. Faſto. Cũ raptæ veniũt iter pr̃eſq́ꝫ, viroſq́ꝫ: Inq́ꝫ ſinu natos pignora cara tenẽt: Vt mediũ cãpi ſciſſis tenuere capillis: In terrã poſito pcubuere genu. ¶ Dirimente: diuidẽte. nã interuẽtu eaꝝ oĩa ſedata ſunt. ¶ Rara auis in terris: hoc carmẽ p parẽtheſim eſt dictũ. eſtq́ꝫ velut ꝓhibitũ. vñ & Perſius: Quãdo hæc rara auis eſt, ſi qd tñ apius exit Laudari metuam. q.d.

Stẽmata

rarã inuenias, q̃ his ornata ſit bonis. ¶ Cygno nigro: qa cygni, q aues ſunt marinæ, cãdidiſſimi ſunt. ¶ Quis ferat vxorẽ, cui cõſtant oĩa? q.d.eã ex tantis bonis inſolẽtẽ, ſuperbãq́ꝫ fieri. ¶ Quis ferat: q̃s poſſet ferre & ſuſtinere mores eius: q̃ poſtea ita ſuperbiat. ¶ Cui cõſtant: cui ſuppetũt: & adſunt. Virg. Poſtq̃ cũcta videt cælo cõſtare ſereno. ¶ Oĩa: qualia p̃diximus. ¶ Malo Venuſinã: oſtẽdit poeta mores mediocris mulieris plerũq́ꝫ eſſe faciliores, q̃ potentis & nobilis matronę. Malo eni inqt vxorẽ mulierẽ appulã, q̃ romanã generoſam: q̃lis fuit Cornelia Africani ſuperioris filia: q̃ ex Tyberio Graccho duos ſuſcepit Gracchos: C. & Tyberiũ: q eloquentia iuxta popularitate freti, leges agrarias reipu. pnicioſas promulgarũt. hanc aũt poeta in exẽplũ ſuperbiæ matronarũ nominat: q frequenter (vt ſcribit Plutarchus) gauderet facta Scipionis pr̃is cõmemorare & iactare. Eam intantũ dilexit Gracchus maritus: vt ſalutẽ eius ſuæ ꝓtulerit: & ipſa defuncto eo Ptolemæi regis nuptias ſpreuit. Ex Graccho duodecim ſuſcepit liberos: ſed eã fortuna ad duos redegit. Lege Senecã in cõſolatione Albinæ. ¶ Malo.ſ.vxorẽ. ¶ Si affers ſupercilium: hoc eſt ſi te ſuperbã pſtas in tantis virtutibus & bonis tuis. Nã in ſupercilio hoĩs grauitas cõſiſtit, & ſedẽ habet. vnde poeta ille carmen obſcœnũ ſcripturus: arcet a ſe lectorẽ grauẽ & ſeuerũ. Carminis incœpti luſus lecture procaces: Cõueniens latio pone ſupercilium. Supcilia aũt appellamus, q̃ ſupra oculos pilis veſtita ſunt, quæ natura hoi dediſſe videt. vt ſudorẽ a capite & frõte defluentẽ repellant: in q̃ opinione eſt Cicero in libro de natura Deorũ. ¶ Cũ magnis virtutibus: nã inſignis fuiſſe probitatis declarat Valerius: q matronæ campaneæ: quæ ad eã diuerterat ornamẽta ſua pulcherrima oſtentati dixerit: cũ filios ſuos a ſchola redeuntes vidiſſet: & hæc ſunt, inqt ornamẽta mea. Eã etiã magnę fuiſſe eruditionis Quintilianus oſtẽdit his verbis: Nã Gracchoꝝ eloquẽtiæ multũ cõtuliſſe accepimus Corneliã matrẽ: cuius doctiſſimus ſermo in poſteros quoq́ꝫ eſt epiſtolis traditus. ¶ Triũphos: i & pr̃is & maioꝝ tuoꝝ. Scipio enim pr̃ eius deuicta Carthagine: quã tributariã fecit, ampliſſimũ, nobiliſſimũq́ꝫ egit triũphũ: quẽ Qu. Terentius Culeo ſenator pileatus ſecutus eſt. ¶ Tolle tuũ precor Hãnibalẽ: auſer, inqt, iſtas de maioribus tuis iactatiões de victoria Hannibalis & Syphacis. Nã Hannibal, quẽ Carthaginenſes multis Scipionis victoriis i deſperationẽ acti i auxiliũ publicæ ſalutis ex Italia reuocauerãt, ex Italia ſextodecimo anno diſcedẽs, cũ pacẽ p colloquiũ cũ Scipione cõponere tentaſſet: nec de conditionibus pacis cõueniſſet: a Scipione acie victus eſt: a quo & Syphax Numidiæ rex: qui ſe Afris cõiunxerat, captus eſt: & cũ nobiliſſimis Numidis, & infinitis ſpoliis Romã miſſus fuit. ¶ Cũ tota carthagine. diſcede, inqt, cũ iſta tua iactatiõe Carthaginis victæ a pr̃e tuo. Cuius hiſtoriæ ſeries ita ſe habet: Carthaginẽſes primũ magnã partẽ maris tenuerunt, inde Siciliã, Sardiniã, Corſicã, aliaſq́ꝫ inſulas i imperio occuparũt: Septingẽtis deinde annis Romani ex quo vrbẽ Romã cõdiderũt, Siciliã Carthaginẽſibus abſtulerũt, inde Sardiniã. Secũdo aũt punico bello Hiberiã ocũr: Pœni Italiã ocũ duce Hãnibale depopulati ſunt. Romani cõtra Scipione ſupiore duce carthaginẽ ceperũt reddideruntq́ꝫ tributariã. poſt facta ſũt fœdera, q ad quinq̃gita vſq́ꝫ ãnos pdurauerũt. Poſt tertiũ ichoatũ bellũ, Scipiõe iferiore duce Carthago ſubuerſa ẽ.

¶ Nulla ne de tãtis gregibus. Cõcludit nullã eſſe ducendam Vxidiorũ aut eni ipudica: aut fœda: aut indecẽs: aut pauper: aut ſterilis: aut ignobilis erit: aut his cõtraria ita: vt ſit ex oĩ parte pfecta: ſed vitia illa hñs non eſt amabilis: & dotes illas naturæ: fortunæ: & morũ habẽs: nõ eſt pp ſupbiã tolerabilis

Cygni

Supcilium

Hiſtoria Carthaginis victæ

ASCẽ.

etiam

Parce precor Pæan,& tu depones ſagittas,
Nil pueri faciunt,ipſam configite matrem
Amphion clamat,ſed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum, ipſamq; parentem,
Dum ſibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atq; eadem ſcropha Niobe fœcundior alba.
Quæ tanti grauitas? quæ forma, vt ſe tibi ſemper
Imputet? huius enim rari,ſummiq; voluptas
Nulla boni,quoties animo corrupta ſuperbo
Plus aloes,q̄ mellis habet,quis deditus autem
Vſq; adeo eſt,vt non illam,quam laudibus effert,
Horreat? inque dies ſeptennis oderit horis?

etiam ſi inueniri poſſet.Ordo eſt:Ne.i.an.nulla de tantis gregibus i.cōgregationibus mulierꝝ:vt modo dictū eſt:videt tibi digna:quē vxorem ducas.q.d.video ꝙ non.Sed ſi aliqua formoſa:in facie & reliquo corpore:decēs in moribus:diues in fortunis:fœcunda i partu.& diſponat.i.p ordinē ſucceſſionis:quaſi ſtēmata ponat.i.pingi aut ſculpi faciat.auos.i. maiores ſuos.vetuſtos.i.longa generatione pductos.in porticibus ſup.ſuis:hoc ē ſit nobiliſſima:nec dudū nobilitata:ſed ab antiq̄ſſimis nobilitatem trahens.ſit intactior ſup.a viro.i.caſtior & inuiolatior oi Sabina ſup.muliere.dirimēte.i.q̄ dirimit.& interrupit bellū inter Romulum & Tatiū.De quo ex lib.primo primę Decados liuianę ſic collegit Valla:Cū equeſtri Neptuno ludos finitimis populis Romulus idicaſſet:circūhabitātes cū vxoribus:liberis:totaq; familia:ad vrbē velut ad rē nouā,& ſimul ad ludos cōuenere:tum ad ſpectacula intētis aduenis raptę virgines:& in matrimoniū a parētibus pus Romanis negatū,abductæ ſunt:quaꝝ parentes vindictā ſumpturi Romā petunt:& cæteris fuſis:tandē Sabini duce Tatio inſtructiores cōgrediunt.Verꝝ cū aliquādiu acerrime vtrinq; pugnatū eſſet:reſq; Romana ſuperior videret:Sabinæ mulieres,quaꝝ ex iniuria bellū ortum erat:crinibus ſparſis,ſciſſaq; veſte:victo malis muliebri pauore:auſæ ſe iter tela volātia inferre ex trāſuerſo impetu facto dirimere infeſtas acies:dirimere iras:patres hinc:hinc viros orātes:ne ſanguine nefando soceri,generiq; reſpgerent:effecerūtq; vt pacatis animis in vnā ciuitatē coirent:vñ ꝙ Tatiēſes dicti Romani a Tatio:ſicut Quirites a romulo,vel eius haſta.Diremerunt ergo bellum Sabinę.(& vt Pli.in ep̄ſis docet)laudanẗ Sabinæ a caſtitate,ſicut Patauinæ a frugalitate.Sed q̄res forſan quō intacta dicat,q̄ raptæ iam matres effectę erāt,Ad hoc ſcies poetā innuere intactā dici,q̄ tāgi noluit,licet violētiā ſit paſſa.Caſtatis aūt certiſſimū indiciū eſt amor in maritos:quē ille vehementē oſtēderunt.Si igiẗ ſit mulier formoſa:decens:diues:fœcūda:nobilis:pudica:q̄ ſup.eſt rara auis i terris ſicut phœnix:q vnꝰ dūtaxat repiri dr:& ſimillima cygno.i.olori nigro.Quis ferat.i.tolerare poſſit vxorē,cui oia iā dicta cōſtant.i.ſimul adſunt.q.d.nemo.vñ iſert.Malo.i.magis volo malo inquā Venuſinā.i.mulierē ex Venuſio iter Appuliam & Lucaniā.qualis licet ignobilis & pauper ſit.optanda ab Horatio perhibeẗ.q̄ te o Cornelia mater Gracchoꝝ:q̄ caſta nobilis:& fœcunda perhiberis.i.q̄ ſimilē tui.ſi affers cū magnis virtutibus tuis grāde ſupcilium.i.ſuperbiā.& numeras in dote triumphos maioꝝ tuoꝝ:videlicet Scipionū.Ego p̄cor.i.p̄carer ſi mihi vxor eſſes:& nobilitatē tuam obiiceres.tolle Hānibalem ducem Carthaginenſium tuum,i,ad gloriā generis tui deuictum.& Syphacē regem illum etiā victum a Scipione maiore.& migra:ideſt recede a me cū tota Carthagine:ideſt cum tota gloria Scipionum:quorum alter Carthaginem tributariam fecit:alter deleuit.

IOAN. Brit. ¶Parce precor Pæan:Niobe Tātali filia vxor Amphionis Thebani quatuordecim filiis fœcūda mulieres cœpit Thebanas increpare ſacrificātes Latone,ſibi non Latonæ faciēda eē ſacrificia:ſeq; ei ſobolis numero.& claritate eē antepo nendā,Apollo & Diana materna cōtumelia indignati filios Niobes ante portā vrbis ludētes ad vnū,ſagittis cōfixerunt,Mater aūt in ſypilū ſaxū cōuerſa eſt,auctor Ouid.in Meta.De ea ſic & Cice.in.iii.Tuſcu.Niobe fingitur lapidea ꝓpter æternū credo in luctu ſilentium.Amphion aūt pater motus pietate:cū filios cerneret ſagittis cōfigi clara voce clamauit:Parce p̄cor Pęan filiis,q nihil in te Cōmeriti ſunt.ipſam aūt matrē q̄ vos iniuria affecit occidite,De nūero filioꝝ Niobes (De numero filiorum Niobes) mira ꝓpemodū,atq; adeo ridicula(auctore Gellio)tradita ſunt a græcis.Nā Hom.pueros puellaſq; eius bis ſenos fuiſſe tradidit.Eurypides bis ſeptēnos.Sappho bis nouenos,Bacchilides & Pidarus bis denos:qdā alii tres ſolos fuiſſe tradiderūt.quoꝝ oium diuerſas ſnias ne vni magis,q̄ alii ſeſe addiceret appellatiōe gregis cōplexus eſt Iuue.hācq; Niobes fabulā cōmemorat:vt mulieꝝ ſupbiā noteẗ:q̄ multoꝝ ſępe maloꝝ cā fuit.Ordo aūt ē:Amphion clamat:o Pæan p̄ce p̄cor.¶Pæan:ſic aūtē Pæana appellauit.(Pæan) Nā cū Solis duo maximi effectꝰ ſint:alter quo calore tēperato mortaliū vitā iuuat:alter quo iactu radioꝝ nonnunq̄ peſtifeꝝ imittit virꝰ:duo eadēq; cognoia circa ſingulos effectꝰ ꝓpriis enūciationibꝰ ſignāt:appellātes Deū ιαιον,atq; παιανα:q̄ cognoia vtriq; effectui ſunt apta:vt ſit ιαιον απο του ια σθαι.i.a ſanādo.& Pęan απο του παιειν.i.a feriēdo.ſagittis.n.ferire dr tanq̄ deus ſagittarius:qd iō fictū ē:qa(vt ſcribit Macro.)iactu radioꝝ nōnunq̄ peſtiferꝝ imittit viros.Iō aūt ſimulachra Apollinis arcu,& ſagittis decoranẗ:vt p ſagittas itelligaẗ vis emiſſa radioꝝ.¶Nil pueri faciūt:gręca imitatione pueros p filiis poſuit.Horatius:Dicā & alcidē,pueroſq; Ledę.Nā queadmodū apud græcos παις p puero.vt ad ętatē referas,poniẗ,& p ſeruo & filio:ita apud latinos puer pari mō poniẗ.Tales gręcoꝝ imitatiōes oñdi Horatius nō eē īprobandas ſi raro & parce fiāt.ſic.n.ſcribit:Et noua,fictaq; nup habebūt verba Fidē ſi græco fonte cadāt Parce detorta.Qua de re i cōmētariis Horatii copioſius dicemus.¶Cōtrahit:tēdit.Arcus.n.cornua cōtrahūẗ,cū ſagitta extēſo neruo mittiẗ.¶Extulit:occidit.Nā efferri ꝓprie dñr mortui cū ad buſta feruntẗ.(Efferri) ¶Ipſumq; parētē:Amphionē.Hūc tradūt fabulæ Iouis ex Anthiopa filiū fuiſſe:quē Pli.lib.vii.ſcri.citharā iueniſſe:primūq; cithara cū voce ceciniſſe.vñ fictū eſt dulcedine cātus ad muros Thebanos extruendos ſaxa traxiſſe.(Amphion) Horatius:Dictus & Amphion Thebane cōditor vrbis Saxa mouere ſono teſtudinis,& p̄ce blanda,Ducere quo velit.¶Dū ſibi:ordo eſt:Dū Niobe vẽ ſibi nobilior.¶Gēte Latonæ:Apolline & Diana:q filii fuerūt Iouis & Latonę.vel gēte Latonæ.i.genere & maioribus Latonæ:q̄ filia fuit Cęi ex gēte Tytanū.Ouid.in.vi.Met.Genitā Tytanida Cęo.(Latona) ¶Alba ſcropha:ad ſcrophā Aeneæ reſpexit:q̄ Lauinii vno partu(vt ſcribit Varro)triginta edidit porcellos albos:qd portēdebat futurū:vt Lauinēſes poſt triginta annos oppidū Albā cōderēt:q̄ ab Aſcanio ędificata Alba latina ligua:græca Leuca,diſcretiōis aūt cā diſiunxit eā ab vrbe altera eiuſdē nois.figurā vrbis noi adiūgēs.& eſt velut cōpoſitū iā nomē ex ambobus Alba lōga.i.Leuca macra.Hęc Dionyſius.Huius ſuis & porcoꝝ ſimulachra ab Aenea in publico poſita fuerūt:& corpus mīſis a ſacerdotibus:qd i ſalſura fuerat demōſtrabaẗ.(Alba) ¶Quæ tanti grauitas?monet poeta hoiem nulla mulieris grauitate,aut forma adduci debere:vt ducat uxorē,a qua quotidie iurgiis,cōtumeliiſq; onerādus ſit,ſicq; oñdit nullā mulierē iuxta dictū Terētianū inueniri:q̄ vitio careat.Quę grauitas eſt tibi tāti.i.tāti ne facies grauitatem,aut formā in muliere:vt velis quotidianis iurgiis,cōtumeliiſq; eſſe obnoxius?Imputet ſe tibi:vt ſemp tibi inſultet.¶Huius.n.rari boni:licet,inqt,mulierē inuenias grauē & formoſā:qd,bonū rarꝝ eſt & magnum:tñ inde tibi nulla erit voluptas:qa plena erit iurgii & cōtentionū:q̄ nunq̄ te ſinat eſſe qetū.Hęc aūt p parētheſim legūẗ,vt ſit ordo & ſenſus:Quæ grauitas & forma eſt tibi tāti:vt iputet ſe tibi quoties corrupta aio ſupbo habet plus aloes,q̄ mellis.¶Huius boni:q ſit grauis,pudica.& formoſa.¶Rari:qd raro inuenias vt i muliere ſit forma pariter & pudicitia,Iuuenalis:Rara ē adeo cōcordia for

me: Atq; pudicitię ⸿ Summ: neq; .n. qcq̃ pōt eē maius i mulie
re q̃ vt formā pudicitia & honeſtate uenuſtet. ⸿ Nulla uolu-
ptas: ſubaudi eſt. ⸿ Corrupta: turgens. ⸿ Plus aloes: plus ama
Aoe ritudinis. Nā aloe guſtu amara ēt graui odore eſt. Ex India
laudatiſſima aff̄ert. ſed naſcit̄ & in Aſia. Eſt. n. frutex qdā. p
uerbialis eſt ſermo quo utimur cū uolumus ſignificare plus
mali, q̃ boni eſſe. Pli. li. xxvi.

ſecutus Aeneæ clarā muris fundauerat urbem: Et ſeſe dictā
Sulmon celebrata colonis Mox italis: paulatim attrito noīe
Sulmo. ⸿ Mera: pura, ⸿ Cecropis: Athenieſis a Cecrope: q in
Attica regnauit. De quo i. ii. Satyra illic: Cecropiā ſoliti ba
ptæ laſſare Cotytto. Et qa gręcorū qnq; ſunt lingnę: Ionica
Dorica: Aeolica: cōis: et Attica: q̄rū oiū Attica elegātiſſima

Quædam parua quidem, ſed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, q̃ quod ſe non putat vlla
Formoſam, niſi quæ de Thuſca græcula facta eſt?
De Sulmonenſi mera Cecropis, omnia græce,
Cum ſit turpe magis noſtris neſcire latine.
Hoc ſermone pauent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi ſecreta, quid vltra?
Concumbunt græce, dones tamen iſta puellis,
Tunc etiam, quam ſextus & octogeſimus annus
Pulſat, adhuc græce. non eſt hic ſermo pudicus
In vetula, quoties laſciuum interuenit illud
Ζωὴ καὶ ψυχὴ modo ſub lodice relictis
Vteris in turba, quod enim non excitat inguem
Vox blanda, & nequā? digitos habet. vt tamen omnes
Subſidant pennæ, dicas hæc mollius Aemo
Quamq̃ & Carpophoro, facies tua computat annos.

⸿ Quis tā deditus: qs tam ad
dictus eſt vxori ſuę ⸿ Vt nō
horreat: vt nō habeat odio?
⸿ Septenis horis: plus etiā q̃
dimidia pte diei: adeo ipor-
tuna eſt & q̄rula mulier ſem-
per viro aduerſatrix.
ASCē. ⸿ Parce p̄cor Pæan. Hoc lo
co q̄ intolerabilis ſit ſupbia
mulierū pbat, qa ne Dii qdē
īuitā dimiſerūt. vt oñdit exē
plo Niobes: q̃ Latonæ matri
Apollinis & Dianę pp fœcū
ditatē p̄ferri voluit: ſed filii
eius ab Apolline: filiæ a Dia-
na in vltionē matris iterēpti
ſunt. Vī aūt iō iferre hoc exē
plū q̃ſi innuat ambos Grac-
chos filios Cornelię: q p ſedi
tionē ſublati ſunt pp matris
ſupbiā occulto Dei iudicio ſublatos. Facit aūt hic Amphion
exclamationē cōtra vindictā in liberos factā: cū in matrē fie
ri debeat. Ordo eſt: Amphion pr̄ liberorū clamat. O Pæan. i.
o Apollo. ego p̄cor: parce ſup. pueris: quos Homerus ſex ma
res: & ſex fœmellas dixit. Eurypides aūt. xiiii. Sappho. xviii
Pindarus. xx. & ita icertus eſt nūerus. cū alii tres ſolū ponāt
& tu o Diana depone ſagittas. nil. n. pueri faciunt. configite
ipſam matrē. ſ. Niobē ſupbā. ſed Pæan cōtrahit. i. vtraq; ma
nu ſimul. i. in diuerſum trahit arcū. & extulit. i. efferri ad ſe,
pulchrū fecit gregē. i. multitudinē natorū. & ipſū parentē. ſ.
Amphionē. dū. i. qñ. Niobe vī ſibi nobilior. gēte. i. generatōe
Latonę mr̄is Apollinis & Dianæ: atq; dū eadē vī ſibi fœcū
dior Scropha. i. ſue alba: q̃ cū i Italiā Aeneas veniret triginta
capitū fœtus enixa iacebat. Alba ſolo recubās albi circū vbe
ra nati: vt dicit Vir. in. iii. Quę grauitas morū. ſ. mulieris ęſti
matur ne tāti. & q̃ forma. i. pulchritudo, aūt formoſitas ęſti
matur tanti. vt ipſa iputet. i. extollat in exprobrationē tui ſe
tibi. q. d. merito nulla. eni p qa, nulla ſup. ē voluptas eius ſum
mi & rari boni: qd eſt hēre mulierē prudentem & formoſam
quoties. n. ipſa eſt corrupta ſupbo aīo: ipſa hēt plus aloes. i.
amaritudinis. q̃ mellis. i. dulcedinis, aut delectatiōis: qs au-
tē ē vſq; adeo. i. intātū deditus. i. addictus & idulgēs vxori.
vt nō horreat. & oderit i dies. i. p ſingulos dies. ſeptenis. i. ſe
ptē horis, illā quā affert. i. extollit laudibus pp prudētiā, facū
diā, aut formā. q. d. nullus. Bñ vtit̄ auctor ſeptenis: qa cū di
ſtributiōe. q. d. ſingulis diebus ſeptē horis. ſed nō tā venuſte
poſuit ſi Vallæ credimus in dies: qd ſine argumēto ſm eū po
ni nō vult. Poſuit ergo hic ſicut alibi ſæpe p quotidie.
IOAN. Brit. ⸿ Quędā pua, qdem. ſ. cōmemorabo: referā: vel qd tale. At-
tētione captat, cū dicat ſe rem paruā eſſe dictum. ⸿ Sed non
tolerāda maritis: rep̄hendit mores mulierum ſui tpis: q̃ vt vi
derent̄ blāde æmulatiōe Laydis meretricis verba gręca vſur
pabāt: qbus ēt turpia inſerebāt. ⸿ Nō toleranda maritis: quæ
mariti vt turpia pati nō debent. ⸿ Quid rancidius? qd putri
dius. ⸿ De Thuſca: de romana muliere & latina. conterminí
enim ſunt Romani & Thuſci. ⸿ Græcula: ironicos per dimi
Sulmo nutionem dixit. ⸿ De ſulmonenſi: de Italica. Nam Sulmo op
pidum eſt in Pelignis: patria Ouidii a Solemo Aeneæ ſocio
dictum. Ouidius in. iiii. Faſt. Serus ab Iliacis & poſt Ante-
nora flāmis Attulit Aeneas in loca noſtra Deos. Huius erat
Solemus Phrygia comes, vnus ab Ida: A quo Sulmonis mœ
nia nomen habent. Et Silius Italicus: Nomine theteo Sole-
mus ſi dardana origo: Et phrygio genus a pauo, qa ſceptra

habet: iō merā Athenienſem
ſatyrice appellauit: deridens
ēt inane mulierū ſtudiū: q̃ ēt i
oib⁹ negociis affectēt ſermo-
nē græcū. ⸿ Oia gręce: ſubau
di loquunt̄. Ironicos aūt hęc
dñr: oñditq; turpe ēt tātope
linguā peregrinam affectari.
⸿ Hoc ſermōe. ſ. græco. ⸿ Pa-
uēt: affectus oēs exprimunt.
⸿ Quid vltra? ſubaudi dicā.
⸿ Cōcūbūt gręce: nō mō gręe
co ſermone: ſed & turpi ocu-
bitu æmulantur. ⸿ Dones tñ
iſta puellis: ſenſus ē: Pōt qdē
hoc tolerari ſi puellæ faciūt:
verum in vetula muliere tur
piſſimum eſt. hinc autem eſt
oīs poetæ indignatio: oñdit
enim eam anum intra pudici
tiæ terminos non continere
quæ ſermone gręco obſcęno vtat̄ & domi & foris. Nā ſermo
vniuſcuiuſq; iterioris ſenſus idiciū eſt. ⸿ Tunc ēt: acri rep̄hē
ſione hæc dñr a poeta. Eſt. n. ſenſus: Tunc etiā octogenaria
græce loqueris? nec te pudet? ordo eſt: Tunc ēt adhuc græ-
ce ſubaudi loqueris: nō exponas cōcūbis. nā de ſermone græ
co cōquerit̄. ſeqtur. n. Nō eſt hic ſermo pudicus. Illud laſciuū
: ſ. quod ſeqtur gręcū. ⸿ Ζωὴ καὶ ψυχή: idest vita & aīa. ſunt
enim verba blanda & meretricia: qbus impudicæ mulieres
vtunt̄ coitu. Vñ & Martia. lib. x. reprehēdit Læliam: q̄ gręe
cis verbis vteret̄ in Venere: Ζωὴ καὶ ψυχή laſciuum cōgeris
vſq;. ⸿ Modo relictis ſub lodice: indignat̄ poeta q̄ anus non
modo in concubitu domi: ſed etiā foris aſtante multitudine
vtat̄ verbis græcis laſciuis. ⸿ Relictis modo ſub lodice: hoc
eſt veteris in pparulo p̄ſente turba verbis relictis modo ſub
lodice. i. qbus pauloante vſus fuiſti in cubili. Nam lodices op Lodices
toria oſtēdit eſſe lecti. Martialis i Diſtichis: Nudos ſtragula
ne toro paterēt: Iunctæ nos tibi venimus ſorores, cōiunctæ
enī videntur totū lectū operiri. ⸿ Quod. n. nō excitat inguē
Vox blāda, & nequā: hæc oia cōiunctim legātur. oñdit poe
ta hmōi verbis obſcœnis pruritū maxīe excitari. vñ eſt illud
apud Perſiū: Cū carmina lūbū Intrāt, & tremulo ſcalpuntur
vbi intima verſu. ⸿ Et nequā: laſciua. A nequā (auctore Gel
lio) neqtia fit. Antiq. n. neq̃ appellabāt hominē nihil: neq; rei Neq̃
neq; frugis bonæ: vt pdigū, libidinoſū, inutilē, iprobū, ſcele
ſtū. Eſt. n. neqtia (vt ſcribit Donatus) pprie libidioſa inertia Neqtia
dcā q̄ nihil qat nulli q; rei apta ſit, Vñ & nugæ q̄ nihil agat Nugæ
vel a nō agēdo. vñ eſt illud Terētianū: Si illū pōt, q alicuius
rei eſſet eū ad neqtiā abducere. ⸿ Digitos hēt: hoc aūt diſtin
ctum a ſupioribus legēdū eſt. Eſt autē cōfirmatio dicti p̄cedē
tis. q. d. qd op⁹ ē verbis: vox ipſa laſciua hēt digitos. i. nō mi
nus inguina obſcenis verbis & laſciuis excitāt̄, q̃ digitorū &
manuū palpatiōe. ⸿ Vt tñ oēs ſubſidāt pēnę: licet, igt, iguina
geſcāt & iaceāt: tñ veluti digitis pertractata erigūt. Eſt aūt me
taphora ſumpta ab auibus, q̃ cōpoſitis alis & pennis ſedēt.
⸿ Dicas hæc mollius Aemo: ſenſus eſt: Licet, iquit, tu vetu
la hæc verba dicas laſciuius ēt, q̃ Aemus, & Carpophorus Carpophorus
comœdi in ſcænis res laſciuas pnunciāt: tñ nunquā iuuenilis
videberis ætate. Nā facies tua te vetulam eſſe oſtēdit. ⸿ Molli
us Aemo: mimi in ſcænis laſciua, & mollia plerūq; pnūciāt:
qbus facile ſpectatores mouent̄. Vñ Maſſilieſes (auctore Va
lerio) nullū aditum i ſcęnā fabulis, q̃ mimi dñr, dederūt q̄ eo
rū argumēta maiore ex parte ſtuprorū cōtinent actus: ne ta
lia ſpectandi cōſuetudo, ēt imitandi licentiam ſumeret.

⸿ Quædā

ASCE. ¶ Quædam parca quidem. Taxat laſciuiã ſermonis mulierũ: quæ cũ iam vetuſtiſſimæ ſint: vtuntur tñ adhuc græco ſermone vt blandiores ſint. Nã ſermo græcus plus blãditiaꝝ, q̃ latinus habet. Principiũ aũt huius textus a Geor. Valla & Mancinello ſic intelligit. Ego ſup. referam: aut narrabo mõ quædã parca. i. ignobilia ſm Vallam. vel quędam modica & exilia vitia reſpectu aliorũ. ſed tñ non tolerãda. i. ea quę non debeant tolerari a maritis. Aliter ſic intelligit. Quædam ſup. mulieꝝ eſt parca q̃dẽ. i. nõ eſt magnifica, & ſumptuoſa, aut ſupba. ſed nõ eſt tolerãda maritis: q̃a eſt in ſermone laſciua & moroſa. nam qd eſt ſup. rancidius. i. corrupti⁹, q̃ q̧ vlla ſup. mulier nõ putat ſe formoſam: niſi q̃ facta eſt de Thuſca Gręcula. i. niſi quæ ſolebat Thuſca lingua, q̃ ipſi vernacula eſt loq: nunc græca loquatur. & niſi quę facta ẽ Cecropis. i. Athenieñs, ſiue Attica. Nam ſermo atticus pferẽ cæteris. de Sulmonenſi. i. de Italica. oĩa ſup. dicunt nunc græce. cũ ſit. i. reputetur. magis turpe noſtris neſcire ſup. græce q̃ latine. uł ſic. cũ ſit. i. reputetur noſtris. i. latinis. turpius neſcire ſupple dicere omnia gręce quam latine. ipſę pauent. i. pauorẽ ſuũ exprimunt hoc ſermone. & effundũt iram: gaudia: curas id eſt omnem affectionem animi. hoc. ſcilicet gręco ſermone. & effundũt cuncta ſecreta id eſt omnes cõceptiones animi hoc ſermone. quid vltra ſup. progrediar ſingula recitando? ipſæ concumbunt gręce: id eſt dum concumbunt gręco ſermone vtuntur. vel concumbunt laſciue more græco. ſed pp ſequentia prior expoſitio placet. dones. i. cõcedas iſta. i. græco ſermone ad oĩa. vti puellis. i. iuuenculis. vt ne ẽt o vetula ſup. quã annus ſextus & octogeſimus pulſat. i. ſenio & lãgore vexat adhuc ſup. loq̃ris & cõcubis græce. i. huiuſmodi ſermo gręcus. non eſt pudicus: id eſt honeſtus in vetula. quoties illud laſciuũ zoe. i. aĩa. pferẽ aũt græce zoi: quia ſcribitur per ita literam: quæ apud nos in e mutatur. Kai. i. &. pfertur aũt Kę quia ai diphthongon pferunt vt nos. ae pſyche. i. anima. pfertur ẽt a gręcis pſychi: q̃a ẽt ita habet in fine. & tu veteris modo. i. aliqñ. verbis relictis. i. q̃ reliqui debeãt. ſicut Diues inacceſſos &c. i. inacceſſibiles vel cuiuſmodi. reliqſti ſub lodice. i. ſtragulo ſeu coopertorio lecti. in turba. i. vulgo. Quod pnicioſum eſt. qd enim inguẽ. i. mẽbrum libidinis non excitet ſup. huiuſmodi ſermo? Nam vox eſt ſup. illi blanda. & habet digitos nequã. i. luxurioſos incitatores ad Venerẽ. Niſi dicas vox blanda & hẽt digitos. i. tm̃ excitat inguina, quãtum digiti nequã. tñ demus ſup. vt oẽs pennæ. i. vires naturæ: qbus ſe membrũ erigat. ſubſidãt. i. ad imũ cadant. neq; ſurrigere poſſint. & quãquã dicas hęc. i. huiuſmodi verba. mollius. i. effractior & effœminatiore voce Aemo & Carpophoro: illis molliſſimis mimis & hiſtrionibus: tamen ſup. o uetula facies tua cõputat. i. enumerat nobis annos ſup. tuos. i. licet vox tua te iuuenculam iudicet: facies tamen rugoſa te vetulam cenſet.

Si tibi legitimis pactam, iunctamq; tabellis
Non es amaturus, ducendi nulla videtur
Cauſa, nec eſt quare cœnam, & muſtacia perdas
Labente officio, crudis donanda, nec illud,
Quod prima pro nocte datur, cum lance beata
Dacicus, & ſcripto radiat Germanicus auro.
Si tibi ſimplicitas vxoria, deditus vni
Eſt animus, ſubmitte caput ceruice parata
Ferre iugum. nullam inuenies, quæ parcat amanti,
Ardeat ipſa licet, tormentis gaudet amantis,
Et ſpoliis. igitur longe minus vtilis illi
Vxor, quiſquis erit bonus, optanduſq; maritus.
Nil vnquam inuita donabis coniuge, vendes
Hac obſtante nihil, nihil, hæc ſi nolit, emetur.
Hæc dabit affectus, ille excludentur amicus
Iam ſenior, cuius barbam tua ianua vidit.
Teſtandi cum ſit lenonibus, atq; laniſtis
Libertas, & iuris idem contingat arenæ,
Non vnus tibi riualis dictabitur hæres.
Pone crucem ſeruo, meruit quo crimine ſeruus
Supplicium? quis teſtis adeſt? quis detulit? audi
Nulla vnquã de morte hominis cunctatio longa eſt.
O demens, ita ſeruus homo eſt? nil fecerit eſto,
Hoc uolo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas.

IOAN. Brit. ¶ Si tibi legitimis: diſſuaſurus poeta Vrſidio ne ducat vxorem: argumẽto vtitur bipartito: quo eum ita vincit, & ligat: vt facile poſſit intelligere vxorẽ non eſſe ducendã. Ait enim aut vxorẽ amaturus es, aut non. Si non amaturus es, quare uis fruſtra cõſumere nuptias & ſumptũ facere cum tuo maximo diſpendio. Si amaturus es, multa patieris incõmoda, eriſq; veluti ſeruus. ¶ Tabellis legitimis: dotalibus. Nã tabulæ, ſiue tabellæ numero tm̃ pluratiuo dicunẽ. quæ oẽs vendi tionũ, emptionum, dotium, teſtamẽtoꝝ, & id genus contractus cõtineant. ¶ Legitimis: nã matrimonium eſt non modo p leges diuinas: ſed & humanas cõſtitutum. legitimus enim deducit a lege & tueor: ſicut finitimus a fine: æditimus, ſiue ædituus ab æde & tueor, Lege Gellium. ¶ Cœnã: nuptiarum. ſ. quæ non ſine magno plerumq; ſumptu parat. ¶ Et muſtacia: Iuuenalis in genere neutro appellauit muſtacea: quæ Cato in re ruſtica in genere protulit maſculino his verbis: Muſtaceos ſic facito: farinæ ſiligineæ modũ vnum muſto conſpergito, Aniſum, cyminũ, adipis pondo duo, caſei librã, & de virga lauri deradito: eodem addito: & vbi defrixeris, lauri folia ſubtus addito. dum concoques. Et Pli. libro xv. ſcribit genus eſſe lauri: quam Leneus grãmaticus muſtacem appellat: quod muſtaceis ſubiiceretur ad quam alludens dixit Cicero ad Atticum de Bibulo: In eodem Amano cœpit laureolam in muſtaceo quęrere. Palladius item oſtendit genus eẽ panis cũ ait, Panes ex eo breuiſſimos ad modũ facies muſteoꝝ. Caper grãmaticus ait muſtacea & muſtaceos dici, genuſq; eſſe panis. ¶ Donanda crudis: videntur muſtacea iuuare ſtomachum: ideo ait donanda crudis: hoc eſt qui non facile concoquunt. Ordo eſt: Donanda crudis labente officio. ¶ Labente officio. ſ. nuptiarum. nam in fine nuptiarum & cœnæ nuptialis donabãtur muſtacea cõuiuis adhuc diſcũbentibus. Nam ad officium ille dicit venire: qui venit ad nuptiarũ celebrationẽ. Vnde Trãquillus i Caligula: Liuiã Boreſtillã C. Piſoni nubentẽ: cũ ad officiũ & ipſe veniſſet: ad ſe deduci impauit. Vnde Iuuena. in. ii. Satyra loquens de nuptiis ait: Officiũ cras primo Sole mihi peragendũ in valle Quirini: Quæ cã officii? quid quæris? nubit amicus. ¶ Nec illud. i. nec eſt q̃re pdas illud. ¶ Qd datur p prima nocte. i. munera quæ dabãtur ſponſæ a marito p prima nocte nuptiali: veluti depoſitæ virginitatis p̃mia. ¶ Cum lance beata: cum hoc loco aduerbiũ eſt tẽporis. vt ſit: quod datur, cum Dacicus & Cermanicus radiat in lance beata, & auro ſcripto: hoc eſt in lance diuite, ampla, & aurea, & cælata. Nã in poculis imago imperatorũ effigiebatur ¶ Dacicus: aut Traianus, quo impante poeta ſcribit, quem cõſtat (auctore Diony.) deuicto Decebalo Dacorũ duce Dacicũ appellari cepiſſe. aut reuera Domitianus a Dacis quos deuicit duce Rutilio gallico. Statius in Siluis in Epithalamio Stellę: Dacas quæ eſt gloria maior Exuuias. lauroſque dabit celebrare recẽtes. Et alibi: Depoſitã Dacis pereũtibus vrbẽ Pandere. Daci populi ſunt, qui ſupra Iſtrum habitant Germaniæ oppoſiti. ¶ Germanicus: idẽ Domitianus q Germanos deuicit, auctor Tranqllus. Frontinus in primo Strategematon: Impator Cæſar Domitianus Auguſtus Germanicus eo bello, quo victis hoſtibus cognomẽ Germanici meruit. ¶ Si tibi ſimplicitas vxoria: altera eſt pars argumẽti: Si vxorius es. inqt, & ſimplicitas illa vxoria. i. ſtolidũ illud obſequm vxorium eſt tibi. i. ſi tam ſimplex es. vt velis in omnibus obſeq vxori tuæ: ſubmitte caput. Vt ſit ordo: Submitte caput ſi eſt tibi illa ſimplicitas vxoria: id eſt ſi tibi illa mulieroſitas: id eſt cupiditas fœmineę voluptatis, quam græci (vt

Tabulę Tabellę

Legitimus

Muſtacia

Daci

auctor eſt Cicero in Tuſculana.) φιλογύναιον appellant. ¶ Deditus vni Eſt animus: ideſt ſi animus tuus eſt deditus vni: ideſt ſoli vxori. ¶ Submitte caput: inclina caput: ideſt ſeruiendũ tibi eſt. ſumpta tranſlatione ab armentis, quæ iugum ceruicibus excipiunt. ¶ Ferre iugum: ferre ſeruitutem. ¶ Amanti: ſcilicet viro: hoc eſt qui eam vehementer amet: quaſi dicat quanto magis a marito amatur: tanto magis ei aduerſatur & moleſta eſt. & hoc dicit, quia præceſſit: Si tibi ſimplicitas vxoria: ideſt ſi voles eſſe vxorius. ¶ Ardeat ipſa licet: hoc cum inferioribus rectius coniungitur, vt ſit ordo: Vxor gaudet tormẽtis & ſpoliis amãtis mariti: licet ipſa ardeat .i. licet & ipſa impatiẽter amet maritũ: tñ gaudet eius tormẽtis. nam ei in oĩbus eſt moleſta & grauis & inimica rationibus: neq; enim parcit ſpoliis. ¶ Tormẽtis amantis: ac ſi dicat oĩbus mariti incommodis. ¶ Igitur longe minus vtilis: ſenſus eſt: Vxor quãto humaniorẽ habebit maritum: tãto ei dãnoſior erit, & magis importuna. Ordo eſt: Vxor erit minus vtilis illi .ſ. marito: quiſq; erit bonus & optandus maritus. ¶ Hæc dabit affectus: faciet, inqt, vt maritus ſit affectus .i. ita diſpoſitus vt ipſa volet: hoc eſt vt præ ſe ferat lætitiã, aliquando triſtitiam, interdum metum, nonnunquam ſpem. Nam oportet maritum imperio eius obtemperare. Affectus enim ſunt ipſæ animi commotiones. ¶ Cuius barbam: ideſt quem domus tua vidit cognouitq; a tenera vſq; ætate: quo tempore cœpit barbam emittere. ¶ Teſtandi cum ſit: aliud incõmodum proponit Vrſidio: vt deterreat eum ne ducat vxorem. Lenonibus, inquit, & laniſtis, gladiatoribuſq;: quaſi dicat viris criminoſis & ſordidiſſimis libertas ẽ: licetq; ex arbitrio ſuo teſtamentum condere: quod tibi non licebit: qa vxor volet eos tantum taſtamento ſcribi, quos voluerit, & præcipue riuales tuos: hoc eſt, amatores ſuos. ¶ Lenonibus:

Lenones lenones dicuntur non ſolum, qui quæſtuaria mancipia habuerant: ſed & qui in liberis quæſtum hunc exercent, in eadem cauſa ſunt. Accipimus & illũ Lenonem, qui alterius nomine hoc vitæ genus exercet: ſi qs cauponam exercens in ea corpora quæſtuaria hẽat: ut multi aſſolẽt ſub ptextu inſtrumenti cauponii pſtitutas mulieres habere. dicendũ eſt hunc quoq; lenonis appellatione contineri. Hæc Vulpianus. ¶ La

Laniſtæ niſtis: laniſtæ ii dicebãtur, qui familias habebant gladiatorũ, quos optime ad digladiãdũ inſtitutos priuatis. publiciſq; pſonis vendebãt. dicti q̄ viris laniandis præeſſent: ¶ Arenæ: ideſt ipſis gladiatoribus: q in arena digladiabantur. vnde & arenarii dicti ſunt. ¶ Nõ vnus: ſed multi hęredes dictabitur

Dictare ab vxore. Nã dictare eſt, cum vnus dicit, & alter ſcribit. vñ

Dictata ſunt dictata numero tñ plurali omnia quæ in quacunq; arte alicui mõſtrãtur. vt diſcat. ¶ Riualis: amator: vt diximus pauloante. ¶ Pone crucem ſeruo: oſtẽdit poeta ſuperbã vxoris importunitatẽ: quæ odioſum imperet occidi ſeruum, vel innocẽtem. Sunt enim verba vxoris ad maritum. ¶ Meruit quo crimine ſeruus: verba mariti: Quid, inqt, ſeruus cõmeruit vt cruci affigatur? ¶ Quis detulit? quis accuſauit? Vnde

Delator delatores accuſatores dicimus occultos. ¶ Audi nulla vnqt nunquã, inqt, maritus mors hominis acceleranda eſt. ¶ Nulla cunctatio: nulla mora: nulla dilatio eſt longa de morte hominis. Lento enim gradu ad hominis necem gradiendũ eſt. Eſt autẽ ſentẽtia catholica. ¶ O demens: Verba vxoris appellantis maritũ fatuum, qui putet ſeruum eſſe hominẽ. interrogatio eſt cum reprehenſione: ac ſi dicat: Putas ne tu ſeruũ hominẽ? ¶ Ita: hoc modo vt tu reris. nã illum appellauit hominem: cũ dixit de morte hominis. ¶ Nil fecerit: attende ſuperbiam mulieris quæ etiam immerentem poſtulet occidi.

ASCẽ. ¶ Si tibi legitimis &c. Iterũ probat nõ eſſe ducendam vxorem. vtitur autem huiuſmodi argumentatione. aut amabis vxorem, aut non amabis. ſi non amabis nulla eſt ratio ducẽdi: ſi amabis torqueberis, quia nulla eſt quæ parcat amanti. Ordo eſt: Si non es amaturus cõiugem pactam & iunctam tibi tabellis: ideſt inſtrumentis legitimis: ideſt ſuper hoc legitime confectis. nulla videtur cauſa ducendi ſupple eam. nec eſt quare perdas cœnam: ideſt epulum nuptiale: quod expẽſis mariti datur. nec eſt ſupple ratio quare perdas muſtacea: ideſt digeſtiua fercula. donanda: ideſt quæ donari debeant, iam officio ſupple nuptiali: ſeu celebritate labente: ideſt declinante ad exitum. crudis: ideſt quæ dones ſtomachum onératum cibis habentibus poſt cœnam vt laxetur & exoneretur. Nec eſt ſenſus quem Georgius Valla affert vt ſit: Licet eam non ſis amaturus: nõ eſt tamẽ cauſa quare quæ in nuptiis eueniunt iucunda amittas: immo ſenſus eſt quem diximus. ſi non amabis: nulla eſt ratio quare tales expenſas facis: & perdas muſtacea: nec cur pdas illud ſupple donũ quod datur a marito nouæ nuptæ pro prima nocte: ideſt pro virginitatis flore prima nocte violando. cum: ideſt quando. Dacus (ſicut Mancinellus in antiquis codicibus repertum dicit) ſed analogiæ magis congruit, & conſuetior eſt lectio Dacicus: ideſt imago Domitiani Dacorum victoris. & Germanicus: ideſt imago eiuſdem Germanorũ victoris. radiat: ideſt radios emittat. auro: ideſt ſigno aureo ſcripto: ideſt inſculpto. lance beata: ideſt beatam faciente: quia argentea aureis ſignis ornata. Vel melius beata: ideſt bene: hoc eſt multum pecuniæ habente, ſeu continente. Senſus ergo eſt. Cur tantum expendas vt tunc moris erat pro nuptiis & prima nocte eius quã non es amaturus. Sed ſupple ſi ſimplicitas vxoria eſt tibi: ideſt ſi ſimplicitas vnam vis: quam ames. & animus eſt deditus vni ſcilicet coniugi: ſubmitte caput tuum: & hoc ceruice exiſtente tua parata ferre: ideſt portare & pati iugum: ideſt ſubiectionem, Nullam enim inuenies quæ parcat amanti ſupple marito: ideſt quæ ſinat ſe ab eo amari. licet ipſa ardeat: ideſt redamet, & vehementiſſimo amore illi reſpõdeat. quia quælibet mulier naturaliter gaudet de tormentis amãtis: ideſt ſe iactat & gloriatur in hoc quod uidet maritum amore ſui torqueri. & gaudet ſpoliis: ideſt virum amatorem ſpoliari. Igitur quiſquis erit: ideſt eſſe volet. bonus: ideſt verus & legitimus, hoc eſt ſyncero amore conciliatus: & propterea optandus maritus: vxor erit longe minus vtilis illi. q̄ ſupple non bono: quia durior erit illius conditio, q̄ non amantis. Nil vnquam inuita & cætera. Oſtendit quale imperium exerceat mulier, quæ ſentit ſe amari, in amatorem, Ordo eſt: Tu nil donabis q̄ coniuge inuita: ideſt nolente & repugnante. ideſt non audebis aliquid cuiquam donare ſi coniux noluerit. & tu nihil vnquam vendes hac ſcilicet coniuge obſtante: ideſt contra ſtante: hoc eſt dum obſtat. & ſi ipſa nolit nihil emetur a te: hoc eſt ſi ipſa renuat nihil audebis aut donare. aut vendere, aut emere. Quinetiam hæc ſcilicet vxor dabit affectus: ideſt affectiones animi tui: ideſt nullum audebis amare, aut odiſſe niſi quem ipſa volet. ille: ideſt notiſſimus amicus. iam ſenior: cuius barbam vidit tua ianua: ideſt qui in amicitia tecum conſueuit. excludetur ſupple a te: imperãte vxore ne forte hæres inſcribatur: cum uelit lenonem potius & laniſtam cum quo rem habeat hæredem inſcribi. Vnde cum libertas teſtandi: ideſt recipiendi teſtamentum: ſit lenonibus. vel cum nunc cuilibet ſit libertas: ideſt libera poteſtas teſtandi: ideſt legandi per teſtamentum bona ſua lenonibus: atque laniſtis: ideſt magiſtris gladiatorum. & cum idem iuris: ideſt eadem libertas contingat arenæ: ideſt gladiatoribus in arena verſantibus: non vnus: immo plurimus riualis: ideſt eiuſdem tori videlicet tui petitor: hoc eſt adulter: dictabitur ſcilicet ab vxore hæres: ideſt. quem tu ſcribas hæredem. præterea ſi libuerit coniux tua dicet: pone ſeruo: ſcilicet huic, aut illi crucem. & ſi reſpondeas: quo crimine meruit ſeruus ſupplicium: quis teſtis eſt eius criminis. quis detulit: ideſt indicauit crimen eius. aut quis accuſauit eum: audi nulla cunctatio: ideſt mora, aut deliberatio longa eſt de morte hominis apud mulierem. Dicit enim: O demens: ideſt o male ſane: qui rationem exigis de morte ſerui. Eſt ne ſupple ſeruus ita: ideſt intantum homo: ideſt reputandus homo: & nõ potius pecus: vt ego debeam rationem aſſignare: quare ipſe mori debeat. eſto: ideſt permittamus verum eſſe quod non meruerit crucem: quid tum poſtea? ego volo hoc vt ſcilicet crucifigatur. & ego iubeo ſic. voluntas mea ſit pro ratione: ideſt ſatis ſit quia ſic volo. ſiue iuſte, ſiue iniuſte.

¶ Sed

Imperat ergo viro, ſed mox hæc regna relinquit,
Permutatq; domos, & flammea conterit, inde
Aduolat, & ſpreti repetit veſtigia lecti.
Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
Vela domus, & adhuc virides in limine ramos.
Sic creſcit numerus, ſic fiunt octo mariti,
Quinq; per autumnos, titulo res digna ſepulchri.
Deſperanda tibi ſalua concordia ſocru,
Illa docet ſpoliis nudi gaudere mariti,
Illa docet miſſis a corruptore tabellis
Nil rude, nil ſimplex reſcribere, decipit illa
Cuſtodes, aut ære domat, tunc corpore ſano
Aduocat Archigenen, oneroſaq; pallia iactat.
Abditus interea latet, & ſecretus adulter,
Impatienſq; moræ pauet, & præputia ducit.
Scilicet expectas, vt tradat mater honeſtos,
Aut alios mores, q quos habet? vtile porro
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.

IOAN. Bric.

¶ Sed mox hæc regna relinquit: aliud recitat mulieris vitiū quod aptum eſt ad diſſuadēdū ne ducat vxorem. Nihil, inquit, penſi habet relicto primo marito aliis multis nubere. Scribit Sene. Mulierem quæ multis nubit, multis diſplicere. ¶ Relinquit regna: domicilia mariti vbi veluti dña regnauit. ¶ Flammea cōterit: crebro nubit. Nam flāmeum genus erat veli coloris lutei: quo nouæ nuptæ caput cooperiebat. De quo Plinius ſic libro .xxi. cap. viii. Lutei video honorem antiquiſſimū in nuptialibus flammeis totum fœminis conceſſum. A flāmeo flammearii dicuntur a Plauto in Aulularia qui flāmea conficiunt. ¶ Inde aduolat. i. a nouo marito diſcedit: & ad priorem reuertitur. ¶ Ornatas. ſ. lauro. vt ſupra: Ornentur poſtes & grādi ianua lauro. ¶ Vela: aulea. periſtromata: ¶ Adhuc virides. i. qui adhuc nō aruerūt: adeo cito ab eo marito auolauit. ¶ Sic: crebris matrimoniis. ¶ Creſcit numerus. ſ. maritorum. ¶ Sic fiunt octo mariti: ſic peruenitur ad numerum octo maritorū cōceſſum. Nam ad octauū vſq; maritū licebat nubere, ſupra aūt adulterium putabatur. Vnde Martialis tanquam adulteram notat lib. vi. Theleſinam: quæ decies nupſerat: Aut minus, aut certe nō plus triceſſima lux eſt: Et nubit decimo iam Theleſina viro. Quæ nubit toties nō nubit, adultera lege eſt. ¶ Quinq; per autūnos: per quinq; annos. ¶ Titulo res digna ſepulchri: ironicos & pronunciatione adiuuandum. ¶ Titulo ſepulchri. i. inſcriptione. Nam in ſepulchris inſcribi ſolebat quot maritos vxor habuiſſet. Martialis: Inſcripſit tumulo ſeptem celebrata virorum Se feciſſe Cloe: quid pote ſimplicius? ¶ Deſperanda tibi: alia diſſuaſio: nullam fore cōcordiam in ea domo: vbi ſit ſocrus: ſed ſemper lites & iurgia. ¶ Salua ſocru: ſalua matre vxoris: quę docet eam ſpoliare maritum. ¶ Nudi mariti: qui ad paupertatem redigitur nequitia vxoris edoctæ a ſocru. ¶ Nil rude: nil ruſticum: ſed politum & limatum. ¶ Nil ſimplex: nil ſtolidum, ſed callidum, & artis plenum. ¶ Decipit illa: ambiguum vtrum ſocrus: an vxor decipit cuſtodes. Nam mariti ſæpe vxoribus ſuis adhibebant cuſtodes: quos aut ſimulato langore, aliaue ratione decipiebant: aut pecunia corrumpebant. Videturq; magis omnia rectius ſocrui conuenire: quaſi quæ per eā ęgritudinem filiam ad ſe rationabili cauſa poſſit accire: cum interea ibi adulter lateat expectans filiam. ¶ Aere domat: pmio corrumpit. ¶ Corpore ſano: cū ſit ſana, ſimulata ægritudine

Archigenes

vocat Archigenen. i. medicum. Archigenen poſuit pro omni medico. Nam Archigenes medicus fuit græcus celeberrimus: contra quem Galenus ſępiſſime in libris ſuis inuectus eſt. Legendumq; eſt Archigene: vt ſit accuſatiuus atticus: vt ſtet ratio carminis. ¶ Oneroſaq; pallia iactat: induitur, inqt, ſocrus veſtes oneroſas, quales induunt ægroti: eaq; veſtium oſtentatione ægritudinem ſimulat: vt filiā ad ſe ſpē officii traductā adulter ibi abditus ineat. Iactat ergo. i. oſtendit dum induit ea. Hora. Illis dū ſe nimiū qrenti iactat vitorem. ¶ Interea: dum medicū aduocat. ¶ Præputia: pputium appellatur ipſa pellis, quæ glandem tegit in mēbro genitali: qd Iudæi circūcidunt. Vnde appellant Apellæ ab Horatio: Credat Iudæus apella. i. ſine pelle. idem etiam recutiti dicunt a cute reſtituta poſt circunciſionē. ¶ Scilicet expectas: monet poeta illum vehementer errare, q ſperet ex impudica matre naſci poſſe filiam bene moratā. ¶ Vtile porro: matri, inqt, inhoneſtę vtile ē obſcœnis alere filiam moribus. Inde enim quæſtum facit.

ASC

¶ Imperat ergo viro, ſed mox hæc regna relinquit &c. Eādem rē cōtinet. Ordo igitur eſt: Frugo ipſa imperat. i. dominatur viro imperans quicquid factum voluerit. ſed ipſa relinquit mox. i. pauloPoſt. hæc regna. i. domum huius mariti cum quo regnauit. & pmutat domos. i. ad alium maritū accedit. & conterit frequēti vſu flammea. i. veſtes nuptiales: qa ſæpe ducitur. Vel conterit. i. diſſecat flammea, qbus ducebatur ad illum maritum: tanquam aſpernata matrimoniū eius. Et aduolat. i. celeriter qſi volās abit. & repetit veſtigia lecti ſpreti. ſ. prioris mariti quē ſpernens ad hunc venerat. & linqt. i. deſerit fores iſtius ſecundi mariti ornatas. ſ. frondibus pauloante. & linqt vela pendentia. i. aulæa ſuſpenſa in die nuptiarū. & linquit in limine domus ramos adhuc virides. i. nondum arefactos. Et ſic. i. hoc modo. creſcit numerus maritorum. & ſic fiunt octo mariti p quinq; autumnos. i. quinq; annos: qa ſingulis annis ſemel autūnus eſt. quæ res eſt digna titulo ſepulchri. i. vt inſcribatur ſepulchro talis mulieris. Quia enī glorioſum erat mulieribus multis viris bonis nupſiſſe. p hoc enim ſignificabātur multis per virtutem, aut quāuis dotem placuiſſe: ideo nonnullæ eandem rem ſarcophago inſcribi fecerant. Eſt ergo hic amara irriſio: qa non per iuſtas nuptias tot maritos habuit: ſed per ſuperbiam contemnens hos: propter pulchritudinem amata eſt ab aliis. Si non diceret: Spreti repetit veſtigia lecti. ego dicerem talem tot maritos aut veneno, aut alio modo ſuſtuliſſe: quia non erat tam libera poteſtas mulieri poſſidendi, ſicut viro repudiandi. Deſperanda tibi &c. Aliud malum matrimonii qd ſocrus: ideſt mater vxoris eam corrumpit, & ad malum erudit. Ordo eſt: Cōcordia cum vxore tua eſt deſperanda tibi. ſalua: ideſt ſuperſtite ſocru: ideſt matre vxoris tuæ. illa videlicet ſocrus docet filiam ſuam coniugem tuam gaudere ſpoliis mariti nudi: ideſt nudati. vel male veſtiti. illa docet filiam reſcribere ad mœchos nil rude, & nil ſimplex. i. artificioſe. illa decipit cuſtodes a marito ad cuſtodiam vxoris conſtitutos. aut ſi non poteſt decipere. domat: ideſt corrumpit eos. ære: ideſt pecunia. tunc. i. quando fallere vult. aduocat: ideſt ad filiam. corpore ſano: ideſt ſanum corpus habentem tanquam ad ægrotantem vocat. Archigenen: ideſt medicum illum aut ſimilem. & iactat: ideſt abiicit pallia oneroſa: quaſi ea filia ſuſtinere non poſſit. interea autem dum ſemotis cuſtodibus viſitatur a medico. ipſe adulter, qui expectat abitum medici latet abditus & ſecretus. & ipſe impatiens moræ: ideſt non potens ferre moram, quam medicus aut cuſtodes faciunt. pauet ne videatur. & ducit. ideſt tractat. præputia: ideſt virgam ſuam: vt poſt abitum rem veneream expedite perpetret. Hic autem verſiculus ſecundum Probum in multis non eſt. Scilicet expectes ironicos: quaſi dicat non debes expectare vt mater tradat filiæ honeſtos mores, aut alios: q quos habet. Porro: ideſt ſane. Vtile: ideſt in vſu eſt: vel commodum eſt. inde enim veſtitur & viuit. Vetulæ turpi: ideſt infami. producere: ideſt educare filiolam turpem. Eſt enim plebeius verſiculus de meretrice: Puta qd ei ſit filia puta. vt enim Satyra decimaquarta: per totam ferre docebitur. liberi maximopere imitantur mores parentum: & ideo conſulit ibidem dicens: Si quid turpe paras, nec tu pueri contempſeris annos: Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans. Non eſt veriſimile vt filia ab ineunte ætate turpibus matris ſuæ moribus imbuta honeſtior fit: præſertim cum nec mater quidem ad honeſtatem eam cohortetur: ſed potius ab ea dehortetur.

Nulla fere cauſa eſt, in qua non fœmina litem
Mouerit, accuſat Manilia, ſi rea non eſt.
Componunt ipſæ per ſe, formantq; libellos,
Principium, atq; locos Celſo dictare paratæ.
Endromydas tyrias, & fœmineum ceroma
Quis neſcit? aut quis non vidit vulnera pali?
Quem cauat aſſiduis ſudibus, ſcutoq; laceſſit,
Atq; omnes implet numeros digniſſima prorſus
Florali matrona tuba, niſi ſiquid in illo
Pectore plus agitat, vereq; paratur arenæ.
Quem præſtare poteſt mulier galeata pudorem,
Quæ fugit a ſexu? vires amat, hæc tamen ipſa
Vir nollet fieri, nam quantula noſtra voluptas?

IOAN. Brit. ¶ Nulla fere cā eſt alia diſſuaſio. Mulierē non pudere agere cā. forēſes, qđ (vt diximus in. ii. Satyra) ignominioſum erat.

Cauſa — Cā aūt eſt (vt finit Apollodorus auctore Quintil.) negociū oībus ſuis ptibus ſpectās ad q̄ōnem. aut cā eſt negociū cuius finis ē cōtrouerſia. ¶ In qua fœmina nō mouerit litē: in qua aliq̄d nō inueniat: de quo poſſit litigari: ac perinde cām ſuſcipiat agenda. ¶ Manilia: Maniliā poſuit p quacūq; muliere litigioſa: reſpiciēs ad eam Maniliā meretricē: q̄ Hoſtilium Mancinū ædilē curulē lapide noctu pcuſſit. Qua de re Hoſtilius ei diē ad populū dixit, vulnuſq; ex eo lapide oſtētabat. Manilia vero ad tribunos plebis puocauit: apud eos dixit: Mācinū cū vi irrūperet: in ædes ſuas lapidibus depulſum. Hæc ex Gellio. ¶ Accuſat ſi rea nō eſt: ſcimu? in iudicio accuſatorē eſſe & reū: & vtrinq; litē cōteſtari. At ergo p̄ſeta: ſi Manilia nō eſt rea. i. ſi ab aliis nō eſt in iudicium vocata: ipſa alios vocat. ſicq; impudentiam oſtendit mulieris, cui neceſſe eſt ſi aliis in iudicio nō infeſtat, alios infeſtare. Hic ē verus ſenſus. ¶ Libellos: qbus petūt, aut negant: quos græci dicas appellant. Vn̄ Teren. Grandē tibi impingā dicā. i. cām & libellum. ¶ Per ſe: nullo adhibito pragmatico. Nā pragmatici ſunt illi, qui litigantibus libellos dictant. De qbus plura in. vii. Satyra illic: In fœdera pragmaticoꝝ. ¶ Principium: exordiū, vel inſinuationem. ¶ Atq; locos: loci dicunt ex qbus argumēta eruūtur: vt ſcribit Cice. lib. ii. de oratore. Et in Topicis ait: Quod cū peruestigare argumentū aliqđ volumus, locos noſſe debeamus. Nā cū ois q̄ō duas hēat ptes i affirmationis vnam: alterā negationis ex vtraq; parte ſemp eſt defenſio. hic. n. partes affirmātis: ille vero negātis defendit: vterq; argumēta ad partes ſuas tuēdas pquirit: q̄ argumenta petunt ex locis & ſedibus ſuis. Sunt. n. loci ſedes ipſoꝝ argumētoꝝ. Argumentum aūt (auctore Quintil. lib. v.) eſt rō pſtās pbation. in, q̄a colligitur aliud p aliud: & q̄ qđ eſt dubium p id quod dubiū nō ē, confirmat. ¶ Paratæ dictare Celſo. q. d. optimæ oratrices, q̄ ēt poſſint ipſi Cornelio Celſo acutiſſimo rhetori dare documēta. Nā dictatore ē tradere qđ alius aut ſcribendo, aut alio mō ſe exercēdo excipiat. Vn̄ apud Pli. lib. vii. illud eſt: Cæſar vero epiſtolas tantaꝝ rerū q̄ternas pariter librariis dictare. Trāql. in Nerone: Vt facile apperet nō trāſlatos, aut dictāte aliquo exceptos. Dictare ēt dr̄ magiſtri, cū diſcipulis legunt. Horatius in Satyris: An tua demēs Vilibus in ludis dictari carmina malis. Vn̄ dictata dr̄ numero tm̄ plurali: quę tradunt in oi arte imitāda & diſcēda. Horatius: Vt pueriſę uo credas dictata magiſtro Reddere. Perſius i Ten cirratorū centū dictata fuiſſe Pro nihilo pēdas? Celſus. n. tpib? Auguſti floruit: ſcripſitq; de re militari, re ruſtica, medicina, rōne dicēdi. cuius rhetoricen multis in locis dānat Quintil. Et lib. xii. ſcribit eū fuiſſe mediocri ingenio: & tn̄ dignū pposito ſuo. ex oībus eius ſcriptis nihil aliud q̄ de medicina nobis relictū eſt. iniuria. n. tēpoꝝ reliqua periere. ¶ Endromydas tyrias: alia itē diſſuaſio ducēdā nō eſſe vxorē. notat. n. ipudentiā mulieꝝ. q̄ oi prſus depoſita verecūdia æmulatæ viros in ludis gymnicis exercēt. Soli. n. viri, iiq; ēt nobiliſſimi i gymnaſia deſcēdebāt. mulieres vero ipudētiſſimæ; eas artes exercebāt ſumpto more a Lacedæmoniis: apud quos mulieres nudæ exercebant cū viris. & nudatio illa virginū apud Lacedęmonios nihil habebat turpe. Verecundia. n. aderat, petulātia aberat, ſed ſimplicē quādā cōſuetudinem & robuſtitatis ſtudiū efficiebat. Hæc Plutar. in Lycurgo. cuius exercitationis meminit & Ouid. in Heroidibus: More tuæ gētis nitida dū nuda palæſtra Ludis: & es nudis fœmina mixta viris. ¶ Endromydas: Endromys veſtis erat pegrina craſſiore lana, longioreq; pilo: q̄ ex Gallia mittebat: licet nomē hēret gręcū. ea antiq; ad arcēdū frigus, pluuiaſq; vtebātur. Vn̄ poeta ante: Igniculū brume ſi tpe poſcas Accipit endromydē. Eā ēt poſt certamina athletæ induere ſolebāt, ne refrigeſcerēt. Mart. loquēs de Endromyde: Hāc tibi Seq̄nicę pinguē textricis alūnā: Quæ lacedæmoniū barbara nomē hēt. Sordida ſed gelido nō aſpnāda Decēbri Dona peregrinā mittim? endromydē. Seu lētū ceroma teris, trepidūue trigona? Siue harpaſta manu puluerulenta rapis: Plumea ſeu laxi partiris pōdera follis, Siue leuē curſu vincere q̄ris Athā. Ne madidos itret penetrabile frigus i artus: Neue grauis ſubita te pmat Iris aqua. Ridebis ventos hoc munere tectus. & imbres: Nec ſic i tyria ſyndone tut? eris. ¶ Tyrias: purpureas. molles, & nō craſſas, q̄les ab aliis ſumebantur. ſicq; ſui tpis luxū notat. ¶ Fœmineū ceroma qs neſcit. i. qs neſcit mulieres in gymnaſiis exerceri: vbi ceromate perungunt. Nam ceroma (vt ante in. iii. Saty. diximus) genus erat vnguenti ex oleo & terra in ſpēm luti: quo vngebant in ludis gymnicis. ¶ Aut quis nō vidit: notat aliā in mulieribus impudētiā: q̄ more tyronū i cāpo Martio ſe exercerēt ad palū ibi defixū. Nā (vt ſcri. Vegetius de re militari) tyrones nō tm̄ mane. ſed ēt poſt meridiē exercebantur ad palos: quos ſingulos ſinguli defigebāt in terrā ita: vt nutare nō poſſent. & ſex pedibus eminerent. Cōtra illum palum tanq̄ cōtra aduerſariū tyro, necnō & gladiator crate & claua veluti gladio ſe exercebat & ſcuto: vt nūc q̄ſi caput aut faciē peteret: nūc a lateribus minaret: interdū cōtenderet poplites & crura ſuccidere, recederet, inſultaret, inſiliret, & q̄ſi pręſentē aduerſariū, ſic palū oi ipetu, oi bellādi arte tētaret. ¶ Sudibus. i. clauis veluti gladio. ¶ Scuto: crate qua loco ſcuti vtebant. Nā ex vimine ſcuta texebāt. ¶ Implet oēs nūeros: idest oia ad plenū pagit q̄ talis exercitatio poſceret. ſic. n. dicimus cū aliqđ pfecte factū volumus oſtēdere. Sene. de bñfi. Magnus luctator nōq oēs numeros, nexuſq; pdidicit. ¶ Digniſſima prſus: hoc dictū ē igēti ſtomacho a poeta. vt ſit ſenſus: Hæc, inq̄t, mulier q̄ calcata oi verecūdia ſe exercet ad palū in cāpo Martio: digniſſima qdē ē q̄ meretricio more exerceat ludos florales: hoc ē digniſſima eſt, q̄ iter ipudicas mulieres numeret: q̄ tam ipudēter ſeſe hēt. Nā meretrices in ludis floralibus: q adhibito ſonitu tubæ & magno populi cōcurſu celebrabant corpora ſua nudabāt. Flora. n. (vt dixim? ex auctoritate Lactātii apud Perſiū: Noſtra aut floralia poſſint Aprici meminiſſe ſenes) meretrix fuit, q̄ cū ingētes opes arte meretricia cōparaſſet: populū romanū moriēs hæredē reliq̄t cū magna pecunia: ex cuius annuo fœnore ſuus natalis dies celebraret editione ludoꝝ, quos appellāt floralia. ſed cū ſenatui flagitioſum videret ab ipſo noie argumētū ſumi: placuit impudētiæ rei q̄dā dignitas adderet: Deāq; finxere ēē, q̄ floribus pręſit: āq; oportere placari vt fruges cū arborib?, aut vitibus bñ pſpereq; floreſcerēt. Eū colorē ſecutus in Faſtis Oui. nō ignobilē nymphā fuiſſe tradidit: q̄ Cloris ſit vocitata: eāq; Zephyro nuptā quaſi dotis loco id accepiſſe muneris a marito: vt hēret oium floꝝ ptātē. Celebrabant ergo illi ludi cū oi laſciuia cōuenientes memoriæ meretricis. Nā pter verboꝝ licentiā, qbus obſcœnitas ois effundit: exuunt ēt (vt diximus) veſtibus populo flagitāte meretrices. Hęc Lactan. in primo diuinaꝝ inſtitutionū. ¶ Tubarnā adhibita tuba ludi (vt diximus) celebrabātur a meretricibus. ¶ Niſi ſiqd in illo: hoc ironicos eſt pnūciandū. adiuuandūq; geſtu. Eſt, inq̄t, digna: q̄ inter meretrices habeat: niſi forte ſe ppatat ad veꝝ certamē & gladiaturā. nā (vt recitauim? ex ſniam Vegetii) nō mō tyrones, ſed ēt gladiatores ad palū ſe exercebant: vt p ſimulatam

Marginal notes: Dica; Libellus; Pragmatici; Loci; Dictare; Dictata; Endromys; Floralia

Quale decus rerum, ſi coniugis auctio fiat
Balteus,& manicæ,& criſtæ,crurisq́ ſiniſtri
Dimidium tegmen,vel ſi diuerſa mouebit
Prælia,tum felix ocreas vendente puella.
Hæ ſunt,quæ tenui ſudant in Cyclade,quarum
Delitias,& panniculus bombicinus vrit.
Aſpice quo fremitu monſtratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curuetur pondere,quanta
Poplitibus ſedeat,q̃ denſo faſcia libro,
Et ride ſcaphium poſitis cum ſumitur armis.
Dicite vos neptes Lepidi,cæci ve Metelli
Gurgitis,aut Fabii,quæ Ludia ſumpſerit vnquam
Hos habitus?quando ad palum gemat vxor Aſyli?

mulatam pugnã,veram dimicandi diſciplinã condiſcerent. ¶Veræ arenæ:veræ gladiaturæ:quæ in arena exhibebatur. Vnde & arenarii appellati ſunt gladiatores. ¶Quem p̃ſtare poteſt:colligit p̃ hæc illam mulierẽ, quæ quaſi cõtempto ſexu fœmineo,virilia ſibi vſurpat officia,pudicam eſſe nõ poſſe,legendũq; eſt quandã cum exclamatione. ¶Quæ fugit a ſexu:incerta diſtinctio:verũ ſuperioribus iungat: vt ſic dicas:Mulier galeata:quæ fugit a ſexu:quem pudorem poteſt p̃ſtare.i. quam honeſtatẽ poteſt exhibere? An ſic legendũ ſit: Quæ fugit a ſexu vires amat.i.quæ muliebria officia relinq̃t,& virilia ſectat̃,videtur appetere vires & fortitudinẽ virili hoc eſt vt ſit fortitudine virili.vt ſit ſenſus:Vellet quidẽ viro ſimilis eſſe viribus,& fortitudine: ſed tamen nollet in ſexum virilem trãſire:cũ longe maiorem intelligat eſſe voluptatem ſuã, q̃ virilem. ¶Fugit a ſexu: abhorret a ſexu fœmineo:idest repudiat quæ mulierum ſunt,& quæ mulieribus conueniunt. ¶Quantula:minima.

ASCẽ. ¶Nulla fere cauſa eſt &c.Oſtendit mulieres virorum officia quantũ poſſunt ſibi vſurpare.Nã & lites agunt in foro:& in arena gladiatoriam.Ideoq; dictum opinor Satyra.ii.ex ore muliebri:Nunqd nos agimus cauſas &c.Et iteꝝ:Luctantur paucæ:comedunt colliphia paucæ. ideo paucæ quia nõnullæ(vt hic dicitur)luctatur.& aũt illic mulier negat mulieres cauſas agere non eſt cõtra hunc locum:quia ibi loquitur ex p̃ſona Lauroniæ:hic ex propria. Nec hic dicit q̃ cauſas publice agant p̃ ſe ſed q̃ libellos cõponunt forte p̃ aduocatos offerẽdos.Ordo eſt:Nulla eſt fere cauſa in qua fœmina nõ mouerit.i.excitauerit.aut inuenerit,ſi vellet,litẽ.i.occaſionẽ litigandi.Manilia.i.quæuis mulier Maniliæ ſimilis.accuſat.i.habet partes accuſatoris ſi ipſa non eſt rea.i.ſi nõ debet habere partes defenſoris.Id aũt potius dico.q̃ cũ Mãcinello:ſi nõ eſt aliqua rea. q̃ vult ſi ipſæ mulieres non accuſent, q̃ accuſent.Ipſæ mulieres cõponunt. & formant p̃ ſe.i.ſine auxilio viroꝝ.libellos.i.formã petendi aut accuſandi p̃ actorẽ offerendã.paratæ.i.promptæ & edoctæ.dictare.i.ad ſcribendũ a ſe inuentũ p̃nũciare.Celſo:Cornelio.ſ.viro illi oratori & ſtudioſo.p̃ncipiũ.i.exordiũ,atq; locos rhetoricos.ſ.quis neſcit.q.d.nemo:q̃ quilibet mõ vidit endromydas.i.veſtes qb⁹ gladiatores vtunt̃.ſũt.n.denſæ. & ita defatigatis cõtra infrigidationẽ circũponuntur: mulieres aũt viris delicatiores habebant eas tyrias.i.purpureas. & q̃s neſcit ceroma.i. vnguẽtum,quo vngebãtur palæſtritæ:vt corpora glabra:& cõtra ventũ ac ſudorẽ nimiũ munita haberent.fœmineũ.i.quo fœminæ palæſtrã exercentes vngebãtur.aut q̃s non vidit vulnera.i.trãſfixiones pali factas in palo.i. poſte aut trunco erecto.quẽ palum mulier ſ.p.cauat.i.p̃forat.aſſiduis ſudibus.i, perticis aut lanceis nõ ferratis.& laceſſit.i. p̃uocat ſcuto vt cõtra feriat.atq; implet oẽs numeros.i.oĩa ad artem militarem ſpectãtia:tam in geſtu,q̃ in aggreſſione & defenſiõe:hoc eſt ẽt mulieres exercent ſe in arte militari more tyronũ. implet inquã oẽs numeros matrona exiſtens digniſſima prorſus.i. porro verſus:hoc eſt oĩno.tuba florali.i.vt p̃ tubam ad floralia vocet̃.& ita cũ cęteris floralia agẽtibus denudet:niſi ſi qd plus agitat.i.cõcipit in illo pectore.ſ. gladiaturam q̃ floralia agentis.& paratur.i.diſponitur.Veræ arenæ.i.vt aliquando veram pugnã in arena exerceat. Quem honorẽ.i. quã honeſtatem poteſt mulier galeata præſtare.q.d.nullum.vt pote q̃ fugit a ſexu.i.ab officio ſexus muliebris. & amat vires.i.robur virorum. & tamen hæc ipſa quæ ſic virilia exercet: nollet fieri vir.Nam quantula.i. quantum parua.eſt noſtra virilis voluptas reſpectu muliebris.q.d.minima eſt.

¶Quale decus:indignatio eſt in mulierem arma p̃tractantem & in cõtemptum martri ac ſi dicat, q̃ pulchrũ, q̃q; decorum ornamentũ videas: ſi forte inſtrumenta ſtratiotica vxoris publica auctione venundant̃. vel ſi acciderit tibi: vt cum aliquo tibi ſit pugnãdũ:tunc.n.eris felix puella:hoc eſt vxore tua vendẽte ocreas:ac p̃ hoc arma ſua. poteris.n.iis cõparatis armari.Ordo aũt eſt:Si fiat auctio rerum coniugis. ¶Ocreas: poſuit ocreas pro oĩbus armis. ſunt aũt ocreæ crurum armaturæ: dictę quę ocreæ quaſi obcrus. Titus Liuius in prima Decade loquens de Seruio Tullo: Nec de armis q̃cq̃ mutatũ: ocreæ tñ ademptę.legẽdũq; eſt ironicos,& geſtu adiuuandum: quale,inq̃t, ornamentũ rerũ videas.ſi auctio cõiugis fiat ſi publica auctiõe, Balteus, & manicæ reliquaque arma vxoris vendantur.Nã auctio appellatur venditio q̃ publice fit ab auctu pretii:qui fit a circunſtantibus,vnde & Actuarium appellatur additamentum pretii.Plautus in mercatore:Actuarium adiicito, vel mille nummum pluſq̃ poſcet. ¶Balteus:cingulũ militare ex coriora quo arma depẽdebant pugnatoria.dictũ(ait Varro)a bullis qbus erat diſtinctum. ¶Manicæ: quæ ad manuum cõſeruationẽ geſtantur aduerſus pugnantes manicæ ſunt dictæ:eas ẽt manicas appellamus qbus manus aduerſus vim frigoris muniuntur. Vnde Pli. Ad Marcum: Ad latus notarius cum libro & pugillaribus:cuius manus hyeme manicis muniebantur. manicas itẽ dicimus vincula:quę manibus iniiciuntur. Virgili⁹ Manicas atque arcta leuari Vincla iubet Priamus ¶Criſtæ:quæ geſtari ſolent in vertice galeæ. ¶Dimidium tegmen:hoc autem dictũ ex more Aetoloꝝ:q(auctore Macro.)in bellũ vno tantummodo pede calciato deſcendebãt,quod inſtitutum Vir. imitatus ait li.vii.de Hernicis Veſtigia nuda ſiniſtri Inſtituere pedis:crudus tegit altera pero.Dimidium aũt dixit:q̃ a pede vſq; ad genu crus tñ itegebatur:reliqua vero pars nuda erat,ſcuto eam tegente. ¶Siniſtri cruris:bene aũt ſiniſtrũ ait armari.nã in pugna crus ſemp ſiniſtrum protẽdit:ideoq; munit̃. ¶Hæ ſunt quæ tenui:riſu ſatyrico ſubſanna mulieres quas ait in turpi facinore nullũ prorſus ſentire laborẽ:in opere honeſto ſudare:quas inq̃t,vides tam fortiter arma p̃tractare:illę ſunt q̃ vel leuium geſtamine veſtiũ ſudant. ac ſi dicat:hic eſt ille ſexus mollis & delicatus:cui ẽt leues tunicæ ſunt onerosæ: & tñ arma vt leuia ſine vllo labore p̃tractat. ¶Cyclade,veſtis eſt muliebris tenuiſſima & rotunda:a vnde nomẽ:cyclos enim græce circulũ ſignificat latine. de cyclade Propertius:Quæ modo p̃ viles inſpecta eſt publica noctes. Hæc nunc aurata cyclade ſignat humũ. Lampridius in Alexandro ſic ſcribit: Matronas regias cõtentas eſſe debere cyclade:q̃ ſex vnciis auri plus nõ haberet. Cyclades etiã inſulæ ſunt in mari Aegæo: dictæ q̃ in orbẽ & circulũ iaceãt. ¶Panniculus bõbicinus: pannus & veſtimentũ confectũ ex bombice coa.Nã bõbices vermes ſunt in Aſſyria:q telas araneoꝝ mõ texunt ad veſtẽ,luxũq; fœminaꝝ,q̃ bõbicina appellant eas tellas mulieres retorquere,rurſuſq; texere didicere tanta materiæ tenuitate,vt denudet fœminas veſtis bõbicina.vñ Mart. Femineũ lucet ſic per bõbicina corpus. ¶Aſpice quo fremitu:hoc ẽt riſu ſatyrico p̃nunciandũ: Aſpice,inq̃t,q̃ ſtrenue ex diſciplina trctãdoꝝ armoꝝ feriat palũ tanq̃ aduerſariũ.nã ad palũ(vt diximus)exercebãt̃.vñ ſequitur: Quãdo ad palũ gemat vxor Aſyli? ¶Quo fremitu:qua vociferatiõe nã(vt ſcribit Cice.in.ii. Tuſc.)in ſtadio curſores exclamant q̃ maxime p̃nt:vt ſe intẽdant ad firmitatẽ:ſaciũt idẽ cũ exercent athletæ.Pugiles vero ẽt, cũ feriunt aduerſariũ iniectis ceſtibus ingemiſcũt:nõ q̃ doleãt,animous ſuccũbãt:ſed qa

JOAN Brit.

Ocreæ

Auctio

Actuarium

Balteus

Manicę

Bõbices

in profundenda voce omne corpus intendit: venitq; plaga
vehemētior. hinc igit̃ Iuue. ait eam in feriēdo fremere: hoc ē
voce intonare. ¶ Perferat. i. ferat in palū. ¶ Ictus monſtratos:
dictatos a magro. ¶ Quāto pōdere curuet: ac ſi dicat: nō eſt
mirū ſi valde icuruat: qa onerosa eſt galea. ¶ Quāta. q. d. q̄ for
tis & valida. ¶ Sedeat poplitibus expſſio ferētis ictum: q ge/
Popli/tes nibus nitit̃ incuruatis. nā po
plites ꝓprie dn̄r genuū cōca/
uitates. ¶ Quā denſo faſcia li
bro. i. aſpice q̄ denſo libro. i.
denſo volumine veſtiū faſcia
adſit ipſi mulieri. nā faſcia ſuc
cinctæ mulieres ludebant.
Mart. Harpaſto quoq; Sub/
ligata ludit. ¶ Et ride: hoc ita
ſuperioribus cōiungitur vt ſit
ſenſus: Aſpice & ride q̄li quę
diuerſa faciant. ridiculum. n.
eſt eas arma tractare: & mox
depoſitis armis in ſcaphium
Scaphi/um mingere. Eſt. n. ſcaphiū (vt Iu
lius Pollux tradit) vas fœmi
narū in qd̄ mingerent. Vul/
pianus de auro & argento le
gato ſcaphii ſic meminit: Sca
phia habita vētris cā non pu
to argēto legato cōtineri: qa
argēti numero nō hn̄r. dictio
autē eſt a græco deducta. nā
σκαφὶ vas excauum, & peluim ſignificat. Vitru. tn̄ lib. viii.
oñdit ſcaphiū nō ſolū eſſe vas ad vſum vētris: ſed ēt ad alios
vſus aptū his verbis: Scaphiū æreū, aut plūbeum, aut peluis
ex his q̄ erit paratū: idq; intrinſecus oleo vngat̃ &c. ¶ Et ri
de: ſic. n. poetæ ridēdo notāt vitia. Hora. in. i. epl̃a, qd puer,
ride, mutat cœnacula, lectos. ¶ Dicite vos neptes Lepidi: hi
tres: Lepidus, Metellus, & Fabius gurges fuere viri grauiſſi
mi. Horū poeta citat neptes vt mulieres ſeueras, & ex paren
tibus ſeueris natas, rogatq; nunqd tpibus ſuis talia mulierū
exciterint mōſtra: vt depoſito oi pudore in publico ad palū
exercerent: ſicq; ſui tpis vitia flagellat: oñdēs oīa in deterius
labi. ¶ Lepidi: de M. Aemilio Lepido itelligit: q priceps ſena
tus a cēſorib⁹ lectus anq̄ expiraret, ꝓcepit filiis lecto ſe ſtra/
to, ſine linteis, ſine purpura efferrēt: i reliquū funus ne pluſq̄
æris denos cōſumerēt: imaginū ſpecie: nō ſumptib⁹ nobilita
ri maximorū virorū funera ſolere. is bis cōſul fuit: pōtifex ma
ximus, & cēſor: e collega Fuluii Flacci: cū aduerſus eū graues
inimicitias exercuiſſet: eas vt ſimul cēſores eꝑciati ſūt: in cā/
po depoſuit. ¶ Cęciue Metelli: Metellū illū itelligit: q orbā lu
minibus exegit ſenectā amiſſis icēdio: cū ex æde Veſtę ardē
ti pōtifex palladiū raperet memorabili cā: ſed euētu miſero.
Tribuit. n. (Auctore Pli.) populus Ro. qd̄ nunq̄ vlli alii ab
ꝓdito æuo, vt quoties in ſenatū iret, curru veheret̃ ad curiā:
magnū & ſublime, ſed ꝓ oculis datū. de hoc diximus in. iii. Sa
ty. ¶ Gurgitis Fabii: hic eſt ille Fabius gurges: q aliquot ma/
tronas ad populū ſtupri dānatas pecunia mulctauit, ex quo
mulctaticio ære Veneris ædē: q̄ ꝓpe Circum eſt: faciēdā cu/
rauit. filius autē fuit illius Qu. Fabii cēſoris: a quo in q̄tuor
trib⁹ redacta eſt turba forēſis. vn̄ nomen fuit Fabio maximo
datū. Iure ergo citat neptes Fabii gurgitis, vtpote ex eo na/
tas: q vitia mulierū exoſus fuerit, punieritq;. ¶ Quæ Ludia:
q̄ mima fecerit id ꝓ tātā ipudētiā: q̄ fit a matronis nr̄i ſęcu/
li. ¶ Hos habitus. i. tales habitus athleticos & gladiatorios. ſ.
Aſylus ¶ Quando ad palum gemit vxor Aſyli? q. d. maiore verecun
dia viuit mima & uxor gladiatoris, q̄ matronę nr̄i tpis. neq;
enim Ludia ad palum exercet̃ ſicuti matronæ. Aſylus gladia
toris nomē ē. Bn̄ āt gemit, qa (vt diximus) pugiles cū feriūt
aduerſarium ingemiſcunt: nō q̄ doleant, aioue ſuccumbant:
ſed qa in ꝓfundenda voce oē corpus (vt dixi) intenditur.
ASCE. ¶ Quale decus rerū &c. Proſequit̃ eundē rē oñdēs mulieres
ſibi oia arma, atq; indumenta gladiatorum, ac militum com/

Semper habet lites, alternaq; iurgia lectus,
In quo nupta iacet, minimum dormitur in illo,
Tunc grauis illa viro, tunc orba tigride peior,
Cum ſimulat gemitus occulti conſcia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus ſemper lachrymis, ſemperq; paratis
In ſtatione ſua, atq; expectantibus illam,
Quo iubeat manare modo, tu credis amorem,
Tu tibi tunc curruca places, fletumq; labellis
Exorbes, quæ ſcripta, & quas lecture tabellas,
Si tibi zelotypæ reteguntur ſcrinia mœchæ.
Sed iacet in ſerui complexibus, aut equitis. dic,
Dic aliquem, ſodes, dic Quintiliane colorem
Hæremus. dic ipſa, olim conuenerat inquit.
Vt faceres tu quod velles, nec non ego poſſem
Indulgere mihi, clames licet, & mare cælo
Confundas, homo ſum. nihil eſt audacius illis
Depꝛenſis, iram, atq; animos a crimine ſumunt,

paraſſe. Loqtur aūt ironice in principio alludēs ad mūdum
muliebrē. i. ad ornamēta mulierū. nā mundus ornatus dr̄. Or
do igit̃ eſt: Quale decus. i. qualis ornatus ſup. fieret vel expo
neret̃. ſi auctio. i. ſi vēditio publica ſub haſta pactionēſ ꝓrorū.
rerū. i. ornamētorū, & ſarcinularum cōiugis fiat. q. d. pulcher
rimum. & id ꝑ ironiā. Eſſet. n. balteus. i. cinctura militaris. &
manicæ. i. armaturę manuū:
& criſtæ. i. ornamenta galea/
rum. & dimidiū tegmen ſini
ſtri cruris: quō Virgi. Herni/
cos armatos in bellū ꝓdiiſſe
dicit. Vel ſi mouebit diuerſa
ꝑlia: vt opus ſit vtriuſq; cru/
ris tegmine. tu ſup. eris tū. i.
tūc qn̄ fiet auctio talis felix.
puella vēdēte: qa puella ven/
dit ocreas. i. crurū armamen
ta: vnde ꝑtium obtineas: hæ
.i. hmōi mulieres, q̄ armis in/
terdū induuntur, & gladia/
turā exercent. ſunt q̄ ſudāt. i.
quæ ſe quaſi præ teneritudi/
ne & imbecillitate muliebri
ſimulāt ſudare. in tenui cycla
de. i. veſte tenuiſſima, quā ciꝛ
cūponunt ſibi. & quarū deli/
tias. i. voluptates. vel potius
quarū delitias. i. delitioſum
corpus pānniculus. i. modicus
& tenuiſſimus pānus bōbicinus. i. ex vermium: q bōbices di/
cunt̃, tela cōfectus: vulgo ſericum uocat: ſed Seres lanā ex ar
borū foliis carpunt. vrit. i. excitāt ſi voluptates dicis: uel cōbu
rit præ pōdere ſi delitioſum corpus. Aſpice quo fremitu ta/
lis cui ueſtis tenuiſſima oneri eſt. ꝑforat. i. ꝑfecte & adoptatē
ferat. ictus mōſtratos a laniſta, ſeu magro gladiaturę. & aſpi
ce quo pōdere galeę ipſa curuet̃. & quāta. i. quā extēſa & ma
gna poplitibus. i. in poplitibus. & ſuris. Sunt autē poplites
nerui poſt genua: & ſuræ illæ carnoſæ pulpæ poſt tibias. ſe/
deat. i. inclinet ſe dum euitat ictus: hoc eſt vide quanta crura
hēat. & q̄ neruoſos poplites dū ſedet. i. in ipſos incumbit ad
euitandum ictus. Man. dicit q̄ta. i. q̄ ꝑua: qd ad artē ſpectat:
vt. ſ. ſciat ſe in modicum globum ꝯtrahere: dum ictus euitet.
ſed vbi paruitatē ſignificare ſolet: vtit̃ poeta diminutiue; vt
iā patuit ibi: Sed q̄tula nr̄a uoluptas. Præterea ſenſus poetę
eſt oſtēdere ipſā hēre crura nō exilia, ſed uirilia. & deeſſe tn̄
mēbrum uirile. vn̄ ſubdit: Et ride poſitis &c. hoc eſt ride dū
muliebri more mingit. Q nī etiā vī ſtructura eē. Aſpice quā/
ta. i. q̄ dēſa faſcia. i. ligatura ueſtium. & q̄ dēſo libro. i. uolumī
ne & iplicatiōe ueſtium. ſedeat. i. iplicet̃ poplitibus &c. ſed
meo iudicio melius q̄dret: vt mulier ſedeat q̄ faſcia. qa vr̄ re/
ſpexiſſe illud primi Aenei. Nuda genu, nodoq; ſinus collecta
fluentis. Et ita ordo & ſenſus eſt: Aſpice q̄ta. i. quantum ma/
gna ipſa ſedeat poplitib⁹. i. icumbat in genua: q nuda hēt: vt
poplites uiriles uideant̃. & q̄ denſo libro. i. volumine ueſtiū:
ut faſcia ſup. ſit illi circa gremium. i. femora. Et ride cū. i. qn̄.
ſcaphium. i. vas quo vtunt̃ mulieres ad mingēdū. ſumit̃ a tali
muliere. & hoc armis poſitis. i. depoſitis. Iō autē ridebis: qa
quē in armis uirū iudices, mingētē mulierē cēſeas. Vos nobi/
liſſimę mulieres neptes Lepidi: & Metelli cæci. i. dum Miner
uā flagrāti ex æde reciperet excæcati. aut gurgitis Fabii. i. no/
biliſſimorū virorum. q̄ Ludia. i. uxor hiſtrionis & gladiato/
ris ſumpſerit vnq̄ hos habitus, quos ſumitis. q. d. nulla. qn̄ ge
mit. i. fremit. uel laſſata gemitum facit. uxor Aſyli. i. illius gla
diatoris ad palum quem ictibus laceſſat: & fatiget: ſicut uos:
quaſi dicat nunquam, & ita infamiores illis eſtis.
¶ Semp hēt lites: alia diſſuaſio. Semp, iqt, lites & iurgia ma IOAN. Brit.
rito ſunt ſentiēda: vt nullus ſit ne ī lecto qdē locus qetis. lis Lis
ꝓprie appellat̃ inimicorū ꝯcertatio. Iurgiū āt bn̄uolorū & ꝓ/ Iurgire
pinquorū. Cic. in li. de rep. Iurgare ergo lex putat iter ſe vici
nos nō litigare. ¶ Minimū dormit̃. i. modicū & parū dormit̃.

¶ Tunc

¶ Tunc grauis illa viro:aliã notat exqſitã in muliere malitiã:
q̃ cum amatore ſuo eſt fuerit:verita ne maritus mali de ſe ſen
tiat:aut ſuſpicet:ipſa vltro maritum p fictas lachrymas accu
ſat:totaq; eſt in ſuſpitio & gemitu:vt diſſimulata prauitate
eum decipiat credẽtẽ ex vehemẽti in ſe amore id fieri. ¶ Tũc
grauis:ordo eſt:Illa tunc grauis & moleſta viro accuſans eũ:
& peior tigride orba:cum cõſcia facti occulti.i. adulterii ſui
admiſſi ſimulat gemitus.i.ſimulat ſuſpiria, ac pinde ſe mari/
Tigris ti zelotypam pbat. ¶ Orba tigride:tigris a ial eſt qd Indi &
hircani ferunt:velocitatis tremendæ:& tum maxime ablatis
fœtibus ſæuit præcipua ſeueritate in littore:cũ raptor i na/
ue ſe cõtulerit:a celeritate nomen accepit. nam tigris lingua
Pellex pſica ſagittã ſignificat. ¶ Aut odit pueros : cõſuetudine græ/
ca pueros pro ſeruis.i.inſectat ſeruos vt adulterii miniſtros,
oſtendit qũo grauis ſit viro.nam quo irata ei videat : oĩa in
domo pturbat:vt grauiter offenſa. ¶ Aut ficta pellice plorat:
aut fingit ſe plorare pp pellicem ſuam,nam pellex ea appella/
tur:quæ cũ eo cubat:cui vxor ſit.de qua plura illic diximus:
Statio Reſidens in codice pellex. ¶ In ſtatiõe ſua:hoc eſt in ſede ſua.
Nam ſtatio appellatur oĩs deſtinatus ad ſtandum : excuban/
dumq; locus:ſæpe etiam ſtatio ponitur pro ipſis cuſtodibus.
vt illud apud Trãquillum in Nerone : Sed adiuuante vulgi
preces etiam ſtatione militum,quę tunc excubabat: repreſen
taturum ſe pollicitus eſt. inde etiam dicuntur milites ſtatio/
Statio/narii narii.Statio item p ipſo officio ſtandi . vt illud apud Vale.
Voluntaria ſtatiõe & corpora & aĩos corroborabãt . Alibi:
Antea ſenatus aſſiduam ſtationem eo loci pagebat . De quo
vocabulo pluſcula diceimus in.xi.Saty.illic: Stationes ,om/
ne theatrum. ¶ Expectãtibus illam.ſ.mulierem, & dominam
ſuã. ¶ Quomodo iubeat manare: oſtẽdit poeta q̃ facile ſit mu
lieri lachrymas emittere : quæ vbi libuit eas fundit : nec mi/
nus in re ficta, q̃ in vera. vnde illud eſt Ouidii : Credidimus
lachrymis,an & hæ ſimulare docentur? Hæ quoq; habẽt ar/
tes,quaq; iubentur eunt. Terentius: Hæc uerba vna meher/
cle falſa lachrymula extinguet? ¶ Tu credis amorem: inſultat
inſcitiæ mariti nimis creduli.credis,inquit,hoc fieri: quia te
Curruca amet? ¶ Curruca places:ignominioſe currucam appellat ma/
ritum:quaſi qui alienos educet liberos p ſuis,i vxorẽq; ſuam
ab aliis poſſeſſam amplectat. Nam curruca (vt ſcribit Ariſt.
li.vi.de natura ani.)auis eſt: i cuius nido cuculluſ parit oua:
quæ curruca vt ſua fouet, excludit, & educat . Parit item in/
terdum in nidis minimorũ auium, & oua quę aliena reperit;
edit:maxime vero nidos palũbinum petit:quarũ oua eſuab/
ſumens ſua relinqt. ¶ Quę ſcripta:qualia ſcriptat ac ſi dicat i/
Scriniũ pudica & amatoria adiuuãdumq; ẽ geſtu. ¶ Scrinia : ſcriniũ
pprie appellatur vbi & ſcripta & vnguẽta reponuntur. Pli.
lib.xiii.Caſtris.Darii regis expugnatis in reliquo eius appa/
ratu Alexãder cœpit ſcrinium vnguentorum. Hora. in epi.
Calamum & chartas & ſcrinia poſco. a ſcrinio dicuntur ſcri
niarii:qui ſcriniis præſunt. ¶ Mœchæ.i.uxoris tuæ, quę mœ
Zelotypus chæ eſt. ¶ Zelotypæ: quæ ſe zelotypam ſimulat . nam zeloty/
pus pprie appellari poteſt : q ita amat ut ſolicitus ſit ne,quis
Zelotypia amore ſuo pfruatur. Et zelotypia diffinit(ut ante diximus)
a Chryſippo ægritudo animi ex eo proueniens, qd timeas,
ne adſit alteri.qd cum nemine uelis habere cõmune . Quam
diffinitionem ſeqtur Cicero in quarto. Tuſcu.ſic: Zelotypia
ægritudo eſt ex eo q alter quoq; potiatur eo,qd ille ipſe cõ/
cupiuerit:videturq; vocabulũ deduci α πετου ζυλυ.i. amo
re καιτυπτεσθαι.i.verberari : q zelotypus aſſiduo amoris
malleo pulſet.alii tñ dictum volunt:qa ζηλοτυπεω idẽ eſt qd
æmulor & inuideo. ¶ Sed iacet in ſerui complexibus:oſtenſu
rus eſt mulierem non modo ad oĩa uitia eſſe pronam : ſed in
flagitio deprehenſam mira ſe etiam audacia defendere. Si,in
quit,forte accidat vt eam inuenias in cõplexibus , aut ſerui,
aut equitis ita:vt ne ſummus quidem orator eloquentia ſua
queat rem tueri:ipſa,inqt,facile & ſe ſtatim tuebitur. ¶ Dic
Quintiliane:Quintilianũ poſuit poeta p ſummo oratore : q
tpibus Domitiani floruit:ſcripſitq; libros de inſtitutiõe ora
toria:q ad nos puenerunt:urbis fuit magiſter primus:q mer
cedem publicã accepit e fiſco, vt ſcribit Euſebius, Docuit &

nepotes Domitiani.Mar.Quintiliane vagę moderator ſum
mæ iuuentæ Gloria romanæ Quintiliane togæ. ¶ Aliquem
colorem.i.dic facti rõnem. Nã græci chorna appellãt qd nos
colorem.i.rõnem,q̃ factum excuſet. vnde Quinti.lib.iii.Sed
dandus illis de formibus color. Seneca in tertio declamatio/
num:Manifeſtus eſt adoleſcẽtis color:vt dicat ſe auctoritate
patris oppreſſum. Idem in.vi.de cõtrouerſia.ii.libri. Colore
hoc vſus eſt latro p patre puellæ:nõ miſericordia motã, ſed
libidine. & ideo nõ eſt beneficium. Idẽ in ſequẽti ꝯtrouerſia:
Alio colore vſus eſt.dixit.n.non iram illam patris fuiſſe, ſed
calliditatem . Quæſtio quæ ſine colore eſt conſiſtere nequit,
hoc mõ.C.Vatienus ſiniſtræ manus digitos ne bello Italico
militaret,abſcidit:reus eſt læſæ reipu. Hic qñ color facti nõ
inuenit:cã nequit cõſiſtere:ſicq; defenſio ſubuertit. Vnde in
eunde poeta interrogat Quintilianũ tanq̃ optimum rheto/
rem:vt cãm hãc defendat, & facti rõnẽ afferat. ¶ Hæremus:
verba Quintiliani.Certe,inqt, hæremus.i. ambigimus quo
pacto rẽ tam euidentem poſſimus defendere. ¶ Dic ipſa:ver/
ba Quintiliani.q.d.cũ nos id neſciamus dic tu ipſa o mulier.
Illud obſeruandum eſt hoc pnomen ipſe iungi primæ perſo
næ,ſecũdæ, & tertię: vt ipſe feci, ipſe feciſti, ipſe fecit. ¶ Olim
cõuenerat:arguta defenſio mulieris. ¶ Mare cælo : ſolent.n.
percipi ita clamãdo elemẽta ciere. vt illud Terentianum : O
cælum,o terra,o maria Neptuni. ¶ Homo ſum: crimen a ſe re
mouet in ſexus imbecillitatem transferẽs:vt ſit homo ſum.i.
mulier ſum. & proinde nec mirum ſi aliquãdo a recto trami/
te declino:quando cuiuſq; ſit hominis errare.
¶ Semper hic lites. Aliud icõmodũ matrimoniis ex vitio mu ASCẽ.
lierũ:q ne noctu qdẽ requies ſit. Ordo eſt:Lectus i quo iacet
nupta.i.cõiux legitima. hẽt ſemp lites & iurgia alterna.i. al/
tercatiões. dormit.ſ.a viro. minimum.i. p minima parte no/
ctis in illo.ſ.lecto. Illa.ſ.vxor.eſt tunc grauis.i. moleſta viro.
& ipſa ẽ tunc peior tigride orba.i.cui ablati ſunt catuli. tũc
dico.eſt.ſ.qñ.ipſa ꝯſcia occulti facti ipſius mariti ſimulat ge/
mitus:hoc eſt qñ incipit gemiſcere:qa ſimulat ſe ſcire adulte/
rium viri:aut aliqd deteſtabile factũ. & hoc potius dico q̃ vt
de pprio facto intelligã:nõ ignarus q mulieres cũ peccaue/
rint priores litigent, ne viris ſit obiurgãdi locus: ſed hec ſa/
ciũt qñ deprehẽſæ ſunt. hic autẽ dr occulti cõſcia facti i hoc
eſt facti ipſius viri:qd ipſe putet occultũ eſſe. & ipſa tunc aut
odit pueros.i.familiares.aut plorat pellice ficta.i.ſimulata.i.
ſimulãs ſe pati pellicẽ.plorat dico lachrymis vberib⁹.i.exube
rãtibus ſemp;vel exiſtẽtib⁹ ſemp vbertibus.i.abundãtib⁹.i.pa
ratis ſemp in ſua ſtatione.i.in loco vbi ſtãt:donec iubeantur
effluere,aut excurrere:ſicut curſuri ad ſtadium ſtãt in ſua ſta/
tione parati ſigno dato excurrere. vñ ſubdit:atq; expectanti
bus illã.i.iuſſum eius:qũo ipſa iubeat eas manare.i.diffluere.
Tu autẽ q putas eam plorare:qſi ex zelotypia: cum ploret ex
malitia:credis amorẽ eius in te. & tu curruca.i. ſilis currucæ
aui:qa ſicut illa oua aliena vtpote cuculli fouet: ita tu liberos
alienos:aut ſaltẽ cõiugẽ:qſi nidum ad quẽ adulteri accedant.
Galli puerſo officio vocãt eũ cucullũ : qui alienos liberos fo
uet vt ſuos : cũ cucullus magis pprie voceturqui ad alienũ
nidũ.ſ.tor̃ accedit. & curruca,quẽ modo cucullũ vocãt . pla
ces tibi.i.ſupbis infortuniis tuis. & beatũ te putas.aut gratu
laris tibi. tũc.ſ.qñ vides cõiugem plorare, & exorbes.i.ſorbẽ
do exiccans. fletũ.i.lachrymas illius labellis tuis. tu iquã lectu
re.i.q lecturus es. quæ.ſ.qlia ſcripta , & quot tabellas adulte
ror̃.ſ.ſi ſcrinia.i.capſæ & ciſtæ.mœchę.i. coniugis tuę adul/
teræ zelotypæ.i.fingẽtis ſe de te zelotypã. tetegãt.i.apiãtur.
Sed iacet &c. Nec ſolũ, inqt,hoc mali eſt:q oculte mœchent
& tñ te adulterii incuſent. q etiã in adulterio dephẽſę obiur
gãdi & ſe purgãdi colorẽ inueniſſet:quẽ ne Quintilianus qdẽ
optimus declamator iuenire poſſet. Ordo eſt:Sed cõiux tua
iacet: hoc eſt ponam⁹ q iuenias eã iacẽtẽ in cõplexib⁹ ſerui:
aut eqtis:q̃ ſup. vi:aut rõ ẽ excuſandi,eã o Quintiliane opti
me orator dic, dic ſodes:blãdiẽtis iteriectio.i.ſi audes. dic in
quã aliquẽ colorẽ.i.aliq̃ rõnẽ, q̃ veriſilr poſſet excuſari. Re/
ſpõdet p fictionẽ poetę Quintilianus dicẽs: Hęremus.i. nos
oratores dubitamus,an poſſit inueniri ratio. vnde poeta ad

Vnde hæc monſtra tamen, vel quo de fonte requiris?
Præſtabat caſtas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitiis contingi parua ſinebat
Tecta labor, ſomniq; breues, & vellere thuſco
Vexatæ, dureq; manus, ac proximus vrbi
Hannibal, & ſtantes Collina in turre mariti.
Nunc patimur longæ pacis mala, ſæuior armis
Luxuria incubuit, victumq; vlciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt, facinuſq; libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit, hinc fluxit ad Hiſtros,
Et Sybaris colles, hinc & Rhodos, & Miletos,
Atq; coronatum, & petulans, madidumq; Tarentum.

mulierem deprehenſam dicit: Dic ipſa.i. tu quæ deprehenſa es, ipſa inquit.i. dicit ad vir. Cõuenerat.i. conueniens & bonum viſum erat tibi olim: vt tu faceres qđ velles: & accederes ad quam velles me ſpreta, nec non: accipiamus duas negationes pro vna, vt ſit: & ego nõ poſſem indulgere mihi.q.d. id equum nõ eſt: quia ſi tu placitum tuum feciſti, facio iam meum. vel ſic: Conuenerat.i. cõuentum & pactum fuerat inter nos olim: cũ.ſ. aliã pluſq̃ me amares. vt tu faceres qđ velles. necnon.i. & etiam. vt ego poſſem indulgere.i. bonos dies, & mollẽ, delitioſam q; vitã dare mihi. licet.i. licitum ẽ. pmitto tibi, vel licet.i. q̃uis clames.i. clamãdo ĩ vltionem voces: & cõfundas mare cælo: ſicut irati ſolẽt. tñ ſup. ego ſum hõ.i. pſona humana q.d. ſum fragilis & ad libidinem pna: non poſſum ſecubare ſemp: vt imagines ligneæ aut lapideæ: & ita ſi tu tibi indulſiſti: ſine me mihi quoq; indulgere. nihil eſt, inqt poeta, audacius.i. animoſius. & magis temerarium illis deprehenſis.i. in adulterio inuẽtis. Nam deprehendimus in facto: teſcimus poſt factum. dicit autem deprehenſis ppter metrum. nam deprehenſis non ſtaret. Et ipſę mulieres ſumũt iram, atq; animos a crimine: ideſt ẽm magnitudinem peccati ſimulant ſe vltro iratas.

IOAN. Brit: ℭ Vnde hæc monſtra tñ: ſorte, inqt, reqris vnde hæc tanta mulierũ ſcelera pueniant. ex nimio inqt otio, nimioq; rerũ luxu hæc ſunt: qđ p ſequẽtia indicat. nam cũ Romani paupertate & bellis, inqt, pmebant, ſumma in vrbe vigebat pudicitia & pbitas. vnde eſt illud Saluſti. in Iugurthino: Metus hoſtilis in bonis artibus ciuitatẽ retinebat: quare elegãter ſeqtur: Præſtabat caſtas &c. Verũ iis oĩbus amotis incõmodus luxuria inualuit: mores totius ciuitatis corrupti ſunt. Sicq; poeta monet in delitiis periclitari honeſtatem. Vnde illud eſt Oui. Quæritur Aegyſtus quare ſit factus adulter: In prõptu cauſa eſt, deſidioſus erat. ℱ Labor: nã variis intẽti laboribus paupertatẽ tuebantur vitiis carebant: vnde ſapiẽter dixit Oui. Otia ſi tollas, periere Cupidinis artes. ℱ Vellere thuſco.i. lanificio. ℱ Thuſco: aut quia in vico thuſco lanificium exerce-

Thuſc batur. Thuſcus autẽ vicus fuit in vrbe: quo itur ad Velabrũ: vbi conſiſtebant vnguẽtarii & lenones. vnde eſt illud Hora. in Satyris: Vnguẽtarius ac Thuſci turbæ impia vici. qđ magis placet: qa ex hetruria vrbi vicina lanificiũ habebat. vt intelligas non ſolũ in vico thuſco: ſed per totam ciuitatẽ tunc mulieres lanificio, cæteriſq; honeſtis artibus intentas fuiſſe. ℱ Ac pximus vrbi Hãnibal.i. bella qualia Hãnibal geſſit aduerſus Romanos. Hãnibal aũt poſt Cãnẽſem cladẽ ad Anienem Fluuiũ tria millia paſſuũ ab Vrbe caſtrametatus eſt: quo tpe ploratus (auctore Liuio) mulierũ non ex priuatis ſolum domibus exaudiebant: ſed vndiq; matronæ in publicũ effuſæ circa Deum delubra diſcurrebãt crinibus ſparſis aram verẽtes: nixæ genibus ſupinas manus ad cælũ ad Deos tendentes, orãteſq; vt vrbem Romam e manibus hoſtiũ eriperent, matreſq; romanas, & liberos paruos inuiolatos ſeruarent. ℱ Stãtes in turre collina: nam ſenatus cenſuit vt Hãnibale pximo vrbi: conſules ponerent caſtra inter portam Collinam & Aeſquilinam. Cõſules, ſenatuſq; in caſtra venerunt: ibi de

Collinã ſumma reip. conſultatum. Collinam autẽ dictam ſcribit Varro a varietate collium: quã Quirinalis habuit collis. ea enim porta ad Quirinalem ducebat. ℱ Nunc patimur: ex nimio, inquit, otio multa nunc mala patimur. Luxuria enim vrbem inuaſit: quæ grauius quidem q̃ bellum omnem honeſta expugnauit. Illud ſciendum vlciſci dici de amico & inimico: vt vlciſcar patrem meum: hoc eſt vindictam ſumam de iis, qui patrem meum læſerunt: & vlciſcar pcuſſores patris. ℱ Victũq; vlciſcitur orbem: ſumit, inquit, vindictam & ſupplicium de

Romanis: qui totum orbem vicerunt. q.d. ſatius fuiſſet ſi totum orbem non ſuperaſſent: nec luxuria vrbem occuparet. ℱ Vlciſci: illud ſciendum vlciſci dici de amico & inimico: vt vlciſcar patrem meum: hoc eſt vindictam ſumam de his qui patrem meum læſerunt: & vlciſcar percuſſores patris. ℱ Nullum crimen abeſt: ex quo, inquit ciuitas imperio, & opibus aucta eſt: omne genus ſceleris exerceri cœptũ eſt. vñ & Tit. Liuius ſic ſcribit in plogo ſuo: Quãto rerũ minus, tãto min⁹ cupiditatis erat. Nuper diuitiæ auaritiã, & abũdãtes voluptates deſideriũ p luxũ, atq; libidinẽ pereundi pdẽdiq; oĩa inuexere. ℱ Hinc: nõ ſolũ, iqt, mores vrbis p luxũ corrupti ſunt: ſed & aliæ ciuitates vrbis exẽplo luxuriãt. ℱ Hinc.i. ex Roma. ℱ Fluxit: ideſt luxuria. ℱ Ad Hiſtros: Hiſtri ex littore Illyrico i Italiã venieñti occurrũt. ab iis ait Feſtus Põpeius appellatos eſſe hiſtriones: q primũ illinc venerint: ut idẽ appareat eos molliter uixiſſe. Liuius tñ in. vii. primæ Decadis: & Tacitus: & Vale. lib. ii. de antiqs inſtitutis Ludiũ: qui thuſco verbo hiſtrio appellatus eſt: ex Hetruria Romã primum accitum cõtendunt. ℱ Sybaris: oppidum eſt Calabriæ nõ longe a Crotone cõditum ab Achiuis inter duos amnes Cratidem & Sybaridem: a quo cognomen habuit. auctor Strabo. lib. vi. Bene aũt ait luxuriam ad Sybaritas defluxiſſe. Nam cõſtat eos luxu, delitiiſq; notabiles fuiſſe. Vnde Philo Hæbreus in uita Moſæ comœdias, inqt, & Sybariticas nęgrias componẽtes: hoc eſt poemata laſciua. Strabo eodem libro ſcribit Sybaritas adeo luxria, delitiiſq; intẽperãtes deſluxiſſe ut oĩ illa felicitate intra ſeptuaginta dies a Crotoniatis exuti fuerint, & debellati. De Sybaritis ſic & Quintil. lib. iii. Frugalitas apud Sybaritas forſitan odio foret. vnde apud græcos puerbium eſt: συβαριτικη τραπεζα: hoc eſt Sybaritica mẽſa: qđ dicebatur de conuiuio lautę apparato. Suidas refert Sybaritas inſtituiſſe vt eq ad tibiæ cãtum ſaltare cõdiſcerẽt. Et Sybaritas luxurioſos appellatos.

Sybaris

ℱ Hinc Rhodos & miletos: caſus ſunt nominatiui.i. luxuria Rhodia, & Mileſia, hinc eſt.i. ex urbe Roma nata eſt. Et exẽplo vrbis Rhodii, & Mileſii luxuriare didicerũt. Rhodos aũt inſula ẽ maris Lycii cognoiata a Rhodo Neptuni filia ex ſorore Telchinũ. Bñ aũt Rhodon & Mileton noiauit. Nã oẽs fere populi orietales maximeq; Aſiatici oĩ rerũ luxu affluxerũt. vñ eſt illud Valerii in ſcdo: Spartana ciuitas ſeueriſſimis Lycurgi legibus obtẽperãs aliq̃diu ciuiũ ſuorũ oculos a cõtẽplãda Aſia retraxit: ne illecebris eius capti ad delicatius vitę genus plaberent. audierãt.n. lautitiã ide: & in medicos ſumpt⁹: & oĩa nõ neceſſaria voluptatis gña fluxiſſe: qđ & Liui. affirmat lib. ix. de bello Macedo. Miletos: ciuitas eſt Ionię patria Thaletis phi in Aſia minore: eã cõdidit Miletus fili⁹ Solis & Paſiphaes. Oui. Spõte fugis Milete tua, celeriq; carina Aegeas metiris aqs, & in Aſide terra Mœnia cõſtituis poſitoris hñtia nomẽ. ℱ Tarẽtũ: ciuitas Calabriæ. ℱ Coronatum & madidũ: hoc ideo dicit: qa ibi cõuiuia luxurioſa agitabant: in qb⁹ ſumebãt coronæ. Cõſuetudinẽ aũt cœnãdi cũ corõis Iones primi repperiſſe tradunt, auctor Vale. in. ii. de mollitie Tarẽtinorũ ſic: hñ̃e pfecto fruẽdorũ opũ: qbus ad inuidiã diu abũdauerat Tarẽtina ciuitas ǫſueuit. Sidoni⁹: Ipſaq; pertit, trepidauerat vncta Tarẽtus. Hora. in ep̃lis. Sed vacuũ Tybur placet, aut molle Tarẽtũ.i. luxuriæ vacuãs. fuerũt.n. opulẽtiſſimi Tarẽtini: qđ Vale. li. ii. (vt diximus) docet. Macr. li. iii. Satur. ſcribit Tarẽtũ ligua Sabinorũ molle ſignificat. vñ & nux Tarẽtina dĩ q̃ ita mollis ẽ: vt vix attrectata frangat. itẽ qdã oues tarẽtinas dñt: hoc eſt molles. ℱ Petulãs: ad id reſpexit: qđ nõ mõ p ſupbiã res Romanorũ i portu ſuo captas reddere noluerũt: ſ3 alterũ ex legatis: qa a ſenatu miſſi fuerãt

Rhodos.

ad eas

ad eas repetendas vrina reſpſerint. Pōt etiā huius loci alius eſſe ſēſus:vt ſic legamus:Hinc fluxit ad iſtos Et Sybaris col les. vt ſic exponamus: Hinc: hoc eſt ex pace, nimioq; otio & abundātia luxuria Sybaritana, Rhodia, Mileſia, & Tar teſina fluxit ad iſtos colles:ſcilicet vrbis noſtrę:quaſi cum cō temptu dictum ad iſtos:quaſi qui oēm aſpernari deberēt lu xum & mollicieм:vt ſic intel ligamus: Mores peregrinos a Romanis eē acceptos, poſt/ quam diuites & in otio eſſe cœperūt. vnde ſequitur:Pri/ ma peregrinos obſcura pecu nia mores Intulit.

ASCE. ℭVnde hæc monſtra tamē. Oſtendit cauſam tantæ luxu rię vt cognita vitetur. Ordo eſt: Tamen cum licet verum: admirabile tamen ſit tot vi/ tia in vna ciuitate eſſe. tu re/ quiris.i. quilibet dubitans re quirere poteſt vnde ſup. ſint vel ꝓuenerint hæc mōſtra.i. monſtroſa ſcelera: quæ con/ tra naturā & ſaxū fiūt. & de quo fonte.i. de qua origine. Reſpōdet poeta primū oſtē/ dens cauſam oppoſitæ virtu tis.ſ.pudicitię.quia oppoſitoꝝ eadem eſt diſciplina.oſtenſo eni ꝙ paupertas,labor,vigilia, ſobrietas.& huiuſmodi ſint cauſæ continentię:Patebit ꝙ diuitiæ,otium,domitatio,cra pula, & ebrietas ſint cauſæ incōtinentiæ.dicit ergo ſic, For tuna humilis.i.modica reꝝ poſſeſſio.præſtabat.i. exhibebat quōdam latinas.i.mulieres in Latio caſtas. & labor.i.aſſidua operatio.non ſinebat.i.pmittebat.tecta parua.i.humiles do mos.contingi.i.pollui vitiis. & ſomni breues. & manus mu lieꝝ duræ ac vexatæ.i.exercitate.vellere.i.lanitio. thuſco.i. in Thuſcia naſcente. & Hānibal dux Carthaginenſiū & ini micus Romanoꝝ ꝓximus vrbi.ſ. Romæ & mariti ſtātes.i. excubātes in turre Collina.nō ſup.ſinebāt pua tecta cōtingi vitiis.ſed nos patimur nūc mala.i.incōmoda longę.i.diutur næ pacis:perquam otium & ſopor:& ex illis luxuria produ cta ſunt.unde ſequitur.luxuria ſæuior.i.nocentior & imma nior armis.i.bellis.incubuit.i.inuaſit ciuitatem. vnde incuba tores dicuntur tyranni:qui occupant regna aliena. & luxu/ ria vlciſcitur, orbem.i. mundum victum a Romanis.i. facit vltionem pro mundo victo:quia vincit victores. Nullum crimen, & nullum facinus libidinis abeſt Romanis.ſ.ex quo ſup. tempore: ideſt poſt quod tempus.paupertas Romana periit:ideſt perijt. eſt enim ſyncopa. vt docet vltima ſyllaba quæ ideo producitur. Et crimen libidinis & luxuriæ fluxit hinc: ideſt a Romanis ad Iſtros.i. illos populos in extremis oris Italiæ primos illyrici littoris. Et colles Sybaris.i.illius ciuitatis inter duos fluuios ab Achiuis conditæ: & maximæ opulentiæ, atq; luxuriæ.hinc eſt ſup. Rohdos:ideſt luxuria Rhodiorum. Si dixeris:hinc luxuria fluxit & Rhodos: ma lus erit verſus:quia in accuſatiuo vltima produceretur. & ſi depoſueris &:vt ſit hinc Rhodos iam prima contra cōſue tudinem producitur. vnde Hora.in Carmi.Laudabunt alii claram Rhodon & Mytilenem. Et Luca.libro.viii. Claráq; relinquit Sole Rhodon. vbi clara vocatur Sole propter di/ ctum Solini a Mancinello recitatum. Poſſumus ergo hic le/ gere:Hinc ad Rhodon & Miletos:faciendo ſpondaicū ver ſum:quē inuenio ſæpe, facit. aut vt Hora. Hinc ad Rhodon & Mitylenen, & forte ita ſcriptum reliquit:quia tamen co/ dices habent:Hinc & Rhodos:legamus ſicut accepimus. Et hinc eſt ſup. Rhodos:ideſt luxuria Rhodi. & Miletos.i.lu/ xuria Mileti. & Tarentum coronatum: ideſt inter potan/ dum coronis ornatum. & petulans: ideſt laſciuum. & madi

IOAN. Brit. dum:ideſt vino, vnguentoq; diffluens.

ℭPrima peregrinos: oſtendit nimia diuitiarū abundantia

Prima peregrinos obſcœna pecunia mores
Intulit,& turpi fregerunt ſæcula luxu
Diuitiæ molles, quid enim Venus ebria curat?
Inguinis, & capitis quæ ſint diſcrimina neſcit.
Grandia quæ mediis iam noctibus oſtrea mordet,
Cum perfuſa mero ſpumant vnguenta falerno,
Cum bibitur concha,cum iam vertigine tectum
Ambulat,& geminis exurgit menſa lucernis.
I nunc,& dubita qua ſorbeat aera ſanna
Tullia,quid dicat notæ Collactea Mauræ.
Maura Pudicitiæ veterem cum præterit aram,
Noctibus hic ponunt lecticas,micturiunt hic,
Effigiemq; Deæ longis ſiphonibus implent,
Inq; vices equitant,ac Luna teſte mouentur.
Inde domos abeunt,tu calcas luce reuerſa
Coniugis vrinam magnos viſurus amicos.

vrbis mores corruptos eſſe:ciuitas enim iam omni orbe ſub/ acto in omnem prorupit luxū. Eſt ergo ſenſus: Pecunia ipſa .i.ampla patrimonia:& diuitiæ multę fuere cauſa:vt mores peregrini & luxus in vrbem inueherētur. vt ſiquid apud na tiones peregrinas ad luxum eſſet:id omne Romani vſurpa/ rent. vnde illud in.iii. Satyra: Iam pridē in Tyberim Syrus defluxit Orontes:Et linguā, & mores cum tibicine chor/ das Obliquas:nec non genti/ lia tympana ſecum vexit: & ad Circum iuſſas ꝓſtare puel las. Ex Aſia eni (vt docet Li/ uius lib.ix. de bello Macedo/ nico) luxuriæ peregrinæ ori/ go ab exercitu Aſiatico inue/ cta in vrbē eſt. Inde primum lectos æratos, veſtem ſtragu/ lam precioſam, plagulas, & alia textilia, & quæ tum ma/ gnificæ ſuppellectilis hēban/ tur, monopodia, & abacos Romam adduxerūt. Tunc Pſaltriæ, Sambuciſtrięq;, & conuiualia Ludionum oble/ ctamēta addita epulis: epu/ læ quoq; ipſæ:& cura & ſum ptu maiore apparari cœptę. Tunc coquus viliſſimum antiquis mācipium, & æſtimatio ne, & vſu in pretio eſſe. ſ Obſcœna pecunia.quę in cauſa eſt: vt hoies rebus obſcœnis indulgeāt. & dictum eſt ex affectu vtentis. nam per ſe neq; bona: neq; mala eſt ſic & Virgilius malam falcem appellauit. ſ Quid enim Venus ebria curat? ſentētia eſt generalis: prolata tamen nūc propter luxum, in/ temperantiamq; mulierum. vt ſit ſenſus:nemo, inquit, locu/ ples, diuitiiſq; abundās honeſtatis rationem habet. Omnia enim per ſummum luxum, intemperātiamq; agit:vt per Ve/ nerem ebriam intelligas effuſum in omnem luxum otium hominis ebrii:ideſt diuitiis repleti: qui plenis intemperan/ tiæ velis ad omnes & animi & corporis defertur volupta/ tes. ſ Inguinis, & capitis:mulier. inquit, quæ delicatis reple tur cibis:vinoq; molto inebriatur: vnguentis delibuta pre/ tioſis non diſcernit tanto rerum luxu rationem impedien/ te, quid interſit inter fellationem & coitum:hoc eſt tui pius ne ſit crimen fellationis, an coitus: ſicq; multiplicem: mulie/ rum ſui temporis impudicitiam flagellat: :ac ſi dicat omnia hæc indifferenter agunt: nulla turpitudine abſtinent. Vnde & Horatius carmine lyrico oſtendit per vinolentiā, licitam, & illicitam libidinē exerceri:Monet Sithonius nō leuis, cu/ ius Cum fas, atq; nefas exiguo fine Libidinum diſcernūt aui di. Alii aliter ſentiunt: vt exponant mulieres eo impudentię deueniſſe: vt nullum faciant diſcrimen inter honeſtum & tur pe:vt non magis eas pudeat oſtendere membra pudibun/ da, quam caput: quod inter alia membra primum obtinet lo cum, ſed prior ſenſus magis placet:Ordo autem eſt:Mulier quæ mediis noctibus oſtrea mordet: neſcit quæ ſint diſcri/ mina inguinis & capitis:ideſt inter inguem & caput: vt per inguem intelligas naturalem coitum: per caput fellationem: cum vnguenta perfuſa mero falerno ſpumāt. ſ Mordet:co/ Oſtrea medit. ſ Oſtrea:piſces ſunt concha intecti: Venerem, ſi co/ medantur, excitant. ſ Vnguenta perfuſa.i. immixta vino & epota. nam in tantum vnguentorum luxuria adoleuerat:vt non ſolū iis linerentur:ſed etiam biberēt. vnde Pli.lib xxx. ita ſcribit: At Hercules iam quidam etiam in potu addunt:tan tiq; amaritudo eſt:vt odore prodigo fruātur:ex vtraq; par te corporis exteriore.ſ. & iteriore. ſ Cum bibit cōcha: hyp/ bolicos.i. grādi poculo. ſ Cum iam vertigine tectum:uidē/ tur enim omnia ebrio in vertiginem agi:cōgeminariq; lucer næ. Horatius: Vt ſemel icto Acceſſit furor caput. numeruſq; lucernis. Seneca ad Lucilium loquens de ebrio: Adiice illum ignorātem ſui:dubia & inexplanata verba:incertos oculos:

gradum errantem: vertiginem capitis: tecta ipſa mobilia ve-
lut aliquo turbine circũagente totam domum. Cicero in ſe-
cundo de diuinatione: Nam nauigantibus moueri videntur
ea quæ ſtant: & quo. ſam obtutu oculorum duo pro vno lucernę
lumina. Quid dicam inſanis: quid ebriis, q̃ multa falſa videã-
tur. vnde eſt illud Apollonii Tyanei: Videmus enim ebrieta-
te correptos geminam Lunam: geminum Solem ſeſe vide-
re arbitrari. ¶ I nunc & dubita: honeſta eſt inhibitio per con-
ceſſionem: vt oſtẽdat minime dubitandum eſſe. Sic & Mar-
tia. in octauo: I nunc & dubita vates an diligat ipſos. Iuue-
nalis alibi: I nunc & ventis animã cõmitte. Cum hęc, inquit,
in mulieribus vitia eſſe cognoſcas, dubitabis quo contem-
ptu, quã irriſione habeãt aram Pudicitiæ cũ iuxta illã præ-
tereũt? Eſt ergo cum indignatione legẽdum: I nunc Poſthu-
me Vetidi: & dubita qua ſanna. i. q̃ oris diſtorſione Tullia ri-
deat aram Pudicitiæ. q. d. nõ debes dubitare Pudicitiã a mu-
lieribus miris modis cõtẽni, quam præcipua veneratione
Sanna colore deberẽt. Eſt enim Sãna irriſio, quæ fit quadam oris,
Subſa- & naſi diſtorſiõe. vnde ſubſannare. i. irridere & notare. Per-
nare ſius: Poſticæ occurrite ſannæ. i. irriſioni, quæ fieri ſolet poſt
Colla- terga. ¶ Sorbeat aera. i. ore diſtorto & hiãti reſpiret in con-
ctea tẽptum Deæ. ¶ Collactea: hoc loco nomen eſt proprium. Alias
collactea illa eſt (auctore Capro) quæ eodẽ lacte nutrita eſt.
¶ Quid dicat: quã multa ignominioſa in ipſam pudicitiam
effutiat. ¶ Cũ præterit: hoc autem dicit: quia cũ deberet ex ve-
tere inſtituto aram prætereũdo venerari ſubſannat & irri-
det. nam apud antiquos hic mos cuſtodiebatur: vt non ſine
ſumma veneratione tẽpla prętereirentur. vnde eſt illud apud
Apuleium in prima Apologia: Si fanum aliqd prætereat: ne-
fas habet adorandi gratia manũ labris admouere. ¶ Nocti-
bus hic ponũt. ſ. ad aram Pudicitiæ. ¶ Implent effigiem Deę
mingentes Deam lotio reſpergũt: quam cõtemnunt vt impu-
dicę & honeſtatis aduerſatrices. ſicq; cũ ſuperioribus conue-
niũt, magis, q̃ intelligas de fellatione dicat. vt oſtẽdat poeta
mulieres tantum ab omni honeſtate reſilire: vt ipſam quoq;
Pudicitiam: quã præcipue colore deberent: miris modis con-
tẽnant: & ſacra quoq; Bonæ Deæ impudice celebrẽt. ¶ Lõ-
Siphones gis ſiphonibus: ſiphones proprie dicũtur fiſtulæ & tubi & cã-
nę ex quacũq; materia, vnde liquida fluere poſſunt. Corne.
Cel. Prodeſt etiã aduerſus tardam cõcoctionem vinum fri-
gidum bibere: & poſt cibum magnã potionẽ, ſed (vt ſupra
dixit) per ſiphonẽ. qbus verbis declarat fiſtulam & ſiphonẽ
idem ſignificare. nam pauloante dixerat duos cyathos per te-
nuem fiſtulã bibãt. Plinius lib. ii. aqua in ſumma iuga erum-
pẽte: Quo ſpiritu acta & terræ põdere preſſa ſiphonũ mo-
do emicat. Per ſiphones igitur longos veſicæ meatus intel-
Siphun- ligit: ex qbus vrina exit. Inde per diminutionem ſiphunculi
culi dicũtur. Plinius ad Apollinarem: In hoc fonte crater: circa ſi-
phunculi plures miſcẽt iucundiſſimum murmur. Et paulo in-
fra: e ſtibadio aqua veluti expreſſa cubãtium põdere ſiphũ-
culus effluit: cauato lapide ſuſcipitur. ¶ Inq; vices equitant:
hinc apparet Deam haberi cõtemptui in cuius cõſpectu tur-
piſſima quæq; pagant. Expreſſit aũt tribades mulieres: hoc
Triba- eſt fricatrices, a τρίβω: qđ eſt frico, ſiue tero: qualis fuit Sap-
des pho. vt ipſa fatet: & Porphyrio docet. qđ genus ſceleris pri-
mo inſtituiſſe dicũtur Leſbię mulieres. Vnde apud Ariſtote-
lem λεσβίζειν: ideſt ag(i)re. ¶ In vices: vt altera alterã ineat.
Andro- Pli. lib. vii. Androgynos cõſtat vtriuſq; eẽ naturę iter ſe vici-
gynos bus cocũtes. Alibi Iuue. Nec faciãt vicibus. ¶ Cõiugis vrinãs
quã emiſit añ effigiẽ Pudicitię. ¶ Magnos viſurus amicos. i.
ex cõſuetudine romana amicos ſalutaturus matutino.
ASCẽ. ¶ Prima peregrinos. Oſtẽdit quid caſtitatẽ præſtiterit: nunc
qd eam expulit docet. dicens q̃ pecunia & rerum copia, per quã
otium & inde luxu cõſecutus eſt. Ordo eſt: Pecunia obſcœ-
na. i. quæ obſcœnos facit: vel quæ ſcœno obuoluta eſt dum
e viſceribus terræ extrahitur: fit enim (vt dicũt ſancti) ex lu-
to indurato. Sed melius eſt dicere epithetũ ab effectu. Nam
poetæ diligẽtes epitheta pro locis accõmodãt. qđ priuſq̃ per-
gã latius in hoc exẽplo declarabo. Meminerimus ergo tripli-
citer ſolere apponi epitheta. i. adiectiua ſiue appoſita: aut ad
diſcretionẽ faciẽdã. vt. iii. Aene. Et phrygię molimur mõti-
bus Idę. ad excludẽdã Idã cretenſem. Aut ad perpetuã rei na-
turam ſignificandã: ſic cælum profundũ & mare veliuolum
&c. a Virgilio dicunt. Aut ab effectu: vt mors frigida: frigus
pigrũ &c. ab eodem dicuntur. Hic ergo aut perpetua pecunię
natura eſt: vt obſcœna ſit: quia ſcœno extrahitur: aut q̃ potius
credo epithetũ eius ab effectu pro loco datũ eſt. Nam in prima
Satyra vbi oſtẽdit per delatores amore pecuniæ multorum fune-
ra pereari. dixit: Et ſi funeſta pecunia tẽplo Nõdum habitas.
Hic vero vbi docet q̃ obſcœnam vitã induxit: obſcœnã vocat.
Virg. aũt in. iii. Aene. cõſiderãs duo: alterum q̃ amore pecunię
filius Priami occiſus eẽt. & fides violata execrabiliter. alterum
q̃ nulla res ad imania ſcelera tã cogat, & q̃ fames extrema q̃
ẽt i propria mẽbra ſęuire nõnũq̃ ſubegit edicit: Quid nõ mor-
talia pectora cogis Auri ſacra fames? Sacra dixit. i. execrabi-
lis ſicut ſacer ignis dicit. Pecunia igitur obſcœna. i. per quam
vita obſcœna orta ẽ Romanis. itulit i vrbẽ. ſ. prima. i. ſm Mã-
cinellum primũ. vel reuera prima. i. ante oẽs alias res: quia po-
tuerũt plures res mores externos intuliſſet: vtpote cõmerciũ
peregrinorum, frumẽti, viniq; copia aliunde aduecta: lõga apud
externos mora aut belli. aut negotiationis gratia. Tedium
aſperioris vitę & deſideriũ indulgẽtioris & multa alia. Iõ di-
cit q̃ pecunia prima intulit peregrinos. i. externos. & ob id
barbaros & ineptos mores. & diuitiæ molles. i. molles faciẽ-
tes. nam paupertati aſſueti duri dicũtur. vnde dictũ eſt: Darda-
nidæ duri &c. Poſt longã. ſ. fugã & varios labores. ẽ ergo ẽc
epithetũ ab effectu: quia molles efficiũt. fregerũt. i. corruperũt
ſęcula. i. ea tpa: qbus creuerãt turpi. i. fœdo luxu. hoc ẽ veſtiũ,
ciborum, & cęterarum rerum ſuperfluo uſu. qd enim curat Venus. i. lu-
xurioſa mulier. i. ipſa luxuria. ebria. i. ebrietate adiuta. q. d. ni-
hil. quia neſcit quæ ſint diſcrimina. i. q̃ ſint differẽtiæ inguinis
. i. mẽbri genitalis. & capitis. ſ. oris: hoc ẽ tam facile inguem q̃
caput denudat. vel ſicut os vino. ita genitalia libidini expo-
nit. deniq; nõ plus reuerẽtię capiti. q̃ genitalibus exhibet eo
ſcilicet, quæ mordet iã noctibus ſup. exiſtẽtibus mediis: grã-
dia oſtrea: quæ Venerẽ prouocãt. cũ ſcilicet. i. qñ. vnguẽta pfu-
ſa mero. i. puro. falerno. i. vino Falerni mõtis. ſpumãt. i. effer-
uẽt. quia (vt dicit Hieronymus) vẽter mero eſtuãs facile deſpu-
mat in libidinem. & cum, i. quando. bibitur. ſ. ab omnibus il-
lic exiſtentibus. concha. i. amplo vaſe. & cum tectum. i. ſum-
mitas domus. ambulat. i. ambulare videtur. vertigine. i. pro-
pter vertiginem. i. capitis ebrioſi girationem. & cum menſa
exurgit. i. exurgere videtur. cũ lucernis geminis. i. quæ vidẽ-
tur geminæ: cũ ſingulæ ſint. Et poſtq̃ videas Romæ tãtam
immodeſtiã & tantos exceſſus in cibi & potu. dicit poeta fi-
gurate præcipiẽs qđ fieri nõ debere, innuit ſic. I: hoc eſt va-
de, & dubita. q. d. niſi ſtolidus fueris nõ dubitabis: ſed facile
percipies qua. i. quali. ſanna. i. narium ſonoritate Tullia fella-
trix illa, ſeu cunnilinga. ſorbeat. i. auide inſpiret, & recipiat per
nares. aera. i. aerẽ dum os in fœdo illo opere occupatum ha-
bet. & quid. i. q̃ libidinoſum verbũ. Collactea illa mulier: vel
Tullia Collactea. i. q̃ ſimul eſt lactata cũ Maura. dicat Mau-
ræ illi mulieri. quia tñ nomẽ a patria deductũ videt. ideo mul-
ti volunt q̃ Maura ſic nomen ancillæ. & Collactea proprium
matronæ. ſed nõ cõuincit: quia Galla etiã patrium videt. & tñ
matronas zuenit. Præterea dicit notę. qđ de ancilla nõ dice-
ret. notæ ergo. i. familiari: vel per criſſationẽ cognitę. cum. i.
quãdo. Maura præterit, i. pertranſit veterem aram Pudicitiæ.
quod iterum probat non eſſe ancillam: quia ancillæ domi dice-
ret. Quid autem dicat oſtẽdit ex eo quod faciunt ad arã Pu-
dicitiæ dicẽs. Matronę ſup. ponũt hic. i. apud aram Pudici-
tię. noctibus. i. tpe nocturno. lecticas i qbus ſe reponãt. & mi-
cturiũt. i. cũ pruritu mingũt hic. & implent effigiem. i. ſimula-
chrũ Deæ. lõgis ſiphonibus. i. ſonitibus mingẽtium mulierum
longo tempore durantibus: vel meatibus veſicarum ſua-
rum: quibus ad micturam vtuntur, quaſi ſiphonibus longis
. i. canalibus, q & tubi dicũtur: per quos aqua emittitur. & equi-
tãt criſſando in vices: ideſt viciſſim dũ ſe mutuo ſubagitãdo
fricent. Vnde tribades græco vocabulo a Martiale dicun-
tur. & mouẽtur: ideſt agitãtur. Luna exiſtente teſte. i. tem-
pore nocturno

pore nocturno, cum a nemine præterq̃ a Luna ſe videri pu/ tãt. inde.i. ex tali cõfrictione (id enim dicitur, licet Valla ne/ get) ſeu criſſatione: per quam ſemẽ emiſerũt. abeunt domos ad maritos.ſ. ſuos. & tu qui maritus es viſurus.i. qui ſurgis vt viſas magnos amicos.i. diuites & potẽtes. iam luce reuer/ ſa: ideſt tempore matutino. calcas: ideſt pedib⁹ conculcas ſm Mancinellum: vrinam coniu gis: quam dimiſit in templo: ad quod noctu ſolę mulieres conueniunt, interdiu etiam viri. vnde dicit q calcas vri/ nam viſurus in templo. Di/ ctum enim eſt micturiũt hic. Idẽ fere dicit Georgius Val. ſed longe ſubtilior & textui magis quadrans eſt ſententia Calderini ſic dicentis: Tu cal cas vrinam coniugi: ideſt cũ vis ſurgere ad ſalutandos di uites amicos: tu forte vis pri us coire cum vxore: ſed nihil ſpermatis in ea reperis. Nam exhauſit lũbos nocturno tpe cum aliis mulieribus. Tu igitur tm̃ calcas eius vrinam, & nõ ſperma. Hæc ille. Quibus obſtat verbum calcas: quod a calci/ bus qbus coitus non fit nimirum deducitur. Vnde mea ſnĩa eſt: tu viſurus.i. dum prima luce ſurgis vt viſas & ſalutes ma gnos amicos, qui ſportulam dant: calcas vrinam coniugis: quam ebria & prurigine ardẽs ex criſſatione præterita dere liquit ante lectum tuum: ad quem ſe ex ſacris recepit.

Nota Bonæ ſecreta Deæ, cum tibia lumbos
Incitat, & cornu pariter, vinoq; feruntur
Attonitæ, crinemq; rotant vlulante Priapo
Mænades, o quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitus, quæ vox ſaltante libidine, quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens.
Lenonum ancillas poſita Laufella corona
Prouocat, & tollit pendentis præmia coxæ.
Ipſa Medullinæ frictum criſſantis adorat.
Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.
Nil tibi per ludum ſimulabitur, omnia fient
Ad verum, quibus incendi iam frigidus æuo
Laomedontiades, & Neſtoris hernia poſſit.

IOAN. Brit. ¶ Nota Bonæ ſecreta Deæ: ita inferuntur a poeta: quaſi di/ cat mirum eſt q̃ ſint etiam obſcœna, quæ in ſacris Bonę Deę fiunt a mulieribus, eſtq; adiuuãdum geſtu. De Bona Dea di/ ctum eſt in ſecunda Satyra: Atq; Bonam teneræ placant ab/ domine porcæ. ⁋ Secreta Bonæ Deæ: ſecreta autem dicit: quia (vt auctores ſunt Macrobius, & Plutarchus in Cæſare & Cicerone) horum ſacrorum ritus archani fuerunt: cumq; celebrarentur, viris intereſſe non licebat, ea tantum in domo ſummi pontificis noctu a mulieribus celebrabantur. ⁋ Cum tibia lumbos: ſic illud Perſii: Cum carmina lumbum Intrãt. Nam laſciuo cantu, & ſono libido maxime excitatur. In iis enim ſactis ad tibiam (vt ait Plutarchus) ſaltabant mulieres multa bacchanalibus ſimilia peragentes. vnde ſupra: Nullo ge mit hic tibicina cornu. ⁋ Vinoq; feruntur: licet in iis ſacris vi no vterentur: tamen lactis nomine nuncupatur: & vas mella rium. auctor eſt Macrobius. Ordo eſt autem: O quantus ar/ dor concubitus eſt illis mentibus: cum tibia incitat lumbos: & mænades attonitæ cornu & vino feruntur: ideſt agitanť, & rapiuntur. ⁋ Crinemq; rotant: caput agitant. ⁋ Vlulante Priapo: vult omnino oſtendere poeta in ſacris bonæ Deæ, Bacchanalia omnia fere fieri a mulieribus: quæ fieri conſueuerant in bac/ chanalibus: in quibus (vt diximus in.ii. Satyra auctore Li/ uio) viri & mulieres non gratia ſacrorum, ſed concubitus cõ. ueniebant. nam ibi ſtupra erant promiſcua ingenuorũ & fœ minarum: tum inter ſe, tum cum maribus. ibi aderant ſacer/ dotes Priapi & Cybeles: multiq; vlulatus cymbalorũ, & tym panorũ, & id genus inſtrumẽtorũ muſicorũ. per quod ait poe/ ta vlulante Priapo.i. ſacerdote Priapi edente ſonos & vlula/ tus muſicis inſtrumentis: hoc autem faciebant ne quiritãtis vox per vim ſtuprum patientis exaudireť. De qbus baccha/ nalibus ſic meminit Diuus Augu. lib. xviii. de ciui. dei. Et tñ eius velut Dei nomine per immundos Dæmones bacchana/ lia ſacra, vel potius ſacrilegia ſunt inſtituta. de quorũ rabio/ ſa turpitudine poſt tam multos annos ſic ſenatus erubuit: vt in vrbe Romana eſſe prohiberet. ⁋ Mænades: eas Mænades Mænades appellat: q multa bacchanalibus ſimilia peragerent. Nam Mæ nades dicuntur Bacchæ a μαίνομαι: quod idem eſt quod fu ro. ⁋ Concubitus: genitiuus eſt caſus. ⁋ Quæ vox: q̃ impudi/ ca. ⁋ Saltãte libidine: titillante pruritu & vredine. ⁋ Quãtus torrẽs: hyperbole eſt.i. quantus diſcurſus ſpermatis collecti ex

nimio hauſtu vini. ⁋ Lenonum ancillas: carpit mulieres tri/ bades ſui temporis: conqueriturq; q in iiſdem ſacris Bonæ Deæ: cum corona ſeruantibus virginitatem daretur: nunc p̃ ponať tribadibus. ⁋ Laufella: nomen mulieris impudicæ & ebrioſæ. de qua alibi: Quantum Laufella bibebat. ⁋ Ancillas lenonum: puellas lenonũ ꝓſtitutas. ⁋ Prouocat: quaſi melius libidinatura. ⁋ Coxæ pendẽ tis: nam quæ ſuccumbit, ſubli mi coxa excipit tribadem in/ cumbẽtem. ⁋ Ipſa.ſ. Laufella. ⁋ Adorat frictum: hoc aũt di cit: q genibus incuruatur ad frictum. ⁋ Medullinæ criſſan tis: mouentis ſe ad turpitudi nem. nam criſſari mulierũ eſt: Criſſari ſicuti ceuere virorum. Ceuere ⁋ Pal/ mã inter dominas virtus na/ talibus æquat: cum inter mu/ lieres, inqt, cæteris in rebus, honeſtiſq; officiis nobilitatis ratio habebatur, ita vt ſemp nobiliores præponantur: in hoc tñ obſcœno libidinis fla/ gitio victoria & corona tam ignobili, q̃ nobili indiffereter datur: put quæq; melius libidinata fuerit: nulla prorſus illic habita rõne nobilitatis. ergo, inqt, nullum illic habeť diſcri/ men inter mulieres, ſed virtus.ſ. libidinandi: & coeundi in/ ter dñas.i. quę exerceť inter ipſas mulieres: æquat palmam.i. facit vt ipſa quæ victrix ſit: æqueť natalibus.i. nobilitati. nã per natales numero pluratiuo nobilitatẽ intelligimus. vñ Natales Cor. Taci. loquẽs de Cornelio Fuſco ait: Cornelius Fuſcus ingens ætate clarus natalibus. Seneca ad Lucilium: Condi/ tor ille iuris humani, non natalibus nos, nec nominum clari/ tate diſtinxit. ⁋ Laomedontiades.i. Priamus Laomedõtis fi/ lius. per Priamum autem & Neſtora omnes extremæ ſenectu tis intelligit: ſpẽmq; pro genere poſuit. ⁋ Hernia: Græci en/ Hermia terocelen & epiplocelen vocant (auctore Celſo) qđ nos her/ niam. Eſt enim cum inteſtinum, aut omentum in ſinum teſti/ culorum, quem Græci oſcheon, latini ſcrotum appellant, de/ Oſcheõ ſcendit. quo vitio ſenes maxime laborant. Scrotũ ⁋ Neſtoris: Neſtor Nelei regis Pyli fuit filius: Neſtor qui (vt tradit Homerus) tertiam hominum ætatem vixit. vnde Ouid. in Metamor. Vixi An/ nos bis centum: nunc tertia viuitur ætas.

¶ Nota Bonæ ſecreta Deæ &c. Ad grauiſſima mulierũ ſcele ASCẽ. ra ꝓgrediť: quæ cõtra naturam in locis ſacris cõmittebant. Oſtẽdit aũt in ea re ſe ſatyricũ eſſe. nã olim cũ Satyræ agerẽ/ tur introducti erant Dii Silueſtres, quos Satyros vocant: q cum eſſent laſciui & petulci, gaudebãt turpiſſima quæq; ſce lera exprobrare. Cęterũ honeſtis & pudicis auribus ea res in digna eſt. Nã licet iõ recitanť hmõi peccata vt viteneť: tñ faci lius vitari pñt ab iis, q ea nõ legũt: neq; in legẽdis occupatos hñt aĩos. habẽt.n. ipſa carnalia vitia occultum venenum: qđ dũ vitandum ꝑdicať, penetrat: quo circa paucis rem ab aliis explanatã ꝑcurram. Ordo eſt: Secreta ſup. ſacra quæ olim ſe/ crete cũ oĩ ſcelere fiebãt Bonæ Deæ ſic vocatæ. ſũt ſup. nota .i. manifeſta. modo.i. poſtq̃. Feſcẽnia mulier Hiſpana: ꝓdidit ac indicauit. vel nota ſunt ſecreta Bonæ Deæ.i. nos ſcimus qualia ſint, qa ſceleſtiſſima. cũ.i. qñ. tibia q̃ in ſacris vtendum erat: ſed ipſę ad libidinẽ abutebanť. incitat.i. commouet ad libidinem lumbos: in quibus eſt libido maxime in viris. & cũ mulieres feruntť.i. agitanť cornu & vino.i. qñ more bacchan/ tium poſt potum cornu inflãt. & ad ſonũ eius agitanť. & cũ ipſæ mænades.i. furioſæ mulieres: qſi Baccho ſacrificantes: q̃ furorẽ ſimulabãt. rotãt.i. in gyrũ voluũt. crinẽ.i. capillos ſuos diſſolutos. & hoc Priapo illo Deo hortorũ & fertilitatis: quẽ ſub ſpẽ mẽbri virilis colebãt. vlulãte.i. cum vlulatu reſonãte: nõ q Deus ſit vlulãs: ſed q nomẽ ei⁹ dũ inuocať a mulierib⁹ vlulatum citet. O qtus.i. q̃ vehemens. q.d. vehementiſſimus ardor concubitus ineſt ſup. tũc: qñ imago Priapi portať a po tis mulierib⁹: & eius nomẽ ad uocať. quæ.i. qlis vox, q.d. la/

Tunc prurigo moræ impatiēs,tum fœmina ſimplex,
Et pariter toto repetitur clamor ab antro.
Iam fas eſt,admitte viros,dormitat adulter.
Illa iubet ſumpto iuuenem properare cucullo.
Si nihil eſt,ſeruis incurritur,abſtuleris ſpem
Seruorum , veniet conductus Aquarius, hic ſi
Quæritur,& deſunt homines, mora nulla per ipſam,
Quo minus impoſito elunem ſummittat Aſello.
Atq; vtinam ritus veteres,& publica ſaltem
His intacta malis agerentur ſacra,ſed omnes
Nouerunt Mauri,atq; Indi , quæ Pſaltria Penem
Maiorem,ꝙ ſint duo Cæſaris Anticatones,
Illuc,teſticuli ſibi conſcius unde fugit mus,
Intulerit,ubi uelari pictura iubetur,
Quæcunque alterius ſexus imitata figuram eſt.
Et quis tunc hominum contemptor numinis,aut quis
Simpuuium ridere Numæ, nigrumque catinum,
Et Vaticano fragiles de monte patellas
Auſus erat?ſed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio quid ueteres olim moneatis amici.
Pone ſeram.cohibe,ſed quis cuſtodiet ipſos
Cuſtodes cauta eſt, & ab illis incipit uxor.

ſciuiſſima. & hoc libidine.i. tentigine:vel libidinis Deo ſal/ tante.i.exilieute:vel mutante dum ſic mutatur a mulieribus. quātus.i.ꝗ magnus eſt ſup.ille.i.notiſſimus,torrens.i. ſubito inundās riuus ſeu fluxus. veteris meri.i.vini vix in vrinā cō/ uerſi:& fluētis p crura mulierum madentia:hoc eſt ꝗ abunde putas per impatiētiā libidinis in tripudiatione vrina emit/ tit ab illis potis mulieribus? Lauſella.i. matrona illa inſa/ mis.puocet ad certamē ſodo miticæ libidinis.ancillas leno num.i.pſtitutas. & hoc coro na poſita.i.cōſtituta victrici. vel corona pāpinea, qua in ſa cris vtebant.poſita.i.depoſi/ ta.ſed prior modus pp ſequē tia præſtat. & tollit.i. aufert vt victrix.præmia.i.pmiatio nem.ſ.coronā cōſtitutā coxę: ideſt ſemoris.pēdētis.i.quam artificioſe pendendo pręmiū meruit,inferior enim.i.ſuccū/ bens.ſupiorē:hoc eſt incūben/ tē ſublimi coxa, vt dicit Cal/ derinus,excipit.Et ipſa Lau/ ſella adorat:ideſt ſm Calderi num & Mancinellum frican/ do & incumbendo, & genua aperte diſponēdo pagit. Vel ſm Georg.Val.adorat.i.lau/ dat & colit tanꝗ rem diuinā. vt vero ſententiā meā dicam: ſcias ſm Vallam adorare eſſe motu corporis vt genuumfle xione,aut nutu capitis honorem exhibere.vnde crucem do/ mini,inquit,prudentes adorant:fatui orant . Senſus autem poetæ eſt:quod dum Lauſella eſt incumbens:tunc ipſa eſt vi ctrix:ſed ſuccūbens fatet ſe victam a Medullina quæ tā arti ficioſe incumbit, vt frictum eius adoret,i.veneret totius cor poris agitatione.Ordo igitur eſt:Ipſa Lauſella tribas & in cubatrix peritiſſima adoret.i.ſupplex venerat toto corpore frictum.i.cōfricationē Medullinæ.i.illius matronæ. criſſan tis.i.apte dum incumbit ſe motātis.virtus.i.cōſtātia & potē tia criſſandi æquat.i.ægparat : æque laudatā facit. palmā.i. victoriā in tali certamine.natalibus.i.generoſitati & nobili/ tati generis:ꝗ ꝙ alto loco nati ſumus obtinemus . caret autē dictio natales ſic ſingulari. Aequat dico inter dn̄as.i.potētes matronas.Nil ſimulabit.i.effinget ibi ad ludum.i. ſimulachꝝ libidinis,oia ſup. opa illa carnalia fient ad verum cum vero coitu.qb⁹ Laomedontiades.i.Priamus Laomedontis filius. frigidus æuo.i.ſenio.poſſit incēdi.i.inflāmari ad libidinem. & qbus hernia.i.ſacculus teſticulorꝝ Neſtoris.i.illius viri.qui ſm Homerum iam tertiam ætatem vixerat:hoc eſt mentula eius ꝗuis ſit præ ſenio iam ita contracta:vt hernia.i.ſacculus ille laxior effectus emineat,poſſit incendi.

OAN. ¶Tunc cum oia apte paguntur omnia amota ſimulatione.
arit. ¶Prurigo : libidinis excitatio, oiſq; vredo. ¶Tum fœmina ſimplex:tūc inqt ſimpliciter oia agit mulier:neq; turpitudi/ nē aliquo pudoris velamēto tegit. ¶Repetit clamor:a fœmi na expetēte adulterꝝ . ¶A toto antro:ab loco ſacrorꝝ occul/ tiore. ¶Iam fas eſt:verba mulierꝝ libidinis impatiētiū,vocan tiūq; viros intra ædes ſacrorꝝ. ¶Dormitat adulter.i.ſi adul/ ter dormit:nec venit:illa iubet iuuenem ad ſe alium accerſi.
Cucul⁹ ¶Cucullo : cucullus genus eſt veſtis . de quo abūde dictū eſt in.iii.Satyra:Veneto,duroq; cucullo. ¶Si nihil eſt:ſubaudi amātium. ¶Seruis incurrit.i. ad ſeruos recurrūt:vt cū eis li
Aq̄rius bidinent. Aquarius : alii tradūt Aquarium illū dici , q aquā coquo miniſtrat:qd̄ hois eſt viliſſimi. Aquariū etiam accipi p eo qui publice aquam vēdit:vt Romæ & Venetiis hodie fit.vnde Cęlius ad Ciceronem:Niſi ego cum tabernariis & aquariis pugnarē ciuitatē:veternus occupaſſet, vnde & Aq̄ rium appellamus ſignum in zodiaco humectū & imbricū.nā Sole in eo exiſtēte,pluuiæ cadunt in terras. Iulius vero Frō tinus de aquæ ductibus oſtēdit illum dici Aquariū, qui curā hēt aquarꝝ ducendarꝝ p vrbem.ſic.n. ſcribit : Cuius rei fraus Aquariorꝝ eſt:quos aquas ex priuatis ductibus in priuatorꝝ vſum deriuate deprehēdimus. Alibi: Nouus autē Anio vitia bat cæteras aquas:nā cū edi/ tiſſimus veniat & in primis abundans defectiōi aliarum ſuccurrit imperitia Aquario rum deducentium in alienos eius ſpecus. Aquarioli aūt di Aqua/
cebant mulierꝝ īpudicarꝝ ſor riolus
didi aſſeclæ . Apuleius in.ii. apologia. Hiſce auditis exa/ cerbatus Aquariolus iſte vxo ris ſuæ ita ira extumuit. ¶Atq; vtinā ritus:dolet poeta in mulieribus tātā eſſe libidinis vredinē: vt deorꝝ ēt tēpla p/ fanent : pudicitiā cōtemnāt: in ſacris Bonę Deę nulla tur pitudine abſtineant. ¶Ritus veteres:ſolēnia vetera ſacro/ rum nō violarent. ¶Publica ſacra:quę p ſalute populi Ro ma.celebrabant. Plutarchus. ¶Mauri:Mauritania i extre/ Mauri/
ma eſt parte Aſricę ad occidē tania
tem ad mōtē Athlātem. ¶In/ di populi ſunt ad orientē ſiti Indi
ꝓpe Oceani refluxus, & So/ lis exort⁹. Eſt.n.ſenſus:Orien/ tales pariter & occidētales nationes nouerūt ꝗ Pſaltria tule/ rit Penē maiorē,ꝗ ſint duo Anticatones Cæſaris illuc.i. vbi ſacra Bonę Deę celebrant. ¶Pſaltria:quę optime canit.a pſal Pſaltria
lo.i.cano.vn̄ pſalmus.i.cātus. & pſalterium inſtrm muſicum. pſalmus
quas pſaltrias græci dixerunt , latini fidicinas appellarunt. pſalte/
¶Penem:veretrū.Penis dicit a pendendo.Nā Penē (auctore rium
Feſto)caudā vocabāt.vnde offam porcinā cum cauda offam Fidicina
penitā dicebant . nunc vero Penis capitur p membro virili: penis
ſicuti etiam cauda ſalax. ¶Duo Cæſaris Anticatones : Cice/ Offa pe
ro libellum in laudem Catonis Vticenſis ſcripſerat. Contra nita
Cæſar indignatus duos libros ſcripſit: quos appellauit Anticatones.de quibus ita Suetonius in Cæſare reliquit. & de Analogia duos libros: & Anticatones totidem:in quibus cō plexus eſt crimina quāplurima in Catonem. De Anticatoni/ bus etiam Cicero intellexit quadam epiſtola ad Atticum ſic ſcribens:Qualis futura ſit Cęſaris vituperatio cōtra laudatio nem meam perſpexi ex eo libro:quem Hircius ad me miſit:in quo colligit vitia Catonis. vocabulum eſt aūt cōpoſitum ex græco & latino . Nā dictiones(auctore Quintil. in primo)
ex peregrino & noſtro cōponunt:vt Epitogiū & Anticato. Epito/
Epitogiū eſt aūt genus veſtis qd̄ togæ ſupinduebat. ex ἐπὶ gium.
ꝓpoſitiōe gręca, & toga formatū eſt. Anticato vero ab ἀντὶ: Antica/
quod eſt contra, & Cato.ſic autem duo libri in volumē vnū to
complicati erant, & conuoluti ſpecie tereti. vnde & volumi Volu/
na ſunt denominata : vt diximus latius in prima Saty. Cui men
volumini modo Penem illum comparat poeta. ¶Vnde fugit mus : tantæ pudicitiæ ferunt Bonam Deam fuiſſe(auctore Macrobio)vt extra Gynæceum nunquam ſit egreſſa : nec nomen eius in publico fuerit auditum , nec virum vnquam viderit, vel a viro viſa ſit propter quod nec vir templū eius ingreditur. vnde Tibullus: Sacra Bonæ maribus non adeū da Deæ. Et Propertius: Fœmineæ loca clauſa Deæ , fontiſ/ que piandos Impune: & nullis ſacra retecta viris. & (vt te/ ſtatur Seneca)ita mares ab eius ſacris arcebantur : vt pictu/ ræ quoq; animalium maſculorum contegerentur . Oſtendit igitur poeta in brutis maiorem eſſe pudorē,ꝗ in mulieribus: quas non pudeat veretra in ſacra Bonæ Deæ inferre:vn̄ fu/

giant

Iamq; eadem ſummis pariter, minimiſq; libido,
Nec melior, pedibus ſilicem quæ conterit atrum,
Quam quæ longorum vehitur ceruice Syrorum.
Vt ſpectet ludos, conducit Oculina veſtem,
Conducit comites, ſellam, ceruical, amicas,
Nutricem, & flauam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti ſupereſt quodcunq; paterni
Leuibus athletis, ac vaſa nouiſſima donat.
Multis res anguſta domi eſt, ſed nulla pudorem
Paupertatis habet, nec ſe metitur ad illum,
Quem dedit hæc, poſuitq; modum. tñ vtile quid ſit
Proſpiciunt aliquando viri, frigusq;, famemq;
Formica tandem quidam expauere magiſtra.
Prodiga non ſentit pereuntem fœmina cenſum,
Ac velut exhauſta rediuiuus pullulet arca
Nummus, & e pleno ſemper tollatur aceruo,
Non vnquam reputant quanti ſibi gaudia conſtent.

giãt ipſi maiores tanquam qui ſciant ea ſacra omni amota uiri figura celebrari conſueuiſſe. ⸿Et quis tunc hominum: ut ſit ſenſus: Priſcis tpibus tãta veneratione colebantur Dii: vt nemo vnq̃ auſus ſit eorũ ritũ cõtẽnere. Nũc aũt ita ludibrio hñr: vt in oibus tẽplis obſcœniſſima quæq; fiãt. ⸿Numa q ſecũdus poſt Romulũ rex Romanorũ ſacra plurima inſtituit: ędẽ Veſtę ↄfecit: virgines Veſtales elegit: Flamines tres: Dialẽ: martialẽ: q̃rinalẽ: Salios Martis ſacerdotes: ĩ ſacris fictilibus vſus eſt. ⸿Simpuuiũ: vas cuius vſus erat in ſacris. dcm̃ a ſumẽdo: vt ſcribit Varro. ⸿Catinũ: vas a capiẽdo dictũ. ⸿Patellas fragiles .i. fictiles a frãgẽdo. nã & patella vas erat, quo ẽt vtebantur in ſacris. vñ ſcribit Valerius. C. Fabriciũ patellã Deorũ & ſalinum habuiſſe: Aemiliũ quoq; Pappũ addit cũ hęreditatis noie ea accepiſſet, religionis cã a ſe ab alienãda nõ putaſſe. ⸿Vaticano: collis Vaticanus eſt appellatus: q eo potitus ſit populus Romanus, vatum reſpõſo expulſis Hetruſcis. ⸿Sed nunc ad quas nõ Clodius aras: ſubaudi accedit. p Clodium intelligit oẽm adulterũ: nam Clodius (vt diximus ex auctoritate Plutarchi ĩ vita Cęſaris. & Ciceronis ĩ. ii. Satyra) captus amore Pompeæ vxoris Cæſaris, ſumpto habitu muliebri domũ Cæſaris ſummi pontificis ingreſſus eſt: vbi ſacra Bonæ Deę celebrabant: ſicq; auſus eſt nulla habita ſacrorũ reuerẽtia eã polluere. ⸿Sed nũc. i. tpibus noſtris. ⸿Audio qd veteres: intelligo, inqt, o amici veteres qd nũc moneatis me. ſ. mulieres cuſtodia in caſtitate poſſe cõtineri. ⸿Olim tria tpa cõplectitur: pñs vt hoc in loco: & præteritũ. vt illud Horatii: Olim trũcus erã ficulnus inutile lignũ: futurũ. vt illud Virgilii: Forſan & hęc olim meminiſſe iuuabit. Olim item p interdum nõnunq̃ ponit. vt illud Horatianum: vt olim dãt cruſtula blandi Doctores. ⸿Quis cuſtodiet ipſos Cuſtodes: monet poeta nec mulierem tutam eſſe a cuſtodibus: quando ab iis ipſa incipiat. Martialis: Sed poſitis cuſtodibus ingens Turba futurorum eſt, ingenioſus homo es.

ASCẽ. ⸿Tunc prurigo moræ impatiens &c. Loqtur de eadem re: videlicet de libidine ad quã excitant: dum ſacra Bonæ Deæ inter ſe tpe nocturno agunt. Ordo eſt: Prurigo. i. ẽtitigo incitatio libidinis, eſt ipatiens moræ. i. pati nõ põt dilationem. tunc. i. qñ ſic puocatæ ſunt p ebrietatẽ, tripudiatioẽ: Priapi inuocationẽ: & tunctationẽ, & ſummope periſſationẽ. tunc eſt ſup. q̃libet fœmina ſimplex. i. ſm cõmentarios imprudens: nõ ſimulatrix: ſed fatua neſciẽs libidinẽ ſuã tegere. vel ſimplex fœmina. i. cõfitẽs ſe fœminã eſſe & nihil viri legẽs: ſed virũ deſiderãs. Et clamor repetit̃. i. iterat̃. pariter. i. ſimul ab oibus in toto antro ad qd criſſatricæ cõuenerãt. Clamor aũt erat timoĩ ad ſacerdotẽ mulierẽ cuſtodẽ ne qs vir accedat obſeruãtẽ: vnq; a Ouid. dicit. Sacra Bonę maribus nõ adeunda Deę. Admitte iã, q̃s peractis ſacris, viros. eſt. n. fas. Adulter ſolitus venire in fine ſacrorum ad nos: vbi ſup. moratur: mõ dormitat: illa. i. vna ex eis ſic impatiens, iubet p ancillã iuuenem ꝓperare. ſ. celeriter uenire cucullo ſumpto: ne cognoſcat̃. & ſi nihil eſt ſup. inuentũ. i. ſi ancilla nõ põt inuenire iuuenẽ paratum coire cũ dña. icurrit̃. i. icurſus fit a dña ſeruis. i. i ſeruos: qbus vis infert̃: vt coeãt. & ſi ſup. abſtuleris ſpẽ ſeruorũ. i. dixeris ſeruos occupatos eſſe in rebus dñi: nec tunc inueniri poſſe quemq; q futuat. aquarius. ſ. ſolitus mercede ↄſtituta aquã inferre conductus ad Venerem peragendã: veniet ad dominã. & ſi hic. ſ. aquarius: quærit̃. i. nõ poſſit facile repiri, & ſi hoies cuiuſq; conditionis ſint, deſunt, nulla mora, i. nulla di-

latio eſt ſup. p ipſam. i. q̃tum ẽ in ipſa dña: hoc eſt ſi inueniri poſſet, quo. i. vt. minus. i. nõ ſummittat. i. ſuppõat Aſello clunẽ: vt ab Aſino ſubagitet̃. Atq; vtinã, inqt poeta, veteres ritus ſacrorũ. ſ. a maioribus Romanis: vt a Numa inſtituti: & non pegrini vt Bacchanaliũ, ant ſacrorũ Bonæ Deæ: quos luxuria Romana a gręcis accepit, & ſaltẽ publica ſacra. i. quę fiũt p ſalute reip. agerent̃ intacta his. i. huiuſmodi malis. i. ſceleribus. ſed oẽs Mauri, atq; Indi nouerunt. q̃. i. q̃lis. Pſaltria. i. mulier inſtrumẽtis muſicis in ſacris pſallens. quæ inquã, quia vir videlicet Clodius, & nõ mulier. intulerit illuc. i. in ędẽ Bonæ Deæ. vel vbicunq; ſacra Bonæ Deæ fierẽt: qa Clodius in domum Cæſaris i habitu Pſaltriæ ingreſſus eſt. intulerit ergo. i. in illum locum. vñ. i. a quo loco. mus cõſcius ſibi teſticuli. i. ſciens ſe teſticulos virilis ſexus hře, fugit. intulerit dico Penẽ. i. caudã virilẽ maiorẽ q̃ ſint duo Anticatones Cæſaris. i. libri quos Cæſar anti. i. contra Catonẽ ſcripſit: q ſane magni erãt. & affectate vtitur hac comparatione: vt manifeſte Clodium notet non ſine taxatione Cæſaris & intulerit etiã illuc: vbi pictura quæcũq; imitata eſt figurã alterius. i. virilis ſexus. iubet̃ velari. i. occultari. vt Seneca quoq; atteſtat̃. Ecqs. i. en qs. q. d. nullus hoium erat ſup. tũc apud maiores Romanos contẽptor numinis. i. diuinitatis. aut qs erat tũc auſus ridere. i. irridere. ſimpuuiũ. i. modicũ calicẽ. Numæ. q. d. nullus. i. quo Numa in ſacris vſus eſt: & vti inſtituit. Georgi. Val. legit nõ ſimpuuiũ aut ſimpulũ: ſed vel ſimpiuiũ a ſimpino verbo græco i qd eſt ſimul bibo. vel ſumpiniũ ſm Varronẽ a ſumẽdo vino ſed ſic ſecũda pducere. Vñ legi vt plures cũ Mãcinello ſimpuuiũ. et catinũ. i. vas illud fictile. nigrũ. i. ex terra nigra. & patellas fragiles: qa fictiles. de mõte Vaticano i vbi fiebãt. ſed nũc ad quas aras nõ ẽ ſup. Clodius. i. ſilis Clodio. in habitu muliebri iter matronas: vt eas corrũpat cõuerſatus. q. d. ad nullas non eſt: qa ad oẽs eſt. Ego audio quid vos amici veteres. i. maiores noſtri moneatis olim dicẽtes. pone. i. abiice: oppone adulteris. ſ. ſeram, & cohibe ſup. vxorẽ & filias: ſed qs cuſtodiat mõ ipſos cuſtodes. q. d. nemo. qa uxor eſt cauta. i. callida bene ſibi cauẽs: ne pdatur a cuſtodibus ſcelus ſuum. & incipit ab illis. ſ. cuſtodibus adulterium: ne poſtea ab eis accuſetur.

JOAN. Brit. ⸿Eadem libido: oẽs, inqt, mulieres pauperes iuxta & diuites in libidinem ruũt. ⸿Pedibus quæ cõterit: ideſt quę lectica non geſtatur: ſed pedibus ſuis ambulat: ac per hoc pauper. ⸿Nec melior: ſubaudi eſt, quam diues mulier. ⸿Atrum: nigrũ. ⸿Vehitur ceruice. i. geſtatur lectica a ſeruis Syris. ⸿Lõgorũ: procerorum. nam lecticarii quærebantur magni & proceri. ⸿Vt ſpectet ludos: aliud vitiũ notat in mulieribus q ſcilicet ambitioſæ ſint, q̃uis pauperes. Volunt enim diuites & nobiles videri. ⸿Sellam: lecticam intellige: quã ideo cõducit vt nobilis & potens videatur. Sellam autẽ poni pro lectica docuit ante Iuue. Oſtẽdens vacuam & clauſam q coniuge ſellam. ⸿Nutricem: nam inter ancillas Romani diuites & nobiles habebãt nutrices liberorum ſuorum. ⸿Flauam puellam: pulchram. nam (vt diximus ante) poetæ flauum pulchrum appellant. vnde Horatius: Phyllidis flauæ decoret patentes. Alibi: Si flaua excutitur Cloe: hoc eſt pulchra. ⸿Hæc tamẽ argenti: licet, inqt, mulier modicas poſſideat diuitias: tñ qdcũq; argenti paterni ſupereſt. i. qdcunq; relictũ eſt ex cẽſu maiorũ ſuorũ, donat athletis. ⸿Athletis: pugilibus. nã ἄθλος certamen ſignificat ἀθλεῖν vero certo. ⸿Leuibus: politis & ſine pilis, ac per hoc iuuenibus. Nam leue dicimus qd eſt ſine

Margin notes: Simpuuium — Catinũ — Patella — Collis Vaticanus — Flauus — Athletę — Leue

pillis. Macrobius: Leue aũt eſt mulierũ corpus quaſi frigore naturali denſeſ. ¶ Nouiſſima vaſa: quæ ei extrema fuerũt ex ceſu maiore. ¶ Multis res anguſta domi: ſubaudi eſt licet, inqt mulieres multæ ſint paupes: nullo tñ pauptatis pudore reti/nenf: quominus ſint pdigæ: modũ q fortunæ ſuæ excedãt. nã ille dr pudorẽ pauptatis nõ hẽre: q nõ timet ne reprehẽdaſ pauptatis ſi qd vltra modũ faculcatum fecerit. Nã pudor eſt timor iuſtæ reprehẽſiõis. ¶ Ad illã modũ: ad illã menſurã rerũ, quã dedit ei paupertas. Nõ viuit p q̃litate facultatũ. ¶ Proſpiciunt viri .ſ. pdigi. ¶ Recidiuũ: recidiua pgama appellat Virgi. q̃ poſt caſum ſint reſtituta. Sic nũmus recidiuus dñ q renaſcaſ poſtq̃ iã perierit. In vetuſtis codicib⁹ legiẽ rediuiuus: quod ex ve/tuſto renouatum ſignificare oſtendit Feſt. Ergo nummus rediuiuus quaſi q renouetur & reuiuiſcat. ¶ Exhauſta: exi/nanita. ¶ Pullulet: ſumpta metaphora a ſatis, q̃ eẽ e terra, ſiue arbore exeũt, pullulare dicunẽ. deducto vocabulo a pullo .ſ. nouello. Horatius pullam appellat myrtum quæ nouella ſit. ¶ Non reputant: non conſiderant q̃ magno cõſtent volupta/tes: quas capiunt ex libidine ſua.

nõ reputat .i. recogitat, reſpicit vnq̃, quanti .i. q̃ magno pre/tio. cõſtet .i. cõparet ſua gaudia. velut .i. p inde ac ſi nũmus .i. pecunia ad numerãdũ apta. rediuiuus .i. poſtq̃ extinctus eet reuiuiſcens. pullulet .i. p ſe creſcat in arca exhauſta a muliere. & quaſi nũmus tollatur .i. auferatur ſemper e pleno: & non imminuto aceruo: idest cumulo pecuniarum.

Pudor

Recidiuus

Rediuiuus

Pullulare

Sunt quas Eunuchi imbelles, ac mollia ſemper
Oſcula delectent, & deſperatio barbæ.
Et quod abortiuo non eſt opus, illa voluptas
Summa tamen, quod iam calida & matura iuuenta
Inguina traduntur medicis, iam pectine nigro,
Ergo expectatos, ac iuſſos creſcere primum
Teſticulos, poſtq̃ ceperunt eſſe bilibres,
Tonſoris damno tantum rapit Heliodorus
Conſpicuus longe, cunctiſq; notabilis intrat
Balnea, nec dubiæ cuſtodem vitis, & horti
Prouocat a domina factus ſpado. dormiat ille
Cum domina, ſed tu iam durum Poſthume, iamq;
Tondendum Eunucho Bromium committere noli,

IOAN. Brit.

¶ Sunt q̃s: aliã mulierũ ipu/dicitiã notat: qd eunuchis de/lecteſ ea .ſ. rõe vt voluptates ſentiãt: & nõ cõcipiant. Vñ il/lud eſt Mart. Cur tm̃ Eunu/chos hẽat tua Gellia q̃ris Pa/nice: vult futui Gellia, nõ pa/rere. ¶ Imbelles: ſunt enim ve/luti mulieres. ¶ Mollia: q̃ſi mu/liebria: cũ Eunuchi ſint. ¶ De/ſperatio barbæ: barbã .n. Eu/nuchi nõ pducunt: qd fieri ſcribit Macr. inopia caloris. Calor .n. eſt q pilos creat, vñ Eunuchis deſunt: quorũ na/turam nullus negauerit frigi/diorem eſſe, q̃ viri. ¶ Et quod abortiuo: alia rõ qd ſpadonibus delecteſ: q a nõ cõcipiãt: ac p hoc abortiuo nõ faciãt. De abortiuo dictum eſt .i. ii. Saty. ¶ Illa voluptas Sũma tñ: eſt veluti antipophora: q̃ſi aliqs di/xerit quã voluptatẽ pñt cape ex hmõi Eunuchis: cũ ſint ma/le mentulati. ſed ſumma, inqt, ẽ voluptas q a nõ vrunẽ, Eunu/chis niſi q caſtrati fuerũt i ætate adultiore, vt matura habue/rit genitalia. ¶ Inguina: ordo ẽ: Inguina matura .i. q̃ creuerũt ad legitimã menſurã. ¶ Traduns medicis: vt inde teſtes exci/dãt. ¶ Pectine nig .i. pubeſcẽte. ¶ Ergo expectatos: mulieres, inqt, ſpadonibus delectanẽ, ſed eos nõ iubẽt prius caſtrari, q̃ ad ætatẽ maturã peruenerint. Domitianus tñ mares caſtrari vetuit: & ſpadonum, q reſidui erãt, apud mãgones ptia mo/deratus eſt. ¶ Rapit Heliodorus: nomen medici. Interptaẽ donũ Solis. ¶ Tonſoris dãno: q a nõ lucrabiẽ. nã cum nõ ton/debit, cũ barbã (vt diximus) nõ pducat. ¶ Cõſpicuus: Penis magnitudine. nã in balneis bene mentulati a cinædis obſer/trabanẽ. Ordo aũt eſt, & ſenſus: Spado factus a dña .i. qui ca/ſtratus fuit imperãte dña. lõge conſpicuus & notabilis cun/ctis .i. quẽ oẽs vt pcipuum ſpadonem notẽt & obſeruent. in/trat balnea, & puocat Penis magnitudine ipſum. Priapũ .ſ. poteſt certare cum Priapo de magnitudine membri. ¶ Cuſto/dem vitis & horti: ideſt Priapum: qui (vt ſcribit Diodorus li. V.) nõ ſolum in vrbib⁹ tẽplis: ſed in agreſtibus quoq; locis tãq̃ Vinearum, atq; hortorũ cuſtos colit: fructuum ſures caſti/gans. cui Deo ſacra cum riſu & ludo fiunt: ſicuti & Dionyſio patri. Nam antiqui fabulant eum filium fuiſſe Dionyſii & Ve/neris: ea rõne, qd qui vino indulgeant, ſint natura ad Venẽ/rem promptiores. Aſſerunt nõnulli priſcos illos cum vellent hoium pudenda occultius noiare Priapum dixiſſe. Omitto multa alia quæ a Diodoro diffuſius pſcribunẽ. ¶ Dormiat il/le Cum dña: potes, inquit, tolerare, vt Eunuchus, qui caſtra/tus fuit ætate iam adulta dormiat cum dña: ſed cum puer q a te di'ecto, & iam maturo ne qua q̃. ¶ Bromium: puerum tuum formoſum: q̃ſi fuit Baccus: q Bromius ẽ appellat⁹ ἀπὸ τοῦ βρόμου .i. a crepitu & ſonitu, q ei p tonitru cõtigit cũ nat⁹ ẽ.

Helio/dorus

Priapus

ASCE.

ASCE.

¶ Iamq; eadẽ &c. Oſtendit luxuriã & libidinem cõem eſſe oĩbus mulieribus Romanis. Ordo eſt: Eadẽ .i. cõſimilis & cõ æqualis libido. eſt iam .i. tẽpeſtate noſtra. pariter .i. conformi ter. ſummis .i. præ diuitibus mulieribus. & minimis .ſ. paup/timis. Nec ea mulier paupcula quæ cõterit pedibus ſuis fre/quẽter eundo ſilicẽ .i. lapidem durũ in pauimẽto platearũ ſtra tum. nigrũ .i. lutoſum. eſt melior .i. frugalior, aut caſtior, q̃ ea q vehiẽ ceruice .i. humeris. Syroꝝ .i. ſeruoꝝ ex Syria. lõgo .i. pſtatiũ corpoꝝ .i. q potẽtiſſima matrona q lectica portaẽ. Oculina .i. mulier paupcula: ſed uideri cupiẽs & oculorum capta trix. cõducit veſtẽ vt ſpectet ludos. cõducit comites .i. pediſ/ſequos, q eã ſequanẽ. cõducit ſellã in q ſedeat. cõducit ceruical: ſup quod recumbat. cõducit amicas .i. q̃ ſe amicas ſimulẽt, & eius tanq̃ diuitis amicitiã optare. cõducit nutricẽ: q foris ſimulet ſe liberos eius nutrire: quos ipſamet domi nutrit. & puellã flauã .i. cõptã flauos capillos habentẽ. cui det p tpe il/lo mandata tanq̃ dñã. & tñ .i. quis .ſ. appetat diues videri, & põpoſe veſtiri. hoc donat athletis .i. pugilibus. lenibus .i. im/berbibus. q̃dcunq; .ſ. qcqd argenti paterni .i. vaſis argẽteĩ ex patrimonio derelicti ſupeſt .i. reliquum eſt ipſi. & vaſa no/uiſſima .i. nouiſſimum cuſtodiendã: vtpote in qb⁹ ſacra page bantẽ acerrã & ſalinum: aut hm̃õi. Quia vero dixit diuitias luxuriã intuliſſe: & nunc quaſdã paupes eſſe: videreſ non re cte dictum: q eadẽ libido ſit ſummis & minimis: q a deficien te cã deficit effectus. Ad hæc rñdet poeta: q paupes qdẽ nũc ſint per libidinem effectæ: ſed nullæ ſeruant pudorem & ve/recundiam decentẽ pauperes: vſq; adeo nunc ſunt oẽs cotru pti. Ordo: Res anguſta .i. modica ſuppellex. eſt multis domi: ideſt multæ hñt parum diuitiarum in domo ſua: ſed nulla ha bet pudorẽ .i. pudicã vitã pauptatis .i. qualẽ pauptas merito faceret. nec ſup. vlla metit ſe ad vllum modũ: quẽ hæc .ſ. pau/pertas dedit .i. generauit & poſuit. & tñ .i. quis mulieres oẽs ſunt pdigæ: viri pſpiciũt aliqñ qd ſit vtile. & qdã viri expa uere .i. timuerunt tadẽ poſt lõgã .ſ. egeſtatẽ frigus & famẽ. & hoc formica magiſtra .i. exẽplo ſuo mõſtrãte, de q ppterea quę Mãcinellus affert ſunt plebei verſiculi: Dum calor eſt, & pul/chra dies formica laborat: ne peat dũ nix venerit alta fame. Et illud Prouer. vi. Vade ad formicã o piger: & cõſidera vias eius: & diſce ſapiẽtiã. Quæ cũ nõ hẽat ducẽ, nec pceptorem, nec principẽ: parat in æſtate cibum ſibi: & cõgregat in meſſe qd comedat. Sed fœmina pdiga .i. porro agẽs .i. pfundens & dilapidãs ſua nõ ſentit cenſum .i. theſaurꝰ peuntẽ, ac pro &

¶ Sunt quas &c. Carpit delitias & voluptates mulierũ, quę oĩa p libidine agunt. Ordo eſt, Sunt ſup. mulieres: quas Eu/nuchi .i. emaſculati, q teſticulos nõ hñt, & idcirco imbelles ad generationem impotentes. & oſcula ſemp mollia .i. ſine aſpe/ritate barbæ. & deſpatio barbæ delectẽt. & qd nõ eſt opus abortiuo ſup. partu .i. vt faciant abortum, quem potius face/rent, q̃ maturum partum ederent. ſed cum non cõcipiant nõ eſt opus abortione. Illa tñ voluptas eſt .i. ideſt reputatur a tali/bus mulieribus ſumma. q inguina: ideſt virilia membra. tra/duntur medicis: ideſt chirurgicis euellenda. matura: ideſt qñ ſunt matura: ideſt pertigerunt iuſtam menſuram ad gene/randum, & hoc iuuenta exiſtente iam calida: ideſt ad coitum apta, &

apta. & pectine nigro: idest pube exiſtente nigra quia pubes ante barbam venit: quã nigreſcente barba ſtatim naſceretur: ſi non euellerentur teſticuli. ergo cum ita ſit ꝙ non appetent alios: Heliodorus ille caſtrator peritus. rapit: idest extrahit: euellit. damno: idest ad damnum: vel cum damno tonſoris ſupple barbæ: quam eunuchus non habet, tantum: idest ſolũ modo, teſticulos expectatos ad maturitatem. ſ. ac iuſſos creſcere primum: idest ante quam euellantur. poſtquã cœperũt eſſe bilibres. i. duarum librarum, Talis autẽ iuuenis factus ſpado a domina. i. ad votũ dominæ. intrat balnea conſpicuus. i. ſpectabilis longe & notabilis ꝑ magnitudine mentulæ cunctis. & prouocat. i. prouocare poteſt non dubie ſup. de victoria. i. cõfidenter. cuſtodem vitis & horti. i. Priapum, qui ꝑpter magnitudinem mẽbri virilis Helleſpõto eiectus erat. De quo Horatius in Sermonibus: Olim trũcus eram ficulnus: inutile lignum: Cum faber incertus ſcamnum faceretne Priapũ. Maluit eſſe Deum: Deus hinc ego ſurũ, auiũq; Maxima formido &c. Ille talis. i. mollis & bñ mẽtulatus, dormiat o Poſthume cũ dña. i. cum vxore tua: q3 libenter admittet eũ, ſed o tu Poſthume noli cõmittere. i. deſtinare. Eunucho. i. vt fiat Eunuchus. Bromium ſeruum tuum iam duꝗ. i. virilem & robuſtũ & iam tondẽdum. i. barbatũ. non autẽ formoſum vt Bacchũ. q. d. amitteres operã & impenſas tuas: qa vxor tua nollet cũ tali dormire. Non vult ergo poeta dicere id qd Mancinellus: q videlicet cũ Bromio vxor dormire vellet, ſed mere oppoſitũ. & cõſulit vt nõ aliã vxori caſtrari faciat, q̃ abs quo eã ſuppõi vellet. inuit aũt melius eẽ ab Eunuchis, q̃ ab adulteris ſubagitari cõiugẽ illius.

IOAN. Brit. ¶ Si gaudet cantu: varia mulierũ ſtudia pcurrit poeta earũ ſemp flagellans impudicitiã: ſi mulier, iquit: citharœdis & cãtoribus delectatur: nullus eſt, qui durare poſſit, ita defatigãtur cõtinuo coitu. ¶ Nullius fibula durat. i. nullus adoleſcens infibulatus põt tam diutinum canendi laborẽ perferre. Infibulabantur eni adoleſcentuli (vt diximus paulo ante) interdum valetudinis, interdũ vocis cõſeruandæ gratia: frequẽs enim coitus facit vt adoleſcẽs rauceſcat. Eius infibulationis rationẽ hãc ſcribit eſſe Celſus: vt cutis quæ ſupra glandẽ eſt extendatur: noteturque vtrinq; lateribus attramento: qua perforatur ſi glans a notis libera eſt, is locus idoneus fibulæ ẽ: tum qua notæ ſunt cutis acu filum ducẽte tranſuitur: eiuſq; fili capita iter ſe deligãtur: quotidieq; id mouetur: donec circa foramina cicatriculæ fiant: vbi hæ cõfirmatæ ſunt exempto filo: fibula additur: quæ quo leuior eo melior ẽ. Erat enim annulus tenuiſſimus argẽteus, ſiue aureus. Alii interpretãtur ꝙ mulieres ꝑtio corrumpant citharœdos & cantores ad coitum: & ſic fibulã ſoluere cogãtur: qd falſum eſt. nã non amat eos mulier vt coeat, ſed voluptatẽ capiat ex cantu. nã in ſequentibus ait: Sed cantet potius, q̃ totam peruolet vrbem. Supra vero taxauit eas q̃ citharœdos amarẽt ad coitũ: Soluituris magno comœdi fibula, ſunt quæ Chryſogonũ cãtare vetent. Ergo poeta notat hic mulierem quæ ſtudio citharœdorũ canentium teneretur. ¶ Vocem vẽdentis prætoribus: ꝑtores enim, qui ludis præerant adoleſcentes emebant, qui cantica peragerent. ¶ Organa: inſtrumentũ eſt muſicum habens (auctore Feſto) chordas. ¶ Dẽſi ſardonyces: tota, inqt, cithara laudibus ꝑtioſis adornata eſt. Onyx gemma eſt: cui nomen eſt cõiunctum cũ Sarda alio lapide. Nam (vt Suidas ait auctore Plin.) Onyci candor eſt vnguis humani ſimilitudine. Itẽ Chryſoliti & Iaſpidis & Sardæ vnde nõis ſocietas oritur. Sardonycẽ Ptolemæus a Sardonyce mõte Indiæ deriuari ſcribit, ea vſus eſt primus ſupior Africanus, auctor

Organum

Onyx

Sardonyx

Si gaudet cantu, nullius fibula durat
Vocem vendentis prætoribus, organa ſemper
In manibus, denſi radiant teſtudine tota
Sardonyces, criſpo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operã dedit, hunc tenet, hoc ſe
Solatur, gratoq; indulget baſia plectro.
Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti
Cum farre, & vino Ianum, Veſtamq; rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, & fidibus promittere. quid faceret plus
Aegrotante viro? medicis quid triſtibus erga
Filiolum? ſtetit ante aram, nec turpe putauit
Pro cithara velare caput, dictataq; verba
Protulit (vt mos eſt) & aperta palluit agna.

eſt Plin. de quo diximus latius apud Perſium illic: Et natalitia tandem Cum ſardonyce albus. ¶ Teſtudine: idest cithara quam Mercurius primus (teſte Eratoſthene) ex teſtudine fecit: quamq; poſtea Orpheo, ſiue (vt alii volunt) Apollini tradidit: cum ab eo cetera dono Caduceũ accepiſſet. ¶ Numerantur: percutiuntur, nam numerari videntur cum feriuntur plectro. ¶ Pectine: pecten Plectrũ hic: idest quod græce dicit plectrum, quo chordæ feriũtur. Virgi. Atq; eadẽ digitis iam pectine pulſat eburno. Plectrum autẽ dictum eſt a πλήττω: quod eſt pcutio: ꝙ Plectrũ chordæ eo pcutiãt. ¶ Quo. i. pectine. ¶ Hedymeles: nomen Hedymeles fictum citharœdi. nam ἡδὺς ſignificat ſuauẽ: & μέλος cantum. ¶ Operam dedit. ſ. cãtui. ¶ Hunc tenet: ſcilicet pectinẽ. ¶ Quædã de numero Lamiarum. i. nobilium & potẽtiorũ: Lamus rex qualis fuit familia Lamia, quæ nobiliſſima fuit: deducta origine ab Lamo: qui Formiarũ rex fuit in Campania. De quo Horatius: Heli vetuſto nobilis ab Lamo: Quãdo & priores hinc Lamias ferunt Denominatos & nepotũ per memores Genus omne faſtos. & cætera. ¶ Cum farre & vino: docet Cato i re ruſtica ca. cxxxii. q̃do Iano ſacrificaret his verbis: Iano ſtruem cõmouẽto ſic: Iane pater te hac ſtrue cõmouenda bonas pces te precor vti ſies volẽs ꝑpitius mihi, liberiſq; meis: domo, familiæq; meæ. Mactus hoc ferto, poſtea vinũ Iano dato ſic: Iane pater vti te ſtrue cõmouẽda bonas pces bene pcatus ſum eiuſdẽ rei, ergo macte vino inferiori eſto. Ouidi. in primo Faſtor. Ara mihi poſita eſt paruo cõiuncta ſacello: Hæc adolet flamis cũ ſtrue farra ſuis. ¶ Veſtãq; rogabat: de Veſta abunde dictũ eſt ſuperioribus Satyris. ¶ An Capitolinã rogabat, inqt, mulier q̃dam de nobilioribus Ianũ & Veſtã facto ſacrificio: an Pollio citharœdus: cuius cantu delectabãt futurus eſſet victor in certamine capitolino. ¶ Quercum capitolinã. i. coronã quernam, q̃ dabat victori in certamine capitolino. Martia. O cui Tarpeias licuit cõtingere quercus. & alibi: Quod ꝑ Tarpeiæ frondis honore põt. Nã Domitianus (auctore Tranq.) iſtituit quinquẽnale certamẽ Capitolino Ioui triplex. muſicũ, equeſtre, gymnicũ, & aliquãto pluriũ q̃ nũc eſt coronatorũ. Certabat et proſa oratione græce, latineq;. & ꝑter citharœdos, chorocithariſtæ quoq; & Pſallocithariſtæ. ¶ Fidibus. ſ. ſuis. ¶ Quid faceret: non plus, inqt, anxia eſſet pro ſalute mariti ægrotãtis aut filii, q̃ eſt ꝑ cithara: hoc eſt pro ipſo citharœdo. ¶ Velare caput: nã qui rem diuinã faciebant ex vetere iſtituto caput velabãt. vnde apud Virg. Helenus vates ꝑcipit ſic Aeneæ: Purpureo velare comas adopertus amictu: Ne qua inter ſanctos ignes in honore Deorũ Hoſtilis facies occurat & oĩa turbet: Hunc ſocii morẽ ſacrorũ: hũc ipſe teneto: Hac caſti maneant in religione nepotes. De hoc ritu ſacrificandi multa ſcribit Plutar. in Problematis. ¶ Dictataq; verba: ab aruſpice. ſ. qui vouenti verba dictabat. ¶ Vt mos eſt: ſcilicet vt aruſpex dictet verba q̃ poſtea ꝑferat qui votũ facit. ¶ Aperta agna: ex cuius extis aruſpices futura cognoſcebant. ¶ Palluit: ſolicita qd exta portenderent agnæ.

¶ Si gaudet cãtu &c. Alſ delitias mulierũ taxat: q̃ citharœdorũ captæ amoribus, eis, & eorũ inſtitis magno vtebãtur ꝑtio. Eſt tñ duplex lectio & ſenſus hoc loco Nã alii legunt durat, alii dura ẽ: qd fere in idẽ redit. Alii itelligũt ꝙ mulieres cãtantibus abutant. alii ꝙ ſolo cantu. priores ſic cõſtruunt: ASCẽ. Si ſup. mulier gaudet cantu. i. in citharã aut in alio inſtro canent. fibula. i. cõnexio fibularis: qua vtebãtur ad firmitudinẽ vocis & lateris nullius vendẽtis ꝑtoribus vocẽ. eſt dura ſup. ſatis vt non ſoluatur. vel durat: quia ſtatim ꝑpoſito coitus ꝑtio diſſoluit. Poſterioris ſic: Si matrona diues gaudet, i.

Dic mihi nunc quæſo,dic antiquiſſime Diuum,
Reſpondes his Iane pater? magna otia cæli.
Non eſt(vt video)non eſt,quid agatur apud vos.
Hæc de comœdis te conſulit,illa tragœdum
Commendare volet, varicoſus fiet aruſpex.
Sed cantet potius, q̄ totam peruolet vrbem
Audax,& cœtus poſſit q̄ ferre virorum.
Cumq; paludatis ducibus præſente marito
Ipſa loqui recta facie,ſtrictiſq; mamillis.
Hæc eadem nouit, quid toto fiat in orbe,
Quid Seres,quid Thraces agant,ſecreta nouercæ,
Et pueri, quis amet,quis decipiatur adulter.
Dicet quis viduam prægnantem fecerit,& quo
Menſe,quibus verbis concumbat quæq;,modis quot.
Inſtantem regi Armenio,Parthoq; cometem
Prima videt,famam,rumoreſq; illa recentes
Excipit ad portas,quoſdam facit iſſe Niphatem
In populos, magnoq; illic cuncta arua teneri
Diluuio,nutare vrbes,ſubſidere terras
Quocunq; in triuio, cuicunq; eſt obuia narrat.

oblectatur.cantu.i.cantilenis ſuauibus.fibula.i.cōnexio ſub
ligaris nullius vendentis prætoribus vocē.i.cantare condu
ctus a prætore ſolitus eſt dura.i.ſatis robuſta ad tenendum
firmitudinem lateris & vocis ipſius cantoris: qa licet fibula
illius non diſſoluatur per coitum: rauceſcit tñ frequenti can/
tu.Vnde ſubdit.organa.i.inſtrumenta muſica,quæ mulier tā
git: vt ad ea cantor cōcinat:
ſemper ſup.ſunt in manibus
mulieris.& ſardonyces.i.la/
pilli illi ꝓtioſi.denſi.i.dēſe po
ſiti.radiāt in tota teſtudine:
ideſt cithara ex teſtudine pri
mum inuēta. Alibi vtitur in
fœmineo genere: Conducta
Paulus agebat Sardonyce. ſi
cut Perſius: Et natalitia tādē
cū ſardonyce albus.Ideo aūt
apponit lapillos citharæ: qa
(vt prius dixi) qſq; ea exor/
nat inſtrumenta: quorū vſu
atq; operatione oblectaꝰ.Vn
de Virro homo bibax pocu/
la gemmis ornabat: Aeneas
bellator optimus vaginā: &
hic mulier cantu oblectata:
teſtudinē.i.citharā ſuā.chor/
dæ.i.nerui,ſeu fides citharę
numeranꝰ.i.per numerū pul/
ſantur ſeu diſponūtur. pecti
ne.i.tali inſtrumēto.criſpo.i.
criſpāte.quia ex pilus fere cō
ficitur.ſunt qui legant criſpæ: vt ſit criſpæ chordę.quo.ſ.pe
ctine. Hedymeles: ideſt ſuauis ille cātor.dedit aliquādo ope/
ram.ipſa.ſ.mulier.tenet hunc.ſ.pectinem: & ſoluatur ſe hoc.
& indulget.i.affectuoſe ꝓbet plectro videlicet pectini. gra/
to ppterea: q eo Hedymeles vſus eſſet.baſia.i.laſciua oſcula.
Quædam ſup.mulier de numero Lamiarum.i.nobilium. ac
pro &.alti.i.nobilis & ſupbi.ſanguinis.i.generis.rogabat.i.
interrogabat: cōſulebat Ianum & Veſtam numina a Roma/
nis culta cum farre & vino.i.oblatione ex farre, & vino fa/
cta.an Pollio citarœdus ille deberet ſperare quercum capito
linam.i.coronam quercinā pro victoria obtenta in certami/
ne Ioui Capitolino a Domitiano inſtituto.& an poſſet ipſe
ꝓmittere ſibi coronā illam fidicibus.i.chordis ſuis ſonoris.
Quid faceret talis nobilis mulier plus viro ægrotāte.i.ſi vir
ægrotaret.q.d.nihil.& quid ipſa faceret plus medicis triſti/
bus erga filiolum.i.propter morbum incurabilem filioli: qua
ſi dicat nihil.Ipſa eni ſtetit ante aram: nec putauit eſſe turpe
velare caput.i.velando ſacrificare pro cithara.i.citharœdo.
& ꝓtulit verba dictatā a ſacrificulo.vt.i.ſicut eſt mos.& pal/
luit.i.pallida effecta eſt.agna aperta ab aruſpice vt agnoſce/
ret futura: quia nihil ſalutis ſignificatiuum illic vidit.
IOAN. Brit. ¶ Dic mihi nunc quæſo: hac interrogatione oſtēdit tales ꝓ/
ces indignas eſſe quæ exaudiantur. ¶ Antiquiſſime Diuum:
nam habitus eſt antiqſſimus Deorū.vnde illud eſt Ouidii in
primo Faſtoꝝ: Me chaos antiq(nā ſum res priſca) vocabāt.
¶ Iane pater: hoc verbū eſt ex ritu.nam in ſacris Ianum gemi/
num, Ianum patrem, Ianum Iunoniū inuocabant. Patrē aūt
quaſi Deorum Deum,lege Macrobium lib. primo Saturna.
Comœdus ¶ Magna otia cæli: ſubaudi ſunt. ¶ Hæc de comœdis: comœ
di & tragœdi dicuntur: qui comœdias & tragœdias agūt.
Tragœdus Comici & Tragici qui ſcribunt. ¶ Cōſulit te.ſ.o Iane. ¶ Va/
ricoſus: in homine, vt in Perſium diximus: Venæ tumeſcētes
Comicus in varices auertuntur: nec in cruribus ſolum, ſed in toto cor/
pore conſpiciuntur. vnde Celſus ita ſcribit: Prætor hoc eue/
Tragicus nit in quorūdā ventribus varices ſunt: quaꝝ, qa nulla alia cu
ratio eſt, q̄ quæ in cruribus eſſe conſueuit &c. Varices autem
Varices dicuntur ex nimia mora ſtandi ꝓueuire. Inde illud eſt Vatini
in Ciceronē varicoſum gloriantē ſe humeris Italiæ ab exilio
reportatū, vnde ergo tibi varices? Aruſpex igitur cū exta cō
ſulit diu ſtando fit varicoſus. Aruſpex dicebatur, q exta pe/ Aruſpex
cudum inſpiceret, ex quibus futura ꝓnoſcebat, ab aruga de/
nominatus.nam aruga dicitur hoſtia ab hara in qua conclu/ Aruga
ditur, & ſeruatur. Hara autem eſt in qua pecora includūtur.
¶ Sed cantet potius: hinc oſtēdit poeta mulieres cantoribus,
citharœdiſq; delectari vt diximus: non vt cū eis coeant: ſed
vt ex cantu voluptatem ca/
piant. Cantet, inquit, potius
& cum cantoribus verſetur:
q̄ per vrbē vagetur, ſicq; no/
tat mulieres ambulatrices, q̄
ſemp impudicæ habitę ſunt.
Vnde eſt illud præceptū Ca
tonis in re ruſtica: Mulier ne
ſit ambulatrix. ¶ Ferre cœtus
virorum: verſari magna au/
dacia cum viris. ¶ Cumq; pa paluda/
ludatis: paludamētum veſtis mentum
militaris Imperatoria. Apu/
leius in prima Apollogia: ve
rumtamen hæc Diogeni &
Antiſtheni pera & baculus,
quod regibꝰ diadema, quod
imperatoribus paludamētū,
quod pontificibus galerum,
quod lituū auguribus. Tran
quillus in Cęſare: Paludamē
tum mordicus trahēs ne ſpo/
lio potiretur hoſtis. Id autē
aut album, aut purpureū ex/
euntibus in prælium dari ſo
lebat. Vnde Valerius lib. primo capite de ꝓdigiis: pulli Craſ
ſo traditum eſt paludamentum, cum in ꝓlium exeuntibus al
bum aut purpureum dari ſoleret. ¶ Strictiſq; mamillas: ita co
arctatis vt in ſummo natēt ſinu. ¶ Quid Seres: populi Syrię Seres
primi hoium, q noſcanꝰ lanicio ſiluaꝝ nobiles ꝓfuſam aqua
depectētes frondiū caniciē. Cœtum reliquoꝝ mortalium fu
giunt, cū cōmertia expetant. Pli. li. vi. ¶ Quid Thraces: popu
li ſeptētrionales. ¶ Regi Armenio, parthoq;: vtpote imperii
Romani hoſtibus. ¶ Cometē inſtātē: exitiū minātē. nā come/ Comete
tas græci vocāt, quas nos crinitas ſtellas appellamus horren/
tes crine ſanguineo & comaꝝ modo in vertice hiſpidas. Pli
nius. ¶ Facit Niphatem iſſe.i.ita rē narrādo diſponit, vt faci/
at Niphatem iſſe in quoſdā populos. Niphates fluuius ē Ar/ Nipha/
meniæ. Luca. Armeniuſq; tenens voluptatē ſaxa Niphatem. tes
eſt ēt mons eiuſdē nois vt ſcrib. Strabo. ¶ Teneri diluuio.i.
inundari, & aquis obrui. ¶ Nutare vrbes: terræmotu quati.
¶ Subſidere: introrſum ire. Ouid. Subſidunt valles.
¶ Dic mihi nunc quæſo. Quia dictū eſt: qd quædā mulieres ASCE.
conſulunt de ſalute adulterorum ſuorum: quaſi vero Dii ta/
lia curent. iucunde alloquitur poeta ianum ꝓcunctans eum:
an ne aliud agendum habeat Dii, q̄ talibus q̄onibus rñdere.
Deinde ꝓgreditur ad alias petulantias mulieꝝ notādas. Or
do eſt: O antiqſſime Diuum.i.Diuoꝝ Iane: q ante Saturnū
in Italia regnabas: & principiū, ac ianua reꝝ diceris. quęſo.i.
ſupplex oro.(qd addit ne duꝝ eſſet verbū imperādi dic, quo
bis vtitur) dic mihi nunc: poſtq̄ te de talibus cōſulunt mulie
res: dic inq̄ o Iane pater Diuum. rñdes tu his.i.hmōi interro
gationibus mulierum, q.d. certe ſi hoc facis magna ſup. ſunt
otia cæli. Et vt.i.ſm quod video. nō eſt inquā quod agatur.
vel melius: non eſt aliqd quod agaꝰ apud nos.ſ. Deos cæle/
ſtes. Nā hæc.ſ.mulier conſulit.i.cōſilium poſcit te. de comœ
dis.i.de ſalute, aut victoria comœdoꝝ.i.actoꝝ comœdiaꝝ.
illa.i.alia, volet cōmendare.i.protectioni tuæ cōmittere tra
gœdū.i.actorem tragœdiaꝝ.& ſi oibus aurem ꝓbueris. aru
ſpex.i.inſpector extoꝝ. arugæ.i.victimæ fiet varicoſus.i.va
ricibus: hoc eſt neruis cōtractis ex lōga ſtatione plenus. Sed
cātet potius ſup. matrona, q̄ peruolet.i.diſſolute volet. per
totā vrbem exiſtēs audax. & q̄ poſſit.i.valeat: potens ſit. fer
re.i.ſuſtinere. cœtus.i.couenticula viroꝝ, que pro &. q̄ ipſa
poſſit

poſſit recta .i. erecta facie: cum tamē pudica mulier vultū demiſſo ꝓfertur: vt de Didone dicit pri. Aeneid. & mamillis ſtrictis .i. cōpreſſis quibuſdā faſciis a parte inferiore: ut oſtē dit Plautus meretrices facere: vt eſinu exiliāt & pateant. vel (vt Probus legit) ſiccis .i. virilibus: nihil lactis maternalis habētibus. loqui cū ducibus paludatis .i. paludamētis ornatis. & hoc marito exſtente pſente .i. in pſentia. vt ſup. iam frequens facit, hæc eadem autē quæ hoc facit nouit qd fiat i toto orbe: quid Seres populi illi ad Indos: qd Thraces populi ad ſeptētrionē uergētes agāt. Et nouit ſecreta nouercæ, & pueri .i. quid nouerca cū priuignis ſecrete egit. & nouit qs amet, & qs adulter decipiat. & dicet .i. dicere poterit: quia ſcit qs fecerit viduam pgnantem .i. grauidam. & quo menſe. & qbus verbis. & qūo quæquæ ſup. mulieres cōcumbunt .i. coeunt. Et ipſa vidit prima .i. ante oēs viuentes. cometē .i. ſidus crinitum: aut (vt dicūt) caudatū. inſtantem .i. mortē minantem. aut, ſi ad ſidus refers, minās. regi Armenio .i. Armenioꝝ. & Partho .i. Parthorum. illa excipit .i. ex ore nunciorꝫ capit ad portas priuſquā recipiantur in urbem: famā & rumores recentes & facit .i. Prædicat Niphatem fluuium illum iſſe .i. fluxiſſe. in quoſdā populos & cuncta arua teneri .i. obrui & inundari illic .i. iuxta Niphatē. magno diluuio .i. inundatione aquaꝝ. & ipſa narrat in quocunqꝫ triuio & cuicūqꝫ eſt obuia. urbes nutare .i. ex teremotu caſuum minari. & terras ſubſidere .i. in abyſſum abire: hoc eſt talis ſcit oia & facta & infecta: ut Plau. in Trinūmo de uiris dicit.

IOAN. ARIT. ¶ Nec tñ id uitium: nec illud uitiū uagandi p urbem, & perſcrutādi res nouas grauius eſt ꝙ ꝙ iracūdiæ & ſæuitiæ uitio laborat. ¶ Rape: trahere ui. ¶ Vicinos humiles: hoc eſt pauperes ſi forte interruptus fuerit ei ſomnus p canes eorum. ¶ Exortata: ēt exortata. ¶ Solet cōcidere: uerberare. ¶ Illis .ſ. fuſtibus. ¶ Dñm .ſ. canis. ¶ Grauis: terrifica. ¶ Balnea nocte. ſubit: nā ante cœnā lauabantur. ¶ Choncas: uaſa qbus utebātur in balneis: ¶ Et caſtra: quaſi caſtra .i. multā ſupellectilē. quā ſecum ferat. ¶ Gaudet ſudare: gaudet, inqt, in balneis lauari ſtrepitu magno & ambitioſo. unde titulus epiſtolæ Senecæ in .viii. talis eſt: ubi notat tumultuoſam balneoꝝ luxuriam. ¶ Graui maſſa: graui alteꝝ pondere. nā qui balnea ingrediebātur, quo facilius ſudorē elicerent: ante quā lauarentur, ſe exercebāt: nunc grauiora onera manibus ferēdo: nūc alteres rotando. quā rē Seneca ad Luciliū optime oſtēdit li. viii. ubi notat tumultuoſam luxuriā balneoꝝ ſic dicens: Cū fortiores exercētur & manus plūbo graues iactāt: cū aut laborant, aut laborante imitant, gemitus audio, quoties retētum ſpiritū remiſſerunt ſibilos, & acerbiſſimas reſpiratiōes. Idē alibi ad Luciliū loquēs de exercitatiōibus: Curſus & cū aliquo pondere manus motæ. ergo graui maſſa .i. graui alterꝝ: qui aliud nihil eſt, ꝙ maſſa plumbea. Dictus aūt alteres ab ἁλλομαι quod eſt ſalio. nā ſaltantes ſuſceptis alteribus exercebātur. Mart. Alterē facili rotat lacerto. ¶ Aliptes: unctor ab ἀλείφω qd eſt ungo. ungebant enim, qui uolebant lauari. ¶ Callidus: aſtutus. nā dum ungit mulierē: genitalia manibꝰ maxime palpat, & pcutit. Seneca lib. viii. loquēs de ſtrepitu balneoꝝ: Cum in aliquē inertem, ac plebeia unctione cōtentum incidi: audio crepitū illiſæ manus humeris: quæ ut plana pucnerit, aut concaua, ita ſonum mutat. Item eadē epi-

Alteres

Aliptes

Nec tamen id vitium magis intolerabile, ꝙ, quod
Vicinos humiles rapere, & concidere loris
Exorata ſolet. nam ſi latratibus alti
Rumpuntur ſomni, fuſtes huc ocyus inquid,
Afferte, atqꝫ illis dominum iubet ante feriri,
Deinde canem. grauis occurſu, teterrima vultu
Balnea nocte ſubit, conchas, & caſtra moueri
Nocte iubet, magno gaudet ſudare tumultu,
Cum laſſata graui ceciderunt brachia maſſa,
Callidus, & criſtæ digitos impreſſit Aliptes,
Ac ſummum dominæ femur exclamare coegit.
Conuiuæ miſeri interea, ſomnoqꝫ, fameqꝫ
Vrgentur, tandem illa uenit rubicunda, totum
Oenophorum ſitiens, plena quod tenditur urna
Admotum pedibus, de quo ſextarius alter
Ducitur ante cibum rabidam facturus orexim,
Dum redit, & terram luto ferit inteſtino.
Marmoribus riui properant, aut lata falerno
Peluis olet, nam ſic tan ꝙ alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit, & uomit. ergo maritus
Nauſeat, atqꝫ oculis bilem ſubſtringit opertis.

ſtola: Aliptū cogita tenuem & ſtridulā vocem, quo ſit notabilior exprimente: nec unquā tacentem niſi dum vellit alas: & aliū ꝓ ſe clamare cogit. ¶ Criſtæ: genitalibus. ¶ Exclamare: ſtrepitū facere expercuſſu manus. Vnde Martia. Et pueri lutulenta de palæſtra Vncti verbere vapulat magiſtri. ¶ Sūmum femur: ſummam partem femoris. nam femur totam coxam appellamus: hoc eſt partē exteriorem, & interiorem uno vocabulo. Apuleius libro .x. Metamorphoſeos: Nam quidā colonus partem venationis imanis cerui pinguiſſimū femur domino illi ſuo muneri miſerat. Femina uero tantū partes īteriores. Vnde Apule. eodē libro: Nā ſi faciem tuam mediis eius feminibꝰ emiſeris, facile pcunctaberis quā grandē tibi demonſtret patientiā. loquebatur aūt de Aſino. Pli. autē li. xxviii. Femina atteri, aduriꝗ; equitatu notū eſt. Apuleius in .x. Illam titione cādēti inter media femina detruſo crudeliſſime necauit. plerūqꝫ tum femora capiuntur ab auctoribus pro partibus genitalibus. ¶ Conuiuæ miſeri: hoc eſt q illā domi expectant cum ea cœnaturi: vt ſit tota ipſa familia. ¶ Interea: dū lauatur. ¶ Tandē: poſt longā expectationē. ¶ Oenophoꝝ: uas ad ferēda uina. οἶνος enim vinū ſignificat: & φέρω porto. ¶ Sitiēs magna cū ſit bibēs. ¶ Quod tenditur: quod plenū eſt. unde & ubera diſtenta dicimus, quæ plena ſunt. ¶ Admotum a pedibus .i. appoſitum ſeruis vt peſſimū. nam peſſimū erat uinum. qui enim vomere uolebant: uinum peſſimū bibebant: quale dabatur ſeruis quod appellabāt τροπιν quod ſignificat verſionē, quæ ſcilicet ſtomachū perturbabat. Id uerbū eſt apud Martialem. bibit ergo tropin vt vomat. Hoc autē fiebat vt exinanito ſtomacho maior edendi excitaretur appetentia. De A pedibus. autem diximus in prima Satyra illic: Ab octaua Marius bibit. ¶ Sextarius alter: ideſt duo ſextarii. Eſt autē Sextarius ſexta pars cōgii. Cōgius enim ſex capit ſextarios. auctor eſt Priſc. ¶ Ducit: bibitur. Horatius: Ducere nectareos ſuccos. Idē in quarto carminū: Sed preſſum i cadibus ducere Liberum Si geſtas. ¶ Ante cibū: ideſt ieiuno ſtomacho. cōtra vinum optimū uomitū coercet. Horatius. Vel quod fluentem nauſeā coerceat: Metire nobis cecubum. Vinū, inqt Plin. lib. xxiii. ieiūos bibere nouitio īueto inutiliſſimū eſt. Et li. xxix. ca. pri. Potus ieiunoꝝ, ac uomitiōes, & rurſus ppotatiōes, ac pilorum euiratio iſtituta reſinis eoꝝ. Vbi manifeſte talē medicinæ inſtituta irridet. ¶ Rabidā ore .i. rabidū appetitū. orexis .n. dictio ē græca: ꝙ appetitū ſignificat: ὀρέγομαι .n. græce, appeto latine. A Galeno in libro qui inſcribitur ὁροι ἰατρικοί: hoc eſt diffinitiones: quā ad medicinā ſpectāt diffinitur ſic: ὄρεξις ἐστὶν ὀρθὸν ... ἐπιζήτησις: hoc eſt orexis eſt deſideriū, ſiue appetitus & inqſitio: pro uomitu etiam ponitur. Plin. ad Priſcum de Fania ægrotāte pro uomitu ſic ſcribit: Hoc diſcrimine implicita ē inſidēs febris, tuſſis, orexis, ſumma macies, ſumma defectio. Iuuen. alibi in ſequentibus: Hinc ſurgit orexis: Hinc ſtomacho bilis. nā uinum illū peſſimum bibebant ut uomerent: ſicqꝫ euacuato p vomitū ſtomacho maior eſſet edēdi appetentia. Vnde Seneca: Vomūt ut edant, edūt ut uomant. Idē Seneca ad Lucilium loquēs de intēperantia mulieꝝ: Non minus, inqt, potāt, & oleo, & mero uiros puocāt. Aeque inuitis ingeſta uiſceribus p os reddunt, & uinū omne uomitu remittūt. ¶ Dū redit: Senſus eſt

Femur

Femina

Oenophorū

Sextarius

Cōgius

Orexis

Illa tamen grauior, quæ, cum diſcumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoſcit Eliſæ,
Committit, uates, & comparat inde Maronem,
Atq; alia parte in trutina ſuſpendit Homerum.
Cedunt grãmatici, uincuntur rhetores, omnis
Turba tacet, nec cauſidicus, nec præco loquantur,
Altera nec mulier. uerborum tanta cadit uis,
Tot pariter pelues, & tintinabula dicas
Pulſari. iam nemo tubas, atq; æra fatiget.
Vna laboranti poterit ſuccurrere Lunæ.
Imponit finem ſapiens & rebus honeſtis.
Nam ſi docta nimis cupit, & facunda uideri
Crure tenus medio tunicas ſuccingere debet,
Cædere Siluano porcum, quadrante lauari.

& ordo: Sextarius alter ducit̃.i.hauritur & bibitur ante cibum facturus rabidam orexim.i.rabidã appetentiam dũ redit.ſ.ex ſtomacho.i.dum remittitur & uomitur.nã ſic p uomitum exinanito ſtomacho appetitus edẽdi magnus excitatur. ¶ Luto iteſtino.i.uino luteo: quod in iteſtina hauſerat. luto enim poſitũ eſt pro luteo.ſic Virg. Croceo mutabit uellera luto. & in ſequentibus Iuuen. Incude & luto Vulcano ad Rhetora miſit. Quẽ locũ animaduerti ſic legẽdũ: & non luteo: primã enim habet longã. Perſius: Surgit tibi lutea pellis. Carmen exametrum luteo non admittit duabus extremis longis, & media correpta. ergo luto p luteo p ſynæreſin. Sicut apd Vir. i ſexto Aluo pro alueo: Laxatq; foros, ſimul accipit aluo. Et Teri p Terei in Bucolicis, Aut ut mutatos Teri narrauerit artus. ¶ Riui: hypbolicos q̃ſi riui. ¶ Marmoribus: p ſola & pauimenta marmorea. ¶ Aut lata falernũ Peluis olet: eſt enim ſenſus: Vomitus uini ut im terrã cadit, aut pelui excipit̃. ¶ Olet falerno: oleo & accuſatiuo iũgitur. Horatius, Paſtillos Ruſillus olet. & ablatiuo. Oui. Nõ arabo noſter capillus olet. ¶ Bibit, & uomit: Mart. Nec cœnat prius, aut recũbit: Quã ſeptem. uomuit meros deunces. ¶ Tanq̃ lõgus ſerpẽs: cõſtat.n. ſerpẽtes uini auidiſſimas eſſe auctore Pli.li.xxii c.xxiii. Et idẽ ſic ait i Decu. Serpẽtes cũ occaſio eſt, uinũ p̃cipue appetunt: cũ alioqn exiguo indigeãt potu. ¶ Maritus nauſeat.i. marito ſtomachus ſubuertit̃: & ad Vomitum mouet̃. Nã nauſea proprie appellat̃ ipſa ſtomachi ſubueſio ſine tñ Vomitu. vnde Corne. Cal. lib. primo: Si ſine vomitu nauſea fuit. Seneca lib. vii. Nauſea enim me ſegnis nec ſine exitu torquebat: q̃ bilem mouet, nec effundit. Nauſeo autẽ vnum eſt ex ſex verbis deſinentibus in eo quæ primæ ſunt cõiugationis: q̃ ſunt hæc Beo Creo, Meo, Nauſeo, Screo Laqueo cum cõpoſitis. Reliqua vero in eo deſinentia ſecundæ ſunt coniugationis: præter eo & queo cum compoſitis, quæ quartæ ſunt. ¶ Bilem ſubſtringit: ſed colera, inquit, compeſcit conniuendo.

Oleo

Nauſea

Sex verba in eo primæ coniugatiõis

ASCE

¶ Nec tñ id vitium. Nunc ſæuitiam & inclementiã mulierũ taxat. Ordo eſt: Nec tñ id vitiũ.ſ.curioſitatis & leuitatis: ac diſſolutiõis: ẽ magis intolerabile, q̃ q ipſa exorata.i. poſt q̃ ſemel ẽ p̃cibus placata vel exorata a vicinis malis. ſolet rapere.i. ui arripere. & cõcidere.i. flagellare. loris.i.ſcuticis, ſeu flagellis ex corio factis. uicinos humiles.i.infimæ ↄdonnis. nã ſi ſomni alti.i. pfundi: & cerebrꝝ qd altum eſt ampliter occupãtes. rũpuntntur.i.interrũpuntur latratibus canũ.i. ipſa inqt ad lorarios ſuos.i, ſeruos, q uincula & uirgas cuſtodiũt & exercẽt afferte ocyꝰ.i. ualde cito huc.i. ad me fuſtes.i.baculos & uirgas magnas. & iubet dñm.i. poſſeſſorẽ canis feriri.i.uapulare: aut cędi illis.ſ.fuſtibꝰ: & deide canẽ. & ipſa grauis.i.moleſta & aſpa ac terribilis occurſu, dũ cuiq̃ occurrit. & teterrima.i.toruiſſima, imitiſſima vultu iubet balnea parari ſibi nocte.i.tempore nocturno. & iubet conchas .i.vaſa ampla, in qbus lauet̃. & caſtra.i.ſarcinulas p modum coꝝ, q in caſtris ſunt mouere: quaſi ad nouã obſidionem pgat ita moroſa & põpoſa cum tot iſtrumẽtis balneũ intrat. & hoc iteꝝ nocte, vt moleſtũ ſit miniſtris. & ipſa gaudet ſudare magno, tumultu, dũ moltos videt afflictos in obſequio ſuo. Cũ.i.poſtq̃ brachia eius laſſata graui maſſa.ſ.plũbea: q̃ exercebãtur in balneis ceciderunt.i.inclinata ſunt. & aliptes .i.vnctor. callidus.i.ex induſtria. errans, & neſciens qũo ipſi cõplaceat, impreſſit criſtę.i.ſummitati uuluę erectę digitos ſuos & coegit ſummũ femur.i. ſummã partem femoris.i. inguen dominę, exclamare.i.crepitũ facere, dũ manus eius un

cta p membra lubrica agiliter rotatur, & ducitur. Cõtinuæ miſeri, qui inuitati ſunt ad cõuiuium: uel ab ipſa: uel a dñe. urgẽtur.i.affligunt̃ interea: dum ipſa ſic i balneis lauat̃: ſomno & fame. illa aũt uenit tãdẽ.i.poſt expectationẽ, rubicunda.i.ſubrubẽs ex calore. & ſitiens totum œnophoꝝ.i.uas uinarium: quo uinũ affertur ut inde in pocula diffundat̃: qd nimiũ pro tot conuiuis capaciſſimũ erat. qd uas tendit̃.i. diſtendit̃: implet̃ urna plena. admotum.i.aduolutũ. pedibus, i. pueris ſeu ſeruls. p qd, inqt Mancinellus, malum uinum uomitũ excitans ſignificat. Sed de hoc in fine huius lectiõis diſputabo. nõ enim cõtrarium illi qd dictũ eſt: q .ſ.ſitiret illud œnophoꝝ: qa hoc ſolũ dicit pro mẽſura ex primẽda: non q ipſa uinũ ex illo œnophoro biberet niſi ut uomat: ſed quia maior eſt mẽſura uini ſeruoꝝ & familiarium, q̃ dñi & dominę. Vomitura ãt de illo uaſe afferri ſibi iuſſit. uñ ſeqtur. de quo .ſ.œnophoro. ducit̃.i.extractus ad dominã fertur. alter.i. ſecundus ſextarius: hoc eſt duo ſextarii: q tertiam partẽ congii. vnius efficiunt. ducit̃ inquã facturus.i. vt faciat. orexim rabidam.i.appetitũ vehementẽ ex vomitu pcreatũ, vel vomitũ ipſũ. duũ.i.qñ ipſa redit ex balneis. & ferit.i, vehemẽter opplet luto.i.oleto, ſeu ſtercore. inteſtino.i. inteſtinis profluente. terrã.i.dum ore & podice egerit. & riui micturæ et vomitus pꝗrant.i.properãter currunt. marmoribus.i.per parietes domus marmoreæ. aut lata peluis in quam recipiũt miniſtri uomitũ & urinã eius olet.i.putet. falerno ſup. uino quo deonerari uoluit ut nouũ reciperet. Nã ipſa bibit, & uomit. ſic i. eodẽ modo. tanq̃.i. ac ſi longus ſerpẽs deciderit in dolia.i. ſic dũ uult euomit. ut audiret poſtq̃ biberit ſerpẽtẽ d. lapſum & ſubmerſum eſſe in illud doliũ vnde ipſa bibit. ergo maritus uidens ipſam ſic uomentẽ. nauſeat.i. nauſea afficitur. & ſubſtringit.i. clã cõſtringit ne ipſa percipiat bilẽ: ideſt humorẽ amarum fellis: q ex indignatione cõcitatur. & hoc oculis opertis.i. occluſis. dixi Mancinellum & quẽ fere ſeqtur Calderinum uelle: q malum & ſeruoꝝ uinum ſignificet: de quo quid ſentiam paucis explicabo: quia dixi q lata peluis olet falerno: non uideret̃ abſurdũ ſi illud œnophoꝝ ad motũ pedibus.i.a pueris uel aduolutũ pedibus: nõ allatũ manibus præ magnitudine ſit repletum falerno optimo quidem uino: quod nimirꝝ orexim.i.appetitum excitat. Nec obſtat q dicit eam uomere: quia acre uinum a calida muliere ſumptum facile uomitum generat: tu legito vt voles.

¶ Illa tamẽ grauior: ridẽdo ait poeta eam maioris eſſe grauitatis: quæ etiã in cœnis diſputet de poetis. Sic Perſius: Ecce inter pocula quæruut Romulidæ ſaturi qd alia poemata narrent. ¶ Perituræ ignoſcit Eliſæ: ita bene hiſtoriã ait ſcriptam a Virgilio de nece Didõis: vt nõ iraſcatur ei q ipſa ſibi mortem attulerit, ſed ignoſcat, laudetq; vt ab ea recte factũ vt totum ſit in laudẽ Virgilii: qui cauſas necis optime deſcripſerit. ſolemus enim iraſci, & nullo modo ignoſcere cum qs ſe interemerit nulla exiſtẽte cauſa honeſta. ¶ Eliſę.i. Didoni. nã Eliſa nomen fuit pprium. Dido vero Pœnorum lingua uiraginẽ ſignificat, quod in ignem ſe imiſerit. ¶ Cõmittit vates: quaſi pſentes in certamen deducit: vt alter cũ altero cõcertare poſſit: nec alter altero ſit inferior. Eſt enim cõmittere idẽ quod cõparare, & in cõtentionẽ adducere. Propertius: Et ſua cum antiquæ cõmittit ſcripta puellæ. de cuius ſignificatione vberius illic diximus in prima Satyra: Rutulumq; ferocem Cõmittas. ¶ Trutina.i. ſtathera. Idẽ enim ſignificat. Vitruuius libro. xi. Id autem ex trutinis: quę ſtatheræ dicuntur licet cõſiderare a trutina fit verbũ trutinor.

IOAN. BRIT

Eliſa Dido

Cõmittere

Trutina

Perſius:

Non habeat matrona,tibi quæ iuncta tecumbit,
Dicendi genus,aut curtum ſermone rotato
Torqueat enthymema,nec hiſtorias ſciat omnes,
Sed quædam ex libris & non intelligat.odi
Hanc ego,quæ reperit,voluitq; Palemonis artem
Seruata ſemper lege,& ratione loquendi,
Ignotoſq; mihi tenet antiquaria verſus,
Nec curanda viris opicæ caſtigat amicæ
Verba,Solœciſmum liceat feciſſe marito.
Nil non permittit mulier ſibi, turpe putat nil
Cum viride gemmas collo circundedit, & cum
Auribus extenſis magnos commiſit Elenchos.
Intolerabilius nihil eſt,quam fœmina diues.

Perſius: Atq; exporrecto trutinatur verba labello. ¶ Cedūt
grammatici,& rhetores:clamoſi ſunt,tamē ſuperantur a mu
Rhetor liere ſtrepitu vocis. ¶ Rhetores:differt rhetor ab oratore: ꝙ
Orator ille ꝑcepta artis tradit & docet:hic vero ſecundum precepta
artis loqtur. ¶ Nec cauſidicus: hoc vult intelligi: tantum eſſe
mulieris clamorē: vt oporteat omnes ſilere dū loqtur etiam
q ſoleant eſſe clamoſi vt cau/
ſidici,ꝑcones,& reliquæ mu/
lieres, ac ſi dicat: Si cauſidici
et ꝑcones loquerent̃ ea dicen
te non exaudirētur: tātus eſt
ſtrepit⁹ vocis muliebris:om/
nes, inqt, tacebunt qñ incaſ/
ſum loquerent̃, quia non au/
direntur. ¶ Tanta vis:tanta
copia verboꝝ. ¶ Cadit: exit
ex ore. ¶ Tot pariter:tu dicas
vocem illam tam ſonoram,
tot pelues eſſe,& tot tintina
Peluis bula. ¶ Peluis: vas aquarium,
in quo varia perluuntur. vn
de & nomen. ¶ Nemo fatiget
tubas:nemo, inquit, ad ſuc/
currendum Lunæ vtatur tu
bis: neq; alio ſtrepitu qñquidem mulier voce ſua omnes vin/
cat ſtrepitus. ¶ Lunæ laboranti:nam(vt ſcribit Pli.lib.ii.ca/
pi.xii.)viri ingētes,inter quos fuit Steſichorus, & Pidarus
crediderunt Lunā eclypſim,& quaſi mortē pati excantatio/
nibus: vnde ne id Luna pateretur diſſono crepitu ſuccurre
bant. Titus Liuius libro.xxvii.ab vrbe condita:Prælīū non
ſolito modo,clamore,ac tumultu eſt, ſed ad alioꝝ virorum,
equorum, armorūq; ſonum diſpoſita in muris Campanorū
imbellis multitudo tātum cū æris crepitu, qualis in defectu
Lunæ ſilenti nocte fieri ſolet,edidit clamorē. ait ergo poeta
tam clamoſam eſſe mulierem: vt ſine tubis, aliiſq; crepitacu/
lis ſola facile poſſit ſua voce Lunæ excantationibus laborā
ti auxiliari:ne excantationes audiat.Lunam ſolere excantari
docet Virgil. Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam.
¶ Imponit finē:nō ſolum,inqt,mulier de poetis iudicat: ſed
ēt more philoſophi ꝑcepta dat de ratione recte uiuendi. er/
go & pro ēt imponit finem & modū rebus honeſtis.i. docet
ipſa ſapiens & diffinit quid ſit honeſtū,q̄ vtile,q̄ pulchrū ꝓ/
nunciādum eſt riſu ſatyrico. ¶ Nam ſi docta: ex quo,inquit,
ſibi vſurpat officiū virorum:vt more philoſophi de virtute
& honeſto diſputet:iudicetq; de poetis:debet etiā habitū ſu
mere viris ſapientibus congruum:& oīa facere,quæ faciunt
philoſophi & viri literati:ſi cupit videri docta & facūda:ut
quēadmodum doctrina viris parem ſe facit:ita et habitu ſit
ſimilis. eſtq; legendū cum riſu: vt manifeſta ſit ſciolæ mulie/
ris irriſio. ¶ Crure tenus medio: talem etiā habitū Oratoris
fuiſſe oſtēdit Quintil.lib.xi. Tunicæ prioribus oris infra ge
nua paulum poſterioribus ad medios poplites vſq; perueniāt.
nam infra mulieꝝ eſt, ſupra Centurionū. ¶ Tunicas ſuccin/
gere:aliqui putant legendū eſſe ſuccidere & non ſuccingere:
vt maiorē cum viris habeat ſimilitudinē: ſi tunica ſit breuio
re,& ſucciſa. ¶ Cædere Siluano porcum:debet,inqt. oīa fa/
cere,quæ fieri ſolent a poetis & viris literatis,q cum loca ſo
litaria quærant & nemora,i. vbi ſine ſtrepitu cōmodius poſ/
ſint ſcribere. Siluano ſiluaꝝ Deo ſacrificant mactantes por/
cum:videturq; poeta ad id reſpexiſſe, cū dixit porcū mactā
dum Siluano:qm(vt docet Cato in re ru.)Marti Siluāo in
Silua/nus ſilua interdiu in capita ſingula boum votum faciebant.Nam
Martem Siluanū appellarunt, cui porcum imolabant. Mu/
lieri ad eam rem diuinā adeſſe non licebat, neq; videre qūo
fieret ꝑmittebatur. Vñ nūc poeta p ironiā videt̃ hortari mu
lierem ēt ad ſacrificia,quæ a viris dūtaxat peraguntur. Ho/
ratius in epiſtolis , Siluanū placari lacte ſic docet ab agrico/
lis:Tellurē porco Siluanū lacte piabant. De hoc tñ aliquid
certius quærendū eſt. ¶ Quadrante lauari: exigua mercede:
qualem ꝑſoluūt pauperes philoſophi, vnde Horatius in.iii.

Satyra irridēs ſtoicū vt miſerꝝ & pauperē ait:Quadrantem
balneatori daturum:Dum tu quadrante lauatum Rex ibis.
¶ Illa tñ grauior,quæ cū diſcūbere cœpit &c. Taxat alias ASCE
petulantias & moleſtias mulieꝝ:q ſibi ſapientiſſimæ viſæ ſo
læ loq volunt:& de ſummis rebus in conuiuiis iudicare. Or
do eſt: Tamen,i. tametſi, multum grauis.i.moleſta ſit mulier
impetioſa & immūda ita euo
mens vt iam dictū eſt: tñ illa
eſt grauior.i. moleſtior, quæ
cū cœpit diſcūbere.i.ad men
ſam ſedere vt comedat. lau/
dabit Virgiliūq; bene ſcripſe
rit. & ignoſcit.i. cōdolet, vel
veniam dat Eliſæ,quæ & Di
do appellatur. periturae.i. cū
imprudenter amans perierit.
cum quęlibet mulier talis viri
qualis Aeneas introducitur,
amore capi poſſet. committit
.i.ſimul in trutinā mittit:hoc
eſt comparat. vates.i. poetas
latinos cum græcis. & ſuſpen
dit ide.i. ab vna parte in una
lāce.Maronē.i. Virgiliū Ma
ronis filium: quē a Vergiliis potius Vergiliū,q̄ a virga Vir/
gilium appellatū docet Angelus politianus. Atq; ſuſpendit
alia parte.i.ꝑ alia parte. Homeꝝ in trutina.i.ſtatera, ſeu bilā
ce.Virg.aūt doctiſſimus eſt poetaꝝ apud latinos, & Home
rus apud græcos. Grāmatici quoꝝ officium eſt de poetis iu/
dicare, & oēs explanare: vt docet Diomedes. cedunt ipſi mu
lieri. & rhetores,q artem dicendi docent vincitur ab ea. oīs
turba.i.totum cōuiuiū tacet:dum ipſa.ſ.loqtur: nec cauſidi/
cus, nec ꝑco loquatur: cum vterq; loquēdo viuat: nec altera
mulier, tanta vis.i. tanta vehementia verboꝝ illius vnius mu
lieris cadit.i. decidit ex ore, ut tu dicas.i.qlibet qui adſit di
cat: tot pelues: & tot tintinabula pulſari pariter: vt ſup. nul/
la vox audiat̃. & ideo nemo fatiget.i. fatigate fruſtra debet
iam cū.ſ.talis loqtur. tubas atq; æra.i. pelues æreas. & tinti
nabula.i.cymbala ærea. qa vna.i.ſola mulier. poterit.i. ſatis
ſit tinnitu vocis ſuæ ſuccurrere Lunæ laboranti p incanta/
tionē. Credebāt enim gentiles ꝙ p incātatiouē Luna poſſet
e cælo deduci,aut in eclypſim trahi. Vnde eſt illud Virgilii in
Bucolicis: Carmina vel cælo poſſunt deducere Lunā. Reme
dium aūt credebant cōcrepitum peluiū. & tintinabuloꝝ: ſi
cut & nos campanaꝝ ſacrataꝝ ſonitu contra aduerſam tem
peſtatē vtimur. unde Tibullus: Cantus & e curru Lunā de/
ducere tentat: Et faceret. ſi non æra repulſa ſonent. Ipſa ꝑte
rea ſapiens.i. more philoſophoꝝ profitens ſapientiā. impo/
nit rebus. &.i. ēt honeſtis finē.i. oſtendit & docet inter bona
honeſta qd ſit ſummū: quaſi reiecto bono voluptatis & for
tunæ de bono honeſto. de quo ſtoici: cęteriq; ſapiētiſſimi ha
biti diſputant: tātūmodo diſcutiat. nam ſi ipſa cupit videri
nimis docta & facunda. ipſa debet ſuccingere tenus medio
crure.i. uſq; ad medium crus tunicas more.ſ. oratorum: hoc
eſt debet etiam habitu ſe oſtendere. & cædere Siluano Deo
porcum more uiroꝝ: cum mulieres Cereri ſacrificarēt. & la/
uari quadrante more philoſophorum. ut oſtendit Hora. de
ſtoico dicens Saty.iii. Dum tu quadrante lauatū Rex ibis. IOAN. BRIT.
¶ Non habeat: dicendi genus. non ſit ea eruditione ut ex ar
te poſſit dicere: cognoſcatq; genera dicēdi: quę tria ſunt grā
de, mediocre, & humile, ſic & Martia optat eſſe uxorē ſuam:
Sit mihi uerna ſatur, & non doctiſſima coniux. ¶ Torque/ Enthy/mema
at enthymema: enthymema eſt ſyllogiſmus imperfectus. di/
ctū ab eo qd in mente relinqt̃ obſeruatio vnius ꝓpoſitionis
hoc modo. Nō oportet dari pecunias Aeſchini: etenim Piſi/
ſtratus cū cepiſſet: tyrannū ſe fecit relictū eſt autē in mente:
Igitur Aeſchines quoq; capiens pecunias tyrānum ſe faciet
hac de cauſa Iuuenalis curtum dixit enthymema: i. qd totum
non ſit explicatū: ſed qd pars in mēte ſit relicta. vñ Quintil.
ait: Alii enthymema rhetoricū ſyllogiſmū: alii imperfectū ſyl

logiſmũ vocauere:quia nec diſtinctis:nec totidẽ partibus cõ
cluderetur. Enthymema intellectum vnũ habet: quo omnia
mente cõcepta ſignificat. Enthymema enim idẽ eſt. qđ cogi/
tatio ſiue cõmentum & cõm. ntatio. Quatuor eſſe inſtrumẽ/
ta retulerunt antiqui p quę in animis hoium generaſ fides:
Syllogiſmum.ſ.inductionem,enthymema & exemplũ quoꝝ
duo dialecticęs ſunt propria. Syllogiſmus, atq; inductio.re
liqua aũt rhetorices. Eſt igitur Enthymema, genus argumen
tationis:quo oratores pluribus modis vtuntur:p ſimile:con
trarium:cõplexionẽ:cõuerſionem:gradationem: cõmutatio
nem:diuiſionẽ:expeditionem:ſubiectionẽ:compẽſationẽ: &
frequentationem. Per ſimile aut maius aut minus hoc modo
enthymema fiet. Si iure occiſi ſunt Gracchi, & Saturninus,
q in pari cauſa fuit:iure occiſus eſt. Itẽ ſi mercede dignaſ, qui
militẽ ſit tutatus, nõ ne & qui ſeruauerit impatorẽ? Per con
trarium. Eum quẽ nihil accuſas, damnas. Bene quẽ meritum
autumas, male mereri iudicas. Per complexionem. Si hoibus
mala euenerint, non incuſandus eſt Deus. Nã ſi boni ſunt in
aduerſa fortuna fient meliores. Sin mali, aut ſe corrigẽt, aut
iuſte punienſ. Per cõuerſionẽ. Cõplexiõi cõtrariũ enthyme/
ma efficiſ ita, ut ſuperiora diluat. hoc mõ. Deus utiq; accu/
ſandus eſt, ſi hoibus mala euenerint nam ſi boni ſunt, nec ca/
ſtigari debent, nec punitiõe dignanſ. Si mali i aduerſa fortu
na nõ fient meliores. Per gradationẽ hoc pacto enthymema
formaſ. Induſtria Sciptõi virtutẽ parauit, virtus gloriã, glo
ria æmulationẽ, inimicitiã æmulatio: induſtria igiſ Sciptõi
parauit inimicos. Per cõmutationẽ ita. Quę de Põpeio dicũ
tur, dici nõ pñt. Quæ aũt dici poſſunt, nõ dicũt. Per diuiſio
nẽ. Quid ego nũc vobis de meis meritis pdicem? nã ea ſi me
miniſtis, obtũdã. Si obliti eſtis, nihil mihi credetis. Per expe
ditionẽ ſiue partiũ enumerationẽ hoc modo. Neceſſe eſt, cũ
cõſtet hunc quẽ tenes fundũ, meũ fuiſſe: ut oſtẽdatur a me
illius cãm habuiſſe: aut longo tp̃e pſcripſiſſe. Atqui cũ eũ fun
dum tecum poſſederim: nõ potuiſti pſcribere: nullã pterea
a me illius in cãm habuiſti. Relinqtur ergo eũ fundũ ad me
ptinere. Per ſubiectionẽ ita. A quo hic auxiliũ ſuis in periculis
auxiliũ iplorare, q patriæ ſalutẽ neglexit? An ab agnatis ami
ciſue. At ii merito illi inimici ſunt facti: nec qſq̃ eoꝝ ẽ: qui ſe
huius agnatũ, amiciũue dici turpe nõ putet. An ſe conuertet
ad ciues? At illi velut inutilẽ, atq; igratũ optimo iure extra
fines eiicient. An imortalis Dei fauorẽ implorabiſ? Atq; &
Deus ipſe igrati ſerui pces reiecit, eũq; dãnatum tortoribus
excruciãdũ tradidit. Per cõpenſationẽ. Magnus labor, ma
gña pericula obiiciunſ. At imortalis gloria ex his erit cõſecu
tura. Per frequẽtationẽ hoc modo. A quo tandẽ abeſt iſte vi/
tio: qđ eſt cur iudicio eum velitis liberare? Suæ pudicitiæ p
ditor eſt, inſidiator alienę, cupidus, intẽperans, petulans, ſup
bus, impius, in parẽtes ingratus, in amicos infidus, in cogna/
tos, in ſupiores contumax, in æquos. & pares faſtidioſus, in
inferiores crudelis, deniq; in oẽs irolerabilis. Torquentia
cuileſ in aduerſariũ. Rotato ſermone. i. celeri & breuibus
cõprehẽſo. Palæmonis: tãtę (vt teſtaſ Sueto. de claris grã/
maticis) arrogãtię fuit Rhemius hic Palæmon Vincẽtinus:
vt de ſe diuinaſſe diceret Virgiliũ, cũ dixit: Tãtũ vicine Pa/
lęmon. vt videlicet poetaꝝ aliqñ arbiter fieret, Varronẽ por
cũ literaꝝ appellabat, lr̃as dicebat ſecũ eſſe natas, & ſecũ mo
Antiq/rius rituras. Antiquaria: q verba ab vſu remota & pene exau/
ctorata ſcrutanſ: quaſi inde eruditiõis famã aucupãtes a nti
quarii appellanſ. Quinti. eos irridet ſic: Famã eruditionis af
fectabãt: vt quædã ſoli ſcire viderẽtur, Cacozelos aũt & an
Cacozelus tiquarios, vt diuerſo genere vitioſos pari ſtudio ſpreuit (au
ctore Trãql.) Auguſtus. Nã Cacozeli latine dici poſſe vidẽ
tur mali affectatores, ęmulatoreſq;. Quintil. li. viii. ait Caco
zelon malã eſſe affectationẽ p omne dicẽdi genus peccãtem.
Nã tumidas, & exilia, & pdulcia, & abũdãtia, & accerſitas,
& exultãtia ſub idẽ nomen cadunt. Nec curãda viris: illam
ẽt, inquit, odi q̃ exqſitæ ẽ diligẽtiæ circa ſtudia: vt ẽt amicæ
barbariſmos (rẽ ſane minimã) caſtiget: qđ viris ẽt neglẽgẽdũ
ſit cũ ab amicis tale quid committaſ. Opicæ: barbare & ve/
luti incultæ latinitatis. vñ illud eſt Catonis apud Plin. libro
xxix. graculos inſectãtis: Nos quoq; dictitant barbaros &
ſpurios, noſq; magis q̃ alios Opicoꝝ appellatione fœdant.
De Opico dictũ in tertia Satyra: Et diuina Opici rodebãt
carmina mures. Solœciſmũ: Solœciſmus eſt (vt docet Cice Solœciſmus
ro ad Herẽnium) cum verbis pluribus cõſequens verbũ ſu
periori nõ accõmodatur. Aſinius Capito in literis, quas ad
Clodiũ Thuſcũ dedit hiſce verbis diffinit: Solœciſmus eſt, ĩ
quit, impar & incõueniẽs cõpoſitura partium orationis: cũ
græcũ aũt vocabulum ſit Solœciſmus, an attici hoies, q ele/
gantius locuti ſunt vſi eo ſint quæri ſolet. Sed non, inqt. Au
lus Gelli[9], neq; Solœciſmũ, neq; Barbariſmũ apud græcoꝝ
idoneos adhuc inuenimus. Nã ſicut barbaron ita Solœcon
dixerunt, Noſtri quoq; antiquores ſolœcũ facile Solœciſmũ
haud ſcio an vnquã dixerint quod ſi ita eſt. neq; i græca, nẽ
q; in latina lingua Solœciſmus probe dr̃. a vetuſtioribus au
tẽ latinis Stribiligo dicebaſ: a verſura videlicet & prauitate Stribiligo
tortuoſæ orationis tanquã ſtrebiligo quędã. Nã ςρεβλόω
apud græcos torqueo, ac deprauo ſignificat: vnde & Scribi Scribilita
lita appellata eſt: quod in circuitu ad reſtis modum torquere
cur: vñ a noſtris torta appellata ẽ Martia. Circũlata diu mẽ
ſis ſcribilita ſecũdis Vrebat nimio ſęua calore manus. De So
lœciſmo aũt multa tum Quintil. in primo, tum Diomedes
grãmaticus. Liceat feciſſe marito: non ſic, inqt, tam docta
vt intelligat cũ marit[9] incõgrue loqtur. Sic & Martialis (vt
diximus) optat eſſe vxorẽ ſuam: Sit mihi verna ſatur: & nõ
doctiſſima cõiux. Nil nõ pmittit ſibi: mira inqt, eſt mulie
rũ impudẽtia, q̃ omnia ſibi licere putant: qñquidẽ nec eas pu
det circa collũ gẽmas geſtare: & auribus vniones ſuſpẽdere.
Virides gẽmas: ſmaragdos intelligit, qbus ait Plin. nihil cõ
paratum oino viridius virere. Cõmiſit auribus. i. ſuſpen/
dit. Vnde Sene. i. vii. de bñficiis: Video vniones nõ ſingulos
ſingulis cõparatos: iam enim exercitatæ aures oneri ferẽdo
ſunt. Elenchos: Pli. lib. ix. capi. xxxv. Vniones faſtigiata lõ Elenchus
gitudine elenchos appellat: hos, inquit, digitis ſuſpẽdere &
binos ac ternos auribus fœminarum gloria eſt.
Non habeat &c Proſeqtur inceptũ. Ordo eſt: Matrona q̃
recũbit. i. ſedet iuncta tibi p cõiugium, ſeu matrimoniũ. non ASCE.
habeat genus dicẽdi. i. non ſit perita artis dicẽdi ita: vt ſciat
in vno genere ſermonis verſari: aut nõ ſup. torqueat. i. violẽ
ter exprimat ore rotato. i. circumuoluto. & cõcuſſa linguas
q; in qbus pathos ſeu affectio exprimẽda eſt vti ſolẽt. enthy
mema curtũ. i. ſuccinctũ. in quo deeſt altera ppoſitionũ: vt
fiat ſyllogiſmus pfectus. fit autẽ potiſſimũ expugnãtibus in
ter ſe ſentẽtiis: & ſere p interrogationẽ. quale eſt illud: Anto
niũ priuatũ ferre non potuiſtis: hunc imperatorẽ feretis. nec
coniux tua ſciat oẽs hiſtorias: ſed ſciat quædã ad hiſtoriam
pertinẽtia, ne omnino elinguis & ignara reꝝ ſit ex libris. alii
exponũt ex. i. extra libros: hoc ẽ ſine libris. Alii ex libris quos
legere paritur. ſed non intelligere ad vnguẽ. Vnde ſeqtur:
& non intelligat. Odi. i. odio pſequor. hanc. i. eã quæ repetit
& voluit artẽ Palæmonis illius grãmatici peritiſſimi: ſed ar
rogantiſſimi. & hoc lege loquẽdi. & ratione loquendi. i. arte
grãmatica, ſeruata. i. obſeruata ſemper ab ea. q; pro &. quæ
ſupple exiſtẽs antiquaria. i. antiqtatis amatrix. tenet verſus
ex antiqs, aut annalibus ignotos mihi. qui mei tẽporis ver/
bis vtor. Nec pro & non. & quæ caſtigat amicæ. i. alteri ma/
tronæ familiari. & amicę opicę. i. barbarę adhuc ineptę. Ver
ba quædã minus culta non curãda. i. nõ animaduertenda vi
ris: quia mulieres multis in locis etiam apud barbaros exqſi
tores. moroſiores: & cultiores ſunt in ſermone q̃ viri. liceat
ipſa permittente & nõ curãte viro facere Solœciſmũ: ideſt
ineptum & ſemibarbaꝝ ſermonem. hoc autẽ non dicit poe/
ta: quaſi precetur vt ſaltẽ pareat marito ſi vitioſe loquatur:
ſed quia cõtemnit ſermonem viri. Mulier cum. i. poſtquã. cir
cũdedit collo ſuo virides gẽmas: ideſt ſmaragdos. & cum. i.
poſtquam commiſit auribus: ideſt auriculis ſuis extẽſis. i. la
te patẽtibus magnos elẽchos: ideſt oblongas vniones. nil nõ
permittit ſibi. i. omnia permittit ſibi. & putat nil ſupple eſſe
turpe ſibi. Vnde nihil eſt intolerabilius q̃ fœmina diues: opi/
bus ſcilicet confiſa ſuis.

Interea

Interea fœda aſpectu, ridendaq; multo
Pane tumet facies, aut pinguia poppæana
Spirat, & hinc miſeri uiſcantur labra mariti.
Ad mœchum ueniet lota cute, quando uideri
Vult formoſa domi? mœchis foliata parantur.
His emitur quicquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit uultum, & tectoria prima reponit,
Incipit agnoſci, atq; illo tunc lacte fouetur,
Propter quod ſecum comites educit aſellas,
Exul hyperboreum ſi dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fouetur
Tot medicaminibus, coctæq; ſiliginis offas
Accipit, & madidæ, facies dicetur, an ulcus?

IOAN. BRIT. ¶ Interea fœda aſpectu: inſurgit poeta in mulieres cutē curantes, & faciē expolientes, ut adulteris placeant. ¶ Interea: idest mulier dum ſibi omnia permittit, indulgetq;, totam faciem domi linit medicamentis & operitur: ut tenera & candida cutis fiat: atque ita a marito amplexu & oſculis interea fouetur: cum uero ad mœchum proficiſcitur, deponit linteola, & medicamenta, exeritq; curatam faciem. Ordo autē eſt: Interea facies fœda aſpectu, & ridenda tumet multo pane: hoc eſt pane madido lacte aſinino. Nam eo lacte cutem in facie erugari & tenereſcere, candoremq; cuſtodiri putant. auctor eſt Plinius. quod fieri ſolitum ab Othone ſic ſcribit Tranquillus: q; pane madido faciem linere conſueuerit. ubi intelligendum panem fuiſſe lacte aſinino maceratū: ſicut diximus illic: Et preſſum in facie digitis extendere panem. ¶ Pinguia Poppæana Spirat: alii poppæana medicamēta eſſe intelligunt: idest offas panis madidi lacte aſinino: ut ſit idem bis repetitum: multo pane tumet facies, & pinguia poppæana ſpirat. Ego uero unguenta fuiſſe interpretor his rationibus. & q; pinguia dixit, & ſpirat. Nam unguenti eſt eſſe pingue, & ſuauis odoris, ex pane autem macerato lacte aſinino, neq; odor ullus habetur, neque pingue. Vnguentum igitur expone pretioſiſſimū: quod ipſa Poppæa Neronis vxor adinuenerit, Vſaque ſit. Nam & vnguentorum vſus fuit apud mulieres ut placerent, ſiquitur enim: Mœchis foliata parantur. ut ita appellata ſint poppæana a Poppæa, quemadmodum: Coſmaina a Coſmo: & Nicerotiana a Nicerote confectoribus & magiſtris. ¶ Spirat: fragrat, & olet. ¶ Et hinc miſeri viſcantur: hinc maxime indignatur poeta: q; mulier ſe polliat: non vt marito placeat: ſed amatori tantum Nam medicamente illa e facie non lauat domi: parum curas an placeat marito Vnde, inquit, labra mariti viſcantur cum eam oſculatur. ¶ Lota cute: ſolis e Vultu medicamentis. ¶ Quando uideri Vult formoſa domi? cum interrogatione legendum eſt. ut ſit: Nunquam curat videri formoſa apud maritum. ¶ Foliata vnguenta nardina. nam ea pretioſiſſima habebantur: quæ ex foliis & ſpicis nardi fiebant. Vnde Plinius de folio nardi Plura dicere par eſt, ut principali in vnguentis. inde addit: Cacumina nardi in ariſtas ſe ſpargunt, ideo gemina dote nardi ſpicas, ac folia celebrāt. Idem alibi ait: Vnguentum regale appellatum, quod Parthorum regibus ită temperatur. Conſtat myrobalano, coſto, amomo, cinnamomo, comaco, cardamomo, nardi ſpica, maro, myrrha & c. Vnde ſpicatum vnguentum dicebatur, quod ex ſpicis fieret. De quo Diuus Marcus in euangelio mētionem fecit: Et attulit alabaſtrū vnguenti ſpicati. vbi loco deprauato legitur piſtaci: quod omnino culpa librariorum factum eſt: qui parum curioſi piſtaci pro ſpicati tranſmutatis literis ſcripſere. totidem enim, eædemq; literæ ſunt in dictione piſtaci, quæ in ſpicati itaq; locus eſt emēdandus cum vnguētum dicatur ſpicatum ab ipſis ſpicis nardi, & non piſtacum. ¶ Parantur mœchis: ac ſi dicat: non ſam marito. vult, inquit, per vnguenta placere, & grata eſſe amatoribus ſuis. bene autem ait paratur, vnguenta enim inuenta ſunt ad alienam voluptatem. etenim qui odorem gerit ipſe non ſentit. ¶ His emitur: idest ab his mulieribus. ¶ Indi mittis: ex India enim multi ex huiuſmodi odoribus habentur: Vnde ſic Plinius de Coſto, & Nardo loquēs: Radix & folium Indis ex maximo pretio. ¶ Graciles: tenues corpore & non pulpoſi. ſic etiam appellauit Mauros: Et nigri manus oſſea Mauri: qui oſſa tantum habere vidētur, q; ſint exili & maciento corpore: hocq; ratione nimis geſtus, qui macilenti

Poppæanum

Vnguētum ſpicatum; Locus deprauatus in euangelio

cauſa eſt, ſicut humor pinguedinis. ¶ Aperit uultum: amotis linteolis, & medicamentis. ¶ Tectoria: tonicos integumenta illa medicamentorum. ſumpta metaphora a parietibus, qui tectoriis cooperiuntur, ut ſint pulchriores. nam tectorium appellatur incruſtatio illa ex calce; quæ parietem reddit leuigatiorem. de quo pleraq; diximus apud Perſium illic: Tectoria linguæ. ¶ Illo lacte: ad illud reſpicit quod ait Plinius (ut āte diximus) cutem in facie erugari & tenereſcere, & cādorem cuſtodiri lacte Aſinino: notumq; quaſdam quotidie ſeptingentas cuſtodito numero fouere: Poppæa hoc uxor Neronis pricipis inſtituit: balneorum quoq; ſic ſolio temperato aſinarū gregibus ob hoc eam comitantibus. ¶ Exul: tanta, inquit, eſt decoris affectatio: ut quocūq; etiam migrandum fuerit in erumnis etiam uoluptatibus indulgeat. ¶ Axem hiperboreum. i. ſeptētrionales regiones. Solinus ſcribit Hyperboreos incolere ultra Aquilonem: apud quos mundi cardines eſſe creduntur. Domus ſunt nemora: in diem arbores uictum ſubminiſtrāt. Dicti Hyperborei: idest Superaquilonares. uetuſtas enim Hyperboreos uocauit incolas locorū, quæ ſuper Scythiam ſunt quaſi originem Boreę introrſum recedendo tranſiſſent. ¶ Sed quæ mutatis: ordo eſt. Sed facie quæ inducitur, & fouetur tot medicaminibus mutatis. & accipit offas ſiliginis coctæ & madidæ: dicetur ne facies an ulcus: Legendum cum interrogantiue: quaſi dicat ulcus potius dicēdum eſt, q̄ facies. nam & vlcera eodem modo emplaſtris, & medicamentis foueri ſolent. ¶ Offas coctæ ſiliginis: idest fruſta panis coſti, & macerati lacte aſinino. nam appellatione offæ intelligimus fruſta panis, carnis, caſei, & huiuſmodi rerum unde dicimus offam porcinam: idest fruſtum carnis porcinæ Vnde Iuuenalis Satyra ſecunda: Et patruo ſimiles effundere offas. Perſius item appellauit globum carminum offas illic: Carminis offas Ingeris. item plinius inquit amygdalas cōtuſas, & in offam redactas. ¶ Siliginis: genus tritici ex quo fit panis delicatiſſimus de quo plura ante.

Tectorium

Hyperborei

Offa

Siligo

ASCE. ¶ Interea fœda & c. Recitat alia mulierē potiſſimum diuite intolerabilia: q; ſcilicet ſuco: vt ſādice & ceruſſa: aut lacte aſinino: & ſtercore canino faciem illiniens: labra mariti conglutinat ac viſcat: mœchis aut adulteris lota & Vncta occurrat. Ordo eſt: Interea dum ſic mulier diues omnia ſibi permittit & licere putat: facies eius fœda aſpectu. i. ad aſpiciendum, q; pro &. ridenda. i. irridenda. tumet multo pane intincto ſcilicet lacte aſinino: quo cutis firma & nitida efficitur. & ſpirat pinguia poppæana: idest emittit odorem pinguium vnguentorum: quę Poppæa Neronis vxor inuenit. & labra miſeri mariti viſcantur: idest conglutinantur. hinc: idest ab his vnguentis. Ipſa autem veniet ad mœchum: idest adulterum cute exiſtente lota: idest nitida, & tecta a ſuco mūdata. Quādo Vult videri formoſa domi: interrogatiue poſitū eſt, q. d. ſignificat nunquam. ſed foliata: idest confectiones vnguentorum parātur mœchis: idest dum ire vult ad mœchos vtitur foliatis. Et quicquid vos Indi graciles: idest macilenti. mittitis huc: idest ad nos: videlicet Romam: emitur a muliere his ſcilicet mœchis illis ornata & vncta complaceat: vel vt donet: quod minus placet: quia ſenſus eſt: domi omnino negligit cultum, & mundiciam. emit tamen ornamenta quæcunq; ab Indis aduehuntur vt ornet exitura ad mœchum. Tādem: idest poſtquam diu fucata ieſſit, & fucū mutare vult: aut dum vetula efficitur ipſa aperit: idest retegit. vultū: idest faciem, & reponit: idest auffert. prima tectoria: idest coopertimenta, ſunt autem tectoria proprie incruſtationes, quibus

Eſt operæ pretium penitus cognoſcere toto
Quid faciant,agitentq́ die,ſi nocte maritus
Auerſus iacuit,periit libraria,ponut
Coſmetæ tunicas,tarde veniſſe liburnus
Dicitur,& pœnas alieni pendere ſomni
Cogitur,hic frangit ferulas,rubet ille flagellis,
Hic ſcutica,ſunt quæ tortoribus annua præſtent.
Verberat,atq́ obiter faciem linit,audit amicas,
Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum,
Et cædens longi relegit tranſacta diurni,
Et cædit,donec laſſis cædentibus,exi
Intonat horrendum iam cognitione peracta
Profectura domo ſicula non mitior aula.
Nam ſi conſtituit,ſolitoq́ decentius optat
Ornari,& properat,iamq́ expectatur in hortis,
Aut apud Iſiacæ potius ſacraria lenæ.
Componit crinem laceratis ipſa capillis
Nuda humeros Pſecas infelix,nudiſq́ mamillis.
Altior hic quare cincinnus taurea punit
Continuo flexi crimen,facinuſq́ capilli.
Quid Pſecas admiſit?quæ nam eſt hic culpa puellæ,
Si tibi diſplicuit naſus tuus altera leuum
Extendit,pectitq́ comas,& voluit in orbem
Eſt in conſilio matrona,admotaq́ lanis
Emerita quæ ceſſat acu,ſententia prima
Huius erit,poſt hanc ætate,atq́ arte minores
Cenſebunt,tanquam famæ diſcrimen agatur,
Aut animæ,tanti eſt quærendi cura decoris,
Tot premit ordinibus,tot adhuc compagibus altum
Aedificat caput,Andromachen a fronte videbis,
Poſt minor eſt,aliam credas,cedo,ſi breue parui
Sortita eſt lateris ſpatium,breuiorq́ videtur
Virgine pygmæa nullis adiuta cothurnis,
Et leuis erecta conſurgit ad oſcula planta.

muri & parietes ruinoſi obteguntur: ut nouam faciem habeant. & ita eſt iucunda metaphora: quia ſicut murus ruinoſus ex uetuſtate ſi tectoria auferãtur, caducus & fiſſuris plenus apparet: ita facies vetulæ ablato fuco rugoſa & tetra atque pro &c. ideo ipſa fouetur eo lacte ſcilicet aſinarum: propter quod ſcilicet lac habendum recens: ipſa educit ſecum aſellas comiter: ſicut Poppæa facere ſolebat. ſi ipſa exul: idest extra ſolum patrium iens dimittatur ad axem Hyperboreum: idest ad polum ſeptentrionalem: idest licet eundum ſit ad extremas oras mundi. Sed ea ſpecies ſupple oris quæ inducitur: idest farcitur & ſupducitur, atq́ fouetur tot mutatis: idest variis ac diuerſis medicaminibus: vel toties appoſitis: ſicut emplaſtra vlceribus mutari ſolent. & quæ accepit offa: idest madida fruſta ſiliginis decoctæ & madidæ vt rugæ reficiantur: dicetur facies an vlcus: quaſi dicat videtur q̃ potius vlcus.

¶ Auerſus: ab vxore. ſi forte, inquit, maritus nocte cum ea non concubuerit, indignata ſæuitiam in ſeruos exercet. ¶ Periit libraria: cũ enim maritum animaduertere nõ poſſit, in familiam ſæuit. Libraria autem dicta eſt a libris, quos dominæ exſcriberet. Sic & librarius, qui domino excribebat. Vnde Tranquillus in Veſpaſiano ita ſcribit: Poſt vxoris exceſſum Cenidem Antoniæ libertam, & a manu dilectam quondam ſibi reuocauit in contubernium &c. Amianus Marcellinus de Amanuenſi muliere in decimo octauo ſic meminit: Quibus literis occulte quantum fieri potuit miſſis: ane illa quam domina dictante perſcripſerat exemplum ferens chartulam perdidit. Plinius libro ſeptimo loquens de Cæſare: Epiſtolas vero tantarum rerum quaternas pariter librariis dictare, aut ſi nihil aliud ageret ſeptenas. Cicero etiam Ciceronis filius ad Tyronem ita ſcribit: Peto a te, vt q̃ celerrime mihi librarius mittatur, maxime quidem græcus. multum enim mihi eripitur operæ in exſcribendis hypomnematis: niſi forte vocabulum deducatur a libra: vt libraria ancilla diceretur: quæ diſpartiendis penſis præeſſet. Librariam etiam eleganter dicimus: quam græco vocabulo bibliothecam appellamus. Gellius in noctibus atticis libro quinto capite quarto: In libraria ego & paulus conſederamus. Cicero in primo de Legibus: Cuius loquacitas habet aliquid argutiarum: ne id tamen ex illa erudita græcorum copia: ſed ex librariolis latinis. ¶ Ponunt tunicas: idest deponunt vt flagellentur. Plautus in Perſa: Vbi captum eſt flagrum, dum tunicas ponit, quanta afficitur miſeria. ¶ Coſmetæ: ancillæ quæ dominam ornant. Nam κοσμῶ idem eſt, quod orno. & κοσμος, ornamentum. & κοσμητη, Coſmeta: idest ornatrix. Tranquillus in Claudio: Inducta teſte in ſenatu: hæc, inquit, matris meæ liberta & ornatrix fuit. ¶ Tarde veniſſe: increpatur quod tarde venerit. ¶ Liburnus: ſeruus. nam ex Liburnia mittebantur ſerui robuſto & procero corpore, ut diximus illic: Et ingenti curret ſuper ora Liburno. ¶ Pœnas alieni ſomni: idest mariti, qui dormiuit, nec uxorem ea nocte attigit. ¶ Hic frangit ferulas: in dorſo ſuo. ita dictum ſicut alibi de Mario: Nodoſam frangebat uertice ſuo dum verberabuntur. ¶ Flagellis: nam tortores in ſeruos flagellis animaduertebant. Seneca ad Lucilium: Audio, inquit, circa horam tertiam noctis flagellorum ſonum: quæro quid faciat: dicitur rationes accipere. Romæ flagella vendebantur in Suburra. Martialis: Tonſtrix Suburræ faucibus ſedet primis Cruenta pendent qua flagella tortorum. ¶ Tortoribus: loraríis, quos inter ſeruos habebant, & mercede etiam conducebant. ¶ Annua præſtant: annua abſolute ſalaria appellamus, ſiue alimenta unius anni. Vnde Tranquillus in Tiberio: Sed & peculio conceſſo a patre, præbitiſque annui fraudaret per ſpeciem publici iuris. Idem in opuſculo de claris grãmaticis, & rhetoribus loquens de Palemone Vicentino: Quamquam ex ſchola quadringenta annua caperet. Sic etiam accipimus diurnum p̃ victu ſiue mercede unius diei. Seneca in ſecundo controuerſiarum: Cõſors modo omnis fortunæ diurnum petam. Idem: Diurnum accepit, in cetuculo dormit. Diurnum item accipitur pro libro in quo ſingulorum dierum rationes notantur. ut infra: Et cædens longi relegit tranſacta diurni. Sueton. in Claudio: Extat talis ſcriptura in pleriſq́ libris, ac diurnis, tituliſq́ operum. ¶ Obiter: idest ſimul. ut ſit ſenſus: Verberat & ſimul faciem linit, & audit amicas. de quo plura alibi in tertia Satyra: atq́ obiter leget, aut ſcribet. Plinius libro duodecimo: Vt obiter quæque genera odorum dicantur: idest ſimul dicantur. ¶ Faciem linit: medicamentis & fucis excolit. ¶ Audit amicas: cum amicis confabulatur. ¶ Conſiderat: contemplatur. ¶ Veſtis pictæ: ueſtem Phrygiam forte intelligit quam (ut auctor eſt Plinius) acu facere inuenere Phryges: unde & Phrygiones appellati ſunt, qui acu ueſtes pingunt. Poſſumus etiam intelligere veſtem attalicam. Nam Attalus rex Aſiæ veſtibus aurum intexere inuenit: vnde Attalicis nomen. hæc Plinius. ¶ Et cædens: uerberans: hoc eſt dum verberat. ¶ Relegit, iterum & ſæpius legit, & inſpicit. ¶ Tranſuerſa: conſueuiſſe Romanos rationem quærere ex ſeruis ſuis oſtẽdit (ut diximus) paulo ante Seneca ad Lucilium: audio, inquit, circa horam tertiam noctis flagellorum ſonum: quæro quid faciat, dicitur rationes accipere. Mulier igitur furibunda, & irata recognoſcens, & diligenter trutinans errata longi diurni uerberat ſeruũ. ¶ Diurni. i. libri in quo (ut diximus) ſingulorũ dierũ rationes notãtur. Vnde Tranquil. in Claudio: Extat talis ſcriptura in pleriſq́ libris, ac diurnis, tituliſq́ operũ. ¶ Tráſuerſa: ego itelligo errata

Libraria
Librarius
Liburnus
Annua
Obiter
Veſtis Phrygia
Veſtis Attalica

go errata & delicta commiſſa:cum perperam rationes nota
uerit.Vnde dicimus ferri trãſuerſus:cum non recte quiſpiam
incedat,& a recta via declinet.¶Et cædit donec:ordo eſt &
ſenſus:Et cędit:hoc eſt iubet cędi, donec pręfectura domus:
hoc eſt ipſa domina, quæ tanq̃ præfecturam domus gerit:
intonat horrẽdum Exi,laſſis cædẽtibus iam cognitione pa
cta:Vbi illud obſeruandum eſt:legendum eſſe præfectura
domus non profectura domo: & metri neceſſitate:& ex ve
tuſtiſſimo exemplari.¶Præfectura:ironicos. eſt autem præ
fectura vocabulum generale a præficiendo: Vnde præfectu
ram vrbis:& præfecturas militares dicemus: quaſi ſit qui/
dam magiſtratus totius domus.nam profæctura legi nõ po
teſt:prima enim ſyllaba breuis eſt. Docet iuriſconſultus lib.
primo Digeſtorum: Omnia omnino crimina ſibi vendicare
vrbis præfecturam:nec tantum ea, quæ intra vrbem admit
tuntur, verum quoq; ea,quæ extra vrbem intra Italiam fie
bant.¶Horrendum:pro horrende. nomen pro aduerbio.
¶Intonat:clamat,inquit,horrende Exi.¶Sicula non mitior
Phalaris aula:ideſt Phalaride Agrigentinorum tyranno:cuius crude
litatem tantam fuiſſe conſtat:vt præmia nouorum inuento
ribus tormẽtorũ proponeret:cui (vt placeret) Perillus opti
mus artifex æneum taurum conflauit:vt incluſus reus ſubie
cto igne torqueretur. & vox hominis exclamantis mugitũ
bouis imitaretur.Cæterum Phalaris Perillum nouo inſtru/
mento incluſum ſupplicio mortis affecit. Vnde Ouidius:Vt
munus munere penſes: Da precor ingenio munera digna
meo. Dixerat & phalaris pœnę mirandę repertor:Ipſe tuũ
præſens imbue dixit opus.¶Iam cognitione pacta: iam om
nibus rationibus diligenter recognitis, & excuſſis.¶Nam ſi
conſtituit: ordo eſt:pſecas infelix componit crimen, ſi con/
ſtituit domina: ſcilicet cum adultero: & ſi optat ornari de/
centius ſolito.¶Et ſi properat: & ſi iam expectatur in hor/
tis,aut potius apud ſacraria lenæ Iſiacæ.¶Nam ſi conſtituit:
hac autem particula Nam:rationẽ oſtendit feritatis etiam p
Sacrariũ ſequentia.¶Sacraria: dicuntur loca vbi ſacra reponuntur,
quæ etiam in ædificio priuato eſſe poſſunt: & ſolent qui li/
berare ea loca religioſa volunt, ſacra inde euocare. Locus au
tem ſacer dicitur ſacratus. Hæc Vulpianus titulo de rerum
diuiſione.¶Lenæ Iſiacæ:Iſis Aegyptiorum fuit Dea, cuius
ſacrificia Romam tranſlata fuere.in eius templo maxima da
batur adulteriorum occaſio. Ouidius ad amantem ait: Nec
fuge Niliacæ memphitica templa iuuencæ:Multas illa facit,
qđ fuit ipſa Ioui. Scribit Ioſephus libro decimo octauo an/
tiquitatum: iuuenem quendam nomine Mundum: cum im/
patienter paulinam quandam generoſam & pudicam alio/
quin matronam amaret:ſacerdotes Iſidis pecunia corrupiſ
ſe:qui nouo religionis commento mulierem in templum vo
carent.ii igitur cum fingerent ſe per noctem cum Oſiride col
locutos,perſuaſere eam a ſe deſiderari. Eam itaq;,cum in tẽ
plum nocte veniſſet, iuuenis tanq̃ Oſiris compreſſit:mox cũ
petulantis ſtuprum et exprobraſſet, mulier marito rem de
tulit,maritus Tiberio.Qui idignatus, ſacerdotes cum liber
ta Mundi,quę totius facinoris fuerat conciliatrix, crucibus
affixit, templum Iſidis euertit, ſimulachrum eius in Tybe/
rim præcipitauit, iuuenẽ trans mare relegauit,grauiore ſup
plicio dignum non iudicans, q amoris impatientia, & furo
re deliquiſſet.¶Lenæ Iſiacæ: ideſt lenæ, quæ in templo Iſi/
Tẽplũ dis mulierem expectat,conciliat q; adulteria. Templum au/
Iſidis tem Iſidis proximum fuiſſe campo Martio & Tyberi oſten
dit Iuuenalis: A Meroe portabit aquas,vt ſpargat in ædem
Iſidis,antiquo quæ proxima ſurgit Ouili.¶Componit cri/
men:notat ſuperbam mulierum vecordiam:quæ cum ab an
cillis ornarentur,eſſent q; deformes:offenſæ ea deformitate:
dum in ſpeculo ſe inſpicerent, ancillas ipſas pulſarent. Idem
etiam notatur a Martiale in primo: Vnus de toto peccaue/
rat orbe comarum Annulus: incerta nõ bene fixus acu. Hoc
facinus Lalage,ſpeculo quod viderat, vlta eſt:Et cecidit ſe/
ctis icta ꝑcluſa comis.¶Pſecas: nomen fictum ancillæ. ψε/
κάζω enim idem eſt, quod irroro. nam dominam ſe compo/
nentem irrorat. ſumpſit autem ex libris Metamorphoſeon

Ouidii: vbi eiuſdem nominis eſt miniſtra Dianæ.¶Lacera
tis capillis: a domina ſcilicet.¶Nuda humeros:ideſt habens
humeros nudos, & mamillas diſciſſa veſte a domina a qua
cæditur.¶Altior hic quare? verba dominæ increpantis an/
cillam. Quod & Seneca notat libro de breuitate vitæ his
verbis: Quõ excandeſcunt ſi qđ extra ordinẽ iacuit:niſi om Cincin
nia ſua in annulos ſuos reciderunt.¶Cincinus:hoc eſt capil nus
lus annulatus:vt dixi mõ teſtimonio Mart. Annulus incerta
non bene fixus acu.¶Taurea:nomen matronæ: fictum a feri
tate tauri:ſicuti Lalage apud Mart. quę ſignificat vocem, ac
ꝑ hoc mulierẽ clamoſam & loquacẽ.aut (qđ magis placet) ꝑ
Taureã genus lori intelligit, nam hoc vocabulo vtitur & Io
ſephus libro ſecundo de bello Iudaico ſic: præfecti autẽ mi
litum curabãt comprimere tumultum, & pugnaces quoſq;
comprehẽdentes taureis vlciſcebantur,ac vinculis. Vnde &
Euſebius de temporibus ſic ſcribit: Tarquinius Superbus
excogitauit vincula,taureas,fuſtes,latomias, carceres, com/
pedes,cathenas,exilia. Eadem verba recitat & Etropius.
Erit ergo ſenſus: Crimen & error ancillæ ilico caſtigatur lo
ro,& verbero.¶Punit crimen:ideſt quod ipſa putat, & vo/
cat crimen.¶Quid Pſecas? verba poetæ ſubſanantis furentẽ
dñam.¶Hic ti hac re.i.cum tu tibi diſpliceas.indignat̃ enim
& iraſcit̃ ancillis q deformis ſit.¶Altera leuũ:ſenſus eſt:Alte
ra mulier eſt,quæ cũ ſe comit, & capillũ circa caput digerit,
alias de ornatu cõſulit.¶Altera leuũ:vtrũ extendit leuum ca
pillũ,an extẽdit & pectit comas, & voluit i leuũ orbẽ.¶Vol
uit in orbẽ:circum caput multinodis reuolutionibus diſpo/
nit.¶Eſt in cõſilio matrona: hoc eſt qđ dicit: cũ altera exten
dit,pectit q; comas, ſtatim adhibet̃ matrona i cõſilio.nã ma
tronam, & ancillã anum quaſi per ætatẽ peritiorem cõſulit de
capitis ornatu.eſt aũt ordo: Matrona,& ea quæ emerita acu
ceſſat admota lanis eſt in conſilio.¶Emerita acu:i.iam finito Emeri/
munere ſuendi ꝑ ætatem.emeriti enim illi dicunt̃.qui ſun/ tus.
cti ſunt munere ſuo, & vocationẽ habẽt. Trãquil. in Caligu
la: Cęterorũ increpita cupiditate cõmoda emeritę militię ad
ſexcentorũ miliũ ſummã reſcidit. Papinius in Siluis: Cæſar
ab emerito iubeat diſcedere bello. Cice. in lib. de Senectute:
Emeritis ſtipẽdiis libidinis,cõtentionũ et c. Mulier enim ue
tula omiſſo munere ſuẽdi uitio ætatis carpẽdis lanis admo
uet̃. vnde Hora. de anu: Te lanæ ꝓpe nobilẽ tonſæ Luceriã
nõ citharæ decẽt.¶Sententia prima Huius.ſ.ancillę vetulę
vt ꝑitioris.¶Minores arte.i.peritia ornandi.¶Diſcrimẽ famæ:
periculum exiſtimationis & vitæ.¶Tanti eſt quærẽdi.i.tanti
faciũt ſtudium ornandi ſe.¶Aedificat: amplificatio eſt ꝑ irri
ſionẽ:quaſi turrim altam extruat.¶Andromachen a fronte:
ꝓcero corpore fuiſſe Andromachen Hectoris vxorẽ oſten/
dit Oui. Parua vehat̃ equo, q erat lõgiſſima nunq̃ Thebais
hectoreo iũcta reſedit equo.¶A fronte: inceſſum mulierũ de
ſignat:quæ ore elato incedũt ita,ut a frõte videant̃ ꝓcere.&
a tergo minores. Vñ eſt illud Papinii in epithaſamio Violan
tillę: Celſę ꝓcul aſpice frõtis honores Suggeſtũq; comę. Eſt
ergo ſẽſus: Si a frõte, inqt, & parte anteriore mulierẽ ſpecta
ueris:altiſſimã dices & alterã Andromachen,ita eſt capillorũ
ordo i capite faſtigiatꝰ:a tergo vero ſi videris, cognoſces bre
uẽ eẽ ita:vt aliã credas.¶Cedo,ſi breue parui: iocat̃ poeta in
breuiculã mulierẽ.cedo inqt.i. dic mihi q̃uo facit tã breui ſta
tura: cũ maritũ vult oſculari? erigit ſe inqt i plãtas. erit ergo
ordo: Cedo.i.dic ſubaudi extrinſecus q̃uo facit: cũ vult oſcu
lari maritũ,ſi ſortita eſt breue ſpatiũ lateris parui: & ſi videt̃
breuior virgine pygmęa adiuta nullis cothurnis: & ſi leuis
ẽ.i.minime põderoſa:cũ ſit puſilla:cõſurgit,iqt,ad oſcula plã
ta erecta: hoc eſt ipſa erecta in plãtas: ſic q; poeta cauillat̃ mu
lieres breuiculas.¶Adiuta ſubleuata.¶Cothurnis: calcia/
mẽtis,q̃lia fiunt ex cortice ſuberis in vſum mulierũ, vt docet
Pli.¶Virgine pygmęa.i. breuis ſtaturæ q̃les ſunt Pygmęi: q Pygmęꝰ
& Spitamęi dicunt̃:eo q ternas ſpithamas lõgitudine: hoc Spita/
ẽ ternos dodrãtes nõ excedãt.ad extremos Indię fines habi mæus.
tãt ſalubri cælo, ſemper q; vernãti,montibꝰ ab Aquilone oppoſi
tis,quos a gruibꝰ infeſtari Homerus quoq; ꝓdidit: Famæ
inſidẽtes arietũ, caprarũ q; dorſis armatos ſagittis,veris tẽpe

Vniuerſo agmine ad mare deſcẽdere, & oua, pulloſq; eorum ali tum conſumere aliter, futuris gregibus non reſiſti. Plinius.

ASCE. ¶Eſt operæ pretium. Oſtendit alia vitia mulierum: & potiſſimum ſæuitiam, quam exercent in familiam ob leuiſſimam offenſiunculam. Ordo eſt: Operæpretium: ideſt pretium & merces operæ: id eſt operationis & laboris, eſt: hoc eſt utile & commodum eſt cognoſcere penitus quid mulieres faciant. & agitent: idest impellant alios facere toto die: hoc enim pacto facile uitabuntur. Oſtendit autẽ quid agant dicens: Si maritus iacuit nocte auerſus. i. habens faciem auerſam ab ea. & non ſic eam amplexatus. libraria: idest ancilla, quæ penſum librat: hoc eſt lanipendia. periit: idest ſuppeſſimum diſcrimen uenitur illi periſſe utile ſit. Coſmetæ: idest ornatrices. ponunt: idest reponunt & reſtituunt tunicas, quas pro labore peracto acceperant: ut in illis dominam co mitarentur. Liburnus nuncius aliquo miſſus: uel lecticarius: uel qui eam in liburno uehere debebat: dicitur ueniſſe tarde. & cogitur pendere: idest perſoluere pœnas alieni ſomni: idest pro alieno ſomno. uel quia maritus auerſus iacuit dormiens: uel quia domina ſomnum amiſit ex ea indignatione quod auerſus iacuerit: & ita prius ſolito ſurexit: vnde tarde ueniſſe culpatur liburnus. hic. i. aliquis ſeruorum frangit ferulas: idest baculos leues quibus percuti ſolebant. frangit autem in dorſo ſuo dum percutitur. ille rubet flagellis: idest uirgis factis ex ſummis ramis arborum. hic: idest alius. rubet ſcutica: idest virga ex corio. ſunt ſupple diuites mulieres, quæ præſtent: idest perſoluant, tortoribus. idest flagellatoribus annua ſupple ſtipendia, ſiue annuas mercedes vt quando vellent, & quos vellent cædant. Diues ergo & ſæua mulier verberat: idest verberare facit. & linit: idest fucat obiter: idest interea faciem ſuam. & audit amicas confabulantes: aut conſiderat latum aurum veſtis pictæ acu ſcilicet: hoc eſt opus aliquod Phrygionum: qui gallice brodde urs dicuntur. & ipſa cædens: idest cædere: hoc eſt verberare faciens, relegit: idest recognoſcit. tranſacta: idest ratione trãſactorum, longi diurni ſupple temporis gall. ce: de la longue iournee. Alii textus habent tranſuerſa: idest non ſuo ordine facta. Significatur autem ex mera malitia: non ex ira ſubita: aut commotione animi ſic cædere: eo quod quaſi tranquillo animo alias res interea agit: quia nimis diu cædere faciat. vnde ſequitur. & cædit: idest cædere facit. donec intonat: idest per modum tonitrus clamat horrendum: idest horrende & terribiliter. exi ſupple domum meam: non amplius reuerſurus ſerue nequam & hoc facit cædentibus laſſis. idest defatigatis: prius non. Ipſa autem profectura: idest egreſſura domo: iam cognitione ſcilicet delictorum peracta: eſt ſupple non mitior aula ſicula vbi ſcilicet ſæuiſſimi tyranni regnauerunt. ſic Mancinellus legit. Georgius Valla legendum docet præfectura domus. eo quod profectura a proficiſcor primam corripiat. Neſtor autem putat indifferentem eſſe legens profectura & eum haud dubie Mancinellus vt in multis ſecutus eſt. Verum ſi non adducant alium locum vbi proficiſcor primam producat: legerem potius cum Valla præfectura: ut ſit Præfectura: idest gubernatio illius domus eſt ſupple non mitior aula ſicula: idest ſicilienſi, peracta iam cognitione. Nec mala eſt continuatio legendo præfectura. nã docet quare præfectura eſt tam ſæua. nam, inquit, ſe conſtituit: idest decreuit. & optat ornari decentius ſolito: idest q̃ ſolita eſt. & properat: idest accelerat & expectatur iam in hortis ſcilicet voluptariis: ad quos conueniebant impudici & impudicæ. aut potius apud ſacraria: idest repoſitoria ſacrorum. lenæ: idest gubernatricis meretricum & eorum magiſtræ. Iſiacæ: idest quæ iuxta domum Iſidis reſidebat. aut quæ ſacerdos erat eius aut deriuatiuum pro principali poſuit. ut ſit: Ipſa Iſis lena dicta eo, quod in templo eius fiebãt commercia, qualia in domo lenæ. dicente Ouidio: Multas Io facit, quod fuit ipſa Ioui. Fuit autem Io: idest Iſis Ioui cõcubina. Pſecas: idest ancilla infelix. nuda humeros: idest habens nudos humeros. & exiſtens ipſa: idest quantum ad perſonam ſuam capillis laceratis: idest diſſectis a domina: aut & incultis: mamillis nudis componit crinem dominæ ſcilicet. Componunt autem irrorando: idest ſparſim madefaciendo. vnde potius cum Calderino & Valla Pſecas, q̃ cum Mancinello Phecas lego. Nam Pſecades ſunt minutæ partes guttæ aquarum. Et hæc Pſecas Pſecados guttæ minuta pars: ſicut aurum inter arenam. & ita quia ancillarum nomina, aut a patria, aut ab officio fere finguntur: cõgruum eſt: vt compoſitricis capillorum nomen Pſecas dicatur. dum autem ſic feſtinanti componuntur ab ancilla illa miſera capilli: & ipſa domina videt in ſpeculo cirros extantes: indignata dicit ad eam: quare hic cincinnus: idest capillus criſpus & condenſus eſt altior ceteris. & poſt hoc dictum inquit poeta. Taurea: idest ſcutica de pelle taurina. ſic ſecundo Machabeorum ſeptimo legimus: Flagris & taureis cruciatos. punit continuo crimen & facinus capilli flexi: idest cincinnati & incuruati: idest errorem illum quem ut crimen, & immane facinus punit. unde addit poeta: quaſi ad ſuperbam & ſæuam illam dominam loquatur. Quid: idest quod peccatum admiſit Pſecas? quænam culpa puellæ ſcilicet Pſecadis? eſt hic: idest in hac re: ſi naſus tuus diſplicuit tibi? hoc eſt (quod vulgo dicitur) quid poteſt ipſa ſi tu non es pulchra. Altera puella, ſeu ancilla extendit leuum ſupple crinem qui eſt in læua: idest in ſiniſtra parte: uel leuum ſupple cincinnum, & pectit comas: non dicit pectinat: quia latinum non eſt. ut voluit: idest circumducit in orbem: idest ambitum aut circulum matrona quædam ex uicinis: quæ ceſſat: idest non amplius laborat: cui emerita: idest cuius acus addita eſt ceſſationi: propterea quod iam debilitatur viſus uirtus: & ita inutilis eſt acus. non dices autem, quod matrona ſit emerita: quia verſus non ſtaret. eſſet enim nominatiui caſus: & ita vltima corriperetur: quæ nunc cum ablatiui caſus eſt, & conſtruitur cum acu, producitur. Præterea matrona non erat emerita ſimpliciter: ſed tantum ſecundum quid: quia enim propter debilitatem viſus erat inutilis ad pingendum, aut ſuendum acu: ideo erat admota lanis & rudioribus officiis. erat ergo acus emerita non ipſa. deriſorie autem dicit quod quæ viſum debilitatum habebat: quia propter ſenium cæteris in componendis capillis prudentior eſſe debebatur: ac ſi maturitate conſilii ad eam rem opus eſſet. Ordo igitur eſt: Matrona quæ ceſſat: idest non amplius operatur: aut fuit acu emerita: idest requiei quantum ad eam matronam conceſſa. quæ pro &. & ſupple quæ ad mota eſt lanis ſupple carpendis aut nendis. eſt in conſilio conuocato: ſcilicet ad capillos componendos. & ſententia huius ſcilicet matronæ erit prima. & minores: idest inferiores ætate & arte. cenſebunt. i. iudicabunt poſt hanc tanquam diſcrimen: idest periculum famæ aut animæ: idest vitæ. agatur: idest tractetur. Acclamat autem poeta dicens tanti: idest tanto pretio. & tanta æſtimatione eſt: idest habetur. cura: idest accuratio & ſollicitudo decoris: idest venuſtatis quærendæ: idest inueſtigandæ. Illa autem anus premit: idest compingit. tot ordinibus: idest faſciis aut tricis capillorum in ordinem conſtrictis. & ædificatis: idest per modum ædificii exaltat. adhuc caput altum: idest ſatis exaltatum. tot compagibus: idest connexionibus rerum. quod ſupple videbis: id eſt quilibet videre poterit a fronte: idest ab anteriore parte capitis: ſuper quam orbes illos circum voluit. Andromachen: idest longiſſimam mulierem ſicut erat Andromache Hectoris coniux. ſed poſt: idest a parte poſteriore. eſt minor: idest breuior ſupple multo ita vt credas aliam ſupple eſſe ſed cedo: idest dic. eſt enim verbum defectiuum prima breui ſupple quid faceret. vel cedo: idest da, permitte ſupple vt caput extollat. ſi ſortita eſt per naturam breue ſpatium parui lateris. & ſi ipſa videtur breuior virgine pygmæa quæ breuiſſima eſt. nullis pro non & vllis. non adiuta: idest ſi non eſſet adiuta vllis cothurnis: idest altioribus calciamentis etiam ſuram ambientibus: quæ aut ipſis ſimilia nunc ſuberæ ſubleuata fiunt. & ipſa leuis: idest agilis & modi corpore conſurgit ad oſcula mœchi planta exſiliente erecta: idest ſurſum directa. dum ipſa talis innititur.

¶Nulla

Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum, viuit tanquam vicina marito,
Hoc ſolo propior, quod amicos coniugis odit,
Et ſeruos, grauis eſt rationibus. ecce furentis
Bellonæ, matriſq; Deum chorus intrat, & ingens
Semiuir obſcœno facies reuerenda minori,
Mollia qui rupta ſecuit genitalia teſta,
Iampridem cui rauca cohors, cui timpana cedunt
Plebeia, & phrygia veſtitur bucca Tiara.
Grande ſonat, metuiq; iubet Septembris, & Auſtri
Aduentum, niſi ſe centum luſtrauerit ouis,
Et xerampelinas veſtes donauerit ipſi,
Vt quicquid ſubiti, & magni diſcriminis inſtat,
In tunicas eat, & totum ſemel expiet annum.
Hybernum fracta glacie deſcendet in amnem,
Ter matutino Tyberi mergetur, & ipſis
Vorticibus timidum caput abluet, inde ſuperbi
Totum regis agrum, nuda, ac tremebunda cruentis
Erepet genibus, ſi candida iuſſerit Io,
Ibit ad Aegypti finem, calidaſq; petitas
A Meroe portabit aquas, vt ſpargat in ædem
Iſidis, antiquo quæ proxima ſurgit Ouili.
Credit enim ipſius dominæ ſe voce moneri.
En animam, & mentem, cum qua Dii nocte loquuntur.
Ergo hic præcipuum, ſummumq; meretur honorem,
Qui grege linigero circundatus, & grege caluo
Plangentis populi currit deriſor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abſtinet vxor
Concubitu, ſacris, obſeruandiſq; diebus,
Magnaq; debetur violato pœna Caduceo.
Et mouiſſe caput viſa eſt argentea ſerpens.
Illius lachrymis, meditataq; murmura præſtant,
Vt veniam culpæ non abnuat anſere magno
Scilicet, & tenui popano corruptus Oſiris.

IOAN. BRIT.

¶Nulla viri cura interea: dū hæc, inqt, curat quō ſe ornet, & comat: nullā rerū domeſticarū curā habet: q̄ ad eā nihil ptinētiū. ¶Nulla cura: ſubaudi erit. ¶Hoc ſolo ꝓpior: ſatyrice dictum: hæc vna re videt̄ rerū mariti curā hēre, q. i. odit amicos eius & ſeruos: cū in cęteris reb⁹: q̄ ſi ad ſe nō ſpectātibus ſit negligētiſſima. ¶Grauis rōnibus: domeſticis, ſ. cū plus impendat, q̄ rō familiaris tolerat. ¶Ecce furentis Bellonę, matriſq; Deū: ſtultam ſuperſtitionem mulierū multis carminibus inſectatur: q; nimis credulæ timeāt quæ a ſacerdotibus Cybeleis, & Iſiacis horribiliter prenuncient̄. Cybele Bellona Iſis Cybele aūt ex ſentētia Apulei, Bellona, & Iſis eædē fuere Deę. Ideoq; ſacerdotes triū Dearū ſacra ꝑagebāt. vn̄ nunc recte eundē Cybeles Bellonæ, & Iſidis chorū inducit. ¶Chorus: coetus. ¶Bellonæ furentis, i. ſacerdotū Bellonæ furētiū, nā in eius ſacris ſacerdotes ſuo cruore ſacrificabant. gladios. n. diſtrictos vtraq; manu tenentes ſectis pariter humeris & lacertis, & capitis rotatione diſcurrebāt, & veluti numine Deę afflati agebant̄. vn̄ ſupius: Sed vt phanaticus œſtro Percuſſus Bellōna tuo diuinat. Hora. i Sermonibus: Hunc circū tonuit gaudēs Bellona cruētis. Tibullus: Hęc vbi Bellonę motu eſt agit. ta. eā turbā Mar. Entheā appellat. i. phanaticā & numine afflatā. De ſacerdotibus Bellonę Lāpridius: Bellonæ ſeruientes vere exſecare brachiū præcepit ſtudio crudelitatis. ¶Mriſq; Deum: Cybeles. De q̄ Liui. lib. xxix. Oratores Romani Pergamū ad regem venerunt. Is legatos comiter acceptos, Peſſinūtē in Phrygiā deduxit, ſacrūq; his lapidē, quē matrem Deū eſſe incolæ dicebāt, tradidit: & deportare Romā iuſſit hinc ſacerdotes galli ſeruiebāt Eunuchi: q apud Deā ſe iactātes faciebāt cymbalorū, ferramentorūq; iactatorū, ac manuum ſonitū. Galli Galli aūt ſunt cognoiati ſacerdote Deæ a Gallo fluuio Phrygiæ apud quē Orgia colebāt. ſimulachrū aūt illud Deæ facile Romanis cōceſſum fuit, cōſanguineos ſe dictātibus, atq; oriūdos ab Aenea Phryge. Ipſum ſimulachrū cælitus (vt aiūt) demiſſum, neq; q̄ ſit materia, neq; a quo fabricatū artifice (vt ſcri. Herodianus) ſatis cōſtat, neq; plane hoīū manibus credit̄ factū. Hoc igit̄ decidiſſe cælitus ferūt i quēdā Phrygiæ agrū, cui nomē Peſſinūti a caſu eius ſimulachri factū putāt. nā πιπτω cado ſignificat: cui⁹ aoriſtus ſecūdus Peſinus eſt ἔπεσον: vn̄ peſinūs nomē tractū eſt. ¶Ingēs ſemiuir. i. antiſtes ſacrorū & prefectus gallorū. ordo eſt: Ingēs ſemiuir expoſitio facies reuerēda minori, grande ſonat. ¶Semiuir: qa Eunuchus. ¶Facies reuerenda: quē cæteri ſacerdotes minores venerant̄. ¶Minori obſcęno. i. gallo fœdo fœmineo. Nā diuus Auguſtin⁹ ſcribit gallos molles cōtra oēm uirorū, mulierūq; verecūdiā cōſecratos, madidis vnguēto capillis, facie dealbata, fluētib⁹ mēbris, inceſſu fœmineo p plāteas, vicoſq; a populis. vn̄ viuerēt, turpiter queſitaſſe. ¶Secuit genitalia: virilitatē enim ſibi (vt ſcribit Pli.) teſta ſamia amputabāt in monimētū Atys ab Dea dilecti. vn̄ Oui. Venit in exēplū furor hic, molleſq; miniſtri Cędūt iactatis vilia mēbra comis. Ad quā cōſuetudinē alludit Mart. Abſciſſa eſt q̄re ſamia tibi mētula teſta: Si tibi tā gratus Betice cūnus erat. ¶Mollia: ꝓprium eſt epithetō eunuchorū, molles enim ſunt veluti fœminæ, vn̄ ſupius: Sūt q̄s eunuchi imbelles, ac mollia ſemp Oſcula, delectēt & deſperatio barbæ. ¶Rauca chors. a. vocis acutæ exilis & muliebris. nā Eunuchi (auctore Macr.) ita acutæ ſunt vocis: vt ſępe mulier an eunuchus loquat̄, niſi videas, ignores. Id facere ſuꝑflui humoris abundātiā tradit, q arteriā, p quā ſonus vocis aſcēdit, efficiēs craſſiorem anguſtat vocis meatū, & iō vt fœminis, vt eunuchis uox acuta eſt: uiris grauis, qb⁹ vocis trāſit⁹ habet liberū, & ex integro patētē meatū. Quinti. lib. xi. oſtēdit vocē exilē eē eunuchis his verbis: Ne ad ſpadonū, & mulierū, & ęgrorū exilitatem vox nr̄a tenuetur. ¶Cui: antiſtiti. ¶Timpana plebeia, i ſacerdotes minores & plebei. nam miniſtri Cybeles, q eā comitant̄ tympana, aliaq; iſtrumēta pulſabāt. Oui. i. iiii. Faſt. Aera Deę cōites, raucaq; terga mouēt: Cymbala p galeis, pro ſcutis tympana pulſant: Tibia dat phrygos (vt dedit ante) modos. ¶Cedunt: venerant̄. ¶Et cui. ſ. antiſtiti. ¶Veſtit̄ bucca. i. os veſtit̄. Bucca nā redimicula a pileo depēdebāt: qbus maxillæ, & mētū veſtiebant̄. Nā bucca p buccis dixit. & ꝓprie bucca (vt alibi dixim⁹) appellat̄ ea ps oris: q̄ infra malas inflari ſolet. vn̄ Hora. Quin Iuppiter ambas Iratus buccas inflet, a bucca fit buccea: Buccea hoc eſt fruſtulū alicuius rei eſui aptæ: q̄tum. ſ. bucca cōmode capit. Auguſtus i epiſtola ad Tiberiū (auctore Trāql.) ſic ſcribit: In balneo demū poſt horā primā noctis duas bucceas manducaui, priuſq̄ vngi inciperē. Inde ēt fit buccella i eodē ſignificatu: Buccella vt eſt apud Diuū Ioānem in ſacra ſcriptura ſic: Et cū intinxiſſet panē, dedit Iudę Simonis Scariothis: et poſt buccellā introiuit in eū Sathanas. inde ēt eſt buccellatū genus cibi caſtrēſis & frumētacei: Buccellatum quo Peſſenius Niger iubebat cōtētos eſſe debere milites oēs. vt ſcribit Spartianus. De buccellato item meminit Volcatius gallicanus, in vita Auidii imperatoris his verbis: Et pręter laridū ac buccellatū, atq; acetū militē in expeditione portare prohibuit. Ammiāus ēt Marcellinus ſic: Buccellatum (vt vulgo appellāt) humeris impoſuit libētium militum. A bucca etiā fit buccula: Buccula quæ pars eſt caſſidis: quæ prominēs buccas ipſas tegit. de qua alibi poeta: Et fracta de caſſide buccula pendēs. ¶Tiara: Tiara genus pilei quo peculiariter Perſæ vtebantur. de quo Herodotus lib. vii. ſic: Ex qbus, qui militabāt ſi erant Perſæ, hunc in modū ornati circa capita geſtabant pilea: quos vocant tiaras impenetrabilia. Lunatæ formæ indicat fuiſſe Sidonius i Panegyrico: Flectit Acheminius lunatum Perſa tiaram. Seruius quoq; declarans illud Virgilianū: Sacerq; tiaras. Dic t pileū fuiſſe phrygium: quo ipſi ſacerdotes vterentur: qui in prhy

gia prius ſunt inſtituti ipſi matri Deū.vñ nūc dixit:Et phrygia veſtit bucca tiara: De tiara ita ſcribit Diu⁹ Hyeronim⁹ ad Fabiolā:Quartū genus eſt veſtimēti rotundū pileolū:q̄ſi ſphęra media ſit diuiſa:& pars vna ponat in capite.hoc gręci,& noſtri tiarā.nōnulli galerā vocāt.nō habet acumē i ſummo,nec totū vſq̄ ad comas caput tegit: ſed tertiā partē frōte inoptā relinq̄t:atq̄ ita i occipitio vitta cōſtrictus ē:vt nō facile labat ex capite. eſt aūt biſſinū,& ſic fabre opatū linteolo,vt nulla acus veſtigia forinſecus pateāt. ¶ Grande ſonat: miranda prædicit & grādia:vt nō ad vocem claram referas: ſed ad faciē rei horrēdā. nā galli ſacerdotes Iſiaci p vrbes cū iſignibus ſuis vaticināntes phanatico carmīe talia populis vētura minabanť:q̄lia Sen.in lib.de beata vita ſic irridet:Cū iſtrū aliq̄s cōcutiēs ex ipſo mētiť:cū aliq̄s ſecando lacertos ſuos artifex brachia,atq̄ humeros ſuſpēſa māu cruētat:cū aliq̄ genibus p viā repēs vlulat:laurū q̄ linteatus ſenex.& medio lucernā die præferēs cōdamat iratū aliquē Deoꝝ:cōcurritis,& auditis,ac diuinū eſſe cū inuicē mutū alentes ſtuporē affirmatis. ¶ Luſtrauerit:expiauerit. ¶ Cētū ouis:admittebantur enim oua ad expiationes.Ouid. Et veniat quæ luſtret anus, lectū q̄ locūq̄ Pręferat,& tremula ſulfur,& oua manu. Apulei.lib.xi. de Aſino aureo loquēs de naui expiata ſic ſcribit: Sūmus ſacerdos teda lucida,& ouo,et ſulfure ſolēniſſimas p̄ces de caſto præfatus ore,q̄ puriſſime purificatā Deæ nūcupauit. ¶ Et xerampelinas:ad vſū matronaꝝ ſcribit fuiſſe Probus veſtes ampelini coloris:q inter coccinū & muriceum medius eſt. ξηρὸς enim ſiccū ſignificat:ἄμπελος vitē.itaq̄ xerāpelinas coloris eſſe exiſtimať:quē nūc roſā ſiccā noīamus. Georgius Merula pręceptor meus in cōmētariis ſuis ita ſcriptū relinq̄t. Has veſtes atrabaticas inuenio latine appellatas his verbis apud Suidā:Diebus feſtis,& in victoria,aut aſſātib⁹ legatis induebanť tunicas,& clamydes auro ac purpura variatas:aut alio quouis mō pretioſas. in quotidianis vero cōuētibus xerāpelinas ſic a colore dictas:q̄s vocabant atrabaticas a colore videlicet. atrū eni nigrū ſignificat. vñ cōiicimus xerāpelinas nigras fuiſſe. Hęc ille. Aut reuera itelligit veſtes lineas q̄les ſolēt geſtare ſacerdotes Aegyptii nā de ſacerdotibus & Cybeleis & Iſiacis intelligit.veſtes aūt cōficiebanť ex genere lini:qd xylon appellarūt.de quo ita Pli.lib.xix.capi. pri.Supior pars Aegypti in Arabia vergēs gignit fruticem: quē aliq goſſopion vocāt:plures xylon.& ideo lina inde facta xylina, paruulus ē,ſimileq̄ barbatę nucis defert fructū: cuius in exteriore bōbice lanugo neť.Nec ulla ſunt eis in cādore,molliciaue præferēda. Veſtes inde ſacerdotibus Aegypti gratiſſimę.vt itelligas veſtes lineas coloris ampelini.& legas xylāpelinas:niſi forte rō metri reclamet.nā xylon primā ſyllabā habet correptā: quę tñ rō plerūq̄ a poetis cōfundiť. ſenſus tñ prior magis placet. ¶ Donauerit ipſi.ſ. ſacerdoti. Hæc enim quæſtus gratia faciebāt.vñ Cic. in pri.de diuinatione:Nūc illa teſtabor nō me ſortilegos,neq̄ eos,q quæſtus cā ariolenť. agnoſcere:nō Marſū augurē,nō vicinos aruſpices,nō,de circo aſtrologos,nō Iſiacos cōiectores, nō iterpretes ſomnioꝝ,nō enim ſunt ii,aut ſciētia,aut arte diuini, ſed ſupſtitioſi vates,ipudētesq̄ arioli,aut inertes,aut iſani, aut q̄bus ęgeſtas ipat,q ſibi ſemitā nō ſapiūt,aliis mōſtrāt viā: q̄bus diuitias pollicenť:ab iis dragmas ipſi petunt. ¶ Vt q̄cq̄d ſubiti:vt ſiqd mali imineat id totū eat in tunicas. ¶ Magni diſcriminis.i.piculi. ¶ Semel: ſola hac luſtratiōe. ¶ Deſcēdet.ſ. mulier ita ſacerdote iubēte. Putabāt eni ſe Tiberis aq̄ pfundētes expiari.Perſius: Hęc ſancte vt poſcas Tyberino i gurgite mergis Mane caput bis,terq̄,& noctē flumine purgas. ¶ Timidū caput.i.ipſa timida. ¶ Totū agrū regis ſupbi.i.cāpū Martiū,q electo Tarq̄nio ſupbo dat⁹ eſt populo & Marti cōſecrat⁹. ¶ Io cādida.i.ſi ſacerdos ex Iſidis impio iuſſerit. nō eni ipa Dea iubet.ſeqť.n.Credit.n. ipſi⁹ dñę ſe voce moneri. ¶ Cādida:aut pulchra,aut(qd verius eſt)reſpexit ad id qd veſtib⁹ lineis vterenť Iſiaci ſacerdotes: vt ſtati dicemus. ¶ Io:Inachi Argiuoꝝ regis filia a Phœnicib⁹ rapta eſt,vt ſcribit Herodotus lib.pri.Et abducta in Aegiptū, Oſiris eā duxit vxorē:quo mortuo regnū tenuit:dictaq̄ Iſis:poſt mortē habita ꝑ Dea,eius ſacra Romā trāſlata ſunt. Tēplū iuxta cāpū Martiū extructū fuit:ſacerdotes veſtib⁹ lineis iduti p urbē lugētes vagabant:mox ad lętitiā conuerſi ſacra pficiebāt. id erat monumētū Iſidis,q̄ cū oſſa Oſiridis a fratre Typhone(vt ferūt)occiſi diu q̄ſita nō inueniſſet, i maximos ꝓrupit luctus. Vñ cōmoti Aegyptii tā diu ea multo luctu q̄ſiuerūt quoad iuxta Syenē inuenerūt,q̄bus inuētis lachrymas in lętitiā verterūt. Ea illic ab Iſide mādata ſunt ſepulturę,de quo plura illic recitabunť in.viii. Satira:Populus qd clamat Oſiri Inuēto.mulieres hęc ſacra frequētabāt.nefaſq̄ iis erat illis dieb⁹ cōiūgi cū viro.Propertius: Triſtia iā redeūt iterū ſolēnia nobis:Cynthia iā noctes eſt opata nouē. ¶ A Meroe: multas magnaſq̄ inſulas ambit Nilus:quarū nobiliſſima eſt Meroe. ¶ Aq̄s calidas: pars eni illa Aegypti zonæ proxima eſt torridę. ¶ Portabit: hypbolicos dixit.i.et ex parte extrema orbis. ¶ Vt ſpargat:hoc eſt ex inſtituto ſacri Iſiaci.nā in templo Iſidis aq̄ ſparſa de Nilo dicebať,quis ſimulata foret.Nā quæ ex hiberi nō poterāt,ſimulabanť,& habebanť ꝓ veris. Vñ Vir. Sparſerat & latices ſimulatos fontis Auerni. ¶ Proxima antiquo Ouili.i.loco ita cognoiato in cāpo Martio. Nā Ouile ideo appellatus eſt locus in cāpo Martio,q ibi greges ouiū a Tarquiniis haberenť. fuit enim eoꝝ ager. Hocq̄ magis placet,q̄ vt inteligas de ſeptis: hoc eſt tabulatis: in q̄bus claudereť populus tpe comitioꝝ. Ait eni antiquo ouili:hoc ē illi loco,q in cāpo Martio antea & priſcis tpib⁹ appellatus eſt ouile,vbi.ſ.greges & ouilia habuere Tarquinii:q̄b⁹ poſtea(vt diximus)expulſis, cāpus populo dat⁹ eſt & Marti cōſecratus. Inde poſtea ſepta illa fabricata fuere: q̄bus populus claudebať ad dādā ſuffragia. De q̄bus ſic Spartianus in Hadriano: Romæ inſtaurauit Pātheū,Septa,Baſilicā Neptuni.Pli.lib. xvi.loquens de magnitudine arboꝝ: Fuit, inq̄t & memoria nr̄a in porticibus ſeptoꝝ a Marco Agrippa relicta, De Ouili ātiquo in cāpo Martio intellexit & Luca. in pri.Et miſerę maculauit Ouilia Romæ.i.ipſum cāpū Martiū:q antea habuerat ouilia Tarq̄nioꝝ.lege Liuiū in prima Decade. Strabo quoq̄ mētionē facit i q̄nto his verbis: Sylla alios q arma piecerāt,ad millia tria:vel(vt alii)q̄tuor in cāpo Martio ad Ouilia coactos imiſſis militibus triduo iugulauit. ¶ Credit enim ipſius dñæ ſe voce moneri: credit,inq̄t, quæ a ſacerdotibus dicunť a Dea ipſa dici ita ab eis pſuaſa. ¶ Voce dñæ:Iſidis. ¶ Et aīam,& mētē ironia eſt in ſacerdotē:o quā ſanctus: inq̄t,eſt ſacerdos,quāq̄ dignus cū quo loquatur nocte Dea. Aīa eſt q̄ viuimus,aīus vero quo ſapimus.Nā(auctore Lucretio)ea eſt mēs,q & aīus. Eſt enim aīus(auctore beato Auguſtino)ſubſtātia quędā rōnis particeps regēdo corpori accōmodata:vñ eſt illud Salluſtianū: Sed: dux,atq̄ impator vitæ mortaliū eſt aius & c. ¶ Ergo hoc præcipuū: ordo eſt & ſenſus:Ergo hic Anubis deriſor.i.ſacerdos, Iſidis.q vt antiſtes grege linigero circundatus currit.i.diſcurrit,& vagať p vrbē,mereť præcipuū honorē apud mulieres. nā ſupſtitioſo quodam metu mulieres ſacerdotes ipſos Iſidis colebāt. ¶ Ergo:cū mulieres, inq̄t, credāt ſacerdotes colloq̄ cū Iſide hr̄e: ergo eos pcipue colūt. ¶ Grege linigero.i. reliq̄s ſacerdotib⁹ indutis veſte(vt diximus)linea.De q̄bus ita Ouid.Nūc Dea linigera coliť celeberrima turba. Mar.Linigeri fugiūt calui, ſiſtrataq̄ turba.Sueto.in Othōe: Sacra ēt Iſidis ſępe i linea religioſeq̄ veſte ꝓpalā celebrauit.Apule.i vlti.Meta.loquēs de cerimoniis Iſiacis ſic ſcribit: Tūc influūt turbę ſacris diuinis initiatę viri,fœminęq̄ oīs dignitatis.& oīs ætatis litęę veſtis cādore puro luminoſi. ¶ Grege caluo: hoc dicit, q̄a caput deradebāt. Vñ Lāpri.de Cōmodo ipatore ſic ſcribit: Sacra Iſidis coluit, vt & caput deraderet, Anubin portaret. Apuleius i vlti.Meta. Illę lympido tegmine crines madidos obuolutæ:hi capillū deraſi funditus verticē prænitētes & c. ¶ Plāgentis populi.i.reliquoꝝ ſacerdotū:q lugētes,& lintea veſte amicti vagabantur per vrbem(vt diximus) in memoriam Iſidis. ¶ Currit,diſcurrit:vagatur. ¶ Deriſor: quaſi qui nimis credulum populum derideat. ¶ Anubis:hoc loco Anubin appellat ſacerdotem Iſidis: quando nuncius ſit inter mulieres & Iſidem,nam Anubin Aegyptii colunt:vt nūcium inter ſuperos

Xerāpe linę veſtes

Xerāpe linus color

Attrabatica veſtis

Fabula Ionis

Ouile

Septa

Anima Animus

ter ſuperos

ter ſupos & inferos. De quo ſic Apuleius libro vltimo Me/
ta. Ille ſuper cõmeator & inferum, nunc atra, nunc aurea fa
cie ſublimis attollens canis ceruices arduas Anubis læua ca
duceum gerẽs. De eo ſic & Diodorus lib. ii. Deum qui apud
Aegyptios Anubis vocaẽ, capite fingũt canino, ſignificãtes
cuſtodẽ corporis Oſiridis Iſidis fuiſſe. Vñ a Vir. & Ouid.
in nono Meta. appellaẽ latrator Anubis: ſic & a Propertio:
Auſa Ioui noſtro latrantem opponere Anubin. filium docet
Diodorus fuiſſe Oſiridis. phyſici Anubin Mercuriũ putãt.
Anubis ¶ Ille petit .ſ. ſacerdos, qui ſe cum Iſide colloquium habere
ſimulat. ¶ Veniam. ſ. mulieri, & vxori ab Iſide. ¶ Concubi/
tus mariti ſui. ¶ Violato cadurco: cadurco legẽdum eſt, non
caduceo. nam & ſyllaba repugnat: & ſenſus non ꝓcedit. Ca
duceus enim primam ꝓducit. Ouidius: Tartara iuſſus adit
ſumptis caducifer alis. ergo violato cadurco. i. nõ ſeruata ca
ſtitate lecti matrimonialis per eos dies: qbus ſacra Iſidis pa
gebantur. Nam nefas erat (vt diximus) coniungi marito. Id
autem nouem diebus fiebat. Propertius: Triſtia iã redeũt
iterũ ſolẽnia nobis: Cynthia iam noctes eſt operata nouem.
Cadurci Nam cadurcũ poſuit ꝓ lecto. Cadurci enim populi sũt Gal
liæ: apud quos lini pręſtãtia obtinet palmam in culcitris ob
præcipuum cãdorem. qd docet Pli. lib. xx. cum ait: Nullum
eſt candidius linum, lanæue ſimilius: ſic culcitris præcipuã
gloriam Cadurci obtinẽt Galliaꝶ, hoc ad tomẽta pariter in
ventum. vnde poeta in ſequenti Satyra: Inſtitor hybernę te
getis, niueiq cadurci. i. culcitræ cãdidę. Ergo violato cadur
co: violato lecto matrimoniali per eos dies: quibus ſacra Iſi
dis celebrabantur: & caſtitas ſeruanda erat. ¶ Magna q de/
betur pœna: ordo eſt a ſuperiore: Sic ille petit veniam quo/
ties magna pœna debetur violato cadurco. ¶ Et mouiſſe ca
put: hæc ironicos legẽda ſunt: & profecto, inquit, ipſe Oſi/
ris precibus ſacerdotis annuit. Nam viſa eſt ſerpẽs argentea
Serapis mouiſſe caput, i. aſſenſiſſe. ¶ Serpẽs argentea: in ſimulachro
enim Serapis: quem Oſiridem appellãt (vt ſcribit Diodo/
rus in pri. libro) ſignũ erat (vt tradit Macrobius pri. Satur
nalium) tricipitis animantis. qd exprimit medio, eodemq
maximo capite leonis effigiẽ. Dextera parte caput canis ex/
oritur mãſueta ſpecie blãdientis. pars vero læua ceruicis ra
pacis lupi capite finitur: eaſq formas aialiũ draco cõnectit
volumine ſuo: capite redeũte ad Dei dexteram: qua conſpi/
citur mõſtrum. De quo dracone nũc poeta videtur intellige
re. eundem etiam ſerpẽtem in imagine Iſidis extitiſſe docet
Valerius Flaccus li. iiii. argonauticon: Aſpide cincta comas,
& ouanti pſona ſiſtro. Vnde etiam in pompa Iſiaca geſtaba
tur Serpẽs in imagine Oſiridis, de qua meminit Ouidius: Pi
graq labatur circũ donaria ſerpẽs: Et comes in pompa cor
niger Apis erat. Idem i nono Meta. Siſtraq erãt, nunq ſa
tis quæſitus Oſiris: Plenaq ſomniferis ſerpẽs pegrina vene
nis. ¶ Illius lachrymis. ſ. ſacerdotis. ¶ Meditataq murmura
præſtant: cum ironia legenda ſunt. Ordo eſt: Murmura. ſ. ſa/
cerdotis meditata præſtant vt Oſiris. ſ. corruptus anſere, &
popano non abnuat veniam culpæ. ¶ Anſere magno: nam
ſacerdotes carne bubula, & anſerina maxime veſcebantur.
auctor Herodotus. lib. ii. ¶ Corruptus: quaſi more morta
lium muneribus corruptus ſententiã mutet: vt illud apud
Perſium: Quæ niſi ſeductis nequeas cõmittere diuis. ¶ Te
nui popano: tenui placenta. nam (vt tradit Domitius in cõ
Popanũ mentariis ſuis ex auctoritate Suidæ) popanũ ẽ placẽta lata
tenuis, & rotunda. Ea (auctore Polluce) vtebantur in ſacri/
ficiis. ¶ Non abnuat: non deneget, non recuſet. ¶ Culpæ: cri
minis mulieris, quæ cum viro concubuit.
ASCE. ¶ Nulla viri cura. Paulatim progreditur poeta ad ſupſtitio
nem mulieꝶ dãnandam non ſine nota varioꝶ ſacerdotum
hmõi ſupſtitiõem prædicãtium: ſed in principio huius par/
tis cõtinuat vſq ad finẽ ſupiorem ſermonẽ, quẽ de mulieꝶ
ſæuitia in ſeruos atq ancillas: & de culto nimio ac moroſi/
tate eaꝶ incepat docens eas paruifacere maritos ſuos: q̃tum
ad vtilitatem eoꝶ. Ordo eſt: Nulla cura viri. i. de viro. fiet in
terea dũ ſe tã laute curat nec mentio dãnoꝶ, quę vir patiẽ ex
tali ſũptu mulieris, fiet, ipſa enim viuit tanq̃ ſup. eſſet vicina
marito, & nõ vxor ꝓpior ipſi marito, q̃ reliquæ vicinę. hoc
ſolo. i. q̃tũ ad hoc ſolũ q odit amicos, & ſeruos cõiugis. i. ma
riti. i. ſui. ipſa ẽ grauis. i. moleſta rõnib⁹. i. ſm Mãc. & Cald.
domeſticis, & viri ipẽſis: q̃s aggrauat nimio cultu: & ita cũ
ſupioribꝰ cõſtruit. vt ſit: hoc ſolo ẽ marito: ꝓpior q̃ vicina: q
odit amicos cõiugis: & q ſup. grauis eſt rõnib⁹ eius. Poteſt
itẽ dici q grauis ſit rõnibus. i. ſumptibus, quos facit cõſilio
ſacerdotũ. de qbus dicturus eſt. ego vero potius dicerem cũ
Geor. Valla rõnibus. i. rationatibus vel ratiocinatiõib⁹ &
argumentationibus, q̃s affert ex ſupſtirioſa doctrina a ſacer
dotibus ſumpta. Cur vero id potius dicerẽ duplex ẽ cauſa:
altera qa dicit hoc ſolo. i. hoc vno: cum iam duo ſint. altera
q melior eſt cõtinuatio textus: vt illud Ecce furẽtis ſit ꝓba
tiuũ eius qd dixit: q grauis eſt rõnibus: quia. ſ. ſupſtitioſa ẽ:
qa infert ecce & c. Iſta. tñ nõ oĩno cõuincunt, qa poſſet hoc
copulatum: q ſeruos & amicos odit: & q grauis eſt rationi
bus: ꝓ vno ſumi. Et ad cõtinuationem dices: q poeta voluit
ex abrupto rem nouã incipe: qd etiam indicat aduerbium ec
ce: qd in rebus ex inſperato obueniẽtibus poni vult: vt signi
ficetur importunus & improuiſus aduentus ſacerdotũ: qui
vtcũq intellexeris: hic certe ſignificaẽ. Dicamus ſic: Ipſa eſt
grauis. i. moleſta viro rõnibus. i. ſumptibus ſuis. dum vir ra
tiones ſuas facit: qa multa expendit ẽt in ſupſtitione: quia ec
ce & c. Vel grauis eſt rõnibus. i. argumẽtationibus ſuis ſup
ſtitioſis: qa ecce chorus Bellonæ. i. Deæ belli, ſiue Palladis: ſi
ue alterius furẽtis. i. in furorem diuinatiõis rapiẽtis. omnes
enim, qui q̃ſi numine obſeſſi, futura prædicebãt: quodam fu
rore capiebãtur: ſicut de Sibylla diciẽ. vi. Aenei. q hẽt os ra
bidum, & fera corda. & .iii. eiuſdẽ Inſanã uatẽ aſpicies & c.
Et in. ii. de Caſſandra: Infelix quæ nõ ſpõſæ præcepta furẽ
tis Audierat. Eſt ergo epitetũ ab effectu. vt ſit quæ furentes
facit. & chorus. i. cœtus ſacerdotũ, qui Galli dicũtur. matris
Deũ. i. Deoꝶ. ſ. Cybeles: quę ẽt furẽtes facit. intrat. i. ex iopi
nato ingrediẽ domum viri ad vxorẽ. ſ. & ingens. i. valde ma
gnus. ſemiuir. i. ſacerdotũ matris Deũ pręſes. qui exciſis teſtĩ
culis nõ totus vir eſt. ſemiuir dico appoſitorie facies reuerẽ
da. i. q habet faciem reuerẽdã. minori obſcęno. i. ꝓpterea q
habet membꝶ obſcænũ minus q̃ alii viri: qa habet ſolam vir/
gã exciſis teſticulis: tñ ẽt ſemiuir dictus eſt. qui ſecuit. i. inter-
cidit, vt euellat teſticulos ſuos. mollia genitalia. i. forte mol/
lificata: vt facilius icidanẽ: vel naturalr mollia. teſta rupta. i.
cultro petrino, ſicut Iudæi circũcidebant. Cui ſacerdoti co
hors rauca. i. cæteroꝶ ſacerdotum ꝓp effœminatã naturam
rauce loquẽtium, vel aſſiduo cantu raueſcẽtiũ. & cui tym/
pana plebeia. i. quę a vulgaribus & plebeis ſacerdotibus pu
ſanẽ. cedunt. i. locũ dãt: vt quæ ab eo vincunẽ. iãpridẽ. i. iã a
pluſculo tpe. & ſup. cuius bucca. i. extremitas oris. veſtiẽ tia
ra Phrygia. i. genere inſulæ a Phrygibus. i. Troianis frequen
tatę. Declinaẽ aũt vel hic tiaras huius tiarę. ſicut apud virg.
in. vii. dicẽtẽ: Sacerq tiaras. qa oia i as primę maſculina sũt
vel hæc tiara: vt hoc loco. Et ſonat grãde. i. grãditer: magna
voce. et iubet aduẽtũ ſeptẽbris & Auſtri. i. Auſtri ſeptẽbris: q
i Septẽbri flãs febrẽ generat. metui. i. timeri. ni. i. niſi. ipſa cõ
iux luſtrauerit. i. purgari fecerit ſe cẽtũ ouis datis. ſ. ſacerdoti
illi. & niſi donauerit ipſi ſacerdoti veteres xerãpelinas. ſ. ve/
ſtes. i. ſubnigri coloris: q̃lẽ habet roſa arida. xeron eñi aridũ
ſignificat. vt quicqd magni & ſubiti diſcriminis. i. periculi in
ſtat. i. iminet illi matronę. eat. i. cõuertaẽ i tunicas. q̃s dederit
idẽ dñt q in noĩe ſctoꝶ vt pote ãtonii, aut Cornelii, aut Hũ
berti porcellũ, aut pullũ petũtiq̃ prędicũt oẽ malũ, qd totẽ
domui dãtis futuꝶ eſſet in caput illius aĩalis qd ſctõ educaẽ
recaſuꝶ. Et vt expiet. i. purget & ſibi pium faciat totũ annũ,
ipſa deſcẽdet in amnẽ. i. fluuiũ: & imbribus, & niuibus creſcẽ
tẽ. hybernũ. i. hyemalẽ. & hoc iã fracta glacie. & mergeẽ ter
Tyberi. i. in illo fluuio, q ꝓ Romã fluit. matutino. i. quo mer
giẽ matutino tpe, credebãt. n. q aquę fluẽtes hñt vim pur
gãdi. vñ diciẽ. ii. Ae. Donec me flumine viuo Abluero. & po
tiſſimũ mane, & in Tyberi ter imerſis: ſicut hic & apd Perſi.
quẽ allegat Mãci. & apud Hora. dicẽtẽ: Frigida ſi pueꝶ q̃rta
na reliquerit illo Mane die, quo tu iudicis ieiunia nudus In

Cum dedit ille locum cophinno: fœnoq; relicto,
Arcanam Iudæa tremmens mendicat in aurem
Interpres legum Solymarum,& magna ſacerdos
Arboris,ac ſummi fida internuncia cæli.
Implet & illa manum,ſed parcius ære minuto.
Qualiacunq; voles Iudæi ſomnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum, vel diuitis orbē
Teſtamentum ingens,calidæ pulmone columbæ
Tractato,Armenius,vel Comagenus aruſpex,
Pectora pullorum rimatur,& exta catelli,
Interdum & pueri,faciet quod deferat ipſe.
Chaldæis ſed maior erit fiducia.quicquid
Dixerit aſtrologus,credent a fonte relatum
Ammonis,quoniam Delphis oracula ceſſant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.

Tyberi ſtabit, caſus, medicuſue leuarit Aegrū: ex precipiti mater delira necabit In gelida fixi ripa: febremq; reducet. Et ipſa matrona abluet.i.purgabit.ipſis vorticibus.i. gurgitibus, ſeu aqs Tibris ſe vertētibus. caput ſuū timidū.i. ipſa timida.& inde.i.poſtq̄.ita lota ē erepta.i,repēdo rtāſibit nuda et tremebūda ex frigore.ſ.genibus cruētis.trita.ſ.pelle.totū agrū regis ſupbi.i.cāpum Martiū ſm Māci.uel potius ſm Probū: Tarquiniū cāpū: hoc eſt inſulam Tybris.nam Targnius ſupbus dictus eſt. Et Io cādida.quę in vaccā albam verſa eſt.vel ſi ſacerdos Iſis,ſiue Iſidis.cādida.i.cādidis veſtita,iuſſerit.i.præceperit.ipſa ibit ad finē Aegypti.& portabit aquas calidas petitas.i.acceptas petēdo illuc a Meroe iſula illa Aethiopię.vt ipſa ſpargat eas in ædem Iſidis.quę ſurgit.i.ædificata ē.proxima antiquo Ouili.i.ad ſepta in campo Martio. Credit enim matrona ſe moneri voce ipſius dñæ.ſ. Iſidis qū monet a ſacerdote eius: vel quia in ſomnis credit eam ſibi apparere,& illa iubere. Vnde quod prius dixit: ſi candida iuſſerit Io: etiam de ipſa Dea intelligi pōt. vidiſti ea quæ Māci.recitat. En animā & mētem: cū qua Dii.ſ.Iſis. Nam q̄ numina vtriuſq; ſexus poteſtatē habet: potuit de Iſide dicere Deū: ſicut Virg. de Venere: Deſcēdo ac ducēte Deo.& de Iunōe,aut Furia: Nec dextræ errāti Deus abſuit. Vel cōceptotie dixit vſus plurali: vel q̄ etiam alii Dii cū ea loq intelligantur. vel potius ꝑ ſingulari per inuidiam: ſicut comicus de vna meretrice: Nō poſſum ppeti meretriciū contumelias.& Virg.de vna naue: Nauibus infandum amiſſis. En igitur animā & mētem cū qua Dii loquūtur noctē: hoc eſt vide an ſit veriſimile ꝙ Dii loquātur cum tam ſceleſta muliere.q.d.minime,& tñ ipſa dicit ſe moneri ab Iſide. Ergo cū ita ſit, ꝙ oēs ſint ſupſtitioſæ. hic.i.is antiſtes.meretur præcipuum & ſummū honorē,qui circumdatus grege linigero.i.lineis induto,& grege caluo.i. fūditus raſo populi plāgētis.i.multitudinis. Anubin bouē cū planctu quærere ſolitæ.currit exiſtens deriſor Anubis.i. ipſius Anubidos filii Oſiridis: qui in ſpecie canis,aut cū capite canino colebatur.currit autē deriſor.i.quaſi irritator: ut irritatus latratū emitat.ad quē cæteri plangant.illæ.ſ.antiſtes Iſidis petit veniā ab Iſide: quoties vxor alicuius viri pſoluēs ei nō ſeruanti talia ſacra debitū.non abſtinet cōcubitu diebus ſacris,& obſeruādis his quæ ſupſtitione illa captę ſunt. Et magna pœna,i.multa,&(vt dicūt) emēda.debet caduceo.i.virgæ,ſeu ſigno pacis.i.qd caduceatores.i. pacis internūcii: & Mercurius pacis auctor pp ſacūdiam: qui etiam dicitur Oſiris.in ſiniſtra manu portat. Violato p mulierem, quæ immūda p coitum illud inſpicit,aut cōtrectat. Nō eſt legēdum caduceo: licet Probus velit: ſed caduceo vt Mācinellus dicit.nec tñ habet hic primā breuem ſed eſt verſus ſimilis illi in primo Aeneidos: Dependēt lychni laquearibus aureis: q̄tum qdem ad vltimū pedem,nec tñ oino: quia ſyllaba abūdans pōt hic aſſumi per vocalem ſequētem: & ita nō eſt vitioſus hypmeter & in Virgilio cōſumi p ſinæreſim. Aut ē verſus cōſtās ex duobus Amphimacris,i. pedibus habētib⁹ breuem inter duas lōgas: qui ſint pœna ca.& duceo.ſed hęc a grāmatico diſqrenda ſunt. Et ſi argētea ſerpēs,quę erat in imagine Oſiridis in ara Iſidis cōplectēs cane,& lupū. Ridiculū eſſet hic intelligere de Aeſculapio vt Valla.viſa eſt antiſtiti.ſ.mouiſſe caput in ſignū indignationis Mācinellus diligēter a Calderino notata pſequitur habes lector hiſtoriam ex eo: & niſi tardiuſculus es intellectū huius textus. Vereor tñ adhuc multos neſcire qd ſibi poeta velit: vñ licet ꝓlixior

ſiam,mētem eius q̄tum mihi patet apiam. Scies igitur i teranū tyrūcule: poetā uelle dicere Romæ fuiſſe ad caput Martium tēplū Iſidis: in quo erāt ſacerdotes oēm ritū Aegyptiorū obſeruantes: & matronas romanas in multā ſupſtitionē trahētes: pſuadētes eis: niſi Deā muneribus placarēt: & eius feſtis diebus caſte viuerent: magnū malū eis obuētuꝝ.irata.ſ.Dea: q̄ tunc irata ſignificabatur: qū inſignia quæ ſecū habebat,q̄tiebat. Credebāt enim ſupſtitioſi illi gētiles ꝙ ſimulachra Deoꝝ, Dearūq; aut caput,aut quod in manu habebāt, quaterent quoties indignatione multa afficerētur, vnde de Palladio.i.Palladis, ſiue Mineruæ ſimulachro ab Vlyſſe violato dicit .ii.Aene. Nec dubiis ea ſigna dedit Tritonia mōſtris: Vix poſitum caſtris ſimulachrū arſere coruſcæ Luminibus flāmæ arrectis: ſalſuſq; p artus Sudor iitterq; ipſa ſolo (mirabile dictu) Emicuit, parmāq; ferens, haſtāq; trementē.& poeta ſupra Saty.ii,ad Martem: Nec galeam quaſſas, nec terrā cuſpide pulſas. Sacerdotes itaq; quouis pacto percipiebant an feſtis illis mulier cū viro rem habuerit: quo cognito accedebāt ad eā cum graui ſupcilio dicentes Deā oino offenſam: & offenſionem ſignificaſſe: quia caduceū & ſerpētes,quæ Oſiris inſigna habet,mota vidiſſent. declinatur autē hic caduceus: vel hoc caduceum. Et hic aut hęc ſerpēs. Virg.in.ii. ſerpēs amplexus vterq;. Lachrymæ illius.ſ.antiſtitis pro muliere orantis.& murmura.i.ſacta pręconia cum ſuſurro quodam edita meditata ad piationem eius.preſtāt.i. efficiūt vt Oſiris.nō abnuat.i.renuat.culpæ.ſ.mulieris pollutæ.veniam.i.remiſſionem.ſ.q̄ certe exiſtens corruptus.i.ad ignoſcēdū inductus: ſicut iudex diſſimulans & vindictam negligens anſere magno.& tenui popano.i.pane in ſacrificium oblato. IOAN. BRIT.

℄ Cū dedit ille locū: ſēſus eſt: Vbi inqt Iſidis,& Cybeles ſacerdotes abiere: præſto ſunt Iudęi: quoꝝ ſupſtitioſis monitionibus credūt mulieres. Nā iudęa mēdicat in aurē arcanā .i.arcanis ſuſurris: quos auribus mulieꝝ inſtillat: & veluti legū interpres Iudaicoꝝ quærit ſibi vñ viuat. ℉ Cophino, fœnoq; relicto.i.in ſilua relicta ſupellectile in vrbē venit.ſic iudeoꝝ paupertatē oſtēdit: q Roma a Domitiāo expulſi nem⁹ vrbi vicinū icolebāt: vt diximus in.iii. Satyra illic: nūc ſacri fontis nemus & delubra locant Iudæis quoꝝ cophinus,fœnūq; ſupellex: vbi nōnulla de cophino & fœno diximus. illud adiicimus cophinū gēus fuiſſe (vt diximus tñ i.iii. Satyra) ciſtę: qd aptiſſime docet Mar.in.v. Dū te poſſe negas niſi lato Gellia clauo Nubere, nupſiſti Gellia ciſtifero: hoc ē iudęo. nā & in.vii.ſcribit ad eādē Gelliā: Nec recutitoꝝ fugis igui na iudeoꝝ. Ioſephus in.ii. li: de bello iudaico caniſtrū appellat his verbis: Et caniſtrū circūferētes ſtipē eius noie poſtulabāt. Cophioꝝ ēt ꝑ cāiſtris,ſiue ciſtis fit mētio i ſacra ſcriptura apud diuū Ioāne: Collegerūt ergo,& ipleuerūt duodecī cophinos fragmētoꝝ. Iudęi ergo,vt mēdici & paupes cophinū geſtabāt: quo ſtipē,reliq̄q; erogata excipent. eodē mō & fœnū,vbi cubarent.ea enim erat ſupellex eoꝝ. Alii putāt Iudęos nō tā ex inopia,q̄ veteri ſupſtitiōe ſolitos quocūq; migrarēt ſecū ferre cophinū,& fœnū. vñ Sidōius Apollinaris ait: Ordinis res ē vt Aegyptius Pharao incedat cū diademate, Iſrahelita cū cophino. Dauid rex Iſrahelitaꝝ ſic cecinit i pſal.octogeſimo [illegible] .i.manus eius i cophino ſeruierūt. ℉ Tremēs: aut more paupeꝝ tremēs: aut ueluti anxia futuri. ℉ Interpres: ſubaudi q̄ſi. ℉ Legū Solimaꝝ.i.legū Iudaicaꝝ: q̄s Iudęi a Moſe acceperunt in monte Sinai: hoc eſt teſtamētum vetus. Solymas autem appellauit

Cophinus

Iudæi cum cophino

tem appellauit:qa,quę Hieroſolyma dicitur, antea Solyma vocabatur.eā condidit rex cognomēto Iuſtus potētiſſimus Chananeorū: q fano ædificato Hieroſolyma vocauit:cū antea(vt dixi) Solyma dicerent.hieron eni tēplū ſignificat.eā poſtea Cleodius rex Iudeorū populo Chananeorū pulſo colēdā ſuo tradidit.Ioſephꝰ:Ciuitas āt fuit Iudęorū vetuſtate diuitiis.multaq; religiōis ꝯſeruatiōe celebratiſſima:quā Titus ſecūdo āno pricipatus Veſpaſiani Septēbris mēſis octauo die funditus ſuſtulit.lege Ioſephū lib. vltimo de bello iudaico.

Solymi Piſidiæ — Solymi itē populi fūt(vt docet Pli.lib.v.)ꝓximi Ciliciæ:q poſt appellari ſunt Piſidiæ:quoq; colonia Cæſarea eadē Antiochia. ¶ Magna ſacerdos arboris.i.ſiluę & nemoris. de quo ſupra: Oīs eni populo mercedē pēdere iuſſa Arbor: & eiectis mendicat ſilua camœnis. alludit tñ ad ſacerdotes dodoneos.de qbꝰ Herodotus.li.ii. ¶ Implet & illa manū:aut Iudęa iplet ſibi manū prędicēdo futura:aut illa.ſ.mulier Romana implet manū Iudęæ. ¶ Aere minuto: vtputa triētibus & id genus numiſmatis. ¶ Qualiacūq; voles:hic Iudæorū fallacias oſtēdit:q ꝑ mercedis q̄litate prænūciāt futura:oīa eni ad cōſulētis votū cōfingūt. qd ēt docet Apuleius in.ii. Apologia loqns de Chaldęis. ¶ Sōnia vēdūt:vt mō bona:mō mala:quæ ꝑ noctē fingūt ſe habuiſſe. Illud aūt nō placet qd ad ſomnia referas:quæ captarētur ꝑ ſe:vel ꝑ aliis in tēplo Serapidis in Canopo.Neq; eni nūc res agit in Aegypto:nec nūc loqtur de Iſide: quæ a Iudęis haud quaq̄ colebat: ſed de Iudęis,q per noctē fingebāt ſe ſomniare futura ꝑ ſe, & ꝑ aliis. Spōdet:fidē etiā:ingr,habēt aruſpicibus, Syris, & Armenis,ſed maiorē Chaldęis.i.aſtrologis.Ordo aūt ē:Aruſpex

Arme/niæ duę — Armenius vel Comagenus ſpōdet amatorē. ¶ Spōdet: quaſi in eius ꝑtāte ſit ex vera diuinæ mētis cognitione. ¶ Ingēs teſtamentum:ingentē hæreditatē. ¶ Callidæ colūbæ.i.recēs occiſæ. ¶ Armenius:duæ ſunt Armeniæ maior & minor. de qbus multa Pli.lib.vi.& Strabo lib.xi. dictā autē Armeniam (teſtat Strabo)ab Armenio quodā ex Armenia Theſſalię vrbe:quæ inter Pheras & Lariſſam iacet: q cū Iaſone in Armenia militauit.Minorē aūt Armeniā, maiorēq; & comagenā Cappadocia læuo ſuo latere trāſit. ¶ Comagenus:Comagena pars eſt Syriæ inter mōtē Taurū & Eupharatē ſita. ¶ Aru/

Aru/ſpex Aruga Caldæi Magi Philoſophi Prophetæ Gymnoſophiſtę — ſpex:dictus eſt(vt ſupra diximus)ab Aruga & inſpicio. Arugā enim:hoc eſt victimā(auctore Donato in Terētiū)appellauerunt ab hara.i.ſtabulo. ¶ Rimatur:ſcrutatur. ¶ Faciet qd deferat ipſe.i.pueros nō verebit ad talia inueſtigāda occidere:qd alius ſi faciat ipſe accuſet.nam deferre eſt(vt diximus alibi)occulte accuſare. ¶ Chaldęis maior erit fiducia:credūt inqt,aruſpicibus Armeniis:ſed magis Chaldæis.Babylonii, & Syrii Chaldęos appellauere:quos Magos Perſæ,Philoſophos Græci. Prophetas Iudæi, Aegyptii ſacerdotes,Indi Gymnoſophiſtas, nos ſapiētes vocamus,Galli druidas.auctor Laer.Aſtrologiæ pitiſſimi habebātur.multi diuinatione quadā futura prædicebāt , mala auguriis, ſacrifiq;, aliis qbuſdā incātationibus auertebant, ſomnia & ꝓdigia interpretabātur.Vnde Tiberius,Thraſyllū Chaldæū de futuris maxime cōſulebat.Eudoxus Platonis auditor in Aſtrologia iudicio doctiſſimorū hoīum facile princeps ſcriptū reliquit: in prędictione.& in notatione cuiuſq; vitę ex natali die minime eē credēdū.qd & Cice.videt ſenſiſſe in lib.de Diuinatione:Vbi ait:Ad Chaldæorū mōſtra veniamus.Noīat ēt Panetius,q vnus ex Stoicis aſtrologorū prædicta reiecit Archelaum & Caſſandrū ſummos aſtrologos hoc prædictionis genere nō eſſe vſos. ¶ A fonte relatū Ammonis: ex oraculo Iouis Ammonis acceptū.Duplici,inqt, rōne mulier credit qd ab Aſtrologo dicit ab oraculo Ammonis ꝓficiſci.Tū qa Apollinea oracula ceſſauere.tū ēt qa humanū genus ꝑ ſeipm futura noſcere nō pōt.Iure ergo tribuit Ioui quæ prędicit ab aſtrologo:qñ aliūde futuri rōnē hři poſſe nō credit. Oraculū Iouis erat in Libya cyrenaica frequētiſſimū.cū eni Bacchus ꝑ Libya exercitū ductaret.Iſq; penuria aquarū ꝓpemodū

Oracu/lū Iouis ī Lybia — ſiti piret:rogauit Iouē patrē: vt ſibi & exercitui ſubueniret:itaq; aries qdā fortuitu ad milites eiꝰ errās puenit:quos cū vidiſſet i fugā cōuerſus eſt,milites aūt,q eū cōſpicati fuerāt:& ſi puluere, & æſtu preſſi vis ꝓgrediebātur: arietē tñ ſeq cœperūt vſq; ad eū locū,q Iouis Ammonis poſtea tēplo ędificato eſt appellatus:quo cū pueniſſent, arietē quē cōſecuti fuerāt:nuſq̄ iueniri potuerūt:ſed qd magis his fuerat optādū.aquę magnā copiā in eo loco nacti ſunt,corpibuſq; recuperatis,Libero ſtatim nūciauerūt:q gauiſus exercitū ad eos fines duxit:& Iouis Ammonis tēplū cū arietinis cornibꝰ ſimulachro facto cōſtituit. in eo tēplo cētū fuiſſe aras oñdit Vir.

Tēplū Iouis Ammonis — Tēpla Iouis cētū latis īmania regnis, Cētū aras poſuit.De quo tēplo videt intellexiſſe Mart.illic:Diſſimuletq; Deū cornibus ara frequens.vt ſit frequens cornibus:hoc eſt tēplū qd frequētes.i.cētū habet aras cū ſimulachris facie arietina.diſſimulet Deū.i.taceat:& nullā de eo mētionē faciat.illic igitur erat Iupiter ſpecie arietis,illicq; dabātur rñſa.Vñ Lyſander Lacedæmoniorū dux eo ꝓfectus eſt:vt tēpli ſacerdotes corrūperet.Alii ferūt Iouē forma aretis ideo in Libya coli:qꝛ cū iperū gigātū fugeret,Deos oēs in Aegyptū vſq; pſequentiū cū reliq Dii in varia ſe aīalia cōuertiſſent, ipſe ſe mutauerit. vñ eſt illud Ouí.in.v.Meta.Dux gregis dixit fit Iupiter, vñ recuruis.Nūc quoq; formar Libys eſt cū cornibꝰ Ammon.de oraculo lege Probū Aemeliū,Higiniū,Diodorū,Herodotū Strabonē. ¶ Delphis oracula ceſſant: ſcribit Cice.in.ii.lib.de diuinatiōe: deo delphicū oraculū euanuiſſe: qd exhauſta ſit cæleſtis cuiuſdā ſpiritus vis.Idē ēt in eodē ait:Preterita Pyrrhi tpibus iā Apollo verſus facere deſierat. cur iſto mō iam oracula Delphis nō edūtur:nō mō nřa ętate,ſed iādiu.Strabo itē lib.ix.ſic ſcribit: Hac itaq; tēpeſtate neglectui dař non nihil oraculū ſupioribus annis excellētiſſimo in honore habitū.Lucanus:Sed ſiluit,poſtq̄ reges timuere futura:Et ſupos vetuere loq.De oraculis deficiētibus ſic recitat Porphyrius: Ablata eſt Pythii vox haud reuocabilis vlli Tpibus longis, eteníṁ iā ceſſit Apollo Clauibus occluſus ſilet,ergo rite ꝑactis Diſcedas patria,& redeas ad limina ſacris. Adiiciā & illa quæ Plutarchus de deficiētibus. cōſcripſit oraculis:Cū igitur, ait Ammōius tacuiſſet:tūc ego ad Cleōbrotū dixi.Narra nobis o amice ſi placet de oraculis, de qbus apud nos pręclara dicebant.Nūc autem oīa extincta eſſe uidētur &c. lege Euſebiū Pāphilum de præparatione euangelica. Oraculum autem(auctore Seneca in primo declamationum)eſt voluntas diuina hominis ore enūciata. ¶ Delphis:Delphi oppidū eſt Phocidis regionis ꝓpter templū Apollinis Pythii, & oraculum vetuſtate inſigne. ¶ Et genus humanū: quoniam, inquit,mortalitas hac vna re dānatur:q; futura naſcere nō poteſt. ¶ Caligo: cæcitas, & ignoratio.

ASCē. — ¶ Cū dedit ille locum. Reprehēdit nūc Iudæorū ſupſtitioni adhærētes. Ordo ē:Cum.i.qñ.ille.ſ.antiſtes Iſidis.dedit locū.i.abeūdo pmiſit acceſſum.Iudęa ſupple mulier tremēs ex frigore mendicat ad aurē ſuppleapplicata:velut arcana Dei ſe dicturā ſignificet.vel vt furetur & loculos afferat.& hoc cophino,& fœno.i.cibo iumēti relicto vel in prato,vel.i.via publica exiſtēs interpres legū Solymarū. quæ in veteri teſtamēto habētur. & magna ſacerdos arboris.i. quæ vt mulieres Dodoneæ ſub fago reſponſa dare pōt. & fida internuncia ſummi cæli.i. quid ſummū cælum vel cæli regnator velit annūcians.Illa.i.talis implet.&.i.etiam manū ſupple ſuā aliqua ſtipe.ſed Iudæis vēdunt parcius.i.magis ſobrie,q̄ ſacerdotes Iſidis.& minuto.i.paruo ære & ſtipendio.qualecūq; ſomnia voles.i. qualia te velle putāt. hoc enim primū inſpiciūt etiā.hi,quos alii Bohemos:alii Aegyptios: alii Sarracenos vocāt. Spōdet amatorē:hoc qdam ſupioribus cōnectūt vt ſit Iudæa ſpōdet &c. ſed melius cōſtruit cū ſequētibꝰ ſic: Aruſpex.i.hoſtiarū inſpector. Armenius.i. ex Armenia oriūdus:& Comagenus.i.ex parte illa Syrię.ſpōdet amatorē tenerū.i.adoleſcētē mulieri libidinoſæ.vel ingēs.i.valde copioſum teſtamētū diuitis ſup.viri.orbi.i.carentis liberis:& hoc mulieri auaræ.pulmone colūbæ calide.i.adhuc palpitātis & pauloante occiſæ.tractato abeo.nā talis aruſpex rimat.i.ſcrutat primas.pectoras.i.exta iteriora apullorū. & exta catellę.i.pui canis.& irerdū &.i.ēt pueri ſup.occiſi exta rimat & ipſe aruſpex faciet id ſup,qd deferat,i. clam accuſet alios

Præcipuus tamen horum eſt, qui ſæpius exul,
Cuius amicitia, conducendaq; tabella
Magnus ciuis obit, & formidatus Othoni.
Inde fides arti, ſonuit ſi dextera ferro,
Læuaq; ſi longo caſtrorum in carcere manſit.
Nemo mathematicus Genium indemnatus habebit,
Sed qui pene perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, & parua tandem caruiſſe Seripho.
Conſulit ictericæ lento de funere matris.
Ante tamen de te Tanaquil tua, quando ſororem
Efferat, & patruos, an ſit victurus adulter
Poſt ipſam. quid enim maius dare numina poſſunt?
Hæc tamen ignorat quid ſidus triſte minetur
Saturni. quo læta Venus ſe proferat aſtro,
Qui menſis damno, quæ dentur tempora lucro.

feciſſe. ſicut qui Bariæ ad filiam ad magicam artem hortati ſunt, eã accuſauerunt. ſed maior fiducia erat Caldæis. i. aſtrologis: quorum plurimi fuerunt Chaldæi. ipſæ mulieres credent quid aſtrologus dixerit eſſe relatum. i. pro reſponſo reportatũ a fonte Ammonis: id eſt Iouis arenarii in ſpecie arietis culti. dico Ammonis oracula inquit poeta: quoniam oracula ceſſant Delphis: id eſt apud Delphos vbi Apollo reſpõſa dabat. & caligo. i. ignoratia & obſcuratio futuri. i. de re futura. damnãt. i. damno afficit genus humanum.

IOAN. Brit.

¶ Præcipuus tamen: quanto inquit ſceleſtior fuerit tãto maior ei habebitur fides a muliere: qui ſæpius exul, ſubaudi fuit. i. qui ſceleratiſſimus, ac per hoc ſæpe miſſus in exilium. Seleucum aſtrologum ſignat, cuius conſilio mors Galbæ (vt ſcribit Trãquil.) dilata fuit ab Othone qui eũ aggredi cœnãtem in palatio ſtatuerat: ſed Seleuci cõſilio res dilata eſt ĩ aliud tempus. apparet autem eum ex verbis poetæ ſæpe exulaſſe. ¶ Cuius amicitia: nam Othonis fuit familiaris. ¶ Conducenda tabella: ironicos ait tabella conducenda: quaſi quæ damnanda ſit. ſic ſupra: Gutturis exemplum, conducendusq; magiſter: in tabellis autem membranis, quæ ex ſiderum ratione colligunt, notãtur. Ergo cuius tabella. i. cuius aſtrologia, quæ in tabella notaĩ magnus obit ciuis. i. Galba imperator. ¶ Obit: iam iugulatus eſt ad lacum Curtii in vrbe. ¶ Formidatus Othoni. i. quẽ Otho formidauit. vt ſit Othoni pro ab Othone. Hæc fuit cauſa: vt Otho Galbam occideret. Sperauerat enim fore vt a Galba adoptaretur: idq; in dies expectabat: ſed poſtq̃ Piſone frugi prælato ſpe decidit ad vim conuerſus eſt. ¶ Inde fides: ex illa re. ſ. quæ ſequitur. i. ſi in vinculis ſæpe fuerit. ¶ Arti: ſcientiæ, & Aſtrologiæ. ¶ Si dextera & læua ſonuit ferro: ſi manicis ferreis vinctæ fuere. ¶ Longo carcere: diutino. ¶ Caſtrorum: ſi in caſtris ab imperatore detẽtus eſt in carcere: aut diu fuit in cathenis quæ caſtrorum ſunt carcer. ¶ Nemo mathematicus: ſenſus eſt: Nullius ſcientiæ exiſtimatur aſtrologus, niſi ſceleratus extiterit & ſæpe damnatus.

Mathematic⁹

¶ Mathematicus: dici poteſt latine diſciplinabilis: q2 ad diſciplinã maxime ſpectãt mathematicæ, quæ ſunt Geometria, Arithmetica, Muſica, & Aſtrologia. Hæc autem mathemata proprie dicuntur: hoc eſt diſciplinæ: quia certiores aliis ſunt. Mathematicos vulgus (vt ſcribit Gellius) appellat qui & Chaldei nominãtur, iidem etiam genethliaci: ſunt enim ſideralis ſcientiæ peritiſſimi, de quibus modo ante, & alibi vberius.

Caldęi Genethliaci

¶ Nõ habebit Genium. i. non exiſtimabiĩ altæ eſſe cognitionis & ſcientiæ. nã (vt dictum eſt ſuperius ex auctoritate Apulei) Genius dicitur in corpore humano animus virtute perfectus. i. Dæmon bonus: q̃m is Deus, qui eſt animus ſui cuiuſq;, quãq̃ ſit immortalis, tamen quodammodo cum homine gignitur. ergo non habebit Genium. i. nõ putabitur eſſe perfectæ virtutis & ſcientię. ¶ Sed qui pene perit: ſed ille, inquit, habebitur verus & magnus Aſtrologus: qui tot flagitia cõmiſerit: vt vix capitis ſupplicium euaſerit: ſed qui pene damnatus, occiſuſq; eſt. ¶ Cui vix in Cyclada mitti Cõtigit: hoc eſt: qui vix impetrauit, vt relegareĩ potius, q̃ occideretur.

Cyclades

Damnatorum autem multi in Cyclades, aliaſq; inſulas relegebantur. alibi: Aude aliq̃d breuibus Gyaris, & carcere dignum. Cyclades enim inſulæ ſunt duodecim in mari Aegæo ita dictæ: q2 in circulum ſunt poſitę. nam κυκλος circulum ſignat. ¶ Caruiſſe parua Seripho. i. cui tandem contigit ab exilio reuocari: cũ in Seriphũ inſulam eſſet relegatus: quod ſane grauiſſimum erat exilium: tum anguſto inſulæ ſpatio: tum quod petroſa eſt & ſterilis multum: vt illi obiiciatur hoc fuiſſe paſſam: q2 illic Perſeus educatus incolas oſtenſo capite Meduſæ in lapides conuerterit indignatus: q2 his adiutoribus Polydectes rex Perſei matrem ad nuptias cogere voluerit. Hæc ex Strabone. Eſt autem vna ex Cycladibus. ¶ Conſulit de lento funere: mulierum ſcelera ſui temporis inſectatur: quæ non modo in mortem maritorũ: ſed etiam parentum & cognatorum inquirerent. Ordo eſt: Tua Tanaq̃l cõſulit de lẽto funere: & quando moritura ſit mater: cuius funus videatur nimiũ differri.

Icterus morbus regius

¶ Ictericæ: Icterus morbus eſt eum per totũ corpus bilis ſuffunditur, quæ interdum nigra, interdum flaua eſt. Plin. lib. xxvi. cap. xxxi. morbũ regiũ appellat: Morbum, inquit, regium in oculis præcipue miſeri eſt tenuitatem, denſitateq; tunicularũ felle ſubeunte. arquatum etiam appellãt a colore arcus cœleſtis. Regiũ aũt ait Celſus appellari: q2 regio cubiculi apparatu curetur. Varro autem: q2 mulſo pretioſiſſimo remedio curetur. Eſt autem ab Ictero aue denominatus. Nam auis, inquit Plinius, Icterus vocatur a colore: quæ ſi ſpectetur ſanari morbum regium tradunt: auem vero mori. ea eſſe putatur, quæ latine Galbula dicitur. ¶ De te. i. de morte tua. ¶ Tua Tanaquil: ironicos: vxor tua mulier ſane bona & pudica: qualis fertur fuiſſe Tanaquil vxor Tarquinii Priſci: quæ ſummæ fuit probitatis. ſcribit enim Varro lanam cum colo & fuſo Tanaquilis, quæ eadem Caia Cecilia vocata eſt, in templo Anci Marci duraſſe vſq; ad t̃pa ſua: factamq; ab ea togam regiã virgulatã in æde Fortunæ: qua Seruius Tullus fuerat vſus. Inde factum eſt vt nubentes virgines comitaretur colus cõpta, & fuſus cum ſtamine. prima etiam texuit rectam tunicã: qua ſimul cum toga pura tyrones induuntur: nouęq; nuptę. Tanaquilem igitur pro exemplo pudicæ mulieris & prudẽtis poſuit. Quando ſororem efferat: quãdo moritura ſit ſoror. Nam efferri proprie eſt mortuorum. Terẽtius: Effertur, imus, ad ſepulchrum venimus.

Efferri

¶ Quid enim maius dare numina poſſunt: q̃ vt adulter ei ſit ſuperſtes. ¶ Hæc tamen ignorat: inſultat poeta mulieri, quæ talia tanto ſcrutetur ſtudio: hoc eſt quæ pernitioſa ſit ſuis, nec curet, quæ magis in rem ſuam ſint, quid velint ſidera, aut minentur, aut benigne pmittant.

Sidus Saturni

¶ Sidus triſte Saturni: ſidus Saturni gelidæ & rigẽtis eſt naturę: & quibus in ortu affulſerit maleficium, & infelicitatem portendens. Propertius: Et graue Saturni ſidus in omne caput. & Ouid. in Ibin: Te fera nequicq̃ placidum ſpondentia Martis Sidera preſſerunt, falciferiq; ſenis: hoc eſt Saturni: qui cum falce figuratur. ¶ Quo aſtro: qua benignitate. nã Veneris ſidus (vt docet Cicero in primo de diuinatione) coniunctum cum Luna ſalutare eſt pueris in ortu. eos etiã dicũt gratioſos eſſe: quibus in ortu afulſerit.

ASCE.

¶ Præcipuus tñ eſt horũ. Acrius damnat ſuperſtitionem ſumptam ab aſtrologis: quibus vt pnitioſiſſimus quiſq; erat: ita maximã hẽbat fidem. Nam, qui auctor fuerit conſilio ſuo ſeditionis magnæ, at q; ciuilis belli: & inde in exiliũ miſſus: ſed vincente tandẽ cui victoriã prædixerit parte reuocatus ſit: is præcipuus inter eos habitus eſt. Ordo eſt: Quãuis ſup. oĩbus magna fides habeaĩ: tñ is eſt pcipuus. i. pſtantiſſimus hominum. ſ. aſtrologoŗ, qui ſup. factus eſt ſæpius q̃ cæteri exul. & cuius amicitia. i. p cuius amicitiam. q; p & tabella: in qua iudicia ſua ſcripſerat. cõducẽda. i. magno pretio inſpiciẽda ab eo videlicet Othone: cui victoriã pmiſerat: cuius magnus: & formidatus Othoni: videlicet Galba impator obit. i. obiit p ſyncopam: quia ſyllaba vltima producitur, Galba autem ab

Othone

Illius occurſus etiam vitare memento,
In cuius manibus ceu pinguia ſuccina tritas
Cernis ephemeridas, quæ nullum conſulit, & iam
Conſulitur, quæ caſtra viro, patriamq́ petente
Non ibit pariter numeris reuocata Thraſylli.
Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
Sumitur ex libro, ſi prurit frictus ocelli
Angulus, inſpecta geneſi collyria poſcit.
Aegra licet iaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, niſi quam dederit Petoſiris.
Si mediocris erit, ſpatium luſtrabit vtrunq́
Metarum, & ſortes ducet, frontemq́, manumq́
præbebit vati crebrum popyſma roganti.
Diuitibus reſponſa dabit Phryx augur, & Indus
Conductus dabit aſtrorum, mundiq́ peritus.
Atq́ aliquis ſenior, qui publica fulgura condit.
Plebeium in Circo poſitum eſt, & in aggere fatum.
Quæ nudis longum oſtendit ceruicibus aurum,
Conſulit ante Phalas, delphinorumq́ columnas,
An ſaga vendenti nubat caupone relicto,
Hæ tamen & partus ſubeunt diſcrimen, & omnes
Nutricis tolerant fortuna urgente labores.
Sed iacet aurato uix ulla puerpera lecto.
Tantum artes huius, tantum medicamina poſſunt,
Quæ ſteriles facit, atq́ homines in ventre necandos
Conducit, gaude infelix, atq́ ipſe bibendum
Porrige quicquid erit, nam ſi diſtendere vellet,
Et vexare vterum pueris ſalientibus, eſſes
Aethiopis fortaſſe pater, mox decolor hæres
Impleret tabulas, nunq̃ tibi mane videndus.

Othone interemptus eſt: vt viſum eſt ſ. ii. Saty. inde. ſ. ex ea re ſup. habet fides. i. confidentia arti. ſ. aſtrologicę: ſi dextera ſup. manus: quæ p & laeua. i. ſiniſtra. ſonuit ferro. ſ. manicis ferreis. & ſi māſit in longo carcere caſtrorum. i. in cathenis, quę ſunt carcer: quē in caſtris habēt. Sunt enim caſtra exercitus i cāpo domicilia, & munitiones quæ: quia ſæpe mutātur carcerē non habēt: ſed pro eo cathenas. Dicit ergo qđ detentus in cathenis ab eo cui victoriā pollicitus erat: donec habita fuerit victoria: i. veſi mētiatur in caput eius recidat. poſteaq̃ forte victoria ſecuta eſt, in ſumma æſtimatione habebatur. Et ideo addit. Nemo mathematic' & c. Iudicio inqt ſupſtitioſorum ad matheſim: hoc eſt mathematicam ſcientiā quæ aſtronomiam: & ex conſequenti quodāmodo aſtrologiā cōplectitur: nemo credit natus, aut feliciter aſpirare: q hēbit Genium. i. Deū naturæ ſuæ Dominū horoſcopi. exiſtens indemnat'. i. ſine danno & periculo vitæ: quaſi ad artem ptineat ſubiici exilio & grauiſſimis periculis. Sed ſup. erit verus mathematicus: q perit. i. periit. pene. i. q̃ſi. & cui cōtigit. i. pro bñficio magno datum eſt, vix. i. cū magna difficultate mitti. i. relegari. i Cyclada. i. in Seryphon vnā ex Cycladibus: quæ ſunt inſulę exilio deſtinatæ noxiorum. Declinatur aūt hæc Cyclas huius Cyclados. & ita in accuſatiuo habet hanc Cyclada. & cui cōtigit tandē. i. poſt longum exiliū. caruiſſe p reditū. ſ. Seripho iſula illa parua. i. modica. Videtur aūt affectate dicere caruiſſe: quaſi re illi vtili: ac ſi ꝑſtaret in exilio manſiſſe, q̃ rediiſſe. Cōſulit Ictericę & c. Ab huiuſmodi ergo aſtrologo petunt mulieres omnia: & ſalutē & mortem quoq; volunt. Ordo eſt: Tanaquil. i. mulier aſtrologiæ perita: & certū futuraq; præſcia ſicut Tanaquil Targni Priſci regis Romanorum vxor. tua. ſ. vxor. conſulit. i. ab huiſmodi aſtrologo cōſilium & iudiciū petit. de lēto. i. tardo. funere. i. obitu matris ſuæ. Ictericæ. Icteron: hoc eſt morbū illum patientis. ſed cōſulit tamē ante. i. prius q̃ de matris morte. de te. i. de tua morte. & cōſulit qñ efferat. i. ad ſepulchrū ferat. ſororem. & patruos. i. frates patris. an adulter ſit victurus poſt ipſam. Sperat enim virum ante ſe moriturum, & adulterum ſuper victurum. Vnde addit. Enim pro qa. qa quid maius poſſunt numina, i. poteſtates cælorum. & Deorum, quas aſtrologus callet dare. i. cōferre. q. d. nihil. Et tñ hæc. i. huiuſmodi mulier quæ cōſulit. i. petit cōſilium. ignorat qd. i. quod malum. triſtum. i. infortunatum. ſidus Saturni. i. illius planetę minatur. & quo. i. cū quo aſtro. i. ſidere aut ſigno, aut planeta. Venus ille planeta pferat ſe. i. oriatur. læta. i. fortunata, & benigna. & q menſes dētur damno. i. ad dānum. & quæ tempora dentur lucro. i. ad lucrum: hoc eſt quæ cōſulit. quia aſtrologiæ imperita eſt: minus moleſta eſt q̃ quæ docet. de qua iam dicetur.

IOAN. BRIT.

¶ Memento: ſenſus eſt: Poſt hunc Vrſidi: memento & fugere illam: quæ Aſtrologis adeo dedita eſt: vt iam tanquā talis ſcientiæ perita cōſulat aliis: nihilq́ ipſa peragat niſi ex ſiderum cōputatione. ¶ Pinguia ſuccina: nā ſuccina manibus tractabant matronæ vt bene olerent. Iuuena. in ix. Satyra: En cui eu viridē vmbellā & ſuccina mitta. Succinū aūt humor eſt: q ex arboribus effluens dēſatur rigore vel tepore. vnde a ſucco ſuccinū eſt nominatum. de quo plura dicemus in ix Satyra. ¶ Ephemeridas: Sempronius Aſellio (auctore Gellio lib. v.) ait Ephemeridas eſſe diaria. i. libellos: i quibus ſingulorum dierum facta continētur. nam ἐφημερὶς diariū dicitur. ἐφήμερος quotidianus. Sed hoc loco poeta accepit p ſupputatione numerorum in aſtris qđ quoq; die immineat: quā libello deſcriptam habet matrona tanquā aſtrorum periti ſſima. Plin. Crinas Maſſilienſis arte geminata vt cautior, religioſiorq́ ad ſiderum motus ex Ephemeride mathematica cibo dādo, horaſq́ obſeruādo eum auctoritate præceſſit. Ouid. in amoribus oſtendit Ephemeridas diarias proprie eſſe. i. libros in quibus (vt diximus) ſingulorum dierum acta continean bis verſibus: Inter Ephemeridas melius, tabulaſq́ iacerent: In qbus abſumptas fleret auarus opes. nā hæc conſuetudo fuit vt vnuſquiſque domeſticam rationem ſibi totius vitæ ſuæ per dies ſingulos ſcriberet: in quo apparet qd vnuſquiſq́ de redditibus ſuis, quid de arte: fœnore ſtu: croue repoſuiſſet: & quā itē ſumptum, damnūq́ feciſſet. talem igitur librū Ephemeridā appellabant. i. diarium, ſiue diurnū: vt pauloante diximus illic: Relegit tranſuerſa diurni. ¶ Non ibit, ſiue, inqt, maritus caſtra, ſiue patriam petierit, eum vxor non ſequetur admonita Thraſylli Aſtrologia: quaſi ei periculum immineat, ſi eat. ¶ Thraſylli: hic enim eſt Thraſyllus ille mathematicus celeberrimus: quē ut ſapientiæ profeſſorē cōtubernio ſuo admonuit Tiberius. auctor Tranqllus ē. ¶ Numeris: ſupputationibus & calculatio nibus: quæ diligētiſſime adhibentur ab aſtrologis ad habēdam Perfectam futurorum cognitionē. ¶ Ad primū lapidem: etiam ſi breuiſſimū iter ſit faciēdū. nam Romani milliaria. per numerū lapidum in viis defixorum, colligebant: vt ad primū: ad quintum: ad nonū lapidem dicerēt: id eſt ad primū: ad quintum: ad nonū milliariū. ¶ Vectari: aut vehiculo, aut lectica. ¶ Ex libro: ex aſtrologia. ¶ Frictus ocelli ordo eſt: Angulus ocelli frictus: id eſt frictus exaſperatus. q. d. de minima re conſuluit mathematicum. ¶ Collyria: variis modis Corneli. Cel. docet fieri collyria: id eſt medicamēta propria oculorū. Horatius: Oculis collyria lippis. Columella tamē ait collyria aluo bouis cruditate laborantis immittenda. ¶ Geneſi: id eſt hora qua genita ſit. Nam geneſis genituram ſignificat: quā maxime mathematici cōſiderant, & colligunt ex aſtrologia. ¶ Aegra licet iaceat: licet, inquit, aduerſa valetudine laboret: nullū prorſus putat capiēdum eſſe cibū, niſi præfinita prius hora ab aſtrologo. ¶ Niſi quā dederit Petoſiris: id eſt ratio ſiderū tradita a Petoſiri, qui (auctore Plin. libro. vii.) inſignis fuit aſtrologus. rationem autē dādi cibi ægrotis, & obſeruādi horas maxime inſtituit (vt pauloante diximus) Crinas Maſſilienſis ad ſiderum motus. ¶ Si mediocris erit: mulier, inqt, ſi mediocris ſit

Succinū

Ephemeris

Thraſyllus

Collyria

Geneſis

Petoſiris

tōditionis in Circum deſcēdit ad ſortilegos cōſulēdos:q mi
noris ſunt auctoritatis,ꝙ aſtrologi. & ꝑinde minori mercę
Metæ de futura ꝑdicunt. ⸿ Spatium metarꝭ: in Circo enim metas
duæ in duas fuiſſe in ſublime erectas oſtendit Tranqllus in Cæſare
Circo his verbis:Nā quo laxius dimicaretūr,ſublatæ metæ, ſingꝫ ea
rum locum, bina caſtra ex aduerſo cōſtituta erāt . Idem etiā
in Claudio:Circo vero maximo marmoreis carceribus, au/
ratiſqꝫ metis,quę vtraqꝫ & tophina, & lignea fuerant excul
ta:circum quas & pompa(vt inqt Varro)Circenſis ferebaī,
& equi currebāt.ſeptem enim curricula(vt ex Gellio lib.iii.
didicimus)erant Circēſium ludorꝭ ſolemnia.de quibus itel
lexit illic Propertius:Haud prius infecto depoſcit pręmia,cur
ſus Septima q iā metam triuerit arte rota,ubi errant q inter
pretātur equos ſolitos ſepties circa metas currere,cum poe/
ta intelligat p ſeptimam rotam ſeptimū currum. Illic dabunt
reſponſa diuinatores. Vnde in ſequētibus: plebeium in Cir
co poſitū eſt,& in aggere fatum Nā in Circo maximo circa
metas ſolebant(vt tradit & Acron) ſortilegi cōſidere:q ſor
tes dabant vulgaribus.Nā altioris dignitatis homines eru/
beſcebant ſere in iis vulgi circulis verſari. vnd Cicero in li/
bro de diuinatione:Quis.enim magiſtratus,aut qs illuſtrior
vtitur ſortibus? Hora.in Satyris oſtendit ſe ut humili loco
natum,non erubuiſſē diuinis aſſiſtere:Fallacē in, Circum,ue
ſpertinumqꝫ pererro Sępe forū,aſſiſto diuinis. Circum autē
fallacē appellat,ꝙ illic ſortilatores,diuiniqꝫ homines ſtarēt,
q ſuis ſortibus,falſiſqꝫ diuinationibus cōſultores deciperēt.
Sors ⸿ Sortes ducet reſponſa ſumet ex ſortibus . Nā ſors capitur
pro ſortituto cuiuſqꝫ rei euētu: ut cum ex urna,alioue uaſe,
aut manibus cōpreſſis educuntur,aut ſcripta,aut lapilli,aut
feſtucæ,aut alia id genus.quod probe docet Plautus in Ca
ſina:ubi ait: Situlam huc tecū efferto & ſortes. nā in ſitulam
plenam aquæ ſortes ligneas pares conlicicbāt:iſqꝫ uictor di
cebatur cuius ſors ad ima deſcenderat. Plautus: Num iſta,aut
populna ſors, aut abiegna eſt tua? Quid tu curas:quia enim
metuo ne in aqua ſumma natet. Inde ē ſortior:quod eſt idem
quod ducere ſortē. Plautus:Conliciā ſortes in ſitulā, & ſor/
tiar tibi,& Chalino. Plin.lib.ii. Sortem ꝑ ſortuna ponit ſic?
Adeoqꝫ obnoxiæ ſumus ſortis,ut ſors ipſa pro Deo ſit qua
Deus ꝓbatur icertus. ſors etiā patrimonium ſignificat:& Dei
reſpōſum. Sortē item accipimus pro ſtatu: &(ut ſic loquar)
cōditione. Horatius in epiſtolis: Ille cubans gaudet mutata
ſorte. Et in prima Satyra . Qui ſit Mecœnas,ut nemo quā ſi
bi ſortē: Seu ratio dederit,ſeu ſors obiecerit ulla Cōtētus ui
uat De ſorte ita ſcribit Cicero lib.ii.de Diuinatione : Quid
enim ſors eſt? idem ꝓpemodum quod micare, qd talos iace/
re,qd teſſeras , quibus in rebus temeritas & caſus, non ratio
nec cōſilium valet:tota inuēta eſt: aut ad quæſtū .aut ad ſu/
perſtitionē,aut ad errorē. ⸿ Frōtem, manumqꝫ.i. adibit etiā
metopoſcopos,q fronte inſpecta futura ꝑdicunt, & Chiro/
Meto/ mantas,q ex manuum inciſuris vaticinātur . ⸿ Crebrum po
poſco/ pyſma:crebram ꝑtractationē.nam ποππύζειν eſt manu per/
pus tractare adhibito ſibilo ad māſuefaciēdū(ut ſolemus)equos
Chiro/ indomitos ꝑtractare : ut ſignificet chiromantin diu ſuſpen/
mantis ſam tenere mulierem:ut diu illam manibus ꝑtractet. ⸿ Diuiti
bus mulieribus . ⸿ Phryx augur:nā Phryges, Cilices,& Ara
bēs(ut ſcribit Cicero in primo de Diuinatione)auiū ſigniſi/
cationibus plurimū obtēperauerunt:quod idē factitatū in
Vmbria ſe accepiſſe inqt. ⸿ Et Indus : Bragmanas ſignificat,
q(auctore Apuleio.ii floridorꝭ)ſapiētes uiri ſunt. Indię gēs
eſt.quos Strabo lib.xy.ſcrib.phyſiologiam, & aſtronomiam
exercere. Eorꝭ principes(ut ſcribit Philoſtratus)fuit Larcas
tēpore quo Apollonius Thyaneus diſcendi, uiſendiqꝫ ſtudio
ad illos ſe contulerat. ⸿ Atqꝫ aliquis ſenior : ſubaudi a ſupe/
rioribus dabit reſponſa. ⸿ Atqꝫ aliquis ſenſor.i. aliquis ſacer
dos.nā quem nos ſeniorē,græci præſbyterū appellant. ⸿ Pu
blica fulguratuā priuata & publica fulgura extitiſſe credidit
antiquitas. Plinius: Cæterꝭ exiſtimant non ultra decem an/
nos portēdere: priuata ꝑterquā in matrimonio primo facta,
aut natali die:publica nō ultra trigeſimū annum, ꝑterquam
ī deductione oppidi, Fulgur aūt differt a fulmine,ꝙ fulgur

eſt ignis late explicitus . Fulmen uero coactus ignis terrifico
impetu iactus. ⸿ Fulgura condit:ſeneca libro.ii. naturalium Fulgur
quęſtionū ſcribit priſcos Romanos:cū crederēt nō ſi ſato ful Fulmen
mina non decidere:cæſis hoſtiis,extructiſqꝫ aris,adhibito ſa
cerdote,uelut in ꝓcuratione malorum illa condere . Condi
enim dicebātur cum ſacerdos diſperſos ignes in vnū redige
ret:& quadā tacita prece terræ cōderet, & cōſecraret. Vnde
Lucanus: Arnus diſperſos fulminis ignes Colligit, & terræ
tacito cū murmure cōdit. Cato in primo de re ruſtica: Si de
cælo villa tacta ſciet:de ea re verba diuina vti fiant „procu/
ret. Eum locū Bidental appellarunt,ꝙ cęſis bidētibus expia Bidētal
tus eſſet. De quo Perſius: Triſte iaces lucis,euitandūqꝫ Bidē
tal. ſcribit Feſtus Pompeius triū generꝭ eſſe fulgura , Poſtula
ria, Peſtifera, Peremptalia . poſtularia vt torꝭ , aut ſacrificio Fulgura
rum ſpretā religionē deſiderant. Peſtifera mortē aut exilium trium
denunciant. peremtalia ſuperiorꝭ fulgurꝭ , portentorumqꝫ ſi generꝭ
gnificationē perimunt:vel abolent. ⸿ plebeium fatum:hoc re
fertur ad illud Spatium metarꝭ. Nam ait reſponſa,quæ dan
tur plebeis de fato.i.de iis,quæ iminent,haberi ex diuinato
ribus,qui in Circo verſant:quos Cicero i primo de Diuina
tione aſtrologos de Circo nominat. Nā fatū(auctore Sene
ca in naturalibus)eſt neceſſitas rerꝭ omniū,actionumqꝫ,quā
nulla vis rumpat. ⸿ Et in aggere:de aggere Tarquinii Sup
bi intelligit. de quo ita plin.i deſcriptiōe vrbis Romę:Clau
dit ab oriente aggere Tarquinii Superbi inter ipſā opera mi/
rabili,nāqꝫ eum muris æquauit,quia maxime patebat aditu
plano. ⸿ Quæ nudis longū ſtulis mulier & infimæ conditio/
nis:cui nullus fere rubor eē cōſueuit ſupra vires ornari. Con
ſulit.i.cōſilium capit a diuinatoribus:an fatis ſibi datum ſit:
vt relicto caupone nubat vendēti ſaga.i.ſ. gario. ſagū enim
veſtis eſt militaris. Virg. Virgatis lucent ſagulis. Cice. in phi
lippicis ſcribit ſaga ſumi ſolere in bello,tumultuqꝫ. Tranqu/
lus in Cæſare:Conuiuatū aſſidue per ꝓuincias duobus tri/
cliniis: uno,quo ſagati,palliatiue:altero:quo togati cum illu
ſtrioribus prouinciarꝭ diſcumberent. Idem in Auguſto:Cor
nelius Centurio reiecto ſagulo oſtendēs gladii capulum. A
ſago dicuntur ſagarii q ſaga cōficiunt. Sago homines in ſub Sagum
lime iactari docet. Martia, Ibis ab excuſſo miſſus in aſtra ſa/ Sagari/
go. Suetonius in Nerone : Solitus inualidū quemque obuiū us
vel potulētum corripere,ac diſtento ſago inpoſitum in ſubli
me iactare. Alii vero ſic exponunt i vt ſit periphraſis mulie/
ris proſtantis:quæ conſulit.i. cōſilium dat plēbeiæ interro/
ganti an nubat ſagario:qd autē mulieres proſtitutæ darent
reſpōſa locus ille idicat plinii de Nerone libro.xxx. Vtināqꝫ
inferos potius,& quoſcunqꝫ de ſuſpitionibus ſuis Deos con
ſuluiſſet, ꝙ lupanaribus, atqꝫ proſtitutis mandaſſet inquiſi/
tiones eas . ⸿ Ante phalas: phalæ (vt ſcribit Nonius) turres
ſunt ligneæ. Ennius libro.xy. Malos diffindunt, fiūtqꝫ tabu
lata,phalæqꝫ eæ etiam in Circo apud veteres ꝓpter ſpecta/
tores & lignis erigebantur. Feſtus autē ait phalas dictas ab
altitudine a phalando:quod apud Hetruſcos ſignificat cæ/
lum.a phalis Seruius ait phalaricā genus teli denominatam:
quod ex turribus mitteretur:quas phalas dici manifeſtū eſt.
de qua Virgi.in nono:Sed magnū ſtridens cōtorta Phalari
ca venit. ⸿ Delphinorumqꝫ colūnas: Georgius Merula præ
ceptor meus vir literatiſſimus credidit ex verbis Ioānis Caſ
ſiodori delphinū columnas intelligi obeliſcos: circa quos lu
derent Delphini:ait enim ſic:In Circo Euripus in gyrū age/
batur. reddebatqꝫ imaginem vitrei maris:in quem Delphini
æquorei influebat:vbi itē erant obeliſci:& in primis ille ma
gnus quē Diuus Auguſtus in Circo maximo cōſtituit. Qui/
dā vero tradūt Delphinos duos fuiſſe fratres nobiliſſimos.
ſub quorꝭ titulo colūnæ erectæ fuerunt. verꝭ illud mihi pla
cet, vt intelligamus delubrum. Cn. Domitii: vbi in marmore
erāt Nereides ſupra Delphinos in Circo flaminio. in Circis
enim verſabātur diuinatorꝭs. vt dictū eſt. plin,lib.xxxvi.ca.
.v.ſic ſcribit:Sed in maxima dignatiōe Cn. Domitii delubro
ī Circo flaminio Nepeunus ipſe, & Thetis,atqꝫ Achilles, Ne
reides ſupra Delphinos, & cetę. & hipocāpos ſedētes ſunt.
De delphinibus ita ēt legimus apud Dionē in vita Auguſti:

Agrippa

Agrippa aquã Romæ dificiētē corruptis canalibus & pro
prio ſumptu reparauit: & in multis locis Vrbis aquęductus
adiecit. Præterea omnia ædificia publica, oẽſq; vias nihil aſ
ſumens ex republico refert: cloacas deinde purgauit: & peas
in Tyberim ſubnauigauit. & cũ Hippodromo aberrare ho
mines circa numerũ curſuum animaduerteret, delphines &
opificia in oui ſpeciẽ conſtituit, vt per ea circuitus peridro
morũ oſtenderet. Poſſumus ergo itelligere delphines hos in
Caupo columnis cõſtitutos fuiſſe iuxta Circũ maximũ: ubi equi cur
rebant. Annubat. i. conſulit an fatis ſibi datum ſit: ut in re
Caupona lićto caupone nubat ſagario. Cauponeis eſt qui merito
riam tabernã exercet: quæ & caupona appellaẽ & ſtabulum.
Stabulũ Caupona ẽt dicitur mulier, quæ præeſt tabernę. Hæ tñ &
partus: inuehitur aũt in matronas, mulieresq; diuites, q̃ me
dicamentis abortus faciunt. Eſt enim ſenſus: Licet, inqt, hæ
plebeæ mulieres anxiæ ut futurorũ, & de nubẽdo diuina
tores conſolant, tñ cõcipiunt & pariunt, fœtusq; educunt:
matronæ uero & potẽtiores fœminæ aut non cõcipiũt, aut
eiiciunt cõceptum partũ medicamentis in utero extinctum.
Partus diſcrimen: nã quæ pariunt in ſummo uerſanẽ peri
culo. Fortuna urgẽte: rei familiaris anguſtia cogente: qua
ſi quę ob inopiã liberos nutricibus alendos tradere nõ pñt.
Vix tacet mulier, inqt, q̃ diues & potẽs eſt: uix unq̃ iacet i
lecto: quia aut nõ cõcipit: aut ſi cõcipit, abortiuũ facit. Le
cto aurato: hoc eſt q̃ in magnis ſit opibus, & deliciis. Tan
tum artes huiusnon eſt, inqt, mirũ ſi mulier diues: aut nõ cõ
cipiat, aut abortus faciat. Nã mira ſunt, q̃ poſſunt artes mu
lieris ueneficæ, q̃ ſteriles facit matronas, atq; cõducit pueros
necãdos in utero matris. premiũ enim poſcit a matrona, ut
in uẽtre necet partũ, ſicq; cõducit. i. mercede ſumit id operæ
ad necãdos partus. Alibi cõducunt foricas. i. mercede ſumũt
id laboris. Quæ ſteriles. i. quæ ſuis medicamentis aut mulie
rem reddit ſterilem, aut abortiuum cogit facere. Gaude in
felix. ſ. marite, q abortũ faciat. Porrige. ſ. vxori q̃cqd erit
Aethiopia duplex . ſ. datũ ab alia uenefica. Nã ſi diſtendere uellet. i. ſi ad legi
timũ tempus uellet ferre fœtũ in utero: te uera Aethiopẽ pa
reret, p inde q; eſſes pater Aethiopis. Aethiopis: duplex eſt
Decolor Aethiopia orientalis, & heſperia, de qua alibi plura. Deco
lor hæres: decolor appellaẽ, qui ſit colore uiciato: & qui de
Decolorari clinat apriore colore. unde etiã decolorari dẽ id cuius color
viciatur, & inficiẽ. Horatius in odis: Quod mare Daunię nõ
Diſcolor decolorauere cædes? Seneca in naturalibus: Fulmen, aut co
lorat, aut decolorat. Diſcolor uero diciẽ diuerſicoloris. Cõ
Concolor color eiuſdem coloris. Marti. Concolor in rubra gãmare lã
ASCE. ce rubes. Tabula. ſ. teſtamenti. Nũquã tibi mane uidẽdus
ideſt cui nolles mane occurrere: ut mali ominis. Alibi: Et cui
per medium nolles occurrere noctem.

Illius occurſus &c. Dãnat mulieres quę ſe aſtrologię peri
tas atteſtãtur. & nihil niſi habito prius ex libris ſuis iudicio
operãtur. quod periculoſum eſt: & nunc uiris multis malũ.
Ordo eſt: Memento ẽt ĵ o Poſthume, uitare. i. effugere. occur
ſus. i. cõtractũ matrimonialẽ. uel legamus ſimpliciter occur
ſus. i. uel ſolã obuiationẽ: quaſi periculoſum ſit tali occurri ſ
ſe. illius ſup. mulieris: in cuius manibus tu cernis ephemeri
das. i. operũ ſingulorũ dierũ annotationes, tritas. i. frequẽti
vſu attrita ſeu. i. ſicuti. ſuccina pinguia. i. arborũ diſtillatio
na: quaſi ex ſucco earũ fluẽtia, ex qbus & monilia & annu
los mulieres tunc geſtabãt: & nunc roſacea ſerta ad quæ di
uæ uirgini ſalutationes dicunt, cõficiunt. quæ. ſ. mulier. nul
lum cõſulit. i. a nullo cõſiliũ petit. & quæ iam cõſulitur. ſ. unũ
cõſilium ab aliis petiẽ. quæ reuocata. i. ſi fuerit reuocata. nu
meris. i. calculationibus. uel facie cæli iſortunata p numeros
Thraſylli. i. illius mathematici deprehẽſa. nõ ibit viro petẽ
te. i. aggrediente caſtra, aut patriã. pariter. i. ſimul cũ eo. Nã
ſi placet tali mulieri uectari. i. uehi i lectica, aut curru ad pri
mũ lapidem poſitũ in uia publica extra urbẽ. hora. i. oppor
tunitas tpis. ſumitur. i. diſqritur ex libro aſtrologię. ſ. ſi angu
lus ocelli frictus. i. fricãdo attritus, aut rubẽs prurit. i. adhuc
pruritũ facit. ipſa poſcit. i. exigit a chirurgico. collyria. i. em
plaſtra, ſeu medicamenta oculoꝝ. & hoc geneſi. i. geniturę
calculatione. facie inſpecta. i. prius uiſa. Et licet ipſa iaceat
ægra, nulla hora uideẽ aptior cibo capiendo. i. ad cibũ capiẽ
dum: niſi ſup. ea quã petoſiris. i. aſtrologus ille ex Aegypto
dederit. i. aſſignauerit. ſi ipſa mulier erit mediocris i diuitiis
. ſ. ipſa luſtrabit. i. circuibit utrũq; ſpatiũ. metaꝝ. i. circuloꝝ,
cõſtitutoꝝ: ut eos luſtrando ſortes educant. & ducet ſortes.
& pbebit uati. i. diuinatori. roganti. i. poſtulãti pro mercede
crebrum popyſma. i. ſonitũ cunni ipſius mulieris, coeuntis ſe
cũ. & id melius, q̃ vt de ſonitu manuũ itelligas. pbebit inq̃
frontẽ vnde per phyſonomiã aium & fortunã eius ſe noſci
tare dicit. & manũ ex cuius lineamentis per chiromãtiã idẽ
facit. Sunt enim ſupſtitioſi hoies, vt indocti, q manũ iſpiciẽ
tes fata hoium diiudicant: q minoris q̃ aſtrologi vaticinia, &
iudicia vẽdũt. ſed phryx. i. hõ ex phrygia. augur. i. augurii pe
ritus. q ex auium garritu futura pſcit. dabit reſponſa diuiti
bus ſup. mulieribus. Tangit aũt poeta varias diuinationum
ſpecies. ſunt aũt duo genera: alteꝝ naturæ: alteꝝ artis. Natu
ra furorẽ diuinum habet, quo mens prophetaꝝ rapta eſt. &
ſomnũ: cuius ſpecies enumerat Macro. inde ſomno Scipio
nis. in his ſunt viſiones, & reuelatiões. Ars aũt apud priſcos
habuit aruſpicinã augurium: auſpiciũ: aſtrologiã: & ſortes.
Aruſpicina: ab ara inſpicẽda dicta: exta fulgura: & oſtẽta cõ
prehendit. Nã mactata hoſtia apud aram: eaq; aperta quõ
corpus: & reliqua exta. i. inteſtina extantia ſeſe habeãt, iſpi
ciebant. Fulgura ab Ioue demiſſa putabantur. & aut publi
ca, aut priuata eſſe vt Mancinel. recitat. Oſtẽta ſunt quæ p
ter naturã euenĩẽtia aliqd futuꝝ oſtẽdunt: q̃ oſtenta ab oſtẽ
dendo: monſtra à mõſtrãdo: portenta a portẽdendo: & pro
digia a pdigendo appellãtur: auſpicia ab auibus inſpiciẽdis
dicunẽ: auguria ab eaꝝ garritu, aut guſtũ. Ad hęc adduntur
omnia, q̃ cũ ob aliam cãm ab aliis dicta ſunt, nos ea ad nego
cium noſtrũ tranſferimus. Aſtrologia eſt de aſtris ſermo: ex
eoꝝ diſpoſitionibus, quã per aſtronomiã deprehẽdimus, fu
tura pdicens. Ad quã cõiecturæ quæ ex elementis ſumũtur
reduci poſſunt: vt geomanticæ ex terra: & pyromanticæ ex
igni. ite quæ lineamẽtis manuum: vt chiromãticæ, Sortes ve
ro primũ erant priſcaꝝ literaꝝ notæ in robore inſculptæ: q̃
manu pueri mixtæ: vt educebanẽ, futura pdicebant. Omnia
aũt quæ artis ſupſtitionẽ ſapiunt: cum verã artẽ, ſi ars vlla ẽ,
nemo hactenus habuerit. Neq; ſi qñ mira cõtigiſſe (vt in Li
uio lib. pri. legimus) cõtinuo verã artem credemus: ſed ea di
ſputare non eſt huius loci. Tangit aũt hæc genera Virg. lib.
. iii. Aenei. dicens: Troiugena interpres diuũ, q numina Phœ
bi: Qui tripodas Clarii lauros: q ſidera ſentis: Et volucrũ lin
guas & ppetis omnia pennę. Nã numina phœbi & tripodas
p furorẽ diuinum & viſiones ſentit. ſidera cæli. i. per aſtrolo
giam. volucrũ linguas: p augurię. ppetis omnia pẽnæ: p au
ſpicia: ad q̃ omnia & cætera portẽta redigi pñt. Augur ergo
phrux. i. phrygius, ſiue Troianus dabit reſponſa diuitibus.
& Indus. i. aliqs ex India, peritus aſtroꝝ & mundi. i. aſtrolo
gus cõductus a diuitibus dabit reſponſa. atq; aliqs ſenior. i.
pſbyter, qui condit. i. ſedat. fulgura publica. i. in reſpu. detri
mentũ miſſa. fatum aũt plebeium. i. mulieꝝ plebeiaꝝ. poſitũ
eſt i Circo. i. fornicibus Theatri: vel vbi ludi Circẽſes fiebãt
vel in aggerem Tarqnii ſup. i. depẽdet reſponſis meretricũ,
& pauperculaꝝ ad Circum proſtantiũ: aut ad aggerem Tar
quinii. niſi forte geomanticos intelligas: q ex lineis, aut, pun
ctis pter induſtriã terræ incuſſis futura iudicant: ſed nõ pla
cet pter ſequentia vnde dicit. Ea quę exiſtẽs nudis ceruici
bus. i. meretricula quæ nudat ceruices ſi pulchras hẽt. oſten
dit auꝝ longũ: vel reticulũ aureũ: vel flauos capillos, conſu
lit. i. cõſilium dat, & inditat plebeiæ. ſ. interrogãti. ante pha
las. i. turres ligneas in Circo ſpectãdi gratia fabricatas. & an
te columnas delphinoꝝ. i. ãte templũ Enei Domitii: vbi del
phinibus Dii, Deę q; maris iſidebãt i ſtatuis. ſ. Scies aũt, grã
maticẽ a grõ in os fieri ntõs in vs: vt a delphin delphinos: ſic
hic delphinus delphini & ab elephas elephantos hic elephã
tus ti. & ita i multis aliis: vt docet priſci. Cõſulit aũt an mu
lier plebeia nubat viro vendẽti ſaga. i. veſtimẽta militaria: re
licto caupone eius priore marito, non dicit occiſo: quia no

Tranſeo ſuppoſitos, & gaudia, votaq; ſæpe
Ad ſpurcos decepta lacus, atq; inde petitos
Pontifices ſalios, Scaurorum nomina falſo
Corpore laturos, ſtat fortuna improba noctu
Arridens nudis infantibus, hós fouet omnes,
Inuoluitq; ſinu, domibus tunc porrigit altis,
Secretumq; ſibi mimum parat. hos amat, his ſe
Ingerit, vtq; ſuos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Theſſala uendit
Philtra, quibus ualeat mentem uexare mariti,
Et ſolea pulſare nates, quod deſipis inde eſt,
Inde animi caligo, & magna obliuio rerum,
Quas modo geſſiſti, tamen hoc tolerabile, ſi non
Et furere incipias. ut auunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæſonia pulli
Infudit. quæ non faciet, quod Principis uxor?
Ardebant cuncta, & fracta compage ruebant.
Non aliter, q̃ ſi feciſſet Iuno maritum
Inſanum. minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus. ſiquidem unius præcordia preſſit
Ille ſenis, tremulumq; caput deſcendere iuſſit
In cælum, & longam manantia labra ſaliuam.
Hæc poſcit ferrum, atq; ignes, hęc potio torquet,
Hæc lacerat miſtos equitum cum ſanguine patres.
Tanti partus equæ, quanti una uenefica conſtat.

biles & diuites ſemp crudeliora apud hunc poetã oſtenduntur facere, q̃ vulgares. Vnde addit. Tñ hæ .i. huiuſmodi mulieres plebeiæ, ſubeunt diſcrimen .i. periculũ partus, & tolerant .i. ppetiuntur. oẽs labores nutricis .i. pariunt & nutriũt fœtus ſuos. & hoc fortuna .i. cõditione: hoc eſt paupertate vrgente. ſed puerpera .i. quæ puerũ peperit, iacet vix .i. rariſſime in lecto aurato, qa quæ lectos auratos habẽt non pariunt. tantum .i. tam multum poſſunt artes: & tantum poſſunt medicamina .i. veneficia huius .i. huius mulieris. quæ facit ſterilẽ. & quę cõducit .i. conducta accipit hoies iam cõceptos & formatos, ac animatos fœtus necandos in uẽtre ſuo. Legi forſan poſſet adq: vt ſit .ſ. artes huius quæ facit ſup. ſe ſterilẽ. q pro &. conducit veneficã ſup. ad necandos hoies in ventre ſuo: ſed pſequamur notiorẽ viam quæ prior eſt. O infelix maritus gaude, q vxor tua abortũ facere vult. atq: ipſe .i. tu te. porrige ei quicqd erit bibendũ .i. noli ei vetare. Nam ſi ipſa vellet diſtendere, & vexare vterũ ſuum .i. maturos partus edere: & extentum habere ventrem. tu eſſes pueris ſalientibus .i. emergentibus. Vel ſic potius: ſi vellet vexare vterũ ſuum pueris ſalientibus: tu eſſes fortaſſe pr Aethiopis: ideſt cõcepti a ſeruo Aethiope. ſicut ſuperioribus annis Neapoli contigiſſe prædicant: vbi nobiliſſima matrona. Aethiopẽ edidit: quem pater regi Francorũ filiolum deſtinauerat. & hæres .i. ſucceſſor tuus decolor .i. partim patri .i. ſeruo Aethiopi: partim matri ſimilis: impleret tabulas teſtamenti tui ſcilicet nunq̃ videndus .i. videri dignus mane ne omen malum afferret. Credebant enim q quæ prima audirentur, aut viderentur futuræ lucis qualitatem prædicarent. Ideoq: omnia bona mane dicebantur. Vnde ſalutandi mos exortus: quia manum bonũ dicebant: vnde immane econuerſo malum: & omnia pulchra & læta uidenda afferebantur.

IOAN. BRIT.

¶ Tranſeo ſuppoſitos: occupatio eſt. notat mulieres: quæ aliunde petitos partus maritis ſupponunt. Senſus eſt: Prætereo, inquit, referre nothos quos mulieres diuites empticio partu pro naturalibus, & legitimis alunt. ¶ Suppoſitos: ſubditicios. Suppoſiti illi dicũt, qui ex vxore nati nõ ſunt, ſed p filiis ficto partu marito ſupponunt. ¶ Gaudia .i. filios ipſos nothos: quos miro gaudio maritus, vt ſuos alit. ¶ Vota .i. filios quos multis uotis: & ſummo deſiderio cõcupiuit maritus habere, Valerius maximus filios ſic uocat his verbis Venite igit in manus noſtras pſpera parẽtũ uota. ¶ Decepta: deſumpta ab uxoribus decipientibus maritos ſimulato partu. Decepta ergo expone deſumpta, & ide capta. ¶ Sępe oſtendit id frequenter a mulieribus factitatũ. ¶ Ad ſpurcos lacus locum eſſe oſtẽdit poeta in urbe: ubi pueri incertis nati parentibus exponerent. Vbi aũt fuerint, & quare ſpurci lacus appellarent nuſquam meminimus nos legiſſe. ¶ Pontifices ſalios .i. ſpurios. q in nobiliſſimas tranſlati familias põtifice Salii creantur. Salii enim ſacerdotes fuere Martis, q in comitiis & ſacris ancilia gerentes eademq: gladiolis pcutientes circũſiliebant. Iiq: ex nobiliorib⁹ creabãtur. De quibus plura in ſecunda Satyra retulimus. ¶ Scaurorũ: ſpeciem pro genere poſuit .i. nobiliũ romanorũ: quales fuere Scauri. de quibus in ſecunda dictum eſt abunde. ¶ Laturos nomina: nam putabuntur filii eorũ nobilium a quibus educabuntur. ¶ Fortuna improba: dicimus improbum non ſolum nota ſignificatione malum: ſed nimis auidum: nec modico cõtentũ ve illud Virgilianum: Lauit improba teter Ora cruor. Et alibi: Improbũ anſerem appellat cibi auidum & inſatiabilem hoc vero loco fortunam improbã dicit .i. iniquam. & indignorũ fautricem. vnde plinius lib. ii. loquens de fortuna: Sola laudatur, ſola arguitur, & cũ conuitiis colit. Volubiliſq: a pleriſq: & cæca ẽt exiſtimata, vaga, inconſtans, incerta, varia, indignorumq: fautrix. Ergo iprobat hoc eſt, quæ non ex merito, ſed libidine hominem amplectitur. ¶ Stat: adeſt. ¶ Noctu: talia enim noctu fere pagi ſolent. ¶ Arridens: aſpirans & blandiens. ¶ Altis domibus .i. nobilibus familiis. ¶ Secretum mimũ: oblectamentũ quoddam. nã mimi non ſolũ publice in ſcæna, ſed & i domibus priuatis geſticulationib⁹ ſuis oblectabãt. Vnde Liuius lib. ix. de bello macedonico: Tũc pſaltriæ, ſambuciſtriæq:, & conuiuialia ludionũ oblectamenta addita epulis. ¶ His ſe ingerit: iſundit, infert, implicat. ¶ His .ſ. nothis. ¶ Vtque ſuos: ſolent enim vulgo fortunæ dici filii. ¶ Alumnos ſignificat eum q alitur, & aliquando eum qui alit. ¶ Hic magicos affert cantus: nũc inuehit in amatoria, & excantationes magicas mulierũ, q̃ uiros ẽt in furorẽ cõpellant. ¶ Hic .i. alius. ¶ Affert .ſ. mulieri. ¶ Cãtus: carmina, & excãtatiões. ¶ Magicos: hoc eſt quibus ipſa magorũ uanitas gloriatur oia poſſe effici: hoies in beſtias poſſe mutari. vñ illud Vir. Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis. Et meſſes in alios agros traduci. ut illud: Atq: ſatas alio vidi traducere meſſes. Qui etiã elemẽta quoq: cõcuti: turbari hoium mentes: & ſæpe ſine ullo ueneni hauſtu hoies interimi. Lunam e cælo deducit Carmina uel cælo põt deducere Lunã. Frigidus in pratis cãtando rumpit anguis. De mago diximus abunde i. iii. Saty. ¶ Philtra: græce, latine amatoria dñt. φιλτρον amor dicit. Eſt .n. amatoriũ quicqd ad amorẽ conciliandũ datur: quis & furorẽ ſępe moueat. Vñ Oui. Philtra mouent aios, uimq: furoris hñt. ¶ Theſſala: nã in Theſſalia (ut probe docet Apuleius in Aſino aureo) ueneficia plurima exercebantur. Nam & Apule. ipſe in Theſſalia in aſinũ reformatus eſt. vñ & Plau. in Amphitryone: Ego pol hodie ulciſcar illũ Theſſalũ ueneficũ: qui peruerſe vertit familiæ mẽtẽ meæ. ¶ Solea: qcquid pedi ſubiicit ſolea dr. Cice. i rhetoricis: Et ſoleę ligneę pedibus inductæ ſunt. Tranqllus in Nerone Soleis mulas argẽteis calciauit. Eſt ẽt piſcis planus. Et ſolea capit p eo ligno ſup quo extruit paries craticius. ¶ Pulſare nates: Perſius: Solea puer obiurgare rubra. Teren. Vtinã tibi cõmitigari caput ſandalio uideã. ¶ Inde eſt: ex amatoriis. ¶ Deſipis: a cõi ſenſu declinas. ¶ Animi caligo: offuſcatio & cæcitas mentis: ac per hoc ignorãtia. Sic & Seneca: O quãta illos caligo mentiũ: quãta ignorãtia ueritatis exercet. Eſt aũt caligo nebula denſiſſima uma offuſcans. vñ Tranqllus in Nerone: Deinde tanta coorta caligo eſt: ut deſpicere nõ poſſet. Tñ hoc eſt tolerabile: ſi tñ ſenſum & lumen rõnis amittas. ¶ Si non Et furere incipias .i. ſi nõ icipias & tu uexari eo furore, quo uexatus eſt Caligula

Suppoſita

Lacus ſpurci

Salii

Improbus

Alũnus

philtrũ

Solea

Caligo

Hippomanes

ligula imperator.q a Cæſonia uxore amatorio medicaméto potionatus in furoré verſus eſt,potioni infuſo hippomane. ¶ Vt auunculus ille Neroni:ſubaudi a ſupiore furuit.ſ. Caligula:q frater fuit Agrippinæ matris Neronis. ¶ Frontē tremuli equi.i.caruculā illā,quæ cariciæ magnitudine(ut dictū eſt)in fronte pulli equi inhæret:qd hippomanes appellat̃ ueneficiis aptū. ¶ Quæ non faciet:ſenſus eſt:Quæ mulier non faciet qd vxor principis fecit?q.d.reliquæ mulieres di gnoris exemplo cōmotæ idē facere non verebunt̃.unde eſt illud apud Virg.in ſeptimo:Neq; enim leue nomē amaræ. ¶ Ardebant cuncta:Caligula enim(auctore Tranqllo)omne ſæuitiæ genus uel minima offenſa exercuit. ¶ Fracta cōpage.i.uia ſeuiſſime a Caligula fiebant:ſumpta trāſlatione a lapſu tectorų.dicimus cōpagem & cōpaginē a cōpingēdo.i.coiungendo.Vnde & cōpactam fiſtulam dixit Virg. ¶ Non aliter:ſenſus eſt:Non aliter,inqt,totus orbis cōcuſſus eſt furēte Caligula:q eum regebat,q̃ ſi Iupiter verſus eſſet in furorem:cuius nutu omnia regunt̃.ſicq; oſtēdit quāta ex veneficiis mulierų mala eueniāt. ¶ Boletus Agrippinę:nam Agrippina maritum ſuum Claudiū Boleto medicato, quo genere cibi plurimū delectabat̃,ſuſtulit fuit eni Agrippina Neronis mater, & Caligulæ(vt dix mus)ſoror. ¶ Minus nocēs grauiora,in qt,fuere & pniciosa magis Vrbi,quæ Caligula p furorem fecit,q̃ quæ Claudius.nam is ſtatim mortuus eſt poſt acceptū boletum:nec illa Venena cuiquā fuere pnicioſa ſicut ea,quæ data ſunt Caligulæ:quæ in eā fuere,vt in oēs ſæuiret. ¶ vnius ſenis:nō enim fuit eā Boletus(ſit diximus)ut multi p furorē Claudii imperatoris perirent,ſed ſolus Claudius iam ſenex periit,nā ad ſexageſimū & quartum annum peruenerat ¶ Tremulumq; caput:hoc autem eſt ex hiſtoria. capite enim Claudius fuit tremulo.Tranqllus:Et remiſſe quid uel ſerio agentē multa dehoneſtabant,riſus indecēs,ira turpior, ſpumante rictu,humētibus naribus,plectra linguæ titubantia, caputq; tum ſemp tū in quātulocumq; actu uel maxime tremulum. ¶ Deſcendere in cælū,declamauit p contrarium ſic & locutus eſt Seneca:Poſteaquā Claudius in cælum deſcēdit. Sic& Statius in Siluis:Nondū ſtelligerų ſenior demiſſus in axem ita enim poetæ plerunq; p contrariū declamant,ut alibi Iuuenalis:Iam quartanā ſperātibus ægris.i.timētibus. ſic& Virgil. Hunc ego ſi potui tm ſperare dolorem. ¶ Labra manantia.i.fundentia,&emittentia.Vnde illud notādū eſt apud auctores tale inueniri locutionē:Fons manat aquā dulcem.ut hic & alibi in penultima Satyra:Cuius manātia fletu Ora puellares faciunt icerta capilli.Et ex fonte manat aqua dulcis.Et fons manat aqua dulci.Vnde Pli.libro.xxii. cap.xxii.Caulis fractus copioſo lacte manat. Abſolute etiā dicimus ulcera manātia. ¶ Longa ſaliua:qa(ut dixi)ſpumante rictu erat & humētibus naribus. ¶ Hæc poſcit ferrū.i.boletus furorem p potionē verſi arma & ignes aq hoium pnicium poſcunt & exercent.hoc aūt dicit ſpecialiter ppter Caligulā,qui(auctore Tranqllo)equeſtrem ordinē & ſenatorium [illegible]. q̃ factū fuiſſe videri vult poeta p potionē amatoriam:a ſupiore dependeat.vt dicat boletū Agrippinæ tm nocuiſſe Claudio,potionē vero Caligulæ pniciosam toti [illegible]. ergo hæc potio poſcit ferrum.i. hæc potio quā Cæſonia dedit Caligulę marito,ē in cā,ut ferrum poſcat,& exerceat [illegible]. ¶ Hæc potio torquet.i.hæc potio eſt in cā,quod nobis variis cruciatibus afficiant̃,& torqueātur a Caligula. ¶ Tanti partus equæ.hūc locū hucuſq; oēs,quos mihi videre cōtigit,codices ita legerunt:Tanti partus equæ,tanti vna venefica conſtat ita vt nullus prſus eliceret̃ ſenſus.Ego vero diligentiore examine carmen & mentē poetæ trutinatus [illegible] depranatū:& vtrobiq; legendū tanti.ut [illegible] poetæ indignatio oſtēdat:vt ide ſit bis repetitū per diuerſa verba [illegible] Tanti [illegible]. Idē enim eſt bis repeti eump diuerſa verba. ſic ēt illud:Tantū admirari,tm laudare diſertos,ac ſi dicat ex his veneficiis & ſceleribus mulieris multa mala [illegible].& hæc veneficia magno conſtant qui incendia,& cædes hominū miſcent:hocq; totum dictū eſt ppter

Cæſoniā. ¶ Vna venefica:vna Cæſonia. ¶ Partus equę.i.hippomanes:quod ex fronte pulli equini auellitur ad veneficia de quo ſupra dictum eſt:quod Cæſonia potioni infudit:unde furore(vt diximus)correptus eſt Caligula. Hippomanes

¶ Tranſeo ſuppoſitos:per occupationē dicit ſe nolle dicere quō p mulierų fraudem Spurii,& incertorų parentū pueri p nobiliū liberis educant̃.&a miſeris viris hęredes iſcribāt̃. ASCE Ordo eſt:Ego trāſeo.i.ſilentio ptereo infantes ſup.ſuppoſitos.i.cū ſint ſpurii & iuenticii clam loco verorų poſitos ad lat?:quaſi puerperæ decūbentis. & trāſeo gaudia maritorū de illis tanq de ppriis gaudentiū.& uota.i.deſideria,vel optata euenta,decepta.i.illuſa.ad ſpurcos lacus.i.ad Velabrem ſeu paludē imūdā.atq; trāſeo pōtifices ſalios.i.martios,quō niſi ex nobiliſſimis vtpote patriciis fiebant petitos.i. aſſumptos.inde.i. ab illa palude ad quā expoſiti ſordidiſſimis [illegible] parentibus: & in domū patriciam p mulierų quę ſe grauidas [illegible] fraudē i portati: ad pontificalem dignitatē uecti ſunt,ſalios dico laturos.i.portaturos noīa Scaurorų.i.nobiliſſimorų uirorų.corpoī falſo.i.mētito:noīni nō correſpondente.nā corpus ſumpſerūt a meretricibus & adulteris:nomē aūt a Scauris,& aliis nobilibus:a quorų uxoribus ſuſcepti fuerāt.fortuna iproba.i. improbanda qa temere & ſine rōne agens.ſtat nocte arridēs.i. annuēs, fauens quodā blando riſu. infantibus nudis.i. oī ope humana deſtitutis & nudis expoſitis.& fouet.i.focillat hos oēs infantes nudos ſinu ſuo.& porrigit.i.potro dirigit tūc:poſtq̄ ſic fouit.altis domibus.i.ad altas & nobiles dómos.& parat.i.iſtituit:pparat ſibi,mimū.i.imitatorē geſtū:&(ut dicunt)ioculatorē. ſecretū.i.occultū ab hoibus multis.quo.ſ.ipſa quoties uult locat [illegible] nobile puer ex ſpurio: pontificē ex depoſito alto loco [illegible] ex inuenticio:& forte inceſto coitu cōcepto.fortuna [illegible] hos.i.huiuſmōi infantulo,& igerit ſe.i.totā benignitatē [illegible] ultro.his.ſ.iſantulis.atq; ipſa ridens.i.arridens [illegible] producit.i.prom ducit.hoc eſt ad ſummos honores gra[illegible] dicit [illegible] a ſe factos & alitos. ¶ Hic magi[illegible] [illegible] coſimilia mulierų mala: q̄ nō ſolū ſupplitio [illegible] ſed pnitioſiſſimas nā& ueneficia,& [illegible] fit ,eas ergo notat non ſine [illegible]. Ordo eſt:Hic.i.aliqs magus affert [illegible] carmina magicos.i.magica arte [illegible] venena amatoria.i.ama[illegible] Theſſalia colligebātur.qbus ipſa mulier ualeat [illegible] re. & in diuerſas partes furibundū rapere [illegible] rōne mariti ſui.& pulſare [illegible] ſuo nates.i.clunes eius [illegible] calceis mollioribus ſuppoſitis & pedibus quaſi [illegible] quos a parte ſuperiore parų tegunt. q ergo o marite tu deſipis.i.male ſapis.i.iſanus es.inde.i.ex hmōi ueneficiis amatoriis& inde.i.exiiſdē.eſt ſup.caligo.i.obtenebratio. animi .i. intellectus.& magna obliuio rerų:qs tu geſiſti.i.feciſti.mō.i.paulo ante.tn hoc.ſ.hēre intellectū obſcuratū&obliuionē rerų.eſſet ſup.tolerabile.i.quouis mō portabile ſi nō icipias & .i.ēt.uel inſup furere.ut.auunculus ille.i.notiſſimus Neronis.ſ. Caligula:cui Cæſonia uxor infudit totā frōtem.i. totū hippomanes.hoc eſt totā illā caronculā,q̄ adhæret frōti.pulli tremuli.ſ. recentis nati.q̄mulier nō faciet ſup.illud qd principis uxor:uidelicet Cæſoīa ſup.fecit.hoc eſt ſi uxor pricipis auſa eſt cū amatorio medicaméto i furorem uertere:tq̄ erit ꝑuacturi uxor id nō audēs.q.d. nulla.Oñdit aūt q̄tū malum fecerit Cæſonia dicens.Cuncta.i.oia ptinentia ad iperiū.ardebāt.i.ueluti igne quodā a furore iperatoris aſſumebant̃: & cūcta ruebāt. cōpage.i.uinculo & colligatione fracta,i.ſoluta.reipublicæ.n.ad pricipē totā pēdere uidet̃.quo ruēte & illa ruit.nōaliter ſup.ruebāt cūcta:q̄ ſup totū uniuerſum ruiſſet ſi Iuno & ſoror & cōiux Iouis feciſſet maritū:uidelicet Iouem iſanū Si eſſet hic michi philoſophādi locus:dicerē nō ſine magna rōne hoc exemplū eē adductū. Nā(ue dicit) Iupiter eſt qdcunq; uides,qdcunq; moueris. Iouis oia plena Iupiter eſt ille magnus aius mundi:a quo oia& ortū & cōſeruationem hñt:proinde ſi Iupiter iuſaniret: toto uniuer-

Oderunt natos de pellice, nemo repugnet,
Nemo uetet, iam iam priuignum occidere fas eſt.
Vos ego pupilli moneo, quibus amplior eſt res,
Cuſtodite animas & nulli credite menſæ
Liuida materno feruent adipata ueneno.
Mordeat ante aliquis quid quid porrexerit illa,
Quæ peperit, timidus præguſtet pocula papas.
Fingimus hæc altum Satyra ſumente cothurnum;
Scilicet egreſſi finem, legemq; priorum,
Grande ſophocleo carmen bacchamur hiatu
Montibus ignotum rutulis, cæloq; latino
Nos vtinam vani. ſed clamat Pontia feci,
Confiteor, puerisq; meis aconita paraui,
Quæ deprenſa patent, facinus tamen ipſa peregi.
Tu ne duos una ſæuiſſima uipera cœna?
Tu ne duos? ſeptem, ſi ſeptem forte fuiſſent.
Credamus tragicis quicquid de Colchide torua
Dicitur, & progne. nil contra conor. & illæ
Grandia monſtra ſuis audebant temporibus. ſed
Non propter nummos, minor admiratio ſummis
Debetur monſtris, quoties facit ira nocentem
Hunc ſexum, & rabie iecur incendente feruntur
Præcipites. ut ſaxa iugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur cliuo q; latu pendente recedit

ſum periret: vt totū regnū inſaniente rege. Et ergo dicit ꝙ minus nocuit republicæ Agripina auferens maritum veneno: q̄ Cæſonia faciens ipſum furere. Ordo eſt: Ergo cū ita ſit ꝙ ꝑ furorē principis tota reſpu. diſſoluta ſit. boletus .i. uenenū admixtū boleto Agrippinæ .i. qd Agrippina dedit Claudio imperatori marito ſuo. erit minus nocēs, q̄ ſup. philtrū Cæſoniæ, ſiqdē .i. quia certe. ille .ſ. boletus. preſſit .i. oppiſit. extinxit. ꝑcordia .i. reticulū cor cingēs, in quo eſt ſedes uitæ. ſenis .ſ. Claudii ꝑ ſeniū cito morituri. & iuſſit caput ipſius Claudii tremulum, qd ex natura tremebat ēt ante eſum boleti. & labra manantia .i. diſtillātia. longā ſaliuā: aut more ſenū: aut certe pro tpe: q̄ .ſ. ueneno ꝑ uomitū liberari conabāt. deſcēdere in cælū .i. in oīum mortuoꝝ uel amen, ſiue occultamen: hoc ē ad iferos: ubi ēt beatoꝝ receptaculū: uidelicet cāpos Eliſios fabulata eſt gētilitas. hec potio .ſ. quā Ceſonia Caligulæ dedit. poſcit ferrum, atq; ignes .i. exponit oīa ferro & igni: ut exēplis docet Mancī. Hec potio torquet: hæc lacērat pres .i. ſenatores & patricios uiros mixtos cū ſanguine eqtum. Tanti partus &c. Iſtud uidet mihi potius figurate ꝑ acclamationem, q̄ ſimplr dictū. & poſſe legi bis tanti: vt ſit: tanti cōſtat partus eque .i. hippomanes, qd ſub ducit equæ partui .i. pullo: hoc eſt tanto ꝑtio, & tāta ſanguinis effuſione a natura ꝓducitur partus equæ. & tāti .i. tā ſæua mercede cōſtat vna venefica. Vel legēdo quanti ſic tāti .i. tam magno ꝑtio conſtat .i. cōparat partus equæ: quāti ergo cōſtat vna venefica. q̄ .ſ. mille partus ſur: ipe pōt. q.d. maxio. Siqs velit nō figurate legere. vt ſit ſenſus: partus equæ conſtat tāti .i. cū tanta diffi cultate acqritur: quāti venefica .i. cū quanta venefica nihil mihi verosimile faceret. Nec ſic: partus equæ eſt tāti quanti vna venefica qd cōſtat .ſ. Argutius aut Calderinus exponit: vt ꝑ acclamationē, ſeu epiphonema cōiungat prior pars ſupioribus ſicut primo Aeneid. acclamat poeta dicēs: Tantæ molis erat Romanā cōdere gētē. Et poſterior pars ſequētibus cū interrogatioe pficatur: vt ſit ſenſus & ordo: O quāti cōſtat vna venefica: nam quia mulieres oderūt natos de pellice, iā priuignū occidere fas eſt & c. Ego enī ſic intelligo: ut. ſit: cū tanti ſup. conſtat partus equæ .i. hippomanes datū Caligulæ: quanti conſtat una uenefica: q̄ mille principes interficere poſſet vel ſic tāti cōſtat partus equæ: atq; quanti cōſtat vna venefica. occaſione cuius exclamationis progreditur ad declarationem eius: vt ſequentia docent.

¶ Oderūt natos de pellice: nō idignat poeta ꝙ oderint natos ex pellice: neq; n. mirandū eſt id poſſe accidere: ſed ꝙ priuignos, qd grauius eſt, necēt. eſt ergo ſenſus: Quaſi monitori dixerit odio hñt natos ex pellice: & ipſe veluti eſſentiens dicat: fateor oderūt. & nemo, inqt, vetet qn oderit nothos. verū illud grauius eſt: ꝙ priuignos interimunt. ¶ De pelice: dictū eſt. illic qd ſit pellex: Relidēs in codice pellex. ¶ Iam iam: non eſt, inqt, mirandum, imo neque obſtanū. ꝙ natos ex concubina viri oderint: ſed illud grauius ē, ꝙ iam priuignos q̄ſi licitū necāt ¶ Iam iā eſt fas: iam putat nullū eſſe nefas occid. ſ priuignum, ſicq; eſt ironia. ¶ Vos ego pupilli moneo: oſtendit matres ēt tantæ ipietatis inueniri: vt ꝓpriis filiis nō parcant: ſed eos nefarie occidāt: vt nubāt adulteris, qd fecit pontia, q̄ filios duos ueneno ſuſtulit, ut nuberet adultero. ¶ Amplior res: ampla patrimonia. ¶ Adipata: pinguia edulia & ſuculenta quaſi adipe cōdita. unde Cice. de oratore ꝑ trāſlationē adipatæ dictionis genus appellat .i. pinguis, & ſucci multi. Hæc ſunt uerba Ciceronis: Ad ſciuerunt ſuis artibus optimum quoddam & tanq̄ adipatæ dictionis genus ¶ Liuida aconita: dixit ab effectu. & Virg. mortē pallidā .i. q̄ pallorem facit. ¶ Quæ peperit: ipſa mater ¶ Prægustet: ante guſtet, vñ pguſtatorē appellamus miniſtrum: qui ꝑmitias ciboꝝ antequā dñs. guſtat: quo ſine ſuſpitione veneni dñs ſecurius epulis fruatur. Pregustet
¶ Papas: ſignificat aliquem natu grandiorē: qui dignus ſit hac honorifica appellatione: qua filii ad parentes vſi ſunt. Nā papas uenerationis nomē eſt: & patrē ſignificat: unde fortaſſe & ſummū pōtificē papā appelamus: ut patrem. nā & papus auum etiā ſignificat & papazo inuoco auum: ut īfantes faciunt uerū hoc mihi magis placet: ut exponas ſic: Aliqs timidos ꝑguſtet pocula & papas: ut duo dicat & potionē & cibū. nā (ut diximus) ēt in perſius illic papar minutū: papa & bua ꝓ cibo & potu uſurpata ſunt a pueris. vñ Cato de liberis educādis: Cū cibum, ac potiōem buas atq; papas decēt, & matrē māmā, & patrē tathā vñ & plautus in epidico hoc verbo papare uſus eſt ſic: Non o liberto opus eſt, ꝙ papet .i. comedat. Bene aūt uſus eſt uocabulo pueris accōmodato: pupillos enim & pueros allogtur: Vos ego pupilli moneo. ¶ Fingimus hæc erūt, inqt, fortaſſe q putabunt nos hæc fingere: & tanq̄ tragica fabulamenta ꝓſequi: quæ de huiuſmodi cædibus loquunt & tractant. Sed nos, inqt, uera egimus: & utinā nō eſſent, quæ de manibus dicimus uera. ironicos igr̄ legēdū eſt Fingimus hæc: ut ſit a cōtrario ſenſu nō fingimus. ¶ Satyra ſumente uidemur enim tragici officiū uſurpare: qui tales ſcelerum figmenta ſcribere cōſueuerunt ut de Medea, quæ filios ſpectante patre Iaſone interemit. Et Progne, quæ ... filium occiſum appoſuit marito Tereo. ¶ Cothurnus: calciamentū tragicū. ſed a poetis uſurpat ſæpe pro ſublimi ſtilo: ut hoc in loco. Virg in Bucolicis: Sophocleo tua carmina digna cothurno. Mart Grande cothurnati pone Maronis opus. ¶ Altū: id eſt materiam tragicā res. n. ... & altas tractāt Tragœdiæ. ¶ Finem & legē priorum .i. Satyricoꝝ: qui ante me ſcribentes hunc finē, & hunc ... tenuere: ut ſtilū ſuum non ultra tendērent, q̄ ad ... neq; fabuloſas quales tragici ſcribere cōſueuerunt. ¶ Bacchamur: furore poetico ſcribimus, qui ſine ... quodam ſcribere nequeunt. ¶ Hiatu ſophocleo: ... & ſublimitate, quia ... eſt Sophocles in ſcribendis tragediis. q.d. ſcribimus res, quæ ſpecialiter tractātur a tragicis, qualis fuit Sophocles: ... de cæde filioꝝ; tractamus facta a matribus. ¶ Mōtibus rutulis ignotū .i. quod qdē carmen nemo unquā in Latio ante me cecinit in Satyris ſuis .i. nunquā fuit auditū in his regionibus tale ſcelus ꝑpetratum fuiſſe quod a poetis celebraret, ut mater filios proprios necauerit. ¶ Rutuli: populi ſunt Latii: qbus Turnus imperauit. ¶ Cæloq; latino: ſic fere dixit ... Latinus rex regnū habuit finitimū cum Rutulis. Vnde Dionisyus libro primo, ſic ſcribit: Latino aūt qui tūc rex erat cum finitima quadā gente bellum Rutuli

te bellum gerenti, qui Rutuli uocantur. nunciant &c. ¶Nos utrumque, ſubaudi ſumus. ¶Sed clamat Pontia feci: cupe re. n. ſe, h ec omnia eſſe uana: ſed Pontia fatetur uera eſſe: ſe q ſe . . s filios ueneno necaſſe. duos. n. filios ueneno ſuſ ſtulit, ut adultero nuberet. de qua Mart. lib. ii. i Gelliã ſic atti

Aconitũ Mat r qua nec Pontia deterior. ¶Aconita: uenena. eſt. n. her ba naſcens in ſaxis, cuius ſucc is . . . m habet ueneni efficaciſſi mi. De quo diximus in pma Saty. Qui dedit ergo tribus pa truis aconita. ¶Tu ne duos? inſultatio eſt poetæ in impiam matrẽ. ¶Septẽ: ſenſus eſt: Adeo ipſe fuiſtiue nõ ſalũ credide rim te d ios filios potuiſſe occidere: ſed etiã ſeptem ſi ſepte tibi fuiſſent. ¶Septẽ: ſubaudi occidiſſes. ¶Credamus tragi cis: ſenſus eſt: Fabuloſa omnino ſunt, quæ a tragicis ſcribun ter de matribus, quæ necauerint filios: ut de Medea, & Pro gne: ſed ponamus eẽ uera. tamẽ in eiuſmodi fabulis nulla ma t r fingitur: quæ filios aliq io corrupta pmio iteremerit, ſed aut propter iram, aut aliquẽ duntaxat dolorem. ¶De Col

Medea chide: q icq d de Medea dicitur a poetis tragicis. Eam enim ferunt Iaſonẽ aureum uellus ope ſua auferentẽ ex Colchis, decepto patre ſuo Aeeta rege ſecutã fuiſſe uſq in Theſſaliã, copulata ſq matrimonio cum eo decẽ uixiſſe annos: ſuſce ptis ex eo q uat ior liberis. quæ poſtea cũ accepiſſet Iaſonem ſe ſpret , Glaucã ſiue Creuſam filiam Creontis regis Corin thiorũ duxiſſe uxorem, ira percita regiã Creontis cremauit, q io incendio Creon cũ Glauca abſumpti ſunt: filios pterea ſuos omnes, uno q ii auſugit excepto Theſſalo, in ultionem Iaſonis patris iugulauit. Iaſon uxore & filiis orbatus t ntæ impatiens cla lis necem gladio ſibi cõſciuit. ¶Colchide: ſor ma eſt p tronymica. Colchi enim. ¶Progne Pãdionis regis Athenienſi fi ia, uxor Terei, Daulia (ut ſcribit Thucydides i . . hiſtoria) quæ nũc terræ Phocidis uocatur, icolæ: tunc a Thracib is hab ebatur. Ea Ityn filium ſuum interemit, ap poſuitq epul o ſũ Tereõ patri. hocq in ulti nem Philome læ ſororis a Tereo uitiatæ, unde a multis poetis in com ne morãda Philomel , luſcinia auis Daulias cel bratur. Ouid.

Daulias in Sappho: Concinit Iſ naria Daulis ales Ityn. Idẽ in car mine ad Liuiã: Deflet thereiciũ Daulias ales Ityn. ¶Nil cõtra coniectura nolo, inqt, neg re id eſſe uerum quod dicitur de Me

Monſtrum dea & Progne. Nam etiã illæ auſæ ſunt immania facinora. ¶Grandia monſtra. i. indigna ſcelera nam monſtrum appel lamus quicq uid eſt præter naturã. quid enim magis contra naturam, quã filium a matre necari? Non ppter nummos: ite oſten hic log intellegibilius eſſe facinus: quod lucri cupidi tate fit, q ira & dolore ¶Minor admiratio: ſenſus eſt: illud nobis minus mirandũ uideri debet etiã ſi ſit nefandum, qđ committitur per dol rem & iracundiam a muliere, ſicq cum ſequentibus eſt cõiungendum. ¶Ira: quæ ab iniuria deſcen dit. ¶Hunc ſexum. ſ. muliebrem. ¶Feruntur precipites: ſum pta eſt tranſlatio ab is, quæ a ſublimi decidũt loco. i. ad omne facinus ſtimulante iracundia conuertuntur. ¶Vt ſaxa. ſ. fe runtur in preceps. ¶Abrupta: auulſa. ¶Quibus: ſcilicet ſaxis. ¶Mons ſubtrahitur: uidetur enim parte montis labente, re liqua pars retro cedere. ¶Latus recedit. i. retro cedit. nã (ut dixi) latus montis aliqua parte auulſa videtur retrocedere.

ASCE. ¶Pendente cliuo. i. prono ſaxo & iam caſuro.

¶Oderunt natos &c. Tranſit ad notãda imaniſſima uene ficia, quæ matres in pprios filios ſuos exercebant: & id qui dem gradatim facit. Nam primo quaſi reſpectu maioris ſce leris licitum ſit. dicit ſic: permittamus ut matronæ oderint natos de pellice. i. ſpurios in adulterio cõceptos: & eos uene no abſtulerint. nã etiam fas nunc uidetur priuignos. i. filios ex priore cõiuge natos necare: quando quidem matres ima niſſimę interdũ etiam proprios filios necẽt. Ordo igitur eſt: Matronæ ſup. iam fere oẽs oderunt natos de pellice. i. de cõ cubina durante matrimonio: hoc eſt ſpurios: ſicut & Iuno pellicum prolem vbiq proſequtur. Illud autem uidetur quo dãmodo licitu n & tolerabile: cũ mulieres ſint zelotypæ ex natura unde addit: Nemo repugnet: nemo uetet. i. permitta mus omnes eas ſpurios odiſſe. Nam fas eſt. i. eo impunitatis malitia mulierũ peruenit: ut fas eſſe uideatur. iam iam. i. ma

xime hac tempeſtate: qua etiam pprios liberos necant occi dere priuignũ. i. filium mariti ex alia coniuge natum. Et er go dicit poeta: O pupilli. i. matribus orbi. q is. i. quibus. res eſt amplior. i. diuitiæ ſunt aliquantulum amplæ. ego moneo ideſt adhortor. uos cuſtodite. i. ut cuſtodiatis. animas. i. uitã ueſtram. & nulli. i. non ulli. non credite, i. non cõmitte uitã ueſtrám. uel non confidite ulli menſe: quæcunque ea ſit. q adipata: ideſt pinguia ſ rcula ex adipe facta. liuida. i. liuorẽ hoc eſt colorem qualem ueneno necti habent inducẽtia. ſcr uent: ideſt abundant uel fermentata ſunt ueníno materno ideſt a matribus impoſito. Aliquis mordeat ante. i. priuſquã tu. quicquid. i. quemcunq cibum. illa peperit ſupple te. i. ge nitrix tua porrexit ſup. tibi. & papas. i. nutricius, uel pater aut qui ſe patrem putat. timidus ne inficiatur. prægulſet. i. priuſquam tu guſtet. poculum. i. potum a matre porrectum. Fingimus hæc &c. Quia immaniſſimum eſt facinus matrẽ filios ſuos necare: & materiam ſatyricam, quæ uera & ueri ſimilia duntaxat peccata notat, tranſcendere uidetur, & ad tragicam fictionẽ accedere: adeo poeta ne Tragœdiam: non Satyram ſcripſiſſe culpetur: oſtendit ſe rem ueram, & uere actam notaſſe. Ordo eſt: Nos fingimus. i. componimus. hæc. i. quæ diximus de nece propriorum filiorum & hoc Saty ra ſumente cothurnum altum. i. ſtilum ſublimem: qualis tra gœdis conuenit. . qui . i. certe . nos egreſſi. i. tranſgredientes norm. i. metam & legem priorum ſupple ſatyricorum: Lucil lii: Horatii: & Perſii. i. bacchamur. i. furentes effiamus. grãde. i. altiſonũ carmẽ, hiatu Sophocleo. i. quo Sophocles uſus ẽ de quo Vir. in Bucco. Sola Sophocleo tua carmina digna co thurno. Bacchamur inquam carmen ignotum montibus ru tulis & cælo Latino. i. quale nõ prius Rutuli, aut Latini poe tæ in Satyra fecerunt. non quia non prius mater filios occi derit: ſed quia argumentum ẽt nõ ueriſimile & altius, q ut Satyrę conueniret, priores reiecerint. Sed utinam non ſup. eſſemus uani. i. mendaces. aut rem non ueram fingentes. ſed Pontia matrona illa clamat. i. aperte dicit: ego confiteor qđ ego feci. q pro & ego paraui meis pueris. i. filiis. aconita. i. ue nena quæ aconita patent depreñſa cum facerem. & tamen licet cognitum erat, quo ueneno parauerant. ego peregi faci nus. i. necaui eos. exclamat poeta: O uipera. i. ſerpens ſæuiſſi ma. tu ne necaſti duos filios una cœna? Tu ne q mater es duos ſup. necaſti? Reſpõdet pontia. Septem ſup. necaſſem una cœna ſi ſeptem fuiſſent. ſi ita eſt inquit poeta. credamus tra gicis. i. tragœdiarum (in quibus matres liberos necant) ſcri ptoribus. credamus quicquid ab eis dicitur de Colchide: ideſt Medea. torua. i. crudeli & immiti frõte. de qua Virgilius in Bucolicis: Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrem Commaculare manus &c. Eſt autem patronymicum a pa tria ſi mptum: hæc Colchis. huius Colchidis, uel Colchido ſicut Caſtalides. Sicelides &c. Et credamus tragicis quicqd dicitur de progne: quæ etiam patri filium epulãdum poſuit dicens: Quid poetis, intus habes: quo audito in auem cõuer ſus auolauit. unde dicit Virg. in Bucco. Aut ut mutatos Te rei narrauerit artus: Quas illi philomela dapes, q dona pa rarit: Quo curſu deſerta petiuerit, & qbus ante infelix ſua tecta ſuperuolitauerit alis. Ego. inquit poeta, nil conor ſup ple contra talia dicta tragicorum: ideſt non obſto quin cre dam ea potuiſſe contingere. Et credo q illæ ſcilicet Medea, & progne audebãt ſuis temporibus. grandia monſtra i. ideſt monſtruoſa. & contra id quod ueriſimile ſit, peccata: ſed nõ propter nummos: ſicut nunc audent: quia illæ per impatiẽ tiam amoris ea perpetraſſe dicuntur. Minor admiratio de betur ſummis monſtris: quale eſt ſuos natos occidere quo ties ira facit hunc ſexũ. ſ. muliebrem: qui fragilis eſt & impa tiens iraq nocentem. i. ſontem & culpabilem. & quoties ſup. mulieres feruntur. i. agit. ntur. pcipites. i. ſine ratione diſcur rentes. & hoc rabie. i. impatientia amoris. incẽdente. i. inflãmã te iecur. in quo eſt ſedes amoris feruntur dico ita ut. i. quem admodum. ſaxa abrupta iugis. i. illis particulis montis: quæ ſunt ſub uertice eius: quibus ſup. ſaxis. mons. i. pars inferior montis, ſubtrahitur & latus montis recedit cliuo pendente.

Illam ego non tulerim, quæ cõputat, & ſcelus ingens
Sana facit, ſpectant ſubeuntem fata mariti
Alceſtim, & ſimilis ſi permutatio detur
Morte uiri, cupiant animam ſeruare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides, atq; Eriphilæ,
Mane Clytemneſtram nullus non uicus habebit
Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipẽnem
Inſulſam, & fatuam læua, dextraq; tenebat,
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ,
Sed tamen & ferro, ſi prægustaret Atrides
Pontica ter uicti cautus medicamina regis.

BOANRIT. ¶ Illam ego non tulerim: illa, inquit, ſceleſtiſſima eſt habēda: quæ animō minime perturbato, menteq; cogitat & retractat prius ſcelus, q̃ aggreditur. Sicque oſtendit ſcelera illa grauiora eſſe, quæ certa animi deliberatione quã quæ aliqua mentis perturbatione peraguntur. ¶ Sana: non aliqua animi perturbatione uexata. ¶ Spectant: quotidie, inquit, ſpectant in Theatris dum tragœdiæ aguntur: quem admodum Alceſtis in maritum pia fuerit: quæ etiam ꝓ eo mortem ſubire non dubitauerit. Sed tamen nulla eſt, quæ Alceſtin imitetur: hoc ē quæ maritum ſuum ſeruet morte ſua: ſed potius animã catellæ ſeruaret. Nam Alceſtis cum uir ſuus Admetus Teſſaliæ rex graui & conclamata ualetudine laboraret, reſponſumq; eſſet eum mori oportere: niſi alius pro ſe moreretur: ipſa ſola cæteris propinquis, & amicis id recuſantibus ꝓ ipſo mori ſuſtinuit. De qua Statius in Siluis: Ergo Theſalici coniux penſare mariti Funus: Hanc fabulam aliter tamen narrat Fulgentius. Declinatur autem hæc Alceſtis Alceſtidis, Alceſtidi, Alceſtida, uel Alceſtin, ſicuti Parida uel Parin. ¶ Spectant: ſubaudi mulieres Romanæ: non autem mariti ſpectant. coniunge ergo fata mariti: id eſt mortem mariti. ¶ Similis ſi permutatio: id eſt ſi poſſint fatum ſuum fato mariti permutare, potius ſeruent animam catellæ, quaſi minimi cuiuſq; animalis. ¶ Multæ Belides: id eſt multæ mulieres, quæ maritos ſuos, ut Belides & Clytemneſtra occiderunt. ¶ Belides: quinquaginta Beli neptes fuerũt: quæ una nocte totidem maritos, eoſdemque patrueles occiderunt. Belus enim Aegypti rex duos habuit filios, Danaum & Aegyptum: quorum Danaus quinquaginta habuit filias. & Aegyptus totidem filios. Coactus eſt Danaus omnes filias dare in matrimonium filiis Aegypti: ſed cum uereretur ne a generis ſuis regno eiiceretur mandauit filiabus ut primitiali nocte maritos ſuos ſingulæ necarent. quod quidem omnes fecere, præter Hypermæſtram: quæ Lyno, ſiue Lynceo, pepercit. ¶ Eriphyle: uxor fuit Amphiarai: quæ capta amore monilis olim a Vulcano elaborati, ut illud ab Argia Polinicis coniuge haberet, uirum ſuum ne in bellum Thebanum prodiret latentem, indicauit: qui poſtea in bello Thebano hiatu terræ cum curru abſumptus eſt. ¶ Mane Clytemneſtram: ſenſus eſt: Nullus erit uicus urbis: in quo nõ offendas mulieres occidentes maritos. ſicuti fecit Clytemneſtra Tyndari & Ledæ filia: quæ Agamemnonem maritum ſuum ex bello Troiano reuerſum adiuuante Aegyſtho adultero interemit. nota eſt hiſtoria. ¶ Hoc tantum refert: hoc tantum, inquit, intereſt: quod Clytemneſtra ſecuri maritum ſuum peremit, ſed mulieres romanæ maritos ſuos tollunt ueneno ſicque poeta mores ſui temporis inſectatur. ¶ Inſulſam & fatuam: hypallage eſt hoc eſt ipſa inſulſa & fatua: quaſi quæ minime apta eſſet ad tractanda arma. ¶ Tenui pulmone rubetæ: hoc eſt ueneficiis qualia parantur ex rubeta rana. de qua in prima Satyra abunde illic: Miſcet ſitiente rubetam. ¶ Agitur: peragitur, perficitur. ¶ Res: id eſt ipſa maritorum cædes. ¶ Sed tamen & ferro: exiſtunt, inquit, etiam quæ maritos ferro necent: ſi forte illi contra uenena aliquod ſumpſerint Antidotum. ¶ Atrides: id eſt ipſe maritus, qualis fuit Agamẽnon Atrei filius. ¶ Si prægustaret põtica medicamina: id eſt Antidota qualia Mithridates rex Põti ſumebat aduerſus uenena. de quorum compoſitione Plinius libro uigeſimotertio capite nono ſic: In arcanis Mithridatis maximi regis deuicti, Cn. Pompeius inuenit in peculiari commentario ipſius manu compoſitionem Antidoti e duabus nucibus ſiccis, item ficis totidem, & rutæ foliis uiginti ſimul tritis addito ſalis grano, & qui hoc ieiunus ſumat, nullum uenenum nociturum. Cæterum Leneus Pompeius ſcribit (auctore Gellio) Mithridatem regem ponti ſanguine anatis ponticæ immiſſo quibuſdam medicamentis remedium aduerſus uenenum ſolitum ſumere adeo: ut cum nonnunquam ſumeret uenenum inter epulas: nulla ex parte læderetur minime. & eiuſdem generis remedio nomẽ dedit, ut appelletur mithridaticũ. Cornelius uero Celſus libro quinto docet Antidotum Mithridatis: quod quotidie ſumẽdo dicitur aduerſus uenenorum pericula tutum corpus ſuum reddidiſſe: multis, uariiſq; uerum compoſitionibus conſtare. ¶ Ter uicti: nam primo ſuperatus eſt a Sylla, mox a Lucullo, deinde a pompeio nocturno prælio lucente Luna a tergo hoſtibus, a facie Romanis, qua extrema clade accepta coactus eſt in regnum confugere: ubi per ſeditionem popularium a pharnace filio in turre obſeſſus, uenenũ ſumpſit. quod cum parum proficeret ad mortem: quia (ut diximus) aduerſum uenena multis ante medicaminibus corpus firmauerat a milite Gallo nomine Bithocoto a quo, ut adiuuaretur petierat, interfectus eſt.

Alceſtis · Belides · Eriphyle · Antidoto cõpoſitio · Mithridaticũ

ASCE. ¶ Illam ego non tulerim & cætera. Oſtendit poeta multũ referre quo animo peccetur, deliberato, an ſubito furore capto: dicens mulierem intolerabilem eſſe, quæ tam immane facinus deliberato animo facit. Concludit autem multas malarum: paucas uero bonarum eſſe imitatrices. Ordo eſt: Ego non tulerim: id eſt nolim pati, aut tolerare illam ſupple mulierem maleficam. quæ computat: id eſt ſimul putat: & cogitat media & opportunitates committendi flagitii & quæ ſana: id eſt non capta uehementi paſſione amoris: aut alia rabie. facit ingens: id eſt ualde magnum ſcelus. Spectant ſupple. multæ mulieres in theatro, aut in picturis. Alceſtim id eſt fabulam de Alceſti, quæ fuit filia peliæ regis Theſſaliæ. ſubeuntem: id eſt aggredientem, & pati uolentem. fata: id eſt mortem fatis inferendam. mariti: ſcilicet Admeti regis. & ſi detur ipſis ab Appolline ſimilis ꝑmutatio: id eſt ut morte ſua poſſent differre mortem uiri. ipſæ cupiant ſeruare animam: id eſt uitam. catellæ: id eſt paruæ canis necdũ ſuam. morte: id eſt per mortem uiri potius, q̃ econtrario. Et ideo multæ Belides: id eſt interfectrices uirorum ſuorum, quæ Belides imitãtur id eſt neptes Beli. & multæ Eriphyle: id eſt uirorum ſuorum proditrices. ſicut Eriphyla erat. occurrent, id eſt obuiam uenient tibi Romæ. & nullus uicus non habebit: id eſt omnis uicus habebit. mane Clytemneſtram: id eſt interfectricem mariti ſui, ſicut erat Clytemneſtra Agamemnonis. ſed enim hoc refert: id eſt intereſt inter Clytemneſtram græcam & eius imitatrices romanas. q' Tyndaris: id eſt Tyndari filia Clytemneſtra tenebat læua, & dextera: id eſt utraque manu: ſed argute læuam præponit poeta: ut imperitam innuat eius rei mulierem. Bipennem: id eſt ſecurim duas pennas habentem. inſulſam: id eſt ipſa inſulſa, uel inſipida: quia non talem, quali Romanæ interficiunt: id eſt boleto delicato. & fatuam ob eandem cauſam: quia inſulſum cibum fatuum dicimus: uel fatuam ſi forte uir experrectus fuiſſet ſcelus fatua eſſet At. i. ſed res. ſ. necato uirorum. agitur nunc tenui pulmone rubetæ. i. ranæ uenenoſæ, ſed tamen ſupple ageretur. & i. etiã ferro. ſi Atrides. i. maritus, ſicut Atrides: id eſt Agamnnon, qui, erat maritus Clytemneſtræ. cautus: id eſt ſibi cauens. prægustaret pontica medicamina: id eſt Antidorũ mithridaticũ regis: id eſt Mithridatis regis Ponti ter uicti a Romanis: qui frequẽti uſu Antidoti præmunitus: cum uoluit intoxicari, non potuit

Satyra ſeptima. Et ſpes, & ratio.

IOAN. BRIT.

ET ſpes & ratio ſtudiorum. Hac Satyra Teleſinum poetam ſui temporis alloquitur, conqueriturq; poetarum, cæterorumq; ſcriptorum labores inanes eſſe quãdoquidẽ pro uigiliis ſuis a ciuibus Romanis nihil prorſus cõſequantur. Sicq; ſui tẽporis auaritiã exagitat. Solam autem ſpem in Traiano principe oſtendit, quem hoc principio aſtute laudat & extollit, ut ſubtiliter eum incendat in omnium ſcriptorũ fauorem. liberalis enim (ut ſcribit Eutropius) i cũctos fuit publice, priuatimq; ditãs omnes, & honoribus augẽs, ob ſuam in omnes bonitatem p orbem terrarũ Deo p ximus, nihil non uenerationis meruit, & uiuus & mortuus. De quo Plin. in Panagytico ſic ait: Quid uitam: quid mores iuuẽtutis, q̃ principaliter formas, quem honorem dicẽdi magiſtris? quãtã dignitatem ſapiẽtiæ doctoribus habes? ut ſub te ſpiritũ, & ſanguinẽ & patriã receperit ſtudia, quæ priorũ tẽporũ immanitas exiliis puniebat, cũ ſibi uitiorũ oĩuũ cõſcius princeps inimicas uitiis artes nõ odio magis, q̃ reuerẽtia relegaret. At tu eaſdẽ artes in cõplexu oculis, auribus habes, præſtas enim quæcunq; præcipiũt, tantumq; eas diligis, quantum ab illis pbaris. Vnde illi nullo modo ſunt audiendi q de Domitiano intelligunt. Quomõ enim ulla erat, ſpes poetis habenda in Domitiano, cum is Iuuenale Satyras ſuas ſcribẽte extinctus eſſet, ſi principio opis docuimus? Eſſetq; bonorum artium (ut tatauit Pli.) inimicus: quas etiam non odio magis, q̃ reuerentia relegaret. ¶ Spes ſtudiorum: id eſt quam poetæ habent conſequẽdę mercedis ex ſtudiis ſuis. eſt enim ſpes bonarum rerũ expectatio: ¶ Ratio. i. omnis ratio qua mouentur ad ſcribendum in ſolo Cæſare Traiano eſt poſita. eo enĩ; conſilio, & animi ratione ſcribunt, ut a ciuibus aliquid mercedis & premii cõſequantur: ſed falluntur inqt., nam ſolus imperator poetas reſpicit. Eſt autem ratio motus qdam celer cogitationis acumine, & ſolertia cõſtans: qui bonum a malo diſcernit. Seneca uero ita diffinit: Ratio nihil aliud eſt q̃ in corpus humanum pars diuini ſpiritus merſa. ¶ Reſpexit cũ iam: impator ſolus, inqt, noſtris tpibus reſpexit poetas, & reliquos ſcriptores a cæteris ciuibus neglectos: cũ iã ob egeſtatẽ cogitarẽt: & i urbe & extra urbẽ uiliſſima quęq; ſubre miniſteria ad uitã ſuam ſuſtẽdandã. ¶ Reſpexit. i. fauit. nam eos reſpicere dicimur, qbus fauemus. Teren. Reſpice me in ſecũdis rebus tuis. q. d. & mihi faue & adiuua. ¶ Idẽ: Nã Her

Gabii de alius nemo reſpicit nos. ¶ Balneolũ: unde iuictũ cõſequerẽt ur. ¶ Gabii: oppidũ eſt in uia pręneſtina cẽtum ſtadiis diſtãs ab urbe, auctor Strabo. ¶ Furnos: ut panẽ alienum co

Iunii Iuuenalis Aquinatis Satyra ſeptima

ET ſpes, & ratio ſtudiorum in Cæſare tantum.
Solus enim triſtes hac tempeſtate camœnas
Reſpexit, cum iam celebres, notiq; poetæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarẽt, nec fœdũ alii, nec turpe putarent
Præcones fieri, cum deſertis Aganippes
Vallibus, eſuriens migraret in atria Clio.
Nam ſi pieria quadrans tibi nullus in area
Oſtendatur, ames nomen, uictumq; Machæræ,
Et uendas potius, commiſſa quod auctio uendit
Stantibus œnophorum, tripodes, armaria, ciſtas,
Halcyonem, Bacchi Thebas, & Terea Fauſti,
Hoc ſatius, q̃ ſi dicas ſub iudice uidi,
Quod non uidiſti. faciant equites Aſiani
Quamquã, & Cappadoces faciãt, equiteſq; Bithyni
Altera quos nudo traducit Gallia talo.

quererent: eoq; modo quæſtum facerent. ¶ Tentarẽt: iam conſilium caperent. ¶ Præcones: prǫconem appellamus non modo, qui clara uoce ad populum edicta magiſtratuum pnũciat: ut Tranquil. in Nerone: Peregrinatione quidem Græciæ Eleuſinis ſacris, quorum initiatione impii, ac ſcelerati uoce præconis ſummouerentur intereſſe non auſus eſt: ſed etiã qui rerum pretia in publicis uenditionibus pronunciat. Apuleius lib. viii. Ad mercatum producimur, magnaq; uoce præconis pretia ſingulis nunciantes, equi, atq; alii aſini opulentis emptoribus præſtinantur. & Martialis libro primo: Venderet excultos colles cũ præco facetus. ¶ Cum migraret, ordo eſt: Reſpexit cum Clio eſuriens migraret in atria: id eſt cum iam poetæ ob egeſtatem relictis propemodum muſis in ædes nobilium migrarẽt quaſi illis famulaturi. unde in ſequentibus: Quem collis & muſarũ & Apollinis æde relicta. Martialis iiſdem pene uerbis in miſeriam poetarum ſui temporis ſic inqt libro tertio: Atria magna colam, uix tres, aut quattuor iſta Res aluit. pallet cætera turba fame. ¶ Clio eſuriens: id eſt ipſe poeta extrema fame laborans & mendicus. Clio una eſt ex muſis, nouem fuiſſe oſtendit Diodorus, quæ Bacchum ſequebant. ¶ Deſertis uallibus .i. relicta muſis & carminibus ſuis, quæ dicuntur pangere in ſolitudinibus, & locis muſis cõſecratis ¶ Aganippes: fons eſt in Bœotia. Ouidius in libro Metamorphoſeon: Hianteã Aganippe. ¶ Nam ſi Pieria: ſenſus eſt: Si ex ſtudiis & carminibus tuis nullam mercedem conſequeris, ſuadeo tibi fias præco, qualis fuit Machæra. ut accipias hoc loco Machæram non p gladio, ſed pro proprio nomine præconis. Sequẽtia enim de prǫcone dicunt. Eſtq; ſua ſto plena amaritudinis, & indignationis. nõ ignoro & Machæram nome eſſe propriũ ducis militum ſub Ventidio bellũ gerẽte aduerſus parthos. ¶ Quadrãs: dicit q̃rta pars aſſis. i. unciæ trea. de quo in prima Satyra pluſcula diximus illic Sed Gillo deunce. Quadrãs itẽ gen⁹ fuit nũmi modici pretii, ut hoc loco. Hora. Dũ tu quadrãte lauatũ Rex ibis. Mart. Inuitas centũ q̃drãtibus, & bene cœna. ¶ In area pieria: in muſis & carminibus tuis. nã pierides muſæ dicũtur a pieria rupe Macedoniæ de qua ſic Strabo in nono: Eos qui Helicona & pieriã & Liberum & pimpliam eiſdẽ muſis cõſecrarũt Thraces extitiſſe, pieres aũt uocabãtur, qbus extinctis loca hęc macedones nũc poſſidẽt. ¶ Cõmiſſa qd auctio: põt ſic exponi: Vẽdas potius cõmiſſa. i. tradita ad uẽdendũ: & qd auctio uendit: ut ſubaudias extrinſecus &c. aut ſic: Et uẽdas potius, quod auctio cõmiſſa. ſ. præconi uendit ſtantibus. ſ. œnophorum &c. auctio enim rerum præconi committitur. Ille aũt dicitur auctionẽ facere, qui res aut ſuas, aut

præco

Aganippe.

Quadrans

alienas publice uendit. plautus in Sticho. Hunc auctionem facere decretum eſt mihi: foras neceſſe eſt quicquid habeo vendere. aut quod. i. quam rem. i. quæ commiſſa vendit auctio. Dicitur autem auctio ipſa venditio, quæ publicitus fit ab augendo, quæ pretia augeantur ab emptoribus, ſeu licentibus. ¶ Oenophorum: Vas vinarium οἰνοφόρον: φέρω porto. ¶ Armaria: verũ librorum repoſitoria. i. bibliothecas. Vulpianus de legatis: Bibliotheca legata vtrum armariũ ſolum, vel armaria cõtinebantur, an uero libri quoque contineantur quæritur, an promptuaria armaria. ¶ Tripodes: menſas hoc loco, quæ tribus pedibus ſuſtẽtantur. alias tripodes capiuntur pro vaſis æneis ad aquas calefaciẽdas. De quibus Home. li. viii. Iliados ſic ſcribit: Recẽſebo primũ ſeptẽ tripodas nouos, nunquam igni admotos cũ viginti lebetibus & ipſis nouis, ac rutilo fulgore radiantibus. Tripodibus viri fortes apud Græcos donari ſolebãt. Vnde Homer. Donarẽ tripodas præmia fortiũ Græcorum. Vnde & Agamẽnon Achilli donare muſit: Et ſeptẽ tripodas põdere & arte pares. Vbi expones ſeptẽ uaſa ænea aquam ad calefaciendam aquã. ¶ Alcyonem Bacchi. i. tragœdiã ſcriptã de Alcyone a Baccho poeta tragico, quæ vna ex pleiadibus ex Neptuno peperit Ireũ patrẽ Orionis, vt ſcri. Higinus. a quo Irea oppidum agri Thebani. Alii Halcyonem legũt. i. tragœdiam de Halcyone: quæ cũ Ceycis mariti ſui cadauer fluctibus ei eiectũ vidiſſet, in mare ſe deiecit: quæ ab Amphitrite in aues cõuerſa, in mari per eos dies (vt pli. & Ouid. ſcribũt) placido fœtificãt. faciũt autẽ ſeptẽ ante Brumam diebus nidos, & totidẽ ſequẽtibus pariunt, qui dies uocitur. Halcyonides. ea auis alio noĩe appellatur Alcedo. de qua ſic Plautus in penulo: Iam hercle tu periſti, niſi illã mihi tam tranquillam facis, quã mare eſt olim, cũ ibi Alcedo pullos educit ſuos. ¶ Thebas & Terea Fauſti. i. fabulas de Thebis & Laio, quæ vt ſcribũt Diodorus, & papinius, filius Oedipus interemit. mox ducta vxore matre Iocaſta gnatus & conſcius flagitii perpetrati ſe ipſum oculis priuauit. nati ex eo Etheocles & Polynices per ſummam diſcordiã mutuis ſe vulneribus confoderunt. De his fabula ſcripta erat a poetis, præcipue a Fauſto poeta ſui tẽpis. ¶ Terea. i. tragœdiã de Tereo marito progne, cui ipſa progne Ityn filiũ epulãdum appoſuit in vindictam philomelę ſororis ſtupratę. nota eſt fabula. ¶ Fauſti: ſatyrice aũt oſtendit Bacchũ & Fauſtum viles fuiſſe poetas: utpote quorum opa publica auctione venderẽtur tanquã uilia. ¶ Hoc ſatius: melius, inquit, eſt illiberali hoc quæſtu uitam ſuſtẽtare, quã teſtimonii religionem contẽnere: quod Aſiani faciunt. Nam Cic. in oratione pro Flacco: populus Aſiæ fidẽ non adhibẽdam clamat. De iiſdem ita etiam ſcribit ad Q. fratrẽ: Nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea quod & omnes vias pecuniæ norũt, & oia pecuniæ cauſa faciũt, & uti oſtendat laudabilius eſſe vili miniſterio vitã degere, quam per inhoneſtas & malas artes diuitias ſibi comparare. Ordo eſt: Hoc ſatius eſt, quã ſi dicas ſub iudice. i. in iudicio, & ante iudicẽ vidiſſe quod non uidiſti. ¶ Equites Aſiani. i. Aſiani qui ciuitate donati ad equeſtrem cẽſum per malas artes peruenerunt in vrbe. ¶ Traducit. præbet ridendos eum nudo pede ambulent.

Traducere

Mart. Deſine ſi pudor eſt miſeram traducere calceum. In ea dem ſignificatione eſt & illud Iuuenalis: In quo ſe traducebat. i. præbebat ſe ridẽdũ. Et illud: Squallẽtes traducit auos. propertius: Nec ſi per totam infamis traducet urbem. papinius in Siluis: Nempe ego ſum qui traducor. & Mar. lib. vi. Rideris. multoque magis traduceris Afer: Quã nudus medio ſi ſpaciere foro. ¶ Nudo talo: nudis pedibus, aut ob paupertatẽ, aut quia mos ſit patrius nudis pedibus incedere: ſed poſtea Romã traducti (ut dixi) fiũt malis artib^9 locupletes. ¶ Cappadoces: Cappadocia finitima eſt Armeniæ oriẽtem uerſus. ad Auſtrum uero terminatur Cilicio, qui dicitur Taurus.

Cappadocia

¶ Bithyni: Bithyniam ab oriẽte paphlagones & Mariandini & Epicteti pertermĩnãt. a ſeptẽtrione mare ponticum. ab occidẽte propontis. ad Auſtrum Myſia & phrygia. ¶ Altera Gallia. i. Gallogræcia. alteram autẽ appellat propter Galliam. quæ in occidẽte eſt Hiſpaniæ & Germaniæ cõtermina, Gallogræcia autem a Galatia dicta eſt paphlagonibus con

Bithynia

Gallogræcia

terminos. eam tenuere Galatę. quorum gẽtes tres ſunt, duæ Tragini, & Toliſtobogi a ducibus noĩatæ. Tertia gente, quæ in Celtica eſt Tectoſages. Tranſitus in Aſiam dux fuiſſe uidetur Leonorius. Strabo auctor lib. xii. Hi autem ſunt Galatæ quos [illegible] huius paulus.

Galatia

ET ſpes & ratio ſtudiorum &c. In hac ſeptima Satyra ꝑ auaritiã prædiuitũ Romanorum qui liberarũ bonarum ſtudioſis nullam opem contulerunt cõmendat præterea imperatoris Domitiani ea relargitatẽ: uel quod id meruerat: uel quia in reliquis Satyris ipſum dãnaſſe criminis uereat. Cõparat præterea poeticã artẽ ad alias mũnes poetica quæ ſit cęteris multo honeſtiorem ſed min^9 lucroſam. Cõcludit autem miſerrimã eſſe grammaticorum, qui primas literas docẽt, prouinciam: tum quia pauci iuſtam mercedẽ: & ii nõ niſi coacti perſoluãt: cum tñ ſanctiſſima ſit quippe unde bonorum morum, ſanctæque uitæ ſalus et qui inſtitutio plurima dependet. Nam ſi uerum eſt, quod dicit in epiſtolis Horatius: Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem Teſta diu: hoc eſt ſi quę prima diſcuntur tenaciſſime hærẽt: magna cura adhibenda erit parentibus: ut liberi bonis artibus, honeſtiſque moribus imbuãtur: cum tñ nil minus curant. quã rem hic per tranſitum & alibi plene notat poeta. Ordo eſt: Et ſpes & ratio. i. tam ſpes quã ratio: uel tum ſpes tum ratio: uel ſimul ſpes ſtudiorum. i. emolumenti ſeu lucri: quod ex ſtudio humanitatis quis conſequi ſperet. & ratio. i. occaſio recte ſperandi eſt ſup. tm. i. ſolũmodo in Cæſare. i. imperatore Domitiano. enim pro quia. quia ſolus. ſ. Cæſar Domitianus reſpexit. i. miſericorditer. tum inſpexit. hac tẽpeſtate. i. hoc noſtro tpe. camœnas. ſ. muſas carminũ inuẽtrices. triſtes. i. ſqualidas & neglectas: & ob id triſtãtes. Reſpicere paſſim clemẽter & miſericorditer inſpicere accipitur. Eſt enim cõpoſitum a re: quod hic iterationem importat: & ſpecio in uſitato verbo quod ſignificat video. Qui ergo ſemel videt miſerum: nec mouent viſcera eius ſuper eũ ſic quem aſpicit: ſed qui motus miſericordia iterã aliquid collaturus in ſpicitis reſpicit. Cum. i. quum poetæ celebres & noti. i. nobiles & clari. tẽtarẽt. i. attentarẽt per [illegible] rẽt. conducere Gabiis. i. apud Gabios. balneolũ. i. paruũ balneum ut ſint balneatores, & inde victum [illegible]. Nec erant tunc ut nunc in pluribus locis, balnea meretriculaque domicilia. & conducere Romæ furnos: e quibus [illegible] & panem & ligna cõpararent: dum aliis preſtent aut panem ipſi coquant. magis tñ reſpicit ad id quod Calderin^9 dicit [illegible] de furno & balneo loquẽdo cogitẽt: vt ſit æmulatio illorum [illegible] tiani: Nec frigus collegit furnis: & balnea laudet: V[illegible] atam plene præſtãria vitã. Nec pro & nõ cũ ſup. a[illegible] putarent fieri præcones. i. venditores rerum cum [illegible] onis. i. laudatione earum, nõ eſſe ſupple turpe: id eſt inhoneſtum. Cum. i. quando. Clio. i. muſa hiſtoriarum inuentrix: hoc eſt quiuis rerum poeticarum ſcriptor. eſuriens [illegible] ſſe, ſeu comedere deſiderans: hoc eſt famens. migraret. i. habitationem transferret. in atria. i. in domos diuitum: vbi atria feruent. & aduentantes recipiant tenui mercede. Vnde & Hora. Atria ſeruantem poſtico falle clientem. & hæc vallibus. Aganippes. i. illius fontis poetis. pti. & muſis ſacri in Bœotia. i. omnibus locis amœnis & congruis ad carmina fingenda. deſertis. i. derelictis. Nam ſi nullus quadrans. i. ne minimus quidem nummus (eſt autem quarta pars aſſis continens tres vncias) oſtẽdatur tibi in area Pieria. i. muſica, ſeu poetica. i. ſi nullus fructus tibi obueniat ex arte poetica ita: vt fame conficiaris. tu ames nomen: licet videatur inhoneſtum: & victum licet ſit vilis. Machęræ. i. quem ex Machęra domini ferenda. i. ex cauſa eius portando poſteum conſequeris. vocaberis enim Machæro phoroa. i. enſifer. & viues cum clientibus cæteris: vel ſit proprium præconia. vt Calderinus vult: quod mihi non placet. nec innuit poeta Machęram præconẽ eſſe cũ dicit Et vendes potius & c. quia duo dicit: vt ſis libẽrius aut Machęrophorus: aut potius præco, quã poeta. Ego potius dicerem nomen. & uictũ Machęræ. i. gladiatoris. qui ex Machęra. i. gladii uſu uiuit, & nomen ſumit. Et vendas potius ſtantibus. i. circunſtantibus: ut emãt illud quod auctio. i. publica rerum

priuatarum

priuataꝗ uēditio cōmiſſa tibi:cum ſis præco, Vendit uideli cet oenophoꝛa.i.uas uinariū.tripodes.i.menſas,quales erant ad quas Delphis reſpōſa dabantur.armaria.i.reꝝ uariaꝝ re poſitoria,ut qbus mulieres mundū ſuum recondunt. ciſtas i.ſcrinia:& capſas in qbus libri,aut alia celātur. Et Halcyo nem.i.tragœdiā de Halcyone. Bacchi.i.illius poetæ tragici. Thebas.i. fabulam ſic inſcri ptam:ſed quæ nō extat:cuius a malo ſit poeta cōpoſita. & Terea.i.tragœdiam de Te reo in auem cōuerſo obeſum filii. Fauſti.i.illius poetæ. Sa tius.i.eligibili⁹ & melius eſt hoc ſup. facere.i.res priua tas vendere ꝓ mercede tibi cōſtituta.ꝗ ſi dicas ſub iudi ce.i.corā eo.ſed inferiore lo co inſtās ego vidi.i.te vidiſ ſe dicas illud,qđ nō vidiſti.i. ꝗ vendas falſum teſtimoniū. ꝗꝗ.i.tametſi. eqtes Aſiani.i. ex Aſia.& Cappadoces.i.ex Cappadocia.& eqtes Bithy ni.i.ex Bithynia.& ſup.equi tes:quos altera Gallia.i.Gal lo græcia.traducit.i. Romā traſfert ſtipendia facturos. nudo talo.i.pedib⁹ nudis ob inopiam diſcalceatis.faciant hoc.i.dicāt ſe uidiſſe corā iu dice:quod non viderunt.

IOAN. BRIT. ¶ Laborem indignum ſtudiis:ſenſus ē:Et ſi poetæ, inqt,iā deſtinauerant ad miniſteria,obſeqaꝗ ſeruilia deſce[illegible] deſtituti conſequendæ mercedis ſpe ex laboribu[illegible] & [illegible] ſuis tñ confidant &.bono ſint aīo:nā oēs ſtudiis ſuis [illegible]nā mercedē coſequētur.q mercedē ſtudiis ſ[illegible]is dignā nō c[illegible] is laborē indignū ſuſtinet. ¶ Eloquiū vocale:carmē grā[illegible] & ſonoꝝ. ¶ Modis:modulatiōibus. ¶ Lauruꝗ momordit:Imi tatio eſt Horatiana & Perſii: Sæpe caput ſcaberet, & vi[illegible]os roderet vngues.perſius:Nec demorſos ſapit vngues. Sæpe ēni poetę in faciēdo carmine talia ſolēt facere.lauꝝ aūt.ideo dicit corrodi,q & lauro coronātur,& in ea illa plurimā hñt: ut dote Apollini cōſecratā:in cuius tutela ſunt ipſi poetæ. ea & triūphātes coronabātur. Oui.pri. Met. Arbor eris certe dixit mea.ſep hēbūt Te coma:te citharę,te nōſtrę laure pha retræ:Tu ducibus lætis aderis,cū læta triūphū Vox canet, & longas uiſent Capitolia pompas &c. ¶ Hoc agite.ſ. ut alī qd ſcribatis.nam tāta principis liberalitas qđ aliud ſibi quę rit,ꝗ ut [illegible] eriā ali[illegible] ad ſcribendum capiatis? ¶ Quærit.q.d. ꝓuocat u[illegible] & inuitat ut materiam ad ſcribēdum capiatis.

ASCE. ¶ Nemo t[illegible] &c. [illegible]en.dit oībus bene ſcribētibus repoſitum eſſe apud impat[illegible] præmium. Ordo eſt: Tñ.i.licet paulo ante hac oēs poetæ [illegible]ſtra ſcribentes fere mendicabant: aut mechanicas artes diſcere cogitabāt:tñ nemo cogeť poſt hac i.poſtꝗ Cęſar reſpexit [illegible] camœnas:& ſuſcepit poetas ferre .i.tolerare laborem indig[illegible] is ſuis:ut qui nullū attule rit:ſicut prius ſtuctū:qa nunc nemo laborabit fruſtra. qcūꝗ nectit.i.condit,& cōponit.elo[illegible]ū vocale.i.poema ſonoꝝ. canoris.i.bene reſonantibus.[illegible] ve[illegible]ibus numeris & mēſura cōſtantibus.& quicūꝗ m[illegible] l[illegible] uꝝ.i.guſtauerit dulcedinem gloriæ poetę laureati.[illegible]ꝗ conatur dign⁹ eſſe,ut laureetur. O iuuenes.i.quicūꝗ [illegible]æ gloriæ & mer cedis ſpem habetis.agite hoc.i.conficite ca[illegible]na uocalia. & ſperate laureā,ꝗa clementia ducis.ſ. Domitiani:qui ꝗſi dux. circunſpicit.i.ex omni parte tanquam laudem & præmia da turus aſpicit. & ſtimulat.i.inſtigat,& impellit uo[illegible], & quæ rit ſibi materiam:ideſt occaſione uobis benefaciendi: ſi ſcri pſeritis laudes uirtutumꝗ eius.

IOAN. BRIT. ¶ Aliunde:in mœcēnam ſui tpis auaritiam taxat:totaꝗ hinc ē poetæ indignatio, eſt enim ſenſus: Potes ocyus tua carmina

Nemo tamen ſtudiis indignum ferre laborem
Cogetur poſt hac, nectit quicunꝗ canoris
Eloquium uocale modis, Laurumꝗ momordit.
Hoc agite o iuuenes circunſpicit,& ſtimulat uos,
Materiamꝗ ſibi ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum ſpectanda tuarum
Præſidia,atꝗ ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur,lignorum aliquid poſce ocyus,& quæ
Componis,dona Veneris Teleſine marito,
Aut clude,& poſitos tinea pertunde libellos.
Frange miſer calamos,uigilataꝗ prælia dele,
Qui facis in parua ſublimia carmina cella,
Vt dignus uenias hederis,& imagine macra.
Spes nulla ulterior didicit nam diues auarus
Tantum admirari,tantum laudare diſertos.
Vt pueri Iunonis auem.ſed defluit ætas
Et pelagi patiens,& caſſidis,atꝗ ligonis.
Tædia tunc ſubeunt animos,tunc ſeꝗ ſuamꝗ
Terpſichoren odit facunda,& nuda ſenectus.

comburere ſi aliunde tibi,ꝗ ab Traiano aliqd ſperādum pu taueris. ¶ Tuaꝝ reꝝ tuoꝝ ſtudiorum. ¶ Membrana. paginæ ipſæ. ¶ Tabellæ croceæ:hoc eſt,quæ tabellis cedrinis coar ctatur. Nam tabellæ ex cedro libris adhibebantur:q cedrus (auctoribus Theophraſto, Vitru[illegible]uio,& Plinio)æternū du ret, Itaꝗ & ſimulachra Deoꝝ ex ea factitauerūt. Hora. Spe ramus carmina fingi Poſſe li nenda cedro:& leui ſeruan da cupreſſo. & Martialis li bro quinto: Nunquam grau dia nec moleſta poſcit: Quæ cedro decorata, purpuraꝗ nigris Pagina creuit umbili cis. ¶ Marito Veneris.i. Vul cano:qui pro igne accipitur. ¶ Teleſine:ad Teleſinum(ut diximus) Satyram ſcribit. ¶ Tinea:vermis eſt, q veſtes & chartas corrodit maxime Pli.lib.xi.cap.xxxiii.ait in la nis,& veſte puluerem creare tineas. Eaſdem etiā docet li bro.xvi.cap.xvi,rodere & li gna, terreſtreſꝗ tātum eſſe. Teredines uero grauiſſimo ad portionem capite rodere dentibus:ſentiriꝗ tātum in mari:nec aliam putat tered nem ꝓprie dici. ¶ Pertunde: ſermo in compendium redactus.i.ſine libros ſic recondi tos tineas potius pforari.& abſumi,ꝗ ut mittas ad aliquē:un de nulla ſit tibi ſpes. ¶ Hederis:hedera poetæ coronabātur. Virg. Paſtores hedera creſcētem ornate poetam. De hoc le g. & Plinii. ¶ Imagine macra:nā nō ſolum poetis.ſed & ſe re oībus,qui aliqđ egregiū facinus edidiſſent, ſtatuæ ab an tiqs eri[illegible]ebatur. Hocꝗ ab Athenienſibus manauit:qui primi om[illegible] Harmodi[illegible] & Ariſtogitoni tyrānicidis publice poſue rūt ſtatuas:eo anno,quo Tarquinius expulſus fuit regno. Ex cepta deinde eſt res(auctore Pli.)ab toto orbe terraꝝ huma niſſima ambitione:[illegible]n & poetis imagines nō ſolū publicitus, ſed & priuati a ſtudi[illegible]is ponebātur. Vñ Mart. ad Auitū ſta tuam ſibi ponētem edit carmen ſubſcribēdum. Hos tibi ſub noſtra breue carmen imagine viuat: Quā nō obſcuris iungis Au[illegible] viri. Lactus poeta in æde camœnaꝝ(vt ſcribit Pli. lib trigeſimotertio) maxima forma ſtatuam ſibi poſuit:cum is breui cultus eſſet. Statuam item Cartaginenſes Apuleio(ut ipſe te[illegible]tur in tertio Floridorum)poſuerunt. ¶ Macra:ma cilēta & pallente.nam poetæ ex nimio & aſſiduo ſtudio pal lore conficiuntur,& macie. ¶ Auem Iunonis: periphraſis eſt pauonis. Nam cum Argus Iunonis paſtor, quem cētum ocu los habuiſſe Ouidius refert, a Mercurio interfectus fuiſſet, abſciſſo capite Argi oculos in cauda pauonis Iuno colloca uit,eamꝗ auem in ſuam tutelam eſſe uoluit. ¶ Sed defluit ætas:ideſt iuuentus ipſa,quæ laboribus & bellicis & mariti mis,agricolationiꝗ ſufficere potuit. ¶ Senectus facunda.i. ipſe ſenex facundus & pauper. ¶ Suam Terpſichoren:ideſt car mina ſua. Nam Terpſichore vna eſt muſarum dicta, quod choros oblectet. τερψις enim choꝛū. τοῖς delectationem ſi gnificat. ¶ Tunc ſe odit: poeta inquit eum ad ſenectutem peruenit: omni ætate in componēdis carminibus iam attrita ſeipſum odit,& ſtudia damnat ſua.

ASCE. ¶ Si qua aliunde &c. Hic principalem tangit materiam hu ius Satyræ:oſtendens omnes nobiles Romanos tātum aua ritiæ ſtuderent ut fruſtra omnino ſcripſeris,q alteri ꝗ impera tori dicaueris. Ordo eſt:O Teleſine poeta boni:ſed hunc pro quouis ponit. Si putas qua:ideſt aliqua. præſidia:ideſt munimenta & auxilia rerum tuaꝝ eſſe expectanda aliunde .i.ab aliquo,ꝗ ab impatore. atꝗ mēbrana.i. tenuis pellicula ad ſcribendum apta tabellæ croceæ.i.crocei coloris. imple

Accipe nunc artes,nequid tibi conferat iſte.
Quem colis,& muſarum,& Appollinis æde relicta.
Ipſe facituerſus,atq; uni cedit Homero
Propter mille annos. at ſi dulcedine famæ,
Succenſus recites,Maculonus commodat ædes,
Ac longe ferrata domus ſeruire iubetur,
In qua ſol[illegible]citas imitatur ianua portas.
Scit dare libertos extrema in parte ſedentes
Ordi[illegible]s,& magnas comitum diſponere uoces.
Nemo dabit regum,quanti ſubſellia conſtent,
Et quæ conducto pendent Anabathra tigillo,
Quæq; reportandis poſita eſt orcheſtra cathedris.
Nos tamen hoc agimu[illegible] tenuiq; in puluere ſulcos
Ducimus,& litus tenui uerſamus aratro.
Nam ſi diſcedas,laqu[illegible]o tenet ambitioſi
Conſuetudo mali,tenet inſanabile multos
Scribendi cacoethes,& ægro in corde ſeneſcit,
Sed uatem egregium,cui non ſit publica uena,
Qui nihil expo[illegible]m ſoleat deducere,nec qui
Communi feriat carmen triuiale moneta,
Hunc,qualem nequeo monſtrare,& ſentio tantum
Anxietate carens,animus facit omnis,acerbi
Impatiens,cupidus [illegible]uarum,aptuſq; bibendis
Fontibus Aonidum,neq; anim[illegible] cantare ſub antro
Pierio,thyrſum ve poteſt contingere ſana
Paupertas,atq; æri[illegible] inops,quo nocte,dieq;
Corpus eget,ſatur eſt,cum dicit Horatius ohe.

tur ſup.uerſibus ideo:quia.ſ.ſperas te aliqd ab aliis conſecuturũ.poſce.i.require a famulis.ocyus.i.celeriter aliqd lignorum,ut facias ignem.& o Theleſine dona.i.cõmitte marito Veneris.i.ipſi Vulcano Deo ignis:hoc eſt ipſi igni.ea ſupple quæ tu cõponis:aut claude libellos tuos.& pſunde.i.conſume & pfora libellos tuos poſitos.i.in arca repoſitos.o miſer.i.qui dignus miſeratione es.frange calamos,qbus res geſtas remunerandus a duce ſcribis.& dele.i. abole.& ſemoue prælia uigilata.i.quæ uigilans cœpiſti deſcribere. Tu itaq; quicũq; es q[illegible] facis ſublimia.i.altiſona q[illegible] ſunt heroica carmina [illegible] paura cel la.occludebant enim ſeſe:ut ſenſus colligerẽt.perſi. Scribimus incluſi &c. Eſt autem antitheſis ſublimia car[illegible]ina & parua cella.ut uenias.i.efficiaris & hẽaris dignus hederis.i.corona ex hedere:quã Bacchus coronatus eſt.& imagine macra poſita.ſ. in æde Apollinis.nam in utriuſq;tutela poetæ ſunt.perſi.Quorũ imagines lambũt Hederæ ſequaces.Quod autẽ macra dicit:aut intelligit macrã eẽ mercedẽ,illic picturã habere quæ inanis eſt:ut pri. Aeneid.Ai[illegible]u pictura paſcit inani.aut uerius macros depingi poetas obſtudium.Nulla ſpes lucri eſt ulterior.i.ultra id qd ab imperatore cõſequaris.nam diues auarus:quales præter Domitianum omnes ſunt.didicit admirari tantũ.i.tãtũmõ.& laudare tñ.i.tãtũmodo diſertos.& ſup.eis nihil dat.ut.i.quẽadmod[illegible] pueri ſup.laudant.& admirãtur auem Iunonis.i.[illegible]auone[illegible]us colorem laudãt:ſed nihil ei dant:immo p[illegible]umas exe[illegible]ahunt ſi poſſunt,ſicut auari ſuauitatẽ carmin[illegible] n[illegible] fouent canẽtes.Et ſic eſt cõparatio in mod[illegible] faciendi.pot etiã eſſe in qtitate ſic:Nam diues auarus didicit [illegible]rari & laudare tãtũ.[illegible].in tantũ uel catenus.ut.i.inqt[illegible],uel quatenus pueri auem Iunonis &c.Ideo autẽ di[illegible]t pauonem e[illegible] auẽ Iunonis:q2 Iuno trãſtulit in eius caudã oculos Ar[illegible] qd fingitur:q2 Iuno eſt Dea aeris.& cuius relucẽtia uarietas colorũ in pauone & iride cõſpicitur. Sed interea d[illegible] dis carminibus operã pdis:ætas.ſ.iuuenilis pati.os [illegible]gi.i.nauigationis & caſſidis.i.galeæ:hoc eſt militiæ.& ligon[illegible].i.agricultoræ:hoc eſt in qua mercaturã,mil[illegible],a[illegible] agricu[illegible]ram exercere cũ lucro poſſes.defluit.i.d[illegible] labitur.& ſenectus facũda:q2(ut dicit Mar.)Dulcia c[illegible]cta modulat ca[illegible]na lingua.& nuda.i.inops odit ſe & [illegible] Terp[illegible]icoren.i.m[illegible]am,& muſica inſtrumẽta:quoꝝ inuẽtrix eſt.unde Virg. T[illegible] core affectus citharis monet,i[illegible]par,auget.Nam t[illegible]is delectatio eſt.unde interpretatur delectatio ch[illegible] erg[illegible] magna uis paupertatis quæ delectationẽ facit [illegible]e.Eadẽ ratione dixit,prius augraret in atria Clio,[illegible] poetæ maxime diuitibus grati & iucũdi eſſe d[illegible]t.[illegible]ea e[illegible] quç cælo beat.i.ęterna mẽmoria mortales ce[illegible]brat.unde Hora. lib.iiii.Carminũ:Neq; ſi chartæ S[illegible] qd bene feceris Mercedẽ tuleris:qd foret ille Mauort[illegible] q[illegible] taciturnitas Obſtaret:meritis inuidia Romuli.Et [illegible] poſt Dignum laude uirum Muſa uetat mori,Cælo muſa beat &c.Clio enim dicta eſt quod glorioſum facit.Cleos enim gloria eſt.

IOAN. BRIT. ¶ Accipe nunc artes:accipe,inqt nũc aſtutias diuitis Roma

ni,quem ut cliens quotidie relicta æde & muſaꝝ & Apollinis ſequeris & colis:nõ ſine ſpe mercedis cõſequendæ ex carmine tuo.relinqs enim cõmertiũ muſaꝝ,& poetaꝝ,qui in ædem muſaꝝ(auctore Porphyrione)cõueniebant:ut diſputarẽt,recitarẽtq; ſua carmina.unde Hora.in Satyris:Hæc ego ludo,Quæ neq; in æde ſonẽt certãtia iudice Tarpa.& huic ſoli carmine tuo ſtudes placere.ſed neqd tibi cõferat.i.neqd tibi præmii det.ipſe facit verſus.i.ſe quoq; poetam eſſe oſtẽdit præſtãtiſſimum:hoc aũt aſtute facit:quaſi nõ cõueniat poetæ poetã largiri.Nã multi carmina p carminibus,& libellos pro libellis mittebãt.unde papinius in hendecaſyllabo ad Grippũ cauillãdo ipſum ſic inqt:Eſt ſane iocus iſte,qd libellum Miſiſti mihi Grippe pro libello. ¶ Quẽ colis:nã poetæ primarios colebant:[illegible]ſeq; eoꝝ comites præbebãt.Horatius Brutũ coluit adoleſcens ſub quo tribunus militũ ciuili bello militauit.Oui.i põto ad Maxim[illegible] ſcribãs oſtẽdit eũ cultũ fui[illegible]e a [illegible]ſto:Nã tua n[illegible] alio e[illegible]iut [illegible]enetraha[illegible]itu Terrarum d[illegible] colis ipſe Deos. ¶ Muſaꝝ & Appo[illegible]nis æde relicta:tẽplũ Appollinis palatini ex[illegible]uit Auguſtus:i cuius adi[illegible] porticu erat cũbibliotheca libroꝝ [illegible] latinoꝝ,q̃ grçcoꝝ.au[illegible]r Trãq[illegible]us in A[illegible]o.[illegible] M[illegible]ſaꝝ:tẽplũ muſ[illegible] au ctore T[illegible] A[illegible]ſto) Martiu[illegible]s ubi(ut

Celſus

Tẽplũ muſaꝝ

diximus ex ſentẽtia porphyrionis [illegible]æ opa [illegible]ua recitabãt. ¶ Atq; uni cedit Homero:hoc dictu ex[illegible]na ipſius diuitis q Homero tñ ſe putat cedere,nec cu[illegible]. ¶ propter mille annos:rõ q̃re cedat Homero:[illegible] uetu[illegible] multi od extremæ eſt demẽ[illegible]æ [illegible] cõſiderare cõſueuerũt.unde ab H[illegible]eres ita mirat laudatq; poetas:ut nihil a[illegible]paret,errat. ¶ Maculonus cõmodat æ[illegible],nõt dulcedine glorię aut famę al[illegible] oc tm bñficioe pſeqt.diue[illegible] tibi dom[illegible] recites,aliud [illegible] nihil dat:nã n[illegible]or[illegible] opa ſua reci[illegible] cõmodabã[illegible] illic Frõtonis plata[illegible] ter com[illegible] & [illegible] nõ nihil diſtare docet Agrecius ſic,[illegible] p tpe equũ,ſeruũ,ueſtẽ,hãc ipſa rẽ,[illegible] ded[illegible].Mutuo dam pecuniã,[illegible] nõ,[illegible] his[illegible]ata recipe neceſſe nõ eſt.Ve[illegible] ab a[illegible]tor[illegible].nã et pecuniã cõmodari[illegible].Ci ad[illegible] ad me d[illegible] drachmas trecẽt[illegible] nihil eſt qd [illegible] po[illegible]m cõmodare. ¶ Lõge ferrata.i.ual d[illegible] Romanoꝝ potẽtiã [illegible]ter & ſupbiã oſtẽdit [illegible] hẽnt ferratas inſta[illegible] portaꝝ urbis:qb uenientes [illegible]or[illegible] cura excipiebant.[illegible]et excipĩ itra portas urbis t[illegible] bell[illegible] priſci ut ſcribit [illegible] xxxii [illegible] & Valuas [illegible]us ex ęre factã auere.[illegible].i pri. Aenei. Aerea cui gradib ſur[illegible]nexę Aere trabes:forib cardo ſtridebat ahen[illegible] Ve[illegible] ẽt [illegible] pulẽtia eo mõ uſurpata eſt:Cami[illegible]o en[illegible] ob[illegible] Catuli qſtor:q ptra hoſtia hẽt i[illegible] Ianua:iter [illegible] & ianuã hoc itereſt qd ianua priuẽ [illegible]uatoꝝ.porta uero publica:ut urbis.plerũq; tñ cõfundunt. ¶ Scit dare libertos:qui ſectãti [illegible] dantiſ Sedentes

Cõmo datum Mutuo datum

Ianua porta

dant.¶ Sedentes in extrema parte:nã ex arte in theatro col
locabant:qui applauderẽt.unde Nero(auctore Trãquillo)
plures ex Alexãdria euocauit, & adoleſcẽtulos equeſtris or/
dinis.& quinq; amplius millia e plebe robuſtiſſimæ iuuẽtutis
undiq; :legit:q diuiſi plauſuũ genera cõdiſcerẽt.¶ Ordinis:
ſubſelliorũ in auditorio.¶ Nemo dabit regũ:ordo eſt & ſen
ſus:Nemo regum.i.diuitũ dabit tibi:q̃tum cõſtant ſubſellia:
quæ cõduxiſti ut ſedeant in auditorio.cuius conſuetudinis
meminit Corn.Tacitus in libro de claris oratoribus loquẽs
de poetis ſic:Nã & domum mutuaẽ, & auditoriũ extruit,&
ſubſellia cõducit, & libellos diſpgit.¶ Et quæ cõductos:ordo
eſt a ſupiore.ſ.Nemo dabit q̃ti cõſtent.¶ Tigillo cõducto.i.
Anabathra — lignis cõductis a te poeta ſcilicet.de tigno dictũ eſt in tertia
Satyra.¶ Anabathra.i.gradus uel ſchalæ. ἀναβαίν aſcẽdo.
Orcheſtra — nã gradus ſtruebãtur ad pulpita aſcendẽda.¶ Orcheſtra: ſic
ẽt ſubaudi nemo dabit quãti conſtet Orcheſtra: quæ poſita
eſt chathedris reportãdis.Orcheſtra locus erat in ima parte
theatri ubi honoratiores ſedebãt.unũ alibi ante: Similẽq; ui
debis Orcheſtrã & populũ.Tradit Victruuius lib.v.Scęni
cos artifices p Orcheſtram ſuas præſtare actiones.ὀρχέομαι
eni ſignificat ſalto, unde & ὀρχηστής ſaltator.ὀρχήστρια ſalta
trix.& ὀρχήστρα.i.Orcheſtra declinaẽ. Trãquillus in Cæſa
re:Decius Laberius eques Romanus mimũ ſuum egit:dona
tuſq; eſt qngentis ſeſtertiis& annulo aureo,ſeſſum in q̃tuor
decim e ſcæna p Orcheſtrã trãſiit.¶ poſita eſt: extructa eſt.
¶ Cathedris reportandis:nam ſedilia illic non erant ppetua
ſicut in Theatro,ſed temporaria quæ a poeta recitatis car/
minibus ſoluebantur:ad dominoſq; reportabãtur.¶ Nos tñ
hoc agimus:et ſi nullum ex noſtris laboribus emolumẽtum
conſequimur:tñ hoc agimus ut carmina ſcribamus & reci
temus.¶ Tenuiq; in puluere ſulcos Ducimus:metaphora
ſumpta ab iis,qui ſterilem agrum colunt.iuxta illud Ouidii:
Quid arenæ ſemina mandas?Non pfecturis littora bobus:
aras.¶ Ducimus ſulcos uerſus componimus.¶ In tenui pul/
uere:inter ciues auaros & ſteriles, q nihil dant.¶ Verſamus
littus:multum ſcribẽdo defatigamur.Nã qui littus arat, ſte
rilẽ ſumit operã,ſalſugine enim littora ſterileſcũt unde pro/
uerbiũ ortũ eſt:eũ arare littus,q inaniter laborat.¶ Aratro
tenui.i.ſtilo noſtro tenui & ſterili.ex quo nullus eſt fructus
laboris noſtri.¶ Nã ſi diſcedas:ſi uelis diſcedere ne ſcribas
nõ potes:dulcedine eni gloriæ teneris,quæ te ueluti pedicis
apprehẽdit.¶ Laqueo:pedica tractũ a feria, quæ laqueo ca/
piuntur.¶ Cacoethes:metaphoricos inueteratã ſcribẽdi libi
nẽ cacoheta quoddã appellat inſanabile.Eſt enim uitiũ cor
pori obnoxiũ curatione difficile:parũ ab ſimile a carcinoma
te de quo Corn.Celſus lib.v.capite de carcinomate ſic:Nãq;
peſſimũ id genus eſt,fereq; id primũ ſit qd cacoethes a grę
cis dicitur:deinde ex eo id carcinoma: qd ſine ulcere eſt.Er/
go cacohetes inſanabile ſcribẽdi.i.inueterata illa ſcribẽdi li
bido,quæ nõ minus aium ſcribẽtium obſidet, & angit,q̃ ca/
coethes corpus.¶ Tenet:uexat, premit.¶ Inſanabile: qd ex
ſuo aio nequeunt auellere ulla ratione.licet poeta inſanabi
le dixerit:Celſus tñ curationem his uerbis accipe docet:Di/
ſcedere autem cacohetes,qd curationẽ recipit a carcinoma/
te,qd non recipit nemo ſcire põt.de cacohete iepæ Plin.me
minit lib.xxxii.generis eſt neutri ut Hippomanes. noia eni
græca in es correptã deſinẽtia generis ſunt neutri.& ut uer
ſus ratio ſtet,tetra ſyllabũ ſcribẽdum eſt, ſubſequẽte &.¶ Se
neſcit:inueteratur.¶ Aegro agitato cupidine gloriæ.¶ Se/
uatẽ egregium:ſenſus hic eſt:Multi carmina qdem cõponũt
poetæq; noiant:& hac ſcribẽdi cõſuetudine tenentur: ſed
excellẽs & egregius poeta eſſe is non poterit: quem rei fami/
liaris anguſtia premat:cuius mẽs non careat anxietate: ſicq;
docet mẽtẽ poetæ oibus curis uacuã eſſe oportere. Sappho
Peouenirne uacua carmina mẽtia opus.Ordo eſt: Sed aius
carẽs anxietate facit uatẽ egregium.¶ Cui nõ ſit publica ue/
na,i.ingeniũ uulgare,& rude,& cõmune cum aliis.¶ Solitæ
deducere:ſcribere.tractũ a mulieribus nentibus:quæ penſa
deducere dicuntur.Nã deducere eſt lanã in fila trahere. Pli
nius loquẽs de Araneo:Subitq; pariter ac fila deducit.Oui,

dius & ipſe ſic metaphoricos:Ad mea ppetuum deducite tẽ
pora carmen.¶ Nihil expoſitum:nihil cõmune.nam quæ ex
ponuntur cõmunia ſunt:ſed qd ſublime ſit:& qd alii obſu
blimitatẽ attingere nõ potuerunt.¶ Feriat:faciat,metapho
ra ſumpta ab his,qui monetam feriunt. Triuiale: tenue &
uulgare:quale ſolet ruſtici in triuiis cãtare.Virgi.Non tu in
triuiis indocte ſolebas Stridenti miſerũ ſtipula diſpdere car
mẽ.¶ Moneta cõmuni: cõmmuni nota & ſtilo uulgatiore. ſic
ẽt locutus eſt Apuleius in prima Apologia:Ea tñ noia labo
re meo,& ſtudio ita de græcis pueneret:ut tñ latina moneta
pcuſſa ſint.i.nota & latino ſermone.¶ Aius carẽs anxietate:
qui pauptate nõ uexetur.ut ſit ſenſus:Aius qui oibus curis
uacuus eſt:talem præſtat poetã,qualẽ nequeo mõſtrare: &
ſentio tantum.q.d.oibus numeris pfectum & cõſumatum.
¶ Hunc.i.talẽ.¶ Impatiens ois acerbi: qui nullã acerbitatem
patiatur.¶ Cupidus ſiluarũ:nã poetę ſolitudinẽ amant & ſe
ceſſus:ut ab oi ſtrepitu & rerũ actione ſemoti cõmodius ſcri
bãt.Hora.Bona pars nõ ungues ponere curat, Nõ barbam, Horatius
ſecreta petit loca,balnea uitat.Alibi: Scriptorũ chorus ois
amat nemus,& fugit urbẽ.¶ Aptuſq; bibẽdis Fontibus.i.q
a natura ferat ad carmen.nã poetice(ut ſenſit Democritus)
natura magis,q̃ arte cõſtat.unũ Hora.i arte poetica:Ingeniũ
miſera q arte fortunatius arte Credit.Huic opinioni aſtipulaẽ
& Plato i Phedro ſicq aũt abſq; furore muſarũ poeticas ad
fores accedit cõfidens arte quadam poetã bonũ ſe euaſurũ.
inanis ipſe qdem,atq; eius poeſis præ illa,quæ ex furore p/
cedit,q a qdem hæc quę ex prudẽtia fit,euaneſcit.¶ Aonidũ
muſarũ nã Aonia dicta eſt Bœotia ab Aonibus gẽtibus bar Aoni.
baris:quæ loca illa prius inhabitauere:ubi plurima antra,lo
ca,& fontes muſis ſunt cõſecrati.auctor Stra. Bene autẽ ait
a fontibus muſarũ.Poetę eni(ut ſcribit Plato in Ione de furo
re poetico)aiũt ſe nobis a fontibus, qbus mel ſcaturit hau/
riẽtes,& a muſarũ uiridariis,colliboſq; decerpẽtes, carmina
ad nos trãſferre:quẽadmodũ mel ex floribus apes, & inſtar
apũ uolare ſe aſſerũt.Eſt.n.poeta res leuis,uolatilis,& ſacra
neq; poeta prius canere põt,q̃ Deo plenus,& extra ſe poſi/
tus,& a mẽte alienatus ſit.¶ Neq; eni cãtare ſub antro:neq;
eni,inqt,poeta põt urgẽte paupertate i licet doctus ſit:cãtare
carmina:hocq; mõ oñdit oportere poetã,reliquoſq; ſcripto
res oiũ curarũ eſſe exptes.¶ Sub antro pierio i pieria aũt ru pieria
pes eſt i Macedonia(ut diximus)muſis cõſecrata.unũ ipſæ mu pierides
ſę dicunẽ pierides.¶ Thyrſũ cõtingere:furorẽ bacchicũ cõci Thyr/
pe.nã eos ſolos eſſe ueros poetas ſenſit idẽ Democritus:q i ſus
faniũt.quã opinionẽ tenet & plato i dialogo Ionis & Socra
tis de furore poetico.in tutela eni Bacchi ſunt poetę.Hora.
Vt male ſanos Adſcripſit Liber Satyris, Faunique poetas.nec
ſine afflatu quodã diuino cõſiſtere poſſunt.Hora. Et exclu/
dit ſanos Helicone poetas Democritus.unũ & papinius i Lu
cani genethliaco:Docto pectora cõcitatus œſtro.& infra:Et
docti furor arduus Lucreti.Ad qd & Virgi.alluſit inſanire
libet:qm.& Thyrſus aũt haſta erat pãpinis, hederaq; inuolu
ta,quã in ſacris Bacchæ in ſublime iactabãt, ſummis uociſe
rationibus & capitis agitatiõe.hocq; ad imitationẽ Bacche
q thyrſum geſtabat.unũ illud notiſſimũ:Et tibi thyrſus erat
gẽmis ornatus,& auro.¶ Sana pauptas.i.paup poeta,q̃uis
ſanę mentis ſit.i.ſapiens.nec contrarium eſt, quod ait De/
mocritus,oportere poetam eſſe inſanum, Nam ille intelli/
git oportere agi quodam mentis calore ad carmen faciendũ.
hic autem intelligit poetã pauperem eſſe & ſapientem.Nam Sanũ cõ
ſanum dicimus cõſilium:quod ſapientiam præ ſe fert.ergo ſilium
ſanus poeta,qui ſapiens eſt,& eruditus. Talis eſt fere ſen/
tentia apud Dionem Chriſoſtomum pruſienſem his uerbis
de Homero ſcribẽtem:Eos autem qui nũc i paupertate poſi
ti ſunt,nihil ſani dicere aiunt¶ Satur eſt: quaſi reſponſio
tacitæ obiectioni.Ais o Iuuenalis poetam pauperem carmi/
na non poſſe facere ſublimia.At qui Horatius quodam bac
chico furore fertur,& carmen optimum facit.Sed ſatur in/
quit eſt,& factus diues i dulgentia Mecœnatis, a quo mul/
tis muneribus eſt donatus.¶ Dicit ohe:uox eſt ſacietatem Ohe
deſignantis:ut teſtatur Donatus,eſt peculiaris, Horati,tu

Quis locus ingenio?niſi cum ſe carmine ſolo
Vexant,& dominis Cyrrhæ,Nyſæq; feruntur
Pectora noſtra duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus,nec de lodice paranda
Attonitæ,currus,& equos,facieſq; Deorum
Aſpicere,& qualis rutulum confundat Erinnys.
Nam ſi Virgilio puer,& tolerabile deſit
Hoſpitium caderent omnes a crinibus hydri
Surda nihil gemeret graue buccina,poſcimus,vt ſit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cuius & albiolos,& lenam pignerat Atreus.

illud:Importunus amat laudari,donec ohe iam Ad cælum manibus ſublatis dixerit vrge.Idem Trecentos inſeris ohe Iam ſatis eſt.Mart.Ohe iam ſatis,ohe libelle:Iam peruenimus vſq; ad umbilicum,vbi apparet ſemp ſacietatem deſignare.plautus in Sthico:Ohe iam ſatis eſt.Idem in Aulularia:Abſcede hinc etiā nunc,etiam nunc,etiam ohe.q.d.ſatis eſt.voſ autem qua bacchantes vtuntur græce ſic afferſeuoi:latine euoe.eſtq; vna dictio ſine aſpiratiōe:& cū duob' diphthōgis.Hor.Euoe recēti mēs trepidat metu.plenoq; Bacchi pectore Turbidū lætat euoe parce Liber,parce graui Metuende thyrſo.

ASCE. ¶ Accipe nunc artes. Oſtendit quare diuites nihil dant,quia & ipſi poetæ videri volunt.Ordo.eſt:Accipe.i.intellige nunc.artes.i.fraudes ciuicū.Iſte:per contēptum dicitur quaſi ineptus homo & ingratus:quem tu colis.i.cuius cliens es.& cui obſequeris,ne conferat tibi quid.i.aliquid p carminibus tuis.ipſe.i.ipſemet facit verſus,ſed æde muſarum.i.Apollinis.relicta.i.ſpreto & cōtēpto iudicio doctorū virorū.qui recipiebāt ſcripta Apolline digna in ædem Apollinis.Vnde Flaccus:Scripta Palatin' quęcūq; recepit apollo.Et perſius:Semipaganus Ad ſacra vatum carmen affero noſtrū.Is aūt,de quo hic loqtur,contēpſit tale iudicium.vnde ſubdit.atq; æditvui.i.ſoli.Homero.i.fatte ſe vinci a ſolo Homero:nec pp artem,ſed propter mille annos.i.quia mille annos ipſum præceſſit:hoc eſt pp ter antiquitatem.At.i.ſed.ſi tu ſuccenſus.i.clanculum vel paꝝ inflāmatus.dulcedine famæ.i.igniculo glorię.& nō amore lucri recites.i.velis carmina tua coram doctis pnunciare Maculonus.i.diues ille commodat tibi ædes ſuas.Ac pro & domus ferrata.i.ferro munita.lōge.i.ample.iubet ſeruire tibi.i.ad cōmodū tuū apri.In qua domo ianuæ.i.valuæ munitę vectibus,& repagulis & laminis,ac clauis ferreis imitat portas publicas.i.ciuitatū ſolicitas ne hoſtes ingrediātur(Dicta eſt porta apportando:qa per ea oia in ciuitatē portātur:vel qa dum fundamenta ciuitatis iaciūtur,& mœnia aratro deſignantur:aratꝝ illic,vbi porta eſſet,portatur).i.dabit tibi firmiſſimā domū quā nemo te inuito intrabit.Scit præterea dare libertos.i.ſuos ſedētes i extrema parte ordinis.i.totius cœtus:vt tibi applaudāt.& ſcit diſponere magnas voces comitū.i.cōcomitantium,& applaudētium.i.oīa qdem exhibebit,quæ ad famā aucupādam tibi patrocinari poſſint.ſed nemo regū.i.diuitū audiētium:& quoꝝ laudes recitas.dabit tibi tantū ſup.q̄ti ſubſellia.i.loca inferiora ad quæ ſedēt diſcipuli:& humiles auditores.cōſtant ſup.tibi ſup.cōducenti ea ab ipſo Maculono.aut ab alio ſi Maculonus gratis domū ſuā cōmodat q nō placet:qa dixit Accipe nūc artes &c.Orcheſtram tñ & tigillū cōducebant ab aliis.vnde ſeqtur.Et quāti ſup.cōſtēt anabathra.i.gradus p quos aſcēditur.quæ pēdent.i.ſuſpēſa ſunt.tigillo cōducto.i.ad trabē ad quā firmant tales gradus ēt cōductā.& q̄ti ſup.conſtet orcheſtra.i.ſenatoꝝ ſedes.quę poſitis eſt.i.ſita.cathedris reportādis iter.i.cathedras reportādas a cōductitias.qa nō ptinebāt ad domū Maculoni.uel quæ poſita eſt.i.compoſita ex cathedris &c.Nos tñ hoc agimus &c.Sūt q hic poetā de ſe præcipue loq intelligāt:ut ſit ſenſus:q̄uis nihil emolumēti,aut lucri cōſequor in ſcribenda potiſſimū Satyra:tñ q̄dā dulcedine ſcribendi captus nō poſſum qn ſcribā Alii(& meo qdē iudicio)melius intelligūt generaliter dictū de oib' poetis eius tpis.& ita ordo ē:Tñ.i.tā etſi.nullū lucrū hoc tpe ſcribendo cōſeqmur.tñ nos agim' hoc.i.ſcribimus fruſtra.& ducimus ſulcos in tenui puluere.i.ſulcamus puluerē tenuē in quo nihil naſcit.& p idest nos.verſamus.i.inuertimus.ſterili.i.infructuoſo aratro.littus.i.terrā puluerulētā,vicinā q; mari:hoc eſt nos ſine cōmodum te laboramus capti dulcedine famæ.Nā ſi diſcedas.i.diſcedere velis ab officio ſcribēdi:& te applicare ad officiū lucroſū.cōſuetudo mali.i.incōmodi aut vitii ambitioſi.i.honoris cupidi.tenet.i.retinet.te laqueo.i.cupiditate ſui,quaſi laqueo.& caco ethes.i.malus mos,ſeu malū inſtitutum ſcribendi inſanabile.i.difficillimū ad ſanādum.Cū enim conſuetudo ſit altera natura per quā difficile eſt conſueta relinqre.tenet ſup.in errore multos.Credo iſtic legi poſſe cacoethos:qa vs nō es ē i ſimplici:& os potius q̄ es corripitur.ſicut hic vbi duæ primæ ſunt breues & tertia lōga:qa grçce habet ita.qd apud nos fit e lōgum:& vltima itē breuis.& ſeneſcit.i.conualeſcit vſq; ad vltimā ſenectutē.& corde ægro.i.inualido p longā cōſuetudinē.Egregiū eſt hoc verbū,quo ne in peccādi cōſuetudinem labamur cauere monemur.ſpes enim ſeræ pœnitentiæ multos decipit.qd' i uitis patrū mōſtratū dicit in lignante.i.ligna colligēte:q cū faſcē lignoꝝ leuare nō poſſet:plura i horas adiecit:& ſemp fruſtra qd' prius nō potuit,attētauit.qa,q nō eſt hodie,cras minus aptus erit.Nā(ut diuus Auguſtinus oſtēdit ēt naturali ratione pbari pōt)i qbuſdā uitiis,cuiuſmodi ſunt ira,& Venus morā impotētiā reſiſtendi cauſate.Nā q ſepe iraſcit:ſel auctius efficit:quo aucto iracundius efficit:ſemp aūt Venus ebria ſitit.Vitiū ergo hoc cōſumit uirestut pduret in corde ægro.Sed aius carēs.i.uacās anxietate.i.ſolicitudine.& ipatiēs ois acerbi.i.q nihil acerbū patit:licet pati potens ſit.& cupidus ſiluaꝝ.i.ſecretoꝝ locoꝝ.& aptus bibētis fontibus.i.ad bibēdos fontes.Aonidū.i.muſarū in Aoniis mōtibus uerſantiū.i.facit.i.efficit.uatē.i.poetā.egregiū.i.nō uulgarē:ſed extra gregē poſitū.cui nō ſit uena.i.habilitas & idoneitas,ut fluētia carmina faciat.publica.i.triuialis & uulgaris.q nihil.i.nō aliqd.q nō ſoleat deducere.i.attenuate pſeq.aliqd expoſitū.i.oibus patēs,& ſemel excogitatū.qa facilius eſt inuētis uti,q̄ noua inuenire.unū Hora.I arte poetica:Rectius iliacū carmē deducis in actus Quaſi pferres ignota,idictaq; primus.nec p &ñ.q feriat.i.fabricet:q̄ſi ſup incudē carmē triuiale.i.ruſticū & iordinatū:qle in triuiis cātari ſolebat.moneta cōi.i.effigie uulgari:hoc ē adimitationē alioꝝ:ſicut plures nūmi unā moneta habēt.hūc.i.talē dico ſup.q̄lē ego nequeo mōſtrare.i.exhibere in memetipſo.ſed ſentio.i.percipio tātū q̄lis eſſe debeat.Nā multi artē habēt,q uenā & grā cōficiēdi nō habēt.uel nequeo mōſtrare cū nullus mō ſit,Probat aūt q aius carens anxietate talē facit dicens.Neq; eni.i.qa.paupertas ſana.i.furoris poetici expers.& inops.i.exps.æris.i.boni exterioris quo corpus eget nocte & die.non pōt cātare ſub Pierio.i.muſaꝝ antro.i.nō pōt cātare muſis & Appolline digna.Nec pōt cōtingere thyrſum.i.rapi furore diuino,quo rapiebantur bacchantes.thyrſum.i.haſtam pampinis inuolutam tenentes.Probat exemplo dicens Horatius eſt ſatur.i.potus & uini plenus cum dicit ohe.qd' ſacietatis uſq; ad faſtidium i iudiciū eſt.Horatius quoq; in epiſtolis fatetur poetas cum poti eſſent ad carmen acceſſiſſe.Sunt qui dicant i deo poetas eſſe in tuttela Apollinis & Bacchi:quia ſine Apolline.i.lumine ingenii ingenitii,& infuſi & ſine Baccho:ideſt animi tranquillitate,quam Bacchus,qui ideo Liber dicitur,efficit:nemo uerum poema conficit.Cetera Mancinellus recitat.Videto infra ibi eum:Vinum toto neſcire Decembri.

¶ Quis locus ingenio.ſ.eſt:ut ſe proferat & exerceat:ut ſit ſenſus:Pōt,inqt,poeta ingeniū ſuū facile pbare:cū nulli alii negocio,intentus eſt,q̄ muſis ipſis.Ordo autem eſt:Quis locus eſt ingenio,niſi cum noſtra pectora uexant ſe ſolo carmine? & cætera.Vexant:exercent ſe. Solo carmine nullo alio negocio. Et dominis Cyrrhæ,Niſæq; feruntur JOAN. BRIT.

ducuntur

ducũtur calore quodam Apollineo & ſurore Bacchico. In tu
Cyrrha rela enim ſunt poetæ Apollinis, & Bacchi. Cyrrha aũt oppi
dũ eſt Phocidis regionis ad mare locatũ non lõge a Delphis
Apollo vbi Apollo dabat reſpõſa, ob eã rem a loci vicinitate dicitur
Cyrrheus Apollo Cyrrheus. ¶ Nyſæq;: in Arabia Niſa antrum eſt inter
Nyſa Phœniciam, Niliq;, vbi (auctore Diodoro) a nymphis Bac
chus eſt educatus, cũ ab Ioue illuc p Mercuriũ miſſus fuiſſet.
Dionyſius Vñ ab Ioue, Nyſaq; Dionyſiũ dixerunt Nyſam etiã vicũ eſſe
Heliconis ſcribit Strabo lib. ix. Eſt & Nyſa urbium Indiæ
clariſſima & mõtium Meros Ioui ſacer: & famã hinc præci/
puã habet Liber, in illa genitũ & in huius ſpecu nutritũ. au
ctor Mela. ¶ Duas curas: nam vno, eodẽq; tpe mens hoīs in
tẽta eſſe nõ põt variis ſtudiis. Magnæ mentis opus: ſenſus
eſt: Oportet, inqt, illum, qui carmine ſcripturus eſt bella, quæ
intercedentibus curribus & eqs, Deorũq; pſonis tractari ſo
lẽt, carere oī animi ſolicitudine. Res enim poſcit mẽtem ma
gnã, & trãqllã. Reſpicitq; ad opus Virgilianũ: qd ipſe poe
ta haud quaq̃ feliciter ſcribere potuiſſet, ſi his incõmodis la
boraſſet: nec a Mecænate eſſet multis muneribus donatus.
Ordo eſt: Aſpicere curr⁹, & equos, facieſq; Deoꝝ, & qualis
Erinnys cõfundat Rutulũ, eſt opus magnæ mẽtis: nec atto
nitæ de lodice paranda. ¶ Magnæ mẽtis opus: qd magnam
mẽtem expoſcat. ¶ De lodice, dictũ eſt in præcedẽti Satyra
de lodice illic: Nõ ſub lodice relictis Veteris in turba. ¶ Nec
attonitæ: anxiæ & ſolicitę de rebus domeſticis. ¶ Currus &
equos, quales deſcribũtur a Virgilio in bello, qd inter ſe geſ
ſerunt Aeneas & Turnus. Vt illic in .xii. Aeneidos: Poſcit
equos, atq; arma ſimul, ſaltuq; ſupbus Emicat in currum, &
manibus molit habenas. ¶ Facieſq; Deoꝝ: nam in toto ope
varia numina deſcribũt. ¶ Aſpicere: ingenio ſuo repreſen/
tare. ¶ Qualis Erinnys: q̃ horrenda & terribilis. Nã Alecto,
quæ vna eſt furiaꝝ infernaliũ excitata p Iunonem ab inferis
ad ferẽdã diſcordiã inter Troianos & Latinos, Turnũ hor
tat in ſomnis, vt arma capiat aduerſus Aeneã; ne ſibi præri/
piat cõiugiũ Lauiniæ filiæ Latini regis. Cuius ſuaſionẽ cũ
Turnus cõtẽneret, indignata Alecto horrorẽ ei immiſit, tan
tũq; ptẽrre fecit, vt ſolutus ſomno arma cẽpit, hortatuſq; ſit
iuuẽtutem Latinã aduerſus Troianos. vñ eſt illud Virgi. Er
go iter ad regẽ polluta pace Latinũ Indicit primis iuuenũ
& iubet arma parari Tutari Italiã detrudere finibus hoſtẽ.
Furiæ tres Erinnys aũt furiã ſignificat. Tres aũt dicũtur furiæ inferna
les: quę tricerbero deſeruire feruntur, Alecto, Tiſiphone, &
Megæra. ¶ Cõfundat Rutulum: pturbet & terrore repleat
Turnũ, cũ i eũ facem coniecerit. Vnde Virgi. Sic affata facẽ
iuueni coniecit, & atro Lumine fumãtis fixit ſub pectore te
das. ¶ Caderẽt hydri: nõ potuiſſet, inqt, Virgilius canere bel
lũ: qd inter Aeneã & Turnũ geſtũ eſt: vbi Alecto furia infe
nalis (vt diximus) ab Iunone excita ab inferis paſtores Lati
nos ad arma ſuſcitat contra Troianos, ſi cõmoda domeſtica
defuiſſent ei. ¶ puer: ſeruus, qui miniſtrabat. ¶ Caderent hy
dri. i. nõ deſcriberet vt hydri in capite Alectus erigãtur. allu
dens ad id: Et geminos erexit crinibus angues: ſed oẽs cade/
rent: qa de his nihil ſcriberet. ¶ Nil gemeret: non potuiſſet ſcri
bere quõ Alecto ſua buccina agricolas Latinos ad arma ex/
citauerit cõtra Troianos. ¶ Surda: qa nihil cecinifſet: nec ſo
Surdus nũ vllũ edidiſſet: ſed ſurda extitiſſet. Nã ſurdũ non ſolũ dici
mus: qui nõ audit, ſed ẽt qui nõ audit̃. vnde Iuuena. alibi: Et
cædit verbere ſurdo. ¶ Buccina: alludit ad carmen Virgilii:
Tum vero ad vocẽ celeres. qua buccina ſignũ Dira dedit, ra
ptis cõcurrunt vndiq; telis Indomiti agricolæ. ¶ Buccina. i.
Buccina tuba a bucca, qua inflatur. vnde & Buccinator ipſe tubicen.
Buccinator ¶ Poſcimus vt ſit: exigimus, iqt, vt poetę noſtri tpis non ſint
inferiores carminis dignitatę priſcis poetis: ſed nõ cõſidera
mus id haud qq̃ fieri poſſe: cũ egeſtate laborent: & anxii ſint
de commodis domeſticis, & rebus neceſſariis. ¶ Rubrenus
Lappa: p Rubrenũ intelligit vnũquẽq; poetam pauperẽ. nã
& is fuit tpibus Iuuena. pauperrimus poeta tragicus. ¶ Co
Cothurnus thurno antiquo: ſtilo & carminis grauitate antiquoꝝ trag
coꝝ. nã cothurnus calciamẽtum fuit tragicoꝝ. vt. antea dixi
Lappa mus. ¶ Alueolos: dictum miſeratione quadã ſatyrica, legendũ
Alueol⁹

eſt aũt alueolos nõ albiolos vt alibi: illud enim veſtris datur
alueolis qd cãna Micipſaꝝ. vt oſtẽdat vilẽ etiã ſupellectilẽ pi
gnerari a Rubreno. i. ẽt vaſa eſcaria. ea aũt fieri ex ligno do
cet Columella i nono: Sed totum ouoꝝ numerꝝ in alueolum
ligneũ conferant: vt intelligas ipſas ſcutellas ligneas. de quo
vocabulo pluſcula illic diximus ingenti: Quod veſtris datur Lena
alueolis. ¶ Lenã: veſtimenti genus habitus duplicis: qd appel
latã exiſtimant thuſce, qd grece chlamyda. auctor eſt Feſtus.
Nonius vero ait veſtimentum eſſe militare: qd ſup oĩa veſti
mẽta ſumit̃. Virgi. Tyrioq; ardebat murice lena. Diony. lib.
.vi. loquẽs de Caſtore & Polluce ſic ſcribit, Adoleſcẽtes d cũ
tur duo bellicas induti lenas in foro Romano. apparuiſſe.
Varro a lãna dictam putat. Alii vero ἀπὸ τῆς χλαίνης detra
ctione primæ literæ. nã χλαῖνα grece veſtimẽtũ eſt. ¶ Pigne Pignerare
rat Atreus: q hũc locũ hactenus expoſuere: oẽs vno ore affir
marũt Atreũ nomẽ eſſe fœneratoris: q res poetę pigneraret: Atreus
q̃ ſi pignerare ſit pignori accipe, & nõ dare: ita, ut nec ſenſus,
nec latinitas vlla cõſtet. Eſt enim pignerare pignori oppone
re. Terentius: Nõ potuit filiã meã oppignerare? Trãqllus im
Vitellio: vt ex aure matris detractũ vnionẽ pignerauerit ad
itineris impẽſas. Mart. lib. ii. Oppignerauit admodo menſã
Vix octo nũmis annulũ, vñ cœnaret. Itaq; ego ſic hunc locũ
interpretor: vt Atreus ſit tragœdia de Atreo, ut Tereus tra
gœdia de Tereo, vt Oreſtes tragœdia de Oreſte alibi: Scri
ptus & in tergo necdũ finitus Oreſtes. & Thelephus tragœ
dia de Thelepho. Quã Atreũ tragœdiã Rubrenus Lappa
poeta tragicus ſcripſit, ſicut antea accius. auct. Gellio libro
xiii. vbi ait acciũ diuertiſſe ad Pacuuiũ, eiq; deſiderãti atreũ
tragœdiã ſuã legiſſe. Priſci. quoq; ſicut lib. ix. Acci⁹ i Atreo
epulaꝝ fictor ſceleꝝq; fratris delitor. vt ſit ſenſus: Rubrenum
dũ Atreũ tragœdiam ſcribit: eo puenit pauptatis: vt coactus
ſit pignerare & veſtimenta & vaſa eſcaria, vt ſit: Ipſe Atreus
.i. ipſa tragœdia fuit in cauſa: vt pigneraret reculas ſuas. vt ſi
diceremus: Thebais fuit in cauſa vt Statius pigneraret res
ſuas, dũ eã ſcribit. hic eſt verus poetæ ſenſus. ¶ Lenã pigne/
rat Atreus: ita dictũ ſicut & illud: purpura vendit Cauſidi/
cũ: vendunt amethyſinã. i. purpura eſt in cauſa vt cauſidicus
cõducatur pretio: eoq; modo a veſte purpurea dicitur ven/
di. Sic etiam illud Valerianum in primo: Sulpitio apex prõ
lapſus a capite ſacerdotiũ abſtulit: ideſt apex prolapſus fuit
in cauſa ut Sulpitio ſacerdotium auferretur.
¶ Quis locus ingenio. Proſeqtur inceptũ demõſtrans nemi ASCE
nẽ egeſtate cõfectũ egregia carmina cõficere: potiſſimũ ſi ſo
licitus ſit p rebus neceſſariis acqrendis: cũ vis ingenii noſtri
non poſſit ſe ad duas curas extendere, qd additur: qa cõſtat
multos poetas: & egregios philoſophos immo plurimos,
aut ſeruos, aut pauperes fuiſſe. Hæc aũt ſcribit in auaros di
uites: quorũ auaritia multa egregia opera imperfecta mane
bant: quæ & reipublicæ & ſibi multũ vtilitatis attuliſſent: ſi
ea facta curaſſent. Ordo eſt: Quis locus ſupple eſſe poteſt in
genio. i. ad exercendum ingenium in carminibus ſcribendis:
quaſi dicat nullus. niſi quũ. i. qñ. noſtra pectora non admit/
tẽtia. i. nõ tolerantia: aut nõ bene recipientia duas curas. i. de
duabus rebus poetica. ſ. & domeſtica. vexant. i. ſolicitant,
ſe ſolo carmine. i. ſolius carminis confectione: & non exter/
nis curis. & ferunt̃. i. rapiuntur & agitãtur dominis. i. a do
minis Cyrrhæ, & Nyſæ illaꝝ ciuitatũ. i. Apolline, qui Cyr/
rhæ colitur. & a Dionyſio, ſeu Baccho qui Nyſæ. quorum
uterq; poetis pręeſt diximus: & in Parnaſo colit̃. unde Lu
canus: Cardine Parnaſus gemino petit æthera colle: Mons
Bromio, Phœboq; ſacer. Aſpicere. i. contemplari, & animo
conſpicere currus, & equos, & facies Deorum: qualia Home
rus potiſſimum finxit. & aſpicere qualis Erinnys. i. furia be
lica cõfundat. i. pturbet, & redarguat Rutulum. ſ. Turnum
Rutuloꝝ ducẽ. quẽ Virgilius depinxit ſeptimo Aeneid. eſt
ſupple opus magnæ. i. excellentis. mentis. i. rationis & virtu
tis intellectiuæ. nec pro & non. eſt opus mentis attonitæ. i. p
plexæ & ſolicitæ. de lodice: ideſt quauis re domeſtica paran
da: ideſt comparanda. Declinatur autem hæc lodix. nam hic
lodex (vt dicit Quintilianus) nunc nemo dicit. Errat ergo

qui dicit: Lodicis demeſt quia ſi lodex dicitur per eiuſdē regulas maſculinum eſſet. Probat quod non ſit attonitæ mentis opus. Nem ſi puer. i. miniſter: quo adminiſtrātē (vt dicit philoſophus) holuſcula philoſopho opus eſt. deſit. i. deficiat Virgilio. & ſi hoſpitium. i. domicilium. tolerabile. i. quo ſaltem tranquille viuere poſſet. deſit Virgilio. omnes hydri. i. omnes angues: quos dicit furiam Alecto hēre p capillis, caderent a crinibus. i. non poſſent fingere eam eos in crinibus hauiſſe. & buccina. i. tuba, aut cornu buccis furiæ inflatis ſonans. vt. vii. Aene. dicit. ſurda. i. ſurdis. digna. i. quæ nihil ſic ſonaret. vel ſurda. i. altiſona. quæ nunc alta & magna voce ſonuit: ſicut ſurdaſtri. qui pa℞ audiūt: ſalte ſonant: credētes alios etiā eo vitio laborare. nihil graue. i. exiſtens graue et hoſtile. aut nihil gemeret. i. quaſi cū gemitu rauce ſoneret graue. i. grauiter & terribiliter. Poſcimus. i. nos regrimus, & deſideram⁹: vt Rubrenus Lappa. i. pauper ille poeta tragicus. cuius albiolos. i. tabellas in quibus ſcribat. & lenā. i. penulam, qua veſtiatur. Atreus vir diues, & potēs. pignerat. i. pro pignore detinet. nō ſit minor. i. minoris æſtimationis. antiquo cothurno. i. antiquis, qui alto ſtilo ſcripſerunt: hoc eſt regrimus adiutibus vt ſaltem Rubrenum opibus ſuis iuuent: qui ſi adiutus fuerit: facile ad antiquum cothurnum aſſurgat.

Non habet infelix Numitor, quod mittat amico,
Quintilæ quod donet, habet, nec defuit illi
Vnde emeret multa paſcendum carne Leonem
Iam domitum, conſtat leuiori bellua ſumptu
Nimirum, & capiunt plus inteſtina poetæ.
Contentus fama iaceat Lucanus in hortis
Marmoreis, at Sarrano, tenuiq́ Saleio.
Gloria quantalibet, quid erit, ſi gloria tantum eſt?
Curritur ad vocem iocundam, & carmen amicæ
Thebaidos, lætam fecit cum Statius vrbem,
Promiſitq́ diem. tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantaq́ libidine vulgi
Auditur, ſed cum fregit ſubſellia verſu,
Eſurit, intactam Paridi niſi vendat Agauen.
Ille & militiæ multis largitur honorem,
Semeſtri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit hiſtrio, tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas,
Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
Haud tamen inuideas vati, quem pulpita paſcunt.
Quis tibi Mecœnas? quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium, tunc vtile multis
Pallere, & vinum toto neſcire Decembri.

JOAN. BRIT. ¶ Non habet infelix Numitor: inſultat diuiti auaro per ironiam, quē infelicem appellat: q̄ veram munificentiā neſciat: cū nihil habeat qd donet poetæ viro honeſto: multa autem Quintilæ meretrici. ¶ Numitor: p quocūq; nobili & diuitie Romano poniť, de quo ſorte & infra: Et Capito, & Numitor ruerint dānante ſenatu. ¶ Leonem paſcēdum: nā leones alebātur in delitiis. ſeq̄tur enim iam domitū. i. māſuefactum. vnde tpibus Domitiani leo māſuetus, magiſtrū a quo fuerat educatus, lacerauit in Theatro. Mart. Læſerat ingrato leo pfidus ore magiſtrū. Lāprid. in Heliogabalo de leonibus māſuefactis ſic meminit: Habuit leones & leopardos exarmatos in delitiis, quos edoctos p māſuetarios ſubito ad ſecundam & tertiā mēſam iubebāt accūbere, quos pſitacis & phaſianis pauit. ¶ Cōſtat: p ironiā ſunt legenda hæc. ¶ Capiunt plus inteſtina: poeta toga multo plus q̄ leo. ¶ Contentus famæ: tacitæ obiectioni reſpōdet. poſſet enim dici poetas ſola cōtentos eſſe debere gloria & fama: nec aliud ſibi quærēdū. ſit ergo ita: ſi diuites ſint q̄lis fuit Lucanus: is enim ſola fama cōtētus pōt iacere in diuitiis ſuis: ſed Sarrano et Saleio Baſſo pauꝑibus poetis ſit gloria, q̄uis magna: qd tñ illis pderit: ſi nihil aliud: habeāt q̄ gloriā. Lucanū enim ampliſſimas habuiſſe diuitias docet Cornelius, q ſcribit Annęū Melā Lucani patrē p pcurationes adminiſtrādis principis negociis adeo locupletatum: vt Nero eius opibus inhiās, paſſus ſit eū falſo crimine cōiurationis piſonianæ accuſatū condēnari. ¶ Hortis marmoreis: luxū romano℞ oſtēdit: qui hortos ſuos etiam marmore ornarēt, nā eo delitia℞ puenerant: vt nō ſolū ædificia marmore exornarēt, ſed pedibus ēt gēmas in pauimentis calcarēt. vnde et Seneca carpēs luxū ſui tpis ita ſcribit ad Lucilliū: Quid eſt ad balnea libertino℞ puenero: q̄tū ſtatua℞ q̄tum colūna℞, eſt nihil ſuſtinētiū: ſed in ornamentū poſita℞ impēſæ cauſa. ¶ Iaceat: maneat & ſit contentus ſola fama in hortis marmoreis. i. ampliſſimis opibus. ¶ At Sarrano. Sarranus & Saleius Baſſus poetæ fuere pauꝑes tpibus Iuuenalis. De Saleo Baſſo his verbis Tacitus meminit: Quis Saleium noſtrū egregiū poetā, vel ſi hoc honorificētius eſt præclariſſimū vatē deducit, aut ſalutat, aut pſeq̄tur. de quo plura in principio vltimæ Satyræ Perſii diximus. Gloria quātaslibet. i. ſit. ¶ Curritur ad vocem iucūdam: totū hoc a ſupiore depēdet. Eſt enim ſenſus: Nō ignoro, inq̄t, ex ſuo carmine magnā ēt Statio gloriā exurgere, q pręcipuo oīum ſtudio & plauſu audiť, cū recitat ſuā Thebaida: tñ ea gloria parū illi pdeſſet: niſi Thebaida paridi pātomimo venderet: ſame enim cōficeret. nā ſequiť. Nō tñ inuideas vati quē pulpita paſcūt. Sicq; p exēplum Statii oſtendit gloriam oīno nō ſatis eſſe pauperi poetę ſine præmiis. tot⁹ aūt ſēſus eo fert: vt oſtēdat carmina qdē Statii vniuerſis placere: ſed, nullū extare niſi paridē pantomimū: q poetam remuneret. ita aīum oīum ſuaſit auaritia, vt in cōtēptū nobilium dicat ſolū paridē pātomimū pſonā infamē, & ſcænicā ſuccurri, q poetis faueat. ¶ Curritq́ oīno glorioſum eſt: ut ipſum Statiū audiant. ¶ Iucūdā: poetæ recitantis. Amicæ Thebaidos: quæ oībus grata eſt. ¶ Statius: Neapolitanus fuit: qd ipſe in Siluis ſuis teſtať: At te naſcētem gremio mea prima recepit parthenope, dulciſq; ſolo tu gloria nr̄o. Alius ēt fuit Tholoſanus: q in Gallia celeberrime rhetorī cā docuit. auctor Euſebius. ¶ promiſitq; diē: recitandi ſcilicet. ¶ Sed cū fregit: ſed pfecto, inq̄t, fame cōficiť: & ſi magna cū laude & gloria carmē ſuū recitauit: niſi vēdat Thebaida paridi pātomimo. ¶ Fregit: ita dictū quēadmodū & illud: Et aſſiduo ruptę lectore colūnæ. ¶ Subſellia: ſedilia & ſcāna auditoris poetis extructa. nā (vt paulo āte dixim⁹) illic: Nemo dabit regū q̄ti ſubſellia cōſtēt. Et in prima Satyra: Frōtinus platani: auditoria a poetis apparabanť extructis ſedilibus. ¶ Verſu: recitatione verſuū. ¶ Agauē: vtq; tragœdiā de Agaue filia Cadmi Theba℞ cōditoris: & matre pēthei, quæ bacchabūda eū in celebratione ſacro℞ Liberi patris itteremiſtra ta eū eſſe aprū. vñ Ouid. Ille mihi ſer ſēdus aper: cū ab eo talia ſacrificia cōtēnerenť. De ea igiť potuit ſcribi fabula, quę Agaue īſcriberet. per Tragœdias igiť oñdit poetā prefecturas & tribunatus pmeruiſſe: prefectos pelopea facit: philomela tribunos. an (qđ magis placet) ipſum opus Thebanū: in quo de Pētheo & Agaue meminit: vt referať ad illud: Curriť ad vocē incūdā, & carmen amicæ Thebaidos. Intactā exponet quā adhuc nō recitauerat. nō aūt ab aliis nō ſcriptā. nā pōticus poeta clarus carmine heroico ſcripſit Thebanū bellū. de quo ita propertius: Cū tibi cadmeæ dicunť pōtice Thebę, Armaq; fraternæ triſtitis milite. eiuſdē pōtici meminit & Ouid. in Triſtibus: pōticus heroo, Battus quoq; clarus iābis. Scripſerūt ergo & pōticus & Statius bellū Thebanū: qđ inter Etheoclē & polynicē fratres geſtū fuit tāto odio: vt mutuis vulneribus ſeſe cōfodierint. unde Stati⁹. i. xi. Theba. Ite truces aīæ, funeſtaq; tartara leto polluite, & cūctas Erebi cōſumite pœnas. ¶ paridi: hic eſt ille paris pantomimus: de quo apud Mart. extat epitaphiū: Quiſqs Flaminiā teris viator, Noli nobile prætetire marmor, Vrbis delitiæ, ſaleſq; Nili, Ars & gr̄a, luſus voluptas, Romani decus & dolor Theatri, Atq;

Lucan⁹ diues

Sarran⁹ Saleius Baſſus

Statius Neapolitanus

Statius Tholoſanus

Subſellia

Pōticus poeta

Paris Pātomimus

tri. Atq; omnes Veneres, Cupidineſq;. Hoc ſunt cõdita q̃ io
paris ſepulchro. Eiuſdẽ ſic meminit Trangl. in Domitiano:
Deinde Domitianus uxorẽ ſuam Domitiã, ex qua in ſecũdo
cõſulatu filiũ tulerat, alteroq; anno cõſalutauerat, ut Augu/
ſtã eandẽ paridis hiſtrionis amore d̃pditam repudiauit. De
eo & poeta i p̃cedẽti Satyra: paridẽ, ludoſq; relĩqt. Fuit aũt
nõ modo Domitiano, ſed toti ciuitati gratiſſimus: a quo oñ
dit poeta Statiũ Salario fuiſſe ſuſtẽtatũ: cũ in eius gratiã ui
deret ſcribere. nec a diuitibus q̃cquam haberet, q; ſperaret.
hocq; totũ in inuidiã tam principis, q̃ ciuium diuitũ: cũ pri/
cipi cariores eſſent hiſtriones, q̃ poetæ: diuiteſq; tãta tenerẽ
tur auaritia: ut nõ iuenirẽt, q; p̃miis afficeret ſcriptores. Illud
tñ obſeruãdũ aliũ fuiſſe paridẽ pantomimũ occiſum a Nero
ne, q̃ iã ſi graue adueſrtit. ¶ Ille & militiæ: quaſi aliq̃s dixe
rit: nunq̃ paris põt tm̃ poetis p̃ſtare. Immo ẽt, ingt, põt ho/
nores largiri militares, ſicq; imperatorẽ ſugillat: q; p meritis
poetas nõ ornaret: ſed plurisq hiſtrionẽ, q̃ poetã faceret. ¶ Se
meſtri uiro: hoc dicit multos ẽt uates ad equeſtrẽ dignitatẽ
p̃uehi p paridẽ. Semeſtre aũt aurũ itelligimus ipſum annu
Seme/ſtris lum quo eqtes aureo utebant̃. ut ſit periphraſis annuli: hoc
eſt formæ rotundæ. Nã ſemeſtris non ſolũ ſex menſiũ dr̃: ſed
medii ẽt menſis. uñ Lunã ſemeſtrẽ dicimus: cũ ad mediũ pue
nit menſẽ, & rotũda eſt. Sic ſenſus eſt manifeſtus poetę. Apu
leius in ultimo de aſino aureo ſic: Stellarũq; media ſemeſtris
Luna flãmeos ſpirabat ignes. Luna ergo ſemeſtris: hoc eſt ro
tunda: qua ſimilitudinẽ poeta appellauit aurũ ſemeſtre: hoc
eſt rotũdũ: ac p hoc annulũ ipſum: quaſi q ferat ſimilitudinẽ
Lunæ ſemeſtris: in qua opinione eſt & probus. Alii p aurũ ſe
meſtre exponũt tribunitiã dignitatẽ, q; tribuni annulũ geſta
rent: ut oſtẽdit pli. lib. xxxiii. & plin. eius nepos in epiſtolis p
Caluiſio ſic: Nunc rogo ſemeſtri tribunatu ſplendidiorem: &
ſibi & auunculo ſuo facias. ¶ Quod nõ dant p̃ceres: hiſtrio, in
qt, dabit poetis q̃ diuites p auaritiã nõ dãt: ſicq; auaritiã ſui
tp̃is ſugillat, docetq; diuites ut Camerinos, & Bareas nõ eẽ
colendos: qñ ab eis nihil ſit ſperandũ. nã multi poetæ (ut di
ctũ eſt ante) nobiles ſequebant̃: ut ab eis p̃miũ aliquod acci/
perẽt ex carminibus ſuis: Accipe nũc artes neq̃d tibi cõferat
iſte: Quẽ colis & muſarũ, & Appollinis æde relicta. ¶ Tu Ca/
merinos: p Camerios & Bareas itelligit nobiles & potẽtes.
Tu, inquit, ſequeris & colis nobiles: ſed falleris: nihil. n. tibi
dant. Solus varis hiſtrio ob opera tua ei dicata te p̃fectũ, &
tribunũ facit. Sicq; oſtẽdit poetas p fabulas ſuas aliqñ ad di
gnitates p̃uehi: ſed tñ illis nõ eſſe inuidendũ: quorũ uita ex ar
te muſica tm̃ pẽdeat. ¶ Pelopea. i. tragœdia de pelopea filia
Thieſtę: cum q̃ ipſe pr̃ concubuerat. ex qua natus eſt Aegy
ſthus q Agamenonã & Atreũ iteremit. ¶ philomela: tragœ
dia de philomela, & progne ſororibus: que Itym Tereo patri
epulandũ appoſuerunt. nota eſt fabula. ¶ Haud tñ inuideas:
licet, ingt, ex carmine ſuo poetæ p̃mia accipiãt ex publico: tñ
inuidẽdũ non eſt illis: cũ aliunde nihil cõſequant̃: nec peculia
rẽ habeãt patrimoniũ. ¶ Quẽ pulpita paſcũt: que paſcũt opa
recitata in ſcænis, ex publico enim p̃mia accipiebãt: cũ place
bant populo: qbus alebãtur. Vnde Teren. in Eunucho ſua:
cũ eſſet rurſus uendita, & ageretur iterũ p noua, p̃tium acce
pit octo milliũ ſeſtertium. ut innuat poeta miſerã eſſe uitam
ſcriptorũ pendere ex incerto euẽtu ſcænæ. Quod aũt opera
ſua uenderẽt poetæ, illud nos Terentianũ in Hecyra docet:
Et is q ſcripſit hanc, ob eam rem uoluit iterũ referre: ut poſſit
Cameri/ni iterũ uendere. Camerini aũt originẽ habuerunt a Camerino
Sulpitio: q miſſus fuit una cũ Spurio poſthumio albo, Aulo
Manlio Athenas: ut inde inclytas leges Solonis acciperent:
& aliarũ ciuitatũ inſtituta, & iura, moreſq; noſcerẽt. De Ba/
rea Sarano dictũ eſt in. iii. Satyra Illic: Stoicus occidit Bar
am. ¶ Quis tibi Mecœnas: poetarũ ſtudioſiſſimũ fuiſſe Me/
cœnatẽ: notius quidem eſt, q̃ ut hoc loco oporteat indicari.
Horatius: O & p̃ſidium dulce decus meũ. Mart. Otia de no
bis, ſed qualia fecerat olim Mecœnas Flacco, Virgilioq; ſuo.
ergo, ingt Iuuenalis, quẽ inuenies, cum aliqd ſcripſeris Me/
cœnatem. i. tam munificũ in poetas, q̃ fuit Mecœnas? ¶ pro/
procu/leius culeius eques, fuit Romanus: ut ſcribit porphyrio, Auguſti
appríe familiaris. in fratres ſuos Scipionem & Murenam
adeo liberalis, ut bona ſua cũ iis æquis partibus diuiſerit, cũ
bello ciuili ſpoliati fuiſſent. Horatius: Viuet extento procu
leius æuo: Notus in fratres animi paterni. De proculeio me
minit & plutarchus in Antonio. ¶ Fabius: forte intelligit de
Fabio illo: ad quẽ Ouid. exulans ſcribit quatuor epiſtolas in
libro de ponto: tanquã ad eum, q ſcriptorũ eſſet amicus, & li
beralis. Vñ eſt illud ipſius Ouidii: Dignus es argento, fuluo
quoq; dignior auro: Sed te cũ donas ipſa iuuare ſolet. Hoc
q; magis placet q̃ ut intelligas de Fabio maximo, q uendito
ſuo ab Hãnibale captiuos Romanos redemit. ¶ Cotta: Cot
tam bonũ uirũ fuiſſe oſtẽdit ſuperius: Quæ piſo bonus, quę
Cotta ſolebat Largiri. Ad Cottã ſcribit Ouidi. in põto ter
quẽ amicũ ſibi eſſe oſtẽdit ſic: Cũq; labent alii, iactataq; uela
relinquãt: Tu laceræ remanẽs anchora ſola rati? Grata tua
eſt igit pietas, ignoſcimus illis: Qui cu; fortuna terga dedere
fugæ. ¶ Tunc par: tpe Mecœnatis & proculei, & cæterorũ,
qui iiſdẽ fuere tp̃ibus munifici & liberales, merces dabatur
æqua ingeniis ſcribentiũ. ¶ Neſcire uinũ toto Decẽbri: hoc
dicit pp̃ter Saturnalia: atq; ę menſe Decembri celebrabantur. Satur/nalia
papinius: Et multo grauidus mero December. Senſus igit
eſt: Multis fuiſſe utile uino abſtinuiſſe: quo tẽpore maxime
alii uino indulgebant. i. toto Decembri: ac per hoc totis Sa/
turnalibus quæ per quinq; (ut cõmunior eſt opinio) dies ce
lebrabãtur. Martialis: Omnia miſiſti mihi Saturnalibus Vm
ber. Munera contulerant, quę tibi quinq; dies. De ſaturnali
bus lege Macro. primo Satur. & Gellium.

¶ Nõ habet infelix Numitor & c. Hic manifeſte taxat inep ASCE.
titudinẽ nobiliũ, qbus cũ gratiſſimi & acceptiſſimi eſſe debe
ant poetæ: uſq; adeo tñ ſordẽt: ut potius meretricẽ, leonem,
uel canẽ q̃ poetã nutriant. Ordo eſt: Numitor infelix: non q
non habeat diuitias: ſed q neſcit eis uti. Eſt enim p̃digus in
meretrices & canes: & auarus erga amicos. i. uiros bonos:
quos habeat meritos amicos. ipſe ergo eſt: non ironicos: ſed
re uera, infelix: quia nõ hab. & quod mittat amico. i. uiro ſtu
dioſo, in quẽ. ſ. eſt auarus. ſed ut dicit Seneca: tam deeſt aua
ro quod habet, q̃ qd non habet. Nõ ergo habet: quia ſic tenet
ac ſi non hẽat. habet qd donet Quintilæ amicæ ſuæ & mœ
chæ. Elegãter & ſignate loqtur: elegãter qdem: quia (ut p̃ci
pit Valla) quoties uerbũ reperit ſtatim non ponemus: ſed:
aũt uero: porto: & c. qbus poſitis ſubticebit uerbũ. Quale eſ
ſet: Numitor habet qd donet Quintilæ: ſed non qd mittat
amico. ibi nõ elegãter diceres: ſed nõ habet & c. Signate aũt
quia dicit: qd mittat amico tanq̃ abſenti. & quod repoſcere
poſſet. & qd donet Quintillæ: quaſi p̃ſens p̃ſenti: & dono ex
affectione quadã. Nec defuit illi: uidelicet Numitori: uñ eme
ret leonẽ. iam. i. paulo ante. domitũ paſcendum multa carne.
Nimirũ quia certe: ſed hoc p ironiã dicit. bellua. i. fera. ſ. leo.
cõſtat. i. nutritur. leuiori. i. minori. ſumptu. i. expẽſa. & inteſti
na. i. aluus & uẽter poetæ capiunt ſup. plus alimẽti q̃ inteſti/
na leonũ. Si q̃s dicat poetas debere eſſe cõtentos gloria ſuat
quia ĩpatoribus triumphantibus æq̃parent̃: cum ut illi lau/
ro donẽtur. R̃ñdet poeta: Lucanus poeta ille diues & nobi/
lis q Pharſalicũ belũ inter Cæſarẽ & Põpeium cũ multa lau
de deſcripſit. iaceat in hortis. i. locis amœnis arborib? & her
bis ad uoluptatẽ cõparatis: hoc eſt recubet ut uoluptuoſi, qui
bus aut ſtare, aut ſedere ſæpe graue eſt iaceat ergo. i. uolu/
ptatẽ capiat, & delitioſe uiuat. aut iaceat. i. non extollatur a
quouis. ſed maneat in fortunis ſuis q̃o ut Ouid. dicit: Pau
per ubiq; iacet. cõtentus fama. i. nihil petens p̃ter famam. ſed
ſup. ſit gloria quãtalibet. i. quantũuis magna Serrano & Sa
leio tenui. i. pauperi: hoc eſt (ut Probus legit) poetis illis pau
peribus. & ita opponunt̃ Lucano diuiti. & ita aut Serrano:
aut (ut Calderinus uult) Sarrano. Ego quoq; legendũ cẽſeo
Non eſſet tñ ineptiſſimus ſenſus legendo Sarrano, tenuique
ſalino: ut opponãtur hortis Lucani. & ſit: Sed gloria quãta
libet ſit Sarrano & tenui ſalino. i. nõ hñtibus hortos tales:
ſed dũtaxat fictilia uaſcula qd erit & c. qd erit ſup. ipſis poe/
tis pauperibus: ſi tm̃ gloria eſt eis. q. d. nihil cõmodi. Currit
& c. Oſtendit exẽplo Statii bonis poetis nihil cõferri a diui

Veſter porro labor fœcundior hiſtoriarum
Scriptores, petit hic plus temporis, atq; olei plus.
Namq; oblita modi milleſima pagina ſurgit
Omnibus, & creſcit multa damnoſa papyro.
Sic ingens rerum numerus iubet, atq; operum lex,
Quæ tamen inde ſeges: terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit hiſtorico, quantum daret Acta legenti?
Sed genus ignauum, quod tecto gaudes, & umbra.
Dic igitur quid cauſidicis ciuilia præſtent
Officia, & magno comites in faſce libelli.
Ipſi magna ſonant, ſed tunc, cum creditor audit
Præcipue, uel ſi tetigit latus acrior illo,
Qui uenit ad dubium grandi cum codice nomen.
Tunc immenſa caui ſpirant mendacia folles,
Conſpuiturq; ſinus, ueram deprendere meſſem
Si libet, hinc centum patrimonia cauſidicorum,
Parte alia ſolum Ruſſati pone Lacertæ.

tibus. Ordo eſt: Curritur .ſ. ab oībus ad uocem iucundam .i. ſuauem & delectabilē pronunciationē Statii, & carmē ſup. iucūdū .i. delectabilē cōpoſitionē. Thebaidos .i. poeſis de Thebis a Statio cōditæ. amicæ .i. libēter acceptæ. cū .i. qñ. Stati⁹ fecit urbē .ſ. Romā lætam, quod ſale carmē eſſet recitaturus. que pro &c. pmiſit Romanis .ſ. diem, .i. tempus quo recitaret, tanta .i. tam magna dulcedine afficit ille poeta .i. uidelicet Statius. aīos captos .i. irretitos. & auditur tanta libidine uulgi .ſ. uilis populi. ſed cū .i. poſtq̄ fregit .i. contriuit ſubſellia .i. ſedilia inferiorū auditorum uerſu .ſ. recitatione uerſuum ſuorū. Eſt ſimilis locutio illic i prima Satyra: Conuulſaq; marmora clamā: Sēper & aſſiduo ruptæ lectore columnæ. Et ita eodē modo exponi debebat .ſ. ſubſellia ſint fracta uerſu .i. hyperbolicos loquēdo uehementi īpetu & recitatione uerborū eius: uel poet⁹ fracta ab his. q uerſum audituri conuenerant. poſtq̄ aūt ita recitauit. eſurit .i. fame conficitur. niſi uēdat paridi. pantomimo illi Agauen .i. fabulā de Agaue que furore bacchico rapta filium ſuum penthea occidit. intactā .i. nō uiſam, nec tractatā ab aliis. Nec mirū ſi a Paride nutriatur, qa ille .ſ. paris. largitus eſt, &c. honorē militiæ, & circūligat digitos .ſ. poetarū auro .ſ. annulo aureo ſemeſtri .i. ſex menſiū officio fungentiū: hoc eſt tribunorū. hiſtrio .i. mimus: & (ut dicunt) ioculator. dabit id .i. uictū & honorē. quod pceres .i. optimates & primores ciuitatis nō dant .i. gratiores ſunt erga poetas hiſtriones ut paris & ſimiles q̄ proceres & ita non danat principaliter, quē hic laudare intēdit, Domitianum q tantā poteſtatē hiſtrionibus fecerat: ſed potius laudat gratitudinē hiſtrionū ut damnet auaritiā pcerum. Tu o poeta curas .i. nōne magnifacis Camerinos & Bareas pceres illos .i. & magna atria nobiliū. q.d. id ſtulte facias. Quia pelopea .i. tragœdia de pelopea facit pfectos. & philomela .i. tragœdia de philomela uēdita mimis & hiſtrionibus facit tribunos. tñ .i. licet tu q uendidiſti ſic fabulas tuas dignitatē cōſecutus es: haud .i. nō. inuideas uati .ſ. Statio aut ſimili, quē pulpita .i. recitationes carminū ſuorū & exemplationes ad pulpita paſcūt .i. nutriunt. Quis tibi erit nūc iterū Mecœnas: aut proculeius: aut Fabius, aut Cotta: q̄s alter Lentulus .i. fautor & fotor ſicut illi fuerunt olim poetis. q.d. nullus. Quanto aūt tales uixerunt. tunc pretium .i. pmiū erat par .i. æquale. ingenio .i. ſecūdum excellentiā ingenii q̄ſq; tunc pmia accipiebat. pallere .i. ex nimio ſtudio pallidum fieri. erat tunc .i. ea tempeſtate ut ille multis. & neſcire .i. non guſtare uinū toto Decēbri erat utile multis. Quæras hic forſan quō fuerit utile, cum tñ uulgo dicat q uinum tēperate ſumptū acuit ingenium. Et prouer. xxxi. Exultatio aīæ & cordis uinū moderate potatū &c. Si diceret utile eſſe pp̄ potare: nulla eſſet cōtrouerſia: qa ibidem dr̄ ſufficiens eſt. hoī erudito uinū exiguum &c. Dicemus ergo hiperbolicos dictū: & poetā non intelligere eos abſtinuiſſe oīno a uino: ſed a comeſſationibus & potationibus decēbribus: quibus tpe Saturnaliorū, quę in Decēbri celebrabant, Romani indulgebāt. Quia uero in Decēbri bruma .i. breuiſſima tēpeſtas diei eſt & ob frigus ac tenebras rara lucubratio, & freqūes gulæ idulgētia. ſolent q ſe diligētes oſtētare uolūt lucubrationes ſuas Decēbrias appellare: q̄ſi uero cæteris uino & ſomno indulgētibus ipſi ſtudio uacent.

IOAN. BRIT. ¶Veſter porro labor: ſenſus eſt: Vos autē qui hiſtorias ſcribitis: plus et tēporis cōſumitis, q̄ poetæ: plus etiā laboris ſuſtinetis et cū impenſa olei, & iactura papyri: ſed quæ tñ inde eſt merces? q.d. nulla. Ordo autē eſt: O ſcriptores hiſtoriarū. ¶Fœcundior: uberior, & maior. ¶Plus olei: maiorem lucubrationē. alludit ad puerbiū illud: qd apud ueteres erat frequens in eos: q longo per uigilio aliqd fruſtra lucubraſſent, cuius Cicero libro .vii. epiſtolarū ſic meminit: Pompeius ſe pfitetur, & oleum, & operā pdidiſſe. Plautus in pœnulo: Tū pol ego & oleum & operam perdidi. ¶Nullo modo: fine. Virgil. in quarto Aenei. Sed quis erit modus? ¶pagina, in libris dicitur a pangēdo q in ea uerſus pangātur. unde & plantę dicuntur pangi. Suetonius in Galba: pangi malum placuiſſet. plinius lib. xvi. ca. xxvii. Naſcēti & depacto ſurculo natura ieiunioſius ſemen dedit. [Pagina] ¶Milleſima: numeroſa. ¶Oblita modi: quaſi finem nō inueniens: quale eſt opus Titi Liuii: quod cētū & quadragita uoluminibus abſoluitur. ¶Operū lex: ut nihil .ſ. de hiſtoria omittatur: neque enim oportet hiſtoricū, queadmodū faciunt poetæ, uno aut altero uerbo rem tetigiſſe: ſed plene omnia narraſſe.

¶Papyro: hoc eſt charta. Nam ex papyro, quę herba naſcitur, in paluſtribus Aegypti, aut quieſcētibus Nili aquis preparantur chartę diuiſę ſeu in prętenues, ſed quā latiſſimas philyras. ex ea etiā nauigia texunt, & e libro uela, tegetesq;: necnon & ueſtē & ſtragula ac funes. ¶Quæ tñ inde ſeges: quæ utilitas tibi eſt? metaphora eſt ab agris. ¶Inde: ex laboribus ſcribēdarum hiſtoriarū. ¶Terræ apertæ: hiſtoriæ diligenter explicatæ. Quis dabit hiſtorico: ut ſit ſenſus: Hiſtoricus non tantum emolumenti ex laboribus ſuis cōſequitur: quātum ſcribæ & actuario legenti acta publica datur. ¶Legenti acta .i. ſcribæ ſiue actuario: q uerba, ſiue legis, ſiue actorum ſenatus præconi ſubiiceret: ut ab eo clare enunciaretur. Ergo actuarii uidētur dici, qui acta, actionesq; deſcriberēt, eaq; deſcripta recitarent. [Actuarius] De qbus ſic Tranquillus in Cæſare: Orationē nō imperito Auguſtus exiſtimabat magis ab actuariis exceptam male ſubſequētibus uerba dicētis q̄ ab ipſo editam. Ergo qui acta ſiue priuata, ſiue publica deſcriberent, actuarii ſunt dicti. [Acta] ¶Acta: dicuntur quæcūq; publicis monimētis mandantur. unde in ſecunda Satyra: Cupient & in acta referri. ubi de uocabulo multa diximus pluraq; dicemus i nona Satyra illic: Et libris actorū ſpargere gaudes. ¶Sed genus ignauū: obiectio eſt nō eſſe mirum ſi hiſtoricis nullū ſit emolumentum: cum iſ umbra ſemp uerſentur: quod eſt otioſorū & mollium. Vnde Horatius, poſcimur ſiquid Vacui ſub umbra luſimus tecum. Et idē in epiſtolis: Somno gaudētis & umbra. ¶Dic igitur: oſtēdit hac interrogatione neq; cauſidicos: q ſe longe aliter in forēſibus actionibus exercent multum lucrari. ¶Officia ciuilia: actiones cauſarū ciuilium. ¶præſtēt: quid lucri afferant. ¶Libelli comites: quos ſecum in forum deferunt. ¶Ipſi .ſ. cauſidici. ¶Magna ſonant: magno agunt ſtrepitu & clamore ut uideantur clientū ſuorū acerrimi defenſores. ¶Sed tunc cum creditor audit: ſenſus eſt Cauſidicus tūc, inqt, magna ſonat cum creditor eum agentē audit, & præcipue inqt magna ſonat: ſi debitor latus eius tetigit tāquā, qui eum magis urgeat ad dicendū utpote q neget credita: ſicq; oſtendit poeta in iudiciis magis a debitoribus, q̄ a creditoribus cauſidicum urgeri. ¶Acrior illo: ſcilicet creditore. ¶Qui .ſ. debitor. ¶Venit ad nomen dubiū: id eſt ad ambiguum debitū refellēdum: quod incertū eſt & dubium: cū ipſe neget. Nā nomen pro debitore ponitur: & ſæpe p debito. [Nomen] Cicero i oratiōe pro Roſcio: Nō refert parua nomina in codices: immo oēs ſummas. Idē in Topicis: Non ſi uxori uir legauit argentū omne, qd

ſuum

ſuũ eſſet. Idcirco q̃ in nominibus fuere legata ſunt. Idem in
epiſtola ad Atticum: Perfeci, inquit, ut Salaminii totũ nomẽ
perſoluerẽt.i.debitum. Plau. in Ciſtellar. Nunc quod reliquũ
reſtat uolo perſoluere: ut expugnatur nomẽ. ne quid debeã
.i. ut debitum deleatur. pro debitore ſic Horatius: Nomina
ſectatur modo ſumpta ueſte uirili Sub patribus duris tyro
nũ. Columella in primo rei ruſticæ: Cũ uel optima nomia
non appellando, fieri mala fœnerator Alphius dixiſſe ſeueriſ
ſime fertur: ubi nomina ꝑ debitoribus accipit. Seneca in pri
mo limine primi libri de beneficiis: Nomina facturi diligẽter
in patrimonium debitoris inquirimus. ¶ Cũ codice: utrum
legũ, an accepti, & expenſi. ¶ Tunc imenſa caui folles ſpirãt
mendacia: cum creditor audit, ut a ſuperiore depẽdeat: ſicq;
cauſidicos taxat, qui lucri cupiditate falſas agunt cauſas, in
quibus effundunt magnas offenſas mẽdaciorum. ¶ Folles: me
taphoricos.i. ora ipſorum cauſidicorum. ¶ Conſpuitur ſi
nus: ſputo nimio conſpergitur. ¶ Veram meſſem: uerũ labo
ris emolumentum & fructũ. Senſus eſt: Si uoles tamen cau
ſidicorum etiã qui negocium agunt, lucrum & diuitias con
ſiderare, inuenias ſolum patrimoniũ Ruſſati Lacertæ plus
ualere, q̃ patrimonia cẽtum cauſidicorũ. ſicq; oſtendit longe
maius eſſe lucrũ in militia uerſantium, q̃ literarum. & hoc
quidẽ culpa temporum: quibus auaritia cũctis in rebus do
minatur: ut bene conueniat ſolum patrimonium: & nõ ſolũ
rus. præceſſit enim centum patrimonia: & non centũ rura. cõ
parat enim patrimonium patrimonio: ut nullo modo legen
dum ſit rus Sati: ut capias Satum pro proprio nomine: ſed
Ruſſati milites Ruſſati unica dictione. ¶ Solum .ſ. patrimonium & unici.
¶ Ruſſati Lacertæ: Lacerta nomẽ militis fictũ a poeta, ſicut
apud Horatium Gallina nomen eſt proprium gladiatoris:
Thrax eſt Gallina ſyro par. Nã milites Romani uſi ſunt in
prælio ueſtibus ruſſatis: quas Græci phœniceas, nos uero coc
cineas appellamus. ſumpta a Lacedæmoniis conſuetudine: q
(auctore Valerio) tali genere ueſtium uſi ſunt: ut coloris ſi
militudine, uulnerum ſuorũ cruorem occultarent, ne hoſti
bus aliquid fiduciæ afferrent, ſi fuiſſent uulnerati. de colore
ruſſato meminit Seruius lib. viii. ubi exponit pilenta. Erãt,
inquit, tunc ueneti coloris non ut nunc ruſſati: quibus illi
caſte utebãtur. Romæ etiam & præneſte (ut ſcribit Hermo
laus in ſeptimũ librum annotationum plinii) lapidum monu
menta cõprobant. in quibus ſæpe eſt inuenire Ruſſatos pur
pureis etiã ueſtibus uſos eſſe in prælio oſtendit plutarchus
in Eumene ſic: Inſtructa igitur acie incedentibus: ut primum
auratis in armis ad Solem ſplendor emicuit: ac belluæ cũ tur
ribus & purpureæ veſtes inſpectæ ſunt. (Is enim vadẽtibus
in prælium ornatus eſt) primi iter cum clamore ſiſtunt. Tre
bellius item Pollio in vita Diui Claudii: Ruſſas veſtes ſic me
minit: De noſtro ærario priuato dabis huic ſalarium. Tuni
cas ruſſas militares annuas. Sago chlamydes annuas duas.
Flauius Vopiſcus itẽ ſic ſcribit de veſte ruſſa in Aureliano:
Cape igit̃ tibi ꝑ rebus geſtis tunicas ducales ruſſas quatuor.
ASCE. ¶ Veſter porro labor &c. Oſtẽdit hiſtoriographis lõge pl⁹
laboris eſſe, q̃ poetis: ſed non plus lucri. poſſet principium p
ironiam legi: vt ſit: O ſcriptores hiſtoriarum. veſter labor eſt
porro.i. ſane. fœcũdior.i. vtilior & vberior, ſeu fructuoſior:
quia cõſiderant ꝙ plus tẽporis & rerum impenditis, quam
ironiam aperit dicens: Quæ tamẽ inde ſeges &c. ſed melius
eſt ſerioſe ex ſentẽtia poetæ legi hoc ordine: O ſcriptores hi
ſtoriarũ.i. hiſtoriographi veſter labor eſt porro.i. valde, fœ
cundior.i. maior & extenſior q̃ poetarum: ſicut mulier fœta
groſſior eſt. quia plus tpis & plus olei.i. vigiliarũ & lucubra
tionũ ad lucernas. Vñ res multa vigilia, & diligẽtia pfectæ:
vt orationes Demoſthenis dicũt̃ lucernã olere. petit̃.i. exigit̃,
a labore.i. exercitu veſtro. Nãq; pagina.i. compactio papyri.
aut librorũ.i. corticum interiorum quarũdam arborum aut
cartharũ. oblita modi.i. finis aut menſuræ. ſurgit omnibus
ſup. nobis. milleſima.i. millecupla: vel mille voluminibus: aut
mille folliculis contexta, & creſcit damnoſa omnibus vobis.
multa papyro.i. propter multã papyrum: quæ erat pellicu
la tenuis papyri.i. cannæ ſeu arũdinis: qualis in Aegypto plu
rima naſcitur. ingens numerus.i. multiplicitas rerum deſcri
bendarum. & lex operũ quæ vult vt quo ordine, & quibus
modis quæq; geſta ſunt, eo, & eis deſcribantur. iubet: idest
vult ſic ſup. vos facere. Tum.i. quamuis maior ſit labor. quæ
ſeges & quis fructus.i. quæ merces & qđ lucrum terræ aper
tæ.i. aratro ſciſſæ: hoc eſt hiſtoriæ enucleatæ. eſt ſup. inde.i. ex
tanto labore. q.d. tenuis. Quis dabit hiſtorico.i. ſcribẽti, aut
legenti hiſtorias. tantũ ſup. quantum daret legenti.i. pronun
cianti. acti.i. proceſſus in foro iudiciali: hoc eſt cauſidico. q.
d. nemo. Sed forte, inquit poeta, tu auare modo dices: hiſto
rici ſunt genus hominum ignauum.i. ſine induſtria, ſegne, pi
grum, & inutile ad laborem. quod gaudet tecto.i. protectio
ne a pluuia & vmbra.i. protectione a ſtrepitu. quod ſi hoc di
cis: dic etiam. quid officia ciuilia.i. exercitia in iure ciuili præ
ſtent cauſidicis.i. cauſas dicentibus. & quid libelli.i. petitio
nũ formæ vel totius proceſſus. comites.i. comitantes eos.i. q
portantur poſt eos: vel quos ipſi ſecum portant in magno
faſce.i. onere colligato. præſtent cauſidicis: quaſi dicat parum
aut nihil. Ipſi ſonant magno.i. magne ſeu granditer: nomen
pro aduerbio: & formam accuſatiui pluralis non ablatiui ſer
uans: quia (vt dixit Seruius) nomina cum fiunt aduerbia
ſuas quantitates ſeruant: ſed declinationẽ amittunt. Sonant
ergo magna: ſed tunc præcipue.i. potiſſimum. cum: ideſt quan
do. creditor: ideſt is qui pecuniam petit pro quo agit. audit:
ideſt præſens eſt. Vel ſi alius aduocatus, ſeu cauſidicus acri
or illo. tetigit latus.i. controuerſiam cum eo agit: & collate
ralis eſt. Vel potius ſi acrior illo: ideſt alius creditor ardenti
us petens: vtpote argentarius ſecundum Probum. tetigit la
tus inſtigando eum: qui venit cum grandi codice.i. libro in
quo acceptorum & expenſorum rationes ſcribuntur. ad no
men: ideſt debitum. Vel ad nomen ſupple debitoris dubium:
ideſt incertum illo inficiante. Cur autem nomen pro debi
to accipiatur: eſt quia quæcunq; in talibus libris ad nomen
alicuius ſcripta ſunt: illi perſoluẽda ſunt. & ita perſoluere no
men eſt perſoluere ea quæ nomini aſcripta ſunt. Sæpe enim
nomen pro nominatis accipitur. vt Iudæi infeſti ſunt Chri
ſtiano nomini.i. ipſis chriſtianis. Si quis priori modo (qui mi
hi minus placet) legere velit: vt ſit de alio cauſidico intelligẽ
dum: quia acrior accuratum facit, dicet: Qui venit cum gran
di codice proceſſuum ſuorum ad nomen dubium.i. ipſe du
bius: quale nomen habiturus ſit victi: aut victoris.i. qui du
bitat de cauſa ſua. quanto enim minus iuris habent, atque
æquitatis: tanto vehementius inſtant & maiorem præ ſe fe
runt fiduciam. Vnde ſubdit. tunc folles.i. pulmones ipſorum:
quaſi folles. caui.i. capaces ventorum. ſpirant.i. efflant immen
ſa mendacia. quando.ſ. dubiam cauſam habent aut acrem col
ligatorem. & ſinus.i. veſtis laxior in pectore cauſidicorum
conſpuitur.i. conſpergitur ſputo. dum enim nimium veloci
ter & acriter loquunt̃ ſæpe euenit. vt aſpergines ſputi emit
tant. Non enim intelligas lector ꝙ ſputo ſe mutuo petãt. id
enim indecorum eſſet: ſed ꝙ ſinus ſuos præ nimia feruentia
loquendi conſpuunt. Verum.i. ſeu. ſi libet deprendere: ideſt
perfecte cognoſcere meſſem.i. mercedem & cõmodum tan
torum laborum cauſidicorum. vel ſi vis deprendere veram
mercedem: ſic enim aliqui legunt. pone hinc.i. ex vna parte.
patrimonia cẽtũ cauſidicorũ & pone in alia parte ſolũ ſup
ple patrimonium Lacertæ.i. illius militis. Ruſſati.i. ruſſata:
hoc eſt coccinea veſte induti. & videbis ſupple ꝙ longe ſupe
rabit ea. Vel ſicut probus legit. pone ex alia parte ſolum ſup
ple patrimoniũ Ruſſati Lacertæ.i. illius aurigæ ſic dicti. Vel
(vt Calderinus inquit) pone ex alia parte ſolum rus.i. dun
taxat rus: & non reliquas poſſeſſiones Lacertæ.i. quod poſ
ſet dici rus Lacertæ.i. minimum reſpectu aliarum poſſeſſio
num: ſicut dictum eſt prius: Eſt aliquid ſeſe vnius dominum
feciſſe Lacertæ. Sati.i. Attici equitis, qui Satus appellat⁹ eſt.
& nunq̃ cauſas dixit: ſed tamẽ tot diuitias accumulauit. Ha
bes tres expoſitiones: quarum primam probat veſtis ruſſa
ta: ſecundam auctoritas probi: & tertiã vocabulum Lacer
tæ prius poſiti. Elige quam uis lector: dummodo intelligas
parum lucri eſſe cauſidicis reſpectu aliorum.

Conſedere duces.ſugis tu pallidus Aiax
Dicturus dubia pro libertate bubulco
Iudice.rupe miſer tenſum iecur,ut tibi laſſo
Figantur uirides ſcalarum gloria palmæ.
Quod uocis pretium?ſiccus petaſunculus,& uas
Pelamydum,aut ueteres Afrorum epimenida bulbi
Aut uinum Tyberi deuectum quinq; lagœnæ,
Si quater egiſti,ſi contingit aureus unus,
Inde cadunt partes in fœdera pragmaticorum
Aemilio dabitur,quantum petet,& melius nos
Egimus,huius enim ſtat currus heneos altī
Quadriiuges in ueſtibulis,atq; ipſe feroci
Belatore ſedens curuatum haſtile minatur
Eminus,& ſtatua meditatur prælia luſca
Sic Pedo conturbat,cum Matho deficit.exitus hic eſt
Tongilli magno con Rhinacerote lauari
Qui ſolet,& vexat lutulenta balnea turba,
Perq; forum iuuenes longo premit aſſere Medos
Empturus pueros,argentum,murrina,villas.
Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo
Et tamen hoc ipſis eſt utile.purpura uendit
Cauſidicum,uendunt amethiſtina.conuenit illis
Et ſtrepitu,& facie maioris uiuere cenſus.
Sed finem impenſæ non ſeruat prodiga Roma.

IOAN. BRIT.

¶ Conſedere duces: ſumptū eſt ex libro.xiii.Meta.Ouidii: Conſedere duces, & vulgi ſtante corona. Igitur oſtēdit poeta cauſidicorum labores omnino graues eſſe, quos non ſine magna anxietate exclamant in agendis cauſis.ſed eorū præmia perexigua. ¶ Conſedere duces: ideſt iudicibus ſedentibus pro tribunali tu oras & cauſam alienam dicis. ¶ Aiax pallidus. i. tu cauſidice non minus palles,cum ad alienā cauſam tuendam ſurgis,quā palluit Aiax in cauſa ſua agēda, vbi ſedentibus Græcorū ducibus tanquam iudicibus cauſam ſuam egit petens arma patruelis Achillis aduerſus Vlyſſem. ¶ Dicturus pro dubia libertate: oraturus ꝓ eo, cuius libertas in ambiguo eſt, cum quæritur ſit ne liber? Nam Romæ in iudiciis plerunq; quæſitum eſt: an is appellandus eſſet liber: qui natus eſſet ex matre libera: licet ancilla concepiſſet. Et e contrario: ſi libera concepiſſet: deinde ancilla facta peperiſſet: placuit eum qui naſcitur, liberum naſci. Et an is diceretur liber, qui non iuſtis nuptiis, ſed vulgo conceptus eſſet: placuit etiam eum naſci liberum, quia non debet calamitas matris ei nocere, qui in vtero eſt. Ex hoc quæſitum eſt: ſi ancilla prægnās manumiſſa ſit, deinde ancilla poſtea facta aut expulſa ciuitate peperit, liberum an ſeruum pariat: & tamen tertius probatum eſt liberum naſci, & ſufficere ei qui in ventre eſt liberam matrem, vel medio tempore habuiſſe. Emergebant igitur ſæpe Romæ tales cauſæ: vbi de libertate agebatur: quas tanquam magnum aliquid cauſidici non ſine animi, & corporis labore tuendas ſuſcipiebant: cum multi, qui ſe liberos dicerent, in ſeruitutem vendicarentur. Talia etiam in cauſis fictis tractabantur. Vnde Quintili. lib.iii. vbi quærit de ſtatu, ſic ſcribit: Ex tempore quæſtio eſt: An is quem dum addicta eſt mater peperit, ſeruus ſit natus. ¶ Bubulco iudice: hoc eſt ruſtico, ac per hoc legum imperito, vt oſtendat cauſidicum ex omni parte habere vnde laboret: & ꝙ cauſa ad agendum ſit difficilis, & ꝙ ante iudicem rudem agatur: qui non ſine magno cauſidici labore cauſam percipiat, ſicq; docet cauſidicum variis modis laborare, & modica laborum aſſequi præmia. Illud etiam poeta ſatyrice notat iudices ſępe exiſtere, non ſine litigantiū noxa, rudes & ignaros. quod autem bubulcum iudicem dicat ex hiſtoria eſt. Nā iudices plerunque ex agris in decurias mittebantur. Vnde Quintilianus libro quarto ſic ſcribit: Cum iudicem rura plerunq; in decurias mittant de eo pronunciaturum quod intellexerit. Valerius libro ſeptimo cap. de repulſis Tribuum ruſticarum ſic meminit: Cum Naſica ædilitatē curulem adoleſcens peteret, manumq; cuidam ruſtico opere duratam more candidatorum tenacius apprehendiſſet, ioci gratia interrogauit eum num manibus ſolitus eſſe ambulare. Quod dictum a circumſtantibus exceptum ad populum manauit, cauſamq; repulſæ Scipioni attulit, omnes nanq; ruſticæ tribus paupertatem ſibi ab eo exprobratam iudicantes, iram ſuam aduerſus contumelioſam eius vrbanitatem diſtinxerunt. vnde legitur Romæ tribus fuiſſe vrbanas & ruſticas. de qbus ſic Plinius libro.xviii. Ruſticæ tribus laudatiſſimę eorū, qui rura haberēt. Vrbanæ vero in quas transferri ignominię eſſet deſidiæ probro. Idem in lib. de viris illuſtribus ſic ſcribit: Gracchus cenſor libertinos, qui ruſticas tribus occuparant, in quatuor vrbanas diuiſit. Et Aſconius in.ii.verrinam: Tribus vrbanæ, ruſticæq; omnes trigintaquinq; numerantur: ex quarum ſingulis terni eligebantur ad iudicandum: hiq; centumuiri dicebātur: licet centum & quinq; eſſent. Potuit etiā poeta poſuiſſe bubulcum pro omni ciue Romano graui & ſeuero: ſicut etiam alibi Creticū poſuit ꝓ viro nobili: Cretice pelluces. Nā C. Attilius bubulcus conſul fuit vna cum Tito Mālio Torquato: quo tēpe Sardinia īſula rebellauit auctorib⁹ Pœnis: vnde mox Sardi ſubacti & oppreſſi. Fuit itē Iunius ruſticus, quē Domitianus interemit, ꝙ Peti Thraſeæ & Heluidii Priſci laudes edidiſſet, appellaret q; eos ſanctiſſimos viros. vt ſit ſenſus: Surgis tu pallidus Aiax dicturus pro dubia libertate bubulco iudice: hoc eſt graui & magno viro iudice: qualis fuit Attilius bubulcus, ſiue Iunius. Nam Iuniorum familię bubulcum nominarunt, qui bobus optime vtebatur. Plini. Huic tamen opinioni non ita me addico, vt nolim etiam poſſe cum libeat circa reprehenſionem diſcedere: prior enim magis placet. ¶ Rumpe: inſultatio poetæ in vanum cauſidici laborem. ¶ Palmæ virides figantur: vt conſequaris victoriā in iudicio, & dannes reum ad ſcalas Gemonias. Nam ſcalæ Gemoniæ locus erat in vrbe, in quem rei vnco trahebantur. Tranquillus: Nemo punitorum non in Gemonias abiectus, vncoq; tractus. Dictæ autem ſunt Gemoniæ a gemendo: ꝙ non ſine gemitu & lachrymis in eas traherentur. Vnde Plinius libro. viii. mentionem faciens de canibus appellat gradus gemitorios his verbis: Teſtatum eſt canem nec a corpore receſſiſſe abiecto in gradibus gemitoriis mœſtos edentem vlulatus. Magna ergo gloria erat cauſidico damnaſſe reum ad ſcalas Gemonias. Inde plurima palma fores eius ornabantur. Martialis libro ſeptimo ad Fuſcum cauſidicum: Sic fora mirentur, ſic te palatia laudent: Excolat & geminas plurima palma fores. ¶ Petaſunculus: diminutiuum a petaſone. eſt autem perna ſalita, quæ ſi vetula eſt, ingrati eſt ſaporis. Martialis libro decimo tertio: Muſteus eſt propera, caros nec differ amicos: Nam mihi cum vetulo ſit petaſone nihil. ¶ Siccus: aut quia in fumo ſuſpenditur, aut quia vetulus eſt, & ſucco exhauſtus. ¶ Pelamydum: piſcis eſt, qui cum minimus eſt, & fœtas tedeuntes in mare euxino comitatur, Cordilla appellatur. Cum e mari verno tempore pontum intrat limoſa ante luto pelamys īcipit vocari ἀπὸ τοῦ πηλοῦ.i.a luto quod eruit. Feſtus ſic loquit: Pelamys genus piſcis dictum, ꝙ in luto moretur. quod græce πηλὸς dicitur. Cum autem tempus annuum exceſſit thynnus. Cybium vero conciſa pelamys dicitur. De hoc piſce Plinius libro nono & trigeſimo ſecūdo multa ſcribit. de quo & nos ex auctoritate eius in commentariis Perſii. ¶ Veteres bulbi: ideſt non recentes, & proinde minus ſapidi. Nam (vt ſcribit Plinius) vetuſtiores improbantur & parui & longi. eſt enim Bulbus genus oleris. de quo multa Plinius libro nono capite quarto & quinto. Bulbos Cato in primis ſerendos præcipit celebrans megaricos a Megaris ciuitate. Vnde Columella: Iam Megaris venient genitalia ſemina bulbi. Bulbos item ſcribit Columella libro tertio eſſe

Cetum uiri

Pelamys

Cordilla

Cybiū

Bulbus

oculos

ocul [illegible] ¶ F [illegible] id [illegible] expoſi [illegible] o eſt. Nam ex [illegible] nere [illegible] ſcal [illegible] & [illegible] gener [illegible] ce, [illegible] alb [illegible] A [illegible] qu [illegible] Afica [illegible] ur, [illegible] ve [illegible] tu [illegible] od [illegible] aute [illegible] v [illegible] n [illegible] a. [illegible] lis eſt e [illegible] S [illegible] ter [illegible] Nam pragm [illegible] ve [illegible] ſ [illegible] Ce [illegible] oratore: [illegible] homi [illegible] mercedula addu [illegible] ratori [illegible] negocium ca [illegible] pragmata [illegible] ox [illegible] hibes. nam [illegible] eſt exh [illegible] ator. Quintilian [illegible] maticos a græci [illegible] ¶ In fœdera [illegible] etiam incommodum [illegible] præmia ii tantum capiant, qui [illegible] s. per Aemilium autem intellig [illegible] H [illegible] us enim: hæc particula ſemper [illegible] ¶ Stat currus aheneus. ſtatu [illegible] & [illegible] habetur. Nam apud R [illegible] tuæ maiorum togata effigie [illegible] ſ [illegible] quoqu [illegible] & quadrigis vnde & tri [illegible] geſimoquarto: P [illegible] Ma [illegible] ibro [illegible] arra reſultant: Cauſi [illegible] ¶ Atq; quadriuges: qua [illegible] iuges d [illegible] & quadriiu [illegible] bini ta [illegible] ¶ In veſtibulis in pri [illegible] d [illegible] plura illic: V [illegible] bulis [illegible] res [illegible] ¶ [illegible] Aemiliu [illegible] atore: [illegible] Domi [illegible] natur. [illegible] & ex [illegible] ¶ Luſca [illegible] vi V [illegible] oculo. [illegible] de [illegible] te. in [illegible] S [illegible] ex [illegible] & finem exp [illegible] oſtentet: [illegible] tempor [illegible] ¶ [illegible] Is tamen, inquit, hæc [illegible] opum [illegible] multis. h [illegible] um enim ingenia ex cul tu maxime cenſentur. Sicque poeta per hos tres cauſidicos

oſtendit aut nullum, aut ſane modicum eſſe in actionibus cauſarum emolumentum De Mathone cauſidico diximus in prima Satyra. De quo & Martialis: paruũ rogas magnos [illegible] at hæc quoque magni: Vt leuius pudeat iam Ma [illegible] oratorem fuiſſe vilem oſtendit in Sa [illegible] ubi quiſis, Orator vehemens, an Cur [illegible] ha [illegible] itas hic eſt T [illegible] id eſt talis eſt & finis [illegible] itamque [illegible] mero [illegible] vt [illegible] b. Inter [illegible] eo [illegible] mu [illegible] itu [illegible] ex [illegible] ¶ Rhi [illegible] nocero [illegible] ores in [illegible] eo o [illegible] per enim [illegible] ma [illegible] la [illegible] e cum [illegible] iuuenest [illegible] s dum le [illegible] intermini [illegible] corpore. [illegible] ant [illegible] d [illegible] ſtu [illegible] Ad [illegible] accurre [illegible] e ludet. [illegible] Alter. De [illegible] rus [illegible] ue [illegible] auctore [illegible] P [illegible] vr [illegible] oca [illegible] tant [illegible] mero. M [illegible] ti [illegible] o que it idẽ. [illegible] ul [illegible] & [illegible] a. [illegible] o [illegible] nt [illegible] S [illegible] vn [illegible] & [illegible] Latum [illegible] am [illegible] R [illegible] ſemper [illegible] toga p [illegible] tex [illegible] & [illegible] um [illegible] hoc [illegible] co [illegible] L [illegible] r hoc [illegible] r vti [illegible] ¶ Purpura, [illegible] cauſidicus condu [illegible] ca [illegible] Atreus. i. Atreus [illegible] nota, ita premu [illegible] t [illegible] veſtimenta colo [illegible] ius. de quo Plini [illegible] ono: Cuius fulgor ille eius [illegible] ne dicuntur veſtes ame [illegible] tenet. Illud obſeruã [illegible] tam amethiſtum, q̃ amethi ſum [illegible] oca [illegible] ori [illegible] maxime docet. eſt enim facta con [illegible] b [illegible] e particula eſt priuatiua: & ἀμέθυσος [illegible] vnde hic ſcribit plinius eodẽ libro: Cauſam nominis afferunt: q; vſque ad vini colorem accedens, priuſ

Rhino ceros

Murri na

Amethi ſina

quam eum deguſtet, in violam deſinit: fulgorque quidam in illa purpuræ non ex toto igneus, ſed in vini colorem deficiens. quibus verbis oſtendit dici amethiſum qđ non penitus colore vini inebrietur. Et paulo infra hęc ſubdit: Magorum vanitas reſiſtere ebrietati amethiſos p[illegible] & i[illegible] el/ latas ita vt manifeſto conſtet & amethi[illegible] & [illegible] dici. Et ſic amethiſina ſicut dicim⁹ byſſina [illegible]. V[illegible] e[illegible] id Theophraſtum de lapidibus ſic legitur: τ[illegible] δ' ἀμε[illegible] ſτον τηχροα: hoc eſt Amethi[illegible]um autem colore [illegible] repreſentat, vbi [illegible] er[illegible] lum eſt amethi[illegible] m ſ[illegible] net ſcribi & genere neutr[illegible]. Al bi etiã [illegible] [illegible] hoc e[illegible]: ad hęc etiam [illegible] & ame[illegible] eem tr[illegible] re[illegible] am [illegible] a illud in [illegible] arr [illegible] [illegible] lapis [illegible] ſt am[illegible] ego a[illegible] erg[illegible] icp[illegible] e bri[illegible] ri. n am th[illegible] r ſic. [illegible] Con[illegible] eſt [illegible] tationem ſ[illegible] ſunt [illegible] tum multi[illegible] ne [illegible] e ſit ip[illegible] a[illegible] is [illegible] ad al[illegible] a t[illegible] nen [illegible] huius r[illegible] ci [illegible] el [illegible] terum f[illegible] cie[illegible] tiu[illegible] n[illegible] a [illegible] riſc[illegible] u[illegible] rum op[illegible] m [illegible] diuites vider[illegible] nt[illegible] r, & [illegible] ca c[illegible] oris [illegible] rna [illegible] gant[illegible] us. V[illegible] e S[illegible] ſum, ſed [illegible] mo[illegible] ſum, ſ[illegible] d vi[illegible] ſi [illegible] u ſa ad ſ[illegible] .pr[illegible] co[illegible] e.

ASCE. ¶ [illegible] e[illegible] duces. [illegible] co[illegible] ſi[illegible] ca[illegible] icoru[illegible] tas Ponamus q ſicut pr[illegible] c[illegible] e deru[illegible] t tempore belli T[illegible], & item i[illegible] ter A[illegible] cem & [illegible] e Vulc[illegible] n[illegible] s fabricau[illegible] tamorpho. veens [illegible] v[illegible] pes Ro[illegible] nani [illegible] uod [illegible] federunt: de [illegible] des[illegible] cauſidicus t[illegible] eſt. pali[illegible] uſa [illegible] cturus n[illegible] ce [illegible] & prot[illegible] e facil[illegible] bi[illegible] ideſt p[illegible] bili contra eu[illegible] quia re[illegible] max[illegible] tas [illegible] eu[illegible] liberan[illegible] & [illegible] eſt. Ego [illegible] tius to[illegible] ate [illegible] ip[illegible] c[illegible] tan[illegible] mu[illegible] niſ[illegible] q[illegible] on pro[illegible] tius dic[illegible] to ign[illegible] vi[illegible] tra p[illegible] dus renitat[illegible] & inc[illegible] in d[illegible] m[illegible] ius: S[illegible] a[illegible] refrigeri[illegible] on ſolu.n in ea[illegible] bre[illegible] iam recent[illegible] & (vt dicit[illegible] r[illegible] frig[illegible] ium eius [illegible] laboris a deſen[illegible] ri [illegible] uæ [illegible] m [illegible] & cætera, quæ vt Per[illegible] entis. Hæc mihi ſententia cõtexr[illegible] nunc [illegible] ſi quis meliorem comminiſci pot[illegible] licet eni[illegible] a[illegible] tarii nihil firmę ſententię iſtic habent, an mediu[illegible] ſ[illegible] quot capita: tot ſenſus. Ordo igitur eſt: O miſer: ideſt dignus eſſe

ratione, vel miſera: conditionis: vt qui pro [illegible] ercede tam vili tantopere ſudas. r[illegible] e recur[illegible] m cenſ[illegible] d[illegible] ũ um. & inſ[illegible] tum i[illegible] [illegible] a & [illegible] tate ſur[illegible] & [illegible] ehe/ ment[illegible] . V[illegible] ac vir[illegible] & ex [illegible] ne[illegible] d[illegible] ſt [illegible] ne v[illegible] or[illegible] s[illegible] nt[illegible] r[illegible] c[illegible] o ra. [illegible] t[illegible] t [illegible] de[illegible] vedi [illegible] m. Se[illegible] au[illegible] tatſ [illegible] raſume [illegible] d[illegible] ne [illegible] a[illegible] ſu/ [illegible] s. a[illegible] t [illegible] a[illegible] aut t[illegible] [illegible] norum. [illegible] ce [illegible] n[illegible] n [illegible] n[illegible] al[illegible] ntur. A[illegible] [illegible] e[illegible] m[illegible] [illegible] qu[illegible] [illegible] c[illegible] n, & [illegible] a [illegible] o [illegible] h[illegible] ntur. et[illegible] autem [illegible] in [illegible] rtia v[illegible] c[illegible] & [illegible] ſe [illegible] iater [illegible] [illegible] Vos la[illegible] ena vltra[illegible] um[illegible] ſi ſo te[illegible] x[illegible] s [illegible] i eſt cum ſ[illegible] ma [illegible] di cadunt part[illegible] n ſ[illegible] r[illegible] ideſt confe[illegible] tione & [illegible] quam eoit[illegible] cum pragm[illegible] & turi[illegible] ritis, [illegible] cauſ[illegible] ſicis iura [illegible] unt. & [illegible] e emergunt: quorum virtutibus obſtat res an[illegible] tibus autem melior eſt conditio. Nam tantum [illegible] ditur Ae[illegible] n[illegible] ideſt illi diuiti, & bene veſtito cau[illegible] tantum pe tet: quaſi dicat a nobis, q pauperes ſum[illegible], dabit[illegible] quod de [illegible] a nobis volit: & tamen nos [illegible] ſup[illegible] e cau/ ſ[illegible] q Aemilius: ſed præfertur Aemil[illegible] quia quia currus aheneus: ideſt ex æ[illegible] Aemi lii cauſidici. ſtat in veſtibus [illegible] & [illegible] quadriiuges: i. ſl equi [illegible] res. ſtant [illegible] in veſtibulis aut [illegible] A[illegible] u li Aemilii aut [illegible] triu[illegible] quod veriſimilius eſt, qu[illegible] ſtum cred[illegible] ipſe [illegible] ſtatua [illegible] A[illegible] dicit de quo [illegible] tur nunc qu[illegible] cæter[illegible] dec floribus eius dixerit [illegible] in feroci bell[illegible] bell geros ideſt donatu[illegible] equ[illegible] tur [illegible] i. d eminen/ ter & ab[illegible] ha[illegible] ex [illegible] tione, quam ſcul ptor [illegible] & med[illegible] ſtatua lu ſ[illegible] lum clauſum ha [illegible]: ſed ex arte [illegible] ti. V[illegible] quid contingere, al/ [illegible] conſimili modo, per di [illegible] equeſtres in foro poſitæ. [illegible] bat cæteros ſilic [illegible] qu[illegible] clamat eo quod d[illegible] tho[illegible] ſic: ideſt quia pauper[illegible] d[illegible] ilis exitus eſt Ton[illegible] Ma tho[illegible] cit, ppterea [illegible] in [illegible] nde [illegible] Thilus (de q[illegible] lauand[illegible] rhin [illegible] & [illegible] ex t: [illegible] ex[illegible] p[illegible] p ſt [illegible] & [illegible] des Me/ d[illegible] ſt eruos ex [illegible] ue ſ[illegible] rei æticæ ſ[illegible] p[illegible] tur [illegible] tan qua[illegible] ſerues, argentum. i. vaſa [illegible] & [illegible] illas: ideſt [illegible] in agr[illegible] pro qua, ſſlataria: ideſt lata veſtis, q iam habet

ad modum

ad mod[illegible] lati claui:ideſt veſtis ſenatoriæ.ſiue tyrie.i.ex pur/pura confecta.ſpondet.i.ſi dem facit vt talia poſſit.& tamen quamuis ii du[illegible] per pompas pauperes effecti ſunt.h[illegible]c ideſt ſupbe veſtiri.& [illegible]agnificus videri.eſt vtile ipſis ſupple cau/ſidicis cæteris N[illegible] [illegible]urpur[illegible] ideſt veſtis purpurea.vendit cauſidicum:ideſt f[illegible]cit ipſum p[illegible]cidum,& a multis app[illegible]tibi lem.qualem re omnes [illegible]int pluris q̃ alias.& amethiſt[illegible]a:ideſt veſtimēta viol[illegible]cea[illegible]tā ven[illegible]unt cauſidicum. con[illegible]e nit:ideſt conueniens & vtile eſt illis.viuere & ſtrepitu:ci licet comitum[illegible]& facit:ſcilicet veſtimentorum m[illegible]ris cenſus:ideſt habentium ma iorem cenſum.ſed Roma p[illegible]diga non ſeruat finem:ideſt modum & rationem impen ſæ faciendæ:id ſt non eſt con tenta tanto plus exp[illegible]ndere in pompis,quanto lucr[illegible] eſſe poſſunt:quia Matho & Tongi[illegible],eorumq; ſimiles:dum vt plura lucrentur ſeſe oſtentant,pauperes efficiuntur:& ob [illegible]nduntur.

IOAN. BRIT. ¶ F[illegible]imus eloq:omnes,quos hactenus vidi[illegible].codices Iuuenalis ſcriptum manifeſtiſſimo habet errore: Vt redeant veteres.Verum Priſcia[illegible]s in libro de diu[illegible]is v[illegible]ibus om/nium rationis partium diſputans de verbo fi[illegible]: docet le/gendum eſſe Fid mus loq[illegible]no[illegible] hunc enim verſum allegat. Sęculi autem ſui ſt[illegible] notat: cum in cauſidicis diuitiæ tantum,& non vir[illegible]tes conſiderentur.Eſt enim ſ[illegible]nſus:[illegible] fi[illegible]imus nos noſtra eloquentia fore gratos.ac per hoc condu ctum iri:ſed [illegible]llemur.nam ſi Cicero nūc ad[illegible] a nemin[illegible] [illegible]u centis nummis conducatur,niſi annullos habeat [illegible]ureo[illegible] ni[illegible] in illius manibus inſpecti fuerint annuli pretioſi:qua[illegible] diuites ſint ſapientes & diſerti.vt oſtendat homines non de veſtibus:ſed de virtutibus eſſe cenſendos.¶ Octo ſerui:qui lecticam ferant. Vnde octophorum & exaphorum:quæ ab octo,& ſex ſeruis fertur,appellatur. Martialis libro ſexto:

Octophorum. Exaphorus. Laxior exaphoris t[illegible]a ſit lectica licebit. Idem libro quarto: Cum tibi non eſſent ſex millia Cecilia[illegible] Ingenti late vectus es Exaphoro.de Octophoro Tranquillus in Caligula:eum enim adeo delicate inceſſiſſe ſcribit:vt octophoro veheretur. ¶ Decē comites.poſt te:ideſt clientes:qui te ſequantur.¶ An ſit ſ[illegible]a:verū vbi ſedeat,an lectica,qua geſtetur. Nam ſella ac

Sella cipi[illegible]o lectica manifeſtum eſt. Iuuenalis in prima Satyra oſt[illegible]ns: V[illegible]cu[illegible]m & clauſam pro coniuge ſell[illegible]m.¶ Toga ti ant[illegible]:id ſt anteambulones togati,qui per a[illegible]bitio/nem di[illegible]em præ[illegible]debant.Martialis lib[illegible] tertio:Centum mi[illegible]iam[illegible]lete[illegible]es Ante ambulonis congiarium [illegible]iſi. [illegible]dem:S[illegible]e tuus,tumidiq; anteambulo re gis. ¶ Ideo q[illegible]an[illegible]uerteret iſtas oſtentationes opum

Onyx e ſe vtiles.¶ A[illegible] dicebat. ¶ Sardonyce:onycem ſcribit Plinius [illegible]e,cui cum ſarda nomē ſit coniun ctū.eſt enim al[illegible] lap[illegible] ſcribit etiā Porphyrio onycem,mar/moream ampull[illegible]re Onyci eni[illegible] candor eſt vn/g[illegible] humani ſimilit[illegible]e[illegible]t Chryſoliti & Iaſpidis & Sar dæ.vnde nominis ſocietas o[illegible]tur[illegible] ardonycen Ptolemęusa Sardonyce monte Indiæ deriuari tra[illegible]t.ergo ſardonyce.i. annulo ſardonyce ornato.¶ [illegible]:[illegible]ani veſtes & c[illegible]mi [illegible]s conducebantur. ¶ Pluris.m[illegible]e[illegible]nto conduci t[illegible]r.¶ Baſilus,& Coſſus:nomina pau[illegible]dicorum. ¶ R[illegible]ra in ten[illegible]i facundia panno:non[illegible].inquit,i[illegible] & B[illegible] raro conducuntur ad agen[illegible] cauſas.pu tat enim vulgus ſub ſordido amictu facun[illegible] n[illegible]n habita re:hoc ig[illegible]r modo poeta hominum ſtultitia[illegible] tax[illegible]t[illegible] cum ho[illegible]e[illegible] ve[illegible]bus vt diximus)non ſint e[illegible]n[illegible].¶ Quan d[illegible] li[illegible] [illegible]il[illegible]:vult oſtēdere grauiores cauſas n[illegible]n[illegible]it/ti cau[illegible]id[illegible] p[illegible]peribus: licet ſint diſerti. [illegible] en[illegible] [illegible]nſus: Quando licet [illegible] d[illegible] ducere matrem: ideſt agere cauſam

Vt re[illegible]e[illegible]nt[illegible] [illegible]res,Ciceroni nem[illegible] d[illegible]centos
Nu[illegible]c de[illegible] [illegible]i[illegible]n f[illegible]r [illegible] [illegible]us ingens.
Re[illegible]picit hoc primum qui[illegible] [illegible]trum
Oct[illegible],d[illegible]n [illegible]i[illegible] [illegible]gan
Ante pedes[illegible] ideo c[illegible]nducta [illegible]au[illegible] [illegible]
Sardony[illegible], [illegible]d[illegible] plu[illegible] q̃ [illegible]ſus a[illegible]ebat,
Quam [illegible]a[illegible]ilu[illegible] [illegible]ara in tenui facundia panno.
Quando licet [illegible]aſilo de[illegible]e matrem[illegible]
Qui bene di[illegible]entem Baſilum f[illegible] [illegible]rc[illegible]iat te
Gallia,vel poti[illegible] nutr[illegible]cula cau[illegible] dice[illegible]
Africa,ſi placuit mercedem imponere linguæ.

difficilem:vbi maxime ſit iudicum miſeratio captanda per multas matris lachrymas:ideſt mulieris viduę,cuius filii cir/cumueniantur.¶ Quis ferat:licet,inquit,ſit cauſidicus diſer/tiſſimus,tamen q[illegible]a pauper eſt,non auditur a iudicibus,nō c[illegible]nducitur a litigantibus. ¶ Bene dicentem:i diſerte dicen/tem.vnde Rhetoricen dicimus eſſe bene dicendi ſcien[illegible]iam: ideſt bene loquendi.Nam cū orator ſit vir bonus:neceſſe eſt ſemper ben[illegible]: h[illegible]c eſt re/cte d[illegible]cat:ſed bene dicere non p[illegible]ſſit(auctore Quintiliano in ſecundo)niſi bonu[illegible] vt be ne dicere ad mores referat. alii vero ad præcepta artis: hoc eſt loq[illegible] [illegible]cundum ar tis præcepta. Eſt enim bene dicere ſecundum Ciceronem in oratore,ſcienter, & peri/te, & ornate dicere. ¶ Acci/piat te: ſenſus eſt: Si vis,in q[illegible]e,agendo cauſ[illegible]s lucrari: fac petas Galliā,aut Africā vbi magnis patroni prmiis afficiunt[illegible].

ASCL. ¶ V[illegible] redeant veteres & cætera.Probat magnis ſumptibus Romæ [illegible]c arti oportere:[illegible]mo ſæpe lucrum excedentibus. C[illegible]n[illegible]n[illegible]timo quidē oratori,q[illegible]alis erat Marcus Cicero q[illegible]i[illegible]m [illegible]centos nummos d[illegible] [illegible]ritur:niſi plus in annulis & ſeruis expen[illegible]ſerit.Ordo eſt:Demus vt veteres oratores re/deant,q[illegible]i longe peritiores er[illegible]r[illegible],q̃ nunc ſint,nemo dederit Ciceroni ducent[illegible]s numm[illegible]s.Sunt q[illegible]i velint ordin[illegible]m eſſe: Nem[illegible] dederit Ciceroni d[illegible]c[illegible]t[illegible]s nummos ad hoc.vt vete/tes re[illegible]nt:[illegible] non quadrat conſtructi[illegible] [illegible]rgumento quia [illegible]unt Cicer[illegible] nem[illegible] [illegible]ſſe.dic ergo vt prius:Nem[illegible] dede/ri[illegible] [illegible]oni [illegible]cētos num m[illegible]:ni[illegible] [illegible]nnulus ingen[illegible]:id ſt val [illegible]e m[illegible]n[illegible]eri[illegible]: d[illegible] r[illegible]u[illegible]ceit in digitis eius:is qui l[illegible]tig[illegible] [illegible]ſt[illegible]n[illegible]t & [illegible]en[illegible] t[illegible] n iudici[illegible].reſ[illegible]ici[illegible]:ideſt atten[illegible]u[illegible]h[illegible].an octo ſerui:[illegible]icet qui ferant [illegible] tua[illegible] n[illegible] le[illegible]b[illegible]:id ſt [illegible]n habe[illegible] lecti/cam ab [illegible]cto ſ[illegible] ferend[illegible] mediocri[illegible] m a [illegible]x pau/peri[illegible].&[illegible] decem [illegible]:ideſt tecum [illegible] an[illegible]ſ tibi in q[illegible]ia pomp[illegible] d[illegible] g[illegible]e ſe[illegible]a in f[illegible] poſita: [illegible]el quam ſ[illegible] cen[illegible] v[illegible] V[illegible]n[illegible]s ſ[illegible] glo ria palmæ[illegible] n[illegible]g[illegible]:[illegible] c[illegible]ente & ſalutatores ſint tibi an te pedes:ideſt a parte [illegible]teriore e[illegible]ntes qua propter ante ambulones dicuntur.Solent eni[illegible] domini in medio anteam bulon[illegible]:ideſt præcedentium & comitum:ideſt inſequen/tium vehi in lectic[illegible].Et quia ad pōpam litigaturi aſpectant. ideo Pau[illegible] cauſidicus il[illegible]e ager[illegible]t:ideſt dicebat cauſas.ſar donyce:ideſt tali gēma cōd[illegible]cta.atq; pro & .& agebat ideo: ideſt propter ſardonycem.pluris:ideſt carius.pro maiori pre tio q̃ Co[illegible]ſſus:ideſt alius cauſidicus:qui gemmam non habe/bat in annulo [illegible]& ſupple q̃ Ba[illegible]us.facundia:ideſt.prompti/tudo bene [illegible]ndi.eſt ſupple:ideſt reputatur eſſe rara.in panno:[illegible]ſt veſte tenui:ideſt paupere & vili. Quando licet: ideſt permiſſū; eſt.Baſilo ded[illegible]cere:ideſt ſenatum coram iu dicibus & patribus c[illegible]ſcriptis ducere matrem ſupple rei po ti[illegible]uam flentem vt lachrymis ſuis miſerationem merea tu[illegible].quod non fit niſi in arduis admodum cauſis.vbi pericu lum [illegible]itæ agitur:hoc eſt igitur quando committitur Baſilo quantumuis facundo:ſed pa[illegible]peri cauſidico:cauſa ardua in qua cum de vita agatur:pr[illegible]ſic matrem flentem deducere q[illegible]ſ[illegible]cat[illegible]ariſſime,aut nunq[illegible]am. Quis ferat:ideſt patia/tur.Bal[illegible]m pa[illegible]perem illum c[illegible]idicum dic[illegible]ntem.[illegible].oran/te[illegible] [illegible]dicat n[illegible]mo.Gallia & Africa quæ tunc erant p[illegible]ou[illegible]nc[illegible]æ Romanorū:& vtraq; nutricula cauſidicorum: q[illegible]æ [illegible]ue[illegible]t.[illegible].nō genuerit.[illegible]d Romanos illuc miſſos:vt cor[illegible]p[illegible]ouincialibus cauſas dicant:frequenti ex r[illegible]e eru[illegible]iri [illegible]c[illegible]t te[illegible] placuit mercedem imponere linguæ .[illegible]uis lucrari:[illegible]ed[illegible] c[illegible]ſas proficiſcere ad Galliam,& Afri cam.vtraq; enim litigioſa eſt etiam hodie.

IOAN. BRIT. Declamatio ¶ Declamare doces:miſeretur rhetorum,qui adoleſcentu los per declamationes exerceant ſummo cũ labore, & modi co emolumento. Eſt enim declamatio (vt inquit Quintilia nus lib.x.) forenſium actionum meditatio. Naʒ in ſcholis po nebantur certa quædã diſcipulis,quæ themata dicimus:qui bus ſic exercebantur. domeſtica illa exercitatio ad veras li tium cauſas inſtructiores deſcenderent. Declamationes ante Ciceronẽ (vt ſcribit Seneca) vocabant theſis. deinde controuerſias & nomina runt,& declamatiões. Eſt.n. ordo: Tu doces Veſti expo ſitiue pectora ferrea.i. patiẽ tiſſima declamare. eſt autem interpoſita acclamatio in mi ſeriam patiẽtiam rhetoris:qui quotidie tot ad... ntes & doceat.& ... ¶ Nam que cunq; ſedens:ratio ... patiẽt ... ¶ ... lege rat. ... ¶ Claſſis numeroſa ... declamant ... Claſſis autẽ dicebat vt oſtendit Quintilia.lib. ... diſcipulorum; multitudo ... ordinem ... ſtibatis præceptores ſecundũ ingenia vires ordinẽ dicendi dabant. & ita ſuperiore loco quiſq; declamabat vt præcede re ... illic in gens ... contentio duce re vero claſſem ... pulcherrimum ... decret... erat ... dies ... ertaminis poteſtatem. ¶ Cum perimit: tũc,inquit, ſunt ferrea & pa tientiſſima pectora:cũ claſſis nũeroſa perimit ſæuos tyrã nos.i.cum audit diſcipulos ſe declamationibus exercentes: quibus tyrannoꝶ cædes cõtinentur. ¶ Crambe repetita: An gelus Politianus vir ætate noſtra ſine cõtrouerſia graphice eruditus cõtendit Crambe legẽdũ ... expreſſumq; eſſe a Iu uenale adagiũ illud græcũ δὶς κράμβη θάνατος. quo ſignifi cat bis poſitã Crambem mortẽ eſſe ... Crambe vt oſtẽ dit Pli. genus braſſicæ, vt faſtidiũ ... ſæpius repetitæ controuerſiæ denotaretur. Vulgo quoq; ... braſſica ... in pueris ... ergo dictũ per prouer bium: Declamatio ſæpe repetita faſtidio præceptores conficit. Quod ſane prouerbiũ vſurpari põt:vbi aliqd ſæpe repetitũ nobis faſtidiũ gignit. ¶ Quis color ... eſt: Omnes volunt noſce quis color, & quod ... genus cauſæ & c. ¶ Quis color volunt,inquit, ... noſcere omnia quæ ptineant ad decla mationẽ ... & qui ſit color quem declamationi bus quærit de qu... rius differunt ... Quintilianeo loco:hoc eſt quæ ſit ... excuſans facta. Nam ... ſ ... mus ante ... quæ factũ excuſat ve Oreſtes eũ fatet ſe occidiſſe matrẽ, ... defenſio nem: ... rationẽ, quæ ... cau ... dẽ eſt ... enim ... patrem meũ occiderat. ... ratio ea eſt q: ... cauſa non conſiſteret. In uento ratione firmamento quærẽdum eſt: quod accuſationẽ cõtinet, & quod ... cõtra rationẽ defenſionis hoc modo. Cum vtus ſuerit Oreſtes ratione hoc pacto, iure occidi: illa enim patrẽ meũ occiderat: tertur firmamento accuſator hoc modo. Sed non ab te occidi, neq; in lemnatã pœnas pendere oportuit. Ex ratione defenſionis, & ex firmamẽto accuſa tionis iudicij quæſtio naſcatur oportet, quã iudicationẽ ap pellamus. Cũ ergo poeta ait: Quis color intelligit quæ ratio ſit rei. Cum ait: Quæ veniant diuerſa parte parte firmamẽ tum intelligit: ... afferiur cõtra rationem defenſionis. q ideo appellat ſagittas:q eo quaſi acutis ſagittis reus vrgea tur. ¶ Genus cauſæ: an demonſtratiuum, an deliberatiuum, an iudiciale, aut cauſæ genus honeſtũ turpe, dubium, humi le, admirabile. Cauſa autem Cauſa eſt (vt finit Apollodorus) ne gotium omnibus ſuis partibus ſpectans ad quæſtionem: aut cauſa eſt negocium ... cum ſuis eſt cõtrouerſiis ¶ Summa quæſtio: in cauſa plures ... ſunt eſſe quæſtiones: ſed ſumma illa ... appellatur vnde ſum mus ... ſcitur ſtatus. & in qua res maxime ... quem ali ... auctores ... genera lem ... ¶ Quæ ſagittæ ... ideſt quæ firmamentum: quod ... accuſatore affertur (vt diximus) ... rationem defenſionis: ... re uera intelligit firmiſſima argumenta, ... cuſationes. vt illud: ... etiam audes ... ſpectum venire prodita pa triæ proditor in quam pa triæ ... audes in horum cõſpectum, Vehementer enim aduerſarium vrget, ſic itque quaſi aliquod telum ſæpius peruenit in eandem partem corporis ¶ Mercedem ... las ... poetæ ... rhe tore ... mer cedem pet... ponderatio ... ¶ Culpa docẽtis Scilicet:ſtatim,inquit, accuſatur magiſter cum ad di ſcendum tardus ſit diſcipulus: ideo ironicos pronunciatur. ¶ In læua parte ... ſedes eſt cordis, Vnde omnis eſt intelle ctus. nam (vt auctor eſt Plinius lib.xi.) cor homini eſt ſitũ; infra læuam papillam, cũ in cæteris anim... in medio pe ctore ſit. ¶ Nil ... nihil ſapientiæ ſit ... nonnulli philoſo phorum in corde, vt ſcribit Fulgentius, ... ſententiam eſſe dixe runt. Sed hoc verb... ... cordis ... color, & ... tales de natura ani malium ... homini ... atquia homo ſolus ſpe rei futuræ ... ¶ Arcadico iuueni.i. ... & ... progenerant:vt apud Perſium ... Arcadiæ pecuaria rudere credas ... nobil ... Romani ab ... dro rege ... duxerint, proindeq; ... origi... Lunã geſtarent (vt docet Plutar chus ... enim exit ... ignati ... ter ... alinus doceri nequeat: ... in ... teſtate ... tardo, & aſi... nem ... q poeta ... ſer ... & mel ... tu ... igere, ... & ... Coſta ... & agre ſtes. vnde Philoſtratus ... enim ex teri Græcis ſapientiorem ... quam pluſquã ... exitis oſtend... Vero ... atq; agreſtes, & ... ta, ... q arborum fru ctibus vt ... apud græ cos ... arcadicũ ſermẽ. ¶ Sexta Qua q; die dirus ... imple t caput miſeru: ordo eſt ... Cuius Hannibal

Declamare doces,o ferrea pectora Veſti,
Cum perimit ſæuos claſſis numeroſa tyrannos
Nam quæcunq; ſedens modo legerat,hæc eadẽ ſtans
Proferet,atq; eadem cantabit verſibus iiſdem,
Occidit miſeros Crambe repetita magiſtros.
Quis color,& quod ſit cauſæ genus,atq; vbi ſumma
Quæſtio quæ veniant diuerſa parte ſagittæ.
Noſſe volunt omnes.mercedem ſoluere nemo,
Mercedem appellas quid enim ſcio:culpa docentis.
Scilicet arguitur quod læua in parte mamillæ
Nil ſalit arcadico iuueni,cuius mihi ſexta
Quaq; die miſerum dirus caput Hannibal implet.
Quicquid id eſt,de quo deliberat,an petat vrbem
A Cannis,an poſt nimbos,& fulmina cautus
Circumagat madidas a tempeſtate cohortes.
Quantum vis ſtipulare,& protinus accipe,quod do
Vt toties illum pater audiat,aſt alii ſex,
Et plures vno conclamant ore ſophiſtæ,
Et veras agitant lites raptore relicto,
Fuſa venena ſilent,malus ingratusq; maritus,
Et quæ iam veteres ſanant mortaria cæcos.
Ergo ſibi dabit ipſe rudem,ſi noſtra mouebunt
Conſilia,& vitæ diuerſum iter ingredietur
Ad pugnam qui rhetorica deſcendit ab vmbra
Summula ne pereat,qua vilis teſſera venit
Frumenti.quippe hæc merces lautiſſima,tenta
Chryſogonus quanti doceat,vel Pollio quanti
Lautorum pueros artem ſcindẽs Theodori.

Hannibal dirus implet mihi caput sexta quaque die, quicquid id est, de quo deliberat vel si seuus: Cuius suasoria de Hannibale sexta quaque die mihi nō sine magna animi molestia & fastidio audiēda est. Nā in scholis rhetorum præter declamationes & cōtrouersias, suasoriæ quoque ꝓponebātur discipulis, in quibus se exercerent. Talis ergo suasoria erat de Hānibale. Deliberat Hānibal an post victoriā Cannensem ducat exercitū ad vrbē, Maherbale præfecto eqtū suadēte, pollicēteque ei cœnā in Capitolio die quinto. Et an relicta vrbe, quā armis premebat, reducat copias in Appuliā, repulsus bis ab imbre, cum esset ad tertium lapidem. ſ Circumagat: id est reducat. Sillius: Cunctantem & vana minantem Circumagit, castrisque ducem succedere cogit. ſ A tempestate: nam duplici tempestate cum iam ad tertium lapidem exercitum duxisset, repulsus est: vt scribit Liuius. ſ Quantum vis stipulare: verba sunt dispēsatoris discipulum præceptori tradentis. i. pete & roga. Columella: Fœnoris tui Siluine, quod stipulanti spoponderam, tibi reliquam pensiunculā percipe: vnde & stipulatio est verborum cōceptio, quibus is qui interrogatur, daturū, facturūue id quod interrogatus est respōdet: vt das ne caprā sanā? do. ſ Protinus accipe quod do. i. tātū cape quātū tecū paciscor, & quantum teneor dare ex cōuētione nostra. ſ Vt toties illum: accedebant enim patres ad magistros, cū filii in scholis declamarēt. Persius: Sæpe oculos memini tingebā paruus oliuo: Grādia si nollē morituri verba Catonis Discere: & non sano multū laudanda magistro: Quæ pater adductis sudans audiret amicis. Audiebant aūt certis diebus: vt modo dixit poeta: Quæ quoque die sexta. vñ ita Quintil. lib. x. Obstat huic frequēs turba discipulorū: & cōsuetudo classiū certis diebus audiendarū: nō nihil et psuasio patrū numerātium potius declamationes, quā æstimantiū. ſ Ast alii sex Et plures: hæc a poeta cū indignatione & miseratione quadā pferūtur: vt sit sensus: Grauis pfecto labor est, exigua aūt merces docentiū declamare. & multi tū id muneris obeunt. verum multi alii ex iis intelligētes in hmōi munere docēdi tenuē esse quæstū relictis declamationibus: quæ in scholis & locis priuatis exercebantur: in forum descendunt: vbi agāt veras causas: sed melius, inqt poeta, sibi cōsulerēt, si aliū viuēdi tramitem ingrederētur. ſ Alii sex Et plures. i. multi. ſ Sophistæ: Sophistæ apud antiquos idē fuere qui rhetores & declamatores dicunt. verum postea cœpti sunt dici, qui artē deceptoriā, quæ sophistice dicit, exercēt. vñ & Boetius interpretatur sophisticen cauillatoriā. Quint. lib. xi. ostēdit & antisophistas declamatores fuisse his verbis: Vrbane Flauius Virginius interrogauit de quodam suo antisophista: quot millia passuū declamasset. Antisophistæ aūt dicūtur inter se cōcertātes. nomē cōpositū ex ἀντι quod est cōtra: & σοφιςαι. Cice. in academicis ait: Sophistas appellari, qui ostentationis, aut quæstus causa philosophant, qui fallacibus cōclusionibus vtūtur. vñ sophismata (eo auctore) fallaces cōclusiunculæ appellātur: cui ita astipulat Plato in libro qui inscribit Sophista: Sophista, inqt, est qui in sermonibus contradicere sibi ipsi disputātē cogit: qui & ironici pars est: & imitator opinioso veniēs: phātasiæ itē generis ab imaginatiua facultate psluēs: nō diuinæ, sed humanæ effectiōis determinata genere: ex eorūque numero, qui verbis quasi quibusdā pstigiis mirū in modū decipiūt auditores. Idē in eo dē ait: Sophista pstigiator, & imitator quidā est dicēdus. Vnus quidē est ex iis, allucinatione & pstigiis fallunt. ſ Vno ore: vno mō: cū oēs idē agūt: vt cōuersi ad agēdas veras causas. ſ Raptore relicto. i. declamatiōe omissa de raptore. i. stupratore. Nā in scholis talis ꝓponebāt declamatio: Rapta raptoris aut nuptias indotatas, aut mortē optet. Vna nocte quidam duas rapuit: altera mortē optat, altera nuptias. Hāc tractat Seneca in pri. declamationū. Itē alia est declamatio: Rapta raptoris mortē, aut idotatas nuptias optet. Rapta ꝓducta nuptias optauit. Iuuenis raptorē se negauit. Condēnatus est, illa mortē petiit, raptor cōtradicit. ſ Fusa venena silent. i. declamatio omittit: vbi actio est veneficii: qlis septima est declamatio apud Senecā lib. iii. de veneno dato filio fureti: quæ sic incipit: Filio furēti, & sua mēbra laniāti pater venenū dedit. Accusat ab vxore malæ tractatiōis, vñ seqt malus, ingratusque maritus. pōt ēt ingratus maritus ita exponi: vt intelligamus aliam declamationē: quæ est hmōi: Torta a tyrāno vxor, nō qd de viri tyrānicidio sciret, pseuerauit negare: postea vir eius marítus tyrānū occidit. Intra quinqueniū nō pariētē noie sterilitatis dimisit, agit illa igrati. ſ Et mortaria: subaudi a supiore silēt. i. declamatio omittit filii cōterētis in mortario medicamēta ad sanādos cæci patris oculos: quæ nouerca venena eē dixit: & pater credidit: testamētūque mutauit. Ait ergo poeta tales declamationes a sophistis relinqui, & veras causas agi. ſ Dabit sibi rudē: iponet sibi finē agēdi causas in foro. est autē rudis virga, qua donabant gladiatores: cū missionē artis ipetrabāt. auctor Priscianus. Hora. Spectatū satis & donatū iā rude quæris Mecœnas iterum antiquo me icludere ludo. Et supra: Accepta rude cœpisset Velēto videri. Oui. Et me donari iā rude tēpus erat. Eiusdē fit mētio apd Cic. in secūda Antoniana: Tā bonus gladiator rudē tam cito cœpisti. inde Rudiarii, qui missionē artis gladiatoriæ impetrarunt. quo vocabulo vtit Trāquillus in Tiberio. Rudē tñ Cato i re rustica genera liter capit ꝓ virga. vt illic: Duabus rudibus versato. inde p diminutionē rudicula. ſ Diuersum: cōtrariū superiori. ſ Ab vmbra rhetorica: a declamationibus, quæ in scholis agūtur. ſ Ad pugnā: ad verū certamen. i. ad veras lites, & causas forēses. ſ Summula ne pereat: hæc videt esse ratio, quare in forum descēdat ad agēdas veras causas: ne summa scilicet & census decrescat: pp quod tesserā habuit frumentariā, appet tesserā dari cōsueuisse ꝓ qūitate cēsus. dabat aut populo p tesserā frumētū. Tranql. in Augusto: Ac ne plebs frumentationū causa frequētius a negociis auocaret, ter in anno quaternorū mēsiū tesseras dare destinauit. Dabātur & pecuniæ p tesseras. Trāql. in eodē: Frumētūque in annonæ difficultatibus sæpe leui, timo, interdū nullo pretio viritim admēsus est, tesserasque nūmarias duplicauit. Tesseræ ēt erat præceptū ducis, quo vel ad aliquod opus, vel ad bellum moueba tur. Vegetius auctor lib. vi. capite vii. Virgi. It bello tessera signū. ſ Quippe hæc merces lautissima: ironice. i. hæc est mero amplissima quæ datur Romæ. Tenta Chrysogonus quanti doceat: inqre, & inuestiga quāti citharœdi filios potētiū doceāt fidibus. vt ostēdat longe vberius esse citharœdorū lucrum, quā sophistarū & causidicorū. Sic igitur poeta sui temporis cæcitatem & stultitiā notat: cum studia literarum artibus ludicræ postponātur: paruoque in pretio habeantur. quod & Martialis notat lib. v. Artes discere vult pecuniosas: Fac discat citharœdos, aut choraulas. ſ Chrysogonus: de hoc & Satyra sexta: Chrysogonū cantare vetent. fuit enim citharœdus. ſ Pollio: de eo illic diximus: An Capitolinam deberet Pollio quercum. est autem nomen citharœdi. ostendit igitur citharœdos maiorē ex laboribus suis mercedem consequi, quā rhetores. Tenta igitur ait. i. si tentare volueris, inuenies eorum mercedem esse maiorem. ſ Pueros lautorum: filios diuitum, & primorum. ſ Scindens: lacerans & deridens. nam Pollio, inquit, deridet artem Rhetoricam: cum plus ipse lucretur in arte sua. Scindere enim est contumelia verborum lacerare. Tranquillus in Augusto: Antonio honorifice salutato, Augustum sæuissimo conuicio corā proscinderunt. ſ Theodori: hic est de quo Quintilianus sic libro tertio: Theodorus Gadareus, qui se dici maluit Rhodium, quem studiose cum in eam insulam secessisset, dicitur Tiberius audiuisse. de hoc meminit & Tranquillus in Tiberio. docuit autem Rhodi præcepta rhetorices per id tēpus, quo Tiberius Rhodum secessit: vbi circa scholas & auditoria professorum assiduus fuit, & in primis Theodorum audiuit. Gadareus autem dictus est a Gadaribus ciuitate Syriæ, quam Iudæi sibi vendicarunt. Vnde & Strabo cum de Gadaribus loqueret ait: Hinc fuit Theodorus orator, qui ætate nostra viguit. Strabo autem scribit se temporibus Tiberii floruisse. Theodori etiam cuiusdam Gadarei meminit & Iosephus libro primo belli Iudaici. Incertum autē an hunc intelligat. Nicetes & Hibracas & Theodorus & Plusio nobilissimi artis rhetoricæ græci præceptores habiti sunt. quo tempore Augustus bellum gessit aduersus Antoniū & Cleopatram. Eusebius auctor.

Marginalia: Stipulare — Stipulatio — Sophistæ — Rudis — Tessera — Scindere — Gadares

ASCE ¶ Declamare doces. Cu3 miſera ſit conditio cauſidicoꝝ:miſeriorem eſſe docet rhetoꝝ, qui cauſidicos & oratores cæteros docent: vſq; adeo vt ferrea videatur hîc pectora q̄ſquis aut grāmaticem, aut rhetoricē docere auſus ſit. Nam qui rem difficillimā, aut periculoſiſſimam attentare audent: ferrea habent pectora: vt q primus nauigauit apud Hor. dicētem in primo carminum: Illi robur & cor triplex Circū pect[illegible] erat &c. exclamat ergo cōtra Vectium & quēuis ſimilem: qui declamare docent. Declamare autem eſt de ꝓpoſito themate ad vtrāq; partē probabiliter argumētari: qđ rhetores docebāt: ſed nōnulli declamatores, quos vulgus prædicatores appellat, dici voluēt: eo φ ſæpe in vtrāq; partem argumētentur: licet alteram doceant. Ordo eſt: Vecti doces tu declamare. i. in vtrāq; partē ꝺ quacūq; cauſa argumētari: qđ rhetoꝝ officiū eſt. o ferrea. i. o duriſſima pectora. tu qui talia ſufferre potes. Calderinus vult vt ſit genitiuus caſus ſic: Tu doces declamare o ferrea pectora Vecti. i. Vectii. mihi placet in voca[illegible]uo conſtrui. cum. i. qñ. claſſis. i. [illegible] & [illegible]ngregatio [illegible]cholaſtico rum vni rei vacātium. numeroſa. i. [illegible] numer[illegible] conſtituta. perimit. i. pimēdos prob[illegible] declamādo. ſ. ſæuos tyrānos. ſ. crudeles viros regnū per violentiam occupāte[illegible] qđ thema oīum vulgatiſſimum erat. Claſſes olim (vt docet Liuius) inter milites Romanos quinque erant. erat autem cōgregati[illegible] ad vnum officiū vocatoꝝ: q̄a aute3 diſcipuli tyron[illegible] i. noui milites literarū ſunt: ideo eoꝝ congregationes quæ loca quidam vocāt, claſſes dicuntur. Nihil dico de quib[illegible] m. q[illegible]x poſuerūt ſic[illegible]m claſſis numeroſa pimi[illegible] ſæuos tyrā[illegible] rhetores & ludi magiſtros qui vt Mart. docet ferulas p[illegible] ce ptris habēt. vnde tyrāni a crudelitate feriendi dicti [illegible] q[illegible] Dionyſius tyrannus Siciliæ [illegible] magiſt[illegible] effect[illegible] eſt. q[illegible] enim hæc ad ſententiam poetæ: pfecto eiuſmodi ſunt c[illegible] ta qualia Politianus cap. xxxiii. Domitiu[illegible] de Crambe [illegible] ferre docet. vid[illegible]ntur autem inducti ad talem ord[illegible]nem c[illegible]ruēdum: ꝓpter ill[illegible] id nam: qđ ſequitur. qđ teſerunt ad verbum perimit vt ſit: Perimit inquam tyrānos. i. occidit p[illegible]ceptores ſæuos. nam pro quia. quæcunq; &c. cum potius referatur ad illud: O ferrea pectora Vecti cum perimit. [illegible]am ordo eſt (vt dixi) O ferrea pectora tua V[illegible], q[illegible] non ru[illegible]puntur tunc præcipue dum numeroſa cla[illegible]s [illegible]olaſt[illegible]corum peri[illegible] ſæu[illegible] tyrannos. probat veriſi[illegible]ter ipſ[illegible] eſſe pe[illegible]dos. nam quæcunq; ea claſſis ſedens ſub præceptore legerat modo dictata a magiſtro: eade3 ipſa ſtan[illegible] ante [illegible]giſtrū. pferet. i. pnunciabit: qđ ineruditorū eſt: quę nondum [illegible] c[illegible] ſi ciebant declamatiōes: ſed confectas a præceptoribu[illegible] bite pnunciare diſcebant. Vnde ad [illegible]it. & ipſa cl[illegible]ſſis numer[illegible]a cātabit. i. cōcinne pnūci[illegible]bit: ead[illegible]m ſup. [illegible]ctata magiſtri de tyrānis occidendis, atq; i[illegible] dē verſibus. i. co[illegible]ti[illegible] & [illegible]odis: hoc eſt eodem numero verborum p[illegible] ſ[illegible] & [illegible]ueudo. & ita Crābe repetita. i. eadē declam[illegible]ti[illegible] toti[illegible]s ad[illegible]e[illegible] recitata. occidit miſ[illegible]ros magiſtros ſicut [illegible]ābe [illegible]br[illegible] amarior ſæpe recocta & repoſita miſeri[illegible] veſcen[illegible]ibus: q[illegible]ors eſt. ſicut. iiii. Reg. iiii. ꝓpter amaritud[illegible]em d[illegible]on[illegible]atum eſt: Mors in olla vir Dei. vnde gr[illegible] Politi[illegible], deuerbium eſt: dis Crābe athanatos. i. [illegible] mors [illegible] eſt [illegible] qui bis eandem decoctione[illegible] b[illegible] ba[illegible] ari[illegible] ſcul[illegible] ita excruci[illegible]tur: vt qui mori[illegible] v[illegible] n[illegible] e[illegible] hic Crābe no[illegible]en declamationis a loco ſuppe[illegible] ſ[illegible] al[illegible]icę: quo vti[illegible] p[illegible] eta: [illegible] gura quarem p[illegible] imi[illegible]tudine r[illegible] v[illegible] re p[illegible] tæ [illegible] lent: [illegible] enim in prim[illegible] [illegible] Actoris Au[illegible] [illegible]lū poſui: [illegible] tudine inter ſpoli[illegible] Act[illegible]ris, & peti[illegible] lū [illegible] hoſ[illegible] q; p re glorioſa [illegible]uſ[illegible]rebat [illegible] c Cramben ꝓpo[illegible] quæ eſt int[illegible] r [illegible] ben [illegible]æpe ant po[illegible] ne e[illegible] dem [illegible] tes r[illegible] e[illegible] ga vtraq; enecat & [illegible] t tę [illegible]. Male mœreb[illegible] is de me lector, ſi p[illegible] ceris docee[illegible] rudes, q vix hęc itell[illegible] ēt ſci[illegible] vol[illegible] n[illegible] cognoſcet[illegible] qs color. i. quæ ro ſit afferenda reo [illegible] recuſ[illegible] n[illegible] criminis cauſ[illegible]. & qđ ſit genus ca[illegible]ſæ. an [illegible] ra[illegible] e liberatiuū: an iudiciale triplex enim eſſe Cice. [illegible]cet [illegible] q; vt[illegible] i. in quo. cōſiſtit ſup. ſumma quęſtio. i. ſtatus. an [illegible] in [illegible]iectura: an in diffinitione: an in æqtate, & quę ſagittæ. i. quę obie

Declamare

ictiones, aut reſpōſiones acres veniant a parte diuerſa. i. colligatoris. Manci. de firmamēto exp[illegible]nit: ſe[illegible] non e vult [illegible]p. ſoluere mercedē. [illegible] premiū [illegible] b[illegible] [illegible] d verbu[illegible] videtur eſſ præceptoris a[illegible] [illegible]. vn reſ[illegible] [illegible] [illegible]ſcipulor[illegible]. Appellas tu merce[illegible]ē. [illegible] qđ me[illegible] [illegible]ngſſime facis qđ eni[illegible] q. d. [illegible] S[illegible] e[illegible] g[illegible] nihi[illegible] [illegible] meruiſti: & ita nihil [illegible]erc[illegible]is tibi debeſ. Vñ a[illegible] [illegible]c[illegible]cet [illegible] g[illegible] cet te, & p[illegible] ſign[illegible] ti[illegible] nē. culpa docēti[illegible] d[illegible] ri[illegible] [illegible]t. i. repħē d[illegible] [illegible] ſunt verba p̄ceptoris ad diſci[illegible] [illegible] pp[illegible] mihi nō d[illegible] ſ[illegible] [illegible] mihi &c. q[illegible] t ve[illegible]a rhetoris. & ita [illegible] d[illegible] erit. ſ. culpa mea docētis. [illegible] [illegible]nt: [illegible] nih[illegible] ſ[illegible] t ſup. tibi [illegible]eni[illegible] [illegible]co &c q. i. quia. n[illegible] [illegible]p. viuaci[illegible] & calidi ſanguin[illegible] [illegible] ingenii & [illegible] s[illegible] ſ sē. [illegible] arc[illegible] co. i. aſini n[illegible] m[illegible]gnum cor hnti[illegible] [illegible] & [illegible] n[illegible] mag[illegible] Arcadia ſunt. n[illegible] hi[illegible] ātad d[illegible]ſcip[illegible] aſino t[illegible] n[illegible] ę [illegible] manillę. i. in p̄e[illegible] V[illegible] ir. G[illegible] or. ii. [illegible] h[illegible] s n[illegible] ę [illegible] re ptes [illegible] [illegible]ire it circū ſ̄e[illegible] & [illegible] cui[illegible] ſup. iuuenis H[illegible]bal dict[illegible] i d[illegible] cl[illegible]m[illegible]tio de H[illegible] qui dirus erat Romanis. iplet [illegible]hi[illegible] c[illegible] q. ſexta die. impiti dic[illegible] [illegible] xt[illegible] [illegible] e [illegible] x[illegible] m[illegible] t vno. Implet inq̄ audiēd[illegible]. ſ qcqd. i. de [illegible]ocł[illegible] [illegible]bet[illegible] Hā[illegible]bal. an pet[illegible]t, i peter[illegible] hoc ē : dite d[illegible] be[illegible] [illegible] t Romā. a Cānis. i. ab illo vico vbi plurimos Rom. n[illegible] fu[illegible] r[illegible] n ipſe cautu[illegible] i. cal[illegible] lus & v[illegible] t. circūagat. [illegible] p[illegible] [illegible]tu[illegible] cat cohortes. i. milites ſuos [illegible] cohortes diſtr[illegible] t[illegible] hu mi[illegible]s. a tēpeſtate. i. pp tēpeſtatem p[illegible] [illegible]3. [illegible] [illegible] bos & ſ[illegible]a. i. poſt imbres qui ingruerant. [illegible] ſ[illegible] e[illegible] r ingt poeta. [illegible] [illegible] puiare. i. p [illegible] ſtip[illegible]ationem p[illegible] te[illegible] m[illegible] q̄r[illegible] v[illegible] & [illegible] accipe p[illegible] qđ d[illegible] ti[illegible] q; [illegible] atim dabo qđ peti[illegible] r[illegible] [illegible] er d[illegible] [illegible] puli t[illegible] [illegible]at i[illegible] toties [illegible]cl[illegible] mātem. q. d. t[illegible] ſ. [illegible] id[illegible]t: vt quauis mercede cōſtituta efficere non queas. Vel[illegible] t verba patris. vt ſit ordo: Pater diſcipuli tui vt audi[illegible] t il[illegible] toties declamantem dicit tibi: ſtipulare quantum vis. & accipe qđ do tibi: hoc eſt plurima promittet tibi. Aſt. i. ſed [illegible] ex & plures alit ſophiſtę. i. rhetoricam docētes. clamāt vno ore contra patrem, qui tibi talia ꝓmiſit: & ipſis itidem [illegible]miſerat: ſed nihil ſ[illegible]luer[illegible]t: & ideo agitāt veras lit[illegible]s. i. nō [illegible] ſicut in ſcholis. & hoc raptore. i. themate de r[illegible] p[illegible]re r[illegible]ict[illegible] in ſ[illegible]lis. ſ. id eſt non docent in cauſa ficta [illegible]o[illegible] [illegible]ginō declamādum ſit. & venena fuſa [illegible] ca[illegible]a fictitia alicuius, qui venenū dic[illegible] inf[illegible] s & ingratus maritus. i. declamatio de marito in[illegible] & [illegible] tracta[illegible] te coniugē: vt q inique peulſit, aut exegit eā [illegible]let. [illegible] nu la fit de ipſo a rhetoricis, ſiue ſophiſtis metio & [illegible]taria. i. declamatio de mortarus: in qbus filius ſe contriuiſſe aſſerit medicamina: quæ ſanant veteres cæcos. i. oculos [illegible]atris vetuſtate cæcuti[illegible]nti[illegible] cum nouerca dicat ea venena fuiſſe ſup. ſilent. Ergo dicit [illegible]ta[illegible] noſtra conſilia mouebunt ipſum rhetorē: ipſe dabit [illegible] r[illegible] virgā: qua habita emeritus ſit. i. nō amplius tali offici[illegible] v[illegible]ns: hoc eſt [illegible] e[illegible] ino artem rhetoricā. & ingred[illegible] viuēdi d[illegible]verſum ſup. a th[illegible] roetca [illegible] i. inq[illegible] [illegible] t ibi tudē: & ingreditur d[illegible] v[illegible] [illegible]b vmbra rhetorica. i. a[illegible] ta[illegible] ne [illegible] v[illegible] ca eſt. deſcedit ad pugna. i. ad vera act[illegible] v[illegible] a l[illegible]tem. ne ſummula. i. m[illegible] nima ſum[illegible] [illegible] n mercedē. pereat. [illegible] nō r[illegible]ituatur ſibi. qua. [illegible] qua. teſſera. i. ſignum quo certa menſura [illegible] [illegible]erus frumēti ipſum a diuitibus habētibus [illegible] b[illegible] habentibus ſignum plumbeum ca[illegible] nicorum [illegible] ica datur. accipitur erg[illegible] pro me[illegible] ur[illegible] t ſit. [illegible] i. certa & medica mēſura [illegible] ment[illegible] ęnit. i. [illegible]. quippe: quia certe hæc merc[illegible]s q[illegible] cendebat ad V[illegible]te[illegible] te[illegible] [illegible]æ. erat lauti[illegible] ma. [illegible] la[illegible]t[illegible] atris. Tenta, ſi [illegible]on [illegible] d[illegible]s mih[illegible] conare [illegible] cere [illegible] ro mercede: [illegible] [illegible]tio v[illegible] c[illegible] gonus. i. fidicē a[illegible] cithæroed[illegible] Pollio c[illegible] [illegible]lter ſcindens i. annihilas v[illegible] [illegible]rtē Theodo[illegible] rhetorica, quā Theodorus docuit. [illegible] pueros la[illegible] i. mūde & laute viuentium q. d[illegible] ra feceris q[illegible] nemo tin p eruditione filioꝝ, [illegible]uātū p rebus in[illegible]bus expendit: qđ in ſequentibus docet.

¶ Balnea

Balnea sex[illegible] & plu[illegible] porticus, in qua
C[illegible] [illegible] pluit, an ne serenum
Expect[illegible] [illegible] [illegible]
Hic [illegible] [illegible] ungula mulæ.
Parte [illegible] longis Numidarum fulta columnis
Surg[illegible] & alg[illegible] [illegible] [illegible]
Quanticunq; domus, [illegible] qui fercula docte
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter sumptus sestertia Quintiliano
Vt mu[illegible] duo sufficient. res nulla minoris
Coustabit patri, q̃ filius. vnde igitur tot
Quintilianns habet saltus? exempla nouorum
Fatorum transi, felix, & pulcher, & acer,
Felix, & sapiens, & nobili[illegible] & generosus
Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ,
Felix, orator quoq; maximus, & iaculator,
Et si perfrixit, cantat bene. distat enim, que
Sidera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc a matre rubentem.
Si Fortuna volet fies de r[illegible]
Si volat hæc eadem, fies de consule [illegible]
Ventidins quid enim? [illegible] [illegible] [illegible]
Sidus, & occulti miranda potentia [illegible]
Seruis regna dabunt, captiuis fata triumphos.
Felix ille tamen, coruo quoq; [illegible] albo.
Pœnituit multos vanæ steril[illegible] [illegible]
Sicut Thrasymachi probat e[illegible] [illegible] [illegible]
Carinatis, & hunc inopem vid[illegible] [illegible]
Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.

IOAN. BRIT. ¶ Balnea sexcentis: sensus est: Non cunctabuntur diuites Romani & balnea & alia ædificia summis impensis erigere. circa aũt aliorum eruditionem erũt parcissimi. ſ Balnea sexcẽtis. s. sestertiis. s. extruunt a diuitibus: nec eiusmodi [illegible]. Vnde Seneca ad Luci. At nunc quis est, qui sic lauari sustineat: pauper sibi videtur & sordidus: nisi parietes magnis & pretiosis orbibus refulserunt: nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sunt: nisi illis vndiq; operosa & in picturæ modum variata circumlitio prætexitur: nisi vitro [illegible] camera [illegible] [illegible] quon/dã rerũ in aliquo [illegible] tẽpla pisc[illegible] [illegible] circum dedit: in [illegible] corpora exal[illegible] [illegible]: nisi [illegible] fu derint: & adhuc plebeias fistulas loquor. Quid cum ad balnea libertinorum perue/nero? quantum statuarum? quantum columnarũ est? nihil sustinentium, sed in orna/mentum positarum impensæ causa? quantũ aquarum per gradus cum fragore labentium? ſ In qua gestetur dñs: tanta erat vrbis luxuria: vt porti/cus haberent & loca, q̃s gestationes appellauere: in quibus

Gesta/tio

æstiuo, pluuioq; tpe ad amœnitatem, vel gestarentur a seruis vel veherentur a iumẽtis. de qbus sic Pli. Iunior ad Caninium Rufum: Quid agit Eurippus viridis & gemmeus? quid subiectus & seruiens lacus? qd illa mollis & tam frigida gestatio? Idem ad Apollinarem: Ambit hũc ambitio ps[illegible] [illegible], variecq; tonsis viridibus, inclusa ab iis gestatio in mo/dum circi, quæ buxũ multiformem hmõi & recentes manu arbusculas circuit. Sidonius de gestatione sic meminit: præ/dio [illegible] villa cõtermina, domicilia vicina, qbus interiecta gestatio lassat peditẽ, nec sufficit eqtaturo. Gestatio item [illegible] significatione accipitur p portione scilicet. Seneca in. ii. libro epi[illegible]: Gestatio & corpus non cõcutit, & studio non officit: possis [illegible] possis dictare: possis leg: possis audire. quorũ, nihil nec [illegible] fieri & c. ſ An ne serenũ Expe/ctet: luxuriæ R[illegible] [illegible] insultat. debet ne, inqt, spe/ctare d[illegible] ser[illegible] [illegible] gestetur. ſ Hic p[illegible] s. ge stetur in portica. ſ P[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnificentia pariter & luxu/riam [illegible] vrbis ostẽdit. v[illegible] [illegible] coluni marmoreis, & [illegible] Numidicis ædificabantur. M. [illegible] Catulli in c[illegible] colle/ga primus oium (vt scribit [illegible] [illegible] xxxvi.) limina ex numidico marmore in domo posuit [illegible] [illegible] id autem erat variatũ maculis purpureis [illegible] [illegible] Sol [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſ Surgat: surge re videas. ſ Cœnatio: locus [illegible] [illegible] [illegible]

Cœna/tio
Cœna/culum

[illegible] nt. pli. Iunior: Iuncta [illegible] [illegible] q: cœ natio. hæc [illegible] locus vbi cœnabat. Id [illegible] [illegible] ed pollo? vt scribit Varro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] superioris domus vniuersa cœnacula [illegible] ta. vnde sequentibus: Ratus venit in cœna[illegible] ſ Solẽ algentem [illegible] est vt habeat lucẽ ab Sole hyb[illegible] [illegible] sit ea hybernã Solis totus [illegible] modũ cursus hiberni. [illegible] tiqui p[illegible] & regionũ qualitate ędificia (vt [illegible] Vitruuius, palladius, & Columella) erigebat: vt fenestræ æstiuo tẽpore ad septẽtrionẽ vrgerẽt, Solẽ auersarentur: hyberno vero Solem raperent. vnde Pli. Iunior ita scribit de domo sua Nouocomẽsi: Incipit porticus ante mediũ diem hyberna, inclinatio die æstiua, ac adeuntur dietę duę, quarũ in altera cubi[illegible] quatuor, altera tria: vt circuit Sol, aut Sole vtuntur, aut vmbra. De positione ędificii sic Columella in primo: Vrbana rursus in hybernacula & æstiua sic digeratur: vt spectent hyemalis tpis cubicula brumalẽ orientẽ, cœnatiões æqnoctialẽ occidẽtẽ. Rursus æstiua cubicula spectent meridiẽ æquinoctialẽ, sed cœnationes eiusdẽ tpis p[illegible]spectent hybernũ oriẽte. ſ Quãticunq; domus: nõ minoris, inqt, conducetur coquus, q̃ domus extruetur illa marmorea. q.d. in ædificiis extruendis, parãdisq; coqs & epulis grãdẽ pecuniæ summa non verebũtur impendere: sed magistris qlis fuit Quintilianus exiguã sa/tis mercedẽ dabũt. Nam (vt sentit Pli. lib. ix.) coq trium/p[illegible] pretiũ parabantur, & coquorũ pisces: nullusq; ppe [illegible] æstimabaẽ plu/ris, q̃ q[illegible] [illegible] cẽsum dñi [illegible]geret. Coquos aũt in ser/[illegible] habebant: cũ antea eos ex macello (vt docet Pli.) cõ/ducere consueuissent. Liuius [illegible] [illegible]. Tũ coquus vilissimũ [illegible] mãcipiũ & æsti[illegible] & vsu in pretio esse [illegible] & q[illegible] ministerium fue[illegible] [illegible] haberi cœpta. ſ Pul/

Pulmen/taria

mentaria [illegible] vocant obso[illegible] quæ [illegible] pulmentaria a [illegible] (vt scribit Pli.) denoia/ta. qua vice panis multis an/nis [illegible] Romani. ſ Pul/mentaria [illegible]: versus est hyp[illegible] [illegible] illud Vir. Hæc fini[illegible] [illegible] aureo. ſ Hos inter sumptus. i. inter t[illegible] s[illegible]. ſ Vt [illegible]: vt [illegible] pretiũ. ſ Vnde igiẽ tot: [illegible] [illegible]. Si romani, inqt, tã parci sunt erga præceptores vñ igitur Quintilianus est tã locupletat?? N[illegible] [illegible] xx[illegible] [illegible] rhetoricẽ p[illegible] est, vt ipse tradidit, primusq; [illegible] publicũ meruit. Ex Hispania a Galba (au ctore E[illegible]bio [illegible] est. a Mar. laudatur hoc epigrãmate: Quintiliane [illegible] [illegible] tor [illegible] me [illegible] iuuẽtæ: Gloria romanæ Quintiliane togæ & c. ſ Saltus: tãtum soli vnde Saltua [illegible] [illegible] voc[illegible]. ſ Exempla transi: verba sunt [illegible] Quintilianum esse prætereundum tanq̃ [illegible] exemplum: ac si dicat nullum alium inuen[illegible] [illegible] liberalibus studio sit locupletatus. ſ Nouorum fatorum: [illegible], [illegible] ipsa fata tribuere Quintiliano, vt [illegible]. ſ Felix: beneficio, inquit, fortunæ factum est, vt in Quintiliano omnia a[illegible]rentur, quæ in fortunato homini conuenient [illegible]. ſ Felix: quasi cui fortuna aspi rauerit: quod ter est repetitum: vt latenter innuat tantam [illegible] non tam doctrinæ, quam fortunæ beneficio esse [illegible]. Vnde sequitur: Si fortuna volet. ſ pulcher: iu cundus [illegible]: aut politus & mundus, vt ad stilum referas. ſ Acer: ad dicendum. ſ Sapiens: eruditione multa. ſ Generosus: est qui magni & longi est generis. ſ Subtexit Lunam: nobilis Romani lunatis calceis vtebantur. Mar/tialis libro primo, Lunata nusquam pellis, & nusquam toga. Statius in Siluis ad Crispinum: primaq; patricia clausit ve

ſtigia Luna. Cuius rationem plutarchus in problematis lon ga diſputatione oſtendit: Quid eſt qđ qui nobilitate præſta re videntur, Lunulas in calceis ferunt, an (vt dicit Caſtor) ſi gnũ eſt eius quæ in Luna eſſe dicitur habitationis, & φ poſt mortem aiæ rurſus Lunã ſub pedibus habebunt an [illegible] des, qui cũ Euãdro in Italiã venerũt p. [illegible] eſt antelunares, eo calcei genere vterẽ [illegible]. omitt [illegible] apud plutarchũ [illegible] gi po [illegible] unt. Ali [illegible] t roma [illegible] natis eſſe vſ [illegible] s inſtituẽte [illegible] uma põpil [illegible] o: [illegible] Cliterã, quæ cẽtũ [illegible] nificat inſcribi iuſſit [illegible] p [illegible] mer [illegible] cert [illegible] p [illegible] tis a [illegible] Lunæ effi [illegible] e [illegible] d xer [illegible] ¶ Nig [illegible] ex [illegible] datur intel [illegible] n S [illegible] qſq: l [illegible] impedit crus p [illegible]. ¶ A [illegible] calce [illegible] a [illegible] telligi [illegible] oẽ [illegible] e [illegible], & mol [illegible] ¶ Iaculator: [illegible] s tan [illegible] t ¶ Et ſi [illegible] frixit [illegible] eo, ing [illegible] f [illegible] aſpira [illegible] nimio ſ [illegible] cerẽt. ¶ [illegible] eſrix [illegible] a pſrige [illegible] xiſſe [illegible] nimio f [illegible] rauco [illegible] ſe [illegible] qu [illegible] derate [illegible] ortu [illegible] dit i [illegible] cognoſ [illegible] hoi [illegible] di [illegible] tus [illegible] rat [illegible] mi [illegible] luere [illegible] aff [illegible] it, nõ [illegible] eſt gbus [illegible] d [illegible] triſt [illegible] in oẽ caput [illegible] gi [illegible] chare [illegible] ob partu recet [illegible] lateter inuit Fortuna [illegible] tiaq; pueriſſ [illegible] Eſt ergo ſenſ [illegible] vt ex infima c [illegible] vñ illud Trag [illegible] do [illegible] fortu [illegible] to ord [illegible] rit [illegible] hoc [illegible] ſul [illegible] p [illegible] fuiſſe [illegible] p C [illegible] Val [illegible] de [illegible] na ita [illegible] A [illegible] d [illegible] am te put [illegible] m [illegible] el quẽti [illegible] vt exul de [illegible] oratore [illegible] ſatione dixit dol [illegible] eis. Facis en [illegible] ex p [illegible] fores. ¶ Ventidius [illegible] tuti Tulli Fortuna [illegible] do & ſenſ [illegible] ctus [illegible] genere, & [illegible] S [illegible] M [illegible] te curr [illegible] leuiſſet [illegible] m [illegible] giſt [illegible] p [illegible] ctus Cæſaris pu [illegible] crea [illegible] q; in [illegible] conſo [illegible] poſt vero co [illegible] uncti [illegible] recuperauit, ſed põtificatum ac [illegible] ptus eſt. Quã re3 adeo [illegible] Vt vulgo per vias vrbis verſiculi [illegible] oẽs augures, aruſpices, portẽtuq; inuſitatũ conſtatũ [illegible]

Nam mulos [illegible] ſ [illegible] bat, cõ [illegible] factus eſt. Idem (auctore plu tarcho) [illegible] M. Antoni [illegible] p [illegible] inctis præpoſit [illegible] a M. An [illegible] in Syria [illegible] tribu [illegible] ſudit: pr [illegible] & [illegible] co ſu nere [illegible] ne: [illegible] ſeruio T [illegible] T [illegible] priſci T [illegible] T [illegible] io. ¶ Fati oc c [illegible] accid [illegible] e, ut [illegible] r. [illegible] œni [illegible] & [illegible] eſſe [illegible] rę [illegible] ex [illegible] an [illegible] h [illegible] ce [illegible] it [illegible] & M [illegible] s Ar [illegible] t h c. [illegible] ea [illegible] T [illegible] C [illegible] in [illegible] s. [illegible] S [illegible] do C [illegible] te T [illegible] xy ſcribit [illegible] Secun [illegible] græca [illegible] rina ot [illegible] xer ci [illegible] q: a [illegible] n l [illegible] rti [illegible] uerat. Di [illegible] n [illegible] ſ [illegible] eo inu [illegible] & ſuſpiti [illegible] a [illegible] o [illegible] ecũ [illegible] no [illegible] tẽ Rhetora in exilium [illegible] erit [illegible] aliqñ ora [illegible] ẽ [illegible] p exer [illegible] itationẽ in tyrãn [illegible] ix [illegible] ſet. [illegible] il præter [illegible] d [illegible] dampnat Athenieñ [illegible] auari [illegible] pariter & inſi p [illegible] bitis nõ afficerent pre [illegible] & h [illegible] bus uiros bon [illegible] & [illegible] erato [illegible] inuenies ab e [illegible] Socr [illegible] te [illegible] etiam tantum p [illegible] phum, qui omni honore honeſt [illegible] di [illegible] t ſublatum ueneno cicutæ. Eſt autem cicuta (ut d [illegible] et pli [illegible] s [illegible] publica Atheníenſ [illegible] pœna inuiſa ſemini & f [illegible] refrigeratoria uis, ut epota ſtatim perimat hominem.

¶ Balnea ſexcentis &c. Vt tetigi docet diuitibus nihil mino ris eſſe, q̃ liberorũ eruditionẽ. Si qs minus peritus grãmaticę ar tis neſciat ratiões latinitatis hmõi [illegible] ei doceat [illegible] agebat &c. Sciat oẽ pretiũ uẽditionis, emptionis, locationis, cõdu ctionis, doctrinæ, diſciplinę, æſti [illegible] at [illegible] is, appretia [illegible] nis, & quoduis ſimile a uerbis regi in abl [illegible] u [illegible] exce [illegible] r, tãti, quãti, pluris, & minoris cũ [illegible] ſtãtiuo in [illegible] blatiuo poni uol [illegible] ſi [illegible] ter [illegible] diuerſos caſus copulare: aut in alio ca [illegible] ref [illegible] er [illegible] inter [illegible] o gatũ ſit. & ideo dices: Ego tãti uẽd [illegible] q̃ti ali, & [illegible] t taſſe ẽt minoris. e [illegible] o ſex aureis & [illegible] emi & c. cũ ſ [illegible], tiis aũt ẽ [illegible] v [illegible] t. [illegible] co [illegible] io em [illegible] mi nori [illegible] & [illegible] do ẽ [illegible] n [illegible] b' ſex [illegible] ti [illegible] & porticus ſup. [illegible] uris. portic [illegible] d co. i. via [illegible] lis in clauſtris c [illegible] picturam bi [illegible] V [illegible] dñs. i. di [illegible] e. [illegible] etur i. p [illegible] rt [illegible] tie [illegible] n [illegible] ebeat. ſ [illegible] [illegible] ſſe [illegible] ſ [illegible] V [illegible] t [illegible] Ve [illegible] io. hic [illegible] mu [illegible] co [illegible] s. col [illegible] ædificet [illegible] al [illegible] oc [illegible] e [illegible] x [illegible] o [illegible] it. i [illegible] i. [illegible] q [illegible] am [illegible] in [illegible] Nulla res [illegible] qđ v [illegible] r [illegible] tur vt dicis [illegible] ille notiſſimus [illegible] pta: quæ nimi ſi [illegible] & [illegible], Reſpondet poeta a fatis id eſſe

non a

Dî maiorum vmbris tenuem,& ſine pondere terrã,
Spirantesq́ʒ crocos,& in vrna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti uoluere parentis
Eſſe loco.metuens uirgæ iam grandis Achilles
Cantabat patriis in montibus.& cui non tunc
Eliceret riſum citharœdi cauda magiſtri?
Sed Ruffum,atq́ʒ alios cædit ſua quæq́ʒ iuuentus,
Ruffum,qui toties Ciceronem allobroga dixi
Quis gremio Enceladi,doctiq́ʒ Palæmonis affert,
Quantum grãmaticus meruit labor?& tamen ex hoc
Quodcunq́ʒ eſt(minus eſt autem q̃ Rhetoris æra,)
Diſcipuli cuſtos præmordet Acœnitus ipſe,
Et qui diſpenſat,frangit ſibi.cede Palæmon,
Et patere inde aliquid decreſcere,non aliter,q̃
Inſtitor hybernæ tegetis,niueiq́ʒ cadurci,
Dummodo non pereat,mediæ quod noctis ab hora
Sediſti,qua nemo faber,qua nemo ſedebat
Qui docet obliquo lanam deducere ferro.
Dummodo non pereat totidem olfeciſſe lucernas,
Quot ſtabant pueri,cum totus decolor eſſet
Flaccus,& hæreret nigro fuligo Maroni.

non a beneuolẽtia diuitum.qui ſi Quintiliano fauerent: nõ tot rhetores in paupertate degerent. ſed qui felix eſt: ideſt fatum benignum habet: inuitis mortalibus plurima conſequetur.ad quod declarandum plura intermiſcet: concluſurus ibi:Felix ille tamen,coruo quoq́ʒ rarior albo &c. Ordo igitur eſt: O diues vel defenſor diuitis, qui Quintiliani diuitias mihi obiicis. tranſi:ideſt prætergredere exempla nouorum: ideſt magnorum & inauditorum fatorum: ideſt noli mihi obiicere vnum, quem fata ditarunt. quia felix:ideſt euſortunatus quem fata fouent: eſt ſupple: ideſt reputatur & habetur. &:ideſt pariter.pulcher:ideſt decorus in membris.& acer: ideſt ſtrenuus in animo. & hæc ſunt bona naturæ. Felix:ideſt is qui felix eſt. eſt &: ideſt pariter. ſapiens & nobilis & generoſus. & ſubtexit: ideſt ſubſuit.alutę nigrę:ideſt calceo nigro, qui ingenuorum eſt. Lunam:ideſt formã Lunæ oppoſitam. quod nobiliũ eſt & pompoſorũ: quæ ſunt bona fortunæ. Felix.i.qui euſortunatus eſt: & felici ſidere natus.eſt quoq́ʒ.i.etiam maximus orator. & iaculator.i.argumentator, dialecticus, aut ſophiſta. etſi: ideſt quamuis.perfrixit:ideſt raucus ex frigore effectus eſt. cantat tamen bene:ideſt reputatur bene cantare. Sunt qui frico frixi,& fricui in præterito habere dicant.exponentes ſic: Et ſi felix ille orator,& iaculator perfrixit ſupple frontem: ideſt pudorem exuerit. cantat bene: ideſt reputatur optimus muſicus, quamuis indecore id facit: ſed prior ſententia placet. Sunt autem hæc bona ſcientiæ & induſtriæ. Ideo autem felix hæc omnia obtinet.enim pro quia. quia diſtat: ideſt refert:intereſt,quæ ſidera excipiant:ideſt egredientem capiant.te incipientem modo edere: ideſt emittere primos vagitus:ideſt fletus infantiles:quia(vt Plinius docet in principio ſeptimi libri)a vagitu & lachrymis vitam auſpicamur: ideſt incipimus. & rubentem adhuc a matre: ideſt qualis a matre egreſſus es:hoc eſt multum refert, quem horoſcopum habueris, & qualem faciem cæli in natiuitatis tuæ hora.& id quidem aſtrologorum eſt approbare:non noſtrum ſi ipſi ſidera violentiam habere dicant: potiſſimum ad fortuita.vnde dicit poeta Si fortuna volet: tu fies conſul:qui eſt ſummus magiſtratus Romæ de rhetore: ideſt qui fuiſti iam rhetor:vt Quintilianus. Eſt ſi eadem:ſcilicet hæc Fortuna volet: tu fies rhetor de conſule.i.qui iam fuiſti conſul:ſicut Valeris Licinianus.hunc ordinem tenet Mancinellus:quo melior Fortuna præcedit: & non eſt reprobandus:licet quidam codices e conuerſo prius habeant: Fies de conſule rhetor. & poſt: De rethore conſul. Quid enim ſupple fuit Ventidius,qui in triumphum, vt captiuus ductus, poſtea triumphauit.Quid Tullius ſupple fuit: ideſt Marcus Tullius, qui humili loco natus omnes magiſtratus Romanos geſſit. & primus patriæ parens appellatus eſt.Mancinellus dicit de ſeruio Tullo potius intelligendum eſſe:qui ex ſeruo ad regnum Romanum peruenit: ſed is Tullus non Tullius vocatus eſt.dicit enim Virgilius in ſexto:Reſidesq́ʒ mouebit Tullus in arma viros. An ne aliud ſupple fuerat q̃ ſidus:ideſt ſideris. hoc eſt conſtellationis approbatio:& miranda potentia fati occulti:ideſt ignorati a nobis:quaſi dicat:minime fata dabunt ſeruis regna: vt Seruio Tullo,& dabunt captiuis & Ventidio triumphos:ideſt ſummam gloriam,quæ mortalibus a Romanis conferri poterat.Fatum eſt hoc loco virtus ſiderum cum fato: ideſt voluntate & præordinatione Dei qui dixit & facta ſunt: & quæcunq́ʒ voluit fecit.vnde a fando deductum eſt. quicquid enim fatur Deus diffinite futurum non deerit. Et quia cæli enarrant gloriam Dei & opera manuum eius annunciat firmamentum: volunt aſtrologi fatum ex aſtris poſſe deprehendi: quaſi per aſtra Deus fetur. Fatum præterea eſt aliquando mors a Deo præordinata: quæ ineuitabilis eſt. multa de fato Cicero: multum thologi diſputant:ſed redeo ad ordinem. Quia ergo felix:ideſt felici ſidere natus. peruenit ad optata etiam renuentibus mortalibus.ille ſcilicet Quintilianus,qui ad diuitias peruenit.tamen: ideſt tametſi. ſit rhetor,eſt ſupple felix.ſed eſt ſupple quoq́ʒ:ideſt etiam rarior albo coruo:quia rariſſimum euenit, aut fato, aut fortuna rhetorem diuitem fieri. & ita non debebat fatum nouum:ideſt inauditum vnius rhetoris obiici contra id quod dictum eſt:quod nemo daret Quintiliano iam duo ſeſtertia. Poſſet etiã ordo eſſe: Ille Quintilianus.ſ. eſt felix. & quoq́ʒ.i.etiã rarior albo coruo.& ita nouum eſt fatũ eius. tamen:ideſt quãuis.ipſe ſit felix.pœnituit multos cathedræ in qua rhetoricen docuerũt.vanæ,ideſt inanis & ſterilis:vnde nullum fructum conſecuti ſunt.ſicuti ideſt quemadmodum exitus:ideſt finis Thraſymachi:ideſt illius rhetoris Carthaginenſis:atq́ʒ Secũdi Carinatis:ideſt illius rhetoris.Athenæ &:ideſt etiam vos non ſolum Romani:vidiſtis hunc:ſcilicet Carinatem inopem.quia etiam apud Athenas pauper rhetoricem docuit: Vos inquam Athenæ:nil auſæ conferre philoſophis & rhetoribus præter gelidas cicutas:ideſt frigidiſſimæ herbæ ſuccum venenoſum:quo Socratem in carcere necauerunt.& id in Athenas ſatyrico morſu adiicit poeta. Moris enim eſt ſatyrici per tranſitum quemq́ʒ carpere: quem Horatius ſummopere obſeruat.

¶Dii maiorũ vmbris:optat manibus maiorũ ꝑpetuam tranquillitatem:qui pręceptores nõ minus, q̃ parentes coluerint: ¶Dii.ſ.date.¶Tenuem terram:ſic Mart. Sit tibi terra leuis, mollíq́ʒ tegaris arena.Ouí.Et ſenis Anchiſæ molliter oſſa cubent.Tibullus contra: O tu qui Venerem docuiſti vendere primus:Quiſquis es infelix vrgeat oſſa lapis.¶Et in vrna ꝑpetuum ver:ꝑpetuos flores.nam intra herbas odoratas condebantur.¶Loco parentis:qui ſumma pietate præceptores venerati ſunt.Seneca ad Lucil.Quam venerationem præceptoribus meis debeo:eandem præceptoribus humani generis,a qbus tanti boni initia fluxerunt.¶Metuẽs virgę: exemplo Achillis oſtẽdi,pręceptores eſſe miro honore colendos qui cum in Pelio monte Theſſalię educaretur ſub diſciplina Chironis Centauri ſummo in honore eũ ſemp habuit,& timuit.vnde Oui.in Arte amãdi:Creditur ãnoſum ptimuiſſe ſenem.Quas Hector ſeſurus erat poſcente magiſtro: Verberibus iuſſas prębuit ille manus.a quo & medẽdi & canẽdi artẽ didicit.De hoc plura añ:Recubãs ſub eodem marmore Chiron.¶Cãtabat.ſ.Achilles laudes magiſtri.¶Mõtibus patriis.i.Theſſalicis:vñ fuit Peleus Achillis pater.¶Et cui non eliceret,inqt,Chirõ eiuſmodi vt facile de ſe riſuʒ ſpectãtibus poſſet mouere,tanq̃ caudatus magiſter.¶Citharœdi: Chironis,q(vt dixi).docuit Achillẽ & muſicen & medicinã,de eo JOAN. BRIT.

non nulla Higinus.hic herbam inuenit,quæ Chironeum ap
pellatur,ſed & aliam quæ Centaurion, omniuꝫ morborꝫ re
medium promittent .de hoc plura in cõmentariis Achillei
dos.¶ Sed Ruffum:nunc autẽ,inqt,tam longe abeſt:vt præ
ceptores colantur: vt multi etiam a diſcipulis verberentur.
¶ Ruffum qui toties: habet emphaſim : quaſi dicat: qui con
temnendus non erat, vtpote Rhetor optimus, qui etiam Ci
ceronem eloquentiæ cuiuſdam gallicę dixerit. Nam & alii ex
titere, qui Ciceronem vt ſuperfluum notauerint. Brutus (vt
auctor eſt Tacitus in libro de claris Oratoribus) eum elum
bem & fractum nominauit. Rurſus idem auctor eſt, Cicero
nem a Caluo male audiuiſſe, tanquam ſolutum & eneruem.
Vnde ſic ſcribit Seneca in declamationibus: Caluus qui diu
cum Cicerone iniquiſſimam litem de eloquentiæ principa
Allobroges tu habuit &c. ¶ Allobroga: ideſt gallum, & barbarum. nam
Allobroges populi ſunt Galliæ, quorum Vienna ciuitas eſt
Vienna Metropolis. auctor eſt Strabo libro quarto. ¶ Doctiq; Pa
læmonis: hic eſt ille Rhemnius Palæmon Vincentinus gram
maticus, qui (vt ſcribit Tranquillus de claris grammaticis)
tanta fuit ſuperbia, vt diceret literas ſecum natas, & ſecum
morituras. Marcum Varronem porcum litterarum appella
bat, iactabat q; nomen ſuum in Bucolicis non temere poſitũ,
præſagiente Virgilio fore quandoq; omnium poetarum ac
poematum iudicem. qui quandoq; interrogatus quid in
ter ſtillam & guttam intereſſet : gutta inquit ſtat, & ſtilla ca
dit auctor eſt Euſebius. Eius meminit & Plinius libro.xiiii.
capite quarto. ¶ Et tamen ex hoc: licet inquit id modicum
ſit, quod datur grammatico: tamen ex eo ipſe pædagogus
aliquid ſibi intercipit. & eſt ordo: Et tamẽ Acœnitus ipſe cu
ſtos diſcipuli præmordet ex hoc quodcunq; eſt: reliqua per
parentheſim leguntur. ¶ Acœnitus: nomen videtur eſſe fi
ctum quod propriam nimium ſpectet vtilitatem: ab α quod
eſt ſine: κοινότης cõmunitas. ¶ Cuſtos diſcipuli: pædagogus.
¶ Franget ſibi: ex ſolida mercede magiſtri aliquid ſibi præ
cidet. ¶ Cede Palæmon: Verba ſunt Iuuenalis quadam cum
miſeratione ſubſanantia defraudantium auaritiam, vt ſit:
Cede Palæmon de iure tuo, & patere æquo animo ſi quid ti
bi intercipitur. ¶ Non aliter, q̃ patitur ſibi detrahi inſtitor vi
lis ſupellectilis. vt accipias tegetis pro tegumento lecti ad ar
cẽdum frigus hybernũ. eſt enim teges genus ſtraguli. de qua
abunde dictum eſt in quinta Satyra. Inſtitor autem (aucto
Inſtitor re Vulpiano) appellatur ex eo q negocio gerendo inſtat: nec
multum facit, tabernæ ſit præpoſitus, an cuilibet alii nego
ciationi. nam quicunq; ad emendum, vendendumue præpo
nitur inſtitor appellatur, eos etiã dicendos placuit Inſtitores
qbus veſtiarii: vel lintearii dant veſtẽ circũferẽdã, & diſtrahẽ
Circitores dã, quos vulgo circitores appellamus. Stabularii quoq; inſti
torum loco habendi ſunt. Sed & ſi tabernarius ſeruũ ſuum
Stabularius peregre mitteret ad merces comparandas, & ſibi mittendas,
loco inſtitoris habendum ſcribit Labeo. hinc Inſtitoriæ ope
ræ dicuntur. Tranquillus in Nerone: Parabantur inſignes
ganeæ, & matronarum inſtitorias operas imitantium. Oui
dius: Inſtitor ad dominam veniat diſcinctus emacem. ¶ Ca
durci: vtrum ſtragulo an tegumento lecti. Solent enim lecti
ſuperne veluti tentoriis cooperiri velis eiuſmodi cãdidis. ſu
pra: Violato pœna cadurco: ideſt lecto: qui aut ſtragulo ni
ueo ſternitur, aut ſuperne (vt dixit) velis candidis integitur.
Sunt enim Cadurci populi Galliæ apud quos lini præſtãtia
principatum obtinet in culturis ob candorem, de quibus in
præcedenti Satyra diximus. ¶ Dummodo ne pereat: Verba
Iuuenalis deridentia tam extremam hominum auaritiam. i.
dummodo non pereat labor tuus docendi poſt mediam no
ctem: quo tempore multæ tibi olfaciendæ ſunt lucernæ: qđ
Ab pro maximo faſtidio intelligit. ¶ Ab hora: poſt horam. Plini.
in ſeptimo: A conceptu decimo die dolores capitis: ideſt poſt
conceptum. de qua particula plura diſſeruimus in prima Sa
tyra illic: Exul ab octaua Marius bibit. ¶ Mediæ noctis: eo
enim tempore pueri ludum literarium petebant. Martialis
libro nono: Quid tibi nobiſcum eſt ludi ſcelerate magiſter In
felix pueris, virginibuſq; caput. Nondum criſtati rupere ſi

lentia galli: Murmure cum ſæuo, uerberibuſq; tonas. ¶ Flac
cus: Horatius. bene autem Horatium & Virgilium nomina
uit. Nam grammaticorum proprium eſt poetas iterpretari.
¶ Decolor: qui nimia attrectatione, & fumo lucernarum co
Fuligo lorẽ amittit. ¶ Fuligo: nigrities ea dicitur, quæ puenit ex fu
mo. dicta fuligo q̃ſi fumigo. Lucernaꝝ fuligo a Pli. dicitur.
ASCE, ℂ Dii maiorum vmbris. precatur bona maioribus: ideſt pri
ſcis romanis & græcis, qui præceptores ſuos non minus quã
parentes coluerunt. Ordo eſt: Dii ſupple dent. vmbris. i. ma
nibus & cineribus maiorum. ſ. defunctorũ terram tenuem,
& ſine pondere. i. leuiorem cyppum ut dicit perſius. i. mol
lem ſepulturam: vt in pace requieſcant. & molliter oſſa cu
bent. credebant enim gentiles bene eſſe manibus ſi leuior &
florida eſſet ſepultura. & dent crocos. i. flores croci. & perpe
tuum ver. i. viriditatem & amœnitatem veris ꝑpetuam. in
vrna. i. iuxta buſtum vbi vrna cineꝝ combuſtoꝝ reconditur.
qui. ſ. maiores voluerunt præceptorem eſſe loco ſancti paren
tis: quia animoꝝ non corpoꝝ. vel loco. i. in veneratione pa
rentis: qui omnis filio ſanctus. i. veneranda, & inuiolabilia
eſſe debet. Achilles magnanimus ille: & formidata tonantis
ꝓgenies: metuens virgæ. i. flagelli præceptoris ſui Chironis
iuſtiſſimi centaurorũ: iam tamen grandis effectus cantabat
laudes Chironis. iam in patriis montibus. i. in Theſſalia, quę
eſt patria eius. docet enim Homerus Achillem inter bellicos
ſudores etiam præceptoris ſui & educatoris Chironis, qui ꝫ
centauroꝝ idem iuſtiſſimum prędicat, laudem decant. ſſe. &
cui cauda magiſtri citharœdi. i. Chironis cẽtauri qui inferio
rem partem umbilico tenus equam habuit. non eliceret tunc
riſuꝫ. q. d. cuilibet eliceret. & tamen Achilles eo, q pręceptor
erat, laudauit eum. ſed iuuentus. i. multitudo iuuenum diſci
puloꝝ cędit. i. pcutit Ruffuꝫ Rhetorẽ illũ, atq; alios ſup. rhe
tores & grãmaticos. cędit inquaꝫ quemq;. i. quemlibet ſua. i.
quam docendam quiſq; habet. Ruffuꝫ dico, inquit poeta, cę
di a iuuenta: qui per arrogantiã & factionem diceret toties
Ciceronem optimum oratoreꝫ allobroga. i. Allobrogorum
more craſſe & inflate loquentem. Sunt enim Allobroges nõ
longe a Lugduno Burgũdiaꝫ verſus. Quis gremio & c. Nũc
grãmaticoꝝ. i. eorum, qui primas literas docent, miſerrimam
oſtendit conditionem vt qui paꝝ mercedis pro multis labo
ribus: & id qdem non ſine interuentu litis obtineant. Ordo
eſt: Quis affert gremio. i. in gremium: quia ſedentibus præce
ptoribus ad gremium eoꝝ afferunt infantuli pretiuꝫ ſchola
ſticum. Enceladi, & palæmonis docti vtriuſq; grãmatici. tã
tum ſup. q̃tum labor grãmaticus. i. literarius: hoc eſt docen
daꝝ literaꝝ meruit. q. d. nemo. & tamen ipſe cuſtos diſcipu
li, qui græce pędagogus dicit̃. Acœnitus. i. proprii boni: &
non cõmunis amator. ꝑmordet. i. prius abrodit, & diminuit:
quaſi de cruſtulis. & is qui diſpenſat. i. diſpenſator reꝝ dome
ſticaꝝ diuitiis: qui credita recipit, & debita ſoluit. frãgit prius
q̃ prędagogo. i. pueri ductori det ſibi aliquid ex hoc ſup. mo
dico: ſup. pretio quodcunq; eſt. minus autẽ eſt qđ gramma
ticis datur. q̃ ſup. ſint æra. i. pretia argentea Rhetoris. o pa
læmon peritiſſime & arrogatiſſime grãmatice. cede. i. patere
te vinci: & patere aliquid decreſcere. i. diminui. inde. i. de mo
dica mercede tua, non aliter q̃ patiatur ſup. de pretio dimi
nui. inſtitor. i. uenditor mercenarius tegetis. i. lodicis. hyber
næ. i. qua in hyeme vtimur (eſt enim denſa ex lana linteis in
ſerta) & pro ideſt. cadurci. i. veli niuei. i. albi. dũmodo nõ pe
reat. i. dum aliquid mercedis habeas ex eo q ſediſti, audiens
& docens ab hora mediæ noctis: qua hora nemo exiſtens fa
ber ferrarius: cui mos eſt mane ſurgere: quia tarde opari non
licet: & qua nemo, qui docet deducere. i. attenuare. obliquo
ferro. i. hamis qbuſdam in tabulis fixis. lanam. i. carptor aut
carminator lanaꝝ. ſedebat. ſ. tunc cum tu inciperes. dũmodo
inquam non pereat olfeciſſe. i. odoratu pertuliſſe totidem lu
cernas. i. lampadas: quas pueri paupeꝝ noctu afferunt. quot
pueri ſtabant ante te dicentes dictata. cum. i. quando. Flac
cus. i. liber Flacci Horatii. eſſet decolor. i. decoloratus ꝓpter
fuliginem. & cum fuligo. i. craſſa nigredo ex vapore olei ar
dentis, hæreret Maroni nigro. i. libro eius denigrato.

Rara tamen

Rara tamen merces, quæ cognitione tribuni
Non egeat. ſed uos ſæuas imponite leges,
Vt præceptori uerborum regula conſtet,
Vt legat hiſtorias, auctores nouerit omnes
Tanq̃ ungues, digitoſq; ſuos, ut forte rogatus
Dum petit, aut thermas, aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchiſæ, nomen, patriamq; nouercæ
Anchemoli, dicat quot Aceſtes uixerit annos,
Quot Siculus phrygibus uini donauerit urnas.
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat
Vt ſiquis cera uultum facit exigite, ut ſit
Et pater ipſius cœtus, ne turpia ludant,
Ne faciant uicibus. non eſt leue tot puerorum
Obſeruare manus, oculoſq; in fine trementes.
Hæc inquit cures, & cum ſe uerterit annus
Accipe, uictori populus quod poſtulat aurum.

IOAN. BRIT. ℭ Rara tamen merces: ſcilicet, inquit, aliqua tibi merces detur. eam tamen non habebis, niſi per litem & ſtrepitum forēſem. ℱ Cognitione tribuni: iudicis, Nam pro tribuno unumquenq; iudicem intelligit. ℱ Sed uos ſæuas: cum indignatione & quadam miſeratione hæc dicit in magiſtros, qui multis laboribus & incommodis onerantur. ex quo, inquit, ipſi non poſſunt his tot incommodis deterreri quo minus ueſtros filios doceant: uos eis aſperas leges imponite. ℱ Regula uerborum: ut intelligat regulam omnium uerborum. quem caſum unumquodque uerbum regat. quod inter rudimentā grammatices haud minimum eſt. ℱ Dum petit Thermas: loca calida ad hoc parata: ut ſudor e toto corpore eliceretur. θερμον enim ſignificat calidum. ℱ Nutricem Anchiſæ: ſæpe enim eiuſmodi quæſtiones obſcuræ exigebantur a grammaticis. unde & Tiberius (auctore Tranquillo) ſolitus eſt fatigare grammaticos quærendo: quæ fuerit mater Hecubæ: quod Achilli nomen, cum inter filias Lycomedis latuit habitu muliebri. Nec autem omnia commemorat: quaſi quæ modicæ ſint utilitatis, parumq; neceſſaria unde eſt illud Senecæ in epiſtola de ſtudiis liberalibus: Hoc quidem me quærere, ætate fuerit maior Homerus an Heſiodus, non magis ad rem pertinet, q̃ ſcire an minor Hecuba fuerit, q̃ Helena. Quid inquam annos Patrocli & Achillis inquirere ad rem exiſtimas pertinere? ℱ Nouercæ Anchemoli: de nouerca Anchemoli Virgilius hæc cecinit: Hinc Stelenum petit, & Rhethi de gente uetuſta Anchemolum thalamos auſum inceſtare nouercæ. ſcribit Seruius Rhetum Marubiorum regem fuiſſe in Italia, qui Anchemolo filio Caſperiam ſupduxit nouercam, quam priuignus ſtuprauit quo cognito cum pater eum perſequeretur, & ad pœnam uocaret, fugiens ille ad Turnū ſe cōtulit. Anchemoli ſiue Anchemori cuiuſdam ab Hypſiphile educati mox ſerpētis morſu necati meminit Statius in Thebaide. ℱ Aceſtes: Crimniſi Siculi fluuii filius fuit ex Sageſta Troiana. Virg. Troia Crimniſio conceptū flumine mater, Quē genuit. hic in Sicilia imperium tenēs Aeneæ multos cados uini dono dedit. Virgilius: Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Aceſtus. ℱ Ducat: fingat, formet. ℱ pollice: tanquam digito. ſumptum eſt autem de perſio: Et premitur ratiōe animus, uinciq; laborat, Artificemq; tuo ducit ſub pollice uultum. ℱ Ne faciant uicibus: rem pudendam uerbis honeſtis expreſſit. i. ne inter ſe uicibus coeant. ℱ In fine: perpetratæ Veneris. in qua oculi ad angulos retorqueri ſolent, Virgilius: Nouimus & qui te tranſuerſa tuentibus hirquis. ℱ Hæc inquit cures: hæc ſunt, inquit pater, quæ tibi curanda ſunt o magiſter. ℱ Et cum ſe uerterit annus: ego hunc locum ſimpliciter accipiendum arbitror: ideſt cum annus curſum ſuum perfecerit, nam proprium anni eſt in ſe ipſum reuerti papinus in Siluis: Verſumq; domus ſibi temperat annum. Tranquillus in Caligula: Vicies ac ſpeties milies ſeſtertium non toto uertente anno abſumpſit. Virgilius: Atq; in ſe ſua per ueſtigia uoluitur annus. Columella: Tacito nam tempora greſſu Diffugiunt, nulloq; ſono conuertitur annus. unde & Ouidius in Metamorpho. appellat annum uoluentem: iuppiter ex æquo uoluentem diuidit annum. Horatus: inuerſum annum appellauit perpetuo (ut eſt auctor porphyrio) epitheto, quia in ſe ſemper uertitur, ut ſit ſenſus: Difficilia quidem ſunt: quæ tibi o magiſter imponuntur a parentibus diſcentium: ſed finito anno præmium tuum promeritum non accipies niſi per litem. & quod populus. i. ipſe tribunus magiſtratus populi iuſſerit tibi uictori dari. ut ſic referas ad illud: Rara tamen merces, quæ cognitione tribuni Non egeat. Legendum hoc eſt riſu ſatyrico in contemptum auaritiæ ſui temporis. uerba enim ſunt Iuuenalis dicentis: poſt labores tuos finito anno accipe mercedem, quam tibi daturus non eſt, niſi per litem. Non tamen ignoro tradi a Macrobio libro ſecundo in ſomnium Scipionis: Vertentem annum appellari poſſe, cum aſtra cuncta ad eandem metam redierint, unde ſemel profecta ſunt. & paulopoſt inquit: Annus uero qui mundanus uocatur, qui uere uertens eſt, quia conuerſione plenæ uniuerſitatis efficitur, largiſſimis ſæculis explicatur. Et in primo ſaturnalium: annum Solis uertentem nominat. Sed (ut diximus) ſimplici ſenſu hic locus eſt accipiendus.

ASCB. ℭ Rara tamen. Eandem rem continuat docens difficilem, & exiguam mercedem ex duriſſimis laboribus, tamen: ideſt quamuis a media nocte doceas. rara ſupple eſt merces: quæ non egeat cognitione tribuni: ideſt quæ ſoluatur ſine coactione tribuni. Sed uos parentes: ſcilicet diſcipulorum imponite præceptoribus ſæuas. i. magnas & difficiles obſeruatu leges. ut regula uerborum: ideſt doctrinæ, cōſtet: ideſt innoteſcat præceptori. quia uolunt parentes etiam hodie docere præceptores quid doceant. Volunt ergo ut filius legat hiſtorias: ut nouerit omnes auctores, tanquam ungues & digitos ſuos, ut ipſe rogatus forte. i. a caſu. dum petit. i. aggreditur, intrat aut Thermas. i. cameras calidas: quas ſtufas Galli uocant. aut balnea Phœbi illius uiri. niſi potius dicamus Thermas eſſe in domibus. balnea phœbi in ſtagnis aut riuis a phœbo: ideſt Sole calefactis. dicat reſpondens ſcilicet nutricem: ideſt nomē nutricis. Anchiſe. i. patris Aeneæ. & nomen & patriam nouercæ Anthemoli. i. illius uiri. dicat quot annos Aceſtes rex Sicilienſium: quem Virgilius ſeniorem dixit: uixerit, & quot urnas uini: ideſt cados ut Virgilius primo Aeneid. dicit. ſiculus ſcilicet Aceſtes. donauerit phrygius: ideſt Troianis. quę omnia Virgilio tanguntur: ſed non explicantur. ſunt autē friuolæ interrogationes. Et exigite: ideſt exacte poſcite ut præceptor ducat teneros mores puerorum. ceu: ideſt tanquam duceret eos pollice ut: ideſt quēadmodum quis pollice ducit. ſi facit uultum: ideſt effigiem. cera. i. de cera, uel in cera quæ pollici obedit. exigite ut præceptor ſit. &: ideſt etiam. pater ipſius coetus: non ſolum ut præceptor bonas literas: ſed etiam ut pater bonos mores eos docens. ne uidelicet pueri laudant turpia: ideſt turpiter uel turpea: ideſt ſodomiticos ludos. & ne faciant uicibus: ideſt uiciſſim turpitudinem illam. Non eſt leue: ideſt facile obſeruare manus tot puerorum inſpiciendo quid agant & contrectent. & oculos trementes in fine: ideſt inſpicere an habeant oculos trementes. quod ſignum eſt peracte libidinis. pater: aut potius poeta irridens inquit: O præceptor cures hæc: & cum annus ſe uerterit: ideſt redierit ad idem principium: quia (ut dicit Virgilius) Redit agricolis labor actus in orbem: Atq; in ſe ſua per ueſtigia uoluitur annus: hoc eſt ergo expleto anno accipe aurum: ideſt pretium quod populus poſtulat a præfecto, aut tribuno. tibi uictori: ideſt uotorum compoti. qui in iudicio patrem uiciſti. i. ſume has curas: ut in fine anni ſi conuincere poteris patrem: habeas eam mercedem, quam populus tibi poſtulauerit a præfecto, aut tribuno: ut ipſe tibi perſoluat.

Satyra octaua. Stemmata quid faciunt?

Iunii Iuuenalis Aquinatis. Satyra octaua.

Tēmata quid faciūt? quid ꝓdeſt Pontice longo
Sanguine cēſeri? pictoſq; oſtendere uultus
Maioꝝ? & ſtantes in curribus Aemilianos?
Et Curios iā dimidios? naſūq; minorem
Coruini, & Galbam auriculis, naſoq; carentem?

IOAN. BRIT. Temmata quid? Hac Satyra eos inſectatur, qui aut maioꝝ gloria, aut falſis fortunæ bonis efferuntur, exiſtimātes ueram inde hoīs nobilitatē pendere docens eam hæreditariam nō eſſe: nec a parentibus teſtamento relinqui: ſed unūquemq; uirtutū meritis fieri nobilem, unde illud eſt Senecæ ad Lucil. Platonem non accepit nobilem philoſophia, ſed fecit. Hicq; nactus occaſionē monet Ponticum, ad quem ſcribit Satyram, multos extitiſſe, qui humili loco nati ad ſummam dignitatē cōſurrexerunt: ſedq; uirtutis ſplendore claros, nobileſq; fecerūt. contra nōnullos, qui ex claris parentibus orti in aliqđ dedecus reuoluti ſunt: lucē, quā a maioribus ſuis acceperāt in tenebras cōuertiſſe: ut ſic demum oſtendat uerā nobilitatem ex uirtute pendere. ¶ Stēmata: in atriis Romani imagines maioꝝ cereas habebant ſingulis armariis diſpoſitas: ut eſſent imagines quæ comitarentur gētilicia funera: ſemperq; defūcto aliquo totus aderat familiæ eius. qui unquā fuerat populus. Stēmata igitur (ut ſcribit pli.) lineis diſcurrebāt ad imagines pictas. Talē igitur imaginum ordinem antiqui ſtēma noīauerunt. Tranquil. in Nerone: Obiectum eſt Caſſio Lōgino, q; in uetere gētili ſtēmate C. Caſſii percuſſoris Cæſaris imagines retinuiſſet. Item in Galba: impator uero etiā ſtēma in atrio ꝓpoſuerit: quo paternam originē ad iouem, maternā ad paſiphaen Minois uxorē referret Mart. Atria piſonum ſtabant cū ſtēmate totos: Et docti Senecæ ter uenerāda domus. Diuus Hierony. ad Principiā uirginem: Ut exponam ſtēmata p conſules & prefectos prætorio decurrentia. Spartia. in uita Cōmodi: Is enim liber debet oīa, quæ ad ſtēmata generis continere. Lampri. in Alexādro Seuero: Et ſtēma generis dipinxerat, quo oſtēdebatur genus eius a Metellis deſcēdere. Sene. in iii. de beneficiis: Qui imagines in atrio exponūt, & noīa familiæ ſuæ longo ordine ac multis illigata flexuris in parte prima ædiū collocant: non noti magis, q̄ nobiles ſunt q̄ ſtēmata pro ſtatuis acciperētur, non ꝓbo. Nam cum Tranquilus ſcribat in ueteri ſtemāte imagines retinuiſſe. Idem eſſet ac ſi diceret ſtatuā in ſtatua retinuiſſe. Sed (ut dixi) p ordine illo nobilitatis, qui deſignabatur p eas ſtatuas in atriis diſpoſitas in armariis & illigatas multis lineis, de quibus & Paulus iuriſcōſultus de gradibus ſic ſcribit: Stēmata cognationū directo limine in duas lineas ſeparantur: quaꝝ altera ſupior, altera inferior. Ex ſupiore autem uero & ſecūdo gradu trāſuerſæ lineæ pēdent. Stēmata item a ſcriptoribus frequētiſſime pro geneoſitate uſurpantur Mar. Argēti furioſa ſui, q̄ ſtēmata narrat. papinius in Siluis: Expectatur equus: cuius de ſtēmate longo Felix demeritos habet admiſſura parētes. perſius: Stēmate q̄ thuſco ramū milleſime ducis. Ait ergo poeta ſtēmata nō eſſe ea, quæ nobilitatē hōī parēt. ¶ Longo ſanguine: lōgo maioꝝ genere, ut oſtēdat ex genere maioꝝ uerā nobilitatē nō pēdere. Ouid. Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipſi: Vix ea noſtra puto. ¶ Pictos uultus: nam imagines pictæ erāt, ut dictum eſt. Stemmata diſcurrebāt lineis ad imagines pictas. ¶ Aemilianos ſtantes in curribus. i. ſtatuas triumphales Aemilianoꝝ. Nā Paulus Aemilius filius eius qui apud Cannas trucidatus eſt, de Liguribus & Perſa rege Macedonum triumphauit. ex quo natus eſt filius, quem Scipioni filio Africani ſuperioris tradidit in adoptionē, qui Aemilianus eſt cognoiatus. is fuit qui Carthaginē deleuit. Numātiam in Hiſpania uicit. unde Africani inferioris & Numātini cognomen reportauit. ¶ Et Curios: M. Curium abſtinentiſſimum fuiſſe illud declarat: qđ cum Samnitum legati (ut ſcribūt Valerius, plinius, plutarchus, & Liuius) ad eum in ſcāno ſedentē magnū auri pōdus attuliſſent, publice miſſum: inuitarentq; ut id accipet, reſpōdit ſe malle locupletibus impare, q̄ locupletē fieri, & qui acie uinci non potuit, eum pecunia corrumpi non poſſe. ¶ Dimidios: uetuſtate exeſos, & mutilatos. ¶ Coruini: Coruinoꝝ familia fuit antiquiſſima, quæ a coruo propugnatore Valerii aduerſus ferocē Gallū accepit cognomen: ex ea familia fuit Meſſala Coruinus orator, q primus præfectus urbis ſexto die magiſtratu ſe abdicauit nō ciuilē poteſtatē eſſe conteſtās. Eum inter oratores laudat ſic Quītilia. in x. At Meſſala nitidus & candidus, & quodāmodo præ ſe ferens in dicēdo nobilitatē ſuam uiribus minor. ¶ Galbam: Sulpitioꝝ familiam antiqſſimam docet Tranql in Galba. Qui autem primus cognomen Galbæ tulerit cur aut unde traxerit. ambigit̄. Familiā illuſtrauit Sergius Galba cōſularis, & eloquentiſſimus: quem tradunt Hiſpaniā ex pretura obtinentem, xxx. Luſitanoꝝ millibus perfidia trucidatis Variatini belli cauſam extitiſſe.

ASCE. Temmata qđ faciunt &c. In hac octaua Satyra reprehēdit poeta pōticum, & eius ſimiles de nobilitate generis gloriātes: cum ipſi ignobiliter .i. turpiter uiuāt. tametſi ſola uirtus uere nobilem faciat. Arguit aūt in pricipio eos, qui ut nobilitatem generis oſtentent, ꝓponūt ſtemmata .i. ptractiones lineaꝝ cum inſcriptione nominū & ꝓprioꝝ & appellatiuoꝝ oīum ab una radice deſcendentium: ſicut arborem cōſanguinitatis canonū ſtudioſi ſibi cū appellatiuis uocibus deſcribunt. Quo ſi quis p exemplo ſtēma primi regis Albanoꝝ deſcribere uelit: ponat pro radice Saturnum & producat lineam paternam ſic Saturnus Iouem genuit. Iupiter Dardanum & Venerem. Dardanus Ericthonium. Ericthonius Troem. Tros Aſſaracum. Aſſaracus Capim. Capis Anchiſen. Anchiſes & Venus Aeneam. Maternam ſic: Saturnus Faunum genuit. Faunus picum, picus Latinum. Latinus Lauiniam: ex qua Aeneas Aſcanium ſm quoſdam primum Albanorum regem &c. huiuſmodi autem origines & propagationes alii ſolis nominibus: & per lineas cōexis deſcribebant. alii etiā ſtatuas ex cera cōficiebant: ut ex plinio per Mācinellum accepiſti: & ut declarabo in principio ſequentis particulæ. Quia tamen ſtemma proprie corona dicitur: unde Calderinus ſtemma ſolūmodo ob aliquod inſigne facinus quauis corona: aut nautica: aut ciuica: aut murali: aut laurea &c. coronatoꝝ eſſe. nam non omnium progenieꝝ ſtemmata erant. Ordo eſt: O pontice quid

tiœ quid ſtemmata faciunt ad nobilitatẽ ſup. verã. q. d. nihil. Quid prodeſt cenſeri. i. recẽſeri. aut in luſtris dum cenſus diſquiritur memorari. lõgo ſanguine. i. longe ſumpta origine. Et quid prodeſt oſtendere vultus. i. effigies maiorum ſuorũ pictos in foribus domuum publicarum, aut priuatarum: aut ex cera formatos: & poſtea coloratos: & quid prodeſt oſtendere Aemilianos? cuiuſmodi erãt Scipiones ſtantes in ſculptura. ſ. in curribus triũphalibus videlicet. Et qd prodeſt oſtendere Curios. i. maiores ſuos de gẽte Curiorum: iam dimidios. i. pro dimidio ſui diruptos, & vetuſtate exeſos & naſum minorem. i. vetuſtate & pluuia aut edacitate temporis imminutum & attritum. Coruinum. i. Valerium a coruo cognominatum? & quid prodeſt oſtendere Galbam, qui Neroni ſucceſſerat? vel potius illum quem ex maioribus illius. carentem auriculis & naſo. i. cuius ſtatua antiquiſſima auriculis & naſo ex vetuſtate mutilata erat. Galbarum autem erat [illegible] in genere ſuo antiquiſſimos viros nobiles: & ideo pulchrum erat q ſtatuæ eorum iam conſumi cœperãt ex antiquitate. Vnd Horat. vt Mecœnatis nobilitatem vno verbo exprimeret, dicit in principio Carminum: Mecœnas atauis edite regibus. & Virgilius libro ſeptimo de regia Pici dicit: Quin etiam veterum effigies ex ordine auorum Antiqua ex cedro, Italuſque, paterque Sabinus, Vitiſator curuam ſeruans ſub imagine falcẽ: Saturnuſq; ſenex, Ianique bifrontis imago Veſtibulo aſtabant: aliique ab origine reges Martia qui ob patriam pugnando vulnera paſſi.

Quis fructus generis tabula iactare capaci
Fumoſos equitum cum dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis male viuitur? effigies quo
Tot bellatorum, ſi luditur alea pernox
Ante Numantinos, ſi dormire incipis ortu
Luciferi, quo ſigna duces & caſtra mouebant?
Cur Allobrogicis & magna gaudeat ara
Natus in herculeo Fabius lare, ſi cupidus, ſi
Vanus, & euganea quantumuis mollior agna:
Si tenerum attritus catinenſi pumice lumbum
Squalentes traducit auos, emptorque veneni
Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent vndique ceræ
Atria, nobilitas ſola eſt atque vnica virtus.
Paulus, vel Coſſus, vel Druſus moribus eſto,
Hos ante effigies maiorum pone tuorum,
Præcedant ipſas illi te conſule virgas.

JOAN. BRIT. ¶ Quis fructus generis: ſubaudi eſt. i. qd prodeſt ad nobilitatem quæ hoc modo non paratur? ſ Iactare: oſtentare. ſ Tabula capaci: amplo armario. erãt enĩ (vt diximus) imagines ceræ in armariis. ſ Magiſtros fumoſos. i. imagines fumoſas, & veteres ſuorũ maiorum, q fuerint magiſtri equitum: quæ dignitas in populo Romano fuit ampliſſima. Nã dictatoribus ſemp iungebantur eo modo, quo regibus tribuni celerũ .i. equitum. nec vnquã dictatores creabantur, niſi ingruente maxima neceſſitate: tunc cæteri magiſtratus in vrbe ceſſabãt. ab [illegible] prouocandi non erat: quibus & capitis animaduerſio data [illegible]. Et quia hic magiſtratus maximæ eſſet poteſtatis, non [illegible] vltra ſex menſes retineri: cum ergo dictator ſine magiſtro equitum non creatur. bene dixit Cũ dictatore magiſtros. dictus [illegible] a dicendo dictator: quod a cõſule diceret. Tranquillus in Tiberio: Cum dictatorem dicere a ſenatu iuberetur. Fumoſos [illegible] ẽ legendum eſſe non famoſos, illud me monet Cicero in Piſone: Obrepſiſti ad honores errore hominum comendatione fumoſarum imaginum: quarũ ſimile habes nihil præter colorem. Seneca ad Lucilium: Non facit nobilẽ atrium plenũ fumoſis imaginibus. Boetius in principio operis loquens de quibuſdã veſtibus [illegible]: Quarum ſpeciem ſicut fumoſas ſolet imagines caligo quædam obduxerat. Nam in atriis ignis fiebat. vnde & Diuus Lucas in diuinis ſcripturis ait: Petrus vero ſequebat eum a longe. Accenſo aũt igne in medio atrii, & circũſedentibus illis erat Petrus in medio illorũ. Non ignoro famoſum capi etiam in laudem. de quo illic: Famoſaq; mœnia Lagi. ſ Corã Lepidis. i. digniſſimis imaginibus maiorũ tuorũ: qualis fuit Aemilius Lepidus: qui bis conſul fuit, pontifex maximus, & cenſor. de quo plura in ſexta Satyra. ſ Effigies quo Tot bellatorum: quid neceſſe eſt, inquit, iactare & oſtentare effigies tot bellatorũ: ſi tota nocte in alea verſaris ante Numantinos. i. ante imagines tuorũ maiorum. qualis fuit Scipio Numantinus. Nam Scipio Aemilianus Macedonici filius: vt a deleta Carthagine cognominatus eſt Africanus: ſic & a Numantia deuicta Numãtinus: quæ ciuitas in Hiſpania olim memoratiſſima, quamuis ſine muris & turribus populi Ro. per multos annos bella ſuſtinuit: demumq; longa obſidione, & famæ victa ſeipſam ferro, veneno, & igne ſubiecto abſumpſit. Deletæ Numantiæ ſolũ titulum in triũphũ tulit Scipio: nullo Numãtino inuento, qui [illegible] natus in triumphũ duceretur: cuius cognominis meminit & Propertius: Vel [illegible] Numãtinos regno loquar [illegible] auos. Et Apuleius in primo limine ſecundæ Apologiæ: At hic ego Aemiliano, nõ huic Afro, ſed illi Africano & Numantino, & ꝑterea cenſorio vix crediſſem. Et ita dictũ ante Numantinos. i. ante ſtatuas Numantinorũ: ſicut & infra: Statuamq; parentis ante triũphales. ſ Effigies quo. i. cur, ad quid. Virgil. Quo molem hanc immenſi equi ſtatuere? ſ Luditur alea pernox: paſſiue [illegible] luditur alea: cum voce actiua dicitur ludit aleam. Sueto. in Nerone: Quadrigenis in punctũ ſeſtertiis luſit aleam. ita dicit ſicut curro curſum, [illegible] Pernox [illegible] .vt illud vigiles feneſtræ [illegible] applicuit. Pernox enim appellatur. qd per noctem [illegible] Gallus: Stare ſolitus Socrates dicitur prinam [illegible] pernos a ſummo lucis ortu ad Solẽ alterum [illegible]. ſ Luciferi ortu. i. ipſo Auroræ ortu [illegible] a veſtitu [illegible], tende; te ad Auroram [illegible] clariſſimi imperatores in expeditionem [illegible]. Iam & C. Sulpitius dictator [illegible] Deciis vbi illuxit in radicibus [illegible] aduerſus Gallos. ſ [illegible] Lucifer [illegible] cũ ante Solẽ currit & [illegible] appellatur. præcedens Phoſphoros eodẽ [illegible] ſequitur poſt [illegible] eius apparẽs in cælo, [illegible] Veſperugo, ſiue Veſper vocitatur, græce aũt Heſperos. lege Vitruuium lib. ix. & Plin. lib. ii. capi. viii. & Cic. in ii. de natu. Deorum. ſ Cur Allobrogicis: ſenſus eſt: Cur, inquit, Fabius maiorum gloria efferatur: eorũq; titulos ſibi aſciſcat, ſi auaritia & libidine flagrat? vt oſtẽdat nobilitatem non pẽdere ex genere: neq; ex gloria maiorum. hoc dicit ꝓpter Q. Fabium maximũ filium Qu. Fabii maximi Allobrogicis ciuis & imperatoris clariſſimi: q vitam luxu perditam egit: & maioribus indignã adeo: vt Pompeius ꝑtor vrbanus paternis bonis ei interdixerit. lege Valeriũ lib. iii. cap. v. Per hunc aũt intelligit oẽs, qui moribus nequaq̃ maioribus ſuis ſimiles, eorũ tñ gloria efferuntur. ſ Allobrogicis: cognomine maiorum quod familiæ peperit. Is Fabius qui apud flumen Iſaram aduerſus Allobroges & Bitutum Aruernorum regem feliciter pugnauit. Ex Bituiti exercitu cæſa millia hominum centũ viginti. Bituitus Albæ cuſtodiẽdus datus eſt: cũ ad ſatiſfaciendum ſenatui Romam profectus eſſet, Allobroges in deditionem accepti. Lege Liuium. Allobroges aũt populi ſunt Galliæ Narbonenſis: quorum metropolis eſt Vienna. Strab. lib. iiii. ſ Fabius natus in lare herculeo: hoc dicit, quia gens Fabia originẽ duxit ab Hercule. Ouidi. in Faſtis lib. ii. Vt tñ Herculeæ ſupereſſent nomina gentis: Credibile eſt ipſos conſuluiſſe Deos. Idem in libro de Ponto ſcribens ad Fabium Maximũ ſic ait: Conueniens animo genus eſt tibi nobile namq; Pectus, & Herculeæ ſimplicitatis habes. Sillius in ſecundo: Fabius tirynthia proles Ter centum memorabat auos. Ferunt enim (auctore Plutarcho) ex vna nympharum Fabium Maximum genitum eſſe, Quidam vero Herculem

Dictator magiſter equitũ

Scipio Numantinus

Pernox

Lucifer

Allobroges

apud fluuium Tyberim cũ muliere indigena congreſſum habuiſſe aſſerũt: & Fabium virum optimum, a quo Fabiorum familia Romæ initium habuit, genuiſſe. vnde etiã tanquam Deum ſibi propinquum, & familiarem inuocabãt Fabii. Plutarchus in eadem vita Fabii ſic ſcribit: V[illegible]uertit diſſipatas Romanorum copias, & vndiq; ab h[illegible]e circumuentas, clamorq; fugientium ad aures eius peru[illegible]t, percuſſo femore, ſuſpiriiſq; ac [illegible]mitu omnibus præſen[illegible] proh Hercules, inquit, citi[illegible]le[illegible] ſperabam, tardius ver[illegible]e maturabat, minutius [illegible]lum [illegible]edidit. Fa[illegible] item vt ſcribit Plinius [illegible] recepto Tarento ab hoſtibus ſignum Herculis in [illegible] tranſlatum in [illegible]icauit. [illegible] na[illegible]eat ar[illegible]tur, [illegible] c[illegible] ſic [illegible] Her[illegible] [illegible] pec[illegible] [illegible] cebat. H[illegible]ramm[illegible] rõne co[illegible] ma[illegible] are in Verſu. E[illegible] H[illegible] vt Ouid. in [illegible] hac [illegible] ge Liuiũ in pri[illegible] in pri. F [illegible] pri[illegible] v ne[illegible] linus: H [illegible] tur, cũ [illegible] tis dicta eſt. im[illegible] et. [illegible] quod turpi[illegible] el [illegible] cũ me vicinia d[illegible] Si facis in Penem q[illegible] cautus Vibi[illegible] aur[illegible] F Vanus [illegible] Sic libidi va[illegible] itelligit, & n[illegible] dacti. Virg. Nec[illegible] dacẽq; improba [illegible]nget. [illegible] tionat[illegible] cõ mon[illegible] Ve[illegible] di[illegible] A[illegible] Ve neris [illegible] Ti[illegible] volumina [illegible] dryas [illegible] mati ſic [illegible] ante [illegible] no Nupſit a[illegible] ſola puella [illegible] neis leges plin. [illegible] capi. xx. & xxi. [illegible] catior & [illegible] bus bellicis v[illegible] corporis [illegible] lictor[illegible] vi[illegible] conuenire. F Attrit[illegible] incedo/che. i. hns l[illegible] attritũ, m[illegible] ui tẽporis notat: [illegible] mul/ti ibi [illegible] ant cut[illegible] po[illegible] tentes. Lumbũ autem poſuit p po[illegible] teri [illegible] Vel[illegible] mulieres v[illegible] rentur, depilem [illegible] ant. F pumice catin[illegible] i. [illegible] culo. Nam C[illegible] a ci[illegible] itas [illegible] icilie [illegible] long[illegible] a m[illegible] A[illegible] qui ppetuo fl[illegible] grans inc[illegible] la[illegible] ides pumic[illegible] tat in ſe/tus catineſe. Eſt aũt pumex lapis leuis & [illegible] æq; ari dus incendio exc[illegible] tus. [illegible] quo ſic Virg. in A[illegible] ertes ſaxi anguſto e vertice ſurgũt: Sic velu[illegible] torretur, & omnis Exu[illegible] p[illegible]nitus venis ſub[illegible] Amiſſis opibus leuis [illegible] ne pond[illegible]re [illegible] mex [illegible]tur. De pumice ſic plinius libro trig[illegible] imoſexto [illegible] & [illegible] pumices, qui ſunt in vſu corporum le[illegible]andoru[illegible] fœminis iam quidem & viris. F Traducit a[illegible] ſqualent[illegible] ideſt dedecorat & ridendos præbet, cum [illegible] n[illegible] it. Traducere enim eſt dedecorare: & veluti infamia afficere. vt eſt illud Martialis: Rideri multoque magis traduceris Afer: ideſt infamia afficeris, & dedecore aſpergeris, & rideris. & in ſequentibus: In qua ſe traducebat Vlyſſes: ideſt dedecorabat, ſeq; ridendum præbebat. Sic & illud in ſacra ſcriptura: Ioſeph autem cum eſſet vir bonus, & nollet eam traducere: hoc eſt nota & infamia afficere, & ridendam præbere. De hoc etiam priore Satyra diximus. F Squalentes: vetuſtate. aut ita effumigatos ob aſſiduos labores. quos pro patria tulerunt. F Emptorque veneni: & ſi veneficus eſt. F Imagine frangenda: ſi in ſtemmate ſuorum maiorũ habet ſtatuam: quæ cæteris eſt dedecori. & ideo frangẽda. F Funeſtat: cõmaculat. F [illegible] tam dictum per commi[illegible]erationem, quæ talem produxerit. F Veteres ceræ: ſcilicet, inquit, atria plena ſint ſtatuis [illegible]orũ [illegible]orum non tamen inde pendet n[illegible]itas: ſed ex ſola [illegible]que virtute. ea enim eſt, quæ vt d[illegible]ui[illegible] h[illegible]minẽ reddit [illegible]um & nobile. per veteres igitur ceras intelligo imagine[illegible] quæ collocabantur in armariis in atriis. vt dictu[illegible] eſt. Seneca de beneficiis: Nemo [illegible]ltero n[illegible] [illegible] re[illegible] & artibus bonis [illegible]ptius. Qui ima[illegible] in atri[illegible] t & nomina familiæ [illegible] ne[illegible] multis [illegible] um illiga ra[illegible] in parte [illegible] c[illegible]llocant, [illegible] magis [illegible]nt. F A[illegible] ma erat [illegible] m, vbi [illegible] e[illegible] scoll[illegible] & vbi [illegible] nt. H[illegible]: Et re[illegible] s Atria [illegible] e cl[illegible] neci de br[illegible] atrium pr[illegible] nec [illegible] fumo[illegible] a[illegible] el[illegible] um [illegible] it. u[illegible] quaſi [illegible] V[illegible] meminit [illegible] ertiue [illegible] in V[illegible] tam [illegible] tem [illegible] parte [illegible] ſed [illegible] F [illegible] non in gl[illegible] in [illegible] ris. [illegible] Martia [illegible] O le[illegible] autem poeta [illegible] tiam [illegible] quãdo [illegible] virtus in qu[illegible] nobilitas, ne[illegible] o detur, neq; acc[illegible]atur, c[illegible] diuitiæ & imagines, & [illegible] fortunæ bona a maioribus re[illegible] F Virt[illegible] Ci cer[illegible] in rhetoricis, a[illegible] habitu[illegible] eſt naturæ, [illegible] ra tioni conſ[illegible]ntaneus. habi[illegible] eſt [illegible] c[illegible] mens & abſ[illegible]luta al[illegible] in re perf[illegible] F [illegible] moribus eſt: facta [illegible] ſimilis moribus [illegible] & [illegible] & [illegible] qui [illegible] is[illegible] de rep[illegible] ben[illegible] ger[illegible] paul[illegible] A[illegible] per[illegible] re gem[illegible] tis & modeſtiæ ama[illegible] M[illegible] vxo rem d[illegible] ir minor [illegible] H[illegible] oni[illegible] virtutem enim eſt [illegible] etat [illegible] V[illegible] fus[illegible]e Coſſ. [illegible] vt [illegible]ibit [illegible] M[illegible] ſulanos & [illegible] te A[illegible]g[illegible] Cæſare [illegible] & Tranqui[illegible] in Au[illegible] [illegible] br[illegible] quart[illegible] us [illegible] olum[illegible] o rege V[illegible] tiũ [illegible] ma [illegible] de Cl[illegible]dio D[illegible] po teſt [illegible] T[illegible]anquillo [illegible] oſtiũ duce [illegible] comm[illegible] ri que fuſco nome[illegible] uerit. T[illegible] ex prouincia [illegible] c au rum [illegible] idione Capitolii [illegible] vt fam[illegible] rtum [illegible] Camillo. poſſes eti[illegible] intellig[illegible] ed[illegible] ru[illegible] [illegible] Aſdrubalem iuxta Met[illegible]urum c[illegible] ut Druſo[illegible] e Tiberii Neronis: qui ab A[illegible] uſt[illegible] in [illegible] mi[illegible] illa victoria Germanici cogn[illegible]men[illegible] equutus. Ho[illegible] ergo tres cõmemorat vt de [illegible] ica [illegible] me ritos. F Hos: ſcilicet mores. vt [illegible] us: ac [illegible] gines tuorũ maiorum videant vitam bene[illegible] itam in te[illegible]ſe. F Ill[illegible] ſci licet mores. F præcedant: [illegible] inquit, vera n[illegible] litate c[illegible] nſeri, fac dignitates & honores, quo[illegible] in republica adeptus es, virtutibus & moribus ornes, & eos ſemper tecum præferas. F Ipſas virgas: ipſas dignitates. n[illegible] conſulibus duodecim lictores dabantur cum duod[illegible] fa[illegible]cibus virgarum: totidemque ſecuribus colligatis: qui c[illegible]ules præcedebant. prætoribus vero ſex tantum faſces cum reliquis inſignibus.

Vanus

Catina

pumex

Traduco

Atria

Virtus

Habitus

¶ Quia

ASCE. ¶ [illegible] generis cabula & cætera. Eandem rem con[illegible] [illegible] tamen leras [illegible] tabulam [illegible] ſufficet le[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] Om [illegible] cætera. & [illegible] hil tamen [illegible] mire [illegible] lucem. [illegible] eſt occidens [illegible] cum [illegible] occaſus [illegible] unquam dixit quod lucem

auferat: licet ferre pro auferre per aphæreſim dicatur. ſed hoc purgant, ſi non potius inuertunt, dicentes Luciferum [illegible] Heſ[illegible] pon[illegible] ecce quidem quoſdã primo Aeneides [illegible] Teucrum pro Dardano puta[illegible] [illegible] decare [illegible] tendi locus dicaré. [illegible] decal[illegible] melam pro [illegible]

[illegible]

[illegible] rum: [illegible] bes: quia tale parentes & maiores [illegible] res præcedant: id eſt [illegible] tur [illegible] eſt effici nobilem. ipſas virgas [illegible] faſces [illegible] ctores ferebant. te ſupple exiſtente conſule [illegible] tam reputabis nobilem quod generoſos habeas [illegible] tam plos geſſiſti honores: ſeu magiſtratus quod ſpectatos [illegible] as laudatiſſimi cuiuſque mores: vt in ſequentibus proſequitur dicens.

IOAN. BRIT. ¶ Animi bona: bonorum tria ſunt genera: alia ſunt corporis: vt valetudo, velocitas, vires, dignitas. Alia fortunæ externa [illegible] quæ penitus extra ſunt oēm hoi [illegible] & [illegible] ne, imperio ſubiecta, vt genus, educatio [illegible] affinitates, gloria [illegible] hoi ſignauos [illegible] ergo v [illegible]

Bonorum tria genera

[illegible]

Iſis Theſmophora

[illegible] ri S[illegible]an [illegible], vt [illegible] ſicut S[illegible] [illegible] pi[illegible] [illegible] one ducē Cart[illegible] ſuperauit. [illegible] & imperatorē v[illegible]. Sicq; poeta ſem[illegible] nobiles eſſe vndecun[illegible] fuerit: q; pclaris facin[illegible] ſuā illuſtrauerint. ſ [illegible] atriæ [illegible] vnicuiq; patria l[illegible] de rep. bn̄ merētes habet [illegible]. ſ Oſiris inuento, s. inu[illegible] A[illegible], quē Aegyptii colūt, [illegible] Oſiridē. Nā tradider[illegible] iridis in bouē trāſmigraſſe. Nō eſt fas eū certos (vt ſcribit Pli.) vitæ annos excedere. Merſum igit̄ i ſacerdotū fonte enecant, quæſituri luctu aliū, quē ſubſtituant, do

Oſiris

[illegible] ſi [illegible] ytas leges So[illegible] t[illegible] moreſq; n[illegible] ce[illegible] ad [illegible] cu alloqu[illegible] ſatis ad iuuentm, D[illegible]

Neronē. Igitur quaſi iam de pulſo Nerone qſnam diligeret, pquirebant, & omniū ore Rubellius Plancus celebrabat: cui nobilitas p matrem ex Iulia familia, ipſe placita maiorū cole bat habitu ſeuero, caſta & ſecreta domo, quantoq; metu oc cultior, tanto plus famæ adeptus. ¶ Tumes alto ſanguine Druſorū: q genus trahis a familia Claudia in qua fuit Claudius Druſus ille, q (auctore Tranqllo in Auguſto) hoſtiū du ce Druſo cōminus trucidato ſibi, poſteriſq; ſuis cognomen inuenit. Hinc fuit Claudius ille Druſus, q ſtatua ſibi cū diademate ad Appii forū poſita Italiā p clientelas occupare tētauit. hinc Claudius ille pulcher, q apud Siciliā nō paſcentibus in auſpicādo pullis, ac p cōtēptum religionis mari demerſis, quaſi biberēt qn̄ eſſe nollēt, plium natale iniit, & ſupatus eſt. hinc deniq; Tiberi⁹ Nero tertius impator, & Druſus frater eius. ¶ Tumes: in ſupbiam eueheris, tanq̄ aliqd egregium feceris: vn̄ nobilis ſis cēſendus. ſicq; oſtēdit ad verā nobilitatē nō ſufficere genus maiorū. ¶ Vt te cōciperet: ſubaudi extrinſecus &c. vt ſit: Et vt te cōciperet mater ex familia Iulia: nō ãt ignobilis mulier, q̄ vrgente pauptate texit telam conducta mercede. ¶ Sub aere: ſub dio. ſicq; pauperū manſiones deſignauit. Horatius: Diues ne priſco natus ab Inacho: Nil intereſt an paup, an infirma De gēte ſub dio moreris. ¶ Vos humiles in quis: ſubaudi eſtis. cū cōtemptu pferendum hoc eſt. ¶ Patriā parētis: vnde deſcēderit parens veſter. ¶ Aſt ego cecropides: ſubaudi ſum. i. nobilis. non autē hoc dicit: qa ſit Athenienſis

Cecropidæ Ericthidæ Alcmæonii

Rubellius: ſed qa cū Athenis de nobilitate eēt certatio: aliiq; ſe dicerēt oriundos a Cecrope: ſeq; cecropidas dicerent. alii ab Alcmæone: vn̄ Alcmæonii. alii ab Erecthco: vn̄ Erecthidæ Cecropidæ genere pſtabāt. ¶ Viuas: nō ſine indignatione dictū a poeta & iriſione vanæ nobilitatis. Imitatio eſt Perſii: Dinomaches ego ſum ſuffla, ſum cādidus, eſto. ¶ Tn̄ ima: vt oſtēdat nobilitatem pēdere ex virtute & bonis ai: nō aūt ex bonis externis: quibus inſulſi hoies inflantur. ¶ Nobilis: ironicos q ſe nobile; putat. ¶ De plebe togata .i. vili. Toga. n. (vt diximus ex Aſconii teſtimonio) erat viliorū. ¶ Nodos: difficultates. ¶ Soluat: explicet & enodet. ¶ Aenigmata: ænigma

Aenigma

ſmo eſt obſcurus interptamento indigens. ab αἰνιττω qd eſt nuo. iuit. n. qddā qd poſtea eſt plurib⁹ eſt explicādum, vel ab αἰνιττομαι: qd eſt obſcure loquor. vt illud: Vidi mare eōcretū in creta ligneo in cāpo: vbi caro humana oſſibus ludebat. ſignat. n. ſalinū cū ſale i mēſa: vbi manus humana talos iactabat. itē: vt mr̄ me genuit: eadē mox gignitē ex me. cū ſignificat ex aqua glaciē cōcreſcere: & rurſus i aquā reſolui. ergo ænigmata dubios & obſcuros legū ſenſus. q græci dicūt ænigmata. hoc genus qdam e noſtris veterib⁹ ſcriptos appellāt. Gellius. ¶ Hic alius. vt ſit ſenſus: Alius, inqt, iuuenis, quē tu ignobilem appellas, nulli pruſus pro repu. parcens labori longi qs regiones petit, mille pericula adit. At tu nihil horū facis: Cecropidē te tm̄ vocas: hoc eſt nobilē. cūq; deſidiæ cōſulas vna hac re tm̄ gloriaris: q nobilis ſis. cū aūt nō appellat Cecropidē (vt diximus) q ſit Athenieſis, cū familiæ de nobilitate cōtenderēt: aliæ dicebāt ſe a Cecrope oriundas: vn̄ Cecropidæ dicebāt aliæ ab Alcmæone: vn̄ Alcmæonii. aliæ ab Ericteho vn̄ Ericthidæ. ſed Cecropidæ nobiliores abebantur a Cecrope q ēt ante Deucalionis pa regnauit Athenis: quē ois antiqtas fabulata eſt fuiſſe biformē: qa primus marē fœminæ matrimonio iunxit. ¶ Euphratē: partes oriētales. nā Euphrates fluuius eſt. quē fundit maior Armenia Babylonē interluens.

Bataui

auctores Strabo lib. ii. & lib. xi. Solin⁹ & Mela. hunc Aſſirii Regiū flumen appellāt. ¶ Bataui domite: de Batauis meminit Tacitus in eo opuſculo, quē de Germanis cōpoſuit. Sūt. n. Germaniæ populi Rhenū incolētes. hos Domitianus adhuc puer domuit. vt ſcribit Tacitus & Silius: At puer auricomo iam formidatē Batauo. ¶ Cuſtodes aqlas. vexilla. naž aqla romanorū erat inſigne Iuuena. in ſequētibus: Da nūc & volucrem ſceptro, quæ ſurgit eburno eo loco de aqla pluſcula dicemus. Vegetius: Primū ſignum totius legionis eſt aqla: quā aquilifer portat. ¶ Aqlas cuſtodes domiti Bataui. i. preſidia poſita ad tenēdos Batauos nup domitos a Domitiano.

Hermes

¶ Trūcoq; ſimillimus herme, i. ſtatuæ Mercurii, Hermes, n. appellatus eſt Mercurius: vt auctor eſt Fulgentius: ab ἑρμηνεύειν idē ē, qd interptor & diſſero. illa videlicet cā, vel q negociatori linguarū ſit diſertio neceſſaria (vtraq; n. regna pmeare dr̄ ſupna, atq; iferna) qdmō ventis in altū nauigans currat, mō demerſus inferna tēpeſtatibus appetat. vel (vt auctor eſt Diodorus lib. pri.) q ſermonis inuētor fuerit. Horatius: Mercuri facunde nepos Atlantis: Qui feros cultus hominū recētum Voce formaſti catus. vel qa verborū interptationē inuenerit. vn̄ & ipſum Hermem: hoc eſt interptem appellarunt. Latini vero Mercuriū dici voluere: quaſi mercium curā. negociis. n. (vt ſcribit Fulgēti⁹) pfuiſſe dr̄: eūq; Deū lucri putauerūt. Perſius: Mercurioq; acceſſis fibra, da fortunare penates. Horat. Mercarier vnus Cū lucro norā nō frequētia Mercuriale Impoſuere mihi cognomē cōpita. Hermæ lapidei Athenis ex domeſtica cōſuetudine opus quadratū plurimi erāt: tam in priuatarū ædiū veſtibulis, q̄ in ſacrarū: q (vt ſcribit Thucydes lib. vi. hiſtoriarū) vna nocte, cum Athenienſes expeditionē aduerſus Syracuſanos pararent, ex maxima parte circa ora circūciſi fuerūt incerto auctore: q̄ res inf licitatē portēdia Athenienſibus. nā a Syracuſanis ſuperati, cæſiq; pene fuerunt oēs De Mercurio ēt ſic loqtur Macrob. primo Saturna. Pleraq; ēt ſimulachra Mercurii quadrato ſtatu figurātur, ſolo capite iſignita. Hoc idē teſtat Plutar. in Nicia & Alcibiade ſic: Adiiciebāt pterea Mercurii ſtatuas: quarū Athenis magna copia erat ex oibus locis ciuitatis vna nocte fuiſſe deiectas: caditibuſq; pfractis ad terrā proſtratas iacere. meminit & Aemilius Probus in Alcibiade. in. iiii. ēt lib. epigrāmatū Xenocratis qdam epigrāma edidit: vbi introducit Mercuriū loquentē, interrogātēq; cur ipſum ſine pedib⁹, & manibus ſculpſiſſent: cum & palæſtrita ſit, & geſticulator: ἑρμῆς ὠκὺς ἐγὼ κικλήσκομαι ἀλλὰ παλαίστρης μὴ κολοβὸν χειρῶν ἱστάντες μηδ' ἄποδα ... ἀμφοτέρων ὀρφανός ... hoc eſt hermes ego celer vocor, ſed palæſtræ. Non mutilū manib⁹ ſtatuite, neq; abſq; pedibus, vel quomodo celer ego, quomodo aūt ē recte man⁹ mouebo? Ad greſſum vtrorūq; orphanus exiſtens. bene igitur cōparat poeta illum, qui ſe Cecropidē dixit: cum patriæ inutilis ſit ſtatuæ truncæ Mercurii. ¶ Nullo diſcrimine: nulla differentia.

¶ Prima mihi debes ai bona. Ordo ē: ac ſi dicat poeta: Si tu uis vt te dicā nobilē: tu debes mihi bona. i. dotes & virtutes ai prima. i. in primis ante oia alia. i. ante generoſitatē & claritatē ſanguinis: aut amplitudinē honorū: aut opes fortunæ. Sola. n. animi virtus nr̄a eſt. Sanitas. n. & icolumitas aut pulchritudo naturæ, q loq; debētur: generoſitas pgenitoribus: honores exibētibus: diuitiæ: fortunæ: aut donātibus eas: & potiſſimū Deo: cuius oia bona ſunt. at virtus quā nemo mortaliū, aut dare, aut auferre nobis pōt: nr̄a (aut dixi) ē: ſed nō a nobis. Si tu meteris factis & dictis. i. ope & ſermone: quo ordie dixit Lucas actu. pri. Cœpit Ieſus facere & docere. haberi. i. æſtimari & reputari: ſanctus. i. inuiolabilis. & tenax. i. obſeruās tenaciter iuſtitiæ. ego agnoſco ſup. te, vel in te. procerem. i. primorē ciuitatis optimū virū, & nobiliſſimū, q ciuitatis onera portare poſſes: vt nobiliſſimus & generoſiſſim⁹. Raro aūt procerē: qritē: primorē: primatē: optimatē: & huiuſmodi ſingulariter leges. Salue Getulice. i. ego te tunc ſalutare; ſic. o Getulice. i. ita generoſe vt Getulorū victor ſalue. ſeu. i. ſiue. tu exſtēs Syllanus. i. nobilis vt Syllanus, ſeu ſup. ciuis rarus, Et p. i. egregiu. i. p virtutē ab aliis ſegregādus) vn̄ Home. & poſt eū Virg. duces ab exercitu ſegregāt: vt Reliqas Danaū, atq; imitis Achilli) cōtingis. i. cū difficultate dat⁹ es. patriæ ouāti. i. exultāti de virtute tua: tūc te inuēto libet exclamare illud genus exultationis i qd populus Aegyptius exclamat Oſiri. i. boue Oſirim repn̄tante inuēto. poſtq̄ diu q̄ſitus fuerat, enim p qa. qs. q. d. nemo dixerit. hunc. i. eū generoſum, q exiſtēs idignus genere ſuo: qa a virtute maiorū ſuorū degenerās. eſt tm̄. i. ſolūmodo. inſignis. i. clarus & inſignitus. & p inſigni pditus. pclaro noie. i. cognomine maiorū ſuorū: hoc eſt hn̄s nomē pclarorū virorū, & nō operatiōes. Proxime cōſequētia legi pōt: vt p ſimilitudinē oſtēdat: q ſicut p

ASCE.

Dic mihi Teucrorum proles,animalia muta
Quis generoſa putet niſi fortia:nempe volucrem
Sic laudamus equum,facili cui plurima palma
Feruet,& exultat rauco victoria Circo.
Nobilis hic quocunq; venit de gramine,cuius
Clara fuga ante alios,& primus in æquore pulus.
Sed vænale pecus corithæ,poſteritas &
Hirpini,ſi rara iugo victoria ſedit.
Nil ibi maiorum reſpectus,gratia nulla
Vmbrarum,dominos pretiis mutare iubentur
Exiguis,tritoq; trahunt epiredia collo
Segnipedes,digniq; molam verſare Nepotis.
Ergo vt miremur te,non tua,primum aliquid da,
Quod poſſim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus,& dedimus,quibus omnia debes
Hæc ſatis ad iuuenem,quem nobis fama ſuperbum
Tradit,& inflatem,plenumq; Nerone propinquo.
Rarus enim ferme ſenſus communis in illa
Fortuna.ſed te cenſeri laude tuorum
Pontice noluerim.ſic vt nihil ipſe futuræ
Laudis agas,miſerum eſt aliorum incumbere famæ,
Ne collapſa ruant ſubductis tecta colomnis.
Stratus humi palmes viduas deſiderat vlmos.
Eſto bonus miles,tutor bonus,arbiter idem
Integer,ambiguæ ſiquando citabere teſtis,
Incertæq; rei,phalaris licet imperet,vt ſis,
Falſus,& admoto dictet periuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere cauſas.
Dignus morte perit,cœnet licet oſtrea centum
Gautana,& Coſmi toto mergatur aheno.
Expectata diu tandem prouincia cum te
Rectorem accipiet,pone iræ frena,modumq;,
Pone & auaritiæ,miſerere inopum ſociorum.
Oſſa vides regum vacuis exhauſta medullis.
Reſpice quid moueant leges,quid curia mandet.
Præmia quanta bonos maneant,q̃ fulmine iuſto
Et Capito,& tutor ruerint damnante ſenatu.
Piratæ Cilicum,ſed quid damnatio confert,
Cum Panſa eripiat,quicquid tibi Natta reliquit?
Præconem Chærippe tuis circumſpice pannis,
Iamq; tace,furor eſt poſt omnia perdere naulum.

ironiam nanum vocamus Atlanta:ſiue Atlantẽ(eſt enim accuſatiui caſus ab Atlas)ita nõ niſi ironice optimorũ virorũ noia pditiſſimis damus.Maior tñ uis & melior cõtext⁹ erit p interrogationẽ figuratã:q negatiuã rñſionẽ eff[l]agitat.hoc modo:Nunqd vocamus nanũ.i.puſillũ; filium cuiuſdã noti nobis,Atlanta.i.pulcherrimũ & longiſſimum vir:qualis & quãtus dr Atlas:qui(vt Virgi.iiii.Aenei.dicit)Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptũ?Nunqd vocamus Aethiopẽ.i.nigerrimum.cygnũ.i.cãdidiſſimũ?Nunqd nos vocamus puellam paruã,& extortam.i.ſtrumoſam & gibboſam,& mẽbra extorta hñtem.Europen.i.pcerã & pulchram,qualis erat Europẽ?Nunqd tigris:aut pard⁹:aut leo:aut ſup.ſi qd ẽ inter ris qd fremit adhuc violentius,q̃ aialia iã dicta.erit nomen canibus pigris:& leuibus.i.expilatis:hoc eſt qbus attriti ſunt,vel exciderũt pili vetuſta ſcabie.i.p vetuſtã ſcabiem.& lambẽtibus ora.i.extremitatẽ lucernæ ſiccæ.i.inutilibus ad venationem.& victũ fœde quæritãtibus q d.minime.vñ infert:Ergo tu cauebis & metues ne ſis Creticus.i.appelleris Creticus:aut Camerinus.i.vir ſtrenuus & nobilis ſicut Metellus,q deuicta Creta Cretic⁹ dictus eſt.& tñ ſis hõ neqñ & pdit⁹:ita hoc vltimũ Calderinus.& ex eo Mancinellus gloriat̃ aperuiſſe.ego credo legi poſſe:ac Camerinus:non aut.& ſenſum eſſe:Ergo cauebis ne ſis Creticus nomine.ſ.ac Camerinus re.Nam cretitcũ nomen ſeueritatis eſt & viri iuridici:vt Saty.ſcdãi Cretice pelluces.vbi cretic⁹ non ponit̃ pro noie vili:ſed p excellẽtiſſimo.vnde ægre fert q Creticus.i.q ſeuerus iudex eſſe debeas,pellucet.i.p molles habitus lucet:vt ibi dictũ eſt.Camerinus aũt p ſordido ponit̃,vt in pcedenti Saty.Tu Camerinos,& Bareas,tu nobilium magna atria curas.Præterea Sulpitius Camerinus vitioſus a Tacito notatur.Quia tñ textus habẽt aut Camerinus:& certũ eſt Camerinos nobiles eſſe:exponi põt:ne ſis Creticus,aut Camerinus ſup.nomine tñ.Neq; ordo eſt:Ergo tu quã ego his monui cauebis ne ſis Cretic⁹ & c.Sed ſicut Hora,in primo ſermone ad auditorẽ ſuum ridentẽ,& libẽter rem fabuloſam audientẽ dicit:Quid rides:mutuo noi de te Fabula narrat̃ & c.ita hoc loco p fantaſiam quandã fingit poeta Rubelium Plancum hæc libẽter audire:quaſi in aliũ dicãtur:vnde interrogat eũ dicens:Quẽ monui putas his verbis meis o Rubelli Plance.ſermo eſt mihi tecũ.i.ad te loquor,tu enim tumes.i.inflaris,& ſupbus incedis alto ſanguine Druſorũ.i.illorum nobilium.tanq̃.i.perinde,ac ſi ipſe,i,tu,feceris aliqd propter qd eſſes nobilis:& ppter qd dignus ſup.eſſes:vt matrona aliqua nobiliſſima,q̃ fulget ſanguine Iuli:vnde Iulius Cæſar cognominatus,cõcperet te.& non ea q̃ cõducta.i.mercenaria.texit.i.texturam exercet in vẽtoſo agere.i.Tarqnii Supbi.Tu enim inqt ad populũ Romanũ.vos humiles.i.humili domo,aut loco nati,eſt ſup.vltima.i.viliſſima,& abiectiſſima pars noſtri vulgi:quorũ nemo queat monſtrare patriã parẽtis ſui.i.nemo ſcit vñ originẽ duxerit:cũ tñ aduena ſit.Aſt.i.ſꝫ.ego ſup.ſum Cecropides.i.nobilis a principe ciuitatis meæ originẽ trahens:ſicut Cecropidæ.i.Athenienſes nobiles a Cecrope rege ſuo.Reſpõdet poeta,aut forte aliqs ex plebe,q.d.bñ ſit tibi:vel pſit tibi q Cecropides ſis.Viuas:ſicut a gratantibus dicit̃ viuat rex.& feras.i.tollas:habeas lõga gaudia huius originis:tñ ne cõtemnas omnino plebẽ:quia tu inuenies in ima.i.infima & humillima plebe.Quiritẽ.i.ciuem Romanũ.facundũ.i.diſertum & bñ loquentẽ.hic.ſ.plebeius facundus ſolet defendere cauſas nobilis.ſ.hois & idocti.veniet ſup.aliquis de plebe togata.i.Romana.vel ſi vis de claſſe libertinorũ:q togati ſalutabant:& ptexta nõ gaudebant.q ſoluat.i.apiat,nodos.i.difficiles & intricatos ſenſus.& iuris enigmati,i.obſcuriſſima problemata regũ.i.q ſit iuris,legũq; pitus.hic.i.hmõi plebeius.petit Euphratẽ.i.Armenios & exteras regiones:aut miles,aut negociator:ſeu nauis mercator miſſus.iuuenis.i.in iuuenta ſua.& ipſe induſtrius.i.ſolers & gnauus,& ad multa reip.vtilis.armis.i.parma.petit aquilas cuſtodes Batauiſup.populi Germaniæ domiti a Domitiano.ſ.iuuene.i.ſigna aut vexilla Romana.quibus Bataui iam domiti cuſtodiunt̃ ne rebellẽt.at.i.ſed.tu q te iactas de nobilitate tua.nil ſup.es niſi Cecropides.i.nobilis & generoſus.i.nihil cõmodi p patria facis.q pro & c.es ſup.ſimillimus trunco hermæ.i.Mercurii:cuius caput ſolũ effigiatũ erat:& q dabatur pclarea gentibus.qppe:quia certe tu nõ vincis.i.excellis illum truncũ vllo alio diſcrimine.i.vlla alia differentia,q̃ q caput eſt illi marmoreum:& tua imago viuit:ſed nihil boni operatur.

¶Dic mihi Teucrorũ ples.i.o tu Rubelli,q te iactas oriundũ ex ſanguie Iuli & Troianorũ,nã ex familia Iulia(vt dixi)ducebat originẽ.¶Niſi fortia.i.alicuius virtutis.¶Sic laudamus equũ:q ſæpe ſit velox in certamine & victor.¶Feruet:celebratur.¶Exultat:applaudit,& fauet.¶Rauco:ſonoro propter clamorẽ fauẽtiũ currentes & excitãtiũ illic aurigas.Nã(vt diximus initio opis)Rauci Cordi.Rauc⁹ vocabulũ eſt mediũ:vt mõ ſonorũ,mõ obtuſas voces raucas appellem⁹. IOAN. BRIT.

¶Nobilis:

¶Nobilis.ſ.eſt. ¶Nobilis hic ille, iquit, nobilis habetur equus vndecunq; ortus ſit: q̃ in certamine cęteros curſu ſuperat. vt innuat & illos nobiles vocandos, q egregio aliquo facto cæteris p̄ſtant. nõ q opibus, aut maiorũ gloria nitatur, cum nobilitas tota ab animi p̄bitatibus pẽdeta. ¶Hirpini: nomen eq optimi. Marti. Hirpini veteres, qui bene nouit auos. ¶Hirpini, & Corithæ: ait poeta eoꝶ ſobolem a dñis, qbus cari eſſe deberent reſpectu parentũ, venditioni exponi, qa parũ curſu valeãt. ¶Si rara: ratio quare vendať. ¶Iugo. i. ſi rarã conſequuta fuerit victoriã: dum currũ in circo trahit. ¶Nil ibi maiorũ: nullo enim maioꝶ reſpectu mouetur: quin illos vt inutiles vendant. Sicq; poeta docet illos cõtemni: qa a maiorib⁹ ſuis degenerauere. ¶Nil ibi: ordo eſt: Nil reſpectus eſt. ¶Ibi. i. in equo optimis parentibus ꝓgenito. ¶Vmbrarũ: maiorum mortuoꝶ. ¶Epiredia: Epiredium currũ ſignificat. quod vocabulũ Romani (auctore Fabio) ex duobus peregrinis ſuũ fecerũt. επι & rheda dictiõe gallica: qđ vehiculũ ſigñat. Gell. auctor eſt quoſdã ſenſiſſe vocabulũ totũ eſſe barbarũ. ¶Molã Nepotis: Nepos nomẽ eſt proprium viri: q Romę habebat piſtrinum. de quo Mar. Bis vicine Nepos. ¶Segnipedes: pigri. facta eſt compoſitio ex ſegnis & pes. contra ſonipedes acres appellamus. ¶Ergo vt miremur: ſenſus hic eſt: Quandoq; dem is nobilis dũtaxat eſt, cuius vita pendet ex virtute, & non ex maiorum gloria. Aliqd igitur primum effice, vñ te & nõ tua. i. maiorũ tuorum genus & facta miremur: qa (vt dictum eſt ex Ouidii ſnia) Genus & ꝓauos, & q̃ non fecimus ipſi, Vix ea noſtra puto: ſed qđ per virtutẽ fecimus, id totũ noſtrũ eſt, & facit nobiles. ¶Non tua: genus & gloriã maiorũ tuorum. ¶Aliquid da: aliquid p̄dicaꝶ ede. ¶Quod poſſim incidere titulis. i. inſcriptionibus. ¶Præter honores: p̄ter famã & gloriã tuorum maiorũ: quos tanq̃ viros ꝓbos laudauimus. ¶Quibus oĩa debes: ex qbus totus pẽdes. oĩa enim, q̃ hẽs videlicet gloriã & famã illis debes. i. eoꝶ bñficio omnia habes. ita dictũ vt illud: Criminibus debẽt hortos. i. obligati ſunt criminibus: q hortos habeãt: qa eoꝶ bñficio ſunt aſſequuti. ¶Hęc ſatis: abſoluta quã fecit digreſſiõe ad Rubelliũ: redit ad põticum. ¶Hæc ſatis. ſ. ſunt. ¶Fama: aut quem gloria maioꝶ tradit, & reddit ſupbum: aut quẽ fama. i. rumor tradit eſſe ſupbum. i. dicit. ¶Nerone ꝓpinquo: hinc eni; inflať: q ex familia Iulia oriundũ (vt diximus) ſe p̄dicabat: ex qua & Nero Cęſarum vltimus originẽ ducebat. ¶Rarus enim: non eſt, inqt, mirum Rubellium ita inflari gloria: qa raro ſit: vt ſenſus cõis in magnis opib⁹ inueniať: ſicq; taxat Rubelliu; mœrę inſcitię: vt q inde verã nobilitatẽ pendere exiſtimet. ¶Senſus cõis: intelligẽtia quædã omnium cõis. dicimus enim hoiẽm a cõmuni ſenſu remotum: q aliqd turpiter & citra rõnem facit: quaſi qui minime quod ab oĩbus cõiter fieri ſolet, faciat. Imitatio eſt Horatii: cõi ſenſu plane caret, inquimus. Quintil. lib. pri. improbans vitam ſolitariã in futuro Oratore ſic ſcribit: Senſum ipſum, q cõmunis diciť, vbi diſcet? cum ſe a cõgreſſu, qui non hoibus ſolum, ſed mutis quoq; animalibus naturalis eſt, ſegregarit? ¶Laude tuoꝶ: nolim te totum ex rebus geſtis maiorum pendere ſic, vt nihil ipſe facias vnde laudem merearis. ¶Ne tecta collapſa: metaphoricos columnas vocat laudes maiorum. i. ne ſi laudes maiorum ſubtrahãtur: quibus ſuſtẽtaris & tu corruas: cum te ꝓpria virtute nõ fulcias. ergo ne tecta: ideſt ne tu ipſe pereas ammotis laudib⁹ maiorum. ¶Stratus humi palmes: alia tranſlatione oſtẽdit oportere hominẽ propria virtute niti: vt ſtet, & vt palmes vlmis ſuſtentãdus eſt, ſi humi iaceat, ſic & homo eſt propria virtute fulciendus: exponit q; qbus virtutibus ſit innitẽdum ad verã nobilitatẽ cõſequendã. ¶Eſto bonus miles: oſtẽdit queadmodum vera nobilitas cõparetur. ¶Tutor: is eſt q vim & poteſtatẽ habet in capite libero ad tuendum eum: q propter ætatẽ ſuam ſpõte ſe neqt defendere: itaq; tutor appellať quaſi tuitor, atq; defenſor. vñ tutela ipſa vis & poteſtas. Vulpianus. ¶Arbiter idem: is proprie arbiter diciť, q voluntarie aſſumiť cauſę cognitor ab vtroq; litigãte: finemq; ſnia ſua cõtrouerſiis imponit. Cicero in oratione ꝓ Roſcio: Cũ ad iudicẽ cauſam labefactari animaduertunt: ad arbitriũ confugiunt. Tranqllus in Othone: Cuidã etiã de parte finium litigãti cum vicino: adhibitus arbiter totum agru; redemit: vnde arbitrariu; diciť: cu; ad huc res apud arbitru; geritur: & adhuc eſt incerta. Arbitru; etiã appellam⁹ teſtẽ ſiue p̄ſentẽ & iſpectum eſt. vt illud apud Salluſtium in Cati. Atq; ibi omnibus arbitris procul ammotis, orationẽ huiuſcemodi habuit. ¶Integer: qui minime corrumpať. ¶Ambiguæ: ordo eſt & ſenſus: Crede eſſe ſummum nefas p̄ferre animã pudori. i. pluris facere vitã q̃ pudorem & honeſtatem: hoc dico ſiquãdo citabere teſtis rei ambiguæ. vt ſit ſenſus: Laudabilius eſſe mori, q̃ aliqd flagitioſum ꝓpter vitam cõmittere. ¶Phalaris licet: phaleris crudeliſſimus fuit tyrannus: q primus agrigenti in Sicilia tyrãnidem exercuit: ad omne; ſæuitiã natus: quã matri inauſpicatum ſomnum portendit (Viſa enim eſt facem parere) nouorum tormentoꝶ repertorib⁹ p̄mia ꝓponebat. Ob quam rem perillus ei taurum æneum fabricauit: quo homines ſubiecto igne icluſi torquerentur, & mugitum bouis vox hoĩs imitabať. Cęteꝶ phalaris ipſum opificem incluſum ſupplicio mortis affecit. Ouidi. in ibin: paphio clauſus in ære gemas. ¶Dictet: oſtendat quo modo tibi iurãdum ſit. Nã dictare eſt aliqd docere in oĩ genere doctrinæ: qđ alius excipiat. & dictata, quæ traduntur in oĩ genere diſciplinæ. Perſius: Centum dictata fuiſſe, pro nihilo pendas. ¶Perdere cauſas viuendi: dupliciter dicimus hoiem viuere: videlicet, cum aĩa eſt cõiuncta corpori. Et cum poſt hãc, quã mortem dicimus, hoĩs memoria bonorum operum meritis ad poſteriores extenditur. Qui igitur ꝓ cõſeruatione huius vitæ turpia, & nefanda cõmittit, amittit cauſas viuendi. i. bonos mores, bonum nomen, honeſtate; quæ oĩa ſunt cauſa vt hominis fama imortalitatem cõſortiať. bene. n. agendo fit, qđ ſcribit Salluſt. Vt memoriã noſtri q̃ maxime longã efficiamus. Ergo bona opera ſunt cauſa æternę memoriæ, & vt hominis nomen ſemper viuat. Vnde illud Mart. Poſt te victuræ, per te quoq; viuere chartæ Incipient, cineri gloria ſera venit. ¶Dignus morte perit: ſenſus eſt: Ille omnino perit. i. nomen & fama ei⁹ omnino extinguiť, & in obſcuro eſt. dignus morte. i. de quo nulla vnq̃ fiat mentio tanq̃ de ſcelerato, q relicta honeſtate voluptatibus ſe imergit. Plini. Iunior: Nã qcunq; voluptatib⁹ dediti: quaſi in diem viuunt: viuendi cauſas quotidie finiunt. Qui vero poſteros cogitãt, & memoriã ſui operib⁹ extẽdunt, his nulla mors non repentina eſt. Merito igitur illos periſſe iudicamus, q vitam a virtutibus alienã duxere. vnde & Plin. exprobrans nimium vnguentorũ luxũ Romanis ſic inquit: Quis nõ merito iudicet periſſe tales? ¶Licet cœnet: lauticię, inqt, iſtæ diuitiaꝶ, & luxus non ea ſunt, quæ hoĩs memoriã ad poſteros propagent. ¶Gaurana oſtrea. i. quæ in lacu Lucrino ſaginabatur. Eſt. n. Gaurus mons in Cãpania non longe a Baiis: ꝓximus Lucrino lacui. de quo Lucanus: Velſi cõuulſo vertice Gaurus Decidat in fundũ penitus ſtagnantis auerni. Strabo lib. quito. ¶Mergatur. ꝓfundatur, vngatur. hinc illud eſt Plinianũ: Liniq; iam nõ ſolũ, ſed & ꝓfundi vnguentis gaudent. ¶Aheno Coſmi: vnguento Coſmiano. Martia. Paſtillos Coſmi luxurioſa voras. Nam vnguentis cognomina dedere, aliis patrię, aliis ſucci, aliis arbores, aliis cauſæ, aliis confectores. ¶Aheno: vas eſt coquarium ex ære. Paulus iuriſcõſultus ſcribit inter cacabos & ahenum, quod ſupra focũ pẽdet, omnino multum intereſſe: vt hoc aqua ad potãdũ calefiat, in illis pulmentaria coquatur. ¶Expectata diu: docet Ponticum in prouinciæ adminiſtratione qđ ſit agendũ. notans auaritiam p̄fectoru; q ad oẽs rapinas cõuerſi ſocios, & ꝓuinciales ſpoliabãt. ¶Expectata diu: quam diu & ſummo deſiderio expectaſti. ¶Pone frena iræ: neqđ per iram violentũ cuiq; facias. ¶Pone & auaritiæ: ſis ab rebus alienis abſtinens. ¶Oſſa vides regum. i. vides reges ipſos exhauſtos, & exinanitos vſq; ad ſanguinem & medullas. vñ plutarchus in Antonio: Multi & reges ab eodem ſpoliati ſunt & fortunis oĩbus exuti. Vnde Tiberius rep̄hendens p̄ſides ſuadentes prouincias onerãdas tributo ſcripſit ſic: Boni paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere. ¶Reſpice: legibus, inqt, fac pereas: q̃ monent nihil eſſe faciendũ: quod ab honeſtate ſit ſolutũ. ¶Quid curia mandet:

Epiredium

Rheda

Senſus cõis

Tutor

Arbiter

Arbitrarium

Phalaris

Dictare

Gaurus

Ahenũ

Cacab⁹

hoc eſt ſenatusq magiſtratibus in ꝓuincias euntibus mãdat
Curiæ duæ vt iuſte, recteq; omnia adminiſtrẽt. ¶ Curia: duorum autem
generũ curiæ in vrbe fuerunt: & vbi curarent rea diuinas ſa
cerdotes, vt curiæ Veteres: & vbi ſenatus humanas, vt curia
Hoſtilia: quam primus ædificauit Hoſtilius rex. auctor Var
ro. De qua ſic & Titus Liuius lib. pri. ab vrbe condita: Tul/
lus Hoſtilius principes albanorũ in patres, vt ea quoq; pars
reipub. creſceret legit, templumq; ordini ab ſe aucto fecit cu
riam, quæ Hoſtilia vſq; ad patrum noſtrorũ ætatem appella
ta eſt. ¶ Maneant: expectent. ¶ Fulmine iuſto: ſeuera & graui
ſenatus condemnatione. ¶ Ruerint: ceciderint condemnati.
¶ Et capito: hic eſt ille Coſſucianus Capitoq (vt ſcribit Ta
citus in Nerone) fuit Tigillini gener: cuius ꝑcibus aſcitus in
ordinẽ ſenatorium repetundarũ damnatus fuit: ꝙ Ciliciã ꝓ/
uinciam, cui ꝑfuerat ſpoliaſſet. ¶ Numitor: poſſumus intelli/
gere & Numitorem a ſenatu vt prouinciæ ſpoliatorẽ dam/
natum fuiſſe. placet vt legatur Numitor. nã & ante Numito/
rem poſuit pro nobili & diuite: Non habet infelix Numitor,
qđ mittat amico, Quintillæ quod donet habet, nec defuit il
li Vnde emeret multa paſcendum carne leonem. Sunt etiã co
dices qui legunt & Tutor. Nam fuit temporibus Vitellii Iu/
lius Tutor, quẽ ripæ Rheni præfecit Vitellius. lege Cor. Ta
citum. ¶ Piratæ Cilicum: ac ſi dicat ſpoliatores ſpoliatorum.
Nam & Cilices piraticã exercuerunt Tryphonis & regum,
qui ſucceſſerunt (vt auctor eſt Strabo) ignauia eos Pompe/
ius Magnus intra quadraginta dies captis octingentis qua/
draginta ſex nauibus ademit. auctor Plutar. & Plini. lib. vii.
¶ Sed qđ damnatio confert: ſed qđ. inquit, prodeſt tibi illos
eſſe damnatos, quãdo ærarium id capiat: ꝙ ipſi præfecti tibi
relinquerunt. i. qđ tu extorſiſti ex ipſis damnatis. Nam per iu
dicium coacti erant bona illa rapta relinquere ſociis & pro/
uincialibus. verum auaritia principum ea in ærarium defere
bantur. quod & prima Satyra poeta eſt conqueſtus illic: At
tu victrix prouincia ploras. ¶ Cum Panſa eripiat: quicquid
tibi Natta reliquit? i deſt cum publicũ ærariũ tibi eripiat qc/
quid tibi reliquit præfectus ſpoliator: vt per Panſam intelli
gas publicum ærarium: per Nattam omnem præfectum ſpo/
liatorem ſociorũ. legendumq; eſt cõiunctim cum ſuperiore:
vt ſic ſe habeant verſus: Sed quid damnatio cõfert, Cum Pã
ſa eripiat, quicquid tibi Natta reliquit. ¶ Præconem Chærip
pe: hoc legendum quadam cum miſeratione: vt ſit ſenſus: O
Chæríppe, o Cilix circũſpice præconem vendentem pãnos
tuos: hoc eſt pannos ꝑfecti damnati, qui tui eſſe deberẽt, ſed
in ærarium deferentur. ¶ Et iam tace: noli vllo modo conque
ri, nequid tibi ab imperatore grauius contingat. vt ſit: Aſpi/
ce vt iniuſte omnia Romæ agantur, & tace. ſupprimenda, in
quit, tibi eſt iniuria cũ iam mortis etiam immineat periculũ,
ſi loqui & conqueri volueris. ¶ Furor eſt perdere naulũ: iſum/
ma, inquit inſania eſt velle perdere vitam poſt omnia fortu/
næ bona, Metaphora autem eſt a domino nauis ſumpta: qui
poſt iacturam factam in mari, naulum tamen ab his, qui in
Naulum naui ſecũ manſere ſtudet exigere, ne perdat, Naulum autem
proprie dicitur ipſum ꝑtium: quod gubernatori nauis perſol
uitur. ναῦλον græci vocant Ergo perdere naulum, i. vitam.
ASCE. ¶ Dic mihi Teucrorum proles &c. Oſtendit in cæteria ani/
mantibus nihil generoſum dici, aut nobile propter nobilita/
tem gignentiũ: ſi idipſum fortitudine ac generoſitate animi
careat. Ordo eſt: Proles Teucrorum. i. iactans te a Teucris:
ideſt Troianis originem ducere. exiſtens tamen animalia mu
ta: quaſi dicat idola & nihil boni agentia: aut ducẽtia. dic mi
bi quis putet. i. cenſeat. aliqua ſupple animalia generoſa. i. no
bilia ex genere. niſi fortia. i. ea quæ fortia ſunt: quaſi dicat ne
mo. Nempe. i. quia. certe nos laudamus ſic: ideſt propter pro/
priam virtutem, ac dotem. equum volucrem. i. velocis cur/
ſus. cui facili ſup. ad curſum. i. agile. feruet: ideſt multiplicatur
cum feruore. plurima palma: ideſt victoria in certamine cu/
ruli (aut etiam dum ſolus currit, ſicut nũc in multis locis Ita/
liæ equi vel ſoli, vel cum leui ſeſſore emittuntur ad curſum
ſtatuto victori præmio) & cui victoria exultat. i. cũ gaudio
& exultatione ſpectãtium acclamatur. in Circo, i. populo in

Circo ſedente. rauco: ſcilicet propter plauſum & frequentem
clamorem. Hic. i. huiuſmodi. equus victorioſus eſt ſupple no
bilis. de quocunq; gramine. i. quibuſcunq; paſcuis. venit. i. ad
ducitur (eſt enim præſentis temporis: quia corripit primã)
cuius ſupple equi. fuga. i. curſus velox: quaſi aufugientis. eſt
clara: ideſt perſpicua ante alios ſupple equos. & cuius puluis:
ideſt abs quo pulſus concitatus: & ꝑ aerẽ diffuſus, eſt: ideſt
conſpicitur. primus in æquore. i. campo æquo & plano (nam
æquor etiam in terra eſt, vt in aquis. ſed quia liquida ſi non
violẽtur in æquore coeũt: ideo vulgo mare vocamus æquor)
ſed pecus. i. armentum equorum (pecus enim eſt quid huma/
na caret effigie vænale. i. productum ad vendendũ. exiſtens
poſteritas. i. proles aut generatio poſterior. corithæ. i. illius
laudatiſſimæ equæ: & hirpini illius optimi equi. ſi victoria
cedit. i. paret & cõceditur illi. rara iugo. i. per iugum. i. trabẽ
do iugum curuli certamine: vel forte conſcendendo iugum
. i. editiorem partem montis. reſpectus. i. conſideratio. maio/
rum. i. progenitorum nil ſupple facit aut prodeſt ibi. i. in eis.
& nulla gratia vmbrarum. i. ab vmbris parentum eſt ibi. ſed
ipſi ſegnipedes. i. tardos pedes habentes. iubẽtur mutare do
minos i. vendi. exiguis. i. modicis pretiis. & trahũt epiredia
. i. humilia vehicula: ſuper quæ trabes. aut lapides, aut vaſa
trahuntur. collo attrito aſſiduo iugo. & digni ſup. ſunt ver/
ſare molam. i. lapidẽ molarem. Nepotis viri auariſſimi, qui ꝑ
ſtrino die & nocte equos vexabat. Scies grãmatice locutio/
nem hanc congruam eſſe in rebus nõ in vocibus, qua dicitur
vænale pecus iubentur &c. Vnde triplex eſt congruitas. rerũ
tantum: vt quando collectiua ſingularia dictioni plurali ma/
ritantur: vt Pars in fruſtra ſecant: Turba ruunt &c. Item vo
cum tãtum: vt Turba ruit. & vtraq;, vt Tullius orat. Quia
ergo pecus collectiuum eſt: bene dixit iubentur. nec oportet
intelligere eſt: vt ſit pecus eſt ſup. vænale &c. quia melius co/
hæret textus: de eiſdem enim loqtur: ſed pergo. Ergo o Ru/
belli, vel tu Cecropide: & vt miremur te & non tua. i. tuos
maiores: & tibi ex iure hæreditario prouenientia, & non ex
propria virtute. da primum aliquid quod poſſim incidere ti
tulis ſup. tuis præter honores maiorum. ſ. tuorum: quos da/
mus & dedimus ſup. ſemper illis. ſ. parentibus & maioribus
tuis: quibus debes omnia quæ. ſ. laudabilia habes. Hæc ſatis
ſupple dicta ſunt, inquit poeta, ad iuuenem. ſ. Rubelliũ, quẽ
fama tradit nobis. i. atteſtatur eſſe ſuperbum & inflatum. ꝗ
pro &. plen͠ m: ideſt tumentem & turgidum Nerone ꝑpin/
quo: ideſt ꝓpinqua conſanguinitate Tiberii Neronis. Enim
pro quia. ſenſus cõmunis. i. qualem commune: ideſt vulgus
habet. vel quo ſentiat vt vulgus. eſt ſupple ferme: ideſt qua/
ſi ſemper. rarus in illa. i. nobili fortuna. Sed o pontice ego
noluerim te cenſeri: ideſt iudicari: & æſtimari: ideſt ꝙ tu æſti/
meris & honoreris laude: ideſt propter laudeʒ tuorum ſup/
ple maiorum. ſic dico: vt ipſe. i. tu nihil agas futuræ laudis. i.
propter quod in futuro tempore forte poſt mortem tuam
merearis laudari. miſerum. i. res miſera eſt. incumbere. i. inni
ti. famæ. i. bono nomini & bonæ opinioni. aliorũ. i. quæ ha/
beatur tibi propter alios, & non propter te. ne tecta. i. ſuper
talem famam extructa. collapſa. i. ſimul labentia. ruant. i. de/
cidant. & hoc columnis. i. fulcris & ſuſtentaculis. ſubductis. i.
amotis & interruptis. & hoc miſerũ eſt propter alios: vt po/
te propter parentes, aut fratres, aut alios quo tu ꝑſe lau/
dari: quia ſi eorum fama denigretur, etiam tua denigrabitur
qđ probat exemplo naturali dicens. palmes. i. ramus ipſius
vitis, qui per proprias uires nequit ſurgere. ſtratus. i. ꝓſtra/
tus. humi. i. ſuper terram. deſiderat. i. optat ut leuetur. vlmos
. i. tales arbores: quibus propter raritatem umbræ uites fere
adhærẽt in pluribus locis Italiæ. viduas. i. deſertas & dereli
ctas ab eo. Ergo ſi uis ſecure laudari: eſto bonus miles: ſi mili
tiã geris. bonus tutor: ſi tutelã geris. & tu idẽ eſto integer. i.
incorruptus. arbiter. i. iudex ex arbitrio animi tui iudicans:
partibus ad te rẽ oẽʒ referẽtibus. Et ſi tu citabere. i. citaberis
hoc ẽ aduocaberis ꝑ iuſtitiæ adminiſtratores. teſtis rei ambi/
guæ. i. dubiæ. ꝗ pro &. incertæ. quã. ſ. ſolus ſcias. licet. i. q̃uis
phalaris. i. ſæuiſſimus quiſꝗ tyrãnus: q̃lis erat phalaris Agri
genti.

genti.imperet tibi vt ſis falſus teſtis. & dicet.i.pficiet tibi
piuria.i.formã periurandi.& verba quæ vult vt peierando
dicas.& hoc tauro.i.machina ærea figuram tauri habente:
quam Perillus excogitauit,& primus intrauit.admoto ſup.
tibi.i.ante te poſito: vt niſi peieres in ipſum proiiciaris. cre/
de ſummum nefas ſup.eſſe præferre pudori.i.verecundię de
male faciendo.animã.i.vitã.

ammittãt. Hęc aũt potior:& ſui ſimilior eſt ſententia,q̃ quę
eſt a Mancinello propoſita.Deinde oſtendit cur ſenatũ cõ/
mendauerit:quia.ſ.olim talis erat:dicens Non iidẽ gemitus
& c.De quo ſtatim videbimus.Ordo hic eſt.Sed quid cõfert
.i.vtilitati affert. damnatio rectoꝝ.ſ.ipſis pũincialibus .q.
.d.nihil.Et ideo o Chærippe.i.quicũq; i prouincia habitas.

Non idem gemitus olim,nec vulnus erat par
Damnorum ſociis florentibus,& modo victis
Plena domus tunc omnis,& ingens ſtabat acervus
Nummorum,ſpartana chlamys conchylia coa,
Et cum Parrhaſii tabulis,ſigniſq; Myronis
Phidiacum viuebat ebur,necnon polycleti
Multus vbiq; labor, raræ ſine Mentore menſæ.
Inde Dolabella eſt,atq; hinc Antonius,inde
Sacrilegus Verres,referebant nauibus altis
Occulta ſpolia,& plures de pace triumphos
Nunc ſociis iuga pauca boum,& grex paruus equarũ,
Et pater armenti capto eripietur agello,
Ipſi deinde lares,ſi quod ſpectabile ſignum,
Si quis in ædicula Deus vnicus,hæc etenim ſunt
Pro ſummis,nam ſunt hæc maxima.deſpicias tu
Forſitan imbelles Rhodios,vnctamq; Corinthum,
Deſpicias merito.quid enim reſinata iuuentus
Cruraq; totius facient tibi leuia gentis?
Horrida vitanda eſt Hiſpania,gallicus axis,
Illyricumq; latus,parce & meſſoribus illis,
Qui ſaturant vrbem,circo,ſcænæq; vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Cum tenues nuper Marius diſcinxerit Afros?
Curandum in primis ne magna iniuria fiat
Fortibus,& miſeris,tollas licet omne,quod vſquã eſt
Auri,atq; argenti ſcutum,gladiumq; relinques,
Et iacula,& galeam, Spoliatis arma ſuperſunt.

& pdere pp̃ter vitam.i.vt vi-
tas.cauſas viuendi.i.honeſta
tẽ,quæ cõplectitur iuſtitiã,
& æquitatem, ac reipu. cõmo
da,& ſup oĩa Dei amorẽ.Di
gnus morte.i.q meruit mor
tem:vel dignus eſt pp ſcelera
ſua vt moriat.perit.i. ad ni/
hilum redigitur.ita vt ne me
moriã qdem ſui poſt obitum
derelinquat.vel pit.i.aſidue
moritur.vel perit.i. iam piſ/
ſe cẽſendus eſt.licet cœnet cẽ
tum oſtrea gaurana.i. lucri/
na,quæ laudatiſſima ſunt.&
mergatur.i.immergat. toto
aheno.i. vaſe æreo: in quo
vnguẽta cõficiuntur.Coſmi
.i.illius vnguẽtarii:hoc eſt li
cet delicatiſſime viuat.Cum
.i.qñ pũincia.i. aliqua regio
longe a Roma diſtãs,& a ro
manis prius deuicta: ob qđ
vt in fide maneat:opus ſit ro
mano gubernatore. expecta
ta.i.deſiderata a te diu acci/
piet.i.libẽter capiet tandem
poſt longã.i. expectationẽ:
te rectorẽ.pone.i. conſtitue.
iræ frena.i.moderamina: ne
modũ excedat.bene dicit po
ne frena:qa non põt vir acer
oĩo extinguere fomitẽ iræ,
dicẽte Horatio in primo Sermonum:Deniq; quatinus excĩ/
di pẽnitus vitium irę. Cætera item nequeunt ſtultis heren/
tis & c.Neq; oĩs ira peccatũ eſt.pſal.Iraſcimini,& nolite pec/
care & c.Et pone modũ.i.moderamẽ.auaritiæ.i.auiditati ha
bẽdi.nõ ei quę vitioſa eſt,qa ea penitus excidi debet:ſed q̃ &
licite & illicite cupere poſſumus.Miſerere ſocioꝝ.i. tã in ſo/
cietatẽ acceptoꝝ.inopũ.i.opibus egẽtiũ: pp bellũ i quo deui
cti ſunt:& quo libẽtius miſerearis attẽde,qa nihil tecum fe/
res.tu enim vides.i.videre potes.oſſa regũ.i.ditiſſimoꝝ.ex/
hauſta.i.exſiccata & areſacta. medullis vacuis.i. exſiccatis:
hoc eſt attẽde q̃ ne medullã qdem ſuã retineant.vel intellige
vt Mãci.de ſpoliatione ſepulchroꝝ.Reſpice.i.diligenter cõ
ſidera.qd leges moneant:quia vt iuſtitiam facias:quid curia
.i.ſenatoꝝ. mandet:qa vt fidem populo Romano & æqui/
tatem pũincialibus tuis ſerues q̃ta præmia maneant.i. expe
ctent.bonos.i.iuſtos & fidos viros.& q̃.i.quãtum.iuſto ful/
mine.i.fulminatiõe ſeuerę ſentẽtiæ.Capito,& Tutor.i.viri
illi Romani.piratæ.i.ſpoliatores in mari.Cilicum.i.illoꝝ po
puloꝝ,qui & ipſi piratæ fere ſunt.q.d.ſpoliatores ſpoliato/
rum.ruerint.i.ceciderint in interitum.& hoc ſenatu.i. ſena/
toꝝ collegio,ſeu curia damnante ſup.eos Quia vero per hoc
cõmendaſſe videtur ſenatum: vt qui iuſtitiam colat:& pro/
uinciarũ ſpoliatores ſeuere puniat:cum tñ in prima Satyra
dictum ſit:Quod victrix prouincia ploret.& q̃ nihil proſit
pũincialibus viciſſe in iudicio.ideo facit hic conſimilia obie/
ctionem oſtendens, q̃ nunc damnatio nihil proſit:qa ſi no/
uus rector & gubernator conſtituatur prouinciæ:eis auſe/
ret quæcũq; prior,qui damnatus eſt,reliquerat.Et ideo con
ſulit prouincialibus vt taceant.i. vt tolerent quãtum poſſint
rectorem etiam iniuſtum:ne cum iactura mercis, ẽt naulum

circumſpice: ideſt prouide .
tuis pannis: ideſt rebus tuis
mobilibus. præconem:ideſt
venditorem. priuſquam ſci/
licet nouus rector mittatur.
Cum:ideſt quandoquidem.
Panſa : ideſt poſterior guber
nator. eripiat tibi quicquid
Natta : ideſt prior guberna/
tor reliquit tibi.q̃ pro &.ta
ce iam:ideſt noli amplius ac/
cuſare rectores:quia ſi etiam
Panſa damnatus fuerit. mit/
tetur forte alius adhuc aua/
rior: qui nihil derelinquet.
ſed furor eſt : ideſt ad furo/
rem incitare poteſt. perde/
re naulum : ideſt pretium ve
cturę poſt omnia ſupple per
iacturam amiſſa : aut poſt
naufragium etiam pretio ve
cturæ fraudari:hoc eſt nihil
penitus retinere.

¶Non iidem gemitus : non erat, inquit , tantus dolor olim ſpoliatis, quantus nũc. erant enim tunc locupletes. Illud ſciendum gemitus nu/ meri eſſe pluralis, vt ſtet ver ſus. ¶Vulnus damnorum: ideſt dolor qui ex damnis proueniebat . ¶Non erat par:ideſt ſimilis: quia tan/ to dolore non afficiebantur:cum omnino pluribus ablatis multa etiam ſupereſſent. ¶Sociis florentibus : ideſt exiſtentibus in maximo diuitia/ rum flore,& cumulo. ¶Modo victis: recenter ſuperatis. nam tunc cum primo victi fuerant, erant diuites . ¶Plena domus tunc omnis : ita vt quamuis ſpoliarentur, multa ta/ men etiam relinquerentur.¶Spartana chlamys:hoc eſt veſtis purpura laconica infecta.Nam ſuccus ille purpuræ non mo/ do apud Tyrios inuenitur : ſed & in Meninge Aſricæ & Getulo littore Oceani,& in Laconia Europæ. lege Plinium libro nono.capi.xxxvi. Chlamys autem veſtis eſt militaris. ¶Conchylia: veſtes conchyliatæ: hoc eſt purpura infectæ. Nam conchylia ſunt ex genere purpuraꝝ. auctore Pli.lib.ix. ex cuius faucibus habetur ros, ſiue liquor aptus ad tingen/ das veſtes.¶Coa:abſolute dictum.i, veſtis Coa tenuiſſima, quã bõbicinam appellamus:tanta tenuitate vt corpus pellu ceret.Pli.lib.xi.in molliũ reprehẽſionem ſic exclama. Nec pu/ duit has veſtes ẽt viros leuitate vſurpare pp onera æſtiua:in tantũ a lorica gerenda diſceſſere mores:vt oneri ſint etiam veſtes. & Silinus:Hoc eſt illud ſericũ in vſum publicũ dãno ſeueritatis admiſſum,& quo oſtentare potius corpora q̃ ve/ ſtire primo fœminis , nunc etiam viris perſuaſit luxuræ li/ bido.Horatius: Altera nil obſtat , Cois tibi pene videre eſt Vt nudam.hæ fiebant in Co inſula, quas prima texiſſe fer/ tur Pamphile Platis filia.vt ſcribit plinius, & tradit Ariſto/ teles in quinto. propertius: Quid iuuat ornato procedere vitta capillo? Aut tenues Coa veſte mouere ſinus ? ¶par/ rhaſii : hic eſt ille nobiliſſimus. pictor, qui olim cum Zeu/ ſide contendit:eumq; lintei pictura eluſit . natus eſt Ephe/ ſi.De eo multa memorabilia tradit plinius libro trigeſimo quinto, capi.nono. de eo & Tranquillus in Tiberio , &

IOAN. BRIT.

purpura

Chlamys

Coa Bombicina

parrhaſius

Quintilianus libro.xii.ſcribunt.¶ Signis:ſtatuis.¶ Mironis
egregius hic fuit ſtatuarius.qđ idicat Pli.lib.xxxiiii. & lib.
Myron .xxxvi.cap.v.ſic ſcribens:Nam Myronis ille, q æte laudatur
anus ebria eſt Smyrnę in primis iclyta.& Propertius ſic: Atq
aram circũ ſteterãt armenta Myronis Quattuor artificis vi-
uida ſigna boues.¶ Phidiacũ ebur.i.ſtatuę eburneæ ſculptæ
Phidia a Phidia tãto ſucceſſu vt viuere viderẽtur. Virg. Credo ẽt vi
uos ducẽt de marmore vultus. In ebore effingẽdo(vt ſcribit
Quinti.)lõge citra æmulũ viguit.de hoc ſcribit Strabo lib.
.viii.Pli.lib.vii.&.xxxiiii.huius etiã Seneca & Plutar.memi
nerũt.Propertius:Phidiacus ſigno ſe Iuppiter ornat eburno.
Poeta in carmine obſcæno:Nõ ſum phidiaca manu politus.
Polycle ¶ Nec non Polycleti:Sycionius ſtatuarius fuit, de quo plini.
tus Qui diligẽtia ſupra cæteros fuit,formãq humanã ſupra ve-
rũ expreſſit,ſed Deorũ auctoritatẽ nõ expleuit.ergo,inquit
poeta,vbiq extabant opera polycleti ſtatuarii egregia:quæ
multo cũ labore ab eo fuerãt parta.ordo aũt eſt:Necnon mul
Mentor tus labor polycleti vbique viuebat.¶ Mentore: hic celeberri
mꝰ fuit poculorũ cælator,vt ſcribit pli.lib xxxiii.& Mar. Ac
cipe Mẽtorea pocula facta manu. Idẽ alibi: Solus Mẽtoreos
habes labores.propertius:Lesbia Mẽtoreo vina bibas opere.
¶ Inde Dolabella eſt:ob eas,iqt, diuitias multi ad latrocinia
cõuertebanẽ.Quales fuerũt Dolabella, Antonius,& Verres,
q puinciarũ prefecti eas ſpoliauerũt. Duos Dolabellas fuiſſe
eodem noĩe,& tpe ſcribit pædianus,quorũ alter Cæſar ac
cuſauit ex Sicilia reũ.nec dãnauit:quo abſoluto Rhodũ(vt
ſcribit Trãquil.)ſeceſſit. Alterũ Dolabellã,qui Aſiæ præfue-
rat pcõſul accuſauit Scaurus repetundarũ,dãnauitq.¶ Atq
hinc Antonius:hic eſt ille C.Antoniꝰ.de quo pędianus: Hũc
Antoniũ cenſores ſexennio q̃ hęc dicerent ſenatu mouerũt,
cauſaſq ſubſcripſerunt:q ſocios diripuerat:multos enim in
Achaia ſpoliauerat.¶ Sacrilegus Verres(vt in ſecũda Saty.
diximus)Verres p triennĩũ Siciliã tenuit,atq in ea libidino
ſe,auare,crudeliterq verſatꝰ eſt. Succedente rãdẽ Metello,
repetũdarũ reus a Siculis poſtulatus eſt. Sacrilegũ aũt ob
id appellar,q nõ ſolum Deos Siculis ſuſtulit,ſed & Athenis
Mineruã,Deli Apollinẽ,Iunonẽ Sãi,Dianã pergami, De
oſq tota Aſia,Gręciaq violauit. Vnde illud eſt Cice.in ipſũ
oxymoron:Siculos iã ne Deos qdẽ in ſuis vrbibus, ad quos
cõfugerent,habere:q eorũ ſimulachra ſanctiſſima C.Verres
ex delubris ſanctiſſimis ſuſtuliſſet.¶ Occulta ſpolia:in vrbẽ,
inqt,referebãt plura ſpolia puincialiũ veluti de rebus belli-
cis parta cũ oĩno eſſent de pace ſublatã.¶ Occulta.i.furtiua.
nã ea palã nõ referebãt:vt cõſpicerentur:quo more ſolent im
patores in triumphis ſpolia hoſtiũ referre. produxit autem
a in fine cõtra regulam,niſi ſit factum ratione finalitatis vt il
lud apud Virg.in.iii.Dona de hinc auro grauia,ſectoq ele
phãto.aut q duæ ſubſint cõſonãtes in dictione ſequenti:qđ
tñ raro accidit.aut(qđ magis placet)eſt legendũ:Occulta &
ſpolia & plures de pace triumphos:ſicq & ſentẽtia,& ver
ſus optime ſtabit.¶ Et plures triumphos de pace:ex prouin-
ciis.inqt,finitis magiſtratibus domũ cũ multis triumphis re
dibãt:hoc ·ſ eſt multis ſpoliis ſumptis de pace:vt faciũt triũ
phãtes ex hoſtibus,vnde eſt ẽt illa Salluſti i cõqueſtio in Iu-
gurthino:Pars ex pacatis prædas agebãt. Et alibi in eodem:
Nõ peculatus ærarii factus eſt,neq p vim ſociis ereptæ pe
cuniæ,quæ q̃q̃ grauia ſint,tñ p cõſuetudine iam p nihilo ha
bentur.¶ Iuga pauca boum:ſubaudi ab inferioribus eripien
tur. Indomitã enim ſui tpis auaritiã notat cũ etiã res viles ra
perent.¶ Capto eripietur agello:ex quo, inqt, puincialibus
agelli erepti ſunt,nũc rapiunt pauca iuga boum .i. oẽm reliq̃
vilem ſuppellectilem:vnde Salluſt.in Catilinario ſic conque
ritur. At hi cõtra ignauiſſimi hoĩes p ſummũ ſcelus oĩa ea ſo
ciis adimere, quæ fortiſſimi viri victores hoſtibus reliquerãt.¶ Ipſi deinde lares:ipſi Dii domeſtici, quos colunt. bene
aũt ipſi:quaſi qui minime ſint violandi.¶ Si quod.ſ.eſt.¶ Spe
ctabile:pulchrũ,& ſpectatu dignũ.¶ Signum: ſtatua.¶ Vni
cus:tiã vnicus.¶ Nã ſunt hæc maxima.i.hæc quæ eis ſunt
relicta:quis minima p ſummis ſunt.¶ Deſpicias tu Forſitan:
poſſis forſitan ſecure Rhodos imbelles, & Corinthios ſpo-
liare:a qbus tibi nihil ſit metuendũ:qñ effœminati, molleſq
ſint:ſed caue,inqt,Hiſpanię iniuriã facias, quæ ſcelus inultũ
nõ ſinet.¶ Imbelles Rhodios: luxuria & delitiis affluentes.
Nã ex Aſia(vt docet Valerius)lautitia & imodici ſumptus
& oĩa nõ neceſſaria voluptatis genera fluxerũt. ic & Liuiꝰ
lib.ix.de bello macedonico:Luxurię pegrinæ origo ab exer
citu aſiatico in vrbẽ inuecta eſt.Rhodos aũt inſula eſt maris
Lycii cognoĩata(vt diximꝰ in.vi.Saty.)a Rhodo Neptuni
Corin- filia ex ſorore Telchinũ. Lycia aũt pars eſt Aſiæ.¶ Vnctãq
thus Corinthũ:pinguẽ & locupletiſſimã,ac pinde voluptatibꝰ &
luxurię obſequẽtẽ.Nã pecunia(vt docet Thucydides li.pri.)
prępotẽs fuit,vt ẽt ab ãtiqs poetis demõſtrať locuples oppi
dũ cognoĩantibꝰ.Eã ẽt ſcribit Strabo lib.viii.locupletiſſimã
fuiſſe.ibiq emporiũ fuiſſe:mercatoribꝰ illuc vndiq mercimo
nia cõuehẽtibus.Vñ vectigalis pẽdi ingẽtia cõtingebat. Ve
neris ẽt tẽplũ adeo locupletatũ extitit:vt ſupra mille Deę p
ſtitutas puellas caperẽ:ꝗs Veneri viri,mulieresq addixerunt.
pp has igiť frequẽs in vrbẽ multitudo, turbaq cõueniebat.
vnde ciuitas mirũ in modũ ditabatur. Nautæ ẽt leuiter ſum-
ptus factitãtes abſumebãtur. Hinc vulgatũ eſt veteri ſermo
Reſina ne pverbiũ:Non oĩuꝫ eſt virorũ Corinthũ nauigatio.ſita au
tem eſt in medio Iſthmi.¶ Reſinata:expilata.arborũ(vt ſcri
bit Pli.lib.xiiii.)ex qbus manat ſuccus:aliæ picẽ:aliæ reſinã
mittũt.Reſina aũt pilos e corpe hoĩuꝫ euellebãt Qđ vt tur
piſſimũ notat Pli.eodẽ libro his verbis:Pudetq cõfiteri ma
ximũ iã honorẽ eius eſſe in euellẽdis e virorũ corpibus pilis.
Ergo reſinata,glabrata,cuius cruta ſunt depilia,& mollia. Il
lud aũt obſeruãdũ in hac dictione reſina primã & ſecũdã ſyl
labã pduci.Mart.in.iii.lib. Reſina,veneto nec reſecare luto.
Idẽ tu eodẽ:Reſinata bibis,vina falerna fugis. Plaut.in mer
catore:Reſinã ex melle ægyptiam rorare, ex quo appt legen
dũ eſſe:Quid reſinata iuuẽtus.nõ qđ eniᵹ reſinata iuuentus.
¶ Leuia:expilata.nam leue appellamus priore pducta ſine pi
lis.Macrobiꝰ:Leue aũt eſt mulierũ corpus, qñ naturali frigo
re deſeť. Iuue. Et iã leue caput.¶ Horrida vitãda ẽ Hiſpania:
nulla,iqt,iniuria laceſſẽda eſt Hiſpania.Nã Romanos ipetꝰ
ſepe ſuſtinuit. Numãtini eni multos ipatores cũ exercitibꝰ p
fligarũt.primo Q.Põpeiũ.deide M.Põpiliũ.poſtea Hoſtiliũ
Mãcinũ.qđ bellũ viceſimũ ppuruit annũ. Et poſtremo cum
ipſi a Sipione obſeſſi ad extremã neceſſitatẽ eſſent redactũ
ne i Romanorũ poteſtatẽ puenirẽt,res omnes i forũ collatas
cũ vxoribꝰ & liberis icendio abſumpſerũt:ſeq oẽs igni ſupie
cerũt.¶ Horrida:inculta & delitiarũ aſpnatrix.¶ Vitãda eſt:
qa ſe vlciſciť.¶ Gallicus axis.i.Gallia quæ in cõtinuo armo-
ruꝫ tumultu verſať.& i q̃a ſubiugãda Cæſar decẽ cõſumſit
annos & nũc ipſi Romani frena recuſat nã tpibus Vitelli &
Veſpaſiani tumultũ excitauit armorũ.¶ Illyricũq latus: Illy
rii(auctore L.Floro)ſub extremis Alpiũ radicibus agũt in-
ter Arſiã gẽtẽ Liburnorũ, Titiũq flumen lõgiſſime p totum
Adriani maris litꝰ effuſi Pli.lib.iii.oñdit Illyricũ Macedõia,
Pannonia, & Noricis terminari.¶ Parce & meſſoribus illis:
afros itelligit:vñ Romã frumẽta multa mittebanť.Pli.lib.v.
ſcribit i Africa regionẽ eſſe.cc.M.paſſuũ fertilitatis eximiæ
cũ centeſima fruge agricolis fœnꝰ reddente terra.¶ Circo:ſa
tyrice dicit.i.ludis circenſibꝰ & ſcenicis:qbus tota ciuitas va
cabat.vñ & alibi indignať poeta:Si potes auelli Circenſibꝰ.
& alibi. Atq duas tñ res anxiꝰ orat panẽ & Circẽſes.¶ Quã
ta aũt ide feres:q.d.modica.cũ interrogatiõe legẽdũ.i.mini
ma erũt Afris q̃ abſtuleris:cũ iã a Mario priſco ſint ſpoliati.
¶ Inde:ab Afris.nã pręceſſit Meſſoribus illis.ſeqť deinde:Cũ
Marius diſcinxerit Afros.¶ Tã dirę culpę:tã nefandę rapinę
& ſpoliatiõis.¶ Marius.i.priſcus.de quo Saty.pri. Exul ab
octaua Marius bibit.¶ Diſcinxerit:ſpoliauerit. tractũ ab his,
q veſtimenta alicui ablaturi zonã diſſoluũt.¶ Curãdũ in pri
mis:curandũ,inqt,eſt ne cuiq̃ magna fiat iniuria: ſed pcipue
fortibꝰ,& paupibꝰ,qa tales facile ad vĩdictã accẽduntť.¶ For
tibꝰ & miſeris:vtrũq eni ad vĩdictã eſt validũ.nã vbi fortis
ſe ab alio ſentit iniuſte opprimi:iniuriã ęquo aĩo ferre negt.
¶ Tollas licet oẽ.ſ.facere non poteris, qui arma relinquanť,
quibus ſe vindicent:licet reliquis bonis fuerint ſpoliati.

¶ Quod

Quod modo propoſui non eſt ſentenda, verum
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi ſancta cohors comitum, ſi nemo tribunal
Vendit acerſecomes, ſi nullum in coniuge crimen,
Nec per conuentus, nec cuncta per oppida curuis
Vnguibus ire parat nummos raptura Celæno,
Tunc licet a Pico numeres genus, altaq; ſi te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter maiores, ipſumq; Promethea ponas,
De quocunq; voles proauum tibi ſumito libro.
Quod ſi præcipitem rapit ambitus, atq; libido,
Si frangis virgas ſociorum in ſanguine, ſi te
Delectant hebetes laſſo lictore ſecures,
Incipit ipſorum contra te ſtare parentum
Nobilitas, claramq; facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto maior, qui peccat, habetur.
Quo mihi te ſolitum falſas ſignare tabellas
In templis, quæ fecit auus, ſtatuamq; parentis
Ante triumphalem: quo: ſi nocturnus adulter
Tempora ſantonico velas adoperta cucullo:
Præter maiorum cineres, atq; oſſa volueri
Carpento rapitur pinguis Damaſippus, & ipſe,
Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine conſul,
Nocte quidem, ſed Luna videt, ſed ſidera teſtes
Intendunt oculos, finitum tempus honoris
Cum fuerit, clara Damaſippus luce flagellum
Sumet, & occurſum nuſquam trepidabit amici
Iam ſenis, ac virga prior innuet, atq; maniplos
Soluet, & infundet iumentis hordea laſſis.
Interea dum lanatas, toruumq; iuuencum
More Numæ cædit iouis ante altaria, iurat
Solam Hippo, & facies olida ad præſepia pictas.

ASCE. ¶ Non iidem gemitus. Oſtendit maiorem fidem ſeruatam quondam ſociis Romani impii, quam nunc ſeruetur: docetq; eandem cum magno periculo violari. Ordo eſt: Non idē. i. diſſimiles gemitus damnorū. i. querelæ de dānis erant ſup. olim. nec par vulnus. i. æqualis læſio. erat olim ſociis. i. in ſocietate romani impii acceptis. florentibus. i. dum florerēt opibus & diuitiis. & modo ipſis victis. i. poſtq̄ victi ſunt: hoc eſt nō habebant tunc occaſionē que ritandi ſicut nunc. Omnis domus eorū ſup. erat tunc plena diuitiarū. ſ. & ingens aceruus. i. cumulus. nummorū. i. pecuniæ ad numerādum idoneę. ſtabat. i. paratus vel plenus erat. chlamys. i. veſtis militaris ex purpura. ſpartana. i. laconica. & cōchylia. i. veſtimēta purpurea. Coa. i. ex inſula Co denoīata: vel illic inuenta ſup. ſtabant. Et ebur phidiacū. i. ſignum eboreum: hoc eſt effigies, aut ſimulachrum a Phidia ſculptū & ſimulatū. viuebat. i. ad viuum ſimulatū erat: aut in vigore erat, cum tabulis. i. picturis. Parrhaſii. i. illi⁹ optimi pictoris. & cū ſignis. i. imaginibus in æs aut marmore inciſis. necnon. i. etiam. multus labor. i. multiplex op⁹ Polycleti. i. illi⁹ ſtatuarii ſup. erat, aut ſtabat. vbiq; menſæ erant ſup. raræ. ſine Mentore. i. ſine poculis, aut aliis vaſculis a Mentore factis. Inde. i. ex illorū diuitiis eſt Dolabella. i. vir ille in quē Cicero multa ſcripſit. ſacrilegus. i. ſacrorū fur: vel qui ſacram fidem violauit. Inde eſt Antonius. i. triumuir ille ſacrilegus. Inde eſt Verres: in quem Verrinæ Ciceronis: ſacrilegus. i. quia ſup. ipſi referebāt. i. reuehebāt. altis. i. pfundis & capacibus nauibus. occulta ſpolia & plures triumphos. i. ſigna triumphorū. i. prædas, exuuias, & ſpolia de pace, q̄ ſup. de bello. Pauci iugo bouum ſunt ſup. nunc ſociis Romani impii. & paruus grex equarum, nam equi ablati omnino ſunt: ſup. eſt ſociis. & aduerte gregem etiā de equis & equabus dici ſicut armentū. Nam & Cice. gregē armentorū dixit. & pr armenti. i. taurus vel equus. admiſſarius. i. q ad generādū admittit armēto. eripietur. i. abiget: & abducitur agello capto. & ipſi lares. i. Dii domeſtici & familiares. eripiētur ſup. deinde. i. poſtea. & ſi qd. i. aliqd. ſignū. i. ſimulachrū. ſpectabile. i. pulchrū aſpectu. & ſi qs Deus vnicus. i. ſingulus. imago alicuius Dei ſup. in ędicula. i. parua æde ſeu domo: eripietur ſup. Etenim. i. quia. hæc. i. hmōi bona ſunt p ſummis ſpoliatorib⁹: quales ſunt iam dicti. nā hæc ſunt maxima. q. d. maxima ſummos decēt. Conſequēter oſtēdit vindictā timendā eſſe dicēs. Tu ſpoliator: dſpicias. i. cōtēnas. & paruifacias forſitan Rhodios. i. puinciales Rhodi inſulæ tūc molliter viuētes. & ideo imbelles. i. ſine bello viuētes: vel ad bellū inutiles: bellare neſciētes. & Corinthū. i. gētē Corithi. vnctā. i. vnguēto pfuſam, & molliter viuentē. & tu deſpicias hmōi molles merito. nā qd iuuētus. i. multitudo iuuenū. reſinata. i. reſina leuigata & dēpilata. i. quæ pilos extraxit radicitus p reſinā: quæ eſt ſuccus ex arboribus diſtillās. & quid crura leuia. i. depilata totius gētis, faciēt. i. facere poterunt cōtra ſpoliatorem. q. d. nihil. ſed Hiſpania. i. genus Hiſpanorū. horrida. i. inculta. i. & minime in corpore curando moroſa: vitanda eſt tibi: dum. ſ. ſpoliare vis. & axis gallicus. i. populus habitās ſub climate gallico. & Illyricum latus ſup. vitandus, & vitādum eſt tibi. parce etiam illis meſſoribus. i. agricolis. ſ. Afris: qui ſaturant vrbem. ſ. Romanam, vacantem. i. vt cæteris curis vacuam. indulgentem Circo. i. ludis theatralibus. ſ. comœdiis, & mimis, ac tragœdiis ſpectandis. quo verbo taxat luxuriā & otia Romanorū. Quanta autem &c. Videtur quibuſdam hæc eſſe alicuius obiicientis Iuuenali: q Marium parua vindicta ſecuta eſt: qui tamē Afros ſpoliauerat: & ita præmia poſuit pro punitiōe: quia pręmium culpę: punitio & pœnitētia eſt. quanta ergo præmia. i. quantā punitionē q. d. minimā feres, cum Mari⁹ diſcinxerit Afros tenues: ſed reuera ſunt ipſius poetæ deterrentis a ſpoliatione Afrorum, cum ſā ſpoliatis Mario tenues ſint: ſed non imbelles. dic ergo. Quanta præmia. i. quantā mercedē: quanta ſpolia feres. i. reportare poteris. tam diræ culpæ. i. de tam dira culpa: qualis eſt ſocios ſpoliare. cum. i. q̄nquidē. ita ſit q Marius Priſcus diſcinxerit. i. ſpoliauerit vſq; ad cincturā. nuper. i. ideſt non multo ante Afros populos illos bellicoſos: q̄ſi dicat minima: & ideo curandum eſt in primis ne iniuria fiat fortibus & miſeris: quia (vt dicit Ouidius) Miſeris ſolertia reb⁹. & Maro: Labor omnia vincit Improbus: & duris vrgens in rebus egeſtas. licet tu tollas omne quod. i. quicquid auri, atq; argenti eſt. vſquam: ideſt in quouis loco apud Afros: qd tamē difficillimum eſſet. tamē ſup. tu relinques ſcutum, & gladium, & iacula, & galeam. arma ſuperſunt: ideſt derelicta ſunt ſemper ſpoliatis: & ita licet tenues: rebellare tamē poterūt: quapropter propriis commodis per nefas cōſulens reipubli. grauem iacturam feceris.

¶ Quod modo ꝓpoſui: qd ego dixi de prouincialiū vindicta. ¶ Non eſt ſententia: non eſt q tantummodo ego ita ſentiam: ſed eſt Sibyllæ vaticiniū: vt ab auctoritate ſit ſuaſio: vt dicat credendū eſſe ex illatis iniuriis ꝓuincialibus, & ſociis eos ab Romanorū impio defecturos. Sententiā, inqt Quintilianus, vocauerunt, qd animo ſenſiſſent. Sententiā etiam dicimus orationē generalē ꝓnunciationem cōtinentem: quę vel hortatur, vel demoſtrat. vt Inſcitia eſt cōtra ſtimulū calces. ¶ Folium Sibyllæ: Sibylla in foliis reſpōſa dabat ſcripta. Virg. Foliis tm̄ ne carmina māda. Hoc etiā apud priſcos (vt ſcribit Pli.) ſeruatum eſt ante vſum chartarū: vt in foliis palmarū ſcriberent. ¶ Sibyllæ: nomen eſt non ꝓpriū mulieris: ſed officii. σιους enim Deos Eoles appellant, & βουλὴ cōſiliū: quaſi Dei conſilium: hoc eſt quæ mentem & conſilium Dei ſcire viderentur. futura enim prædicebant. fuere autem (auctore Varrone, vt ſcribit Lactantius) decem. ¶ Si tibi ſancta cohors: ordo eſt: Tunc licet a Pico numeres genus tuum ſi tibi eſt ſancta cohors, vt ſit ſenſus: Patiar te oſtentes gene, IOAN. BRIT. Sētētia Sibylla

roſu3 origine deducta vel a Pico.ſi nemo Acerſecomes.i.nul
Acerſecomes lus libertus tuus. vēdit tribunal.i.iudicia & ſnias.¶ Acerſeco
mes:capillatū ſignificat.dictio eſt græca ab a:qđ eſt ſine:& κει
ρω tōdeo:cuius futurū κερῶ:Eoles eſt κειρσω:& κόμα coma:ide
Acerſecomes intonſus comā:q̃les pueros Romani(vt ſcribit
Seneca)in delitiis habuere. Appellat⁹ eſt ēt Apollo Acerſeco
mes:q itōſus ſemp eēt: eſtq; peculiare Apollinis epithetō:q
nunq̃ radii pñt a frōte lucis auelli. ¶ Crimen in cōiuge:ſubau
di eſt.nā ſepe prefecti vxoribus obſequētes iniq̃s ſnias ferūt.
¶ Celæno.i.ſi auaritia tua tanq̃ altera Celæno Harpyia non
parat ire p cōuētus.Na3 Harpyiæ fingūtur a poetis rapaces
& ſordidę fuiſſe & tres ſorores. κελαινος aūt apđ nos ſignifi
Cōuēt⁹ cat obſcurū,& tenebroſu3. ¶ Cōuētus q̃tuor modis intelligi
tur:vno mō cū quēlibet hoiem ab aliquo cōuētū dicimus:vt
illđ Terētianū: Nō hoc de nihilo eſt:q Laches me cōuētā ex
petit. Alio cū ſignificat̄ multitudo ex cōpluribus hoiu3 gene
ribus in vnū cōtracta locū. Tertio cū aliquē in locū frequen/
tia hoiu3 ſupplicatiōis, aut gratulationis cā cōgregat̄.Quar
to cū a magiſtratibus iudicii cā populus colligit̄. Hoc igit̄ lo/
co Iuue.de locis, vbi a magiſtratibus iudicii cā populi ꝓuin/
cię cōgregabant̄. In Hiſpania aūt erāt cōuētus q̃tuor ſtatuti
p rectores ꝓuincię ad iudicia faciēda. Gaditanus, Cordubē
ſis, Aſtyſitanus, & Hiſpalēſis.vñ Suetonius in Cęſare:Quæ
ſtori vlterior Hiſpania obuenit:vbi cū mādato reipu.iure di
cēdo cōuēt⁹ circūiret. ¶ A Picoiq primus rex Aboriginū fuit
& Fauni pater. Saturni vero filius. Virg. Iſq; parētē Te Sa
turne refert, tu ſanguinis vltimus auctor. Ergo a Pico tanq̃
ab antiq̃ nobili ꝓgenie. De Pico Ouid.lib.xiiii.Met.& in Fa
ſtis. Itē Dionyſius lib.pri.antiq̃tatū Italię meminerūt. ¶ Alia
noia:ſublimia & fortiū viroꝝ. Sic Statius i Thebaide noia
īngētia dicit.i.noi i viroꝝ magnoꝝ & fortiū:Quorū q; ingē
tia tellus Aonis & Tyriæ ſuſpirāt noia matres. ¶ Omnē pu/
gnā Titanida.i.ipſos Titanas, qui aduerſus Deos pugnaue/
rūt.lege Ouid. & Higinū. ¶ Ipſumq; Promethea:q̃ſi q antiq̃
ſimus fuerit. Deucalionis eni Theſſalię regis fuit pater, quo
regnāte fuit diluuiū illud cātatiſſimū. Hūc Prometheū antiq
tas cōmēta eſt primū fuiſſe, q ex limo hoiem finxerit:quē ipſu
ſo igne cæleſti ex Solis rotis ſubrepto aiauerit. vñ Fulgētius
Prometheū dicit eſſe appellatū: προμηθεια q̃ſi ꝓuidētē viꝝ.
Huius meminit & Higinus. ¶ Proauū:maiores tuos. Ouidi.
Et genus & pauos, & regia noia iactas. ¶ De quocunq; libro
.i.de oib⁹ iis de qb⁹ ſcriptores tradiderūt.neq;.n.nobis ſcire
liceret, q egregii, forteſq; fuiſſent, niſi ſcriptoꝝ monumēta ex
tarēt.ergo bñ ait de quocūq; libro. ¶ Q đ ſi ꝓcipitē:ordo eſt:
Nobilitas ipſoꝝ parētū icipit ſtare cōtra te, ſi ambit⁹ rapit te
ꝓcipitē. Sēſus eſt: Si male, inq̄t, vixeris nobilitas tuoꝝ maioꝝ
tibi obeſt:q̄a efficit̄ vt eoꝝ ſplēdore ab oib⁹ cognoſcaris:q ſi
Ambitio humili loco natus eēs, nō ita oib⁹ eſſes natus. ¶ Ambitus:am/
bitū ꝓ ambitione poſuit Eſt eni ambitio honoris cupiditas.
Sallu. Sed a quo icepto ſtudio me ambitio mala detinuerat.
¶ Atq; libido:vſus Veneris i quo nihil turpi⁹ eſt hoi.quo eni
id vitiū penetrauit, iniuria ibi dñat̄, iſamia flagrat. ¶ Frāgis
virgas:ſi crudelis es in ſocios qb⁹ præes. Nā ſex lictores ꝓce/
dētes ꝓtorē ſex virgaꝝ faſces cū ſecurib⁹ colligatos geſtabāt.
Duodeci3 aūt cōſules. Eę aūt erāt ex Betulla. vñ inq̄t pli. Be
tulla terribilis magiſtratuū virgis. ¶ Incipit ipſorum cōtra te
ſtare:nobilitas, inq̄t, tuorū tibi nocet.facit eni3 vt ſcelera tua
oib⁹ nota ſint. videt̄ aūt hoc ſumptū ex Salluſt. in Iugurthi/
no, q ſic ſcribit:Maioꝝ glria poſteris lumē eſt:neq; bona, neq;
mala eoꝝ in occulto patit̄. q̄cū q; eni cauſam habet, celebrita/
tis & nois in eū oiu3 oculi cōiiciunt̄ ita:vt nullū obſcuꝝ poſ
ſit nec dictū ei⁹ eſſe, nec factū. ¶ pręferre clarā facē pudendis:
& ſcelera tua oib⁹ nota facerē.nā eoꝝ fama, & ſplendore tā
q̄ face ꝓcedēte facta tua illuſtrant̄, & nota fiūt. ¶ Oē animi vi
tiū:ſenſus eſt:Oē, inq̄t, hois vitiū tāto oibus noti⁹ eſt, quāto
ipſe q cōmittit, eſt illuſtrior:vt ſit ꝓcedentis ſententię confir/
matio. Vnde ita Sallu. in Catilinario:Qui demiſſi i obſcuro
vitā agūt:ſiqđ iracūdia deliquere, pauci ſciūt, fama, atq; for
tuna pares ſunt. Qui magno impio præditi in excelſo ætatē
agunt, eorum facta cuncti mortales nouere. ¶ Tanto conſpe/
ctius:tāto euidētius, & qđ cōſpici poſſit. ¶ Quo mihi te ſoli/
tū:ſenſus eſt:Quid opus eſt te iactes, & nobil m te prędices:
ſi falſa teſtamenta ſolit⁹ es ſignare: qđ hois eſt ſceleratiſſimi:
vt doceat nobilitatē ex bonis morib⁹ cenſeri. Subaudiendū
igit̄ eſt iactas:vt ſit:quo ad qd, te iactas. ita dictū vt illđ Ho
ratii:Quo tibi Tulli Sumet̄ depoſitū clauū, fieriq; tribuno.
& alibi:Quo mihi fortuna ſi nō conceditr vti. bis aūt repetit
quo, ad maiorem idignationem exprimendā. ¶ Signare:obſi
gnat̄ ānulo. vñ alibi: Signator falſo, q ſe lautū atq; beatū Exi
guis tabulis, & gemma fecerat vda. Tran. in Cæſare: Cū qd
p iocum teſtādi gra ſignarent. ¶ Falſas tabellas:falſa teſtamen
ta. Vulpian⁹ đ teſtamentis: Signatas tabulas accipi oportet,
& ſi tabulę linteo quo inuolutę ſunt, ſigna impreſſa fuerint.
Tranquil. in Nerone: Tūc primū reptum ne tabulæ niſi ptu
ſæ, ac ter lino p foramina traiecto, obſignarent̄. ¶ In templis
quę fecit auus:ibi.n.ſæpe ſignabāt, vt oſtenderent fidem reli
gione maxime cōſtringi. ¶ auus.i.maiores tui.q.d. quæ illi p
virtutem, nec ſine ingenti gloria fecerunt, tu tuis fl gitiis de
decoras. ¶ Statuāq; parentis ante triumphale3:ita dictum ſi
cut & ante:ante Numantinos ſi dormire incipis ortu Lucife
ri:quo ſigna duces, & caſtra mouebant. ¶ Si nocturnus adul
ter:ſi tpe nocturno ſcortaris cōtecto capite cucullo Santoni
co.hoc aūt fiebat ne ab occurrētib⁹ cognoſcerent̄. Eſt aūt cu Cucull⁹
cullus genus veſtimenti gallici: q etiā cōpoſito noie a Bardis
gente gallica đr baedocucullus: & bardiac⁹ cucullus. de quo
plura dicemus in vltima Satyra illic: Bardiacus datur iudex
&c. De eo alibi poeta: Illa iubet ſumpto iuuenem ꝓperare cu
cullo. ¶ Sātonico:gallico. Mar. Gallia Sātonico veſtit te bar/ Santones
docucullo. Sātones enim populi ſunt aq̄taniæ ad Oceanum
verſi:quæ eſt tertia pars Galliæ. Strabo lib. iiii. Tibullus: Et
Oceani littora Santonici. Præteriiuxta. ¶ Damaſippus:equo
rum domitor interpretatur. δαμαζω enim domito. ιππος
equus. p Damaſippū āt quēcūq; nobilem taxat. Nā tpib⁹ Ne/
ronis multi a claris maiorib⁹ oriundi aurigare in gratiā prin
cipis didicerūt, q(vt eſt apđ Trāquillum)eodem ſtudio tene
batur. Hos igit̄, vt turpi ſtudio fœdatos, ſugillat: oſtendens
tales haud quaq̃ eſſe nobiles. nā poeta nō mō ſui, ſed & ſupio
rū tempoꝝ vitia inſectat̄: latenter q; Neronem tāgere videt̄.
¶ Ipſe habet emphaſim. ¶ Stringit:cohibet, ne recurrat. ¶ Suf Sufflamen
flamine:ſufflamen id eſt qđ rotę in deſcenſu:vel nimio ꝓcur
ſu opponit̄, ne aut recurrat, aut nimiū ꝓcurrat. ꝓ mora po/
ſuit in vltima Satyra: Nec res atterit̄ longo ſufflamine litis. a
quo videtur & verbū ſufflāminare formari. Nā Auguſtus Cę
ſar ſufflamminandus participio vſus eſt. vt docet Seneca ſic:
Acherius noſter ſufflaminandus eſt, adeo nō currere, ſed de/
currere videt̄. voluit.n. oſtendere mirā illi fuiſſe eloquentiæ
velocitatem. ¶ Nocte q̄dem:verba Damaſippū excuſantis:cui
reſpōdet poeta: Sed Luna videt, & ſidera teſtes oculos iten
dunt. ¶ Finitū tempus honoris Cū fuerit:eo, inq̄t, Damaſip
pus ipudentię deuenit:vt nō dubitauerit finieo cōſulat⁹ ſui
tempore palā & media luce aurigare. ¶ Temp⁹ honoris.i.cō/
ſulatus. ¶ Flagellum:ad agitādos equos. ¶ Ac virga prior in/
nuet:prior amicū ſalutabit citra omne3 pudore3, vel qđ me/
li⁹ eſt: Innuet prior virga ipſis iumentis, vt cū ſequentib⁹ cō
iungant̄. ¶ Maniplos ſoluet i ſyncope ꝓ manipulos.i.faſcicu/
los fœni. ſic & Ouid. lib. ii. Faſt. Pertica ſuſpenſos portabat
longa maniplos: Inde maniplaris noia miles habet. ¶ Interea
dū lanatas:dū ſacrificia inq̄t pagūtur:in qbus oues & iuuen
ci mactant̄ añ aras Iouis more Numę:q plurima (vt ſcribunt
Liui, plutar. Dionv. & pli. de viris illuſtribus) ſacra inſtituit.
iurat interea ſolā Hippo tanq̃ ſtabulariorū Deā:q egs pſit &
agaſonib⁹. ¶ Lanatas:oues.ſ. ¶ Iurat Solā Hippo:tāto, inq̄t,
ſtudio tenet̄ aurigādi, augendiq;, vt etiā p Hippo q̃ſi per nu
men peculiare agaſonū, ſibiq; maxime colendū iuret. erit igi
tur accuſatiu⁹ gręcus Hippo, triplicem.n. habet iflexionē in
accuſatiuo:vt Hippone3 i Hipponā: & Hippo dicam⁹, vt di
cim⁹ Didone3 & Dido: Māthonē & Mātho: Sapphone3 &
Sappho. Ouid. Miſerāq; relinquere Dido. nā verſus aliter nō
ſtaret. aut reuera Hipponā tantū dicemus nam ſic in multis
legitur codicibus: Hipponam, & facies olida ad præſepia pi
ctas, tolliturq;

ctas, tolliturq; [illegible] Sol Hippo. Dea eſt [illegible] lib. iii. [illegible]

Hippona [illegible] Hippo nx [illegible]

[illegible]

ASCE. [illegible]

[illegible] tacta s [illegible]

templis, q[illegible] tuus [illegible] & ante ſta[illegible]

tuum triump[illegible] tui: hoc eſt in foro: quaſi dicat ad n[illegible] te iactas & nobilem prædicas, ſi tu [illegible] i. tpe nocturno vagari [illegible] tus. [illegible] tui. adoperta, i. te [illegible] nico [illegible]

[illegible]

JOAN. BRIT. [illegible]

Popinones [illegible] V dus. i. [illegible] toto atrectatione. Amo

Amomum mo.i.vnguento ex amomo. Eſt enim amomum genus [illegible] cis prouenientis in parte Armeniæ, quæ vocatur Oc[illegible] & in Media, & in Ponto: ex quo vnguent[illegible] vnde Pli. de vnguentis ſcribe[illegible] ſic tradit. [illegible] coſto, amomo, quæ maxime nares [illegible]

Idumeæ [illegible] mea: hoc eſt qui do[illegible] Syriæ. [illegible] me pars eſt Syriæ, vt ſcribit Ioſ[illegible] & Strabo lib. xvi. Pl[illegible] Syriam [illegible] circum Euph[illegible] Syriæ Phœnicen [illegible] maritima [illegible] Idumæa & Iudæa [illegible]

portæ Syræ [illegible] tur portæ [illegible] portæ Syriæ [illegible] oppidum [illegible] tur [illegible] T[illegible]

Mospriſcus ſalutandi [illegible] lut[illegible] [illegible]

Idem [illegible] Augu[illegible] a libera [illegible] cum [illegible] lier, quæ [illegible] lem excipit. Cyane [illegible] pinis. eiuſdem [illegible] lia, & item [illegible] a [illegible] Ouid. in Met. [illegible] li lagœnæ. [illegible] lagœna, vt diximus [illegible] vas tam [illegible] lic, & [illegible] [illegible] ter recede[illegible] dere [illegible] ſed [illegible] debes [illegible] cibus [illegible] tam eſt [illegible] [illegible] erubeſcit [illegible] re. [illegible] cum [illegible] quaſi [illegible] ſcrip[illegible] ſed [illegible] dent [illegible] te. [illegible]

Armenia vn [illegible] excipit [illegible] na [illegible] Armenia [illegible] nis [illegible]

Rhenus tes, Tigris, & Orontes [illegible] no. [illegible] cipiti vertice [illegible] mania; a G[illegible]

Iſter [illegible] Iſter [illegible] nus in Sil[illegible] & [illegible] fuſus plures adit populos [illegible]

pit meatibus [illegible] Cæſar: locus hic duobus modis poteſt ex[illegible] Cæſari D[illegible]maſippo [illegible] gerenda es [illegible] tus, i. noli quær[illegible] Dama ſippum in [illegible] populis [illegible] Cæſar Damaſip[illegible] p[illegible] [illegible] grandis [illegible] frequen[illegible] [illegible] Sendapla

[illegible] Sacerdotes Galli [illegible]

Gallivn [illegible]

Lucanum [illegible]

ASCE. [illegible] Damaſippi [illegible] Syria [illegible] Veneris [illegible] Damaſippi [illegible] calidorum

calı 'orum locorum.& ad illa linea inſcripta:ideſt ab ebriis diſeruptæ:vt inſeribam te ſcripionibus apud [illegible]: vel in ſcripta variis ſignis ad luxuriam pertin[illegible] xeuſſens iam m[illegible] bello Armeniæ: [illegible] bellum Armeniæ. & amb[illegible] [illegible]

rent:quod erat hominum viliſſimorum & infamium. multi etiam [illegible] quod extremæ erat infamiæ, ſe com[illegible] [illegible] poeta in Satyra vndecima illic: Nam [illegible] membra [illegible] ſufficiunt galeæ. ſ Sup[illegible] [illegible]. De quo ſic & [illegible] in Teré. Pro au

[illegible]

cum [illegible] ergo [illegible] vocem [illegible]

[illegible] fabu [illegible] Lætu[illegible] cuius ſcripſit au [illegible] ea introduce [illegible] (vt alias mul [illegible] et, vera nō falſa [illegible] cætera præ [illegible] Lentulus igi [illegible] vt nō vera ti [illegible] ve[illegible] ſ V [illegible] exitu ſfre [illegible] poeta:di/ [illegible] p[illegible] et, quinquidē [illegible] non ſolū in [illegible] ſed ne popu [illegible] ſpectat. ſ Durior [illegible] ſedes pudoris. [illegible] erit, dicatur frōtes p [illegible] dignioré, q præter [illegible] curare deret. [illegible] ſ Tri [illegible] p quã ſignat nimiã: & ma [illegible] tris & ſcurra. Nam tris & tar p [illegible] græci & latini vſi ſunt, plautus in Rudēte: Tu[illegible]

[illegible]

nobiles qui opibus per luxum con[illegible] cam deſcenderunt: vt pro hiſtrionibus in ſcæna [illegible]

Suppa[illegible] rium

phaſma

Laureo lus

IOA BRIT.

Cerdo nes V oleſi

perfrica re frōtē

trifurcifer mihi audes inclementer dicere? Idem in Bacchi/dibus: Vt pergræcetur tecum triuenefice: [illegible] ve nefice, & maxime fure fer. Vnde [illegible] Mercurium: quasi ter maximum: μεγ[illegible] significat. Martia. lib. [illegible]. Hermes [illegible] Trimegistus. ¶ P[illegible] tu dix[illegible] Satyra il[illegible] atri[illegible] prouocet Vn[illegible]. ¶ F[illegible] runt [illegible] abit recitat [illegible] diximus Satyr[illegible]. R[illegible] mercoꝝ alapas. i. [illegible] biles qui in [illegible] dis fab[illegible]s, icti & [illegible] bus moueret [illegible] Hestern[illegible] sum quanto non [illegible] no. Ide[illegible] Latini, Te [illegible] te alapas [illegible]

Mamercoꝛū ſa/milia

aut [illegible] fuitq[illegible] mi[illegible] ¶ Q[illegible] & n[illegible] in [illegible] N[illegible] non [illegible] qui [illegible] & [illegible] Iuuena[illegible] fe[illegible] da [illegible] ta re[illegible] glad[illegible] est eis [illegible] in [illegible] si [illegible] te[illegible]

Prętor

[illegible] tores [illegible] in cu[illegible] Ca[illegible] non [illegible] uerunt [illegible] gum lu[illegible] phet[illegible] tis f[illegible] artes [illegible] H[illegible] ho[illegible] dig[illegible] & [illegible] Quod & in [illegible] tunicati fascia [illegible] vetitu[illegible] or[illegible] ex qu eden[illegible] notam [illegible] bibant [illegible] sus [illegible] tibi ludos [illegible] vtrum hoc [illegible] gendum, vt [illegible] sohonestus [illegible] qsquam sic [illegible] an qsquam [illegible] duntur: vt [illegible] placet. Nam [illegible] etiam fecit [illegible] ne aliqu[illegible] mima. ¶ [illegible] aut gladia[illegible] multi pulpitis extra [illegible] dæ famulatæ per hoc ostendit mortem [illegible]

d[illegible]m, [illegible] amittendum aut gladiatoram potius q hi sl[illegible] on [illegible] Mortem sic q[illegible]quam [illegible] mort[illegible] [illegible] electo malit [illegible] [illegible] q quod dict[illegible] est, [illegible] aut. Vt [illegible]

[illegible] voce [illegible] tione [illegible] Vnd[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] vt [illegible] mor [illegible] horrule [illegible] hebe tis [illegible] ntis.

¶ Res aud

Res haud mira tamen, citharœdo principe natus
Nobilis, hæc vltra, quid erit niſi ludus? & illic
Dedecus vrbis habes, nec mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce ſupina,
Damnat enim tales habitus, & damnat, & odit,
Nec galea frontem abſcondit, mouet ecce tridentem
Poſtquam vibrata pendentia retia dextra
Nequicq̄ effudit, nudum ad ſpectacula vultum
Erigit, & tota fugit agnoſcendus arena.
Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum ſe
Porrigat, & longo iactetur ſpira galero.
Ergo ignominiam grauiorem pertulit omni
Vulnere, cum Graccho iuſſus pugnare ſecutor,
(Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus vt dubitet Senecam præferre Neroni,)
(Cuius ſupplicio non debuit vna parari
Simia, nec ſerpens vnus, nec culeus vnus?)
Par Agamemnonidę crimen, ſed cauſa facit rem
Diſſimilem. quippe ille Deis auctoribus vltor
Patris erat cęſi media inter pocula, ſed nec
Electrę iugulo ſe polluit, aut ſpartani
Sanguine coniugii, nullis aconita propinquis
Miſcuit, in ſcęna nunq̄ cantauit Oreſtes
Troica non ſcripſit. quid enim Verginius armis
Debuit vlciſci magis, aut cum vindiee Galba?
Quid Nero tam ſęua, crudaqꝫ tyrannide fecit?
Hęc opera, atqꝫ hæ ſunt generoſi principis artes
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita ſaltu
Proſtitui, graiæqꝫ apium meruiſſe coronæ.
Maiorum effigies habeant inſignia vocis
Ante pedes Domitii longum tu pone Thyeſtæ
Syrma, vel Antigones, ſeu perſonam Menalippes,
Et de marmoreo citharam ſuſpende coloſſo.

IOAN. BRIT. ¶ Res haud mira tamen. ſ. eſt. Et eſt ſenſus: Non eſt tamē mirum, nobilem Romanum hæc facere: quia ſub Nerone principe natus eſt: qui artibus ſcænicis multum delectatus eſt. nam (vt ſcribunt Tacitus, Tranquillus, & Euſebius) adeo citharœdicę arti deditꝰ fuit: vt i Achaia iſtituerit ciuitates, apud quas muſici agones edi ſolent, oēs citharœdoꝝ coronas ad ipſum mittere. Eas adeo grate accipiebat vt legatos, qui ptuliſſent: nō modo primos admitteret ſed etiā familiaribus epulis interponeret. Cātāte eo neceſſaria qdem cauſa excedere theatro licitum fuit. Itaqꝫ enixæ quędam in ſpectabilis feruntur. Nunc poeta demonſtrat philoſophice quantaꝫ perniciem moribus hominū, & ciuitatibus afferant corrupti mores principum, eorūqꝫ, quorum vita oibus tanqꝫ ſpeculum eē debet. vnde illud etiā exit: Sed quid non faciet: qd principis vxor? ¶ Natus nobilis. ſ. eſt. ¶ Hæc vltra: poſthac quid videbimus in vrbe niſi omnes nobiles ſænicis artibus vacare? ¶ Vltra hæc. ſ. tēpora. ¶ Et illud dedecus: ſenſus eſt: Habes hoc etiam quod inde decus vrbis maxime redundat Gracchum pugnantē nō armis mirmillonis: non clypeo: non galea tectum: ſed habitu retiarii tunicati. eritque expoſitio: Gracchū pugnantem. dedecus autem appellat, tum qꝫ artem gladiatoriam exerceat, quæ infamis habet: tum qꝫ mirmillo eſſe nō vult qui tecta facie pugnat: ſed retiarius, qui galerum tantum ſumit vultu aperto vt cognoſcatur. Totaqꝫ eſt hinc poetę indignatio: qꝫ gaudeat operam ſuā ſponte arenę præſtare & cognoſci: quaſi qui omnem pudoris rationem amiſerit. per Gracchū nobiliſſimum quēqꝫ intelligit. Nam Gracchoꝝ familia nobiliſſima fuit & potens. ¶ Mirmillonis: gladiatoꝝ alter ſequutor & mirmillo, alter retiarius dicebatur. Mirmillo ſcutū & falcem ſumebat & galeam: in cuius vertice erat effigies piſcis, aduerſus quē retiarius pugnans, cū eum inſequeretur, hæc cantabat: Non te peto, piſcē peto, qd me fugis galle? Retiarius autē fuſcinam & rete geſtabat tunicatus. ait igit poeta nobiles eo inſolentiæ, & impudētiæ deueniſſe, vt nō modo non erubeſcant tecti armis in arena decertare more mirmillonis, qui tectus galea & ſcuto pugnat: ſed vltro omnia facie operta peragant habitu retiarii tunicati: qui tunica tm̄ tectus dimicabat, fuſcinam, & rete geſtans vt cognoſcantur. nā gaudent cognoſci. ¶ Aut falce ſupina. i. erecta, quæ a mirmillōe ſumebatur. ¶ Damnat: qa non pudet. imo gaudet cognoſci. ¶ Tridentē. i. fuſcinam quam habet vt retiarius. ¶ Erigit vultum: vt cognoſcatur. ¶ Ad ſpectacula. i. ad ipſos ſpectatores theatri. ¶ Nequequam: fruſtra, cum mirmillonem capere non potuerit. ¶ Effudit: emiſit. ¶ Dextra vibrata: dextra commota & concuſſa iniiciedo rete. ¶ Cedamus tunicæ: cedamus inquit, tunicæ. i. retiario homini tunicato: cum præſertim ſit ciuis & nobilis Romanus. qd facile agnoſcas ex habitu diuite & magnifico. Nam funiculus ipſe, quo ſibi galeꝫ capital ligauit, aureus eſt qui: ornatus non eſt pauperꝭ gladiatorum: hocqꝫ totū ironicos pronūciandū: vt ſit ſenſus: Debemus, inquit, cedere & locū dare nobili Romano fugiēti tota arena: vt euadat ne. ſ. a mirmillone inſequente feriatur: hocqꝫ quaſi quadā cum miſeratiōe nobilitatis, habēdus eſt inqt aliquis reſpectus ipſi nobili, vt poſſit effugere manus mirmillonis, ne cędat in arena. Sic etiā conſtat (vt tradit Herodianus) Cōmodo imperatori, qui in amphiteatro cum gladiatoribus dimicauit, habitum fuiſſe reſpectum a cæteris gladiatoribus. Sic enim ſcribit: Facile aūt dimicans ſuos cōpares ſuperabat: neque tum vltra vulnera procedebat, dante vno quoqꝫ manus, atqꝫ imparatorē potius q̄ gladiatorēm agnoſcente. Sicqꝫ legendū eſt: Cedamus & non credamus. aliter ſenſus non pcedit. vnde bene ſeqtur. ¶ Ergo ignominia. q. d. ipſum mirmillonem ex victoria aduerſum nobilem potius ignominiā reportaſſa, q̄ laudem, aut gloriā. vt ſit ſenſus: Ergo mirmillo cum non paſſus ſit retiariū virum nobilem fugere: quaſi cuius miſereri deberet: grauiorem adeptus eſt ignominiam, q̄ ſi graue vulnus accepiſſet. nam a ſpectatoribus deriſus eſt: q̄ſi qui peritus imperitū ſuperauerit. hocqꝫ totū ironicos in cōtemptū ipſius nobilis, tanq̄ qui fœdā in arena operam nauauerit. ¶ Tunicæ: tunicato retiario. Nam retiarii tunicati erant. vñ i ſecunda Saty. Tunicati fuſcina Gracchi. Tranquillus in Caligula: Retiarii tunicati quinqꝫ numero gregatim dimicantis ſine certamine vllo totidem ſecutoribus ſuccubuerant. ¶ Aurea ſpira. i. funiculus ipſe aureus, qui circa galerum diſcurrens ad ornatum porrigebatur ad fauces: vt galerus ſub mento vinciretur. Spira autē proprie appellatur inuolucrū funis in orbem collecti. Et ſerpentem dicimus collectā in ſpiram: hoc eſt in gyrum & reuolutionē. Spiram item dicimus circulum illū eminentē: qui baſi apponitur. Victruuius: Sin aūt Ionicæ columnæ fient: ſcapꝰ pter ſpiran, & capitulum in octo partes & dimidiā diuidatus. Plin. libro .xxxvi. capi. xxiiii. In epheſiæ Dianæ primū columnis ſpiræ ſubditæ, & capitella adita. Victruuius loquens de æde Dianæ ſic ſcribit: Et fecerunt primo columnæ craſſitudinē octaua parte: vt haberent ſpeciem excelſiorem Baſi ſpiram appoſuerunt pro calceo, capitulo volutas, vti capillamento concriſpatos cicinnos ppendentes ornauerunt: trūcoqꝫ toto ſtrias vti ſtolaꝝ rugas matronali more pemiſerunt. Spiras etiā dicimus in ligno, cū venæ & nodi ſe conuoluerunt. Plin. li. xvi. Publicum omnium vitium vocant ſpiras vbi ſeſe conuoluere venę, atqꝫ nodi. ¶ Longo galero. i. procero & eminenti. ¶ Secutor: hoc eſt mirmillo, qui retiariū poſtq̄ ab eo captus non eſt inſeqtur. ¶ Iuſſus a ptore qui præ eſt ludis, & cui operam ſuam vendidit. ¶ Graccho: nobili viro retiario, de quo etiam in ſecunda Saty. meminit: Tunicati fuſcina Gracchi. ¶ Libera ſi dentur: ſi poſſet, inquit, quod ſentit populus libere dicere: indubitanter Senecā, quāuis humili loco natum, propter

Mirmillo

Retiarius

Spira

eius virtutes, Neroni ꝓferret: qui nobilitatis ſuæ ſplendorem vitiis obſcurauit: vt oſtendat in virtute non in maiorum gloria veram nobilitatem conſiſtere. Fuit autem Seneca pceptor Neronis, & Lucani poetæ patruus: qui inciſione venarũ & veneni hauſtu perijt. Tranquillus, Tacitus, & Euſebius auctores. Sed cum dicit Libera ſi dentur populo ſuffragia: ingquam temporum ſuorum conditionem ſuſpirat, quibus ab imperatoribus occupata libertate omnia eorum nutu adminiſtrabantur, cum antea magiſtratus ſuffragiis populi crearentur: vt latius dicemus in Satyra. x. Verum poeta ad id reſpexiſſe videtur, quod ſcribit Tacitus. Ait enim famam fuiſſe principea cõiurationis Piſonianæ deſtinaſſe: vt poſt occiſum Neronem, Piſo quoq; interficeref, tradereturq; imperiuꝫ Senecæ claritudine virtutum ad ſummam faſtigium delecto. ¶ Quis tam pditus: quis adeo rationis egens. ſ. eſt. ¶ Vt dubitet: vt non dicat Senecam Neroni ꝓferendum. ¶ Nõ vna ſimia: qui patricidiũ cõmiſiſſent virgis cæſi, & culeo inſuti cũ ſimia, gallinaceo, ſerpente, & cane in mare, vel in ppinquum flumen proiiciebãtur. Auctor eſt Modeſtinus Iuriſcõſultus lib. Digeſtoruꝫ. xiiii. Plautus: Iube hunc inſui culeo: atq; in altum deportari ſi uis bonã annonam. ¶ Non vna: ſed multę: vt qui multa cõmiſerit parricidia: ac per hoc multæ mortes. patricidium enim dicitur cõmittere qcunq; manus cognatorum ſanguine cõmaculatur, licet Quintil. lib. viii. ſcribat parricidam abuſiue dici matris, aut fratris interfectorem. Nero enim (vt Tacitus & Tranquillus ſcribunt) conſcius fuit necis Claudii, matrẽ Agrippinam & ſororẽ patris interfecit, auctor Euſebius, Octauiã vxorem prius relegatã ſub crimine adulterii occidit, Popeiam duodecimo die poſt diuortium Octauiæ in matrimoniũ acceptam, ictu calcis grauidã interemit & ægrã, Antoniã quoq; filiam Claudii recuſantẽ poſt mortẽ Popeiæ nuptias ſuas, quaſi nouaꝝ rerum molitricem interfecit, Aulum Plantiũ iuuenem ſibi ꝓpinquitate coniunctum iactans euꝫ a matre dilectũ, & ad ſpem imperii impulſum. Item priuignũ Ruphi rum Criſpinũ Popeia natum impuberẽ adhuc, quia ferebat ducatus & imperia ludere, mergendũ dum piſcaretur mari ſeruis ipſis demãdauit, Britannicum fratrẽ ſuum p adoptioneꝫ veneno ſuſtulit. ¶ Culeus: ſaccus eſt ex corio: quo (vt diximꝰ) inſuebanf parricidæ. Itẽ nomen eſt menſurę cõtinentis amphoras viginti. Priſcia. Eſt & bis decies quę cõficit amphora noſtra Culeus: ac nulla eſt maior mẽſura liquoris. Cato: Vbi id legeris in eius muſti culeum, aquæ marinæ veteris quartas binas, vel ſalis puri modium, & eũ in fiſcelam ſuſpendito. ¶ Par Agamẽnonidæ: crimen, inquit, qđ cõmiſit Oreſtes: cum matrem interemit: par fuit crimini Neronis: q eodem modo Agrippinam matrẽ ſuã occidit, eſt autẽ Agamemnonidæ genitiuus caſus. i. Oreſtis filii Agamemnonis. ¶ Sed cauſa facit rem Diſſimilẽ: ſed cędes, inquit, Oreſtis multũ a cæde, quam fecit Nero differt. Oreſtes enim cauſam videf habuiſſe honeſtã necis maternæ: quia ea Agamemnonẽ maritum ſuum, & patrẽ ipſius Oreſtis occidiſſet adiuta ab Aegyſtho adultero, nã eum (vt alii tradiderunt) in cõuiuio ſecuri percuſſit, vnde ait: Cæſi media inter pocula. vt alii vero: cũ veſtem indueref ſine capitio. Neroni vero nulla fuit honeſta cauſa cur matrem ſuam interficeret. ¶ Sed nec Electræ iugulo: ſed nec ſe contaminauit cæde ſororis ſuæ. nã Electra ſoror eius fuit a qua e manibus Clytẽneſtrę matris & Aegyſthi adulteri liberatus eſt. ¶ Sanguine coniugii ſpartani: hoc eſt Hermiones vxoris ſuæ: q filia fuit Meneali ex Helena. ¶ Nullis propinqs: quẽadmoduꝫ Nero: q Britanicum fratrẽ ſuum veneno ſuſtulit. ¶ Nunquã cantauit Oreſtes: qđ fecit Nero: qui nõ modo Romæ in Agone citharistaꝝ cõtendens omnes ſuperauit: ſed & Olympia, Iſthmia, Pithia, Actia celebrãs iter Cerycas, tragœdos, & citharistas coronatus eſt, auctor Euſebius. Tranqllus ſcribit coronam etiã citharæ a iudicibus ſibi allatã adorauiſſe, ferriq; ad Augusti ſtatuam iuſſiſſe: ſed & Neapoli vbi ſæpius plures etiam dies cãtauit, ſumpto ẽt ad reficiendã vocem breui tempore. Nec contẽtus harũ artiũ experimenta Romæ dediſſe, Achaiam etiã petiit, vbi maxime motus iſtituerat ciuitates, apud

Parricidarum ſupplicium

Culeus

quas muſici agones edi ſolent, oẽs citharœdorum coronas ad ipſum mittere. ¶ Troica nõ ſcripſit: non dãnat Neronem q troica ſua ſcripſerit: qbus excidium Troianoꝝ continebatur: ſed q vrbẽ incẽderit, cuius cõflagrationem ex turre mecœnatica proſpectãs. lætuſq; flãmæ (vt aiebat) pulchritudine Haloſin Ilii cantauit in habitu ſcænico. i. captiuitatẽ Troiæ, quã ſuis troicis cõplexus fuerat. q. d. non incendit vrbem Oreſtes: vt Nero: quẽ conſtat ipſo tempore vrbis flagrantia iniiſſe domeſticã ſcænam, & troianum incendiũ cecniſſe, ꝑſentia mala caſibus vetuſtis aſſimulantẽ. vrbem autem incenderat, quaſi offenſus veterũ ædificiorum deformitate, & anguſtiis, flexuriſq; vicoꝝ. Tranquillus, Tacitus, & Euſebius auctores. Eutropius tradit Neronẽ vrbem incendiſſe, vt ſpectaculi eius imaginẽ cerneret: qualis olim Troia capta arſerat. Troica ſcripta a Nerone fuiſſe Seruius docet illud exponens: Et Troiæ Cynthius auctor. Cynthiũ eſſe regem Troiæ, quẽ in troicis ſuis Nero cõmemorauit. Idẽ illud enarrans in. v. Aeneidos: Solus qui Paridẽ. Paris, inquit, ſecundũ troica Neronis fortiſſimus fuit. Troica autem appellauit Nero, quã Homerus Iliada. Troica etiã ſcripſit Macer quidam aſinia Ouidii. de quo ipſe in Põto ſic meminit: Tu canis æterno quicqd reſtabat Homero: Ne careant ſumma troica bella manu. ¶ Quid enim Virginius armis: Nero quẽ iam. xiiii. annos, tanq̃ immanem belluam, & terrifico monſtrum terrarum orbis a ppeſſus fuerat, deſtitutus fuit initium facientibus Gallis duce Iulio Vindice: qui tum eam prouinciã proprætor obtinebat. Deſciuit & Galba in Hiſpania cum exercitu. Item Verginius Rufus Germanici exercitus ductor: qcum Galbæ aſſenſurus non foret: nec alii niſi quẽ ſenatus delegiſſet ad imperium, Iulius Vindex indignatus, cũ Galbæ fauerent cõgreſſus eſt cũ Verginio, a quo ſuperatus eſt. & ad mortem compulſus, cæſis in eo conflictu viginti millibus Gallorum. Recuſauit tñ Verginius imperiũ oblatum a militibus, conſciũs ſe ex equeſtri familia ortũ ignoto patre: imparemq; ſi recepiſſet, tutum ſi recuſaſſet, vnde extat apud Dionem in vita Neruæ, & Pli. Iuniorem tale diſtichon: Hic ſitus eſt Rufus pulſo qui Vindice quondã imperium aſſeruit nõ ſibi, ſed patriæ. Demũ eniꝫ ſecutus eſt partes Galbæ, qui Neroni imperiũ ademit. Ait ergo poeta recte factũ a Verginio. ¶ Vindice Galba: qui a Nerone deſciuerint. eius ſcelera vlciſcentes. De Vindice ſic ſcribit Philoſtratus: vindex Hiſpanos ad defectionẽ ſollicitabat idonea certe: qui poſſet fides concidere: qbus inepte cantabat Nero. nam apud exercitus orationem habuit cõtra tyrannum ex media philoſophia deprõptã. Inter alia nãq; dicebat Neronẽ magis eſſe omnia, q̃ citharœdum. Citharœdũ vero magis, q̃ regem. eiuſdẽ quoq; inſania furore, auaritia, laſciuia, omniq; crudelitate corruptum criminabatur. Iam vero omniũ ab eo factorum crudeliſſimum, q. ſ. matrẽ iterfeciſſet, nequaq̃ illi dicebat crimini dandũ eſſe, ſe nãq; iure interfectum putare, quæ tale portentũ peperiſſet. ¶ Quid Nero tam ſæua: Nero, inqt, in tyrannide ſua tam crudeli quid fecit? ac ſi dicat ꝑter tam crudelia facta: hoc eſt cædes ſuorum & vrbis incendiũ, quid aliud fecit? ſicq; interrogationi rñdendo oſtendit illum etiam cõtra oẽm imperatoris maieſtatẽ verſatum eſſe in certaminibus citharœdoꝝ. ¶ Hæc opera: verba reſpondentis: Hæc, inquit, qñ me iterrogas, ſunt opera & artes Neronis. ¶ Generoſi: Ironice. ¶ Proſtitui: Priſcianus ait proſtitui poſitum eſſe pro proſtiti: vt ſit a ſiſto. i. gaudẽtis ſtatui, & poni. ¶ Ad pulpita peregrina. i. in ſcęna vbi multa pulpita ſunt extructa: vt docet Victruuius. hoc dãnat, qđ non ſolum Romæ, ſed Neapoli in theatro complures cãtauerit dies: idemq; ẽt in Achaia p citharœdo verſatus ſit in certaminibus: vbi inſtituerat ciuitates: apud quas muſici agones edi ſolẽt oẽs citharœdoꝝ coronas ad ipſum mittere: eas adeo grate (vt diximus) recipiebat: vt legatos, q ptuliſſent, nõ modo primos admitteret, ſed ẽt familiaribus epulis interponeret. Olympiæ quoq; ꝑter conſuetudinẽ muſicum agona cõmiſit, ibiq; etiam plurifariã aurigauit ſed excuſſus curru, ac rurſus repoſitus, cũ perdurare nõ poſſet, deſtitit ante decurſum: nec eo ſecius coronatus eſt: deniq; certamina

Troica Neronis

Vindex Galba

Olympia

Pythia

Iſthmia

Nemea

tamma obiit omnia. Quatuor aūt certamina erant celebratiſſima: q; in Græcia celebrbant. Olympica in honorem Iouis, donabanturq; uictores corona ex oleaſtro, un̄ ait Pli. Græci Olympiæ uictores oleaſtro coronant. Pythia in honore; Apollinis uictoribus corona dabat̃ ex lauro. Iſthmia in honorē Palæmonis, uictores coronā accipiebant pineam. Nemea Archemoro dicata, uictorꝶ corona erat ex Apio, unde ſequtur: Graiæq; apium meruiſſe coronæ. Ex Græcia reuerſus Romā tanq̃ ingentē reportans uictoriā eo curru rediit, quo Auguſtus olim triumphauerat, & in ueſte purpurea, diſtictaq; ſtellis aureis chlamyde, coronāq; capite gerēs olympicā, dextra manu pythiam, ſequentibus currū ouantiū ritu plauſoribus, auguſtianos, militeſq; ſe triumphi eius clamantibus. Inſectant ergo ipſum poeta, quē non puduerit, nō modo Romæ & in Italia, ſed ēt in Greciā locis peregrinis artibus ſcænicis ſe fœdare. ¶ Fœdo ſaltu: ſcænica ſaltatiōe: ac p hoc fœda minimeq; hoīe libero & principe digna. ¶ Meruiſſe apium. i. coronā ex apio: que (ut diximus) dabatur uictoribus i ludis nemeis: ſicut docet Pli. lib. xix. his uerbis: Honos apio in Achaia coronare uictores ſacri certaminis nemæ. un̄ inuit & poeta ipſum in ludis Nemeis cōcertaſſe. ¶ Maiorum effigies: in irriſionē Neronis hæc dicit: cū alii, inquit, hoſtium ſpolia, aliaq; uictoriaru; p̄mia ſoleant ante ſtatuas maiorum ſuoꝶ collocare cum ipſis rerum geſtaꝶ titulis. tu potes, inqt, o Nero ante effigies maiorū tuoꝶ collocare ornamenta ſcænica, q̃ in recitatione tragœdiaꝶ ſumpſiſti, & inſigna uocis tuæ. i. ornamēta, & p̄mia, quæ ex cantu tuo ſcænico conſequutus es, ut per inſignia uocis intelligat p̄mia, q̃ accepit cantu ſuo: hoc eſt coronas & citharam, quā ab iudicibus ad ſe allatam adorauit: ſicq; aperte eius impudentiam

Inſignia

ſugillat. Nā inſigna dicuntur omnia, quæ ſunt homini ornamēto, unde dicimus inſigna cōſulis uirgaꝶ faſces cum lictoribus. Annulū inſigne ordinis equeſtris eo, q hoies inſigniat, ornet, & decoret. Horatius: Tu cū piectis inſignibus annulo equeſtri, Romanoq; habitu prodis. ¶ Effigies maiorꝶ. i. ſtatuæ, quæ in atriis cereæ in armariis ordine (ut dixim⁹) collocatæ ponebant̃. ¶ Ante pedes Domiti: pro Domitii, aut patris tui, aut ataui. Nā uterq; (ut docet Tranql.) Domitius

Syrma

appellatus eſt. ¶ Thyeſtæ: de Thyeſte & Atreo Tragœdiam ſcripſerunt Varius, & Seneca. ¶ Syrma: tragœdoꝶ fuit ueſtis, quā pallā latini dixere, de qua Horatius in poetica: Poſt hunc pſonæ, pallæq; reptor honeſtę Aeſchilus. Mart. Tranſtulit ad Satyros noſtra Thalia cothurnos: Aptaſti longum tu quoq; ſyrma tibi. ¶ Longū ſyrma: pone, inqt, ornamēta, habituſq; ſcænicos: qbus uſus es in agendis fabulis ante pedes patris tui. dictum aūt eſt ſyrma a σύρω: quod eſt traho. trahebat̃ enim per pulpita. Horatius: Traxitq; uagus p pulpita ueſtem. Nero aūt cantauit tragœdias Canacem parturientē, Oreſtem matricidā, Oedipoden excæcatum, Herculem

Antigone

īſanum. Tranqllus auctor. ¶ Antigones: huius nominis fuit filia Laomedontis regis Troianoꝶ, quæ cum auſa eſſet Iunoni ſe pulchritudine pferre, ab ea in ciconiam eſt conuerſa. Fuit item Antigone filia Oedipi, quæ patrē cæcum ductitauit. de hac frequens ſcripta fuerat Tragœdia. de ea & Statius in Thebaide. ¶ Menalippes: Dionyſius Halycarnaſeus,

Menalippe

& Euſebius de p̄paratione euangelica ſcribunt Eurypidem Anaxagore phiſici auditorē Tragœdiā feciſſe τηνσοφην μεναλιππην. i. de ſapiēte Menalippe: in qua Tragœdia Menalippe filios in patris ſtabulis expoſuit: quā rem pp̄ter prodigium eſſe exiſtimans, deliberauit adurere. Sed Menalippe dum uellet filios ſeruare, philoſophoꝶ rationibus non eſſe monſtrū oſtendit. De hac fortaſſe intellexit & Varro in ſecūdo de re ruſtica, vbi mentionē facit de boue ſic: Scio hunc eē in quē potiſſimum Iupiter ſe conuertit, cum ſe proſtrauit p mare e Phœnice amans Europā. Hunc eſſe qui filios Neptuni a Menallippa ſeruarit, nec in ſtabulo infantes grex boum obtereret. Ad eam fabulam agendam geſtu maxime opus fuiſſe docet Cicero in primo Officioꝶ ſic: Qui enim uoce freti

Coloſſus

ſunt Epigones, Medeamq;, q geſtu Menalippam. Clytemneſtram eligunt. ¶ Coloſſo marmoreo: reſpexit ad Coloſſum, quē (ut ſcribit Tranquil.) centū & .xx. pedum æreum erexit Nero in veſtibulo domus areæ, que ſtatua eo mortuo dicata fuit Soli mutato noīe. eam fabricauit Zenodotus accitus e Gallia. Pli. ſcri. xxxiiii. ca. vii, ſtatuaꝶ moles turribus pares Coloſſos vocitatas. Feſtus ait uocitatū eſſe Coloſſum a Coloſſo primo inuētore. Coloſſum in portu ſuo Rhodii habuere tanta magnitudine, ut inter crura naues extenſis velis trāſirent. is dicatus fuit Soli. lxx. enim fuit cubitoꝶ altitudinis quē fecerat Chares Lydius Lyſippi diſcipulus. hoc ſimulachrum poſt quadrageſſimū ſextum annum terræmotu proſtratum. Sed iacēs quoq; miraculo fuit. pauci. n. pollicē eius amplectabant̃. Duodecim annis tradunt effectū. ccc. talētis. hoc aūt loco non de Neronis Coloſſo intelligit, q non marmoreus, ſed æreus: (ut diximus) fuit: ſed de ſtatua Auguſti. Tranql n. ait ſic de Nerone: Citharā aūt ab iudicibus ad ſe, allatā adorauit, ferriq; ad Auguſti ſtatuā iuſſit. hoc nūc poeta Neroni obiicit, aut (qd oīno placet) illum notat: q (vt ſcribit idem Trāquil.) poſuit ſtatuas ſuas citarœdico habitu, qua nota etiam nummum petuiſſet.

ASCE.

¶ Res haud mira tū &c. Vt grauitatem peccati in principe efficacius deteſtet̃, probet q qd prius dixit. ſ. q omne animi vitium tanto cōſpectius in ſe crimen habet. quanto qui peccat maior habet̃. dicit non eſſe mirandū q nobiliſſimi ciuitatis romanæ hiſtrionicæ: & gladiaturæ operā dent: q̄n quidē tale genus uiuēdi a principe didicerunt: ut q citharedo principe nati ſunt. Affectate aūt dicit principe: ſiue is interpretet̃ primus patrū. Romani enim ſummopere nomen dn̄i exoſi ſunt ita: ut in re priuata nō dn̄i: ſed pr̄eſfamilias appellari uoluerint. & in repu. patres patriæ, aut principes non dn̄i: ſiue primū caput ſiue principiū tenens. nā & patris & primi capitis & principiū tenentis exempla imitari ſolemus. Ordo eſt: Tn̄. i. tametſi. indigniſſimū ſit patricium uiꝶ talia facere. tn̄ res eſt haud. i. non mira. i. non miranda. nā hic nobilis natus pricipe exiſtēte citharœdo: ſicut erat Nero. quid erat ultra. i. ulterius, niſi ludus. i. ludius. ſcriptū arbitror a Iuuenale ludio: niſi dicas ipſum ludū poſuiſſe eodē modo in ſexta: Nupta ſenatori comitata eſt Hippia ludū. ubi melius ludiū legas. Tu habes &. i. ēt, illic. i. in illa re quæ ſeqtur: uel lege illud qd ſeqtur. dedecus urbis: uidelicet Gracchum. i. nobiliſſimū uirum. pugnantē. i. exercentē genus quoddā gladiaturę: nec in armis mirmillonis piſcem ferētis in galea faciē & totū caput abſcondētis: nec clypeo aut falce ſupina, qua. ſ. fuſcinā depellat: nec abſcondit frontem ſuam galea ſicut mirmillo; Gracchus enim dānat. damnat dico & odit tales habitus q bus. ſ. incognitus eſſet. ecce ipſe Gracchus exercēs officiū retiarii faciem nudam hn̄tis. mouet tridentē. i. fuſcinā quā retiarius in manu tenebat cōtra impetū mirmillonis. poſtq̃ effudit necquicq̃. i. fruſtra. (Elaſpo. ſ. mirmillone quē capere attētauit p rete pp̄ter piſcem, quē in galea habebat: de quo cātabat: piſcē peto non te peto: cur me fugis galle?) retia pendentia in dextra uibrata. i. enudata. Et erigit. i. extēdit, uultū nudum. i. faciem ſuā nudā ut agnoſcat̃. ad ſpectacula. i. ad ſpectatores. & fugit tota arena. i. per totā arenā: hoc eſt theatri plateā: ſeu aream. agnoſcēdus. i. facilis ad agnoſcendū vel vt agnoſcat̃. Credamus tunicæ. i. credamus ueꝶ eſſe qdē, tunica idicat. i. Gracchū uiꝶ nobilem & p̄diuite; in ea retiariū agere. cum. i. q̄n. ita ſit q aurea ſpira. i. faſcia de panno auraceo ſe porrigat ſe de faucibus. & iactet̃. i. dependeat vel oſtentet̃ in longo galero. i. pileo: hoc eſt q̄n uidemus aureā faſciam extēſam ab una parte galeri p fauces: hoc eſt ſub mento uſq; ad aliam partē: & illic adhuc iactari: credamus non plebeiū, ſed Gracchū in ea tunica eſſe. Ergo q̄ ſecutor. i. mirmillo, qut tunc Gracchū fugientē per totā arenā ſequebat̃: quia talem ſpirā non habebat: iuſſus a Nerone. i. pugnare cum Graccho nobili. ſ. & artis imperito. pertulit. i. ppeſſus eſt ignominiam grauiorem omni vulnere. i. q̃ omne vulnus quod Graccho intulit, Graccho effecerit. Et eſt ironia. nā ſēſus eſt: q intolerabilior erat ignominia mirmillonis ignobiliter ueſtiti: q̃ omne uulnus qd Gracchus fugiens ſuſcepit. hoc aūt totum dedecus reiicit poeta in Neronē eius auctorē, ſubdēs. Si ſuffra

gia.i.uota,aut uoces eligendi principē.dent libera populo. libera.i.nō coacta ullo timore.qs ſup.ſit tam pditus:ut du/ biret pferre Neroni talium auctori.Senecā.i.ſanctiſſimū bo n orum morum pceptorem?q.d.nemo.Cuius.ſ.Neronis. ſup plitio.i.ad cuius ſupplicium.non debuit vna ſimia,ſed pluri ma.nec unus ſerpens,ſed plurimus,nec culeus.i. ſaccus ex co rio unus, ſed plurimus, para r :quia plurima patrauit par ricidia.Crimen ipſius Nero/ nis erat ſup.par .i. ſimile ſup. crimini.Agamemnonidæ .i. Oreſtis Agamemnonis filii: qui Clytēneſtram matrē ſuā: ſicut Nero ſuam occidit ſed/ cauſa facti rem diſſimilē. qp pe.i.quia certe.ille .ſ. Oreſtes Agamemnonides: erat ultor patris ſui Agamemnonis cæ ſi.i.occiſi a matre,& ab Ae/ gyſtho adultero. inter media pocula.i.cū ad conuiuium ſu ſceptus eſſet ſecundum. poe tam hic,& hoc Deis: ſcilicet exiſtētibus auctoribus: idest ita fieri volentibus . ſed ipſe Oreſtes i nec polluiſſe iugu/ lo Electræ ſororis ſuæ: idest non petiit iugulum eius ſicut Nero amicæ ſuæ . nec pollu/ it ſe ſanguine coniugii ſpar/ tani.i. Hermiones coniugis ſuæ ſpartanæ: hoc eſt Lace/ dæmoniæ: ſicut Nero ſe pol luit ſanguine Antoniæ Clau dii filiæ nuptias recuſantis: qui & Britānicū fratrē uene ficio locuſtæ interemit . ſed Oreſtes non miſcuit ullis p/ pinquis aconita.ſ.uenena . & nunq̄ cantauit in ſcæna: ſicut Nero et non ſcripſit Troica: ſicut Nero,q ut in troicis ſuis incendiū Troiæ ad uiuum explicaret,Romā icendit. er go propter incenſionem vrbis eius Troica damnat. Vn̄ ſeq tur.Quid.n.Verginius Ru/ ſus.ſ. ab eo deficiens debuit magis vlciſci armis, q̄ talē de ſcriptionem troicorū ob quā urbs incēſa eſt.q.d.nihil. Aut qd Galba,qui Hiſpanos reddi dit rebelles debuit magis ulciſci cū Vindice.i. cum ptore illo Galliaꝝ.q.d.nihil.Sed quid fecit Nero i tam ſæua,& cruda ,i.crudeli tyrannide. hæc.i.hmōi iam dicta & quæ ſequunt opera.atq; hæ.i.hmōi artes ſunt principis generoſi. gauden tis pſtitui.i.quaſi ad ſtuprū pſentari fœdo ſaltu.ſ.mimico& hiſtrionico ad pulpita peregrina.i.in qbus peregrina agita/ bātur. & gaudētis meruiſſe apium herbā illam. coronæ gra/ tæ .i. acceptæ & placidæ. Effigies maioꝝ habeāt inſigna vo cis.i.coronam ex apio meritā ex cantu:hoc ad irriſionem ad dit poeta. Cum maiores longe aliis coronis gaudere conſue uerint.Pone o Nero lōgum ſyrma.i.ueſtē, qua tragœdi utū tur,a tractu dictā. Thyeſtæ Vel Antigones.i.quo illæ fabulę aguntur ante pedes Domitii.i.Domitii atavi tui, ſeu.i. ſiue ſuſpende pſonam.i.faciei figuram cōcauam,quā ſuæ hiſtrio nes ſuperponūt.ut uarias agerent Menalippes .i. in qua age bas Menalippē & ſuſpēde citharam de coloſſo marmoreo .i.de pilo,aut de columna excelſa.de qua ſpolia & arma ho ſtium maiores tui pendere ſolebant.

Quis Catilina tuis natalibus,atq; Cethegi
Inueniet quicquam ſublimius?arma tamen vos
Nocturna,& flammas domibus,templiſq; paraſtis,
Vt Bracatorum pueri,Senonumq; minores,
Auſi quod liceat tunica punire moleſta.
Sed uigilat conſul,uexillaq; ueſtra coercet.
Hic nouus Arpinas ignobilis,& modo Romæ
Municipalis eques galeatum ponit ubiq;
Præſidium attonitis,& in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra& toga contulit illi
Nominis & tituli,quantum non Leucade,quantum
Theſſaliæ campis Octauius abſtulit vdo
Cædibus aſſiduis gladio.ſed Roma parentem
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volſcorum in monte ſolebat
Poſcere mercedes alieno laſſus aratro,
Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret caſtra dolabra
Hic tamen & Cimbros,& ſumma pericula rerum
Excipit,& ſolus trepidantem protegit vrbem,
Atq; ideo poſt q̄ ad Cimbros,ſtragemq; uolabant,
Qui nunq̄ attigerant maiora cadauera corui,
Nobilis ornatur Lauro collega ſecunda.
Plebeiæ Deciorum animæ,plebeia fuerunt
Nomina,pro totis legionibus,hi tamen & pro
Omnibus auxiliis,atq; omni plebe latina
Sufficiunt Diis infernis,terræq; parenti.
Pluris enim Decii,q̄ qui ſeruantur ab illis.
Ancilla natus trabeam,& Diadema Quirini,
Et faſces meruit regum ultimus ille bonorum,
Prodita laxabant portarum clauſtra tyrannis.
Exulibus iuuenes ipſius conſulis,& quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Colite Mutius,& quæ
Imperii finem Tiberinum virgo natauit.

los non appellādos eſſe nobiles:q ex nobili orti genere im/ pie,atq; turpiter viuunt.Nā Catilina eū C.Cethego viro ſe natorio,& aliis nobilib⁹ opprimēdę reip.cōſiliū inierūt. ſen ſus eſt:Nihil genere tuo o Catilina,& Cethege fuit nobilius: tū non dubitaſtis patrię exitiū machinari: quo more fecerūt Galli. Tuis natalibus: tuo genere, & tua origine. Sene/ ca ad Luciliū: Conditor ille iu ris humani nō natalibus nos nec nouium claritate diſtixit. Vt Bracatoꝝ pueri .ſ. pa/ rauerunt.pueri Bracatorum.i. poſteri Galloꝝ,q duce Bre/ no relictis ob ſterilitatem agris ſuis,Cluſiū Italiæ oppi dū obſederūt:ad quos cū miſ ſi fuiſſent ab ſenatu tres lega ti:q eos monerent, ut ab op/ pugnatione deſiſterēt: ex iis unus cōtra ius gētiū pceſſit, & ducē Senonū interemit. quo facto cōcitati Senones vrbē infeſto exercitu petierūt & fuſo exercitu romāo apd Aliam fluuium victores vr bem intrauerūt:vbi nobiliſſi mos ſenū cū inſignibus ho/ noris:quos,qs geſſerat,in ve ſtibulis ædiū ſedētes occide/ runt.Reliq̄ iuuētus cū Man/ lio in Capitoliū fugit,vbi ob ſeſſa Camilli virtute liberata eſt.Ait ergo poeta Catilinā cū cōiuratoribus non aliter patriæ perniciem q̄ſiuiſſe, q̄ Gallos.Gallia autē Bracata appellata eſt Narbonēſis pro uincia:que interno mari alluit, Varo:Flumine ab Italia alpi umq; ſaluberrimis iugis di ſcreta,a genere Veſtiū, quas ad terrorē intonſas,& varii coloris ferūt:eaſdem Græci (auctore Diod.) Anaxiridas vocant. de qbus ita meminit Cor.Taci. At Cecinavel vt relicta poſt alpes ſæuitia,ac licētia modeſto agmine per Italiā inceſſit. ornatū ipſius municipiis & Coloniæ in ſup biā trahebāt:qd verſi colori ſagulo bracas barbaꝝ tegmen indutus togatos alloq eret. De iis ēt ſic Tranq.in Cæſare: Gallos Cæſar in triūphū du cit. Idē:i curia Galli bracas depoſuerūt.Medos ēt,aliaſq; gē tes barbaras tali genere ueſtium uſas docet & Perſius:Queq; docet ſapiens bracatis illita Medis Porticus. Et Oui.de Tri ſti. Pellibus hirſutis arcent mala frigora bracis. Senones aūt populi ſunt Galliæ Lugdunēſis. Auſi.ſ. vos coniuratores id facinoris. Quod liceat: qd oībus licitū ſit.i. id facinoris cōmiſiſtis:qd incēdio,hoc eſt grauiſſimo ſupplicio mereē pu niri. Tunica moleſta.i.igne,& ſupplicio ignis.de tunica au tē moleſta ſic Sene.lib.ii.ad Luciliū: Cogita illā tunicā alimē tis igniū & illitā & intextā,& qcquid aliud cōmenta eſt ſęui tia:hoc.n.genus ſupplicii excogitatū eſt,ut facinoroſi hoies igne & tunica obuoluti cremarent uiui. Sed uigilat cōſul: uos,inqt,patriā quęritis pdere,q nobiles vos eſſe dicitis. Cō ſul vero,quē ignobilē putatis,ipſam tuet ac Suat.ſicq; poeta oſtēdit nō ex natalibus ſed ex recte factis,virtute q; nobilita tē pēdere,eē ſendā q̄rē. Vigilat:operā dat ne Catilina & re liq cōiurati rēp pdāt. Vexillaq; veſtra:conatus & furores ueſtros,uexilla.n.ſunt figura militaria p diminutionē dicta a velis.

Gallia Bracata

Anaxiridæ

Vexilla unde

IOAN. BRIT. Quis Catilina tuis: exēplo Catilinæ & Cethegi oſtēdit il

a velis.¶Coercet:reprimit.¶Hic nouus Arpinas ignobilis.
i.Cicero,quem vos nouum & ignobilē p cōtēptū appellatis:
cū tñ conſtet(vt Plutar.& Euſeb.ſcribūt)eū ex regio Volſco
rū genere eē ortū, matre Heluia , & patre equeſtris ordinis.
Nā Romani eos,q nulla maioꝝ dignitate claruiſſent,nouos
ſoliti ſunt appellare.vñ Catilina inuectus in Ciceronē,eū no
uum hoiem nuncupat.¶Arpinas:Arpinū oppidū eſt Volſco
rū patria Ciceronis. Volſci autē populi ſunt iuncti Latinis:
Ciceronis genus Volſci quoꝝ oppida ſunt:Aquum ,Fabrateria, Fruſino,Cora,Po
metia,Antium, Velitrę, & Sueſſa eoꝝ metropolis.¶Eques
municipalis Romę.i.natus in municipio Arpino:ſed Romę
in ordine equeſtri.¶Modo Romæ:quem mō & nup in eque
ſtri ordine dicitis eſſe Romæ:nō vetere & nobili genere.vñ
Sallu.ita ignobilitatē obiicit:Veꝝ(vt opinor)ſplēdor dome
ſticus tibi aios attollit.Et paulopoſt:Veꝝ(ut opinor)hō no
uus Arpinas ex M.Craſſi familia illius uirtutē imitaꝫ. nā il
los(vt diximus)Romani,q ſine maioꝝ ſplēdore per ſeipſos
claruiſſent,in cōtemptū nouos appellabāt,& inquilinos , qua
ſi q alienas ædes incolerēt.¶Tantū igiꝫ muros: Cic.inqt.mi
norē tulit laudē ex patria conſeruata in toga,q̄ Auguſtus ex
victoria Actiaca ſuperatis M.Ant.& Cleopatra.& ex victo
ria pharſalica pfligatis Bruto & Caſſio.¶Nois: famę & lau
dis.¶Tituli:honoꝝ,qui non ſine titulo & inſcriptione no
tātur,in faſtis,ſtatuiſq; ſubſcribunꝫ.¶Non Leucade.i.ex bel
lo actiaco.vbi M.Ant.cū Cleopatra bello nauali ſupauit Au
guſtus.Nā Leucas inſula eſt ante ſinū ambraciū iuxta actium
Leucas pmontorium Epiri:vbi pugna cōmiſſa fuit. Eā inſulā appel
larunt Leucadē a petra albicāte, q̄ in pellagus illic pteditur.
Alcmeonides vero ſcribit Alizeū,& Leucadium filios fuiſſe
Icari,& a Leucadio dictū eē Leucadē.¶Campis Theſſalię.i.
ex victoria pharſalica ſupatis Caſſio & Bruto.¶Abſtulit:re
portauit.¶Sed Roma:Roma,inqt,non habuit,vñ Aug.Cę
ſarem,licet diuerſa bella tractaſſet,appellaret patrez patriæ,
ſed habuit uñ Ciceronez appellaret.ſic igiꝫ cōmendat,quem
Romani vt ignobilem vituperabant.¶Pater patriæ:primus
pater patriæ fuit Cicero,q tale cognomen meruit cōſeruata patria in cō
iuratiōe Catilinaria,id poſtea cognominis ad ipatores adu
latiōe magis,q̄ merito delatū.¶Arpinas alius.i. Marius.Naz
Arpinū patria fuit cōis Marii & Ciceronis. Monet exēplo
itē Marii nobilitatē ex virtute pēdeꝫ.¶Laſſus aratro alieno:
Marius oſtēdit Iuuena. nō ſolū Mariū aratorem fuiſſe,ſed ēt agrico
lam mercenariū.de quo ſic Plin.lib. xxxiii. cap.xi. Ille arator
Arpinas & manipularis imperator.¶Poſt hæc:poſt agricola
tionem rebus ſtratioticis ſe accommodauit. Sequutus.n.eſt
Romanoꝝ caſtra ut miles gregarius:qđ indicat , cum ait illū
verſatū inter fabros ad dolanda ligna.Milites.n.operibus fa
brilibus exercebātur.vñ Martianus iuriſconſultus titulo de
re militari ſic ſcribit:Et ſi ſcio fabrilibus opibus exerceri mi
lites nō eſſe alienū.Fabri.n.tignarii, carpētarii, ferrarii,idq;
genus artifices(vt docet Vegetius)caſtra ſequebanꝫ nullius
rei participes niſi operis caſtroꝝ muniēdoꝝ. Marius(ut ſcri
bit Plut.)obſcuro genere ortus patrē Marium,matrē Fulci
niā pauperes hoies, atq; mœchanicos habuit:uitam aburba
nis,lautiſq; viuēdi moribus alienā:ſed modeſtā & priſcis ui
uēdi inſtitutis egit in uilla Ciuernate:q̄ erat in agro Arpina
ti:militauit primo ſub Scipione Africano Numantiam obſi
dēte:ubi cum aliqn̄ poſt cœnā de impatoribus ſermo fieret:
& qdam ex pn̄tibus ſiue ſerio,ſiue ioco Scipionē interroga
ret:quē talē ducē poſt illū populus Ro.habiturus eſſet: Sci
pio pcuſſo leuiter Marii humero hunc inqt:hic pſtanti virtu
te erit.¶Frāgebat vertice vitem .i. vite pulſabaꝫ a Centurio
nē in caſtris.Nā Cēturiones vitem geſtabāt ad milites in of
ficio continendos.Pli.lib.xiiii.cap.pri.loquens de vite:Quid
qđ inſertæ caſtris ſummā reꝝ, imperiūq; cōtinent, Cēturio
num in manu uitis , & optimo pmio tardos ordines ad len
tas pducit aqlas.Liuius lib.lvii.ab urbe ↄdita loquēs de Sci
pione inferiore:Quē militem extra ordinē dephēdit: ſi Ro
manus eſſet uitibus,ſi extraneus virgis cæcidit.¶Pigra do
dolabra labra:hoc eſt ipſe piger. Dolabra ferramentum eſt fabroꝝ ad
dolanda ligna:unū & nomē deductū.Caſtra.n. ſequebanꝫ fa

bri,centonarii, & dēdrophori.i.arboꝝ ſucciſores.¶Hic tñ
& Cimbros:hic tñ,inqt,Marius:quē uos ignobilem dicitis
vicit & Cimbros.Nā eos in Gallia apud aquas Statyellas iū
ctis Catulli pconſulis cū exercitu ſuo copiis deleuit. in quo
plio tradunꝫ cæſa fuiſſe hoium centum:&.xl.millia.capta.lx.
Sunt aūt Cimbri populi Germaniæ pximi Oceano:qui aio
& audacia pſtantiſſimi,& manuū virtute ac celeritate. & im
petu egregii in bello habiti ſunt.Eoꝝ impetū nemo ſubſtine
re poterat:multos.n.magnoſq; exercitus Ro.deleuerūt.De
ſcenderāt aūt Tridentinis iugis in Italiā cū terras eoꝝ inun
daſſet Oceanus,nouaſq; ſedes toto orbe ſibi quærerēt exclu
ſi Gallia & Hiſpania.¶Et ſolus:non aūt ſolus hoſtē ſupera
uit,ſed una cū collega Catullo . Cæteꝝ hoc ex hiſtoria ē.Nā
(ut ſcribit Plutar.)famā & gloriam huius rei totā Mario p
pter primā victoriam aduerſus Teutonas, & Ambrones,&
nomē imperii tribuebant.vñ(auctore Liuio)primores ciui
tatis q aliquātulum vt nouo homini ad tantos honores eue
cto inuiderat,conſeruatam ab eo remp.fatebanꝫ:quaſi ab eo
ſolo,& non ēt a collega.¶Atq; ideo,ob talem,inqt. victoriā
factū eſt vt collega nobilis Catullus Luctatius habuerit vñ
triumpharet,q.d.ex ſudore hoīs noui.& ignobilis iuenit no
bilis vñ triumpharet.ſicq; nobilitatem cauillādo, virtutē ex
tollit Marii.nā cum duo ei triumphi,primus.ſ.ex Teutonis,
ſecūdus ex Cimbris offerrētur,ambos agere noluit. Nā ut in
hmōi ſecundis rebus manſuetū ſe pberet,cum Catullo trium
phare oīno inſtituit.formidabat.n.milites.q in ea dimicatio
ne cōuenerant:vt ſi Catullus honore excludereꝫ, ipſe quoq;
triumpho priuareꝫ.Ergo ipſe in cauſa fuit, vt Catullus ſecū
dū habuerit triumphū.ſ.Cimbricū.cuz vterq; ei eſſet ab vni
uerſo populo oblatus.cuius rei ita meminit Cice.in Tuſcu.
C.Marius cū Cimbricæ victoriæ gloriā cū collega Catullo
cōicauit. Hic aūt eſt ille Catullus Luctatius:de quo & in ſe
cūda Satyra nōnulla attigimus:q Capitoliū igni abſumptū, Qu.Catullus
nō ſolū refecit,ſed & magnificentius dedicauit.¶Maiora ca
dauera:magno.n.corpore,horrendiſq; oculis erant,& apud
Germanos pdones appellabanꝫ. auctor Plutar.Cadauer au Cadauer
tem dictū eſt a cadendo,non aūt(vt qdam expoſuerūt) qua
ſi caro data vermibus.diciturq; cadauer nō ſolū hoium , ſed
oium animaliū,atq; ēt rerum animataꝝ. Vnde Seruius Sul
pitius ſic ſcribit Ciceroni:Hem nos homunculi indignamur
ſiqs noſtroꝝ interiit , aut occiſus eſt:quoꝝ vita breuior eſſe
debet:cū vno loco tot oppidoꝝ cadauera proiecta iaceant?
Locutus.n.eſt ante de multis ciuitatibus proſtratis & diru
tis.¶Poſtq̄ corui volabant.i.poſtq̄ parta fuit victoria.¶Stra
gem:cladē dictā a ſternendo.¶plebeiæ Decioꝝ animæ:licet,
inqt,Decii ignobiles haberenꝫ:cū in domū ſuā Decius pater
primus conſulatum detulerit:tñ opem patriæ tulerunt.Nam
vterq; Decius pater & filius ſe deuouit:pater bello latino: fi
lius bello aduerſus Hetruſcos,Sānites, Vmbros,& Gallos.
Decius pꝫ,cū ſe deuouit his verbis(vt ſcribit Liui. lib.viii.)
eſt vſus:Sicuti verbis nuncupaui,ita pro rep.qritum , exerci
tu,legionibus,auxiliis populi Ro.qritum legiones,auxiliaq;
hoſtium mecū Diis manibus deuoueo . Decius filius cū vide Decii
ret acies inclinari exēplum patris imitatus aduocato M. Li
uio pontifice haſtæ inſiſtēs,& ſolentia verba rn̄dens,ſe & ho
ſtes Diis manibus deuouit,impetuq; in hoſtes facto , victo
riā ſuis reliqt legionibus.Nā ilico pugna inſtaurata fuit, cœ
pitq; pōtifex vociferari viciſſe Romanos defunctos cōſulis
fato,Gallos, Sanniteſq; telluris matris ac Deoꝝ maniū eſſe.
¶Pro totis legionibus:p totius exercitus Rom. ſalute.¶Suf
ficiunt:ſufficere dicimus ei cui deſiderium implemus.q.d.ſo
lis Deciis Dii inferni cōtenti ſuut.¶Terræ parenti: in cuius
viſceribus dicunꝫ ipſi eſſe inferi .¶Pluris enim Decii : exēplo
ergo Decioꝝ oſtendit hoiem ſola animi virtute nobilem(vt
diximus)fieri.qđ item exēplo Seruii Tulli probat: q in do
mo Tarqnii vxoris induſtria,& cōſilio tāta gratia apud po Seruius Tullus
pulū Ro.uixit:vt cū interdū iactari voces ab iuuene Tarqui
nio audiret ſe iniuſſu populi regnare : auſus ſit ferre ad po
pulum,vellent,iuberentur ſe regnare:vñ tanto conſenſu q̄ o
haud quicq̄ alius ante rex eſt declaratus.¶Ancilla: Cornicu

laria. fu rat enim ex Corniculo opido Latii. Eſt autem or/
Ancilla do: Ille bonorum regum ultimus natus ancilla meruit trabe
Trabea am. Ancilla proprie dicitur mulier, que in ſeruitute eſt. ¶ Tra
beam veſtis fuit regum. Liuius: Seruius cum trabea & licto
ribus prodiit. Plinius: Trabeis vſos iquit accipio reges. Eã,
ſcribit Dionyſius Halycarnaſeus libro ſecũdo, circundiſtin/
Diade/ ctam fuiſſe purpura ſub tegmine puniceo, veſtemq́ fuiſſe gẽ
ma tilem Romanis honorificam. ¶ Diadema: a diadeo quod eſt
circumligo. erat autem pannus quo veluti faſcia reges caput
ſibi vinciebant. Seneca ad Lucilium: Vides illum Scythiæ,
Sarmathiæq́ regem inſigni capitis decorẽ: ſi vis illum æſti
mare, totumq́ ſcire qualis ſit, faſciam ſolue, multum mali ſub
illa latet. Valerius de Pompeio ſic: Cui candida faſcia haben
ti crus alligatum. Fauonius: Non, inquit, refert, qua in parte
corporis ſit didema exigua panni cauillatione regias eius vi
res exprobrans. Idẽ alibi: Rex etiã ille ſubtilis iudicii, quem
ferunt traditum ſibi diadema priuſquam capiti imponeret
retentum diu conſideraſſe, ac dixiſſe: O nobilem magis q̃ feli
cem pannum. Hæc ideo copioſius dixi: vt eorum opinio ex
plodatur, qui diadema coronam regiam interpretantur.
¶ Quirini: hoc eſt inſigne regium: quo Romulus qui Qui
rinus dictus eſt, primus rex apud Romanos eſt vſus. de Qui
rino illic eſt dictum. In valle Quirini. ¶ Faſces: de faſcibus
abunde ſuperius diximus. his & reges vtebantur. Liuius,
Dionyſius, Plutar. & Macro. auctores. ¶ Vltimus bonorum
regum: nam fuit ſextus rex Romanorum: poſt quem Tar/
quinius ſuperbus regnauit omnium vltimus: qui quanto
cæteri meliores fuere, tanto ipſe fuit nequior. ¶ Iuuenes ipſi
us conſulis: exemplo filiorum Bruti, & Aquilii, aliorum que
coniuratorum qui nobili genere fuerunt, oſtendit vt ſupra
exemplo Catilinæ & Cethegi eos appellandos non eſſe no/
biles, qui citra virtutem viuunt: pulſis enim Tarquiniis re
gibus, patricii iuuenes, inter quos fuere filii duo Iunii Bruti
De filiis conſulis, Marcus & Manlius, Gelli vxoris Bruti fratre. L.
Bruti & M. Aquilii memores eius licentię, quam ſub regibus ha/
buerant, conſpirarunt in domo Aquiliorum de reducendis
regibus. Coniurationem detexit Vindex Cecinẽſis Aquilio
rum ſeruus. Deprehenſi iuuenes pœnas dederunt. Bruto fi/
liis ſuis non parcente. nam ſupplicium eorum conſtantiſſime
iuſſit & ſpectauit. auctores Liuius, Dionyſius, Plutar. Pli/
nius, & Florus. ¶ Ipſius conſulis .ſ. Bruti, qui primus eiecto
Tarquinio ſuperbo conſul eſt creatus. ¶ Deceret: conueniret
facere pro libertate: ideſt pro libertatis conſeruatione: quam
pater eorum eiectis regibus patriæ tradiderat, multum au/
tem intereſt: cum dicimus pro imperio pugnare & de impe/
pro im/ rio. pugnare enim pro imperio eſt pro conſeruatione impe/
perio rii: vt ſcilicet quod habeas, conſerues. De imperio autem pu
De im/ gnare, eſt de imperio habendo .ſ. vt quod non habeas, acqui/
perio ras. vt illud ſit in conſeruatione, hoc in auctione. ¶ Dubia li
bertate: hoc eſt cum libertas in ambiguo eſt: cum alii in op/
pugnanda, alii in tuenda laborent. ¶ Quod miraretur: quod
poſſet mirari & imitari. ¶ Mutius: ſcilicet Scæuola: qui ado/
Mucius leſcens nobilis indigne ferens ciuitatem Romanam ab He/
Scęuola truſcis obſideri, quorum ſæpe exercitus fuiſſent, abdito in/
tra veſtem ferro in caſtra hoſtium venit, quorum dux erat
Porſena: qui in regnum conabatur Tarquinios reſtituere:
ibi forte cum ſtipendium militibus daret: & ſcriba cum rege
pari ornatu ſederet, ſcribam pro rege obtruncat, captus &
ante tribunal regis adductus: tum quoq; inter tantas fortu/
næ minas metuendus, magiſquam metuens, Romanus ſum
inquit ciuis. C. Mutium vocant, hoſtis hoſtem occidere vo/
lui, nec ad mortem minus animi eſt q̃ ad cædẽ, ſtatimq́ dex/
tram incenſo ad ſacrificium foculo iniecit: quam animi vir/
tutem conſpicatus Porſena eum intactum, inuiolatumq́ di
miſit. vnde poſtea Scæuolæ cognomen accepit, a clade dex
træ manus. nota eſt hiſtoria. ¶ Cum Coclite: Horatius Co/
cles, cum eodem bello poſitus foret in ſtatione pontis, cum
Porſena irrueret, ſolus hoſtiũ impetum in primo pontis adi
tu ſuſtinuit donec a tergo pons interrumperetur. Tunc in
Tyberim armatus deſiliit, multiſq́ ſup incidentibus telis in
columis ad ſuos tranauit. Statua ei erecta fuit in comitio,
agriq́ quantũ vno die arari poſſet datũ trans Tyberim. Co
cles aũt ob id eſt cognominatus: q̧ in alio p̃lio oculum amiſe
rat. ſcribit Pli. lib xi. eos Coclites appellari, q alteto lumine
orbi naſcerent̃. vñ & Cyclopes accepimus appellatos in Sici Cocli/
lia, quod ſolũ oculũ in fronte haberet vt Coclites. ¶ Virgo: tes
ideſt Chlœlia: quæ eodem bello inter pacis conditiones da/
ta Porſenę inter obſides dux agminis virginum, deceptis cu
ſtodibus noctu caſtris eius egreſſa equum, quem ſors dede
rat, arripuit, & Tyberim traiecit. Rex ira incenſus Chœliã
obſidem petiit, accepitq́: cuius virtutem admiratus eam ad
ſuos remiſit, facta ei poteſtate eligendi quos vellet ſecum
ducere ex obſidibus: quæ pueros impuberes elegiſſe fer/
tur: quorum ætatem iniuriæ non obnoxiam eſſe ſciebat. ſta/
tua ei equeſtris in foro poſita. Virgo: ordo eſt: Et quod
miraretur virgo, quæ natauit. ¶ Imperii finem Tyberi/
num: hoc eſt quæ natauit Tyberim, qui tunc imperii Ro/
mani finis erat. non enim tunc temporis Romani vlterius
imperabant. vnde Virgilius in octauo: Hinc Thuſco claudi
mur amni. Hetruria enim fines ſuos tendebat vſq́ ad primã
ripam Tyberis, dictaq́ Hetruria quaſi ἕτερος ὅρος. Nam
ἕτερος eſt alter: & ὅρος finis. Roma enim vnam tantum Ty
beris ripam antea tenebat.
ASCE. ¶ Quid Catilina &c. Oſtẽdit exẽplis Catilinæ & Cethegi
q in patriam conſpirarunt (vt Saluſtius in Catilinario do/
cet) nobilitatem generis nihil aut reipublicæ, aut priuatæ
conferre: ſi animi nobilitas deſit. Ordo eſt: O Catilina quid
inueniet quiſquam nobilius natalibus tuis: ideſt nobilitate
generis tui: atq́ Cethegi complicis tui: quaſi dicat nihil. ta/
men vos paraſtis arma nocturna: ideſt inſidioſa noctu rem
peragentia. Vel obſcura: ideſt ignobilia: ut claritudini gene/
ris ignobilitatem obiiciat armorum illorum, armis autem
ſanguis effunditur. Et paraſtis domibus: ideſt priuatis ædi/
bus. & templis: ideſt Deorum ædibus. flammas: ideſt incen/
dia. paraſtis inquam auſi ſupple facinus quod liceat punire
tunica moleſta: in qua homines comburebantur viui. vt: ideſt
quẽadmodum. id auſi fuerunt pueri Bracatorum: ideſt Gal/
lorum ex Gallia Bracata. & minores: ideſt poſteri. Senonũ:
ideſt illorum populorum Galliæ: qui totam vrbem incen/
dio abolere conati ſunt. Sed conſul: videlicet M. Tullius Ci
cero. vigilat: ideſt pro ſalute vrbis ſolicitus eſt. & coercet. i.
reſtringit & reppellit veſtra arma. hic. ſcilicet conſul. exiſtens
nouus ſupple homo: ideſt qui: nec in ſe nec in maioribus ſuis
illum magiſtratum unquam in familia ſua vidit. & Arpinas:
ideſt non Romanus quantum ad patriam: ſed inquilinus &
ignobilis quantum ad genus. & exiſtens modo: ideſt paulo/
ante. Romæ eques municipalis: ideſt ex municipio. ponit .i.
impõit ciuitatibus ſupple attonitis: ideſt perplexis & ſtupe/
factis de re noua. præſidium armatum .i. munitiones & cu/
ſtodiam armatorum. præſidium enim eſt quod Galli garni
ſon vocant. & laborat: ideſt laborem impendit. vel ſe pericu
lo exponit in omni gẽte. Igitur: ideſt pro huiuſmodi diligẽ/
ti cuſtodia. toga: ideſt gubernatio i pace, vel pax ipſa. contu
lit: ideſt contribuit illi .ſ. Ciceroni. tantum nominis & tituli,
quantum Octauius Auguſtus .ſ. quem inepti Octauianum
uocant. non meruit Leucade in bello, ſcilicet attiaco contra
Antonium & cleopatram. & quantum Octauius in campis
Theſſaliæ apud philippos Macedoniæ vrbem contra Caſ
ſium & Brutum: ſed cum Antonio. non meruit aſſiduis cędi
bus. i. occiſionibus hominũ. & gladio vdo: ideſt ſanguinolẽ/
to. Et ſi quis dicat q̧ multum meruit fatetur quidẽ. ſed Ro/
ma libera: ideſt liberata a coniuratione catilinæ. ſalutat cice
ronem parentem, & ſalutat: ideſt ſalutando appellat patrem
patriæ. alius Arpinas: ſcilicet Marius. ſolebat in monte Vol
ſcorum. laſſus aratro alieno: ideſt alteri arando poſcere: ideſt
exigere mercedes laboris & operæ ſuæ. & frangebant poſt
hæc: ideſt huiuſmodi vilia miniſteria. vitem: ideſt virgam ex
vite: qua centuriones milites liberos cædebant. vertice ſup/
ſuo dum percutiebatur. ſi ipſe lentus: ideſt tardus. muniret
caſtra dolabra pigra: ideſt inſtrumento dolandi, quo vteba/
tur: hoc

Occulet: ed patres produxit crimina ſeruus
Matronis legendus, at illos verbera iuſtis
Afficiunt pœnis, & legum prima ſecuris.
Malo pater tibi ſit Terſites, dummodo tu ſis
Aeacidæ ſimilis, uulcaniaq; arma capeſſas,
Quam te Terſitæ ſimilem producat Achilles.
Et tamen ut longe repetas, longeq; reuoluas,
Nomen, ab infami gentem deducis Aſylo.
Maiorum primus quiſquis fuit ille tuorum,
Aut paſtor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

curr hoc eſt poſtquam arator fuerat vacans militiç: uiliſſima illic quoq; primum miniſtria præbuit: dolãdo ſcilicet ligna pro caſtrorum municionibus aut machinarum faciendis. ta mẽ hic: idẽ huiuſmodi nobilis. primum excipit: ideſt adoritur, &ᵃ ſe capit. &: ideſt pariter. Cimbros: ideſt populos illos Alemaniæ inferioris. & ſumma pericula rerum: ſcilicet bellicarum. cum iam populus Romanus a Cimbris fuſus eſſet. & ipſe ſolus protegit vrbem: ſcilicet Romam trepidantem: timore videlicet. Atque ideo ipſe effectus collega nobis: ſcilicet Q. Catulli. ornatur lauro: ideſt corona laurea. ſecunda: ideſt quam bis meruit. poſtquam corui volabant ad Cimbros & pro: ideſt ad ſtragem ſupple Cimbrorum, & Theutonum. qui: ſcilicet corui. nunquam attigerant maiora cadauera. Animæ Deciorum: ideſt illorum clariſſimoruʒ poſtea virorum, fuerunt plebeiæ: ideſt in corpore ex plebeis propagato. & nomina Deciorum fuerunt plebeia. & tamen hi ſcilicet Decii: pater & filius: qui ſe pro republica deuouerunt. eſt autem deuouere Votis ſe morti pro ſalute alterius addicere: vel alteri ſe ſic dedere, atque addicere: vt potius uitam, q̃ illum derelinquat, & ita deuotus longe aliud, q̃ apud eccleſiaſticos ſæpe ſignificat. & tamen hi quamuis ignobiles fuerunt. ſufficiũt: ideſt ſatis eſſe viſi ſunt Diis infernis. & terræ parenti: ideſt magnæ matri animantium pro totis legionibus & omnibus auxiliis: ideſt militibus auxiliaris: atque pro omni pube latina: ideſt contenti ſunt Dii poſtquam illi ſe deuouerant toti exercitui parcere qui periiſſet niſi ſe deuouiſſent in diuerſis præliis. enim pro quia. quia Decii fuerunt ſupple pluris. i. maioris pretii, aut æſtimatiõis apud Deos: q̃ qui ſeruantur ab illis: ideſt quã totus exercitus Romanorum. Ille vltimus bonorum regum, ſ. Seruius Tullus. natus ancilla, i. ex ſerua. meruit trabeam. i. veſtem põtificalem, & diadema. i. inſigne regale. Quirini. i. Romuli & faſces. i. inſigna etiam regum, & poſtea cõſulum. Iuuenes ſupple filii conſulis. ſ. Bruti ipſius: qui. ſ. exigendis regibus auctor fuerat. laxabant. i. iam reſerabant: aut reſerare parabant. clauſtra portaꝝ ciuitatis Romanæ prodita. i. porro data, & in poteſtatem quãtum in ipſis erat tradita. tyrannis, i. ſuperbis & immitibus. ſ. Tarquinio & filiis eius exulibus. i. extra ſolum patrium agentibus & iam exactis. conſulis dico iuuenes: quos aliquid magnum. i. aliquod facinus magnum deceret. ſ. facere: aut obire pro libertate dubia. i. quæ tũc erat in ambiguo. quod ſup. facinus magnum. Mutius. ſ. Scæuola miraretur cum Cocites: qui pontẽ Sublicium fregit in conſpectu hoſtium. & quç miraretur virgo. ſ. Chlœlia, quæ tranatauit Tyberinum finem imperii Romani. hiſtorias recitat Mancĩ. uide eum, ne cogar repetere.

IOAN. BRIT. ¶ Seruus: ideſt Vindex Cecinenſis vnus ex ſeruis Aquiliorum coniurationis conſilium (vt diximus) detexit. ad conſules enim rem detulit. vnde ille primum dicitur vindicta liberatus, vindicta ab eo denominata. Poſt illum obſeruatũ eſt: Vindicta vt qui ita liberati eſſent: in ciuitatem accepti viderentur. ¶ Matronis legendus: aut quem matronæ lugerent, vt filiorum ſuorum accuſatorẽ, aut (quod magis placet) cuius obitum matronæ merito lugere deberent: tanq̃ qui coniurationem prodendo libertatem patriæ ſeruaſſet: quo more Brutum annum (vt ſcribit Liuius) fleuerunt in acrem violatç pudicitiæ vindicẽ. ¶ Verbera: nam nudatos nobiliſſimos iuuenes virgis cæciderunt, ſecuriq; percuſſerunt. ¶ Et legum prima ſecuris: ideſt conſulatus primus, qui fuit inter leges expulſis regibus. nam antea reges ſine legibus omnia arbitrio ſuo moderabãtur: ac per hoc Brutum intellige: qui primus regibus exactis creatus, conſul ſupplicium ſumpſit de filiis, reliquiſq; cõiuratoribus. ¶ Malo pater tibi ſit: ſenſus eſt: Malo te ex humili genere ortum, modo uirtutem amplexus ſis, quæ veram hominis nobilitatem largitur, q̃ ex claris maioribus, & nihil facias dignum memoria & laude, vnde nobilitas comparatur. ¶ Therſites: in caſtris Grecorum Therſites fuit (vt in Illiade ſcribit Homerꝰ libro ſecũdo) vir loquaciſſimus, q nihil curæ haberet, q recte aut q̃ apte, ſed ut q̃ primum & q̃ maxime loqueretur. Ideʒ fœdiſſimus om niũ, qui ad Troiã nauigauerant. Strabo eniʒ fuit, altero pede claudus, incuruis humeris ad pectus cõtractus. vertice acuminato. raro capillo. Idem cũ regibus contentionem agere ſolitus eſt aſſidue, eoſque obiurgare non honeſtatis, vtilitatis ſue gratia, ſed vt ſcurraʒ ageret. hũc cõſtat (vt auctor eſt Quintilia.) ab Achille pugnũ iteremptũ fuiſſe. Therſites ¶ Aeacidæ: ideſt Achillis nepotis Aeaci. Nam Aeacus genuit Peleum, Peleus Achillem. ¶ Vulcania: nam Vulcanus Thetidis precibus (vt ſcribit Homerus) arma Achilli filio f. bricauit. ¶ Et tamen vt longe: non ſine ſumma indignatione hæc a poeta dicuntur. vt ſit ſenſus: Licet, inquit, intumeſcas longo genere maiorum: illud tamen ſcies originem tuam duci ab ignobilibus. oſtendens omnes pariter Romanos humili loco ortos eſſe: cum aut a paſtoribus genus ſuum duxerint: aut ab hominibus ſceleratiſſimis: qui ad Aſylum Romuli confugerant. Romanum autem populum a paſtoribus duxiſſe originem indicat & Varro in re ruſtica his verbis: Romanorum vero populum paſtoribus eſſe ortum, quis non dicit? Quis Fauſtulum neſcit paſtorem fuiſſe nutricium, qui Romulum & Remum educauit, non ipſos fuiſſe paſtores obtinebit, quod parilibus potiſſimum condiderunt vrbem? ¶ Reuoluas nomen: ideſt originem & nomen familiæ tuæ. ¶ Gentem: ideſt genus tuum. ¶ Infami Aſylo: Aſylum hoc eſt infami genere hominuʒ. Nam (vt docet Liuius libro primo) Romulus ne uana eſſet vrbis magnitudo, adiiciendæ multitudinis cauſa locum, qui tunc ſeptus erat, denſis ſentibus inter duos locos Aſylum aperuit in honorem Dei referens. ſacrum enim eſſe voluit & inuiolabilem: eo ex finitimis populis turba omnis ſine diſcrimine liber an ſeruus eſſet, auida nouarum rerum perfugit, idque primum ad ceptam magnitudinem roboris fuit. Sicque per ſpeciem religionis erga Deos ſponſor factus eſt eos, qui illuc confugiſſent, nihil detrimenti ab inimicis accepturos, & ſi apud ſe Spõſor permanere vellent, ciuitatis etiam participes faciebat, tradebatque agri portionem, quem bello quæſierat. lege Dionyſium. Aſylum autem dixerunt ab a particula priuatiua: & συλάω: quod eſt diripio. nullus enim illinc vi aliqua diripi poterat. hoc autem non fuit in omnibus templis, niſi quibus conſecrationis lege conceſſum fuit. primo autem (vt docet Seruius) apud Athenienſes ſtatutum fuit Aſylum: hoc eſt tẽplum Miſericordiæ: vnde nullus poſſet abduci ab Herculis nepotibus: quos inſequebantur, qui erant ab eo oppreſſi: ſicut docet Statius in Septimo Thebaidos: Fama eſt defenſos acie poſt buſta paterni Numinis Herculeos ſedem fundaſſe nepotes. Templum, etiam Iunonis in vrbe Troia appellatum fuiſſe Aſylum oſtendit Virgilius ſecundo: Et iam porticibus vacuis Iunonis Aſylo Cuſtodes dicti Phœnix, & dirus Vlyſſes Prædam aſſeruabant. ¶ Aut paſtor fuit ut fuit Romulus & Remus, eorumque altor Fauſtulus, aut reuera vult ipſum originem ducere ab ipſo Romulo, qui ſub Fauſtulo nutritus eſt inter paſtores. ¶ Quod dicere nolo: ideſt ſceleratiſſimus, quales multi in Aſylum ex finitimis locis confluxerant. quod ſi ad Romulum referas hoc ſignificat ipſum fuiſſe nothum: hoc eſt ex mœcho natum. Vnde illud eſt Auſonii: Credo q illi, Nec pater certus fuit, & mater eſt vere lupa.

ASCE. ¶ Occulta ad patres. Eandem rem proſequitur. Ordo eſt: Seruus: ſcilicet Vindicius lugendus matronis: quia propter eius idicationem orbæ factæ ſunt. produxit ad patres: ideſt indicauit patribus crimina dictorum iuuenum. atti: ideſt ſed. verbera, ideſt flagella. & ſecuris prima legum: ideſt quæ prima legitimam executionem fecit: vel quæ potiſſima eſt pro legibus conſeruandis. affici unt illos: ſcilicet iuuenes iuſtis pœnis, primũ enim erãt virgis cæſi: deinde decollati. Ego malo vt Therſites. i. viliſſimus miles ſicut Therſites apud græcos teſte Homero: ſit tibi pater dummodo tu ſis ſimilis in moribus: ſcilicet & fortitudine animi. Aeacidæ: ideſt Achilli vel potius Achillis: quia ſimilis ſit genitiuum regit: qui eſt nepos Aeaci. & dummodo tu capeſſas: ideſt accipias. arma vulcania: ideſt qualis Achilles per matrẽ a Vulcano obtinuerat. q̃ φ ſup. Achilles p ducat te ſimilem Therſitæ. Et tamen quamuis geneross tatem tuã iactas. demus ſupple vt repetas lõge, & reuolutas longe. nomẽ: ideſt cognomina generis tui. tu deducis gentem: ideſt gẽtilitatem & genus tuum ab Aſylo: ideſt loco imunitatis. infami: ideſt ad quem omnes malefactores & infames ſe receperant. Et quiſquis fuit ille primus maiorum tuorũ: aut fuit paſtor: nam collecta manu paſtorum & latronum Romulus auum in regnum reſtiuit Albanorum: & Romam conſtruxit. aut fuit aliud quod nolo dicere: ſcilicet fur, aut latr⁹, aut ſicarius, aut alioquin famoſus.

Iunii Iuuenalis Aquinatis. Satyra Nona.

Cire uelim quare toties mihi Neuole triſtis
Occurras fronte obducta, ceu Marſya uictus.
Quid tibi cum uultu, qualẽ deprenſus habebat
Rauola, dum Rhodopes uda terit inguina barba:
Nos colaphum incutimus lambenti cruſtula ſeruo.

Satyra nona, Scire velim.

IOAN. BRIT. SCire velim quare toties. Hac Satyra deteſtandum ſui tẽporis flagitium inſectatur. Multi enĩ abiecta omni honeſtate, cum tam barbati eſſent, vxoremq; haberent, draucorum cõmercio utebãtur pro ſe & vxore ſua. Tale igiť genus hominum tota Satyra exagitat, pari modo notãs & molles cinædos, & draucos ipſos. Sed cum poeta liberiore ſtilo talem turpitudinem flagellet: illud omnino hanc Satyram interpretanti obſeruandum eſt: vt cum turpia aſſenderit ſummam adhibeat verborum modeſtiam: vitium in contemptum trahat: doceat talia vt nefandiſſima eſſe fugienda: nihil eſſe omnipotenti Deo noſtro deteſtabilius. Sic enĩn legendo adoleſcentiũ mentes a uitiis reſiliunt: virtutibus inhærent: & prauia declinantes recta ſequuntur. Introductum igitur Neuolum, qui in tali turpitudine cinædis operam præſtabat, quaſi per dialogum interrogat cur triſtis ſit: & is reſpõdens auaritiam ſui temporis accuſat: conqueritur que pro laboribus ſuis præmia non rependi a cinædis, nec ab iis quorum vxoribus operam præſtitit. ſicq; poeta ſatyrico veluti dialogo nefanda ſui temporis vitia inſectatur. ¶ Fronte obducta: ca perata, & in rugas contracta. ¶ Marſya victus: de Marſya Phrygio intelligit, qui (vt Apuleis ſcribit in primo limine primi libri floridorum) filius fuit illius Hiagnis, qui rudib⁹ adhuc muſicæ ſæculis ſolus ante alios cantus canere inſtituit. Nam ante Hiagnin nihil aliud plerique callebant, q̃ quod

Marſyę fabula

Virgilianus Opilio, ſeu bubſequa: Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen. Primus Hiagnis in canendo manus diſcapedinauit: primus duas tibias vno ſpiritu animauit: primus læuis & dextris foraminib⁹, acuto tinnitu & graui bõbo concentum muſicum miſcuit. a patre igitur Marſyas eruditus cum Appolline certauit: a quo ſuperatus velut vrſus bipes corio execto nudis & lacẽris viſceribus relictus eſt. Ita Marſyas: poetã cecinit, & cecidit. ¶ Quid tibi cũ vultu: ſcilicet tali. i. qd ſibi vult talis vultus? ¶ Deprehẽſus: in turpi opere. ¶ Rauola: p cunnilingo ſui temporis accipitur. ¶ Rhodopes: nomen mulieris infamis. ¶ Nos colaphum: legendum eſt quaſi per acclamationem poetæ: ex quo rei turpitudi: ẽ oſtendit: quaſi dicat: Tam turpia fiunt per totam vrbem: & ſine vlla peccantis caſtigatione: verum ſi ſeruus cruſtula comedit: ſtatim eũ verberamus, & acriter caſtigamus. ſicq; poeta docet miram eſſe mortalium cæcitatem, qui leuiora crimina notẽt & puniant: grauiora vero impunita relinquant. ¶ Colaphũ: dictio eſt græca: latine alapa dicitur. Terentius: Plus quingẽtos colaphos infregit mihi. ¶ Cruſtula: Seruius differentiam facit inter cruſtam & cruſtum: vt cruſta ſit eorum quæ non comeduntur: vt cruſtam marmoris. Virgilius: Currẽt in flumine cruſtæ. Cruſtum vero eorum quæ comeduntur. Virgilius: Patulis nec parcere quadris Fatalis cruſti. Horatius per diminutionem in Satyris: Dant cruſtula blandi Doctores elementa velint vt diſcere prima. Verum & cruſta genere fœminino etiam de iis, quæ comeduntur, dicitur. Plinius libro decimonono capite ſeptimo: Hoc & panis ruſtici cruſtæ inſpergitur: ad fuſo ouo inhęreus vbi inferiorem cruſtaſ apio, gitq; ceriali ſapore condiunt.

Cruſta Cruſtũ

ASCE. SCire velim & cætera. In hac Satyra (vt Mancinellus recitat) carpuntur auari turpia patientes. Quin adeo tria accuſat poeta: turpitudinem videlicet draucorum tam fœdam, ac infamem operam locantium: & obſcænitatem paticorum talem conducentium: & eorundem auaritiam mercedem non ſoluentium. Alloquitur autem Neuolum draucum: qui eum in dialogi formam alloquitur hoc ordine. O Neuole ego velim ſcire quare tu mihi occurras toties triſtis & facie obducta: ideſt laxo ſupercilio, & rugoſa pelle ſuper fuſa. ceu: ideſt ſicuti. Marſya: ideſt Satyrus ille ferino vultu victus ab Apolline in arte muſica. Quid ſupple eſt tibi cum vultu: ideſt quid ſibi vult vultus iſte tam triſtis, qualem ſupple vultum habebat Rauola cunnulingus ille infamis. deprenſus: ideſt in ipſo facto repertus. dum terit: ideſt atterit & expilat ſæpe lambendo inguina: ideſt pudenda membra. barba ſua vda turpitudine: ſcilicet Rhodopes illius infamis mulieris. nos, inquit poeta, incutimus ſeruo lambenti cruſtula: ideſt fragmenta panis, aut placentæ, aut alterius rei comeſtibilis, colaphum: ideſt baculum: quo ipſum cædimus. & tamen ſupple lambit cunnos, aut lingit: at nos talia patimur. & ita per tranſitum tangit more ſatyrico alios homines vitioſos.

¶ Pollio

IOAN. BRIT.

Non erat hac facie miſerabilior Crepereius
Pollio,qui triplicem vſuram præſtare paratus
Circuit,& fatuos non inuenit,vnde repente
Tot rugæ?certe modico contentus agebas
Vernam equitem,conuiua ioco mordente facetus,
Et ſalibus vehemens intra pomeria natis.
Omnia nunc contra,vuultus grauis,horrida ſiccæ
Silua comæ,nullus tota nitor in cute,qualem
Præſtabit calidi circumilita faſcia viſei,
Sed fruticante pilo neglecta,& ſqualida crura.
Quid macies ægri veteris,quem tempore longo
Torret quarta dies,olimq; domeſtica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore,deprendas & gaudia,ſumit vtrunq;
Inde habitum facies.igitur flexiſſe videris
Propoſitum,& vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim(vt repeto)fanum Iſidis, & Ganymedem
Pacis,& aduectæ ſecreta palatia matris,
Et Cererem(nam quo non proſtat fœmina templo?)
Notior Aufidio mœchus celebrare ſolebas,
(Quod taceo)atq; ipſos etiam inclinare maritos.

¶Pollio Crepereius:Pollionem vt luxurioſum & nepotē ſugillat:qui abſumptis opibus mutuo,& in fœnus cogebatur pecuniam quærere:qđ non faciebat ſine magno pudore & frontis contractione ob priſtinam fortunam a qua ob gulam deiectus erat.⸿Hac facie: tua.ſ. o Neuole.⸿Non inuenit fatuos:hoc eſt qui reuera fatui fuiſſent:ſi dediſſet mutuo:qđ ad ſe non eſſet reditur. Fatui autem dicuntur, qui nullius ſunt prudentiæ. vñ Virgines illæ in ſacra ſcriptura fatuæ dicuntur, quæ oleum ſecum non attulerūt. contra prudentes,quæ attulerāt,ita vt vocabula oppoſita ſint, & contraria. Fatui aūt facile decipiuntur.⸿Vnde:ſubaudi ſunt.⸿Torrugæ:tanta vultus triſtitia, quę per rugas oſtēditur.⸿Certe modico: occurrit tacitæ reſponſioni.poſſet enim dicere: paupertas mihi moleſta eſt: & proinde triſtis ſum.ait ergo:Certe tu contentus modico vitam per ſummā hilaritatē agebas ita:vt Vernas prorſus hilaritate vitæ referres.Nā Vernæ vt pote in domibus potentiorū nati & nutriti mitæ dicacitatis erāt.a

Seruus verna

Verna fit vernaliter. Hora. in ſermonibus:Continuatq; dapes,nec nō vernaliter.ipſis Funguntur officiis prælambens omne qđ affert. Differt autem Verna a ſeruo: q ſeruus is ſit, qui aut bello captus,aut ære paratus in poteſtatem noſtrā venit. Vernæ vero qui ex ancillis naſcuntur domi.nam & ii in ſeruitute ſunt.⸿Vernā eqtem:ita,inqt,hilare viuebas:iiſq; iocis vt Verna eques videreris. Sic enim Romani Vernas eqtes per iocum noiauere. Mart.Quirinalis futuit ancillas,domūq;,& agros Implet eqtibus vernis. Idem alibi:Cuius non Syrieue,Parthiaue, nec de Cappadocis eques catharſtis.⸿Facetus: ſcribit Quintil.facetū non tm̄ circa ridicula cōſiſtere:ſed etiā eſſe appellationem exculte cuiuſdā elegātie:vnde Hora. Molle atq; facetum.⸿Ioco mordēte:iocū accipimus (auctore Fabio) qđ eſt contrariū ſerio.Nam & fingere,& terrere,& pmittere interim iocus eſt.⸿Mordēte:p iocum mordētem intellexit, dicacitatem:quæ ppriē ſignificat ſermonem cū riſu aliquos inceſſentē:ideo Demoſthene vrbanum fuiſſe dicūt dicacem negant.⸿Vehmēs: valde promptus.⸿Salibus:ridiculis.Cic. Oē qđ ſalſum ſit,ait eſſe Atticorū,q a ſunt maxime ad riſum cōpoſiti. Et Catullus cū dicit:Nulla eſt Corpore mica ſalis: hoc dicit:Nihil in corpore eius eſſe ridiculū. Salſum igit erit qđ nō erit inſulſum, velut quoddā ſimplex orationis condimentū,qđ ſentitur latēte iudicio,& velut palatū excitat,qđ & a tędio defendit orationē.⸿Intra pomeria:eos ſales intelligit:qui(auctore Fabio)Vrbanitas dicūtur:qua ait ſignificari ſermonē præferētem in verbis,& ſono,& vſu pprīū quēdam guſtū vrbis,& ſumptā ex cōuerſatione doctorū tacitā eruditionē,deniq; cui cōtraria ſit ruſticitas.⸿Pomeria:dicūtur quaſi poſt mœnia.Nam(vt ſcribit Liuius) ſpacium qđ neq; habitari,neq; arari fas erat,nō magis qđ poſt murū eēt q̄ qđ murus poſt id,pomeriū Romani appellauere.⸿Oia nūc cōtra:ſubaudi ſunt tibi.⸿Silua horrida:cæſaries incōpta.⸿Siccæ:nō vnguētatæ. nam & capilli totūq; caput vnguēto fouebātur.Mart. Si ſapis aſſyrio ſemp tibi crinis amomo Splēdeat:& cingāt florea ſerta caput.Plautus in Caſina: Vnde hic amabo vnguēta olent? Oh perii,ceſſo caput pallio detergere:⸿Calidi viſci:hoc dicit,q a(vt ſcribit Pli.li.xxiiii) viſcum cū reſina & cera pānos in cute mitigat oīs generis.

Dicacitas

Sales

Vrbanitas

Ruſticitas

Pomeria

tali igitur remedio facies reddebatur nitidior.⸿Sed fruticante:notat mollitiem,turpitudinēq; ſui tpis, Nam cinædi, vt molliores viderentur,crura & brachia ſibi depilabant. Eſt ergo ſenſus.Crura inquit nunc tibi ſunt neglecta, & ſqualida pilo fruticante.i.ſubnaſcente inſtar fruticis.⸿Quid macies ægri veteris:?ſubaudi ſibi vult.⸿Aegri veteris: valetudinarii hominis,qui morbo diutino laborauerit:⸿Deprendas animi tormenta. ſenſus eſt: Sentio profecto te graui cura vexari.nā facile vnuſqſq; deprehēdat animi pturbationes ex habitu corporis.i. & curas, & gaudia.⸿Deprendas:ſecūda pſona p tertia.i. vnuſqſq; facile poſſit deprehēdere.⸿Vtrunq; habitū:& mœroris & gaudii.⸿Inde: ex aio.i. ex affectibus latentibus in aio,gaudio.ſ. & mœrore.⸿Flexiſſe: in aliā partē vertiſſe, & mutaſſe.⸿Vitæ priori: quā agebas multis iocis,& ſalibus.⸿Nup enim vt repeto:dum oſtēdit Neuolū fuiſſe mœchū & pædiconem notiſſimum,notat adulteria. aliaq; flagitia ſui tpis:quæ in tātū adoleuerāt: vt tota fere ciuitas corrupta, cōtaminataq; foret. Eſt ergo ordo & ſenſus:O Neuole tu nup mœchus notior Aufidio ſolebas celebrare fanū Iſidis, vt repeto.ſ. memoria.⸿Fanū Iſidis: in tēplis, & in primis Iſidis frequētia cōmittebant adulteria.d qbus pluſcula diximus in vi. Saty.illic:Iſiacæ ſacraria lenæ. Erat aūt templū Iſidis vicinū cāpo Martio.⸿Ganymedē Pacis:tēplū Pacis Veſpaſianus extruxit iuxta forū:in quo aut pictā imaginē,aut ſtatuā Ganimedis fuiſſe oſtendit poeta. Ganymedes aūt filius fuit Laomedontis regis Troianorū,quē dilectū Iupiter in aqlam cōuerſus rapuit in cælū: remotaq; Hebe filia pocillatorē ſuū fecit.⸿Palatia.i. tēplum extructū i palatio:de quo ita Liuius lib.xxxix.ab vrbe cōdita:Et ædē magnæ matris in palatio faciendā locauerūt.⸿Secreta:quæ tm̄ a ſacerdotibus curētur.ſunt enim oīa Deorū ſacra myſtica.⸿Matris aduectæ.i. Cybeles aduectę ex Phrigia.de qua in tertia Satyra plura diximus illic:Hoſpes numinis Idę. Lege Liuium eodem libro.⸿Cererem: tēplum Cereris, quod erat ad Circum maximū:vt docet Plinius libro.xxxv.cap.xi. ⸿Nam quo non proſtat?: hæc legūtur per parentheſim & ſummā indignationem,oſtendit autem pudicitiam non modo in locis pfanis,ſed ne ſacris quidem eſſe tutam:hocq; maxime dicit,quia Cererem nominauit,in cuius templo ſolebant eſſe tantum caſtæ matronæ,in quo nunc adulteria cōmittūtur.Ouidius libro quarto Faſtorum: Sed ſi thura aberunt, vdas accendite tedas: Parua bonæ Cereri ſint modo caſta placent.⸿Proſtat: proſtare eſt corpus(vt diximus in prima Satyra)in vulgus dare,eſtq; verbum neutrum.⸿Aufidio:Aufidius taxatur vt nobilis adulteriis, & matronarū corruptor.⸿Quod taceo:color occupatio.

Iſidis tēplum

Pacis tēplum

Proſto

¶Non erat &c. Hic(vt dixi)per tranſitum primo tangit Pollionis Creperii perditam vitam. Deinde ad Neuolum cedit.Ordo eſt:Pollio Crepereius:qui paratus eſt præſtare: ideſt perſoluere,ſi inueniret qui dare vellent, triplicem vſuram.circuit: ideſt querit & non inueniet fatuos,qui quicquid darēt:hoc eſt ſortem cum vſura perderent. vel paratus præſtare:ideſt ad vſuram triplicem, dare ſi inueniret fatuos volentes accipere.non erat miſerabilior hac facie,quā ſnte video. vnde ſupple natæ:vel ortæ ſunt:vel proceſſerūt repente tot rugæ: ideſt plicæ faciei tuæ. certe tu exiſtens

cōtentus modico, agebas.ſ.exhibebas & repreſentabas Vernam equitem.i.eum, qui cum Verna eſſet equitis animū & læticiam præ ſe fert.eſt autem Verna ſeruus domi noſtræ vt ex ancilla noſtra: quaſi veris tempore natus. exiſtens vehemens ſalibus.i.ſalſis.i.& facetis, lepidiſq́ ſermonibus non ruſticis.ſed natis intra pomeria.i.intra muros ciuitatis: hoc eſt vrbanis. Vnde vrbanitas ſales dicuntur. q́ ſicut ſine ſale inſipidus eſt cibus: ita ſine illis illepidus eſt ſermo. Omnia ſup.ſunt in te nunc contra.i.cōtrario modo, vultus eſt grauis,i. ponderoſus & triſtis, Silua.i. inculta cōgeries aut criſpitudo comæ ſiccæ.i.non vnctæ: vel cum tu tabe conſumaris, arentis. eſt horrida.i.inculta. nullus nitor eſt in tota cute: qualem nitorē faſcia calidi viſci: qđ cum cera & raſina cutem leuigat & polit. circumilita.i.in circuitu linendo ducta. præſtabat.i. exhibebat pauloante. ſed cruta ſunt tibi nūc neglecta.i.inculta, & ſqualida, & immunda, & impolita. & hoc pilo.i.crine. fructicante .i.per modum fruct cum dēſe pullulante. Quid.i.ad qđ. ſupple eſt tibi macies veteris ęgri. qui.ſ.difficulter ſanatur & tardius ſuccum pditum inſtaurat: quem ægrū quarta dies.i.febris quartana: quę quarto quoq́ die redit. torret.i.exſiccat & q̄ſi tabe cōſumit quē torret febris olim domeſtica.i.quæ ex quotidiana quartana effecta eſt. Tu deprēdas.i.dephendere potes. tormēta animi latētis in ęgro corpore. & deprēdas gaudia ſup, latētia i corpore ſano. Nā facies ſumit ide.i.ex diſpoſitiōe animi. vtrūq́ habitū.i.vultū & diſpoſitionē, aut lęti, aut triſtis hois. Igit̄ q̄ olim lætus nūc triſtis appares. tu videris flexiſſe.i. laxaſſe & mutaſſe ppoſitū ſup.tuū & ire cōtrarius vitæ priori eni proq̄.vt,i.ſecundū qđ repeto.i. memoria recolligo. tu mœchus.i.adulter, & draucus.i. ſubagitator mulierū & virorū. notior aufidio: Chio.ſ.famoſiſſimo adultero: a Mart. quoq́ notato. ſolebas celebrare.i.frequentare. fanū.i. tēplū Iſidis. & Ganymedē.i.ſtatuā Ganymedis. Pacis.i.in tēplo Pacis cōſtitutā. & ſacrata palatia.i.porticū & adyta, matris ſup. Deū hoc eſt Cybeles aduectæ a Troia. & Cererē.i.Cereris templū. qđ ſolis caſtis adire licebat. qđ cernēs infert p parentheſim.q.d. bene dico ēt Cererē. Nam quo.i.in quo tēplo fœmina non proſtat: ideſt non venalem ad opus venereum ſe exhibet: quaſi dicat in nullo non: hoc eſt in quolibet proſtat. & tu ſolebas etiam quod taceo: ideſt præ turpitudine dicere nolo inclinare ad ſtuprum ſcilicet ipſos maritos.

IOAN. BRIT. ¶ Vtile & hoc multis: ſubaudi eſt. verba ſunt Neuoli reſpōdētis: ſub cuius pſona tota Satyra exurgit. ¶ Inclinare: incuruare ad rē turpē: vt alibi: Quot diſcipulos inclinet Amilius. ¶ Inde: ex tali turpi opere. ¶ Operæpretiū: emolumentū ſermo ſumptus a mercennariis, qbus iucundum eſt & vtile poſt operā pretiū accipe. ¶ Lacernas: ordo eſt: Accipimus aliqn̄ lacernas pingues. De lacerna dictū eſt in pri. Saty. ¶ Pingues: craſſioris lanæ. ¶ Munimēta: appoſitio eſt: hoc eſt quæ ſup induūtur togæ Mart. in Diſtichis: Amphiteatrales nos cōmēdamur advſus, Cū tegit albētes noſtra lacerna togas. Toga aūt (vt diximus ante) cōis fuit habitus Romanorū nulla inter eos diſcretione. vñ. Virg. eos appellauit: Gentē togatā: ſed poſtea remāſit in paupibus & cliētibus. ¶ Male pcuſſas: male calcatas: ac p hoc ratiore textura: minoreq́ æſtimatione. ¶ Pectine: pecten inſtrumētū eſt quo ſtamen calcatur in

Vtile & hoc multis uitæ genus, at mihi nullum
Inde operæpretium, pingues aliquando lacernas
Munimenta togæ duri, craſſiq́ coloris,
Et male percuſſas textoris pectine Galli
Accipimus, tenue argentum, uenæq́ ſecundæ.
Fata regunt homines, fatum eſt & partibus illis,
Quas ſinus abſcondit, nam ſi tibi ſidera ceſſant,
Nil faciet longi menſura incognita nerui,
Quamuis te nudum ſpumanti Virro labello
Viderit, & blande aſſiduæ, denſæq́ tabellæ
Solicitent. κλους γαργλυ τος ανδρα κιναιδευ.
Quod tamen ulterius monſtrum, q̄ mollis auarus:
Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tuliſti.
Computat, & ceuet, ponatur calculus, adſint
Cum tabula pueri, numera ſeſtertia quinq́
Omnibus in rebus, numerentur deinde labores,
An facile, & pronum eſt agere intra uiſcera Penem
Legitimum, atq́ illic heſternæ occurrere cœnæ:
Seruus erit minus ille miſer, qui foderit agrum,
Quam dominum, ſed tu ſane tener, & puerum te,
Et pulchrum, & dignum cyatho, cæloq́ putabas.

texendis pānis, & linteis. ¶ Textoris Galli: nam Galli viliores, craſſioreſq́ veſtes conficiebāt. Mart. Me pinguis Gallia veſtit. ¶ Tenue argētum.i. tenuem laminam, aut aliquid ex tenui, modicoq́ argento, ut ligulam. ¶ Venæq́ ſecundæ: ita dictum ſicut dicimus panem ſecundarium, quem alio vocabulo cibariū appellamus: qui bonitate ſit inferior, q̄ qui fit ex prima farina. ¶ Fata regunt hoies: hoc dictū a Neuolo cum ſuſpirio & querela: vt dicat Deos, qui reges oium moderatores ſunt, ſibi aduerſos exiſtere: nec quēquam in ope ſuo optatum exitum ſortitum. cui Dii ppitii non fuerint. ¶ Fatum eſt in partibus illis: neceſſe eſt & illū fata ſibi ppitia habere, qui inhoneſtæ voluptati inſeruit. nam & res illa ex fato & ſideribus pendet. ¶ Sinus: veſtis. ¶ Si tibi ſidera ceſſant.i. ſi in ortu tuo benignū tibi non affulſerit ſidus. ¶ Spumanti labello: qui enim appetunt, labra mouent titillatu pruriginis. ¶ Virro: nomen diuitis adamantis ſibi draucos. Alibi p diuite tm̄ ponitur: Virroni murena datur. ¶ Te nudū: ac per hoc etiā bene menatulatū. Nam in balneis dabat̄ occaſio inſpiciundi qualis quiſq́ eſſet. ¶ Tabellæ: q̄ mittebant̄ a cinædis. ¶ Hιοσσ γαργλυκιοσ ανδρα κιναιδον.i. moris enī dulcis virū eē cinędū: ſubaudi eſt. ¶ Vlterius mōſtrū.i.peius: Vnde dicimus vltima vitia.i.extrema & peſſima: q̄ſi vltra quæ nō poſſis pgredi. Verba ſunt adhuc Neuoli cōquerētis de auaritia cinædi. ¶ Hæc tribui: verba Virronis recitata a Neuolo ponētis calculū rationibus ſuis cū Neuolo. ¶ Cauet: aliq legūt Et ceuet vt ſit: Cinædus in draucū auaritia vtitur: & tñ in re turpi pſeuerat. Nā ceuere eſt in obſcænis. de quo ante: Ego te ceuentē Sexte verebor. q̄ ſi legas: atq́ cauet: erit ſēſus: Cōdutat, atq́ cauet.ſ.ſibi ne in cōputatione decipiatur. ¶ Ponatur calculus.i. ſubducatur ratio expēſi & accepti. calculus aūt breuis eſt lapillus: quo ratiocinatores vtūtur in rationū cūputatione. poſſunt eſſe verba Neuoli indignātis munera quęq́ ſibi numerari, & pinde prorūpentis: ponatur calculus &c. De calculuo dicemus vberius in Satyra. xi Oibus in rebus: ex oibus, inquit, quę mihi tribuiſti nō pluſq̄ qnq́ ſeſtertia fuerūt: ſed numerētur labores mei, quos inuenies longe maiores q̄ munera tua. ¶ Legitimū: cōuenienti magnitudine. ¶ Sed tu ſane: ironicos hoc dicit, vt oſtēdat nullam ſibi fuiſſe voluptatem: cum eſſet iam grandi ætate, & totus hirſutus. ¶ Dignum cyatho: alterum Ganymedem, qui Iouis fuit formoſiſſimus pocillator

Calculus

ASCE. ¶ Vtile & hoc multis &c. Rñdet Neuolus: p cuius rñſionē taxat poeta ipudētē turpitudinē draucorū nō verētiū tā fœdū ſcelus pfiteri. Ordo ē: Et.i.ēt. hoc genus vitæ.ſ.iclinādo maritos fuit ſup. & eſt vtile multis. at.i.ſed. nullū opæpretiū .i.cōmodū & lucrū & pretiū operę.i.opationis. eſt mihi inde .i.ex eo genere vitæ. Nos accipimus.i.ego accipio p mercede aliqn̄ pingues lacernas.i. veſtimēta craſſa & pingui lana cōfecta: vel ex vſu immūdi viri pinguia effecta: appoſitorie munimenta.i.quæ ſunt munimēta togæ. quas ferrē ſup togā. Lacernas dico duri & craſſi coloris, & male pcuſſas.i. nō bene cōpactas pectiue galli textoris. & nos accipimus ēt tenue .i.modicū & exile argentū & argentū ſecundæ venæ.i.minus mundū & purum, quale eſt qđ primum deputando effluit. Et ſi queras cur ego miſer ſim & alii diuites: neſciam aliud dicere, q̄ q́ Fata regūt hoies, fatum eſt ēt illis partibus

quas ſinus

Vos humili aſſeclæ, uos indulgebitis unquam
Cultori, iam nec morbo donare parati?
En cui tu uiridem umbellam, cui ſuccina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum uer
Incipit, & ſtrata poſitus, longaq; cathedra
Munera fœmineis tractas ſecreta Calendis.
Dic paſſer, cui tot montes, tot prædia ſeruas
Appula, tot miluos intra tua paſcua laſſos?
Te Trifolinus ager fœcundis uitibus implet,
Suſpectumq; iugum Cumis, & Gaurus inanis.
Nam quis plura linit uicturo dolia muſto?
Quantum erat exhauſti lumbos donare clientis
Iugeribus paucis? melius ne hic ruſticus infans
Cum matre, & caſulis, & cum luſore catello
Cymbala pulſantis legatus fiet amici?
Improbus es, cum poſcis ait, penſio clamat
Poſce, ſed appellat puer unicus, ut poliphemi
Lata acies, per quam ſolers euaſit Vlyſſes.
Alter emendus erit, nanq; hic non ſufficit, ambo
Paſcendi, quid agam bruma ſpirante? quid oro
Quid dicam ſcapulis ſeruorum menſe Decembri,
Et pedibus: durate, atq; expectate cicades:

quas ſinus abſcondit.i.pudendis. Nam ſi ſidera.i. beneuolē/
tia & proſpera influentia ſiderũ ceſſant ibi menſura incogni
ta longi nerui.i.membri neruoſi: hoc eſt vtilis virgę: nil facit
tibi ſup. vtilitas. quis Virro vir diues & paticus exiſtens la
bello ſpumāti præ libidine. viderit te nudum in balneis.ſ.&
quis blande aſſiduæ & denſæ tabellæ.i.menſæ ad quas te ac
cipit. ſolicitent te ad diligen
ter illi obſequendum: hoc eſt
licet viſus ab eo fueris & ap
petitus: & ad menſas inuitia
tus vel licet oſtenderit tibi in
gentes tabellas teſtamēti ſui:
in quibus hæres iſcribaris: ni
hil pfuerit ſi fata negent. Poſ
ſet forte per tabellas fœdius
aliqd intelligi: q̃ vt latius ex/
plicez. Veriſimile tñ eſt ipſuz
de tabellis menſarũ loqui: ad
quas te aſſiduo accipit. vnde
dicit aſſiduæ. & qa opiparaz
cœnam det: dicit denſę. & qa
ipſe blandus tibi eſt: dicit blā
de. Docet autem cur blandū
eum eſſe inuenerit: vteus græ
co ſermone, ac dicens. gar.i.
enim: hoc eſt quia ſup. decet.
andra.i.virũ vel hominem. ci
nædum.i. paticū: hoc eſt mu
liebria patientem eſſe ſupple
ethus.i.moris. glyceos dul//
cis. Qui ſcire vellet quomo
do græce leget, & qōo lati//
nis caracteribus ſcribet, ſciet
quoddam elementum quod
græci ita vocant ab eis pferri vti: ai diphthōgon ut ē: oi vt
i: oy vt u. Nos autem ita mutamus in e longum: & oi in oe
diphtong. Kin c. itaq; ſcribitur gręce: ith oisgar glichaeos
andra Kinaidon: pfertur autem ithus gar glychæos andra
Kinædō. Noſtro more ſcriberetur ethus. naz ethica nō ithi
ca dicimus. & glycæos & cinædon: mutādo Kin c. Interpre
tatur autem: moris enim dulcis hoiem cinædum: hæc latius
dixi pp imperitos: qui heſitarent vbi diuerſimode ſcriptuz
inuenirēt. Tñ.i. quis ita ſit: q mihi fata obſtent. quid mōſtrũ
eſt vlterius.i.excellētius & verius. q̃ mollis.i.paticus auarus
.q.d.nullum. Dicit autem auarus ille ad dracum munuſcu/
la petētem: hæc tribu ſup. tibi: deinde illa: & mox tuliſti plu
ra ſup. q̃ meruiſti: hoc modo inqt Neuolus cōputat eſſe Vir/
ro ac cenet: & tñ inquit inter cōputandum impatiens libidi
nis more canum ceuet.i. dunes motat. Alii textus habēt atq;
cauet: ne.ſ. plura petā. & dicit: ponatur calculus.i. fiat p cal
culos cōputatio laboris tui & acceptæ mercedis. aſſint pue
ri.i.miniſtri notarii cum tabula in qua.ſ. ſcribant. numera in
quit Virro in oibus rebus.i.pro oibus vilibus indumētis, &
eiuſmodi, quæ dedi tibi: quinq; ſeſtertia. q.d. meliora fuerūt:
ſed computemus ſolūmodo quinq; ſeſtertia p oibus datis:
deinde numerentur labores tui.i. quoties me ſubegiſti. q.d.
videbis q ſatis fecerim. Ad qd' Neuolus inuens mercedem
conſtituam eſſe nimis modicā pro labore ſumpto dicit: An
putas ſup. q facile & pronum eſt agere penem legitimum.i.
virgam aut caudam virilem iuſtę menſuræ itra viſcera. atq;
ocurrere illi cœnæ.i. comeſtioni heſternæ.i. prioris diei. Ni
mis ſatyricus eſt hic poeta: in hoc tamen commendandus q
turpia damnat: vituperandus autem q nimis aperte carna
lia uitia explicat: ſed legamus caſti ac ſobrii, nec imoremur:
verba non officient. Ille ſeruus erit minus miſer, qui foderit
agrum, q̃ qui foderit dominũ agri ſcilicet. ſed tuo Virro pu
tabas te ſane.i. valde. tenerum & puerum.i. imberbē adhuc
& pulchrum.i. formoſum, & dignū cyatho.i. officio cyathiſ/
ſandi aut propinandi. & cælo.i. vt rapiaris ab aquila in cæ
lu; & fias pincerna Iouis: vt ab eo ſtupreris propter pulchri
tudinem tuã: ſicut Ganymedes raptus dicitur: hoc eſt tu pu
tabas forte q ego facerem tibi talia gratis oblectatus tene/
ritudine & pulchritudine tua. & ita nihil confers. vnde ſub
dit per impatientiam in omnes exclamans quod ſequitur.
¶ Vos o diuites cinædi. Eſt eni interrogatio ad diuites ci — IOAN. BRIT.
nædos, & argumentum a minori ad maius.i. ſi draucis nihil
datis: qui voluptati veſtræ
cum maximo ſuo labore in/
ſeruiunt: nihil eſt, quod pau/
peres clientes a vobis ſpera/
re poſſint. ſ Aſſeclę: datiuus
eſt caſus. a ſequendo ſunt di
cti aſſeclæ, ii enim ſunt qui — Aſſecl.
ſpe alicuius emolumenti di/
uite ſequuntur. ſ Cultori:
clienti. ſ Morbo: hoc eſt pru
rigini veſtræ: ideſt ipſis drau
cis, qui in morbo veſtræ libi
dinis ſuccurrunt: vtrum ſint
verba Drauci an poetę. ſ En
cui tu viridem vmbellam:
verba poſſunt eſſe tam drau
ci, q̃ poetæ ſubſannantis per
irriſionem ipſum cinædum:
cui tanquam mulierculæ mit
tebantur munera a Drau/
cis: cum contra ipſe nimia in
gratitudīe nihil referret. Vt
ſit ſenſus: Et diſſuaſio nihil
e nædo tam ingrato eſſe do
nandum. ſ Vmbellam: ve/ — Vmbella
lum erat quo præſertim mu
lieres vtebantur ad arcen/
dum Solem. Martialis: Acci/
pe quæ nimios vincant vmbracula Soles: Sit licet & ven/
tus, te tua tela teget. ſ Soccina: electra dicuntur a ſucco ar/ — Succinū
borum vnde deſudant. Nam vanitas prodidit Græcorum
Phaetontis fulmine icti ſorores fletu mutatas in arbores po
pulos lachrimis electruz omnibus annis fundere iuxta Eri
danum amnem: quem padum vocamus. Et electrum appel/
latum quoniam Sol vocitatus ſit Electros: quam opinionē,
vt multi alii poetæ ſecutus Martialis ſic cecinit: Cum phae/
tontea formica vagatur im vmbra: Implicuit tenuem ſucci
na gutta feram. Diodorus hoc vt falſum improbans tradit
Baſileam inſulam eſſe Scythiæ oppoſitam in Oceano: in
quam tempeſtas electrum plurimum eiicit nulla alia in par
te orbis repertum: illudq; ab incolis ad loca vſq; noſtra trāſ
mitti. Succinis autem mulieres delectabantur. vnde plinius
libro trigeſimoſeptimo ſic ſcribit: proximum locum in de/
litiis fœminarum tamen adhuc tantum ſuccina obtinent eā
demq; omnia hæc q̃ gemmæ auctoritatem. ſ Natalis quo//
ties: nam ab amicis mittebantur munera celebranti diem
ſuum natalem: vnde multi lucri cauſa non ſolum ſemel, ſed
ſæpius in anno natalem celebrabant. vnde Martialis ſic ta/
xat clytum: Vt poſcas clyto minus, exigaſq;, Vno naſceris
octies in anno. ſ Madidum ver incipit: ideſt quoties vene/
re calendæ Martiæ: quo tempore incipit ver & frequentes
ſunt pluuiæ. cāl̄dis igitur Martiis munera mulieribus mit/
tebantur ab amicis: ſicuti menſe Decembri quinq; diebus ul — Calēdæ
ris: quo tempore Saturnalia celebrabantur, Et quemadmo — Martiæ
dum mulieres calendis Martiis ſeruos cœna excipiebāt tā
quam exhortantes eos ad inſequentis anni operā: ſic & vi/
ri in Saturnalibus ſeruo in cœnam admittebant: tanquam
eis gratias agētes operæ toto anno nauatæ. vnde Tibul. in
primo limine tertii libri ad Neærā: Martis Romani feſtę ve/
nere calēdę, Exoriēs noſtris hic fuit annus auis Et vaga nūc
certa diſcurrūt vndiq; pōpa: perq; vias vrbis munera, perq;
domos. Et Martia. lib. v. ad Gallā: Scis certe puto veſtra iā
venire Saturnalia Martias calēdas. Mulieres autem calen
das Martias colebant in memoriam bellicum Sabinis com/

poſiti.nam tali die Sabineæ mulieres bella ſedarunt. Horã/
tius:Martiis cælebs quid agã Calendis. ſ Et tractas: legen/
dum eſt tractat & non tractas,ut ſit ordo & ſenſus: En cui
tu mittas umbellã quoties natalis redit: & ipſe potius in ca
thedra ſtrata tractat munera ſecreta fœmineis Calẽdis. Tra
ctat ergo.i.manibus ptractat tanq̃ fœmella. ſ Secreta: quæ
non vult ab aliis videri vt pudenda,muliebriaq;.Na; & ipſe
cinædus tanq̃ fœmina ſedet expectãs dona ab amatoribus.
ſ Poſitus:ſedens. ſ Cathedra ſtrata.i. ſella tapetibus orna/
ta:quali ſede mulieres ſedentes munera expectabant ab ami/
cis,& amatoribus. ſ Fœmineis Calendis.i.Martiis.quæ(vt
dictũ eſt)a mulieribus tñ colebantur. ſ Dic paſſer: inſultat
eius molliciei pariter & auaritiæ. ſ Paſſer: tu mollis & ſalax
vt paſſer,qui in Venerem putris eſt. ſ Tot miluos.i. tot tua
paſcua,in qbus ambiendis milui volando defatigantur. Imi/
tatio eſt Perſii: Diues aras Curibus q̃tum non miluus obet
ret. ſ Trifolinus:in Campania eſt ager Trifolinus. Plin. lib.
xiiii.capi.vi.vina trebellica appellarunt ad quartum a Nea/
Trifoli poli lapidem:& iuxta Capuam caulina:mox trifolina. ſ Su
nus ſpectum:quod imminet Cumis: & qd a Cumis ſuſpicitur.
De Miſſeno videtur intelligere.nam vicinũ eſt Cumis. Stra
bo proximum eſt Cumis Miſſenum promontorium. ſ Gau
Miſſenũ rus:mons Campaniæ non longe a Baiis prope lacum Auer
Gaurus num.de quo Lucanus:Vel ſi conuulſo vertice Gaurus Deci
dat in fundũ.Plin.lib.xiiii.capi.ix.Certant maſſica æque ex
monte Gaurano Puteolos,Baiaſq; proſpectantia. ſ Inanis:
concauus.vt eſt natura montium. ſ Plura linit:plura recon
dit in cælla vinaria.Linit autem.i.gypſat.Nam vaſa vino re
pleta cõſueuere pice,aut gypſo obturari ne vina exhalarẽt.
Vnde eſt illud Perſii: Seriolæ veteris metuẽs deradere limũ
.i.gypſum,aut picem.Columel.lib.xiii.Nam oportebit poſt
hunc numerum dierũ confeſtim vinuz emundare: & ſi qd fe/
cis aut labris vaſorũ, aut lateribus hæſit eradi, ac ſuffricari,
& protinus operculis impoſitis oblini. Horat. Vile potabis
modicis ſabinum Cantharis græcã quod ego ipſe teſta Con
ditum leuii:hoc eſt gyſpaui. Huic cõtrarium eſt Terẽtianum
illud:Releui dolia oia atq; omnes ſerias:quod ſignificat ape
rui,& quaſi regypſaui.nam præteritum eſt a relino:non(vt
Lino quidam falſo putauerunt)a releuo per ſyncopen. ſ Victu/
Relino ro:quod diu ſeruabitur. ſ Quãtum erat q̃ magna res erat.
Ironicos:ac ſi dicat: rea minima erat. ſ Melius ne hic ruſti/
cus infans:ſenſus eſt:Maius profecto erit lucrum, qd faciet
puerulus qui deferat nũcios ſacerdoti cybeleio,q̃ ego facio.
eſtq; legendum cum interrogatione. Et erit ordo: Infans ru
ſticus cum matre & caſulis & cum catello luſore.i.qui pau/
perrimus eſt:& aliud nihil habet,q̃ matrem & caſulam & ca
tellum ne fiet.i.nõne fiet.hic.i.Romæ.melius.i. tum maiori
emolumento.legatus.i.internũcius, & veluti leno amici pul
ſantis tymbala.i.ſacerdotis cybelei,q ſacerdote a rebus ſpur
cis & Venereis deduti erant.nam patiebantur muliebria vt
molles & eunuchi.ergo melius ne.i.nõ ne. vt alibi in ſequen
tibus. Iamne igitur laudas.i.nõne laudas.poſſet etiam ꝓnun
ciatiue legi:Et ne pro certe & valde,vt eſt ſæpe apud Terẽ.
Perſius:Ne mihi Polydamas & Troiades Labeonẽ p̃ætule/
rint. ſ Pulſantis cymbala: de gallis geſtãtibus cymbala dixi/
mus anteriore Satyra:Et reſupinati ceſſantia tympana gal/
li. ſ Improbus es:verba cinædi.i.inſatiabilis es. Virg. Impro
Impro/ bum anſerem appellat inſatiabilem. Improbũ item dicimus
bus ſicuti manifeſtiſſimum eſt minime ꝓbum. Vt illud apud Se/
necam:Improbus hõ eſt,qui beneficium ſcit ſumere, & red/
dere neſcit. Improbũ ſæuum ſignificat. Virg. Lauit improba
teter Ora cruor. ſ Sed pẽſio clamat:verba ſunt Neuoli. Pen
penſio ſio,inqt.i.æs alienum qd mihi pro domicilio meritorio pen
dẽdum eſt.clamat & vrget,vt poſcã a te,penſio a pendẽdo
dicitur.nam apud antiquos ois pecunia pẽdebatur.appellat
autem penſionem,quæ pro locis cõductis ſoluitur. Mar.lib.
iii.ad Gargili anum:Vnde tibi toga eſt,& fuſce pẽſio cælle?
Capitur etiam ꝑ ipſa in oi,reſolutione. vt illud apud Liuiũ
libr.xxxix.ab vrbe condita:Decreuerunt conſules vt tribus
penſionibus ea pecunia ſolueretur:hoc eſt tribus enumera

tionibus,ſiue ſolutiõibus. ſ Sed appellat puer vnicus:puer,
inqt,q ita vnicus eſt:vt fuit acies vnica Polyphemi.q.d.q ſo/
lus mihi ſatis non eſt:ſicuti acies vnica nõ ſatis fuit Polyphe
mo.nã ſi duas habuiſſet, Vlyſſea nõ euaſiſſet,appellat me, &
vrget vt alterũ reperiam ſeruum: qa ſolus nõ poſſit mihi da/
re opam. ſ Acies lata:latus oculus. acies autem ꝓprie(vt do
cet Cic.in lib.de natura Deorũ)dicitur ipſa pupilla. ſ Euaſit
Vlyſſes:nam Vlyſſes(vt ſcribit Home.ix.) tẽpeſtate p nonẽ
dies iactatus, cum in patriam cum ſociis eſſet rediturus, ad
Lotophagos prius i Affricam delatus eſt:vnde ſocii loto gu
ſtata,vix abſtrahi poterant.deinde illinc diſcẽdẽs in Siciliam
venit ad Cyclopas:apud quos oia ſponte ſine cultura ꝓue/
niunt,oues paſcũt. Vlyſſes acceptis.duodecim ſociis e naui/
bus in littus deſcendit indagaturus,quæ loca qs teneret,tu/
litq; ſecum vtrum plenum vini ſuauiſſimi:qd dederat Maro vinum
Iſmari accola ſacerdos Apollinis, & Euanthis filius. vnde di Maro
ctum eſt vinum maroneũ:cuius tanta erat vis:vt vni mẽſuræ neum
vini viginti aquarũ adderentur. Hęc ꝓdidit Home.cuius &
Pli.meminit lib.xiiii.cap.iiii, Speluncam Polyphemi intraue
runt,q tunc p paſcua ag bat oues. Illic copia caſei,agnorũ, &
hedorũ.orauere ſocii Vlyſſem, vt his rebus onuſti ad naues
remearent, Vlyſſes renuit cupidus vidẽdi & expiendi an Po poly/
lyphemus iure hoſpitii aliqd donaturus eſſet. Caſeo igitur phemi
conſidentes veſci cœpunt. Superuenit cuſtos cum ouibus: in/ fabula
gens ſaxum hoſtio opponit:q ſint interrogat ſupbe: reſpon
dent ſe achiuos eſſe ex Agamẽnonis exercitu, fluctibus illuc
pulſos,ſupplices aliqd petere,hoſpites eniz & ſupplices in tu
tela eſſe Iouis. Tum Dii,inqt,non ſunt curæ Cyclopibus. &
cũ dicto duos ex iis arreptos more mõtani leonis depaſtus
eſt.vnde Oui, O uo vidi bina meorũ. Terq̃ter affligi ſociorũ
corpora terrę. Deſup ipſe iacens mõtani more leonis. Virg.
in iii. Aene. Vidi egomet duo de numero cũ corpora noſtro.
Prẽſa manu magna medio reſupinus in antro Frãgeret:mul
to hauſto lacte obdormiuit. Sequenti die gregem in paſcua
eduxit, & fores eadem mole clauſit, veſpa rediit, duas in cœ
na capras deuorauit, Vlyſſes blandis uerbis ſuauiſſimi vini,
qd ſecũ attulerant poculum obtulit,quo guſtato ter iuſſit
ad ſe defferri,exhilaratus vino petit de noie eius,tanq̃ ei gra
tias acturus. Nemo mihi nomen eſt,inqt Vlyſſes. At ille:Ne/
minem vltimum comedam: & ſomno ſe dedit ꝓfundiſſimo
vino repletus. Vliſſes con ſociis accepto ligno ob longo &
acuto,igniq; obuſto,oculũ,qui vnus illi erat in media fron/
te,eruerunt,palum in vulnere relinquentes. Clypos dolo/
re pcitus,grauiter mugit. Ad tam horrẽdam vocem cõcur/
rere alii Cyclopes querẽtes cur ipſos a ſomno excitaret. Tũ
ille:Nemo,inqt,dolo me & viribus iterficit. Illi reſpõderũt:
ſi nemo vim infert,certe Iouis mala euitare nequis. Cyclopa
amoto ſaxo oues emiſit ſingulas manibus ptentatas, Vlyſ/
ſes mira aſtutia ſocios primũ,mox ſe ſub ventre arietum al/
ligauit, & ita piculum euaſit,ad ſocioſq; rediit. Polyphemus
autẽ(vt tradit Homerus)filius fuit Neptuni & Teoſſeę: q
obcæcatus deſcendit ad littora, & patrem Neptunum cõtra
Vlyſſem precatus eſt: ex quo putatur illum paſſum naufra/ Scapulę
gium. ſ Scapulis: Terẽ. Dum ſtudeo eſſe fidelis amiſi ſcapu
las.ſunt autem,oſſa humeris annexa:a qbus dependent bra/
chia. ſ Mẽſe Decẽbri: illud obſeruandum eſt dici menſe De/
cembri, & mẽſe Ianuario, & nõ menſe Decẽbris & Ianuarii.
& ſic de reliqs. Itẽ vrbem Patauiũ, & lacũ Benacũ, & fluuiũ
Adduam, & montẽ parnaſum, & arborez ficũ. Licet plerũq;
cõtra puulgatam, & meram latinitatem in cõtrarium dici re
periatur. ſ Durãte:verba ſunt Neuoli, & non auari vt q di/
cat:Quid dicam ſcapulis & pedibus tempore hyemis vt du
rent & toleranter ferant frigoris iniuriam. ASCE.
¶ Vos humili &c. Ordo eſt:Quos cinędi auari. ĩdulgebitis
.i.cum indulgentia cõferetis.unq̃.i. ſaltem aliqñ.aſſecle.i. ſer
uitori obſequenti.humili.i.paupi & infimæ conditionis, in
dulgebitis inquam vos vnq cultori.i.ei qui vos colit.vos in
quam parati donare nec morbo .i. ne morbo quidem veſtro
.i.libidini veſtræ.q.d.non:quia ſi ſuo morbo non obſequun
tur:qd gratis facient? Vñ rediẽs ad Virronẽ arguit eũ ingra
titudinis

Verum vt diſſimiles,ut mittas cætera,quanto
Metiris pretio,quod ni tibi deditus eſſem,
Deuotuſq; cliens,uxor tua uirgo maneret?
Scis certe quibus iſta modis,q̃ ſæpe rogaris,
Et quæ pollicitus,fugientem ſæpe puellam
Amplexu rapui,tabulas quoq; ruperat,& iam
Signabat,tota vix hæc ego nocte redemi
Te plorante foris,teſtis mihi lectulus,& tu,
Ad quem peruenit lecti ſonus,& nominæ uox.
Inſtabile,ac dirimi cœptum,& iam pene ſolutum
Coniugium,in multis domi bus ſeruauit adulter
Quo te circumagas? quę prima,aut ultima ponas?
Nullum ergo meritum eſt ingrate,ac perfide nullum,
Quod tibi filiolus,vel filia naſcitur ex me?
Tollis enim,& libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta uiri,foribus ſuſpende coronas,
Iam pater es,dedimus quod famę opponere poſſis.
Iura parentis habes,propter me ſcriberis hæres,
Legatum omne capis,nec non & dulce caducum.
Commoda pręterea iunguntur multa caducis,
Si numerum,ſi tres impleuero,iuſta doloris
Neuole cauſa tui.contra tamen ille quid affert?
Negligit,atq; alium bipedem ſibi quærit aſellum.

titudinis dicens.Et ſupple virum:cui tu mittas.i.mittere de beas.vmbellam:ideſt ramum viridem. Vel potius velum ad faciendā umbram.& cui tu mittas grandia ſuccina.gallice am bres.quoties natalis eius redit:aut madidum ver incipit. & tu poſitus in cathedra longa,& ſtrata.ſ. tapetibus aut flori/ bus.tractas ſecreta munera.i.muliebria:quæ qa vir es:ſecre/ te tractas. Calēdis fœmineis .i.qb⁹ fœminis mos gerūdus eſt:hoc eſt Martiis. de qbus Hora.Martiis cęlebs qd agā Calendis.O tu paſſer.i. vir mollis vt paſſes:cui ſeruas tu tot prædia Appula.i.i Ap pulia vbi opima & fertilia ſunt.& cui ſeruas tot miluos laſſos inter tua paſcua.i. cui ſeruas tot & tam ampla paſ/ cua:vt milui ea peruolando, priuſq̃ euolarēt, laſſarentur. Ager Trifolinus.i.in Cam/ pania italica ſic appellatus. implet.i. locupletem facit te fœcundis vitibus.& iugum ſuſpectū Cumis.i.qd Cuma ni verentur:ne in ipſis præ/ ceps ruat pp altitudinē.aut ſuſpectum.i.ſurſū aſpectum a Cumis:hoc eſt quod iuxta Cumas eſt,ſed alti⁹.& Gau/ rus.i.mons ille.inanis.i.con/ cauus & cauernoſus.Nā quis linit.i.obturarat. plura dolia muſto.i. recenti & nouo vi/ no. victuro.i. diu in vigore ſuo manſuro.q.d. nemo. Et ideo inſertagſtum erat ſup.ti bi:quaſi dicat modicum.donare:ideſt numerare paucis iuge ribus,cum tot habeas.ſ. lumbos.ſ.meus. clientis ſupple tui exauſti per actum venereum tibi impenſum ſanguine eua/ cuati. Sequentia ſuboſcura ſunt:qa aliqui textus non habent hoc loco hic qd habere debent:ſi ne accipiatur pro an ſed le gendo ſine hic ne idem eſſet quod certe.omnes autem expo nunt ꝙ infans fiat legatus.i.internuncius:hoc eſt lenunculus .i.paruus leno:ſed hoc infanti non conuenit, Potes lector ſe qui Manci.ego autem ſic intelligo:vt Neuolus ex deſperatio ne dicat:hoc ē referat dicta coram Virrone.Ne.i.certe.uiſo ꝙ nihil mihi des:& vxor:& filius moriuntur fame. infans.i filius meus.ruſticus.i.ruri educatus & reſidens. fiet melius .i.cōmodius:aut melius eſt ꝙ fiet cū matre ſua cōiunge mea. & cum caſulis.i.ædicula & teculis meis. & cum catello luſo/ re.i.qui cum infantulis ludit:qa alia non habet. fiet inquam legatus.i.quaſi teſtamētale donū amici pulſantis cymbala.i. galli ſacerdotis:q ſi ipſi eā opam pręſtare velim quā tibi pręſtas cōiugē & liberos meoſ aleret & hoc minaciter in Virronē dicit:cui q̃drant ſequētia.q̃propter huic ſententiæ adhæreo. Impb⁹ &c.Cū hęc,inqt,dico Virroni:ipſe ait.i. dicit mihi: o Neuole,tu es improbus cum.i.qn.poſcis ab amicis.Ego ſa/ teor:inuit Neuolus:ſed pēſio quam de domo mea:aut agel/ lo pſoluere debeo.clamat.i.per clamorem monet me dicens, poſce.ſed puer:ideſt ſeruus. vnicus.i.qui mihi vnicus tantum eſt.vt lata acies.i. ingens oculus Polyphemi illius paſtoris ſi culi:qui vnus ex Cyclopibus erat:& vnum oculum habebat: ſed tantum quantus globus Solis nobis uidetur.Vnde dicit Virg.in.iii.Aenei.Cui lumen ademptum Ingēs,ꝙ toruus ſo lum ſub fronte latebat:Argolici clypei,aut plebeæ lampadis inſtar:q̃a tamen non niſi vnum oculum habebat: ideo au/ ſus eſt illum ſtipite ficulno terebrare Vlyſſes. non auſurus p fecto ſi geminos habuiſſet:quia difficile fuiſſet ambos ſimul perfecte extinguere:& tamen ſi vel modicum vidiſſet:nun/ dictum ſumpſiſſet, Non bene ergo erat Polyphemo vnum oculum habenti: ſicut nec Neuolo vnum ſeruum habenti. & in hoc ſimilitudo eſt:non ꝙ ſeruus vnicus ſit, alioquin ſi/ milis oculo Polyphemi. per quam.ſ. aciem: hoc eſt vnicum oculum:quia vnicus erat Vlyſſes ſolers euaſit. Alter ſupple puer emendus ſupple eſt mihi.Namq; hic vnicus.ſ. non ſuffi/ cit,& quando duo mihi erunt:ambo ſup.erunt paſcendi. qd agāt bruma.i. vento bruma li ſpirāte.oro.i.quæſo, inter rogo.qd dicam ſcapulis.i.hu meris ſeruorum nudis.ſ. & qd dicam pedibus diſcalceatis. ſ. in mēſe Decēbri. Nūqd dicā eis:durate & expectate cica das.i.æſtatem, qua cicadę ca nunt.q.d. id fruſtra fecero. ¶ Verum vt diſſimules:eſto,in qt, vt fingas te ignorare reli qua,quæ in te contuli benefi/ cia:q̃to p̃tio metiris.i.q̃ti fa/ cis ꝙ ego feci tibi grauidam vxorem. ¶ Virgo maneret? ſed eam tibi impleui: ¶ Tabu las:quibus inter ſe conuene/ rant in cōiūctione matrimo/ nii. ¶ Signabat.i. alias tabu/ las iam erat ſignatura cum alio viro. ¶ Quo te circum/ agas? quo fugias? qd reſpon deas? ¶ Quæ prima, aut vl/ tima ponas?.i. quæ p̃mia po teris tu dicere eē aut prima, aut vltima.q.d.tam multa in te contuli beneficia, vt non poſſis dicere: ego volo hoc eſſe ultimum præmium labo ribus Neuoli,cum nunq̃ poſ ſis ſatis facere, Sermo autem eſt prouerbialis, quo græci vtū tur τινεωτονιτι υσατον. Quid primum, aut ultimū. ¶ Nul lum ergo meritum:occurrit tacitæ obiectioni. poſſet enim dicere auarus merita eius nulla eſſe. An non,inquit,hoc eſt meritum maximum: ꝙ cum ipſe non poſſes ex vxore ſuſci/ pere liberos,ego vicem tuam ſuppleuerim: & inde tibi nati ſint liberi. ¶ Tollis: educas tanquam tuos. Terentius:Quic quid peperiſſet,decreuerunt tollere. ¶ Argumenta viri:ar/ gumentum(auctore Fabio)plura ſignificat. Nam & fabu/ læ ad actus ſcænarum compoſitæ argumenta dicuntur. & orationem Ciceronis velut thema argumentum appella/ mus.Vnde Pædianus, inquit, argumentum tale eſt. Ex quo apparet argumentum omnem eſſe materiam ad ſcribendum deſtinatam. Et pro materia accepit Cicero inquiens:Quo/ niam nullum ſcribendi argumentum mihi relictum eſt. Ar/ gumentum etiam dicimus:quod progationem, indicium,fi/ dem facit.Ergo argumenta viri.i.filios,qui fidem faciunt &. indicium te eſſe virum.dicimus etiam ſic: Silentium tuum fuit mihi argumento te virum bonum eſſe:ideſt ı̃dicio Pli/ nius loquens de vrſis: Cibi nulla argumenta:ideſt nulla indi cia.deductumq; eſt uocabulum ab arguo:quod idem eſt: quod fidem facio & indico:vt verba tua arguunt te impro/ bum eſſe.i.indicant & fidem faciunt. ¶ Libris actorum:dixi mus in ſecunda Satyra illic:Cupient & in acta referri:acta non eſſe libros,ſed negocia ipſa tam priuata, q̃ publica:quæ in libris deſcribebantur.vnde bene poeta ait: Et libris acto/ rum.Vnde Cicero i ſecunda Philippica: In publicis actis ni hil eſt lege grauius.In priuatis firmiſſimum eſt teſtamentum. Tranquillus in Tiberio: Interim cum in actis ſenatus legiſ ſet dimiſſos,ac neauditos quidem quoſdā reos. Idem in Cę ſare, Fuerat animus cōiuratis corpus occiſi in Tyberim tra here,bona publicare,acta reſcindere.i.libros qbus acta, ſiue geſta Cęſaris cōtinerent̃.Vñ & ętate noſtra dicimus in actis tabellionū hoc inuenit̃.i.in libris,qbus deſcribunt̃ acta & ge

IOAN. BRIT.

Argu/ mētum

Acta

ſta hominum. abſolute etiam dicimus facta & geſta impera
torum acta, ut illud apud Tranquillum in Auguſto: Nihil
conuenientius ducens ꝙ necem auunculi uindicare: tueriq;
acta.i.quæ egiſſet. Ergo libris actorũ.i.libris conti nentibus
publica ciuitatis negocia. nã & nomina liberorũ in publicis
ciuitatis monumentis deſcribebant. Vnde Apuleius in ſecun
da Apologia ita ſcribit: Pater eius natam ſibi filiã more cæte
rorũ pfeſſus ẽ: tabulæ eius partim tabulario publico: partim
domo aſſeruabantur. Quam conſuetudinẽ ſeruant adhuc &
Veneti. Poſſumus etiam intelligere priuatos libros, in qbus
parentes acta ſua deſcriberẽt. inter quæ & noia liberorũ. Vn
de Seruius in ſecundo Georg. exponens illud: Populi tabu/
laria uidit: ſcribit in templo Saturni ubi erat ærarium ſolita
fuiſſe reponi acta: quę ſuſceptis liberis faciebant parẽtes. Ab
Actuarius actis dicuntur Actuarii: hoc eſt qui ſcribendo negocia tã pu/
blica, ꝙ priuata in libros cõtinentes acta referũt: quaſi nota
rii. Vnde Tranquillus i Cęſare: Orationes aliquas rel quit,
inter quas temere quædam feruntur pro Q. Metello: quam
non immerito Auguſtus exiſtimabat magis ab actuariis ex
ceptã male ſubſequentibus verba dicentis, ꝙ ab ipſo editam.
¶ Suſpẽde corona: in ſignum lætitiæ ornabantur enim fo/
res domus coronamẽtis, frondibuſq;. Alibi: Pone domi lau/
ros. ¶ Iam pater es: iam filios habes. ¶ Dedimus qđ famæ.i.
dedimus tibi filios: qbus potes oſtendere te eſſe & virum &
maritum: ac per hoc detractorum famam extinguere: qui te
mulierem, & cinædũ dicebant. ¶ Scriberis hæres: nam lege
cautum fuiſſe videtur, vt qui liberos non ſuſciperet hęredi/
tates adire non poſſet. ¶ Legatũ omne capis: beneficio, inqt,
meo factum eſt vt poſſis ſcribi hæres oĩum legatorũ: cum an
tea obſtãtibus legibus tibi nõ liceret: quas tñ leges in corpo
re iuris ciuilis non habemus ſublatas ab impatoribus. Lega/
Legatũ tum appellatur (vt diffinit Modeſtus) quædã donatio teſta
Legare mẽto relicta. deducto vocabulo a lego legas: qđ eſt idẽ, qđ
Legator mando, & decerno teſtamẽto. Inde eſt legator, qui teſtamen/
to legat & reliquit bona ſua alicui. Legatarius vero is appel
Legatarius latur, qui legatũ capit. A lego compoſitum eſt allego: qđ capi
tur pro mitto. Plau. Quin ea ipſa me allegauit, qui iſtam ac/
Allegare cerſerem. Allegro etiã pro adduco. Pli. Tũ multa allegauit:
quæ ad rem ppoſitam pertinere non videbantur. ¶ Et dulce
caducũ: teſtamẽtum caducũ (vt legitur apud iuriſconſultos
Caducus codice de teſtamentis) dicitur qđ ſub cõditione fit a cadendo
doq; ea deficiente vel viuo vel mortuo teſtatore id cadat, p
ueniatq;, vel ad teſtatorem, vel ad ſubſtitutũ eo mortuo: vel
q ab vno cadit in alterũ per hæreditatem. Capis, inqt, & ca/
ducum legatum: id qđ ſine liberis cape non poteras, id enim
in te cadit: qđ non expectabas. nam a cadendo (vt diximus)
deducitur vocabulũ, cum ab vno in alterũ a hæreditatem ca
dit. Dulce aũt appellat: qđ ex inſperato cõtingit. ¶ Si nume/
rum, ſi tres impleuero: ſi tres ex vxore tua ſuſcepo filios. Nã
Ius triũ natorũ qui in vrbe tres filios, quinq; in Italia, ſeptem in puinciis ha
buiſſet, immunitate donabatur: quã pleri q; ẽt ſine vxore &
liberis ab impatoribus impetrauerunt. Quod & Marti. cum
eſſet ſine liberis petiit, impetrauitq; a Domitiano, vt docet
carmine ſuo: Quod fortuna vetat fieri, pmitte videri, Nato/
rũ genitor dicar vt eſſe trium. Et alibi ad vxorẽ: Natorũ mi/
hi ius trium roganti Muſarũ pretiũ dedit mearũ. Solua q po/
terat, valebis vxor. Non debet dñi pire munus. Idẽ alibi: Præ
mia laudato, tribuit mihi Cæſar vterq;: Natorũq; dedit iura
paterna triũ. Qui ergo ius triũ liberorũ habuiſſent, multa cõ
ſeq ebantur præter cæteros cõmoda. vñ Appianus & Tran
ql. ſcribunt i diuiſione agri Cãpani Iulium Cæſarẽ iuſſiſſe/
agros, q circa Capuã cæteris fuiſſent cultiores, & feraciores
patribus diuidẽdos eſſe: qbus trium liberorũ ius adeſſet: quo
facto cõcurriſſe ad viginti hoĩum millia: q trium liberorũ ali
mẽta depoſcerẽt. Idẽ tradit teſſerã frumenti triplicẽ ſolito
accipe. Et in petitione magiſtratuum nõ habentibus filios eos
numero anteponebantur. ¶ Iuſta doloris cauſa tui: poſſunt
eſſe verba poetæ: q̃ſi dolentis caſum Neuoli, poſſunt etiã re/
Dolor ferri ad ipſum Neuolum ſui ipſius miſereſcentem. Dolor
eſt motus aſper in corpore a ſenſibus alienus. Cicero in ſe/
cundo Tuſculanarum. ¶ Ille quid affert: diues auarus negli/
git: ſcilicet te Neuole. nihil tibi dat.
¶ Verũ vt diſſimules. Exprobrat Neuolus alia benefici Vir
ASCE. roni impenſa per quæ poeta amare taxat molles viros. Or/
do eſt: Verũ.i. ſed. vt ſupple demus q; diſſimules & mittas.i.
prætermittas: & non computes cætera ſupple obſequia ti/
bi impenſa: quanto pretio metiris.i. quanta mercede dignuz
putas. q; ni.i. niſi. ego eſſem cliens tibi. deuotus.i. omnino ad
dictus, & deditus. vxor tua maneret virgo: ideſt nonduz pe
periſſet: quia eam non cognouiſti. Certe tu ſcis quibus mo/
dis. & q̃: ideſt quantum ſæpe rogaris: ideſt rogaueris ſupple
me. iſta.i. vt iſta officia tua facerem: vt.ſ. tibi coniugem tuam
ſubagitarem, & prolem ſub tuo nomine generarẽ. & tu ſcis
quæ pollicitus ſupple es mihi. ego rapui ſæpe amplexu meo
puellam.ſ. vxorem tuam adhuc iuuenculam. & ipſa ruperat
quoq;.i. etiam. tabulas.i. inſtrumentum contractus matrimo
nialis tecum. & ſignabat.i. ſignare volebat iam alteri ſup/
ple marito. Ego vix redemi.i. ſedaui. hæc.i. huiuſmodi iram.
vel potius redemi.i. reſtitui in priſtinum ſtatum ac vigorem
hæc.i huiuſmodi tabulas matrimoniales: aut (vt Mancinel/
lus dicit) teſtamentales. vix.i. cum ſumma difficultate. tota
nocte.i. labore & ſubagitatione totius noctis. & hoc te plo/
rante foris: cum te non amplius admitteret: cum nihil poſ/
ſis. Lectulus in quo Venerem cum vxore tua peregi eſt mi/
hi teſtis: & tu etiam mihi teſtis es: ad quem ſonus lecti.i. ſtre/
pitus ſpondæ puenit. & ad quem vox dñæ.ſ. tuæ.i. coniugis
tuæ: quæ imp tiena libidinis gãniebat: ſicut dictum eſt in ſe
xta: Appula gãnit Sicut i amplexu. Et ne forte iſtud miſ vi/
deatur cuiquam: addit quod ſequitur. Adulter ſeruauit in
multis domibus coniugium inſtabile. acceptum.i. inceptum.
dirimi.i. diſſolui per diſſidium & iam ſolutum pene.i. quaſi.
Quo circumagas.i. voluas te ſubterfugia quærens. quæ po
nas prima aut vltima.i. quid primum, aut vltimum in ex
cuſationem adducas.i. adducere poſſis. Vel quo circumagas
te: niſi ego tibi vxorem reconciliaſſem. quæ ponas prima aut
vltima.i. quid agas excluſus & exploſus ab omnibus. Ergo
o ingrate pro tot beneficiis acceptis: & pfide pro tot pollici/
tationibus cum iuramento cõfirmatis, nullum eſt meritum q;
filiolus.i. paruus filius: aut filia naſcitur tibi ex me.i. quem,
vel quã ego generaui. q.d. iuſte plurimõ eſſet, enim pro quia.
tu tollis.i. educas tanq̃ tuus. Et gaudes ſpargere.i. immiſcere
libris actorũ.i. in quibus publice ſcripturæ negociorũ actorũ
in iudicio, & etiam ſuſceptorũ liberorũ continentur. argumẽ/
ta.i. media pbatiua. viri.i. q; vir ſis cũ credant te genuiſſe. ſu
ſpẽde foribus.i. in valuis domus tuæ coronas: in ſignũ puer/
perii recẽtis. tu es pater.i. iam reputaris pater. non dedimus
tibi qđ poſſis opponere famæ. diffamationi dicentium te vt
cinędũ ſolũmodo pati: & nihil agere. tu habes iura parẽtis.i.
quæ parẽtibus ſolũmodo aduenire poſſunt: & qbus orbi ac
infœcundi carent. tu ſcriberis propter me hæres ab vxore.ſ.
ſecundum Mãcinellum. vel potius a quocũq; potes uñc ſcri/
bi hæres: eo q; pater es, qđ ante non licebat. tu capis.i. cape
potes omne legatũ in teſtamento ſcilicet. necnon.i. etiam. ca/
ducum.i. conditionatum teſtamentum. qđ dulce eſt qũ ob/
ueniente conditione ſuſcipitur. Præterea multa commoda
iunguntur caduco. lex Papi. appellat caducum legatum reli
ctum ſub conditione: qua deficiente vel viuo vel mortuo te
ſtatore id cadat & perueniat: vel ad teſtatorem viuum: vel
ad ſubſtitutum eo mortuo. Poteſt autem hmõi caducum per
filios ſic parentibus obuenire ſi filiis imbecilibus ſubſtituan/
tur. Si ergo impleuero numerũ ſupple legitimum: hoc eſt ſi
ego tres ſup. genero. tunc enim habebis ius trium liberorum.
Hactenus locutus eſt Neuolus recitando verba potiſſimum
quæ cum Virrone ſe dicit habuiſſe: ad quæ poeta ſcomma/
te quodam: & amara irriſione reſpondet. Neuole cauſa tui
doloris eſt iuſta: tamen dic ſupple quid ille.ſ. Virro affert cõ/
tra: ideſt in excuſationem: vel quid beneficii refert. Reſpon
det Neuolus: Negligit ſup. me. & quærit ſibi alium aſellum
bipedem: qui.ſ. ſubagitet, & laboret ſine mercede. Aſinum bi
pedem intelligit hominem ſimplicem & facile credentem.

¶ Hæc

Hæc ſoli commiſſa tibi cælare memento,
Et tacitus noſtras intra te fige querelas.
Nam res mortifera eſt inimicus pumice leuis,
Qui modo ſecretum commiſerat, ardet, & odit
Tanquam prodiderim quicquid ſcio, ſumere ferrum,
Fuſte aperire, caput candelam apponere ualuis
Non dubitat, nec contemnas, aut deſpicias, quod
His opibus nunquam cara eſt annona ueneni.
Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.
O Corydon Corydon, ſecretum diuitis ullum
Eſſe putas? ſerui ut taceant, iumenta loquentur
Et canis, & poſtes, & marmora, claude feneſtras,
Vela tegant rimas, iunge hoſtia, tollito lumen
E medio, clament omnes, prope nemo recumbat,
Quod tamen ad cantum galli facit ille ſecundi,
Proximus ante diem caupo ſciet, audiet & quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri
Carptores. quod enim dubitant componere crimen
In dominos, quoties rumoribus ulciſcuntur
Balthea? nec deerit qui te per compita quærat
Nolentem, & miſeram uinoſus inebriat aurem.
Illos ergo roges quicquid paulo ante petebas
A nobis, taceant illi, ſed prodere malunt
Arcanum, quam ſubrepti potare falerni,
pro populo faciens quantum Laufella bibebat
Viuendum eſt recte cum propter plurima, tum his
Præcipue cauſis, ut linguas mancipiorum
Contemnas, nam lingua mali pars peſſima ſerui.
Deterior tamen hic, qui liber non erit, illis,
Quorum animas & farre ſuo cuſtodit, & ære.
Icc irco ut poſſim linguam contemnere ſerui,
Vtile conſilium modo, ſed commune dediſti
Nunc mihi quid ſuades poſt dãnum temporis, & ſpes
Deceptas? Feſtinat enim decurrere uelox
Floſculus anguſtæ, miſeræque breuiſſima uitæ
portio, dum bibimus, dum ſerta, unguenta, puellas
poſcimus, obrepit non intellecta ſenectus.

IOAN. BRIT. ¶ Hæc ſoli: verba Neuoli ad poetam vt taceat. ¶ Leuis: mollis, & effœminatus: qui pumice cutem ſibi polit. ¶ Qui modo ſecretum: cinædus, inquit, qui ſecreto opera mea vſus eſt, timens ne publicetur, odio me proſequitur, & cædem mihi omnibus modis machinatur. ¶ Ardet: indignatione, & ira accenditur. ¶ Candelam apponere valuis: idest domum accendere adhibita candela. hoc magis placet, quam ut intelligas candelam per inferiora immiſſam. illud enim minime letale eſſet ſupplicium. Valuæ autem dicuntur ipſæ fores a voluendo. Plinius libro ſextodecimo: Valuas excupreſſo etiam quadrigentis prope annis durare. ¶ Sumere ferrum: ad occidendum. ¶ Aperire caput: idest ſcindere. petronius: Iam non potui ſupplicio caput aperire. ¶ Nec contemnas quod dico. ¶ Quodque. ¶ Annona ueneni: idest ipſa ueneni merx, & copia nunquam eſt cara huiuſmodi diuitibus & cinædis: quia impenſæ non parcunt. appellatione autem annonæ intelligimus non modo rem omnem frumentariam, ſed alia quoque cibaria. unde Cicero ſcribit in ſecundo de diuinatione: Annonam futuram cariorem in macello. Sic & Tranquillus in Tiberio: Annonam macelli ſenatus arbitratu quotannis temperandam cenſuit. Varro in tertio de re ruſtica: Cœnæ inumerabiles excandeſcunt annonam macelli. uideturque uocabulum deductum ab anno tanquam ſit anni alimonia. Et cum Romæ ſæpe fame laboraretur, magiſtratus conſtituti ſunt, qui annonæ præeſſent: qui præfecti annonæ dicebantur. Vſurpatur etiam annona in aliis, quam in edulis. Horatius in epiſtolis: Vilis amicorum eſt annona, bonis ubi quid deeſt. Et locum ſic intelligas: Amici viri boni & ſapientes nihil deſiderant, neque petunt, quod magni ſit pretii: vbi aliquid eis deeſt: quaſi dicat vili re contenti ſunt, & modica quia boni ſunt & ſapientes. ¶ Vt curia Martis Athenis: ſcilicet tegit. fac, inquit, non minore ſilentio hæc tegas, quam conſilia ſua tegit ſenatus atticus. ¶ Curia Martis: idest Areopagus: vbi (teſte Polluce) iudicia cædis, vulnerum, & veneficiorum per populum exerceri ſolita ſunt. Plinius libro ſeptimo ſcribit ſic, Iudicium capitis in Areopago primum actum eſt. ibi enim Mars (vt docet Diuus Auguſtinus libro decimo octauo. cap. decimo) cum homicidii crimine reus fieret, iudicantibus duodecim Diis eo pago ſex ſententiis abſolutus eſt. Iudicabant autem noctu, & in tenebris ne ad dicentes, ſed ad ea quæ dicerentur, reſpicerent. quod Lucianus aperte ſcribit in Dialogo: qui inſcribitur Hermotinus, hortans ipſum Hermotinum philoſophum: vt in iudiciis & rerum examinatione imitetur Areopagitas ἐν νυκτὶ καὶ σκότῳ δικάζοντας μὴ ἐς τοὺς λέγοντας ἀλλ᾽ ἐς τὰ λεγόμενα ἀποβλέποντας: hoc eſt qui in nocte & tenebris iudicant: vt non ad dicentes, ſed ad ea, quæ dicerentur, reſpicerent. Cuius conſuetudinis meminit & Macrobius libro vltimo Saturnalium his verbis: Quæramus ſilentium ne conuiuiis an & opportunus ſermo conueniat. Nam ſicut apud Athenas Areopagitæ tacentes iudicant: ita inter epulas oportet ſemper ſileri. Areopagus autem interpretatus cliuus Martis. ἄρης, uel ἄρεος, uel ἄρεος Martem ſignificat: πάγος uel locum eminentem. De Areopago ita Valerius libro ſecundo: Eiuſdem vrbis & ſanctiſſimum conſilium Areopagus quid quiſque Athenienſium ageret: aut quonam quæſtu ſuſtentaretur, diligentiſſime inquirere ſolebant. ¶ O Corydon Corydon: uerba poetæ reſpondentis Neuolo quod petierat ut taceret. Hemiſtichion eſt Virgilii O Corydon Corydon, quæ te dementia cœpit: quaſi dicat o ſtulte credisne quicquam eſſe turpe, quod poſſit latere? ¶ Serui vt taceant: idest quamuis taceant ſerui. ¶ Ad cantum ſecundi galli: idest ad ſecundum cantum galli. ¶ Iunge hoſtia: claude. ¶ Caupo: is eſt qui cauponam exercet, quem ſtabularium etiam nominamus a ſtabulo: quod pro caupona & taberna meritoria accipitur. de quo ante dictum eſt. per Cauponem autem intelligit vnum quemque vulgarem hominem. ¶ Librarius: qui libros exſcribit. Tranquillus in Domitiano: Librariis etiam, qui eam deſcripſerant, crucifixis. ¶ Archimagiri: Archimagirus magiſter & princeps coquorum: & coquus inter ſeruos erat. ἀρχὸς enim principem: & μάγειρος coquum ſignificat. ¶ Carptores: carpere multa ſignificat, vt mordere & taxare, vt poeta carpit auaritiam. Carpere frui. Perſius: Carpamus dulcia. Carpere eligere. Terentius: Vnumquodque quod erit belliſſimum, carpam. Carpere lædere. Virgilius: Carpit enim vites paulatim, uritque videndo. Carpere rapere. Tibullus: Carpite nunc tauri de ſeptem montibus herbas: idest rapite ad comedendum. In qua ſignificatione poteſt videri dictum hoc loco Archimagiri carptores: idest raptores, qui ſemper aliquid ad comedendum rapiunt, & auferunt ex epulis domini. ¶ Quid enim dubitant: non eſt, inquit mirum ſi dominos ſuos accuſant, cum velint vlciſci verbera, quæ acceperunt ab eis falſis criminationibus & rumoribus: quos vbique diſſerunt. ¶ Baltea: verbera balteorum, quibus ſæpe cæſi fuerunt. ſunt autem cingula militaria bullata ex coriota quibus gladii dependebant. pro cingulo tamen muliebri accipitur ab Apuleio. ¶ Inebriet: repleat. ¶ Illos: ſcilicet ſeruos: librarium

Valuæ

Annona

Præfecti annonæ

Areopagus

Caupo

Archimagirus

Carpe

Balteus

ſcilicet, & Archimagiros. ¶ Petebas A nobis: propter illud: Hæc ſoli commiſſa tibi cælare memento. ¶ Quam potaſſe: ſubaudi tantum. ¶ Lauſella bibebat: Lauſellam ſui temporis mulierem vinolentam notat. ¶ Faciens: ſacrificans, & rem diuinam peragens. Virgilius: Cum faciam vitula pro frugibus. ¶ Pro populo: pro ſalute populi Romani. Sacra autem intelligit Bonæ Deæ, quæ pro ſalute populi Romani celebrabantur a mulieribus quotannis in domo ſummi pontificis. de quibus Plutarchus multa in vita Ciceronis. Seneca ad Lucilium: Credat aliquis pecuniam eſſe verſatam in eo iudicio: in quo reus erat Clodius ob id adulterium, quod cum Cæſaris vxore in aperto commiſerat violatis regionibus eius ſacrificii: quod pro populo fieri dicitur, ſic ſummotis extra conſpectum omnibus viris, vt picturæ quoque maſculorum animalium contegantur. vnde eſt illud ante: Iubetur picta velari. De hoc etiam ante illic: Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ. ¶ Viuendum recte: ſalubre conſilium. ¶ Contemnas: contemnere queas. ¶ Tum his: legendum eſt iſhs. aliter verſus non ſtaret. ¶ Nam lingua: ſenſus eſt: In ſeruo improbo lingua eſt pars maxima totius corporis: quaſi dicat lingua inter cætera membra multum valet in ſeruo: quaſi dicat promptus eſt ad loquendum. vnde ſeruus ille corrigitur apud Plautum in Milite ſic: Plus oportet ſcire ſeruum, quam loqui. niſi potius legatur: Pars peſſima. vt ſit ſenſus: Linguam in ſeruo vitioſo eſſe peſſimam totius corporis partem. ¶ Deterior tamen hic: ſenſus eſt: Deterior autem erit conditio domini, qui aliquid fecerit vnde ſit ſeruus: ideſt ſubiectus ſeruo ſuo, & non liber. Nam dominus, qui aliquod ſcelus commiſerit, ſemper timet ſeruum ſuum, ne ab eo accuſetur. & ita ſemper eſt ſeruus ſeruo, & nunquam liber. ¶ Illis: ſcilicet ſeruis. ¶ Quorum animas: ideſt quos alit. ¶ Suo farre: ideſt pane. farre autem ait: quia Romani trecentis annis vixerunt farre. vt Plinius tradit ex ſententia Vertii. ¶ Iccirco: verba Neuoli. ¶ Commune: quod ad omnes æque pertinet.

ASCE, ¶ Hæc ſoli &c. Verba ſunt Neuoli ad poetam: ad quę poſtea reſpondens poeta docet nullum turpe factum diu occultari poſſe: per hoc ab eo dehortans, atque deterrens. Ordo eſt: O Iuuenalis memento hæc quæ dixi. commiſſa: ideſt communicata tibi ſoli, cælare. fige tacitus: ideſt tacens noſtras querelas intra te. nam inimicus leuis: ideſt leuigatus in locis piloſis & pudendis. pumice: ideſt lapide cauernoſo & ſcabro: res mortifera. is qui modo: ideſt pauloante. commiſerat ſecretum ſuum: rogans ſcilicet vt ſe & coniugem ſuam ſubagitarem: ardet inuidia ſcilicet: & malo zelo in me. & odit me tanquam prodiderim: ideſt porro dederim: hoc eſt reuelauerim, & omnibus dixerim quicquid ſcio. non dubitat ſumere ferrum contra me. aperire caput meum fuſte: ideſt baculo. apponere valuis: ideſt podici meo candelas: vel forte ædiculæ meæ: eam comburere minans. Nec contemnas: ideſt non debes modicum timere tanquam rem contemnendam, minimi periculi, aut deſpicias: ideſt non debes deſpicere: hoc eſt nihilifacere. ꝙ annona: ideſt (vt dicunt) prouiſio: & penus veneni nunquam eſt cara his opibus: ideſt habentibus huiuſmodi opes: hoc eſt diuites ſemper habent venena parata. ergo ne aut ferro: aut igni: aut veneno pereant, tegas occulta: ideſt hæc ſecreta. vt: ideſt quemadmodum. curia Martis: ideſt Areopagus ſupple tacuit Athenis: vbi iudicia capitalia tractabantur tacite quibuſdam caracteribus. Vnde Perſius: Nigrum ſis figere thita. vnde vbi capitale erat ſecreta parum reuelare: reſpondet Iuuenalis more ſuo adducens hemiſtichion: ideſt dimidiatum verſum Virgilii ex Bucolicis: quo ſe Corydon dementem fatetur: quo dementem etiam ſignificat, & dicit. O Corydon Corydon: ideſt o Neuole Neuole Corydoni, qui ſe dementem dixit, perſimilis: putas vllum eſſe ſecretum diuitis, qui ſcilicet multos ſeruos & familiares habet: quaſi dicat id fieri non poteſt. vt enim ſerui taceant: ideſt ſi demus vt ſerui taceant. iumenta, & canes, & poſtes, & marmora loquentur: ideſt prodent ſcelus eius. Claude feneſtras, & vela ſcilicet aulæa. tegant rimas: ideſt fiſſuras per quas rimari aut ſcrutari quis poſſet. & iunge hoſtia. tolle lumen e medio ne quiſquam poſſit videre. omnes clament: ideſt ſtrepitum & clamorem ingentem faciant: ne quiſquam poſſit audire nemo recumbat prope: etiam ſi cæcus & ſurdus ſit: ne forte poſſit ſentire. tamen caupo proximus: ideſt qui vinum & obſonia in proximo vendit. ſcietante diem: ideſt priuſquam ſit dies. quid diues: ideſt mollis facit. ad: ideſt circiter cantum ſecundi galli: vel potius circiter ſecundum cantum galli. & audiet ſupple carmina famoſa quæ librarius: ideſt libræ & penſi partiendis præfectus. & Archimagiri: ideſt principes coquorum: & carptores carnium, aut lanarum. finxerunt: ideſt compoſuerunt. quid enim: ideſt nam ad quid. dubitent componere: ideſt fingere carmen: ideſt cantilenam diffamatoriam (ſunt qui crimen minus emendate legant) in id contra. dominos quoties vlciſcuntur. balteat: ideſt verbera, aut ſcuticas ex balteis: ideſt vltionem faciunt de verberibus balteorum. rumoribus: ideſt diffamationibus & infamia. Nec deerit: immo aderit ſeruus, aut familiaris, qui quærat te nolens audire: ut audias tamen per compita: ideſt loca communia. quæ competuntur: ideſt conueniuntur. & qui uinoſus: ideſt ebrius. inebriet: ideſt frequenti halitu repleat: & quaſi ebriam faciat. aurem tuam: ideſt cuiuſque illic comparentis miſeram: ꝙ tam vilia audire cogatur. ergo: O Neuole ſi uis vt facta Virronis ſint ſecreta. roges: ideſt preceris illos quicquid petebas pauloante a nobis vt ſcilicet ſecreta ipſis commiſſa cælare meminerint. fac ſupple vt illi taceant. ſed ipſi malunt prodere: ideſt reuelare. arcanum: ideſt ſecretum domini ſui, quã potare tantum ſupple falerni: ideſt optimi vini, ſubrepti, ideſt furtiui (quod tamen longe dulcius eſſe debet, quã per abundantiam oblatum. vnde Prouerbiorum nono: Aquæ furtiuæ dulciores ſunt: & panis abſconditus ſuauior) quantum Lauſella: ideſt mulier bibax bibebat. faciens ſupple ſacrum: ideſt ſacrificans Bonæ Deæ pro populo: ideſt pro ſalute populi. Viuendum eſt, inquit poeta, recte. cum ſup. ita ſit ꝙ propter plurima. tum ſupple præcipue de his cauſis: ideſt propter has cauſas. quidam textus habent tunc ne his: tum malus eſſet verſus. alii habent tum de his vt nos legimus. alii neutrum habent: hoc eſt nec tunc, nec tum de: ſed tum his. & tunc. h. habet vim conſonantis: ſicut Aeneid. primo: Poſthabita coluiſſe Samo: hic illius arma &c. cauſæ autem ſunt vt contemnas: ideſt nihili pendere, & non vereri poſſis. linguas manciplorum: ideſt ſeruorum manu captorum. nam lingua eſt maxima pars mali ſerui: ideſt quæ ſeruum malum facit: vel qua ſeruus malus vtitur, deterior. ſenſus eſt: Malus quidem eſt ſeruus reuelans ſecreta domini ſui: ſed deterior eſt dominus ſic viuens, vt ſeruos ſuos ob id formidet. Ordo eſt: Tamen: ideſt tametſi malus ſit ſeruus: tamen hic: ſcilicet dominus: qui non erit liber illis: ideſt in illos: ab illis. quorum animas: id vitam cuſtodit ſuo farre & ſuo ære: ideſt qui ſeruos ſuos ob delicta ſua timere cogitur. & ob id eorum ſeruus eſſe. eſt deterior: ideſt minus valens. Reſpondet Neuolus: Idcirco, quia viuendum eſt recte & cætera. tu dediſti modo conſilium vtile: ſed commune: ideſt quod non mihi in his calamitatibus vtile eſſe poterit: ſed omnibus ſeruos habentibus. vt ſcilicet: ideſt qualiter poſſim contemnere linguam ſerui: quia recte viuendo. Sed quid ſuades: ideſt conſulis nunc mihi poſt damnum: ideſt perditiones temporis, & poſt ſpes deceptas? Enim pro quia. quia velox floſculus, & breuiſſima portio anguſtæ & miſeræ vitæ. feſtinat decurrere: ideſt in interitum labi. Interea enim dum bibimus: dum poſcimus ſerta ex floribus ſcilicet: dum poſcimus vnguenta & puellas: ideſt dum maxime oblectamur: ſenectus non intellecta obrepit: ideſt clam apud nos ſerpit & inuadit nos oſcitantes, & non animaduertentes. Eſt hæc quidem optima & grauiſſima ſententia, quæ tunc ſolet eſſe iucundiſſima quando ridiculis perſonis, aut de ridiculis rebus datur. vt hic & in militibus glorioſis apud Plautum & Terentium: & in Naſidieno apud Horatium: & in ſexcentis aliis.

¶ Ne trepida:

Ne trepida,nunquam paticus tibi deerit amicus
Stantibus,& ſaluis his collibus.undiqꝫ ad illos
Conueniunt & carpentis,& nauibus omnes,
Qui digito ſcalpunt uno caput,altera maior
Spes ſupereſt,tu tantum erucis imprime dentem.
Hæc exempla para felicibus,at mea Clotho,
Et Lacheſis gaudent,ſi paſcitur inguine uenter.
O parui,noſtriqꝫ lares,quos thure minuto
Aut farre,& tenui ſoleo exornare corona,
Quando ego figam aliquid,quo ſit mihi tuta ſenectus
A tegete,& baculo?uiginti millia fœnus
Pignoribus poſitis,argenti uaſcula puri.
Sed quæ Fabricius cenſor notet,& duo fortes
De grege Mœſorum,qui me ceruice locata
Securum iubeant clamoſo inſiſtere Circo.
Sit mihi præterea curuus cælator,& alter,
Qui multas facies pingat cito.ſufficient hæc,
Quando ego pauper ero,uotum miſerabile,nec ſpes
His ſaltem,nam cum pro me fortuna rogatur,
Affigit ceras illa de naue petitas,
Quæ ſiculos cantus effugit remige ſurdo.

IOAN. BRIT. ¶Ne trepida:verba Iuuenalis.¶Paticus:cinædus a patien/
do muliebria.qđ ſi a latino deducis cũ t.x.i.l.i. ſcribetur.ſi ve/
ro a græco πάθος : ſpirationẽ addes.¶His collibus.i.durã
te hac vrbe:vbi ſeptẽ ſunt colles.Tibullus:Carpite nũc tau/
ri de ſeptem montibus herbas.¶Carpentis & nauibus:ter/
ra & mari.¶Qui digito:hoc ẽ molles & effœminati,q vno
dumtaxat digito ſibi caput
ſcalpunt,ſoliciti ne comã ſtu
dioſe cõcinnatam perturbent.
qđ in Cæſare notatum eſt:q
caput ſibi vno digito ſcalpe/
ret.vnde Cicero coniiciebat
nihil ſuſpicandum eſſe de eo
tãquam molli.Seneca ad Lu
cilium:Impudicum & inceſ/
ſus oſtendit,& manus mota,
& vnum interdũ reſponſum
& relatus ad caput digitus,
& flexus oculorum.Nam &
Pompeius ſic a Clodio ẽ no
tatus:vt ſcribit Plutar.in ui/
ta Põpeii.Et Amianus Mar/
cellinus hiſtoriæ lib.xvii.Põ
peii obtrectatores ait hoc ẽt
in eo ludibrioſum & irritum
obſeruaſſe:q genuino quo/
dam more caput digito vno
ſcalpebat.ſicq poeta oſtẽdit
Romam confluere oẽs mol/
les,qui virum ſibi appetant.
¶Altera maior ſpes:non eſt,
inquit,tibi dehinc deſperan/
dum,immo altera tibi ma
ior ſpes ſupereſt.ſ.cinædos tibi non defuturos.¶Tu tãtum
erucis:per erucam omne aliud Veneris excitamentum intel/
Eruca: ligit.Eruca autem eſt herba,quæ maxime vires in Venerem
præſtat.Virgi.in Moreto:Intybaqꝫ & Venerẽ.reuocãs eru
ca morantem.plinius in.x.cap.lxiii.Auiditas coitus putatur
ex cibis fieri:ſicut viro erucæ,pecori cæpe.Ouid.in.ii.de re/
medio:Nec minus erucas aptum eſt vitare ſalaces.Columel
la:Et quæ frugifero ſeritur vicina priapo,Excitet vt Vene/
ri tardos eruca maritos.¶Hæc exempla:verba Neuoli:pa/
ra,inquit,hæc exempla & documenta excitandæ libidinis fe
licibus.q.d.ſe in tali re minime eſſe fortunatũ.¶At mea Clo
tho:ſed licet,inquit,in tali vitæ inſtituto infelix ſim:Clotho
tamen mea & Lacheſis.i.tota vita mea ſemper tali vitæ ge/
nere delectata eſt:maximeqꝫ delectatur.per Clothon autem
& Lacheſin:quæ duę ſunt ex parcis,quæqꝫ vitam hominum
diſponere dicuntur,vitam intelligit.¶O parui:notũ eſt Ne
uoli cum ſuſpirio:quo diuitias more inſipientis ſibi optat:
ſicqꝫ poeta per irriſionem oſtendit eum neſcire viuere con/
tentum(quod facit ſapiens)paruo:atqꝫ ideo turpes exercere
artes:quaſi innuat vitioſum hominem a ſapiente in hoc diſ
ferre:q hic multa concupiſcat:ille paucis contentus ſit.¶O
parui:ex affectu dictum.nam parui ei videbantur.¶Lares:
Lares Dii familiares,de quibus pluſcula diximus illic apud perſi/
um:Bullaqꝫ ſuccictus Laribus donata pependit.Nam eos vt
domus præſides colebant:quibus canis aſſiſtebat:& ipſi ca/
ninis pellibus veſtiebãtur.De iis multa plutar.in problema
tis,& Feſtus pom.Apuleius putat ex Lemuribus eum,qui
Lemures poſteriorum ſuorum curam ſortitus pacato,& quieto nu
mine domum poſſidet Larem dici.Eum vero qui propter
aduerſa vitę merita nullis bonis ſedibus in terra vagatione,
ceu quodam exilio punitur inane terriculamẽtum bonis ho/
Laruæ minibus:cæterum noxium malis laruam dici.Lemurem aũt
volebãt eſſe animũ,cum ex corpore noſtro migraſſet.Hinc
autem ortam eſſe originem colendi Lares in domo oſtendit
Seruius:quia homines apud maiores in ſuis domibus ſepe/
liebantur:quos pro Diis colere,& venerari cœperũt.¶Aut
farre:molla quę ex ſale & farre cocto conſtabat.¶Tenui co
ronatam Laribus publicis,& priuatis dabatur corona.vn
de Plin.lib.xxi.Et iam tũc coronæ Deorum honos erant,&
Larium publicorum,priuatorumqꝫ.¶Figam aliquid:reponã.
¶A tegete & baculo:a mendicatione.¶Viginti millia:ſub/
audi ſint mihi.Optat enim habere hæc.¶Fœnus:appoſitio
eſt.¶Sed quę Fabricius:hoc eſt,quæ inuidioſa etiam ſint:vt
mereantur etiam a Fabricio
notari.Hocqꝫ dicit:quia Fa
bricius Licinius cenſor Cor/
nelium Rufinum duobus cõ
ſulatibus,& dictatura ſpecio
ſiſſime functum:q decẽ pon
do vaſa argentea comparaſ/
ſet:perinde ac malo exem/
plo luxurioſum in ordine ſe
natorio retinendum non cen
ſuit.lege Valerium in ſecun/
do de cẽſoria nota.& Gelliũ
lib.iiii.¶Et duo fortes:ſub/
audi ſint ſerui.¶De grege
Mœſorum.i.de grege ſeruo/ Mœſia
rũ qui tales habeantur ex Mœ
ſia.Eſt autem Mœſia(vt Pli.
docet lib.iii.)Prouincia Pan
noniæ finitima:ad Pontum
vſqꝫ cũ danubio decurrens.
Ex qua venerunt,qui in Aſia
(vt tradit Artemidorus)ha/
bitant iuxta Bithyniam ſu/
praqꝫ fontes Caici.De qui/
bus multa Strabo libro.xii.
¶Loca.i.ſuppoſita ad feren/
dam lecticam.aut reuera qui
eum in Circo ſuccollantes ferrent:neqꝫ enim lectica a duob⁹
tantum ſeruis geſtari potuiſſet:ſed a ſex vel octo.vnde he/
xaphorum,& octophorum appellat eſt lectica.¶Circocla
moſo:propter populi clamorem,& plauſum fauentis auri/
gis.vnde alibi:Totã hodie Romam Circus capit,& fragor
aurem percutit,euentum viridis quo colligo panni.¶Cæ
lator:qui mihi vaſa pretioſa cælet.Cælare enim eſt inſculpe/
re:vnde & cælum ferrum,quo vaſa cælantur,quæ veteres Ancæſa
Ancæſa vocabant q circumcædendo fiant.¶Sufficiẽt hæc:
pronunciatiue legendum eſt:ideſt ſatis erunt hæc mihi ſi ha
beam.¶Quando ego pauper ero:ſi hæc habuero.¶Votum
miſerabile:verba Neuoli uotum ſuum damnantis:eſtqꝫ velu
ti acclamatio:quaſi,qui errorem ſuum iam cognoſcat.¶Af Sirenes
figit ceras:Sirenes tres fuiſſe filiæ Acheloi ex Calliope muſa
finguntur a poetis:quæ in littore Campano habitantes nau
tas præter ea loca nauigantes,ſuauitate cantus in ſomnum
& ſcopulos inducebant,cogebãtqꝫ facere naufragium.vnde
Vlyſſes(vt ſcribit Home.libro.xii.Odiſſeę)cum iuxta ea lit
tora eẽt nauigaturus a Circe admonitus,aures ſociis ſuis ce
ra obturauit,ſe autem malo manibus,& pedibus alligari iuſ
ſit apertis auribus:imperans etiam ſi innueret ne ſoluerent.
Nauigantibus igitur Sirenes ſtatim cantare ſuauiſſime cœ
perunt:O decus argolicum quin puppim flectis Vlyſſes:Au
ribus vt noſtros poſſis agnoſcere cantus:Nã nemo hæc vn
quam eſt tranſuectus cærula curſu:Quin prius aſtiterit vo
cũ dulcedine captus:poſt variis audito ſacratus pectore mu
ſis Doctior ad patrias lapſus peruenerit oras.Nunc graue
certamen belli,clademqꝫ canemus,Græcia quam Troiæ di/
uino numine vexit:Omniaqꝫ elatis regum veſtigia terris.Iis
ergo cantus illecebris captus Vlyſſes,cum ſociis annuens ſu
percilus iuberet ſe ſolui,non id prius impetrauit,q periculũ
euaſerit.Ferunt tunc illas dolore percitas in mare ſe præci/ parthe
pitaſſe,& a nomine vnius parthenopes,quæ Neapoli ſepul nope
ta fuit,appellatam eſſe vrbem parthenopen.Vnde,Silius Ita unde
licus:Sirenum dedit vna ſuum memorabile nomen parthe
nope muros acheloias æquore,cuius Regnauere diu can/
tu,cum dulce per vndas Exitium miſeris caneret non pro/

ſpera nautis. Earum nomina fuere Parthenope, Leucoſia, ligia. Plinius tum libro decimo non ſentit Sirenes fuiſſe, ſic inquiens: Nec Sirenes impetrauerũt fidem, licet affirmet Dino Clytarchi celebrati auctoris pater in India eſſe, mulcerique earum cantu, quos grauatos ſomno lacerant.

ASCE. ¶ Nec trepida & c. Reſpõdet poeta: ſed vt in re turpi, & ad turpis rei occaſionem Neuolo ſententiam honeſtam de ditũta ſatyrico riſu nunc ipſe homini perdito, non vt ſalia faciat, ſed quia talia facit vile dat cõſilium: vt ſpem nõ deponat, quandoquidem de futuri nõ ſint patici. in quo conſilio non tam conſiliũ dare intendit, q̃ ipſum ſequentes: & eo more viuentes reprehendere: qđ dico propter imperitos, qui non attẽdentes ad quod propoſitum, vel in qua perſona poetæ loquuntur: ipſos ſæpe male citant, ſi ue (vt vulgarius dicam) allegant. Ordo eſt: O Neuole ne trepida. i. noli præ timore p̃ceps tuere. amicus paticus. i. q muliebria a te patiatur nũq̃ deerit tibi his collibus. ſ. Romanis ſtantibus. & ſaluis. i. q̃ diu Roma ſtabit incolumis. Quia omnes q ſcalpunt caput vno digito. i. lubrici, deſidioſi. & luxurioſi: inter quos ſunt (de quibus hic loquitur) patici: cõueniunt vndiq̃ ad illos. & i. pariter. ear pẽtis. i. vehiculis: hoc eſt per terram: & nauibus p aquas. non dicit pedibus q raro pedeſtres inuenias paticos. Vnde non ſine cauſa in ſexta dictæ ſunt diuitiæ molles q talem efficiant. Altera ſpes maior q̃ ea quæ te feſellit. ſuper eſt, i. reliqua eſt hoc loco. tu imprime rãtum erucis. i. hec bis illis ſalacibus. dẽtem. i. comedendo erucas & cætera Venerem pro uocãtia: exibbete ſolummodo paratum & potentem ad opus draucorum. & præſto erit paticus. Reſpondet Neuolus: para o Iuuenalis hęc exempla felicibus. i. eufortunatis. at Clotho & Lacheſia mea. i. Parcæ & Deæ fati: & vitæ meę. gaudẽt ſi uẽter meus paſcitur inguine. i. ex labore & exercitio iguinis mei: hoc eſt ſatis eſt fatis meis dummodo miſellum victum ex hoc exercitio conquirere poſſum. Nõ placet illud obſcænum qđ Mancinel. dicit de ventere patici: potius dicere ſicut ſcriptum iuenit: Si paſcitur vnguine. i. re vncta: hoc eſt caulibus vnctis & non macris, ſicut ſolitus ſum Optat autem meliora: quia ſicut policitis ita optatis diues quibet eſſe poteſt. O parui. q. p quia. quia noſtri lares. i. familiares: quos ego ſoleo exornare minuto thure, aut farre, & tenui corona: quando ego vobis. ſ. adiutoribus figab. i. fixum reponã aliquid. quo. i. per qđ. ſenectus mea ſit tuta. i. protecta teg te & baculo. i. ne accepto baculo cogar in tegete mendicare. Quando figam viginti millia exiſtẽtia fœnus. i. ad fœnus data: & hoc pignoribus poſitis ut ſecurus ſim. & quãdo figam: vel quando erunt mihi vaſcula puri. i. meri & non cõmixti argenti: ſed ea vaſcula quæ propter magnitudinẽ ponderis Fabricius cenſor notet. i. notare poſſit: hoc eſt notam luxus nimii ob ea mihi imponere. Et quãdo ſup. erunt mihi duo fortes. ſ. ſerui, de gre ge Mœſorũ: qui robuſti populi ſunt. qui ceruice locata. i. poſita ſub me. iubeant me inſiſtere Circo clamoſo propter plauſus. ſecurum. i. ſine cura. Sit præterea mihi ſeruus cælator. i. qui ſcit cælare & ſculpere pocula: & ſit alter ſeruus qui pingat cito multas facies. Volunt plura optare, ſed reprehendit ſe dicens. Hæc ſufficient. quando. i. quandoquidem. ego ero pauper. uotũ. i. hoc deſiderii eſt miſerabile. nec ſpes ẽ ſaltẽ his. i. de his habendis: vel in his quos colo. In multis ergo eſt votum & deſiderium in quibus non eſt ſpes. nam ſpes non eſt ſine merito: nec medio ad ipſum q̃ ſperatur puenĩendi. non eſt ergo ſpes Neuolo: quia dicit. Nam cum. i. quando. fortuna rogatur pro meipſa affigit ſup. auribus ſuis ceras petitas de illa naue. ſ. Vlyſſis, q̃ effugit remige exiſtente ſurdo. i. ſociis remigãtibus propter ceram affixam auribus nihil audientibus cãtus ſiculos. i. Sirenũ iuxta Siciliam habitantium quarũ. cantus argumentum recitat ex Homero Mãcinellus. Cuius item principiũ ex Cicerone ſic ponit Calderinus: O decus argolicũ: quin puppim flectis Vlyſſe?

Iunii Iuuenalis Aquinatis Satyra Decima.

Omnibus in terris, quæ ſunt a Gadibus uſq̃
Auroram, & Gangem, pauci dignoſcere poſſunt
Vera bona, atq̃ illis multum diuerſa, remota
Erroris nebula. quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatus non pœniteat uotiq̃ peracti?
Euertere domos totas optantibus ipſis
Di faciles, nocitura toga, nocitura petuntur
Militia, & torrens dicendi copia, multis
Et ſua mortifera eſt facundia. Viribus ille
Confiſus periit, admirandiſq̃ lacertis:

Satyra decima. Omnibus in terris.

IOAN. BRIT. Omnibus ĩ terris. Hac Satyra Iuuenalis inſectatur ſtulta hominum vota, qui mẽtis affectibus in feruentes a Diis multa deſunt tanq̃ bona: quæ eis maxime ſunt pernitioſa. Ait ergo poeta homines adeo ignorantiæ profundo immerſos: vt pauci exiſtant, q vera bona, malaq̃ cognoſcant. & proinde fieri: vt pro bonis mala ſibi optent. Colligitq̃ a Diis aut nihil omnino petendum, cum ipſi multo melius q̃ nos ſciant quid vobis expediat: aut id tantum petẽdum, vt Mens ſana ſit in corpore ſano. ¶ A Gadibus. i. ab occidẽte. Nam Gades inſula eſt extra columnas Herculeas ad hoſtium Betis irrũpentis in Oceanum Britannicum. Gades ¶ Gangem. i. orientem. nam Ganges Indiæ fluuius eſt, quẽ alii incertis fontibus vt Nilũ rigantemq̃ vicina eodẽ modo, alii in Scythicis mõtibus naſci dixerunt. in eum nouem & decẽ amnes influunt. Plin. lib. vi. Ganges ¶ Pauci dignoſcere poſſunt: pauci, inquit, ſunt ab occidẽte vſq̃ in orientem. qui vere ſciant dignoſcere verũ bonum. multum enim intereſt inter verũ & opinatum bonũ, ſeu malum. ¶ Verba bona: quia multa ſunt: quæ bona videnť cũ tñ non ſint, ea igitur bona ſunt opinabilia nõ vera. ¶ Diuerſa contraria. i. mala. ¶ Illis. ſ. bonis. ¶ Remota nebula erroris. i. remota animi noſtri cæcitate: q mala deuinctus cupiditate tranſuerſus fertur. Vnde Valerius Et. n. denſiſſimis inuoluta tenebris mortalium mens, in quã late patentem errorẽ ceca ſeationes tuas ſpargis: ¶ Timemus vt malum. ¶ Cupimus vt bonum. ¶ Dextro pede: ſecundo, & proſpero conatu. Nã pede dextro id dicimur facere, qđ nobis proſpere cedit. contra ſiniſtro. vnde Apuleius in Aſino aureo: Siniſtro pede profectũ me ſpes compendii fruſtrata eſt. ¶ Concipis: verbũ eſt Concipere

Votis

uotis cõuẽniens. dicimus enim Vota, cõcepta, quæ mẽte cõcipimus & agitamus. qd cõcipis. i. animo tuo optas. ¶ Euertere domos: ordo eſt: Dii faciles ipſis optantibus euertere domos. ¶ Nocitura toga, nocitura petuntur Militia: toga & militia ablatiui ſunt caſus. & eſt ſenſus: Adeo, inqt, hies longe ſunt a cognitione veri boni, vt plerunq; petant, q̃ omnino eis ſunt nocitura & domi & militię. alii. n. reip. adminiſtrationem, alii rei militaris iperia expetũt, & mlta id genus, q̃ ipſis exitium afferunt. ¶ Toga: nam per togam, quæ (vt ſcri. Pædianus, & iam ſæpe diximus) cõis fuit habitus marium & fœminaꝶ, intelligimus res vrbanas. vñ Cice. Cedant arma togæ. & Iuuena. Tãtũ igitur muros intra toga contulit illi Nominis & tituli. Valeri. li. viii. Toga Scipionẽ ducẽ aduerſas Pœnos creauit. arma popoſcerunt. ¶ Et torrẽs dicẽdi copia. ſ. petit. ¶ Multis: cũ ſequentibus cõnectitur. vt ſit ſenſus: Multi eloquentiã optãt, ſed multis mortifera eſt. & pniciõſa: vt fuit Demoſtheni & Ciceroni. de qbus inferius. ¶ Torrens: ingens & abundans. vñ inferius de Demoſthene: Torrentẽ & pleni moderantẽ fręna theatri & alibi: Iſeo torrẽtior. ſumpta trãſlatione a torrẽte: hoc eſt flumio, q magno rapitũ impetu. ¶ Viribus ille .i. alius. Oſtẽdit. n. & vires homini q̃nq; eſſe pernicioſa. reſpexit aũt ad Milonẽ Crotonienſem, quẽ ferũt regiſſe oia ſupra, q̃ homo valet. de quo & hoc prodit: qd̃ ictu nudæ manu taurũ fecit victimã, eum ſolidũ ea, qua mactauerat die humeris ſolus geſtauit nõ grauatim. Exitũ aũt habuit vitæ miſerãdũ: cum enim iam netu grãdis artẽ athleticam deſiſſet: iterq; ſolus p loca faceret ſilueſtria: quercũ vidit rimis in media parte hiantẽ: tunc volẽs experiri an vires ſibi adhuc ſupereſſent: imiſſis in arboris ſciſſuram digitis: quercum diducere, ac reſcindere conatus eſt: dimidia q; diducta parte, moxq; viribus ceſſantibus, & in naturã ſuã arbore redeunte, retẽtus & captus ſe feris p̃buit lacerãdum. plura de hoc Gellius, Valerius, Solinus, plinius, & Strabo diſſerunt. Ouidius i Ibin ſic: Vtq; Milo robur diducere fiſſile tentes: Nec poſſis captas inde referre manus.

OMnibus in terris. In hac Saty. damnatis ſtultorũ uotis, q nociturã petũt. docet tandẽ qd petendũ, q̃due optandũ ſit. Ordo eſt: pauci ſup. hoies exiſtentes in oibus terris quæ ſunt a gadibus. i. ab occidẽte. uſq; ad Aurorã & Gangem. i. vſq; ad orientẽ. pñt dignoſcere. i. internoſcere uera bona: q̃ nocere. ſ. non pñt. ac q; bona diuerſa. i. differentia multũ illis. i. ab illis veris bonis: hoc eſt bona apparentia: quæ tñ q̃a mala multis ſunt, nocẽt. Valla dicit diuerſa illis. i. ſumma mala. & ita non eſſet ſubaudiendũ bona: ſed diuerſa. i. res diuerſas ab illis verbis bonis .i. ſumma mala: ſed nõ placet: q; melior ẽ cõtextus (vt dixi) & multo vberior: imo uerior ſnia: quia non pauci internoſcũt vera bona & ſumma mala: ſed uera bona & apparẽtia, & ita decipiunt. pauci ergo pñt dignoſcere vera bona. & bona illis multũ diuerſa: & hoc nebula erroris remota. nebula aũt erroris eſt mala affectatio: quia (vt dicit Hora.) male verum examinat ois corruptus iudex. qd enim timemus, aut cupim⁹ rõne. q. d. nihil. Quid cõcipis. i. inceptas, aut animo capeſſis, aut cõcipis. pede. i. auſpicio, aut iceptu tã dextro. i. p

Sed plures nimia congeſta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exuperans patrimonia cenſus
Quanto delphinis balæna britannica maior.
Temporibus diris igitur, iuſſuq; Neronis
Longinum, & magnos Senecæ prædiuitis hortos
Clauſit, & egregias Lateranorum obſidet ædes
Tota chors. rarus venit in cœnacula miles.
Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus gladium, contumq; timebis,
Et mœto ad Lunam trepidabis arundinis vmbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Prima fere vota, & cunctis notiſſima templis,
Diuitiæ vt creſcant, vt opes, ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro, ſed nulla aconita bibuntur
Fictilibus, tunc illa time, cum pocula ſumes
Gemmata, & lato ſetinum ardebit in auro,
Iam ne igitur laudas, quod de ſapientibus alter
Ridebat, quoties a limine mouerat unum
Protuleratq; pedem, flebat contrarius alter?
Sed facilis cuiuis rigidi cenſura cachini,
Mirandum eſt vnde ille oculis ſuffecerit humor,
Perpetuo riſu pulmonem agitare ſolebat
Democritus, quãnq̃ non eſſent vrbibus illis
Prætexta, & trabeę, faſces, lectica, tribunal.

ſpero: vt te nõ pœniteat conatus & voti peracti. i. obtẽti & cõpleti. q. d. nihil. Dii faciles. i. ad facıẽdũ quod petis parati. euertere. i. funditus deſtruxerũt totas domos ipſis optãtib⁹ .i. p̃pter optatus: ſeu optationes eoꝶ: vel ipſis domibus optantibus ſup. id p̃pter qd euerſę ſunt. nocitura. i. res nocitureę petuntur. togata: idest in pace. & nocitura petũtur militia: idest in militia, aut per bellum. & copia dicẽdi torrens: idest in morem torrentis fluens. & multis ſua. i. p̃pria facundia eſt mortifera, vt Ciceroni. Ille. i. alius, vt Milo. periit cõfiſus viribus ſuis. & lacertis. i. brachiis admirandis. Neq; ergo facũdia: neq; vires corporis q̃ bona naturę ſunt: vera ſunt bona.

¶ Sed plures nimia: multos, inqt, exitioſa petunt: ſed diuitiæ maximæ, q̃ inter alia petunt, plures occidunt. & quanto q; plura poſſidet, tãto magis exitio eſt obnoxius. ¶ Cẽſus. ſ. ſtrangulat tm̃ exuperãs cuncta patrimonia: quanto maior ẽ balęna delphino. i. q fit valde extra eõꝫ diuitiaꝶ menſuram. ¶ Balæna Britannica: bñ aũt Britanicam noiauit quia in Oceano Britannico (vt in. ix. teſtatur Plin.) tales belluæ maiores ſpectant. Græci phalænã appellant. Feſtus aũt Pompeius eandẽ p̃ſtricem & cetũ putat. ¶ Temporibus diris: oſtendit poeta exẽplo Caſſi Longini, & Senecæ, diuitias homini ſępe pñicioſas eſſe. nam quo tempore Nero imꝑabat Caſſium Longinum iuſſit interfici hac vna ex cauſa, q in vetere gentili ſtẽmate Caſſii, Cæſaris percuſſoris maginẽ retinuiſſet. Sed Iuuena. innuit Longinũ interfectũ, q eius opibus Nero inhiaret. eadẽ ẽt cauſa Seneca coactus eſt mori. ¶ Senecæ p̃diuitis: nam Seneca opes vel inuidioſas poſſedit. de qbus ſic Cornelius Tacitus: Feſtus Rufus, & Tigillinus variis criminationibus Senecã adoriũtur tanq̃, qui ingẽtes & ſupra priuatũ modum euectas opes adhuc augeret: quodq; ſtudia ciuiũ in ſe verteret, hortoꝶ quoq; amœnitate, & villaꝶ magnificẽtia, quaſi principẽ ſupgrederet. Seneca quoq; apud eundẽ Tacitum alloquẽs Nerone ſe diuitẽ teſtatur iis verbis: At tu gratiã immẽſam, innumeram pecuniã dediſti adeo, vt plerumq; intra me ipſe voluã, ego ne equeſtri & p̃uinciali loco ortus p̃ceribus ciuitatis ãnumeror? Vbi eſt ãius ille modicis cõtentus? talis hortos extruit, & p hæc ſuburbana incedit? & tantis agroꝶ ſpatiis tã lato fœnore exuberat? Demũ finis vitę eius fuit: Cũ enim ex Cãpania remeans in agro ſuburbano apud quartũ lapidem ſubſtitiſſet, illo iuſſu Neronis p̃pinqua veſpera Siluanus tribunus p̃toriæ cohortis venit, & villam globis militũ ſepſit. intromiſitq; vnũ ex Cẽturionibus, qui neceſſitatẽ vltimã denunciaret: quo accepto bracha primũ ferro pcuſſit, mox crurũ & poplitũ venas abrupit, illatuſq; balneo, & vapore eius exanimatus ſine vllo funeris ſolẽni crematur. ¶ Aedes Lateranorum: nam & plautũ Lateranũ cõſulem deſignatũ Nero adeo p̃pere interfici iuſſit, vt non cõplecti liberos, non illud breue mortis arbitriũ p̃mitteret. manu autẽ Turrii tribuni trucidatus eſt. ¶ In cœnacula: raro, inqt, fit vt pauperibus, & inquilinis, qui cõductis cœnaculis habitare cõſueuerunt, cædes paret. Vnde eſt illud Senecæ i Hippolyto: Nõ caput vnquã magnos motus Humilis tectæ plebeia domus. Cœnacula autẽ antiqui & cœnationes loca appellauerũt, vbi cœ

Seneca diues

Cœnacula

mbātꝰſed poſtquā(vt ſcribit Varro i lingualatia) in ſupe
ri: ri parte cœnitare cœperunt, ſuperioris domus vniuerſa
ædificia cœnacula dicta ſunt. Vetus enim vocabulū (licet ve
tus cōſuetudo cœnādi i ſuperiore parte domus abolita ſit)
remanſit. Nec mi:ꝝ. Nam & piſtrinū veteri vocabulo adhuc
Piſtrinū nominamus, in quo grana molis verſatilibus terunt: cū an
Lorica tea tm̄ ante vſum malaꝝ in pilis pinſerent. Vnde & nomen.
ſimili modo dicimus veteri nomine loricā, quæ, ferro modo
cōſtat, cum aurea loris cōficeretur. a qbus & nomē. vnde Fe
ſtus ſcribit cœnacula dici ad quæ ſcalis aſcēditur, cui aſtipu
latur Apuleius in nono Metamorphoſeos: Meq; per ſcalas
cōplic.ris pedibus in ſuperius cœnaculum attracto. plautus
in Amphitrione: In ſup riore q habito cœnaculo. Trāquil
lus in Auguſto: Ipſe circēſes ex amicoꝝ fere, libertorūq; cœ
naculis ſpectabat. Liuius lib. ix. d bello Macedonico: Cœna
culū ſup ædes datum eſt ſcalis ferentibus in publicū obſera
tis. Ea aūt cœnacula vtpote diuitibus incōmoda, inquilinis
locabātur de qbus alibi ante ſenſit: Vltimus ardebit quē te
gula ſola tuetur A pluuia, molles vbi reddunt oua colūbæ.
¶ Pauca licet portes argenti vaſcula puri: oſtēdit, diuitē ma
gis de vita ſolicitū eſſe, q̄ pauperem, minuſq; ſecuꝝ. nam eū
ſemp metus comitatur, ne aut occidat, aut bonis ſuis ſpolie
tur, aut aliis afficiatur incōmodis, qualia multa ſolent ſtrui
Contus diuitibus. ¶ Contum: lignū cuſpidatum: quo nautæ vtūtur
ad xplorandā fluminum altitudinem. Iuuenꝰ. ſtipra: Et cō
tum, & ſtygio ranas in gurgite nigras. ¶ Cātabit vacuus: Se
neca ad Lucilium: Nudum latro tranſmittit, & in obſeſſa via
Latro/nes pauperi pax eſt. ¶ Latrone: latrones antiqui (auctore Feſto)
eos dicebant, q conducti militabāt. qua ſignificatione ita ac
cepit Plautus in primo limine militis glorioſi, vbi ait: Vt i ta
bellas quas cōſignaui hic eri, latronibus ego diuum: rem ſti
pendium, Nāiex Seleucus me opere orauit max mo, vt ſi
bi latrones cogerē & conſcriberē. & dicti ſunt latrones, quaſi
λατρεύοντες .i. ſeruientes, nam λατρεία ſeruitus eſt. at nunc
viaꝝ obſeſſores dicuntur: q alat re adoriuntur. vel q inſi
diantur latēter. ¶ Prima fere vota ſubaudi ſunt. ¶ Sed nulla
aconita: attende periculum: quod diuitibus iminet. ſepe nu
mero enim venenis tollunt. vnde eſt illud Senecæ in Thye
Aconitū ſte: Venenū in auro bibit, expertus loquor. ¶ Aconita: aconi
tū (vt ſcribit Plin. lib. xxvii.) i nudis naſcitur cautibus: quas
græci aconas vocant. vnde nomē aconitū aliqui dixere. Alii
q ſontā v s eadem in morte eſſet, quæ cotibus ad ferri aciē
deterēdā, ſt tim q; admota velocitas ſentiretur. ¶ Fictilibus
.i. a pauperibus, qui fictilibus vtunt. ¶ Gemmata i cū in ma
ximis eris diuitiis ita, vt poculis gemmatis vtaris. aureis. n.
calicibus gēmas & pcipue ſmaragdos inſerebant. Mar. Gem
matū ſcythicis vt luceat ignibus auꝝ: Aſpice quot digitos
exuit iſte calix. & Iuue. ante Nā Virro vt amulti gemmas ad
Setia pocula tranſfert A digitis. ¶ Setinum: vinū eſt cāpanū a Se
tia denominatū, Mart. pendula pontinos q̄ ſpectat Setia cā
pos. Exigua vetulos miſſit ab vrbe cados. ¶ Iam ne igit lau
das ſenius eſt: Cū homines ferant tam pcipite, & tam mul
tis agitētur incōmodis pꝑter ſtulta vota & cupiditates: nō
Hera/clytus ne igitur exiſtimabis Heraclyti & Democriti ſanū fuiſſe iu
dicium: q contrariis animi affectibus eoꝝ cæcitatem & vitia
Demo/critus dānauere. de qbus ſic Seneca de tranqllitate vitæ: Et Demo
critū potius i mitemur, q̄ Heraclytum. Hic. n. quoties in pu
blicū proceſſer. t, flebat. & ille ridebat. Huic oīa quę agimꝰ
miſeriæ, illi ineptiæ videbātur. Horatius in epiſtolis de De
Gelaſi/nus mocrito: Si foret in terris rideret Democritus. hic ēt (vt tra
dit Suidas) i ditū fuit nomē Gelaſini. Nā Gelaſinus græce,
latine ridiculus interpretat. vnde & plautus in Sticho: Gela
ſino mihi p ruo nomē pater indidit pꝑter paupertatē: hoc
adeo nomen reppeti, q indetiam a pauxillo puero ridiculus
fui, eo quia paupertas fecit ridiculus forē. Gelaſini ēt anterio
res d. ntes vocantur: vt docet polydeuces de reꝝ vocabulis:
quos ridēdo oſtendimꝰ. Gelaſinus ēt (auctore Suida) ruga
illa, ſiue linea dicit: q̄ dū ridemus i facie efficitur. Vnde in
.vii. Mart. Nec grata ē facies: cui gelaſinus abeſt. ¶ Ridebat
hūanos negocia tanq̄ ineptias. ¶ Flebat .ſ. Heraclytus tanq̄
miſerias. Hic aūt eſt ille Heraclytus Epheſius phiſicus, qui
Scotinos cognominatus eſt: quaſi tenebricoſus. de induſtria
enim ſtilū obſcurabat: ideoq; eius volumina philoſophi ſudā
tes vix intelligūt. ¶ Cenſura: taxatio, qa cēſores moribus v
bis pꝑeſſent. ¶ Quanq̄ non eſſet: ac ſi dicat multo magis riſiſ
ſet, ſi tantæ tunc vanitates extitiſſent. ¶ Prætexta & trabeę
.i. talia magiſtratuū inſignia: qualia hn̄t Romani. pꝑtextā eni
& ſellā curulem, lictoreſq; & togam pictā, quæ inſignia He
truſcoꝝ magiſtratuū erāt, Tullus Hoſtilius Romanoꝝ rex
tertius debellatis Hetruſcis primus vt Romæ haberent, in
ſtituit: ſed poſtea Tarqnius Priſcus cum filius bello Sabino
annos quatuordecim natus hoſtē manu pcuſſiſſet: eū & pro
concione laudauit: & bulla aurea, pꝑtextaq; donauit: iſigniēs
pueꝝ vltra annos fortē pmiis virilitatis & honoris. aucto
Trabea res ſunt Macrob. Liuius, Dionyſius, & Plin. Dicebat autē
pꝑtexta quod purpura pꝑtexeretur. ¶ Trabeæ: trabeam geſta
men fuiſſe cōſulum & ducū Dionyſius ſcribit in. v. loquens
de triumphāte ſic: Non ornatur trabea. q pecularis eſt cōſu
lum, ducūq; amictus: qd ſenſit etiā papinius in ſiluis in car
mine Euchariſtico: Hic eū romuleos pceres, trabeataq; Cæ
ſar Agmina mille ſimul iuſſit diſcumbere menſis. ea & reges
vſu ſunt, auctore plinio in. viii. vnde Ouidius: Trabeati cu
ra Quirini. Suetonius in libro de genere veſtiū dicit (aucto
re Seruio) tria eſſe genera trabeaꝝ: vnū Diis cōſecratum: qd
eſt tātū de purpura aliud regū: quod aſt purpureū: & habet
tn̄ album aliqd. tertium augurale de purpurea, & cocco mix
tum. ¶ Faſces .i. lictores pcedentes cū faſcibus virgaꝝ: in qui
bus ſecures erant alligatę. ¶ Lectica: qua geſtabant a ſeruis.
Subſel/lia ¶ Tribunal: in ſellis curulibus & tribunalibus conſidebant:
q maiora iudicia exercebant. Subſellia erant tribunoꝝ, triū
Subſi/pere viroꝝ, quæſtoꝝ, & huiuſmodi minora officia exercentium.
ASCE Aſconius auctor eſt. Subſeliū n. ē ſedile (vt ſcri. Varro) di
ctū q nō plane ſit ſella: ſicut ſubſipere, qd non plane ſapit.
¶ Sed plures. Oſtendit diuitias quæ bona fortunæ dicunt
non eſſe vera bona. Ordo eſt: Sed pecunia cōgeſta .i. accumu
lata nimia cura. ſtrangulat .i. ſuffocat. plures .i. valde multos
vel plures q̄ facundia, aut robur ingēs. & cenſus .i. theſaurus
& diuitiaꝝ cumulus. exuperans .i. excedens tanto ſup. in ma
gnitudine cuncta patrimonia vteꝝ .ſ. quanto balena Britā
nica eſt ſup. maior delphinis: a nominatiuo delphinꝰ, vt pri
us dixi. Igitur cōtinuatiuū hic eſt. vel ordo eſt: Tota cohors
militū .ſ. clauſit diris tēporibus & iuſſu ſup diro Neronis igi
tur .i. ob ingētes diuitias: Longinū Caſſiū .ſ. & clauſit exclu
dēdo .ſ. dominū. magnos hortos pꝑdiuitis .i. præter cæteros
diuitis Senecæ. & obſidet egregias ædes Lateranoꝝ .i. Plau
tii Laterani. miles venit rarus in cœnacula .i. i domicilia pau
peꝝ quæ ſub tecto ſunt. licet portes pauca vaſcula puri ar
genti .i. neq; lapillis neq; auro ornati. (Hic eni puꝝ dicit ad
extenuandū: non vt pbet: quia puꝝ .i. non viliori metallo de
prauatū.) ingreſſus iter nocte tn̄ ſup. timebis .i. timere debe
bis. gladium .i. ſiccā. & cōtū .i. fuſtē prædonū & trepidabis
.i. præ timore tremes ad vmbrā arundinis motæ .i. moueri
viſæ ad Lunā. credes enim latronē aut raptorem adeſſe. Via
tor vacuus .i. nihil portans. cantabit coram latrone. Vota ferre
.i. quaſi vbiq; prima & notiſſima cunctis templis ſunt ſup. di
uitiæ: vt opes creſcant: vt noſtra arca, in qua cambium tene
mus: ſit maxima in toto foro. ſed nulla aconita bibūtur ficti
libus .i. ex vaſis terreis. time tunc illa .ſ. aconita. cū .i. quādo ſu
mes pocula gēmata. & cū ſetinum .i. illud optimū vinum. lu
cebit .i. reſplēdebit. in lato auro .i. lato poculo aureo. Iam ne
igitur: quia oēs fere mortales diuitias, vt plurimū nocituras
petunt. videtur, inqt, laudandi duo philoſophi: quorum al
ter immenſam hominum ſtultitiam ſemper riſit, alter ſem
per fleuit. Ordo eſt igitur: Cum tātus ſit diuitiarum, quibus
uix quiſquā bene vtitur, appetitus. laudas ne iam q alter de
ſapiētibus .i. philoſophis duobus: videlicet Democritus ride
bat quoties mouerat: aut pꝑtulerat a limine domus ſuæ vnū
pedē .i. quoties aliquid fieri extra domū ſuam videbat. alter
.ſ. heraclytus cōtrarius .i. cōtrariæ naturę aut opinionis. fle
bat quoties mouerat, aut pꝑtulerat pedē a limine. ſed cenſura

.i. dicium

Quid ſi uidiſſet prætorem in curribus altis
Extantem,& medio ſublimem in puluere Circi
In tunica Iouis,& pictæ ſarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ,magnæq; coronæ,
Tantum orbem,quanto ceruix non ſufficit ulla?
Quippe tenet ſudans hanc publicus,& ſibi conſul
Ne placeat curru ſeruus portatur eodem.
Da nunc & uolucrem,ſceptro quæ ſurgit eburno,
Illinc cornicines,hinc præcedentia longi
Agminis officia,& niueos ad frena Quirites,
Defoſſa in loculis,quos ſportula fecit amicos.
Tunc quoq; materiam riſus inuenit ad omnes
Occurſus hominum,cuius prudentia monſtrat
Summos poſſe uiros,& magna exempla daturos
Veruecum in patria,craſſoq; ſub aere naſci.
Ridebat curas,nec non & gaudia uulgi
Interdum & lachrymas,cum fortunæ ipſe minaci
Mandaret laqueum,mediumq; oſtenderet unguem.
Ego ſuperuacua,aut perniciosa petuntur,
Propter quæ fas eſt genua incerare Deorum.

.i.iudicium.cachinni.i.riſus.i.cur ridebat:aut quo ridere poterat,eſt facilis.poſſet enim dici qđ riſit:quia fuit petulanti ſplene cachinno.ſed mirandū eſt vnde humor ſuffecerit.i.unde ſumptus ſit,qui ſuffecit oculis ſemper.ſ.plorantibus. Democritus ſolebat agitare.i.frequenter cōmouere pulmonem p perpetuo riſu.quāquā p̄texta.i.veſtis nobilium,quā Romæ turpiſſime viuentes.portabant.qđ Democritus riſiſſet potius q̄ veſtē. Non enim veſtis erat talis:aut cætera inſignia magiſtratuum Romanorū non erant talia,quæ deridéri mereant̄:ſed deridēdi erant talibus inſigniti & obſcœniſſime viuentes.quāquā igitur p̄texta nō eſſet illis vrbibus.i.quāquam illæ vrbes in quibus verſabatur Democritus non habebant prætextas. & ſic eſſet datiui caſus. vel itellige vt ſit in vrbibus. & quāquaʒ trabeæ veſtes augurum & pōtificū.& faſces,& lectica, & tribunal:ideſt inſignia Romanorum non eſſent illis vrbibus.

JOAN. BRIT. ¶Quid ſi vidiſſet: deſcribit pretorem præſidentem ludis Circēſibus habitu triūphali,derídetq;. Nam inſignia triūphalia p̄tori in Circēſibus ludis concedebātur. Id etiā aliquando priuatis. vnde L. Aemilio,qui Perſen regē Macedonū deuicit,conceſſum fuit a populo,& a ſenatu vt ludis Circenſibus triumphali veſte vteretur.Plin.de viris illuſtribus. ¶In curribus altis.i.in curru triumphali:q auratus erat,& a quatuor equis albis trahebantur.¶In tunica Iouis.i.habitu triumphali.de quo ita meminit Liuius lib.x.ab urbe cōdita: Qui Iouis optimi maximi ornatu decoratus:curru aurato p vrbem vectus in Capitolium aſcenderit.Nam q triumphabant,tunicam ſibi induebant ſumptā ex templo Iouis. vnde eſt illud apud Pli.lib.vii.cap.xliiii.loquentē de Metello Macedonico:Et tracto in Capitolium illo,in qđ triumphās Deorum exuuiis,ne captiuos quidē ſic traxerat.vbi plane p Deorum exuuias intelligimus:quod & Liuius (vt dictū eſt) ſenſit:Iouis optimi ornatū.de quo ornatu,& tunica,ſic etiam meminit Lampridius in Alexādro Seuero.Prætextam,& pictam togam nunq̄ niſi conſul accepit:& eam quidem,quā de Iouis templo ſumptā alii quoq; accipiebant,aut p̄tores,aut cōſules.quod & videtur innuenere Iulius Capitolinus in geſtis Gordi nor̄ his verbis:Palmatam tunicam,& togam pictam primus Romanor̄ priuatus ſuā propriam habuit:cum ante imperatores & de Capitolio acciperent,vel de palatio item Flauius Vopiſcus in vita Probi imperatoris:Te manet p virtutibus tuis capitolina palmata. Ea purpurea erat,& auro intexta.vt ſcribit Plin.lib.ix.& palmata ſiue palmaris dicta:q ea (vt ſenſit Seruius) vtebantur,qui palmā meruiſſent. Martialis:Palmatæq; ducē te cito redde togæ. Alii dicunt palmatam dictā eſſe,q in ea pars palmæ:hoc eſt victoriæ intexeretur:vt ab Helena pictis veſtibus apud Homer̄ acu certamina inſeruntur.qđ & Plin.lib.viii.cap.lvi.indicare videtur:cum ait:Pictas veſtes iaʒ apud Homer̄ fuiſſe,vnde triumphales natæ.¶Aulæa ſarrana pictæ togę.i.togam pictam & purpura diſtinctā.vt ſit periphraſis ipſius togę triumphalis:quā (vt diximus) palmatam appellarūt.de qua ſic Seruius:palmatā togam merebātur:qui de hoſtibus palmā reportaſſent.Mart.palmatæq; ducem te cito redde togę.de qua & Apuleius in prima magiæ Apologia ſic:Deniq; triūphantibus quadrigas albas,& toga palmatā exprobrares? palmatam aūt togam purpuream fuiſſe īdicat Sidonius his

Tunica Iouis

Toga palmata

verbis:Et illam ſarranis ebriam ſuccis inter crepitantia ſegmenta palmatā conuenuſtauit.¶Aulæa.i.latitudinē veſtis expreſſit.nam aulæa proprie dicuntur vela & ornamēta:qbus parietes & aulæ regunrur:quæ græce periſtremata,& peripetaſmata appellantur. inter quæ dicuntur & ipſa tapetia. de qbus ſic Plautus in Pſeudolo:Vt ne piſtromata qdē æque picta ſunt campanica,neque alexandrina.belluata,conſuta tapetia.ad ornamētū etiā theatrorum adhibebātur.ut ante:Attaliæ quoties aulæa recondita ceſſant.¶Sarrana.i.tyria,purpurea.Nā (vt ſcribit Gelli⁹) Tyros ante dicta fuit Sarra:ſicut & Thracia Sython:& Corinthus Ephyre.Iuxta aūt Tyrum purpura piſcis capiebatur:ex cuius faucibus (vt alibi diximus) liquor elicebat̄ aptus ad tingendas veſtes:quæ mō purpureæ ab ipſo piſce:modo ſidoniæ a Sidone ciuitate Tyri:modo ſarranæ ab ipſa inſula dicebantur.Virg.Sarrano dormiat oſtro.¶Ex humeris.ſ.depēdentia.¶Tantum orbē coronæ.i.coronā aureā tanti ponderis.¶Quippe tenet ſudans.i.adiuuat eum ad coronam ſuſtinendam.Nam a tergo triumphantis ſeruus erat:qui coronā ſuſtinebat.pli.lib.xxxiii.cap.pri. Et cū corona ex auro hetruſco ſuſtineret̄ a tergo:annulus tn̄ in digito ferreus erat,æq;ua fortuna triumphantis & ſerui coronā ſuſtinentis.¶hanc publicus:ordo eſt: Seruus publicus ſudans tenet hanc nec mir̄ a poeta dictū ſeruum publicum.Nā nō ſolum ſerui erant priuati,qui dominis p priis ſeruirent:ſed & publici,qui ad publica ciuitatis miniſteria adhibebantur. Vnde Cice.in.viii.philippica:Cottulā hoiem ædilitium iuſſu Antonii in cōuiuio ſerui publici loris ceciderunt. Valerius in.ii.de maieſtate loquens de Mario:Miſſus enim ad euʒ occidendū priuata domo Minturnis clauſum,ſeruus publicus natione Cimber.Idē in iii.capite de fortitudine loquēs de Teramene Atheníenſi:Ridēſq; ſeruo publico,qui potionem tradiderat.Critiæ inqt propino.¶Ne ſibi placeat:ne nimis inſoleſcat.nā placere ſibi,eſt ſe efferre.Mart.in.v.Cū voco te dn̄m nolo tibi Cinna placere.Maiores enim inſtituerūt vt a tergo triumphantis adſiſteret ſeruus,qui pari fortuna triumpharet,moneretq; triumphantē,vt ſeipſum cognoſceret,ne tanta gloria nimium ſuperbiret. Vnde Tertullianus ſic ſcribit.hominē ſe eſſe.& triūphās in illo ſublimiſſimo curru admonet̄.Suggeritur enim a tergo:Reſpice poſt te,hominē memento te,etiā vtiq; hoc magis gaudet tanta ſe gloria coruſcare:vt illi admonitio cōditionis ſuæ ſit neceſſaria.¶Da nunc & volucrē:adde & aliud triumphantis inſigne.i.aqlam.Nam aquila romanor̄ inſigne erat militare.Et (vt ſcribit Ioſephus libro.iii.de bello iudaico) reliqua ſigna p̄cedebat:quod & vniuerſarum auium regnum habeat,& ſit validiſſima.Itaq; illam & principatus inſigne putār,omenq; victoriæ quodcunq; bello petierint.erat & antea prima cum quatuor aliis,lupis,minotauris,eq̄s,apris,quæ ſingulos ordines anteibat,paucis ante ānis ſola in aciem portari cœperat,reliqua in caſtris relinquebant.Marius in totum ea abdicauit.Ex eo notatū non fere apud legiones vnq̄ hybernatū eſſe in caſtris,vbi aquilaꝝ non ſit iugū.autor eſt plin.lib.x. Qui in acie aqlam ferebat Aquilifer appellabat̄.Vnde Tranquil.in Auguſto:Conſtat aquilifero legiōis ſuæ grauiter ſauciato aqlam humeris ſubiiſſe,diuq; portaſſe.¶Sceptro quæ ſurgit eburno:nā inter alia triumphātis inſignia,erat & Sci

Segmēta

Aulæa

Sarrana

Sarra Sython Ephyre

Seruus publicus

Aquila

Aquilifer

pto eburneus habẽs aquilã in ſummitate: quod manibus tri
umphans geſtabat. Dionyſius libr. iii. ſ Illinc cornicines nam
cornicines ſequebãtur caſtra i pcedebãtq; triũphantis currũ
canentes, iiq; erant & buccinatores ornamentũ totius legio
nis ing eſſu cõflictus, & eius reditu, quoties pugnabat. cor
nicines & tubicines canebãt. vnde eſt illud in. xiiii. Saty. Aut
lõgos caſtrorũ ferre labores,
Si piget & trepido ſoluũt ti
bi cornua ventrẽ. Cum lituis
audita. De iis lege Vegetiũ.
ſ Agminis officia i hoc eſt cli
entes & amicos triumphan/
tem pcedentes. & miniſtran/
tes. nam clientes ex inſtituto
Romuli (vt tradit Diony.)
tenebant patronis ſuis in ma
giſtratibus & deductiõibus,
& aliis in reip. ſumptibus im
pendiorũ participes, tanq̃ ge
nere pximos adeſſe. tãta erat inter eos bñuolentia, vt cliẽtes
dignũ cenſerent oia patronis p viribus ſubminiſtrare. ſ Ni/
ueos Quirites. nã miniſtri & clientes ad habenas triũphãtis
aderãt veſtib⁹ iduti cãdidis. & ſcribit Plutar. Paulo Aemilio
eunti cũ ptura ad Iberos cõceſſos lictores a ſenatu, & equo
vectum albo, albaq; indutũ trabea, & miniſtros oẽs albis ve
ſtibus fuiſſe indutos. Domitianus (auctore Trangl.) generũ
fratris indigne ferẽs albatos & ipſum miniſtros habere pcla
mauit. ſ Defoſſa: poſita. ſ Sportula: quæ dabat (vt diximus
in prima Satyra,) clientibus. ſ In loculis in prima Satyra di
ximus de loculis illic: Loculis comitãtibus itur Ad caſum ta
bulæ. ſ Tunc quoq; ſuis tpibus incultis & agreſtibus. ſ Cu/
ius prudẽtia: Democritus, inqt, exẽplo ẽ viros prudẽtes vbi
q; naſci poſſe: hocq; dictũ eſt ex ſtomacho in ſupbiam eorũ, q
orti ſanguine Romano cæteros cõtẽnebant: ſicq; docet poe
ta iuxta illud Apulei in prima apologia: Non ut prognatus:
ſed vt moratus quiſq; ſit ſpectandũ: ne qua regione ſed qua
rõne vitã viuere inierit cõſiderandũ: qñ in oibus gẽtibus va
ria ingenia, pueniant quanq̃ videant quidam ſtultitia, vel ſo
lertia inſigniores. Apud ſecordiſſimos inqt ſcytas Anachar/
ſis ſapiẽs natus ẽ, Apud Athenieſes catos Melecides facuus.
Nõ ergo, inqt, mirũ eſt ſi & in Thracia vbi aer craſſiſſimus ẽ
Democritus tantæ vir prudẽtiæ natus eſt. ſ Prudẽtia in bo
norũ & malorũ delectu cõſiſtit. ſ In patria Veruecũ in Thra
Abdera cia vbi patriã Abderam habuit: vt ſcri. Laertius Diogenes:
quã condidit ſoror Diomedis: & a nomine ſuo ſic vocauit.
ſ Craſſoq; ſub aere naſci: hoc dictũ eſſe videt ex Heracleti
ſnia: q (vt ſcri. Cice. in lib. de fato) affirmat animã ibi eſſe pru
dẽtiorẽ vbi aer ſit ſiccior. vnde Thebani pingues, hebeteſq;
ſunt exiſtimati: q Thebis aer ſit craſſiſſimus: cõtra. Athenis
ſit ſiccus: & ideo Athenieſes prudentiores hñtur. traxit autẽ
colorẽ Iuuenalis ab illo Horatii in epiſtolis: Bœotũ i craſſo
iurares aere natũ Illud non eſt omittendũ, quod ſcribit Pro
bus Aemilius in Alcibiade, Bœotios, ſ. magis corporis firmi
tati, q̃ ingenii acumini inſeruire. Idem ẽt in Epaminũda affir
mat Thebanus plus viriũ eſſe, q̃ igenii. ſ Ridebat curas: ne
gocia hoium (vt diximus) & diuerſos animi affectus. ſ Cuj
fortunæ ipſe minae ſoñdebat Democritus has res humanas
pro qbus mortales tantope anxii ſunt nauci faciẽdas: cũ illæ
nõ ſint quæ hoium mẽtibus tranqllitatẽ largiri queant: for
tunãq;, quã cæteri mortales colunt, tanq̃ Deã cunctis rebus
dominãtẽ ita cõtemnebat, vt ei mãdaret laqueũ a qua ſuſpẽ
deret. intelligas eã homini virtutibus ſtipato, nullo mõ noce
re poſſe. nã ſapiẽtes colunt aium, quẽ fortuna ferire, vincere
aũt nullo modo põt. Dictũ aũt. eſt pueruiale: qd vituperat in
eos, quos ita penitus cõtemnimus: vt & ſi ſe ſuſpẽdant par/
uiſaciamus, & quaſi id fieri velimus. ſ Medium vnguem: me
Digitus medius dium digitũ. quem Perſius (vt diximus in eius cõmentariis)
infamẽ appellat: Infami digito luſtralibus ante ſaliuis Expi/
at. nã eum digitũ cæteris contractis in aliquẽ oſtendere con
tumelioſum eſt. eſt aũt inter digitos terti⁹. vnde Martia. Ri

Quoſdam præcitat ſubiecta potentia magnæ
Inuidiæ, mergit longa, atq; inſignis honorum
Pagina, deſcendunt ſtatuæ, reſtemq; ſequuntur
Ipſas deinde rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.
Iam ſtridunt ignes, iam follibus, atq; caminis
Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens
Seianus, deinde ex facie toto orbe ſecunda
Fiunt urceoli, pelues, ſartago, patellæ.

deto multum, q te Sextile cinędum Dixerit: & pigitum por
rigito medium. ſ Ergo cũ pauci cognoſcant: verũ bonum, &
verũ malum. ſ Fas eſt: licet apud Deos. nam fas dicit qd cum Fas
fit, Deus nõ iraſcitur. Ius aũt ad hoies pertinet. Vnde illud Ius
apud Virg. Sæpe ẽt feſtis quædã exercere dicbus Fas & iu/
ra ſinunt: hoc eſt Dii, & hoies pmittunt. ergo inquit Dii per
mittũt ſe rogari, & cõcedũt,
quæ nocitura ſunt. ſ Incerra
re genua: vtpote eas partes
corporis: quas adorantes at
tingũt. Genua. n. (vt ſcribit
Pli. lib. xi.) ſupplices tãgunt,
ad ea manus tendunt, ea vt
aras adorãt. ea enim antiqui
Miſericordiæ cõſecrarunt, ſi
cut dextrã Fidei, aurem Me
moriæ Deæ. quãobrem anti
qui ſolebant aurem tangere
illi, quẽ volebant meminiſſe.
Virg. Cũ canerẽ reges, & plia, Cynthi⁹ aurẽ Vellit & admo
nuit. Horatius: Licet anteſtari? Ego vero oppono auriculã. ASCE.
Quid ſi vidiſſet. Eandẽ rẽ cõtinuat. Ordo eſt: Quid ſup.
feciſſet Democritus ſi vidiſſet ptorem extãtẽ. i. eminentẽ in
altis curribus in qbus triumpharat. & ſi vidiſſet poſtea eun/
dem ſublimẽ in puluere medii Circi: & hoc in tunica Iouis:
qua ẽt Iupiter induebatur. & ferentẽ ex humeris aulæa ſar/
rana. i. purpurea togæ pictę. ſ. figuris intextis, vel pictę acu.
& ſi vidiſſet tm̃ orbem magnæ coronæ: quãto orbi ulla cer
uix non ſufficit: ad ferendũ. ſ. Quippe quia certe publicus ſer
uus ſudans ex põderis illius oppreſſione: tenet hanc ſup. co/
ronã. & ne conſul triumphans ſup. placeat ſibi. i. ſuperbiat:
ſeruus publicus portatur eodẽ curru. da. i. adde. vel dic nunc
Volucrem. ſ. aqlam. quæ ſurgit. i. in ſublimi ſculpta eſt. in ſce/
ptro eburno. i. ex ebore facto. & da illinc. i. ex illa parte corni
cines. & hic. i. ex hac parte. officia lõgi agminis. i. officiarios
longo agmine pcedentes. & da quirites. i. cliẽtes Romanos.
niueos. i. cãdidatos euntes ſup. ad frena. quos ſportula. i. pe/
cunia data p ſportula defoſſa. i. abſcõdita. in loculis. i. crumẽ
ta fecit triumphanti. ſ. amico. ipſe Democritus iuenit quoq;
. i. etiã tunc materiã riſus i oẽs occurſus hominũ. cuius. ſ. De
mocriti prudẽtia oſtendit ſummos viros: & daturos magna
exempla: poſſe naſci in patria Veruecũ. i. vbi ſoliti ſunt hoies
rudes: vt ſunt Verueces naſci. que p. i. ſub aere craſſo i qualis
eſt in Thracia Democritus ridebat curas. necnõ &. i. ẽt gau
dia vulgi. & interdũ lachrymas. ſ. propter res amiſſas. cũ ipſe
mandaret. i. tranſmitteret. fortunæ minaci. i. ſibi minitãti. la
queum quo ſe. ſ. ipſa ſuſpẽdat. & cũ oſtenderet fortunæ me/
dium vnguem. i. digitũ mediũ quẽ infamẽ perſius appellat.
ergo ſupuacua. ſ. diuitię & honores. i. ultra quã opus ſit, aut
perniciosa. i. necem afferentia: petũtur a multis. pter quæ
petita fas eſt incerare. i. cereis cãdelis oblinire genua Deorũ:
in quibus. ſ. miſericordiæ ſedes eſſe putatur.
Quoſdam pcipitat: exemplo Seiani oſtendit nimios hono
res: quos putamus verũ bonum qñq; perdere hoies. Seianus IOAN.
enim, regnãte Tiberio, eo potẽtiæ & auctoritatis peruene BRIT.
rat: vt natalis eius publice celebraret, imagines aureæ paſſi Seianus
ponerent. in qnto cõſulatu eum ſumſpſerit collegam impera
tor. Verũ cũ is poſtea in omne genus crudelitatis erupiſſet,
Seianũ tanquã furem aduerſus Germanici liberos filii ſui,
quorũ ipſe alterũ ſuſpecto iã, alterũ, oppreſſo demũ Seiano, in
teremit, datis ex Capreis literis ad ſenatũ interfici iuſſit. vñ
Seneca de tranqllitate uitæ ſic inqt: Quo die illum ſenatus
deduxerat, populus in fruſta diuiſit. in quẽ quicqd congeri
poterat, Dii, homineſq; cõtulerant. & ex eo nihil ſupfuit qd
carnifex traheret. nã in ſcalas Gemonias unco a carnifice qc
quid ſuperfuit, tractũ eſt. ſ Longa, atq; inſignis honorũ pa/
gina. i. inuidia quã cõtraxerat ex ſummis honoribus, qui in
libris & actis publicis deſcribunt. ſ Deſcẽdũt ſtatuæ. i. diſii/
ciuntur p totam vrbẽ. Nam in gratiã Seiani ſtatuæ paſſim p
urbem poſitæ erant a multis: q nunc in eius contemptũ, gra/
tiamq;

tiamque imperatoris deiiciuntur. ſic enim fieri conſueuit ad odium damnati teſtandum. Quod & Cicero in C. piſonem oſtendit factum his verbis: Dyrrachini autem ſtatuam iſtius perſimilem, quam ſtare celeberrimo in loco voluerat, ne ſuauiſſimi hominis memoria moraretur, deturbãt, affligunt, cõminuunt, diſſipant. ¶ Reſte: que ſ. quiuntur: verũ dum ex ſublimi auellũtur: tũ dum per vrbem in eius dedecus raptãtur humi. ¶ Rotas bigarum: biga appellatur currus cum a duobus equis iunctus trahitur.

Quadriga

Sic quadriga & triga, quæ a quatuor & tribus. Licet tamen & pro iumentis ipſorum currũ inueniri. Vnde Columella lib. iiii. Sacrorum certaminum ſtudioſi perniciſſimarum quadrigarum ſemina diligenti obſeruatione cuſtodiũt. vbi p ſemina quadrigarũ itelligit equas olympionicas velociſſimas. Nec audiendi ſunt, qui in plurali tantum numero inflecti contendunt, quorum falſam opinionem auctoritas optimorum auctorum redarguit: & in primis Plinii lib. vii. Myrmecides quidã in eodem genere inclaruit a quo quadriga ex eadem materia, quam muſca alis integeret, fabricata eſt. Tranquillus in Tiberio. Natalẽ ſuum plebeis incurrentẽ Circenſibus, vix vnius bigæ adiectione honorari paſſus eſt. ¶ Rotas bigarum: nã ſtatuæ (vt docet Plinius volumine. xxxiii.) nõ modo equeſtres ponebant, orto ſine dubio a græcis exẽplo, qui victores cælatas tantum dicabant in ſacris, ſed & in curribus iis qui triumphaſſent: ſed ſerum hoc fuit, nec ante Diuum Auguſtum, nec vetus fuit bigarum celebratio in iis, qui præctura functi, curru vecti eſſent p Circũ. ¶ Iam ſtridunt ignes: quibus ſtatuæ funduntur. ¶ Atque caminis: ſ. fornacibus. καμινος enim fornacem ſignificat: a quo etiam formamus cami-

Caminatus

natus. Plinius libro. xvii. Caminata foſſura ore compreſſiore ſint. loquitur enim de ſcrobibus. ¶ Ardet adoratũ populo caput: Seianus, inquit, quem in tanto honore tota ciuitas habuit, vt p Deo etiã coleret, igni abſumitur. ¶ Crepat: ſubiecto igne. ¶ Facie ſecunda: i. ex Seiani facie: quẽ totus orbis ſecundum poſt principem Tiberium agnoſcebat. Nam interdum p eius fortunam, interdum per Tiberii ſimul, atque Seiani fortunã omnes iurabant, quippe ſignificantes ipſum ſimul cum Tiberio imperare, ita dixit ſecundam faciem, ſicut & papinius

Pone domi Lauros, duc in Capitolia magnum,
Cretatumque bouem, Seianus ducitur vnco
Spectandus. gaudent omnes. quæ labra? quis illi
Vultus erat? nunquam, ſiquid mihi credis, amaui
Hunc hominem. ſed quo cecidit ſub crimine? quiſnã
Delator? quibus indiciis? quo teſte probauit?
Nil horum, Verboſa, & grandis epiſtola venit
A Capreis. bene habet, nil plus interrogo, ſed quid
Turba tremens? ſequitur fortunam, vt ſemper, & odit
Damnatos. idem populus, ſi Nortia Thuſco
Fauiſſe, ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principis, hac ipſa Seianum diceret hora
Auguſtum, iampridem, ex quo ſuffragia nulli
Vendimus, effugit curas, nam qui dabat olim
Imperium, faſces, legiones, omnia, nunc ſe
Continet, atque duas tantum res anxius optat
Panem, & Circenſes, periiuros audio multos.
Nil dubium, magna eſt fornacula, pallidulus mi
Brutidius meus ad Martis fuit obuius aram,
Quam timeo victus ne pœnas exigat Aiax,
Vt male defenſus, curramus præcipites, &
Dum iacet in ripa, calcemus Cæſaris hoſtem,
Sed videant ſerui, ne quis neget, & pauidum in ius
Ceruice aſtricta dominum trahat. hi ſermones
Tunc de Seiano, ſecreta hæc murmura vulgi.
Vis ne ſalutari ſicut Seianus? habere
Tantundem? atque illi ſellas donare curules?
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis anguſta Caprearum in rupe ſedentis
Cum grege Chaldæo? vis certe pila, cohortes,
Egregios equites, & caſtra domeſtica, quid ni
Hæc cupias, & qui nolunt occidere quenquam,
Poſſe volunt ſed quę præclara, & proſpera tanti,
Vt rebus lætis par ſit menſura malorum?
Huius, qui trahitur, pretextam ſumere mauis?
An Fidenarum, Gabiorumque eſſe poteſtas?
Et de menſura ius diceret vaſa minora
Frangere pannoſus vacuis ædilis Vlubris?
Ergo quid optandum foret, ignoraſſe fateris
Seianum. nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poſcebat opes, numeroſa parabat,
Excelſæ turris tabulata, vnde altior eſſet
Caſus, & impulſæ præceps immane ruinæ.
Quid Craſſos? quid pompeios euertit, & illum,
Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris ſine cæde, & vulnere pauci
Deſcendunt reges. & ſicca morte tyranni.

Rutilium gallicũ appellauit proximã ceruicem Domitiano: Stat proxima ceruix ponderis immenſi. ¶ Sartago: vas eſt coquinarium ad res frigendas comparatum. perſius metaphorice ſic: Vnde hæc ſartago loquendi Venerit in linguas.

ASCE.

¶ Quoſdam precipitat. Oſtendit potẽtiam magiſtratus nõ eſſe vera bona. Ordo eſt: potentia ſubiecta magnæ inuidiæ, præcipitat, i. ad præcipitium impellit quoſdam. Longa atque inſignis pagina, i. cõpacta inſcriptio honorũ. mergit. i. detrudit quoſdã. ſtatuæ prius erectæ in gloriam, deſcendunt, i. deiiciunt: & ſequuntur reſtem per quam in terrã trahunt. deinde ipſa ſecuris impacta. i. ipulſa cædit ipſas rotas bigarum: in quibus. ſ. ſtabant ſtatuæ. & crura frãguntur caballis. i. equorum ſtatuis. emeritis. i. qui nihil cõmeruerunt propter quod frangi deberent. Iam. i. paulopoſt. ſtridunt ignes, qbus funduntur ſtatuæ. & iam caput adoratum populo. i. prius a multis honoratum inclinatione capitis: aut alio geſtu corporis. ſ. ſollibus, atque caminis. i. fornacib⁹. & ingẽs Seianus. i. magna ſtatua Aelii Seiani. crepat. i. cum crepitu reſoluitur in fornace. deinde. i. poſt effuſionẽ vrceoli: pelues: ſartago: & patellæ: ideſt parua & vilia vaſcula fiũt ex facie ſecunda in dignitate ſcilicet. toto orbe: ideſt inter omnes exiſtentes in orbe.

IOAN. BRIT.

¶ Pone domi Lauros: Verba ſunt populi inſultãtis Seiano in gratiã principis. Lætitiam, inquit, oſtẽde. captus eſt Seianus hoſtis noſtri imperatoris, & iam vnco ducitur in ſcalas Germonias. nã in ſignũ lætitiæ frondibus & ſertis fores ornabãtur. vnde & ſuperius: per limina tende corymbos. ¶ In Capitolia: vt Ioui Capitolino mactetur. ¶ Cretatum: candidum. perſius: Cretata ambitio. i. candidati cõpetitores magiſtratuum. Martia. Cretatam prætor cum vellet mittere mappam. ¶ Ducitur vnco: nam damnati vnco trahebãtur in ſcalas Gemonias, interdũ & in Tyberim. Vnde Lampridius in vita Commodi ſic ſcribit: Corpus eius vt vnco traheretur, atque in Tyberim mitteretur ſenatus & populus poſtulauit. ¶ Quæ labra: verba populi Seianum mortuũ inſectantis. ¶ Delator: occultus (vt diximus) accuſator. Deferre enim eſt clandeſtino accuſare. Martialis: Ecce reũ carus te detulit, adſit agellus. ¶ Indiciis: & idicibus legitur. Nã

Index

index ſignificat eum, qui cõiurationem, adulterium, aut aliã

rē ſecretā detegit. Vnde & indicium.i.ipſa detectio. Ouidi.
lib.vii. Criminis exemplo fictū temerarius index. Index etiā
pro indicio: vt illud apud Valeriū: Tam memorabilis operis
index eſt in Capitolio ſtatua bullata. Index etiā capit̄ p
ſecundo digito manus per quē aliq̄d indicamus. Celſus: Per
plagam digitus index erit dimittēdus. capitur & pro operis
titulo. plin. lib. xxx. capi. primo: Vicies cētum millia verſum
a Zoroaſtre condita, indicibus quoq; voluminū eius poſitis
explanauit. Index item pro eo lapide, quo auri & argēti ten
Capreæ tatur bonitas. ¶ Nil hominireſpondērit: verba. ¶ A Capreis:
inſula eſt Cāpaniæ, vbi frequens erāt Tiberius ad vacatio
nem vrbanarū rerum. Olim a cōtinenti auulſæ fuerunt. Stra
bo in. vi. ſic ſcribit: Prochita & pithecuſæ auulſæ de terra
partes ſunt eodē modo & Capreæ. ergo a Capreis, a Tibe
rio. ¶ Epiſtola venit: ad ſenatū enim ſcripſit per Neuiū Ser
torium Macronē oportere Seianū in cuſtodia haberi, aper
te autē interfici non imperabat: non quia id nollet, ſed quia
timebat, ne ex hoc tumultus oriref. ¶ Bene habet: inualuit
praua cōſuetudo: vt dicatur bene ſe habet. Sed profecto ita
dicendum eſt bene habet: quo genere locutionis veteres vſi
ſunt. Terētius: Bene habet. Propertius: Et bene habet nunq̄
mater lugubria ſumpſi. Horatius: Magnū narras vix credibi
le, atqui Sic habet. Sic & græci locuti ſūt καλῶς ἔχει ¶ Sed
quid: verba poetæ: Quid, inq̄t, turba facit. ¶ Sequitur fortu
nam: nā vulgares homines in amicitiis colendis fortunam
maxime ſequuntur: vt quo ſe illa: eodem quoq; ſe inclinent.
Vnde eſt illud Horatii: Diffugiūt cadis cum fece ſiccatis ami
ci. Sic etiā Ouidius ſcribēs ex Pōto ad Maximū: Affuit ille
mihi, cum me pars magna reliquit Maxime, fortunę nec fuit
ille comes. Idem in eodem, Et cū fortuna ſtatq;, caditq; fides
Idem: Diligitur nemo niſi cui fortuna ſecūda eſt: Quę ſimul
intonuit, proxima quæq; fugat. Poeta igitur oſtendit turpe
eſſe amicum in aduerſis deſeri. vnde & Ouidius in ponto:
Turpe ſequi caſum, & fortunæ cedere amicum: Et niſi ſit fe
lix, eſſe negare ſuum. ¶ Vt ſemper. ſ. fecit in aliis. nā quo ſe
fortuna eodem & fauor hominū īclinat: modo enim eū ſum
mo honore in ſenatum deduxerunt: modo lecta Tiberii epi
ſtola omnes vno ore cōuiciati ſunt ei, in carcerēq; traxerūt.
¶ Idem populus: vulgi leuitatē oſtendit & taxat. Si enim, in
quit, accidiſſet vt ei Nortia ꝓpitia fuiſſet, & Tiberius natu
ræ per ſenectutem conceſſiſſet, certe Seianus imperator creatus
Nortia fuiſſet. ¶ Si Nortia: hoc eſt Dea Hetruſcorū. Nam (vt ex
Tertulliano didicimus) Volſinieſiū Dea peculiaris fuit Nor
tia & Sutrinorū. Sic enim ſcribit: Vnicuiq; etiam prouincię,
& ciuitati ſuus Deus eſt. & paulo infra: Cruſtumenſiū Del
uentinus, Narnienſiū Viridianus, Aſculanorū Ancharia, Vol
ſinienſium Nortia: Oriculanorū Valentia, Sutrinorum Nor
tia & cætera. de Nortia itē Liuius lib. vii. ſic ſcribit: Volſiniis
quoq; clauos indices numeri annorum fixos in templo Nor
tię Hetruſcæ Deæ cōparere diligens talium monimentorū,
auctor Cinthius affirmat, ſub eius nomine ſortē, fortunāq;
ſignificari. ſcribit Martianus capella in libro de nuptiis phi
lologiæ. ¶ Thuſco. i. Seiano, qui ex Hetruria erat oriūdus.
¶ Si ſenectus ſecura pricipis foret oppreſſa. i. ſi Tiberius in
ſenecta quieta morte aſſumptus eſſet. & non ſolicita: ac ſi di
catſi in tranq̄llo reip. ſtatu & ciuitatis beneuolētia mortuus
eſſet. hoc autē dicit, quia non ſine magno animi cruciatu op
petiit. de eo enim ſic Tranquillus recitans initiū epiſtolæ eius:
Quid ſcribā patres. c. aut quo ſcribam, aut quid omnino nō
ſcribā. hoc tempore Dii me, Deæq; perdāt, quē quotidie pe
rire ſentio, ſcio. Veneno (vt aliq̄ tradiderunt) lento & tabi
fico ſublatus fuit. ¶ Oppreſſa: a morte: non autē a Seiano, ut
quidā inepte ſcripſerunt. ¶ Hac ipſa hora: qua. ſ. dānatus eſt,
& ductus unco. ¶ Auguſtū: hoc eſt imperatorem oēs enim
imperatores Auguſti nomen ſibi vſurparunt. ¶ Iampridē, ex
quo: hic ſenſus eſt: Non fuiſſet inq̄t mirum ſi forte populus
romanus mortuo Tiberio imperatorem Seianū creaſſet. Et
non potius ipſe ſumeret curiam reip. adminiſtrādæ per liber
tatem. Is enim ex quo fuit ſub iugo & imperio Cæſarū priſti
næ libertatis iam eſt oblitus: nec nunc aliud in ſtudio habet, q̄

ludos Circenſes. erit autem ordo: Populus iā pridem effugit
curas, ex quo ſuffragia nulli vendimus. ¶ Suffragia nulli ven
dimus: populo ius & arbitrium ſolebat eſſe rerum rerū, ma
giſtratuum. ſ. creandorum, legum ſaciendarum, bellorum in
ferendorum. auctor eſt Dionyſius in ſexto libro nunc igitur
oſtendit in creandis magiſtratibus, quos ad arbitrium ſuum
per ſuffragia creare ſolebat, nunc nullam ei eſſe creādorum
poteſtatem, ſed omnia tantum imperatoris nutu geri: quod
ab Sylla primum factum conſtat: cum ſe dictatorem dixiſ
ſet. Nam ei ſenatuſconſulto data fuit poteſtas necis, confi
ſcationis, ſortionum, poſſeſſionis, populationis, auferendi
regni, conferendi cuicunque collibuiſſet, plubentarum ven
ditiones ædium. omnia enim arbitrio ſuo adminiſtrabat.
Quod poſtea factitarunt imperatores: qui ſecuti ſunt op
preſſa libertate. Vnde Tranquillus in Caligula ſic: Tentauit
& comitiorum more reuocato ſuffragia populo reddere.
¶ Vendimus ſuffragia: conſueuerant, enim cōpetitores ma
giſtratuum in comitiis tribuum ſuffragia ſibi coemere mu
neribus, & largitionibus. Quod & plutar. eleganter in vita
Coriolani his verbis oſtendit ſic: Diu ſiquidem poſt emptio &
venditio fera prupit: & inter concionis ſuffragia ſeſe argen
tum miſcuit. Seneca ad Lucilium: Quā putas iucundū eſſe tri
bubus vocatis, cū candidati in templis ſuis pendeāt, & alius
nūmos pronunciet, alius p ſequeſtrem agat, alius eorū manus
oſculis conterat? petronius: Nec minor in cāpo furor eſt, em
ptiq; Quirites: Ad p̄dam, ſtrepitumq; lucri ſuffragia vertūt
Venalis populus, venalis curia patrum ¶ Effugit curas: po Imperiū
pulus, inquit, iam omiſit curas priſtinas gubernandæ reipu merū &
blicæ, & eas ipſis reliq̄t imperatoribus: qui omniū iam rerū miſtum
habenas ad nutū moderanf. ¶ Imperium: aut merum eſt, au
miſtum. Merū eſt imperium habere gladii poteſtatē ad ani Iuriſdi
maduertendū in facinoroſos homines: q̄d etiā poteſtas dicit tio
Miſtū imperium eſt, cum ēt iuriſdictio ineſt, q̄ in danda poſ
ſeſſione cōſiſtit. Iuriſdictio eſt etiā iuriſdādi licentia. hæc Vul
pianus de vi omniū iudicium. Imperiū ergo poſſum⁹ accipe
re, aut dictaturā nam (vt ſcribit pompei⁹ de iuris origine)
proditi ſunt dictatores: a qbus nec prouocādi ius fuit: & qui
bus etiam capitis animaduerſio data eſt: aut ſimpliciter quā
cunq; dignitatē. ¶ Faſces: cōſulatus & pturas. Nam ſex licto
rescum totidē faſcibus virgarū, & ſecuribus colligatis ptor
rem, duodecim vero cōſulem p̄cedebant. ¶ Legiones: exerci
tus, pfectura ſtratioticas. ¶ Cōtinet nunc ſe: & hæc omnia
permiſit ab imperatoribus, qui populi libertate oppreſſere,
diſponi. ¶ Pannū, & Circenſes: videtur potius legendum eē
pana, q̄ pannū. duas enim res dicit populū curare. vt ſit ſen Luperca
ſus: Lupercales ludos in honorē panos, & Circenſes curat, ſi les ludi
enim dicas pannū, & Circēſes: vna tm̄ res erit. de lupercis ſu
pra diximus in ſecūda Satyra: palmas p̄bere luperco. De circē
ſibus aūt illic in tertia, Si potes auelli Circēſibus: aut (q̄d ma
gis placet) legendū panem, & Circēſes: vt dicas populo duo
tm̄ ſummo ſtudio optare, tum vt annona frumentaria vilis
ſit, cuius anguſtia & penuria eū ſæpe habuit anxiū. Vnde il
lud eſt Cor. Taciti lib. xv. de Nerone: Hæc atq; talia plebi va
lentia fuere voluptatū cupidine. Et quæ p̄cipua cura eſt rei
frumētariæ anguſtias, ſi abeſſet, metuenti: tum vt ludi Circē
ſes, qbus valde (vt ante dictū eſt) delectatur, celebrenf. Sicq;
oſtendit populū duo curare quorū alterum ad corporis ne
ceſſitatē ſit: alterum ad animi voluptatē expiendam. ¶ Peri
turos: verba ſunt populi. ¶ Magna eſt fornacula: magnum eſt
incendiū: hoc eſt res maximi excidii & furoris mouenf. ex cō
trarietate quæſitus eſt ornatus ait enim magna contrario
fornacula. ¶ Mi: pro mihi. Virgil. Et mi genus ab Ioue ſum
mo. ¶ Brutidius: nomen fictum. ¶ Quam timeo: q̄ timeo nē
multi imitati Aiacem manu ſua ſibi mortem conſciſcant: vt
potequi male defenſi fuerint, q̄d multi fecerunt Tiberii tem
poribus. vnde Tranq. Citati ad cauſam dicendā partim ſe do
mi vulnerauerūt, certi dānationis: ſed ad vexationem, ignomi
niamq; vitandā, partim in media curia venenum hauſerunt
¶ Aiax. i. ciuis citatus. Nā Aiax, cū in iudicio armorū Achillis
ab Vlyſſe eſſet ſupatus: dolore in inſaniā verſus eſt: q̄ mortem.

Vlyſſi

Vlyſſi mīatus: cum ad eius paſcua veniſſet: ratus eius cōmilitones interficere: oues & alia pecora trucidauit. In caprum quēdam, quem Vlyſſem eſſe crediderat crudeliter ſæuiuit, q ſimulac cognouit, quæ p inſaniam ppetraſſet, gladio ſibi pectus trāſuerberauit. Aiax Telamonis fuit filius ex Heſione

Aiaces duo

Laomedontis filia: fuit & alius Aiax Oilei filius in currendo pnicißimus. vt ſcribit Homer. in Iliade. ¶ Calcemus Cæſaris hoſtem: pedibus, inquit, Seianum hoſtem Cæſaris pcteramus. Et videant nos ſerui ne nos accuſent, qđ eum vt amici nō calcauerimus. Illudq; reſpexit poeta, q: nulli delatorū (auctore Tranq.) fides eſt apud Tiberiū abrogata. ¶ Ceruice

Obtorto collo

abſtricta: obtorto collo, q enim vi in iudicium, aut ad aliqđ ſuppliciū ducebantur, aut obtorto collo, aut iniecto laqueo trahebant. Plaut. in Penulo: Sed qđ ego dubito fug re hinc in malā crucē diuuſq̄ obtorto collo. Ad prætorē trahor. Idē in Curculione loquēs de trapezita, q in ius trahebatur. Collum obſtringere, abduc illū i malā crucē. Cice. in oratione p Aulo Cluentio: Nec qcq̄ pplius eſt factum, q̄ vt illum pſequeretur, & collo obtorto ad ſubſellia reduceretur: vt reliq̄ poſſet porare. Diuus Hierony. in epiſtola ad matrem, & filiā in Gallia commorantes ſic ſcribit: Obtorto collo me in ius trahis: vt mt pbem qđ nolo: aut multorū inuidiā ſubeam. Trāquil. in Vitellio: Religatis poſt terga manibus iniecto ceruicibus laqueo, veſte diſciſſa, ſeminudus i forū tractus eſt. Apuleius lib. viii. Meta. Collo cōſtrictum reducunt eum paſtores moleſti. Idē i nono: Colloq; cōſtricto & ſacrileges, impuroſq; cōpellantes interdū pugnis obuerberant. ¶ Hi ſermones: ſubaudi erant, q ſequitur. ¶ Vis ne ſalutari: vis ne eſſe ea potētia, & auctoritate, q̄ Seianus extitit apud principē? ¶ Habere tātundē, ſ. diuitiarū poſſidere. ¶ Sellas donare curules

Sella curulis

.i. creare tuo arbitrio magiſtratus. nā ſella curulis magiſtratuum erat, & triumphantiū. Aliq dictā putant, qđ in curru ponebatur: q in curiā ſoliti erāt vehi honoris gratia, q magiſtratū geſſiſſent. auctor Gel. lib. iii. cap. xviii. ¶ Tutor principis: tutor is dicitur (vt dictū eſt ante) q poteſtatē habet in capite libero ad eū tuendū, qui pp ætatem ſuā ſpōte ſe defendere neqt, q̄ i tuitor & defenſor, ſicut ęditimi, q ædes tuent.

Tutor

Seianus autē principe Capreis cōmorante, oīa gubernabat, tanq̄ tutor principis & defenſor. ¶ Capreæ in rupe ſedētes: Capreæ iſula eſt in littore Cāpaniæ, peculiaris Tiberii Cæſaris receſſus. p q; vocalem nō p e penultima ſyllaba legitur: vt argumento ſunt codices græci ita ſcripti. ¶ Chaldeo: hoc

Thraſyllus

Chaldæi

dicit pp Thraſyllū mathematicum Chaldæū quem de futuris maxime cōſulebat. Chaldæi aūt (Diodoro auctore) Babylonioꝝ antiqſſimi fuerūt: qui eum locū in ſua repub. quem in Aegypto ſacerdotes obtinuere. Ad cultū eni; Deoꝝ deſtinati, p oēm vitam philoſophabātur, pitiſſimi aſtrologiæ habiti, multi diuinatione quadā futura prædicebāt, ac tum augurtis, tum ſacris, tum aliis qbuſdā incantationibus, & mala auertere ab hoibus, & bona afferre, auguria inſup, ſomniaq; & pdigia interpretari conſueuere. de his ēt ante diximus in vi. Saty. illic: Chaldæis, ſed maior erit fiducia. ¶ Vis certe pila: non interrogātis eſt, ſed affirmāis. Scio inqt te velle imperia militaria: vt. ſ. præeſſis cohortibus prætorianis, q'bus Seianus pręfuit. ¶ Pila tela ſunt Romanoꝝ. Lucanus: Et pila minātia pilis. Sicut ſariſſæ Macedonū, & geſſa Galloꝝ. ¶ Egre-

Pila

Sariſſæ

Geſſa

Prætoriani

Eques

gios eqtes: itelligit aūt eqtes domeſticos, quos Romani ſtatiotas appellarunt. & ſic docet quæ ſint caſtra domeſtica: vt ſtet & particula p ideſt. caſtra eni; domeſtica erāt ipſi eqtes, q ad impatoris cuſtodiā excubabāt: ēt prętoriani dicebātur. Eques aūt duplici mō accipitur, vt eques ille appellet, q mercede aliena cōductus equo meret. Et q cenſu ſuo equeſtrē obtinet dignitatē, is a Mar. dicit eques nō alienus: Quis largit opes veteri fidoq; ſodali? Aut quē pſequit nō alienus eques. Idē in Diſtichis: Felix cui comes eſt nō alienus eques: hoc eſt q aliena mercede non facit ſtipendium: ſed diuitiis ppriis eſt eques. itē eqtē p equo poſuit Ennius: Deniq; vi magna q̄drupes, eqt, atq; elephāti Proiiciunt ſeſe, quē locū ſecutus Virg. ſic ſcripſit: Frena Pelethronii Lapithæ, gyroſq; dedere Impoſiti dorſo, atq; eqtē docuere ſub armis Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſupbos. ¶ Cohortes: cohors ps decima eſt le-

Cohors

gionis. Nā i legione decē erāt cohortes, cōſtabatq; peditibus & eqtibus, ſed maiore ſemp peditū numero. ¶ Quid ni hæc cupias: nō eſt, inqt, mirū ſi tales honores cupias. nā & qui nolūt occidere quēq;, volunt tñ poſſe occidere, ac pinde eſſe potētes & principes. ¶ Sed quæ præclara: ſententia eſt catholica, quæ tñ Seiano accōmodat, quę id cōtinet: qđ his verbis ſcribit Apuleius: Nihil qcq̄ hoi tam pſperū diuinitus datū, q non & tñ admixtū ſit aliqđ difficultatis: vt ēt i ampliſſima quaq; lętitia ſubſit quæpiā vel parua querimonia coniugatione quadā mellis & fellis. Sed & Pli. lib. vii. ſic: Quid bona malis paria non ſunt ēt pari numero, nec lętitia vllo minimo dolore penſanda. Plaut. in Amphitryone: Ita Diis placitū, voluptati vt mœror comes cōſequatur, q plus incōmodi plus, maliq; illico adſit, boni ſi obtigit qđ. Vnde & Salomon i pūerbiis: Riſus dolore miſcebit, & extrema gaudii luctus occupat. Ouidi. lib. vi. Meta. Vſq; adeo nulla ē ſyncera voluptas: Solicitūq; aliqđ lætis inuenit. ¶ Prætextā: prætexta triumphātium

Prætexta

fuit & magiſtratuum: vt ex Macrobii lectione ſupius docuimus. Prætextā ēt ſolitos geſtare ſenatores cōſtat. Vñ Aſconius ait: prætextā nobilioꝝ eſſe, togam vero vilioꝝ. dicta prętexta q: purpura prætexeretur. Vnde Pli. lib. ix. de purpura loquēs ſic inqt: Hinc faſces, ſecureſq; Romanæ via; faciunt. Idēq; p maieſtate in pueritia, diſtinguitq; ab eqte curiā. prætextam ergo hoc loco accipe poſſumus veſtem ſenatoriam, quā eo die induerat, quo venit in ſenatum cum occiſus fuit. ¶ Sumere maius: hæc interrogatio eo tendit, vt oſtendat lōge tutius eſſe in mediocri; hominiq; fortuna verſari q̄ in ſumma oupulētia. ¶ An Fidenaꝝ, Gabioꝝq; oppida (vt diximus ante) Latii deſerta, de qbus Hora. ſic: Gabiis deſertior, atq; Fi-

Poteſtas

debis vicus. ¶ poteſtas: nomen eſt officii. nam (vt paulo ſuperius diximus ex Vlpiani teſtimonio) poteſtas appellabatur merū impiū: qñ quis poteſtatē gladii haberet ad aiaduertēdum in ciues delinquētes. Trāquil. i Claudio: Atq; ēt p prouincias poteſtatibus demandauit: ergo poteſtas Gabiorū .i. eſſe magiſtratus & habere impiū Gabiis ad aiaduertēdu; in ciues facinoroſos. ¶ Vaſa minora Frāgere .i. eſſe ædilis, q pōderibus & menſuris præerat. pſi. Seſe aliqđ credens italo qđ honore ſupinus Fregerit heminas Arreti ædilis iniq̄s. Erant

Aediles

aūt ędiles minimi magiſtrat?: adoleſcenteſq; prima cōmendatione creabāt. Cice. legū ſecūdo: Sūtoq; ędiles curatores vrbis, ānonæ, ludorūq; ſolēnium. olliſq; ad honoris amplioris gradū primus acceſſus eſto. ¶ Vlubris: oppidū eſt Latii deſertū. vñ ait vacuis: hoc eſt paꝝ habitatis. Nā oppida ēt præter vrbē ipſam (vt oſtēdimus in. iiii. Saty.) ædiles hēbāt. ab Vlu-

Pannoſus

Pannucius

bris fit poſſeſſiuū Vlubranus & Vlubrenſis. ¶ pānoſus: veſtibus craſſioribus. nā pānos & pānuciū dicitur, q veſtibus incedit craſſioribus: hoc aūt dicit cōtra prætextā, quę purpurea erat & pretioſa. ¶ Ergo qđ optādū: poratio eſt, qua oſtendit Seianū ignorauiſſe verū bonū: cū illud in dignitatibus & honoribus reponeret: cū Seianus, inqt, tāta mala pp nimios honores ſit paſſ?. Ergo ignorauit, q verū bonū eēt, & pinde qđ optādū. ¶ Numeroſa parabat: Seianus, inqt, q ſūmos ſibi honores q̄rebat, pcerā turrē ſtruebat, vñ caderet. Nā q̄to qs altiore loco cadit: tāto grauiore; ruinā ſētit: hocq; totū metaphoricos. Claudia. in Ruffi. nū: Tolluntꝰ i altū Vt lapſu maiore ruāt. Hora. Et celſę grauiore caſu Decidūt turres. ¶ præ-

Præceps

ceps i manc: poſuit pceps vt ſubſtātiuū q̄ſi p precipitio. ſic & papi. i Suteriis Rutilii Gallici: Et ſubiti pceps iuuenile pīcli ¶ Quid Craſſos? patrem & filiū, quos a parthis cæſos oſtendūt hiſtorici. Nā cū populus Ro. a parthis graue bellū motū ad orientē accepiſſet, aduerſus eos miſit L. Craſſū cū iſignis regū auxiliis. nā Bithyniæ rex Nicomedes Romanos iuuit, & Mithridates pōticus cū quo bellū poſtea grauiſſimū fuit, & Ariarates Cappadox, & ptolemæus paphlagō, victus tñ eſt Craſſus, & ab hoſtibus captus, caput ei reciſum cū manu dextra Artābaco regi oblatū ludibrio fuit. & q a parthico auro inhiās talē ſuſcepat expeditione), aurū liqdū i os eius infuſū fuit, vt cuius aīus arſerat auri cupiditate, eius ēt mortuū & exangue corpus vreretur, cuius filius a parthis cū eos inſe-

queretur, cũ exercitus parte inſidiis interceptus obtruncat̃, eius caput abſciſſũ & lãcea præfixũ Parthi añ Craſſi caſtra oſtẽtabãt. ¶ Quid Põpeios: Magnũ Põpeiũ cũ duobus filiis: quorũ Magnus dũ primũ ſibi in rep. locũ quęrit a Cęſare in cãpis Philippis pfligatus a ptolemæo rege Aegypti interficitur. Filii vero Cn. & Sextus cũ ingẽs bellũ in Hiſpania pararẽt: demũ apud Mũdã ciuitatẽ a Cæſare ſũt ſupati. Cneũ eo pręlio pfugũ eruf ſaucio deſerta, & aula petẽtẽ Cenoni apud Lautonẽ oppidũ cõſecutus pugnãtẽ, nec dũ deſpantẽ interficit. Sextũ fortuna i Celtiberia interi; abſcõdit, aliſq; poſt Cęſarẽ bellis reſeruauit, Is eni; cõtractis iſelicis belli reliquiis i Sicilia ingẽs cõmouit bellũ, cõfugiẽtib' ad eũ, q ſup fuerãt ex ptibus Bruti & Caſſii. verũ pręlio nauali ab Agrippa & Auguſto ſupat' amiſſa claſſe, ccc. & qnquaginta nauiũ cũ ſex nauibus in Aſiã pfugit: vbi a Titio, quẽ oli; captũ ſeruauerat Mileti, interficit̃, lege Apianũ. ¶ Et illũ, ſ. Iuliũ Cęſarẽ, q poſtea i ſenatu tribus & vigĩti vulneribus cõfoſſus fuit, Bruto & Caſſio cõiurationis pricipibus, primoq; eius percuſſore Caſca, q eũ iuxta collum enſe pcuſſit. ¶ Ad ſua flagra: ad ſuũ impiũ, vt ſibi parerẽt. ¶ Nulla nõ arte petitus. i. oi arte quæſitus. ¶ Numinibus malignis: nõ ppitiis, non amicis. ¶ Ad generũ Cereris: non eſt, inqt, mirũ: hos oẽs tã crudelr cæſos, pauci eni; ſunt tyrãni, q ferro nõ peãt. Tyrãni aũt (auctore probo) dicũtur & habent, qui poteſtate ſunt ppetua in ea ciuitate, q iã libertate vſa eſt. ¶ Ad generũ Cereris. i. plutonẽ, q rapiẽdo proſ̃rpinã factus eſt Cereris gener. nota eſt fabula.

ASCE. ¶ Pon: domi Lauros. Verba ſũt poetæ pręcipiẽtis q̃ factũ oportẽt ne qt terete. Sicut Aegloga pri. Inſere nũc Melibœe piros, pone ordine vites. Sequẽt populi verba vt Mãc. vult, diceret: Gaudem' oẽs: nõ gaudet. Sẽſus ergo & ordo ẽ: Tu q'q's es, triũphũ tantope affectas, pone domi tuæ Lauros, q bus coronatũ ee ſignifices. Duc bouẽ magnũ & cretatũ. i. albũ. i Capitolia vt ſacrifices Ioui capitolino: vt triũphãtes ſolẽt, q. d. nõ deberes hoc tãtope deſiderare: qa in triũphũ non eſt verũ ac ſtabile bonũ: qd' pbat. Nã Seianus, q triumpharat, ducit̃. i. trahit̃ ad ſuppliciũ vnco gutturi infixo. ſpectãdus. i. oibus ſpectabilis: q vt triumphãtẽ viderint: nũc ad ſuppliciũ ignominioſiſſimũ trahi videãt. Oẽs q triumphãti cõgratulati erãt, atq; applauſerãt. gaudẽt. i. nũc in interitu eius ridẽt. dicẽtes qñ a ſpectaculo ta; crudeli reuerſi ſunt. quæ. i. q̃lia labra ſup. erãt illi: hoc ẽ quo deterſit labra ſup. q̃s, q̃lis. vult' erat illi? Si qd. i. ſi aliq. i, vel in aliquo credis mihi. ego nunq̃ amaui hũc hoiem. qd' dicunt, q prius ſummi illius aoimi viri ſunt. Sed inqt poeta, aut quis taliter increpãtes audiens. ſed ſub quo crimine. i. ſub quo titulo criminis, cæcidit. i. occiſus eſt. q's na; fuit ſup. delator. i. occultus accuſator. qbus iudiciis. i. cõplicibus rem indicãtibus. quo teſte pbauit ſup. delator? Reſpõdet quis de populo. Nil horũ ſup. in cõdẽnatione eius fuit. ſed ſup. epiſtola verboſa. i. multorũ verborũ. & grãdis. i. mãdatũ Tiberii venit a Capreis vbi tũc erat. Reſpõdet poeta ironicos. Bene habet ſup. res hæc ſc. Nil plus interrogo: qa. ſ. ſatis eſt principẽ ſic voluiſſe. Sed qd ſup. fecit turba tremẽs eo qd' ſibi ſimile accidere poſſet. per qd' inuit populum nõ debuiſſe pati: vt indẽnatus & inſons pateret̃. Reſpõdẽtis ad quẽ loqtur poeta. populus ſup. qd facere. ſeqtur fortunã: vt ſemp. ſup. ſolet. & odit dãnatos. Idem populus Romanus, q ſic gauiſus eſt in morte ſeiani. ſi Nortia. i. De Hetruſcorũ quæ Hetruſcũ Seianũ ptegere debebat: fauiſſet Thuſco. ſ. Seiano. & ſi ſecura ſenectus principis. ſ. Tiberii, q in ſenecta ſecurus viuebat. fuiſſet oppreſſa a Seiano. dicere hac ipſa hora: q̃ Tiberius occiſus eſſet. ipſum ſeianũ Auguſtũ. i. ſũmũ impatorẽ & patrẽ patriæ rẽpub. augẽtẽ. Populus Romanus ſup. effugit iãpridẽ. i. a pluſculo tpe. curas. i. ſolicitudines eligendi magiſtratus (hoc iterũ ſatyrico morſu dicit irridẽs ignauiã Romanorũ) ex quo ſup. tpe. i. poſtq̃ nulli vẽdimus ſuffragia. i. pũcta aut voces noſtras. Nam popu. Ro. ſ. q dabat olim impiũ: faſces: legiones: & oia ſup. alia, ptinet nũc ſe. i. cõtẽtus mõ viuit: & optat anxius tm̃ duas res. ſ. pãnũ: q victoribus p pręmio ppoſitus eſt & Circenſes. ſ. ludos: hoc eſt populus ie nõ amplius intromittit de gubernatione reipub. & ideo princeps. i. impator p libito: quẽ vult. interficit. vñ ſeqtur. Ego audio multos pituros ſup. eẽ, reſpõdet alter nil dubiũ ſup. eſt: q; fornacula. i. ira impatoris: quaſi quædã parua fornax feruens eſt magna. vel fornacula quã impator ad noxios, aut quos velit puniẽdos cõſtituit, eſt magna. Brutidius meus ſup. amicus fuit mi. i. mihi. obuius, exiſtens pallidulus præ timore. ad i. iuxta. arã Martis vltoris. ſ. quã. i. q̃tũ timeo, q d. multũ: ne ipſe victus i iudicio exigat pœnas a ſe. ſ. ſeipſum interimẽdo. vt. i. quẽadmodũ ſup. fecit Aiax male defenſus in certamine ↄtra Vlyſſem p armis Achillis. Innuit aũt q̃ Brutidius tractus erat ad iudiciũ tanq̃ fautor & amicus Seiani: vnde dicit poeta noie alicuius e populo tũc viuẽtis. Curramus p̃cipites. i. velociter: & calcemus hoſtẽ Cęſaris. ſ. Seianũ. dũ. i. q̃diu. iacet in ripa. i. ſub ſcalis Gemonis inſepultus: ſicut iacuit Põpeius hoſtis Iulii Cæſaris in littore. Sed ſerui. ſ. noſtri videãt. i. circũſpiciãt, & attẽdãt. ne qs eorũ neget. i. recuſet calcare ſeianum. & trahat (ppterea q̃ ex ſeruis capiat̃ ſuſpitio de dño) dñm pauidũ in ius, & hoc ceruice eius aſtricta ad cathenã, aut funẽ. vel ſic. Si petatur ab impatore ad ſuppliciũ dñs aliquorũ ſeruorũ: videant ipſi ſerui: ne qs eorũ neget dñm: ſicut olim fideles ſerui dños ſuos occultauerũt: ſed vt trahat dñm pauidũ in ius. põt ẽt itelligi de ſeruis ſeiani. Sed videãt ſerui ſeiani: ne quis eorũ neget dñm ad ſuppliciũ trahere: ſed trahat &c. Hi. i. huiõi ſermones & hæc ſecreta murmura vulgi erant ſup. tũc de ſeiano. Vis ne ſalutari ſicut Seianus: q erat maximus & ſummus amicus Tiberii ſalutatus eſt. vis ne habere tantũ q̃ tũ ſeianus: atq; donari illi ſellas curules: & præponere illũ exercitibus. & vis ne haberi tutor. i. protector principis. ſ. Tiberii. ſedẽtis. i. otia ducẽtis in auguſta rupe Caprearũ. cũ grege. i. collegio. Chaldeorũ. i. mathematicorũ & aſtrologorũ. vis pila certæ. i ſpecialis cuiuſdã cohortis. vis egregios equites. & caſtra domeſtica. i. p̃torianas cohortes, qbus vt ſeianus, p̃ficiaris. Quid ni. i. cur non. cupias hæc. & i. ẽt. ii ſup. q nolunt occidere quenq̃: volunt tñ poſſe. i. habere poẽtiã. Sed (licet oẽs velint potẽtiã & diuitias) ſunt ſup. tm̃. i. in tãtum. p̃clara & pſpa. i. q̃ res ſunt in tãtum p̃claræ & pſperæ: vt menſura malorum, q̃ ſequunt̃. ſit par. i. nõ maior, ſed æq̃lis reb' lætis. q d. nulla. An ſup. mauis. i. magis vis ſumere prætexta. i. impatoria ornamenta huius. ſ. ſeiani: q trahit̃ vnco. ſ. ad ſuppliciũ. an vis eſſe poteſtas. i. gubernator Fidenarũ & Gabiorũ. i. paruorũ illorũ oppidorũ. & tu effectus ædilis. i. ædiliũ, & edẽdorũ puiſor & cẽſor. pãnoſus. i. paup & male veſtitus. Vlubris. i. in illo vico, & pago Latii (Galli villagio dicerẽt) vacuis. i. deſertis, & nõ populoſis dicere ſup. ius de mẽſura an æqua an iniq̃ ſit. & frãgere vaſa minora q̃ iuſtum ſit. q. d. poti' deberes eligere ſumimũ magiſtratum vbi ſecure viuas: q̃ ſummũ Romæ vbi, vt ſeianus piculo ſubiiciaris. vnde infert. Ergo cum ita ſit q̃ minimus magiſtrat' in oppidulis, aut pagis ſit potius eligẽdus, q̃ ſummus Romæ. tu fateris ſeianum ignoraſſe qd foret optandũ. nã. i. vtpote q. vel nã ſup. is erat: q optabat nimios honores & q poſcebat nimias opes: & parabat numeroſa. i. multiplicia. tabulata. i. ſola in domib' ex tabulis ↄfectaq̃ ſolaria qdã appellãt. celſæ turris. i. in domo eleuata: q̃ſi ſit celſa turris. vñ. i. de qbus tabulatis. caſus. i. ruina eſſet altior. & præceps. i. p̃cipitium. ruinæ impulſæ. ſ. violenter illatæ. eſſet imane. i. terribile: vt res imanis præ magnitudine timẽda: ſicut immania cete Virg. in. v. Aenei. dixit. vel minime bona: nã manũ ẽe bonũ dixerunt. Quid euertit Craſſos & Põpeios potẽtiſſimos Romæ. & qd euertit illũ. ſ. Iuliũ Cęſarẽ dictatorẽ ppetuũ. q deduxit. i. ipulit p tyrãnidẽ. Quirites. i. Romanos. domitos. i. ſubactos: & q̃ſi in ſeruitutẽ redactos. ad ſua flagra. i. magna flagella, qb', quos voluit: cædebat. Rñdet poeta. Nẽpe. i. certe. ſumm' loc' nulla nõ. i. q̃libet. arte. i. aſtutia petit'. & magna vota exaudita numinibus. i. a numinib'. malignis. i. maleuolẽtibus. pauci reges deſcẽdunt ad generũ Cereris. i. ad Plutonẽ Deũ inferorũ: qui Proſerpinã filiã Cereris a ſe raptã vt cõiugẽ tenet: hoc eſt pauci reges moriunt̃ ſine cęde. i. occiſione, & vulnere. & pauci tyrãni deſcendunt ad generum Cereris. morte ſicca. i. ſine effuſione ſanguinis.

¶ Eloquium

Eloquium, ac famam Demoſthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, & totis quinquatribus optat,
Quiſquis adhuc vno partam colit aſſe Mineruam,
Quem ſequitur cuſtos anguſtæ vernula capſæ,
Eloquio ſed vterque perit orator, vtrunque
Largus, & exundans leto dedit ingenii fons.
Ingenio manus eſt, & ceruix cæſa, nec unquam
Sanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.
O fortunatam natam me conſule Romam.
Antoni gladios potuit contemnere, ſi ſic
Omnia dixiſſet, ridenda poemata malo,
Quam te conſpicuæ diuina Philippica famæ,
Volueris a prima quæ proxima, ſæuus & illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, & pleni moderantem fræna theatri.
Diis ille aduerſis genitus, fatoque ſiniſtro,
Quem pater ardentis maſſæ fuligine lippus
A carbone, & forcipibus, gladioſque parante
Incude, & luteo Vulcano ad rhetora miſit.

JOAN. BRIT. ¶ Eloquium: cõfutat & votum eorum, q ſibi optant eloquẽtiam: oſtendẽs & illi vitæ piculũ imminere. Id autem exẽplo Cice. & Demoſthenis pbat, quorum vterque periit ob eloquẽtiã. ¶ Demoſthenis & Ciceronis: bene autem hos noiauit: alter vero apud Latinos eloquentiæ pricipatũ obtinuit. Ciceronẽ appellat Pli. lib. xvii. lucem doctrinarum: alterã. Quint. lib. primo vtrũque tanquam optimum oratorem miris laudibus celebrat. ¶ Et totis quinquatribus: pueri, inquit, q adhuc primis inſiſtũt rudimẽtis gloriæ cupidi eũ venere quinquatria multis optãt ſibi votis eloquentiã: idque maxime faciũt, q putãt ſe iis diebus magis exaudiri. Nã Minerua ingeniis puerorum pariter & puellarum fauet Ouid. iii. Faſt. Pallada nunc pueri, teneræque ornate puellæ: Qui bene placarit Palladã, doctus erit. Quinquatria aũt dicta ſunt a numero quinque dierum de qbus ſic Oui. eodẽ lib. Vna dies media eſt, & fiũt ſacra Mineruæ: Nõi quæ iunctis quinque diebus habent. Sanguine prima vacat: nec fas cõcurrere ferro: Cauſa, q eſt illa nata Minerua die. altera treſque ſup ſtrata celebrat arena: Enſibus exptis bellica læta Dea. eſt. Ego hũc locũ ita accipiẽdũ eẽ cẽſeo, apto ita vt eſt ſenſu, nõ vt alii aliqui literati q de Mineruali neſcio qd intelligũt. Eſt eni ordo: Quiſquis colit Mineruã partã vno aſſe, incipit optare totis quinquatribus eloquẽtiã. i. quoties veniũt quinquatria: q dies ad ferias Mineruæ ptinent: pueri ita gloria incẽduntur: vt optent eſſe eloquẽtia & fama Demhoſteni, & Ciceroni pars. ¶ Colit. Mineruam. i. o in his ſtudiis adhuc puer verſat ita dictũ, quẽadmodum ille colit muſas. i. carmine ſe exercet. ¶ Adhuc colit: q adhuc primis rudimẽtis inheret. ¶ Partam. i. quæ rudimẽta ſibi acquiſiuit. ¶ Vno aſſe: exigua mercede: hocque ex affectu poetæ ſubſannãtis auaritiam ſuorum temporum qbus exigua præceptoribus præmia exhibebantur: quẽadmodum & tpibus noſtris re in deterius ſemp labente. ¶ Quem ſeqtur cuſtos capſæ: puerum ingenuum ad preceptorem euntem non ſolum pſequebatur pedagogus: ſed & capſarius, quem Vulpianus titulo de manumiſſis vindicta ſcribit, eum eſſe q pueri portet libros. Sueto. tradit neronem dãnatorum liberos quoſdam cum pædagogis, & capſariis vno prãdio pariter iuſſiſſe necari. capſarios etiam appellat Vulpianus titulo de officiis præfectu vigilũ. qui mercede ſeruãda in balneis veſtimenta ſuſcipit. ¶ Eloquio ſed vterque perit: ſed p eloquentiã ſuam vterque ad necẽ cõpulſus eſt. Cice. enim pſequente eum M. Antonio, interfectus eſt a popilio Lenate, quem parricidii olim accuſatum defenderat, caputque cũ manu dextera relatum eſt Antonio, quæ cum diu ſumma aſpexiſſet lætitia, exultãs vbi oculi ſatiati ſunt illo ſpectaculo, iuſſit in roſtris pcõtumelia deponi: quaſi vero illũ iã mortuum cõtumelia afficeret, ac nõ potius ſeipſum ac fortunam ſuã indignã oſtenderet, quæ ad tantam potẽtiam nefarium hoiem pduxiſſet. ¶ Ingenio. i. ipſi Ciceroni q magni erat ingenii. ¶ Nec vnquam Sanguine cauſidici: oſtendit poeta grauius magno, q mediocri piculum imminet oratori. neque enim, inquit, roſtra in qbus cõcionãtes cõfidunt, reſperſa ſunt ſanguine mediocris cauſidici. ¶ Roſtra maduerunt: hoc aũt dicit, & quia Cice. ſæpe p roſtris cõcionatus eſt, & qa. Antonius manum & caput Ciceronis iuſſit in roſtris infigi, quaſi illũ iam mortuũ cõtumelia afficeret. Roſtra aũt ædificium, ſiue templum erat ante curiã Hoſtiliã in foro adornatũ antea roſtris nauiũ Antiatium: vnde & nomen ſortitum. auctor eſt Liu. lib. viii.

Quinquatria

Capſarius

Ciceronis interitus

Roſtra

ab vrbe condita. & Pli. lib. xxxiii. cap. v. Roſtra quierãt cõcionaturi conſcendebãt. Cæſar queſtor Iuliam amitã, vxorẽque Corneliã defunctas oratione laudauit e more pro roſtris auctor Plutar. ¶ O fortunatã: Cice. Catilinæ cõiuratione cõpreſſa hoc carmẽ in ſuã laudẽ cecinit: qd carmẽ q ineptũ eẽt deriſum eſt. ¶ Ridẽda poemata: hinc oſtẽdit illud vehemens Antonii odiũ in Ciceronem emerſiſſe: qd in eũ philippicas ſcripſiſſet: in qbus nimis Antonius afficit cõtumeliis. Licet illinc odii initiũ traxiſſe videatur: qd cũ poſt mortem pris Iulia mater Antonii nupta eẽt P. Lẽtulo: quẽ cũ Lucio catilina cõſpirãtẽ Cicero cõſul ſupplicio afficit, diceret corpus vitrici ſui nõ prius ad ſepulturã datum, q id mater ſupplex ipetraſſet a Ciceronis vxore. In q quidẽ re (vt ſcribit Plutar.) mentitur: qd nullus ex his, q tũc ſupplicio fuerũt affecti ſepultura phibitus eſt. ¶ Quã te conſpicuæ diuina Philippica famæ, Volueris a prima q pxima: mallẽ, inquit, Cicer. talia carmina ridicula ſcripſiſſet, q ſecũda Philippicã. nã etſi oibus orationibus ſuis grauiter Antoniũ accuſat ſecũda tñ illũ acerrime inſectatur. Philippicas aũt orationes ſuas in Antoniũ appellauit vt ipſe ad atticũ ſcribit: q libertate dicẽdi & eloquẽtia maxime imitatus ſit Demoſthenẽ: q in Philippum multas ſcribens actiones eas Philippicas appellauit. ¶ Seuus exitus eripuit illũ. ſ. Demoſthenẽ. nã Dẽoſthenes, cũ nũciatũ eẽt Antipatrũ & Craterũ Macedones aduẽtare ex urbe pfugit i Calabriã ad tẽplũ Neptũi: quo cognito Antipater Archiã Tyriũ illuc cũ ſatellitibus miſit: q tẽplũ greſſus ſuadere cœpit Demoſtheni: vt vna ſecũ ad Antipatrũ pgeret: nihil oĩno moleſtũ ab illo perpeſſurus. Cui rñdẽs dixit, parũp expecta. dũ nõnulla domeſticis ſcribo. Hęc fatus i interiorẽ tẽpli partẽ cõceſſit: captoque libro q̃ſi ſcribere vellet: calamũ ori admouit: ex quo icluſum venenũ ſumpſit. pli. lib. xxxiii. docet Demoſthenẽ uenenoſũ pro ex annulo interiiſſe his uerbis: Alii ſub gẽmis uenena cludũt, ſicut Demoſthenes ſummus oratorũ Gręcię, annuloſque morti gratia hñt. Eratoſthenes aũt aĩt in circulo quodã cõcauo, quẽ circa brachiũ ferebat. uenenũ ſeruaſſe. Fuit itẽ alius Demoſthenes Athenięſis miſſus cũ Nicia aduerſus Syracuſanos. de quo meminerũt plutar. in Nicia, Thucydides lib vii. hiſtoriarũ & Iuſt. lib. iiii. quẽ tradũt alii gladio & uolũtaria morte ſe uindicaſſe, alii iterfectũ i uito Gylippo duce Lacedęmoniorũ. ¶ Diis aduerſis genitus: qa multis iactatus eſt aduerſitatibus. ¶ Quẽ pr ardẽtis maſſę: nõ iã ad rhetora a pře ẽ miſſus, nã annorũ ſeptẽ tñ fuit, cũ patrẽ amiſit, ſed ad Iſeũ ſe cõtulit: q q tũc tpis floreret Iſocrates. pr aut Demoſthenis fuit (vt Theopõpus, & plutar. tradũt) in primis honeſtus ac probus vir, Macheropæus ab officina gladiorũ eſt cognoiatus: quã Athenis egregiã, multiſque artificibus ſeruis inſtructã hẽbat, matre barbata muliere natũ ſcribit Aeſchines. De eo ſic Sidonius Apollinaris: Fabro pgenitus ſpreto cui pře polita Eloquiis plus lingua fuit. De eo ſic & Valeri. Quã matrẽ Eurypides aut quẽ patrẽ Demoſthenes hẽerint: ipſorũ quoque ſęculo ignotũ fuit. Alterius aũt matrẽ olera, alterius přem cultellos vẽditaſſe pene oĩum doctorũ lře loquunt. ¶ Lippus: ita appellat, cui oculi iugiter ſtillãt. Vñ lippitudo morbus, quo oculi iſtillãt. Hora. Oculis collyria lippis. ¶ Et luto Vulcano: luto Vulcano p luteo legẽdũ ẽ p ſyncreſin vt docum⁹ i. vi. Sat. illic. Et terra luto ferit ictiſio. nã pria lõga ẽt. perſ. Surgit tibi lutea pellis Oui. lutea mane vides pulſus Aurora tenebris. Virg. Mollia

philippicæ

Demoſthenis interitus

Demoſthenes alius

Luto pro luteo.

Bellorum exuuiæ, truncis affixa tropheis
Lorica,& fracta de caſſide buccula pendens,
Et curtum temone iugum, victęq; triremis
Apluſtre,& ſummo triſtis captiuus in arcu,
Humanis maiora bonis creduntur, ad hæc ſe
Romanus, graiuſq;, ac barbarus indu-perator
Erexit, cauſas diſcriminis, atq; laboris
Inde habuit. tanto maior famæ ſitis, eſt q̃
Virtutis. quis enim virtutem amplectitur ipſam
Præmia ſi tollas? patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum,& laudis, tituliq; cupido
Hæſuri ſaxis cinerum cuſtodibus, ad quæ
Diſcutienda valent ſterilis mala robora ficus,
Quandoquidem data ſunt ipſis quoq; fata ſepulchris.
Expende Hannibalem, quot libras in duce ſummo
Inuenies: hic eſt, quem non capit Africa Mauro
Perfuſa Oceano, Niloq; admota tepenti.
Rurſus ad Aethiopum populos, aliosq; Elephantos,
Additur imperiis Hiſpania, Pyrenæum
Tranſilit, oppoſuit natura alpemq;, niuemq;,
Diduxit ſcopulos,& montem rupit aceto.
Iam tenet Italiam, tamen vltra pergere tendit;
Actum inquit, nihil eſt, niſi Pœno milite portas
Frangimus,& media vexillum pono Suburra.
O qualis facies & quali digna tabella,
Cum getula ducem portaret bellua luſcum.
Exitus ergo quis eſt? o gloria, vincitur idem
Nempe,& in exilium præceps abit, atq; ibi magnus,
Mirandusq; cliens ſedet ad prætoria regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno,
Finem animæ, quę res humanas miſcuit olim
Non gladii, non ſaxa dabunt, non tela, ſed ille
Cannarum vindex, ac tanti ſanguinis vltor
Annulus. i demens,& ſæuas curre per alpes,
Vt pueris placeas,& declamatio fias.
Vnus Pelęo iuueni non ſufficit orbis,
Aeſtuat infelix anguſto limite mundi,
Vt Gyaræ clauſus ſcopulis, paruaq; Seripho,
Cum tamen a figulis munitam intrauerit vrbem,
Sarcophago contentus erit. mors ſola fatetur,
Quantula ſint hominum corpuſcula. creditur olim
Velificatus Athos,& quicquid Græcia mendax
Audet in hiſtoria, conſtratum claſſibus iiſdem,
Soppoſitumq; rotis ſolidum mare, credimus altos
Defeciſſe amnes, epotaq; flumina Medo
Prandente,& madidis cantat quæ Soſtratus alis.
Ille tamen qualis redii Salamine relicta,
In Corum, atq; Eurum ſolitus ſæuire flagellis
Barbarus Aeolio nunquam hæc in carcere paſſos
Ipſum compedibus, qui vinxerat Ennoſigaum:
Mitius id ſana, quod non & ſtigmate dignum
Credidit, huic quiſquam vellet ſeruire deorum?
Sed qualis redit? nempe vna naue cruentis
Fluctibus, ac tarda per denſa cadauera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas.

luteola pīgit vaccinia caltha & alibi: Et croceo mutabit vellera luto: pluteo croceo. vt ſit hypall. g. Nā dictio q̃ duas extremas habet lōgas, & mediam breuem, ſtare nō pōt i verſu hexametro. hac autem ratione dicamus idu perator pro imperator: q̃a me dia ſit breuis & extremæ lō gæ. Quando autem eſt a luto deriuatum primā habet breuē. Hora. in ſermonibus: Defingit Rhenī luteū caput.

ASCE. ℂ Eloquium ac famā. Hinc oſtendit eloquium non eſſe verę bonum q̄nquidem mul tis nocuerit. Ordo eſt: Quiſ qs. i. quicūq;. colit adhuc Mi neruam. i. Deam ſapientiæ, & eloquentiæ: hoc eſt ipſam ſapientiam. & eloquentiam partam. i. parabilem & acqui bilē. vno aſſe. i. minimo pre cio. i. q̄ſq̄s adhuc ſub retho re pri na elemēta eloquētiæ diſcit (tales enī, cum plures ſint minoris docentur, q̄ do ctiores) & quem vernula. i. paruus ſeruus cuſtos anguſtæ capſe i in qua pauci libri cōtinentur, ſequitur: q̄ſquis inquam talis eſt incipit opta re, & optat totis Quinqua tribus. i. feſtis quinq; dierū ad honorem Mineruæ a Domi tiano celebrari ſolitis. in qui bus cum videret & poetas, quorū carmina illic erant, ho norari ſi boni eſſent: incipit optare eloquium ac famam Demoſthenis. i. qualem ha buit Demoſthenes orator ſummus apud Græcos. & Ci ceronis. i. qualem habuit Ci cero pricipes eloquētię apud latinos ſed vterq; orator tā Demoſthenes, q̄ Cicero pe rit. i. periit. eloquio. i. ppter elo quium. & largus exudans. i. ſupabundans fons ingenii dedit verūq; leto. i. morti. ma nus Ciceronis, & ceruix eſt cæſa ingenio. i. ppter ingeni um. & roſtra. i. loca in foro iu diciali vnde publica manda ta edicuntur: munita roſtris nauium. p qbus. i. ante quæ Cicero orare ſolebat. ma duerūt raro ſanguine puſil li. i. modici & parū docti cau ſidici. Si Cicero dixiſſet oia ſic. i. ſicut dixit: O fortunatā natā me conſule Romā: qui verſus pp coincidentes ſylla bas vitioſus eſt. potuit. i. po tuiſſet. cōtēnere gladios An toni. i. M. Antonii triumuiri. Ego malo, iq̄t poeta, poemata ridēda. i. inepta: q̄lia Cice. cōpoſuit: nō enim habuit venā ad carmē: niſi vbi aliorū iuncta trāſtulit: q̄ te o Philippica. ſ. ora tio. ad imitationē enī Demo ſthenis Philippicas inſcripſit orationes pulcherrimas con tra Antoniū factas: cū potius Antōianas appellare debuiſ ſet: in quarū ſecūda precipue Antonium carpit, vñ dicit: Ego malo ridenda poemata, q̄ te o Philippica ſup. oratio. diui na. i. diuino artificio cōfecta, quæ volueris. i. dū volueris: aut dū libri antecharte voluū tur. haberis proxima a prima. i. ſecūda: hoc eſt malle ſemp ridēda poemata feciſſet: q̄ ſe cundā philipphicā quā arti ficioſiſſime qdem compoſuit ſed per eam ſummā inuidiā in currit. Sæuus exitus. i. crude lis mors eripuit & . i. etiam. il lum. ſ. Demoſthenem: quem Athenæ mirabātur. torren tem. i. in more torrentis fluē tem eloquio. & moderātem frena pleni theatri. i. guber nantem totum theatrū. ille. ſ. Demoſthenes filius fabri fer rarii, & potiſſimum machero pi. i. factoris gladiorum. geni tus ſup. fuit Diis aduerſis. & fato ſiniſtro. i. infauſto. quem pater lippus. i. lippos: hoc eſt fluentes oculos habēs. fuligi ne. i. pp fuliginem maſſę. ſ. fer ræ. ardētis: hoc eſt candētis. miſit a carbone & forcipib⁹. i. tenellis. forcū. i. calidum ca pientibus. & incude. i. ferro du riore ſup qd cuditur: paran te gladios. & Vulcano. i. fa bro ferrario. qualis erat Vul canus. luteo. i. cœnoſo & de formi. Nō credo deductū eſ ſe a colore luteo. i. rufo: quia ſic luteū primam pducit. ut in Buco. Murice iam croceo mu tabit vellera luto. Et iterum: Mollia luteola pingit vacci nia caltha. Et ſæpe alibi. Lu teū aūt vocat ſaxū pp fuligi nē: qd ſi p igne poſuit, q i car bonibus eſt: adhuc luteū dice re potuit ad differētiā elemē taris: cui Minerua præeſt.

IOAN. BRIT. ℂ Bellorū exuuię: Oſtēdit & votū eorū dānandū eſſe, q ad res bellicas optauerūt deſcen dere: tanq̄ reportaturi (qd fe re ab oibus expeti ſolet) fa mā & gloriā docēs & i. a mul tis pariter ipatoribus, & pa triæ fuiſſe exitioſum. vt pate bit Alexādri & Hānibalis exē plo. Ordo aūt hic eſt: Lorica affixa trūcis tropæis: & buc cula pēdēs de caſſide fracta: & iugū curtū de temone: & reliq̄ expoſitiue exuuiæ bellorū: creduntur e e bona maiora bo nis humanis. ℂ Tropęis: tropæū dictio eſt græca. trope enim græce cōuerſionem latine ſignificat, erat autem monimen tum hoſtium

Tropęū

rum hoſtium deuictorum: a Græcis conſuetudo manauit:
qui vbi hoſtes in fugam conuertiſſent: arborem truncatis ra
mis erigebant: qhus hoſtiũ ſuſpendebant exuuias. Vnde No
nius: Spolia, inquit, hoſtium ſtipitibus affixa tropæa vocan
tur Tranquil. in Caligula: Truncatiſq; arboribus, & in mo
dum tropæorum adornatis, eam conſuetudinem & Roma
ni vſurparūt: vnde Marii tropæa a Sylla diſiecta ſunt, quę
a Cæſare (vt Tranquillus & Plutarchus ſcribunt) fuerunt
repoſita. Scribit Seruius tropea in locis eminentioribus col
locari ſolita. & ideo Romæ in arcubus incidebātur ad id ex
ædificatis. ſed ea poſtea non ſolū in marmore, ſed & in æs
incidi cœpere. vnde plutar. conqueritur imprudenter ſimul
& aſpere nimis egiſſe primos ex Græcis, qui tropæa, aut mar
more inciſa, aut ære ſculpta ſadentes, odium ſimul & bellū
a conſeruata victi ignominia ꝑpetuum reddidiſſent. De tro
pæis mētionem ſæpiſſime fieri apud Thucydidem inuenies
Illud denique tenebris tropæum fuiſſe aut ſaxum, aut arbore
deciſis ramis, aut colũnam erectam aut arcus cũ inſcriptio
ne hmōi: Athenienſes hic vicerunt Lacedæmonios. ¶ Trun
cis: q(vt diximus) ramis truncatis ſpolia arbori ſuſpende
bantur. vnde eſt illud Virgilianū: Vota Deū ꝑ uictore ſol
uebat eoo Ingentem quercum decis vndique ramis Cōſtituit
tumulo, fulgētiaq; induit arma, Mezentii ducis exuuias tibi
magne tropæū Bellipotens aptat rorantes ſanguine criſtas

Lorica Buccula Teliq; trunca uiri, & bis ſex thoraca petitum, perfoſſumq;
locis. ¶ Lorica ex corio fieri conſueuit. quę quis nunc ex fer
ro conficiatur, nomen tñ obtinuit a loris. ¶ Buccula: ea eſt
pars galeę, quæ buccas tegit, eius ſic meminit Iulius Capito
linus in maximinis: Fecit & galeas gemmatas, fecit & bucci
las. ¶ Curtum: aut mutilatum. vt Marti. Et curtus Chiones
Antiopeſue calix. & propertius lib. iiii. Læſit & obiectum te
Temo Vnde Aplu ſtria. gula curta caput, aut curtum temone, i. a temone curtatum
& uulſum. Temo eni a tenendo eſt dictus. q plauſtrum te
neat, & gubernet. ¶ Ampluſtre: auctor eſt Feſt⁹ apluſtria eſſe
nauium ornamenta: quæ q plus erant q̃ eſſent neceſſaria, et
apluſtria appellabant. Cice. in Arat.: Nauibus aſſumptis fluit
tantia quærere apluſtra. Silius lib. x. ſic: Iamq; per vnda Et
tranſtra, & mali, laceroq; apluſtria velo: Ac miſeri fluitant re
uomentes ęquora nautæ. ¶ Et captiuus triſtis in ſummo ar
cu: nā in ārcubus lapideis incidebatur totus ordo victorię
Domitianus ꝑ ſummam ambitionem, arcus cum quadrigis
& inſignibus triumphorū per regiones vrbis tantos, aut tot
extruxit, vt cuidam græce inſcriptum arcui ſit: conſulatus
xvii. cepit auctor Tranquil. ¶ Maiora bonis humanis: i. hoc
eſt nihil eſſe in bonis humanis excelentius, hoc gloria belli
ca. ¶ Ad hæc ſe. i. ad hanc gloriam & famam cōparandam ex
ſpoliis, & victoriis hoſtium. ¶ Induparatos: pro imperator: ꝑ
pter rationem de luteo ſupius dictā: q inter duas ſyllabas
longas nō poteſt media breuis ſtare in hexametro carmine.
Sic & Macedas pro Macedonas dicit poetę. Vt illud apud
Valerium Flaccum in primo: At Iuno argolicas pariter, Ma
cedumq; per urbes. ¶ Romanus: ſenſus eſt: Romane, inquit,
imꝑatores Græci & Barbari erexerunt ſeſe ad hæc, & aium
ſuum intenderunt. videlicet ad famam & gloriam, quā dum
oi ſtudio ſequuntur & ſibi & patriæ peperere exitium. Atq;
hoc modo dignitates petētium dānat ſtultum votum. ꝑ Ro
manum autem poſſumus intelligere nō modo Iulium Cæſa
rem, ſed & M. Antonium, multoſq; alios, q dum gloriā bel
Miltiades licam ſequuntur & ſibi exitium, & patriæ calamitates mul
tas attulerunt. ¶ Graius: vt Themiſtocles & Miltiades du
ces Athenienſiumq; dum famam & gloriam rebus bellicis
aucupantur, miſerabili exitu vitam finiuere. Nam Miltia
des, q Athenas, totāq; Græciam liberauerat ſuperato Dario
duce Perſarū, ob eamq; rem multis effectus publice honori
bus, demum ꝑditionis accuſatus, cauſa cognita capitis abſo
lutus, pecunia mulctatus eſt: q iam q ſoluere non poterat,
in carcerem coniectus eſt: vbi diem obiit ſupremum. Themi
Themiſtocles ſtocles vero rebus licet feliciter aduerſus Xerxem geſtis, in
uidia tñ ciuium ſuſpectus, & ipſe ꝑditionis ciuitate eiectus
Argos habitatum conceſſit: vbi cum tutum ſe non videret:

Corcyram demigrauit: deinde ad Admetum Moloſſorū re
gem confugit: demum eū a Lacædemonii & Athenienſibus
ad ſuplicium depoſceretur, ad Artaxerxem confugit: a quo
magnis muneribus donatus in Aſiam rediit, domiciliūq; ſi
bi Magneſiæ conſtituit, vbi (auctore Thucydide) morbo aſ
ſumptus eſt. Alii uero tradunt eum epoto tauri ſanguine in
fuſo veneno vitam finiuiſſe. ¶ Barbarus: vt Hānibal, q dum
Romanos bellis aſſiduis vexat, in cauſa fuit, vt patria a Ro
manis ſit euerſa, ipſe autem ad venenum ſit cōpulſus, de cu
ius nece mox dicemus. ¶ Erexit ſe. i. animum ad hæc inten
dit. ¶ Inde: ex hac gloriæ cupiditate. ¶ Habuit cauſas diſeri
minis cupiditas, inqt, illa gloriæ fuit cauſa vt adirent tot
pericula, & tot labores. ¶ Tanto maior famæ ſitis eſt: non
ſunt, inquit, ad hæc pericula & labores tam moti virtutis, q̃
gloriæ cupiditate. Neq; enim hæc, qa per ſepulchra eſſent, fe
cerunt: & qd ſola contenti eſſe vellent rei bene actæ cōſcien
tia: ſed vt immortalem gloriam conſequerentur: qd omnes
ferre mortales faciunt. quis enim aliquid cum virtute faciat:
niſi ſibi magnam prouēturam inde ſciat gloriam: quæ boni
operis eſt tanquam merces & præmium. vnde illud eſt Cice.
in officiis: Vix inuenitur, qui laboribus ſuſceptis. periculiſq;
aditis non quaſi mercedem rerum geſtarum deſideret glo
riam. vnde hoc loco poeta horum imperatorum exemplo
eos damnat, qui virtutem non amplectantur, niſi famam in
de cōſequuturam arbitrētur. quod eſt cōtra Ciceronis phi
loſophiam qui ait ſufficere debere ad gloriam benefacti cōſ
ſcientiam. Nam (eo auctore) ſapientibus conſcientia ipſa fa
ctorum egregiorum ampliſſimum virtutis eſt præmiū. Ma
gnanimus enim & generoſus omnia facit cauſa uirtutis, nō
famæ, aut gloriæ. Non enim debemus honeſta facere pro
pter hoc, vt laudemur, ſed q a honeſtū eſt ita facere. Laus
enim & gloria ſequuntur, etiam ſi non appetantur. ¶ Præ
mia ſi tollas: ideſt ipſam gloriam, quam operis bene nauat
ti habent pro præmio. ¶ Si tollas: ſi auferas: quaſi dicat iſti
imperatores hæc tam egregia non feciſſent, niſi ſe æternam
gloriam adepturos ſperaſſent. ¶ Patriam tamen: ſenſus eſt:
Dum nonnulli gloriæ & laudis cupidi bella gerunt: in cau
ſa fuere vt patria ſubuerterentur ſicut Carthago euerſa eſt:
dum Hannibal gloria incenſus cum Romanis gerit bellum.
Senſuſq; ita a ſuperioribus pendebit: vt dicas: Summo qui
dem ſtudio multi gloriam tanquam ſummum bonum ap
petiuerunt: ſed tamen ipſa gloria obruit patriam eorum.
Hoc autem videtur poeta ſumpſiſſe ex tertio Tuſculana
rum Ciceronis ita ſcribentis de gloria: Qua cæcitate homi
nes cum quædam præclara etiam cuperent, eaq; neſcirent,
nec vbi, nec qualia eſſent: funditus alii euerterōt ſuas ciuita
tes alii ipſi occiderunt. ¶ Tituliq; cupidæ: inſcriptionis, qua
lis ſolet fieri in ſaxis tumulorum. ¶ Ad quæ: ad quam glo
riam & titulum. ¶ Diſcutienda: delenda. per quod monet
poeta rebus humanis minime confidendum: cum omnia ſint
caduca & vana. iuxta illud Salomonis: Vanitas vanitatum,
& omnia vanitas. ¶ Malæ: ab effectu, q diſcutiant titulos.
¶ Robora ficti: ideſt caprifici. ea eni ex maceria erumpit, ſcin
ditq; ſepulchra. Martialis: Marmora Meſſalæ findit caprifi
cus. ¶ Quandoquidem: ſtulti, inquit, ſunt mortales, qui
ſempiternam ſe putant adepturos gloriam ex titulis ſepul
chrorum: ac per hoc variis ſe, patriāq; laboribus, & peri
culis obiiciunt: vt in ſepulchris rerum geſtarum titulos re
linquat: non intelligentes ipſos etiam titulos cum ſepul
chris erumpente caprifico poſſe deleri. quod & Plinius in
Locus Plinii prooemio ſeptimi libri complorat his verbis: Vni homini ſe
pulturæ cura, atq; etiam poſt ſe defuturæ. vbi locum emen
dauimus. Nam vbi ſcriptum erat mendoſe defuturi: & Her
molaus Barbarus corrigeret defuturo: nos correximus de
futuræ. ut ſit ſenſus: Cura ſepulturæ eſt homini, atq; etiam
defuturæ poſt ſe, i. homo curam habet ſepulturę, & eius rei,
quæ etiā poſt ſe defutura eſt: hoc eſt quæ cito delebitur, nec
diu durabit: quandoquidem etiam fata data ſunt ipſis ſe
pulchris, vt aut vetuſtate, aut alia calamitate intereant.
Sicq; vanam ſtultamq; hominum ambitionem, & gloriam

ſugillat. Sic & Mart. Accipe nõ e phario nutantia põdera ſa
xo: Quæ cineri vanus dat ruitura labor. Auſonius: Mors ẽt
ſaxis, nominibuſq; venit. hæcq; cum ſuperioribus cõiunctiz
legenda ſunt. ¶ Expende Hannibalem: exemplo Hannibalis
monet poeta opibus humanis neutiquã confidendum, ea-
camq; iſtam gloriæ cupiditatem omnino fugiẽdam, quando
quidem per mortem oĩa prorſus deſtruantur. nam ſi Hanni
balis, inquit: cineres volueris expendere: docebit te mors ho
minem, cuius aius immẽſus erat, nihil omnino eſſe: ꝑindeq;
tam multa nõ fuiſſe quærenda. quæ cito interuentu mortis
eſſent ꝑdenda. ¶ Quot libras. q. d. minimi ponderis inuenies
eum, cuius aius tantus erat, vt regnum Africæ ei ſatis nõ eſ
ſet, Nam Africa non contentus, exercitum in Hiſpaniam, Ita
liãq; traiecit: vbi Romanos per ſexdecim annos aſſiduis, cre
briſq; victoriis defatigauit. ¶ Quem non capit: quaſi Africa
eius capax nõ eſſet: cũ eſſet tanta animi magnitudine, poſtea
q̃ minimo ſepulchro contentus fuerit. ¶ Africa ꝑfuſa Mau-
ro Oceano: deſcriptio eſt ſitus Africæ, quæ cum ſit tertia pars
orbis, ab Aſia ſeparatur Nilo: ab occidente alluitur Oceano
Atlãtico, vbi Aethiopes ſunt in Libya, ab Europa noſtro ma
ri. ¶ Oceano Mauro. i. Atlantico ad occidẽtem. ibi enim ſita
eſt Mauritania. ¶ Nilo tepẽti: hoc dicit ꝑꝑ intemperiez æſtus,
ob quem adeius fontes nullus vnq̃ fuit aditus. eſt enim Zo
næ torridæ ſubiectus. de cuius ortu varia referuntur ab au
ctoribus. De quo ſic Plin. Nilus incertis ortus fontibus, vt ꝑ
deſerta & ardentia & immẽſo longitudinis ſpatio ambulẽs
& c. ¶ Rurſus ad Aethiopum populos: Africa, inqt, item ad
mota eſt ad alios Aethiopes: vt per hoc intelligas nõ ſolum
Africam ad Aethiopes Atlanticos ad occidẽtem, ſed etiaz ad
Aethiopes Troglodytas ad orientẽ; in Arabia extendi. eſt
Aethio-pia du-plex enim duplex Aethiopia: vt diximus alibi. altera in occidente
ad Atlanticum Oceanum, altera vero in Arabia oriẽtem ver
ſus. de qua ſic Apuleius lib. xi. Meta. Et qui naſcẽtis diei So
lis incohantibus illuſtrãtur radiis Aethiopes, Ariiq;. Statius
in. x. Thebaidos: Aethiopeſq; alios & c. ¶ Alioſq; elephãtes:
hoc eſt arabicos. In Arabia eniz & India elephãti gignuntur
vnde Plin. inqt: Indicis minores arabici, quos appellant no
thos. ¶ Additur imperiis Hiſpana: nam in Hiſpaniam contra
fœdus trãſiuit. Saguntum ciuitatem Romanorum octauo mẽ
ſe cepit, & euertit. De quibus iniuriis miſſos a Romanis ad Hã
nibalem legatos, qui quererentur, noluit audire, ſed armorũ
ſtrepitu & tubarum clangore nauim ne ad littus appellerent, ꝓ
hibuit: qui vt mãdatũ erat, inter ad Carthaginem vertẽres:
bellum de more indixerũt. Hãnibal deinde ſuperato Pyrenęo
ſaltu, per Gallias fuſis, qui ei obſiſtere conati erant, ad alpes
venit, & laborioſe per eas trãſitu, cum montanos quoq; Gal
los obuios aliquot prœliis repuliſſet in Italiam deſcendit, &
ad Ticinũ amnem Romanos equeſtri prœlio fudit, iterumq;
exercitu Romano ad flumen Trebiã fuſo, Apenninum ꝑ ma
ximam militũ vexationẽ ꝑꝑ uim tempeſtatum tranſit, Cam
paniam vaſtauit, exercitũ Romanum apud Cãnas Appuliæ
vicum ſuperauit: quo prœlio quadraginta quinq; millia cæſa
fuerunt cũ Paulo conſule, & ſenatoribus nonaginta. cõſula-
rib⁹, atq; prætoriis aut ædilitiis triginta. potitus Capua, quæ
ad eum defecerat, ad tertium ab vrbe Roma lapidem ſuper
Anienem caſtra poſuit: ipſe vero cũ duobus millibus equum
vſq; ad portam Capenam, vt urbis ſitũ exploraret, obequita
uit: & cum ꝑ triduum vtrinq; in armis exercitus oĩa decer-
Eqtare diſſet, certamen tẽpeſtas diremit. Nam cũ in caſtra rediſſent,
ſtatim ſerenitas erat. Hæc oĩa poeta pertrãſit. ¶ Pyrenęum. ſ.
mõtem, qui Galliam ab Hiſpanis diuidit. ¶ Et montem ru-
Pyrenę-us pit aceto (vt ſcribũt Liui. & Plutar.) mõtẽ facto incẽdio, iſu
ſoq; inſuper aceto diſrupit, effecitq; vt ea elephãtus oneratus
ire poſſet, qua antea vnus homo inermis vix poterat repere.
hac copias traduxit, i Italiãq; peruenit. ¶ Oppoſuit natura inã
Alpes (vt ſcribit Pli.) Italiæ pro muris aduerſus impetũ bar
barorum dedit. & (vt idem ſcribit) ꝓdigii loco habitum, eſt cũ
Hãnibal eas ſuperauit. Nam nemo vnquã cum exercitu an-
te eum præter Herculem Graium tranſierat: quo facto is ho
die ſaltus graius appellatur: eæ Italiam a Gallia ſeiungunt,

¶ Tamen vltra ꝑgere tendit: non contentus in Italiam de-
ſcendiſſe, quam ꝑ annos. xvi. (vt diximus) vaſtauit, voluit &
Romam ipſam cape. ¶ Actum inqt nihil eſt. i. nihil adhuc fe
cimus, niſi Romã cepimus & vexilla noſtra in media Subur
ra figimus. ¶ Media Suburra: fuit enim (vt ante diximus) re
gio Romæ celebratiſſima. ¶ O qualis facies: deformitatem
Hãnibalis notat ꝑ acclamationem. Illud autẽ ſciendum O (au
ctore Priſciano) varias habere ſignificationes. Eſt enim ad-
uerbium vocandi. vt illud Vig. O regina nouam, cui conde
re Iuppiter vrbem. Eſt admirãdi. vt hoc loco apud Iuue. Eſt
indignandi. vt Cice. O tpa, o mores. Eſt optãdi. vt Virgil. i
. xii. Adſis o tantũ, & propius tua numina firmes ¶ Et quali
digna tabella: nam deformes ſæpe in deriſuz a pictoribus in
tabellis pingebãtur. ¶ Cum bellua getula. i. elephantus Mau Getuli
rus. Nam Getuli populi ſunt Libyæ cõtermini Mauritaniæ
vbi elephantes inueniuntur, ſed maiores in India. hoc autez
dicit ex hiſtoria. Nam Hannibale in hetruriam deſcendente,
Arnus vehementer excreuerat, Quare tantum exercitum ſe-
cum trahens, vitare non potuit, quin ingentem hominum, ac
iumentorum iacturam faciens, ipſe quoq; & ſi elephanto, qui
vnus ex multis ſuperfuerat, eminens veheretur, plurium dierũ
ac noctium intemperie vigiliis confectus, alteruz oculorum
amitteret. auctores Plutar. & Liui. ¶ Exitus ergo quis eſt?
hoc totum eſt in deriſum Hãnibalis, qui dum immenſam ſequi-
tur gloriam, ſuperatus eſt a Romanis. Quis, inqt, fuit finis Hã
nibalis? ſuperatur inquit, & in exilium abiit: Nam ex Italia in
Africam reuocatus a Scipione poſteriore ſuperatus eſt: qui fu-
giẽs ad Antiochũ regem Syriæ cõceſſit, quẽ Romanis bellũ
fecit. quo victo ad Pruſiã Bithyniæ regẽ trãſiuit: vnde a Ro Hanni-
manis ꝑ Flaminiũ legatũ repetitus hauſto, qd' ſub annuli gẽ balis
ma habebat, veneno abſumptus eſt. ¶ O gloria: acclamatio mors
eſt in vanã gloriæ cupiditatẽ. oſtẽdit enim Hãnibalẽ dũ glo
riã quærit, & ſuperatũ a Romanis, & ex patria fugatũ in exilio
vitã finiuiſſe. Gloriã autem ſciẽdũ eſſe duplicẽ: vt altera dica
tur gloria adumbrata, quæ verã gloriã imitetur: multi enim Gloria
famam popularẽ tanq̃ veram gloriam ſequẽtes, ſeq; & ciuita
tes ſuas ꝑdidere. Altera vero quędã ſolida res ſit & expreſſa
nõ adumbrata. Ea eſt (vt ſcribit Cice. in. iii. Tuſcu.) cõſentiẽs
laus bonorum, incorrupta vox bene iudicãtiũ de excellẽte vir-
tute. Quint. Laudez bonorum gloriã appellat. Seneca ait: Glo
riã vanũ & volatile qddaz eſſe, auraq; mobilius. Nec mirum eſt
Hãnibalẽ, aliiſq; imperatores tantopere gloriæ cupidos fuiſſe ne
mo enim eſt, q aliq̃ dulcedine gloriæ nõ tãgatur. vñ eſt illud
Valerii Flacci: Tu ſola aios, mentẽq; puris Gloria. ¶ Vincit
idem: idẽ, inquit, q Romanorum vires toties cõquaſſauit, ſupa
tur tandem. ¶ Nẽpe, & in exilium abibit. ſ. ad Antiochũ, mox ad
Pruſiã. ¶ Sedet ad prætoria: miſeriã oſtẽdit Hãnibalis, q tam
q̃ cliens prætorio aſſidens Pruſiã regem expectaret. ¶ Præ-
toria: de prætorio diximus in pri. Saty. illic: Criminibus dẽ
bẽt hortos, prætoria, menſas. ¶ Libeat vigilare: melius eſt le-
gere uigilare, q̃ iugulare, ut ſit ſenſus: ad prætoria Pruſiæ re
gis Bithyniæ aſſidebat tanq̃ cliẽs, donec rex electo mane ſur
geret: vt vel eũ romano ritu ſalutaret, aut vt præſto eſſet, ſi
qd imparet. ¶ Tiranno Bithyno. i. Pruſię regi Bithyniæ. Il-
lud autem obſeruandum eſt primam ſyllabam Bithyni poni
ad placitum. vnde alibi: Equiteſq; Bithyni. horatius: Ne Cy
biratica, ne Bithyna negocia ꝑdas. ¶ Finẽ aię: ordo eſt & ſen
ſus: Nõ gladii: nõ ſaxa dabũt finẽ aię. i. ipſi Hãnibali, q res hu
manas ꝑturbauit: ſed ueneñ: qd' ſumpſit ex annulo. Nã ubi
ſenſit ſe ꝑ Flaminiũ repoſci a Romanis, hauſto (vt diximus)
qd' ſub annuli gẽma habebat veneno, abſumptus eſt. Sub gẽ
ma enim aliq venena claudebant, vñ eſt illud Pli. Alii ſub gem
mis venena cludũt: ſicut Deſmoſthenes ſũmus orator Græ
ciæ: annuloſq; mortis gratia habẽt. ¶ Miſcuit: cõturbauit &
tremefecit. Virgi. Et omnem Miſcet agens teles nemora in-
ter frõdea turbam. ¶ Annulus uindex Cannarum. i. qui ſum-
ſit vindictã de Romanis trucidatis ad Cannas uicũ Appu-
liæ. de quibus paulo ante diximus. ¶ Demens: i inſultat ꝑ iro
niam Hannibali: qui dum gloriam ex rebus bellicis quærit.
demum per uarias agitatus labores ueneno mortem ſibi at-
tulit. vt

tulit:vt cū demētem appellet:quaſi qui maiorē gloriæ,q̄ ſa/
lutis ſuæ ratione; habuerit.¶ Vt pueris placeas:vt pueri ha
beant materiam ad declamandum, quæ ſumebatur (vt di/
Declamatio ximus)ex hiſtoriis. ¶ Declamatio : eſt(vt ante docuimus
illic:Declamare doces)forentium actionum m ditatio. Ita
enim pueri exercebantur:vt ad veras cauſas agendas i fo/
ro eſſent inſtructi. ¶ Vnus orbis : ſenſus eſt:Alexander Ma/
gnus, qui gloriæ ſtudio animum adeo inſatiabilem geſſit,
vt vno orbe contentus non eſſet,cognoſcet in fine,vitæ cu/
piditates ſuas inanes, vanaſq; fuiſſe contentuſq; erit ſolo tu
mulo, cum aliud ſecum ferre non licebit . per quod poe/
ta docet homine per mortem moneri rebus humanis & vt
momētaneis & caducis minime inhiandum: inanemq; glo/
riam omnino fugiendam.Quod autem poeta dicat vnum
orbem nō ſufficere Alexandro: hoc eſt ex hiſtoria. Nam(vt
ſcribunt Plutarch⁹,& Curtius, & Cicero in Academicis)cū
ab Anaxarcho ex perſuaſione Democriti præceptoris audi
uiſſet plures eſſe mundos,fleuiſſe:amicisq; percunctantibus
quidam fleret,reſpondiſſe : at non,inqt, dignum eſt flere:
ſi cum infiniti ſunt mundi:domini vnius vix facti fuerimus.
Anguſta homini poſſeſſio fuit,quæ Deorū oium domicilio
Pela ſufficit.¶ Pelæo,iuueni:Alexandro Macedoni.Nam pela(au
ctore Plinio,& Strabone)colonia fuit i Macedonia:vbi mi
lites recēſebantur, & alebantur equi:vnde & Philippum Pe
læum appellauit Lucanus : Pelæi proles veſana philippi.
¶ Aeſtuat:exudat,veluti æſtuant, qui loco anguſto incluſi
ſunt, vnde nulla dentur ſpiracula.¶ Aeſtuat infelix: infelice;
eum appellat,qui in toto terrarū orbe,non minus ſe arctu;
putat,q̄ ſi clauſus ſit parua iſula.vnde & Seneca ad Lucil.
ſic infelicem dicit.Alexāder Macedonū rex diſcere geome/
triam infelix cœperat,ſciturus q̄ puſilla terra eſſet , ex qua
minimum occupauerat,ita infelix dico ob hoc ꝙ intelligere
debebat falſum ſe cognomen gerere.Quis enim eſſe ta; ma
gnus in puſillo poteſt?¶ Limite anguſto: ſpatio mundi.na;
totum mūdum putabat ſibi modicū &,puſillum, ac ſi modi
ca clauderetur inſula.¶ Vt Gyari:Gyarus & Seryphus in/
ſulæ ſunt exiguæ,in quas relegabantur ſontes i quarū Sery/
phus vna eſt ex Cycladibus.de qua ſic Ouidius: Te tamen o
paruę rector polydecte Seryphi.Gyarus autē vna ex Spo
radibus,Latine autem nomē declinatum eſt:ſicut apud Vir
Babylō gili.Abydus , pontus , & oſtri feri fauces tentantur Abydi.
¶ Vrbē munitā a figulis: Babylonē itelligit,quā Semiramis
vxor Nini cōdidit i Aſſyria muris coctilibus:tātæ latitudi/
nis:vt duo currus cōtrarii excipēt.De q̄ multa Diod. Tro/
gus,Strab.pli. Solinus,& alii.Illic Alexāder ſublatus ferē ve
nēo:qđ dedit Antipater p Iolā miniſtrū,cōſcio(vt nō nulli
tradiderūt) Ariſtotele. Venenū fuit aq̄ frigidiſſima:quæ ma
nat ex Nonacria rupe Arcadiæ:nec cōtineri pōt alio vaſe,q̄
muli vngula,auctor.Plin.in fine lib.xxx.plutar.& Victruui
us.¶ Sarcophago cōtētus erit:ſarcophagū p ſepulchro po/
Sarcophagus ſuit.Nā ſarcophagus lapis eſt(vt ſcribit Pli.lib.ſecūdo)q cir
ca Aſſō Troadis naſcitur:in quo mortuorū corpora recōdi
ta cōſtat cōſumi preter dētes:oiaq;,quæ illata ſunt vna cum
cadauere fieri lapidea.σαρκὸς carne:qđ ſignificat carnē hu
manā:& φαγεῖν comedo.De eo lapide ſic ſcribit Celſus:La/
pis ēt,q carnē exedit:quē Sarcophagon Græci vocāt.ſcribit
Strabo cadauer Alexādri ereptū fuiſſe perdiccæ ptolemęo
Alexādriāq; delatū,atq; cōditoriū illic extructū fuiſſe.qđ
(ſcribit Trāql.)iuſſit apiri Auguſt⁹,cū Alexādriā veniſſet,
ſupatis Antonio,& Cleopatra,Sed qm̄ de ſarcophago facta
Loca Plauti emendata eſt mētio:ſubiit mihi monere locū illum apud plautū in Am
phitryone eſſe corrigēdū:vbi legitur: Hæc ſola ſarcā geſtat:
tu ſcribe ſic:qđ nos recte emēdauimus: Hæc ſola ſana reſtat
meorū familiariū.ſeqtur enim:immo oēs ſani ſunt,pfecto.di
cit enim Amphitryo oēs familiarium eſſe inſanos: quam ab
eis nō cognoſcatur prçterquam ab Bromia:quam ſolā dicit
reſtare ſanam . Facile enim fuit ſarcam pro ſanam ſcribere.
Sic etiam locus ille in Aſinaria eſt caſtigandus:vbi ſcriptum
eſt:Vides mea; ante mergere.Nos ſic correximus. Vides ne
amātē egere.ſ.viginti minis,de qbus ante.¶ Mors ſola fate/
tur:ſola,inqt,mors docet hominem,qui tantopere intume
ſcit,inanemq; hanc mortalem gloriam querit eſſe quiddam
minimum quando mortuus vel paruula vrna recondatur,
hocq; maxime dictum eſt ob Alexandrum: cuius animus tā/
tus erat:vt vix eum totus orbis caperet : qui mox exiguo
captus eſt tumulo. ¶ Creditur olim:dānat & Xerxem ſtulti/
tiæ:qui cupiditate gloriæ incenſus inenarrabili belli appara
tu Græciam aggreſſus eſt : vbi tandem ſuperatus eſt.ſum/
mo cum dedecore in Aſiam refugit. Cuius rei hiſtoria(vt lu
culenter docent Iuſtinus lib.ſecundo, Herodotus libro.vii.
Plutar.in vita Themiſtoclis, & Probus Aemilius)ita ſe ha/
Xerxes bet:Xerxes cū Græcis bellū illaturus eſſet,cōparatis ſeptin/
gētis milibus hoīum de regno, & trecētis de auxiliis : & de/
ciēs cētū milibus nauiū numero,fabricato ponte ſup Helle/
ſpōtū traiecit i Europā:vbi inito prælio:cū Perſæ a Gręcis
duce Themiſtocle bello nauali ſupati,in fugāq; cōuerſi eēnt:
ipſe tali clade pculſus & dubius cōſilii,hortante Mardonio
milites ducibus pducēdos tradit:ipſe cū paucis Abydon cō
tēdit : vbi cū ſolutū pōtē hybernis tēpeſtatibus offendiſſet:
piſcatoria ſcapha traiecit in Aſiā trepidus:quæ oia hoc in lo
Athos co poeta pſeqtur.¶ Velificatus Athos: Athos mōs eſt altiſ/
ſimus Macedoniæ,q ad mare Aegęū vſq; porrigit,& i æſta
te vmbrā extēdit ad Lemnon iſulā maris Aegęi,quē(vt ſcri/
bit Herodotus lib. vii.& Iuſtinus)Xerxes,cū in Græciā ve
niſſet,claſſēq; haberet ad Eleuntē Cherroneſi ſtationē, iuſſit
abſcidi a cōtinēti:foſſa aūt facta eſt lōgitudine mille & qngē
torū paſſuu;.ea latitudine, ut duas naues cōtrarius exciperet.
qđ qde factū eſt cū ad oſtētandā potentiā, tū ad reliquēdā
memoriā magis,q̄ ad vllā expeditionē neceſſariā. Ergo velli
ficatus.i.p quē naues ſuis velis nauigauere. Catullus:Per me
diū claſſis barbara venit Athon.¶ Athos:in noīatiuo Athō
inuenitur & Athos:cuius genitiuus & datiuus eſt Atho mo
re āttico:accuſatiuus Athon a noīatiuo Athos, Virgil. Aut
Athon aut Rhodopē:aut alta Ceraunia telo Deiecit. Atho/
na aūt a nōatiuo Athon ablatiuus Atho.Ouidi. lib. ſecūdo
de arte amādi:Quot lepores in Atho, quot apes paſcuntur
Græcia mendax in Hybla. ¶ Et qcquid Gręcia mēdax:innuit Iuue.ea quæ de
Xerxe dicitur eſſe fabuloſa.Nā Græci hiſtorici fabulas ple/
rūq; hiſtoriis inſerciūt,mēdaciiſq; gaudēt vnde Pli.lib.v.cap
primo loquēs de nemore Heſperidū ſic inqt:Nec prçter olea
ſtros aliud extat ex narrato illo nemore . Minus pfecto mi/
rēt portētoſa Greciæ mēdacia d iis pdita . idem i octauo:
Mirū eſt q̄ pcedat Græcia credulitas:nullū tam impudēs men/
daciū eſt:vt teſte careat. Sic ēt a Valerio in capite de amici/
tia taxāt vt mēdaces:Illa gētis ad fingendū paratæ mōſtro
ſimilia mēdacia,vnde & Cice.in primo limine de legibus ait.
Apud Herodotū patrē hiſtoriæ,apud Theopompū ,innu/
merabiles eſſe fabulas.¶ Conſtratū claſſibus:nā nauiū, decies
centū millia habuiſſe dicitur.¶ Suppoſitūq; rotis: na; vt ex
Aſia in Europā traiiceret copias,pontē fecit,quo Abydū Se
ſto cōiūxit:inter qs vrbes Helleſpōtus nō maiore eſt ſpatio,
q̄ ſeptē ſtadiorū.Sed cū pōtis tēpeſtate, & fluctibus eſſet quaſ
ſatus,iuſſit trecēta verbera pōto infligi,& cōpedes iaci, &
colaphos incuti.Herodotus auctor eſt libr.vii.cū his quoq;
miſiſſe,qui ſtigmata ponto inurerēt, hac barbara & veſana
execratione,quaſi diiecti pontis pœnas infligeret.O amara
aq̄ rex cōpedes has inicit,qđ illū iniuſte læſeris , abs quo/
nihil mali paſſus fuiſti.Et enim rex Xerxes volueris, nolueris
ue trāſmittet,meritoq; tibi nemo amplius ſacrificabit, vt
amaro,doloſoq; fluuio:ſed pontē occiſis prioribus ārchite/
ctis refici iuſſit.Virg.in Culice ſic:Nō pfoſſus Athos,nec ma
gno vincula ponto iacta, meo quærēt iam ſera volumine fa
mam,Non Helleſpontus pedibus pulſatus equorū , Græcia
cum timuit venientes vndiq; Perſas.¶ Rotis : hoc eſt curri/
bus:qui per pontem fabricatu; in Europam traducti ſunt.
Quuod tamen minus admirabile facit,ꝙ Caligula(auctore
Tranquillo)contabulauit medium interuallum Baiarum
vſq; Puteolos trium millium & ſexcentorum fere paſſuu;.
¶ Credimus altos Defeciſſe amnes : tanta enim fuit(vt di/
ximus)hominum multitudo : vt non immerito proditum

ſic flumina ab exercitu fuiſſe ſiccata: Græciáq; omne; vix ca
Medi pere exercitũ eius potuiſſe. Medo: Medi populi ſũt oriẽta
lis Aſiæ maioris cõtermini Perſis: qđ Apuleius in pri. Apo
logia oſtẽdit: eũ dicit Cyꝶ maiorẽ ob locoꝶ viciniratẽ fuiſſe
Soſtra. Semimedũ, & Semipſaꝫ. Et madidis .i. credimus & ea, quę
tus Soſtratus madidis alis cãtat. ſuit Soſtratus q dã Auguſtu tẽpi
bus hõ (vt ſcribit Plutarchus in Marco Antonio) eiũ ætatis
ſuæ ad dicẽdũ ex tpr promptiſſimus: ſed tñ academię nõ
decẽter ſe inſerẽs, de hoc poeta nõ intellexit: ſed de alio, quẽ
poeta innuit de expeditione Xerxis in Græciã multa cõſcri
pſiſſe. Veꝶ eũ de eo alibi nos legiſſe nõ meminerimus: re; vt
adhuc indagandã relinquimus: eoſq; miramur, q falſo tradide
rũt Soſtratũ ex teſtimonio Herodoti vatẽ fuiſſe, q de aduẽ
tu Xerxis pdixerit: cũ ab Herodoto, nõ Soſtratus, ſed Ono
macritus quidam ſortilegus noietur in ſeptimo: cuius ſuaſu
Xerxes ad inferẽdũ Græciæ bellũ eſt inductus, fuit & alius
Soſtratus Gnydius, q ob nauigantiũ ſalutẽ turrim Pharõ fa
bricatus eſt, Ptolemæo pmittente nomen eius in ea inſcribi.
auctor Pli. lib. xxxvi. Alis madidis: hoc eſt furore poetico:
plenis & ebriis. Naꝫ. madidus ponitur p ebrio. Plaut. in Am
phit. Faciã vt ſit madidos ſobrius. Ille tñ q̃lis rediit: irridet
poeta fatuũ regẽ: cuius introitus in Græciã q̃ terribilis, tam
turpis, ac fœdus diſceſſus fuit. Nãq; nõ ſolũ terreſtri prælio
Salamis ſuperatus eſt, ſed demũ & nauali apud Salamina profligatus a
Themiſtocle, in Aſiã fugere coactus eſt. Salamis aũt, ſiue Sa
lamin inſula eſt ex aduerſo Atticæ iuxta Aeginam. Eiuſdem
nois eſt ẽt ciuitas in Cypro, quã Teucer fugiẽs Telamonem
patrẽ cõdidit. In Coꝶ, atq; Euꝶ: ſpeciem p genere poſuit.
Barbarus: ignominioſe barbaꝶ appellat: hocq; ex hiſto
ria. nam Græci volẽtes Xerxẽ ſignificare, Barbaꝶ dicũt, q̃ſi
veſanũ hoiẽ. Carcere Aeolio: antro Aeoli, q Iouis ex Ace
ſta filia Hippotæ Troiani filius tpibus Iliacis, Aeoliis inſulis
imperauit. & cũ incolis ventoꝶ flatus prædiceret, exiſtima
tus eſt in poteſtate ſua vẽtos habere. vñ Virg. Imperio premit
ac vinclis & carcere frenat. & Ouid. lib. xiiii. Met. Hippota
den cohibẽtem carcere ventos. Ennoſigæũ .i. Neptunũ. eſt
enim cõpoſitum ab ἐννο: qđ eſt concutio: & γαῖα terra: eo q
mare fluctibus terraꝫ cõcutiat. vñ Gelli. cauſas terræmotus
ſub dubio explicãs inqt: Vẽtoꝶ ne vi accidat ſpecus, hiatuſq;
terræ ſubeuntiũ. an aquaꝶ ſubter in terraꝶ cauis vndantiũ
fluctibus, pulſibuſue: ita vt videtur exiſtimaſſe antiquiſſimi
græcoꝶ, q Neptunũ Ennoſigæũ appellauerũt, in cuius altæ
rei cauſa nondũ ẽt p certo habitũ. Mitius id ſane: ironice oſt
ſub: udi fuit: tñmodo iniecifſe vincula: & qđ nõ credidit di
gnũ ſtigmate. q. d. adeo fatuus & veſanus fuit: vt ẽt dignũ ſti
gmate exiſtimauerit. nã (vt diximus) Neptunũ iuſſit notis i
Stigma vri. Eſt eniꝫ ſtigma nota, & punctũ, quo q̃s ſignatur. à στίζω
qđ eſt pũgo. p trãſlationẽ aũt capit̃ p ſuggillatione & nota
infamiæ. Trãquil. in Cęſare: Perpetua ſtigmata impoſita nõ
diſſimullauerat. Mar. lib. xii. Frõs hæc ſtigmate nõ meo not
anda eſt. Huic: ẽ fatuo & veſano. Quiſquã vellet ſeruire
Deoꝶ: q. d. ne Dii q̃ ẽ ab iniuriis eius tuti eſſent, ſi eis cõtin
geret ei miniſtrare: ſiequi eius pſeqtur fatuitatẽ. Sed qualis
rediit: hic q tam terribili apparatu Græciã inuaſit. Eſtq; fa
cta repetitio in irriſionẽ tam fatui conatus. Nẽpe vna na
ue: nãvna (vt diximus) tñ ſcapha piſcatoria aufugit in Aſiã.
Erat res ſpectaculo digna, & ad æſtimationẽ reꝶ humanæ
ſortis varietate mirãda, in exiguo latẽtẽ videre nauigio, quẽ
pauloante vix æquor oẽ capiebat, carentẽ ẽt oi ſeruoꝶ mini
ſterio. Has .i. tales Exegit gloria: gloria inqt & honoruꝫ
cupiditas i cauſa fuit, vt multi in tales plaberẽtur pœnas: p
qđ colligit gloriã multis pnicioſam ſolere eſſe. vñ Oui. in. xi
An obeſt quoq; gloria multis. Exegit: ſumpſit has pœnas,
& hæc ſupplicia. Exigere aũt variis ſignificationibus accipi
Exigere tur: ſed hoc loco p ſumere. vt illud apud Valeriũ: Papyrius
in pœnas exigẽdas pſeuerauit. Exigere iqrere. Virg. Quærere
conſtituit. ſociiſq; exacta referre. Exigere eiicere, excludere
Terẽ. Spectãdę an exigẽdę ſint vobis prius. Apuleius in. iiii
Florid. oẽs Eas oẽs pſtites mõtibus exegit. Exigere, debitũ re
petere. Cic. i. epiſtola ad Caſſiũ: Sed nõ vrgeo: lõgiores eni
expectabo, vel potius exigã. Exigeſ cogere. Virg. Quos im
probavẽris Exegit ecce eos rabies. Exigere agere. Virgi. Om
neis vt tecũ meritis p talibus annos Exigat. Exigere diffini
re, cõſtituet. Virg. Decreuit q; mori tẽpus ſecũ ipſa, modũq;
Exigit. Exigere finire. Ouidius: Iamq; opus exegi.
ASCE. ¶ Belloꝶ exuuiæ & c. Oſtendit in victoriis: glori. & præda
bellica nõ eſſe uera bona. licet a multis appetantur. Appetun
tur aũt intantum ut multis pſuaſum ſit eſſe maiora bona, q̃
quę a mortalibus cõferri poſſint. q̃nquidem triumphãs ſum
mo Deo in eiuſdẽ ueſtibus ſacrificabat, eiuſdẽq; pſonam ge
rebat: Quapropter dictũ eſt a q̃ ne ſibi triumphans placeat
curru ſeruus portatur eodẽ. Quinetiã cõtumelias & irriſo
rias cãtilenas in triumphantẽ dicere licebat. Ordo igitur ta
lis eſt: Exuuiæ belloꝶ .i. ea quibus victi in bello exuũtur. vt
lorica .i. tegmen ex loris factũ quale nũc ex hamis & annulis
faciũt, affixa truncis .i. truncatis arboribus. tropheis .i. ad tro
phæũ cõſtruẽdis. & buccula .i. buccaꝶ tegmẽ pendẽs ex caſſi
de .i. galea fracta. oia enim dirupta & fracta ſuſpẽdebantur
vt vi & a fortiter reſiſtẽtibus abſtracta videãtur: nõ ab im
bellibus & timidis, q arma abiiciũt in fugã verſi. & iugũ cur
tũ. .i. imminutũ. temone .i. cuius temo deerat: vel iugũ qđ tra
hebãt eq; quo tpe in curribus pugnabãt. curtũ .i. ſibi vptũ &
eruptũ cũ ſup. temone .i. ligno oblongo. ad qđ iugũ annecti
tur: & deinde rotæ: totuſq; currus. & aplustre .i. ornamen
tũ amplius q̃ ad nauigandũ opus ſit. dicitur ẽt aplustre & in
plurali aplustria, vel aplustra: quaſi ſine nauigatione: q ſit e
amplustre vel aplustri nauigari põt. eſt ergo ornamentuꝫ ad
põpã magis, q̃ ad neceſſitatẽ adhibitũ. triremis .ſ. nauis tri
bus ordinibus remoꝶ vtẽtis: vel ẽtiã ab eo q aplustra ſuſpen
dit. & captiuus .ſ. ſummus dux hoſtilis exercitus: hoc eſt ſta
tua eius triſtis .i. ppterea quia triumpho ductus ſit vultũ tri
ſtẽ habẽs. in ſummo arcu .ſ. triũphali. cõſtituebãt enim arcus
ex lapidibus: cuiuſmodi ſunt arcus in põtibus: in quoꝶ ſum
mitate tenebat victor victũ. hæc oia aũt creduntur ſup. eſſe
bona maiora bonis humanis .i. q̃ quę ab hoie conferri poſ
ſunt, Indupator p imperator .i. princeps exercitus, q oibus im
perare põt. Romanꝰ vt põpeius & Cęſar. & Graius .i. græ
cus vt Alexãder Magnus. ac barbarus .i. quis alius vt Hanni
bal. & erexit ſe ad hęc .i. ad hmõi bona. & habuit inde .i. ab iis
bonis in petrãdis cauſas diſcriminis .i. pictili, atq; laboris. tã
to maior ſitis .i. appetitus eſt famæ q̃ virtutis. Si enim tollas
præmia virtutis .i. honorẽ & gloriã: q̃s amplectitur ipſaꝫ vir
Calculus tutẽ. q. d. nemo. Tñ .i. q̃uis tãopere appetatur gloria .i. appe
titus glorię. & ambitio paucoꝶ .ſ. Syllę & Marii, Cęſaris, &
pompeii, Auguſti & collegaꝶ, aliorumq; q ciuilia bella geſſe
rũt. & cupido laudis & tituli .i. clari nois inſcriptionis. hæſu
ri .i. inhæſuri. ſaxis .i. ſaxeis ſepulchris aut vrnis, exiſtentibus
cuſtodibus cineꝶ: ad quæ tñ ſaxa diſcutiẽda .i. findẽda & diſ
ſoluẽda valent. robora .i. trunci aut vires. mala .i. inutilia &
nociua. ſterilis ficus .i. eius quę caprificus dicitur. Quãdoqdẽ
.i. cũ ita ſit. q fata .i. fatales interitꝰ ſint data. quoq; .i. ẽt. ipſis
ſepulchris. de q̃ re ſic dicit Auſonius: Miremur periiſſe hoies:
monumẽta fatiſcũt: Mors ẽt ſaxis, noibuſq; venit & c. Hęc i
quã gloria & cupido tituli q̃tumuis paꝶ duraturi, obruit .i.
ASCE. ſanguine & igne: quaſi diluuio quodã inuoluit. patriã dicto
rũ ambitioſoꝶ .ſ. Romã. Expẽde .i. pãdera Hãnibalẽ ducem
Carthaginẽſium: quot libras inuenias in ſummo duce. q. d.
pauciſſimas: & tñ hic eſt quem Africa pfuſa ab occidẽte ſcili
cet Oceano Mauro .i. mari Atlãtico. q; p & .ad mota ab oriẽ
te .ſ. Nilo tepenti pp calorẽ regionis. & admota rurſus vt po
te ab meridie vſq; ad populos Aethiopũ: q claudiur mari
Aethiopico: & ad alios elephãtos indicos .i. aut lybicos: hoc
eſt quãtumuis lata regio, tñ non capit .i. cõtinere nõ põt eo
q aius eius maior eſt: & maiora deſiderat: vnde ſubdit. Hi
ſpania additur imperiis eiꝰ. trãſilit .i. celeriter quaſi nõ eſſet
obſtaculũ tranſit, pyrenæum .i. montẽ diuidẽtem Hiſpaniaꝫ
a Gallia: & tñ natura oppoſuit Hãnibali .ſ. alpeꝫ & niuem .i.
mõtem altum & niuoſum Italiã a Gallia & Germania ſepa
rãteꝫ. & ipſe Hãnibal diduxit .i. in diuerſas partes duxit: hoc
eſt diuiſit ſcopulos: hoc eſt ſaxa eminentia inter niues ſicut
ſcopuli

Da ſpatium vitę, multos da Iupiter annos,
Hoc recto vultu, ſolum hoc & pallidus optas.
Sed quã continuis, & quantis longa ſenectus
Plena malis, deformem, & tetrũ ante omnia vultum,
Diſſimilemq; ſui, deformem pro cute pellem,
Pendenteſq; genas, & taleis aſpice rugas,
Qualeis, vmbriferos vbi pandit Tabraca ſaltus,
In uetula ſcalpit iam mater Simia bucca.
Plurima ſunt iuuenum diſcrimina, pulchrior ille
Hoc, atq; ille alio, multum hic robuſtior illo,
Vna ſenum facies, cum voce trementia membra
Etiam leue caput, madidiq; infantia naſi.
Frangendus miſero gingiua panis inermi,
Vſq; adeo grauis vxori, natiſq;, ſibiq;,
Vt captatori moueat faſtidia Coſſo.
Non eadem vini, atq; cibi torpente palato
Gaudia, nam coitus iam longa obliuio, uel ſi
Coneris, iacet exiguus cum ramice neruus,
Et quamuis tota palpetur nocte, iacebat.
An ne aliquid ſperare poteſt hęc inguinis ęgri
Caniciesꝰ quid, quod merito ſuſpecta libido eſt,
Quę Venerem affectu ſine uiribusꝰ aſpice partis
Nunc damnum alterius, nam quę cantãte uoluptas,
Sit licet eximius citharœdusꝰ ſiue Seleucus,
Et quibus aurata mos eſt fulgere lacerna
Quid refert magni ſedeat qua parte theatri,
Qui uix comicines exaudiat, atq; tubarum
Concentusꝰ clamore opus eſt, ut ſentiat auris,
Quem dicat ueniſſe per, quot nuntiet horas.

ſcopuli in mari eminẽt. & rupit montẽ.i. partẽ mõtis aceto, quo liquefecit & perdit ſaxeã materiã, iã.i. poſtq̃ talia pegit, tenet, Italiã. & tñ tendit pgere vltra & inqt nihil actũ eſt: niſi frangimus portas ciuitatis roma. milite pœno.i. punico: hoc eſt Carthaginẽſi exercitu. & niſi pono vexillũ meũ in media Suburra.i. regione populoſiſſima Romæ. O qualis ſup. erat facies.ſ. Hãnibalis: & quali ta bella ſup. erat digna vt depin gerẽt ad ſpectaculũ. cũ.i. qñ. bellua Getula.i. ex Getulia pte Africæ: hoc eſt elephas, q vnus ſuperuixerat. portaret ducẽ.ſ. Hãnibalẽ. luſcũ.i. altero oculo captum: aut ſimpli monoculũ: qa alterũ oculũ frigore pdiderat. Ergo o gl'ia, q hoꝝ cũ es. qs eſt exitus.i. finis geſtoꝝ eius. Nẽpe.i. certe.ſ. victor multoꝝ vincitur. & abit pceps.i. pcipitãter in exiliũ.ſ. ad Antiochum regẽ Syriç. atq; ſedet ibi.i. in illo exilio. ad.i. iuxta. ptoria.i. iuxta ſedẽ iudicialẽ regis. magn⁹ & admirãdus cliẽs.i. miniſter ipſum colẽs. donec libeat vigilare.i. vigilias exhibere & ſalutatoris mun⁹. tyrãno.i. regi. Bithyno.i. Bithyniæ.ſ. Pruſiæ. Gladii nõ dabũt. ſaxa nõ dabunt. tela nõ dabunt.i. nihil magnũ, aut violẽtũ dabit finẽ ei. q̃ ſ. Hãnibalis. q̃ miſcuit.i. pturbauit & ↄfudit olim res humanas: finẽ & exitũ. ſed ille.q.d. nobilis annulus in quo venenũ occultauerat. exitiũ vindex.i. vindicator. Cãnaꝝ.i. ſtragis Romanoꝝ ab Hannibale apud Cãnas factæ. & vltor tãti ſanguinis. O Hãnibal demens.i. & curre. p ſæuas alpes vt placeas pueris in ſcholis.ſ. rhetorum & fias declamatio i. prebeas thema & materiã declamãdi. Addit aliud exẽplũ dicẽs. Vnus orbis.i. mundus nõ ſufficit iuueni Pellæo.i. macedonico, hoc eſt Alexãdro Magno in Pela vrbe Macedoniç nato. ipſe infelix: qa nõ cõtẽtus eo qd habuit. æſtuat.i. ardet, cupiditate.ſ. claudus angu ſto limite mũdi.i. quẽ anguſtũ cẽſuit. vt.i. ac ſi clauſus eſſet ſcopulis Gyaræ.i. inſulæ illius breuis, q̃ Sporadũ vna eſt. & Seripho.i. inſula illa Cycladũ vna. parua.i. modica. tñ cũ.i. poſtq̃. Alexãder.ſ. intrauerit vrbẽ munitã a figulis.i. lapidibus coctilibus.ſ. Babyloniã vbi veneno necatus eſt. ipſe erit cõtentus ſarchophago.i. ſepulchro carnẽ exedente. ſola mors ſatetur.i. apte demonſtrat. quãtula.i. q̃ parua ſint corpuſcula hoiuꝫ. Addit exẽplum Xerxis regis Perſaꝝ dicentis. Athos.i. mons Macedoniæ quẽ Xerxes cõmeatui abſcidit, credit velificat⁹.i. velo textus olim.i. tpe Xerxis. & quicquid Græcia mẽdax audet in hiſtoria, credit.i. credi põt. nos credimus mare ſolidũ.i. integrũ. & ex oi parte cõſtratũ.i. cooptũ. iiſdẽ claſſib⁹: qb⁹.ſ. Athos velificatus. & credimus mare ſolidũ ſuppoſitũ rotis vehiculoꝝ.ſ. ↄſtructo ſup ipſum põte. nos credimus altos.i. profundos. amnes.i. fluuios defeciſſe aqs.ſ. & credim⁹ flumina eſſe epota.i. potãdo exhauſta. & hoc Medo.i. exercitu Medoꝝ & Perſaꝝ prãdẽte. & credimus q̃ Soſtratus poeta græcus cãtat alis madidis: qbus in altũ volat.i. potus, aut ſudore poetico irrigatus. Tñ.i. q̃uis. talia egiſſe credatꝰ qualis cedit relicta Salamineꝰ ille barbarus.ſ. Xerxes ſolitus ſæuire flagellis.i. remis ſæuitiã ſuã oſtẽdere. in.i. cõtra. Corũ, & Eurũ vẽtos illos nunq̃ paſſos hæc.i. hmõi flagella in car

cere Aeolio.i. Aeoli regis ventoꝝ. & q vinxerat.i. ligauerat cõpedibus i. vinculis pedũ ipſum Ennoſigæũ.i. Neptunũ: & poſuit p mari maris Deũ. id ſup. fecit ſane mitius, q̃ nõ credidit.i. exiſtimauit ipſum mare dignũ ſtigmate.i. pũctura: a ſtigo qd eſt ſigna facio, vel vri bero: aut a ſtizo, qd eſt pũgo. verberauit qde flagellis mare: ſed non dereliqt ſtigmata: qa mare percuſſum ſine cicatricib⁹ & ſtigmatis ↄſolidatũ eſt. Id ergo ſatyrice dicit in dementiã Xerxis: q' (vt ſcribit Herodotus) cũ oborta in mari tẽpeſtas, põtẽ quẽ ſup inſtruxerat, diruiſſet: furiatus Helleſpontũ plagis trecẽtis affecit cõpedeſq; grauiſſimas in ipm deiici voluit: berbara porro & infulſa adiiciẽs verba &c. Num ſup. q̃ſq̃ Deoꝝ velit ſeruire.i. inſeruire et morẽ gerere: & fauere. huic.i. hmõi hoi iã foro, & tam barbaro. q.d. minime. Sed qualis redit Xerxes poſtq̃ innumero exercitu talia pergitꝰ Nẽpe.i. certe. redit ſup, vna naue. fluctibus cruentis.i. p fluctus cruẽtos: & ſanguine ſuoꝝ. & hoc pra.i. priore parte nauis: a prurẽdo dicta. tarda.i. retardata per denſa cadauera. has.i. hmõi pœnas: quas Hãnibal: Alexãder: & Xerxes paſſi ſũt exigit.i. poſtulauit gloria toties optata ab eis.ſ. qui ſic per eam perierunt.

¶ Da ſpatiũ vitæ: ↄfutat & vota illoꝝ, qui longã ſibi exoptant vitã: oſtẽdens multis argumẽtis nihil homini poſſe melius cõtingere breuitate vitæ. iuxta illud Plinii: Natura nihil hoibus breuitate vitæ pſtitit melius. Hebeſcũt ſenſus, mẽbra torquent, pmoritꝰ viſus, auditus, inceſſus, dentes ẽt, ac ciboꝝ inſtra, nulla demũ genitis quies vnq̃ eſt, quæ ois incõmoda a poeta cõmemorant. ¶ Deformẽ: pponit incõmoda longæ vitæ. ¶ Pro cute pellẽ: diſtinguit poeta pellẽ a cute, vt pellis dicat in ſene, cutis in iuuene. licet apud auctores hæc ↄfundant. Cutẽ & pellem dicimus indifferẽter in brutis, & hoib⁹. cutẽ ẽtiã in arborib⁹, & pomis corticẽ ipm. ¶ Pẽdẽteſq; genas: genæ dicunt ꝓprie tegumẽta ſupiora pariter & inferiora oculi, q̃ ẽt palpebræ appellãtur. Pli. lib. xi. cap. xxxvii. Quæ ſeneſcẽtib⁹ ſolẽt flacceſcere. priſci tñ genas (auctore Pli.) appellauere infra oculos malas. iuxta qd poſſemus intelligere pelliculas pendentes ex maxillis. ¶ Quales vmbriferos: ordo eſt: Quales rugas ſimia iam mr ſcalpit in vetula bucca, vbi Tabraca pandit ſaltus vmbriferos. ¶ Tabraca: oppidũ eſt Africæ, Mela, & Ptolemæo, & Plin. lib. v. ca. iii. Solino, Claudiano, Silio Italico, auctorib⁹. Ibi magna ẽ copia ſimiaꝝ. vñ Strabo lib. xvii. ſic tradit: Refert Poſſidoni⁹ ſe cũ ex Gadibus in Italiã nauigaret, in Libyæ orã delatum eſſe: ac ſiluã quãdã ſecus mare vidiſſe ſimiis plenã: quaꝝ aliæ ſup arborib⁹, aliæ in terra ſederẽt, nõnullæ catulos haberẽt, & vbera depẽdẽtia, riſiſſe itaq; cũ eas vberibus graues cerneret, nõnullas ẽt caluas, nõnullas herinioſas. a Tabraca fit poſſeſſiuũ Tabracenus. ¶ Vna ſenũ facies: vna qualitas, vna paritas, vna ſimilitudo. Virg. in Geor. Nec pigues vnã in faciẽ naſcunt oliuę. ¶ Infantia.i. more infantis ſemp mare ſtillant. legit & inſlãtia & melius. ¶ Gingiua: a gignẽdis dentibus dicta. ¶ Grauis: moleſtus. ¶ Coſſo captatori: Coſſi (vt ſcri. Fe

IOAN. BRIT.

Genæ

Tabra

Coſſu

ſtus)dicunt natura rugoſi a ſimilitudine vermiū lignū edētiū. Ramex hic ꝓprium eſt nomē captatoris auariſſimi.de quo añ.Tor pēte:hebeſcente. Cū ramice:ramex morbus eſt:q integris teſticulorū tunicis innaſcit:cyrſocelen Græci appellāt.venæ ītumeſcūt.hæ quoq itortę,glomeratęq ad ſuperiorē ptē,vel ipm ſcrotū iplēt,vel mediā tunicā,vel imā:iterdū ēt ſub ima tunica circa ipſum teſticulū:

mentē:vel cū loqui volūt ſunt ſup.ſenū.& caput iam leue.i. depilatū:hoc eſt,caluū.& infantia.i.ſignū imundiciæ infantiæ naſi madidi ſup.eſt ſenū:& panis eſt frangēdus miſero ſeni. gingiua.i.carne mādibulæ inermi.i.ſine dētib⁹ exiſtēte.Atq ipſe ſenex eſt grauis.i.moleſtus vxori & natis:& ſibi.ſ.ipſi. adeo.i.itātū.vt moueat faſtidia.i.nauſeam & tædiū.Coſſo,

neruīq eius increſcunt.Suſpecta libido:quid,inquit,dices q ii,qui in coitu operam præſtare nō pñt,ſuſpecti ſunt ne ſint irrumatores:ita enim facilius arrigūtur vñ Mart. Summa petas:ideſt os,illic mentula viuet anus.Tiberi⁹ ad hoc irrumationis vitium natura(vt ſcri.Suetonius) & ætate pronior erat,nā qui ſenex eſt,facilius hāc deteſtādam libidinem,q viribus nō indiget.& exercere pōt q coitum.Aſpice partis:alio incōmodo ſenex afficit,q auditu priuatur.nulla enim ei poteſt eſſe voluptas aliquo canēte. Situe Seleucus.ſ.optimus citharœdus,qualis fuit Seleucus.vt ſit ſenſus:Nulla ſuauitate modulationis demulcetur,licet optimus citharœdus canat,& ipſe Seleucus,quem pro optimo ſui temporis citharœdo intelligit:& licet ſint illi quibus eſt mos decurrere palla aurata:hoc eſt tibicines,quorum cantus eſt multo clarior.Tibicines eni induti veſte longa vagabant per ſcenam canendo.Hora. in poetica:Sic priſcæ,motumq & luxuriam addidit arti Tibicen,traxitq vagus per pulpita veſtem.Quid refert:refellit eos,qui poſſent dicere ſenem non audire,quia a canētibus longe ſedeat.vt ſit ſenſus:Sedeat qua parte velit theatri,nō tñ audiet citharœdos,qui vix exaudiat cornicines,& tibicines,quorū ſonitus ſunt acerrimi.Quot nūciet horas:nā puer nunciabant horas dominis.Mart.in.viii.Horas quinq puer nondū tibi nunciat,& tum Iam conuiua mihi Cæciliane venis.Plinius libro.vii.Cn.Bebius Pamphilus præfectura & ipſe functus obiit cum a puero quæſiſſet horas.

Præterea minimus gelido iam corpore ſanguis
Febre calet ſola.circumſilit agmine facto
Morborum omne genus,quorum ſi nomina quæras,
Promptius expediam,quot amauerit Hippia mœchos,
Quot Themiſon ægros autumno occiderit vno,
Quot Baſilus ſocios,quot circumſcripſerit Hirrus
Pupillos,quot longa viros exorbeat vno
Maura die,quot diſcipulos inclinet Amillus.
Percurram citius quot villas poſſideat nunc,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba ſonabat.
Ille humero,hic lumbis,hic coxa debilis,ambos
Perdidit ille oculos,& luſcis inuidet,huius
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis.
Ipſe ad conſpectum cœnæ diducere rictum
Suetus,hiat tantum,ceu pullus hirundinis,ad quem
Ore volat pleno mater ieiuna,ſed omni
Membrorum damno maior dementia,quæ nec
Nomina ſeruorum,nec vultum agnoſcit amici,
Cum quo præterita cœnauit nocte,nec illos,
Quos genuit,quos eduxit,nam codice ſæuo
Hæredes vetat eſſe ſuos,bona tota feruntur
Ad Phialen,tantum artificis valet halitus oris,
Quod ſteterat multis in carcere fornicis annis.
Vt vigeant ſenſus animi,ducenda tamen ſunt
Funera natorum,rogus aſpiciendus amatæ
Coniugis,& fratris,plenæq ſororibus vrnæ.
Hæc data pœna diu viuentibus,vt renouata
Semper clade domus multis in luctibus,inque
Perpetuo mœrore,& nigra veſte ſeneſcant.]

captatori:ideſt hæredipetæ & ineſcatori ſenum orborū:quibus blāditur & palpatur.& nō eadem gaudia:ideſt nō eædem voluptates vini & cibi ſunt ſup.ſenibus,q erāt ipſis iuuenibus.& hoc palato torpēte,ideſt hebeſcente & amittente vim guſtatiuā:dico vini & cibi.innuit poeta nō faciens mētionē de venerea libidine:q in iuuenib⁹ maior eſſe ſolet.nam longa obliuio coitus:ideſt coeundi eſt iā ſup.ſenib⁹.vel ſi tu q ſenex es.conteris:ideſt fruſtra attentes exercere actū venereū.exiguus neruus mēbri.ſ.virilis iacet:q erigi aut arrigi nequit cū ramice.i.morboſis teſticulis.& iacebit q̄uis palpetur tota nocte.An ne hæc canicies,q in pube notiſſima naſcit.inguinis.i.mēbri virilis.ægri.i.infirmi pōt ſperare aliquid ſup.voluptatis venereæ q.d.minime.Quid ſup.dices q libido quæ affectat venerem ſine virib⁹:ideſt arrectione membri per irrumationes ſcilicet eſt merito ſuſpecta in ſenibus:q ꝓſupponit de eis q alia habere nō poſſent.aſpice nūc dānum alterius partis .ſ.auriū.nā q voluptas ē ſup. ſeni cātāte ſup.aliquo.licet ille ſup.ſit eximius citharœdus. ve pro vel.ſit Seleucus.i.optimus tibicē:qualis fuit Seleucus.& licet ſup.ſint tales muſici:q̄bus mos eſt fugere.i.reſplēdere,lacerna.i.veſte exteriore aurata,i.auro itertexta:aut ſaltem auratei pāni hñte.qd refert.i.qd intereſt.in q pte theatri.i.publici ſpectaculi ſedeat:qui vix exaudiat cornicines atq ꝯcentus tubarū.i.cātus multorū ſimul ſonātiū.q.d.nihil opus eſt clamore:vt auris eius ſentiat:quem puer dicat veniſſe:aut quot horas puer iuſſus diſquirere nunciet.

ASCE. Da ſpatiū vitæ.Oſtendit in lōga vita nō cōſiſtere vera bona,licet oēs eā exoptēt.Ordo ē:Tu pallidus.i.timore mortis pallēs:optas ſolum hoc.& optas recto.i.erecto vultu q̄ſi qd ſine peccato,aut vanitate optare poſſes hoc ſolum.o Iupiter .i.iuuans.pr.i.o ſupreme Deus.da ſpatiū vitæ.i.diu viuendi & da multos annos.Sed q̄:is ꝗtū cōtinuis.& quātis.i.q magnis.malis.i.doloribus & aduerſitatibus longa ſenectus eſt ſup.plena.q.d.maxime ꝯtinuis & maximis.Aſpice ſi vis mala ſenectutis cognoſcere.ante oia vultū deformē,& tetrum diſſimilē ſui.i.eius,q pri⁹ erat.& aſpice pellē deformē.i.laxā & rugoſam ac fœdā ꝓ cute.i.loco cutis nitidæ,& bñ curatæ i adoleſcētia & iuuenta.& aſpice genas:i.iferiora oculorū cilia pendentes.& aſpice tales rugas.qualis.i.quales.ſimia mitis:annoſa & multorū mater.ſcalpit in vetula bucca illic ſup. vbi Tabraca.i.patria illa ſimiarum pādit.i.aperit ipſis.ſaltus vmbriferos.i.ſiluas igentes.plurima ſunt diſcrimina:i.plurimæ ſunt differētiæ in figura oris & formoſitate iuuenū.ille iuuenis ſup.eſt pulchrior hoc:atq ille eſt pulchrior ſup.alio: hic eſt multo robuſtior illo.vna.i.vniformis.facies.i.factura aut forma oris eſt ſenū,& mēbra trementia cū voce ſup.tre

Præterea minimus:aliud ſenectutis vitiū oñdit q.ſ.calore naturali deſtituat.Hippia:mulier adultera ſuis tpibus. IOAN. BRIT. de qua ſupra:Hippia qd vidit.Themiſon:a Plinio & Cornelio Celſo cōmēdat vt optim⁹ medicus:licet hoc loco a Iuuenale notet.Quot Baſilus ſocios:tpibus Cæſaris Baſilus viguit.de quo Lucanus:Vt primū aduerſæ ſocios in littore terræ,Et Baſilū videre ducē noua furta per æquor Exquiſita fugæ.vñ hic ponit pro quocūq ꝓditore,& ſpoliatore.Circū ſcripſerit:circūuenerit,& fraudauerit.Verbū aūt formatū a lōga ſcriptura:qua hoies circūligant,& illaqueant.vñ circūſcriptore dicimus defraudatorē,& deceptorē.Iuue.in Satyra.xv.Pupillū ad iura vocātem Circūſcriptorē.Hirr⁹:(vt eſt apud Hom.in.xviii.Odyſſeæ)Ithacēſis fuit,mēdic⁹,ſtultus,magno corpe:ſed nullis virib⁹:quē Vlyſſes domū reuerſus ſub mēdici habitu pugnis pene occidit.De quo ſic Mart. Cū ſis tā paup q nec miſerabilis Hirrus.Oui.Hirrus egēs. Bi nomine appellat Oui.i Ibin.Nā & Arnæ⁹ dict⁹ eſt.hic vero ficto noie a Iuuenale ponit ꝓ paupe tutore.quos.n.vt ſcribit Gellius attici aſpirāt,interpraturq paup.vocāt.n.attici ἰχθὺς ꝯvn qd ſignificat piſcē pauperē.Inclinet.ad obſcœna. Amillus

Circum/ ſcribo

Hirrus

¶Amilli ſ: hunc et Mart. notat ve præ diconē lib. vii. Reclu ſis foribus grandes ꝑcidis Amille: Et te depħēdi cū facis illa cupis. ¶Exorbeat: fellando. ſ. ¶Quo tondente: de Cinnamo tōſore intelligit: de quo in prima Saty. ¶Coxa debilis: debi lem appellamus, q corpe non ſit integro: ſed aliqua pte manco. Seneca: Vt magis diligas itegrū oib⁹ mēbris: atq; illæſū, q̄ debilē, aut luſcū. Idē in con

.i. pcera, & grādis fœmīa. exorbeat. i. ſorbēdo purget. quot diſcipulos. i. ſequaces. Amillus. i. pædico ille notiſſimus tenet. Et ego pcurrā citius quot villas poſſideat nunc is ſup. ſ. Cinnamus. quo tondente. i. cū ipſe tonderet. barba grauis. i. moleſta ſonabat mihi iuueni. Et ita more ſatyrico ptranſitā ε ipit varios. Tāgit aūt quoſdā morbos ſenū dicēs ille. ſ. ſe

Debilis trouerſus: Quidam expoſitos debilitabat, & debilitatos mē dicare cogebat, ac mercedem exigebat ab eis. Tranqllus in Augu. In hoc ludicro C. Nonij aſpernacem lapſu debilitatum, aureo torque donauit.

Luſcus ¶Luſcus: luſcus appellatur qui & hebeti eſt viſu, & q altero oculo caret. Mart. Oculo Phi lenis ſemp altero plorat: Quo ſit illud mō q̄rs, luſca eſt. Vñ & luſcoſus dr̃ inter diu parū cernēs: quos græci (auctore Fulgentio) μύωπες vocant. Plau. in Mercatore: Miruſt lo lio victitare te tā vili tritico, quia luſcioſus eſt dicunt enim eome dētibus lollium oculos obſcurari.

Rictus ¶Rictum: ideſt os. eſtq; apud auctores inuenire & in homine, & animali bru to. Hora. in Saty. Ergo non ſatis eſt riſu deducere rictum Auditoris. Pli. lib. vii. loquens de tauris quibuſdam ſilueſtri bus ſic feri. Oculis cæruleis, pilo in contrarium verſo, rictu ad aures dehiſcēte. Mar. Rictibus his tauros non eri puere magiſtri. Rictus etiam in auibus dicitur. Plin. lib x. cap. ix loquēs de Cocyce aue ſic ait: Nec alio q̄ colore, ac rictu columbi potius. ¶Sed omni Membrorum damno: oſtendit inter alia ſenectutis incommoda hominem etiam quod oium eſt grauiſſimum, deſipere. ¶Ad Phialen: mulie rem fellatricem ſui temporis notat: cui ſenex irrumator bona ſua reliquit. ¶Oris artificis: ad fellandum ſcilicet. ¶Quod ſteterat: ideſt quod os pro ipſa ſteterat. ¶In carce re fornicis: lupanari: in quo meretrices nō aliter q̄ noxii i carcere ɔtinēt. ¶Vt vigeāt: eſto inqt qd animi ſenſus vigeāt multa tñ icōmoda patiēda ſunt. ¶Nigra veſte: ideſt lugubri & paruula, q̄lis in funeribus ſolet ſumi.

Rex Pylius (magno ſi quicq̃ credis Homero)
Exemplum vitæ fuit a cornice ſecundæ.
Felix nimirum, qui per tot ſæcula mortem
Diſtulit, atq; ſuos iam dextra computat annos,
Quiq; nouum toties muſtum bibit, oro parumper
Attendas, quantum de legibus ipſe queratur
Fatorum, & nimio de ſtamine, cum uidet acris
Antilochi barbam ardentem: nam quærit ab omni
Quiſquis adeſt ſocio, cur hæc in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiſerit æuo.
Hæc eadem peleus, raptum cum luget Achillem,
Atq; alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troia Priamus uenisset ad umbras
Aſſaraci magnis ſolennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum ceruicibus inter
Iliadum lachrymas, ut primos edere planctus
Caſſandra inciperet, ſciſſaq; Polyxena palla,
Si foret extinctus diuerſo tempore, quo iam
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
Euerſa, & flammis Aſiam, ferroq; cadentem.
Tunc miles tremulus poſita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram ſummi Iouis, vt vetulus bos,
Qui domini cultris tenue, & miſerabile collum
Præbet ab ingrato iam faſtiditus aratro.
Exitus ille vtcunq; hominis, ſed torua canino
Latrauit rictu, quæ poſt hunc vixerat vxor.
Feſtino ad noſtros, & regem tranſeo Ponti,
Et Crœſum, quem vox iuſti facunda Solonis
Reſpicere ad longæ iuſſit ſpatia vltima vitæ.
Exilium, & carcer, Minturnarumq; paludes,
Et mendicatus victa Carthagine panis
Hinc cauſas habuere. quid illo ciue tuliſſet
Natura in terris, quid Roma beatius vnquam,
Si circunducto captiuorum agmine, & omni
Bellorum pompa animam exhalaſſet opimam,
Cum de theutonico vellet deſcendere curru?
Prouida Pompeio dederat Campania febres
Optandas, ſed multæ vrbes, & publica vota
Vicerunt. igitur fortuna ipſius, & vrbis
Seruatum victo caput abſtulit. hoc cruciatu
Lentulus, hac pœna caruit, ceciditq; Cethegus
Integer & iacuit Catilina cadauere toto.

nex eſt debilis hūero i h. i. ali⁹ lūbis. hic. i. alius coxa. i. ſ mo re. Ille. i. alius perdidit ambos oculos. & inuidet tāq̄ felici⁹ luſcis. i. vnū oculū adhuc hñ tibus. Pallida labra huius ca piunt cibum alienis digitis. i. hic impos eſt manuū. hic ſue tus diducere rictū. i. apire & claudere os ad libitū ſuū. ad cōſpectū cœnæ. i. cœnantib⁹ hiat tñ nō potēs aperire os. ceu. i. tanq̄ pullus hirundinis debile adhuc garritū, & ferea tū hñs, ad quē pullū mr̃ ieiuna (hoc verbo affectū mater nalem ſignificat) volat pleno ore. i. qualē ſonitū facit cum mr̃ aduolat cum cibo. ſed de mētia. i. alienatio mētis & fu ror ē maior oī dāno mēbro rū. q̄ demētia. i. deliratio, nec agnoſcit noīa ſeruorum, nec vultū amici cū quo cœnauit nocte pterita: ſup. proxime. nec agnoſcit illos, quos genuit. & quos eduxit. i. nutrit & educat. Et illectus a fellatrice vetat eos, quos genuit eſſe ſuos hæredes. & hoc codice .i. tabella, vel libello teſtamen tali ſæuo. i. ipiotota bona ſe runt ad Phialē fellatricē illā. Tm̃ valet halitus. i. attractio repetacies oris artificis. q. i. q. ſteterat multis annis i car cere. i. loco obſcuro. fornicis .i. pſtibuli ſub fornice cōſtitu ti. Sed licet ſup. demus vt ſen ſus vigeant, i. funera, i. cada uera, natoq;. i. filiorum. ſunt du cēda ad ſepulchrū. ſ. & rogus .i. ignis incēſus. cōiugis ama tæ. i. cariſſimæ, & icōparabi lis. i. in quo ipſa cōburi debet ē aſpiciēdus. & rogus fratris eſt aſpiciēdus. & vrnæ. i. va ſcula in qbus ɔtinent cineres vſtoꝝ, ab vrēdo dicta. plenæ ſororibus. i. cineribus ſoroꝝ. dicit aūt fratris & ſororum aut qa plures etiā eēt mulieres, q̄ viri naſcebanť: aut qa citius obibant mulieres, q̄ viri: aut quia verſus ita cōſuluit: nec pœna data eſt diu viuentibus: vt ſeneſcant clade domus ſemper renouata in multis luctibus. q; pro &. in perpetuo mœrore, & nigra: ideſt lugubri veſte.

SCē. ¶Præterea minimus &c. Proſequit icōmoda ſenectæ ætatis. Ordo eſt. Præterea minim⁹: ideſt paucıſſim⁹ ſanguis extis in corpe iā gelido. i. frigeſcēte. calet ſola febre. oē genus morboꝝ circūſalit. i. ſaltu q̄ ſodā q̄ſi ex īſidiis aggredit ſenē. q'ꝝ rū. ſ. morboꝝ ſi tu q̄ras noīa q; tot & tā varia ſunt, ego expediā. i. expedite dicā prōptius q'ot mœchos Hippia mulier ſenatoria (de qua. in. vi. dictū eſt) amauerit. & quot ægros Themiſon: ideſt medicus ille impitus occiderit vno autūno. quot ſocios. ſ. Romani impii. Baſilus. i. iniquus gubernator. circūſcripſerit. i. decepit. & quot pullos hirrus circunſcripſerit. & quot viros. i. mēculas viroꝝ. Maura fellatrix illa lōga

¶Rex Pylius: Neſtor Nelei filius pylon Triphyliæ vrbem imperio tenuit. Ouid. Nos pylon antiqui Neleia Neſtoris arua Miſimus: incertā eſt fama remiſſa pylo. Cōſtat aūt tres fuiſſe vrbes hoc noīe haſq; oēs in peloponeſo, vnā in Elide ad Alpheū, quā & Eleā nuncupāt: altera in Meſſenia ſub Aegalio mōte, quā Coryphaſiā: tertiā i Triphylia quā & Triphyliacā & Lepreaticā, necnō & Neleiam a Neleo pře Neſtoris vocāt. Hic tertiā hoīum ætatē vixiſſe dr̃ ab hoīū. i. in. Odyſſe. JOAN. BRIT.

Ouid. Vixi annos bis, centũ: nũc tertia viuitur ætas. Cice. i
Catone maiore: Videtis vt apud Home. ſepiſſime Neſtor de
virtutibus ſ. dicet. Tertiã n. iã ætatẽ hoium viuebat. Hora
tius: At nõ ter æuo functus amabilẽ Plorauit oẽs Antilochũ
ſenex annos. Antilochũ i bello Troiano amiſſit, quẽ Mẽnon
Auroræ filius (vt ſcri. Quin.) interemit. Achilles mox ꝑob
motus Neſtoris in vltionẽ Antilochi Memnonem iterfecit.
Cornicis ætas ſ Secundæ vitæ a cornice. ſ. poſt cornicẽ, q̃ multis ſæculis fer
tur viuere. Heſiodus enim (vt putat Pli.) fabuloſe multa de
hoium æuo referens cornici nouẽ ætates noſtras attribuit.
vñ & Virg ſequutus Heſiodum ſic ſcribit: Hos nouies ſupe
rat viuẽdo garrula cornix. Ouid. i Meta. Capitq; nouẽ cor
nicis ſæcula paſſæ. ſ Felix nimirũ: ironia eſt, ac ſi dicat infeli
ciſſimus fuit. ſ Dextra cõputat: conſuetudinẽ tangit veterũ,
qui annos digitorũ geſtu cõputabãt. cuius rei ſeminit
Apuleius in ſecũda Apologia, Si. xxx. ãnos p decẽ dixiſſe, poſ
ſes videri pro cõputationis geſtu erraſſe, quos circulate de
bueris digitos aperuiſſe. Cũ vero quadraginta, q̃ facilius cæ
teris porrecta palma ſignificant, ea quadraginta tu dimidio
auges, nõ potes digitorũ geſtu erraſſe, niſi forte triginta ãno
rũ Pudentillam ratus, binos cuiuſq; anni cõſules numeraſti.
Eiuſdẽ rei meminit & Pli. lib. xxxiiii c. vi. Præterea Ianus ge
minus a Numa rege dicatus, q pacis, belliq; argumẽto colit,
digitis ita figuratus, vt trecentorũ quinquagintaquinq; dictũ
no p ſignificationẽ anni, tpis, & qui ſe Deũ indicaret. Beda ve
ro lib. de tpibus de numerorũ cõputatione ſic ſcri. Depreſſio
ſiniſtri auricularis ſtricta ad mediũ manus facit vnũ. Annu
laris facit duo. Medii tres. Eleuatio auricularis quatuor. An
nularis. v. Depreſſio ipſius annularis cũ eleuatione medii ſex.
Extenſio auricularis ad receptã manus. vii. annularis. viii.
medii. ix. Extremitas indicis ad mediũ pollicis. x. Extẽſio
pollicis iuxta indicem extenſum viginti. Oſculatio pollicis
ad indicis in ſuis extremitatibus triginta. Crux pollicis ſup
indicem quadraginta. Depreſſio pollicis quinquaginta. Poſi
tio indicis ſup pollicem depreſſum. lx. Tornatio indicis ſup ex
tremitatẽ pollicis. lxx. Poſitio indicis ſup mediũ pollicis ex
tenſi. lxxx. Tornatio indicis ſtricta. xc. Hæc oia in manu ſi
niſtra. verũ cum cõputare volebant numeros cẽtenarios trã
ſibant ad dexteram: & vbi in ſiniſtra ſunt decẽ, in dextra ſiũt
centũ. vbi ſiniſtra viginti, in dextra. cc. & ſic ſucceſſiue vſq;
ad mille. Diuus Hierony. in Iouinianũ ſcribens in exponẽda
dñi parabola atq; quæ eſt de fructu agri trigeſimo, ſexageſimo
atq; cẽteſimo: triginta tradit digitorũ molli cõiunctione. lx.
vero ſupiore digito depreſſo ſignari. mox adiicit: porro centeſi
mus numerus diligẽter quæſo lector attende: de ſiniſtra trãſ
fertur ad dextrã: & iiſdem quidem digitis, ſed nõ eadẽ manu,
quibus in læua nuptæ ſignificant & viduæ, circulum faciẽs ex
primit virginitatis coronã. Vnde ergo Neſtor cũ vltra cẽtũ
annos vixiſſet, recte ãnos ſuos dextra computabit. ſ Toties:
multũ bibit. i. qui tot annos vixit. ſ De legibus fatorũ. i. Par
carũ, quæ in tam longũ tempus vitam ſuã pduxerint. ſ Ni
mio ſtamine: longa vita, q̃ p filum oſtẽdit. Vnde illud Virgi.
parcæ Parcæ fila legunt. Tres enim Parcæ eſſe dicunt, Clotho, La
cheſis, & Atropos, q̃ ſumma cõcordia modo vitam hois di
ſponere dicũt. vñ a poetis dicunt Parcæ cõcordes. ſ Antilo
chi barbã. i. filium ſuum iam barbatum, & ætate iam adulta.
ſ Acris: ſtrenui & fortis in bello. ſ Quæri. ſ. cum multis que
relis. ſ Quod facinus: qđ ſcelus, quã impietatẽ commiſerit. vt p
ſupplicio Dii tam longã vitam ſibi tribuerint. ſ Dignũ tam
longo æuo: hoc loco eorũ opinionẽ probat qui in lõginqui
tate vitæ infelicitatẽ eſſe putant. vñ. illud Senecæ in prouer
biis: Heu q̃ pœnitenda incurrunt viuendo diu. in breuitate
aũt felicitatẽ vñ illud eſt Plinianũ lib. xxvii. cap. ii. Hoc pri
mũ quiſq; in remediis animi ſui habeat ex omnibus bonis, q̃
homini tribuit natura, nullũ melius eſſe tẽpeſtiua morte. &
illud. lib. vii. Naturã vero nihil hoibus breuitate vitæ pſtitit
melius. Texit. aũt colorem ex illo Virgiliano in nono. Quã
do aliter nequeo crudelem abrumpere vitam. ſ Tam longo
æuo: quod tã diu eſſet ſibi viuendũ, vt ſpectãdum ſibi foret
funus illi: cuius mortẽ indignanter tuliſſe docet & Proper

tius: Nã quo tam dubie ſeruetur ſpiritus ore Neſtoris eſt vi
ſus poſt tria ſæcula cinis. Quia tam lõgeuæ minuiſſet fata ſe
nectæ. Gallicus iliacis miles i aggeribus. Non ille Antilochi
vidiſſet corpus humari, Diceret aut o mors, cur mihi ſera ve
nis. Horatius: At non ter æuo functus amabilẽ Plorauit oẽs
Antilochum ſex annis. Et Neſtor apud Home. in. iii. Odiſ
ſeæ: Illic iacet meus carus filius, fortis, & clarus Antilochus.
ſ Hæc eadẽ Peleus. ſ. conqueritur. Achilles Thetidis & Pelei
filius fuit: quem ad Troiam profectũ in tẽplo Apollinis tym
bræi occiſum ferunt inſidiis Paridis. poſt ſimulachrũ latẽtis,
cũ illuc acceſſiſſet, vt amatã Polyxenã vxorẽ duceret. vñ fin
git tenẽte Apolline arcũ paridẽ tela i Achillẽ direxiſſe Virgi.
Dardana qui Paridis direxit tela, manuſq; Corpus i Aeacidæ.
Hunc ergo pr Peleus vt immatura morte preuentum miſera
biliter fleuit. ſ Atq; alius. ſ. Laertes Vlyſſis pater. ſ. cõqueritur
Nã Vlyſſe per tot maria errãte Laertes pater (vt ſcribit Ho
me. in primo Odiſſeæ) in agro quotidie opere ruſtico ſe ma
cerabat: ancilla vetula panem & vinum ei miniſtrante: roga
batq; aſſidue Iouem vt aiam ex mẽbris ſolueret. ſ Cui fas:
cui par eſt & decet. ſ Ithacũ: Vlyſſem. pro Ithacẽſem ab Itha
ca eius patria. Eſt aũt Ithaca inſula ante ſinum Corinthiacũ
non longe a Cephalenia inſula. ſ Natantẽ: per maria iam de
cem annos errantẽ. ſ Incolumi Troia. priamus, inquit, non vi
diſſet obſidionẽ decẽnalem patriæ ſuæ: nec mortẽ tot libero
rum, totq; propinquorũ, ſi ei prius cõtigiſſet obire mortem,
q̃ paris rapuiſſet Helenã. Nec tam flebiliter illa canerent: Hæc
oia vidi inflammari priamo vi vitã eripi, Iouis aram ſangui
ne turpari. Sicq; oſtẽdit in longitudine vitæ multas exiſtere
miſerias. vñ. Seneca in prouerbiis (vt modo diximus): Heu q̃
pœnitẽda incurrunt viuẽdo diu. Ordo aũt eſt: priamus ma
gnis ſolẽnibus veniſſet ad vmbras Aſſaraci. incolumi Troia
Hectore portante funus. & reliquis fratrum ceruicibus a. ſ. por
tãtibus, inter lachrimas iliadum. i. mulierũ Troianarũ. ſ Aſ
ſaraci: Tros genuit Aſſaracũ & Ilum, Ilus Laomedõtẽ priã
mi patrẽ. ſ Hectore funus portãte: apud antiquos a filiis fu
nera patrũ efferebantur. Nam (vt ſcribit plinius lib. vii. cap.
xliiii.) Qu. Metellus Macedonicus a quatuor filiis ſallatus eſt
rogum. ſ Reliquis fratrũ: ſub humeris a ſupiore portantibus. Quin
quaginta enim (auctore Home.) habuit filios, & filias duo
decim. ſ Vt inciperet: ita vt inciperet trenos q̃ pficæ. Nã in fune
ribus cõducebantur mulieres, quæ ad lamentandũ mortuum
plangẽdi modũ cæteris darent, quæ dictæ ſunt pficæ, quaſi q̃
aliis ad id muneris pficerẽtur. Neuius: Hæc quidem me hercle
opinor præfica eſt, quæ ſic mortuũ collaudat. auctor eſt Fe
ſtus. ſ Polyxena: priami filia: De qua ſic loquitur Achilles a
pud philoſtratum: Verũ eſſe eam apud templũ meũ, fuiſſe iu
gulatã, non inuitam tñ neq; a Græcis, ſed ipſa, ſponte ad tu
mulũ meũ ventẽs, cũ amoris, quẽ erga me ſummũ habuerat,
meminiſſet, erecto gladio incubuit. ſ Sciſſa palla: palla veſtis
eſt honeſtæ mulieris. Virg pallã ſignis, auroq; rigentẽ. plau
tus in Menechmis: pallam ad phrygionem ſit cõfecto pran
dio. in luctibus aũt funeris præ dolore veſte ſcindebant. ſ Di
uerſo tẽpore. ſ. ab eo quo euerſa fuit patria: ſ. de quo paris pa
rabat nauigare in Græciã vt raperet Helenã. ſ Carinas au
daces. i. ipſe audax, qui in Græciã cũ Aenea, delectaq; Troia
naiuuẽtute nauigare non eſt veritus, rapturus (quod fecit)
Helenã marito. Nam cũ priamus ægre ferret heſionem ſoro
rem ſuã ab hercule iure belli ſublatã, & traditam Telamoni,
miſit paridẽ in Græciã edoctũ vt heſionẽ repeteret, quod ſi
non ipetraret, altã raperet. Poſtulata heſione, nec reddita re
gionẽ vaſtauit, & Sparta vi expugnata helenã abduxit, ob
quod a marito recipi meruit. Alii ſcribunt paridem a Mene
lao hoſpitio honorifice ſuſceptum pulchritudine mulieris
captum, hoſpitii iure calcato cum omni regia ſupellectile eã
abduxiſſe uolentẽ. Alii diuerſa ſentiunt. Diffuſius hanc hiſto
riam in cõmentariis noſtris in Achilleida recitauimus. ſ Lõ
ga dies igitur: cũ ergo, inquit, priamus tam multa aduerſa diu
viuẽdo ſit ppeſſus: quid ei profuit longa uita? ac ſi dicas lon
ge melius fuiſſet ſi in viridiore ætate mortuus eſſet. ſ Lon
ga dies: longum tpˢ. ſ Euerſa: proſtrata. ſ Aſiam: hyperbole.
non

non enī totā Aſiam,ſed multas Aſiæ ciuitatis vna cum Troia euerſas.¶ Miles tremulus .ſ. priamus, qui ſenio confectus capta iam Troia arma induit, vt patriæ opē ferret. Virg. Arma diu ſenior deſueta trementibus æuo Circundat nequicq̄ humeris.

Tiara

¶ Tiara: de tiara ſatis ſuperius diximus ex teſtimonio Herodoti, & aliorū auctorum: eo loco Veſtitur bucca tiara. Eſt enim genus pilei, quo reges perſarum vtebātur. ¶ Ruit ante aram: Cicero in primo Tuſcula. ſic ſcribit: priamū tanta progenie orbatum, cū in aram confugiſſet, manus hoſtilis interemit. hic ſi viuis filiis incolumi regno occidiſſet, aſtante ope barbarica, tectis cælatis, laqueatis verū tandem a bonis, an a malis diſceſſiſſet? ¶ Sūmi Iouis .ſ. hercei, de quo Lucanus: Herceæ monſtrator ait non reſpicis aras. Ouid. in Ibin ſic. Cui nihil hercei profuit ara Iouis.

Herceus Iupiter

herceus autē Iupiter eſt dictus, q̄ intra vallum coleretur. nam ἕρκος ſeptum ſignificat. ¶ Ab ingrato aratro .ſ. ab ipſo agricola ingrato: id eſt quem iam agricola ingratus faſtidiuit. ¶ Exitus ille hominis .ſ. finis vitæ priami. ¶ Vtcunq: ſubaudi fuit: quaſi dicat ſatis miſerabilis fuit.

Hecubę conuerſio

¶ Sed torua: ſed vxor Hecuba terribilis fuit omnibus ſuis latratibus. nā (vt ſcribit Ouidius lib. xiii Metamor.) ea poſt cædem priami, euerſionemq: patriæ, cū mortem polydori filii viſceretur, excæcato polymeſtore a quo polydorus interemptus fuerat, furibunda abeuntes Græcos latratu eſt inſectata: vnde in carnē conuerſam finxerūt. Ouidius: Rictuq: ad verba parato Latrauit conata loq. De qua ſic plautus in Menechmis: Non tu ſcis mulier Hecubam quapropter canem Græci eſſe prædicabant, omnia mala ingerebat quemq: aſpexerat, itaq: adeo iure cœpta appellari canis. De ea item ſic Cicero in tertio Tuſculanarum: hecubam autem putant propter animi acerbitatem quandam, & rabiem fingi in canē eē cōuerſam. ¶ Tranſeo: occupatio eſt.

Mithridatis mors

¶ Regem ponti Mithridatē, q ad ſexageſimū & octauū ætatis ſue annum per multas ærumnas, & clades puenit. Ter enim a Romanis ducibus ſuperatus eſt a Sylla, Luculo, & pompeio. Demum cum a pharnace filio bello premeretur, obſidereturq: in regia, mortem per venenum tentauit, vxore prius, ſororibus, & pelicibus veneno necatis. ſed cū id, fruſtra hauſiſſet. quod a teneris annis remedia ſibi aduerſus venena cōparaſſet, a milite Gallo nomine Bithoco, in cædē ſuam exorato interfectus eſt auctor eſt plutharchus.

Crœſi mors

¶ Et Crœſum: hic eſt ille Crœſus Lydorum rex: qui cum omniū hominum feliciſſimum ſe arbitraretur. (Theſauros enim maximos habebat) accedenti ad ſe Soloni philoſopho: cum ex Aegypto reuerteretur, diuitias ſuas oſtendit. interrogauitq: an quiſquā eſſet ſe felicior. Tunc reſpondit Solon: Neminem ex viuentibus appellādum eſſe felicem, quod ad vltimum vſq: fati diē ancipiti fortunæ ſubiecti eſſemus. quod dictum ex parabolis Salamonis ſumptum eſt, qui ait: Nec beatum aliquem putet antequā moriatur. ad quod reſpexit Ouidius: Sed ſcilicet vltima ſemper Expectāda dies homini, dicíq: beatus Ante obitum nemo, ſupremaq: funera debet. Itaq: cum a Cyro rege perſarum bello captus rogo eſſet in compedibus poſitus cum quatuordecim Lydorum clariſſimis filiis: recordatus eſt ſententiæ Solonis: nominauitq: ter Solonem: quo audito Cyrus, cum aliquem Deum inuocare crederet, grauiter indoluit, memor humanæ conditionis, quæ incertis fortunę flatibus iactatur. Ita Cræſum ex rogo iam ardenti: ſed diuino quodam imbre cælitus demiſſo extincto, abſtractum ad ſe adduci iuſſit. de eo multa Herodotus, Iuſtinus, & plutarchus ſcribunt.

Solon

¶ Solonis: Solon (vt inquit Laertius) Salaminius patria fuit, Athenis claruit Tarquinio priſco Romæ regnante, leges athenienſibus dedit tanto temperamento, vt parem gratiam a ſenatu & plebe contraheret: quibus ſi Athenienſes (auctore Valerio) vti voluiſſent, ſempiternum habituri fuiſſent imperium. is omnium hominum & oraculi iudicio ſapientiſſimus eſt habitus. ¶ Reſpicere ad vltima ſpatia: vt nemo .ſ. (vt memorauimus) citra mortem felix diceretur. ¶ Exilium, & carcer: incommoda, inquit, quæ plurima p peſſus eſt. C. Marius habuere cauſas ex longa vita. nam Marius ſuperatus a Sylla Minturnis latuit in palude, vbi cōprehenſus in carcerem eſt cōiectus, Gallum miſſum, qui eum interficeret, vultus maieſtate perterruit, ſolutus a Minturnenſibus vinculis in Africam nauicula traiecit ſed cum Sextilius Africæ prætor moneret per lictorem, vt inde faceſſeret, reſpondit lictori: Vade & nuncia Sextilio te viſſe C. Mariū in ruinis Carthaginis ſedentem, exulemq:, & panem mendicantem: & cum dicto diſceſſit, hæc breuiter tangit poeta. de quibus diffuſius plutar. & pli. de viris illuſtribus.

Minturnæ

¶ Minturnarūq: paludes: inter Formias & Sinueſſam Minturnæ ſunt vtrinq: ad ſtad. lxxx. diſtantes, interfluit autem Lyris amnis: quem olim Clanin vocauere: qui ibi paludes efficit. De quibus Luca. ſic: Cum poſt Theutonicos victor, Libycoſq: triūphos Exul limoſa Marius caput abdidit vlua. Tanga audi texere ſoli, laxæq: paludes. ¶ Hic cauſas habuere .ſ. ex longa vita. ¶ Quid illo ciue tuliſſet .ſ. procreaſſet. Virg. Dardanidæ turpi, quæ vos a ſtirpe parentum prima tulit .ſ. procreauit & in lucem produxit. Senſus eſt: Quid enim, inquit, beatius in terra extitiſſet ipſo Mario, ſi ei poſt triūphum Theutonicum contigiſſet mori. Nam ſecundo conſul eum, qui vltro ei delatus fuit, Cimbros i Gallia apud aq̄s Sextias, Theutonas in Italia in campo Saudio vicit. de quibus triumphauit. ¶ Circūducto captiuorum agmine: nam captiui manibus reuincti poſt terga, vel catheois collo iniectis, imperatorem triumphantem præcedebant, vſq: in Capitolium. Papinius in ſiluis: Actias auſonias fugit Cleopatra cathenas. Proper. Aut regum auratis circundata colla cathenis.

Pompa

¶ Pompa: πέμπω quod eſt mitto. eſt enim ordo rerū progrediētium. ¶ Animam opimam: magnificam: alluſio eſt: ad ſpolia opimaq: quę dux duci detraheret. ¶ Curru Theutonico: quo in triūpho Theutonico eſt vectus: ſic q: colligit ex lōga vita felicitatem minime eſſe oſtendam.

Pompeius

¶ Prouida pompeio: ſcri. plutar. ante ciuile bellum: cum Pompeius Neapoli ægrotaret vota publice ſuſcepta ob eius ſalutē, vnde ad multa mala futura eſt reſeruatus. victus enim acie pharſalica in Aegyptū fugit, vbi iubente ptolemæo annos ſexaginta natus obtruncatus eſt ab Achilla & photino, caput Cæſari aduentanti velamine opertū cum annulo oblatū eſt. Truncus a Seruio Cordro humatus eſt inſcribente in ſepulchro: Hic ſitus eſt Pōpeius Magnus: Strabo ſcribit in monte Caſio fuiſſe ſepultum: vbi tēplum eſt & Iouis Caſii. Eſt ergo ſenſus: pompeio, inqt, rectius conſultum fuiſſet: ſi mortuus eſſet eo tempore quo Neapoli ægrotauit. multis enim miſeriis caruiſſet. Videturq: Iuue. ſumpſiſſe hoc ex Cice. in pri. Thuſcu. ſic ſcribēte: pompeio noſtro familiari, cū grauiter ægrotaret Neapoli melius eſt factū. Coronati Neapolitani fuerant, nimium etiā puteolani vulgo ex oppidis publice gratulabant. Ineptum ſane negocium & græculum, ſed tn̄ fortunatum: vtrū igit ſi tn̄ eſſet extinctus a bonis rebus, an a malis diſceſſiſſet? certe a miſeris. non enim cum ſocero bellū geſſiſſet, non imparatus arma ſumpſiſſet, non domū reliquiſſet, nō ex Italia fugiſſet, nō exercitu amiſſo nudus in ſeruos ferrum & manus incidiſſet, non liberi defleti, nō fortunæ oēs a victoribus poſſiderent, qd ſi mortem tamen obiiſſet, in ampliſſimis fortunis occidiſſet. ¶ Campania: nā Neapolis ciuitas eſt Campaniæ. ¶ Optādas febres: quæ ei optandæ fuiſſent, ne in tanta mala recideret. ¶ Vicerunt: impetrarunt ſalutem Pompeio aduerſus ipſa fata: quæ ei morbū letalem immiſerant. ¶ Fortuna ipſius, & vrbis .i. infelicitas ipſius: quia iterfectus eſt. ¶ Vrbis: quia bellum ciuile eſt geſtū cum maxima totius vrbis calamitate. ¶ Igitur: quia diu vixit. ¶ Caput ſeruatū .i. qd tam multis votis incolume diu ſeruauerant. ¶ Victo .i. Pompeio a Cæſare victo. ¶ Lētulus: P. Lentulus in cōiuratione Catilinaria vna cum Cethego comprehenſus a Cicerone conſule in carcere ſtrangulati fuerunt. ¶ Hoc cruciatu: quod caput ei non eſt abſciſſum. ¶ Cecidítq: Cethegus integer: ſine aliqua membrorum diminutione: cum vitam tn̄ laqueo amiſerit, vt ſcri. Salu. ¶ Toto cadauere .i. toto cadauere integro. nam Catilina (vt idem auctor eſt) acriter pugnans cum hoſtibus confoſſus eſt, longeq: a ſuis iter hoſtiū cadauera repertus. Iuuena. ergo colligit nihil hoibus breuitate vitæ poſſe melius præſtari.

ASCE.

Rex Pylius &c. probat exemplis quod dixit de luctu habendo ſenibus. Ordo eſt: Rex pylius: ideſt Neſtor in Pylo regnans. fuit exemplum vitæ ſecundæ: ideſt proximæ. cornicæ: ideſt proxime attigit vitam cornicis: quæ longiſſima eſt. Si tu credis quicquam Homero: qui dicit ipſum iam tempore belli Troiani tertiam ætatem hominum egiſſe. Sunt tamen, qui nonagenarium tunc fuiſſe putent. & ætatem vnam continuiſſe vnum curſum Saturni. Sed poetam vt cætera, vt in admirationem traheret, tres ætatea hominum vixiſſe affirmaſſe. fictitium autem id eſſe oſtendit per hoc quod addit: Si quicquam credis Homero. Virg. enim in rebus fabuloſis, aut fidem ſuperantibus dicere ſolet: Si credere dignũ eſt. Eloquar an ſileam. vt fama eſt. ut perhibent &c. Felix autem ſupple fuit Neſtor. nimirum: ideſt haud dubie. ſed hoc ironice ſecũdum Calderinum dixit: qui diſtulit mortem per tot ſæcula: quia per tria. atq; qui computat annos ſuos iam dextra ſupple manu: in qua tercentorum annorum numerus figuratur: ac ſaltem plus q̃ cẽtorum. vide Manci. Calderinus putat intelligendum a dextra, i. facta dextræ: quia cũ facta ſua memoret apud Home. docens qđ iuuens egerit: & qualia tunc corpora naſcerentur, ſe annoſum ſignificat. Sed Mãci. ſententia multo eruditor: neſcio an accommodatior ſit. Non ſunt autem audiendi: qui ſimpliciter dictum putant. vt ſit cõputat annos dextera. i. ad digitos ſuos more ſenum & ruſticorũ: qui grandiorẽ numerum nõ animo: ſed digitis cõplectuntur. Id enim de eo, cui imbecillius ſit animus quadraret: non de Neſtore, cuius facundam ſapientiam commendat Homerus. Vnde hic ponitur pro exemplo illorum, quibus ſenſus viguerunt: ſed luctus plurimi fuerunt. Et qui toties bibit nouum muſtum: ideſt vinum muſtum idem quod nouum. vnde Plautus muſtam virginem dixit, & intelligitur vinum, ſicut merum idem quod purum: ſed etiam vinum intelligitur. Hic autem vbi additur nouum: ponitur ꝑ connotato: & minus principali. per illud noti grammatici: Aequiualens geminis &c. Oro, inquit poeta, vt ſup. attẽdas parumper. i. parum temporis: quantũ ipſe Neſtor. ſ. queratur de legibus fatorũ ſibi. ſ. nimis longis. & de nimio. i. nimis longo ſtamine. qđ Parcæ. i. Deæ fatales texerunt: quæ credũtur vitam hominis vt filum e colo deducere: vnde eſt verſiculus plebeius. Prima colum tranſfert: trahit altera: tertia rumpit. Et hic Cloto colum portat. Lacheſis trahit. Attropos occat. cum, i. quando. vidit barbam vt pote prouectioris Antilochi filii ſui. acris. i. ſtrenui in bello ardentem in rogo. Nã quærit: ideſt diſquirit. rogat ab omni ſocio: ideſt familiari ſuo. quiſquis: ideſt quicunq; adeſt. cur: ideſt quare. ipſe duret in: ideſt vſq; ad hæc tempora: in quibus filii mortem videret. q; pro &. quod facinus: ideſt factum damnabile dignum: ſcilicet vt puniatur tam longo æuo. ipſe commiſerit: ideſt perpetrauerit: quaſi etiam illis probata ſit illa ſententia: Quicquid patimur peccata noſtra meruerunt. Propertius etiã oſtendit Neſtora ægre tuliſſe mortem filii dicẽs: Non ille Antilochi vidiſſet corpus humari: Diceret aut o mors cur mihi ſera venis. Peleus pater Achillis & rex Theſſaliæ. cum: ideſt quando. luget: ideſt deflet, Achillem filium ſuum raptum: ideſt nimis celeriter ad mortem tractum dicit ſup. hæc eadem, que Neſtor dixit. atq; alius ſcilicet Laertus pater Vlyſſis, cui fas ſupple fuit lugere Ithacum: ideſt Ithacorum regem Vlyſſem natantem: ideſt decem annos per diuerſa maria periclitantem ſupple dicit hæc eadẽ. Priamus rex Troię veniſſet, Troia exiſtente incolumi. ad vmbras Aſſarici ataui ſui. ideſt fuiſſet appoſitus maioribus ſuis ſup. cum magnis ſolẽnibus. i. ſolemnitatibus. & hoc Hectore. i. filio maximo natu portãte. i. afferente funus: ac reliquis ceruicibus fratrũ portantibus funus. inter lachrimas Iliadum, i. Troianarum mulierum: vt filiarum & nuruũ eius plorare incipientium, vt. i. poſtquam. Caſſandra tanq̃ prefica inciperet edere primos plãctus. & vt Polyxena ſciſſa palla. i. quę pallã habuit ſciſſam ſup. inciperet edere &c. ſic Calder. & Manci. exponunt. Georgius autem videtur intellexiſſe: vt ſit ordo: Hectore portãte funus inter lachrimas Iliadum ſi foret extinctus, vt, i, ſtatim poſtq̃ Caſſandra inciperet edere primos planctus. nõ de morte patris, que tunc nondum erat: ſed de futura deſtructione Troiæ. erat enim vates habens hoc ab Appolline: vt vera quidem ſi diceret: ſed quæ non crederentur. Vnde dicit Virgilius ſecundo Aeneidos: Tunc etiam fatis aperit Caſſandra futuris Ora Dei iuſſu: non vnquam credita Teucris. Et hæc expoſitio mihi placeret, ſi hinc loco quadraret. Non autẽ quadrat: nam ſi ſic expoſueris: oporteret diceremq; pro &. vt Polyxena ſciſſa palla: ideſt quæ pallem ſciſſam habuit: inciperet edere primos planctus propter vaticinium ſcilicet ſororis. ſed hoc verum non eſt: quia nemo credidit dictis Caſſandræ. Nec videtur quomodo contexeretur quod ſubditur diuerſo tempore. hoc enim abundaret. Nam tempus quo Caſſandra prædicebat futura: etiam diuerſum erat a tempore mortis Priami. dic ergo cum Calderino. polyxena autem ſciſſam pallam habere hic dicitur quia cum ad tumulum Achillis a pyrrho occideretur: ſcidit veſtem genibuſque obuluit: vt cum decore caderet: ſicut Eurypides in Hecuba dicit: eam quoque præ dolore ſcidiſſet in luctu patris priami: ſi foret extinctus diuerſo tempore: illo ſcilicet: quo Paris cœperat ædificare audaces carinas ad rapiendam ſcilicet Helenam. Igitur quid longa dies: ideſt longum tempus vitæ contulit Priamo ſupple. ipſe vidit omnia euerſa. & Aſiam: ideſt magnam partem Aſiæ: ideſt Troiam cadentem flammis & ferro. ipſe miles: ideſt armatus pro patria vt miles: tremulus pro ſenectute. tulit: ideſt portauit arma. & hoc tiara pileo ſcilicet. quo pace vtebatur. poſita: ideſt depoſita. Et ruit: ideſt cecidit moriens ante aram ſummi Iouis: quaſi Ioue permittẽte. vt: ideſt quẽadmodum. vetulus bos: qui præbet cultris domini tenue & miſerabile collum. faſtiditus iam: ideſt poſtquam eſt tędio affectus: ab aratro ingrato: ideſt nullam requiem rependente. Ille exitus quem Priamus habuit eſt ſupple vtcũq;: ideſt qualiſcunq;. hominis: ideſt qualis hominem decet. ſed vxor ſcilicet Hecuba: quæ vixerat poſt hunc ſcilicet Priamum. latrauit ritu canino: ideſt furiata eſt rabie canina. exiſtens torua. ſ. torua fronte Plaut. enim ad ſuum propoſitum conuertens fabulam dicit in Menechmis Hecubam in canem putari verſam: q; vnicuiq; malediceret: quaſi: vnũquẽq; latrans. Ergo dicit poeta. feſtino ad noſtros, i. Romanos: hoc eſt ad narrationem noſtrorum. & tranſeo regem Ponti. ſ. Mithridatem: qui diu viuendo multa paſſus eſt. & trãſeo Crœſum regem olim ditiſſimum Lydorum: quem vox facunda iuſti Solonis iuſſit reſpicere ad ſpatia vltima longæ vitę. quod Manci. hic & nos in Boetio declaramus. Exilium Marii Arpinatis, & carcer, & paludes Minturnarum in quibus latuit, & panis mendicatus victa Carthagine: ideſt apud Carthaginem victam. habuerunt cauſas hinc. i. ex longæua vita. Quid natura tuliſſet in terris beatius illo ciue: & quid Roma vidiſſet ſup. vnq̃ beatius: ſi exhalaſſet animam opimam: ideſt opima ſpolia referentem. cum vellet deſcendere de curru theutonico: in quo triumphauit. agmine captiuorum circunducto: ideſt poſtq̃ circũduxit: ideſt in circuitu duxit agmen captiuorum: & omni pompa bellorum circunducta ſup. Campania prouida ſcilicet mali futuri dederat Pompeio magno ſcilicet. febres optandas. i. quas optare debeat: vt glorioſus per illa moreretur: ſed multæ vrbes ꝑ eo orantes, & publica vota pro eius ſalute facta: vicerunt ſup. febres: igitur fortuna aduerſa ſcilicet ipſius Põpeii: & vrbis ſcilicet Romæ a Cæſare victæ. abſtulit Pompeio ſcilicet victo a Cæſare. caput ſeruatum per preces & publica vota a febribus. Lentulus. ſ. Sura vir ſenatorii ordinis: qui cum catilina in patriam conſpirauerat: ſicut e diuerſo Pompeius pro patria pugnauerat. caruit hac: ideſt huiuſmodi cruciatu: ideſt obtruncatione capitis. et cethegus ſcilicet caius: qui etiam coniurauerat in patriam. caruit. hac pœna. ideſt immunis fuit ab hac pœna. & cecidit cũ moreretur in bello. integer. i. corpore integro, & non mutilato: & catilina, ſ. Lucius caput totius coniurationis. iacuit cũ in bello occiſus eſſet. cadauere integro. i. non trũcato, neq; mutilato. Per qđ oſtendit mala ſaltẽ pœnæ q̃ affert ſenectus per quã bonis mala obueniũt: qbus mali nõ diu viuẽtes carent.

Formam

Formam optat mo'ico pueris, maiore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater,
Vſq; ad delitias votorum, cur tamen, inquit,
Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.
Sed 'etat optari faciem Lucretia, qualem
Ipſa h ibuit cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accipere, atq; ſuam Rutilæ dare. filius autem
Corpus egregii miſeros, trepidoſq; parentes
Semper habet, rara eſt adeo concordia formæ,
Atq; pudicitiæ, ſanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas.
Præterea caſtum ingenium, vultumq; modeſtum
Sanguine feruentem tribuit natura benigna
Larga manu. quid enim puero conferre poteſt plus
Cuſtode, & cura natura potentior omni?
Non licet eſſe viros. nam prodiga corruptoris
Improbitas ipſos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia, nullus ephebum
Deformem ſæua caſtrauit in arce tyrannus,
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumoſum, atq; vtero pariter, gibboq; tumentem.
Nunc ergo iuuenis ſpecie lætare tui, quem
Maiora expectant diſcrimina, fiat adulter
Publicus, & pœnas metuet quaſcunq; mariti
Exigere irati, nec erit felicior aſtro
Martis, vt in laqueos nuſq̄ incidat. exigit autem
Interdum iſte dolor plus, q̄ lex vlla dolori
Conceſſit, necat hic ferro, ſecat ille cruentis
Verberibus, quoſdam mœchos & mugillis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
Matronæ, mox cum dederit Seruilia nummos,
Fiet & illius, quam non amat, exuet omnem
Corporis ornatum. quid enim vlla negauerit udis
Inguinibus, ſiue eſt hæc Hippia, ſiue Catulla?
Deterior totos habet illic fœmina mores.
Sed caſto quid forma nocet? quid profuit immo
Hippolyto graue propoſitum? quid Bellerophonti
Erubuit nempe hæc ceu faſtidita repulſa.
Nec Stheneboea minus, q̄ Creſſa excanduit, & ſe
Concuſſere ambæ. mulier ſæuiſſima tunc eſt,
Cum ſtimulos odio pudor admouet, elige quid nam
Suadendum eſſe putes, cui nubere Cæſaris uxor
Deſtinat, optimus hic, & formoſiſſimus idem
Gentis patritię rapitur miſer extinguendus
Meſſalinę oculis. dudum ſedet illa parato
Flammeolo, tyriuſq; palam genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo, ueniet cum ſignatoribus auſpex.
Hęc tu ſecreta, & paucis commiſſa putabas,
Non niſi legitime uult nubere, quid placeat, dic,
Ni parere uelis, pereundum eſt ante lucernas,
Si ſcelus admittas, dabitur mora patuula, dum res
Nota urbi, & populo contingat principis aures,
Dedecus ille domus ſciet ultimus, interea tu
Obſequere imperio, ſi tanti eſt uita dierum
Paucorum, quicquid leuius, meliuſq; putaris,
Præbenda eſt gladio pulchra hæc, & candida ceruix.

IOAN. BRIT. ¶ Formam optat: cõfutat & eorum votũ, qui liberis ſuis optant pulchritudinem. oſtẽdes exẽplis quã & forma ſit res homini pnicioſa. Ordo ẽ & ſenſus: Mater ãxia .i. ſolicita .ſ. de natorũ formoſitate vſq; ad delitias votorũ optat formam, pueris modico murmure: & puellis maiore cum videt fanum Veneris: quaſi q̃ ſit Dea p quam genus humanum creſcat & progignatur. vñ ſic Venus apud Papiniũ loquitur: Nil ego nil fateor toto iam dulce ſub orbe, Aut vidi, aut genui. ¶ Maiore puellis Murmure: nemo enim eſt parentũ, qui nolit filias pulchriores eẽ, q̃ filios, multiſq; id rõnibus: ſed maxime vt facilius nubant. ¶ Vſq; ad delitias .i. vſq; ad delicata nimis vota: qualia expſſit Perſius: Hunc optẽt generũ rex & regina, puellę, Hunc rapiant, quicquid calcauerit hic roſa fiat q.d. non optat vt tam formoſa ſit, vt eam iuuenes in ſuos amplexus optent. ¶ Delitias: appellatione delitiarum accipimus omnia, quæ loco feſtiuitatis habẽtur: deducto nomine a delectãdo. Catellum enim, paſſerem, columbam, leonem, reliquaq; id genus, & ſeruos, qui aliquo modo nos delectent, delitias appellamus. vnde Marti. Stellæ delitium mei columba. Catullus. Paſſer delitiæ meæ puellæ. Plutar. in vita M. Antonii ſic ſcribit: Erat autẽ Sarmentus Cæſaris ſeruulus ex iis, qui feſtiuitatis cauſa haberi ſolent, quos Romani delitias appellant. iuxta quod dixit Virgi. Alexim Delitias domini. Et Seneca ad Lucilium, Seruum ruticolam delitioſum ſuum nominat. Delitias etiam alio modo nominamus: vt ſi dicamus: Puerũ nutritum in ſummis delitiis: quaſi in ſummis opibus & lauritiis. vnde Seneca de breuitate vitę: Audio quendam ex delicatis, ſi modo delitiæ vocandæ ſunt, vitam & conſuetudinem humanam dediſcere. ¶ Cur tamẽ corripias? cur, inquit, o poeta damnas hoc votum. verba ſunt defenſoris. ¶ Gaudet Latona: exẽplo defendit votum eſſe honeſtũ. alluſio eſt ad illud Virgilii: Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus. ¶ Vetat Lucretia: docet te, inquit, Lucretia vxor Tarquinii Collatini, quæ fuit formoſa, pulchritudinem non eſſe appetendam, cũ ipſa ob eam occiderit. cum enim a Tarquinii ſuperbi filio p vim fuiſſet ſtuprata, gladio ſibi pectus tranſuerberauit. notiſſima eſt hiſtoria ex Dionyſio, Liuio, & Ouid. in Faſtis. ¶ Virginia: L. Virginii centurionis filia fuit virgo plebeia cuius ſtuprandæ conſilium, cum Appius decemuir cepiſſet, eamq; corrumpere nequiret, clientem ſubornauit, qui eam in ſeruitium depoſceret, facile victurum, cum ipſe eẽt accuſator & iudex. Pater qui tũc in algido militabat, re cognita, cum ipſe iudicii die ſuperueniſſet, & filiam ante tribunal locatam, cum defendere aduerſus iniquum iudicẽ nequiret, vltimo colloquio cum ea impetrato in ſecretũ adductam cultro de taberna laniõis abrepto, occidit. hoc tamen cum adhuc viueret dicto: liberam te & honeſtam filia ad manes progenitorum mitto. Nam viuenti neutrorum per tyrannum tibi potiendum erat. Corpus eius humero gerens ad exercitum profugit: & milites ad vindicandum facinus accendit: qui creatis decem tribunis, Auentinum occuparunt. Decemuiros abdicare ſe principatu coegerunt. eoſq; omnes aut morte, aut exilio punierunt, Appius in carcere eſt necatus. Lege Dionyſium libro .x. Liuium in tertio ab vrbe condita, & Plinium de viris illuſtribus. ¶ Gibbum: tumorem appellamus & eminentiam in quacunq; parte corporis. vnde Tranquil. in Othone: Excreuerat etiam in dexteriore latere eius gibbus, vel caro, prępendebatq; adeo: vt ęgre faſcia ſubſtringeretur. & Iuuena. Mediſq; in naribus in genere autem fœminino idẽ Tranquil. in Domitiano & prima dedinatione protulit. Ipſum enim Domitianum ferunt ſomniaſſe gibbam ſibi pone ceruicem aurea enatam dicitur & gibber: vnde gibberoſi, & gibboſi homines nominantur. Apuleius ſecundo libro floridorum: Cumq; inter ſcapulum crates retexiſſet qđ erat aucto gibbere. ¶ Rutilæ: aut notat mulierem deformem temporibus ſuis: aut eam deſignat, de qua Plini. in vii. Quæ vixit nonaginta & ſeptẽ annos. ¶ Suam: ſcilicet faciem. ¶ Miſeros parentes: ne corrumpatur. ¶ Rara eſt concordia formæ: raro enter, inquit, inuenias: vt qui formoſus ſit in caſtitatis ſe terminis contineat. Ouid. Lis eſt cum forma magna pudicitię, aut enim corrumpitur, aut mœchatur. ¶ Li

Delitiæ

Lucretia

Gibbus

Gibba

Gibber

ctãq; eſt a luctatoribus, qui certaturi manus cõcutiũt. ¶ Pu
dor. quo afficitur, cũ auſa ſit rẽ pudendã tẽtare ¶ Odio: quo
fertur in eũ, a quo repudiata eſt. ¶ Elige qdnã: oſtenſurus eſt
poeta formã obeſſe: ex hiſtoria quã a Tacito pſcriptã, breui
Meſſalina C. Silius terq; a Tranqllo tactã i exemplũ affert. nã Meſſalina Clau
dii imperatoris vxor: nouo furore, inuſitatoq; amore in C. Si
liũ iuuẽtutis romanę formoſſimũ ita exarſerat: vt Iuliã Silla
nã nobilem fœminã matrimonio eius exturbaret, vacuoq;
adultero potiret, neq; Silius flagitii aut pⁱculi neſcius erat,
ſed certo ſi abnueret exitio, & nonulla fallendi ſpe. ſimul
magnis præmiis opiri futura & præſẽtibus frui pro ſolatio
habebat. illa nõ furtim, ſed multo comitatu vẽtitare domũ
& cõgreſſibus adhæreſcere, largiri opes, honores, itaq; pfe
cto Claudio Hoſtiã nu[illegible] ſolẽnia celebrata ſunt, Adhibi
tus q tabulas obſignaret, verba auſpicũ audita, ſacrificatum
apud Deos, diſcubitũ inter cõuiuas, nox deniq; acta licẽtia
cõiugali. Cæſare cognita in præteritũ Silio veniam dari iu
bet, red[d]eret vxorẽ, rũperetq; tabulas. Cũ interea Narciſſ⁹
libert⁹ a Claudio Hoſtiã accitus dixit, matrimoniũ Silii vi
det populus & ſenatus, & miles, & ni ppere agis tenet vrbẽ
maritus. Timens igitur Meſſalina in Lucilianos hortos di
greſſa eſt, tẽtauitq; poſtea marito occurrere, vt veniã impe
traret. Silius tribunali admotus nõ defenſionẽ, nõ moras tẽ
tauit, precatus vt mors accelerarẽt. Occiſo igitur Silio. Me
ſalina in hortis Lucilianis Narciſo inſtãte ictu tribuni trãſ
fixa eſt. ¶ Elige qdnam Suadendũ: hac interrogatione oſtẽ
dit Silii vtrãq; cõditionẽ fuiſſe difficilẽ, ſiue Valeriã Meſſa
linam vxorẽ duceret, ſiue abnueret. Ait ergo poeta: Elige dq
putes ſuadendũ Silio, ducat ne vxorẽ ã abnuat. q. d. vtrũq;
oino dãg eſt. nam ſi duxerit, pⁱculũ necis imminet a marito,
ſi abnuerit ab ea. verba aũt ſunt Iuue. ad monitorẽ. ¶ Rapi
tur miſer ad nuptias. ſ. ¶ Extinguendus: q; ga poſtea interfe
ctus eſt imperante Cæſare. ¶ Meſſalinæ oculis. ſ. ante oculos
Meſſalinę adducitur Silius: vt eã ſibi matrimonio cõiũgat.
Flāmeũ ¶ Flameolo: diminutiuũ ẽ a flãmeo. eſt enim (vt ſcribit Pli.)
genus veli coloris lutei, quo nouæ nupte caput obtegebãt.
Lectus genialis ¶ Genialis lectus: genialis pprie (auctore Feſto) dicitur qui
in nuptiis ſternitur ĩ honorẽ Genii. vnde & appellat̃. De ge
nio multa alibi, & præcipue apud Perſiũ ex auctoritate Cẽ
Tyrus q̄ olim Sara ſorini. ¶ Tyrius: purpureus. Nã ex Tyro inſula purpura pi
ſcis habetur, q liquorẽ in faucibus habet aptũ ad tingendas
veſtes. auctor Pli. Vnde dicimus veſtes purpureas ab ipſo pi
ſce, Tyrias ab inſula, ſidonias Sidone ciuitate Tyri, & Sar
ranas eo q hæc inſula olim Sarra dicta fuerit. auctor eſt gel
lius. ob hãc virtutẽ purpuræ Tyrii non ſolũ ab regibus: ſed
& ab Romanis libertate ſunt donati. auctor eſt Strabo. de
hac enim multa ſcribit lib. xvi. ¶ Antiquo ritu: ſecundũ anti
quũ ritũ: qui fere ſemp fuit, hodieq; ẽt ſeruat̃: vt maritus a
puella data dote q̃ſi emat̃. vñ eſt illud Virg. in pri. geor. teq;
ſibi generũ Tethys emat oibus vndis. ¶ Cũ ſignatoribus au
auſpex ſpex: nuptiis eni auſpices interponebãt. Cuius cõſuetudinis
ita meminit Valerius lib. ſecũdo. Apud antiquos nõ ſolũ pu
blice, ſed ẽt priuati nihil gerebat̃, niſi auſpicio prius ſumpto:
quo ex more nuptiis ẽt nũc auſpices interponunt̃. ¶ Hęc tu
ſecreta. forſan, inqt, tu exiſtimabis o Sili has nuptias ſecreto
celebratũ iri. ¶ Nõ niſi legitime: hunc furioſam Meſſalinę ſibi
diuẽ oſtẽdit: quę oĩa ſecure fecerit, & inter cõuiuas in ample
xibus Silii ſteterit. ¶ Niſi legitime: i. niſi ſm rõnes coniugales
& leges. ¶ Quid placeat, dicito Sili. ¶ Pereundũ eſt ãn lucer
nas. i. ĩ medio conuiuio nocturno: quo tpe cœnat̃ ad lucer
nas. ¶ Si ſcelus. ſ. ſi Meſſalinę cõiũgeris. ¶ Mora paruula. i. bre
ue tẽpuſculũ. ¶ Impio. ſ. Meſſalinę. ¶ Quicqd leui⁹: vtrũcũq;
feceris, oĩo tibi erit moriẽdũ, aut p Cęſarẽ, aut p Meſſalinã.
ASCE. ¶ Formam optat &c. Oſtendit in formoſitate non eſſe ve
ra bona, cũ multis nocuerit. Ordo eſt: Mater ãxia. i. ſolicita
cũ. i. qñ. videt fanum. i. templũ. Veneris. i. Deæ venuſtatis &
formoſitatis, optat modico murmure. i. oris oppreſſione &
muſſitatione modica. pueris. i. maſculis. forma. i. formoſita
tem. & optat puellis. ſ. filiabus ſuis formã maiore murmure
a. (qa conuenientius eſt puellã, q̃ puerũ ornari) & vſq; ad del
ſas votorũ. i. deſideriorũ, ita q in ſola imaginatione ſ dũ for
mam filiæ deſiderat delitias captat. & tñ. i: q̃uis. id inane ſit
ipſa inqt cur corripias. i. reprehẽdas talia vota. ſ. Latona. i.
mater Apollinis & Dianæ. gaudet Diana pulchra. i. pulchri
tudine eius. ſed Lucretia a Sexto Tarquinio pp formã ſtu
prata, vetat optari faciẽ: qualẽ ipſa habuit. i. formoſam. Vir
ginia virgo plebeia ab Appio Claudio ad ſtuprum petita: a
quo cũ aliter liberari nõ poſſet: a patre Virginio ceciſa libe
rata eſt. cupet accipe gibbũ Rutilæ. i. illi⁹ mulieris vetulę &
gibboſæ. & dare ſuã. ſ. formã Rutilę. filius aũt egregii corpo
ris, habet ſemp miſeros præ anxietate: & trepidos. ſ. trepidã
tes parẽtes. adeo. i. in tm. rara eſt cõcordia formæ, atq; pudi
citiæ. licet domus horrida. i. aſpere viuẽs tradiderit ſanctos
mores: ac licet ipſa ſit imitata veteres Sabinas, quæ caſtiſſi
mæ fuerũt. præterea licet natura. i. naturalis influẽtia larga
tribuat benigna manu caſtũ ingeniũ: & vultum modeſtũ fer
uentẽ ſãguine: vnde forma naſcitur. ſunt aũt hęc magna: vn
de pparentheſim ſubdit: Quid enim natura exiſtẽs potẽtior
oi cuſtode & cura, põt puero plus cõferre, q̃. ſ. caſtũ ingeniũ
.i. indinationẽ naturalẽ ad caſtitatẽ: q. d. nihil. & tñ ſup nõ li
cet. i. non eſt pmiſſum. tales ſup. formoſos. eſſe viros. i. fortes
& caſtos, nam Vir a virtute, & vi mentis dicitur: qua q carẽt
viri pprie nõ ſunt. vel ſi de ſexu loqtur. nõ licet. i. non pmitti
tur eos a curruptoribus eſſe viros: qa præcidũtur aut caſtrã
tur. nam p ſiga improbitas corruptorũ gaudet tentare. i. ſoli
citare ipſos parentes: vt pmittãt. ſ. tanta fiducia. i. cõfidẽtia
eſt ipſis in muneribus: q. ſ. p munera ſperant parentes corrũ
pere. Nullus tyrãnus caſtrauit in ſęua arce. i. caſtro excelſo &
munito: vel ſi ad Neronẽ reſpicit: in arce Tarpeia. i. in Capi
tolio. ephebũ. i. adoleſcẽtẽ adhuc leuẽ deformẽ. nec Nero ra
puit ad ſtaprũ. ſ. pretextatũ. i. aliquẽ nobilẽ puerũ: loripedẽ i.
oblique incedentẽ: vel ſtrumoſũ: in collo. ſ. ſtrumã habentẽ.
& tumentẽ vtero. i. gibbo. Ergo o fatue parẽs, vel fatua ma
ter. lętare. i. gaude (p ironiã hoc dicit) ſpecie. i. ſpecioſitate
tui iuuenis, quẽ diſcrimina. i. pⁱcula maiora expectãt, nã ipſe
ſup. fiet adulter public⁹. & metuet pœnas. punitiões q̃ſcũq;
mariti irati exigere ſup. ſolẽt. Mãci. dicit meminit exigere. i.
pati quaſcunq; pœnas mariti irati: ſed minus placet. Nec erit
felicior aſtro Martis. i. aliqñ deprehẽdet̃ ſicut Mars cũ Ve
nere: quę res qa phyſica eſt: dixit aſtrũ Martis p ipſo Marte.
vt nunq̃ incidat in laqueos. aũt pro ſed. iſte dolor quẽ mari
tus patitur dũ deprehẽdit adulterũ. exigit. i. poſtulat. iterdũ
plus ſup. vindictæ: q̃ vlla lex cõceſſit dolori. hic. i. vnus mari
torũ: necat ſup. deprehẽſos ferro. ille. i. alius. ſecat. i. diſrũpit
flagellis cruẽtis. & mugilis. i. piſcis lubricus itrat p poſterio
ra. ſ. cogẽtibus maritis. quoſdã mœchos. i. adulteros dephen
ſos. Sed forte dices: q tuus Endymiõ. i. formoſus filius: q̃lis
fuit Endymiõ a Luna amatus: fiet adulter matronę dilectę:
ſed dicit poeta. ipſe fiet & . i: ẽt adulter illi⁹ quã nõ amat. mox
.i. ſtatim. poſtq̃ Seruilia. i. quis diues matrona, quã forte cre
dit̃ amare, dederit nũmos: nec expectet plus pecuniæ ab ea.
ipſe eruet. i. auferet & extorquebit ab ea oẽm ornatũ corpis.
Quid eni negauerit vlla fœmina inguinibus vdis. i. mẽbris
ſuis ad Venerẽ paratis. q. d. nihil. qa ſiue hęc quę iguina vda
hẽt. ẽ Hippia. i. pdiga vt Hippia. ſiue Catulla. i. auara alioq;
vt Catulla. vel ſiue nobilis, ſiue plebeia fœmina, deterior. i.
minus valẽs i reliqs ſuis factis. hẽt illic. i. erga adulterũ. totos
mores. i. liberalitatẽ & comitatẽ &c. q̃ grã cõciliẽt. ſed dicet
mater forte: forma nocet pulchris ſi ſint incaſti ſed qd nocet
forma caſto. q. d. nihil. Rñdet poeta. imo dic ſup. q. d. graue
.i. ſeuerũ & maturũ ppoſitũ caſte viuẽdi. pfuit. i. vtilitatis at
tulit. Hippolyto filio Theſei: q. d. nihil. qa a nouerca pp for
mã appetitus & falſo incuſatus precibus patris, & auxilio
sui ab eqs diſſolut⁹ & diſtractus eſt. qd graue ppoſitũ pfuit
Bellerophõti. q. d. nihil: qa pp formã appetitus eſt multa paſ
ſus: qa renuit. Nẽpe qa certe hæc. ſ. mulier, q̃ cã fuit q̃re nil p
fuit Hippolito aut Bellerophõti. erubuit. i. pudore affecta
eſt. repulſa. i. pp repulſã. ſeu. i. ſicut. erubeſcere ſolet faſtidita
.i. p ſupbiã ſpreta. Nec Sthẽobœa: ſ. Antea Prœti regis vxor
excãduit. i. furore ĩceſa eſt min⁹. q̃ Creſſa. i. cratẽſis, q hippo

Nil ergo optabunt homines?ſi conſilium vis,
Permittes ipſis expendere numinibus,quid
Conueniat nobis,rebuſque ſit vtile noſtris.
Nam pro iucundis aptiſſima quæque dabunt Dii.
Carior eſt illis homo,q̃ ſibi.nos animorum
Impulſu,& cæca,magnaque cupidine ducti
Coniugium petimus,partumque vxoris,at illis
Notum qui pueri,qualiſque futura ſit vxor.
Vt tamen & poſcas aliquid,voueaſque ſacellis
Exta & candiduli diuina tomacula porci,
Orandum eſt,vt ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum,& mortis terrore carentem,
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ,qui ferre queat quoſcunque labores,
Neſciat iraſci,cupiat nihil,& potiores
Herculis erumnas credat,ſæuoſque labores,
Et Venere,& cœnis,& plumis Sardanapali.
Monſtro,quod ipſe tibi poſſis dare,ſemita certe
Tranquillæ per virtutem patet vnica vitæ.
Nullum numen habes,ſi ſit prudentia,ſed te
Nos facimus Fortuna Deam,cæloque locamus.

lytum amauit.ſ.Phædra Minois filia,& ambæ concuſſere.ſ. in vltionem excitauere ſe. Mulier eſt tunc ſæuiſſima. cum.ſ. quando.pudor.i.rubor admouet odio.ſtimulos.i.indignationem. Elige quidnam putes eſſe ſuadẽdum illi ſup.ſ. C.Silio formoſiſſimo iuueni.cui Meſſalina.ſ. vxor Cæſaris ſcilicet Claudii,deſtinat.i.intẽdit nubere.q.d.tu nõ poteris tale conſilium dare quin interficiatur: quia ſi ducit,interficitur a Cæſare, ſi non, a Meſſalina.hic exiſtens optimus & idem formoſiſſimus iuuenis, gentis patriciæ.i. ſenatoriæ rapitur. extingendus .i. necandus. oculis.i. propter oculos,uel ante oculos Meſſalinæ. illa.ſ.Meſſalina. ſedet vt ſponſa. & hoc flammeolo .i. indumento nuptiali parato. dudum.i.pauloante. & genialis ſup. totus generandis liberis ſacratus. tyrius.i. purpura tectus. ſternitur palam vt in licitis nuptiis: in hortis.& decies cẽtena ſup. ſeſtertia dabuntur ſup. in dotem. antiquo ritu idest ſicut ab ãtiquo inſtitutũ eſt auſpex.i. pronubus, aut paranymphus. veniet cũ ſignatoribus.ſ. tabellariis: hoc eſt(vt nunc dicunt) notariis. putabis tu hęc.i.huiuſmodi ſpõſalia & præparamẽta ad nuptias ſecreta & cõmiſſa paucis.q.d.ſi hoc putabas tota errabas via: q̃a Meſſalina non vult nubere niſi legitime. Dic ſi tibi vt illi caſus obueniret,q; id placeat tibi facere. Ni.i.niſi, velis parere voluntati Meſſalinæ.pereundũ eſt ante lucernas.i.ante primũ vſum lucernarum:hoc eſt antequam nox ſit. Si admittas ſcelus ducendo Cæſaris vxorem paruula mora dabitur ſup. morti. dum .i.donec,res nota vrbi & populo cõtingat aures principis.ſ. Claudii.ille ſciet vltimus dedecus domus ſuæ.Interea tu obſequere imperio Meſſalinæ:ſi vita paucorum dierum eſt .i. reputatur.tibi.i.a te tanti ſup.valoris vel pretii.q.d.non deberes propter breuem vitam, aut etiam propter famam ſeruandã adulterium cõmittere.& ideo prudentior fuit Ioſeph,q̃ Silius.& Suſana,q̃ Lucretia. Sed propter formam omnes iſti fuerũt perplexi:perplexitate pœnæ nõ culpæ. Vnde de iſto dixit. Quicquid: idest ſiue ducere, ſiue renuere. tu putaris: idest putaueris leuius & melius. ceruix tua candida & pulchra eſt præbenda gladio:idest interimendus es.

IOAN. BRIT.

¶Nil ergo optabunt homines: Verba monitoris ad Iuuenalem:ergo,inquit,cum vndique, vt declaraſti immineãt pericula:homines nihil petere a Diis debebunt. ¶Si cõſilium vis: verba Iuuenalis reſpondentis monitori. ¶Expendere quid conueniat: ſines,inquit, vt ipſi Dii expendant, & quaſi rem ponderando id dent:qđ nobis ſit vtile,& cõmodum. Iuxta dictum illud Socratis,qui aiebat a Diis nihil vltra petẽdum eſſe,q̃ vt tribuerent bona: quia ii demum ſcirent quod vnicuique eſſet vtile.nos autem plerunque id votis expetere,quod non impetraſſe melius foret. ¶Illis.ſ.Diis. ¶Nam pro iucundis.i.loco eorum,quæ nos iucunda ducimus. ¶At illis.ſ. Diis. ¶Qui pueri pro quales pueri. ¶Vt tamen & poſcas: vt concedamus,inquit, vt ab ipſis Diis etiam aliqđ poſcas, id tantũmodo petendum eſt:vt ſit mens ſana in ſano corpore. hęc enim ſunt quæ Cicero in libro de finibus bonorum & malorum prima naturæ appellat:hoc eſt quæ in homine ſunt præſtantiſſima:ſenſuum videlicet & membrorum integritas. Vnde eſt illud Apulei in dogmate Platonis: Tunc hominem eſſe perfectum,cum anima & corpus æqualiter copulantur: & inter ſe conueniunt:ſibique reſpondent: vt firmitas mentis præualentibus corporis viribus non ſit inferior. Idem ſenſit Horatius in Odis: Frui paratis & valido mihi. Latoe dones at precor integra Cum mente, nec turpem ſenectam Degere, nec cithara carentem. Seneca ad Lucilium: Roga bonam mentem bonam valetudinem animi:deinde tunc corporis. Nam hoc in homine eſt integræ felicitatis: quorum neutrum contigit Caligulæ, auctore Tranquillo,dicente ſic: Valetudo eius neque corporis, neque animi conſtitit. ¶Tomacula: edulia ſic dicta:qđ: Græci τομ.v ſectionem dicunt: hoc eſſe puto quod Macrobius appellat Inſitium: ab eo quod inſecta caro reticulo circundatur. Tumacula dicuntur alio nomine, ſiue per ſyncopen Tomacla. Martialis: Quod fumantia, qui Tomacla raucis Circumfert tepidis cocus popinis: ſiebant enim vt plurimum,iecore, & pulmone porcino. Erat que genus cibi ſer..lis in luxu autem erant abdomina, teſticuli,vuluæ,ſincipita, quæ cẽſoriis legibus quandoque ſuerunt interdicta. ¶Fortem animum: laudabile eſt votum. ¶Fortem: conſtantem. ¶Spatium vitæ:idest finem vitæ & mortẽ ipſam eſt enim ſapientis id non timere, quod vitari non poteſt. ¶Neſciat iraſci: animi perturbatione non agitatur.ſapientem enim ira non agitatur,mortem non timet,ſed eam inter munera naturæ connumerat. ¶Et potiores Herculis erumnas:qui potius ad virtutes, q̃ ad voluptates erigatur. Hercules enim varios ſequutus labores, immortalem ſibi gloriam, & famam peperit.

Erũna

¶Erumnas: erumna eſt (vt ſcribit Cicero)ægritudo quædam animi laborioſa. Videat in libro ſecundo de finibus bonorum & malorum:Maiores noſtri labores non fugiendos triſtiſſimo tamen verbo erumnas nominauerunt. ¶Sæuoſque labores: aut quos ſatis crudeliter imperauit Euryſtheus:aut ſęuos magnos, & vix ſuperabiles.

Sardanapalus

¶Et Venere Sardanapali: idest q̃ ſint delitiæ & voluptates, quales ſequutus eſt Sardanapalus, qui vltimus Aſſyriorum rex in omnem libidinem ita ſe dimiſit: vt nunc viri, nunc mulieris vice abuteretur: omni prorſus calcata & ſexus & pudoris cura. Stola enim muliebri faciem, totumque corpus in modum pellicis fuco compones, vltra luxum muliebrem laſciuiebat, vocem fœmineam imitatus,cibum potumque, qui voluptatem præberent continuo appetebat. Adeo vero delitiæ,turpis voluptas, incontinentia in eo viguere, vt ſucceſſoribus poſt obitum ſuum in ſepulchro inſcribi barbarica verba mandauerit: Hæc habeo quæ comedi, & quæ cum amore & voluptate percepi. Arbactus eius præfectus, cum eum inter mulieres penſa parientem inueniſſet, indignatus: communicatis cum militibus, quæ vidiſſet, vniuerſum exercitum aduerſus eum accendit, bello Sardanapalus ſuperatus in regiam ſe recepit:vbi extructa pyra ſe, ſuaſque diuitias pretioſiores cremauit: hoc ſolo virũ imitatus. De Sardanapalo multa Strabo libro quarto, Iuſtinus, Diodorus lib.iii. Cice.lib. v. Tuſcu. ¶Monſtro quod ipſe tibi: docet poeta bene,beateque viuere volentibus omnes animi cupiditates eſſe ſupandas,virtutẽque voluptatibus anteferendam,qđ oĩno eſt ſapientis. Vnica enim,inquit, via eſt .ſ.virtutis quę ad quietã,trãquillãque vitã nos ducit tutos vel ab oĩbus fortunæ telis,neque enim fortuna vllã habere poteſt poteſtatẽ in illum qui ſe virtutis armatura induerit. nã fortunę fortiter reſiſtit,minas eius haud timet, omnes impetus

facillime

facillime ſuſtinet. Eſt igitur ſenſus: Ego monſtro quod poſſis ipſe tibi dare: ideſt oſtendo tibi iter, quo tibi ſit gradiendum: ideſt iter virtutis. nam ea eſt, quæ (vt diximus) ducit hominem ad quietam, tranquillamque vitam. ¶ Ipſe tibi poſſis dare: ideſt quod tu per teipſum ſine difficultate potes accipere, vnicuique enim licet rectum viuendi iter ingredi, vitamque beatam apphendere. ¶ Nul ū numen habes: eſt veluti cōtra fortunā inſiliet tanq̄ inſidias & incōmoda minitantem. vt ſit ſenſus: Non eſt o Fortuna, q' hoī quem in ſinu virtutis reſidentē inuenis, miniteris: nullum enim habes numen. i. poteſtatē in nos, ſi ſit prudentia hoc ē ſi cū virtute oīa agim⁹. Sed tñ nos veluti cæci, & parū pſpicaces te facimus Deā: tanq̄ q̄ res humanas ex libidine moderteris: qđ in hoīe ſapiente facere non potes: cum ipſe virtutis vmbone oēs tuos impetus facile ſuſtineat, & ſuperet, prudentis. n. eſt agere: idest, veraque cum rōne. Nā prudentia ſtat in delectu bonorum & malorū. Qui ergo ea bona ſequuntur, quæ dicūtur eſſe fortunæ ſubiecta, & externa, vt ſunt diuitiæ, honores, & dignitates, q̄ hoī auferri poſſunt, dicunt naturā humanā fortunę eē ſubiectā. Sed ſi bona ai ſequerentur. i. virtutes. quę ab eis auferri nequeunt: tunc intelligerent id quod eſt verū, naturam humanā caſibus non eſſe ſubiectā, qui ipſa ſibi cūctis in rebus pſpiceret. Quod ſane docuit Metrodorus: vt ſcribit Cic. i. v. Tuſcu. ſic. Occupaui, inque, te fortuna, atque cepi, oēſque aditus tuos interclusi, vt ad me aſpirare non poſſes. Seneca ait ex hominum quæſtu factam eſſe fortunam Deam. In multis autem codicibus legitur: Nullum numen abeſt, ſed melius habes.

ASCE. ¶ Nil ergo &c. Poſtq̄ oſtenſum eſt quid non ſit optandum: & in quo non conſiſtat verum bonū: oſtendit quid ſit optandum, vt verū bonum. inducit autem auditorem quaſi obiicientem negligendam eſſe religionem, ſi nihil a Diis petēdum ſit. Ordo eſt: Ergo cum in omnibus dictis non ſit aliquid optandum, vt verum bonum: nil optabunt homines. Reſpondet poeta: Si vis conſilium a me. tu permittas ipſis numinibus expendere: ideſt examinare. quid conueniat: ideſt vtile ſit nobis. nam Dii dabunt pro iucundis: ideſt pro delectantibus nos: & voluptuoſis. quæque aptiſſima: ideſt omnia grata & vtilia: licet non ſint iucunda: hoc eſt precemur vt Dii dent nobis conferentia ad ſalutem, quæ ipſi dare parati ſunt. nam homo eſt illis ſcilicet Diis carior, q̄ ſibi ipſi ſcilicet homini. quod ſi Aethnicis viſum eſt: quomodo non nobis Chriſtianis videbitur? pro quibus ſaluator animam ſuam poſuit. Nos ducti cæco impulſu animorum, & magna cupidine: ideſt cupiditate, petimus coniugium, & partū vxoris: ideſt vt vxor pariat. ſed notū ſupple eſt illis ſcilicet Diis. qui: ideſt quales ſupple futuri ſunt pueri: ideſt liberi. & qualis vxor futura ſit. tamen vt poſcas aliquid, & voueas ſi contigerit ſacellis: ideſt paruis locis ſacratis (vulgus vocat capellas) exta: ideſt ſacrificia animalium. & tomacula: ideſt ea edulia diuina: ideſt Diis ſacrata porci candiduli: ideſt mundi, &

(vt Donatus vult) eximii. Orandum eſt vt mens: ideſt animus, aut ratio animæ ſit ſana in corpore ſano: ideſt pro animæ, corporiſque ſanitate. Poſce a Deo animum fortem carentem terrore mortis (quia qui terrentur bonam conſcientiam non habent) qui animus donat ſpatium: ideſt longitudinem vitæ. extremum: ideſt viliſſimum inter munera naturæ, quia phyſice compertum: vt extremo nati peſſimi ſint. vt dicit Seruius ad illud quarto Aeneid. de fama. Extremam vt perhibent &c. Et qui animus queat: ideſt valeat. ferre: ideſt tolerare. quoſcunque labores: qui neſciat iraſci ſupple vitio & qui cupiat nihil inderēter. & qui credat: ideſt æſtimet. ærumnas & ſeuos: ideſt valde magnos labores Herculis. eē ſupple potiores: ideſt potius eligendos. &: ideſt ſimul. Venere: ideſt voluptate venerea. & cœnis: ideſt guloſitate. & plumis: ideſt mollicie. & indulgentia Sardanapali: ideſt regis illius molliſſimi, & guloſiſſimi. ego monſtro q' ipſe: ideſt tu. poſſis date tibi ſcilicet virtutem, & bonum animum. ſecūdum illud Hora. in epiſtolis: Det vitam det opes, æquum mi animum ipſe parabo. Homo enim propter libertatem arbitrii vterque virtutis ſuæ auctor eſt, quia dicit Augu. Qui fecit te ſine te, non ſaluabit te ſine te. tamen vt dicitur Iaco. primo: Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens a patre luminum. Certe inquit poeta, ſemita: ideſt anguſta, & quaſi dimidiata via tranquillæ vitę patet vnica: ideſt ſola per virtutem: Nullū numen abeſt nobis ſup. ſi prudentia ſit ſup. nobis. ſic quidā legunt. melius cōtinuat tñ textus legēdo ſic: O Fortuna tu nullū numē. i. nullā potētiā diuinā, quā ad nutū geras, habes: ſi prudētia ſit ſup. nobis. ſed nos, qui ſine cōſilio & prudētia oīa gerim⁹, facim⁹ te Deā, & locam⁹ cęlo.

Iunii Iuuenalis Aquinatis. Satyra Vndecima.

Atticus eximie ſi cœnat, lautus habetur,
Si Rutilus, demens, quid enim maiore cachinno
Excipitur vulgi, q̄ pauper Apicius? omnis
Conuictus, Thermæ, ſtationes, omne Theatrum
De Rutilo, nam dum valida, ac iuuenilia membra
Sufficiunt galeæ, dumque ardens ſanguine fertur
Non cogente quidem, ſed nec prohibente tribuno
Scripturus leges, & regia verba laniſtæ.

Satyra vndecima. Atticus eximie.

Atticus eximie. Hac Satyra poeta alloquitur Perſicum amicum ſuum, quem inuitauerat in cœnam polliceturque ſe ei frugalem cœnam daturum. Hinc que nactus occaſionem, eos inſectatur, qui cœnas lautiores parant, q̄ modus facultatum ferat: oſtendens omnibus in rebus luxum fugiendum eſſe, mediocritatemque colendam: & vnumquemque ſecundum Chilonis ſententiam ſeipſum noſcere debere, nequid omnino ſupra vires ſuas efficiat. ¶ Atticus eximie: ſenſus eſt. Atticus, quē pro nobili & potenti viro ponit: ſi laute, & ſplendide parat cœnas, laudatur ab oībus: & merito quia diues eſt. Si vero Rutilus idem facit, oībus eſt ludibrio, quia tenui eſt diuitiarū cēſu: vt oſtēdat vnicuique p qualitate diuitiarū colendā eſſe vitam. ad hunc Atticum ſcribit Mart. lib. vii. Attice qui renouas facundę noīa gentis. nam nomen gentilicium ducit ab illo Attico Pōponio equite Romano, qui Ciceronis fuit familiariſſimus: qui ab Athenis cognomen reportauit, & qui ampliſſimis fuit diuitiis. ¶ Eximie: excellenter & egregie, ab exi- IOAN. BRIT.

mo ſit eximius: quaſi qui ex hominum numero vt excellentior eximitur. ¶ **Lautitia** Lautus habetur: ideſt magnificus & ſplendidus, ac per hoc laudatur. Nam lauticia eſt hominis ſplendidi & diuitis. Eos enim lautos dicimus, qui nitido, magnificoq; epularum apparatu viuunt: quaſi qui velint omnia deſſecata & lauta: vt ſit vocabulum a lauando. ¶ Si Rutilus demens: Rutilum ſui temporis hominem mediocrium opum notat, qui ſumptuoſas, vbereſq; coenas parabat, nulla habita facultatum ſuarum ratione ita: vt omnes ſentirent, & dicerent eum ad ſummam miſeriam perventurum: & abſumptis omnibus bonis ad armorum tractandorum meditationem deſcenſurum ex quo quaeſtu viueret. ¶ Quam pauper Apicius: ꝙ pauper guloſus. per Apicium autem omnem guloſum intelligit. de quo multa diximus in quarta Satyra illic: Quę miſer, & frugi non fecit Apicius. ¶ Cōuictus: conuiuium: ac per hoc omnes conuiuae. ¶ **Thermae** Thermae: loca calida, vbi deſudabant qui ſe loturi erant in balneis. qui enim in balneis lauabantur loco prius calido, aut ad ignem, aut ad ſolem deſudabant, poſtea lauabantur, poſtremo perungebātur oleo. Apuleius libro quarto de aſino aureo: Nudatiq;, & flammae largiſſimae vapore recreati, aqua calidaq; perfuſi, & oleo peruncti menſas dapibus largiter inſtructas accumbunt τερμος

Statio enim calidum ſignificat. ¶ Stationes: Vocabulum dictum eſt a ſtando & multiplici capitur ſignificatione. nam dicitur ſecundum Vulpianum titulo de flumine nequid fiat: is locus vbicunq; naues tutae ſtare poſſunt. vnde illud Virgilii: Et ſtatio tutiſſima nautis. Statio item dicitur quicūq; locus in vrbe vbi frequenter conſiſtunt otioſi, confabulantur, & docent. vnde Au. Gellius libro duodecimo: Quaeſitum eſt memini in pleriſq; Romae ſtationibus ius publice docentium, aut reſpondentium. Plinius in epiſtolis: Pleriq; in ſtatiōibus ſedent, tempuſq; audiendo fabulas conterunt. Statio item locum ſignificat deſtinatum ad ſtandum. vt illud apud Valerium: Collocatas a ſe in quadam ſtatione quinq; cohortes: atq; ex ea viribus hoſtium depulſas repetere eandem ſtationem e veſtigio iuſſit. In qua ſignificatiōe eſt illud in ſexta Satyra: Lachrymiſq; paratis. In ſtatione ſua. Liuius in ſeptimo ab vrbe condita: Nec Galli ſe ſtatione tenuerunt: Statio itē accipitur pro ipſis cuſtodibus. Tranquillus in Tiberio: Diſpoſita ſtatione per ripas Tyberis, quae obuiam prodeuntes ſummoueret. Statio item ponitur pro ipſo officio ſtandi. vt illud apud Valerium: Senatus aſſiduam ſtationem eo loci peragebat. ¶ De Rutilo: ſubaudi loquuntur, quę ſequuntur. ¶ Nam dum valida, ac: verba ſunt vulgi praeridentis miſeriam Rutili guloſi. vt ſit ſenſus: Profecto, inquit, breui futurum eſt: vt ad ſummam inopiam redigatur. Et recte quidem ad eam feſtinat. Nam dum eſt iuuenis, facilius poterit arma tractare, ſicq; eſt ironice dictum. Ordo eſt: Nam ſcripturus eſt leges, & regia verba laniſtae: ideſt ipſe ad meditationem tractandorum armorum deſcendet: & ab laniſta diſcet, fietq; gladiator. Nam (vt recitauimus in ſecunda Satyra illic: Vicit & hoc monſtrum tunicati fuſcina Gracchi ex ſententia Tranquilli in Tiberio) ex iuuentute vtriuſq; ordinis profligatiſſimus quiſq; in opera ſcaenae, arenaeq; edendi ſenatus conſulto tenebatur: multi etiam famoſam iudicii notam ſponte ſubibant. Quod vt turpiſſimum hoc loco ſicut & in dicta Satyra inſectatur poeta: Itaq; non exponas ipſum futurum laniſtam: qui alios doceat: ſed futurum gladiatorē, deſcenſurumq; in arenam ad digladiandum: quemadmodū multi nobiles ſponte ſua fecerunt temporibus Domitiani, de quibus in Satyra octaua: Quanti ſua funera vendant, Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone. vnde & Tranquillus in Cęſare ſcribit munere gladiatorio Furium Leptinum ſtirpe praetoria, & A. Calpenum ſenatorem quondam, actoremq; cauſarum in foro depugnaſſe: Horatius quoq; in epiſtola ad Lollium oſtendit nonnullos ob inopiā factos gladiatores, cum ait: Nummos alienos paſcet ad imū Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum. Gladiatores enim quidam ſpeciali vocabulo dicti ſunt. Thraces ab armatura Thracum in certamine gladiatorio, Mirmilloni opponebātur Thrax: quod docet Auſonius in monoſyllabis ſic: Quis mirmilloni contenditur? aequimanus Thrax. Cicero. in ſexta Antonianae: Thracem iugulauit familiarem ſuum. Vnde & de Thrace gladiatore intellexit Plinius libro vndecimo cū ait: Thracio ſtudioſo in C. Caeſaris ludo notum eſt dexteram fuiſſe proceriorem. Signat enim Plinius gladiatorem fuiſſe ex iis, qui Thraces dicuntur, qui ſolitus ſit in ludo gladiatorio Caligulae gladiaturam exercere. ¶ Non cogente quidem: faciet, inquit, hoc ſponte, vt diſcat rationem tractandorum armorum: non autem cogente tribuno. Nam tribuni plebis cum conſules habebant delectum populi ad militiam, aut cogebant Quirites dare nomina, aut prohibebant ob ſedationem & odium in patres. auctor Liuius. vnde dies Lucio Manlio dicta fuit a M. Pompeio tribuno plebis propter delectum acerbe factum. lege Liuium in ſeptimo libro ab vrbe condita. Et in tertio vbi ſic ſcribit: At ex parte altera conſules in conſpectu eorum poſitis ſellis delectum habebant, eo decurrunt tribuni, concionemq; ſecum trahunt. Et paulo poſt: Quemadmodum tribuni geſſiſſent in prohibendo delectu: ſic patres in lege impedienda gerebant. poeta ergo oſtendere vult tale genus hominum, cum a fortunis ſuis per luxum deciderint, quaſi ſibi praecluſa omni honeſtatis ſemita ad armorum tractandorum meditationem deſcendere ſolere: vt ex eo (vt diximus) quaeſtu tanquam gladiatores viuant. ¶ Scripturus leges: tractandorum armorum ſcilicet: quas dabit ei laniſta. rationes enim inferendi & vitādi ictus docebant laniſtae, non modo gladiatores, ſed etiam tyrones ipſa. quod docet Tranquillus in Caeſare his verbis: Tyrones neq; in ludo, neq; per laniſtas, ſed in domibus per equites Romanos, ac etiam per ſenatores armorum peritos erudiebat. Videturq; alludere ad illum P. Rutilum: a quo (vt ſcribit Valerius libro ſecundo) armorum tractandorum meditatio tradita eſt militibus. Is ex ludo C. Aurelii Scauri doctoribus gladiatorum arceſſitis, vitādi atq; inferendi ictus ſubtiliorem rationem legibus ingenerauit. ¶ Verba regia laniſtae: ideſt dictata ipſius laniſtae, qui inter gladiatores eſt tanquam regulus & magiſter. ¶ **Laniſtae** Laniſtae: ii erant qui familias habebant gladiatorias: quas mercede locabant edētibus munera. dicti a laniando: ꝙ praeeſſent gladiatoribus, qui inuicē dimicando ſe dilaniarent. vnde & lanii dicuntur, qui laniāt pecora, & carnes venditant.

ATticus eximie. In hac vndecima Satyra taxat poeta ſuperfluos ſumptus coenarum: docens ſtatim a principio ſumptum pro rebus faciendum eſſe: quia nō eadem omnes docent. Multa enim quae in diuite lautam & liberalem vitā probant: in paupere prodigalitatis notam merentur. Ordo eſt: Si Atticus vir diues coenat eximie: ideſt cum egregio ſumptu. ipſe habetur: ideſt exiſtimatur, & cenſetur. lautus: ideſt homo nō ſordidus: ſed lautitias & mundicias coenarum amans. ſi Rutilus: ideſt vir pauper. coenat ſupple eximie: ipſe habetur demens. Quid enim excipitur maiore cachinno: ideſt profuſa irriſione vulgi, ꝙ Apicius vir perditae gulae. pauper: ideſt, qui per gulam pauper effectus eſt? quaſi dicat nihil. omnia conuictus: ideſt omne conuiuium. omnes ſupple Thermae: ideſt omnes in Thermis ſedentes. ſtationes: ideſt omnes alicubi, vt naues ad tempus ſtant, ſimul ſtantes. omne theatrum: ideſt omnes exiſtentes in theatro. de Rutilo ſupple loquuntur. nam dum: ideſt quandiu: vel quo tempore membra eius valida, & iuuenilia ſufficiunt galeae ſupple portādae: ideſt militiae exercendae. quae pro &. dum ipſe ardens ſanguine: ideſt habens calidum ſanguinem, qui agilitatis cauſa eſt. fertur: ideſt agitatur, & impellitur. ſcripturus eſt ſupple gladiatoribus leges, & regia: ideſt regalia & magnifica verba. laniſtae: ideſt magiſtri gladiatorum, hoc eſt operas ſuas locabit laniſtae: ideſt viliſſimo homini: cuius artificio corpora hominum dilaniantur: & hoc tribuno non cogente: & ita non excuſabilis Rutilus: ſed nec prohibente: in quo accuſandus eſt tribunus: qui dedecus nobilium cum poſſet, non arcet. per tranſitum ergo vtrunq; taxat.

¶ Multos

Multos porro vides, quo ſæpe eluſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet expectare macelli,
Et quibus in ſolo viuendi cauſa palato eſt.
Egregius cœnat, meliuſque miſerrimus horum,
Et cito caſurus iam perlucente ruina.
Interea guſtus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obſtantibus, interius ſi
Attendas, magis illa iuuant quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile eſt perituram arceſſere ſummam
Lancibus oppoſitis, vel matris imagine fracta,
Et quadringentis nummis condire guloſum
Fictile, ſic veniunt ad miſcellanea ludi.
Refert ergo quis hæc eadem paret, in Rutilo nam
Luxuria eſt, in Ventidio laudabile nomen
Sumit, & a cenſu famam trahit. illum ego iure
Deſpiciam, qui ſcit quantum ſublimior Atlas
Omnibus in Libya ſit montibus, hic tamen idem
Ignoret quantum ferrata diſtet ab area
Sacculus, e cælo deſcendit γνῶθι σεαυτόν.
Figendum, & memori tractandum pectore, ſiue
Coniugium quæras, vel ſacri in parte ſenatus
Eſſe velis, nec enim loricam poſcit Achillis,
Therſites, in qua ſe traducebat Vlyſſes
Ancipitem, ceu tu magno diſcrimine cauſam
Protegere affectas, te conſule, dic tibi qui ſis
Orator vehemens, an Curtius, an Matho, buccæ
Noſcenda eſt menſura tuæ, ſpectandaque rebus
In ſummis, minimiſque, etiam cum piſcis emetur,
Nec mullum cupias, cum ſit tibi gobio tantum
In oculis. quis enim te deficiente crumena,
Et creſcente gula manet exitus, ære paterno,
Ac rebus merſis in ventrem, fœnoris, atque
Argenti grauis, & pecorum, agrorumque capacem?
Talibus a dominis poſt cuncta nouiſſimus exit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ, ſed morte magis metuenda ſenectus.
Hi plerunque gradus, conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis conſumitur, inde vbi paulum
Neſcio quid ſupereſt, & pallet fœnoris auctor,
Qui vertere ſolum, Baias, & ad hoſtia currunt.
Cedere namque foro iam non deterius, quam
Aeſquilias a feruenti migrare Suburra.
Ille dolor ſolus patriam fugientibus, illa
Mœſtitia eſt, caruiſſe anno Circenſibus vno.
Sanguinis in facie non hæret gutta, morantur
Pauci ridiculum, & fugientem ex vrbe pudorem.

IOAN. BRIT. ¶ Multos porro vides: multi, inquit, in ſuper exiſtunt ex guloſis: qui pecuniam fœnore acceptam gulæ obſequentes atterunt, decipiuntque ipſos creditores, quos ſæpe eluſerunt, qui cum promiſerint ſe ſolutoros tergiuerſantur, & gulæ tantum memores debiti obliuiſcuntur. ¶ Et quibus: & vides multos quibus cauſa viuendi eſt in ſolo palato: idest qui nullam aliam ob cauſam videntur viuere, quam vt comedant. Tale genus hominum taxauit Socrates, vt recitat Macrobius libro ſecundo Saturnalium dicens: multos homines propterea velle viuere, vt eſſent & biberent, ſe bibere atque eſſe, vt viueret. ¶ Creditor: creditoris dicitur, qui aliquid alicui credit cum ſolutionis expectatione. ¶ Macelli: macellum locus fuit in vrbe, vbi obſonia vendebantur. dictum (vt ſcribit Plutarchus in Problematis) a quodam Macello, qui in vrbe latrocinium exercebat. quo damnato cenſores Aemilius & Fuluius ſtatuerunt, vt domus eius publicaretur, venderenturque ibi obſonia. ¶ Solo palato: bene autem palato. Nam intellectus ſaporum cum cæteris fit in prima lingua, homini etiam in palato. ¶ Egregius: aduerbium comparatiuum eſt hoc loco: idest magis egregie. ¶ Et cito caſurus: in paupertatem lapſurus. ¶ Ruina perlucente: perſtat in metaphora: quia præceſſit caſurus: id eſt egeſtate iam apparente. ¶ Interea: dum adhuc ſunt diuites. ¶ Omnia elementa: aut ad illam conſuetudinem reſpexit, quam Antoninus Geta (vt ſcribit Spartianus) habebat: vt prandia per ſingulas litteras iuberet ſtructibus ſeruis: velut in quo erat Anſer, Aprunus, Anas. Item pullus, perdix, pauus, porcellus, piſcis, perna, & quæ in eam litteram genera edulium caderent. & iterum faſcianus, farta, ficus, & talia. vt ſit ſenſus: Quærunt guſtus per ſingula elementa: id eſt per ſingulas litteras. Nam literæ dicuntur elementa: quod quemadmodum illa euentia omne corpus perficiunt: ſic etiam litteræ coniunctæ litteralem vocem, quaſi corpus aliquod componunt: aut (quod omnino placet) hyperbolicos dictum eſt: neque enim per omnia elementa quæ quatuor ſunt: ſed per tria dumtaxat aerem, aquam, & terram: vt dicat volatilia, aquatilia, & terreſtria animantia quæri ad epulandum. Elementa autem dicta ſunt (vt ſcribit Diuus Hieronymus in commentario epiſtolæ, quæ Pauli ad Hebræos inſcribitur) quaſi eleuamenta, eo quod ex ipſis cætera originem ſumant initia: videlicet & fundamenta creaturarum.

Macello

Elementa

¶ Nunquam animo pretiis obſtantibus: nunquam, inquit, magnitudine pretii terrentur, quo minus lautas cœnas ſibi parent. ¶ Interius ſi attendas: ratio quare ſumptibus non parcant. illa enim, inquit, ſuauiora videntur, quæ maiore comparentur pretio. ¶ Attendas interius: hoc eſt ſi rem diligentius conſideres, & intrinſecus inſpicias: aut ſi guſtum interiorem obſerues. ¶ Ergo: cum pretioſis epulis delectentur vt ſuauioribus. ¶ Haud difficile eſt: i. facile eſt iis guloſis. ¶ Arceſſere ſummam: i. euocare & contrahere grandem æris alieni ſummam datis pignoribus. Apuleius li. x. Veſte ipſa mea quamuis paruula diſtracta ſufficientem corraſi ſummulam .i. collegi & contraxi. ¶ Perituram: quæ gulæ gratia iteratur. ¶ Lancibus oppoſitis: ſ. pignoris intellige aureis vel argenteis: ¶ Vel matris imagine fracta. tanta, inquit, gula eſt vt non ſolum lances opponant pignori, ſed etiam mediam ſtatuam matris: quod maxime ignominioſum erat. ¶ Et quadringentis: facile, inquit, exiſtunt, qui condiunt & parant, largaſque, vberesque cœnas vel quadringentis nummis. i. integro cenſu equeſtri. etiam in fictilibus. h. in mediocri etiam facultate. ¶ Condire: proprium eſt ciborum, quos adhibito multo pingui dicimus bene conditos, inde & condimentum. ergo condire, magno ſumptu & delicato parare. ¶ Fictile guloſum. i. epulas lautas & opiparas, etiam in paupertate quæ fictilibus vtitur. ¶ Sic veniunt ad miſcellanea ludi: hoc modo, inquit, veniunt ludii ad miſcellanea: hoc eſt ludii fiunt abſumptis per gulam opibus. & ſic ad miſcellanea veniunt: hoc eſt ad ludos, & artes ludicras. Nam miſcellanea, ſiue miſcellos ludos appellauere. de quibus ſic Suetonius in Caligula: Edidit peregre ſpectacula in Sicilia, Syracuſis Aſticos ludos, & in Gallia Lugduni miſcellos. Videturque dici a miſcendo: quod aut ibi varia hominum ludentium multitudo commiſceretur, aut varia ludicra pagerentur. Vnde & Apule. libr. iii. de aſino aureo: turbam miſcellaneam appellauit: quæ confuſanea eſt, atque commixta ex variarum aggregatione gentium. Sic & Gellius in noctibus atticis in fine operis miſcellam doctrinam appellauit: quæ variam, multiplicemque rerum cognitionem contineat. Verba ſunt Gell. Quia variam & miſcellam, & quaſi confuſaneam doctrinam conquiſiuerant. ¶ Ludi: pro ludii: ſicut peculi pro peculii: palati pro palatii. ludii autem & ludiones dicti ſunt pari modo hiſtriones. Liuius lib. vii. ab vrbe condita: Ludiones ex Hetruria acciti ad tibicinis modos ſaltantes haud indecoros motus more tuſ

Condire

miſcellanea

Ludia

Ludiones

ſco dabāt. Ouid. Ludius æquatā ter pede pulſat humū. Vnde **Ludiæ** et fœminæ ſunt appellatæ, quę artes ludricas exercerent. Martianus Capella: Ludiam quandā Gaditanam ſaltantem vidimus ſemicinctā. Iuuena. appellat Satyr. vi. Hippiam quæ relicto marito gladiatorē in Aegyptū ſecuta eſt Ludiā: Quæ capta iuuenta eſt Hippia? quid vidit, ꝓpter qd Ludia dici ſuſtinuit? ¶ Refert ergo: eſt ergo inqt omnes pari luxu viuāt: multum intereſt diues ne ſit, an paup, q̄ ita viuat. Nā virtuti datur diuiti luxus, pauperi vero vitio. ¶ In Rutilo: nā luxuria eſt .i. viuere ſplēdide & magno apparatu appellatur luxuria i Rutilo .i. in paupe. In Ventidio aūt .i. diuite & potēti viro nō cenſetur luxuria, ſed honeſtius accipitur nomen: q̄ qui nihil ſupfluum faciat cū diues ſit. Ventidium aūt diuitem fuiſſe docet & Perſius illic: Noſti in Ventidi prædia, cuius Diues arat Curibus q̄tum nō miluus oberret. Fuit autem tpibus Claudii & Neronis, quē Cor. Tacitus in Claudio ſcribit nationi Galileorū, & felicem fratrē Pallātis Samaritis præfuiſſe. ¶ Trahit famam a cenſu: vt dicatur quædam conueniens magnificentia. ¶ Illum ego iure: ſenſus eſt: ille omnino extremæ dementiæ eſt cenſendus: qui facile cognoſcat quanto Atlas ſit ſublimior aliis montibus: & non quantum exiguum patrimonium diſtet a magno. vt innuat vnicuiqꝫ ſecundum modum diuitiarum eſſe viuendum. ¶ Atlas in Libia: **Atlas** Atlas mons eſt Mauritaniæ iuxta fines Oceani ad occidentem, citro arbore nobilitatus miræ altitudinis: vt (auctore Herodoto) eius cacumen nequeat cerni, q̄ a nubibus nunq̄ iam relinquatur, neq; hyeme, neq; æſtate. Columnam cæli illum eſſe indigenæ aiunt. ¶ Sacculus: parua crumena, ac per hoc modicæ opes. ¶ Diſtet: differat ab arca ferrata, ac amplis diuitiis. ſolent enim arcæ potentiorem aduerſus rapinas ſuæ armari ferro. ¶ E cælo deſcendit γνῶθι σεαυτόν .i. cognoſce te ipm. Hoc de cælo nō deſcēdit: ſed a Chilone Lacedemonio inuctū oſtēdit. Pli. lib. vii. cuius (vt inqt) reſponſa pro oraculis habebātur ea fuere tria. Cognoſce te ipſum. Nihil nimis. Comes æris alieni, atq; litis eſt miſeria. Hæc cum in templo delphici Apollinis eſſent cōſecrata: & literis aureis inſcripta a cælo deſcendiſſe creditum eſt per quod monet vnicuiqꝫ non iam corporis ſui membra, aut ſtaturam figuratiue (vt ſcribit Cicero in primo Tuſculanarū queſtionum) eſſe noſcendam: ſed quid cunctis in rebus valeamus conſiderandum: ne quid in tota vita agamus: quod ſupra noſtras ſit aut ingenii, aut corporis, aut fortunæ vires: quod per ſequentia docet. Laertius tamen Diogenes ait: Noſce teipſum: fuiſſe Thaletis Mileſii: quod Antiſthenes in ſucceſſiōibus tradit fuiſſe Phœmonoes: idq; ſibi vſurpaſſe Chilonem. Quod quidem præceptum: quia (vt ſcribit Cice. in .v. Academicorū) maius erat q̄ vt ab hoīe videretur: idcirco aſſignatū eſt Deo. Iubet igitur nos Pythius Apollo noſcere noſmetipſos. Cognitio aūt hęc eſt vna, vt vi noſtri corporis, atq; animi nouimus, ſequamurq; eam vitā, quę rebus ipſis pfruatur. Apolonius tyaneus ſolebat dicere: nihil eſſe difficilius, q̄ ſeipſum noſcere. & ideo interrogauit Brachmanos an ſeipſos noſcerēt, putās (ſicut apud Græcos habetur) difficillimum eſſe ſeipſum noſcere. ¶ In parte ſacri ſenatus: ſiue ſtudeas eſſe ſenator. debes enim teipſum noſcere, an tali muneri ſis idoneus, cū nihil ſit reipub. pnicioſius īꝑito moderatore. ¶ Nec enī loricā: exemplo docet homini nihil eſſe quærendum qd viribus, aut ingenii, aut corporis ſui ſit maius. **Therſites** Eſt enim ſenſus: Therſites qui viliſſimus fuit in caſtris Grecorū, cū ſeipſum noſceret, nunq̄ arma Achillis popoſcit: quaſi qui præclaris rebus minime eſſet idoneus: cum de iis in mediū platis a Thetide poſt mortem filii certarēt Vlyſſes & Aiax Thelamonius. De Therſite multa diximus i fine Satyræ: Stēmata qd faciunt. ¶ Se traducebat: præbebat ſe ridendum. **Traductio** Nam traducere (vt diximus illic: Traducit Gallia talo) eſt præbere ſe ridendū, & ignominia afficere. nā non minori erat dedecori Vlyſſi geſtare arma Achillis, q̄ coruo pēnas pauonis. Aut reuera traducebat .i. oſtēdebat ſe armatum tanq̄ Achillē. quo ſignificatu videtur & Martia. illic accepiſſe: vna eſt i noſtris tua Fidentine libellis pagina: ſed certa domini ſignata figura: Quę tua traducit māifeſto carmina furto. Sic & Camilla apud Virgilium cupiuit oſtentare ſe in armis captiuis: Captiuo ſiue vt ſe ferret in auro. ¶ Ancipitem: dubium intuentibus num Achilles eſſet vtpote qui reuixiſſet, præberetq; ſe videndum, vt facile poſſet hoſtes decipere, ne alter eſſet Achilles, cum arma eius conſpicerent. **Anceps** Nam anceps dicitur quod in ambas partes capi poſſe videtur: ac per hoc poeta notat ipſum Vlyſſem: qui viribus longe impar Achilli, eius tamen arma ſibi indueret. Quæ arma eum manifeſtabant, cum ei non cōuenirent. Vnde eſt illud Aiacis aduerſus Vlyſſem apud Ouidium in decimotertio Metamorpho. Ipſe nitor galeæ claro radiantis ab auro Inſidias prodet, manifeſtabitq; latētem. Et paulo poſt: Hæc clypeus vaſti cælatus imagine mundi Cōueniet timidæ, natęq; ad furta ſiniſtræ. ſeu tu magnam, ſiue grauem, inquit, amici cauſam es defenſurus, teipſum debes metiri, & diligenter cōſiderare, an rei tractandæ ſis aptus. Vnde eſt illud Martialis: Qui ſua metitur pondera ferre poteſt. ¶ Quid ſis: quid poſſis efficere. ¶ Orator vehemens: ideſt conſule & teipſum interrogato ſis orator vehemens, an quales fuere Curtius Montanus, & Matho viles cauſidici. De Curtio illic pleraq; diximus: Montani quoq; venter adeſt. De Mathone in prima Satyra illic: Cauſidici noua cū veniat lectica Mathonis. & in ſeptima: Sic Pedo conturbat, Matho deficit. ſicq; vtrunq; vilem cauſidicum flagellat. ¶ Buccæ: melius ſi cum inferioribus coniungatur. vt ſit ſenſus: Vnuſquiſq; cōſiderare debet eloquentiæ ſuæ vires, tam in ſummis, q̄ in minimis rebus: & etiam orandum: vt perſtet in actione cauſarum. ¶ Etiam cum piſcis emetur, Nec multum cum pauper ſis, diuiti homini noli te æquiperare, ſed diuitiarum tuarum modum facere metiaris. ¶ **Gobio** Gobio: ideſt pretium gobionis piſcis: qui exiguo paratur pretio, de quo Plinius libro. ix. & Mart. In Veneris ſint lauta licet conuiuia terris. Principium cœnæ gobius eſſe ſolet. Duplici autem inflexione dicimus & gobionem & gobium: ſicut ſcorpionem & ſcorpium. ¶ Manet exitus: quaſi dicat magna te expectat miſeria, cum per luxum epularum bona tua attriueris. ¶ Talibus a dominis: ſenſus eſt: Ex quo per ingluuiem bona ſua abſumpſerunt: coguntur annulos deponere: ideſt inſigne equeſtre: & plerunq; mendicare. Nam annulus aureus inſigne erat equeſtris dignitatis, nec eum geſtare poterat, niſi cui erat quadringentorum ſeſtertium ſumma: qua imminuta eum deponere cogebatur. Apuleius in ſecunda Apologia: Negat poſſe diſſoluere annulos aureos, & oīa inſignia dignitatis abiicit, cum creditoribus depaciſcitur. Martialis: Dum donas Macer annulos puellis: Deſiſti Macer annulos habere: ideſt habere cenſum equeſtrem. ¶ Talibus a dominis: ironicos a luxurioſis. ¶ Exit: deperditur, quia eum amplius geſtari non licet imminuto cenſu equeſtri. Plinius de annulis hæc lib. xxxiii. Annuli mediū ordinem, tertiumq; plebi & patribus inſeruere. ¶ Pollio: qui eques fuerat & diues. puto Iuuenalem intellexiſſe de Caio Aruilio Pollione, **C. Aruilius Pollio** qui (vt ſcribit Plinius) prodigi & ſagacis ad luxuriæ inſtrumenta ingenii. primus tpibus Neronis docuit ſecare putamina teſtudinum in laminas: & lectos diſcubitoris operiri: q forte per nimiam rerum luxuriā bona ſua abſumpſit. ¶ Nō præmaturi cineres: ſenſus eſt: Non eſt hoī luxurioſo timēdum, ne cū ante tempus occupet mors: ſed ne diu viuat, & in miſeram ſenectutem pueniat. ¶ Præmaturi cineres: mors præmatura. ¶ Luxuriæ .i. homini luxurioſo. eſt enim datiuus caſus. ¶ Hi plerunq; gradus: talem, inquit, viuendi ordinem Romæ videbis: vt multi pecuniam ſibi creditam cōſumant: deinde ſine aliquo pudore fugiāt ex vrbe. ¶ Et corā dominis: emphaſim habet hæc particula, & adiuuādū geſtu. ¶ Dominis: hoc eſt fœneratoribus ipſis vidētibus. ¶ Inde vbi paulum: ſenſus eſt: Vbi paulū ſibi ex bonis ſuis ſupeſſe vident: & tam fœnerator maxime timet ne perdat pecuniam creditam, patriam deſerunt fugientes. ¶ **Vertere ſolum** Qui vertere ſolum: vertere ſolum & mutare dicitur: qui patriam ſuam deſerit, & aliena exulat. Liuius libro tertio ab vrbe condita: Collegæ eorum exilii cauſa ſolum verterunt. Cicero in oratione pro

domo

domo ſua ad pontifices: Qui erant rerum capitalium condemnati: non prius hanc ciuitatem amittebant, q̄ erant in eam recepti: quo vertendi: hoc eſt mutandi ſoli cauſa venerant. Idem in Paradoxis: Omnes ſcelerati atq; impii. quos leges exilio affici volunt, exules ſunt et ſi ſolū non mutarunt. ¶ Baias, & ad hoſtia currūt: Baias diximus in. iii. Saty. vrbē eſſe Cāpaniæ nō longe a Neapoli. ¶ Ad hoſtia. ſ. Tyberina, vt inde nauigent. Hoſtia enim dicūtur fluminū exitus in mare: vnd dicimus Nili ſeptem eſſe hoſtia. ¶ Cedere nāq; foro: non pluris inq̄t faciunt deſerēdo ciuitatē, q̄ ſi a celebri loco ad minus celebrem migrēt. forū aūt pro vrbe ſæpe ab auctoribus ponitur: vt ſit pars ꝓ toto. & hoc q̄a locus eſt ciuitatis frequētior. Alibi ante. Et Valerius in ſecūdo: Iam hæc cenſura ex foro in caſtra trāſcēdit: hoc eſt ex correctione moꝝ vrbis cōtulit ſe ēt ad notandos mores militantium. Vnde etiā (vt diximus in. iiii. Satyra) noiamus forū Iulii forū Liuii. forū Voconii: ea ſignificatione: q̄ dicimus ciuitatē Iulii. Liuii. Voconii. ¶ Aeſquilias: Vnum ex ſeptem collibus vrbis oſtendimus in. iii. Satyra. ¶ Suburra feruenti: hoc eſt celebri. Nā Suburra vicus fuit celebratiſſimus in vrbe. de quo in. iii. Saty. ¶ Ille dolor: hinc notat populi Ro. deſidiā. cui nihil magis curæ eſſet, q̄ ſpectare ludos Circēſes. vnde & ſupra: Si potes auelli Circēſibus. & alibi ante: Atq; duas tm̄ res anxius optat, Panē, & Circenſes. De Circenſibus ſatis dictum in. iii. Satyra. ¶ Sanguinis in facie. i. nulli propter ea afficiuntur pudore, cum fugiunt ex vrbe. ¶ Gutta ſanguinis. i. ruboris. Nā ꝓfundi rubore ꝓbitatis eſt indicium. vnde illud Terentianum: Erubuit ſalua res eſt. Diogenes (auctore Laertio) cum vidisſet adoleſcentulum erubuiſſe: Confide inq̄t fili, huiuſmodi eſt virtutis color. ¶ Pauci morantur: pauci retinēt pudorem fugientem ex vrbe. i. qui ppemodum nullus iam in vrbe inuenitur, nec habitare poteſt, cum omnes eū abiiciant. Vnde Apuleius in ſecunda Apologia: Pater eius plurimis creditoribus deſtinatus, maluit retinere pecuniam, q̄ pudorem. ¶ Pudorem ridiculum, i. iocularium, de quo ridendum ſit, cum aliquā per gulam bonis patriam deſerant.

ASCE. ¶ Multos porro vides &c. Oſtendit multos per immoderatū ſumptū cœnaꝝ in paupertatem, & ph[illegible] cecidiſſe. Ordo eſt: Tu vides. i. videre potes. porro. i. valde multos. quos creditor. i. is cui pecunia pp empta: & non pſoluta obſonia debetur. eluſus. i. deceptus ſępe ſolet expectare ad ipſum introitū macelli. i. domus in qua obſonia varia vēduntur: & q̄bus cauſa viuēdi eſt. in ſolo palato. i. q̄ nollēt viuere niſi pp voluptatē guſtus: q̄ꝛ Deus vēter eſt. & qui viuūt vt edant: nō edunt vt viuant. Miſerrimus. i. pauperrimus hoꝝ pditiſſimoꝝ hominū. & caſurus. i. q caſurus eſt cito, & hoc ruina. i. cauſa ruinæ: hoc eſt manifeſto ultra diuitias debito. iam plucefcēte. i. incipiēte manifeſtari. cœnat egregius. i. excellētius. & melius . i. abundantius q̄ ſup. alii. vel q̄ vbi adhuc aliq̄d ſpei haberet ſoluēdi debiti. interea aūt dum ſic ꝓperant ad ruinā: nec tm̄ adhuc cedūt. quærūt guſtus. i. appetitū. per oīa elementa. i. in reptilibus, natalibus, & volatilibus: quæ modo aqua: modo igni decoquunt. & hoc pretiis nunq̄ obſtātibus aio eorū. ſi tu attendas iterius. i. ſi videas ad ſecretū cordis: illa q̄ emuntur pluris. i. maiori pretio, aut carius. iuuāt. i. delectant magis. Ergo haud. i. nō difficile: imo facillimum eſt ſic viuendo. accerſere. i. aduocare: hoc eſt accumulare, & acq̄rere ſummā pituram. i. mox ꝯſumendā. & hoc lācibus. i. patinis & veſtibus oppoſitis. i. oppigneratis. Vel imagie matris fracta. i. fuſa, aut ꝯfracta: & ſic vendita, q̄a turpe eſſet effigiem matris, quā in eius memoriam ſeruare ſolent: alienare ab ſeſe. ſic q̄dā exponūt. Māci. ſic: Vel imagine mr̄is. ſ. Deū: hoc eſt Cybeles: Vel imagine quā mater dereliquerit. fracta. i. nō niſi ad dimidiū corporis fracta. oppoſita ſup. & cōdire iam habitis nūmis. fictile. i. vas terreum: in quo, q coquit, cœnare q̄dem ſperat, ſecurus tm̄ non eſt. vnde magna eſt ꝓdigalitas eoꝝ, q̄bus facile eſt cōdire fictile guloſum. i. obſoniū coquendū in fictili capaci. q̄dringentis nūmis. i. cenſu eq̄ſtri ſecundū Māci. quæ tm̄ quadringentis ſeſtertium ꝯtinebāt. Sic ludi. i. ipſi ludi, veniūt ad miſcellania. i. ꝯfuſa & cōmixta certamina, & exercitia ad q̄d. ſ. quiſq; poteſt. Refert. i. differentia eſt. ergo q̄s paret. i. præpararet, aut coquat hæc eadē videlicet obſonia. nā ea coq̄re luxuria. i. nimis abundās ſumptus. eſt in Rutilo iam paupe. & ſumit laudabile nomen, ſ. liberalis & lauti hois. in Ventidio. i. ꝓdiuite viro. & huiuſmodi obſonatio trahit famam. i. laudem, aut vituperiū. a cenſu. i. menſura cenſus. Ego deſpiciā: idest vilipendam iure q̄ ſcit q̄ntum Atlas mons ille altiſſimus: q vt cælū ſuſtentaret. eſt ſublimior: idest altior oibus montibus in Libya. tm̄ hic idem ignoret q̄tum ſacculus: idest parua crumena (galli burſam vocant, alemani ſacculum) diſtet ab area ferrata. plena: ſcilicet auri & argenti idest q̄tum differenter debeat expendere: q ſacculum ſolum habet ab eo, q arcam ferratā. gnoti: idest noſce. ſe: idest te autō: idest ipſum (ꝓfert autem q̄ſi a ſrō dicas) deſcendit de cælo: idest q̄ſi diuinum oraculum Apollinis aureis literis ꝯſecratum eſt: cum tm̄ Chilonis ſit pceptum. deſcendit inquā dictū de cælo. exiſtens figendum & tractādum memori pectore: ſiue ſis[illegible] cōiugium: vel ſiue velis eſſe in ſacra parte ſenatus: idest neq; coniugem: neq; gradum dignitatis ſupra ſtatū noſtrum debemus q̄rere. nec enim Therſites villiſſimus miles poſcit apud Homeꝝ loricā Achillis: in qua poſcenda Vlyſſes traducebat: idest verſabat ſe ancipitem: idest dubium. an debeat petere. vel q cum periculo etiā petebat: eo q̄ nobiliorem haberet: & fortiorē cōpetitorem videlicet Aiacem. ſeu. i. ſiue. affectas tegere cauſam in magno diſcrimine. i. periculo videlicet capitali. cōſule te. i. vires ingenii & facundiæ. atq; eruditionis tuæ. dic tibi. i. examinata cōſcientia tua ꝯſiſtere in temetipſo q̄s ſis. an orator vehemēs: vt Cato & Cic. an Curtius. i. mediocris vt Curtius. an Matho. i. infimus vt Matho. mēſura tuæ buccæ. i. facūdię tuæ: & viriū lateris tui eſt noſcēda. i. debet a te noſci: & mēſura ſup. cuiuſlibet rei eſt ſpectanda in ſummis & minimis rebus. etiā cum. i. q̄n. piſcis emetur a te. ſ. nec tu cupias mullū. i. piſcem cariſſimū. de quo dictum eſt: Mullū ſex millibus emit. cum. ſ. q̄n. gobio qui minimus eſt piſciculus. i. pretium minimi piſciculi. eſt tibi tātū in loculis. i. crumena aut marſupio. quis enim exitus manet. i. expectat te. crumena. ſ. pecunia crumenæ deficiente: & gula creſcente. & hoc ære paterno ac rebus paternis merſis in ventrem. i. aluū tuā. capacē. i. qui capere pōt. fœnoris. i. q̄cq̄d lucri ex vſura habere poſſes. & grauis argēti. i. grandem ſortem, & pecoꝝ & agroꝝ tuoꝝ. i. q̄cq̄d habes venter vnus capit cōmutatis pretiis in obſonia. Annulus aureus. ſ. quem ad pōpā ne agnoſcant pauperes eſſe. i. gerunt. exit: idest emittit & alienatur. nouiſſimus. i. vltimus a talibus dominis. poſt cuncta. i. poſtq̄ cætera oia vendita ſunt. & Pollio, vir perditæ olim gulæ. mendicat digito nudo. i. nudato p ablationē annuli. Cineres prærnatur. i. incinerato ante tempus legitimū: hoc eſt mors præcox. & funus. i. genus mortis. acerbū. ſup. reliquis nō ſunt ſup. metuēdi. nec eſt metuēdū luxuriæ, idest luxurioſe viuētibus. ſed ſenectus eſt metuenda magis morte. i. q̄ mors. hi. i. huiuſmodi gradus, q̄bus puenitur ad paupertatem. ſunt ſup. plerūq;. i. vt plurimū. pecunia ꝯducta: idest ad vſuram accepta, ꝯſumitur. & idest etiā. corā dominis. inde paulum. i. modicū neſcio q̄d ſupereſt. i. reliq̄ū eſt. & auctor fœnoris. i. qui ad fœnus dedit: pallet. ſ. timore amittendi fœnoris cum ſorte. illi, qui vertere ſolum. i. qui vorſuram fecerunt. i. qui poſſeſſiones ſuas alienauerunt. natiuum ſolū. i. patriā relicturi. currūt. i. celeriter ne cōprehendantur aufugiūt Baias: vbi locus amœniſſimus eſt. & hoſtia. i. loca vbi flumina recipiuntur a mari: vt inde quoq; ſi neceſſe ſit abnauigēt. Nā pro quia. cedere foro: idest non audere cōparere iam in foro ꝓpter æs alienum. non eſt: idest nō reputatur deterius, q̄ migrare Aeſquilias. i. ad collem minus æſtuoſum Romæ a Suburra. i. vico illo Romæ feruenti ex abundantia populi ſcilicet æſtuāti. Ille ſolus dolor: & illa mœſtitia eſt modo fugientibus patriam: ſcilicet caruiſſe Circenſibus ſupple ludis. vno anno. i. ſpatio vnius anni. Gutta ſanguinis. i. minima pars ruboris non hæret in facie. pauci morātur. i. retinent pudorem ridiculum fugientem ex vrbe. i. pauci curant ſeruare pudorem, & modeſtiam: cum nihil eos pudeat.

Experiere hodie nuncuid pulcherrima dictu
Perſice non præſtem vita,nec moribus & re,
Sed laudem ſiliquas occultus ganeo,pultes
Coram aliis dictem puero,ſed in aure placentas.
Nam cum ſit conuiua mihi promiſſus,habebis
Euandrum,veniet Tirynthius,aut minor illo
Hoſpes,& ipſe tamen contingens ſanguine cælum
Alter aquis,alter flammis ad ſidera miſſus.
Fercula nunc audi nulli ornata macellis.
De Tyburtino veniet pin[illegible]mus agro
Hædulus,& toto grege mo[illegible]ior,inſcius herbæ,
Nec dum auſus virgas humi[illegible]is mordere ſalicti,
Qui plus lactis h[illegible]bet,q̃ ſanguinis,& montani
Aſparagi,poſito quos l[illegible]git villica fuſo.
Grandia præterea tortoq; calentia fœno
Oua adſunt ipſis cum matribus,& ſeruatæ
Parte anni,quales fuerant in vitibus vuæ,
Signinum,ſyriumq; pirum de corbibus iiſdem
Aemula picen[illegible]s.& odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi,ſiccatum frigore poſtquam
Autumnum,& crudi poſuere pericula ſucci.
Hæc olim noſtri iam luxurioſa ſenatus
Cœna fuit,Curius paruo quæ legerat horto
Ipſe focis breuibus ponebat ol[illegible]cula,quæ [illegible]unc
Squalidus in magna faſtidit compede foſſ[illegible]r,
Qui meminit cali de ſapiat quid vulua popinę.
Sicci terga ſuis rara pendentia crate
Moris erat quondam feſtis ſeruare diebus,
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente noua,ſi quam dabat hoſtia,carne,
Cognatorum ali quis titulo ter conſulis,atq;
Caſtrorum imperiis,& dictatoris honore
Functus,ad has epulas ſolito maturius ibat
Erectum domito referens a monte ligonem.

¶ Experiere hodie: hodie,inqt, Perſice intelligẽs nũ ego
tm verbis frugalitatem ſoleam extollere:& non re ipſa am/
plecti.q.d.inuenies me & vita & moribus id etiam præſta/
re q̃ verbis ꝓfiteor. ¶ Non præſtem: non exhibeam. ¶ Pul/
herrima dictu.ſ.frugalitatem & modeſtiam,quæ inter alias
virtutes ſunt pulcherrimæ memoratu ¶ Vita,vel moribus,
& re pōt enim aliq̃s frugali/
tatem verbis mirabiliter ex/
tollere:vita autem,aut mori/
bus nequaq̃.multi enim vir/
tutem laudant:& tñ vitia ſe
Siliqua quuntur. ¶ Sed laudem ſili/
quas.ſ.victum tenuem. Nam
p ſiliquam legumen intelligit.
capitur enim ſiliqua pro fol/
liculo leguminis. Virg. Sili/
qua quaſſante legumen. Per/
ſius:Inuigilat ſiliqs,& gran/
di paſta polēta. Siliqua item
eſt(auctore plin.lib.xiii.)ar/
bor quã Iones ceraunian vo
cãt,trunco & ipſa fertilis,in
Syria,Ioniaq; naſcitur circa
nidũ,atq; in Rhodo ſemper
cōmant[ib]us foliis,flore cãdi/
do,cum vehementia odoris.
¶ Occultus: q gulæ meæ lu/
xum diſſimulẽ. ¶ Ganeo:gu/
loſus & ganearum ſectator.
Nam,Ganeæ loca erãt pota/
tionibus & libidinib⁹ deſer/
uiẽtia. Tranquil.in Tiberio:
Ganeæ popinas,Ganeasq; vſq; eo
inhibuit:vt ne opa qdẽ piſto
ria proponi vænalia fineret.
pli.lib.viii.cap.xv.mentionẽ
faciẽs de porco: Neq; ex alio
animali numeroſior materia
ganeæ,quinquaginta prope
ſapores,cum cæteris ſinguli.
In genere etiam neutro decli
natur:auctore Feſto:qui ſcri
Ganeũ bit Ganeum locũ eſſe ſubter/
raneum & abdictũ.Vnde no
minati ganeones,q illic ver/
ſarent̃ cum ſcortis.vñ illud
apud Terẽ.in Adelphis:Cre
do abductũ in ganeũ aliquo.
vbi Donatus ait veteres Ga
neum meretricum tabernam dixiſſe:q ipſa ſit in terra,non
vt cœnaculũ ſupius. ¶ Pultes:cibos viles & vulgares. Nã ex
Puls farina in ollas cognarias infuſa fiunt.Pli.lib.xviii.Milio Cã
pania gaudet præcipue,pultẽq; cãdidã ex eo facit:fit & pa
nis prædulcis.Marti.Imbue plebeias cluſinis pultibus ollas,
Vt ſatur i vacuis dulcia muſta bibas.Pulte Romani vice pa
nis longo tpe(vt ſcribit pli.)vixere anteq̃ cõficiẽdi panis ra
tionẽ inueniſſent:inde pulmẽtaria ſunt appellata & pulmen
Placẽta ta. ¶ Dictem:mandẽ,præcipiam. ¶ Placentas:lautæ enim gu/
læ ſunt placẽtæ:quaꝝ Cato in re ruſtica cõfecturam docet.
ex farina enim ſiliginea,& alica conficiebantur addito caſeo
ouillo. Cato enim ſic inqt:Focum vbi ecquas calefacio bene
& textũ,ide facito ſolũ tenue caſei ouili.p.xiiii.ne acidũ &
bene recẽs in aquã ter idito.poſtea indito mellis boni.p.iiii.
Id bene vna cõmiſceto cum caſeo:tũc placentam ſoco impo
nito,texto callido opito,videto vt bene & otioſe pcoquas,
apito dũ iſpicias bis,aut ter:vbi cocta erit eximito,& melle
vngito.lqdã fuiſſe & dulcẽ oſtẽdit Hora.in vltia Saty.Ri
diculus totas ſimul ac ſorbere placentas.Idẽ alibi:pane egeo
iã mellitis potiore placẽtis.Et Mart.li.vii.Dulci placẽta ſor
didam linit mappã.Seneca ad Lucil.Amicos icolumes cog

tare,melle ac placenta frui eſt.nomen formatum eſt ab accu/
ſatiuo græco placunta:videtur eſſe ex genere eaꝝ quas nos
tortas appellamus,ſiue tartares. ¶ Habebis Euandrum:deli/ Euãder
tiarũ expertem cœnã pollicet̃ Perſico.vt ſic ſenſus: Ego te
lautiore cõuiuio nõ ſum excepturus,q̃ Euãder excepit Her
culẽ & Aeneã Troianũ:quos frugalibus epulis conſtat exce
ptos. Virg.de aenea:Viſcera
toſta ferũt taurorũ,onerãtq;
caniſtris Dona laboratæ Ce
reris,Bacchũq; miniſtrãt. Ve
ſcitur Aeneas,ſimul & Tro/
iana iuuentus Perpetui ter/
go bouis,& luſtralibus extis.
¶ Euandrum: Euander filius
fuit Carmẽtæ,qui ꝓfugus ex
Peloponeſſo auctoritate ma
gis,q̃ imperio ea loca regebat:
vbi nunc eſt Roma. Is Hercu
lem ex Hiſpania interempto
Gerione redeuntẽ cũ bobus
miræ ſpeciei:vt filiũ Iouis hu/
maniſſime excepit. dicata ei
ara,quæ maxima eſt appella/
ta,auctores Liui⁹,Ouid.So/
li. Diony.Iuſtinus. ¶ Tyrin/
thi[illegible].Hercules a Tirynthe Tirynthius
opp[illegible]q in eo geſta ei⁹ ma/
xime cla[illegible]erunt. Tiryns aũt
oppidum clariſſimũ fuit Græ Tiryns
ciæ. Home Qui tenuere Ar/
g[illegible], Tirynthi q; mœnib⁹ al/
t[illegible]m. Senſus eſt autẽ: Veniet,
inqt, Hercules aut Aeneas.i.
ta frugali excipieris a me cœ
na,q̃ Hercules & Aeneas ex/
cepti fuerũt ab Euandro.
¶ Hoſpes,Aeneas. ¶ Minor il
lo. .Herculei cui rerum geſta/
rum magnitudine haud qua/
quam fuit par. ¶ Et ipſe ta/
men.ſ. Aeneas. ¶ Sanguine:
nam ex Venere natus eſt:vt
Hercules ex Ioue. ¶ Alter a/
quis.i. Aeneas,qui(vt ſcri/
bit Dionyſius)cum regnaſ/
ſet tres annos poſt obitũ La/
tini,quarto & ipſe anno bel
lo extinctus eſt:cum in eum
Mezentius Hetruſcorũ rex
cum Rutulis oĩbus impetũ feciſſent. Inito igitur prælio nõ
procul a Lauino,cum multi vtrinq; forent cæſi,eius corpus
nuſq̃ apparuit:vnde non nulliq; fuit opinio eum ſtatim rela
tum fuiſſe in Deos. Alii vero tradiderunt. Numico ſubmer/
ſum eſſe,cum aduerſus Turnum pugnaret,Iouẽq; indigetẽ
eſſe appellatum:vbi tẽplum ei ædificatum eſt hac inſcriptio
ne:patri Indigeti,q fluuii Numici vndas gubernat. vnde &
Tibullus:Illic ſanctus eris,cũ te veneranda Numici Vnda De
um cælo miſerit Indigetem. ¶ Alter flãmis.i. Hercules qui in
monte Oeta poſt traditam tunicã ab Deianira ſanguie. Neſ
ſeo infectam,igni abſumptus eſt,& in cælũ trãſlatus. ¶ Nul/
lis ornata macellis:epulæ,inqt,meæ quas tibi ſum appoſitu/
rus,ex publico macello non ſunt comparatæ,ſed vernaculæ
ſunt ¶ Tyburtino: Tybur non longe ab vrbe ſitum in colle,
vbi hercules colebat̃. Mart. Tybur in herculeum migrauit
nigra Lycoris. Catillus Amphyarai filius poſt interitum pa/
tris,iuſſu Oiclei aui in Italia venit cũ trib⁹ filiis, Corace vel
(vt alii ſcribũt)Cora,Catillo,tyburte:addiditq; oppidũ. Si
lius:Hic Tybur Catille tuum.pli.Tyburtẽ conditorẽ fuiſſe Tybur
ſcribit,quem tradit cepiſſe auguria iuxta tres ilicea quæ ſua
ætate adhuc virebant. ¶ Mollior:tenerior. ¶ Salicti:ſalicta
loca ſunt

loca ſunt multis ſalicibus cõſita: ſicut ficeta multis ficis: q̄r/
ceta multis q̄rcubus: ſpineta multis ſpinis. ¶ Aſparagi: ſub/
audi veniẽt a ſuperiore. Aſparagi a caulis aſperitate ſunt de
noiati. vt docet Varro. Alii vero dicũt dictionẽ eſſe græcã
ἀσπάραγον. alii vero a Chaldæa voce deduci, q̄ caulẽ ſigni
ficat, qa hæc herba ſemp creſcat in caulẽ, & virgultũ. ¶ Mõ/
tani: ad differentiã aſparagorum altilium: q ſapidiores ſunt:
& ideo lautæ gulæ. Plin. Silueſtres fecerat natura corrudas,
vt quiſq demeteret paſſi. Ecce altiles ſpectant aſparagi. Et
Rauenna, ternis libris repẽdit. Martia. Mollis in æquorea q̄
Corruda creuit ſpina Rauẽna: Non erit incultis gratior aſparagis. Sil
ueſtrem igitur & montanũ aſparagum intelligit: quem aliq
corrudam, aliqui libycũ vocãt: Attici horminiũ. Auctor eſt
Villicus Plin. libro. xx. cap. x. ¶ Villica: villici vxor. Villicus autẽ iter
mancipia is erat, qui totius villę curam habebat. ¶ Calencia:
ideſt recentia. ¶ Torto fœno: in quo geſtãtur. Mart. Sed tu
ta fœno curſor oua portabat. aut (qd magis placet) calẽtia
ex fœno torto. i. ex nido adſunt recẽtia oua cum gallinis ip
ſis. ¶ Seruatę vuæ: duplici modo veteres toto anno ſeruaue
re vuas, quas & ollares & penſiles nominauere. In ollis eni
(auctore Collumella) ſine noxa ſeruabãt. vnde Horati⁹: Ve
nucula cõuenit ollis. aut in ſublimi ſuſpendebant. vnde Ho
ratius: Cum penſilis vua ſecundas Ornabat mẽſas. ¶ Signi/
nũ pirum: ſubaudi adeſt a ſupiore: a Signia patria dictũ: vt
ſcri. Plin. Cornelius Celſus inter pira, quæ reponunt in pri
mis cõmendat tarentina, atq ſignia. ¶ Syriũq: Columella
lib. xi. capite. viii. oſtendit piq ſyrium id eſſe, qd tarentium.
ſic enim ſcribit: Curandum eſt aũt, vt q̄ generoſiſſimis piris,
pomaria cõſecramus. Ea ſunt cruſtumina, regia, ſignina, ta/
rentina, quæ ſyria dicunt, purpurea, ſuperba: hordeacea, ani
tianea, neuiana, fauoniana, lateritana, & alia multa, quorum
enumeratio longa eſt. ¶ De corbibus iiſdem: ordo eſt: Mala
æmula picenis pomis & odoris recẽtis adſunt de iiſdem cor
bibus, ex quibus & pira. ¶ Aemula picenis: videntur deſignari
poma tyburtina: de qbus ſic Horatius: Picenis cedũt pomis
tyburtina ſucco: Nã facie præſtãt. ¶ Nec metuẽda tibi: q mu/
ſto ſuo tibi officiant. nã id quidẽ per frigus, ventoſq hymea
les exhauſtũ eſt. ¶ Autumnum: ſuccũ illum autũnalem, quem
per hyemẽ admittunt. Nec placet intelligas poma ſiccata vt
aliqui aloquin docti ſenſerunt. ¶ Hæc olim: talis, inqt. cœna
qualẽ tibi appono apud nobiliores priſcis tpibus luxurioſa
fuiſſe. ¶ Curius: Curius, inqt, Dentatus non dedignabatur ve
ſci oleribus: ac p hoc vilibus dapibus: hocq ẽ ex hiſtoria. Nã
i uẽtus eſt a legatis Samnitũ auq ei afferentibus, cũ rapa in
igne verſaret, i fictilibuſq, vel (vt alii tradũt) catino ligneo
comederet. Sic oſtẽdit tanta priſcos frugalitate, & parſimo
nia vixiſſe, vt nobiliſſimi vel oleribus cõtẽti eſſent. ¶ Foſſor
ſqualidus in cõpede: hoc eſt ſeruus in ergaſtulis: ac p hoc oſtẽ
dit gulæ luxum tñ inualuiſſe ſuis temporibus: vt ne viliſſi/
mus quiſq delitiis abſtineret. Nã ſerui in compedibus tene/
bãtur vel ad metalla fodienda, vel agros colendos, vel exci/
dendos lapides. vnde eſt illud Plin. lib. viii. loquẽtis de agri
cultura: At nũc eadẽ illa vincti pedes, dãnatæ manus, inſcri
pti vultus exercent. Ouid. in Ponto ad Græcinũ loquens d
ſpe ſic iquit: Hęc facit vt viuat foſſor quoq cõpede vinct⁹:
Liberaq a ferro crura futura putet. Plau. in Captiuis: Iube
te huc craſſas cõpedes impingier: inde extra portã ad meum
libertũ Cordalũ in lapicidinas facite deductus fiet. De erga
ſtulis in ſexta Satyra diximus copioſius illic: Ergaſtula tota.
Vulua ¶ Vulua: de vulua Plin. (vt diximus ante in ſecunda ſatyra)
multa ſcribit ſic in. x. capi. xxxvii. Quod alio nomine locos
appellant: hoc in reliqs animalibus vuluam. Hæc viperæ, &
intra ſe parientibus duplex. Oua generãtiũ annexa, pcordiis.
& in muliere geminos ſinus ſub vtraq parte lateq habet: fu/
nebris quoties verſa ſpiritum incluſit. Vulua eiecto partu
melior, q̄ edito. Eiectícia vocatur illa, hæc porcaria: primiparę
ſuis optima. Nec nouellaq ſuum pterq̄ primiparaq pbat, po
ti⁹q veteq, nec dũ effœtaq, & biduo añ partũ aut poſt par
tũ, aut quo eiecerit die. Grata ergo erat vulua i cibis. Mart.
in Diſtichis: Te fortaſſe magis capiet de virgine porca: Me
materna magis de ſue vulua capit. ¶ Popinę: diuerſoria erãt Popina
guloſoq vbi obſonia coacta parabant. Nero (vt Trangl. ſcri Popinæ
bit) interdixit nequid i popinis cocti pter legumina, aut ole
ra vænireť: cũ ante a nullum non obſonii genus propeneret
Horatius: Quin oĩa malit Quæ cunq immũdis feruent al/
lata popinis: a popina popinones ſunt denominati: qui his
verſantur. Popinarii vero ipſi dñi popinæ. ¶ Quid ſapiat: q̄
boni ſit ſaporis. ¶ Rara crate: oſtendit priſcos illos Roma/
nos nullo non modo cibi, ſed ne ædificii qdem luxu vixiſſe,
qui coquinas cratibus inſtructas habuerunt. vñ carnes ſali/
tę penderent. ¶ Natalitium. i. die natali, q delicatiori appara
tu celebrari ſolebat. ¶ Lardũ: carnem ſuillam ſalitã. vnde ita Lardũ
ſcribit Macro. lib. vii. Saturnaliũ: Sæpe appoſita ſalita car/
ne, quã laridum vocamus (vt opinor) quaſi large aridũ. Eã
appellat Cice. i lib. de ſenectute ſuccidiã his verbis, Iam gor
tum ipſi agricolæ ſuccidiam alterã appellant. Sic & Varro i
ſecundo req ruſticarum: Et qui non audierit patres noſtros
dicere ignauũ & ſumptuoſum eſſe, qui ſuccidam in carnario Succi
ſuſpenderit. Mart. in. v. ad Toranium: Et pallens faba cũ ru dia
bente lardo. quibus verbis plane oſtendit appellatione lardi
carnẽ ſuillam ſalitã itelligi: ſuccidiũ item in genere neutro iu
uenit. ¶ Accedente noua carne: hoc cũ ſuperiobus coniungi
tur. vt ſit ſenſus: Erat moris ponere lardum nataliciũ. cogna
ris accedente noua carne. i. recenti. ¶ Si quã dabat hoſtia: ſi
forte acciderat, vt hoſtiã Diis mactarẽt. nã carnes victima Carovi
rum vẽdebantur, & plerũq duplo: ſicut i feriis latinis. vnde ctime
Valerius in ſcdo de inſtitutis antiqs: Immolataq a magiſtra
tibus hoſtiaq exta ad quæſtores ætarii delata veniebãt. Sa/
crificiiſq populi Ro. tum Deoq immortalium cultus, tum
ẽt hominũ cõtinentia inerat, imperatoribus noſtris, q ſacras
manus habere deberent, apud iſta altaria diſcentibus. ¶ Co/
gnatoq aliquis: ordo eſt: Aliquis cognateq functus ter titu
lo conſulis. i. ter adeptus conſulatum. ¶ Caſtrorũ imperiis: q
imperator fuiſſet & dux exercitus. ¶ Solito maturius ibat:
tanq̄ ad lautius conuiuium. ¶ Ligonem: farculum. ¶ A monte
domito: p multum laborẽ culto. Glorioſum enim apud pri/
ſcos Romanos fuit agricolationi vacare, vñ ſcibit Pli. mul/
tas familias a ſtudio rerũ ruſticarum cognomina adinueniſ/
ſe. Nã Cicerones ſunt cognominati, q bonũ cicer ſererẽ. Fa
bii q bonã fabam. Lentuli q bonã lentem. Seranus q agrum
ſereret. Virg. nec tẽ ſulco Serane ſerentẽ. Deniq (vt ſcri. Ca
to in re ruſtica, & pli. meminit) cũ bonum agricolã, bonumq
colonũ dixiſſet, ſe ampliſſime laudaſſe exiſtimabãt. Scribit p̄
terea plin. lib. xvi. in Linterno agro durare ſuis temporibus
oleas Africani prioris manibus ſatas. Item myrtum eodem
loco conſpicuæ magnitudinis.

¶ Experiere &c. Frugalitatem ſuę cœnę ad quã perſicũ iui ASCẽ.
tarat poeta longo ſermone recitat. Ordo eſt: O perſice tu ex
periere. i. facies periculum: & ſumes experimentũ hodie: nũ/
quid ego non pſtem. i. exhibeam vita vel moribus & re, pul
cherrima dictu. i. quæ pulcherrima ſunt dum a me dicũtur.
ſed exiſtẽs ganeo. i. lurco & homo vorax ganeaq frequenta
tor occultus. laudem. i. cõmendem & laude pſequar. ſiliq. i.
durũ victum antiquorũ. & dictũ. i. præcipiam facere puero
meo corã aliis pultes. ſed dictem i aure pueri placentas. i. vt
coqt mihi placentas. Nã tu cũ ſis cõuiua promiſſus mihi. ha
bebis Euandrũ. i. me modicũ & pauperem te hoſpitio rec ipi
entem ſicut Euãder herculem ſe apud Vir. recepiſſe dicit. &
venies hoſpes Tirynthius. i. vt hercules: aut hoſpes minor
illo. ſ. hercule. & tñ ipſe cõtingens cęlum ſanguine. i. origine
ſua. ſ. Aeneas filius Veneris: Alter ſup. eorũ hoſpitũ Euan/
dri. ſ. Aeneas. miſſus eſt ad ſidera aqs: quia ſubmerſus eſt in
Numico lacu. & alter. ſ. hercules. flammis quia cõbuſtus inte/
riit. Audi nunc fercula non ornata vllis macellis. hædul⁹. i.
paruus hedus. i. pullus capræ. veniet de agro tyburtino exi
ſtens pinguiſſimus. & mollior. i. tenerior toto grege. inſcius
herbæ. i. qui nondũ guſtauit herbã: ſed vberibus matris nu/
tritus eſt. & nõ auſus adhuc mordere virgas humilis ſalicti
. i. ſalicum in imo naſcentiũ: qui habet plus lactis, q̄ ſanguinis
& aſparagi: ab aſperitate dicti, montani. i. montibus nati.

quos villica.i.habitatrix villæ: hoc eſt poſſeſſionis meæ in agro legit,i.collegit modo.i.pau:oante.& hoc fuſo poſito.i. depoſito cum colo ſup.venient.Præterea grādi oua calentia fœno torto.i.circumuoluto.aſſunt.ſ.nobis cū ipſis matribus.i.gallinis.vuæ ſeruatæ ſup.tales quales fuerant in vitibus parte.i.pro pte anni:qua.ſ.erāt maturæ ſup.adſunt nobis.Pig ſignînum,& ſyrium ſic dictum.& mala.i.poma recentis odoris.æmula picenis.i.certātia in fragrātia & bonitate cū picenis nec pro & non:& poma non metuenda tibi poſtq̄ poſuere.i.exuerūt autumnū ſiccatum frigore.i.p frigus.& pericula ſucci crudi.i.idigeſti.&adhuc viridioris adſunt nobis ſup.de iiſdē cordibus.i.caniſtris, quibus allata ſunt.hæc.i.huiuſmodi cœna.fuit oliā.i.priſcis tpibus cœna luxurioſa nr̄i.i.Romani ſenatus.Ipſe curius dē tatus optimus dictator ponebat.i.coquebat breuibus focis oluſcula,quæ ſup.legerat in ſup.paruo horto.quæ.i.qualia oluſcula.foſſor.ſ.ſeruus ad glebā deſtinat᷑.ſqualidus.i.immundus.in magna compede.i.cathenas quæ ab vna parte agri fodiēda ad aliam vſq; extendebat.faſtidit.i.faſtu aſpernat᷑.qui.ſ.foſſor meminit.i.adhuc memor eſt. qd vulua ſup.Porciua.calidę popinæ.i.quā in calida popina priuſq̄ ſeruus eſſet, comederat.ſapiat.i.qualem ſaporem habeat reſpectu olerum. moris.i.inſtituti & conſuetudinis erat quondam ſeruare diebus feſtis.i.vſq; ad dies feſtos.terga ſuis.i.porci.ſicci.i. exſiccati in fumo & ſalſi.pendentia in crate rara vt fumum & ventum capiant. Ac pro & moris ſup. erat ponere cognatis lardum natalitium.i.ad diem natalem:quo maxime Genio indulgebant ſeruatum.& hoc noua ideſt recenti carne accidente id eſt adiecta ad lardum.ſi hoſtia id eſt ſacrificium pro hoſtibus deuictis facta.dabat quam id eſt aliquam. Aliquis cognatorū functus titulo tercōſulis,atq; imperii caſtrorū.& functus honore dictatoris.i.ſummi magiſtratus. ibat maturius,i.prius,ſolito.i.q̄ ſolitus erat.ad has.i.hmōi epulas referēs.i.reportans.a monte.i.agro montano.domito.i. culto,& a ſilueſtreitate,ac nociuis verbis purgato.ligonē.i. inſtrumentum illud,quo ruſtici terram purgant.i reptū.i. vl extractū e terra dura & ſaxoſa:vbi difficilior eſt domatio.

¶ Cum tremerent Fabios:hic ſenſus eſt:Priſci Romani tā longe abfuerūt ab oībus delitiis,cum maxime ſeuerā cenſorum diſciplinā timerent,qui ciuitatis mores corrigebant:vt

IOAN. BRIT. lectos ſuos tricliniares nulla teſtitudine ornauerint.ſicq; notat luxū ſui tēporis in lectis diſcubitoriis.Caruilius eni Pollio prodigi & ſagacis(vt ſcri.Pli.)ad luxuriæ inſtrumēta ingenii p̄mis tēporibus Neronis docuit ſecare putamina teſtudinum in laminas.& ita lectos tricliniares operiri.Idem etiā (auctore eodē lib.xxxii.cap.xi.)operiri docuit argēto mox auro.Ordo aūt eſt:Nemo duxit habēdū inter curas,& ſeria qualis teſtudo nataret.Cum tremerēt Fabios &c. ¶ Fabios, Catonem,Scauros,& Fabritios,vbiq; poeta hi oēs nominantur vt graues & ſeueri ciues.ſic & Apuleius priſcorū auſteritatē cōmendat in prima Apologia:Vere longe auſterior

Cum tremerent autem Fabios,durumq; Catonem,
Et Scauros,& Fabricios,rigidiq; ſeueros
Cenſoris mores etiam collega timeret,
Nemo inter curas,& ſeria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu teſtudo nataret.
Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum,
Sed nudo latere,& paruis frons ærea lectis
Vile coronati caput oſtendebat aſelli,
Ad quod laſciui ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi,qualis domus,atq; ſupellex.
Tunc rudis & graias mirari neſcius artes,
Vibibus euerſis prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Vt phaleris gauderet æquus,cælataq; caſſis
Romulæ ſimulachra feræ menſueſcere iuſſæ
Imperii fato,& geminos ſub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis,& haſta,
Pendentiſq; Dei perituro oſtenderet hoſti,
Argenti quod erat ſolis fulgebat in armis.
Ponebant igitur thuſco farrata catino
Omnia tunc,quibus inuideas,ſi liuidulus ſis.
Templorum quoq; maieſtas præſentior,& vox
Nocte fere media,mediamq; audita per vrbem
Littore ob Oceani Gallis venientibus,& Diis
Officium vatis peragentibus,his monuit nos,
Hanc rebus latiis curam præſtare ſolebat
Fictilis,& nullo violatus Iuppiter auro,
Illa domi natas,noſtraq; ex arbore menſas
Tempora viderunt,hos lignum ſtabat in vſus,
Annoſam ſi forte nucem deiecerat Eurus,

vt putat Seranis,& Curiis,& Fabriciis. ¶ Cenſoris:cenſorem ſcribit Varro de ſermone latiali denominatū a cēſendo, q; ad eius cenſionē.i.arbitrium cenſeret populus.De cenſoribus plura alibi diximus. ¶ Etiā collega timeret: alluſit; poeta ad cenſurā Claudii Neronis,& Liuii Salinatoris, qui ſe inuicem ſeueriter notauerūt.Nā cum forte vterq; equitū cēturias recognoſceret,in quarum numero & ipſi eſſent ꝓpter robur ætatis,ventū q; eſſet ad tribum Salinatoris, ꝓcoq; lecto nomine Salinatoris hæſitaret,citandū nec ne ſibi eſſet, Claudius collegā citari,& equum vendi iuſſit,q; populi iudicio dānatus fuiſſet.Salinator q; cēſor cum eodem collega oēs tribus, excepta Metia,ærarias fecit,ſtipēdio priuauit eo crimie, q; aut prius ſe iniuſte condēnaſſent (nā eum ex inuidia peculatus reum cōdemnauerāt)aut poſtea tantos honores nō recte tribu ſſent. ¶ Qualis teſtudo.i.quāta inueniretur.Nam teſtudines in mari Indico tantæ magnitudinis inueniunt vt ſingulaꝶ ſuperficie habitabiles caſæ integantur:atq; inter inſulas Rubri ꝑcipue maris,earum teſtis veluti cymbis nauigatur auctores Plini.& Diodorus. ¶ Fulcrū:a fulciendo.i.ſuſtinendo dictū. ligna enim ipſa quæ lectum ſuſtineant,fulcra dicuntur. Vir. Lucēt genialibus altis Aurea fulcra toris. ¶ Clarū:conſpicuū. nā(vt diximus)lecti non modo diſcubitorii,ſed & cubiculares teſtitudinum putaminibus operiebant᷑.Apuleius lib.x.Meta.Lectus indica teſtudine perlucidus,plumea congerie tumidus veſte ſerica floridus.Mart.lib.xii.ad Amœnum:Gemmantes primā fulgent teſtitudine lecti.magnis pretiis comparabantur.Vnde eſt illa Senecæ indignatio in lib.de beneficiis: Video elaboratā ſcrupuloſa diſtinctione teſtitudinem,& fœdiſſimorum,pigerrimorūq; aialium teſtas ingentibus pretiis emptas.Nā teſtudinum putamina ſecabātur in laminas.iiſq; lectos & repoſitoria veſtiebāt,atq; ēt lacunaria.lege Pli,lib.ix.&.xvi.c.lxiii. ¶ Troiugenis nobilibus Romanis.ſatyrice dictū: quaſi qui gloriarent ſe originē ducere a Troianis. ¶ Sed nudo latere:oſtendit poeta in reprehenſionem morum ſui tpis Priſcos illos adeo ſeueros extitiſſe,aut cōtēpto oī luxu ſæpe ēt in limitibus agrorum collocatis lectis diſcubitoriis cœnarēt vnde facile videre poterāt,caput aſelli nudatū cute ſuſpēſum in agro.qd̄ ideo fieri cōſueuit q̄a putabatur hetruſca diſciplina incōmoda agroꝝ arceri poſſe.vnde Columella de cultu hortoꝝ:Nunc caput arcadici nudū cute fertur aſelli. Tyrrhenus finxiſſe Tages in limite ruris. ¶ Nudo latere:nuda ſponda ſine vllo ornatu aut teſtitudinū,aut auri,aut argēti. Sic enim lecti ornabantur ſumpto exēplo ab Aſia.vn̄ ſic Liuius lib.ix.de bello macedonico:Luxuriæ eni peregrinæ origo ab exercitu aſiatico inuecta in vrbē eſt,ide primū lectos æratos,veſtē ſtragulā ꝑtioſam,plagulas,& alia textilia Romam adduxerunt. ¶ Frons ærea.i.pars anterior fulcri ære tm̄ ornata.Nam(vt ſcribit Plin.li.xxxiiii.)tricliniorū pedes fulcra item ære ornabāt frontē aūt poni pro parte anteriore lecti ſic docet Vale,loquens de maieſtate:Si qs cognoſcat

lecti

Teſtudo

Fulcrū

lecti illius frontem macedonicis triumphis fuiſſe adornatã.
¶ Oſtendebat hoc eſt qui in lecto diſcumbebãt, ſpectare & ſi
bi inuicem oſtendere poterant caput aſelli. ¶ Coronati orna
ti ſertis. ¶ Alumni: dicuntur qui aluntur, & qui alunt. ſed
illud frequens, hoc rariſſimum. ¶ Tunc rudis: ordo eſt: Miles
tũc rudis & neſcius mirari graias artes, frãgebat pocula ma
gnorum artificum reperta in parte prędarum euerſis vrbi/
bus, & eſt ſenſus: Milites illis temporibus contempto omni
domus ornatu id tantum quærebãt, vt equi, & arma eſſent
ornamentis inſignia. ¶ Artes graias: in poculis & ſtatuis fa/
Phalerę berrime ſculptis, mira enim græcorum ad omnes artes fue/
re ingenia. ¶ Phaleris: ornamenta enim equorum ſunt pha/
leræ, de quibus ſic Apuleius in prima Apologia: perã & bacu
lum tu philoſophis exprobares? igitur & equitib⁹ phaleras
& peditibus clypeos, & ſigniferis vexilla. Valerius libro. ix.
cap. de ira & odio: Oſſi uſi annullos aureos ſibimet ipſos &
phaleras equis ſuis detractas abiicierunt. Dictæ autem pha
leræ a φανερῶν: quod eſt manifeſto & illuſtro: quia eiuſmodi or
namẽtis illuſtretur, græce φάλαρα dicũt: ſicut τάλαντον p
talentum. ¶ Cælataq; caſſis: ordo eſt: Miles frangebat pocu
la, aut equus gauderet phaleris, & caſſis cælata oſtẽderet ho
ſti perituro ſimulachra feræ romuleæ iuſſe manſueſcere fato
imperii, & geminos Quirinos ſubrupe, & nudam effigiem
Dei fulgentis clypeo & haſta, pendentiq;. ¶ Simulachra ferę
Ficus romuleæ id eſt imaginem lupæ, quæ Romulo & Remo mã
ruminalis mas prębuit ſub arbore fico, quæ poſtea ficus ruminalis eſt
appellata. rumam enim veteres mammam nominauerunt.
¶ Iuſſæ manſueſcere: quæ ita iubentibus Diis mãſuefacta eſt:
vt non modo infantes non læſerit: ſed lacte ſuo vice nutricis
etiam aluerit. ¶ Imperii fato: ad fatum & fortunam imperii.
¶ Geminos Quirinos: Romulum & Remum, licet Romu/
lus tantum Quirinus ſit cognominatus. de quo pleraq; di/
ximus in ſecunda Satyra illic: In valle Quirini. ¶ Nudam effi
giem Dei fulgentis: id eſt Martis, qui pater & auctor fuit no
minis Romani. genuit enim Romulum & Remum ex Rhea
Ilia urbis Romæ conditores. ¶ Fulgentis clypeo & haſta.
Penſilia id eſt reſplendentis cælatura clypei, & haſtæ. ¶ Pendentis: in
aere, cũ ſit in vertice caſſidis: vnde & pẽſilia appellamus ædi
ficia in ærem extructa, vt hortos penſiles in ære non in terra
poſitos. vnde Papinius in Siluis de aqua ducta per ædificia
ſublimia ſic ait: Et in numero pendens tranſmittitur arcu.
¶ Farrata: cibaria ex farre. ¶ Catino: a capiendo dicitur ſecũ
dum Varronem. ¶ Thuſco: fictili nam in Hetruria aretina
vaſa celebrata ſunt. Martia. Aretina nimis ne ſpernas vaſa
monemus, lautus erat thuſcis porſena fictilibus. ¶ Præſentior:
magis propicior. Virgilius: Nec tam præſentes alibi cogno
ſcere Diues. Dii, inquit, quamuis fictiles colerentur, Roma
nis tamen erãt magis propicii, q̃ nunc. vnde Seneca ad Luci
lium: Cogita Deos cum propicii eſſent, fictiles fuiſſe. ¶ Et
uox orabat per exempla benigniores fuiſſe Deos priſcis il/
lis temporibus in Romanos. Nam cum Galli in Italiam uo/
cati eſſent, eodem anno (vt tradit Liuius in quinto) M. Ce
dicius de plebe nunciauit tribunis ſe in noua via, vbi nunc ſa
cellum eſt, ſupra ædem Veſtæ noctis ſilentio audiſſe uocem
clariorem humana, quæ magiſtratibus dici iuberet Gallos
aduentare. Cicero in ſecundo de diuinatiõe: appellat Aium
Aius Deum loquentem, cui in noua via conſecrata fuit ara, ex eo
q̃ monuerat, ut prouiderent ne a Gallis Roma caperetur.
De eo ſic & Liuius in. v. Iuſſiq; tẽplum in noua uia Aio lo/
cuto fieri. ¶ Vox audita: ordo ẽ. & ſenſus: Et uox audita no
cte fere media monuit nos his. i. de his: hoc eſt aduentu Gal/
lorum. Dicimus. n. moneo te de his rebus, & harũ rerũ. & has
res. ¶ Gallis uenientibus. i. cũ Galli aduẽtarent. Nã Galli Se
nones, duce Brenno, in Italiã uenerunt. Cluſiumq; obſederunt
ad quos cũ tres legati a ſenatu miſſi fuiſſent, q Gallos mone
rent, vt ab oppugnatione deſiſterent. ex iis vnus contra ius
gentiũ pceſſit, & ducẽ Senonũ interfecit. quo facto indigna
ti Galli urbẽ petierũt, & fuſo exercitu Romano apd' Haliã
fluuiũ vrbem intrauerũt: ubi nobiliſſimos ſenum in veſtibus
ædiũ cũ inſignibus honorũ ſedẽtes, primo vt Deos venera/
ti, deinde ut homines deſpicati, interficere, Capitoliumque
quo reliqua iuuentus confugerat, obſederũt. quod mox Ca/
millus creatus dictator liberauit. ¶ Et Diis peragentibus of/
ficium uatis: id eſt omnia prædicentibus more uatum, q mor
talibus uentura prædicunt. ¶ Iupiter violatus nullo auro: nõ
dum auro effigiatus, ea enim uiolari dicuntur, quibus aliqd
contra uoluntatem fit: quaſi Iupiter auro illo non delecta/
retur. unde in tertia Satyra: Nec ingenuum violarent mar/
mora tophum. ¶ Illa tempora: ſcilicet priſca. ¶ Menſas natas
domi: id eſt ex arboribus uernaculis: non autem ex lõginquo
petitas, quales erant menſæ citreæ. Ex mauritania enim ci/
trus arbor (ut diximus) mittebatur ex Atlante monte tanti
pretii, vt menſæ pari repẽderentur auro. vnde Mart. Acci/
pe felices atlantica munera ſiluas: Aurea qui dederit dona,
minora dabit. ¶ In hos vſus: ſcilicet menſarum.
ASCE. ¶ Cum tremerent &c. Frugalitatem antiquorum latius p/
ſequitur. Ordo eſt. Autem: id eſt ſed cum: id eſt quando. ſup/
ple Romani tremerent: id eſt uſq; ad tremorem formidarẽt.
Fabios: & durum Catonem: & Scauros. & Fabricios uiros
illos ſeueros: & cenſorios. & cum etiam collega: id eſt concen/
ſor. vel cum alio cenſor factus. timeret ſeueros mores rigidi:
id eſt inflexibilis cenſoris. tunc ſupple nemo duxit: id eſt exiſti
mauit habendum inter curas & ſeria ſua. qualis teſtudo. i. cõ
cha magnas teſtas habens. nataret in fluctu Oceano: id eſt ma
ris Oceani Indici potiſſimũ factura: id eſt talis quæ faceret.
Troiugenis: id eſt nobilibus Romanis ſe de Troianis ortos
gloriantibus. nobile fulcrum: id eſt ſuſtentamentum pendens
vel tabula lecti ex putaminibus confectum. ſed frons: id eſt
altior pars lecticæ. ærea: id eſt ære munita. & nudo latere. i.
nullo fulcro aut putamine tecto. oſtendebat lectis paruis vi
le caput aſelli coronati quibuſdam: ſcilicet ſertis. Ad quod ca
put aſelli affixum fronti lecticæ. alumni laſciui ruris: id eſt fi
lii familias nutriti ruri ludebant. Cibi ergo fuerunt ſupple
tales: qualis ſupple fuit domus. & qualis ſuppellex: hoc eſt vi
les. Miles Romanus exiſtens tunc rudis & neſcius imitari
graias artes: id eſt græcorum in fingendis ſignis artificia, frã
gebat vrbibus euerſis: id eſt funditus deſtructis. pocula ma/
gnorum artificum reperta in parte prædę (quia enim non
erat bibax cõtempſit pocula artificioſiſſime compoſita) fran
gebat dico miles pocula: vt equus gauderet phaleris: id eſt or
namentis bullatis. & vt caſſis: id eſt galea. cælata: id eſt haberet
cælata ſimulachra: id eſt effigiem. Romulæ feræ: ſcilicet lupæ
iuſſæ manſueſcere: id eſt manſueta fieri. vt oſtenderet hoſti
perituro: id eſt quem interficere uellet ſimulachra Romuleæ
feræ iuſſæ a Deo: ſcilicet generis romani auctore manſueſce
re: id eſt manſueta fieri. & geminos Quirinos: ſcilicet Romu
lum & Remum. fato imperii: id eſt propter imperium Ro
manum aliquando futurum fato: ac vt oſtenderet hoſti peri/
turo nudam effigiem Dei: ſcilicet Martis pendentis & ful/
gentis clypeo, & haſta: id eſt armis militaribus. Illud argen/
ti q tunc ipſis erat. fulgebat in armis. Igitur quia ſola ar/
ma exornabant: ipſi ponebant omnia farrata: id eſt genus
pultis ex farre: quibus omnibus tu inuideas: ſi ſis liuidulus:
id eſt modicum inuidioſus. Maieſtas quoq; templorũ erat
tunc ſupple quoq;: id eſt etiam præſentior: id eſt paratior ad
conſulendum rebus Romanis. & vox Deorum ſcilicet audi/
ta eſt a M. Cedicio videlicet nocte fere media per mediam vr
bem. Gallis uenientibus: id eſt dum Galli venirent. ab littore
Oceano: id eſt Oceani Britannici ſcilicet & hoc Diis peragẽ
tibus officium vatis. i. prophetæ. Iupiter fictilis. i. habens ſta
tuam fictilem. ſ. terream. & nõ inuidioſus: id eſt corruptus &
adulteratus vllo auro: hoc eſt monuit nos his. i. de his & ſo/
lebat præſtare rebus latiis. i. latinis, hoc eſt italicis: & potiſſi
mum Romanis. hanc curam. i. cuſtodiam ſolicitam illa tem/
pora uiderunt menſas natas domi. & pro id eſt. noſtra. i. ita/
lica arbore. & lignum ſtabat in ſiluis. ſ. in: id eſt ad hos. i. huiuſ
modi uſus menſarum. ſ. ſi Eurus. i. violẽtus & impetuoſus uẽ
tus deiecerat forte nucem. i. arborem nucũ. annoſam. i. multo
rum annorum. Ex nuce autem menſæ & ſimulachra fieri ſo/
lent. quia tarde cariem, aut teredines patitur.

At nunc diuitibus cœnandi nulla uoluptas,
Nil Rhombus, nil dama ſapit putere uidentur
Vnguenta, atq; roſæ, latos niſi ſuſtinet orbes
Grande ebur, & magno ſublimis Pardus hiatu
Dentibus ex illis, quos mittit porta, Syenes,
Et Mauri celeres, & Mauro obſcurior Indus,
Et quos depoſuit Nabathæo bellua ſaltu,
Iam nimios, capitiq; graues, hinc ſurgit orexis,
Hinc ſtomacho bilis, nam pes argenteus illis,
Annullus in digito quod ferreus. ergo ſuperbum
Conuiuam cauco, qui me ſibi comparat, & res
Deſpicit exiguas, adeo nulla uncia nobis
Eſt eboris, nec teſſellæ, nec calculus ex hac
Materia, quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea, non tamen his vlla unquam obſonia fiunt
Rancidula, haud ideo peior gallina ſecatur.
Sed nec ſtructor erit, cui cædere debeat omnis
Pergula, diſcipulus Tripheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atq; aper, & pygargus,
Et ſcythicæ uolucres, & Phœnicopterus ingens,
Et Getulus orix, hebeti lautiſſima ferro
Cæditur & tota ſonat vlmea cœna Suburra.
Nec fruſtum capreæ ſubducere, nec latus afræ
Nouit auis noſter tyrunculus, ac rudis omni
Tempore & exiguæ fruſtis imbutus ofellæ,

IOAN. BRIT. ¶ At nunc diuitibus: ſenſus eſt: Noſtris aūt tpībus Romani eo delitiaꝝ puenerunt, vt nulla pulmētaria iucunda, ſuauia ue eſſe putent: niſi adſint menſæ citreæ, q̄ pede eburneo fulciantur. ex ebore enim pedes mēſis adhibebātur. Luca. Dentibus hic niuei ſectos atlantide ſilua impoſuere orbes, q̄les ad Cæſaris ora Non capto vertere Iuba. ſicq; notat luxu menſaꝝ cithreaꝝ. ¶ Rhombus: piſcis ex genere planorum. de quo in. iiii. Satyra ſatis dem. ¶ Vnguenta: qbus ungebant, cū exibāt e balneis. ¶ Atq; roſæ: coronę ex roſis, quibus in ſolenni conuiuioꝝ celebratiōe vtebantur. ¶ Latos orbes: mēſas citreas. de quibus plura in pri. Saty. illic: Prætoria, menſas de quibus ſæpe Mar. Tu libycos Indis ſuſpendis dentibus orbes. Et alibi: Et mauriſiacis ſuſtentem dentibus orbes. ¶ Grande ebur: pes ebur neus. ¶ Pard⁹ ſublimis. i. pardus ex ebore effigiat⁹. eſt aūt

pardus. pd⁹ animal parum differēs a pāthera. quidam eum ſolo cādore ab ea diſcernūt. In Africa, Syriæq; naſcitur. Solin. & pli. lib. viii. ¶ Ex illis dentibus. ſ. elephantorum. ¶ Porta Syenes: Syene (auct. Strabo

Syene ne) inſula ē in finibus Aethiopiæ. C. milibus paſſuū ambitu, pli. Ditionis Aegypti. eē, incipit a fine Aethiopæ Syene, ita uocat̄ iſula, ſupra Syenem. xv. millia paſſuum. Elephantis inſula habitat̄, nauigationis Aegyptiæ finis. dicta ab elephātorū multitudine Stra. & Hero. Elephantinā appellant. Pli, uero Elephantidem hinc autem mittebantur elephanti, portā aūt appellauit Elephantidem inſulam: quia ex ea per Syenē tanq̄ portā in Aegyptū ſit tranſitus. ita dictū vt illud in. iiii. Saty. ianua Baiaꝝ, eſt q: neceſſe ſit euntibus Baias tranſire per urbē Cumas. ¶ Et Mauri celeres: deſignat poeta, qbus in locis elephātes inueniantur, Nam eos fert Africa vltra ſyrticas ſolitudines, & in Mauritania ferunt Aethiopes Traglodytę, ſed maximos india. Hæc pli. per Mauros ergo celeres intelligit Ae

Troglodytæ thiopes Traglodytas, qui mira p dum celeritate ſunt. de q̄bus ita Hero. lib. iiii. Traglodytæ Aethiopes ooium quos fando cognouimus, pnciſſimis pepibus ſunt, ſerpentibus, lacertiſq; & aliis id genus repeilibus ueſcentes. Solinus Traglodytæ tanta pnicitate pollent, vt feras quas agitant, curſu pedū aſſequant̄. Mauri aūt p Aethiopibus, & æthiopes p mauris a poetis indifferenter nominant̄, nec mirum, cum Aethiopes ad occidentē uerſū Mauritianā attingant. de Aethiopib⁹ diximus etiā in ſecūda Saty. ¶ Indus: indi populi ſunt ad orientē ſiti prope Oceani refluxus, & Solis exortus, de iis lege & Apule. in pri. Floridoꝝ. ¶ Obſcurior: nigrior q̄ Mauri

Indi ſint, Apuleius in eodē: Indis ad naſcentē diem ſitis, tamen in corpore color noctis eſt. ¶ Depoſuit: nam elephanti aut caſu, aut ſenecta deciduos dentes deponunt, q̄ pgrādes ſunt: aut eos obleſſi a uenatoribus arbori illiſos frāgunt. hi autē ſunt minores. ¶ Capitiq; graues. i. ponderoſos. Terē, Hui tā graues raſtros. ¶ Nabathæo: arabico. Nabathęi enim populi ſunt

Nabathæi, Arabiæ cū termini Syriæ, quoꝝ regio populoſa & fertilis habet. oppidū incolunt nomine petram. Dicti (vt ſacræ teſtantur literæ) a Nabath primogenito Hiſmaelis. In Arabia aūt (ut diximus) apud Troglodytas naſcunt̄ elephātes. ¶ Hinc ſurgit orexis: hic inqt, maxime indignor q̄ Romani tam tāti ecenerunt facere ebur, ut iam pes argēteus in mēſi, ſuſtinē dis non pluris æſtimet̄, q̄ annullus ferreus in digito: vt oſtendat uile cenſeri argetū præ ebore. Lectos aūt mulierū totos operiri argēto, & triclina q̄dam docet pli. lib. xxxiii. cap. xi. qbus argentum addidiſſe primus traditur Caruilius Pollio eques Romanus, idem aureos fecit. ¶ Hinc: ex tāto eboris ſtudio, & æſtimatione. ¶ Orexis nauſea, & idignatio. Nā (vt diximus in Satyra Credo pudicitiā illic: Rabidā facturus

Orexis orexim) orexis appetitū proprie ſignificat: ὀρέγομαι enim appeto ſignificat. tñ eſt ēt inuenire pro uomitu. vt pli. ad priſcū de Fannia ęgrotante: Hoc diſcrimine implicita eſt inſidens febris, tuſſis, orexis, ſumma macies, ſumma defectio. ¶ Bilis: latinū eſt, colera græcum. ¶ Nam pes argēte⁹: rō eſt indignatiōis. Ordo eſt Nam pes argēteus eſt idem illis. ſ. menſis, qd eſt annulus ferreus in digito. i. non pluris faciunt nunc pedes argenteos in menſis, q̄ annullos ferreos in digitis vt tū Romanis viliua ſit argentū, q̄ ebur. illud aūt ſciendum pedem polyſemū eſſe, nā & pedem noſtrum dicim⁹, & lecti, & veli, & carminis, & menſæ. ¶ Annullus ferreus: nam apud Romanos

Annulorū vſus varius fuit annulloꝝ uſus. triumphantibus enim annullus in digito ferreus erat. ſi quoq;, qui ob legationem accepērant aureos, in publico tantū utebātur, intra domos uero ferreis, quo argumento etiam tpibus plinii, ipſe eſt auctor) ſponſæ annullus ferreus mittebatur, iſq; ſine gēma. pmiſcuus autem vſus cœpit ſecundo bello punico: neq; enim aliter potuiſſent trimodia illa annullorum Carthaginem ab Hānibale mitti. Diuo Auguſto decurias ordiante minor pars iudicū in ferreo annullo fuit. lege Pli. li. xxxiii. cap. pri. ¶ Hinc ſurgit orexis. Hinc ſtomacho bilis: alius pōt eſſe ſenſus vt ſit: ex diuerſo, inquit, ornatu menſæ diuerſi etiam affectus ſurgunt. nam ſi mēſa pedes habet eburneos, hinc orixis: hoc eſt appetentia cibi ſurgit: quaſi ad maxime appetitum excitet. Si autem pes argenteus ſit, aut ex alia materia: hinc ſtomacho bilis ſurgit: hoc eſt nauſea quedam: quia nō pluris faciūt pedes argenteos in mēſis, q̄ annullos ferreos in digitis. ¶ Ergo: cū tanto luxu uiuatur. ¶ Qui me ſibi cōparat: q me putat non minorem cœnam paraturum q̄ ipſe ſolet. ¶ Res exiguas: modicū conuiuii apparatum. ¶ Nulla uncia eboris: qd tanti faciunt ipſi. ¶ Nec teſſellæ: tali & teſſeræ erant eburneæ. a teſſera fit per diminutionem teſſella. ¶ Nec calculus: calculum intelligit, quem nunc dicimus ſcachum. antiqui latronem, & per diminutionem latrunculum dixere. Mart. de tabula luſoria:

Calcul⁹ Hic mihi biſſeno numeratur teſſera puncto. Calculus hic gemino diſcolor hoſte perit. Idem alibi: inſidioſorum ſi ludis bella latronum, Iſte tibi geminus miles, & hoſtis erit. De quo etiam ſic leges apud Gellium confutantem Caldæos: Cur tandem non de alea quoq;, ac de calculis, & alueolo audent dicere, quiſnā ibi ludentium uincat? Plin. ad Geminū de calculo ſic meminit: Audiui ipſam ſolere ſicut fœminam in illo otio ſexus laxare animū luſu calculoꝝ. Luſum autē calculorū inuenit Palamides. unde Sidonius: Tanq̄ Naupliades repertor artis Gaudebas hilarem ciere rixā. Calculus item paruū lapillū ſignificat. Mart. Calculus in nitida ſic numerat aqua. eū etiā calculū appellamus qui naſcitur in Veſica. Plin. in. xi. Sunt iis ēt calculo humano remedia pcipua. vñ calculoſi dicuntur,

tunt,qui calculo laborant:quos Græci lythacos appellant.a
Calculo calculo fit calculator & calculatrix. Et q̄m in computatione
ſi calculi adhiberi ſolet,inde ortū eſt,vt dicamus:tecū calculū
Lithaci uolo ponere.i.rōnem cōputare.Plin.in Panægyricis:Aſſue/
ſcat impator cū imperio calculū ponere,ſic exeat,ſic redeat,
ponere tanq̄ rōnem redditurus.¶ Non tñ: licet. inqt manubria cul/
calculū tellorū ſint oſſea,& non eburnea,nō tñ ob id īſipidiora ſunt
obſonia,q̄ cōciduntur per illos.¶ Structor:pprie is appellaī,
Stru/ q perite obſonia incidit.ferculaq; cōponit,nā & id ad gulā
ctor ptinere arbitrabanī.qd taxat Sene.de breuitate vitæ: Cū ui
deam q̄ ſuſpenſi ſint, qūo aper a coquo cæſus exeat, quanta
celeritate ſigno dato gladii ad miniſteria decurrāt.quāta ar
te ſcindantur aues in fruſta non enormia.pli.ite lib.x. poſtea
culinaꝗ artes vt clunes ſpectenī,vt diuidanī i tergora,ut a
pede uno dilatatæ repoſitoria occupēt,adeo ut doctores eſ
ſent,q ludum ſtructoriū aperirēt:vt Tripherus tpibus poe/
te,q ludū iuxta Suburrā hēbat:ubi tradens diſcentibus pce/
pta ſcindēdi obſonia,q ex ligno hēbat formata.hebeti cultel
lo,docebat quo geſtu hæc,uel illa ſecarent:vñ cœnā ulmeam
uoi :t:q̄m ex ligno obſonia eſſent formata.Ordo aūt eſt:Sed
nec erit nobis ſtructor diſcipulus Tripheri.i.q fuerit erudi/
tus a Triphero.Cuius artis ita meminit idē Sen.in lib.de ui
ta beata:Cur aliqs eſt ſcindēdi obſonii magiſter?¶ Cui cede
pergula re debeat ois Pergula.i. oēs q in pgulis ſunt iſtituti,Nā pgu/
la nō mō dr in uineis: ut docet Columella:In pergula autē,
inqt,ſingulæ denas amphoras peræquent. plini lib.xiiii. In
pergulis vero ſerūtur eſcariæ appellatæ,eduræ acinis,albæ,
nigræq;:ſed ēt capi vr p breui ambulacro & fornicato:qua/
ſi a pergēdo.ubi doctores diſcipulos ſuos erudirēt:& opifi
ces opera ſua q̄ſi a trāſeuntibus cōſpicięda collocarēt.Vo
piſcus in uita Saturnini:Nā & in Africa rhetoricæ operā d
derat,Romæ frequentauerat pgulas magiſtrales. Suetoni
de claris grāmaticis loquens de Craſſitio Tarātino grāma/
tico ſic ſcri.Deinde in pgula docuit.Pli.de Appelle pictore:
Idē pfecta opa pponebat in pgula.plaut.in pſeudulo: Cras
faciā deportare in pgulā: ¶ Diſcipulus Tripheri:emphaſim
Sumen. hēt:quaſi qui inter alios ſit melius inſtitutus.¶ Summe cum
magno:ſumen(ut diximus apud perſiū in prima Saty.illic:
Calidū ſis ponere ſumē)lautæ eſt gulæ.ex papillis lactantis
porcæ fit,idq; optimū(ut ſcri.Pli.li.xi.)ſi mō fœtus lac nō
auferit.Mart.eſſe putes nondū ſumē,ſic ubere largo Effluit:
pygar/ & uiuo lacte papilla tumet.¶ Pygargus ex genere eſt caprea/
gus rum.Nam(vt ſcri.Pli lib.viii.) capreæ in plurimas figuras
trāſfigurant.Sunt.n.capreę,ſunt ibices pnicitatis mirādę.ſūt
& origes cōtrario pilo ueſtiti,& ad caput uerſo.ſunt & da/
mæ,& pygargi.pygargus itē eſt(ut docet Ariſtotiles li.vi.
de natura aialiū)ex genere aqlaꝶ.pli.in.xi. Secundi generis
pygargus in oppidis.& in cāpis albicāte cauda.¶ Scyticę uo
lucres.i.phaſiani a phaſide fluuio Colchorum denominatæ,
phaſia/ Mar.Argoa.primū ſū trāſportata carina:Ante mihi notum
ni nil niſi faſis erat.Inter delicias.n.ganeę & luxurioſas dapes
cōnumeranī:vñ Diuus Hieronymus ad Saluinā ſic ſcri.Pro
cul ſint a conuiuiis tuis phaſides aues. craſſæ turtures, atta/
gen ionicus.¶ Phœnicopterus:auis eſt,cuius linguam Apiti
nepotum oium altiſſimus gurges(auctore Pli.)pcipui ſapo/
phœni/ ris eſſe docuit.vñ Mart. Dat mihi pēna rubens nomē,ſed lin
copter gua guloſis Noſtra ſapit. Auem eſſe paluſtrē docet Ariſtopha
nes in comœdia q̄ inſcribit Auibus & rubētibus pennis, vñ
facta eſt nois cōpoſitio.φοινικὸς.u.ruber dr,& πτερὸν pen/
Orix na.¶ Orix:ex genere capreaꝶ diximus eſſe origem:q contra
rio pilo ueſtiat ad caput uerſo.Ariſto,uero in.iiii. lib de pti
bus aialium Origē ſcri.eſſe unicornę,& bifidæ ungulæ.Cui
Pli.aſtipulans ait in.xi.Vnicornę biſulci orix.¶ Getulus:nā
eū Africa(vt ſcri.Pli.) generat ppetuo ſitientē.¶ Lautiſſima
ordo eſt:Getulus orix expoſitiue cœna lautiſſima.& vlmea
cæditī ferro hebeti,& ſonat tota ſuburra. ¶ Suburra: dictū
eſt Suburrā regionē fuiſſe Vrbis celebratiſſimā.¶ Alibi: Ego
uel Prochitam ppono Suburræ.¶ Capreæ:ſilueſtris capræ,
Hora/ Mart.pendentē ſumma capreā de rupe uidebis:Caſurā ſpe/
tius res,decipit illa canes.¶ Auis afræ,i.gallinæ numidicæ,Hora.

Nō afra auis,non attagen ionicus.Varro de re ruſtica.lib.iii.
ſic Gallinæ africanæ ſunt grandes,uariæ gilberiæ:quas me Mel a/
leagrides appellant Græci.¶ Tyrūculus: miniſter meus:Nā grides
Tyrones pprie appellanī rudes & noui milites.¶ Imbutus ſru Tyro/
ſtis oſellis:nō aſſuetus delicatis cibis:ſed paſtus o ſellis tm:q nes.
oino uulgarium ſunt:differunt q; ab offulis.illæ.n.ex caſeo:
ouoq;:pipere,& croco:aliiſq; hmōi rebus incluſis mēbrana
ſiliginea oblōgę cōficiunī.offulæ uero p diminutionē ab oſ/
ſa ſunt fruſta cuiuſlibet rei oſculentæ.dicimus.n.offulā caſei,
offulā carnis,offulā panis.unde Varro in ſecundo de re ruſti
ca ſcribit:L.Volumnio ſenatori miſſam eſſe offulam cū dua
bus coſtis.Columella mētione faciēs de ſalſura carnis ſuillæ
ait:Dein offulæ carnis ſpiſſæ cōponūī,& alterius ſal igeriī. ASCē.
¶ At nūc &c. Carpit luxū menſarum.Ordo eſt:At nulla uo
luptas cœnādi eſt nūc diuitibus.& rhombus.i. delicatiſſimꝰ
piſcis,& dama.i.caro ferina nil ſapit diuitibus& unguenta,
atq; roſæ uidenī ipſis putere.i.fetere.niſi ebur grande.i. pes
menſaꝶ citreaꝶ ex ebore magno cōpactus.ſuſtinet latos or/
bes.i.tabulas:ſeu menſas rotundas.& niſi pardus.i.ſimula/
chrum pardi. ſublimis.i.altus magno hiatu.i.habēs magnam
aperturā oris:quaſi defeſſus ſit pondere menſarum cōſectus
ſup.ex illis dentibus.ſ.elephantoꝶ.quos porta Syenes.i.illi/
us inſulæ in finibus Aethiopiæ: & quos Mauri celeres mit/
tunt.& quos Indus obſcurior.i.nigrior Mauro ſup.mittit.
& quos bellua.ſ.elephas depoſuit in ſaltu nab. thæo.i.arabi
co exiſtētes ſup.iam nimios.i.nimis magnos.& graues.i.mo
leſtos ex grauitate capitis.ſ.ipſius belluæ.hinc.i.ex hmōi lu/
xu.& nimio apparatu menſaꝶ ſurgit,inquit,poeta.orexis.i.
nauſea quædā hinc bilis.i.amara idignatio ſurgit ſtomacho
ſup.meo.q.d.ego ex tam pdito luxu nō minus offendor,nau/
ſeo,q̄ ex immōdicia alieꝶ.& ego caueo.i.fugio.ec non a ſup
bū.i.tali luxu uti ſolitū.qui cōparat ſibi.i. apparatui ſuo ſu/
pbo.me.i.modicitatē meā.& deſpicit res exiguas.i.medicas.
Adeo.i.oino.nulla vnc a eboris eſt nobis.nec teſſelæ.i.paruę
teſſeræ ſunt mihi.ex hac materia.i.ex ebore.nec calculus.qui
nūc ſcachus dicit.eſt mihi ex hac materia.quin.i.quinetiā ip/
ſa manubria cultelloꝶ ſunt oſſea.i.ex oſſe uulgari non ex dē
te elephātis.tñ ulla obſonia nō fiunt unquā rancidula.i.ran/
core corrupta his.i.pper huiuſmodi manubria.Nec gallina
ſecatur.i.dum demembratur fit peior ideo,quia.ſ.oſſea ſunt.
Signanter dicitur peior non peius:qa paruī curat poeta bñ
an male ſeceī gallinā:dūmodo ipſa male ſecta non fiat peior.
Vnde infert. Sed nec ſtructor.i.peritus inciſor:& diſpoſi/
tor obnoxiorū erit mihi ſupple exiſtens diſcipulus Triphe/
ri.i.illiꝰ uiri doctoris.i.docētis obſonia mēbratim diuidere.
cui diſcipulo debeat cedere tanquā minus perita. ois pergu
la.i.tota ſchola uerſantium in pergula.i.loco ad quē plures p
guntiaut ut diſcant:aut ut uideant res nouas doctoris dico
Tripheri.apud quē lepus eſt cum magno ſumine,atque aper
& pygargus.i.talis caprea.& uolucres ſcythicę.i.phaſiani.&
ingens phœnicopterus.i.auis a rubris pennis appellata.orix
qui unicornis & biſulcis pedibus eſt.getulus: ideſt in Getu/
lia plurimum repertus.cęditur: ideſt inceditur lautiſſima.i.
lautiſſime.ferro hebeti.qa omnia iamdicta obſonia non ſunt
vera:ſed ſimulachra eoꝶ ex ligno cōfecta & tenuiter cōglu/
tinata,ut cultro obtuſo diuidi mēbratim,ſed nō deſtrui aut
diſſecari poſſint.poteſt etiā ordo eſſe:Et apd quē cœna lau
tiſſima ex his oibus.ſ.cōfecta cæditur.i.diuidit:quaſi incida
tur.ferro.i.cultro.hebeti.i.obtuſo. & cœna ulmea:ideſt ul/
mo quadā arbore ad hoc apta:unde.ſ.rotę ut plurimū fiunt &
cōfecta.ſonat.i.fragorē & crepitū facit eo q lignum ſiccū iā
eſt.tota Suburra.i.per totū uicū illū Romæ.Nec noſter ty/
runculus.i.paruus & nouus miles in hoc genere militiæ ad
huc imperitus.nouit ſubducere.i honeſte decidere,capreæ.i.
a caprea.fruſtū.i.bolū decēs eos qbus porrigat,ne latus auis
afræ.i.gallinæ,quæ in latere candidā carne habet. tyruncu/
lus dico ac rudis omni tēpore.i.qui in ea re ſem per tyruncu/
lus erit:& nunquam peritus miles.& imbutus.i primū erudi
tus.fruſtis:ideſt per fragmenta,& nō integras feras aut aues
exiguę oſellæ:ideſt carni ſuſſulentæ.

Plebeios calices, & paucis aſſibus emptos
Porriget incultus puer, atq; a frigore tutus,
Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus
Quiſq̄, erit & magno, cum poſcis, poſce latine.
Idem habitus cunctis tonſi, rectiq; capilli,
Atq; hodie tantum propter conuiuia pexi.
Paſtoris duri eſt hic filius, ille bubulci.
Suſpirat longo non uiſam tempore matrem,
Et caſulam, & notos triſtis deſiderat hædos,
Ingenui uultus puer, ingenuiq; pudoris,
Quales eſſe decet, quos ardens purpura ueſtit,
Nec pugilares defert in balnea raucus
Teſticulos, nec uellendas iam præbuit alas,
Craſſa nec oppoſito pauidus tegit inguina gutto.
Hic tibi uina dabit diffuſa in montibus illis,
A quibus ipſe uenit, quorum ſub uertice luſit.
Namq; una, atq; eadem eſt uini patria, atq; miniſtri.

IOAN. BRIT.

⁋Plebeios calices: Mart. hos appellat audaces: qm̄ falſa ſpecie imitebantur cryſtallina, cum eſſent uitrei: Non ſumus audaces plebeia toreumata uitri: Noſtra neq; ardēti gēma feritur aqua. ergo plebeios, quibus uulgus, & plebs utitur. ⁋Porriget: miniſtrabit & pocillator noſt r erit. ⁋A frigore tutus: uilibus inuolutus ueſtibus. ⁋Nō phryx, aut Lycius, non dabo tibi, inquit, ſtructorem elegantem: quales uenditant mãgiones phrygios, & Lycios. Nam ex oriente venuſti habebantur ſerui: ſed dabo tibi ruſticanum & incultũ. ⁋Phryx: ideſt Troianus. Nam phrygia Aſiæ minoris regio eſt a phrygia Aſopi & Europæ filia denoiata.

Phrygia unde

⁋Lycius: Lycia regio item Aſiæ minoris phrygie cõtermina, a Lyacone pandionis filio dicta.

Lycia unde

Mangones

⁋Mangone mangones proprie venditores dicuntur hominum. Martia. Millia pro puero centum me mango popoſcit. Suetonius in Domitiano Caſtrari inquit, mares uetuit ſpadonum, qui reſidui apud mãgones erãt p̄tia moderatus eſt. Et cum mercis appellatione homines (ut ſenſit Mela iuriſconſultus (non contineantur, propterea mangones non mercatores, ſed uænaliciarii appellãdi ſunt. Dicti autem ſunt a manu & ago, ꝙ maucipia manibus agant & poliant. Inde uerbũ eſt mãgonizare: ideſt polire & ornare: ut emptores facilius alliciant ad emendũ. Vnde Seneca ad Lucilium: Mangones quicquid eſt qd diſpliceat, aliquo lenocinio abſcondunt. Nam ii (ut teſtat Quintil. in ſcdo lib. in ſeruis uęnalitiis colorem fuco, & uerũ robur inani ſagina mentiuntur: ut. ſ. mãcipia maiore pretio uendant. p̄terea ut pueri teneriore uiderentur ętate, eorum pubertatem mendicamentis coercebant, Vnde pli. lib. xxi. ca. xxvi. Radix hiacynthi bulbacea eſt mangonicis uænalicitis pulchre nota, quæ in uino dulci illita pubertatem coercet, & non patitur erumpere. Metaphoricos appellamus etiã mercatores aliorum rerũ mangones. unde plin. in fine operis ſui mangones gemmarum appellat eos, qui gemmas expoliunt, & interpollant, Vt carius uendant: agros etiam mangonizatos dicimus, qui d ligentiore cultu poliuntur: vt ſint uendibiliores. pli. lib. ix. cap. liiii. Sergius orata primus penſiles inuenit balneas, ita mangonizatas uillas ſubinde Vendendo.

Mangonizare.

A mangone fit mangonium: quod accipiť pro artificio mangonis. pli. in. x. cap. Nec tamē in hoc mãgonio quicq̄ totum placet. Et qm̄ mentionem fecimus de uænaliciis: illud ſciendum eſt: uænalicium capi pro loco ubi nouitii uenderentur, Vnde Apuleius in prima Apologia loquens de gagate lapide ſic ſcribit: Cuius odore etiam in uænaliciis uulgo, ſanitatē, aut morbũ uænaliũ experiantur. paulus iuriſconſultus: Nã quicunq; ex uænalicio nouitiorũ emptus alicui miniſterio p̄ poſitus ſit: ſtatim eum e numero ueteratorum eſſe. Familias etiam uænalicias dicimus ſeruorum, qui Vænales prępounũtur. Venaliciarii uero dicũtur (ut diximus) qui uenalicia habet mancipia, & q mandones dicuntur. ⁋Petitus: emptus.

Mangonium

Vænalicium

Vęnaliciarii

⁋Et magno: ſubaudi non petitus erit. ſ. p̄tio. ita dictum ut alibi. Magno hoſpitiũ miſerabile magno Seruorum uētres. Aut reuera ita legi põt. Non a mãgone petitus Quiſquis erit magno. ut ſit ſenſus: Non petitus a magno mangone quiſqs erit. i. quicunq; puer erit: non erit petitus, i. acceptus & emptus a magno mangone. i. diuite, & magnum numerũ ſeruorum habente, Seruos autē uænales habebant in Cathaſtis. Erantq; Cathaſtæ loca in qbus cõtinebantur ſerui venalicii a καθίστημι: qd eſt cõſtituo: ꝙ illud conſtituti tenerenť. Tibullus: Barbara gypſatos ferre Cathaſta pedes. Illic aũt magnus erat ſeruorũ garritu ſtrepitus. Mart. Heu quæ lingua ſilet, non illã mille Cathaſtæ Vincebãt.

Cathaſtæ.

⁋Cũ poſcis: Latini inqt, ſunt ſerui mei nõ exotici: ita, ut cũ aliquid ab eis uelis poſcere, poſcas latine, nõ aũt græce ut barbare. ⁋Idem habitus cũctis. pari ſunt, inquit, corporis: habitu, & ornatu: non quales cęteri Romani habebant uario corporũ cultu. unde illud eſt a Seneca dictum cum ſumma indignatione ad Luciliũ: Trãſeo, iquit, agmina exoletorum per nationes, coloreſq; deſcripta: ut eadem omnibus lenitas, ſic eadem primæ menſura lanuginis: eadē ſpecies capillorũ ne quis, cui rectior eſt coma criſpulis miſceatur. unde pulchre ſequiť: Tonſi, rectiq; capilli. ſed ne contraria uideatur, ꝙ ait tonſi, rectiq; capilli: ita intelligimus: ut capilli illi tonſi ſint ſurſum erecti, & nõ pectine complanati. ⁋Purpura veſtit. i. p̄texta. nam pueri uſq; ad quartumdecimũ annum ætatis ſuæ pretextam geſtabant. inde egreſſi togam uirilem ſumebant. lege Macrob. ⁋Ardens. quæ colere ardere uidetur. ita dictũ: vt illud ante: Setinũ ardebit in auro. ⁋Nec pugillares: manifeſte oſtēdit puerũ eſſe ſimplicē & purum. Nec habet, inquit, genitalia grãdiora. quę aſſiduo libidinis uſu excreuerint: teſticulis in magnitudinem pugni pregrãtibus. ⁋Pugilares: craſſitudine pugni. ⁋In balnea, nam illic potiſſimum a cinædis ſpectabãtur. Mart. Oculis deuorãtibus draucos. ⁋Raucus: propter coitum. vox enim in adoleſcentibus poſt vſum Veneris mutatur, fiuntq; rauci. Ariſto. in lib. problematum: Homo cum incipit coire pubeſcit, ac in grauē uocem permutat. Aliqui etiã legunt Draucus. i. bene mentulatus. ⁋Alas uellēdas. ſ. piloſas: ideſt adhuc ea non ætate ut pili ſub alis frutificent, qui ſæpe in balneis a uulſoribus euellebãtur. ⁋Gutto: uaſculo oleario: quo Vtebantur in balneis: Vbi poſt lauacrum oleo perungebantur. de quo dictum eſt in tertia Satyra: Apuleius in primo limine ſecundi libri Floridorum: ampullam oleariam appellat. ⁋Hic tibi uina dabit: talis inquit, puer pocula tibi miniſtrabit. ⁋Diffuſa: expreſſa, & in ferias ſuas recondita,

Guttũ

ASCē.

⁋Plebeios calices. Eandem rem proſequitur. Ordo eſt: Puer incultus. i. non eleganter ornatus, atq; tutus tamē a frigore. i. ſatis decenter ueſtitus porriget calices plebeios. i. qualibus plebs utitur: hoc ēt pocula uitrea, emptos paucis aſſibus: ideſt uili pretio. Quiſquam ſupple puerorum meorum non erit phryx. i. Troianus, aut lycius. i. ex Lycia. & quiſquam non erit petitus. i. requiſitus, & cõparatus a Mangone: ideſt uenditore ex ornatore puerorum, equorum, & eiuſmodi rerum. magno ſupple pretio. cum: i. quãdo. tu poſcis aliquid ab eo. poſce latine. i. Verbis italicis, quæ illi uernacula ſunt. Idem habitus eſt ſupple cunctis: ſcilicet pueris meis. & capilli ſunt cunctis tonſi. i. non nimis longi. & recti, non criſpantes. ſed demiſſi: atq; pexi tantum hodie propter cõuiuia. hic eſt filius duri paſtoris: ille bubulci. ſuſpirat. i. ſuſpirando deſiderat matrem, & caſulam. i. domunculam in qua natus eſt: non uiſam longo tempore. & ipſe triſtis deſiderat ſupple uidere hædos notos: ut quorum aliquando cuſtos fuerit exiſtens puer uultus ingenui. & pudoris ingenui. i. non ſeruilis: quales decet eſſe filios ſupple nobilium. quos purpura. i. pretexta purpurea. ardens: i. multum reſplendens ueſtit. Nec ipſe raucus propter coitum. ſ. peractum: hoc eſt adhuc caſtus aliqui legunt Draucus. i. Vt officium Draucorum præſtet. d. fert. i. ſecum fert. teſticulos pugillares. i. ad inſtar pugillariũ, unde dictum eſt in. vi. Quæ pſalteria penem maiorē q̄ ſint duo

Forſitan expectes,ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro,plauſuq; probatæ
Ad terram tremulo deſcendant clune puellæ.
Irritamentum Veneris languentis,& acres
Diuitis urticæ.maior tamen iſta uoluptas
Alterius ſexus,magis ille extenditur,& mox
Auribus,atq; oculis concepta urina mouetur.
Non capit has nugas humilis domus,audiat ille
Teſtarum crepitus cum uerbis,nudum olido ſtans
Fornice mancipium quibus abſtinet,ille fruatur
Vocibus obſcænis,omniq; libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pedemate lubricat orbem,
Namq; ibi Fortunæ ueniam damus:alea turpis,
Turpe & adulterium mediocribus:hæc eadem illi
Omnia cum faciant,hilares,nitidiq; uocantur.
Noſtra dabunt alios hodie conuiuia ludos,
Conditor Iliados cantabitur,atq; Maronis
Altiſſoni dubiam facientia carmina laudem
Quid refert tales uerſus,qua uoce legantur?

Cæſaris anticatones &c.uel in morem pugillarium cõplica torum,rotondos.nec præbuit alas vellendas:hoc eſt qui nõ dum piloſas habet alas.nec ipſe pauidus.i.timens ne uideantur.tegit inguina.i.membra uirilia.craſſa.i.pinguia.gutto.i. cornu aut uaſculo ligneo unde guttatim oleum diſtillet:opposito.Hinc huiuſmodi puer dabit tibi uina diffuſa.i.expſſa ex uuis in illis montibus, a quibus ipſe venit,ſub quorum uertice luſit. Namq; & una & eadem patria eſt vini, atq; miniſtri.

IOAN. BRIT. ¶ Forſitan expectes:neque illud tibi eſt expectãdum: ut exhibeam puellas gaditanas, quæ te in cœna laſciuia ſaltatione oblectent.Maiores eni domus his nugis cantũ delectetur,quæ omnia ſunt quædam Veneris irritamẽta:ſicq; poeta laſciuos ſui temporis mores damnat,qbus tota ciuitas corrupta erat.Vñ Qui eſt.ſic ait:Omne cõuiuiũ obſcænis canticis ſtrepit pudẽda dictu ſpectant.T.Liuius lib.ix.de bello macedõico loquẽs de luxuria urbis ab exercitu aſiatico inuecta ſic ſcribit:Tunc pſaltriæ,ſambuciſtriæq;.& cõuiualia ludionũ oblectamenta addita epulis, epulæ quoq; ipſe & cura & ſumptu maiore apparari cœperunt.¶ Gaditana.i.nã cantiones gaditanæ,ægyptiæq; ex omnibus molliſſimæ habebãtur ad ſaltationes & motus impudicos puellarum.Mart.lib.iii.Cãtica qui Nili,qui gaditana ſuſurrat.&.ibi:Nec de Gadibus improbis puellę Vibrabunt ſine fine prurientes.Papinius in ſiluis illic Cymbala,tinnulæq; Gades.i.puellæ gaditanę pariteq; ſaltationis ad tinnitũ æris.Gades aũt(ut diximus ante)inſula eſt Hiſpanię extra colũnas herculeas ad hoſtium Bætis irrumpentis in Oceanũ Britannicũ.Mart.Edere laſciuos ad Bætica cruſmata geſtus.¶ Prurire.laſciuo corporis geſtu moueri.¶ Choro.cœtu.¶ Probatæ plauſu.fauore diſcumbentiũ.nam ſuper cœnã hęc fiebãt. ¶ Clune tremolo.impudico corporis motu.Mart.de puella gaditana:Tam tremulũ criſſat,tam blandum prurit,ut ipſum.Maſturbatorem redderet Hippolitum.Illud aũt obſeruandum(ut docet Seruius)omnia nomina latina manima ſimplicia,a uerbo non uenientia,in nis ſyllaba terminata eẽ maſculina,inanima propter canis,ſimplicia ꝑpter bibennis, a uerbo non uenientia,propter finis,ergo poeta clunis bene dixit.Horatius male:Quod pulchræ clunes.¶ Irritamentũ oppoſitio eſt.¶ Verticeq; ſtimuli,qui maxime pugnant,& irritent ad Venerem.Maior tñ licet,inquit uiri hiſce laſciuis geſtibus maxime moueantur ad obſcæna mulieres tñ eæ ſunt, quæ maiorem ſentiant uoluptatem:ac per hoc oſtendit libidine magis mulierem flagrare,q̃ uirum. ¶ Alterius.ſ.ſexus muliebris.¶ Extenditur.erigitur,& mouetur ad turpitudinem.¶ Vrina cõcepta.i.ſemen genitale collectũ.¶ Auribus,atq; oculis per auditum & aſpectum rerum turpium:ut alterũ referatur ad cãtica laſciua:alterũ ad indecoros,impudicoſq; corporis motus.¶ Mouetur.irritatur.¶ Has nugas:in contemptum diuitũ dictũ.i.tales uoluptates,talemq; laſciuiam. ¶ Audiat illecũ indignatione in hominẽ diuitem.Ordo eſt: Audiat ille crepitus teſtarũ cum verbis:quibus obſtinet mãcipium nu dum ſtans in olido fornice:ille inquã fruatur uocibus obſcænis,qui lubricat orbem lacedemonium pedemate.Hoc loco deſcribit ſaltationem illam quam Lucianus cõmemorat in tractatu de ſaltatiõe.Ait.n.Laconis in choreis, & tripudiis ꝑcipuos oĩum græcoꝝ extitiſſent poſteq a Caſtore & polluce didiciſſent:eos aũt in orbẽ ſaltaſſe ita docens

Gades

Noia in nis

καὶ αὐλητὴς μὲν ἐν μέσῳ κάθηται ἐπαυλῶν καὶ κτυπῶν τῷ ποδί· οἱ δὲ κατὰ στοῖχον ἀλλήλοις ἑπόμενοι σχήματα παντοῖα ἐπιδείκνυνται καὶ ἐς ῥυθμὸν ἐμβαίνοντες, ποτὲ μὲν πολεμικά, καὶ ὀλίγον ὕστερον χορευτικὰ, ἃ Διονύσῳ καὶ Ἀφροδίτῃ φίλα: q̃ latine ſic.Et tibicen quidem in medio ſedet tibia canens,& pede pulſans terram.i.illi autem per ordinem ſe inuicem ſequentes figuras uarias repreſentant modo quidem bellicas,& paulo poſt ſaltatorias,quæ Dionyſio & Veneri amica ſunt.pollux quoq; qui enumerat ſaltationũ genera ſcribit κνίδισμα lacedemonium:hoc eſt ſaltationem laconicam. Nam lacedemon ciuitas eſt Laconiæ.de quo genere ſaltationis itellexit Statius in Achilleide:Multiplicantq; gradũ modo quo currentes in actu Quoq; pii Samatraces erũt, nunc obuia turba Pectine amazonio modo quo citat orbe Lacenas Delia plaudentesq; ſuis intorquet amiclis. Erit ergo ſenſus.Diuites & potentiores,qui ſaltationem laconicam exercent.& iis nugis delectantur,fruantur uocibus obſcænis,& omni arte libidinis.Laſciuis enim multis ſaltatio celebrabatur:& ideo(ut dictum eſt)grata erat Dionyſio &,Veneri.¶ Teſtarum crepitus:apparet apud antiquos inſtrumenta quędam fuiſſe,quas teſtas vocarent,quæ pulſata amœnum redderẽt ſonum.Vnde eſt illud apud Trãquillum in Nerone:Qui diuiſi in factiones plauſuum genera condiſcerent:bombos,& imbrices,& teſtas uocabant.niſi forte placeat intelligere crepitus teſtarum:hoc eſt tinnitus cymbalorum.¶ Quibus abſtinet mãcipium nudum,i.quibus uocibus obſcænis ipſa meretrix non utitur:quaſi maiore afficiatur uerecundia. ¶ Nudum:utrum per inopiam,an per impudicitiam & laſciuiam. ¶ Mancipium.i.meretrix,quę lenoni ſ.eruit.¶ Quid lubricat:qui pedum celeri mobilitate exercet.¶ Orbem lacedemoniũ ideſt gyros & ambages lacædemonias circum tibicinem in medio ſedentem & canentem.Nam circum Auletem ſaltantes agebantur.¶ Pedemate.i.ſaltu.Nam πήδημα ſaltũ ſignificat.Non ignoro a cõmentatoribus hunc locum diuerſis modis expoſitum:ut alii dixerint per orbem lacedæmonium deſignari annulum,cuius uſus manauerit a Lacedæmoniis, ac per hoc annullatos ſenatores,& eqtes Romanos intelligi,q annullum pytiſmate:hoc eſt leui irroratione ſputi lubricum faciant.Alii vero legendum contenderint pytiſſmate non pytiſmate:idq; eſſe genus exercitationis:cum quiſpiam ſummis pedibus ingrediens manus protẽdit:ocyſſimeq; mouet: alteram retrorſum,ſ.alteram prorſum &c. Alii item trochũ itelligi de arbore pinu fabricatum:q pytis dicatur pinus:unde fit pytiſma.Ergo autem ex ſentẽtia Luciani cõtẽdo intelligi(ut dixi)ſaltationem Lacędemoniam.Legẽdumq; eſſe pedemate.i.ſaltu,& nõ pytiſmate,neq; pityliſmate. De.omnibus tñ his opinetur,ut cuiq; libitum erit.Namq; ibi Fortunæ:oſtendit poeta non ſine riſu ſatyrico iniq; paupibus eſſe comparatum:ut multa non liceat iis facere:quæ ſi faciant,uideantur inhoneſta,ſin a diuite fiant laudabilia iuxta illud: Nam quod turpe bonis Tityo,Seioq; decebant Criſpinũ. ¶ Fortunæ hominis diuitis & fortunato. ¶ Veniam damus: ignoſcimus & multa in diuite toleramus:quaſi illi turpe non ſit,cum turpia facit.Sicq; poeta ſtultitiam hominum ridet, q ex cenſu mores hominum ponderẽt:oſtendẽs non leuiore cenſura taxanda eſſe diuitis uitia,q̃ pauperis.¶ Illi diuites. ¶ Alios ludos:alias uoluptates,Teren.Neſcis quos ludos bo

Pedemate

dit præbueris intus. ꝛ Conditor Iliados. i. Homerus, q bellum Iliẽſe carmine ſuo cecinit. Sic quoq docet ſummam ſemp dicti & facti uerecundiam ſuper cœnam cuſtodiẽdam reſq ſerias tibi tractandas. qđ & perſius ſenſit cũ dixit: Atq uerecunda laxamus ſeria menſa. ꝛ Dubiam laudem: hoc dicit, quia quæſitum eſt & ſępe dubitatum utrius carmen eſſet elegãtius. Virgilii an Homeri. Vñ Propertius: Cedite Romani ſcriptores, cedite Graii Neſcio qđ maius naſcit Iliade. ꝛ Tales uerſus: Homeri & Virgilii. ꝛ Qua Voce: quaſi dicat quoquomodo legeris, grauia & ſonora uidebuntur.

ASC. ℂ Forſitan expectes. Ordo eſt. Tu perſiẽe expectes forſitan ut Gaditana ſup; le puella incipiat prurire: i. prurigẽ facere & libidinem excitare, choro canoro: ideſt ſimul canentium. & ut puellæ probatæ: ideſt laudatæ plauſu. i. dũ applaudũt. deſcẽdant ex ſaltu. ſ. ad terram. dum tremulo: qđ lubricitatis ſignum eſt. Vnde addit per appoſitionẽ exiſtentes ſupple irritamẽta: ideſt excitatio & prouocatio Veneris: ideſt libidinis languẽtis: ideſt imbecillis. & exiſtentes acres urticę. i. prurigiņis excitatrices diuitis ſup. uiri. tamen iſta. i. iſtiuſmodi cõtemptibilis uoluptas ſaltãdi & tripudiãdi. alterius. ſ. muliebris ſexus: eſt maior. ſ. q̃ uiriliș. ille ſexus. ſcilicet mulieris extenditur ſupple ad libidinẽ magis. & urina: ideſt titulantia urinæ, concepta auribus per impudica uerba: atq oculis per obſcœna membra. mouetur. i. excitatur. Domus humilis non capit has nugas: ideſt illecebras uanas. Ille. ſ. diues qui ſiat crepitus teſtarum: ideſt tympanorum: cum uerbis, quibus abſtinet. mancipium: ideſt ſcortum. ſtans nudum: ideſt proſtans. in fornice: ideſt proſtibulo ſub arcu teſtudineo Theatri: aut alterius ædificii conſtitutõ. olido. i. fetente propter lucernas & ſordes alias. Ille. ſ. diues, q lubricat. i. lubricũ facit: & irrorat: ut poſſit deponere & oſtentare. pytiſmate. i. ſputo frequenti. orbem. i. annulum ponderoſum l. ęcedemonium. i. inſtar annuli Lacedæmoniorum. qui magnus, ſed ferreus erat. Nam pro quia: ſi diues ſupple talia facit. nos damus fortunæ. i. ꝑpter fortunas & diuitias eius ueniã. Alea eſt turpis mediocribus. & adulteriũ eſt turpe mediocribus, i. mediocriter diuitibus. & illi uidelicet diuites cũ faciant. uel cũ faciunt hæc eadem, quæ turpia ſunt mediocribus. ipſi uocantur hilares & nitidi: ideſt lauti & liberales, & non ſordidi, nec triſtes nimium. Noſtra cõuiuia dabunt hodie alios ludos: ideſt alias recreatiões, quia honeſtas. Conditor illiados: ideſt Homerus cantabitur. ideſt pronunciabitur, atq carmina Maronis ideſt Virgilii. altiſoni. i. altiloqui. & cothurnati. facientia laudem dubia utrum. ſ. maiorem an minorem habeant, q̃ carmina Homeri. i. quę poſſunt certare laudibus Homeri cantabuntur ſup. hodie. Si quis autem dicat puerum imperitum eſſe, qui ea proferret. addit poeta. Quid refert qua uoce. i. ꝓnunciatione. tales. i. tam bñ conditi uerſus legant. q. d. nihil.

IOAN. BRIT. ℂ Sed nunc dilatis: uolo, inquit nũc animo ſis omniũ curarum uacuo & tranquillo: dum cœnamus: docens illam demũ uitam eſſe iucundam, quæ animi trãquillitati ſeruit. ꝛ Prima luce: adulteria ſui temporis notat. ordo aũt eſt: Vxor non cõtrahat tibi bilem, ſi egreſſa prima luce ſolet reuerti nocte,

Sed nunc dilatis auerte negocia curis,
Et gratem requiem dona tibi, quando licebit
Per totam ceſſare diem, non fœnoris ulla
Mentio, nec prima ſi luce egreſſa, reuerti
Nocte ſolet, tacito bilem tibi contrahat uxor
Humida ſuſpectis referens multitia rugis,
Vexataſq comas, & uultum, auremq calentem,
Protinus ante meum, quicquid dolet, exue limen,
Pone domum, & ſeruos, & quicquid frangitur illis,
Aut perit: ingratos ante omnia pone ſodales:
Interea megaleſiacæ ſpectacula mappæ
Idæum ſolenne colunt, ſimilisq triumpho
Præda caballorum prætor ſedet ac mihi pace
Immenſæ, nimiæq licet ſi dicere plebis,
Totam hodie Romam Circus capit, & fragor aurem
Percutit, euentum uiridis quo colligo panni.
Nam ſi deficeret mœſtam, attonitamq uideres
Hanc urbem, ueluti Cannarum in puluere uictis
Conſulibus. ſpectent iuuenes, quos clamor, & audax
Sponſio, quos cultę decet aſſediſſe puellæ.
Noſtra bibat uernum contracta cuticula Solem,
Effugiatq togam, iam nunc in balnea ſalua
Fronte licet uadas, quãquam ſolida hora ſuperſit
Ad ſextam, facere hoc non poſſis quinq diebus
Continuis, quia ſunt talis quoq tædia uitæ
Magna, uoluptates commendat rarior uſus.

ꝛ Cõtrahat bilem: coleram moueat, & indignationem, q ad mœchos iuerit. ꝛ Multitia: ueſtes de quibus in ſcda Satyra. ꝛ Humida propter coitum. unde fit ſuſpitio adulterii. ꝛ Auremq calentem: aures enim calentes indices ſunt adulterii recenter admiſſi: qđ Antonius notauit in Octauia fœmina. ſ. cõſulare triclinio uiri corã in cubiculũ abducta: rurſus in cõuiuium rubentibus auriculis, incomptiore capillo reducta. ꝛ Interea: dum cœnamus. ꝛ Megaleſiacæ i ſtẽ populi Romani diſidiã notã, q impenſo ſtudio ludos Circenſes ſpectaret. unde ſupra: Si potes auelli Circenſibus. & alibi. Atq duas tm̃ res anxius optat pannẽ, & Circenſes. Nã in Circo maximo ludi celebrebantur in honorem Cybeles magnę D[illegible] omnis, qui Megaleſes dicebãt, [illegible] magnæ mře. ꝛ Mappæ: Mappa erat ſignumq a ꝑtore, q ludis pręerat [illegible] ſolebat non ſine magno aurigar[illegible] gaudio ludo [illegible] eſſe futurã. de quo ſigno [illegible] Varro in ſermone latino, cũm ait: In circo primo unde mittunt equi; [illegible] cunt carceres a coercendo, ne inde exeat antequã magiſtratus ſignũ mittit. Trangl. in Nerone: Vniu[illegible] ſe oculis in Circo maximo præbuit aliquo liberto mittente mappã. Mart. Cretatã ꝑtor cũ uellet mittere mappã: Pręteri mappam ſurripit Hermogenes, ꝛ Idæum ſolenne. i. qđ ſolenne celebrabant in honorem Cybeles Idæ. i. Phrygię. nã Ida mõs eſt Phrygiæ: eiuſdem ẽt nominis eſt in Creta. Ex phrygia: n. quo tpe Hãnibal Italiã uaſtabat adducta eſt, libris Sibyllinis docentibus hoſtem alienigenã, q terrę Italiæ bellum intuliſſet, pelli Italia, uinciq poſſe ſi matris Ideæ Peſſinunte numen Romã aduectum foret. Legati igitur pergamũ miſſi ad Attalum regẽ lapidem, quẽ matrem Deũ incolæ eſſe dicebãt, ab eo acceperunt, Romãq deportarũt, excepit eam P. Scipio Naſica. Cn. filius eius, qui in Hiſpania perierat, uir optimus a ſenatu iudicatus. adoleſcens nondũ quæſtorius: quia ita uiſum habebatur, ut numen id ab optimo uiro reciperet, cõſecraretur q. Vnde Ouid. i Faſtis: Mater abeſt, matrẽ iubro Romane requiras, Cũ ueniet, caſta eſt recipienda manu. ꝛ Colunt celebrant. ꝛ Prætor ſedet: ꝑtores: (ut ante diximus) ibi in ludis præerant. Alibi Iuue. Quid ſi uidiſſet ꝑtorem in curribus altis Extãtem & medio ſublimen in puluere Circi in tunica Iouis. i. in habitu triumphãtis. uñ nũc ait: Similiſq triũpho. i. triumphãti. ꝛ Prædo caballorum: uel iniuſtus, & iniquus occupator caballorum. i. ornamentorũ & inſigniũ triũphalium: uel (qđ magis placet) ꝑdo caballorum. i. fraudator & ſpoliator ipſorũ equorum merentiũ ꝑmia. nam plerunq ludorum ꝑfecti palma. & ꝑmio defraudent equos uictores, brauiũq aliis non recte iudicãtes tradunt, qđ & plau. innuit in Amphytrione his verſibus: Siue q ambiſſent palmã hiſtrionibus, ſiue adeo & ædiles perfidioſe cui dint. Trangl. in Nerone: Ex Antonia maiore patrem Neronis ꝓcreauit, ꝑfidiæ, vero tantę, ut nõ mõ argentarios ꝓtiis rerum coemptarum, ſed & in ꝑtura mercede palmarum aurigarios fraudauerit. ꝛ Sedet: i curru. ſ. ut cũ illo cõuenit: Quid ſi uidiſſet ꝑtorẽ i curribus altis Extãrẽ. ꝛ Ac mihi pace: ſtultam plebẽ flagellat, oñdens, totũ eius ſtudiũ eſſe in ſpectaculis ludorumq

Megaleſia

Simulachrum magnæ matris

ludorũq; celebratione. ¶ Pace: bona venia ut nõ iraſcat, q̃a in eius cõtumeliã uideat hæc dicere. ¶ Fragor .i. ſtrepitus & clamor fauẽtiũ in Circo. fragor ꝓprie eſt rex fractax. ¶ Percutit aurẽ: nam in Theatris, & Circis magni tollebantur clamores ob ſtudiũ diuerſe fauentiũ. Hora. in epiſto. Nã quæ p̃uincere uoces Eualuere ſonũ referunt quẽ noſtra Theathra? Garganũ mugire putes nemus, aut mare Thuſcũ: Tãto cum ſtrepitu ludi ſpectãtur & arte. Sic & Seneca i primã epi. xi. lib. Ecce Circẽſium obſtrepit clamor ſubita aliq̃, & immenſa uoce feriũtur aures meæ. ¶ Colligo: cõprehendo & cõiicio. ¶ Euentũ: intelligo, inq̃t, futur: ut auriga pãni uiridis .i. q̃ indutus eſt pano uiridi, & cui factio panni uiridis .i. praſina fauet, ſit uictor. De quattuor aũt factionibus ludorũ Circenſiũ diximus ſufficienter in. iii. Satyra illic: Si potes auelli Circẽſibus. ¶ Nã ſi deficeret .i. ſi is auriga uinceret. cui factio praſina fauet, uideres totã ciuitatem nõ minus attonitam q̃ olim fuit accepta clade Canenſi: hinc q; oſtendit (q̃d diximꝰ i præcedenti Satyra) magnũ, multorũq; extitiſſe fauorem pãni uiridis Caligula eni & Nero ita praſinæ factioni addicti fuere ut Caligula coenaret in ſtabulo aſſidue, & maneret, agitato et cythico uicies ſeſtertiũ contulerit. Neroni uero pluribꝰ ſermõ, q̃ q̃ uetaretur, de Circẽſibus eſſet. Et quondam tractum praſinũ agitatorẽ inter cõdiſcipulos quęrens obiurgãte eũ magiſtro: de Hectore tracto ſe loqui ementitus ſit. ¶ Moeſtã: Caſſidorus ſcribit urbẽ non minus fuiſſe ſolicitam de uictoria agitantiũ equos, nec aliter inter ſe cõtendere cõſueuiſſe, q̃ ſi reipu. diſcrimen adeſſet. ¶ Victis conſulibus: ſicuti fuit cũ Paulus Aemilius & Terentius Varro conſules ſuperati ſunt apud Cãnas. quo q; paulus Aemilius etiã occiſus fuit. lege Liuiũ lib. xxii. ab urbe condita. ¶ Spectent iuuenes: iuuenes, inq̃t, quos decet ſedere iuxta puellas, & certare ſponſionibus, ſpectent tales ludos. ¶ Quos clamor decet: q̃bus in Circo turpe nõn eſt clamare, cũ applaudunt & faueat. ¶ Sponſio: dicitur cõtentio & altercatio, quæ fit depoſitis pignoribus. Spectatores igitur inuicem cõtendentes ſpõſione .i. depoſito pignore. alii alium fore uictorem aſſerebant, pli. lib. xxxiii. Ad ſponſiones etiãnum annullo exiliente: ſolent enim annulli in ſponſionibus ſæpe deponi. Idem in. vii. loquens de Aſclepiade: Sed maxime ſponſione ſacta cũ fortuna, ne medicus crederet; ſi vnq̃ inualidus ullo modo fuiſſet. Idem in. viii. loquẽs

Spõſio. de coena Cleopatrę: Ergo ſpõſionibus factis poſtero die magnificã coenã appoſuit Antonio. Idem in eodẽ: Ne triũphatu ſuo nimis ſuperbaret Anto. pene hiſtrioni comparatus, & q̃dem nulla ſponſione ad hoc ꝓductus ſingulos uniones cõuiuis ab ſorbendum dedit. ¶ Audax: q̃a in diſcrimine res uerſatur, cũ rei euentus ſit incertus. ¶ Aſſediſſe: iuxta ſediſſe. ſic enim uiri & mulieres in Theatris ꝓmiſcue ſedebant. Ouid. Proximus ad dominã nullo ꝓhibente ſedeto. ¶ Noſtra bibat uernũ: cõſueuerãt antiqui (auct. Celſo, ut recitauimus apud perſiũ: illic Et aſſiduo curata cuticula Sole) ante cibũ exercerí, eam exercitationem ſequebatur modo unctio, uel in Sole uel ad ignem, modo balneum. Deſcendebat enim in ſolium, ubi laudabantur, tum multo oleo ungebantur, leuiter q; perfricabantur. Perſius alibi: At ſi unctus ceſſes, & figas in cute Solem. ſecundum ergo hanc cõſuetudinem ait noſtra cuticula bibat Solem vernũ. ¶ Cõtracta: per ætatem rugoſa. ¶ Effugiat q; togam .i. exuat & deponat togam menſura ad Solem hoc magis placet, q̃ ut intelligas p togam labores comitum togatorũ. nam uiliores togam ſumebant: cũ diuites ſequebantur: qui potẽtiores ſalutabãt matutino. eorũ ergo comites errabãt per urbẽ, dicti q; ſunt togati & ante ambulones. Martia. Si matutinos facile eſt tibi rũpere ſomnos. Attrita ueniet ſportula ſæpe toga. Niſi forte uellimus itelligere Iuuenalẽ inter togatos ambulaſſe ſequente diuites ſalutãtes: in quo officio oſtendit ſe fuiſſe, Martia: Cur abſim quæret, breuiter tu multa fateri: Non poterat vanæ tædia ferre togæ, ſed prior ſenſus magis placet. Nam cum toga antea cõis oium Romanorũ habitus fuiſſet: iuxta q̃d Vir. appellauit Romanos: Gẽtem togatã: ad uiliores poſtea tñ tranſiuit. ¶ Salua fronte: ſine aliquo pudore: hoc aũt dicitur: quia hora quinta negociis maxime diſtricti erãt, Martia. In quintã uarios extendit Roma labores. Sexta quies laſſis: ſeptima finis erit. Salua autem frõte dicit: quia ibi omnis poſita eſt maieſtas hominis, vnde dicimus: Iſte frontẽ ꝑfricuit .i. oẽm pudorẽ depoſuit. Quintilianus in. ix. Perfrica frõtem: & dic te digniorem, qui prætor fieres. ¶ Hoc .ſ. frequentare conuiuiũ, & otio indulgere. ¶ Talis uitæ: otioſę .ſ. & uoluptarie. ¶ Voluptates cõmendat rarior uſus: ſententia eſt generalis: per quam (licet poeta eã ad mediocrem uſum epularum tenendum accõmodet) monet omn: nimium ex ſententia Chilonis cunctis in rebus eſſe fugiendum: nullamq; uoluptatem eſſe tantum, quæ non aſſiduitate ſui faſtidium pariat.

¶ Sed nũc dilatis &c. Monet perſicũ ut lętum, cõuiuiũ agat eiectis curis domeſticis: & ẽt ludorũ Circẽſium: q̃bus teliq̃ animũ intẽti ſunt. Ordo eſt: Sed o Perſice auerte negocia .i. domeſticarũ rerũ adminiſtrationes, & hoc curis dilatis .i. extenſis in aliud tps. & dona tibi nũc gratẽ requiẽ q̃n licebit ceſſare p totã diẽ. ulla mentio foenoris nõ fiat ſup. apud me. nec vxor cõtrahat .i. cõmoueat. tibi tacito .i. tacẽti, bilẽ .i. iracũdiã & indignationẽ amarã, ſi ipſa egreſſa prima luce ſolet reuerti tibi ꝺ referẽs multicia .i. mollia ſua indumẽta humida p coitũ & hoc rugis .i. plicis ſuſpectis, q̃ ſit inclinata ab adultero. & referẽs comas uexatas a petulãte. adultero. & vultũ & aurem calẽtẽ ex libidinoſa cõtractione: & laſciuia motibus: hoc eſt exue zelotypiã. & exue ꝓtinus .i. ſtatim uel cito. ante limen meũ .i. q̃n intrabis domũ meã, q̃cq̃d debet ſup. tibi .i. memoriã oium rerũ q̃ tę triſtitiã afferre poſſint. Perit .i. oportet te mori aut ſolicitudine tua: domu ſeruos: & q̃cq̃d frangitur ab illis uidelicet ſeruis. aut perit .i. deꝑditur: & añ oia pone .i. depone. obliuiſcere ſodales .i. cõuictores ingratos: interim dum eorũ fiat memoria. interea dũ nos cõuiuabimur Romani ſup. colũt ſpectacula matris megaleſiacæ. ſ. q̃ oſtẽſa certũ erat Megaleſia .i. ludos magnę matris Deũ celebrãdas eſſe in ꝓximo. In ea enim pictura & forma erat ludorũ: aut ẽm præmiũ erat uictori. colũt ergo ſpectacula megaleſiacæ mappę: appoſitorie ſolẽne Idæũ, Troianũ: hoc eſt exiſtẽtia ſolẽne quoddã a Troianis itroductũ. Hoc aũt uidet poeta dicere ut demat perſico ſolicitudinẽ negocietur. quę cũ populo hẽt q. d. ciuitas tota erit occupata in Circẽſibus ideo & tu metũ ſecurã uitã agere poteris. ſimul tñ taxat affectionem populi Romani ad eiuſmodi ludos. & prætor exiſtens prædo caballorũ .i. equorũ illic uincentiũ: quos nõ iuſtis pretiis ſibi cõparat in iuris dñis aut quos fraudat præmio debito: traducto eo ad alios p fauorẽ: ſedet ſimilis triũphãti in curru .ſ. & ueſtibꝰ triũphalibus. ac .i. atq; ſi licet mihi dicere pace .i. cũ pace & bona gratia. plebis imẽſę & nimię. Circus .i. locus ubi fiũt ludi Circenſes, capit .i. irretit. & illaq̃at q̃ſi captiuã totã Romã. & fragor .i. cõcrepitus curruũ, equorũ, & populorũ, ꝑcutit aurã .i. aerẽ mediũ. quo fragore ego colligo .i. cõiecto. euẽtũ pãni uiridis .i. q̃d euenerit uiridi pãno decoratis: ſi enim uictores ſunt ab oibus acclamat, uiridis pãnus: uiridis pannus ſup. uicit. & ita de reliq̃s. nã ſi euẽtus ſup. uiridis pãni: deficeret a uictoria .ſ. q̃a illi maxime fauebãt: tu uideres hãc vrbẽ moeſtã, atq; attonitã: ueluti ſuperat cõſulibus .ſ. Paulo Aemilio. ac Terentio Varro. uictis ab Hãnibale. in puluere Cãnarũ, hiſ hꝰ uici Cãpanię. iuuenes quos clamor .i. applauſus uel certatio ubi dubia eſt uictoris decet. & quos ſponſio .i. depoſitio de futura uictoria huius uel illius decet, & quos decet aſſediſſe puellę cultę .i. iuxta puellã cultã. ſpectẽt hmõi ludos. noſtra at cuticula q̃ iã uetula eſt. cõtracta .i. corrugata ſenio. bibat .i. excipiat apricãdo Solẽ uernẽ .i. calorẽ Solis tẽpatũ. & effugiat togã .i. togatorũ: q̃ ludis iter ſint: ſolicitudinẽ: licet ut uadas iã nũc i balneat & hoc frõte ſalua a rubore .ſ. & infamia: q̃a oẽs ꝑditæ uitæ hoies interſunt Circenſibus. q̃q̃ hora ſolida .i. integra & plena ſupſit .i. abũdet uſq; ad ſextã q̃ balnea calebãt. ut nõ poſſis facere hoc .i. quãtũuis libere frequentare balnea quinque diebus cõtinuis: q̃a magna tędia ſunt quoq; idest etiam talis uitæ. rarior uſus commendat: ideſt gratas & iucundas facit uoluptates .i. id unde ſi raro fiat, uoluptates capetentur. ſin frequenter tædium.

Satyra duodecima. Natali Coruine die.

IOAN. BRIT.

NAtali Coruine die Ad Coruinum hanc Satyrā ſcribit: qua oſtēdit ſe pro ſalute amici ſui Catulli, qui graui maris agitatus tempeſtate periculum omnino euaſerat, uota Diis eſſe perſolutu rū. Verū Satyræ nō imemor eos flagellat, q cupiditate adducti, nō pro amico, qui hēat filios, ut Catullꝰ habebat, ſed pro orbis tantū, quorū hæreditatē captēt, uota ſuſcipiūt. nominatim autē inſectať Næuium. & Hiſtrū pacuuiū, qui tēporibus ſuis teſtamentorū captatione locupletati erant. Eſt autem ordo & ſenſus: O Coruine hæc lux, qua ceſpes feſtus. i. ara expectat animalia ꝓmiſſa Diis, eſt mihi dulcior natali die: ſubauditur enī extrinſecus eſt. ſ Natali die: ſumma enim hilaritate antiq diē, quo nati erant, quotānis celebrabant, gratias Diis agētes pro hac luce ad quam uenerant. Amici uero, & dītes natalē celebrātibus munera mittebāt. unde multi auaritia ad ducti (ut diximus alibi ante) non ſolum diem natalem ſemel, ſed ſæpius in anno quo plura ab amicis munera acciperēt, celebrabāt: qre a Mart. ſic taxatur Clytus: Vt poſcas Clyte munus, exigaſq; Vno naſceris octies in anno, Natalis autē apud ueteres plenum fuit. vt illu apud Vir. Meus eſt natalis Iola. Et mox adiectionē recipit, ut hoc loco Natali die. Et apud Terē. porro alit alio mūere ferieť: ubi erit puero natalis dies. ſ Ceſpes feſtus. i. ara ex ceſpitibꝰ extructa. eſt eni ceſpes herba cū terra ſit effoſſa. ſ Reginæ: Iunoni q ob excellētiā regina a poetis appellať. uñ Virg. Aſt ego q diuū īcedo regina. ſ Par uellꝰ: par agna. nā uellꝰ ſępe ꝓ oue ponit a poetis. Oui. li. vii. Met. Cultroſq; i guttura uelleris atri Cōiicit. ſ Pugnāti: periphraſis eſt Mineruę, quā ſcimꝰ eandē eſſe & palladē, q in ſcuto caput Meduſæ dicit hēre collocatū ergo pugnāti Gorgone. i. Mineruę, q pugnat Aegide, in qua eſt caput Meduſę collocatū. Virg. Aegidaq; horriferā turbatæ. palladis arma. Higinus tñ tradit caput Meduſę fuiſſe collocatū in pectore eius. uñ & Claudianꝰ in Gigātomachia Tritonia virgo ꝓſilit oſtēdēs tutila cū Gargōe pectꝰ. ſ Gorgone Maura: capite Meduſeo in pectore, ſiue ſcuto collocato Gorgones tres fuiſſe tradunt fabulæ filias phorci, ex Cetho cōiuge: quarū prima Stēno, ſecūda Euryale, tertia Meduſa. eas ſcribit Mela habitaſſe inſulas Gorgades i Oceano Atlātico, unde & Gorgones dictas exiſtimantur. fingunt poetæ unum tm oculum iis fuiſſe: quem ſibi inuicem cōmodarent. addūt. Meduſam per littora uagantem a Neptuno amatam, fugiētēq; cōpreſſam fuiſſe in tēplo Palladis: Ob eāq; rē Deā indignatā capillos eius p quos Neptuno placuerat in ſpētes cōuertiſſe, feciſſeq; vt q eā aſpiceret, i lapides verteret. Hāc dormientē perſeus Iouis & Danaes filius, acceptis Mercurii talaribꝰ, eiuſq; falcato ēſe, & ſcuto Palladis cryſtallino: p qđ illa ipune aſpicere poſſet, interemit, abſtulit eius caputquod ipſi ſcuto oppoſuiſſe dicitur. ex ſeruice igiť reciſa equꝰ Pegaſus alatus fertur eſſe procreatus, q inde uſq; ad Heliconē collē puolās, & pede humū fodiens, fontē excitauit Hippocrenē muſis cōſecratū. Higinus tradit nō a perſeo, ſed a Minerua Meduſam interēptā fuiſſe. Omitto aūt ea, quæ a Dioдоro lib. iiii. referuntur de gorgonibus mulieribus ualidis & pugnacibꝰ, aduerſus q̄s dicit perſeū haud puo certamine bellū geſſiſſe. ſ Maura. nā in iſulis (ut diximꝰ) q Gorgādes dictę ſunt i mari Atlātico habitauere. eſt aūt Atlas mōs Mauritanię. ſ Sed ꝓcul extēſum: ſed Ioui, inqt, uitulū paruimus, quē mactemꝰ. ſ Funē extēſum, ferociā oſtēdit uituli, q ducētes etiā anteiret. Nā vitulus funibus ducebať: hōeris aūt hois ad aras allatus nō fere litabat: ſicut nec claudicās, nec aliena hoſtia Deus placati nec fugiens ab aris. ſ Hoſtia victima. & hoſtia dicitur ois beſtia ad ſacrificiū tm̄ parata. ſ Tarpeio Ioui. i. Capitolino, cuius tēplū erat in Capitolio, nā cū fundamēta ædis Iouis fundarētur, caput hūanum dicitur inuētū. Vñ mōs Capitolinus dictus eſt, q antea Tarpeius a Tarpeia uirgine ueſtali, qbi Sabinorū ſcutis ē obruta, dicebať. hūc priꝰ Saturnū appellatū ſcribunt Cato, & Fabius pictur de originibus. ſ Frontēq; coruſcat: poſuit ꝓ criſpat: qđ ſignū eſt ferocitatis. ſ Tēplis maturꝰ: nā maturi tūc dicebaňť, ad ſacrificiū cū cauda articulū ſuffraginis cōtingebat, breuiore autem nō litabat. auctor Pli. ſ Spergenduſq; mero: nā i ſacrificiis inter cornua uictimarum merum fundebatur. Vir. in. iiii. Ipſa tenens dextra pateram pulcherrima Dido Candentis uaccę media inter cornua fundit. ſ Ducere: ſugere.

Hoſtia victima

Capitolium

Natalis dies

Tarpeiꝰ mons

Ceſpes

Gorgones

Iunii Iuuenalis Aquinatis ſatyra duodecima.

NAtali Coruine die mihi
dulcior hæc lux,
Qua feſtus ꝓmiſſa Deis
animalia ceſpes
Expectat, niueam reginæ cædimus agnam.
Par uelus dabiť pugnanti Gorgone Maura,
Sed procul extēſum petulās quatit hoſtia funē
Tarpeio ſeruata Ioui, frontemq; coruſcat
Quippe ferox uitulus templis maturus, & aræ,
Spargenduſq; mero: quam iam pudet ubera matris
Ducere, qui uexat naſcenti robora cornu.

ASCē.

NAtali Coruine &c. In hac Satyra ſe uere amicū hſe aium i Catullū ſignat poeta: reprehēſurus captatores hęreditatū: quos hęredipetas uocāt: q ſe amicos ut hēdes inſcribatur, ſimulāt. Ordo eſt: O Coruine, hęc. i. hodierna lux ē mihi dulcior natalī die: quo tñ maxime Genio & uoluptati indulgere ſolebāt, q ſup. luce. ceſpes. i. ara ex ceſpitibus. i. terra cū herba: cōfectus. feſtus. i. quē ego feſtū facio. expectat aialia ꝓmiſſa Deis ſaluatoribꝰ. ſ. amici Catulli. nos cędimꝰ. i. mactamꝰ reginę ſup. Deoꝝ. ſ. Iunoni. agnā niueā. i. cādidā. & par. i. cōſimilis coloris: hoc eſt ēt albū vellꝰ dabiť ſup. Deæ palladi, ſeū Mineruę. pugnāti Gorgōe. i. Meduſa. Maura. i. Aegide habēte caput Gorgōis impoſitū. ſed hoſtia ſeruata Ioui tarpeio. i. q colit i arce Tarpeia: hoc eſt i Capitolio: hoc eſt bos cādidus: exiſtēs petulās. i. qa piguis laſciuus, & cornupetēs. qtit. i. cōcutit. pcul. i. de lōge funē extēſū. i. laxū. nō. n. poterat arcte ligari: ne iuitꝰ uideať offerri: qđ ſi gnū mali ois credebať & coruſcat. i. micādo uibrat: frōtē. qp pe. i. vtpote, uitulus. i. bos intactus: q nōdū iugū traxerit: ferox: & maturus tēplis, & ęre. i. ſacrificio: & ſpgēdꝰ mero. i. vino puro, qđ iter cornua aurata fūdebať: quē pudet ducere. i. ductu quodā oris exugere ubera mřis. & q uexat. i. frequēter petit robora. i. trūcos arboꝝ: cornu naſcēti, & nōdū ſolido.

¶ Si res

Si res ampla domi, ſimiliſq; affectibus eſſet,
Pinguior Hiſpulla traheretur taurus,& ipſa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta ſed oſtendens Clitumni paſcua ſanguis
Iret,& a grandi ceruix ferienda miniſtro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaq; paſſi
Nuper,& incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam præter pelagi caſus,& fulguris ictum
Euaſi, denſæ cælum abſcondere tenebræ
Nube vna, ſubituſq; antennas impulit ignis,
Cum ſe quiſq; illo percuſſum crederet,& mox
Attonitus nullum conferri poſſe putaret
Naufragium velis ardentibus. omnia fiunt
Talia, tam grauiter, ſi quando poetica ſurgit
Tempeſtas. genus ecce aliud diſcriminis, audi,
Et miſerere iterum, quamquam ſint cætera ſortis
Eiuſdem, pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam votiua teſtantur fana tabella
Plurima (pictores quis neſcit ab Iſide paſci?)
Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo,
Cum plenus fluctu medius foret alueus,& iam
Alternum puppis latus euertentibus vndis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum ventis imitatus Caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit cupiens euadere damno
Teſticuli, atq; adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea ſunt dicebat cuncta Catullus,
Præcipitare volens etiam pulcherrima, veſtem
Purpuream teneris quoq; Mecœnatibus aptam,
Atq; alias, quarum generoſi graminis ipſum
Infecit natura pecus, ſed & egregius fons
Viribus occultis,& bæticus adiuuat aer.
Ille nec argentum dubitabat mittere lances
Parthenio factas, vrnæ cratera capacem,
Et dignum ſitiente Pholo, vel coniuge Fuſci,
Adde & baſcaudas,& mille eſcaria, multum
Celati, biberat quo callidus emptor Olynthi.
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebuſq; ſalutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio cæci propter patrimonia viuunt.
Iactatur rerum vtilium pars maxima, ſed nec
Damna leuant, tunc aduerſis vrgentibus, illuc
Decidit, vt malum ferro ſummitteret, ac ſe
Explicat anguſtum, diſcriminis vltima quando
Præſidia afferimus, nauem factura minorem.

IOAN. BRIT. ¶ Si res ampla domi: ſenſus eſt: Si mihi diuitiæ eſſent, quibus optime mactarem ſane victimam pinguiorem Hiſpulla, hic qui ſe amicum commendat ab ingenua voluntate. ſ Affectibus: id eſt deſideriis meis. ſ Hiſpulla: ſatyrice mulierem ſui temporis pinguem notat. ſ Ipſa mole: ipſa craſſitudine. ſ Sanguis: id eſt taurus ſanguinis & ſucci plenus. ſ Clitumni: in agro Faliſco Clitumni amnis aqua pota candidos boues facit. Plinius libro ſecundo capite centeſimoſexto. ſ Iret: ad ſacrificium ſcilicet. ſ Grandi miniſtro: id eſt victimario, qui ante aras victimam cædebat. ſ Mirantis ſe incolumem: qui tantam tempeſtatem euadere potuiſſet. ſ Nam præter pelagi caſus: præter, inquit, æſtum maris & ictum fulminis euaſi tenebras velut nocturnas obortas: ſuntque atrocem tempeſtatem deſignat: qualis eſt illa Virgiliana: His vnda dehiſcens Terram inter fluctus aperit, furit æſtus arenis. ſ Fulguris euaſi: quod forte euaſerat. fulgur autem poſuit pro fulmine. Eſt enim fulgur ignis late explicitus, fulguratio oſtendit ignem, fulminatio emittit. ſ Subitus ignis: periphraſis eſt fulminis, eſt enim ignis coactus ventorum impetu iactus, lege Senecam in naturalibus. ſ Impulit antennas: id eſt percuſſit. ſ Conferri: comparari ſuo naufragio. ſ Velis ardentibus: fulminis incendio conflagrantibus. ſ Omnia fiunt Talia, tales, inquit, ſolent eſſe tempeſtates, quæ a poetis deſcribuntur: qualis fuit tempeſtas Catulli. Nam poetæ ſi quando deſcribunt tempeſtates, eas exaggerando fingunt grauiſſimas. & hic oſtendit tempeſtatem Catulli non cedere periculi atrocitate poetis tempeſtatibus, quas tumultus grauiſſimas. ſ Si quando poetica ſurgit: id eſt a poetis deſcribitur. bene autem dixit ſurgit: nam proprie tempeſtas in mari ſurgere dicitur. ſ Genus ecce aliud: attentum facit auditorem. eſt enim dicturus quomodo in mare omnia pretioſa proiecerit vrgente tempeſtate. ſ Quamquam cætera: ſubaudi quæ dicturus ſum. ſ Miſerere iterum: quia iam miſertus eſt propter tenebras & fulminis ictum, quo vela ſunt percuſſa. ſ Eiuſdem ſortis: eiuſdem tempeſtatis. nam potuiſſet aliud diſcrimen narrare extra tempeſtatem maris. ſ Pictores quis neſcit ab Iſide paſci: Tibullus loquens de Iſide: Picta docet templis multa tabella tuis. ſ Tabella votiua: qui ex valetudine ſeruati fuiſſent in templo Aeſculapii in tabella genus morbi pictum ſuſpendebant. Sicq; qui naufragium euaſerant, tabella caſum pictum in templo Neptuni figebant. verum poſtea recepta & ſuperſtitione Aegyptia in templo quoq; Iſidis, cuius ſacrificia præcipua veneratione in Vrbe colebantur, tabellas ponebant, tanquam quæ mari periclitantibus opitularetur. Cuius rei rationem Lucianus commemorans in tertio Deorum dialogo ſcribit: quemadmodum Iupiter mandauit Mercurio, vt Argum paſtorem interimeret, Ioq; puellam in Aegyptum per mare transferret, Iſidemq; nominaret: quæ in poſterum eſſet Aegyptiis Dea, & Nilum in aluerum reduceret, ventis imperaret, ac nauigantes ſeruaret. Qui igitur naufragium faciebant id in tabella votiua pictum in templo Iſidis ponebant: ſicq; pictores paſci dicebantur ab Iſide. Quam non immerito Aegyptus nauigium Iſidis colit: quia Europa in Tauro rapta fertur: id eſt in naui tauri picturam habente. auctor Fulgentius. ſ Pars dira quidem: arduum enim eſt ex naui pretioſam ſupellectilem abiicere in mare. ſ Cognita multis: quam calamitatem multi nauigantium ſunt experti. ſ Accidit fortuna: ordo eſt: Accidit & Catullo noſtro ſimilis fortuna: id eſt vt in mare res pretioſas abiiceret. quod & multi alii facere, vt templa docent Deorum per tabellas votiuas. ſ Votiuas: votiuæ dicuntur ea, quæ Diis per votum deſtinata ſunt. vnde votiuam dicimus victimam, quæ per votum ſacrificio eſt deſtinata. vnde Horatius Paſcitur in veſtrum reditum votiua iuuenca. Et Vitruuius libro octauo: Hiero rebus bene geſtis, cum auream coronam votiuam Diis immortalibus quodam in fano conſtituiſſet. ſ Cum plenus fluctu: ſenſus eſt: Cum forte nauis eſſet ſemiplena fluctu, vndiſq; incertis agitaretur, neq; gubernator illam poſſet arte ſubuenire, Catullus partem rerum ſuarum, quibus nauis onerabatur, in pelagus proiecit: quo nauis facta leuior tempeſtatem ſuperaret. Sicque prudentia commendat Catullum. Subuenire enim tempeſtati quauis ratione ſapientis eſt. eoq; magis: ſi plus aſpicere re explicata boni, quam addubitata mali. ſ Decidere iactu Cœpit: id eſt Catullus cœpit decidere & paciſci cum ventis iactu: id eſt rerum ſuarum electione: quaſi ita electis rebus ſuis ventis ſatisfaceret. nam ſequitur: Imitatus Caſtora: effundite quæ mea ſunt. illud enim abſurdum eſt exponere decidere pro concidere nauim, Decidere enim

Votiuæ tabellæ

dicuntur debitores, cum aliquibus rebus datis cum creditore paciſcuntur. ¶ Arboris incertæ: ordo eſt: Cum iam prudentia cani rectoris nullam ferret opem arboris incertæ .i. quæ naui incertæ debebatur, & conueniebat. Tale ẽt genus orationis eſt apud Propertium: Quærite nõ ſani pectoris auxilia .i. quærite auxilia pectori meo nõ ſano .i. quæ cõuenïant pectori meo. poteſt ẽt talis eſſe ordo: Prudẽtia cani rectoris arboris incertæ: hoc eſt gubernatoris nauis incertæ. ¶ Arboris incertæ .i. nauis. Nam poetæ nauẽ plerũq;, & arborem, & trabem appellãt. Perſius: Trabe rupta Brutia ſaxa prehendit amicus inops. Oui. Nõdum cæſa ſuis pegrinum vt viſeret orbem: Mõtibus in liq̃das pinus deſcenderat vndas. ¶ Imitatus Caſtora: Caſtor aïal eſt ponr cũ terreſtre, & aquaticum, cauda piſcẽ, cætera ſpecie lutræ, q̃ morſu teſticulos ſibi amputat periculo vrgente ob hoc ſe peti gnarus. Caſtoreũ id medici vocãt. Vir. Viroſaq; põtus Caſtorea. d quo plura apud Perſiũ illic: Sapdã en aduehe põto Caſtoreũ ſtuppas. de eo multa pli. & Solinus. poeta exẽplo Catulli monet ſalutẽ oĩbus rebus anteponendã. ¶ Medicatum: ad multa medicamẽta aptum. ¶ Teneris Mecœnatibus .i. mollibus & delicatis, qualis fuit Mecœnas. Nam eũ conſtat (vt diximus in pri. Saty. illic: De Mecœnate ſupio) delicatũ fuiſſe. ¶ Argi alias: ſub nudi veſtes. Hoc loco poeta deſcribit, itelligitq; veſtes coloris natiui ex lana bætica. Nam in pecudibus bæticis: hoc eſt Hiſpanis, vellera ſunt rutila, ex q̃bus nullo alio adhibito colore veſtes texebãtur. eas oſtendit poeta talem colorẽ habere ex paſcuis, potuq; aquarũ, & temperie aeris. Inde lana bætica apud Mart. ſic loq̃tur: Non eſt lana mihi mendax, nec mutor aheno: ſic placeã tyriæ, me mea tinxit ouis. Idẽ libro ix. In tarteſiacis domus eſt notiſſima terris: Qua diues placidum Corduba Bæti amat. Velleta natiuo pallent vbi flaui metallo: Et linit Heſperiũ bractea viua pecus. idẽ in fine. xii. libri: Bætis oliuifera crinẽ redimite corona: Aurea qui nitidis vellera tingis aq̃s. ¶ Generoſi graminis: ordo eſt: Quarũ veſtiũ ipſum pecus natura generoſi graminis infecit .i. tinxit: vnde infector, tinctor appellatur. Cice. dibaphum rogitat, ſed infector rem oratur. ¶ Generoſi graminis .i. herbæ generoſæ, & nobilis. ¶ Sed & egregius fons: nõ ſolum, inq̃t, lanæ illæ in ouibus ſunt rutilæ ex paſcuis: ſed etiã ex potu Bætis amnis, & ex aeris temperie. neq; enim ad illud eſt referẽdum qd̃ aliq ex auctoritate Pli. ſenſerunt: qui ſic lib. ſecũdo. capi. cvi. ſcribit: In Bœotia amnis Meles nigras oues reddit. Cephiſus ex eodẽ lacu pfluens albas, rurſus nigras penitus, ruffaſq; iuxta Iliũ Xanthus. vnde & nomẽ amni, nam ξανθὸς flauum ſignificat. ſed ad aquas tm̃ bæticas, cũ ſequatur: Et Bæticus adiuuat aer. ¶ Viribus occultis .i. non intellectis. ¶ Aer bœticus: aer hiſpanus. nã Bætis fluuius ẽ Hiſpaniæ vlterioris, a quo & Hiſpania Bætica noĩatur. ea eſt quæ nũc Granata appellatur. Greci enim κόκκον vocant granum: cuius illic magna eſt copia & bonitas. Pli. ¶ Parthenio factas: cõmẽdatio eſt ab artifice. Sic Virgi. Diuini opus Alchimedõtis. ¶ Et dignum ſitiente Pholo .i. qui optime poſſet Pholo ſatiſfacere ſitienti, & ei ſitim explere. Nam Pholus Centaurus fuit: a quo ppinquus mõs Pholus eſt appellatus: qui cum Herculem hoſpitio ſuſcepiſſet: doliũ vini antea defoſſum extulit. hoc tradũt cuidam Cẽtauro olim a Dionyſio datum, imparatóq; vt tunc vinum pferret: cum adeſſet Hercules. eo igitur facto ferũt reliquos Cẽtauros vini odore, & virtute factos ebrios: cũq; impetum vna oẽs in pholum facerent: ab herculae partim cæſi ſunt, partim in fugam conuerſi, lege Diodorũ lib. v. ¶ Vel cõiuge Fuſci: mulierem bibacem ſui tpis flagellat. ¶ Baſcaudas: vaſa erant Britannica. Mart. Barbara depictus venit baſcauda Britãnis: Sed me iam mauult dicere Roma ſuam. ¶ Eſcaria .ſ. vaſa ab eſca denoiata. ¶ Multum cælati .ſ. auri. ¶ Quo biberat: deſignat poculũ aureum: qd̃ (vt ſcribit Pli. lib. xxxiii. ca. iii.) puluio philippus rex Macedonũ ſubiiciebat, cũ vellet dormire. ¶ Emptor Olynthi: Olynthus ciuitas eſt Thraciæ edito in loco ſita: vt lib. pri. hiſtoriarũ ſcribit Thucydides: quam (vt teſtatur Demoſthenes cõtra Aeſchinem) philippus Amyntæ filius Alexãdri pater, emit ab La

Caſtor

Infector

Bætis

Pholus

Baſcaudæ

Olloth'

ſchene amico ſuo, quẽ pecunia corruperat, de quo intellexiſſe Virgiliũ in. vi. Vẽdidit hic auro patriã: tradit Seruius. ¶ Callidus: nam (ut ſcribit Iuſtinus) blãdus pariter fuit & inſidioſus, ut qui plura pmitteret, q̃ præſtaret. Callidos appellat Cicer. in lib. de natura Deorũ quorũ tanq̃ manus, ſic aius vſu concaluit. ¶ Sed qs nunc alius: hæc ad laudem dicuntur Catulli, qui (qd̃ alii nõ facerent) pluris fecit ſalutem, q̃ opes ſuas, ſicq; ſui tpis auaritiam notat. ¶ Non ppter vitã: docet poeta philoſophice ita homini parandas eſſe opẽs, vt eas habeat tanq̃ ancillas nõ dominas. Sed (niſi forte nimis arrogãs viderer) negarem hæc duo carmina eſſe Iuue. nullam enim poetæ ſapiunt grauitatẽ. ¶ Cæci vitio .ſ. immenſæ cupiditatis & auaritiæ. ¶ Iactatur .ſ. in mare. ¶ Aduerſis .ſ. ventis & fluctibus. ¶ Illuc decidit: eo neceſſitatis deuenit, vt etiam arborem nauis ſuccideret. ¶ Explicat anguſtũ: ſucciſo arbore nauem reddidit ſpatioſam, quæ antea anguſta erat, atq; implicita. ¶ Quando: q̃nquidem ſolemus in periculis afferre vltima, & extrema præſidia vt truncemus .ſ. arborem, quo nauis fiat leuior: legendumq; cum ſuſpirio.

Callidus

¶ Si res ampla &c. Si res ampla eſſet mihi domi: & ſi res eſſet mihi ſimilis affectibus in Catullum .ſ. meis. taurus pinguior Hiſpulla .i. muliere illa obæſa & præpingui: quam per tranſitum notat. & piger ipſa mole .i. magnitudine corporis ſui. traheretur .i. lente nõ inuitus: ſed tardus mole ſua duceretur ad victimã. nec .i. & non. & ſanguis eius non nutritus in herba finitima .i. in confinio noſtro: ſed oſtendens in colore candido pilorũ. paſcua læta .i. opima Clitumni. ſanguis iret .i. effluerent. & ceruix ſupple eſſet ferienda grandi miniſtro .i. ſummo pontifice. ob .i. propter. reditum amici .ſ. Catulli. trepidans adhuc ex periculi, in quo fuit. memoria. & paſſi nuper horrenda .i. res horrẽdas. & mirantis ſeſe eſſe. ſup. incolumem .i. ſaluum & ſanum. Iam tenebræ denſæ & continuæ abſcondere vna .i. continua nube cælum. & ignis ſubitus .i. ſubito inuadens. impulit .i. percuſſit. antennas .i. minora vela. præter .i. vltra. caſus: ideſt dubios euẽtus pelagi. & præter ictum fulguris euaſi .i. quod euaſit. cum .i. quando. quiſq; crederet ſe percuſſum eſſe illo .i. ab illo. & cum quiſq; attonitus .i. tonitru ſtupe factus. putaret nullum naufragium poſſe conferri: ideſt comparari: velis ardentibus: quaſi terribilius .ſ. vela comburi q̃ nauim rumpi. omnia talia fiunt: qualia ſupple fieri dicuntur. ſi tempeſtas poetica: ideſt a poetis deſcribi ſolita. ſurgit quando: ideſt aliquando. tam grauiter. ecce aliud genus diſcriminis .i. periculi. audi ſupple illud, & miſerere iterum, quanquam cætera ſint pars quidem dira eiuſdem ſortis: ideſt periculi quod ſortiebatur: ſed cognita multis. & ſupple talis quam .i. qualem. plurima fana .i. templa, & ſacella teſtantur. tabella votiua .i. ex voto oblata. quis neſcit pictores paſci ab Iſide .i. in tabellis votiuis pingendis Iſidis quaſi dicat nemo. Similis fortunæ: quia aduerſa. vt .ſ. faceret vota & iacturam: accidit. & .i. etiam. Catullo noſtro ſupple amico. cum .i. quãdo. medius alueus .i. carina nauis foret .i. eſſet. plenus fluctu .i. aqua marina. & iam vndis euertẽtibus .i. obruentibus & euertere volentibus. alternum .i. modo dextrum: modo ſiniſtrum latus. puppis .i. nauis. & hoc incerto .i. propter incertitudinem arboris .ſ. mali: quam ſemper timebat rumpendam eſſe. & prudentia cani: ideſt annoſi & experti rectoris: ideſt directoris nauis. nullã opem: ideſt nullum auxilium conferret contra violẽtiam cæli, & maris. ipſe Catullus cœpit decidere: ideſt diſſipare res ſuas: vel potius decidere .ſ. cauſam litis: cum ventis quaſi vero venti ob diuitias eũ perſequerentur. iactu .i. per iacturum. imitatus .i. imitans in hoc Caſtora .i. animal, cuius teſticuli medicinales ſunt: q ipſe facit ſe eunuchum .i. caſtrat ſe ab mordẽdo teſticulos. cupiens euadere dãno .i. per dãnum & amiſſionem teſticuli. atq; ideo, quia hoc facit. intelligit inguẽ .i. teſticulum ſuum. medicatum .i. medicamentis quæ caſtorea dicuntur aptum. Alii legunt cupiens euadere dãna teſticulis adeo &c. Et eſt ordo. Cupiens euadere damna .ſ. mortis. teſticulis .i. per teſticulos: adeo .i. intãtum &c. Catullus dicebit fũdite .i. deiicite in mare cuncta quæ mea ſunt, volẽs .i. paratus præcipitare ẽt pulcherrima

ASCẼ.

I nunc & uentis animam committe, dolato
Confiſus ligno, digitis a morte remotus
Quattuor, aut ſeptem, ſi ſit latiſſima teda.
Mox cum reticulis, & pane, & uentre lagœnæ,
Aſpice ſumendas in tempeſtate ſecures.
Sed poſtquam iacuit planum mare, tempora poſtq̃
Proſpera uectoris, fatumq; ualentius Euro,
Et pelago, poſtquam Parcæ meliora benigna
Penſa manu ducunt hilares, & ſtaminis albi
Lanificæ, modica non multa fortior aura
Ventus adeſt, inopi miſerabilis arte cucurrit
Veſtibus extenſis, & quod ſuperauerat unum,
Velo prora ſuo, iam deficientibus Auſtris.
Spes uitæ cum Sole redit, tum gratus Iulo,
Atq; nouercali ſedes prælata Lauino,
Conſpicitur ſublimis apex, cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile ſumen,
Et nunquam uiſis triginta clara mamillis.
Tandem intrat poſitas incluſa per æquora moles.
Tyrrhenamq; Pharon, porrectaq; bracchia ruſus,
Quæ pelago occurrunt medio, longeq; relinquunt
Italiam non ſic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit, ſed trunca puppe magiſter
Interiora petit baianæ peruia cymbæ.
Tunc ſtagnante ſinu gaudent ibi uertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Ite igitur pueri linguis, animiſq; fauentes,
Sertaq; delubris, & farra imponite cultris,
Ac molles ornate focos, glebamq; uirentem,
Iam ſequar, & ſacro quod præſtat, rite peracto
Inde domum repetam, graciles ubi parua coronas
Accipiunt fragili ſimulachra nitentia cera.
Hic noſtrum placabo Iouem, laribuſq; paternis
Thura dabo, atq; omnes uiolæ iactabo colores.
Cuncta nitent, longos erexit ianua ramos,
Et matutinis operatur feſta lucernis.

cherrima: ut pote ueſtem purpuream aptam. quoq;.i. etiam. Mecœnatibus teneris.i. mollibus: atq; alias ueſtes.i. bæticas purpureas: quarum natura generoſi graminis infecit ipſum pecus.i. lanam pecoris intinxit. ſed & fons egregius.i. aqua fontis ad hoc conuenientiſſimi. adiuuat naturam.ſ. uiribus occultis.i. nos latentibus: quare aqua vnius fontis uiuacius colorat, q̃ alterius. atq; aer bæticus.i. iuxta Bætim fluuiũ Hiſpaniæ: vim illam aqs & herbis tribuens: ut ſponte lanam colorent. Ille.ſ. Catullus. nec dubitabat mittere in mare.ſ. argentum.i. vaſa argentea: videlicet lances factas ſup. a parthenio. & cratera.i. ingẽs poculum capacem urnæ.i. q̃tum vrna. & dignum pholo.ſ. centauro illo bibace. vel cõiunge Fuſci: quam per tranſitum bibacitatis arguit. Adde & baſcaudas.i. vaſa britãnica, ſiue anglica. & mille.i. innumera eſcaria ſup. vaſa. Adde ẽt multũ cęlati ſup. auri. quo.i. cuiuſmodi cælato poculo ex auro biberat callidus ẽptor Olynthi ſcilicet philippus rex Macedoniæ: qui Olynthum ciuitatẽ Thraciç fraude mercatus eſt: q̃ ut notaret poeta, voluit periphraſi vti. Sed qs alius a Catullo: & in qua parte mundi audet quis præferre nunc argẽto.i. diuitiis. caput.i. vitam. & rebus ſalutem: hoc eſt vbi eſſet nunc reperibilis quæ non potius vitam periculo exponeret, q̃ tã pretioſas merces proiiceret i mare. q.d. nuſq̃ tam. Nam quidam nõ faciunt patrimonia idest accumulant diuitias pp uitam.i. vt inde cõuenienter uiuant. ſed ipſi cæci vitio.ſ. auaritiæ. viuunt propter patrimonia: ideſt non cupiũt patrimonia vt bene viuant: ſed cupiunt viuere vt faciant patrimonia. Maxima pars rerum vtilium iactatur a Catullo ſed nec damna: ideſt iacturæ illæ. leuant ſupple nauem aut pericula. aduerſis ſcilicet ventis vrgentibus tunc. Decidit (Georgius legit recidit: & probat primam producit: ſed bene legitur decidit) ideſt deuenit ex miſero caſu illuc: ideſt ad illud extremum remedium, vt ſummitteret: ideſt deiiceret & ſterneret malum: ideſt arborem veliferẽ ferro ſcilicet ſecuri: ac explicat: ideſt expedit & extra plicas, & impedimẽta mali & velorum ponit. ſe anguſtum: ideſt anguſtatum prius. Vltima: ideſt vltimæ partes. diſcriminis: ideſt periculi ſupple ſunt quando nos afferimus præſidia: ideſt auxilia ad protegendos. nos factura nauem minorem: ideſt quando etiam nauem incidimus. Hæc potiſſima viſa eſt expoſitio.

IOAN. BRIT. ¶ I nunc honeſta inhibitio eſt per permiſſionem Sic Ouidius I nunc: & cupidi nomen amantis habe. ¶ Digitis a morte remotus Quattuor: hoc videtur poeta ſumpſiſſe ex dicto Anacharſis: qui cum didiciſſet, quattuor digitorum nauis eſſe craſſitudinem: tãtum, inquit, morti propinqui ſunt, qui nauigant. monet enim quantum nauigantibus immineat periculum. Teda: tabula nauis. Tedam autem poſuit pro omni arbore, ex qua naues fieri ſolent. de teda diximus in prima Satyra illic: Teda lucebis in illa. ¶ Mox cum reticulis: qui nauigãt panem, & alia ad victum neceſſaria ſecum ferunt. Perſius: Iam pueris pellem ſuccinctus & Oenophorum aptas. ait ergo poeta: Tu qui nauigaturus es memento vna cum pane, & vino ſumendas eſſe tecum ſecures ad nauis arborem incidendam: ſi tempeſtas vrgeat: quaſi dicat ſcito mortis p̃iculum ſemper nauigãtibus imminere. legendũq; eſt Accipe: non aſpice. Reticulum enim eſt genus ſacci aptũ ad panem ferendum, a rete denominatum. Horatius: Vt ſi reticulum panis vænales inter onuſto Forte vehas humero reticulum item (vt diximus in ſecunda Satyra illic: Reticulumq; comis auratum ingentibus implet (tegmen eſt capitis muliebris. ¶ Ventre lagœnæ: hoc eſt capaci & ampla. lagœna uas eſt terreum tam aquarium q̃ vinarium. Iuuenalis: pugna ſaguntina feruet commiſſa lagœna. Nam ex Sagunto Hiſpaniæ ciuitate pretioſa fictilia mittebantur. Martialis in Apophoretis. Sume Saguntino pocula ficta luto. idem alibi: Ficta Saguntino cymbia malo luto. ¶ Sed poſtq̃ iacuit ſenſus eſt: & ordo: Poſtquam mare factum eſt tranquillum & omnis tempeſtas ſedata eſt & cetera. Prora miſerabilis cucurrit inopi arte: eſt veſtibus extenſis & uelo ſuo, quod vnum ſuperauerat. nam vela, quæ maiora erant in medio maris fulmine fuerunt abſumpta. ¶ Tempora victoris: ſcilicet fuerũt. ¶ Fatum: ipſa Deorum benignitas. ¶ Valentius potentius. ¶ Euro & pelago: ipſa tempeſtate. ¶ Parcæ hilares: ideſt ipſa fata. ¶ Meliora penſa felicioremfortunam. penſa numero tantum plurali dicuntur quæq; pendent e colo: hoc eſt quæ in filum duci poſſunt. Ouidius: Nos humiles: famulæq; tue data penſa trahemus. ¶ Lanificæ: hoc eſt operatrices. ¶ Albi ſtaminis: ideſt felicitatem portendentis nam parcæ dicuntur fila nigra ducere: cum mortem, infelicitatemq; minatur. contra vero fila alba: cum felicitatem portendunt. Martialis: Si mihi lanificæ ducunt non pulla ſorores Stamina: tnec ſuedos Vox habet iſta dies. ¶ Fortior: nam ventus eſt: qui vehemẽtiori venit impetu, vnde & nomen: aura uero leuior eſt. ¶ Inopi arte: inopi præſidio expoſitiue veſtibus extenſis. ¶ Superauerat: ſuperfuerat. Vergilius: Amiſſa ſolus palma ſuperabat Aceſtes: ideſt ſupererat. plinius de elephantis Namq; vnum qui ſuperauerat. ¶ Iam deficientibus Auſtris Spes uitæ cum Sole redit: deficientibus, inquit, ventis: ac iam Sole: hoc eſt ſerenitate reuerſa. Catullus: Cœpit iam de ſalute ſperare. ¶ Sublimis apex: ideſt mons Albanus, vbi Aſcanius condidit Albam. Nam poſt trigeſimum annum: ex quo Aeneas Lauinium tenuerat, Aſcanius amiſſo patre abundante Lauinii multitudine, florentem

Reticulum

Vaſa ſaguntina

penſa

Alba lõga

Iam (vt tum res erant) Vrbem Lauinæ macri, ſiue nouercæ (namid quoq; ambigit Liuius) reliquit: nouam ipſe aliam ſub Albano monte condiditq; & a ſitu porrecto longa Alba appellata eſt de hoc plura diximus in quarta Satyra. ¶ Candida ſcrofa: nam a nomine porcæ albæ, quæ triginta (vt ſcribit Varro libro ſecundo de re ruſt. ca) porcellos peperit in portentum albos denominata eſt Alba.

Scrofa

Scrofa autem appellatur ſus non caſtrata: ſed quæ ad fœturam habetur. ¶ Mirabile ſumen: expoſitio eſt: ideſt ex qua optimum haberi potuiſſet ſumen. De ſumine diximus in ſecunda Satyra, & apud Perſium illic: Calidum ſis ponere ſumen. ¶ Læris Phrygibus: verum quia ea duce ſede non inueniſſent, an q mirandum ſumen eſſe, nt habituri ex porca, quæ triginta eſſet mamillarum. ¶ Et clara: ordo eſt: Scrofa clara triginta mamillis nunquam viſis ſcilicet in alia porca. ¶ Intrat moles poſitas: ideſt portum Hoſtienſem magnis molibus a Claudio extructum. De quo ita Tranquillus meminit: Item perfecit emiſſarium Fucini lacus, portumq; Hoſtienſem, a Diuo Iulio ſæpius deſtinatum, ac propter difficultatem omiſſum. &

Portus Hoſtiæ

paulo infra Continuis, xxx. hominum millibus ſine intermiſſione operantibus portum Hoſtiæ extruxit. de eo meminit & Euſebius cronographus. ¶ Tyrrhenamq; Pharaon. i. turrim, quæ in portu Hoſtienſi erecta erat a Claudio in æmulationem Phari Alexandrinæ: vt ad nocturnos ignes curſum nauigia dirigerent. Nam id ſciendum Pharum inſulam eſſe: quæ obiecta Alexandriæ portũ efficit: vbi turris eſt eiuſdẽ nominis: quam ptolomeus erexit: cuius vſus erat noctu: nonnauiarum curſui ignes oſtendere ad prænunciãda uada, portuſq; introitum, a cuius nomine omnes reliquæ turres, quæ compluribus locis flagrant noctu Phari ſunt appellatæ. ¶ Tyrrhenam Thuſcam, mare enim id Tyrrhenum dicitur: hoc eſt Hetruſcum in cuius littore ſita eſt Hoſtia. ¶ Nõ ſic mirabere: cum videas portus ſtructiles ea eſſe operis magnitudine. ¶ Brachia porrecta: ideſt moles protẽtas in mare. ¶ Relinquunt Italiam: magnitudinem portus oſtendit, qui ita in mare extendebatur. vt videretur longe ab Italia recedere, & lõge eam relinquere, Tale eſt illud Virg. in. x. Ille velut rupes vaſtum, quæ prodit in æquor. Obuia ventorũ furiis expoſtaq; ponto. ¶ Interiora: partem interiorem ipſius portus. ¶ Pertua nauig: bilia tñ paruæ cymbæ: qual bus in lacu Lucrino vtuntur: qui in Campania eſt iuxta Baias: ſicq; oſtendit nauem Catulli ita mutilatam & tempeſtate contractam: vt per breuia etiam ferretur. ¶ Tunc ſtagnante ſinus portu tranquillos habente fluctus tempeſtate iam ſedata. ¶ Tunc. ſ. vbi in portum venere. ¶ Vertice raſo: ſerui qui manumittebantur in templo (vt diximus diffuſius in cõmentariis perſii) ex ſententia plutarchi in problematis Feroniæ quæ libertorum Dea dicebatur, raſo capite pileum accipiebant. quod & plautus in Amphitryone meminit: Quod vtinam ille faciat Iupiter, vt ego hodie raſo capite caluus capiam pileum. Nautæ igitur quaſi in libertatem vendicati quam per tempeſtatem amiſerant, ad eius rei imitationem caput ſibi raſerant. ¶ Gaudent narrare pericula, hoc autem eſt ex conſuetudine hominũ: qui ſuperato graui periculo gaudẽt multis id narrare. Secura enim præteritorũ malorũ recordatio ſolet eẽ iucunda. Vnde Seneca in Tragœdiis. Quod fuit durũ pati, meminiſſe dulce eſt. ¶ Garrula pericula: hyppallage eſt pro ipſi garruli. ¶ Ite igitur pueri: verba ſunt Iuue. imperantis ſeruis: vt parent quæ ad ſacrificia & uota exoluẽda pro Catullo pertinebant. Nam Romani priſco inſtituto rebus diuinis operam dabãt: ſi aliqd cõmendandum eſſet precatione: etiam ſoluẽdi gratulatione, cũ expoſcendum uoto. Valerius auctor in primo limine. ¶ Linguis, aiſq; fauente: nam in rebus diuinis (vt ſcribit Cice. de diuinatione) quæ publicæ fierent: vt fauerẽt linguis imparabatur, qđ ſignificabat vt taciturnitatem præſtarent. Nam in ludis fauor, in ſacris taciturnitas eſt neceſſaria, vt ſacra rite pagi poſſint nulla mala voce obſtrepẽte: Tibullus: Quiſquis ades lingua vir, mulierq; faue. & alibi: Ore fauete omnes. ¶ Sertaq; delubris. templa enim Deorum frondibus & ſertis ornababtur. Virgi. Et feſta velamus fronde per urbem. ¶ Farra imponite cultris. i. cultros mola, quæ ex toſto farre, & ſale conſtabat inſpgite eam mola tria inſpergebantur, culter. ſ. ignis & caput victimæ. ¶ Molles focos: molles appellauit aut q: is odores & thura cremenr uriquæ Arabes molles mittunt. Tibullus: Vrantur pia thura focis, vrantur odores: Quos tenere terra diuite mittit Arabs. Virgi. Molles ſua thura Sabei, aut (qđ magis placet) molles focos: recẽtes & nouos, vt illud apud Statiũ in Siluis: Sertis mollibus expleatur vmbra. i. nouis & recentibus. vnde Pli. ad Apollinarem. prata florida & gemea trifolii, aliaſq; herbas teneras, ſemperq; molles, & quaſi nouas alẽr. Sic & Vir. Caſtaneæ molles. i. nouæ & recentes. nam nuperrime parati erant foci. ſequit enim Glebãq; uiterẽ. ¶ Glebamq; virentem. i. aram ex glebis erectam: ſupquam ſacri parabant. ¶ Quod præſtat qđ melius eſt & excellentius, tanq publicæ factum. ¶ Inde. i. ex publico ſacrificio iam pacto. Eſt autem ordo: Inde domũ repetam peracto rite ſacro qđ præſtat. ¶ Domum repetã: vt priuatim. ſ. ſacrificet Laribus: qui & priuatim in domibus, & publice in cõpitis colebãtur. Nã lares (vt recitauit ut apud Perſium) antiqtas præſides vocauit: quibus canis aſiſtit: & ipſi pellibus caninis teſtitutr. vt ingt Macrobius eius, rei dupliciem putat. cauſam afferr in Problematibus. Nam cum præſides. inquit, ſint q: præſunt: hos domus cuſtodes eſſe oportet & alienis formidoloſos: vt canes videmus. Mites uero ac leues, manſuetoſq; domeſticis, vel q Dæmonia quædam mala circũerrãt: quibus Dii: qui ſi tamen abus & ſceleſ: vitoribus aduerſus multos, & inpios vtãtur. Sic Lares furiales exiſtimati ſunt, & pœnarũ & uitæ exactores & opatio num ſpeculatores. Quare ſit vt caninis pellibus induantur: q: bus & canis ideo aſiſtit: qđ ad inueſtigãda ſcelera & uiſcedos ipros bos ſagaces ſint. De Laribus itẽ meminit Apuleius in lib. de Deo Socratis. A Laribus fit lararium: qđ capitur pro loco vbi lares colebantur. De quo ſic lampridius in Alexandro Seuero: Virgilii imaginem cũ Cice. Simulachro in ſecũdo larario habuit, vbi & Achillis & magnorũ virorũ. Alexãder uero magnum inter optimos & diuos in larario maiore cõſecrauit. ¶ Graciles coronas: hoc dicit qa Romani (vt ſcri. pli. li. xxi.) cũ terra flores neg: et: et coronas ex rameto & corimbus tincto ſibi conficiebãt: quas hybernas appellabãt: paulatim q: ſub re pſit appellatio corollis inter initia pp gracilitatem nominata. hinc ergo poeta graciles coronas appellauit. Lares autem coronari ſolitos docet Pli. ſic: & etiam tunc coronæ Deorũ honos erant & Larium publicorũ, priuatorumq; & ſepulchrorũ & manium. Vnde Plautus in Aulularia introducit Larem dicentem: Thure, vino, coronis, ſibi quotidie ſacrificatum fuiſſe. ¶ Hic: hoc eſt domi. ¶ Laribus paternis: hoc eſt domeſticis & maiorum noſtrorũ. ¶ Noſtrum Iouem: aut quem peculiari cultu domi veneramur: aut noſtrũ. i. Romanũ. ¶ lactabor ſpargã. ¶ Omnes colores violæ. i. uiolas ois generis. nã tria ſunt (vt diximus apud perſium illic: Et iãthina læna) genera uiolarũ, purpureæ, luteæ, albæ. ¶ Cuncta nitent: ita a poeta inſertũtur: quaſi illico oia a ſeruis & miniſtris eſſent parata ad ſacrificiũ. vt ſit ſenſus: Oia polita, munda, ornataq; ſunt, quãlia fieri idem in eiuſmodi rerum celebratione. ¶ Longos erexit ianua ramos. i. ornata eſt ramis lauri. nam in feſtis & lenitate domus lauro ornabantur. alibi: Ornentur poſtes, & grãdi ianua lauro. ¶ Feſtaq: cõſigit cũ lauua. vt ſit: ianua feſta, & domus feſta. ¶ Operatur: ẽ ſacrã facit. Virg. letus opatus in herbis. Propertius: Cynthia iam noctes eſt operata decem.

Mollis

Lares

Larariũ

Corone

Opari

ASCE.

¶ I nunc & c. Ordo eſt: I nunc & committe aiam. i. vitam tuã ventis. confiſus. i. munitus ligno dolato. remotus a morte. i. ſubmerſione. quatuor digitis aut ſeptem. ſi teda. i. aſſer: vel tabula ex teda, ſit latiſſima. i. denſiſſima: quia pro latitudine denſas tabulas faciunt: qto enim latiores ſunt tanto plus põderis ſuſtinent: & debiliores ſunt. Aſpice mox. i. pauloq; poſt ſecures ſubmittunt incidas. eſſe ſumendas in tempeſtate: cũ reticulis in qbus panis portetur. & pane & ventre lagœnæ: i. hoc eſt fac vt etiã ſecures inferas in nauim: nõ ſolum panẽ & vinum. ſed poſtq̃ mare iacuit planum. i. ſedatum eſt. tempora ſup, effecta ſunt proſpera. & fatum. i. præordinata a Deis

euaſio

euaſio vectoris ſcilicet Catulli:qui vectus eſt:aut victoris idest voti compotis.eſt valentius:ideſt potentius:Euro:ideſt vento illo impetuoſo & pelago. & poſtquam Parcæ:id eſt Deæ fatales hilares:ideſt lætæ & fauentes, & lanificæ:ideſt filatrices.albi:ideſt proſperi.staminis:ideſt curſus uitæ Catulli,ducunt manu benigna penſa meliora: ideſt ſignificatiua longioris vitæ. Ventus adeſt inopi: ſcilicet Catullo. non multo fortior aura:ideſt aere nullo impetu moto: ſed leniter ſpirante. prora: ideſt nauis prima pars. vel tota nauis : miſerabilis : quia lacera. cucurrit arte:ideſt per artem, & veſtibus ſcilicet nauigantium extenſis loco velorum & ſuo ſcilicet proræ uelo:quod unum uelum ſuperauerat:ideſt ſuperfuerat adhuc. ſpes vitæ redit eum Sole.& hoc Auſtris:ideſt impetuoſis ventis deficientibus,tunc apex:ideſt ſublimis locus. gratus Iulo: ideſt Aſcanio Aeneæ ex Creuſa filio & ſ[illegible]pes prælata Lauino nouercali: ideſt quod nouerca eius Lauina habitabat cui candida: ideſt alba. ſcrofa:ideſt ſus.dedit nomen:qua Alba vocabatur. ſcrofa inquam exiſtens ſumen:ideſt accipiendo a patre totum. genus ſuis. miſerabile Phrygibus lætis propter u[illegible]cinium de ea ſue datum. & exiſtens clara: ideſt inſignis triginta mamillis nunquam viſis in alia porca.de hac tertio Aeneid. dicitur ſic : Cum tibi ſollicito ſecreti ad fluminis undam: Littoreis ingens inuenta ſub ilicibus ſus Triginta capitum foetus enixa iacebit Alba ſolo recubans albi circum ubera nati:Is locus urbis erit &c. Tandem: ideſt poſt longam expectationem.intrat ſcilicet Catullus moles poſitas per æquora incluſa a Claudio ſcilicet:hoc eſt Hoſtienſem portum & pharaon:ideſt turrim Hoſtienſem nautis in indicium extructam. Tyrrhenam:ideſt in mari Tyrrheno, & brachia a maris porrecta:ideſt extenſa que concurrunt rurſus medio pelago:ideſt in medium pelagus vel quorum concurſus eſt in medio pelago:& quæ relinquunt longe Italiam. Tu non ergo ego mirabere:ideſt mirari poteris ſic ideſt intantum.portus quos natura fecit:ideſt naturales. Sed magiſter:ideſt gubernator.petit truncata:ideſt truncata & mutilata puppe.interiora:ideſt interiores partes maris. præuia i. tranſibiles cymbæ.i.nauiculæ Baianæ:ideſt quali apud Baias vtuntur. Tunc poſtquam intrauerunt nautæ raſo capite:ideſt qui ſere raſum caput habere ſolent:ſecuri iam de periculo. gaudent ibi:ideſt in tranſitu maris ſtagnante:ideſt ſtagnum faciente narrare pericula maris garrula:ideſt quæ cum garrulitate narrari ſolent. Igitur quandoquidem ſaluus eſt amicus. O pueri:ideſt familiares mei,ac domeſtici ſerui. ite fauentes linguis:ideſt verbis & animis.ideſt uotis.& imponite delubris:ideſt templis aut foribus eorum.ſerta. ideſt coronas ex floribus,& herbis ſertas , & imponite cultris, quibus hoſtia

Nec ſuſpecta tibi ſint hæc Coruine,Catullus,
Pro cuius reditu tot pono altaria,paruos
Treis habet hæredes,libet expectare,quis ægram,
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam ſterili.verum hæc nimia eſt impenſa coturnix
Nulla vnquam pro patre cadet.ſentire calorem
Si cœpit locuples Gallita,& Pactius orbi,
Legitime fixis veſtitur tota tabellis
Porticus,exiſtunt qui promittunt hecatomben.
Quatinus hic non ſunt nec vænales elephanti,
Nec latio haud vſquam noſtro ſub ſidere talis
Bellua concipitur,ſed furua gente petita
Arboribus Rutulis,& Turni paſcitur agro
Cæſaris armentum,nulli ſeruire paratum
Priuato,ſiquidem tyrio parere ſolebant
Hannibali,& noſtris ducibus,regiq; Moloſſo,
Horum maiores,& dorſo ferre co hortes
Partem aliquam belli,& euntem in prælia turmam.
Nulla igitur mora per Nouium,mora nulla per Hiſtrum
Pacuuium,quin illud ebur ducatur ad aras.
Et cadat ante lares Gallitæ victima ſacra
Tantis digna Deis,& captatoribus horum.
Alter enim,ſi concedas mactare,vouebit
De grege ſeruorum magna,& pulcherrima quæq;
Corpora,vel pueris,& frontibus ancillarum
Imponet vittas,& ſi qua eſt nubilis illi
Iphigenia domi,dabit hanc altaribus,& ſi
Non ſperat tragicæ furtiua piacula ceruæ.
Laudo meum ciuem,nec comparo teſtamento
Milles rates,nam ſi Libitinam euaſerit æger,
Delebit tabulas incluſus carcere naſſæ,
Poſt meritum ſane mirandum,atq; omnia ſoli
Forſan Pacuuio breuiter dabit,ille ſuperbus
Incedet victis riualibus.ergo vides,quam
Grande operæpretium faciat iugulata Mycenis.
Viuat Pacuuius quæſo,vel Neſtora totum,
Poſſideat,quantum rapuit Nero,montibus aurum
Exæquet,nec amet quenquam,nec ametur ab vllo.

mactetur.farra:ideſt molam ſalſam. ac ornate molles focos: ideſt ex molli & recenti terra inſtruite aram .q. pro ideſt. glebam uirentem:ideſt ceſpitem:hoc eſt terram cum graminibus. Ego iam ſequar vos ſcilicet cum hoſtia,& ego pacto ſacro:ideſt ſacrificio rite,quod reſtat:ideſt reliquum eſt. Aliqui textus habent quod præſtat, ideſt quod præſtantius eſt. repetam iter de domo. Vbi ideſt in qua domo parua ſimulachra Deorum: ideſt familiarium. nitentia fragili cera.i. nitide facta ex fragili cera. accipiunt graciles, ideſt mediocres coronas: corollas videlicet. Ego placabo hic:ideſt domi meæ.noſtrum Iouem.i.familiarem.erat enim vnicuiq; ſuus Iupiter, & ſua Iuno. & dabo Laribus paterna thura. atq; iactabo in honorem videlicet eorum omnes colores violæ. Cuncta nitent: ideſt iam purgata ſunt , ianua domus meæ erexit longos ramos in ſignum feſtiuitatis,& ipſa feſta:ideſt feſtiuitatem celebrans . operatur: ideſt rem diuinam facit,lucernis matutinis, ideſt a principio diei , etiam ante lucem incipiens.

¶ Nec ſuſpecta tibi:noli,inquit, ſuſpicari Coruine me ideo hæc vota tam ſolemniter exſoluere , quia velim captare Catullum. non enim eſt orbus,ſed tres habet liberos, quibus bona ſua relinquat. Sicq; venuſte captatores ſui temporis ſigillat. ¶ Libet expectare:voluptarium eſt , inquit, expectare an aliquis appareat,qui pro amico tam ſterili vel gallinam moribundam mactet.q.d.nemo erit qui faciet. Nam gallinæ (vt ſcribit pli.lib.x.) ad rem diuinam luteo roſtro, pedibuſq; puræ non videbantur , ad operta nea ſacra nigræ . ¶ Tam ſterili. qualis eſt Catullus:qui cum filios habeat , nihil daturus eſt captatori.ſed omnia filiis relicturus. nam ſterilis amicus captatoris dicitur,vnde nullus exit fructus,cum omnia liberis relinquat,ſic & agrum ſterilem dicimus , qui fructum non facit:& mulierem ſterilem , quæ foetus non parit. ¶ Verum hæc nimia eſt impenſa [illegible] frontcos .q.d. non eſſe mirandum ſiquis non inueniatur , qui pro amico gallinam ſacrificet,quia nimia ſit impenſa. ¶ Coturnix : auis quam vulgus vocat qualeam:græce ortyx dicitur . vnde ortygometram ipſarum coturnicum regem vocamus . Coturnicem autem poſuit pro viliſſima aue. nam apud menſas Romanorum damnabatur , quod morbo comitiali laborare dicitur. pli. auctor. ¶ Pro patre:pro eo.qui pater ſit id eſt ſiquis filios habeat quia inde nihil ſit capturus. ¶ Sentire calorem Si cœpit auaritiam ſui temporis notat:mouentur,inquit,ſpe conſequendæ hæreditatis ad facienda uota & ſacrificia pro cibo ſi forte uel minima ualetudine corripiatur. hinc exit illa pli.lib.xiiii. conqueſtio. Poſtquam cœpere orbitas in auctoritate ſumma & potentia eſſe captatio in quæſtu fertiliſſimo,ac ſola gaudia in poſſidendo

IOAN. BRIT.

Coturnix

Ortygometra

do peſſum iere vitæ pretia. ſ Gallita, & Pactius: nomina ſunt diuitum orborum, quos pro omnibus diuitibus orbis ponit. De pactio meminit Martia.ſic. Munera quæ cuperet pactius ſſe ſua. ſ Legitime: ironicos: quaſi iure quodam & lege. ſ Tota porticus: nam in porticibus templorum ſuſpendebantur tabellæ ſuſcipientium vota. ſ Calorem: ardorem febris. ſ Hecatomben: ſacrificium centum bouum, a numero uictimarum ἑκατον enim cētum: βο ſ bouem ſignificat. ad qđ ſacrificii genus reſpexit Perſius illic: Centū paria ob res egregie geſtas induco. i. duplicem hecatomben. Quod genus ſacrificii primum inſtitutum fuiſſe a Laconibus videtur oſtendere Strabo in. viii. Laconia, inquit, cū priſcis annis cēteris præeſſet urbibus Hecatompolim uocitatam memoriæ ꝓditum eſt. inde quotānis per eos boues centenos imolari conſuetum fuerat: qđ ſacrum hecatombas appellabant: vt totidem numero mactarentur boues: quot eſſent ciuitates. Cu; ergo tale ſacrificium pageretur, centum aræ extruebantur: ut totidem eſſent, quot & victimæ. vnde illud dictum eſt a Statio in genethliaco Lucani: Centum theſpiacis odora lucis Stent altaria, victimęq; centum. Et licet aliæ etiam victimæ q̄ boues imolarentur, ſacrificium tñ veteri uocabulo appellatum eſt hecatombe. vnde ita ſcribit Iulius Capitolinus: Hecatombe autem tale ſacrificium eſt, centum aræ vno in loco ceſpiticiæ extruuntur, & ad eas cētum ſues, centum oues mactantur. Nam ſi imperatorium ſacrificium ſit, centum leones, centum aquilæ & c. huiuſmodi animalia cētena fuerint, qđ quondam Græci feciſſe dicuntur, cum peſtilentia laborarent & c. Quatinus hic non ſunt. ſenſus eſt: Quandoquidem hic non ſunt vænales elephātes, nec talis in latio bellua ꝓgeneratur, ſed tantummodo ex locis longinquis petitur: vt imperatoribus ſeruiat, qui eam tātum in voluptatē alunt: nulla igitur mora erit, quin per Pacuuium & Nouium captatores elephanti inueniatur: quos pro orborum ſalute ſacrificent. Sicq; notat attentam captatorum diligentiam: qui nulli parcētes, nec impenſæ, nec labori elephantes peregrinam etiā belluam inueniunt. Differūt autem inter ſe Quatinus & Quatenus: vt Quatinus pro q̄quidem, & q̄m ponitur. Trāquillus in Claudio: Confirmauitq; pro cōcione apud prætorianos, quatinus ſibi matrimonia male cederent, ſe manſurum in cęlibatu. Quatenus vero pro quouſq; & quoad: vt ſit cōpoſitū a qua & tenus. vt Hora. Iubeas miſerum eſſe libēter Quatenus id faciat. Cice. in Lælio: Videamus quatenus amor in amicitia ꝓgredi debeat. Quatinus. i. q̄m uel quādoquidem. ſ Hic. ſ. Romæ. ſ Bellua concipitur: ſcribit tñ Columella in iiii. de re ruſtica in urbe Roma elephantes ꝓgeneratos fuiſſe. ſ Furua gente: aut ab Indis, quorum in corpore (ut ſcribit Apuleius in floridis) color noctis eſt: vt ab Aethiopibus, qui ſunt in extrema parte Africæ ad mōtem Atlantem. nā utrinq; elephāti mittūtur: aut ab Troglodytis Aethiopibus, qui Arabiæ ſunt cōtermini: omneſq; colore fuſco. apud quos ēt elephantes ꝓgenerantur. ſ Furua: nigra. vnde illud Martia. Nigro belua nil negat magiſtro. ſ Cęſaris: Domitiani. ſ Armentum: expoſitio eſt, ut ſit: Bellua armentum Cæſaris. videtur q; hoc dici a poeta in ſegnitiem ſuorum tpm. ut ſit ſenſus. Elephanti, quorum vſus erat in bellis olim, nunc ab impatoribus ſæculi noſtri ad voluptatem & ſpectacula exhibentur, pugnauere Romæ in Circo Claudii pulchri ædilitate, & Cæſari dictatori tertio eius conſulatu. xx. cōtra pedites quingētos, itidemq; totidē turriti cū ſexagenis ꝓpugnatoribus Germanici Cæſaris munere gladiatorio quoſdam incōditos motus edidere ſaltantium modo. ſ Rutulis: populi ſunt Latii quibus imperauit Turnus. ſ Hānibali: Tyrio. i. Afro & Carthaginenſi. Tyrium autem appellat q; ex Tyro venerit Dido, quæ Carthaginem cōdidit in Africa. Nā Hānibal ſecūdo bello punico, cū in Italiam per alpes deſcēdiſſet, elephātes ſecum duxit. ut Liuius, Plutarchus, & Silius ſcribūt. ſ Regiq; Moloſſo. i. Pyrrho Epirotarum regi. Moloſſi enim gens Epirotarū ſub Pyrrho Neoptolomeo fuere, quē Achilles pcreat, & ſub eius ſucceſſoribus Theſſalici ſanguinis: dicti autem Moloſſi a Moloſſo rege, nā Pyrrhus eo bello auo Tarentinos iuuit aduerſus Romanos, primus in Italia vſus eſt elephantis, quos boues Lucas appellatos cōſtat: q; in Lucanis primū viſi ſint. vnde Auſonius: vt Lucas boues olim reſumpto, Præferoces iuuit iuuentus Romula. ſ Horum maiores: ordo eſt: Siquidē maiores horum elephantorū ſolebāt parere Hānibali tyrio & noſtris ducibus. & ferre cohortes dorſo: expoſitiue partē aliq̄ belli. q.d. in reprehenſionē ſegnitiæ ſuorum tēporum eos nunc tm ali ad ſpectacula: q antea ad bella dūtaxat parabantur. ſ Eūtem in prælia: inuidioſe dixit in prælia. q.d. nō ꝓgredientē (vt nūc fit) in theatra. ſ Noſtris ducibus. i. Romanis. Nā & Scipio ſocer Pōpeii in exercitu ſuo aduerſus Cæſarem habuit elephātes in Africa. de quo ita Appianus lib. ſecūdo de bello ciuili ſic ſcribit. Cū Scipio octo peditū legiōibus inſtructus eqtum viginti millibus: quorū maior pars libycorō fuit: ad hæc ſcutatis pluri mis, & elephantis circa triginta aduētare diceretur. ſ Nulla igitur mora eū: cū igitur inqt, Gallita, & Pactius orbis vexētur vel minima ualetudine: nulla mora eſt per Nouiū, aut Hiſtrum captatores: qn elephas, q in Italia non ꝓgeneratur: & ſiqs eſt deſeruit impatoribus: quoqūo inueniatur, ducaturq; ad aras mactādus. ſicq; oſtēdit (ut diximus) attētā captatorū diligētiā q nulli partētes, nec impēſæ, nec labori elephantes peregrinā beluā inueniāt: tātus eſt amor habendi. ſ Per Nouium: Nouius, & Hiſter Pacuuius captatores tpibus poetæ. ſ Illud ebur: ebur poſuit ꝑ elephāto. contra Virgi. in. vi. elephantū ꝑ ebore: Altera candenti perfecta nitēs elephanto. Dentes elephanti ꝓprie ebur ſunt, penuria tñ factū eſt, ut & oſſa ſecarentur, ac ꝑ ebore haberentur. ſ Victima ſacra: expoſitio eſt. ſ Tātis digna Deis, & captatoribus horū: ironicos legendū eſt. q.d. nec elephantem licet oium aīaliū maximum victimam ſatis dignam eſſe: quæ Diis ſacrificetur, nec dignā quam captatores mactēt: qn alia victima nobilior extiſtat: ait enim alter erit, q filiam & nubilem nouebit, mactare ꝑ ſalute diuitis. ſ Tātis Dis: laribus, qui rogātur pro ſalute diuitis. ſ Captatoribus horū. ſ. diuitium. ſ Alter. ſ. Pacuuius non deerit: qui & ſeruos & filiam nubilem ſi habuerit, non dubitabit mactare: vt ſolus hæreditatem oēm cōſequatur, vt ſequentia docent. ſ Si cōcedas. i. ſi ei p leges concedatur: vt mactet ſeruū: Vel ſi tu concedas o orbe. i. ſi toleres. ſ Imponet vittas: nam victimę caput vitta vinciebatur. Valerius Flaccus lib. pri. ſic multa pallēs ferrugine taurus Stabat adhuc, cui ceruleæ p cornua vittæ. Idē alibi: Tibi ceruleis in littore vittis: Et Zephyris, Glaucoq; bouē Tethydi q; iuuēcū. Deicit Ancæus. ſ Et ſi qua eſt Iphigenia domi: & ſi quam filiā nubilē habebit: eā exemplo Agamēnonis mactabit pro ſalute amici orbi: q̄uis ei nulla ſit ſpes filiæ conſeruandæ: q̄uo Agamēnoni ſeruata eſt filia per Dianā: quæ ei parēti puellā immolare ceruā ablata puella ſuppoſuit. ſ Furtiua piacula: furtiuas expiationes: quales ſubiectæ ſunt Agamēnoni ab ipſa Diana: quæ oē exercitum gręcorū peſtilētia vexabat ob ceruam ei conſecratam in venatione ab Agamemnone occiſam: cerua enim, quæ fuit piaculū & expiatio ſuppoſita fuit. ſ Ceruæ tragicæ: de qua tragici ſcripſerunt: vt Sophocles & Eurypides. ſ Laudo meum ciuem: ironicos. q.d. Sapiens nimirū eſt ciuis meus pacuuius, qui filiā pro ſalute amici mactare eſt paratus. nam pluris facit teſtamentum qđ captat, q̄ ſalutem mille nauiū, pro quā Agmēnon Iphigeniam filiā ſuā immolauit. nam ſi diues cōualuerit teſtamentum mutabit: & oia quæ vtriq; relinquebat, ſoli relinquet pacuuio. ergo laudandū eſt eius conſiliū: ac per hoc oſtendit ipſum improbius facere q̄ fecit Agamēnon. Is eni immolatiōe Iphigenię, milli naues ſeruauit. Pacuuius vero cæde filiæ vnū tm hoiem, ſed teſtamentū inqt ironice pluris faciendū eſt, q̄ mille naues ſicq; improbā, & cæcā hoīs cupiditatem dānat: q ēt ſpe icerta teſtamenti paratus ſit filiā mactare. nā ſi tūc moreretur orbus hæreditatis pari mō ad vtrūq; captatorē rediret. ſ Teſtamēto: ad qđ ihiat. ſ Libitinā euaſerit. i. morte & funeſtā ualetudinem nā Libitina Dea fuit, in cuius æde, quæ ad ſepulturam pertinebant vendere conſueuerunt, qui Libitinarii ſunt appellati, auctor eſt plutarchus in problematis.

ſ Tabulas

Hecatōbe. Quatinus. Quatenus. Moloſſi. Boues Lucæ. Libitina.

Naſſa ¶Tabulas:teſtamentum. ¶Incluſus carcere naſſæ:ideſt munere captatoris ligatus & captus. ſumpta eſt metaphora a piſcibus, qui naſſa incluſi nequeunt exire. Eſt enim naſſa uas uimineum ad capiendos piſces:quo cum ingreſſi fuerint, exire nequeūt Silius: Haud ſecus ad uitreas ſolers piſcator ad undas: Ore leuem patulo texens de uimine naſſam. ¶Poſt meritum mirandum:ironicos:quaſi dicat:mirum non eſſe ſi omnia bona relinquat Pacuuio: quando ipſe pro ſalute eius filiam etiā ſuam ſacrificare paratus fuerit: ¶Forſan:hinc eſt maxima pars:indignationis. ¶Breuiter dabit:ideſt illum hæredem relinquet ex aſſe:ideſt ex toto. nam qui omnia uni relinquit, breuibus, & paucis uerbis cōdit teſtamentum. dicit enī Pacuuium relinquo hæredem ex aſſe:ideſt ex toto patrimonio. ſicq; breuiter teſtamentum condit. Martialis in ſeptimo Heredem Fabius Labienum ex aſſe relinquit. ¶Victis riualibus:aliis captatoribus.

Riuales Riuales ꝓprie (auctore Vulpiano) dicuntur ii, qui per eundem riuum aquam ducunt:per tranſlationem autem appellantur, qui eadem cupiditate laborāt & ad eandem rem habendam intentum habent animum, quaſi eodem affectus riuo concurrentes. unde riuales, qui eandem etiam mulierem amant appellantur. ¶Ergo uide. inſultatio eſt poetæ per riſum in captatores. ¶Quam grande operæpretium. q̄ grandem & magnam utilitatem, afferat immolatio filiæ. eſt autem tranſlatio ſumpta a mercenariis:q̄bus ſuaue eſt poſt laborem mercedem accipere. ¶Mycenis iugulata:ideſt filia qualis fuit iphigenia Mycenea Agamemnonis filia. nam Mycenis:ideſt forma patronymica. Mycenæ enī fuit Agamemnonis patria. ¶Viuat pacuuius:hæc omnia cum ſumma indignatione dicunť a poeta in reprehenſionem auaritiæ ſui temporis. ¶Neſtora totum: qui trecentos annos uixiſſe fertur. de Neſtore diximus in Satyra: Omnibus in terris. ¶Quantum rapuit Nero: nam ad omnes rapinas conuerſus fuit ut templis etiam pluribus dona detraxerit. nulli que delegauerit officium: ut non adiiceret: ſcis quid mihi opus ſit: & hoc agamus ne quis quicquam habeat. Nec amet quemquam, nec ametur ab ullo dira: ſane imprecatio eſt. nihil enim poteſt homini infelicius accidere, q̄ ut neminem habeat amicum.

ASCE. ¶Nec ſuſpecta &c. In hac parte poeta ſatyrico officio functus captatores perſequitur, ſe primum purgans. Ordo eſt: Neco perſice quamuis pro Catullo hæc offeram: hæc ſacrificia:ſcilicet mea ſint tibi ſuſpecta de captatione, aut in eſcatione uidelicet:quaſi faciam ut ab eo hæres inſcribi ſperem. Id enim non poteſt fieri. Nam Catullus pro cuius reditu ego pono tot altaria:habet tres paruos heredes:ſcilicet liberos ſuos. Libet autem expectare quis aliorum:ſcilicet modo uiuentiū. impendat amico tam ſterili:ideſt ſaluti amici unde nihil ſperetur hæreditatis gallinam ſubaudi etiam ægram & claudentem oculos. uerum hæc impenſa: ſcilicet gallinæ eſt nimia. Nulla coturnix (quæ auis eſt, & minoris in Italia uenit. eſt enim quę uulgo qualea dicitur, gallicæ caille) cadet unquam pro patre:ideſt pro ſalute patris: hoc eſt habentis liberos. Si locuples:ideſt aliquis diues utpote Gallita mulier illa: & Pactius uir ille. orbi:ideſt ſine liberis uiuentes, cœpit ſentire calorem:uidelicet febrium. tota porticus eius:ſcilicet diuitis. ueſtitur:ideſt cooperitur. tabellis: ſcilicet uotiuis. fixis:ideſt affixis illic legitime:ideſt rite. exiſtunt ſupple captatores:qui promittunt ſi amicus. ſcilicet conualeſcat. hecatōben:ideſt ſacrificium centum boum. quatinus:ideſt quando quidem, elephanti nec ſunt hic. i. Romæ uænales. nec talis bellua concipitur:ideſt generatur uſquam ſub noſtro ſidere:ideſt climate aut polo. ſed petita a gente furua:ideſt nigra:ut a Mauris, Indis, & Aethiopibus. & ipſa exiſtens armentum Cęſaris:ideſt imperatoris. paſcitur arboribus rutulis:ideſt apud Rutulos populos italiæ. & in agro Turni Rutulorum quondam ducis nulli:ideſt non ulli. non paratum ſeruire illi priuato: ſiquidem quia videlicet maiores:ideſt progenitores. horum: ideſt elephantorum. ſolebat parere tyrio Hannibali Carthaginenſium: ſcilicet duci & noſtris:ideſt Romanis ducibus. & regi Moloſſo:ideſt epirotico uidelicet Pyrrho. & ſolebant ferre dorſo ſuo cohortes aliquem partem belli. & turmā:ideſt multitudinem certam militum euntem in prælia: ideſt præliari uolentium:quaſi dicat propter generoſitatem eo q̄ olim elephantis bella geſta ſunt. uetitum eſt ne priuatis: ideſt cui reipu. gubernatores nō ſunt:non emant eos ad uſus ſuos: quod ſi uetitum non eſſet:etiam elephantos pro ſalute diuitum orborum mactarent, Igitur quia nunc uetitum eſt: nulla mora ſupple fit per Nouium:ideſt quantum eſt in Nouio:ſi lex non obſtaret. & nulla mora eſt per Hiſtrum pacuuium captatorem illum auidiſſimum. quin:ideſt quominus:ideſt ut ne. n. illud ebur:ſcilicet elephantorum ducat ad aras, & cadat ante lares:ideſt Deos domeſticos. Gallitæ:ideſt illius diuitis orbi. exiſtens uictima ſacra & digna tantis Deis:ſcilicet tantis theſauri cuſtodibus & captatoribus horum:ſcilicet orborū. enī pro quia alter captatorum:ſcilicet pacuuius. ſi concedas: ideſt lex concedat mactare ſeruos ſcilicet mouebit: ideſt amouebit a domo ad aras magna & pulcherrima quæque:ideſt omnia ualde pulchra corpora ſeruorum, & imponet pueris: ideſt domeſticis ſuis. & frontibus ancillarum ſuarum uittas: ideſt quædam ornamenta capitum, quæ ſacrificandis imponebantur. unde dicit de ſe Sinon ſecundo Aeneidos: Mihi ſacra parari: Et ſalſæ fruges: & circum tempora uittæ. Et ſi qua: ideſt aliqua iphigenia: ideſt filia, qualis erat iphigenia Agamemnoni: qui eam pro interfecto ceruo vt Dianam placaret: propter græcorum ſalutem, & proſperam nauigationem habendam ſacrificare uoluit: & ſecundum Horatium ſacrificauit: quod etiam Virgilius dicit in ſecundo Aeneidos: Sanguine placatis uentos & uirgine cæſa. Seruius tamen exponit non q̄ cæſa ſit: ſed cędi iuſſa. Si ergo ulla filia ſit illi domi:iſpe dabit permittať. hāc altaribus. i. ſacrificiis. etſi:ideſt quamuis non ſperat piacula furtiua:ideſt piationem & placationem per furtiuam oblationem filiæ: & ſuppoſitionem ceruæ: ſicut iphigeniæ contigit ſecundū tragœdiam Sophoclis. unde addit ceruæ tragicæ:ideſt quæ in tragœdia Sophoclis dicitur pro iphigenia ſuppoſita & mactata. Laudo meum ciuē &c. videntur quibuſdam hæc eſſe verba captatoris reſpondentis Iuuenali. & ita ordo erit: Ego laudo meū ciuem:ſcilicet Gallitam, aut pactium. nec comparo teſtamento illius mille rates græcorum: tot enim fuiſſe dicuntur, unde Virgilius in ſecūdo Aeneidos: Nō anni domuere decem non mille carinæ &c. Sed ſequentia indicant: q̄ ſunt uerba poetæ ironice loquentis: quia de captatore in tertia perſona loquitur. Ordo igitur eſt: Ego laudo meum ciuem: ſcilicet Pactium. nec comparo:ideſt æquiparo. teſtamento diuitis orbi mille rates: ideſt ego puto plus eſſe impetrare tam amplum teſtamentum per mortem filiæ, q̄ ſaluaſſe mille rates. nam ſi æger euaſerit Libitinam:ideſt mortem, cui Libitina præeſt. ipſe incluſus carcere naſſæ: ideſt uaſis ex viminibus confecti: in quod ingreſſus piſcis, egredi neſcit (ideſt ipſe captus tanquam piſcis. unde piſcem uocant diuitem captandum:ſicut Martialis: Et piſcatorem, quomodo piſcis amat) delebit. poſt meritum ſane: ideſt ualde mirandum:uidelicet q̄ ſanguinem humanum:aut hecatomben pro ſalute amici obtulerit tabulas prioris teſtamenti. atq; ipſe dabit forſan breuiter:ideſt ꝓpe diem omnia ſupple bona ſua ſoli pacuuio. ille ſcilicet Pacuuius incedet ſuperbus:ideſt elatus. & hoc riualibus: ideſt competitoribus. uictis:ideſt ſuperatis. Ergo inquit per ironiam poeta: Tu uides q̄ grande operæpretium:ideſt commodum & utilitatem faciat Mycenis: ideſt iphigenia Mycenarum regis filia: quæ a patria Mycenis dicta eſt (& declinatur hæc Mycenis huius Mycenidos &c.) iugulata:ideſt pro ſacrificio mactata. Ego inquit poeta:ſemper ironice loquens:ego quæſo ut pacuuius uiuat. uel:ideſt etiam totum Neſtora:ideſt totam uitam Neſtoris:qui tres ætates hominum uixiſſe dicitur. & ut poſſideat tantum ſupple quantum rapuit:ideſt uiolenter ſuis abſtulit: & ut exæquet:ideſt æquum, & æque magnum faciat aurum ſuum montibus, & tamen quia captator eſt: nec amet quemquam, ſed diuitias eius: nec ametur ab ullo:ideſt nullum habeat uere amicū: quaſi dicat indignus eſt uero amico: qui res non hominem amat.

Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe uiri, nec uulnere maior.
Tu q̃uis leuium minimam, exiguamq; malorum
Particulam uix ferre potes ſpumantibus ardens
Viſceribus, ſacrum tibi quod non reddat amicus
Depoſitum, ſtupet hæc, qui iam poſt terga reliquit
Sexaginta annos Fonteio conſule natus.
At nihil in melius tot rerum proficis uſu?
Magna quidem, ſacris quæ dat præcepta libellis
Victrix Fortunæ ſapientia, dicimus autem
Hos quoq; felices, qui ferre incommoda uitæ,
Nec iactare iugum uita didicere magiſtra.
Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem
Perfidiam, fraudes, atq; omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio, uel pyxide nummos?
Rari quippe boni, numero uix ſunt totidem, quot
Thebarum portæ, uel diuitis hoſtia Nili.
Nona ætas agitur, peioraq; ſæcula ferri
Temporibus, quorum ſceleri non inuenit ipſa
Nomen, & a nullo poſuit natura metallo.
Nos hominum, Diuumq; fidem clamore ciemus,
Quanto Feſſidium laudat uocalis agente m
Sportula dic ſenior bulla digniſſime, neſcis
Quas habeat Veneres aliena pecunia, neſcis
Quem tua ſimplicitas riſum uulgo moueat, cum
Exigis a quoquam ne peieret, & putet ullis
Eſſe aliquod numen templis, araeq; rubenti.
Quondam hoc indigenæ uiuebant more priuſ, q̃
Sumeret agreſtem poſito diademate falcem
Saturnus fugiens, tunc cum uirguncula Iuno
Et priuatus adhuc Idæis Iuppiter antris,
Nulla ſuper nubes conuiuia cœlicolarum,
Nec puer Iliacus, formoſa nec Herculis uxor
Ad cyathos, & iam ſiccato nectare tergens
Brachia Vulcanus liparæa nigra taberna.
Prandebat ſibi quiſq; Deus, nec turba Deorum
Talis, ut eſt hodie, contentaq; ſidera paucis
Numinibus miſerum urgebant Atlanta minori
Pondere, nondum aliquis ſortitus triſte profundi
Imperium, aut ſicula toruus cum coniuge Pluton,
Nec rota, nec furiæ, nec ſaxum, aut uulturis atri
Pœna ſed infernis hilares ſine regibus umbræ.

JOAN. BRIT. ¶ Ponamus: pro deponamus, aphæreſis eſt. ¶ Flagrantior æquo: uehementior q̃ res poſcat. Seneca de trãquillitate uitæ: In tuis quoq; malis id agere te oportet, ut dolori tãtum des, quantum poſcit. ¶ Spumantibus uiſceribus: feruentibus ira: Depoſitũ: id eſt quod (auctore Vulpiano de ſignificatiõe uerborum) cuſtodiendum alicui datum eſt ex eo quod ponitur. nam de præpoſitio auget depoſitum: ut oſtendit totum fidei eius cõmiſſum: qḋ ad cuſtodiẽdam rei pertinet. ¶ Sacrum: quod debet eſſe tã q̃ res ſacra, ac p hoc minime uiolandum. ¶ Stupet hæc: familiaris reprehenſio in Caluinum: quaſi non conueniat eum, qui iam grandi ſit ætate: & quod ſæpe id multis accidere cognouerit admirari. nam (ut ait Cicer.) ſapientis eſt nihil cum acciderit, admirari: ut inopinatum ac nouũ accidiſſe uideatur. ¶ Stupet hæc, poteſt hæc admiratiua interrogatione qua ſolemus rem aliquam improbare, ſtupet aũt is i quo ſenſus ui nõ uigent. q̃d aut metu, aut fulmine putauit accidere Cornelius Celſus, unde Perſius: Sed ſtupet hic uitio. Terentius: Animus laſſus curæ confectus ſtupet. Dicimus etiam membra nimio oppreſſa frigore ſtupere. ¶ Fonteio conſule natus. Fõtei meminit ſic plinius libro ſeptimo capite uigeſimoprimo: Nuperq; Fõteio & Vipſano conſulibus annos nouem genitum puerum a meridie ad ueſperum lxxv. millia paſ. cucurriſſe. de hoc memini & Soli. capi. iii. Cæterum Caligula natus eſt patre ſuo & C. Fonteio conſulibus. auctor Tranquillus. ¶ Nil proficis: non diſcis longo rerum uſu hæc multis accidere? ¶ Magna quidem, ſacris ſapiens, inquit, uir oĩbus fortunæ telis & caſibus reſiſtit, inuictũq; ſe præbet. animi magnitudine omnia uitæ incommoda ſuperat, omnia ſe inferiora putat, ſicque idem Caluino faciendum latenter oſtendit. ¶ Sapientia .i. ipſa philoſophia moralis quæ cũ antea ſapientia nominaretur: a pythagora philoſophia eſt appellata: cum ſe apud Leontem philiſiorum principem, non ſapientem, ſed philoſophum nominaſſet: id eſt ſapientiæ ſtudioſum. ¶ Sapiẽtia: ſubaudi extrinſecus eſt. ut ſit: Sapientia eſt uictrix Fortunæ: id eſt ii qui ex ſapientiæ præceptis, & philoſophiæ uiuunt: caſibus Fortunæ aduerſis non infringũtur, Fortunæ ludibria contemnunt. ¶ Magna præcepta: ſalubria & ad bene, beateq; uiuendum pertinentia. ¶ Sacris libellis: quaſi qui re ſacram contineant, eſt enim philoſophia (ut ait Cicero) uitæ dux, uirtutis indagatrix, expultrixq; uitiorum. ¶ Incommoda uitæ: res aduerſas ſi acciderint. ¶ Nec iactare iugum: nõ infringi: non abiici urgente Fortuna ſumpta trãſlatione a bobus, qui urgente labore, iugum renuunt & excutiunt quaſi ſuccumbentes: ut oſtendat hominem in aduerſis animo debere eſſe forti & erecto, talem quẽ uirum fortẽ appellamus, cuius proprium eſt dolorem, mortemque contemnere. Vnde illud eſt Ciceronis: Fortis uero animi, & cõſtantis eſt non perturbari in rebus aſperis. ¶ Vita magiſtra: longa enim uita eſt nobis magiſtra, & quaſi monitrix multa homini incommoda omnino ferenda. ¶ Quæ tam feſta dies: hoc dicit, quia in die feſto non licebat de ſcelere agi: hocq; totum eſt conſolationem Caluini ex frequentibus ſceleribus. ¶ Proderet: accuſare, & manifeſtare. ¶ Gladio: cæde hominis. ¶ Pyxide: ueneniſ quæ in pyxide ſeruãtur. ¶ Rari quippe boni: adeo, i quit, pauci boni exiſtũt ut uix ſeptem reperias, ſicq; alludit ad ſeptem illos ſapiẽtes Græciæ, qui uiri uidentur dici potuiſſe boni. fuerũt autẽ ii, Thales, Solon, Periãder, Cleobolus, Chilo, Bias & pithacus. ¶ Thebarum portæ. Thebæ Bœotiæ ſeptem habent portas. Ouidius ſecundo Triſtium: Cur tacui Thebas, & mutua uulnera fratrum: Et ſeptem portas cum duce quamq; ſuo. ¶ Hoſtia Nili: ſeptem Nilus hoſtiis in mare funditur. de quibus Diodorus, Strabo, plinius & Mela Virgilius in Georgicis: Et diuerſa ruens ſeptem diſcurrit in ora. Ouidius: Nilũ ab ſeptem hoſtiis ſeptemfluum appellat libro primo Metamorphoſeos. ¶ Diuitis: totam Aegyptum diuitẽ & fertilem reddentis. inũdatione enim Nili tota Aegyptus (ut auctor eſt Diodorus) fit fertilis. ¶ Nona ætas agitur: oſtendit tam multiplicata eſſe humani generis ſcelera: ut iam tempora duplo peiora ſint, q̃ fuerint ferrea: & ita peiora aut eorum ſceleribus nomen non inueniatur a metallis. & ſic eſt rei exaggeratio, hoc magis placet quam ut numeres ætates octo a metallis, non enim nominatur ætas electri, aut ſtagni, aut plumbi: ſicut ætas, auri, argẽti, æris, & ferri. Sed melius eſt legamus quemadmodum in uetere codice ſcriptum inuenitur: Nõ ne ætes agitur, peiora quæ ſecula ferri: id quę cum interrogatione. ¶ Quorum ſcilicet ſeculorum. ¶ Metallo: metallum dicitur uena auri, argenti, ferri, æris, plũbi, marmoris. μεταλλᾶν enim dicem id eſt quod ſcrutor & inquiro. talis enim per uenas terræ quærũtur. Aut metalla (ut ſenſit plinius libro trigeſimotertio) dicta putauerunt græci quaſi μετὰ ἄλλα q; ubicunq; una inuenta uena eſt, non procul inuenitur alia: & hoc quidem in omni fere materia. μετὰ enim poſt ſignificat ἄλλα alia: quaſi alia uena poſt aliam. ¶ Non inuenit: ordo eſt: Ipſa natura non inuenit. ¶ Nos hominum

Depoſitum

Stupere

Fontei?

Sapientia

Metallũ

ſcimus, inquit, humani generis ſcelera eſſe maxima, & infini ta. Tamen Deorum & hominum fidem imploramus: quaſi in rem nouam & atrocem. ⸿Clamore: ſubaudi tāto. ⸿Spor tul.: ideſt clientis, qui ſportulam accipientes a Feſſidio cauſi dico eum adulando laudant. ⸿Laudat. notat morem ſui tem poris. Nam ambitioſi, & poetæ, & cauſidici cœnis & mune ribus laudatores ſibi parabant Perſius: Calidum ſcis pone re ſumen: Scis comitem horridulum trita donare lacerna. Et uerum inquis amo, uerum mihi dicito. Horatius. Non ego uentoſæ plebis ſuffragia uenor impenſis cœnarum, & tritę munete ueſtis. Martialis: Quod tam grande ſophos clamat tibi turba togata: Non tu Pomponi, cœna diſerta tua eſt. ⸿Vocalis: clamoſa a uoce. nam is dicitur uocalis, qui magnā habet uocem. unde Stentora fuiſſe uocaliſſimum dicimus: qui quinquaginta homines clamātes uoce ſua ſuperaret: Vo

Vocalis calis etiam opponitur muto. Plinius in decimo: Attagen maxime Ionicus celebratur, uocalis alias, captus uero obmu teſcens. ⸿Digniſſime bulla: ideſt quamuis ætate ſis ſenex: di gnus tamen uideris bulla: cum ſis ſenſu puerilis: ac ſi dicat ni mum ſimplex es, & parum peritus: qui exigas ut inter mor tales ſit quędam uitæ ſynceritas, nulli inter eos ſint doli. Nā bulla (ut in perſium diximus) aurea erat inſigne puerorum

Bulla prætextatorum: quæ a pectore depēdebatur ſignificaretur eam ætatem alterius conſilio regendam. dicta a βουλὴ quod eſt conſilium: aut quia eam partem corporis bulla con tingat, ideſt pectus: in quo naturale manet conſiliū: aut (au ctore Aſconio) quaſi bullientis ſinus communiens: ideſt pe ctus puerile: ea etiam utebantur triumphantes in ſpeciē cor dis: quibuſdā (ut ſcribit Macrobius) remediis inluſis aduer ſus inuidiam. de ea etiam non pauca Plutarchus in proble matis: Bullam etiam appellamus illud, quod in aquis intu meſcit inſtar pilæ: & cito rumpitur: quam gręci πομφόλυγα appellāt. Ouidius: Intumuit, ſicut fuluo perlucida cælo Sur gere bulla ſolet. Eo uocabulo uſus ē Varro in re ruſtica: oſtē dens uitam hominis fragile eſſe cum dixit: Homo bulla eſt. Inde etiam eſt uerbum bullare: quod ſignificat bullas & tu

Bullare. mores facere. Cornelius Celſus loquens de urina: Si bullat & male olet. unde Perſius: O ſi ebullat patrui pręclarū funus: hoc eſt exeat & rumpatur more bullæ in aquis. ⸿Quas ha beat Veneres: q̄ grata ſit & iucūda pecunia aliena. Nā homi nibus, quos indomitus auaritiæ furor agit: nihil eſt ſuauius rebus alienis: ac per hec docet non eſſe mirandum, ſi depoſi tum ſit ei denegatum. ⸿Quem riſum moueas quantopere omnes rideant ſimplicitatem tuam: cum poſcis ut nemo De os periurio offendat quaſi dicat neminem iam fere exiſtere. qui fallax & periurus non ſitcum iam etiam credant Deos non eſſe. ⸿Aræque rubentes: aut propter ignem tibi ad ſacri ficia accenſum, aut (quod magis placet) propter ſanguinem uictimarum. ⸿Hoc more: hac uitæ ſanctitate, ut non peiera rent. ⸿Indigenæ: ideſt inde geniti, nec aliunde uenientes:

Indigenæ. hos græci αὐτόχθονας appellant. ⸿Priuſquā Saturnus fu giens: ideſt ætate aurea, qua Saturnus regnauit: qui a Ioue filio electus regno Cretæ, in Latium uenit a Iano in regnū benigne exceptus, q̄ eum ruris cultum docuiſſet. Saturnam

Saturnia Italiam Ianus appellauit, aramque cum ſacris condidit, quæ

Saturnalia Saturnalia dixit, eo q̄ Saturnus apparere deſiſſet. dicitur autem ab Ioue filio pulſus, quia ſcimus tempora ſeneſcētia ab his, quæ ſunt nata depelli. Macrobius, Plinius, & Lactā

Falcifer tius. Falcifer etiam eſt appellatus: aut quia ſurculorum inſer tiones, pomorumque eductiones, & omnes huiuſmodi fer tilium, Saturno tribuunt diſciplinas: quę omnia ſine uſu fal cis fieri non poſſe uidentur: aut quia tempus omnia metat, exſecet, & incidat. Saturnus enim tempus interpretatur. Ouidius: Te ſera ne quicquam placidum ſpondentia Mar tis Sidera preſſerunt, falciferique ſenis. Regnante igitur Io ue ætas appellata eſt argentea, quæ ætate aurea fuit deteri or. ⸿Diademate: inſigni regio. erat enim pannus, quo caput regis uinciebatur. de quo abunde ſuperius diximus. ⸿Tunc cum uirguncula Iuno: ſubaudi erat. ⸿Adhuc priuatus: cum nondum regnum patri rapuiſſet, ſed in antris Idęis adhuc a

nymphis aleretur, capra Amalthea lac præbente. Nam Rhea uxor Saturni uerita ne pater Iouem infantem deuoraret: cū reliquos alios abſumpſiſſet, nymphis ſub Ida furtim alendū miſit. Hoc autem factum eſt, quia reuera Saturnus, quem Græci cronon uocant tempus ſignificat, a quo uicibus cun cta giguntur, & abſumuntur, & eo denuo renaſcuntur: aut reuera legendum eſt Primæuus Iupiter: ut conueniat cum eo: Tunc cum uirguncula Iuno. ut oſtendat hominum mi ram fuiſſe ſimplicitatem, cum Iuno adhuc eſſet uirguncu la, & Iuppiter primæuus iuxta illud Claudiani: talis ab Idæis primæuus Iuppiter antris, poſſeſſi ſtetit arce poli. Ida au tem duplex eſt: altera in Phrygia, & altera in Creta. de Cre tenſi nunc intelligit. ⸿Nulla ſuper nubes: ſenſus eſt: Tunc, in quit, homines ſine aliquo flagitio uiuebant cum Dii nulla adhuc celebrarent conuiuia in cælo: nec per hoc pauci in cæ lo morarentur: nulluſque adhuc Deus eſſet, qui maria, aut infera diuiſo imperio teneret. ⸿Si per nubes: ideſt in cæ lo: ut oſtendat mirram in cælo fuiſſe Deorum paucitatem. ⸿Puer Iliacus: Ganymedes: quem Iupiter in Aquilam tranſ figuratus in cælum tulit: ſuorumque poculorum miniſtra torem fecit, remota Hebe communi ipſius Iouis & Iunonis filia: quam ſibi Hercules in cælum tranſlatus matrimonio copulauit. ergo uxor Herculis: ideſt Hebe. Ἥβη græce puber tas latinę interpretatur. ⸿Ad cyathos: ad miniſterium pocu lorum: ſubaudi extrinſecus erat. ⸿Siccato nectare: epoto ui no. Nam nectar proprie Deorum eſt potio. ⸿Brachia ni gra fuligine & carbone. ⸿Taberna liparæa: ideſt officina,

Lipara quam in Lipara habuiſſe fertur. eſt enim inſula una ex ſeptē Aeolis ei conſecrata. unde Valerius Flaccus loquens de Vul cano ſic: Lemnos cara Deo, nec fama notior Aetnæ, Aut Li pares domus. De ea etiam diximus in prima Satyra. ⸿Pran debat ſibi: hoc eſt quiſque Deus ſibi miniſtrabat & ſeruiebat aut (quod minus placet) hoc dicit, quia qui ad alienum ac cedit conuiuium, uidetur prādere in gratiam alterius. Quiſ que ergo Deus prandebat ſibi: ideſt domi ſuæ, & in gratiā ſuam & non alterius: uidetur que reſpicere ad id quod anti qui in gratiam amicorum bibebant, & propinabant. unde eſt illud ante: Quando propinat Virro tibi, ſumitque tuis contracta labellis Pocula? Et ita dictum prandebat ſibi: ſi cut illud bibit ſibi apud Homerum in nono: Quibus locis iu niores coronata gradatim pocula propinarunt: atque ubi le gati primum Diis libarunt, deinde ſibi quę ad uoluntas fu it, biberunt. ⸿Nec turba Deorum: Talis: ſubaudi erat, quæ ſibi poſceret tantam lautitiam: cum unuſquiſque ſibi mini ſtraret: aut reuera poſuit talis pro tanta. nam ſequitur. ⸿Cō tentaque ſidera paucis Numinibus: nam Diodorus oſten

Atlas dit libro primo paucos fuiſſe Deos. ⸿Atlanta: Atlas (ut dixi mus in Satyra. Atticus eximie) mons eſt Mauritaniæ miræ altitudinis: aut eius cacumen nequeat cerni. q̄ nubibus nun quam relinquatur. Columnam cæli illum indigenæ nuncu pant. Sed hoc loco ad fabulam reſpexit. nam ferunt Atlantem Li byę filium fratrem Heſperi, tanta magnitudine fuiſſe, ut hu meris ſuis cęlum ſuſtineret; ſed eum a Perſeo, cum ad eum oc ciſa Meduſa diuertiſſet, conuerſum fuiſſe in montem ſui no minis cum ipſe a ſe perſeum repelleret. Sed q̄ cælum hume ris ſuſtinuiſſe dicatur, eſt ab hiſtoria. nam is (ut ſcribit Plini us libro ſeptimo) aſtrologiam inuenit. unde Ouidius in epi ſtola Deianiræ: Hercule ſuppoſito ſidera fulſit Atlas. ⸿Sor titus. ſubaudi erat: ideſt nondum Neptuno imperium maris contigerat: quod poſtea ea ſorte euenit: cum Ioui cælum &

Profundum nubes, Plutoni uero inferna contigiſſent, nam profundū abſolute pro mari ponitur. Seneca: Nō neceſſe eſt omne per ſcrutari profundum. Statius in Siluis: Inque omni felix tua cymba profundo. Valerius Flaccus libro ſecundo: Si ſe det Aegis ſcopulos habitare profundi. De diuiſiōe autem re rum inter Deos ita fit mentio apud Homerum in decimo quinto Iliados: ubi ſic loquitur Neptunus: Etenim tres liberi ſumus ex Saturno & Rhea nati, Iupiter, Ego, & Pluton, fu am quiſque dignitatem ſortiti. nam cum trifariam uniuer ſa diuiſiſſemus ſorti, rem commiſimus, Mihique ceſſit mare,

Plutoni

Plutoni infernæ tenebrę. Ioui cęlum cum laxo æthere & nu
bibus. Terra autem & Olympus non certi Dei, ſed commu/
nes omnium ſunt. ¶ Sicula cum coniunge Plutonisideſt non/
dum erat Pluto dominus inferorum conſtitutus, cum Pro/
ſerpina Cereris filia, quam poſtea in Sicilia flores colligen/
tem rapuit ſecum ad inferos d. cuius raptu eleganter cum
Claudianus, cum Ouidius quinto Faſtorum. ¶ Nec rota: nō
dum erāt apud infe os ſtatuta ſupplicia. per rotam autē in/
Xionis fabula t lligit cruciatum Ixionis qui intextus rotæ torquetur. id
enim ſupplicii pati dicitur, ꝙ cum iouis & iunonis eſſet ſe/
cretarius, auſus eſt Iunonem de ſtupro interpellare, quæ eſ
ſuadente Ioue nubem in ſui formam obiecit, cum qua con/
cubuit, grauidamque fecit: ex qua Centauri nati ſunt: qui a
poetis nubigenę uocantur. Cum poſtea gloriaretur ſe rem
cum iunone habuiſſe, eum Iupiter rota ſerpentibus circum/
fuſa intexuit. Tibullus: Illic iunonē tentare Ixionis auſi. Ver
ſantur celeri noxia membra rota. ¶ Nec furiæ: ſcilicet inferna
les, Alecto, Tiſiphone, & Megęra: quæ filie dicuntur fuiſſe
Furiæ Noctis, & Acherontis. De quibus ſic, Virgilius: Dicuntur
geminæ peſtes cognomine diræ, Quas & tartaream nox in
tempeſta Megæram Vno eodemque tullit partu. ¶ Nec ſa/
xum: quo Syſiphus punitur. Is enim cum iſthmum latroci/
niis infeſtaret, cogebat tranſeuntes pedes ſibi lauare, quos of
Syſiphi fabulas ficio occupatos calcibus in mare proiiciebat, a Theſeo inte
remptus eſt: & hac apud inferos iugi afficitur pœna: ut grā
de ſaxum aduerſum montem ferat: quod cum ad montis
verticem truſerit lapſum ad ima redit. Ouidius: Aut petis,
aut urges rediture Syſiphe ſaxum. ¶ Aut vulturis atri pœ/
na qua Tityus afficitur: qui cum Latonæ vim inferre uellet,
ab Apollinæ ſagittis confoſſus fuit: ad inferos truſus: vbi
vultur eius cor renaſcēs aſſidue depaſcitur, unde Tibullus
Tityi fabula Porrectuſq; nouem Tityus per iugera terræ Aſſiduas atro
viſcera paſcit aues. is enim filius fuit Iouis ex Thiara filia
Orchomeni, quam cum Iupiter grauidam feciſſet, iunoniſq;
iram timeret, in ſpelunca ſub terra abdidit, unde natus Ti/
tyus filius Terræ eſt exiſtimatus. ea corporis magnitudine
fuit, ut nouem terræ iugera occuparet.

ASCē. ¶ Ponamus Ordo eſt: O Calu ine ponamus: i deſt deponā/
mus nimios gemitus. dolor uiri non debet eſſe flagrantior:
ideſt feruentior æquo: ideſt q̄ æquum eſt. nec maior vulne/
re: ideſt læſione aut amiſſione. potes tu uix ferre minimam,
& exiguam particulam malorum. quamuis: ideſt quantum
uis leuium ardens uiſceribus ſpumantibus ex feruentia iræ
q: ideſt quia amicus: ideſt quem confidebas eſſe amicum, non
reddat tibi depoſitum ſacrū: ideſt ſub ſacramento fidei: qua/
ſi dicat id ſtulte facis. quia is, qui natus Fonteio conſule reli/
quit poſt terga ſua ſexaginta annos: ideſt homo ſexagenari
us. ſtupet: ideſt ſtupere poteſt hæc: ideſt perfidiam & periu/
ria: quia (ut dicet) improbitas illo fuit admirabilis; quo nunc
autem caſus hic multis cognitus: & ideo minime mirandus
At: ideſt ſed. tu nihil proficis in melius uſus: ideſt experientia
tot rerum. Sapientia: ideſt ſtudiū philoſophiæ, uictrix For
tunæ (quia quo ſapientior quis, tāto minus Fortunę illi ob/
ueniunt, tantoque minus amat Fortunam, quinimo ſapiens
dominabitur aſtris), quæ dat præcepta ſacris libellis, eſt ſup
ple quidem: ideſt certe. magna: ideſt res excellens. dicimus au
tem quoque: ideſt etiam hos felices: qui didicere non ex li/
bris philoſophorum ſed uita magiſtra: ideſt magiſtrante &
docente. ferre: ideſt tolerare incommoda uitæ. nec: ideſt &
non. iactare: ideſt repellere & recuſare more boum rebellium
& recalcitrantium. iugum: ideſt onus aduerſitatis. Quæ di/
es eſt tam feſta, quæ ceſſet prodere furem: quaſi dicat nullat
ut nunc ita tunc quoque feſtis diebus plura crimina fiebant.
q̄ profeſtis: ſed aduerte ꝙ etiam tunc peius putarent fe/
ſtis peccare. Et quæ ceſſet prodere perfidiam, fraudes, & lu
crum quęſitum ex omni crimine, & nummos partos: ideſt ac
quiſitos gladio. & pyxide: ideſt ueneno clauſo in pyxide: qua
ſi dicat nulla. Quippe: ideſt quia certe. boni. i. iuſti ſunt, raris
uix ſunt tot numero: quot portæ, Thebarū in Bœotia qua
rum ſeptem fuerunt portæ: uel quot ſunt hoſtia: ideſt rece/
ptacula in mare. Nili: ideſt illius fluminis diuitis. ideſt facien/
tis per inundationem acolas diuites: quæ etiam ſeptem ſunt.
Aetas noua agitur: ideſt peſſimorum hominum. Prima enim
fuit Deorum ſine vllo crimine. Secunda Deorum regnan/
te adulterio: ut in ſexta dictum eſt. Tertia ſemideorum. ſed
magis ad diuinitatem accedentium. Quarta ſemideorum,
ſed magis ad uitas hominum inclinātiū. Quinta heroū mor
talium quidem, ſed uirtutem totam amplexantium. Sexta
heroum non omnino perfectorum. Septima hominum plus
ad uirtutem, q̄ ad uitia properantium. Octaua hominum
plus ad uitia q̄ ad uirtutem accedentium. Nona eſt ſola vi
tia ſectantium, quæ ætas, inquit poeta, nunc agitur. & ſæ/
cula peiora temporibus ferri: quibus plurima, ſed non ſola
vitia regnabant ſupple aguntur. quorum ſæculorum ſceleri
ipſa natura non inuenit ullum nomen conforme: ſcilicet me
talli: ſed poſuit ipſum a nullo metallo. Sicut cætera ſæcu/
la denominari poſſunt aureum: argenteum: electreum: ære/
um: cupreum: ſtanneum: plumbeum: & ferreum. Nos quam/
uis in perditiſſimo ſæcula ſimus, ciemus: ideſt imploramus
tanquam deſperantes fidem hominum, que pro &. Diuum
ideſt Diuorum, clamore ſupple tanto, quanto ſportula uo/
calis: ideſt quæ uocem multorum excitat: laudet Feſſidium
cauſidicum agentem ſupple cauſas. & ita per tranſitum
tangit Feſſidium, qui ut laudetur, ſportulam dabat. ſen/
ſus autē eſt: Nos bene ſatui ſumus: q; nunc contra uitia tanto
clamore utimur: quanto clientes recipientes ſportulam a
Feſſidio in ipſo laudando. unde addit. Dic Caluine ſenior
digniſſime bulla: ideſt inſigni puerorum, qui ſcilicet adhuc
ſentis ut puer. neſcis quas Veneres: ideſt venuſtates habeat
pecunia aliena? neſcis quem riſum: ideſt qualem irriſionem
moueat: ideſt excitet tua, ſimplicitas vulgo, cum exigis:
ideſt requiris a, quoquā. ne peieret: ideſt periuriū faciat ine/
pte dixeris periuret. & ſupple Vt putet aliquod numen: id/
eſt diuinitatem eſſe ullis templis & aræ rubenti ſanguine
ſcilicet aut igni ſacrificiorum. Indigenæ: ideſt antiquiſſi/
mi populi italiæ: qui inde geniti ex nulla patria aduene/
runt. viuebant quōdam hoc more: ideſt cum Deorum timo
re priuſquam Saturnus fugiens iouem filium ſuum, unde ex
cluſus eſt, ſumeret falcem agreſtem: ideſt cultrum incuruum:
quo uites incideret more agreſtium, & hoc diadema: ideſt
inſigni regali capiti ad imponendam coronam ſeruienti. tūc
dico cum iuno ſupple eſſet adhuc virguncula: ideſt parua
uirgo & iuppiter eſſet adhuc priuatus antris Idæis, in
quibus abſconſus dicitur. & cum adhuc nulla eſſent con/
uiuia cælicolarum ſuper nubes: ideſt in cælis. Nec puer
iliacus: ſcilicet Ganymedes ſupple raptus erat adhuc ad cya
thos: ideſt pocula Deorum: nec formoſa Vxor Herculis: id/
eſt Hebe iunonis filia: erat ſupple adhuc adhibita ad cya/
thos. & Vulcanus faber fulminum iouis, tergens: ideſt de
nudans. iam ſiccato: ideſt ebibito. nectare: ideſt Deorum
potu. bracchia nigra: ideſt fuliginoſa. in taberna: ideſt offi
cina & operatorio. Liparæa: ideſt Liparæ inſule materie
fulminum plenæ. & cum ſupple quiſque Deus prandebat ſi
bi: ideſt ſolus. nec turba Deorum ſupple erat talis: ideſt
tam multiplex. ut: ideſt qualis eſt nunc. & cum ſidera con/
tenta paucis numinibus: ideſt Deis: vrgebant Atlanta: id/
eſt regem Mauritaniæ in montem, qui Axem humero tor
quet ſtellis ardentibus aptum, conuerſum. miſerum: ideſt
miſeratione dignum minore pondere, ideſt onere. Et ſup
ple cum nondum quiſquam: ſcilicet Deorum eſſet ſupple
ſortitus triſte imperium profundi: ideſt inferni. nec Pluto
nunc Deus inferni exiſtens toruus: ideſt immitis. cum coniu
ge ſicula: ideſt proſerpina filia Cereris, quam in Aetna mon
te Siciliæ rapuit: ſupple ſortitus erat imperium inferni.
nec rota, qua nunc ixion torquetur: nec furiæ infernales:
nec ſaxum quod Syſiphus nunc uoluit: aut pœna atri vul/
turis: qua iecur Tityi nunc excedit ſupple eſſet adhuc. ſed
vmbræ: ideſt manes, ſiue ſpiritus inferni, ſupple erant hila/
res ſine infernis regibus. tunc (ut dictum eſt) indigenæ vi/
uebant hoc more.

¶ Glandis aceruos:homines enim ætate aurea arborũ fœti
IOAN. bus veſcebantur. Tibullus:Rura cano,rurisq; Deos his uita
BRIT. magiſtris Deſueuit querna pellere glande famẽ. Claudianus primo de raptu ſic:Vñ datę fruges populis,& glãde relicta Ceſſerit inuenta dadonia quercus ariſta. ¶ Plura farra:licet eſſet ditior. Farra aũt noiauit,quia antiq;(ut Verri⁹ tradit) trecẽtis annis farre uixerũt.

re futuros. Nã cum araret,impreſſo altiore ſulco,puer repẽte natus eſt ſenili prudentia,q dictus eſt Tages,quo uiſo bubulcus obſtupefactus clamorem maximũ extulit,ad quẽ, tota Hetruria concurrit. Tum puer plura oĩbus audientibus locutus eſt,quæ ad diſciplinã ptinerent aruſpicinæ:quæ ſ excepta literis mãdata fuerũt. Myrſilus quoq; Leſbius ſcribit,

¶ Primaq; par adeo:legẽdũ ẽ paτrõ aũt pars. vt ſit ſẽſus: Prima lanugo & primũ barbitiũ erat par ſacrę ſenectę. i. pueri barbatũ iuuenem, qui ætate fuiſſet maior uenerabanτ, vt ſenem. ¶ Nõ inficietur:non deneget. ¶ Veterem follẽ:quaſi rẽ uiliſſimã. i. marſupiũ ipſum uetus & attritũ.
Follis Nã follis pro repoſitorio nũmorũ ponitur,vñ Apule.lib. .iiii. Metamo. Nummularius pãnoſus alioqn & ſordidus, aureos folles incubabat. Iuue. in ſequentibus:Vt tẽſo folle reuerti inde domũ poſſis,tumidaq; ſupbũ aluta. Follem item accipimus pro inſtrumẽto,quo uẽtus attrahiτ & emittiτ. vñ & follẽ appellam⁹ genus pilæ,qd uento inflaτ. de quo ita meminit plautus: Ego te follem pugillatoriũ faciam:& pendentẽ curſabo pugnis. Mar. Folle decet pue-
Follicu-lus ros ludere,folle,ſenes. Tranq. in Auguſto:poſt bella ciuilia ad pilã primo,folliculum q; tranſit,folliculũ item accipimus pro tegumento leguminũ,& id genus rerũ. ¶ Cũ tota ærugine:cum tota monẽta ex ære rubigïnoſa: q̃ ex
Aerugo Aeruca longo in arca ſitu rubiginẽ cõtraxerit,Aerugo enim idẽ eſt,qd rubigo. Plin. lib. xx. loquens de amurca:Axes decoctaungi,atq; æramẽta contra æruginem. Aeruginem etiam docet Victruuius lib. vii. genus eſſe coloris,quã uocant ærucam:eamq; dicit effici cũ doliis ſarmenta collocantes aceto ſuffuſo,ſupra ſarmenta collocant lamellas æreas,deinde ea operculis obturant,ne ſpiramentum obturata emittant poſt certũ tempus aperientes,inueniunt ex lamellis æris æruginem quam(vt dixi) appellãt ærucam. De ærugine æris multa ſcribit Pli,libr. xxxiii. capi. xi. & xii. ubi ait cõpluribus modis fieri:medicamentis autem miſcetur. Vnde ait:Aerugo cruda vulnerariis emplaſtris miſcetur. De ærugine itẽ crebra fit mentio apud Cor. Cel. lib. v. ¶ Prodigioſa fides:loco prodigii habeτ ſi tantã fidẽ inue-
Prodigium niaτ vt depoſitũ non negeτ. Prodigiũ eſt enim dictũ(auctore Cice. in lib. de Diuinatione)qd porro dicat:oſtentum ab
Oſtentũ oſtẽdendo:portentũ a portendẽdo. i. ſignificando:mõſtrũ a
Portentum monſtrãdo. ¶ Thuſcis digna libellis. i. quæ ex inſtituto hetru
Mõſtrũ ſcæ diſciplinæ procuretur,nã auruſpicina inuenta fuit ab hetruſcis. In agro enim Tarquinienſi puer dr diuinitus exortus
Tages noie Tages,q diſciplinã cecinerit extipiſcii:quã Lucumões
Aruſpicinæ repertores Hetruriæ potẽtes exſcripſerunt. auctor Cenſorinus. de quo ſic & Oui. lib. xv. Met. Haud aliter ſtupuit q̃ cũ Tyrrhenus arator,Fatalem glebã mediis aſpexit in aruis. Spõtę ſua primũ,nulloq; agitãte mouerι,Sumere mox hoĩs,terrę q; amittere formã:Oraq; uenturis aperire recẽtia fatis. Indigenę dixere Tagem,q primus Hetruſcã Edocuit gentẽ caſus aperi-

Improbitas illo fuit admirabilis æuo.
Credebant hoc grande nefas,& morte piandum,
Si iuuenis vetulo non aſſurrexerat,& ſi
Barbato cuicunq; puer,licet ipſe videret
Plura domi farra,& maiores glandis aceruos.
Tam uenerabile erat præcedere quattuor annis,
Primaq; par adeo ſacræ lanugo ſenectæ.
Nunc ſi depoſitum non infiecietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem;
Prodigioſa fides,& thuſcis digna libellis,
Quæq; coronata luſtrari debeat agna.
Egregium,ſanctumq; uirum ſi cerno,bimembri
Hoc monſtrum puero,& miranti iam ſub aratro
Piſcibus inuentis,& fœtæ comparo mulæ,
Solicitus,tanq̃ lapides effuderit imber,
Examenq; apium longa conſederit vua
Culmine delubri,tanq̃ in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris,& lactis vortice torrens.
Intercepta decem quereris ſeſtertia fraude
Sacrilega,quid ſi bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo?maiorem tertius illo
Summam,quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
Tam facile,&,pronum eſt ſuperos cõtemnere teſtes,
ſi mortalis idem nemo ſciat.aſpice quanta
Voce neget,quæ ſit ficti conſtantia vultus.
Per ſolis radios,tarpeiaq; fulmina iurat,
Et Martis frameam,& cyrrhæi ſpicula vatis,
Per calamos venatricis,pharetramq; puellæ,
Perq; tuum pater Aegæi Neptune tridentem
Addit & Herculeos arcus,haſtamq; Mineruæ,
Quicquid habent telorum armamentaria cæli.
Si vero pater eſt,comedam inquit,flebile nati
Sinciput elixi,pharioq; madentis aceto.

Hetruſcos diuinatiões reperiſſe. ¶ Luſtrari expiari. ¶ Agna coronata:aut uittis: aut corona ornata. nã ita ad ſacrificiũ ducebãtur victimæ. ¶ Egregiũ, ſanctumq; uirũ: iniquitatem tẽporũ ſuorũ notat,qbus mira bonorũ uirorũ paucitas erat. eſt enim ſenſus Si virũ bonum cõſpexero, illũ cõparauero puero bimembri:vt innuat pdigioſam rẽ eſſe,ſi vir bonus inueniatur. ¶ Et miranti ſub aratro: ordo eſt & ſenſus:Et cõparo piſcibus inuẽtis ſub aratro miranti, vt rei inanimatæ dederit ſenſum:quaſi aratrum mireτ nouitate monſtri. ¶ Et fœtę mulæ: quæ peperit:nã mulę non pariunt. licet Plin. reſteτ annales tradidiſſe mulã peperiſſe. ſed in portẽtum. ſcribit Apianus lib. primo:Mulã ante Syllæ aduẽtũ i vrbem peperiſſe. ¶ Imber effuderit lapides:portentoſum enim eſt lapidibus pluiſſe: qd tñ accidiſſe ſcribit Liuius & Valer. maximus lib. primo. In piceno lapides pluiſſe. Tibullus: Multus ut in terras deplueritq; lapis. Cæterũ Apianus lib. iii. bellorũ ciuiliũ ſic ſcribit:Circa Solẽ porro inſolita apparuere ſigna,&, imbres lapidei e cælo miſſi,continuaq; fulmina in teplis,ſtatuiſq; Deorũ deciderũt &c. ¶ Examenq; apiũ pdigiũ(ut ſcri. Pli.)faciunt apes,ſit aut domibus,aut templis conſederint, in ſpeciemq; vuæ dependerint. Columella:Deinde cũ examen glomeratũ in pximo frondentis arbuſculæ ramo conſederit,animaduertito an totum examen in ſpeciẽ vnius vuæ dependeat. ¶ Miris gurgitibus:inuſitatis undis. ¶ Vortice:rotatione. nam vortex proprie appellatur aqua in gyrum ſe agens a vertendo. vnde Virgilius. Et rapidus vorat æquore vortex. ¶ Quid ſi bis centum:conſolatio ab aliena calamitate & grauiore. q. d. quo aio tibi ferẽda eſt fortuna tua qñ aliis longe grauiora acciderũt,& tñ omnia patienter tulere. ¶ Quid:ſubaudi dicas q̃ miſerabile cẽſeas. ¶ Arcana. i. depoſita ſine ullis teſtibus. ¶ Hoc mõ:quo tu perdidiſti p fraudem. ¶ Tã facile:tam impii ſunt hoĩes:vt Deos ipſos,q oĩum humanarũ opationũ ſunt cognitores,facile cõtemnãt. nec metuant ne puniant. ¶ Ficti uultus:hoĩs eſt ſcelerati vultũ fingere. vnde Teren. Vultus quoq; hoĩum fingit ſcelus. tã differẽtiã faciunt inter vultũ,& faciẽ:ut facies ſit ipſa oris ſpẽs:licet ẽt capiaτ pro tota forma:& quaſi ſtatura totius corporis:vt eſt illud apud Plau. Sed earũ nutrix,qua ſit facie mihi expedit, ſtatura nõ magna corpore aqlo. Ipſa eſt, ſpecie venuſtiore,atq; oculis pernigris. referturq; nõ ſolũ ad corpus hoĩs,ſed ẽt ad alia multa. vt ſi dicamus:Faciẽ cognoſcas faciẽ loci,& faciẽ vrbis:hoc eſt ſpẽm,& formã loci & vrbis. vultus vero a volendo dictos uoluntatẽ ipſam ſignificat hoĩs,q pro motu

animi

animi in facie oſtendit. Et licet uultus proprie ad animũ, facies vero ad corpus referatur, vt mœſto vultu, irato vultu, longa facie, breui facie. eſt tamẽ qñ vtroq; vti liceat: fœdata facie, fœdato vultu. ſciſſa facie, ſciſſo vultu, cõuerſa facie, cõuerſo vultu. ¶ Per radios Solis: Perſæ (vt ſcribit Iuſti. libro pri.) Solem vnum Deũ eſſe credunt, & equos eidẽ ſacratos ferunt. Herodotus aũt ſcribit lib. pri. perſas Soli, Lunæq; ſacrificare, & Telluri, & Igni, & Aquæ, & Vẽtis: qbus ſolis gubernant &c. ¶ Tarpeia. i. quæ Ioui aſſignãtur: cuius templũ in colle Tarpeio ſitũ erat: qd poſtea (vt diximus ſupiore Satyra) Capitoliũ fuit appellatum a capite hõis ibi iuẽto, cum fundamenta iacerent. Tarpeius aũt eſt dictus a Tarpeia virgine ibi a Sabinis necata & ſepulta. ¶ Frameã Martis. i. gladium Martis. licet framea etiã pro haſta accipiat. Tacitus lib. de Germaniæ ſitu ſic inqt: Rari gladiis, aut maioribus lanceis vtunt haſtas vel ipſorũ vocabulo frameas gerunt angullo & breui ferro. Idẽ paulo inferius: Scutũ cum framea, gladioq;. De framea ẽt meminit Gelli⁹ lib. x. Hic aũt a Iuuenale pro gladio poni videt. nã Martis eſt inſigne, vñ poeta in carmine obſcœno ſic ait: Nec Mauros illum p quem valet occulit enſem: Nec latet in tepido palladis haſta ſinu. haſta enim eſt inſigne palladis. Ergo ſicut pila ſunt tela peculiaria Romanorũ, geſſa Gallorũ, ſariſſæ Macedonũ, ita frameæ ſunt Germanorum. ¶ Spicula: ſagittas. Virg. Non pudet auratas phœbũ portare ſagittas. Spiculũ pprie appellat cuſpis illa, quæ ſagittis pfigitur. Spiculum tñ legimus capi pro telo grãdiore & haſtato. vñ valerius libro iii. capite de fortitudine: M. Aemilius Scaurus arma ſibi afferri iuſſit: qbus allatis vltima ſenectute cõfectum, & pene dilapſum corpus induit: ſpiculoq; innixus ante forea curiæ cõſtitit. ¶ Vatis cyrrhæi: Apollinis, q Delphis oracula dabat ex ſpelunca: apud quos uicina eſt Cyrrha. nã ab ea ad Delphos incipit aſcenſio ſtadia fere lxxx. hic ergo dicebat Appollo cyrrhæ⁹. Delphi aũt & Cyrrha oppida ſunt phocidis regionis. ¶ Per calamos: ſagittas, quæ ex calamis fiebãt. Virg. Cũ Daphnidis arcum Fregiſti, & calamos. calamis orientis populi bella conficiunt, calamis ſpicula addunt irreuocabili hamo noxia. plin. ¶ Puellæ venatricis: Dianæ. ¶ Neptune pater Aegæi: ferunt enim fabulæ Aegæum regẽ Athenarũ filium fuiſſe Neptuni, patrẽ Theſei. ¶ Tuum tridentẽ: fuſcinam tuã. Poeta in carmine obſcœno: Fulmen habet mundi dñs, tenet illud aperte: Nec dat æquoreo fuſcina tecta Deo. ¶ Herculeos arcus: legendũ eſt arcus nõ artus. de telis enim intelligit. ſeqtur nãq;: Quicqd habẽt telorũ armamentaria cæli. ¶ Armamẽtaria: loca vbi reponũtur arma. ¶ Si vero pater ẽ, i. ſi filios habet. ¶ Comedam: hoc ſic obteſtat: vt ſibi habeatur fides. ¶ Sinciput: bene aũt ſinciput hoc eſt partem illã capitis, cui cerebrũ ſubditum eſt. Qui enim de capitis natura ſcripſerunt, inter quos eſt Theodorus Gaza apud Ariſtotelẽ, ita illud diuiſerunt: vt capitis partem, q capillis integit, caluam appellẽt, ceruiciſq; priorẽ partem ſinciput nouiſſime cõſiſtere ſolitã oium enim oſſiũ corporis vltimũ id cõcreſcit & indurat. poſteriorẽ occiput, mediã inter ſinciput & occiput verticem, cerebrũ ſincipiti ſubditũ volunt: videturq; ſinciput appellatũ, quaſi ſincerũ caput non ſemicaput: q ibi cerebrum, & cõis oium ſenſus reſideat. qd facile ex his uerſibus Sidonii agnoſcas: Partemq; cerebri Hic galeæ cũ parte rapit, fortiq; lacerto Diſiicit ãcipiti miſerabiles ſinciput enſe. vñ & plau. in Menechmis: Nõ eſt tibi ſanum ſinciput adoleſcens. p qd oino videt intelligere priorẽ capitis partẽ, cui cerebrũ ſubiectũ eſt. Greci βρεγμα appellarunt. occiput aũt pars eſt capitis poſterior vacua. videturq; dictũ occiput quaſi occiduũ caput: q ibi nullus ſit ſenſus, ſicut in priore parte. Illud ẽt addiderim: ſinciput aliqñ apud poetas põi pro capite, vt illud apud perſiũ: Mihi feſta luce coquat Vrtica, & fixa fumoſum ſinciput aure, vt ſit pars p toto Flauius Vopiſcus in Tacito ſic inqt. Conuiuium vero vnius gallinacei: ita ut ſinciput adderet, & oua: p oibus oleribus affatim miniſtrãtibus, lactucis impatiẽter illuſit. ¶ Flebile: deflendũ mihi. ¶ Elixi: aqua cocti, a liquore ſecũdũ Varronẽ. ¶ phario: Aegyptiaco. pharus. n. eſt inſula cũ turri eiuſdem nominis Alexandriæ oppoſita. De qua non pauca Cæſar in cõmentariis, Plin. Strabo, Solinus, & Lucanus. Propertius: & ptolomææ littora capta Phari. Acetum autem Aegyptiacũ optimũ fuiſſe oſtẽdit Martialis: Amphora niliaci nõ ſit tibi uilis aceti: Eſſet ſi vini uilior illa foret.

Framea

Spiculũ

Cyrrheus Apollo

Delphi

Cyrrha

Sinciput

ASCẽ.

¶ Improbitas illo fuit admirabilis æuo. Ordo eſt: In probitas. i. improbãda fuit admirabilis propter raritatẽ illo æuo: quo indigenæ ſoli uiuebãt in Italia quaſi uitia ex aduenis orta ſint. Ipſi ueteres credebãt hoc quod ſeqtur nefas grãde, & piandũ. i. purgandũ more cõmittentis. ſ. ſi iuuenis non aſſurrexerat barbato cuicũq;. i. etiã pauperrimo: licet ipſe puer uideret domi ſuæ plura farra: & maiores aceruos glãdis. pulte enim ex farre & glande ueſcebantur: & ita in illis erant eorũ diuitiæ tam. i. intãtũ. erat uenerabile precedere in ætate quatuor anni. & lanugo. i. tenuis adhuc barba ſacræ ſenectæ. i. quæ erat indiciũ aduentãtis ſacræ ſenectæ. erat ſup. adeo. i. intantũ prima pars. i. prima portio dignitatis: ut. ſ. capitale eſſet illi non aſſurrexiſſe. legunt qdem par. ut ſit prima lanugo. i. modica barba erat adeo ſacræ ſenectæ. i. tam inceperãt uenerari etiam lanuginam primã habẽtes ob futurã ſenectã. Nunc ſi amicus non inficietur. i. abneget depoſitũ. i. rem fidei ſuæ ſeruandã datã. ſi amicus reddat ueterẽ follẽ. i. ſacculum pecuniarum ex corio. cũ tota ærugine. i. pecunia æruginoſa. i. ſi eandẽ crumenã nõ apertã: ſed uſq; ad ærugineẽ pecuniæ ſeruatã reddat cum pecunia tota. fides eius. i. fidelitas eſt prodigioſa. i. monſtri & prodigii plena: quia vt monſtrũ raro uiſa: & digna propter nouitatem eſſus tabellis, aut potius libellis. i. ſcriptis. thuſcis. i. auriſpicũ thuſcorum. & quæ deberet luſtrari. i. cãdido p circuitũ purgari agna coronata. Si ego cerno uirũ egregiũ & ſanctũ. ego cõparo hoc. i. tale mõſtrũ puero bimẽbri. i. habẽti membra ſua duplicia. & cõparo piſcibus inuẽtis ſub aratro alicui ſupple homini mirãti (& ita non regitur datiuus mirãti a cõparo: ſed ab inuentis: nõ enĩ cõparat mirãti, qui monſtroſus non eſt: ſed piſcibus: hoc dico propter ordinem a Valla poſitũ) & comparo mulæ fœtæ: quæ naturaliter ſterilis eſt, exiſtens felicitus tanquã imber effuderit lapides. & tanquã examen. i. cõgregatio ſimul euolãtium apium (ſic declinat enim & apium) cõſederit. i. locum ceperit ta cõliſo longa uua. i. in formã botri collecta. in culmine. i. ſummitate. delubri. i. prioris partis tẽpli. Alludit ad examẽ ſm Virgi. in. viii. a Latino uiſum. & tanq̃ amnis fluxerit in mare miris. i. mirandis: quia ſanguineis: aut (ut dicit) lacteis gurgitibus. & pro. i. torrens. i. fluens. uertice. i. ĩpetu ſe uertẽte: lactis loco aquarũ. ſ. Tu quereris. i. cõquereris. decem ſeſtertia eſſe tibi intercepta. i. ablata. fraude ſacrilega: id eſt cõtra ſacramentum fidei & iuramẽti cõmittentis furtum. quid ſup. diceres ſi alter pdidit bis centũ ſupple ſeſtertia arcana. i. ſecrete data. hoc modo. i. fraude ſacrilega. & ſi tertius perdit maiorem ſummam illo. i. q̃ ille alter. quam ſummã. ſ. maiorem vix ceperat. i. cõtinere poterat. angulus vrnæ patulæ. i. amplæ & capacis ad receptionẽ paretis. q. d. deberes putare illis magis eſſe dolendũ. & tñ id uulgo fit. Tam facile eſt & tã pronũ. i. decliue & per cõſequens minimi conatus cõtemnere, ſuperos. i. Deũ & ſanctos teſtes, ſi nemo mortalis ſciat idẽ quia Dei non prebẽt corã iudice teſtimoniũ. Aſpice quanta uoce neget homo. ſ. perfidus. & quæ ſit conſtantia uultus ficti. i. ſimulantis fiduciã bonæ cõſciẽtiæ. ipſe iurat per radios Solis, & per fulmina tarpeia. i. iouis: qui in arce Tarpeia colitur. & per frameã. i. gladiũ ancipitem. Martis, & per ſpicula. i. iacula. uatis Cyrrhæi. i. Apollinis & p calamos. i. leues ſagittas. & per pharetrã puellæ uenatricis. i. Dianæ. & o Neptune pater Aegæi iurat per tuum tridentẽ. i. fuſcinã tuã. Addit. & i. ẽt arcus Herculeos. & haſtã Mineruæ. i. Palladis. quicquid telorũ. i. quæcunq; tela: hoc eſt arma inuaſiua: & de longe miſſibilia, armẽtaria. i. repoſitoria armorũ. cæli. i. cæleſtiũ habet. ſi uero qui iurat eſt pater. i. habet liberos inquit ſiũ ſup. mentior comedam. i. comedere cogar. flebile. i. flentibus pro ſequendum. ſinciput. i. capitis priorẽ partẽ: id eſt filii mei elixi. i. bulliti. atq; madentis aceto phario. i. acri & laudato: quale eſt Phariũ. i. Aegyptiacũ: hoc eſt ut comederẽ caput uertuceis

locus eſt corrigẽdus:ut nõ laudas:ſed Ladas legat̃. Is.n.(ut
Ladas ſcribit Solin⁹)primã palmã pnicitatis eſt adeptus:qui ita ſu
per canũ puluerẽ curſitauit:vt in arenis pendentibus nulla i
dicia reliqueret veſtigiorũ. eius meminit & Mar. in ſecũdo:
Quid ſi p gracıles uias pẽtauri inuitũ iubeas ſubire Ladam.
per Ladã aũt'oẽm intelligit pauperem expediti corporis. De
Lada meminit & Catullus: Nõ ladas ego, pẽniferue Perſeus.
Eiuſdem meminit & Cicero ſic in rhetoricis ad Herennium
li. iiii. Quaſi ſi quis ad olympia cũ uenerit curſum & ſteterit
vt mittatur, impudenteſq; illos dicat eſſe: qui currere cœpe/
rũt: ipſe intra carceres ſtet, & narret aliis quomodo Ladas,
aut Boitus cũ Sycıniis curſitarunt. ſ Locuplete: non' expo/
nas q talem patiũtur maxime locupletes: ſed locupletẽ poda/
grã, i. morbum ipſum in ſumma opulentia. quid. n. proſit
Ladæ pauperi, ſi in paupertate manendum ſit, optare ſibi
podagrã, qua uexant̃ locupletes. Si ergo exponendũ eſt: La/
das pauper modo diuitiis cumuletur, nõ dubitet optare vel
dagrã velocitati ſuæ aduerſatricẽ: modo habeat vñ largiter,
& delicate viuat, ſicq; cũ ſuperioribus optime cõiungit. ſ Si
nõ eget Antycira: verba periuri: Ladas, inquit, curſor ne de/
Anticyra bitet ſi nõ eget. Anticyra. i. ſi ſan⁹ nõ eſt, nã Anticyra iſula ẽ,
quæ olim Cypariſſus noiata eſt. vt ſcribit Pauſanias: ſed mu
tato noie Anticyra eſt appellata ab Anticyto Herculis ſocio
vt vero ſcribit Strabo ciuitas eſt ad ſinũ iacens maliacum, &
Oetã montem. Ibi heleborus, ſiue ueratrũ naſcebat̃: quo (vt
ſcribit Plinius) hois inſania & mali mores emendat̃: & ad i/
genium acuẽdũ plurimum ualet. vnde Carneades reſponſu
rus libris Zenoni ſtoici: helebox̃ cãdidũ ſumpſit, de quo, mul
ta diximus apud Perſiũ illic: Ebrea ueratro: ergo ſi non eget
Anticyra. i. ſi nõ eget heleboro, quo hois inſania emẽdat̃, ac
p hoc ſi iſanus nõ eſt. ſ Archigene: medico q veluti in delirio
feriat uenã in media frõte. ſicuti ante dictũ eſt: O medici me
diam pertundite uenã. De Archigene facta eſt mentio in ſe/
xta Satyra illic: Aſt uocat Archigenẽ. Laẽtia poetica ultimã
ſyllabã naturaliter produxit. nec mirũ, cũ pductã contra om
nẽ rõnẽ corripuerit illic: Sed longe Calpe relicta. qd' & pri/
ſcianus mirat̃ i ſexto. ſ Quid enı velocis: qd, inquit, prodeſt
Ladæ pauperi firma corporis ualetudo, & q pedũ ſit ſum/
ma pernicitate, ita etiã vt in olympicis ludis ſæpe palmã re/
portet, ſi in pauptate ſit uiuendũ. q. d. longe utilius eſt hoi
morbis uel grauiſſimis uexari dũmodo ſit in ſumma rerum
opulẽtia, q̃ ſanitatẽ corporis habere, & in pauptate uiuere.
ſ Præſtat: qd præbet utilitatis. ſ Plantæ uelocis: q ſit mira
pedũ pernicitate. ſ Ramus oliuæ: ut ſit uictor in ludis olym
picis: ubi victores oleaſtro coronabant̃. auctor Pli. lib. vx. In
terq; alia certamina curſu potiſſimũ contẽdit̃: vnde velocis
gloria plãtæ. ſ Piſææ: piſa & Elis ciuitates ſunt peloponeſ/
ſi iter quas iacet cãpus uaſtiſſimusq; Olympia noiatur: ubi
ludi celebrabant̃, qui a locox̃ ppinquitate dicũt̃ & piſæi, &
Elei, & Olympici, que Olympii: nõ aũt (ut falſo quidã puta
uerunt) ab Olympo monte. ſ Eſuriens: q ſit uictor. & eſuri/
at. i. ut ſit pauper. ſ Vt ſit magna: ſenſus eſt: Concedo, inqt,
Deos eſſe & grauiter delinquẽtib⁹ iraſci: tamẽ ad puniendũ
lenti ſunt præterea ſi oẽs puniendi ſunt, longum erit, ut me
puniãt. Ordo eſt: ira Deox̃ certe lẽta eſt: ut ſit magna. i. q̃uis
ſit magna ut ſit conceſſio eſſe, Deos, ſed lentos ad uindictã.
ſ Lenta: nõ feſtinata. Valerius: Lento. n. gr. du ad uindictã
ſui diuina procedit ira, tarditatẽq; ſupplicii grauitatẽ cõpẽ
ſat. ſ Sed & exorabile numen: talia ſolent ſibi cõminiſci, qui
turpiter uixerunt. ſ Ad me: puniendũ: His: talibus delictis.
ſ Multi: Verba ſunt peccãtis: qbus occurrit his, q poſſent di/
cere ſibi cauendũ eẽ a ſuppliciis legũ humanax̃. Ait ergo: Nõ
ignoro hoc qdẽ, ſed tñ multos conſtat eadẽ committere crimi
na ſed diuerſo fato. alii puniunt̃, alii nõ modo non puniunt̃
ſed honoribus etiã decorant̃: q̃ſi colligat ſibi e tam accidere
poſſe, ut pro malefactis beneficia accipiat. ſ Diuerſo fato: di/
uerſo euentu. ſ Diadema. i. euect⁹ eſt ad regiã dignitatẽ. nã
diadema faſcia erat (ut ſupra diximus) q̃ caput regis uincie/
bat̃ a δια και δεω: qd eſt circũiugo. ſ Confirmat ai um. i. aium
cõmaſculat. ſ Trepidũ formidine diræ culpæ. i. q formidat

& tremit cõſcientia diri ſceleris. ſ Præcedit. ſ. ipſe periurus,
tanq̃ q innocentiæ ſuæ cõfidat. ſ Te uocante: hoc eſt te, qui
eũ vocas ad iuſiurandũ. ſ Nã creditur fiducia: cõfirmatio ra
tionis quare tãtæ audaciæ ſit: q; a mult⁹, inqt, malitia hoium
decepti putant eũ eſſe innocentẽ: qui magna cũ audacia cau
ſam ſuã tuetur. id circo audax eſt putant eni ex recta cõſcien
tia, & fiducia tantã audaciã proficiſci. ſ Malæ cauſæ: hoc eſt
homini tuenti cauſam iniquã. ſ Supereſt. i. abundat. ſ Mi/
mũ agit ille: non minore, inquit, ſtrepitu mouet̃ & clamore,
q̃ ſi mimũ agat. i. fabulam. nã mimus (ut diximus alibi) pter
Mimus hominẽ ſcæcũ genus eſt fabulæ: vnde poetæ mimographi:
qualẽ egit ſcurra fugitiuus Catulli vrbani. nã in fabula Ca/
tulli introductus eſt ſeruus, q mirũ in modũ clamaret. ſ Ex
clamas: ſubaudi Iupiter audis hæc. ſ Tu. ſ. ex altera parte.
ſ Stentora: Stentor in exercitu fuit Græcorũ vir magnani
Stẽtor mus, cuius tantus (vt ſcribit Homerus i quinto Iliados) erat
vocis ſonus, quantus aliox̃ quinquaginta. vnde. Homericũ
illud: Stẽtoris in ſpecie validi cui ferrea vox, Qui qnquagin
ta alios æquans clamore, ſonoq;. ſ Gradiuus homericus. i.
Marsq; quẽ Home. lib. v. Iliados ait vulneratũ a Diomede, tã
Mars vulneratus ingenti vociferatione p dolore exclamaſſe, quanta nouẽ, de/
cemue millia virorũ ſolẽt, cum pugnã ineunt ita. vt Græci ſi
mul, ac Troiani territi cõtremiſcerent. ſ Audis hæc i. q̃ fiunt
a periuris & ſceleratis. ſ Nec labra moues: nec iraſceris. nam
ferunt Iouem cũ hoibus iraſcitur prumpere i maximo da
more: & buccas inflando mittere fulmina. Horatius: Quin
Iuppiter ambas Iratus buccas inflet. Perſius: At ſeſe nõ clãet
Iuppiter ipſe. ſ Vel marmoreus ẽt ex marmore. ſ Thura po
nimus. cur te vt Deum & omniũ ſcelerũ vindicẽ colimus: q̃
ſi dicat ob eã rem te colimus: vt humana negocia ſeuere mo/
dereris, ſcelera vlciſcaris. ſ Iecur: exta vituli. nã iecur in extis
principatũ obtinet. ſ Omenta: apud Perſiũ cũ expoſuimus:
Tot tibi cũ in flãmas iunicũ omenta liqueſcãt: diximus (au/
ctore Celſo) omentũ eſſe inteſtinũ ex interiore parte lene. &
Omẽta. ſtrictũ eẽ ex ſuperiore mollius: cui adeps quoq; innaſcit̃, q̃ ſen/
ſu ſicut cerebrũ quoq; & medulla caret. Plini. Omentũ mem
branã poti⁹ eẽ docet, cũ ani ventriculi, atq; inteſtina pingui,
ac tenui omẽto integunt̃, pterq̃ oua gignẽtib⁹, Ariſto. de na
tura alaliũm ſcribit: Omentũ membranã eẽ aut ſenoſam, aut
adipoſam. nã vtro mõ ai alia pingue fieri ſolẽt: id q; pingue
eſt de medio ventre oritur, reliquãq; vẽtris partẽ, cunctaq;
inteſtina cõplectit̃. ſ Vt video: ſenſ⁹ eſt: Tã negligẽter, inqt,
Dii res humanas curatis: vt nullũ putẽ eẽ habẽdũ diſcrimen
iter ſtatuas vẽas, & Batilli. ſ Batilli: itelligit de ſtatua Batilli
Batillus Sami, de quo Apule. i ſcdo floridox̃ multa cõmemorãt. ait
eni: In Samo, q̃ modica eſt iſula in mari Icario tẽplũ iunonis
antiquus famigeratũ cõſpici, cuius ante arã ſtatua erat Batil
li a Polycrate tyrãno dicata: q̃ nihil vnq̃ effectius fuit. hic nõ
mõ dilectus fuit a Polycrate, ſed ẽt ab Anacreonte Teio. vñ
Apuleius ſic ait: Qui Polycrati tyrãno dilectus Anacreonta
Teiũ amicitiæ gratia cantilat. Horati⁹: Nõ aliter Samio dicũt
arſiſſe Batillo Anacreõta Teiũ. Batillus itẽ fuit (vt diximus
apud perſiũ) pantomimus: Tris tñ ad numeros Satiri mo/
Batilli uearé Batilli. Iuuenalis alibi: Molli ſaltãte Batillo: Batilli itẽ
ppli ſunt ſeptẽtrionales. Ptolomæus auctor Batili⁹ itẽ iſtru
mentũ eſt ferreũ ad vſũ ignis. Horatius: Prætexta & latũ da
uũ, prũçq; Batillũ. de hac igit̃ Batilli ſtatua ẽ itelligẽdũ, quã
erexit polycrates citharœdico ſtatu i memoriã ei⁹ Sũt q py
thagoræ eã falſo exiſtimãt, ſed philoſophus neq̃q̃ a tyrano
dilectus eſt: quippe eo iã dñari orſo pfugit ex dãculũ.
Sunt qui & c. Oſtendit cur tã temere peierent multi: q̃a
ASCẽ. videlicet omnia caſu euenire: Nec curare Deũ credunt mor/
talia quenq̃ vnde Epicurum dicũt ſe iactare q humanũ ge
nus duobus ſummis malis liberaſſet. ſ. licita. ſ. religione in vi
ta: cũ doceret Deũ non curare mortalia. & timore poſt vitã:
cũ diceret animos hoium ut beluarũ interire. Ordo eſt: Sũt
q ponunt oia in caſibus Fortunæ: & nõ credunt. mundum
mouere vllo rectore. & hoc Natura volente. i. per reuolutio
nẽ cauſãte. vices. i. viciſſitudines. & lucis. i. vniuſcuiuſq; diei
& anni, atq; ideo tangunt intrepidi ſine ullo timore quæ/

ſcribit Laertius eam minime ſectam appellari, quæ dogma
nõ habet. unde dogma dicim⁹ chriſtianũ.i.qđ uniuerſi chri
ſtiani ſentiũt & ſequunt. unde diuus Hieron. Scis.n.dogma
noſtrum huuiditat s tenere ueſtigiũ.& p ima gradientes ad
ſumma nos aſcẽdere. idem alibi: Siquid in libris ſæcularib⁹
Zeno. vtile reperim⁹ ad noſtrũ dogma cõuertimus. ¶ Stoica ſe
zenonii ctæ ſtoicę princeps fuit Zeno, a quo primo Zenonii ſunt ap
pyſiana pellati, mox vero ſtoici a ſtoa.i.porticu. nã Athenis porticus
cta erat, quæ pyſianactia uocabat, referta varia & multę ſcien
Stoici tię pictura Polignoti Thaſii, in qua cũ diuerſis temporib⁹
vnde tã mille quadringeti triginta ciuis interfecti fuiſſent uoluit
Zeno locũ illum ſtabilem atq; inuolubile reddere: quare cœ
pit in illa docere: ad quẽ eo audiendũ diſcipuli confluentes
q antea (ut dixi) Zenonii dicebãt poſtea ab ipſa porticu ſtoi
ci ſunt uocati. auctor Laertius. Hi aũt ita diuitias & reliqua
fortunæ bona abnuebãt, ut nihil præter uirtute bonũ appel
larent, dicentes diuitẽ quicũq; cælo tegeretur. ¶ Tunica di
ſtantia: nam (vt ſcribit Auguſtinus de ciuitate Dei) dogma
ta philoſophorũ ſolo habitu fuerũt diuerſa. nã cũ omnes vir
tutẽ, ſiue ſummũ ſiue ſolũ bonũ dicerent i diuitias vniuerſi cõ
cõdẽnabant. tunica igitur tantũ diſtabant Stoici a cynicis:
ꝙ cynici duplici palio vtebant. vnde illud Horatii in epiſto
la ad Sæuã de cynico: Contra quẽ duplici pãno patiẽtia ve
lat Mirabor. cã veſtẽ duplicẽ (vt ſcribit Porphyrio) diplo
Diplois dẽ appellauere, eandẽ & abollã. Martialis (vt modo recita
Abolla uimus) li.iiii. Cerea quẽ nudi tegit vxor abolla grabati: Cui
dat latratos obuia turba cibos. Eſſe putas cynicũ &c. de eo
ſic & Laertius: Primus Antiſthenes paliũ duplicauit, ipſoq;
ſolo vtebat, baculumq; ſumpſit & perã. Zeno vero ſtoico
rũ (vt dixi) princeps patiẽtiſſimus fuit, & victus ſimpliciſſi
mi, crudiſq; tantũ cibis vtebatur, & tenui palio ita, vt de illo
diceret: Quod eũ Neq; ſæua hyems, nec gelidus imber. Non
dura ius morbi domuerit, neq; torridus Sol. ¶ Epicorũ: epi
Epicur⁹ curus contentus fuit exiguo horto: primuſq; (vt ſcribit pli.
lib.xix.) inſtituit Athenis habere hortos in vrbe: vnde hor
torũ magiſter eſt appellatus, ad quod alluſit papinius li.pri.
Siluarũ: Delitię quas ipſe ſuis digreſſus Athenis, Mallet dele
to ſenior Garg̨ecius horto. auctor eſt Laertius ſummũ bonũ
Epicuriũ ad Herodotũ ſcripſiſſe eſſe in voluptate, ſ. nõ do
lere corpore, aĩoq; trãquillũ eſſe, & pturbatiõe vacare, aqua
& cibario pane ſe cõtẽtũ fuiſſe teſtatus eſt. ¶ Nõ ſuſpicit: non
venerat, ac p hoc non legit. ¶ Lætũ, cõtẽtũ. ¶ Plantaribus. ole
ribus. ¶ Curent dubii ægri calamitas, inquit, tua minima eſt
& quæ non indiget graui conſolatore, ſed vnuſquiſq; eſt a
ptus ad te cõſolãdũ. & dolorem tuũ lenïendum. metaphora
ſumpta eſt ab ægrotãtibus, quibus pro morbi q̃litate adhi
bẽtur medici. ¶ Vel etiã. ¶ Diſcipulo Philippi: q ipetit⁹ erat.
ſicq; oſtẽdit & Philippũ & diſcipulũ fuiſſe paꝝ peritos. ¶ Ve
nã feriendã: hoc eſt te ipſum trade conſolandũ etiã homini
mediocris eruditionis, cũ iactura tua ſit talis, vt vnuſquiſq;
facile poſſit te conſolari. ¶ Si nullum in terris: ſenſus eſt: Ego
nõ prohibeo te, qn doleas ſi poteſ mihi oſtẽdere nullũ tale fa
cinus perpetrari inter mortales. q.d. talia & grauiora ſolere
mortalibus accidere, vt ſit conſolatio a communi miſeria.
¶ Quãdo quidẽ accepto, non ueto inq̃ te dolore, quãdoqdẽ
ianua eſt claudenda. i. quãdoquidẽ nulla tibi amplius eſt ha
benda ſpes illud domũ rediturũ, qđ amiſiſti: videturq; ſum
ptum ex vulgato pꝛuerbio quod ſolet dici in eos, q pecoria
ſui diligentes non fuere cuſtodes: qbus per deriſum iperat:
vt accepto dãno ſtabulã claudãt: ac per hoc ſciant ſibi ereptã
eſſe ſpem recuperandi, qđ amiſerant. ¶ Et maiore domus: a
ſuperiore: nõ veto inqua quin doleas quãdoqdem nũmi pla
guntur maiore gemitu, & ſuſpirio domus. ¶ In hoc caſu: in
amiſſione pecuniæ. ¶ Contentus diducere: nõ enim ſatis ha
bet diducere ſummitatẽ veſtis, q amiſit pecuniã: ſed totã ſcin
dit. nõ expõnas diducere, neq; vexare. ſ. in funere, ſed i amiſ
ſione pecuniæ. ¶ Humore coacto: non enim lachrymis fictis
plorat, vnde bene ſequit: Ploratur lachrymis veris. ¶ Sed ſi
cuncta vides: ordo eſt: Sed cenſes te nũc delitias ponẽdũ ex
tra cõmunia: ſi uides cuncta fora plena ſimili q̃rela &c. vt ſi

ſenſus: Cũ videas i iudiciis quotidie talia ſcelera deferri cũ
accerbis deceptoꝝ querelis: non debea putare te vt delicatũ
telis fortunæ non eſſe ſubiectũ. ¶ Cuncta fora: tria erãt Ro
mę ut diximus i ſecũda Satyra: Fora ueſtra mouemus. ¶ Di
cũt: debitores & piuri. ¶ Chirographa: chirographũ dictũ Chiro
eſt ab ἀπὸ τοῦ χειρός, i. manu. & grapho ſcribo. e.n. ſceda, ſiue graphũ
tabella manu ꝓpria ſcripta. ergo vana chirographa. i. vanos
adulterinos & mendaces pugillares ligneos: in qbus ꝓpria
manu ſcripſit. Alibi iuuenalis: Debitor aut ſumptos pgit nõ
reddere nũmos: Vana ſupuacui dicẽs chirographi ligni. ¶ Le
ctis tabellis: lectis ipſis pugillaribus. ¶ Diuerſa in parte: i par
te cõtraria. i. aduerſus ipſũ debitorẽ. ¶ Superuacui: nihil pro
ficietia. ſuperuacuũ enim eſt in iudiciũ pferre tabellas debi
tore oĩa negãte. ¶ Arguit ipſoꝝ: ordo eſt: illi dicũt chirogra
pha eſſe vana, quos litera ipſoꝝ arguit. i. quos ſua ipſorum
ſcriptoꝝ & ſignũ reuincit, & oſtendit eſſe ueros debitores.
¶ Sardonycus. i. ſignũ cælatũ in ſardonyce, q eſt in annulo ſi
gnatorio. Sardonycus aũt noĩatiuus eſt latinus formatus a
genitiuo græco ſardonycos. Onyx gẽma eſt, cui nomẽ eſt cõ
iũctũ cũ ſarda alio lapide. nam onyci cãdor eſt (auctore Pli
nio) vnguis humanis ſimilitudine, itẽ chryſoliti ex iaſpidis
& ſardæ, vñ nois ſocietas oritur. De hoc plura ſupius: & il
lic apud Perſiũ: Cũ ſardonyce albus. ¶ Gẽma princeps: expo
ſitio eſt. ut ſit ſardonycus, q eſt gẽma pricepa iter alios ꝓtio
ſos lapillos. ¶ Loculis eburneis: nã loculi eburnei repoſitoria Loculi
erãt, & monetę aureę & annullorũ. Mart. Hos niſi de flaua
loculos iplere moneta Nõ decet, argẽtũ uilia ligna ferãt. De
iis plura i pria Satyra: Neq; eni loculis comitãtibus itur Ad
caſum tabulæ. ¶ Te nunc delitias: ironicos & expoſitio eſt.
¶ Extra cõmunia: extra cõmunẽ ſortẽ, quaſi q̃ communibus
oium malis ſis obnoxius. ¶ Gallinæ filius albæ: hoc fuit qua
ſi ꝓuerbiale apud antiquos: quod etiã hodie vſurpat. vñ &
Cicero lib. vii. epiſtolarũ ad Curiũ ſic ait: Quod quaſi auem
albam videntur bene ſentientem ouem videre. Albæ autem
dicit ꝙ læta atq; auſpicata latini alba vocant, cõtra mala ni
gra. vnde Horatius: Hic niger eſt hoc eſt malus: hunc tu Ro
mane caueto. Cõuenit autẽ hæc parœmia in eos, qbus diui
na quadam felicitate omnia læta, & proſpera cedunt.

¶ Accipe &c. Affert cõtra dolorem remedia nõ philoſophi
ca: ſed cuiuis parabilia. Ordo. eſt: Accipe. i. intellige quę ſola A.SCĨ.
tia, vel accipe ſolatia. i. conſolationẽ. quæ. i. cuiuſmodi. is ſup
ple valeat ferre. i. afferre. cõtra. i. in contrariũ doloris tui. &
.i. etiã is dico: qui nec legit Cynicos ſupple philoſophos: nec
dogmata ſtoica diſtãtia a Cynicis. tunica. i. cõceſſione tũica
rũ nam Stoici ſuis profeſſoribus ſolũ ſimplex paliũ conceſſe
runt: Cynici etiam duplex: vtriq; autẽ erant rigidi virtutis
ſectatores: & cæterarũ rerum cõtemptores: ex quorum præ
ceptis tantũ philoſophica eſſet conſolatio: Et quæ etiam fer
re valeat is, qui nõ ſuſpicit. i. ſurſum tanquã exemplar vitæ
ſibi propoſitũ non aſpicit. Epicurũ lætum plantaribus. i. ole
ribus. exigui horti (fuit eni, ut Seneca in epiſtolis refert, vir
maxime ſobrius: & hortulis qui famẽ nõ excitent: ſed ſedẽtis
contentus.) ægri dubii. i. de quorũ ſanitate recuperanda du
bitatur. curent medicis maioribus. i. peritioribus. tu cõmitte
venam. i. exquiſitionem infirmitatis tuæ. uel. i. etiã diſcipulo
Philippi: medici ineruditi. ſi non oſtendis in terris vllum fa
ctum tam deteſtabile: ut eius, qui te defraudauit. taceo, nec
vetto te cædere. i. tondere pectus tuũ pugnis. nec ueto te cõ
tundere facie plena palma. i. manu apta: quãdoquidẽ. i. cũ ita
ſit: ꝙ homines tam ipatiẽtes ſint amiſſis bonis: ꝙ ianua clau
denda eſt, ſicut in funere claudi ſolet. dãno, aliquo. ſ. pecunia
rũ accepto. & cũ ita ſit ꝙ nummi plangũtur maiore gemitu
& maiore tumultu domus. i. totius familiæ q̃ funera. i. obitus
carorum nemo contentus diducere. i. diuidere. vel deducere
.i. deorſum ducere ſummã ueſtam & vexare oculos humore
lachrymarum. ſ. coacto. i. ui expreſſo in funere. ſ. qa hæredis
luctus ſub perſona riſus eſt. fingit dolores in hoc caſu. i. dam
no nũmorũq; pecũia amiſſa plorat ueri lachrymis. Iſtud to
tum quaſi p parentheſim dictũ eſt: ſed ſi tu uides cuncta fora
plena ſimili querela, ſi tabellis, i. inſtrumentis obligatoriis: q̃

olim in tabellis ceratis ſcribebant.lectis decies i diuerſa par te.i.corã diuerſis teſtibus.debitores ſup.tales obligationes facientes.dicũt chirographa.i.propria manu ſcripta,ligni.i. tabellæ ligneæ cera repletæ.ſuperuacui.i.nihil vtilitatis affe rẽtis.vana.i.mendacia & nullius fidei.Chirographa dico ip ſorum quos literæ.i.character propriæ ſcripturæ.& gemma .i.lapillus pretioſus.in quo ſi gnetũ(vt dicunt) aut ſignũ manuale expreſſum eſt.& far donyeus ſup.lapillus. pꝛiceps .i.pręcipuus inter lapillos ſi gnatos,arguit.i.dãnat men dacii. quæ gẽma cuſtodit lo culis.i. repoſitoriis. eburnis .i.ex ebore factis. tu qui nos uis tam leuia dãna patienter ferre. cenſes te exiſtentẽ deli tias Deorum, aut hominum eſſe ponendum extra omnia idest communẽm hominum fortunam.quia tu filius ſup: es albæ gallinæ. & nos qui iſta toleramus ſumus viles pulli nati infelicibus ouis.Al ludit ad oua Ledes ex quoꝝ altero mortales ex altero im mortales prodiiſſe dĩnt illud aũt totũ dicit per ironiam.

¶ Rẽ pateris modicã:cõſo

IOAN. BRIT. latio a minimo detrimento. ¶ Cõfer:cõpara tuo damno. ¶ Conductũ latronem.i.ſic carium mercede cõductũ ad cædem alicui⁹. ¶ Cum ianua primos:incendii grauitatem oſtendit quo primæ domus part s ſunt occupatæ:vt non facile ſit ſubuenire flagranti bus, inferioribus. ¶ Pocula templi:q ſacrilegia cõmittũt ¶ Adorandæ rubiginis:quæ habẽda ſunt in maxima vene ratione ꝓpter religioſam ve tuſtatem. ¶ Et populoꝝ Do na:nã in templis dona miſſa,vel a regibus, vel a populis pie

Donaria & religioſe ſeruabant.Et vbi dona reponebant, donaria ſũt appellata. ¶ Coronas poſitas ab antiquo rege: vtpote ab Romulo,cæteriſq; regibus.quorũ coronę in eorũ memoriã templis Deoꝝ affigebantur. ¶ Hæc ibi:ſi in tẽplis,inquit,nõ ſunt dona & pocula,quę ſurripiant,non deſunt q minutio ra ſequant furta:vt q breues,& leues auri bracteolas ex ſta tuis Deorũ eradant. ¶ Femur:proprie coxã. licet hic poeta videat poſuiſſe ꝓ pectine, & partibus genitalibus. ſicuti &

Femur Diuus Hieronymus his verbis: Vnde hoc nudauit ebrietate femora.De femore & feminibus dictũ eſt alibi ante. ¶ Bra cteolã:tenuẽ auri laminã.Nã aurũ & cætera metalla primo in craſſiores cudẽdo extendunt laminas, mox in bracteas at tenuant:qbus ſimulachra,& alia inaurant,ſures inueniebã tur,q vnguibus bracteas deraderẽt.Martia.An magis aſtuti derafa eſt vngue miniſtri Bractea,de fulcro quã reor eẽ tuo? Trãquillus ſcribit Caligulã Romæ in publico epulo ſeruũ, ob detractã lectis argẽteã laminã carnifici cõfeſtim tradidiſ ſe.Artifices inducẽdi bracteolas,& inaurãdi inſigniter dñr bractearii,& bracteatores. ¶ An dubitet:tã tenues bracteas deradere,cũ auſus ſit totũ ipſum Iouẽ fundere,q.d. verebit tã friuola furta ſectari & ſacrilegia,q aſſueuerit grãdiora cõ

Bractearii mittere? ¶ Tonantẽ:i vnũ eſt ex cognominibus Iouis. vñ Sta tius:Magnanimũ eandẽ formida tanq̃ Tonanti. Seneca:So ror Tonantis. ¶ Artifices veneni:i cõpara tuis incõmodis & eos,q veneficia exercent. ¶ Et deducendũ,i.parricidã:i quẽ p

Rem pateris modicam,& mediocri bile ferendam, [1]
Si flectas oculos maiora ad crimina,confer
Conductum latronem,incendia ſulfure cœpta,
Atq; dolo,primos cum ianua colligit ignes,
Confer & hos veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ rubiginis,& populorum
Dona,vel antiquo poſitas a rege coronas.
Hæc ibi ſi non ſunt,minor extat ſacrilegus,qui
Radat inaurati femur Herculis.& faciem ipſam
Neptuni,qui bracteolam de Caſtore ducat,
An dubitet ſolitus totum conflare Tonantem?
Confer & artifices,mercatoremq; veneni,
Et deducendum corio bouis in mare,cum quo
Clauditur aduerſis innoxa ſimia fatis.
Hæc quota pars ſcelerum,quæ cuſtos gallicus vrbis
Vſq; a Lucifero,donec lux occidat,audit.
Humani generis mores tibi noſce volenti
Sufficit vna domus.paucos conſume dies,&
Dicere te miſerum,poſtq̃ illinc veneris aude.
Quis tumidum guttur miratur in alpibus?aut quis
In Meroe craſſo maiorem infante mamillam?
Cærula quis ſtupuit Germani lumina?flauam
Cæſariem?& madido torquentem cornua cirro?
Nempe quod hæc illis natura eſt omnibus vna.
Ad ſubitas Thracum volucres;nubemq; ſonoram
Pygmæus paruis currit bellator in armis,
Mox impar hoſti,raptuſq; per aera curuis
Vnguibus a ſæua fertur grue.ſi videas hoc
Gentibus in noſtris riſu quatiere,ſed illic
Quamquam eadem aſſidue ſpectentur prælia,ridet
Nemo,vbi tota cohors pede non eſt altior vno.

ſupplicii genus deſcribit.q.n.parẽtibus manũ itulisſet,is vi uus culeo inſutus vna cum gallo gallinaceo,ſimia,cane,& vi pera,i mare,aut vicinũ aliquẽ amnẽ(vt ante diximus)pꝛiicie bant:quo genere ſupplicii primus dãnatus fuit.M. Tullius Parricidæ ſupplicium. duũuir.q librũ ſecreta ciuiliũ ſacrorũ cõtinẽtẽ cuſtodię ſuę cõmiſſum corruptus Petronio Sabino ſcribẽdum dediſſet. Nam culeo inſutus in mare ꝓ iectus eſt:inde genus ſuppli cii multo poſt patricidis lege irrogatũ eſt:vt pari vindicta parentum, ac Deorum viola tio expiaretur:Nam P.Malco lus matre interempta,primus omnium inſutus culeo in ma re precipitatus eſt. auctor Li uius lib.lxviii.ab vrbe condi ta. De eodem ſupplicio ita meminit & Cicero ad Heren nium:Lex eſt, qui parentem necaſſe iudicatus erit, vt is obuolutus & obligatus, co rio deuehatur in fluentem. Eiuſdem ſupplicii meminit & in oratiõe ꝓ Roſcio Ame rino. ¶ Corio bouis.i. culeo. nam culeus ſaccus erat ex co rio bubulo. ¶ Aduerſis fatis: infeſtis numinibus, quia ipſa id ſupplicii innoxia patitur. ¶ Hæc quota pars ſcelerum.i. hæc eſt minima pars ſcelerum eoꝝ, q̃ quotidie audit Galli cus præfectus vrbis.q.d.mul to plura cõmittuntur ſcele ra,q audit quotidie gallicus, q̃ quæ tibi narraui. Fuit enĩ Rutilius Gallicus vrbis pfe Rutilius Gallicus. ctus tpibus Domitiani:apud quẽ ſecundas dignitates ptes obtinuit:ad eũ q; oia urbis iu ra ab aliis magiſtratibus de ferebant. Vñ cuſtos vrbis eſt appellatus.pꝛpinius i Siluis: Dubitataq; ſidera cernit Gal licus,es cælo Diis,es Germanice cordi.Quis neget?erubuit tãto ſpoliare miniſtro Imperiũ fortũa tuũ. paul poſt:Quip pe manet,longũq; æuo remanẽte manebit: Quẽ penes itre pidæ mitis cuſtodia Romæ.Cuſtodẽ igit itellige ipſũ Galli cũ,nõ anſerẽ.Quare enĩ anſerẽ magis noiaſſet. q̃ gallinã aut aliã auẽ,q̃ audiat illa ſcelera:& poſtea qñ audiat eum ſcelera fiũt?an cũ accuſant:ſi qñ fiunt:poſſũt & nocturno fieri tpe imo & frequẽtius:ſi qñ accuſant nunqd adeſt anſer i iudicio ita:vt oino abſurdũ ſit de anſere itelligi. ¶ Cuſtos Gallicus: quẽ pfectũ vrbis Trãq.in Tiberio appellat,Ioſephus cuſto dẽ noiat. ¶ Quota:minima.alibi:Quota portio fecis acheæ. Seneca ad Lucilium:Et nos iter quea frequẽter iſta nõcianẽ quota pars oium ſumus.i.minima.Marti.Sũma tuę Melea gre fuit q̃ gloria famæ,Eſt quota Carpophori portio fuſus, aper. ¶ Humani gñis:lõga,inqt, tibi nõ erit opus idagatiõe ſi voles hoium mores noſcere, vna eni domus tibi ſatis erit ad id cognoſcendũ.Nã plerũq; vna domus tot malis agitaẽ, vt facile poſſis cognoſcere malũ tuũ p illis minimũ eẽ. ¶ Mo res:vocabulũ mediũ:vt & bonos & malos mores dicam⁹. ¶ Au de dicere te miſeꝝ.q.d. nõ audebis te miſeꝝ dicere:cũ longe alii ſint te calamitoſiores. ¶ Quis tumidũ:hac interrogatiõe, & p variarũ reꝝ ſimilitudinẽ oñdit minime ei eẽ mirãdũ,ſi id paſſus ſit,qd & alii patiunẽ.In alpibus,inqt, nemo miraẽ guttur tumidũ:qa ſcit id vitiũ eẽ ꝓpemodũ oib⁹ icolis.q.d. & tu debes nõ ignorare vbiq; locoꝝ talia ſcelera cõmitti:ac p hoc minime mirãdũ ſi & tu decept⁹ es.guttur autẽ inflari do cet Pli.

Gutturioſi in alpibus.

cet plinius.libro.Vndecimo.uitio aquarum,q̃ portantur De qua re ita ſcribit Vitruui⁹.Eqcolis autẽ in i alia, & alpib⁹ natiõe Medulloꝝ eſt genus aquæ:qua,q bibũt,effic unt tur gidis gutturibus.Eſt aũt guttur ꝑprie id p quod ſpiritũ aia lia trahũt:quo & reddũt reſpirãdo & expirado qđ & arte ria uocať.poeta uero hoc loco poſuit ꝑ parte colli anter.o ris.Lege Ariſtotelem de na tura aĩaliũ.ſ In Meroe:inſu la eſt Aegypti diſtans a Sye ne qnq; millibus ſtadioꝝ. il lic fœminę ma millas habẽt i ſantibus pares.auctor pom ponius Mela.ſ Lumina cęru lea:Cornelius Tacitus in li. de ſitu Germaniç ſcribit ger manis oculos eſſe truces,& cę ruleos:& comas rutilas,:qđ etiã quotidie uidemus. Ho ratius:Nec fera cærulea do muit Germania pube.ſ Tor quentẽ.ſ. Germanũ q calami ſtro ſibi capillos cincinna os reddit, & annulatos.Marti. Crinibus in nõdũ tortis ue nere Sicambri.ſ Cirro:capil lo.perſius.Ten cirratoꝝ cen tũ dictata fuiſſe.ſ Nempe. q hæc illis.nemo,inqt,G rma noꝝ ſtupuit,qa a natura om nes idẽ hñt p qđ colligit nõ eſſe mirãdũ Caluino,ſi id ſi bi acciderit.qđ aliis quotide accidit.ſ Pygmæ⁹: Pygmæi (auctore plinio li.vii.)in ex trema pte montiũ indię ſunt lõgitudine ternas ſpithamas nõ excedũt,a gruibus infeſtan tur : aduerſus q̃s expeditio nẽ ſumẽtes capraꝝ,arietũq; dorſis inſidẽt armati ſagittis, tpe ueris cũ agmine ad mare deſcẽdũt,oua,pulloſq; eaꝝ cõſumũt,ternis mẽſib⁹ eã cõ ficiũt expeditionẽ;aliter gre gibus reſiſtere non poſſent. De his non pauca item Gel lius & Solinus ſcripſerũt.

pygmęi

ASCE. ¶Rẽ pateris modicã &cæ. Ordo eſt Tu pateris rẽ modi cã & ferẽdã.i.tolerãdã. bile, .i. ira & indignatiõe medio criſſi flectas oculos ad malo ra crimina .cõfer.i.computa cũ ſcelere in te cõmiſſo.latro nẽ cõductũ ad alios occiden dos:incendia domorũ.ſ. ice pta.i.q̃ ortũ habuerũt: ſulfu re.i.ex ſulfure &dolo.i.p do

agnoſcatur imago:aut ſimulachrũ eius totũ tonãtis.ſ.perfe ctã & abſolutã ſtatuã iouis.Cõfer etiã cũ dãno tuo artifices .i.uenditores & cõf ctores ui nen: & mercatorẽ.i.emptorẽ. & cõfer p ricidã.ſ.deducẽ.i.dũ.i.dignũ ut deducať in mare corio.i. inſutus culeo:hoc eſt ſacco ex corio bouis.cum quo claudiť. ſimul inde diť.ſimia innoxia.i.q̃ nõ nocuit.aduer ſis fatis.i.p aduerſa fata iuſt q̃ cogiť ſubmergi pp peccatũ nõ ſuũ:ſed parricidę. Quota pars ſcelerũ eſt hęc.i.iã dicta? q.d. minima . q̃ ſcelera Galli cus.ſ. Rutilius. cuſtos urbis ſic tẽpore Domitiani dict⁹. audit .i. recognoſcit. vſq.i. cõt nue.a Lucifero,qđ eſt do nec lux occidat. una domus ipſius Rutilii.ſ.Gallici. ſuffi cit tibi uolenti noſſe mores humani generis.cõſume apđ eũ paucos dies audiendo.ſ. ſcelera hominũ.& aude poſt q̃ ueneris illinc.i.illius domo dicere te miſerum.quaſi di cat non poſſes. Nec deberes mirari ſi talis caſus tam fre quens i vrbe obuenerit tibi: quod ꝓbat per ſimile dicens: quis mir. ſ tumidũ guttur in Alpibus in ꝓtia.ſ. Sueuoꝝ & Valeſiorũ?q.d. null⁹. aut qs mirať in Meroe iſula illa,aut vrbe Nili i Aethiopia.mamil lã maiorẽ infante craſſo.i.pĩ gui,aut uncto.q.d.nullus,qa hoc tibi frequenter uidetur. quis ſtupuit lumina.i.oculos Germani.i.alemani.cęrula.ſ. cęrul i coloris.& flauã cæſa riẽ torquẽtẽ.i. explicatẽ. cor nua.i.tricas p modũ cornuũ ſũ reticulis collectas. & hoc cirro.i.capillo criſpãte.madi do.i.aſſidue locato:aut(qđ mi nus placet)uncto? q.d.nemo nẽpe.i.certe.q.i.qa,hęc natu ra eſt illis oibus una.Pygmę us,i.hõ minor nano: exiſtẽs bellator currit in armis puis ad.i. contra. uolucres Thra cum.i.grues,q̃ in Strymone palude Thraciç,plurimę uer ſantur.ſubita:id eſt ſubito i gruentes.& cõtra nubem ca noram.i. uolucres in morem nubis ſup̃ euolantes,& canẽ tes. Et ipſe pygmæus impar hoſti.i.debilior q̃ grus.mox .i.paulopoſt iceptũ ꝓliũ.& ra

Nulla ne periuri capitis,fraudiſq; nefandæ
Pœna erit?abreptum crede hunc grauiore cathena
Protinus,& noſtro(quid plus velit ira?)necari
Arbitrio.manet illa tamen iactura,nec vnquam
Depoſitum tibi ſoſpe erit,ſed corpore trunco
Inuidioſa dabit minimus ſolatia ſanguis.
A vindicta bonum vita iucundius ipſa,
Nempe hoc indocti,quorum præcordia nullis
Interdum,aut leuibus videas flagrantia cauſis,
Quantulacunq; adeo eſt occaſio,ſufficit iræ.
Chryſippus non dicet idem,nec mite Thaletis
Ingenium,dulciq; ſenex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ ſæua inter vincla cicutæ
Accuſatori nollet dare plurima felix
Paulatim vitia,atq; errores exuit omnes
Prima docens rectum ſapientia,quippe minuti
Semper,& infirmi eſt animi,exiguiq; voluptas
Vltio.continuo ſic collige,quod vindicta
Nemo magis gaudet,q̃ fœmina,cur tamen hos tu
Euaſiſſe putes,quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos?& ſurdo verbere cædit
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens,ac multo ſæuior illis,
Quas & Cæditius grauis inuenit,& Rhadamanthus
Nocte dieq; ſuum geſtare in pectore teſtem.
Spartano cuidam reſpondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore,quod dubitaret
Depoſitum retinere,& fraudem iure tueri
Iurando,quærebat enim quæ numinis eſſet
Mens,& an hoc illi facinus ſuaderet Apollo.
Reddidit ergo metu non moribus,& tamen omnem
Vocem adyti dignam templo,veramq; probauit,
Extinctus tota pariter cum prole,domoq;,
Et quamuis longa deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi ſola voluntas.
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimen habet,cedo ſi conata peregit?
Perpetua anxietas,nec menſæ tempore ceſſat
Faucibus vt morbo ſiccis,interq; molares
Difficili creſcente cibo,ſed vina miſellus
Expuit,albani veteris pretioſa ſenectus
Diſplicet,oſtendas melius,denſiſſima ruga
Cogitur in frontem,velut acri ducta falerno.

lum cũ igni ſtatim approximaturo i introitu dom⁹ ab inui dis poſito.cũ ianua colligit prios ignes.i.pcipit pmũ icẽdiũ ꝓcuratũ ab inimicis foris exiſtẽtib⁹.Cõfer.et hos q tollũt.i. furãť grãdia pocula ueteris tẽpli:exiſtẽtia.ſ.dõa ppłoꝝ deis .ſ.cõſecrata adorãdę rubiginis.i.dignę adorare pp uetuſtatẽ uel q tollũt corõas politas.i.dpoſitas ab ãtiquo rege.hęc do na.ſ.ii ñ ſũt ibi.i.i tẽplo & dõariis deoꝝ.ẽ mior ſac ileg⁹.i.ſa croꝝ fur,q radat.i.abradat.& unguibus i armis diuellat ſe mur Herculis inaurati: & ipſam faciẽ ipſius Neptũi.q aureã barbã hẽt,& q ducat.i.abſtrahat.bracteolã.i.tenuẽ laminam auri aut argenti.de Caſtore.i.fratre illo pollucis.an dubitet deradere bracteolã de Caſtore,ſolitus cõſ.re.i.refũdere:ne

ptus p aera curuis unguib⁹ ferť,a grue ſęua.ſi tu uideas hoc in nřis.i.Romanis gẽtib⁹.tu q̃tiere.i.cõcutiere riſu. ſed q̃q̃ eadẽ płia ſpectenť aſſidue illic.i.apđ pygmæos.nemo illic ri det:qa tota cohors nõ eſt altior vno pede.Illud qdẽ hyperbo lice dictũ.ſed ad probãdũ quod uult ſatis aptum.

¶Nulla ne periuri? uerba ſunt Caluini:Non ne aliqñ periuri⁹ punieť.ſ Areptũ:uerba iuuenalis ſbaudi irz:ut ſi abreptũ iri. ſ Grauiore cathena:grauioribus uinculis.ſ Noſtro arbitrio: ut uolum⁹.ſ Quid plus uelit ira?ſ. noſtra q̃ ut puniamur ita ut uolumus.eſt q; hoc legẽdum per parentheſim.ſ Manet il la tñ:uerba oĩno ſunt Iuuenalis:qſi rñdẽtis Caluio,qui tibi do iacturã ſuã tamen manere,Manet inq̃. Sed dabit ſolatia

IOAN. BRIT.

minimus ſanguis:ſed hoc tibi erit ſolatio, ꝙ necabitur. ¶ Inuiſa quæ tibi inuidiã, & odium contrahent. ¶ At uindicta: uerba Caluini. ¶ Nempe hoc indocti: uerba Iuuenalis reprehendentis ſtultũ affectum Caluini. i. uulgus iperitorũ hoc dicit uindictã eſſe bonã, & ea gaudet plurimũ: quia nulla ratione mouetur, ſed ſolo ut beſtia appetitu. At uir ſapiens & magnanimus, cũ inimicũ ſuũ i poteſtate ſua (ut docet Seneca) uiderit uindictã putabit uindicare potuiſſe. Vindictã ut malũ Deus ꝓhibuit, cũ ait: Mihi uindictã, & ego retribuã. ¶ Flagrantia: æſtuantia. ¶ Adeo: in tantũ. ¶ Qũ ꝓrulacunq;: hoc dicit mini mã quãq; occaſionem ſufficere iræ: hoc eſt minima quaq; re hoiem indoctũ moueri ad irã & uindictã. ¶ Occaſio opportunitas temporis dicitur caſu proueniens. ¶ Chryſippus nõ

Chryſippus. decet idẽ: hoc eſt vir ſapiens non dicet uindictã bonã eẽ: nec ullo mõ laudabit. Chryſippus ſtoicæ diſciplinæ fuit philoſophus, de quo ſupra, & apud Perſiũ illic: Inuẽtor Chryſippe tui finitor aceruí. Solenſis fuit, uel (ut alii dicunt) Tarſenſis Appollonii filius, ſubtilitate diſputãdi adeo acer, ut illud iactũ ſit, Deos ſi dialectica uti uellẽt, nõ alia uſuros q̃ Chryſippea. ¶ Mite ingeniũ Taletis: exornatio ẽ rhetorica, q̃ dr̃ circui

Thales tio. i. ipſe Tales mitis igenii & naturę. Hic Mileſius fuit un⁹ ex ſeptẽ ſapiẽtibus: q᷑ (ut ſcribit Laertius) grãs triplici cã fortunę ſe agere dicebat: primo ꝙ nõ bellua, deide ꝙ uir nõ mulier: tertio ꝙ græcus natus eſſet non barbarus. ¶ Senex. i. So

Socrates crates Athenieñſis philoſophus clariſſimus filius Sophroniſci marmorarii, & Phanaretæ obſtetricis, primus fuit, q̃ (ut eſt auctor Cicero in tuſculanis) philoſophiã e cælo deuocauit, coegitq; de uita & moribus, rebuſq; bonis & malis q̃rere: cũ ante illũ philoſophi oẽs rebus phyſicis ꝑſcrutãdis operã tãtummodo ipẽderent. Sed hic cũ aliqñ Anytũ Athenienſem uirũ locupletã, & factioſum rideret ob eius ineptias, Ariſtophanes comicus doctus quidẽ, ſed homo parũ probatus, accepta grãdi pecunia ab Anyto contra Socratẽ comœdiã ſcripſit: cui⁹ inſcriptio eſt Nephele. i. nebulæ, qua qdẽ inter cæteras criminationes illud confixit ab eo nebulas coli, & Athenẽſium religionibus obtrectari, & præter hæc iuuenũ mentes ſic ibueret aut parentibus manus inferre piẽ, & officioſe poſſent: quę res accuſantibus Anyto, Lycone, & Melito (ut Plato in Apologia pro Socrate ſcribit) cũ uniuerſum populũ in Socratẽ concitaſſet, furore quodã & ira morte dãnatus eſt, q̃ paterã cicutæ publicitus datã intrepide hauſit, tãtũq; abfuit ut ultionẽ quæreret, ut cõtẽderet ſemper illũ miſeriorẽ eſſe, q̃ faciat, q̃ cui afficit̃ iniuria. Laertius auctor. ¶ Hymeto dulci: pa

Hymetus triam deſignat, mons eſt terræ Atticæ ubi optimum prouenit mel, unde dulcẽ appellauit, ſic & Valerius Flaccus li. pri.

Cicuta. Et in dulcẽ reges dimittit Hymetton. ¶ Cicutę: ait Plinius cicutã eſſe uenenũ publica Athenieñſiũ pœna iuſſam, eſt eni herba ſemen habẽs noxiũ, ei & ſoliis refrigeratoria uis eſt, uino epota hominẽ perimit ſine ullo remedio. ¶ Inter uincla: i carcere, nã illic (ut diximus) data eſt ei cicuta. ¶ Accuſatoris: pro accuſatoribus ſuis, nã tres (ut diximus) fuerunt, Anytus, Lycon, & Melitus. ¶ Plurima felix: ſenſus eſt: Nã eſt, ingt, mirum ſi tales philoſophi conſentiunt uindictã non eſſe quærendã, q̃ philoſophia ea eſt, q̃ rectã uiuendi uiã docet. nã (ut ſcribit Cicero i Tuſculanis) uitiorũ omniũ eſt expultrix, uirtutũ indagatrix. ¶ Sapientia. i. philoſophia moralis, q̃ cũ antea (ut dixim⁹ ſupius) ſapiẽtia nominaret̃, a Pythagora (ut ſcribit Cice. in Tuſculanis) philoſophia eſt appellata: cũ ſe apd Leontem Phliaſiorũ principẽ non ſapientẽ, ſed philoſophũ nominaſſet, i. ſapientiæ ſtudioſum. neq; enim quicq̃ aliud eſt philoſophia, ſi (ut inquit Cicero) interpretari uelis, q̃ ſtudiũ ſapientię. Sapiẽtia aũt (ut a ueteribus philoſophis diffinit̃) eſt rerũ diuinorũ & humanarũ, cauſarũq;, quibus hæ res continentur, ſciẽtia. ¶ Exuit: deponit, i. docet ut deponantur uitia & errores animi. nã docet uitia eſſe exterminãda: rectũ ãt

Rectũ hoc ẽ uirtutẽ ſequẽdã. nã rectũ dicit̃ (auctore Cicerone) qđ cũ uirtute fit. Seneca. lib. xv. epſt. ad Luciliũ ſic ſcribit: Antiq̃, inquit, ſapientia nihil aliud q̃ facienda, & uitanda pręcepit. ¶ Animi minuti: animi puſilli. Magni enim eſt animi iniurias obliuiſci, unde & Seneca: Honeſtũ & magnũ genus uindictę eſt ignoſcere. ordo autẽ eſt: Vltio eſt uolupeas animi minuti. ¶ Sic colligeis: ſic conclude. Perſius: Mendoſe colligis. i. concludis. ¶ Magis q̃ fœmina: tã ſexus fœmineus quãto minus habet roboris & firmitatis, tanto facilius ab affectibus ſuperatur. ¶ Hos: pituros. ¶ Euaſiſſe. ſ. culpę ſupplicium. nõ eſt, inquit ꝙ putes eos nõ torqueri. nam ſemper auctor ſceleris flagello conſcientię caſtigatur. unde ſupra, Prima eſt hæc ultio ꝙ ſe Iudice nemo nocẽs abſoluit̃. Sen. ad Luciliũ: Tuta ſcelera eẽ nõ pñt. q̃ prima illa & maxima peccantiũ eſt pœna peccaſſe. ¶ Surdo uerbere: occulto, nec ab aliis intellecto: cũ interius a conſcientia flagellat̃. ¶ Animo tortore. i. animo ꝓſtante officiũ tortoris. nã eum punit conſcientia. ¶ Pœna aũt uehemẽs: grauis. oſtẽdit poeta longe grauiores eſſe animi, q̃ corporis cruciatus iuxta illud Ouidii: Mens eſt q̃ ſentiat ictus. Ordo eſt aũt & ſenſus. Geſtare ſuũ teſtem die & nocte in pectore: ideſt conſcientiã quæ teſtis eſt ſceleris ꝑpetrati. eſt pœna uehemẽs & multo ſæuior illis. ſ. pœnis, quas Cæditius grauis

inuenit. Cæditius enim nomẽ eſt iudicis temporibus poetæ, Cæditius de quo ſcribit ẽt Satyra ultima Cæditio & Fuſco. Cęditii meminit & Tacitus: Dũ Vitellius, inqt reſiſ, nã e ipſius uoluiſſet. poſtremo, inquit, fletu ꝓpediente aſſiſtenti cõſilii Cæditi⁹ ſimplex erat, exolutũ a latere pugionẽ, uelit ius necis. ut tęq; ciuiũ reddebat. ¶ Rhadamãth⁹: filius fuit Iouis ex Aſia conſtitutus iudex a patre apud inferos. de quo plura dixim⁹ in prima Satyra illic: Quis torqueat umbras Aeacus. ¶ Spartano cuidam: oſtendit poeta fieri non poſſe, ut is, qui pecuniam abnegauerit, careat ſupplicio: cũ Glaucus Lacedæmo Glaucus nius tota cũ prole interierit non ſolũ, quia depoſitũ nõ reddiderit: ſed ꝙ cogitauerit aliqñ de eo nõ reddẽdo. hãc hiſtoriã luculẽtiſſime ſcripſit Herodotus in ſexto. Fuit eni Glaucus uir Lacedæmonius uitæ ſanctitate ſatis celebratus, ad quẽ uir quidã Mileſius fluctuante Ionia aſſiduis bellis, diuendita dimidia parte bonorũ uenit: apud eũ pecuniã depoſuit exiſtimans fore ut ſalua eſſet: & ſibi redderet̃, cũ allatis ſymbolis repoſceret. Glaucus accepta pecunia cõſulit oraculum Apollinis an Orco. i. iureiurãdo pecuniã prædaret, quã apd ſe depoſitã a quodã Mileſio filii eius repoſcebãt. Reſpondit Pythia his uerſibus: Glauce expedit ad breue tempus Orco i. iureiurãdo uiciſſe, interuertiſſeq; nummos: at Orci natus qui caret nomine, qui manibus, q̃ nullis eſt pedibus rapide ad uenit, rapide ut ꝑdat omnẽ ꝓlẽ & domũ. His auditis Glaucus uenia ſibi eorũ quæ dixiſſet Deũ obſecrabat. Cui Pythia inquit: Idẽ pollere tentare Deũ & facere. tũc Glaucus accitis Mileſiis pecuniã reddidit. Cui nulla ſoboles, nec domus ſuperfuit, quæ illius cenſeret̃, ſed & Sparta radicitus extincta eſt. Ita bonũ eſt nihil aliud de depoſito cogitare, q̃ ut repetẽtibus reddatur. ¶ Pythia uates. i. Apollinis uates. nã ꝑ puellã inſtinctu numinis furioſam Apollo dabat reſpõſa. un diuus Hiero. cõtra Iouinianũ: Furioſas Apollinis uates legim⁹. Vitruuius lib. iii. Delphicus Apollo Socratẽ omniũ ſapiẽtiſſimũ Pythiæ reſponſis eſt profeſſus. Statius libro tertio Thebaidos: Dũ pallida uirgo tremendas Nunciat ambages. Nã cõſtat (ut docet Strabo) diuinũ illud domiciliũ: unde oracula dabantur, ꝓfundã & curuã fuiſſe ſpeluncã nõ admodũ lato ore patentẽ, unde ſpiritus ſacro efflante numine ref̃ erret. Excelſum aut̃ in oſtio imminere tripodẽ, quẽ cũ Pythia uates inſcenderit, hauſto diuinationis ſpiritu Dei reſponſa referre & metro, & ſoluta oratione. Phemonoen Apollinis fi pythia liã primã diuinantẽ Pythiã ferunt. Pythia dicta eſt, quia (ut unde græci fabulant̃) Apollo pythius eſt nominatus a ſerpẽte Pythone, quẽ ipſe i prima ifantia ſagittis cõfecit: cũ bellua cunas in qbus ipſe cũ Diana ſorore iacebat, inuaſiſſet. ipſe aũt python dictus eſt ἀπὸ τοῦ πύθεσθαι. i. a putrefactiõe terrę. nã natus eſt poſt Deucaliõis diluuiũ: ut ſcribit Ouidius. de hoc ẽt Depoſitum Macrobius. ¶ Depoſitũ eſt quod cuſtodiẽdũ alicui datũ eſt. dictũ ex eo q̃ ponit̃. ꝑpoſitio eni de auget depoſitũ: ut oſtẽ Adytũ dat totũ fidei eius cõmiſſum: qđ ad cuſtodiã rei ptinet. Hæc Vulpianus. ¶ Nõ moribus: nõ bonitate naturę. ¶ Adyti: adytũ græci locũ tẽpli ſecretiorẽ, & penitiorẽ appellarunt: quaſi iacceſſibile, ab a particula priuatiua: & δύω: qđ eſt igredior.

¶ Et quãuis

¶ Et quãuis ordo eſt: Extinctus eſt cũ propinquis deductis ex gente q̃uis lõga. ¶ Sola uolũtas peccandi: ut oſtendat non modo Deo deſplicere nefaria hominũ opera: ſed etiã turpes cogitatu. ¶ Factu crimen habet qui aliqd, inquid, turpe medi/tatur, nihilo ſecius peccat, q̃ qui turpiter aliquid perpetrat. in ea enim deliberatiõe facinus ineſt etiã ſi ad idipſum nõ p/ueniat. ¶ Cedo ſi conata pe/regit? ſubaudi quantũ ſuppli/cii credis eſſe delinquẽti: ubi turpi ope ſe cõmaculauit. q. d. illũ eẽ in aſſiduo animi cru/ciatu: unde ſequit̃ ꝑpetua an/xietas. ¶ Molares: ſunt appel/lati dentes, ꝙ cibos molãt & conficiãt ſunt aũt a caninis ĩ/trorſum recedẽtes. ¶ Albani ueteris: albanum uinũ inter optima uina eſt celebratum. ¶ Oſtẽdas melius. i. ſi ẽtiã me/lius albano uino oſtẽdere uo/lueris. ¶ Cogitur in frõtẽ. i. frons criſpatur. ac ſi biberit falernum auſterum.

ASCẽ. ¶ Nulla ne &c. R̃ndet Calui/nus, ne p an, an nulla erit o Iuuenalis. pœna. i. punitio, capitis. i. hois (a pte totũ ſu/mendo) periuri. & fraudis. i. fraudatiõis. nefandæ. i. de te/ſtandæ. & cõtra fidẽ factæ? Reſpõdet poeta. Crede hũc hõminẽ. ſ. periturũ. protinus. i. ilico. poſt periurum abre/ptũ: ideſt uiolenter ab animi tranquillitate amotũ. captũ cathena. ſ. cõſcientię. grauio/re. i. multũ graui. & necari. i. cõtinue interfici. noſtro arbi/trio. i. ad arbitriũ noſtrũ. qd uelit ira: ideſt appetitus uidi/ctæ ſibi plus. q. d. nihil tamẽ. i. licet. ille ſic puniatur. iactu/ra. i. damnũ & perditio rerũ tuarum manet. nec depoſitũ. i. pecunia apud eũ depſita. erit vnquã ſoſpes. i. integra tibi reſtituta. ſed ſanguis ui/delicet tuus ſi inuides. minimus. i. ſumme ĩminutus: & quaſi tabe cõſumptus. dabit forſan tibi ſolatia inuidioſa. i. inuidis ſuauia. & hoc corpore periuri ſcilicet. trunco. i. ſi eſſet trũca/tum. quod dicit poeta mordens eũ: qui uindictã appetit. Re/ſpondet Caluinus. Verũ qdẽ eſt: inuidia ſanguinẽ inuidi cõ/ſumit. At. i. ſed vindicta. eſt ſup. bonũ iucũdius ipſa uita. ſ. in/uidentis potius q̃ periuri: hoc eſt plus delectat̃ appetẽs uin/dictæ in uindicta, q̃ in ſua vita. Reſpondet poeta. Nempe. i. certe hoc ſup. dicũt indocti: quorũ ꝑcordia. i. uicina cordi. tu uideas. i. quilibet uidere poſſit. flagrãtia. i. ardẽtia. inter/dũ leuib⁹ aut nullis cauſis. R̃ndet Caluinus. Quãtulacũq;. i. quãtũcũq; paruũ eſt occaſio iraſcẽdi: ipſa ſufficit irę. R̃ndet poeta Chryſippus philoſophus ille non dicet idẽ. nec mite. i. hũanũ & clemẽs ingeniũ Thaletis Milleſii. ſ. unius ex. vii. ſapiẽtibus gręcię, nec ſenex ſcilicet Socrates: uicin⁹ Hyme/to monti Atticæ regionis. dulci. i. pductiuo ſuauiſſimi mel/lis: qui nollet dare accuſatori ſuo. ſ. partẽ cicutæ. ſ. herbæ ue/nenoſi ſucci: acceptæ inter ſæua uincla. i. vincula. ſ. carceris Sapientia ita docens prima rectum. i. quid iuſtũ & decens. exuit paulatim uitia. ſ. male uoluntatis. atq; omnes errores: ideſt ignorantias intellectus. Quippe. i. quia certe. ultio eſt: ſemper uoluptas animi minuti. ſ. infirmi. & exigui: ideſt pu/ſilli. Collige: ideſt conclude continuo ſic q; nemo ſ magis gau

Nocte breuem ſi forte indulſit cura ſoporem,
Et toto uerſata toro iam membra quieſcunt,
Continuo templum, & uiolati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem ſudoribus urget,
Te uidet in ſomnis, tua ſacra, & maior imago
Humana turbat pauidum, cogitq; fateri.
Hi ſunt, qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent,
Cum tonat, exanimes primo quoq; murmure cæli,
Non quaſi fortuitu, nec uentorum rabie, ſed
Iratus cadatus cadat in terras, & uindicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura grauiore timetur
Proxima tempeſtas, uelut hoc dilata ſereno.
Præterea lateris uigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, miſſum ad ſua corpora morbum
Infeſto credunt a numine, ſaxa Deorum
Hæc, & tela putant, pecudem ſpondere ſacello
Balantem, & laribus criſtam promittere galli
Non audent quid enim ſperare nocentibus ægris
Conceſſum? uel quæ non dignior hoſtia uita?
Mobilis, & uaria eſt ferme natura malorum,
Cum ſcelus admittunt, ſupereſt conſtantia, quid fas
Atq; nefas, tandem incipiunt ſentire peractis
Criminibus, tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa, & mutari neſcia, nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi? quando recepit
Eiectum ſemel attrita de fronte ruborem?
Quiſnam hominũ eſt, quem tu contentũ uideris uno
Flagitio? dabit in laqueum ueſtigia noſter
Perfidus, & nigri patietur carceris uncum
Aut maris Aegæi rupem, ſcopuloſq; frequentes,
Exulibus magnis, pœna gaudebis amara
Nominis inuiſi, tandemq; fatebere lætus,
Nec ſurdum, nec Tireſiam quemquam eſſe Deorum.

det uindicta q̃ fœmina. Si ergo omnes fœmine habent pu/ſillũ animũ: & omnes appetunt uindictam: ſequitur proba/biliter ꝙ appetere uindictã eſt ſignũ puſilli animi. Tamẽ cur o Caluine tu, qui uir es: putes hos euaſiſſe ſupple punitionẽ quos mens. i. conſcientia. conſcia diri. i. immanis facti habet ſemper attonitos. & cædit. i. percutit. verbere ſurdo. i. nõ au/diẽte preces: & ita inexorabi/li. uel ſurdo. i. tacito: qa ſur/di fere muti ſunt. & hoc aĩo tortore. i. pſecutore: quatien/te occultũ flagellum. Autem. i. ſed. portare nocte & die in pectore ſuũ teſtem. i. accu/ſatorem. eſt pœna uehemẽs. & multo ſęuior. i. immanior illis ſup. pœnis, quas Cædi/tius iudex ille grauis. i. mole/ſtus hominibus reis inuenit. i. excogitat. & quas Rhada/manthus iudex iferorũ inue/nit. Vates pythia, ſiue ſacer/dos iterpres oraculorũ phœ/bi, ſeu Appollinis. reſpõdit quidã ſpartano. i. lacedæmo/nio, Glauco noĩe, haud fore. i. futurũ non eſſe. quondã ĩ/punitũ. i. rem ĩpunitũ. ꝙ du/bitaret. i. dubitanter conſti/tueret retinere depoſitũ ui/ri cuiuſdã Milleſii, & tueri. i. protegere fraudẽ iureiuran/do. enim p quia. q̃rebat. i. diſ/q̃rebat. q̃ mens eſſet numinis. i. diuinitatis Apollinis. & an Apollo ſuaderet illi hoc facinus. ille ergo reddidit. ſ. depoſitũ metu. i. ꝓpter metũ vindictæ Apollinis minan/tis. non moribus. i. nõ ꝓpter. mores bonos: & uirtutem: quos, & quam nõ habuit. & tamen probauit. oſtendit ue/rũ eſſe omnẽ uocem adyti. i. quicqd illi ex adyto. i. ſecre/tiſſimo loco: quẽ ſoli ſacerdo/ti adire licebat, reſpõſũ erat & eſſe ueram & dignã tẽplo. i. quæ e templo emitteretur extinctus. i. poſtquã extinctus eſt cũ tota prole, & domo, & propinquis. deductis. i. propa/gatis. gente. i. generatione. aut ꝓgenie. quãuis. i. quantũuis. ſeu quãtũcunq; longa ſola uoluntas peccandi patitur has. i. huiuſmodi pœnas. nã qui cogitat intra ſe ullũ crimẽ tacitum habet ſcelus facti. i. ac ſi faceret. quod & lex diuina ĩ duobus vltimis preceptis approbat. Cedo: i. dic ſup. quomodo puni/tus eſſet. ſi peregit conatas. i. conatus ſuos. Anxietas perpe/tua ſceleratorũ. nec, ideſt etiã, non. non ceſſat etiã tẽpore mẽ/ſe. i. dum ſunt in menſa. ut. i. quemadmodũ. non ceſſat mor/bo creſcente faucibus ſiccis. i. tabe deſiccatie, & cibo difficili ad diglutiendũ. ſ. creſcente inter molares ſcilicet dentes. ſed ipſe ager miſellus expuit vina, & pretioſa ſenectus ueteris ſupple vinũ albani diſplicet illi ſupple dicenti: Oſtendas me/lius ſupple vinum ruga denſiſſima cogitur: ideſt cõpellitur uenire in frontẽ. uelu. i. ac ſi eſſet ſupple ducta: ideſt inducta falerno acri: ideſt acetoſo: licet biberit ſuauiſſimum. JOAN. BRIT.

¶ Nocte breuem ſenſus eſt: Si forte, inquit, quieti noctur/næ ſe tradidit: continuo per ſomnium ſe uidere exiſtimat; & tẽplũ ubi peierauit, & te ipſum quã decepit. ¶ Et quod præci/puis: ordo eſt & ſenſus: Et uidet te in ſomnis, qd. i. q̃ res ur/get mẽtẽ. i. cruciat ꝑ ꝑpuis ſudoribus prouenientibus ex con/ſcientia ſceleris. ¶ Tua ſacra: ordo eſt: Tua imago ſacra & ma

ſo humana turbat pauidum. Nam exiſtimat ſe uidere imagi/
nem amictei rcumuenti ſacra quadam, & uenerabili ſpecie &
maiore humana effigie. qualia ſæpe ſolent uideri, unde Trã
quillus in Claudio ſic ſcribit de Druſo eius patre: Hoſtem
etiam frequenter cæſum, ac penitus in intimas ſolitudines
a ?tum, non prius deſtitit inſequi, q̃ ſpecies barbatæ mulieris
humana amplior uictorem tẽdere ultra ſermone latino pro
hibuiſſet. ¶ Fateri: ſe peccaſſe. ¶ Exanimes: ſcilicet ſunt. ¶ Nõ
quaſi fortuitus ordo eſt & ſenſus: Exanimes ſunt, quaſi ignis
cadat non fortuitu, nec rabie uentorum: ſed cadat iratus
uindicet. Dicendo autem fortuitu ſequitur Epicureos, qui
diuinam prouidentiam tollentes: omnia caſu moueri puta/
bant. ¶ Rabie uentorum: rem phyſicam perſequitur. nam
fulmen (ut auctores ſunt Plinius & Seneca) ignis eſt coa/
ctus, impulſu uentorum iactus. ¶ Ignis: idest fulmen, quæ
(ut dixi) nis quædam eſt ignea. ¶ Illa nihil nocuit: ſi prima, in
quit, illa tẽpeſtas nihil nocuit proxima maiore angore time
tur uelut a Diis dilata in eius grauius exitium. ¶ Dolorem
Pleuri/ lateris: morbum uidetur intelligere, quẽ græci pleuridis uo
tis cant: idest dolorem lateris: a quo pleuriticus. πλευρά enim
latus ſignificat. ¶ Non audent promittere: quaſi qui ſciant
Deos ſibi iratos ob ſcelera ſua, qui non facile placentur im/
piorum ſacrificiis. ¶ Criſtam galli: ſcribit Plinius libro deci/
mo de gallis: ſic: Ex iis etiam fibræ ſunt: quæ non aliter q̃ opti/
Lares mæ uictimæ Diis ſunt gratæ. ¶ Laribus: Lares Dii erãt, quos
vnuſquiſq; priuatim domi ſuæ colebãt de iis multa in ſupe
riore Satyra: & illic apud Perſium: Laribus donata pepẽdit.
¶ Non eſt dignior uita: ſcilicet q̃ ipſi nocentes. ¶ Mobilis &
uaria eſt: hoc quam potiſſimum eſt ad conſolationem Calui/
ni. Ait enim malorum uariam, & mobilem eſſe naturam: ut
ad peccandum conſtantes ſint: moxq; peracto ſcelere ſua co
gnoſcant male facta: ſed tamen natura impellente ad priſti/
na uitia redire: ut per hoc colligat improbum hominem to/
ties peccaturum: ut aliquando deprehendatur, ſoluatq; pœ
nas. ¶ Malorum: nocentium. & ſceleratorum. ¶ Supereſt con
ſtantia: idest magna adeſt conſtantia in ſcelere committen/
do. ¶ Peractis criminibus: commiſſo ſcelere incipiunt cogno
ſcere errorem ſuum. ¶ Natura recurrit: idest ipſi ſcelerati: qua
ſi naturæ imperio redeunt ad mores damnatos: idest ad ui/
tia & ſcelera. ¶ Fixa: perſeuerans. ¶ Neſcia mutari. Terentius
Vbi animus mala ſe cupiditate ſemel deuixit, neceſſe eſt eadẽ
conſilia conſequi conſimilia. ¶ Nam quis Peccandi: idest quis
vnquam cœpit peccare: ut poſtea ſua ſponte deſiſteret? ¶ At
Perfrica trita fronte: idest perfricata. nam perfricare frontem eſt pu/
re frõtẽ dorem deponere. Quintilianus: perfrica frontem: & dic te
erubeſcere non poſſe. Martialis: Et ſi perfricuit frontem, po
ſuitq; pudorem. Dicimus & eodem ſignificato perfricare
os. Cicero in tertia Tuſculana: Eam uoluptatem, quam tu
idem, cum os perfricuiſti, ſoles dicere. Hoc autem dicit
poeta ut ſpem iniiciat Caluino periurum illum daturum
pœnas, quia committet alia ſcelera, quibus deprehẽdetur.
¶ Dabit in laqueum: idest ſcelera committet, & ſic capietur la
queo, ſumpta eſt metaphora a feris, quæ caſſibus capiuntur.
¶ Vncum: trahetur enim unco in ſcalas Gemonias, unde ali
Aegæum bi: Seianus ducitur unco. ¶ Aut rupem maris: aut inſula re/
mare vñ legabitur. unde ſupra: Aude aliquid breuibus Gyaris, & car
cere dignum. ¶ Aegæi: Aegæum mare dictum eſt (ut qui/
dam uolunt) ab Aegæo Neptuni filio, qui ſe in mare præ/
cipitauit ut ſcribit Ouidius. Plinius uero tradit a ſcopulo
præ ſe ferente ſpeciem capræ: quæ ita a græcis appellatur re
pente in media mari exiliens. αἶγα enim capram nomi/
nant. ¶ Magnis exulibus: magnis ciuibus exulantibus. no/
tat tempora ſua quibus multi ob multa ſcelera relegabãtur.
¶ Nominis inuiſi: amici tui periuri. ¶ Surdum: ut nõ audiat
periuria. ¶ Tireſiam: idest cæcum qualis fuit Tireſias The
banus: cui oculos eruiſſe Iunonem tradunt fabulæ: quia or
ta contẽtione inter Iouem & Iunonem, quæ nam eſſet ma
ior uoluptas uiri an mulieris in coitu, electus iudex affirma
uerit mulieris eſſe maiorem: ob quam calamitatẽ Iupiter ei
conceſſit, ut futura uaticinitur. Prouerbiali autem figura
dixit Tireſiam pro cæco: quemadmodum Horatius pro
paupere Hirrum: Interemit multum diues ne loquetur, an
Hirrus.
¶ Nocte breuem. Oſtendit quæ ſint grauiſſima conſcientiæ ASCE.
tormenta. Et eſt ordo: Si cura: idest ſolicitudo cor urens. in/
dulſit: idest indulgenter conceſſit: forte: quia certum nõ eſt.
breuem ſoporem: idest dormitionem ex uehementi ſopitio/
ne cerebri per uapores nocte: idest tempore nocturno.
quando uis ſomni maxima eſt, & ſi membra uerſata: idest
ſæpe reuoluta. iam: idest priuſquam dormire poſſit. toto
toro: idest per totum lectum. quieſcunt: idest quietam ca/
piunt. ipſe periturus uidet continuo templum & aras nu/
minis: idest Dei. uiolati: idest temerati per ipſum periu/
rum. & quod: idest quæ res urget mentem eius. præcipuis ſu
doribus: idest anxietatibus ſudorem excitantibus. ipſe vi/
det te in ſomnis. tua imago. ſacra: idest ut res ſacra: idest exe/
cranda ipſi. terribilis & maior ſupple imagine humana: idest
q̃ quæ homini poſſet contingere. turbat ipſum periurum
pauidum. & cogit ipſum fateri quod negauerat ſcilicet. hi:
idest huiuſmodi uiolatores numinum ſunt qui trepident,
& pallent ad omnia fulgura, exiſtentes exanimes: idest ſi/
ne anima: hoc eſt ſemimortui. cum: idest quando tonat. quo/
que: idest etiam. primo murmure: idest concitatione toni/
trui cæli: idest aeris: quaſi ignis ſcilicet fulguris, aut fulminis.
iratus: idest miſſus ab irato. non cadat in terras fortuitu: id
eſt a caſu nec rabie: idest concitatione uentorum & uindi/
cet: idest quod ut uindicet, miſſus ſit. Si ſupple illa tempeſtas ni
hil nocuit. proxima tempeſtas timetur grauiore cura. uelut:
idest ac ſi dilata ſupple ſit. hoc: idest præſenti. ſereno: idest ſe
renitate: hoc eſt quaſi ideo ad tempus pepercerit Iupiter: ut
aliis fiat ſerenitas. Præterea ſi huiuſmodi ſcelerati cœpere
pati dolorem lateris cum uigili: idest acri febre. ipſi credunt
morbum miſſum ad ſua corpora a numine infeſto: idest in/
ferente malum propter offenſam, & putant hoc: idest huiuſ
modi dolorem & morbum eſſe ſaxa & tela Deorum. Ipſi nõ
audent ſpondere: idest uouere. ſacello: idest paruo loco ſacra
to. pecudem balantem: idest ouem. & non audẽt promitte
re laribus: idest Diis penatibus criſtam galli. Quid enim
conceſſum eſt ægris nocentibus: idest ſceleratis ſperare.
quaſi dicat nihil: quia Dii peccatores non exaudiũt. Vel quæ
hoſtia: idest uictima. non eſt dignior uita, idest ut uiuat, q̃
ipſi ſcelerati. uel dignior uita ſua q̃ ſcelerati: quaſi dicat nul/
la eſt tam uilis, quin dignior ſit uita: q̃ ſceleſtus homo: quia
ut homo iuſtus cæteris animantibus præſtat: ita cætera ani/
mantia homini malo. natura malorum eſt ferme: idest fere
ſemper mobilis. & varia: idest inconſtans & ſui diſſimilis.
cum: idest quando ipſi admittunt ſcelus. conſtantia ſupereſt:
idest abundat eis: & plus q̃ ſatis eſt. tamen ipſi incipiunt ſen
tire peractis criminibus quid fas, atq; quid nefas ſupple eſt.
& tamen natura recurrit ſicut uirgultum ut inflexum ad mo
res damnatos. natura dico fixa: idest conſtans, & firma, & ne
ſcia mutari. Nam quis poſuit ſibi finem peccandi? quaſi dicat
nemo. & uerum dicit: quia opus eſt reſipiſcenti gratia diui/
na. quando recipit aliquis ſupple ruborem: idest pudorem ſe
mel electum de fronte attrita: idest perfricta? quaſi dicat nũ
quam. Quiſnam hominum eſt, quem tu uideris contentum
vno flagitio? quaſi dicat nullus. Et ideo noſter: idest de quo
nos loquimur, peractus dabit propter alia ſcelera. ueſtigia. i.
pedes, quibus ueſtigia fiunt. in laqueum: idest pedicas. & pa
titur unquam nigri carceris: idest quo traheretur ad nigrum
carcerem: aut patietur rupem. que p & ſcopulos maris Ae/
gæi, frequentes: idest frequentatos. magnis exulibus: idest a
magnis ciuibus exulantibus. & gaudebis amara pœna nomi
nis inuiſi: idest quam dabit homo inuiſus. & tu tandem læ
tus fatebere quemquam Deorum ne eſſe ſurdum. nec Tire
ſiam: idest cæcum ut erat Tyreſias uates Thebanus a Iunone
excæcatus: eo quod contra eam iudicauit dicens libidinem ma/
iorem eſſe in muliere, q̃ in uiro quod cum utriuſque ſexus
expertus eſſet ſcire poterat. Iupiter autem donauit ipſum
vaticinio.

Satyra quartadecima, Plurima ſunt Fuſcine.

IOAN. BRIT.

PLurima ſunt Fuſcine, Oſtēdit in hac Satyra nec ſine ſumma indignatione parentes eſſe in cauſa, vt filii exiſtant ſcelerati, & ad plurima uitia proni: quia eorum exemplis & præceptis tenerę mētes ad vitia facile formentur Sed auarum maxime inſectatur, qui ad auaritiam exercēdam, Et præceptis, & exemplis filium inſtituit. Itaq; monet poeta oportere parentes eſſe optimis moribus, & ſumma cum ſynceritate vitæ ad alendos filios, ut boni habeātur. unde Plutarchus recte ſcripſit illud de liberis educādis: Ante omnia opus eſt, vt patres non ſolum nihil peccādo, verum etiam honeſte ſingula peragendo manifeſtum ſeſe filiis exemplar exhibeāt: ut eorum vitam, quaſi quoddam ſpeculum intuentes, ab operum ſimul, & ſermonum turpitudine ſe penitus auertant. Eſt enim maximum (vt inquit Plato) in omni re principium præſertim in iuuene, atq; tenero. Tunc enim pręcipue animus formatur, & quicquid dixeris facilius ingreſſum inſidet. ¶ Digna fama ſiniſtra. i. turpi infamia. i. digna quæ conuiciis reprehendātur. ¶ Maculam & rugam: quæ afferūt turpitudinem vitæ nitidæ, tranſlatio a veſtibus, quę ſordidantur. ¶ Quæ monſtrant ipſis pueris: hinc eſt illa Quintiliani indignatio in primo libro: Vtinam liberorum noſtrorum mores non ipſi perderemus. Infantiam ſtatim deliciis ſoluit mollis illa educatio, quā indulgentiam uocamus, neruos omnis mentis & corporis frāgit. Quid nō adultus concupiſcet, qui in purpuris repit? Iā cocca intelligit, iam conchylium poſcit. gaudem⁹ ſiquid licentius dixerint, verba nec alexandrinis quidem permittenda deliciis, riſu & oſculo excipimus: Nec mirum nos docuimus, ex nobis audierunt. Noſtras amicas, noſtros concubinos vident. Omne conuiuium obſcœnis canticis ſtrepit pudenda dictu ſpectentur, fit ex his conſuetudo. deinde natura. diſcunt hæc miſeri, anteq̄ ſciant vitia eſſe. Inde ſoluti ac fluentes non accipiunt ex ſcholis mala iſta, ſed in ſcholis afferunt. ¶ Monſtrant: ſcilicet exemplis, vt male viuant. ¶ Tradunt: ſcilicet præceptis, eos inſtruendo. ¶ Si damnoſa ſenem: oſtendit poeta exemplo paterno facile tenerum filium ad omnia excitari. Nam ſi pater, inquit, aleæ delectatur, eodem ſtatim filius capitur ſtudio. ¶ Alea damnoſa: bene autē damnoſa. nam grandi cum aceruo pecuniæ ad ludum deſcendebatur, vnde in prima Satyra: Neq; enim loculis comitantibus itur Ad caſum tabulæ, poſita ſed luditur arca. De alea diximus in prima Satyra illic: Alea quando Hos animos? ¶ Pullatus adhuc in prætexta. Nam pueri vſq; ad quartumdecimum ætatis ſuæ annum prætextam, & bullam geſtabant,

Bulla

Iunii Iuuenalis Aquinatis, Satyra Quartadecima.

PLurima ſunt Fuſcine, & fama digna ſiniſtra,
Et nitidis maſculam, ac ruga figentia rebus,
Quæ monſtrant ipſi pueris, traduntq; parentes
Si damnoſa ſenem iuuat alea, ludit & hæres,
Bullatus, paruoq; eadem mouet arma fritillo,
Nec de ſe melius cuiq̄ ſperare propinquo
Concedit iuuenis, qui radente tubera terræ,
Boletum condire, & eodem iure natantes
Mergere ficedulas didicit nebulone parente,
Et cana monſtrante gula, cum ſeptimus annus
Tranſierit puero nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoueas mille inde magiſtros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, & a magno non degenerare culina.

Erat enim bulla aurea inſigne puerorum prætextatorū; quę depēdebat a pectore: vt ſignificaretur eam ætatē alterius regendam conſilio. dicta a bulli, quod eſt conſilium. aut quia eam partem corporis bulla cōtingat: ideſt pectus in quo naturale manet conſilium. aut ita ſcribit Pædianus: quaſi bullientis ſinus communiens pectus puerile. de bulla & prætexta multa Macrobi⁹ libro primo Saturnalium, Titus Liuius libro primo primæ decadis. Et nos apud Perſium illic: Bullaq; ſuccinctis laribus donata pepēdit. ¶ Eadē arma: eadem ludi inſtrumenta ¶ Fritillo: exponunt nonnulli fritillum eſſe alueolum: hoc eſt tabulam luſoriam: in qua diſcurrunt teſſeræ. Porphyrio vero enarrans illud apud Horatium in ſecundo ſermonum: Mitteret in pyrgum talos, non alueolum interpretatur, ſed pyrgū. i. vaſculum, quo coniectu tali, agitatiq; mittuntur in alueolū: cuius effigies eſſet turriculæ eſt, unde & nomē accipit. pyrgos enim turrim ſignificat. De quo ſic etiam Sidonius Apollinaris: Altera ex parte frater meus Domitius homo gratiæ ſummę, ſummi leporis teſſeras reperat, quatiebatque: quo uelut claſſico ad pyrgum uocabat aleatores. Idem alibi: Hic promens teretes pilas, trochoſq;, hic talos crepitantibus fritillis. Eſt igitur fritillus idē quod pyrgus. De quo aliqui falſo putant Perſium intellexiſſe illic Anguſtæ collo non fallier orcæ. Nam (ut in cōmentariis noſtris expoſuimus) ludū intellexit nucum, quo maxime pueri delectātur. Nam in terram uaſculum defigebant, in quod mediocri diſtātes interuallo nuces iacebāt. vnde Ouidius in carmine de Nuce: Vas quoq; ſæpe cauum ſpatio diſtante locatur: In quo miſſa leui nux cadit una manu. Sicq; poeta docet Perſium vt puerum, non ſolum talis, ſed & nucibus delectatum. Id etiā Martialis videtur ſentire libro. xiiii. Nec timet ædilem moto ſpectare fritillo. ¶ Paruo: ætati congruo. ¶ Ne: de ſe nullam, inquit, de ſe ſpem reliquit propinquis, qp ſit futurus melioribus moribus q̄ fuit pater. ¶ Melius de ſe. ſ. q̄ de patre ſuo. ¶ Radere: detrahere corticem ex tuberibus: cutello enim raduntur, cum in cœna apponuntur. ¶ Tubera terræ: tubera in genere fungorum numerātur. Mart. Rumpimus altricē ſummo de vertice terram: Tubera boletis poma ſecunda ſumus. Ea vndiq; terra circūdata naſcitur, nulliſq; fibris nixa, aut ſaltem capillamentis, neq; terræ coherent, cortice etiā induduntur, ut plane nec terra eſſe poſſimus dicere, neque aliud q̄ terræ callum. Plin. De iis etiā diximus in quinta Satyra illic: Poſt hunc raduntur tubera terræ. ¶ Boletum: lautæ gulæ fuiſſe oſtendit alibi Iuuenalis: Boletus domino, ſed qualem Claudius edit. in genere fungorum eſt, Eius cibi auidiſſimum fuiſſe Claudiū docet Trāquillus ſic: Alii tradūt domeſtico conuiuio per ipſam Agrip

Tuber

pinam,quæ boletum medicatũ auidiſſimo ciborum talium obtulerat. Ficedulas.auis eſt quæ nomẽ accepit a fico. Mar. Cum me ficus alat,cum paſcar dulcibus vuis: Cur potius nomen non dedit vua mihi? Optimi eſt ſaporis. Mat. Patulo ficedula lũbo: Cũ tibi forte daſ,ſi ſapis adde piper. Hæc aũt per autũnũ (a ictore Plin.) mutat colorẽ,& formã uocatur q; Melãchoriphus. Lautę gulę inter alias aues oſtẽdit Gellius lib.xiiii. Scribit enĩ fuiſſe,qui negarent vllam auem pręter ficedulam totã comeſſe oportere: ſuperiorẽ partẽ auiũ,atq; altiliũ,q edũt eos palatũ nõ habere. Dicit autẽ Sycalis. Eodem iure.eodẽ gñe cõdimẽti,quo q ater mergebat. Natãtes.i.iure cõditas. Nã obſonia triplici apud veteres mõ cõdiebanſ,vt eſſent aut aſſa,aut frixa,aut elixa.i.iurulẽta. vñ & celſus ait: Tũ res eadẽ magis alit iurulẽta,q̃ aſſa,magis aſſa q̃ frixa. Ergo iure natãtes,nõ aſſas,nõ frixas,ſed iurulẽtas.i.iure cõditas,ut i pa ina cũ iure apponerent. Apulei⁹ iuſſulẽtũ appellat,qđ dicim⁹ iurulẽtũ. Nebulone.i.nullius p̃tii. Nã nebulones,& tenebriones dicti ſunt,qui mẽdaciis & aſtuciis ſuis nebulã quãdã,& tenebras obiiciũt,aut nebulones,qui nõ pluris ſunt,q̃ nebulæ. Parente ſubaudi monſtrãte ab inferiore. Cana gula .i.patre cano guloſo. Monſtrante.ſ.cum de ſe malum p̃beat exemplum. Cum ſeptim⁹ ãnus:ſenſus eſt: Vbi puer ſeptimum ætatis annũ tranſierit a cõſuetudine paterna bene cœnandi nõ diſcedet,cum fuerit iam in ætate inſtruct⁹,licet adſint mille magiſtri,qui ſtudeant ſalutaribus preceptis ad modeſtiã,et frugalitatẽ reuocare. Nondum renato dẽte:nã (ut ſcribit Marco.lib.primo de ſomnio Scipionis) poſt ſeptẽ mẽſes dẽtes incipiũt mãdibulis emergere,et poſt annos ſeptem dentes,qui primi emerſerant,aliis aptioribus ad cibum ſolidum naſcentibus cedunt:eodemq; anno:ideſt ſeptimo plene abſoluitur integritas loquendi. Pli. idem fere dicit libro ſeptimo: Septimo eoſdem decidere anno,alioſq; ſuffici. Magiſtros barbatos philoſophos,qui barbati incedebant. Perſius: Si cynico barbam petulans nonaria vellat. & alibi: Barbatum hoc crede magiſtrum Dicere. Non degenerare:non eſſe abſimilis a moribus paternis,vt habeat culinã multiiugis,p̃cioſiſq; obſoniis inſtructam.

Ficedula. Sycalis. iurulentum iuſſulentum

Mitem animum,& mores modicis erroribus æquos
Præcipit atq; animos ſeruorum,& corpora noſtra
Materia conſtare putat,paribuſq; elementis?
An ſæuire docet Rutilus.qui gaudet acerbo
Plagarum ſtrepitu,& nullam Sirena flagellis
Comparat Antiphates trepidi Laris,ac Polyphemus?
Tum felix quoties aliquis tortore uocato
Vritur ardenti duo propter lintea ferro.
Quid ſuadet iuueni lætus ſtridore cathenæ
Quem mire afficiunt inſcripta ergaſtula,carcer
Ruſticus?expectas ut non ſit adultera Largæ
Filia,quæ nunq̃ maternos dicere mœchos
Tam cito,nec tanto poterit contexere curſu,
Vt non ter decies reſpiret?conſcia matri
Virgo fuit.ceras nunc hac dictante puſillas
Implet,& ad mœchos dat eiſdem ferre cinædis.
Sic natura iubet,uelocius,& citius nos
Corrumpunt uitiorum exempla domeſtica,magnis
Cum ſubeant animos auctoribus.unus,& alter
Forſitan hæc ſpernant iuuenes,quibus arte benigna
Et meliore luto finxit præcordia Titan.
Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt,
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur damnis huiuſce.etenim uel
Vna potens ratio eſt,ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti,quoniam dociles imitandis
Turpibus,ac prauis omnes ſumus,& Catilinam
Quocunq; in populo videas,quocunq; ſub axe,
Sed nec Brutus erit,Bruti nec auunculus vſquam.
Nil dictu fœdum,viſuq; hæc limina tangat,
Intra quæ puer eſt,procul hinc,procul inde puellæ
Lenonum,& cantus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reuerentia,ſi quid
Turpe paras,nec tu pueri contempſeris annos,
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.
Nam ſi quid dignum cenſoris feceris ira,
Quando quidẽ & ſimilem tibi ſe nõ corpore tãtum,
Nec uultu dederit,morum quoq; filius,& cum
Omnia deterius tua per ueſtigia peccet,
Corripies nimirum,& caſtigabis acerbo
Clamore,ac poſt hęc tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem,libertatemque parentis
Cum facias peiora ſenex?uacuumq; cerebro
Iampridem caput hoc uentoſa cucurbita quærat?

bo.rebus nitidis.i.bonis maculã ac rugã:quæ ipſi parẽtes q debent optima quæq; docere monſtrant exẽplis factorum ſuorum & tradũt doctrinis ſuis pueris.i.liberis ſuis adhuc pueris. Si alea.i.ludus.alearum.dãnoſa.i.inferẽs multis dãnũ.iuuat.i.delectat ſenẽ hæres ſ.filius. bullatus.i.adhuc bulla inſignitus:nec q; toga uirili quæ.xiiii.anno dabatur:ornatus ludit. &.i.ẽt & mouet eadẽ arma,i.eadẽ inſtrumẽtã ludendi.ſ.aleas fritillo.i. alueolo:aut vaſculo,in quo ſuſpecti luſores aleas imponere cogebantur. puo i.puero cõuenienti. Nec iuuẽis.i.qñ ex puero erit iuuenis effect⁹. vel q; iuuenis cõcedit cuiq̃ ppinquo ſpare meli⁹ de ſe q̃ ſup. de patre. Probat exẽplo. Nã is iuuenis ſup.q didicit parẽte.i.patre.nebulone.i.exiſtẽte lurcone,& guloſo,radere tetræ.i.humi,ſiue in terra.tubera:ad appetitũ excitãdũ.& condire boletum.& mergere.i.ſuperfundere. ficedulas.i.tales aues quas beccatas vocãt iure.i.ſucco,& (vt dicunt) brodio. eodem.i.qđ ſecũ fert:cõmeditur enim ficedula tota & condimentum,quod talſam vocant:ſecum fert cũ granis iuniperi qbus nutritur. Qui ergo hęc didicit poſtq̃ ſeptimus annus tranſiit ei dente nondum renato:quia ſeptẽnibus decidunt dentes. licet tu admoueas.i.applices. aut apponas idẽ.i. ex illa parte.mille magiſtros barbatos ideſt philoſophos rigidos,& ſeueros. totidem hinc.i.ex hac parte. ipſe cupiet ſemper cœnare apparatu laute:ideſt ſplendido,& ſumptuoſo,& non degenerare.i. ad viliorẽ ſtatum deſcendere. a magna culina.i.coquina patris ſui. ¶ Mitem animum: cum interrogatione,& indignatione hæc legẽda ſunt: vt ſit ſenſus: Docet ne pater filiũ ſuũ vt aĩoſit miti & benigno,& moribus æquis modicis erroribus:ideſt vt ſit ęquus & clemens modicis ſeruorũ erroribus,& ſeruos conſtare eadẽ materia,qua nos,an potius docet vti crudelitate? Sic q; parentum ſæuam & truculentam doctrinam in liberos ſuos infectatur,qui eos potius ſæuitiam docent,q̃ clementiam. Præcipit mitem animũ.i. vt ſit ſemper animo miti?q.d.non præcepit. nam,pręcipere animum mitem eſt præcipiendo docere,ut habeat animum mitem.ſic dictum quemadmodũ illud inferius: Nam quiſq; magni cenſus præcepit amorem. Mores æquos: erroribus modicis,ne grauius puniat ſeruos,q̃ eorum extitere errata. ergo mores æquos:ideſt æquales delictis:ut ſit:tales mores habeat ad puniendos ſeruos,vt pro criminis qualitate adhibeatur caſtigatio,ne maior ſit pœna q̃ culpa. vt ſi errata modica ſunt,modica etiam ſit caſtigatio:vt magis ad clementiã q̃ ad ſæuitiam inclinetur. Noſtra materia: pleriq; enim adeo inhumani

IOAN. BRIT.

ASCE. Plurima ſunt Fuſcine &c. In hac.xiiii. Saty. quæ nimirum ſanctiſſima eſt:reprehendit poeta parẽtes praua exempla liberis ſuis dãtes. Ordo eſt: O Fuſcine plurima ſup. facinora ſunt. &.i. pariter. digna fama ſiniſtra,i.mala,& figẽtia,i.impigen

JOAN. BRIT.

inhumani ſunt: vt putēt ſeruos a beſtiis non diſtare, & proinde in eos ſunt crudeles. Vnde alibi Iuuen. Ita ſeruos homo eſt. ¶ Noſtra materia: carne & oſſibus, quibus & nos conſtamus. Omnes eni de eodē facti ſumus luto: iiſdē compacti ex ordius. ¶ Cōſtare: cōpoſita eſſe. Lucilius: Principio phyſici, omnes hoies ex anima & corpore cōſtare dicunt. ¶ Paribuſq;

Conſto

elementis: paribus principiis, quæ principia ſunt ab elementis. Quintil. lib. iii. mētionem faciens de ſeruis ſic ſcribit: Liberos enim natura oēs, qui iiſdē cōſtare elementis, & fortaſſe etiā antiquis nobilioribus ortos dici poteſt. ¶ An ſæuire docet Rutilus: ponit Rutilū pro quocunq; parente crudeli, nam q̄dam Rutilus fuit (ut diximus in Satyra. xi.) temporibus poetæ, qui abſumptis per luxum diuitiis ad gladiaturā ſe contulit. ¶ Plagarum: uerberum. Nam plagas pro uerberibus dicimus: unde apud Plau. frequens eſt: vbi ſunt plagipatri: id eſt plagas, & Verbera patientes. ¶ Antiphates, i. ipſe pater ſæuus, ut Antiphates fuit. Nā Antiphates Læſtrigonū fuit rex q in Campania Formiis (vt ſcribit Pli.) iuxta Caietam ſedē ſuam habuere. Silius: Et regnata Lamo Caieta, domusque

Antiphates

Antiphatæ cōpreſſa freto: carnibus veſcebantur hūanis. Vnde Papinius primo Siluarū: Littuſq; cruēti Antiphatę. Thucydides tñ lib. vi. hiſtoriarū, vbi vnde Sicilia loquit: Læſtrigonas fabuloſas eſſe arbitratur. ſcribit Home. in Odyſſea Vlyſſem peruiſſe domū Antiphatæ regis Lęſtrigonū: quem vxor e foco acerſiuit, & vnū ex tribus ſociis miſſis ab Vlyſſe ab eo fuiſſe aſſumptū: reliq; terrore diffugientibus. unde Oui. xiiii. Meta. Tertius e nobis Læſtrigōis ipſa tinxit: Ora cruore ſuo fugiētib⁹ inſtāts & agmē Cōcitat Antiphates. Vlyſſes Vnica ſua naue diffugiēs ad Aeneā iſulā, quā Circe tenebat, deuenit. ¶ Cōparat nullam Sirena. i. ita crudelitate gaudet, ut auribus ſuis ne cantus q̄dem Sirenum ſit iucundior, q̄

Sirenes

flagellorum ſtrepitus, & ſonora mācipiorū verbera. Sirenes enim fingunt poetæ tres fuiſſe ſorores, quę ſuauitate cātus nautas in ſomnū inducerēt, cōſopitos mergerent in mari: de quibus ſuperius diximus abūde. ¶ Trebidi Laris: trepidę domus, quæ omnibus eſſet formidabilis. ¶ Ac polyphemus pater ſæuus qualis polyphemus Cyclops, q itidem duos ex ſociis Vlyſſes dentibus abſumpſit, ut diximus ſuperius. Cyclopes aūt ſcribit Thucydides lib. vii. primos Siciliæ cultores

Cyclopes

fuiſſe: Vnde fratres Aetnei a poetis ſunt appellati. Virg. Cernimus aſtantes nequicq̄ lumine toruo, Aetneos fratres, cælo capita alta ferentes. ¶ Tum felix: ita imanitate gaude i ve tū ſibi felix uideat, cum contigerit aliquē ex ſeruis candenti ferro aduri. Nam ſerui cōmiſſo furto candenti ferro notabātur in fronte. vnde Apule. in. ix. de aſino aureo: Frōtes ſpcrati, et capillum ſemiraſi, & pedes annulati. pli. lib. xviii. At nunc eadem illa vincti pedes, damnatæ manus, inſcripti uult⁹ exercent. Valerius in ſexto de fide ſeruorū ait ſic: Seruus ab eo vinculorum pœna coercitus, inexpiabiliq; literarum nota per ſummam oris contumeliam inuſtus. ¶ Tortore uocato. i. ſeruo lorario, qui alios iuſſu dñi cędebat. ¶ Propter lintea: ſubaudi ſurrepta. ¶ Quid ſuadet iuueni: ſenſus eſt: pater, q lęt⁹ eſt tormentis alienis quid ſuadet iuueni. i. quā uiam uiuendi oſtendit tenendā: niſi quam ipſe tenet? ¶ Lætus. i. pater læt⁹ ¶ Stridore cathenæ: utrū qua verberatur ſeruus, an compedes intelligit, q̄bus cōtinet in ergaſtulis. ¶ Afficiūt: delectāt. Eſt enim afficere uerbū mediū: ut ad bonam, malamq; partē trahatur: ut Ego afficior ſumma lætitia, & ſummo dolore. ¶ Ergaſtula: hoc loco mācipia. De ergaſtulis in Satyra ſexta diximus pluſcula illic: Ergaſtula tota. ¶ Inſcripta: ſignata (ut diximus) in fronte cauterio. ¶ Carcer ruſticus: expoſitio eſt vt ſit diffinitio ergaſtuli: id eſt ipſe ſerui, qui in compedibus hñtur ad opus ruſticū faciendum. unde carcerem ruſticū appellat. ¶ Expectes ut non ſit adultera Largæ Filia: hæc interrogatio oſtendit liberos fere ex neceſſario mores parentū ſequi: vt filia ſit adultera, ſi mater eiuſdē fuit ſtudii. ¶ Largæ: nomen eſt mulieris notæ tēporibus iuuenalis infamia adulteriorū. more ſatyrico per trāſitū eam flagellat, ut alibi poeta: Quales ego vel Cluuienus. ſic etiam Largus nomen propriū eſt viri, Cicero in ſexto epiſtolarū: Cum eſſet mecum Largus homo tui ſtudioſiſſimus. ¶ Contexere: connectere. ¶ Tanto curſu: tanta uerborū celeritate. ¶ Vt non ter decies tam multos q̄dem habuit adulteros mater, vt filiæ ſi tricies ſpiritus ante reciprocandus, q̄ poſſit eos cōmemorare. ¶ Ceras puſillas. i. pugillares ceratos. ¶ Hac dictante. ſ. matre quę literas dictat filiæ mittendas amatoribus. ¶ Ferre infinitū pro participio. i. ferendas. ſic Virg: Magnum dat ferre talentū. ¶ Eiſdē cinædis q̄bus. ſ. ipſa mater literas ſuas tradidit ferēdas. ¶ Cynedis: ſpadonibus mollibus. Nā ſerui Eunuchi (ut alibi diximus) matronis ſeruiebant. ¶ Sic natura iubet: ſic, inquit, a natura cōparatum eſt: vt facilius ad uitia, q̄ ad uirtutem formemur, cū exempla magnorū auctorū nobis propoſita ſunt: ſicq; cōiunctum legendū eſt cū inferioribus. ¶ Exempla: exēplū

Exēplū

eſt (auctore Cic. in rhetoricis ad Herēniū) alicuius facti aut dicti preteriti cū certi auctoris noie propoſitio. ¶ Cum ſubeunt animos. ſ. ipſa exempla uitiorum. ¶ Magnis auctoribus. i. magnis viris exiſtentib⁹ auctorib⁹ uitiorū. Nā quæ exēplo magni alicuius auctoris fiunt, ea iure quodāmō fieri putāt. vnde Chęrea ille Terentianus: cum iouem in imbrem aureū verſum in ſinum Danaes decidiſſe animaduerteret per impluuium: tali confirmatus exemplo ait: Hæc ego nō facerē, quæ Iupiter fecerat. ſicq; puellæ uitium intulit, ductus exēplo magni auctoris. ¶ Vnus & alter: ſenſus eſt Inuenies forte vnum aut duos ea naturæ bonitate inſtructos: ut uicia parentū nō ſequantur. per quod oſtendit paucos inueniri degenerātes a veſtigiis paternis. ¶ Finxit: formauit. Titan. i. pmetheus nepos Titanis. Nā ex Aſia & iapeto filio Titanis & Terræ natus eſt. ¶ Sed reliquos. ſ. filios. Senſus eſt: Fieri, inquit, poteſt benignitate naturæ: ut vnū, aut duos iuenias, qui a veſtigiis paternis declinantes recte viuant: ſeu reliqui per oia mores ſequunt̄ paternos. ¶ Ducunt: trahunt. ¶ Orbita monſtrata. i.

Orbita

iter monſtratū. metaphora ſumpta a rota, cuius ſignū orbita dicitur ab orbe ipſius rotæ. unde eleganter formatū vocabulū eſt a Tertulliano exorbitare: quod ſignat extra orbitā ire:

Exorbitare

& quaſi a recto tramite diſcedere. Aſconius ait orbitā ēt capi pro ipſa rota. ¶ Veteris culpę. i. veterū uitiorū. ¶ Abſtineas igitur dānis huiuſce: cum videas, inquit, fieri, ut filii exēplo tuo corrumpant̄: debes abſtinere vitiis, & dānis huiuſce culpæ. i. per quā culpā tot damna eueniunt. damnū enim eſt maximū filios malo parentū exemplo corrumpi. ¶ Et enim vel: ſenſus eſt: Hac vna etiā ratiōe debemus vitiis abſtinere. ſ. ne filii noſtro exēplo fiāt deteriores, & ſequant̄ noſtra crīa. ¶ Potens eſt: efficax eſt, & nos mouere poteſt. ¶ Vel etiam. ¶ Quoniam: ratio eſt, quare honeſte uiuendum ſit parentibus: quia, inquit, oēs ad diſcēda turpia ſumus valde dociles: unde eſt illud Senecę ad Luciliū: ad deteriora faciles ſum⁹, q̄a nec dux poteſt, nec comes deeſſe. ¶ Et Catillinā: probat per exempla hoies magis ad vitia: q̄ ad virtutē eſſe pronos. nā ubique gētiū peſſimos hoies, qualis fuit Catilina, facilē eſt inuenire. bonis aūt, quales fuerūt Brutus & Cato, nuſq̄ reperiētis: ſicq; oſtendit malos viros ubiq; quaſi ſponte ſua naſci & fieri: bonos autem non facile reperiri. un eſt illd Senecæ ad Luciliū: Omne tēpus Clodios, non omne Catones fert. Ergo p Catilinam, de cuius moribus Sallu. multa, quēcunq; ciuem maliū intelligit. ¶ Sub axe: ſub quacūq; cæli parte. Nā duo ſunt axes, ſeptētrionalis & auſtralis. ¶ Brutus: hoc loco de Bruto

Brutus.

intelligit, q in ſenatu Iulium Cæſare interemit, ut patriā in libertatē aſſereret. hic ex Seruilia Catonis Vticēſis ſorore genitus fuit, in Pharſalia Auguſto & Antonio vrgentib⁹, occubuit. ¶ Auūculus Bruti. Cato Vticenſis frater Seruiliæ matris Bruti. ¶ Nil dictu fœdū: attende ſaluberrimū conſiliū, p q̄d monet liberos vſq; ab infantia ſanctiſſimis eē morib⁹ alēdos. ¶ Puellę lenonis: hoc eſt ſcorta, & infames mulieres, q̄ ſæpe in cōuiuia admittebant̄: aut geſtibus & ſaltationibus indecoris delectarēt. Alibi: Vt Gaditana canoro icipiat prurire choro. Inde ē illud Diui Hieronymi ad Furiā: Cātor pellat̄ vt noxius. Fidicinas & pſalterias & iſtiuſmodi chorū Diaboli, q̄ mortifera Sirenū carmina deuita, ac pturba ex ędib⁹ tuis ¶ Procul hinc: ſubaudi ſunt. ¶ Paraſiti: nam paraſiti, qui cauſa gulæ menſas potentiorū ſequebant̄, cāticis obſcænis & ludi

briſs,qbus ipſi afficiebãt,delectabant conuiuas.vñ conqueritur ſic Quintil.in primo:Omne cõuiuiũ obſcœnis canticis ſtrepit,pudenda dictu ſpectãtur.De paraſito plura diximꝰ in prima Saty.

Pernoctatio

¶ Pernoctantis:pnoctare eſt noctem extra domũ ſuã agere.¶ Maxima reuerentia:maximus reſpectꝰ.Trãquil.i Caligula:Nihilominus reuerentior in ſenatũ.i.magnũ habebat reſpectum aduerſus ſenatum.¶ Cõtempſeris annos pueri:refellit eos q poſſent dicere pueros per ætatem nõ poſſe obſcœna cognoſcere.¶ Infans filius:ẽt uitiis abſtinendũ eſt, vbi ſit filius iſans. ¶ Obſiſtat:ſit tibi ipedimẽtũ ne pecces:ne ei ſis malo exẽplo.vñ legitur apud Plut.Catonem ſeniorem a verboꝝ turpitudine pſente puero filio ſic tẽperaſſe:quaſi veſtalibꝰ uirginibꝰ arbitris locuturus eſſet:nec cũ eo unq̃ lauit.¶ Nam ſi quid dignum:ſenſus eſt:Quomodo filiũ tuũ audeas corripere,& caſtigare ſi qd fecerit:qd dignũ ſit punitione,qñquidem is nõ mõ corpore,& vultu,ſed & moribus ſit tibi ſimilis,& iam peccet exemplo tuo,lõge etiã deterius te: Ordo aũt eſt:Corripies nimirũ.ſ.filium tuum,ſi qd fecerit dignũ ira cenſoris:qñquidem filius dederit ſe tibi ſimilẽ nõ tm̃ corpore,nec tm̃ vultu,ſed etiã moꝝ &c.¶ Corripies nimirũ: ironia legendũ,& pronũciatiue.q.d.nõ corripies nec caſtigabis,qa nõ audebis cõſcius uitioꝝ tuoꝝ.¶ Ira cẽſoris:nã cẽſores(vt dictũ eſt ſæpius in ſuperioribus ſatyris)ꝑerant moribus ciuitatis.¶ Moꝝ.p moribus.¶ Per tua veſtigia.i.imitãdo tanq̃ veſtigia mores tuos.¶ Deterius.ſ.te.¶ Mutare tabulas.i.teſtamentum.ſolent eni pr̃es irati minitari filiis ſe mutaturos teſtamenta,& ſcripturos alios hæredes.¶ Vñ tibi frontem.i.vñ tibi ſumes audaciã caſtigãdi,& ſeueritudinem:cuiꝰ ſedes eſt in ſupcilio,& frõte.¶ Libertatemq̃ parentis.i.qua libere parentes ſolent filios corripere,q.d.nõ audebis libertate pr̃na filiũ caſtigare,cũ tu longe deteriora facias iam ſenex,

Cucurbita

¶ Cucurbita uentoſa:& cũ ea obſcœna facias.quæ te ois rõnis expertem eſſe doceant:ut merito tibi e capite ſanguis ſit educendus:vt fieri ſolet in delirio:licet id ẽt fiat ex brachiis. vt diximus illic:O medici madiã ptundite venã.¶ Cucurbita ventoſa:tuaſ.uſũ eſt uitreum apd ueteres vero(ut oſtendit Cor.Cel.)æreũ fuit,& corneũ:quo ſãguis educit:facta prius leni ſacrificatiõe a medico.p diminutionẽ ẽt dicimꝰ cucurbitulã.ventoſam dixit,qm̃ cõcepto vento ex flãma ſtupæ intus accẽſæ cuti adhereſcat.vñ Cor.Cel.lib.iii.cap.xviii.ſcribit:Phreneticis neq̃ alienũ eſſe,ſi neq̃ ſanguis añ miſſus eſt, neq̃ mẽs ꝯſtat,neq̃ ſõnus accedit,occipitio inciſo cucurbitulam admouere:q̃ quia leuat morbum,põt etiã ſomnũ facere. ¶ Vacuũ cerebro:viduũ ea re,q̃ mẽtis hũanæ eſt gubernaculũ. Vñ illud eſt Plinianũ lib.xi.cap.xxxvii.Cerebrũ vni hoi in infantia palpitare,nec roborari ante primum ſermonis exordium:hoc eſſe viſceꝝ excelſiſſimũ,pximumq̃ cælo capitis,hic habere ſenſuum arcem,huc venaꝝ omnem a corde uim tendere,hic culmen altiſſimum,hic mentis eſſe regimen.

ASCE.

¶ Mirẽ aium &c.Ordo eſt:an Rutilꝰ pcepit libris ſuis ſuple mitem.i.clementẽ,& hũanũ aiũ.& mores æquos.i.iuſtos cenſendos modicis erroribꝰ.i.qa nõ niſi modicos hñt errores,atq̃ putat aios ſeruoꝝ.& corpa ſuorũ cõſtare.i.cõpoſita eſſe noſtra materia.i.ex qua nos ſumus.& ex paribus.i.cõſimilibus el mentis.hoc eſt an doceat ſeruos quoq̃ hoies eſſe & humane tractandos.An docet ſæuire.i.crudelitatem exercere Rutilꝰ inquã,q gaudet acerbo ſtrepitu plagarũ.i.ſcuticarũ, & flagellorum.& nullã.i.nõ ullã,q nõ ꝑaret flagellis.i.iucũditatẽ quã habet ex flagellis.nullã:Syrenã.i.nullã iucunditatẽ cãtꝰ Sirenũ.Eſt aũt hic Siren cantus ſingularis a nõ hæc Siren,& uix reperies Sirenem.Comparat itaq̃ exiſtens Antiphates,trepidi.i.trepidãtis timore,laris.i.domꝰ ſuæ ſicut Antiphates erat rex crudelis apud Læſtrigones,q carnibus hũanis veſcebant.& Polyphemus.i.qlis polyphemus Cycloppũ ſæuiſſimus de quo Virg.Aene.iii.Viſceribus miſerorum & ſanguine veſcit atro.ſanguine ſeruorũ gaudet exiſtens tunc felix ſm iudiciũ ſuũ:quoties aliqs ſeruorum.ſ.urit i frõte.ſ.ferro ardenti a tortore uocato ppter duo lintea,q forte ſurripuerat in balneis:ubi cũ vno linteo uix poſſet aliquis deſp hedi,diceret enim ſe illud afferre ad uſum ſuum:& ergo dicit propter duo lintea:quaſi diceret potius docet ſæuire.Nã qd ſuadet.i.ſuadere aliud põt.iuueni.i.filio.ipſe exiſtens lætꝰ ſtridore cathenæ,quã ſerui in ergaſtulis trahunt.& quẽ ergaſtuſtula.i.mancipia in ergaſtulis onerantia.inſcripta.i.hñtia notas inſcriptas.i.inuſtas ne auſugiãt.afficiunt.i.delectatione. mire.i.miꝝ imodũ.& quẽ carcer ruſticus.i.ruri ſeruos ad glebã aſtrictos cõtinens mire ſup.afficit.Expectes.i.nũ qd debeas expectare:ut filia Largæ.i illius mulieris adulteræ.nõ ſit adultera.q̃ qdẽ filia nunq̃ poterit dicere.i.recitare tã cito. mœchos.i.adulteros,maternos.i.cũ matre ſua rẽ hñtes.nec poterit cõtexere.i.cõtinue noiare eos.tãto curſu.i tãta velocitate linguæ:vt ipſa cõſcia matri nõ reſpiret.i.nõ igemiſcat q ẽt tot non hẽt uidelicet.Ipſa filia ſup.fuit olim virgo, & nũc implet ipſa ceras puſillas.i.modicas tabellas,aut pugillares,quos ad mœchos ſuos mittit:hac.ſ.Larga matre.dictãte .i.formã ſcribẽdi dãte:& ſubinde ẽt pnunciãte q ſcriberet. & dat cinædis.i.immũdis hoibus eiſdẽ,qbus.ſ.internunciis mater veit.ferre.i.perferre ad mœchos ſuos.Natura iubet.i. vult ſic ſup.fieri q ſup.exẽpla vitioꝝ domeſtica.i.q̃ domi,i qua viuimus,fiunt:& potiſſimũ a patre,aut matre familias. corrũpãt nos uelocius,& citius q̃ ſup,extrema:cũ ita ſit.ſ.q ſubeãt.i.intrẽt aios noſtros magnis auctoribus.ſ.parẽtibus: quoꝝ apd nos magna eẽ debet auctoritas.Vnus & alter iuuenes,qbus Titã.i.Sol.finxit.i.cõpoſuit,pcordia.i.vicina cordi,i qbꝰ cõſiſtũt potiſſimũ affectiões.arte benigna,& meliore luto.i.q̃ natura ſr fortes ſunt,ſpernũt forſitan hæc.ſ.vitia parentum.ſed veſtigia patrũ fugieda.i.q̃ ſugi debeãt:qa mala ducũt reliquos.ſ.iuuenes.& orbita.i.larga via.veteris .i.cõſuetæ culpæ parentũ.ſ.diu mõſtrata.trahit.i.allicit reliquos.Igit ſi vis eã bonꝰ parẽs,abſtineas huiuſce dãnis.etenĩ ga certe,vel.i.ẽt.vna ratio ẽ potẽs.i.eff.cax ad hec tibi pſuadẽdũ.ſ.ne geniti ex nobis ſequantur nr̃a criminaq̃ nos ſumꝰ oẽs dociles turpibꝰ.i.inhoneſtis.ac prauis.i.iniqs.imitãdis.i.ad imitãdũ turpia & praua,potius q̃ bona & honeſta. & tu videas Catilinã.i.malũ ciuẽ cõiuratũ in patriã ſuã:qualis erat Catilina in quocunq̃ populo.& ſub quocũq̃ axe.i. climate,ſeu polo.Sed nec Brutus Cæſaris rei pu.occupãtis occiſor,nec auũculus Bruti.i.Cato Vticẽſis:erit uſq̃ in illo populo.Et ideo ſãcte pcipit auctor dicẽs:Nil fœdũ.i.turpe dictu.i.dum dr̃.vel ad dicẽdũ.& viſu.i.ad videdũ.tangant hæc limina,intra q̃ eſt puer.puellæ leonũ ſint ſup.pcul hinc,& pcul inde.i.ab vtraq̃ parte.& cãtus paraſiti.i.epulõis pnoctãtis.i.totã noctẽ i comeſſatõibꝰ ducẽtis ſint ſup.pcul:qa maxima reuerẽtia debet puero.nec tu ſi pars.i.intẽdis facere qd.i.aliqd turpe.cõtempſeris.i.paruifeceris.ãnos.i.paucitatẽ annoꝝ pueri.ſed filius iſans ſup.adhuc.obſiſtat.i.impedimẽto ſit.tibi peccaturo,i.q niſi adeſſet,peccares.Nam ſi filius tuus poſtea fecerit.qd.i.aliqd.dignũ ira.i.cẽſura,& aiaduerſione.cẽſoris.i.publici moꝝ caſtigatoris.qñquidẽ.i.cũ ita ſit q filius dederit.i.exhibuerit ſe ſimilem tibi non tm̃ corpore. nec vultu.i.ſimilitudie corporis,ſed quoq̃.i.ẽt vultu.i.ſimilitudine moꝝ.& cũ ita ſit q filius tuus peccet.deterius.i.deueniendo deterior per oia tua veſtigia.tu nimirũ.i.haud dubie.caſtigabis.i.caſtigare voles eũ.clamore acerbo.i.increpatione vehemẽti.aut parabis poſt hãc caſtigationẽ:ſi filius nõ emẽdauerit ſe mutare tabulas teſtamẽti.i.& ipſo exheredato aliũ exhæredẽ inſcribere.Quod Metellus apud A.Gelliũ lib.pri.ca.vi.ita dicit:Dii imortales pluſimũ põt:ſed nõ plꝰ velle debent,q̃ parẽtes.At parẽtes ſi pgunt liberi errare:bonis exhęredãt.Quid ergo nos a Diis imortalibus diutius expectemus,niſi malis rõnibus finẽ facimus?iiſdẽ Deos ꝓpitios eẽ æquũ eſt,q ſibi aduerſarii nõ ſunt.Sed vñ ſup.accipies tibi frontẽ.i.auctoritatẽ & ſeueritatẽ.q pro &.libertatẽ.i. poteſtatẽ libere caſtigãdi parentis.i.qualẽ parens habere debet cũ tu ſenex facias peiora.& cucurbita uẽtoſa.i.uas quo medici utunt ad deducẽdũ ſãguinẽ:q igni & uẽto tenui repletũ eſt:ſed extincto igni,& aere ſe cõſtringẽte ne uacuũ fiat ſanguine ſe replet.q̃rat.i.exigat.iampridẽ.i.iã a pluſculo tpe tuũ capue inſanum.ſ.& uacuũ cerebro.q.d.nullo pacto habere poteris talem auctoritatem:niſi honeſte uiuere uidearis.

¶ Hoſpite

Hoſpite venturo ceſſabit nemo tuorum,
Verre pauimentum,nitidas oſtende columnas,
Arida cum tota deſcendat aranea tela,
Hic lauet argentum,uaſa aſpera tergeat alter,
Vox domini fremit inſtantis,uirgamq; tenentis.
Ergo miſer trepidas,nec ſtercore fœda canino
Atria diſpliceant oculis uenientis amici,
Ne perfuſa luto ſit porticus,& tamen vno
Semodio ſcobis hæc emendat ſeruulus unus
Illud non agitas,ut ſanctam filius omni
Aſpiciat ſine labe domum,uitioq; carentem?
Gratum eſt,quod patriæ ciuem,populoq; dediſti,
Si facis,ut patriæ ſit idoneus,utilis agris,
Vtilis & bellorum,& rebus pacis agendis.
Plurimum enim intererit quibus artibus,& quibus hunc tu
Moribus inſtituas,ſerpente Ciconia pullos
Nutrit,& inuenta per deuia rura lacerta,
Illi eadem ſumptis quærunt animalia pennis.
Vultur iumento,& canibus,crucibuſq; relictis
Ad fœtus properat,partemq; cadaueris affert,
Hic eſt ergo cibus magni quoq; uulturis,& ſe
Paſcentis propria cum iam facit arbore nidos.
Sed leporem,aut capream famulæ Iouis,& generoſæ
In ſaltu uenantur aues,inde præda cubili
Ponitur,inde autem,cum ſe matura leuabit
Progenies,ſtimulante fame,feſtinat ad illam
Quam primum rupto prędam guſtauerit ouo.
Aedificator erat Centronius,& modo curuo
Littore Caietæ,ſumma nunc Tyburis arce,
Nunc Prœneſtinis in montibus alta parabat
Culmina uillarum,græcis,longeq; petitis
Marmoribus,vincens Fortunæ,atq; Herculis ædem,
Vt ſpado vincebat Capitolia noſtra Poſides.
Dum ſic ergo habitat Centronius,imminuit rem,
Fregit opes,nec parua tamen menſura relictæ
Partis erat,totam hanc turbauit filius amens,
Dum meliore nouas attollit marmore uillas.
Quidam ſortiti metuentem Sabbata patrem
Nil præter nubes,& cæli numen adorant,
Nec diſtare putant humana carne ſuillam,
Qua pater abſtinuit,mox & præputia ponunt,
Romanas autem ſoliti contemnere leges,
Iudaicum ediſcunt,& ſeruant,ac metuunt ius
Tradidit arcano quodcunq; uolumine Moſes
Non monſtrare uias,eadem niſi ſacra colenti,
Quæſitum ad fontem ſolos deducere verpos.
Sed pater in cauſa,cui ſeptima quæq; fuit lux
Ignaua,& partem vitæ non attigit ullam.

Hoſpite venturo:tam inquit,a recta viuendi via aberras vt uenturo hoſpite ſcrupuloſa diligentia inſtes:ut tota domus ſit ſpecioſa.illud autem non curas,vt filius illam aſpiciat carentem omnibus(quod primũ eſſe deberet) uitiis.Illud enim eſt boni patris curare,vt filius non pulchram ſupellectilem, non ornatam domum,ſed vt ſanctos mores, tanq̃ ſpeculum intueat̃,unde eſt illud Senecę ad Lucilium:Qui domum intrauerit nos potiꝰ miretur, q̃ ſupellectilem noſtrã. Verre:munda,a quo verriculum & pro genere retis piſcatorũ, & inſtrumento quo domus verruntur. Eſt autem ordo: Vox domini inſtantis,& tenentis, uirgam fremit uerre pauimentum:idest magno fremitu inclamat uerre,pauimentum,ſic illud apud Plau. in Aſinaria:Iuſſin ſceleſte hac ianua hec ſtercus hinc auferri,iuſſin columnis deiici operas aranearum? Pauimentũ: ſolum ipſius domus ſtratum: quod alio vocabulo appellamus oſtracum.Græci enim oſtra conteſtam appellant. unde pauimentum teſtaceum oſtracum nuncupamus. ſit enim ex teſtis fruſtillatim côtritis. dictum autem pauimentum, q̃ pauiatur:idest crebiter feriatur pauiculis. De pauimentis autẽ multa Plini. Vitruuis,& Palladius. Vaſa aſpera:quę græci anaglypta, vel anaglypha vocãt:idest deſuper ſculpta. Aſpera ergo propter cælaturam. unde Perſius: Quid fas optare,quid aſper Vtile nummus habet.i. cælatus. Pli. loquens de poculis: ſia inquit exciſa erãt in aſperitatem. Virgi. Cymbiaq; argento pfecta, atq; aſpera ſignis. Tergeat:ab eo quod eſt tergeo.Nam ſecũdum tertiam & ſecundam coniugationem declinatur. Vir. Pars leuis clypeos,& ſpicula lucida tergent. Virgamq; tenẽtis:qua & minetur & uerberet. Ergo:hinc tota eſt indignatio poetæ. Perfuſa:perlita & polluto. Emẽdat hęc nitida hæc facit. Semodiũ eſt enim ſemodius,quaſi ſemis modius.Mart. Hos faſtus,animoſq; dat Sabello Farris ſemodius,fabæq; freſæ, Et thuris,piperiſq; tres ſelibræ. Scobis:ſcobs idest quod ab aliqua materia minutiſſimũ decidit,dum aut per ſerram ſecatur,aut per terebram perforatur:nec non ex attritione laterum ſcobs habetur. Pli.lib. xvi.capito.lxii. Arida enim latius,q̃ viridia ferris præter robur & buxum,quæ pertinacius reſidunt,ſerrarũq; dentes replentæ qualitate inerti:quia de caſa alterna indeclinatione egerunt ſcobem. Columella in quinto: Antiq ui terebra ſcobem faciebat. Heliogabalus:Scobæ auri,atq; argenti porticum ſtrauit:vt auctor eſt Lampridius. Inuenitur etiã Scobina:ſed diuerſa ſignificatione:hoc eſt pro genere limæ. Vnde Victru.libro quarto, Ad ipſumq; coronæ menſum inciditur lima,quę ſcobina dr̃.unde elegãter Tertullianus in Apologetico ſic ſcribit:At in Deos veſtros,per omnia mẽbra ualidius incumbunt aſciæ,& runcinæ,& ſcobinæ &c. Aſpiciat domũ ſine labe: quod an oĩa maxime eſt quærendũ. Gratũ eſt:placet,inquit gignas liberos patriæ:nõ curares ut bonis inſtituant̃ artibus. Serpente Ciconia.exẽplis oſtendit quæ a teneris annis diſcũtur firmiter mentibus inhærere,nec inde facile auelli,unde illud eſt Horatii: Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorẽ Teſta diu. Pulli.n. Ciconiæ,quia a matre educati ſunt,& aſſuefacti ſerpentibus,eundẽ uiuendi morẽ per totũ vitæ ſuę curſum tenent, ſicq; aperte docet tales eſſe liberos,quales a patribus inſtituunt. Ciconia:auis eſt ſerpẽtibus inimica:cui ob exitũ ſp ntiũ im honoris apud veteres tribuebat̃ vt in Theſſalia capitale fuerit(aucto. Plinio) occidiſſe Ciconiã eadem pœna quæ i homicidiũ. Deuia:deuium & longe a via. Oui.Et cecinit mœſtũ deuia carmen auis. Vultur,vulturẽ triduo ante,aut biduo uolare ubi cadauera futura ſũt, auctor eſt pli.lib.x. Plaut.in truculento:iam quaſi vulturii triduo prius prediuinant, quo die eſuri ſient. Ex cadaueribus ſibi eſcam q̃rit,iterficit aũt nihil,nec deſtruit animãtium,uolucribus ob affinitate ẽt mortuis abſtinet. lege Plutar.in uita Romuli. Ad fœtus:ad pullos ſuos. Iumẽto:ſubaudi relicto:ab inferioribus.Nã iumentum & canes reliquit,& crucea,ex quibus aliquid im auferẽ non totũ. Appellatione iumenti,ea cõiter itelligimus aialia,quæ hominẽ iuuat dorſo,ut equũ,aſinum,mulum.Lactantius cũ Firmianus ait iumenta dicta eſſe magnarum virtũ animalia a iuuãdo,q̃ i excolẽda terra iuuarent,de iumẽtis ſuperius dictũ abunde. Magni quoq; uulturis.i. cũ factꝰ eſt magnus eodem ſe nutrit cibo quo a parentibus eſt educatꝰ pullus. Propria arbore:atq; in arboribus non nidificant vultures,ſed in altiſſimis rupibus.ut ſcribit Plinius. Famulæ Iouis:idest aquilæ Iouis armigeræ:dicuntur ſecundum fabulas,q̃ in bello gigãteo Ioui aduerſus gigantes fulmina miniſtraſſe feruntur. Pli.uero ait ideo Iouis appellari famulas,quia fulmine nõ tangũtur. Ponitur cubili.i.pullis exiſtẽtibus i cubili.i.nido:ut ſit datiuus. vt illud apd̃ Mart. Tota mihi ponat̃ anas. Inde aũt cum ſe

Margin notes: JOAN. BRIT. — Verriculum — Oſtracũ Pauimẽtum — Semodius — Scobs — Scobina — Vultur — Aquila Iouis armigera

matura leuabit: ordo eſt: Progenies feſtinat ad illam prædã,
quã primũ guſtauerit, rupto ouo, cũ leuabit ſe matura inde. i.
excubili. ¶ Matura: adulta & uolatilis. ¶ Guſtauerit ouo ru/
pto. ideſt cũ nata eſt rupto putamine oui. quod roſtello a pul
lo pforatur cum excluditur. ¶ Aedificator: uariis exẽplis oſtẽ
dit liberos veſtigia paterna ſequi ſolere, ¶ Cetronius: hic eri
gendo ædificia ingẽs patrimonium abſumpſit: filius ſecutus
veſtigia patris quodcunq ab eo relictu fuerat, ædificãdo to
tum atteriuit. ¶ Caietæ: oppidũ littorale Campaniæ. ¶ Cur/
Caieta uo littore: verbi Etimologiã epitheto expreſſit. Nã (ut Stra
bo inquit) Caietã noſauerunt veteres, qm curua oia caietas
Lacones appellauere. Virg. tñ a nutrice Aeneæ Caietã noia/
tam eſſe cecinit: Tu quoq littoribus noſtris Aeneia nutrix
Aeternã moriens famã Caieta dediſti. Diodo. vero ait ab Ar
Tybur, gonautis ædificatã fuiſſe. ¶ Tyburis: atque in montibus enim ſi
præne/ tum eſt Tybur non lõge ab urbe Roma. ¶ Præneſtinis: Præne
ſte ſte enim ciuitas eſt non lõge ab urbe Roma, quondã Stepha
ne, & polyſtephanos a copia coronarum appellata. Stra. In
Romæ vero conſpectu ſunt Tybur, Præneſte, Tuſculum.
¶ Græcis marmoribus: ex Laconia petebatur marmor uiride
& ptioſum, cunctiſq hilarius, auctor plin. papini. In Siluis
de balneo Hetruſci ſic: Vix locus Eurotæ uiridi. itelligit eni
marmor laconiũ. ¶ Longe qua & ex Aegypto, Armenia, &
Fortu/ Numidia marmora petebant. ¶ Aedem Fortunæ: docet Pli. li.
næ ædes xxxvi. Aedem Fortunæ Romæ ptioſiſſimo marmore extru
ctam fuiſſe: ſed hoc loco poeta intelligit de tẽplo Fortunę p
neſtinæ: ut ædificia, q in agro præneſtino. Tyburtinoq eri/
gebantur a Centronio, recte cõparent templo Fortunæ pre
neſtinæ, & tẽplo Herculis Tyburtini. Tẽplũ illic fuiſſe For/
tunæ docet Silius: Sacriſq dicatũ Fortunę pneſtæ iugis. in
de ẽt dari certa reſpõſa oſtẽdit papinius in Siluis: Et pneſti/
næ poterant migrare ſorores: ¶ De qbus & propertius lib. ii.
Nã qd pneſtis dubias o Cynthia ſortes: Quid petis Aeaci mœ
nia Thelegoni; Strabo in quinto: Habet preneſte Fortunæ
tẽplũ illuſtre: vñ certa eduntur oracula, de quibus ita ſcribit
Trãql. in Tiberio: Vicina vero oracula diſiicere conatus eſt:
ſed maieſtate pneſtinarũ ſortiũ territus deſtitit. ¶ Herculis: æ/
dẽ Herculis & muſarũ extruxit Martius philippus Auguſti
uitricus, auctor eſt Trangl. i Auguſto. Romæ Herculi etiã
Domitianus templũ erexit magno ipendio: ubi ſe coli voluit
Vnde Mart. Herculis in magni uultus deſcẽdere Cæſar. verũ
hoc loco (vt diximus) poeta intelligit de tẽplo Herculis: qd
Tybure fuit cum bibliotheca uaria librorũ ſuppellectile re/
ferta, de qua Gellius lib. xviii. ca. v. unde & Tybur Hercule
um appellatũ eſt, q Herculi dicatũ fuit. Mart. Tybur i Her
culeum migrauit nigra Lycoris. Strabo in quito: Tybur in
quit Herculeum eſt. ¶ Poſides: hic Claudii Cæſaris libertus
poſides fuit de quo Trãquil. ſic in Claudio: Libertorũ pcipue ſuſpe
xit poſidem ſpadonem, quẽ & Britãnico triumpho inter mi
litares viros haſta pura donauit. Hic in tãtas euectus ẽ opes
ut luxu inſanas ædificiorũ extructiones ſuperaret. In littore
Baiano (ut tradit pli.) balneas extruxit, quæ poſſidianę vo
Capito catæ fuerunt, accepto noĩe ab eodem Claudii Cæſaris liber
lium to. ¶ Capitolia noſtra: nr̃ noſtri tpis, quę antea incenſa cum
fuiſſent, magnificentius fuerunt reſtituta a Domitiano, aut
reuera nr̃a dixit: hoc eſt Romana, quia & Capuæ alia fuere
Capitolia. de qbus Silius i. xi. Mõſtrãt Capitolia celſa, Stel
lãteiq decẽt capos. Trãql. in Tiberio: peragrata Cãpania,
cũ Capuę Capitoliũ, Nolę tẽplum Auguſti dedicaſſet. Idẽ
in Caligula: Capitoliũ Capuæ idibus Martialis de cælo ta
ctum eſt. fuit & Capitoliũ Beneuenti. de quo ita Suetonius
de claris grãmaticis & rhetoribus: Statua Orbilii Beneuẽti
oſtenditur in Capitolio ad ſiniſtrũ latus marmorea. habitu ſe/
dentis ac palliati, appoſitis duobus ſcriniis. ¶ Dũ ſic habitati
dũ ædificia tam luxurioſa ſibi ędificat habitãda. ¶ Rem pa/
trimonium. ¶ Partis relictæ. i. opum. ¶ Turbauit: diſſipauit.
¶ Villas: domicilia in agris, de qbus in prima Satyra. ¶ Qui/
dam ſortiti: alio exẽplo oſtendit qd dictũ eſt: tales eſſe filios,
quales a parentib⁹ inſtituuntur. Nonnulli inquit, ſunt, q Ro
mæ ſacra iudeorũ colunt, & illorũ ſeruat ritus exẽplo paren

tum, qdem ante fecerunt. unde Trangl. in Domitiano: Præ
ter cæteros Iudaicus fiſcus acerbiſſime actus eſt ad quẽ defe
rebant, qui velut profeſſi iudaicã intra vrbẽ viuerent uitã:
uel diſſimulata origine impoſita genti tributa nõ pependiſ/
ſent: interfuiſſe me adoleſcentulũ memini, cũ a procuratore
frequentiſſimoq conſilio inſpiceret nonagenarius ſenex an
circũſectus eſſet. Sicq poe a p tranſitũ religionẽ iudeorũ. &
eius cultores irridet, atq ſubſannat. Tria autẽ percurrit: i q
bus Iudaicę religiõis ſacramẽta cõſiſtũt, quæ oia a Moſe tra
dita ſunt Iudeis: ſed alio ſenſu, q̃ ipſi accipere. hęc aũt fuere:
vt. ſ. Sabbatis quieſcerent vacui ab oi opere, cũ circũciderent,
& carne ſuilla abſtinerent. ¶ Sabbata. i. Iudęorum feſta. Nam
Sabbatũ lingua Iudæorũ quies dr̃. Moſes enim Damaſcena
patria antiqua repetita montẽ Sinai occupauit, quo ſeptem
dierũ ieiunio p deſerta Arabiæ cũ populo ſuo fatigatus cũ
tandem veniſſet, ſeptimũ diẽ more gentis Sabbatũ. i. diẽ ge
tis appellatũ in oẽ æuũ ieiunio ſeruauit & gete. qm illa dies
famẽ eis, erroremq finierat. De eo ieiunio ita ſcribit Trãa
quil. in Auguſto: Et rurſus ne Iudæus qdem mi Tiberi tam
diligenter Sabbatis ieiunium ſeruat, q̃ hodie ego ſeruaui. de
Moſe multa Iuſtinus lib. xxxvi. Strabo. li. xvi. Ioſephus in li
bris de antiqtatibus Iudęorũ. Euſebius li. viii. de ppatatiõe
euãgelica. Cor. Tacitus. lib. xxi. Lactantius Firmi. lib. iiii. ca
pi. xvii. Qui ſcribit a Iudęis iræ, atq inuidię plenis Chriſtũ
accuſari, q legem Dei p Moſen datã ſolueret. i. q Sabbatis Sabba
ñ vacaret operãs ſalute hoium, q circũciſionẽ vacue faceret: tarii
q abſtinentiam ſuillæ carnis auferret. a Sabbato igitur Sab
batarii ſunt appellati. unde Mart. Ieiunia Sabbatariorum.
¶ Nil pter nubes: videt hoc dictũ in æmulationẽ Ariſtopha/
nis, q i Comœdia, quã Nephelas. i. nebulas appellauit, iducit
Socratem colere nubes: ut ſit manifeſta irriſio Iudęorũ. Non
q oĩno nubes colant, ſed ut oſtendat eos lõge errare a cętero
rum cultu diuino. q. d. adorãt Deos, quos non vident, aut re/
uera (qd maxime placet) ad id reſpexit q De⁹ apparuit Mo
ſe in nebula totũ mõtem Sinai tegente p ſex dies, q ſeptimo
die vocauit Moſen ex medio caliginis igreſſuſq Moſes me
dium nebulæ aſcendit in mõtem, fuitq ibi. xl. diebus. & xl.
noctibus: ubi a Deo accepit tabulas lapideas, legẽ & mãdata
q̃ ſcripſit De⁹, vt doceret filios Iſrael. vñ & Dauid i pſalte/
rio: inuocabãt dñm, & ipſe exaudiebat eos, & in colũna nu/
bis loquebat ad eos. Et idẽ alibi: Inclinauit cælos & deſcen
dit, & caligo ſub pedib⁹ eius, & poſuit tenebras latibulũ ſuũ
in circuitu eius tenebroſa aqua in nubibus æris. Iudæi ergo
nubes adorabãt, qa Deus in nubibus ſemp eis apparebat, vñ
illud in Moſę in numeris: Nubes tua ptegat illos, & in colũ/
na nubis pcedes eos p diem, & in coluna ignis p noctẽ. ¶ Nu
men cæli: hoc dicit qa mente ſola vnum duntaxat numen (vt
ſcribit Tacitus vltimo lib.) intelligunt pfanum, q Deũ ima
gines mortalibus materiis in ſpẽm hoium effingãt ſolũ illud
& ęternũ, neq mutabile, neq interiturũ. igitur nulla ſimula
chra vrbibus ſuis nedũ tẽplis ſunt, nõ regibus hæc adulatio
non Cæſaribus honor. poeta igit eos irridet, quaſi nõ recte
ſentientes, qui vnum tm̃ Deum agnoſcant, cum Romani, cæ
teræq nationes plurimos quaſi altiore cõſilio colãt Deos. vñ
eſt illud plinii in. xiii. cap. iiii. Iudæa gens cõtumelia numinũ
inſignis. Nã Iudęi vnum tm̃ Deum colũt. vñ eſt illud indiui/
nis ſcripturis: Vnus Deus Hebreorũ, q creauit oia, atq ter/
rã ſtabiliuit, & fũdauit Maria. De quo ſic ẽt Apollo quodã
oraculo meminit, vt eſt apud Euſebiũ de pparatione euãgeli
ca: Chaldæis q̃ vera eſſet ſapientia tm̃: Hebræiſq ipſis cõceſ
ſum agnoſcere pura Aeternũ, q mente colunt, regẽq Deũq.
¶ Nec diſtare putant ſuillam carne: carne enim ſuilla abſtinẽt
Iudæi. ¶ De cuius rei inſtituto ſic ſcribit Tacitus li. xxi. Sue
abſtinent iudæi memoria cladis, qua ipſos ſcabies quõdã tur
pauerat, cui id animal obnoxium. verum (ut tradit Lactan/
tius) cum Deus iudæos carne ſuilla abſtinere iuſſit, id potiſ/
ſimum uoluit itelligi: vt ſe a peccatis, atq immundiciis abſti
nerent. Eſt enim lutulentũ hoc aial, & immũdũ, nec unq̃ cęlũ
aſpicit, ſed in terra toto corpore pſtratũ, & ore ventri ſemp
& pabulo ſeruit, nec ullũ alium dũ viuit pſtare vſum põt, ſi/
cut cętere

cut cæteræ animantes &c. Interdixit ergo ne porcina carne
uterent̃.i. ne uitam porcorũ imitarent̃, qui ad ſolam mortem
nutriunt̃, ne uentri ac voluptatibus ſeruientes ad faciendam
iuſtitiã inutiles eſſent, ac morte afficerent̃. Itẽ ne ſordis libidi
nibus immergerent̃ ſicut ſus, q̃ ſe cœno ingurgitat, uel ne ter
renis ſeruiant ſimulachris, ac ſe luto inquinent. ¶ Pater abſti-
nuit: eiuſus veſtigia per oĩa ſeqtur. ¶ Præputia ponunt, i. cir-
cunciduntur more Iudæorũ ex Moſe ſacerdotis inſtituto. de
quo ſic Strabo: A ſucceſſoribus Moſæ ex ſupſtitione inſtitu
tam carniũ abſtinentiã, a qbus abſtinent: & circunciſiones &
exciſiones, & ſi qua ſunt huiuſmodi alia. De quo ſic ẽt Taci
tus: Circũcidere genitalia inſtituere ut diuerſitate noſcãtur.
Suetonius loquens de Iudæis in Domitiano: Interfuiſſe me
adoleſcentulũ memini cũ a ꝓcuratore, frequẽtiſſimoq; conſi-
lio inſpicerent̃ nonagenarius ſenex an circuncſectus eſſet. Cæ-
terũ (ut auctor eſt Lactan.) figura circũciſionis erat, vt ſigni-
ficaret nudandũ eſſe pectus. i. aperto & ſimplici corde opor-
tere nos uiuere: qm̃ pars illa corporis, q̃ circuncidit̃, hẽt quã-
dam ſimilitudinẽ cordis, & eſt pudẽda. Et ob hanc cãm De⁹
nudari eã iuſſit, vt hoc argumẽto nos admoneret, ne inuolu
tũ pectus haberemus. i. ne qđ pudendũ facinus intra cõſcien
tiæ ſecreta uelemus. Deus ergo circunciſionẽ a carne mortali
ad aĩam tranſtulit, quæ ſola manſura eſt. Præputiũ (ut dixi- — *Præputium*
mus illic: Mox & præputia ducit) ea pellicula appellat̃, q̃ glã
dem in colle tegit, & reduci põt. ¶ Arcano volumine: penta-
teuchũ itelligit. i. qnq; volumina Veteris teſtamẽti a Moſe cõ
ſcripta. videlicet, Geneſim, Exodũ, Leuiticũ, Numeros, deute
ronomiũ. Dictũ aũt pentateuchũ a πεντε qnq; & τευχος uo
lumen, in quo Deus leges dedit Moſæ, q̃ ſeruabãtur in arca,
niſteas Moſes tradidit Iudæis. ¶ Nõ monſtrare uias: ſolitũ, in
qt, Moſes Iudæos adeo ab oĩ alia religiõe eſſe auerſos, ut ne
cõmercium qdem ullum haberẽt niſi cũ eo, q eadem ſacra cole
ret, nec viã erranti, nec ignẽ, nec aquã quærẽti monſtrarent.
qđ & ſi cõtra oẽm ſit humanitatẽ, putauit tñ Moſes nõ indi
gnũ videri aduerſus eos, q ſacra ſua nõ colerẽt. Hoc tñ eſt ex
hiſtoria. nã cũ ſcabie Aegyptii, porriginéq; vexarent̃, Hãmo
nis reſpõſo moniti Moſen cũ ægris, ne peſtis ad plures ſerpe
ret terminis Aegypti pellunt. Dux igit̃ exulũ factus Moſes,
ſacra Aegyptiorũ furto abſtulit, repetitaq; (vt pauloante di-
ximus) Damaſcena patria antiqua mõtem Sinai occupauit.
Et qa metu cõtagionis pulſos ſe ab Aegypto meminerãt, ne
eadẽ cã inuiſi apud incolas forẽt cauerunt, ne cũ peregrinis
cõicarent quod ex cã factũ paulatim ĩ diſciplinã, religionẽq;
cõuertit. Et ut ſibi in poſterũ gẽtem firmaret, nouos ritus, cõ
trarioſq; cæteris mortalibus indidit ita, ut ne Iudæi cõuerſa
rẽtur cum Samaritanis, ob eamq; rẽ mulier Samaritana (vt
ſcribit diuus Ioãnes) denegauerit aquã Chriſto tanq̃ Iudæo
dicens ſic: Quo modo tu Iudæus cũ ſis, bibere a me poſcis. q̃
ſum mulier Samaritana? nõ enim cõueniunt Iudæi Samari-
tanis. Philoſtratus lib. v. in uita Apollonii Thyanei de Iudæ
is ſic ſcribit: Qui enim vitã a cæteris ſeparatã viuentes, neq;
mẽſa cũ cæteris, neq; ſacris neq; cerimoniis vllis cõicant. Hic
ergo eſt q poeta ait: Tranſgreſſos in morẽ Iudæorũ ſeruare
ius iudaicũ, moreſq; cõtrarios cæteris mortalibus, vt nõ mõ
ſtrent uias erranti &c. Apud Athenienſes piaculũ erat nõ mõ
ſtrare uiã erranti: carmẽ erat apud ipſos, qđ in publicis cãta-
batur ſacris, pnun. tiabaturq; eos eſſe ipſos & execrabiles, q
uiã nõ mõſtrarent. vñ Cice. i tertio officiorũ: Quid enim eſt
aliud errãti viam non mõſtrare, qđ Athenis execrationibus
publicis ſancitũ eſt. ¶ Eadẽ ſacra: eoſdem Deos & cerimonias.
¶ Verpos: hoc eſt Iudæos, q auerſa pellicula, q̃ in circunciſio-
ne mutilat̃, ſũt denoiati. Mart. Delapſa eſt miſero fibula, ver — *Verpi*
pus erat. vñ ẽt verpa capitur pro mẽbro uirili. Poeta in Pria — *Verpa*
peiis: Tot verpas tibi dedicat ſalignas. Mart. Incipit i medi
os meiere verpa pedes. uñ ẽt appellæ noiat̃, quaſi ſine pelle. — *Apellæ*
Horati. Credat Iudæus appella. Idem ẽt dicunt̃ recutiti a re — *Recutiti*
ſtituta cute poſt circunciſionẽ. inde illud Perſii: Recutitaque
Sabbata palles. i. Sabbata Iudæorũ recutitorũ. Mart. Nec re-
cutitorũ fugis inguina Iudæorũ. a reſtitutione igit̃ nouæ cutis
Mart. itẽ dixit: Nec ruptæ recutita colla mulæ. Sed pater in

cã eſt: vt filius hæc Iudæorũ inſtituta ſeruet. ¶ Septima lux. ſ.
Sabbatũ ipſum. quod adeo ſupſtitioſe Iudæi ſeruabãt, ut ir
ruente Tito p Sabbatũ arma noluerint attigere. eũ diem la
tini Saturni diẽ noĩant. vñ Frõtinus in Strategematis: Di
uus Auguſtus Veſpeſianus Iudæos Saturni die, quo nefas
eis eſt quicq̃ ſeriæ rei agere, adortus ſupauit. ¶ Ignaua: feria
ta & otioſa ſine aliquo opere. ¶ Vllam partem vitæ. i. nihil fe
cit quo uita humana indigeat. vnde Iudæi Chriſtum domi
num noſtrum accuſabant q in die feſto cæcũ ſanaſſet. — ASCẽ.
¶ Hoſpite venturo. Reprehendit eos, qui in aliis rebus ſummã
diligentiã adhibent: in erudiendis & bñ inſtituẽdis filiis ne-
gligentiã. Ordo eſt: Nemo tuorũ. ſ. ſeruorũ, aut familiarũ. ceſſa
bit. i. otioſus erit. hoſpite venturo. i. qñ aliqs uir dignitate p-
ditus ad te venturus. Vox enim dñi inſtãtis, & tenentis vir-
gã. fremit. i. cũ fremitu dicit: hoc ẽ tu qui dñs es dicis. uerre. ſ.
virgis purga pauimentũ. i. aream domus. oſtende columnas
nitidas & aranea arida. i. fictibũdas uel ex vetuſtate exſiccatas
aut mortua deſcẽdat cũ tota tela. hic lauet argentũ. i. uaſa ar-
gentea. & alter tergat vaſa aſpera. i. anaglypta: hoc eſt deſup
ſculpta: & hñtia caprũ ex ãrẽ: aut aliud ſignũ. Ergo tu miſer
trepidas: ne atria fœtida ſtercore cãino diſpliceãt oculis ami
ci uenientis nec. i. ne. porticus ſit pfuſa luto. & tñ vnus ſeruu-
lus emẽdat uel emũdat: hoc eſt emẽdare põt: hæc. ſ. pro qbus
trepidas: hoc eſt auferre immunditiã vaſorũ. uno ſemodio. i. di
midio modii, ſcobis. i. pulueris decidentis a ſcobina, ſeu lima.
& tu nõ agitas illud: ut filius aſpiciat domũ tuã lãctã ſine e ĩ
labe, & carentẽ. i. uacantẽ oĩ uitio. gratũ. i. acceptũ & utile eſt
q dediſti patriæ & populo ciuẽ. ſ. filiũ tuum. ſi facis ut ſit ido
neus patriæ. utilis agris. i. agriculturæ: & utilis rebus bellorũ
& pacis agẽdis. Intererit. i. diſtabit plurimũ. qbus artibus, &
qbus moribus tu inſtituas. i. imbuas i& primũ erudias hũc. ſ.
filiũ tuum qđ ꝓbat exẽplis naturalibus. Ciconia nutrit pul-
los ſuos ſerpẽte: & lacerta inuẽta p deuia rura: & illi. ſ. pulli q̃
runt eadẽ aĩalia. pennis ſumptis. i. ut primũ uolare cœperint
Vultur. i. illa auis rapax. ꝓperat ad fœt⁹. i. ad pullos ſuos: &
affert partẽ cadaueris: & hoc iumento mortuo. ſ. & canibus
mortuis. & crucibus. i. in furcis & patibulis ſuſpẽſis relictis.
hic. i. hmõi cibus. ſ. cadauer. eſt & grſo ig ipſo nutritus ẽ. quo
q; . ſ. ẽt. cibus magni. i. effecti magni adulti uulturis & paſcen
tis ſe. cũ. i. qñ facit iã nidos in ꝓpria arbore. i. in qua ipſe ſuos
pullos hẽt. Sed famulæ Iouis. ſ. aqlæ. & generoſæ aues ſup.
aliæ: ut accipitres. uenant̃ in ſaltu. i. ubi feræ ſaliũt. leporẽ aut
capreã. i. caprã ſilueſtrẽ. pdã ponit̃ toc. i. anq̃ plumeſcãt cubili
. i. nido pullorũ. aũt p ſed. cũ ꝓgenies matura. i. apta ad uo-
landũ leuabit ſe inde. i. ex illo cubili, ſeu nido. ipſa feſtinat ſti
mulante fame ad illã pdã, quã guſtauerat primũ, uel quã gu-
ſtauerat ouo rupto. primũ. i. ut primũ exiuerat ex ouo rup-
to. Cẽtronius uirille diues erat ædificator. i. nimis ſumptuo
ſus in ædificiis cõſtruendis, & parabat alta culmina uillarũ. i.
domorũ ruſticarũ. mõ. i. aliqñ in littore curuo Caietæ. i. illius
portus maris ſic a nutrice Aeneæ appellati: & nũc in ſumma
arce Tyburis: & nunc in montibus Prœneſtinis: hoc ex mar-
moribus græcis utpote lacedæmonicis. petitis. i. qſitis lõge. uincẽs
. i. excellẽs ædẽ Fortunæ & Herculis: q̃ ſumptuoſiſſime tñ ex
tructa erat, ut Poſides ſpado. i. eunuchus, uicebat nra. i. ro-
mana Capitolia. Ergo cũ Cẽtroni⁹ habitat ſic. i. tã ſumptuo
ſe: & in totis locis. ipſe iminuit rẽ. i. diuitias ſuas. & fregit. i.
cõſumpſit opes ſuas. nec tñ erat parua menſura partis. i. diui-
tiarũ relictæ. filius ipſius Cẽtronii amẽs. i. nullã rõnẽ hñs. tur
bauit. i. diſſipauit. totã hãc. ſ. partem derelictã a pře. dũ attol
lit. i. erigit nouas uillas meliore marmore q̃ pater. Quidã. ſ.
Iudæi. ſortiti. i. qdã ſorte hñtes patrem. ſ. quẽuis Iudæũ, aut
iudaizãtem. metuẽtem. i. religioſe colẽtẽ Sabbata. nil adorãt
pter nubes, & numen cœli. i. nullum ſimulachrũ ſed ſolũ Deũ,
q in nube apparuit nec putant ſuillã. i. porcinã carnẽ diſtare
humana. i. ab humana carne: q ga ab utraq; qualiter abſtinẽti
qua. ſ. carne ſuilla. pater. i. genitor eius abſtinuit. & ipſi po-
nunt mox. i. ſtatim nati. octauo. ſ. die. mox poſtq̃ fidẽ accepe-
runt. ꝓputia. i. priore pelliculã uirilẽ. ipſi aũt ſoliti cõtẽnere
leges Romanas: ediſcunt & ſeruant & metuunt ius Iudaicũ

qđcunq; Moſes tradidit volumine arcano.i. Iudæis occulta to.ediſcunt inquã non mõſtrare vias niſi colenti eadẽ ſacra. (Sunt eni Iudæi adhuc hodie nimiũ amatores ſuiuſq; adeo vt gratis inter ſe cõmodent:cæteris vero ad vſurã.) Et dedu cere ſolos verpos.i. Iudæos uertenti pelle circunciſos.ad fon tem q̃ſitum a uiatore.ſ.in Iudæa ubi aquaꝝ penuria eſt. Sed pater eſt in cã:cui patri.ſ.quæ q; ſeptima lux.i.qđlibet Sabbatũ fuit ignaua.i. ſine omni opatione.& nõ attigit ullam partẽ vitæ.i.nihil eo die ope ratus eſt:quo ſe viuere ſignificare poſſet.

IOAN. BRIT. ¶ Sponte tñ iuuenes: iuuenes,inqt,p reliq̃ oia parentes ſponte ſua imitant:auaritiam aũt cũ per ætatem oderint,co gũtur ẽt inuiti exercere. ſicq; imenſam patrum cupiditatẽ, & pnitioſam humano generi diſciplinã notat. ¶ Cætera.ſ. viuendi ueſtigia, & inſtituta, & cæteros mores. ¶ Fallit.n. vitium ſpecie v rtutis: filius, inqt, & auaritiã inſcius exercet,qa pater, quæ auaritia ẽ, parſimoniã appellat:ſicq; filius fallitur,qa uitium nõ reco gnoſcit ut uitiũ: ſed auaritiã exercet,putans non eſſe auaritiam,ſed diligẽtiã quandã & uirtutẽ acqrendi. Nã uitia cũ virtutib⁹ ſunt adeo finitima, ut ipſa ꝓpinquitate plerunq; fallant, & p uirtutibus habeant̃.nam auaꝝ pro parco, ꝓdigũ p liberali uocamus. Eraſmus,inqt,& dum conamur uerã uirtutem ſequi, in vitia virtuti uicina incurrimus. nã auaritiã ampl ctimur putantes eam eſſe parſimoniam. Imitatio eſt Horatii: Decipimur ſpecie recti. Seneca i Prouerbiis: Timidus cautũ ſe vocat:ſordidus parcum. ¶ Vmbra.i. imagine. Nam cum uirtute neſcio quid habere uidet̃ ſimilitudinis: qui acqrit. ¶ Cum ſit triſte habitu:ideſt ipſum uitium auaritiæ,metaphora ſumpta ab habitu exteriore. Nam habitus & uultus hoīs ſeuerus decipit plerunq; te,quia putas eum talẽ eſſe intrinſecus,qualis apparet extrinſecus. Nam & diligentia illa acquirẽdi extrinſecus vĩ laudabilis. ſed ſi attendas in interraneam cupiditatem inuenies nihil deteſtabilius. ¶ Nec dubie:indubitanter quidem auarus laudat̃ tanq̃ frugi:hoc q; cũ riſu,eaq; pnunciatione,qua aliqđ ſolemus iprobare.q.d. laudat̃ is,qui maxime uituperandus eſt. ¶ Auarus: licet auarus nefanda ſit cupiditate:tñ quia ad acqrendum videtur eẽ vigilantis & ſolertiſſimæ induſtriæ laudatur,ut homo utilis: qa per ſummam uirtutem,& induſtriã uidetur acqrere. Nam acqrere iuxta mortaliũ concupiſcentiam magnæ eſt uirtutis. Vñ illud eſt Ouidii: Nõ minor eſt uirtus q̃ quærere,parta tueri. ¶ Tanq̃ parcus:nã parſimonia nomen habet virtutis. Virgi. atq; apibus quãta experiẽtia parcis. Eſt .n. parſimonia ſcientia uitandi ſumptus ſupuacuos,uel ars re familiari moderate utendi. Seneca. ¶ Certa magis:hoc a poeta dictũ cũ geſtus ridentis tam ſordidã diligẽtiam. ¶ Serpẽs Heſperidũ:nã Heſperides q̃ tres fuere.ſ. Aegle, Heretuſa,& Heſperetuſa filiæ Heſperi fratris Atlantis,hortos habuere i Oceano Atlãtico ferentes mala aurea,quæ a ſerpẽte peruigili cuſtodiebãtur,illuc Hercules cum imperio Euryſtei pueniſſet occiſo ſerpente poma abſtulit. ¶ Aut põticus:nã apud Colchos in Ponto ubi Aeeta rex pater Medeæ regnauit,in tẽplo Martis pellis uelleris aurei ſuſpenſa c lim fuit a Phrixo,quã tauri ignem

Parſimonia

Sponte tamen iuuenes imitantur cætera,ſolam;
Inuiti quoq; auaritiam exercere iubentur.
Fallit enim uitium ſpecie virtutis,& vmbra,
Cum ſit triſte habitu,vultuq;,& ueſte ſeuerum.
Nec dubie tanq̃ frugi laudatur auarus,
Tanq̃ parcus homo,& rerum tutela ſuarum
Certa magis,q̃ ſi fortunas ſeruet eaſdem
Heſperidum ſerpens,aut ponticus.adde qđ hunc, de
Quo loquor,egregiũ populus putat,atq; uerendum
Artificem,quippe his creſcunt patrimonia fabris,
Sed creſcunt quocunq; modo,maioraq; fiunt
Incude aſſidua,ſemperq; ardente camino.
Et pater ergo animi felicis credit auaros
Qui mirantur opes,qui nulla exempla beati
Pauperis eſſe putant,iuuenes hortatur,ut illam
Ire uiam pergant,& eidem incumbere ſectæ.
Sunt quædam uitiorum elementa,his protinus illos
Imbuit,& cogit minimas ediſcere ſordes.
Mox acquirendi docet inſatiabile votum,
Seruorum uentres modio caſtigat iniquo
Ipſe quoq; eſuriens,neq; enim omnia ſuſtinet unq̃
Mucida cærulei panis conſumere fruſtra,
Heſternum ſolitus medio ſeruare minutal
Septembri,nec non differre in tempora cœnæ
Alterius conchem æſtiui,cum parte lacerti
Signatam,uel dimidio putriq; ſiluro,
Filaq; ſectiui numerata includere porri,
Inuitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.

ſpirantes una cũ dracone dicunt̃ cuſtodiſſe. Eam Iaſon,occiſo opera Medeæ dracone ſuſtulit. ¶ Adde q; hũc, de Quo:hoc etiã ſumma cum indignatiõe infertur,q; malus vt bonus laudetur. ¶ Verendũ:in honore habendũ, ut hominem ſolertiſſimum. ¶ Quippe his:nec mirum,inquit, eſt ſi in pretio ſunt tales, & laudantur, vt optimi artifices. nam hi quidẽ ſunt q patrimonia norũt ampliare, & proinde in pretio ſunt. iuxta illud Ouidii: In pretio ptium nunc eſt:dat cenſus honores: Cenſus amicitias: pauper vbique iacet. ¶ Quocunq; modo: ideſt per fas & nefas. ¶ Incude aſſidua: methaphora ſumpta a fabris ferrariis,qui aſſidue cudendo ferrum extendunt: ergo icude labore & ſolertia. ¶ Ardẽte camino: ideſt animi cupidine flagrante. ¶ Et pater ergo:ſenſus eſt: Cum ergo patrimonia ſolertia, & diligentia amplificetur, pater appellat, creditq; auaros felices utpote diuites: & qui mirentur & amplectantur opes: & qui nullum pauperem inter felices numerent: & proinde hortatur filios ut eandem uitæ ſequantur uiam. legendum enim eſt hortat̃ numero ſingulari, ut ſic exponas: Pater hortatur iuuenes: ut imitentur ueſtigia auari. ¶ Mirantur: ſuſpiciunt. ¶ Iuuenes:filios adoleſcentes. ¶ Sectæ: quam tenent auari a ſequendo dicta eſt ſecta. ea proprie eſt philoſophorum. qui enim Platonis dogma tenebant, platonicam ſectam tenere dicebantur: qui Socratis Socraticam. Seneca ad Lucilium. ¶ Sunt quædam uitiorum elementa: auari inquit, non ſtatim filios ad extremas ſordes producunt. ſed quædam habent principia auaritiæ, quæ paulatim teneris puerorum mentibus inſinuant. ¶ Elementa: principia. Bene autem elementa principia appellamus: ex quatuor enim elementis omnia principium ſuum habere dicuntur. ¶ Sordes: proprie dicuntur maculæ in veſtibus. ſed metaphoricos ad animum transfertur vocabulum: ut pro auaritia põnatur: quæ non minus hominis animum polluit, quam ſordes ueſtimenta. Horatius: Sordidus a tenui multum diſtabit. ¶ Seruorum uentres modio caſtigat: defraudat ſeruos cibariis ſuis. Nam ſeruis quaterni modii dabantur frumenti in menſe: & id dimenſum dicebatur. Vnde Terentius: De dimenſo ſuo, ſuum defraudans Genium comparſit miſer. Hæc Donatu. ¶ Ipſe quoque: qui dominus eſt. ¶ Neque enim ſuſtinet tanta, inqt, auaritia premitur: ut ne fruſta quidẽ mucida panis ſuſtineat comedere. ac ſi dicat: nõ magis iis abſtinet, q̃ rebus delicatis. ¶ Minutal: genus condimenti eſt quod ex rebus minutim conciſis fiebat (ut docet Apicius) uariis generibus & nominibus. inter cætera fiebat unũ minutal marino piſce, liquamine, oleo, uino porris capitatis, coriandro. Dicebatur Tarẽtinũ, Marianũ, dulce ex citreis. Minutal item ex iecinoribus & pulmonibus leporis. a uarietate rerũ uarium dicitur a Martiale. ¶ Septembri: tempore autumnali, quo obſonia maxime corrumpũtur, & hominũ corpora morbis ſunt obnoxia. ¶ Cõchem: ideſt fabã uiridẽ ut diximus in tertia Saty. Cuius conche tumes. De qua Martialis: Si ſpumet rubra conchis tibi pallida teſta: Lautoriũ cœnis ſæpe negare potes. Alii ſentiunt genus eſſe legumini non abſimile lenti. ¶ Signatam: cuſtodita, impreſſo ſigno

Secta

Elementa

Dimenſum

Minutal

Cõchis

Sed quo diuitias hæc per tormenta coactas?
Cum furor haud dubius, cum ſit manifeſta phreneſis,
Vt locuples moriaris egenti uiuere fato?
Interea pleno cum turget ſacculus ore,
Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit,
Et minus hanc optat, qui non habet: ergo paratur
Altera uilla tibi, cum rus non ſufficit unum,
Et proferre libet fines, maiorq́; uidetur,
Et melior uicina ſeges, mercaris & hanc, &
Arbuſta, & denſa montem qui canet oliua
Quorum ſi pretio dominus non uincitur ullo
Nocte boues macri laſſoq́; famelica collo
Armenta ad uirides huius mittuntur ariſtas,
Nec prius inde domum, q̃ tota noualia ſæuos
In uentres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere uix poſſis, q̃ multi talia plorent,
Et quot uænales iniuria fecerit agros.
Sed qui ſermones? quæ fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hoc? inquit, tunicam mihi malo Lupini,
Quam ſi me toto laudet uicinia pago
Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem.
Scilicet & morbis, & debilitate carebis,
Et luctum, & curam effugies, & tempora uitæ
Longa tibi poſt hæc fato meliore dabuntur,
Si tantum culti ſolus poſſederis agri,
Quantum ſub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractis ætate, ac punica paſſis
Prælia, vel Pyrrhum immanem, gladioſq́; Moloſſos,
Tandem pro multis uix iugera bina dabantur
Vulneribus, merces ea ſanguinis, atq́; laboris
Nullis uiſa unq̃ meritis minor, aut ingratæ
Curta fides patriæ, ſaturabat glebula talis
Patrem ipſum, turbamq́; caſæ, qua fœta iacebat
Vxor, & infantes ludebãt quattuor, unus
Vernula, tres domini, ſed magnis fratribus horum
A ſcrobe, uel ſulco redeuntibus altera cœna
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri noſtro non ſufficit horto.
Inde fere ſcelerum cauſæ, nec plura uenena
Miſcuit, aut ferro graſſatur ſæpius ullum
Humanæ mentis uitium, q̃ ſæua cupido
Indomiti cenſus. nam diues qui fieri uult,
Et cito uult fieri, ſed quæ reuerentia legum?
Quis metus, aut pudor eſt unq̃ properantis auari?

aduerſus fraudes ſeruo℞. Cuius conſuetudines ſic meminit
Cicero in epiſtolis. Sicut olim matrẽ meã facere memini, q̃ la
gœnas etiã inanes obſignabat, ne dicerent̃ inanes aliquę fuiſ
ſe, q̃ furtim eẽnt exiccatę. Sic & Plautus in Perſa: Nã id demũ
lepidũ eſt, triparcos hoĩes vetulos, auidos, aridos bñ admor
dere, q allii ſeruo obſignant cum ſale. Horatius: Et ſigno læ

Lacert? ſo nõ inſanire lagœnæ. ¶ La
certi: piſcis eſt ex Bætica: ſa
xetanus dicit̃ a patria vbi ca
pit̃: pauperibus cũ conche vt
uiliſſimus cibus apponebat̃.
Martia. Cũ ſaxetani ponat̃
cauda lacerti: Et bene ſi cœ
nas conchis iuncta tibi eſt.
¶ Aeſtiui: quo tpe obſonia pu
treſcũt. ¶ Siluro: piſcis eſt pe
culiaris lacus Hilidis, quem
efficit Nilus. Ibi enim reperiũ
tur Alabethæ, Coracini, Si
luri, Crocodilus quoq́;. au
ctor Pli. lib. v. ¶ Includeret cu
ſtodire incluſa. ¶ Fila nume
rata. i. ipſum porrum nume
ratum ne furtim imminuat̃.
Filum autẽ appellat, q porrũ
ſectiuum tenue ſit, & exile ad
differentiã capitati, qđ Craſ
ſius eſt. De quibus multa Co
lumella libro. xii. Plini. li. xix.
¶ Inuitatus ad hæc adeo, in
quit, ſordide viuit vt hmõi
epulis mendicus abſtineret ſi
inuitaret̃. Sic q́; hoĩs auari
tiam exaggerando deteſtat̃.
¶ De ponte. i. aliquis mendi
cus. Nam in pontibus paupe
res ſolent mendicare, ut dixi
mus illic Diruſq́; a ponte ſa
telles. Ordo autẽ eſt: Aliqs de
ponte inuitatus ad hæc ne
gabit: ſcilicet venire.

AS CE. ¶ SPON te tñ iuuenes &c.
Oſtẽdit potentiam auaritiæ, q̃
prudẽtiæ, & frugalitatis ſpe
ciẽ præ ſe fert: & ad quã iuue
nes nõ ſua natura (eſt enim ſe
nectutis uitiũ: qa in nobis vi
tia decreſcũt oĩa ſolã præter
auaritiã) ſed a parentibus in
ſtigati accedunt: qđ reprehẽ
dit poeta. Ordo eſt: Iuuenes
tñ imitant̃ ſponte. i. ex ꝓpria
natura. cętera ſup. vitia parẽ
tũ. & iubent̃ a parentibus ex
ercere inuiti. quoq́;. i. ẽt ſolã
auaritiã. Vitium eñi auaritię
ſ. fallit. i. decipit nos, ſpecie. i.
ꝑ ſpẽm & apparẽtiã uirtutis.
& umbra. i. occultante ꝑicle
ſua. uel umbra. i. obſcura co
gnitiõe eius, q̃ bonum videt̃. cũ ſit triſte. i. ſeuerum & graue
habitu. & ſeuerũ. i. nimis rigide ſeqns verũ. vultu, & veſte. i.
cũ auari oſtentent ſemp, & præ ſe ferãt ſpẽm grauia, & pru
dẽtis viri, & alti cõſilii. Nã ut ait Hora. i epi. Hos ſolos aiũt
ſapere & bñ viuere: quorũ cõſpicit̃ nitidis fundata pecunia
uillis. Nec auarus laudat̃ dubie. i. cũ timore de oppoſito i ſed
certe & ſecure tanq̃ eſſet frugi. i. ad frugẽ: hoc eſt vtilitatẽ &
rẽ ſuã modeſte reſpiciens. & tanq̃ hõ parcus. i. modeſte par
cens. & tanq̃ tutela. i. cuſtos ſuarũ rerũ. magis certa. i. certior
& tutior, q̃ ſi ſerpẽs Heſperidũ. i. qui cuſtodiuit mala aurea

Heſperidũ: donec ea Hercules abſtulit: aut ponticus ſup. ſer
pẽs q cuſtodiuit aureũ vellus: donec Iaſon ipſum abſtulit. ſer
uet. i. cuſtodiat. eaſdẽ fortunas. i. diuitias q̃s auarus cuſtodit.
Adde q ppls putat hũc de quo loquor. ſ. auarum ſeuere ince
dentẽ egregiũ, aut verẽdum artificẽ: qppe qa certe pr̃imonia
creſcũt his. i. hmõi. ſ. auar a fabris. Sed pr̃imonia ſup. creſcũt
qui cunq́; modo ẽt illicito &
neſando: & fiunt maiora aſſi
dua incude: & camino ſemp
ardẽte reſpicit ad fabros mo
netarios vñ metaphorã ſum
pſit. Et ergo pr̃ credit filios
ſuos auaros felicis animi, qui
mirant̃. i. cum admiratiõe lau
dant: & aſſeq volunt. opes. i.
diuitias. & hi putãt nulla eſſe
exẽpla pauperis beati. i. non
debilẽ eẽ vllum, qui fuerit bea
tus & paup. & hortant̃ iuue
nes vt ꝑgant. i. ꝑſeuerent: ire
illã uiã, q ipſi. & incumbere. i.
ex toto ſtudere & imitare eidẽ
ſectę. i. ꝓfeſſioni & ſtudio. ſ.
auaritię. Sunt quędã elemẽta
. i. principia & incitamẽta vi
tio℞. & pater ſup. imbuit. i.
primum erudit ꝑ primã infu
ſionẽ talis doctrinę. ꝓtinus
. i. ſtatim ubi capaces ſunt. il
los. ſ. filios. his ſup. elementis.
& cogit eos diſcere minimas.
ſordes. i. auarorum mores, q
ſordidi vocant̃. & docet mox
. i. paulo poſt. inſatiabile votũ
. i. deſiderium aggrendi. Par
uæ autẽ ſordes ſunt hę. Caſti
gat. i. attenuat vẽtres ſeruo℞
iniquo modio. i. menſura in
iuſta frumenti eis dãda ſingu
lis mẽſibus. exuriens quoq́;. i.
etiã ipſe eſuriẽs, neq́; eñi ſuſti
net. i. patit̃ vnq̃ ſup. ſeruos cõ
ſumere oĩa fruſta. i. fragmen
ta mucida. i. mucore & ſitu ꝑ
fuſa pãnis cęrulei coloris ſup.
ſ. marini: ſolitus ſeruare me
dio Septẽbri, cum cibus citiſ
ſime corrumpit̃. minutal. i. ge
nus condimenti ex rebus minu
tim concisis. heſternum. i. pridia
num: hoc eſt ex fruſtis carniũ
cœnæ ꝓcedentis confectum.
necnon. i. etiã. ſolitus ſup. diſ
ferre in tpã alterius cœnæ. i.
de una cœna, uſq́; ad aliã con
chem. i. uiridẽ fabã conſtrictã:
ſignatã. i. ſigno ipſius notatã
cum parte lacerti. i. piſcis vi
lis. æſtiui: i. qui tempore æſta
tis maxime vileſcit & putre
ſcit. uel cum dimidio & putri ſiluro. i. tali piſce & ſolitus in
cludere fila porri ſectiui. quod vilius eſt q̃ capitatum. nume
rata. i. cũ certo numero appoſita. aliquis de ponte. i. mẽdicãs
in ponte. inuitatus ad hæc ſup. cibaria negabit ſup. uenire.
¶ Sed quo oſtẽdit extremæ illũ eſſe demẽtiæ: q nimia parſi
monia conſeruat, quæ prodigi hæredes abſumant. De qbus IOAN.
ſic etiam Horatius: Abſumet hæres cæcuba dignior. Seruata BRIT.
centum clauibus & mero Tinget pauimentum ſuperbo pon
tificum Potiore cœnis. ¶ Sed quo diuitias i ideſt ad quid di
uitias coactas per tot labores uis habere, ſi iis vti non vis?

ſeq; hois(ut dixi)ſtultitiã inſectatur:qui duriter, ac parce ui/
uit ut haeredibus relinquat diuitias.¶Per haec tot tormenta:
p tot ſudores & labores.¶Phreneſis morbus eſt, q continua
Phreneſis dementia eſſe incipit:aut cũ aeger quis adhuc ſapiat,tñ qua/
dã uanas imagines accipiſt phreneticas.¶Viuere egenti fa/
to:egenti ſorte & paupe ſtatu. Nihil pfecto eſt abſurdius di
uite auaro,q uult in paupertate uiuere, ut moriat diues. un
eſt illud Ciceronis i Catone maiore:Auaritia uero ſenilis qd
ſibi velit nõ intelligo:pot eni ee qcq̃ abſurdius, q̃ quo minus
viae reſtat,eo plus uiatici quaerere.¶Creſcit amor:imitatio
eſt Horatiana:Creſcentem ſequit cura pecuniam.¶Et minus
hanc optat:oſtendit mortaliter poeta pauperẽ ad opes paran
das minus anxiũ eſſe,q̃ diuitẽ:nec ſine rõne. Nam q in opibus
nutritus eſt,ſemp veret ne ab his decidat, proindeq; ſemper
cogitat nõ ſolũ,q part i ſunt cõſeruare,ſed augere & multipli
care:pauperi vero q diuitias nõ cognouit: deſiderio habẽdi
minus excitat.¶Et me iior:uidet. Sic Horati.de auro.Q dq;
aliena capella gerat diſtentius vber Tabeſcat. Ouidius: Vici/
nũmq; pecus grandius vber habet.¶Seges: ſeges pprie dicit
Seges eorum ſeminum ex qbus cõficitur panis, accipitur q; pro ipſis
frugibus.dum adhuc in agris ſtant. Liui. ab Vrbe cõdita lib.
ſecundo.Forte ibi tunc ſeges farris dicit fuiſſe matura meſſi.
Oui. Iam ſeges eſt vbi Troia. Virgi. Hic ſegetes,illic veniunt
felicius vuae. Accipit ẽt ſeges pro oi terra parata ad frumen/
tum accipiẽdum.quo ſignificato accipit Virgilius illic:Quid
faciat laetas ſegetes:hoc eſt ipſam terrã. vñ Varro in ſecundo
rei ruſticae:Dos uomicus cã ne ut cõmodius naſcatur frumẽ/
tũ in ſegete,& pabulũ in nouali.¶Arbuſta:arbuſtũ nõ ſolum
Arbuſta apud auctores plerunq; capit p loco arboribus cõſito, ſed
maxime p loco cõſito uitibus & arboribus. unde Columel/
la:Arbuſtũ inter q̃dragenos pedes diſpoſitũ eſſe cõuenit.Sic
eni & ipſae arbores, & appoſitae uites melius coaleſcent,fru/
ctũq; meliorem dabunt.ab eo elegãter etiã deducitur arbuſta
Arbuſtare re uerbũ:q eſt agrũ arboribus cõſerere.Plinius: Tranſpada
na Italia populo,tilia,acere,orno, carpino,querçu arbuſtat
agros.¶Canet:albicat.¶Quos ſi pretio:oſtẽdit poeta peri/
culoſum eſſe habẽtibus praedia iuxta potentẽ uirũ,q iportu
nitate & ſubdolis artibus cogunt ea uẽdere, uñ eſt illud Ho
ratii in Odis:Quid qd uſq; proximos Reuellis agri terminos, & ultra Limites clientũ ſalis auarus.¶Si nõ uincitur:ſi
nõ põt induci ullo pretio,ut uendat ea.¶Ariſtas huius.ſ.do/
mini uicini.¶Laſſo collo:ratio eſt q̃re famelica ſint. iugo eni
colla ſubiecta diu habuerũt:ſut inde p laborem contracta ſit
fames.¶Domũ ſubaudi abeunt ab inferiore. nam abeant le/
gendũ,eſt ſine aſpiratiõe:ut noualia nõiatiui ſit caſus.¶No/
ualia:tot:ipſae ſegetes.hyperbole eſt. Noualia aũt ſunt agri,
Noualia q(ut docet Pli.lib.xviii.)alternis annis ſerũt.¶Sequos i fame
exaſperatos. Sed q ſermone:inſultatio eſt poetae in auarum.
¶Sed cũ,inqt,tot diuitias p multas iniurias parauerís,q ſer/
mones ſunt de te:ac ſi dicat ubiq; male audis,ubiq; ut impro
biſſimus laceraris.¶Quid nocet hoc:inquit i uerba auari re/
ſpondentis.Nã infamiã auarus cõtẽnit.un de Auaro ita Ho/
ratius:Sordidus ac diues populi cõtẽnere uoces Sic ſolitus,
populus me ſibilat,at mihi plaudo Ipſe domi, ſimulac num/
mos cõtemplor i arca. Et alibi Iuuenalis i deteſtationem aua
ritię:Quid eni ſalutis i famia nũmis.¶Tunicã mihi malo Lu
pini.auarus tanti facit diuitias,ut pluris aeſtimet rẽ uel uiliſ/
ſimã,q̃ laudẽ & bonum nomẽ in paupertate. Contra aũt uir
bonus pluris facit bonũ nomen, q̃ diuitias multas. Et ergo
ſenſus: Ergo magis mihi uolo ſiliquã lupini,ac ſi dicat rẽ nul/
lius momẽti pluris facio,q̃ laudari vt vir bonus in pauptate.
¶Tunicã:folliculũ.¶Laudet me:vt virum bonum. Ordo eſt,
Laudet me ſecãtem.¶Paucıſſima farra exigui ruris: pauptatẽ
ſummã his verbis expreſſit.¶Pago:villa. πηγη enim fons dic
inde pagus. iuxta enim fontes villae fieri ſolent ob aquarum
cõmoda.¶Scilicet & morbis:ironicos auaro reſpõdet poeta.
Eſt autẽ ſenſus:Licet diuitias tibi multas parauerís ita: vt ſo
lus tñ poſſideas, quãtum vniuerſus populus Romanus ſub
Tatio poſſidebat:nõ tñ poteris carere aliis incõmodis,& ca/
lamitatibus. Sic q; philoſophice oſtẽdit diuitias nõ eſſe eas,q
hoiem a corporis iuxta & mentis aegritudine queant vendi/
care:neq; longiora,feliciora q; tempora vitę largiri:cũ diuitẽ
maiores etiã curae comitent. Eſt aũt imitatio Horatiana:q ſic
ſcribit in epiſtola ad Lolium:Non damus & fundus non aeris
aceruus & auri:Aegrotae dñi deduxit corpore febres:Nõ aio
curas:valeat poſſeſſor oportet:Si cõportatis rebus bene cogi
tat vti.¶Debilitate:debiles appellamus, qbus aliqua membra Debilis
ſint vel diminuta,vel obliſa:vt alibi: Hic coxa debilis, ambos
perdidit ille oculos.¶Poſt haec.i.poſt illam morborum & alia
rum calamitatũ carẽtiã.¶Quantũ ſub Tatio:ex moleſtia anti/
quorum oſtendit mores & auaritiã ſui tpis acriter dãnandã.
ſub Romulo.ii.& Tito Tatio duce Sabinorũ, q foedere per
cuſſo in urbẽ cũ Sabinis receptus fuit a Rumulo, tãta rerum
modeſtia & parſimonia viuebãt, vt auctore Pli. lib.xviii. ca.
ii,)bina tunc iugera populo Ro. ſatis eſſent , nulliq; maiorẽ
modũ attribuerit. Dona ẽt putauerit ar pliſſima iperatox ac
fortiũ ciuiũ,quãtum qs vno die plurimum circumarauiſſet.
Columella tñ ſcribit in primo limine opis ſui de agricolatio/
ne:C.Fabriciũ & Curiũ Dẽtatum,alterũ Pyrrho finibus Ita
lię pulſo,domitis alterũ Sabinis,accepta q̃ viritim diuidebãt
captiui agri ſeptẽ iugera,nõ minus induſtriae coluiſſe,q̃ forti
ter armis quęſierant. Plinius vero tradit Curiũ Dentatũ qua
terna agri iugera viritim populo diuiſiſſe ſibi. deinde totidẽ
cõſtituiſſe dicentẽ nemiñẽ eſſe debere cui non tm̃ ſufficeret.
¶Mox ẽt fractis aetate oſtẽdit quanta fuerint frugalitate ve/
teres, q ẽt aetate & bello confecti acceptis binis, iugeribus in
pręmiũ cõtenti erat:tanq̃ maximis donati diuitiis. Ordo eſt:
Mox vix tandẽ bina iugera dabant pro multis vulneribus ẽt
fractis aetate, & paſſis p̃lia punica,vel Pyrrhũ imanẽ.¶Mox:
deinde.¶Paſſis p̃lia punica:qui arma aduerſus Poenos geſſiſ/
ſent.¶Pyrrhũ, Epirotarũ regẽ,q cũ in auxilio Tarẽtinorum Pyr/
aduerſus Romanos arma tuliſſet, demũ poſt varia p̃lia a Cu/ rhus
rio & Fabricio ſuparus in Graeciã reuerſus eſt. vbi dũ argos
oppugnaret,ictu tegulae interẽptus eſt.¶Moloſſos: Epiroti/
cos. Nã Moloſſia pars eſt Epiri:vt diximus ſuperius.¶Tãdẽ:
haec particula deſiderii ſignificationẽ hẽt: vt ſit poſt multum
tpis & diutinos labores, referturq; ad effectum expectantis.
Cice: Vix tãdem l. gi litas dignas Appio Clodio.¶Bina iuge
ra:nã(ut dictũ eſt ex ſnia Plinii)bina tũc iugera populo Ro.
ſatis erãt.¶Merces ſanguinis.ſ.in p̃liis effuſi.¶Nullis viſa mi/
nor:tãta erãt,inqt,animi moderatiõe & paucis ꝯtenti: ut ea
merces licet exigua,nunq̃ viſa ſit inferior meritis, q̃ in temp.
cõtuliſſet.¶Aut ingratę Curta fides patriae:nunq̃ putauerũt
fidem patriae curtã eſſe in ſe. Et ordo eſt a ſuperioribus: Aut
nunq̃ viſa ſibi eſt fides curta p̃triae ingratae: vt duo dicat:neq;
patriã viſam ſibi ingratã, neq; eius fidẽ ſibi modicã: aut (qd
nõ minus placet) ex affectu poetae dictum.i. licet igrata eſſet
patria,q̃ p meritis p̃mia nõ redderet, tñ tanta erãt animi mo/
deratione:vt nunq̃ putarẽt modicã eſſe reipu. in ſe fidẽ.¶Sa/
turabat:hoc dicit i deteſtationẽ deliciarũ ſui tpis.¶Talis gle
bula:tã modicũ ſolũ.¶Qua foeta iacebat Vxor: expone qua
.ſ. caſa. vt ſit in q̃ caſa vxor etiã foeta iacebat: vt totum ſit ad
laudẽ priſcae frugalitatis:cũ tã exiguis facultatibus ẽt langui
di optime fouerent.¶Vnus vernula.i. ſeruulus vnus infans,
Nã vernae dñr ſerui nati domi ex ancillis.¶Tres domini.ſ.in
fantes.¶Horũ.ſ.trium dominorũ.¶Magnis: per hoc oſtẽdit
p̃ter tres infantes, & alios fratres grandiores extitiſſe.¶Am/
plior:ppter exhanelatũ laborem.¶Ex pro.i. nam expoſitio eſt
amplioris coenae.¶Ollae grandes:cacabi grandiores.¶Pulti/
bus:bene inqt pultibus vt oſtẽdat lauta obſonia nõ ſolita pa
rari. Nã pulte trecẽtis annis ante uſum panis vixerunt Roma
ni. vt ſcribũt Verius, & Plinius.¶Noſtro nõ ſufficit horto.i.
ampliores nũc habemus hortos,q̃ antiq habuerunt agros: vñ
eſt cõqueſtio illa Plinii:cum bina tũc iugera populo Ro. ſatis
eſſent, nec vlli maior modus attribueret, eo ſeruos pauloan/
te principis Neronis cõtẽpto, huius ſpatii viridia, & piſcinas
habuiſſe, gratũq; eſſe ſi nõ aliqs & culinas.¶Inde: ex tãta rerũ
cupiditate.¶Cauſae ſcelerum: ſubaudi ſunt. Nã hoies ad om/
nia ſcelera cupiditate habendi facile impelluntur. Vnde illud
Virgi. Quid non mortalia pectora cogis Auri ſacra fames.

¶Neq;

Graſſari

ꝭNec plura uenenatordo eſt,& ſenſus: Nec ullum uitiū humanæ mentis miſcuit plura uenena,q̄ ipſa auaritia & immoderata habendi cupiditas.ꝭGraſſat:ſęuit.Eſt eñi graſſari ſupra modū ſæuire.vnde Trāquillus in Calig. His diuerſo uitiorū genere graſſantibus.i.ualde ſęuientibus.Graſſari etiā dicimus incedere. Sallu.in Iugurthino:Graſſatur uia uirtutis.ꝭEt cito fieri vult:oſtendit multa ſcelera illi ppetranda eſſe,q modico tpis ſpatio magnas aggregat diuitias,

Viuite contenti caſulis,& collibus iſtis
O pueri Marſus dicebat,& Hernicus olim,
Veſtinuſq; ſenex,panem quæramus aratro,
Qui ſatis eſt menſis,laudant hoc numina ruris,
Quorum ope,& auxilio gratæ poſt munus ariſtæ
Contingunt homines ueteris faſtidia quercus.
Nil uetitum feciſſe uolet,quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi,qui ſummouet Euros
Pellibus inuerſis peregrina,ignotaq; nobis
Ad ſcel s,atq; nefas,quodcunq; eſt,purpura ducit.
Hæc illi ueteres præcepta minoribus,at nunc
Poſt finem autumni media de nocte ſupinum
Clamoſus iuuenem pater excitat,accipe ceras,
Scribe puer,uigila,cauſas age,perlege rubras
Maiorum leges,aut uitem poſce libello.
Sed caput intactum buxo,nareſq; piloſas
Annotet & grandes miretur Lælius alas.

ASCē. ꟾSed quo &c. Docet auarorum inſaniam,qui in ſuam perniciem filios auaritiā docent:cum ab illis poſtea necentur.Ordo eſt: Sed quo.i.ad quē vſum. coactas.i.accumulas auare diuitias per hęc tormenta ſeruotū ſcilicet. cū ſit furor haud.i.non dubius & manifeſta phrenelis:ideſt īſania. viuere fato.i.ſtatu & ſorte fatali egenti,vt moriaris locuples.Interea cum ſacculus turget.i.inflatur pleno ore:quia ligari non poteſt, amor nummi creſcit quantū ipſa pecunia.& minus optat hanc ſcilicet pecuniam:qui non habet ſup.eam Ergo quia inſatiabili es.altera uilla paratur tibi.& cum rus unum nō ſufficit. libet proferre.i.extendere. fines:ideſt limites agri tui.& ſeges.i.ſatio uicina uidetur maior & melior. & tu mercaris & :ideſt etiam hanc.& cum ea arbuſta.i.ligna cædua, ſeu cōbuſtibilia.& montē qui canet tempore florum oliua denſa.i.frequenti olea quorum.i. quarum tetum. ſi dominus nō uincitur.ſ.ad uendēdum ullo pretio,boues macri. & armenta famelica collo laſſo:ideſt fatigato aratro,aut iugo.mittuntur ſup.a te ad uirides ariſtas: ideſt ſegetes huius.ſ.domini. vt.ſ.deuaſtatis illis,cum nullum fructum habeat,cogatur uēdere.Nec ſup.rediguntur prius domum inde.i.ab illis ſegetibus,quam, ipſi habeāt:ideſt aſſumant in ſæuos uentres.tota noualia.i.totam nouam ſationē ſegetum.ita ut credas illud actum eſſe falcibus:ideſt incuruis cultris:quibus frumētum maturum abſcinditur. quam multi ſup. putes plorent talia ſup.dāna:& tales iniurias.& quot agros fecerit iuria uęnales:quaſi dicat plurimi,& plurimos. Sed qui ſermones habētur ſup.de auaro. & quæ buccina.i.tuba famæ fœdæ.i. diffamationis .habetur ſup.de te o auare. Ipſe aūt.auarus ſup. inquit.Quid nocet hoc.ſ.infamem eſſe.ego malo mihi tunicam lupini:ideſt plenam & turgidam auto:ſicut tunica,i.ſiliqua lucini plena eſt grano.Vel dicamus potius abſolute:ego malo tunicam.i.ſiliquam & Viliſſimum integum ntum: quaſi ad nihil utile.lupini.i. illius leguminis, quam ſi uicina laudet me in toto pago.i.uico(ut Galli dicunt villagio.)ſe cantem.i.metentem pauciſſima farra exigui ruris:hoc eſt p bona fama nō darem ſiquillas lupino eum:ſi cum ea pauper ſim. reſpondet poeta per ironiā ex indignatione dicens. Scilicet .i.ſcire licet: quare hoc malis:quia tu carebis morbis & debilitate.& effugies luctum,& curam.& tempora uitæ dabunt tibi meliore fato poſt hæc longa:ſi tu ſolus poſſederis tantū agri:quantū populus Romanus arabat ſub Tatio conſocio ſcilicet Romuli.cū po.Ro.adhuc pauper eſſet, quia mox.i. poſtea.uix bina iugera dabantur tandem.i.poſt longam militiam ipſis Romanis etiam fractis ætate.ſ.ſenecta.& paſſis prælia punica:i.carthaginenſia,& Pyrrhū regem Epiri. imanem.i.inmitem,& crudelē.& gladios Moloſſos.i.Moloſſorum, qui ſub Pyrrho erant:& hoc pro multis uulneribus. ea merces ſcilicet poſſeſſio duorū iugerum.quę erat merces ſanguinis,atq; laboris.nullis.i.non ullis.non eſt uiſa ullis unquam minor meritis.i.q̄ meruerint.Quidam legūt aut ingratę.Et eſt ordo:Aut fides illa ſup.nullis eſt uiſa fides curta patrię ingratę. Alia haud ſic:Fides ſup.erat fides curta.i.imminuta patriæ ingratæ.ſ.tanq̄ a patria ingrata.quia talis glebula:ideſt terra pinguis:ſed modica ut pote duum iugerum.ſaturabat ipſam partem ſcilicet familiæ.& turbam:ideſt familiam etiā multam.caſæ: ideſt exiguæ domus.qua.i. in qua.uxor iacebat fœta:ideſt puerpera.& quatuor infantes ludebant. & in qua erat ſupple vnus vernula.i.ſeruus,& tres domini.ſignificans illorum quatuor filiorum vnum, qui vltra ius trium liberorum erat, vt vernam habitum.quod non placet.potius dicam tres patreſfamilias in una domo fuiſſe. Sed altera cœna amplior:& grandes ollę fumabant pultibus:quibus tūc ueſcebantur. magnis fratribus horum ſcilicet infantulorum redeuntibus a ſcrobe: ideſt foſſa in qua vitis fodit:& ſulco aratro facto.hic autem modus ideſt hæc menſura agri videlicet duum iugerum.non ſufficit nunc noſtro horto.Valla diceret hortis:quia de voluptuariis loqtur.Inde:ideſt ex huiuſmodi luxuria & ſumptuoſitate hortorum & uillarum ſunt ſupple fere:ideſt quaſi.omnes cauſæ ſcelerum.nec vllum vitium humanę mentis miſcuit plura uenena:ideſt maiora incommoda reipu.Aut graſſatur:ideſt uiolenter ſæuit ferro:ideſt armis bellicis ſæpius, quam.ſæua:ideſt magna & immanis.cupido:ideſt concupiſcentia.cenſus indomiti:ideſt ſe continere nequeuntis.Nam qui uult fieri diues: vult fieri ſup.diues & :ideſt etiam cito.ſed quę reuerentia legum:quis metus.aut pudor auari properantis: ideſt feſtinantis ad diuitias eſt unquam: quaſi dicat nullus, & nulla: quia per fas & nefas ditari uult. & ita neque Deum,neque hominem uereri videtur.

IOAN. BRIT. ꟾViuite contenti caſulis:introducit verba Marſi ſenis,& Hernici,Veſtiniq; ad filios:ut contenti ſint modicis rebus. Sicq; ex frugalitate antiquorum vituperat ſui temporis luxum,& cupiditatem.ꝭO pueri:o filii.pueros enī gręca cōſuetudine p filiis poſuit. Sic Horatius: Dicam & Alciden, puerosq; Ledæ.ꝭMarſus:Marſi populi ſunt Sabinis cōterminī.de quibus abunde diximus in.iii.Saty.illic: Trāſlatus ſubito ad Marſos.ꝭHernicus.Hernici Latinio & Albæ uicini erant:dicti(auctore Macrob.)ab Hernico duce.ꝭVeſtinus:Veſtini Sabinis et Marſis uicini ſunt. ꝭLaudāt hęc numina ruris:agricolæ duodecim habebant Deos, quos præcipue colebant,Iouem & Tellurem,Solem & Lunam,Cererē & Liberum,Robigū & Floram,mineruā & venerem.Lymphā & bonū Euentū.De iis Varro.Sed nūc Liberū & Cererē intelligit,quorū beneficio mortalibus uſus panis & uini datus eſt cū antea glandibus veſcerentur. vnde eſt illud Virg. Liber,& alma Ceres veſtro ſi munere tellus, Chaoniam pingui glandē mutauit ariſta.Bacchus.n.vini vſum primus docuit.Ceres uero frumenta inuenit.eadem molere & conficere i Attica,Italia,& Sicilia,& ob id Dea iudicata.hęc pli.& Diodo.ꝭNil vetitū feciſſe volet:oſtendit poeta hoiem q̄ mediocritatē ſequatur,nulla turpi cupiditate deuinciri.ꝭPerone tegi:ac ſi dicat,q in vili habitu ambulat. Eſt eñi pero genus calciamēti ex crudo corio,quo & i bellis vtebantur.Virg.Crudus tegit altera pero. perſius: Non ſi poſcat ſibi peronatus arator.ꝭSumouet Euros:arcet frigus.ꝭPellibus inuerſis.i. pellibus hñtibus pilū i pte exteriore.Oui.i.iii.de Triſtibus: pellibus hirſutis arcet mala frigora braccis. ꝭperegrina purpura:ſapiēter poeta oñdit his,q ābitioſe viuūt ſūptus magnos eē faciēdos,& pide aium ad varias rapinas cōuertēdum ꝭpurpura:veſtis purpurea,quæ ex longinquo venit. purpura āt

Hernici

Veſtini

Numina ruris

Pero

Dirue Maurorum Attegias, caſtella Brigantum,
Vt locupletem aquilam tibi ſexageſimus annus
Afferat, aut longos caſtrorum ferre labores
Si piget, & trepido ſoluunt tibi cornua uentrem
Cum lituis audita, pares, quod uendere poſſis
Pluris dimidio, nec te faſtidia mercis
Vllius ſubeant ablegandæ Tyberim ultra,
Nec credas ponendum aliquid diſcriminis inter
Vnguenta, & corium. lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet, illa tuo ſententia ſemper in ore
Verſetur Diis, atq; ipſo Ioue digna poetæ.
Vnde habeas quærit nemo, ſed oportet habere.
Hoc monſtrant uetulæ pueris poſcentibus aſſem,
Hoc diſcunt omnes ante alpha, & beta puellæ.

(ut iā ſępe diximus) eſt piſcis: ex cuius faucib⁹ habet liquor aptus ad ueſtes tingendas, is aūt capiebaẗ in mari Tyrio in Menynge Afrię, & Getulo littore Oceani in Laconica Europæ. eſt. ergo ſenſus Hō delectatus luxu ueſtiū, ut magnificus uideri poſcit, non dubitat ut egregias ueſtes hēat, q una ambitione correptus eſt, oia miſcere ſcelera, & bonis alienis manū inicere, omneſq; rapinas exercere. ꝩ Hæc pcepta: ſubaudi dabant: hoc eſt quaſia ſunt commemorata. ꝩ Minoribus: filiis & nepotibus. ꝩ Poſt finē autūni: iā incipiēte hyeme, quo tēpore hoies incipiūt lucubrare, & vacare ſtudiis. ꝩ Ceras: tabellas ceratas, in quibus antiqui ſtilo ſcribebant. ꝩ Cauſas age: tu ſcpe cauſas defendendo ſi foro, ut lucrū facias. Nā (ut ait Martialis) illic Aera ſonant. ꝩ Rubras leges: ideſt miniatas. Nā capita legū minioſo ſolēt notari. Perſi⁹: Excepto ſi qd Maſuri rubrica uetauit. ꝩ Vitem: Centurionatū. Nam uitis Centurionum erat geſtamen: qua pcutiebanẗ milites. de qua pleraq; diximus in Stemmata qd faciunt illic. Frangebat uertice uitē. ꝩ Poſce. ſ. ab imperatore. ꝩ Libello: ſupplici quem porrigas iperatori. ꝩ Sed caput intactū buxo: fac, inqt, ut Lælius a quo ſcribendus es in militiā, videat te negligentem circa cultū corporis. hā ita te idoneū putauit militem. Per Lęlium autē vnumquēq; intelligit iperatorem. C. eni Lælius, q ſapiens vſurpatur ptor fregit & cōminuit Viriatū Luſitanū ferocitatēq; eius ita repreſſit, vt facile bellū reliquis traderet. Socer aūt fuit & Mutii Sęuolę auguris, & Fanii. ꝩ Intactū buxo. i. pectine, q ex buxo fieri ſolet. Mar. Multifido buxus, q̄ tibi dente dat. ꝩ Alas grandes. i. grādibus pilis hirſutas. id eni indiciū eſt uirilitatis q̄bus aūt hirſutę ſunt alę, hircoſi dicunẗ ob fetorē hircinum. Perſius: Hic aliquis de gente hircoſa Centurionum. Hirco ſus

℄ Viuite contenti. Laudat parſimoniam priſcorum. Ordo eſt. Marſus, Hernicus, & Veſtinus ſenex. i. quiuis paterfamilias ex illis populis Italię, dicebat o pueri viuite contenti iſtis caſulis. i. domunculis. & collibus. i. paruis & duris agris. & quæ ramus panem, qui ſatis eſt mēſis. i. victū noſtrū. aratro: ideſt agricultura. numina ruris ſcilicet Tellus & Ceres: quorum ope & auxilio faſtidia. i. aſpernationes & nauſeæ. ueteris quercus: ideſt glandis, qua ueteres Veſcebantur. contingunt. i. occupant homines. poſt munus. i. donum & inuentū ariſtæ gratæ: ideſt frumenti. laudant hoc ſcilicet aratro panem quærere. ille ſup. nihil: ideſt nō aliquid: nō uolet feciſſe aliquid Vetitum: quem nō pudet tegi per glaciem. alto perone: ideſt calcimento ruſtico. & qui ſummouet: ideſt depellit a ſe Euros: ideſt violentos Ventos. pellibus inuerſis. i. lanam, aut uillum, ſeu pilum interiorem habentibus. Purpura peregrina & ignota nobis. ſ. Romanis: quæcunq; ea eſt iducit ad ſcelus, atq; nefas. hæc. i. huiuſmodi præcepta. dabant ſupplē illi Veteres. i. ſeniores. minorib⁹. i. iunioribus. At ideſt ſed. pater clamoſus. i. aſſidue clamās & obiurgans. excitat nunc: ideſt noſtris temporibus. iuuenem ſcilicet filiū ſuum ſupinū: ideſt negligētem & auerſum a terrenis bonis de media nocte. poſt finem autūni: ideſt in principio hymis: quando frigus viget. & dicit ſupple: accipe puer ceras: ideſt ceratas tabulas ſcribe: vigila: age cauſas: perlege rubras leges maiorum. i. rubricas: quibus cognitis ſcies vbi ius indagabis cōſultātibus te. aut poſce libello: ideſt ſupplicatiōe: aut carminibus in laudem imperatoris ſcriptis. uitem: ideſt centurionatū. nā Centuriones uite milites cogebant. Sed inquit filius aut poeta. Lælius: ideſt quiuis bonus imperator vt Lælius. annotet. i. conſideret antequam uitem det. caput intactum buxo: ideſt pectine: hoc eſt impexum. & nares piloſas: & alas grandes:

ideſt ſetoſas: quas ille non habet.

℄ Dirue Maurorū Attegias. i. mapalia, & caſas quas Mauri, qui Numidæ a Romanis appellanẗ, ſibi extruunt: De his Ioſephus libr. vii. de bello iudaico ſic ſcribit: Cū ad feſtum, inquit, diē ueniſſet: quo Attegias in honorem Dei cōponi ab hominibus mos eſt, cōtubernia. n. Iudęi ſingula die feſto q Paſcha appellatur, ſibi conſtruūt non pauciores quā decem homines capientia vbi epulantur cæſis hoſtiis Ioſippo. ꝩ Caſtella: differt caſtellū ab oppido. eſt enim oppidū idem quod ciuitas. Caſtellum uero inferius, ut neq; ciuitas ſit. neq; pagus, ſed mediū inter utrūq;. unde Pomponius Mela ſcribit ſic: Cartina & Arſinna ſunt oppida: & Ampſa caſtellū. Sal. ſtius i Iugur. Caſtella multa & oppida temere munita, aut ſine præſidio capit. a caſtello fit Caſtellanus, ſicut ab oppido oppidanus, non ea ſignificatione, qua aliqui falſo crediderunt: hoc eſt qui caſtello præſit, ſed qui ſit ex eo caſtello: ſicut oppidanus q ex eo oppido. Vnde Salluſtius: Iter caſtellanorū anguſtū admodū. Qui arci præeſt arcis: cuſtos & prefectus dicit non caſtellanus. Caſtellū itēm munitionē appellamus quales hodie etiā fieri vidimus ex terra. unde Cęſar ſcribit in ſcdo commentario: Ab utroq; latere eius collis trāſuerſam foſſam obduxit circiter paſſuū quadringentorū, & ad extremas foſſas caſtella conſtituit, ibiq; tormenta collocauit. Et infra: Poſtea uallo pedū. xii. in circuitu. xv milliū, crebriſq; caſtellis circūmuniti oppido ſe retinebant. Cic. lib. xiiii. epiſtolarum ad Catonem ueaitVallo & foſſa circundedi ſex caſtellis, caſtriſq; maximis ſepiū. Caſtella itē (ut legere eſt apud Vitruuiū, Frōtinū, & iuris cōſultos multis locis) deriuacula ſunt aquæ fluentes p formas, & fiſtulas ſuas. Vulpianus: Caſtellū eſt receptaculum quod aquā in publicam ſuſcipit. ꝩ Brigatū: Brigantes populi ſunt in Britannia, ut ſcribit Strabo. Cor. elius Tacitus: Iam uentum haud procul mari ad Hyberniam inſulam, cum ortæ apud Brigantes diſcordiæ retraxere ducem. ꝩ Sexageſimus annus: tunc miſſio dabatur militi, quæ honeſta dicebatur. Nam tres generales (ut tradit Marcellus de re militari) fuerunt miſſionum cauſę, honeſta, cauſaria, & ignominioſa. Honeſta eſt quæ tempore militię impleto & emeritis ſtipendiis datur. Cauſaria cū quis uitio animi uel corporis minus idoneus militiæ renunciatur. Ignominioſa cauſa eſt, cū quis propter delictum ſacramento ſoluitur. ꝩ Aquilā locupletem. i. militiam ipſam opulentā. Aquila eni inſigne fuit Romanorum. unde Valerius Flaccus libro. vi. Romanas ueluti ſæuiſſima cū legiones Tiſiphone, regeſq; mouet, quorū agmina pilis, Atq; aquilis utriq; micant. De hoc multa ſuperius illic: Da nunc & uolucrem ſceptro quæ ſurgit eburno. ꝩ Aut longos: ſenſus eſt: Aut ſi forte labor militaris eſt tibi moleſtus: nec potes ferre ſtrepitum tubarum: potes negociationē exercere: vnde lucrū tibi emergat. Sicq; filiū inſtruit ad rem quāq; uiliſſimam, ut lucrū faciat. Ordo autem eſt: At pares quod poſſis uēdere pluris dimidio. ſi te piget ferre labores caſtrorū &c. ꝩ Soluunt uentrē: naturale. n. eſt ut ex timore ſoluaẗ vēter. Cuius rei ratiōe ita exponit Ariſto. in pblemā. Calor, inqt, inſitus nobis, quaſi aīans eſt: hic ergo rē quācunq; timuerit, diffugit: qd cū exterioribus tactu cōturbauit, atq; metuēdi inuehat, atq; ima de ſuperis defluat, & e ſummis ad intima ſe penetret, efficitur ut aluus & ueſicę fundanẗ facileſq; reddanẗ. un & Macro. lib. vii. Satur. Hinc & laxamētū uentris comitaẗ timorē, qa muſculi qbus claudebanẗ retrimētorū meatus fugiētis introrſum aię uirtute deſerti laxātur uincula, qbus retrimēta uſq; ad digeſtionis opportunitatē continebantur.

Atte giæ

Caſtell Oppidū

Brigantes

Miſſionū genera

Aquila

ASCĒ.

continebantur. ¶ Cornua audita cũ lituis: hoc autẽ dixit ex uetere conſuetudine militię. Nam in caſtris legio habebat tubicines, cornicines, & buccinatores. Tubicines ad bellũ uocabant milites, & rurſum receptui canentes reuocabãt. Cornicines & Buccinatores erant ornamentum totius legionis in igreſſu cõflictus, & eius reditu, quoties pugnabat, cornicines, & tubicines canebant,

Tubicines. Cornicines. Buccinatores.

xageſimus: ideſt cum fueris ſexagenarius, non prius enim a militia miſſionẽ obtinebãt. afferat tibi aglã locupletã. i. locupletãtẽ eos, qbus ve meritis daẽ. Aut ſi piget te ferre longos labores caſtrorũ. i. in caſtris militaribus, & cornua audita cũ lituis. i. tubis claris bellicũ ſonãtibus: hic eſt ſonitus cornuũ & tubarũ: qbus acres uiri accẽdunẽ ad bellũ. ſoluẽt tibi trepido, i, timore trepidãti vẽtrẽ ut aut mingere, aut cacare cogaris præ anxietate. pares. i. exornes quod poſſis vendere pluris dimidio ſuppleq̃ valeat. nec ti ideſt & non. & faſtidia. i. tędia, aut nauſeę ullius mercis q̃ uulgo mercãtiã vocãt, ablegãdę. i. trãſmittẽdæ pp fœtorẽ vltra Tyberi: hoc eſt pelliũ parãdarũ. nõ ſubeãt. i. iuadãt te, nec credas aliqd diſcriminis. i. differentię eſſe ponẽdũ inter vnguẽta. & corium: ideſt pretium vnguentorum & coriorũ. odor enĩ lucri eſt bonus ex qualibet re, quod Veſpaſianus ſenſit. illa ſententia poetæ. ſ. Ennii. exſiſtens digna Diis ſupple teliquis atq; ipſo Ioue: ideſt ſummo Deorum ſcilicet, nemo querit vñ habeas: ſed oportet habere t verſetur ſemper in tuo ore. quod tamen Ennius dixit non pręcipiens ut fiat: ſed reprehendens, quia fit. vetulæ ſcilicet mulieres monſtrant hoc: ideſt ſic ſentire. pueris poſcẽtibus aſſem. vt ſcilicet nuces aut placentã emant. & omnes puellæ diſcunt, hoc ante alpha & Vita. aut (vt dicitur) Beta: ideſt ante prima elementa literarũ. qd noſtro more dices ante a, b, c. vel ante alphabetũ.

Talibus inſtantem monitis quemcunq; parentem
Sic poſſum affari, dic o uaniſſime, quis te
Feſtinare iubet? meliorem præſto magiſtro
Diſcipulum, ſecurus abi, uinceris ut Aiax
Præteriit Thelamonem, ut Pelea uicit Achilles.
Parcendum eſt teneris, nondum impleuere medullas
Natiuæ mala nequitiæ, cum pectere barbam
Cœperit, & longi mucronem admittere culti
Falſus erit teſtis, vendet periuria ſumma
Exigua, Cereris tangens aramq; pedemq;.
Elatam iam crede nurum, ſi limina ueſtra
Mortifera cum dote ſubit, quibus illa premetur
Per ſomnum digitis? nam quæ terraq; mariq;
Acquirenda putes, breuior uia conferet illi.
Nullus enim magni ſceleris labor. hæc ego nunq̃
Mandaui dices olim, nec talia ſuaſi,
Mentis cauſa malæ tamen eſt & origo penes te.
Nam quiſquis magni cenſus præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo, quem ſi reuoces, ſubſiſtere neſcit,
Et te contempto rapitur, metiſq; relictis.
Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas, adeo indulgent ſibi latius ipſi.
Cum dicis iuueni ſtultum, qui donet amico,
Qui paupertatem leuet, attollatq; propinqui,
Et ſpoliare doces, & circumſcribere, & omni
Crimine diuitias acquirere, quarum amor in te eſt,
Quantus erat patriæ Deciorum in pectora, quantum
Dilexit Thebas, ſi Græcia uera Menœceus,
In quarũ ſulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis naſcuntur, & horrida bella capeſſunt
Continuo, tanquam & tubicem ſurrexerit una
Ergo ignem, cuius ſcintillas ipſe dediſti,
Flagrantem late, & rapientem cuncta uidebis.
Nec tibi parcetur miſero, trepidumq; magiſtrum
In cauea magno fremitu Leo tollet alumnus.
Nota mathematicis geneſis tua, ſed graue tardas
Expectare colos, morieris ſtamine nondum
Abrupto, iam nunc obſtas, & uota moraris,
Iam torquet iuuenem longa, & ceruina ſenectus.
Ocyus Archigenẽ quære, atq; eme, quod Mithridates
Compoſuit, ſi uis aliam decerpere ficum,
Atq; alias tractare roſas, medicamen habendum eſt,
Sorbere ante cibum quod debeat aut pater, aut rex.

hinc ergo poeta ait: Cornua cũ lituis, i. cornicines cũ tubicinibus, nã lituus genus erat tubæ ad ſimilitudinem litui virgæ auguralis. Eſt enĩ virga breuis in parte, quę robuſtior eſt incurua, qua augures vtunẽ. cuius meminit Virgi. Ipſe Quirinali lituo, paruaq; ſedebat Succinctus trabea. Lituo pro tuba uſus eſt Vir. Et lituo pugnas inſignis obibat. & haſta. ¶ Nec te faſtidia: nec te pudeat cõtrectare merces etiã dedecoroſas: & quæ mitti ſolent trãs Tyberim. intelligit autem negociatione coriorũ. Nã animalia excoriabantur trans Tyberim. Mart. Et detracta cani tranſtyberina cutis. ¶ Inter Vnguenta hoc loco poeta docet, quod verum eſt, vnguenta ea tm̃ dici, quę uoluptatis cauſa parantẽ: cũ reliq̃, quę ad ſanitatẽ ſpectãt, medicamina, ſiue medicamenta dicanẽ. ¶ Coriũ appellamus omnem pellem non modo pfectã, ſed etiã recẽs detractã animali. ¶ Bonus eſt odor: hoc poteſt videri dictũ i auaritiã Veſpaſiani, q (vt ſcribit Trãquillus) rephendẽti Tito filio, q Vectigal ẽt Vrinæ cõmentus eſſet pecuniã ex pria penſiõe admouit ad nares, interrogans an odore offenderetur, illo negãte, atqui inqt, e lotio eſt. ¶ Illa ſnia poetę. ſ. Ennii. Nã verſus q ſequitur Ennianus eſt. ¶ Hoc mõſtrãt vetulæ, tanta, inquit, eſt mortalium cupiditas, ut nõ ſolũ patres, ſed etiam vetulę docеant puerulos has ſordes: tunc præcipue cũ ſtipem aliquã poſcunt ad emenda poma. tunc. n. monẽt uerſus Enniani, vt ſint parci. Solent. n. pueri aſſem a parentibus, & familiaribus poſcere. ¶ Ante alpha, & uita: anteq̃ attingant prima literarum rudimenta. legendumq; eſt & uita: & non Beta: cum nomina ſint litterarum græcarum.

Lituus

¶ O uaniſſime: o ſtultiſſime. alibi Sic libitum vano, qui nos diſtinxit Othoni. ¶ Quis te Feſtinare iubet: quis cogit te, tam cito vrgere filium ad auaritiam, cum ad id vitium ſponte ſua ſit procliuis. Vnde ſequitur: Meliorẽ pręſto magiſtro Diſcipulũ. ¶ Securus abi: non eſt q dubites quin auaritię ſtudiũ facile ſequatẽ. ¶ Vinceris ut Aiax Præteriit Thelamonẽ: ironia eſt. Ita quidem Vinceris virtute a filio tuo ut Aiax, & Achilles parẽtẽs ſuos uicerũt. Vt ſit ſenſus Vt illi uirtute & pclaris operibus parentes ſuos vicere, ita uitio auaritię filius tuus te ſuperabit. ¶ Parcẽdũ eſt teneris: eſt ueluti riſio parẽtibus cõquerẽtibus puerulos nõ ſtatim eẽ auaros. ignoſcendũ, inqt, eſt o pater puerulis, ſi forte ea ætate auaritia te nõ vincũt, qa mala, inqt huiuſce cupiditatis nondũ impleuere medullas i nondũ penitus infuſa eſt extrema cupiditas. Sed cum facti erũt grandiores, tunc te auaritia ſuperabunt, tunc extrema laborabunt cupiditate. falſi. n. erunt teſtes &c. ¶ Nondum impleuere medullas: rationẽ affert nõ eſſe mirandũ, ſtatim in pueritia auaritiã non exercent, nondum. n. ſunt maturi, vt pſe

IOAN. BRIT.

¶ Dirue Maurorum. & cetera. Verba ſunt adhuc patris auari ad filiũ Ordo eſt: Dirue. i. proſterne, æqua. Attegias. i. humiles populos, aut ciuitatem Maurorum. vel Attegias. i. mapalia: hoc eſt humiles caſas Maurorum, & caſtella Brigantum: ideſt illorum populorum Britanniæ, quæ nunc Anglia dicitur: non lõge ab Hybernia. Tacitus in hiſtoria: Iam Ventum haud procul mari, ubi ad Britanniam aſpectat: eum orte apud Brigantes diſcordiæ retraxere ducem, vt annus ſe

ASCẽ.

ete auaritiam poſſint exercere. Nam, mala natiuæ nequitiæ: ideſt naturalis auaritiæ, quæ a natura hominum inſita eſſe uidetur, nondum impleuerunt medullas, nondum perfecte puero inhęſerunt. q. n. ſi dicat. ſata quidem ſunt a natura aua ritiæ ſemina in puero, ſed nondum ad maturitatem peruene runt. ſ Cum pectere: tunc, inquit, cum barbitium produxe/ rit extremæ dabit ſigna auaritiæ. ſalſus. enim erit te &c. ſ Longi cultri. periphraſis eſt nouaculæ: ideſt cum cœperit radere barbã. ſ Vẽdet periuria: peierabit. ſ Summe a exigua modica mercede & lucro. ſ Arã Cereris. illic. enim ſanctiſſi/ mum habebãt iuſiurandum. ſ Elatã iam crede nurum: ita iã vnuſquiſq; auaritia flagrat: vt in periculo nouę nuptę ſint, ne a ſponſis tollantur, ſi dotẽ grãdem tulerint. ſ Elatam: ex/

Efferri

tinctam. Nam afferri proprie dicunt mortui, cũ ad ſepulcrũ feruntur. Teren. Effert, imus, ad ſepulchrum venimus. ſ Do te mortifera: dote grandi, ex qua ei mors acceleretur. ſ Qui/

Aconi tum

bus illa premetur: cum quadã miſeratione ꝓnuncianda ſunt: quaſi dicat acõito infectis. Veneficium. enim intelligit, quod per aconitum parat. de quo Plin. ſic: Conſtat omnium vene norum ocyſſimũ eſſe aconitum, & tactis quoq; genitalibus fœminini ſexus animaliũ, eodem die inferre mortẽ. hoc fuit uenenũ, quo ītercẽptas dormiẽtes a Calphurnio Beſtia uxo res, M. Cecilius accuſator obiecit. ſ Nã quæ terraq;, mariq; irriſio eſt poetæ. Nõ mirũ eſt ſi adoleſcens ſponſam aconito necat dormientẽ. nã ſic facilius & breuiore itinere ſibi cõpa rabit diuitias, quæ terra, & mari, & lõginquis locis acquirẽ dæ forent. ſicq; mores ſui tpis poeta ſubſannat. ſ Nullus la/ boris ſententia eſt catholica, quã præſenti negocio apte poeta accõmodat. ut ſit ſenſus: Ingens ſcelus ſine ullo labore perfi/ ci ſolet: ut puta hoiem uenero, aut ferro tollere, aut domum incendere. ſ Nam q ſquis: rationem affert q̃re filius per auari tiã tot ſcelera exerceat. vt ſit ſenſus & ordo: Quicũq;, ingt, præcepit & īperauit cupiditatẽ magni cẽſus filius, & produ cit pueros auaros. i. erudit, & docet leuo mõitu. i. ſiniſtra & parua doctrina: & qui ſubaudi extrinſecus monet, aut aliqd tale, patrimonia cõduplicari p fraudes: ſ Dat libertate, & to tas habenas effudit Curriculo. i. dat poteſtatẽ adoleſcẽti ut rapiat. i. in cauſa eſt, ut (ſic inſtruẽdo) adoleſcẽs animũ ſuũ p ſummã libertatẽ ad auaritiã applicet. ſ Præcepit amorẽ. i. ꝓ cipiendo infudit cupiditatẽ habendi cẽſus. Sic ante: Mitem animũ, & mores modicis erroribus æquos Præcipit. ſ Et q p fraudes: aliqui putãt hoc carmen nõ eẽ Iuuenalis: nec nĩ no inferẽdũ. neq; eni ſenſum elicias, niſi extrinſecus ſubaudias monet. ut ſit ſenſus: Et q monet patrimonio cõduplicari per fraudes. ſ Totas effudit habenas: Curriculo: metaphora ſũ/ pta eſt ab auriga, qui currentibus equis in Circo habenas re laxat. i. pater remittit habenas filio. i. oẽm poteſtatẽ facit, vt

Currus ꝑ equis

p oẽs auaritię cãpos currat, & vaget. ſ Curriculo. i. adoleſcẽ ti p extremas ſordes currẽti. Sic Virg. Currũ p equo poſu/ it: Infrenãt alii currus. i. equos. Et alibi: Nec audit currus ha benas. i. ipſi equi nõ audiũt habenas. & alibi: Domitãt in pul uere currus. i. quos ſub curribus. ſ Quẽ: adoleſcẽtẽ filiũ tuũ: ſ Si reuoces. ſi velis reuocare a curſu acqrendi. i. ne tẽta aua ritia laboret. ſ Subſiſtere neſcit: neſcit finẽ facere. ſ Rapitur: fertur ꝑceps in ꝓfondã auaritiã. præſtat aũt in trãſlationẽ re rigæ currẽtis in Circo. ſ Te contempto, & metis relictis: te cõtempto q reuoces. nã te contẽnit ſi eum dimoneas a curſu ſuo. ſ Metis relictis: tanto, ingt, auaritiæ īpetu fert ut nullũ ſibi terminũ, aut finẽ faciat, ſed oẽs ꝓtereat more aurigæ, q in Circo metas (ut debet) nõ luſtrat, ſed curſu ꝓterit. Nam i

Metæ duæ in Circo

Circo duæ erãt metæ. de quibus diximus illic: Spatiũ luſtra bit utrũq; metarũ. circũ quas ferebant aurigæ. ſeptẽ aũt cur ricula ludorũ Circẽſiũ ſolẽnia fuiſſe docet Gellius lib. iii. ca pi. x. de qbus ſic Propert. Haud prius iſecto depoſcit ꝑmia curſu, Septima q̃ metam triuerit arte rota. Ordo aũt eſt: Et ſpoliare doces, & circũſcribere & cætera. ſ Cũ dicis iuueni ſtultũ: ſenſus eſt: Pater cauſa eſt, vt, vt filius nullũ opus libera litatis exerceat, ſed potius vt ſpoliet, & decipiat cũ dicit il/ lũ ſtultũ eſſe, q donet amico ſuo, & qui propinquo pauperi ſubueniat. ſ Circumſcribere: decipere, tractum eſt uocabulũ ab iis, qui longo ſcripturæ amfractu hominem circũligant. ſ Quarum amor. i. quarum diuitiarũ ſtudium eſt in te patre

De Deciis

tũ, quantum fuit Deciorum in patriam. ſ In pectore Decio rũ: hoc eſt patris & filii, quorũ vterq; pro patria ſe deuouit. P. enim Deci⁹ pater cõſul bello Latino collega Manlio Tor quato. poſitis apud Veſcerim fluuim caſtris, cũ vtriq; conſu li ſomnio obueniſſet, eos victores futuros, quorum dux in ꝓ lio cecidiſſet, cum collato cum collega ſomnio conueniſſet, vt cuius cornu ī acie laboraret, iis Diis ſe manibus vouerer, inclinante ſua parte, ſecum hoſtes per Valerium pontificem Diis manibus deuouit, īpetu in hoſtes facto, victoriã ſuis re liquit. P. aũt Decius filius quarto cõſulatu cum Fabio Maxi mo. cum Galli, Sãnites, Vmbri, Thuſci cõtra Romanos cõ ſpiraſſent, vbi exercitu in aciem ducto, & cornu inclinante exemplum patris imitatus, aduocato. M. Liuio pontifice ha ſtæ inſiſtens, & ſolemni uerba reſpondens, ſe & hoſtes Diis manibus deuouit. Impetu in hoſtes facto uictoriam ſuis re liquit. corpus a collega laudatum, magnifice ſepultum eſt: ſ Menœceus. Menœceus Thebanus fuit Creontis filius, q cum cognouiſſet per Tireſiã uatem Thebas ſemper liberas fore, & nunquam capi poſſe, ſi ſe uoluntariæ morti expone ret, libens e mœnibus tranſfixo pectore ſuper hoſtes ſeſe ie/ cit inſcio patre, Hęc ex Papinii li. x. Thebaidos. De cuius ne ce ſic tradit: Sanguine tũc ſpargit turres, & mœnia luſtrat: Seq; ſuper medias acies nondum enſe remiſſo Iecit, & in ſę uos cadere eſt conatus Achiuos. Cice. etiam in pri. Tuſcula. ſic ſcribit: Menœceus uero non prætermittitur, qui oracu/ lo edito largitus eſt patriæ ſuum ſanguinem. ſ Si Græcia eſt uera: hoc tanquam fabuloſum commemorat. Nam Græ/ ci innumerabiles habent fabulas. Vnde illud eſt: Et quicquid Græcia mendax Audet in hiſtoria. vnde Cic. in pri. de legi bus. Pli. lib. viii. ca. xxi. Mirum eſt q̃ procedat Græcia credu la, nullum tam impudens mendacium eſt, vt teſte careat. ſ In quarum ſulcis: fabuloſam illam Cadmi hiſtoriam tangit: ut

Menœceus

Thebas patriã Menœcei deſignet. Cadmus. n. Agenoris fi li⁹ cũ poſt raptũ Europę ſororis ī Bœotia deſediſſet, ædifi

Cadmus

catiſq; Thebis quoſdã ex ſociis miſiſſet, q ad rẽ diuinã aquã afferrent: nec ii redirent: ipſe ꝓfectus cẽperit eos a ſerpente iuxta fontẽ ſtabulante deuoratos, quem cũ mirabundus ſpe ctaret, audiuit uocẽ fore, ut ipſe quoq; ſerpens ſpectaret, qđ poſtea accidit in extrema ſenectute. nã ipſe una cũ uxore in ſerpentẽ conuerſus eſt. occiſo igit eo ſerpente, eius dentes ac cepto oraculo ſeuit. ex quibus hoies armati orti ſunt, q oẽs ſtatim ſemutuis vulneribus cõfoderunt ꝓter ſeptem, q Cad mo ſe iunxerunt. ſ Tanq̃ & tubicen ſurrexit vna: tanto qui/ dem cũ īpetu arma inter ſe deſtruxerunt: ut putes ad id certa men tubicine excitatos fuiſſe. ſ Ergo ignem: ſenſus eſt: Filius tuus, cui principia. & ſemina auaritię oſtendis, in tantã cupi ditatis rabiem miſſus eſt, ut oẽs quoſcunq; poſſit ſpoliatur⁹. ſic, ſed nec tu ipſe tutus eris, te. n. interficiet, quaſi q cupidita ti ſuæ obſtes. ſ Ignẽ: rabiem illam, & ardorem acquirendi. i. ipſum filium tuũ feruenti cupiditate accenſum. ſ Cuius ſcin tillas: cuius tu ſemina & principia dediſti. ſ Leo alũnus. i. fi lius tuus, quem hoc modo aluiſti, te magno fremitu occidet. ſ Trepidũ magiſtrum: alludit ad hiſtoriã ſui temporis. Nam Leo manſuetus temporibus Domitiani in theatro magſtm, a quo fuerat educatus, lacerauit. Mart. Læſerat igrato Leo perfidus ore magiſtrum. ſ In cauea: ſepta, quibus feræ coer/

Cauea

centur, caueæ dicunt. Horatius: Ac velut vrſus Obiectos ca ueæ, valuit ſi frangere clatros. Cicero ad Herẽnniũ: Statim ſicut e cauea Leo miſſus, aut aliqua teterrima bellua ſoluta ex cathenis uoluptabit, & vagabitur. Qua ſimilitudie cauea item appellatur ipſum amphitheatrum. Apuleius in aſino aureo: Venus ecce cum magno fauore caueæ in ipſo meditul lio ſcænæ circumfuſo populo, conſtitit. Valerius Flaccus in quarto Argonauticon de Polluce loquens ſic inquit: Nam ec ad Aeki pugnam videt ora parentis, Nec ſonat orba/ alius caueæ fauor. Plautus in Amphytrione: Vt conquiſi/ tores ſinguli in ſubſellia eant per totam cauem ſpectatori bus. ſ Nota mathematicis: eſt uelut responſio poetæ ad

patrem

Patrem dicentem nondum mortis ſuę tempus aduenïſſe:ut mathematici affirmauerunt.ut dicat:Scio geneſim tuam notam eſſe mathematicis:ac ſi dicat ſcio longam tibi a mathematicis uitam promitti:ſed moleſtum eſt filio expectare tam tam mortis tuæ dilationem, te cuius interficiet ante tempus tibi a fatis ſtatutum. ¶ Mathematicis:mathematici non ſolum aſtrorum periti dicuntur, ſed & qui arithmeticæ, muſicæ. & geometriæ rationem callent. Nam ſiderali ſcientia freti multis futura ꝑdicebāt. μαθήματα enī græce, diſciplinæ dicuntur latine. ¶ Geneſis tua.i. genitura tua. & quid ꝑ ınde de te futurū ſit. Nam hi hominū natiuitates & horoſcopum cōtēplantes multa(ut diximus)futura prædicebāt.unde Trāquillus in Tito:Dicitur etiā cognita vtriuſq; genitura ſuperbe ambobus periculū affirmaſſe. Idem in Caligula: Conſulenti quoq; de genitura ſua. Sulla mathematicus certiſſimā necē appropinquare affirmauit. ¶ Tardas colos:tardam mortē.nā nimis diu viuere ei videris, & cupit te āte tēpus mori.Vnde & Ouidius: Filius ante diē patrios īquirit in annos. ¶ Colos:ſtamina parcarū,quibus vita hominis diſponit̄.Iam nunc obſtas:īpedimento es filio tuo quippe, qui videaris diu viuendo bona domeſtica atterere.& ſic oſtendit adoleſcentem inſtructum auaritia in omne ſcelus ruere. ¶ Senectus ceruina.i.longa,qualis ceruis attribuit̄.plinius:Vita ceruis in cōfeſſo longa poſt centū annos, aliquibus captis cū torquibus aureis,quos Alexāder magn⁹ addiderat adopertis iā cute in magna obeſitate. ¶ Archigenē: hoc eſt medicū nā Archigenes nomē eſt medici.de quo ſupra: Aduocat Archigenē.pro quo omnē medicum intelligit. ¶ Ocyus quære .i.medicū cito fac cōuenias:vt tibi aduerſus filii venena tradat aliquod antidotū. ¶ Mithridates compoſuit.i.ātidotū quale ſibi Mithridates rex ponti conficiebat aduerſus venena efficaciſſimū,eius cōpoſitionem in cōmentario ipſius manu ſcriptā īuenit pompeius in eius ſanctuariis. vt docet pli. lib.xxiii.cap.ix.ex duabus nucibus ſiccis:itē ficis totidem & rutę foliis.xx.ſimul tritis:addito ſalis grano:& qui hoc ieiunus ſumat nullū venenū nociturū illo die. Sed de hoc plura in fine ſextæ Satyræ. ¶ Si uis aliam decerpere ficū:ordo eſt: Medicamen eſt tibi habendū quod,aut pater,aut rex debeat ſorbere ante cibum ſi vis decerpere & cætera. ¶ Quod pro quale tam debeat bibere pater,quā rex. nam ita patri timendum eſt aduerſus inſidia filiorum,quā regi aduerſus ciuium & domeſticorum: vt oſtendat patres non magis eſſe tutos ab inſidiis filiorum, q̄ qui regnum poſſidet ab inſidiis ciuiū; ſicq; notat ſcelera ſui temporis. ¶ Ante cibum:vt remedium aduerſus venenum. ¶ Aliam ficum:idest aliud autumnum,ac per hoc alium annum uiuere.

¶ Talib⁹.Ordo eſt:Ego poſſum affari.i.alloqui.quēcunq; parentē inſtantem.i.inſtigantem filium talib⁹ monitis ſic O uaniſſime die quis iubet te feſtinare.i.ante tempus filiū auarum facere.ego præſto.i.præbeo,diſcipulum.i.filiū tuū.meliorem.i.peritiorem magiſtro.ſ.te, Abi ſecur⁹.i.diſcede abeundi cū amplioreꝰ.tu vincere a filio tuo in auaritia.i. filius tu⁹ te vincet.vt Aiax prçterit.i.exceſſit in ſcientia belli & fortitudine Thelamonē patrem ſuū.aut Achilles vicit pelea regē Theſſalię patrem ſuum.declinatur autē hic peleus hunc pelea &c.parcendum eſt,i.tu parcere debes,teneris ſup.liberis tuis.mala nequitiæ,i.auaritiæ,& alterius iniquitatis.nōdū impleuere,i.nondum impleuerunt.medullas.i. interiora ſenſiua,ſiue affectiones naturę;quas natura ſenibus affert.Cū ,i.vbi,vel poſtq̄ā.cœperit pectere barbam.i.habere barbā tam prolixam:vt pecti poſſit, & admittere ad guttur.ſ.ſuū mucronē longi cultri.i.cultri raſorii,ſeu nouaculæ.ipſe erit falſus teſtis.& vēdere exigua ſumma.i.modica mercede periuria.tāgens aram & pedē Cereris.crede nurū tuam.i. vxorē eius,iam elatā.i.ad ſ pulchrum portatā,ſi ſubit.i.ſubintrat tua limina.cū dote mortifera.i.cuius gratia morietur itoxicata a filio tuo quibus digitis:q;a veneno eiuſ infectis:premetur illa a marito in mēbris mulieribus. per ſomnū.i.dum dormiet.Nam breuior via.i.ratio, & modus acquirēdi diuitias,ſ.veneficium.cōferet illi.ſ.filio tuo ea quæ tu putas acquirenda,i.debere acquiri. terra & mari.i. per terras & maria .Nullus eni labor eſt magni ſceleris.i.facile eſt magnū ſcelus perpetrare:per quod diuitias acquirat.ſ.vxorē dotatam veneno necare. Tu dices olim.i.in tp̄e futuro:quādo audies filium tuum hoc feciſſe:ego nunq̄ mandaui filio.ſ. meo.hæc .ſ.vt huiuſmodi faceret:nec ſuaſi talia. Docet poeta q̄ inoꝫ quia licet expreſſe nō mandaſti:tamen cauſa & origo malæ mentis filii tui eſt penes te.i.a poteſtate tua olim dependebat. nam quiſquis.i.quicūq; pater ſcilicet:prçcepit filio ſuo amorem magni cēſus. & producit.i.paulatim facit.leuo monitu .i.peruerſa admonitione pueros.ſ.ſuos auaros. & qui dat libertatem cū duplicare.i.conduplicandi patrimonia per fraudes effudit. &.i.etiam.curriculo.i.equo currenti cum curru quem trahit in curuli certamine: hoc eſt per metaphoram filio ad diuitias properanti.totas habenas.i. liberum curſum quē equum:hoc eſt filium ſic currentē, ſi reuoceſ.i. reuocare tentes.neſcit ſubſiſtere.i. ſe retinere vt redeat. & rapitur.ſ. īpetu te cōtempto. & metis.i.terminis conſtitutis. relictis.ſ. tranſgreſſis.i.vltra quā ſatis eſt properat. nemo credit.i.veretur ſatis ſup.filium delinquere tantū,quantū permittas.ſ. quantū ex modica tua permiſſione delinquat.adeo.i. intantū.latius.i.amplius,indulgent.ſ.filii ſibi,q̄ tu permiſeris.Cū .i.quādo, tu dicis iuueni ſtultum ſup.eſſe,qui donet amico. & qui leuet.i.minuat. q; pro.i.attollat.i.leuiorem faciat(ſicut in ſtatera qđ leuius eſt,attollitur,& eleuatur)paupertatem ꝓpinqui.i.cōſanguinei,aut proximi ſui.tu doces & ſpoliare,& circūſcribere.i.auferre,& decipere,& acquirere diuitias ſupple cum omni crimine.quarū ſcilicet diuitiarum.tantus amor eſt in te,quantus amor patriæ erat in pectore Deciorum:qui ſe pro republi.deuouerunt.& quantum Menœceus vir Thebanus dilexit Thebas patriam ſuam: pro quarum ſalute gladio incubuit, & ſe interemit.ſi Græcia vera, quæ ſæpe mentita eſt, & quæ illi hiſtoriæ fabulamenta adiungit.unde ſubdit.In quarum.ſ. Thebarum.ſulcis:idest qui apud Thebas arante Cadmo facti eſſe dicuntur. naſcuntur legiones.ſ.militum cum clypeis.dentibus:ideſt ex dentibus anguis.i.draconis ibi ſeminatis.& capeſſunt:ideſt ineunt, continuo:ideſt ſtatim,vt nati ſunt, horrida bella, quibus ſe interemerunt.tanquam.i.quaſi vero tubicen, qui eos ad bella incitaret, & accenderet.ſurrexerit:ideſt natus fuerit. vna ideſt pariter cum eis. Ergo quia natura noſtra prona eſt ad malum:tu videbis ignem,cuius ipſe.i.tu. dediſti ſcintillas.i. fomenta modica.flagrantem.i.ardentem late. & rapientem cuncta:ideſt videbis filii auaritiam, cuius tu ſemina induxiſti cuncta vaſtare,nec parcetur a filio ſcilicet:tibi miſero. & Leo alumnus abs te altius tollet: ideſt dilaniando in aerem proiiciet magno fremitu.in cauea:ideſt in eo loco,vbi nutritus eſt:te ſcilicet magiſtrum.trepidum:ideſt timore trepidantem:hoc eſt filius tuus abs te altus,& ad auaritiam eruditus tempore futuro dilaniabit,aut veneno tollet te i domo tua: in qua eum aluiſti: ſicut tempore Domitiani quidam Leo domitorem ſuum dilaniauit. Geneſis:ideſt uitæ tuæ duratio. quæ ex geneſi.i.natiuitatis hora,aut generationis a mathematicis deprehenditur.eſt nota mathematicis:hoc eſt forte mathematici promittunt tibi longam vitam. ſed graue eſt ſupple filio expectare tardos colos:ideſt periodum Parcarum colo deſignatam. & tu moraris:ideſt impedis.uota.i. deſideria filii ſui.ſenectus tua longa & ceruina: ideſt uiſa tā longa.q̄ longa eſt ceruorum, quæ longiſſima eſt. torquet.i. cruciat iuuenem ſcilicet filium tuum.quære ergo ocyus:ideſt valde celeriter. Archigenem: ideſt medicum bonum: qualis erat Archigenes:vel reuera ipſum Archigenem. atq; eme.ſ. antidotum:ideſt remedium contra venenum: quod Mithridates rex Pōti compoſuit, & ab eo mithridaticum dicitur. Si uis decerpere.i.ex arbore digitis tuis colligere aliam ficū atq; tractare alias roſas.i.viuere vſq; ad proximum veratate forte adhuc dimidiatum annum:quia tam ficus,q̄ roſæ biſeræ repeniuntur.medicamen eſt habendum tibi. quod pater aut rex:ideſt quiuis diues debet ſorbere ante cibum ſcilicet mithridaticum,ne ſcilicet veneno inficiatur.

Mathematici

Antidotum

Monſtro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas prætoris pulpita lauti,
Si ſpectas quanto capitis diſcrimine conſtant
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiſcus, & ad vigilem ponendi Caſtora nummi,
Ex quo, Mars vltor galeam quoq; perdidit, & res
Non potuit ſeruare ſuas. ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas,
Tanto maiores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum iactata petauro
Corpora, quiq; ſolent rectum deſcendere funem,
Quam tu, corycia ſemper qui puppe moraris,
Atq; habitas Coro ſemper tollendus, & Auſtro,
Perditus a ſiculis ſacci mercator olentis,
Qui gaudes pingue antiquæ de littore Cretæ
Paſſum, & municipes Iouis aduexiſſe lagænas?
Hic tamen ancipiti figens veſtigia planta
Victum illa mercede parat, brumamq;, famemq;
Illa reſte cauet. tu propter mille talenta,
Et centum uillas temerarius, aſpice portus,
Et plenum magnis trabibus mare. plus hominū eſt iā
In pelago, ueniet claſſis quocunq; uocarit
Spes lucri, nec Carpathium, getulaq; tantum
Equora tranſilet, ſed longe Calpe relicta,
Audiet herculeo ſtridentem gurgite Solem.
Grande operæpretium eſt, ut tenſo folle reuerti
Inde domum poſſis, tumidaq; ſuperbus aluta
Oceani monſtra, & iuuenes uidiſſe marinos.

IOAN. BRIT.

¶ Monſtro uoluptatem egregiam: ait poeta in contemptū auari, maiorem uoluptatem capi ex laboribus & anxietate eius, dum ſe multis periculis exponit, cauſa lucri, q̃ ex ludis theatralibus, & ſcænicis. ¶ Nulla theatra: nullos ludos theatrales, qui ad hominū uoluptatē parantur. ¶ Nulla pulpita: nullos ludos ſcænicos. Nā in ſcęna pulpita extruebant unde alibi: Haud tamen inuideas uati, quē pulpita paſcunt. lege Victru. ¶ Lauti pretoris: ad ornatū triumpalem reſpexit. Nam p̃tor ludis theatralibus habitu triumphātis præerat. Vnde ſuperius: Quid ſi uidiſſet p̃torē in curribus altis in tunica Iouis. ¶ Quāto diſcrimine: ſi cōſideras pericula, qbus ſe obiicit dum ſtudet rē domeſticam augere. ¶ Multus fiſcus: expoſitio eſt. i. multus ſacculus. Nā (ut alibi diximus (auctore Pędiano) ſportæ: ſportulæ, ſportellę nūmorū ſunt receptacula: & ſacci, ſacculi, ſacelli, & crumenę, & uellerę, & ſcortę, & manticę, & marſupia: ita fiſci, fiſcinæ, fiſcellę.

Fiſcus

Fiſcū autē proprie pecuniæ principis eſſe oſtendit Pli. in Panægyricis his uerbis At fortaſſe nō eadem ſeueritate fiſcū, q̃ ęrarium cohibes: imo tāto maiore, quāto plus tibi licere de tuo, q̃ de publico credis. De fiſco plura diximus in. iiii. Satyra. ¶ Nummi ponēdi ad Caſtora uigilem: cęcitatem auari oſtendit, qui multis ſudoribus & periculis uix pecunias acquirat: q̃s ſæpe ſolet amittere depoſitas apud trapezitas irruentibus furibus. ¶ Vigilem: propter cuſtodes, qui tēpore noctis excubarēt metu furū. ¶ Ad Caſtora. i. apud menſarios, qui erant in foro ubi erat ædes. Caſtoris. Ibi enim apud nummularios deponebāt pecunias ſuas, quo tutiores eſſent: quod noſtris etiam temporibus fieri uidemus Venetiis. Hocq; etiam apud priſcos factitatum docet multis in locis. Plautus tum illic in captiuis: Ibo intro, atq; intus ſubducam ratiunculam quantillum argenti mihi apud trapezitam ſiet. Aedē autem Caſtoris & Pollucis fuiſſe in foro oſtendit Dionyſius ſic: Huius autem inopinatę, ad mirabiliſq; apparitionis: cuius ſigna adhuc Romæ multa: tū

Aedes Caſtor.

uero eſt ędes pollucis & Caſtoris, quam ſuper foro extruxit ciuitas: ubi uiſa ſunt illorum ſimulachra. ¶ Ex quo Mars: ſcribit Tranquillus Auguſtum publica opera plurima extruxiſſe, ex quibus præcipua forum cum æde Martis ultoris fori

Aedes Martis

extruendi cauſa fuit hominum, & iudiciorum multitudo, quæ uidebatur nō ſufficientibus duobus etiā tertio indigere. Aedē Marti bello philippenſi ultione paterna ſuſcepto, uouerat. Temporibus igitur poetæ nūmularii, qui in foro reſidebāt, ſpoliati omnē pecuniam apud ſe depoſitā amiſſerunt adeo, ut dicat poeta iam ex quo forū Martis ſpoliatū eſt pecunias ad alterum forū Caſtoris eſſe deponendas. Galeā quoq; perdidit. nā fures, cū nummularios diriperent, ne ipſi quidem Marti pepercerunt, nā ei inſignia ſua abſtulerūt. ¶ Ergo omnia Floræ: cū ergo, inquit, in uariis laborū & periculorū fluctibus auari uita agitetur, potes relinquere ludos Florales, Cereris, & Megaleſiacos, ex quibus non tantā ſpectandi uoluptatē capias, quātā ex negociis, & incōmodis auari. ¶ Omnia aulæa: omnes ludos theatrales, in qbus aulęa tendunt, & alia uela, cū ad arcendū Solem, tunc ad decorandos ludorū apparatus.

Floralia

¶ Floræ: Flora, cum opes immenſas quęſtu meretricio acquiſiuiſſet, populū Ro. moriens hæredem reliquit cū magna pecunia: ex cuius annuo fœnore ſuus natalis dies celebraretur editione ludorū, quos appellāt Floralia. De his multa Lactantius, & nos apud perſium illic: Noſtra ut floralia poſſint Aprici meminiſſe ſenes. Ludi autem uoluptarii erant, & iocoſi, & cum omni laſciuia celebrabantur conuenienti memoriæ meretricis. nā præter licentiā uerborū, quibus oīs obſcænitas effunditur, exuuntur ēt ueſtibus populo flagitāte meretrices. De quibus meminit & Valerius lib. ſecūdo, cap. de maieſtate: Catone ludos Florales ſpectate, populus ut minimę nudarent poſtulare erubuit. Martialis: Noſſes iocoſę dulce cum ſacrum Florę: Cur in theatrū Cato ſeuere ueniſti?

Cerealia

¶ Et Cereris: hoc eſt ludos Cereris: quæ Cerealia dicuntur, qui in Circo currētibus equis celebrabant. Cor. Tacitus: Vtq; Circenſium, Cerealium ludicrum pluribus equitum curſibus celebraret. Ouidius in. iiii. Faſtorum: Circus erit pompa celeber, numero q; Deorum: Prima q; uentoſis palma petetur equis. Hic Cereris ludus non eſt opus indice cauſæ. De ludis Circēſibus celebratis in honorē Cereris, & Cybeles multa diximus in tertia Satyra illic: Si potes auelli Circēſibus.

Megaleſia

¶ Aulæa Cybeles: ludos in honorem Cybeles magnæ matris Deum dictos megaleſiacos: ἀπὸ τῆς μεγάλης μητρὸς: hoc eſt magna matre: quos inſtituit Iunius Brutus extructa æde in palatio, auctor Liuius lib. vi. de bello macedonico. ¶ Tanto maiores licet, inquit, ex huiuſmodi ludis ſumma capiatur uoluptas, tamen eos poteſt relinquere, quia humana negotia maiores ſunt ludi, & maior delectatio ſpectandi: ut ſit ordo: Humana negocia ſunt tanto maiores ludi, ac ſi dicat: multo maiores ludi, & maior uoluptas. ¶ An magis oblectant: comparatione oſtendit minorem capi delectationem ex artibus ludicris, quam ex uita auari. Nam cum eius negocia contemplaris, habebis quod multum rideas, quod q; te plurimū delectet. hæc autem interogatio, quę affirmatiue fit, uim habet negandi: ut interemi hominem: id eſt non interemi. contra quæ negatiue profertur, affirmat: ut non cepi hoſtem. i. cepi. eſt autem ſenſus: An maiorem affert uoluptatem petaurus in theatro, cū corpus ſuū iaci per circulos: uel funambulus, qui graditur per funē, q̃ tu o auare, qui nauigas propter opes maiore periculo uitæ, q̃ petaurus, & funambulus ludāt in theatris.

Petaurus

Petauriſta

¶ Iactata: immiſſa per circulos, ut uidetur ſignificare Mart. Quid ſi per graciles uias petauri Inuitum iubeas ſubire Ladam? Et alibi: Quam rota trāſmiſſo toties impacta petauro. Vbi clare oſtendit petaurum nihil aliud ſignificare, quam illum, qui ſe tranmittit per rotā: hoc eſt per circulū impactum humi. nam per circulū admodum anguſtum agiliter tranſuolat p̃cedētibus manibus cum reliqua corporis parte ita, ut circulū non tangat, & in pedes proſiliat, tanta eſt corporis agilitas, quod aliquando me uidiſſe memini. Nonius ait a ueteribus appellatos petauriſtas, qui ſaltibus, uel ſcænis leuioribus mouerentur. Varro de uita patrum libro ſecundo: Galli & Germani petauriſtæ: ἀ πετάζω quo eſt extendo

Funambulus
Funerepus
Schœnobates

extēdo & pādo. uel ... qđ eſt volo. & ... aura. uidēt enim p aerē uolare. ¶ Deſcēdere funē: periphraſis eſt funābuli, qui p fun. ambulat. idem funere pus noiatur ab Apuleio a fune & repo. græce ſchœnobates dr. ¶ Puppe corycia. i. in naue errabunda, & propemodū pdatoria: cum oi cōtempto periculo lucra huc, & illuc nauigando ſectaris, quo more errant piratę Cilices: ſicq; auarū lucri ſtudio tanq̄ piratam uult intelligi. Cilic. s. n. piratę fuerunt ſęuiſſimiq; quos Pōpe. itra quadrageſimū diē penitus ſuſtulit. Corycos aūt appellauit a Coryco oppido Cilicię. eiuſdē nois eſt pmontoriū, & portus, & antrū. illinc optimū croci habet, ut docet Pli. Corycium ēt antrū nympharū fuit celeberrimū & formoſiſſimū (auctore Strabone) i mōte Parnaſo. ¶ Coro: vētus eſt, q (ut docet Pli. lib. ſcđo. c. xlix.) flat ab occaſu ſolſticiali. quem gręci Argeſtē uocāt. ¶ Perditus: oi rōne deſtitutus. ¶ Mercator a ſiculis: hoc eſt, q a ſiculis mercaris. ¶ Olentis ſacci: merciū olentium, q̄ ſaccis inferciunt. croci aūt intelligit nā Sicilia (ut auctor eſt Strabo) frumentū, crocū, mel, pecora, pelles, lanas in urbē mittebat. & ſicanū croci appellat Papi. in Siluis: Et te

Paſſum

nues Arabū reſpirāt gramine plumę, Sicaniiſq; crocis. ¶ Paſſum pingue: pprīū eſt epitheton paſſi. ē enim genus vini, qđ olim ex Creta mittebat ex vua, quā ſticā græci, nos apiā, & ſirpulā appellamus, fit pluribus modis: ſed diligētiores vuas ſiccant Sole donec paulo amplius dimidiū pondus ſuperſit:

Creta

ſicq; a patiendo Sole paſſum denoiatur. Lege Plin. & Columel. Varronē, & Palladiū. ¶ Cretę antiquæ: aut nobilis, aut longi tpis, cū ibi natus ſit ipſe Iupiter: q totius mundi moderator hēb. ē. Inſula eſt in mari Aegæo centū urbiū (ut tradit Pli.) clariſſima fama. vñ Virg. Creta Iouis magni medio iacet īſula ponto: Mons Idęus ubi & gentis cunabula nřę Cētū urbes habitāt magnas vberrima regna. Nā illic i Ida iupiter natus eſt & nutritus a nymphis, & capra Amalthea, adhibitis Curethibus ¶ Municeps Iouis: ex ea patria, q̄a fuit & Iupiter. Nā municeps appellant tam poetæ, q̄ oratores eiuſdē loci cultores: quaſi q idem munus capiāt. vñ Vulpia. lib. pri. digeſtorū ſcribit municipes dici ſuos cuiuſq; ciuitatis ciues: ut puta Cāpanos, puteolanos. ¶ Hic tñ: funābulus, inqt, q ſe periculo uitæ exponit. id qdē facit ut neceſſaria ad uictū, & ueſtitū aſſequatur. Tu uero auare nulla te impellente neceſſitate, ſola hndi libidine, in omne periculū te demittis, ac per hoc colligit funābuliū uenia eſſe digniorē, q neceſſitate, non aūt cupiditate ſtudiū ſuum exercet. ¶ Hic. ſ. funambulus. ¶ Illa mercede: quam cōſeqtur a ſpectatoribus. ¶ Caueti: vitat. ¶ Tu pter mille talenta, & centum uillas temerarius: ſenſus eſt funambulus temerarius eſt urgente neceſſitate, ſed tu inſatiabili cupiditate hndi, ſubaudi ergo extrinſec' eſt ut ſit te

Talētū

merari', q nulla habita periculi rōne mari te cōmittis. ¶ Talentis: qđ nos talentū: græci τάλαντον uocāt a pōdere & trutina. pōdus uero uariū fuit. Nam talentū magnū atticū octoginta tres habet libras: paruū vero ſexaginta. auctor Priſcia. apud Romanos vero talentū (auctore Seruio) ſeptuaginta fuit librarū. Pli. ex auctoritate Varronis ſcribit lib. xxxiii. capite. iii. Talentū Aegiptium pōdo octoginta patere. Erat pterea talētū Rhodiū qngētorū denariorū. Erat talētū Euboicū quatuor milium denariorū Romanorū. Neapolitanū ſex denariorū. Syracuſanū trium denariorum. ¶ Aſpice portus: cū indignatione dictū ſatyrica i pfundā mortaliū auaritiā. ¶ Magnis trabibus: magnis nauibus compactis ex trabibus. Perſi. Quin. trabe fracta. ¶ Plus hoium in pelagos: ſubaudi extrinſecus eſt, q̄ in terris. Dictūq; eſt in deteſtationē auaritię, cuius impulſu hoies in pericula ſe dimittunt manifeſtiſſima. ¶ Veniet claſſis: unuſqſq; nō timet eo nauigare, ubi aliqua ſit ſibi ſpes lucri. ¶ Carpathiū: mare quod eſt inter Rhodū & Ae

Carpathus

gyptum a Carpatho iſula denoiatū: quę una eſt ex Sporadibus. ¶ Getula: Libyca. nam Getula pars eſt Africę Mauritanię cōtermina. dicta a Getulia Vulcani filia. ¶ Sed lōge Calpe relicta: ſenſus ē: Etiā in Oceanū exibit in Gaditano freto

Calpe

Nā Calpe mons eſt Hiſpanię, q occurrit nauigātibus i Oceanū alto cacumine ad radices habet oppidū Calpē: qđ Timoſthenes ſcribit cōditū fuiſſe ab hercule: & olim appellatū Heracleā. Illud autē obſeruandum quod & Priſcianus miratus eſt lib. vi. Iuuenalē Calpe ablatiuū corripuiſſet cum ſit ſimile hoc nomen Penelope, Arachne, Calliopeiq; quę noia nunq̄ corripiuntur, cū. n. litera graeca ſemp in e longā uertatur. ¶ Solē ſtridentē: hoc eſt ex ſententia Poſſidonii, qui (auctore Strabone) ait: Solē in finitimis Oceani littoribus maiorē occidere ingenti ſtrepitu: ac ſi in illo reſtinguendo pelagus efferueſcat. vnde Statius in Genethliaco Lucani: Sōnus Oceani uides in undis, Stridoreq; rotæ cadētis audis. ¶ Gurgite Herculeo. Oceano Atlantico: quod eſt extra columnas Herculis. colūnas autē appellāt Abilam, & Calpen mōtes, qbus ſciſſis Ocean' ob occaſum Solis irrumpens leuo latere, Europā radit. Africam dextro, atq; inter Mauros fundit & Hiſpaniā

Abila.

¶ Grande operæpretiū eſt: inſultat auaro per ironiā. ¶ Operęprētiū. i. uoluptuariū, & utile ſumptū, ab operariis, qbus poſt opus ſuaue eſt præmiū laboris ſui accipere. ¶ Tenſo ſolle. i. pleno marſupio. Alibi ante: Si reddat ueterem cum tota ærugine follē. ¶ Tumida aluta: idem eſt. i. plena crumena ex aluta facta. Aluta enī pro omni pelle molli accipitur. ¶ Oceani monſtra, & iuuenes uidiſſ. marinos: ſcribit Plin. lib. ix. In Oceano gaditano marinum hoiem toto corpore abſoluta ſimilitudine aſcēdere nauigia nocturnis temporib', ſtatimq; degrauari, quas inſederit partes. Item circa littus Lugdunenſis puinciæ trecentas amplius beſtias mire uarietatis, & magnitudinis a reciprocāte deſtituta Oceano. pterea legatos Vliſiponenſiū nūciaſſe Tiberio Cęſari uiſum, auditūq; quodā in ſpecu cōcha canentē Tritonē, & in littore Santonum elephantes, & arietes candore tantū cornibus aſſimulatis, ac Nereidas multas uiſas fuiſſe. item multa alia monſtruoſa.

Aluta
Oceani mōſtra

...SCE.

¶ Monſtro &c. Docet q̄ ridicula ſit uita auarorū, q maiorē riſum excitet q̄ quęcūq; ſpectacula. Ordo eſt: O lector ego mōſtro egregia uoluptate. i. delectatione in cōſiderāda ſtultitia auarorū, cui. ſ. uoluptati. nulla. i. nō ulla. tu nō queas. i. valeas. æquare. i. æquiparare. ulla theatra. i. ſpectacula theatrorum: & nō queas æquare vlla pulpita. i. vllas ſcænas lauti. i. quantūuis ſplendidi, & ſumptuoſi pretorū quā ſup. uoluptatē tu habes. ſi ſpectas quanto diſcrimine. i. piculo capitis. cōſtant incrementa. i. augmētationes diuitiarū domus. Multus. i. grandis & copioſus. fiſcus. i. ſaccus pecuniarū, & nūmi ponēdi ſunt in arca æerata. i. ęre munita. ad Caſtora uigilē. i. ad templū Caſtoris vbi excubię p cuſtodiēdis multorū theſauris ſunt: aut in cuſtodia trapezitarū. i. campſorū, ſeu nūmulariorū qui ſedent ad ędē Caſtoris. ex quo. i. poſtq̄. Mars ultorq; ſic ab Auguſto nuncupat' eſt. perdidit quoq;. i. etiā galeā. & nō potuit ſeruare res ſuas. i. ex quo ne Deorū quidē ſimulacra tuta ſint a ſacrilegis. licet. i. licitum eſt, ut relinquas. i. deſeras tāq̄ minus iucunda. oia aulæa. i. oēs ludos. & oia oblectamēta q̄ fiunt dū aulæa tendunt in ludis Florę, Cereris, & Cybeles. i. in Floralibus, Cerealibus, & Megaleſis. tanto maiores ludi ſunt humana negocia, ut propterea oēs ludi debeāt relinqui. An corpora iactata p circulos. ſ. a petauro. i. a geſticulatore, qui ſe p medios circulos traiicit. & an ii ſup. qui ſolent deſcēdere rectū funē. i. funambuli, magis oblectat animū ſpectantiū, q̄ tu auare: q moraris ſemp in puppe Corycia. i. Corycū petente: vt inde crocū Ciliciū deferas. atq; tu perditus habitas tollendus. i. admouēdus a ſiculis. vel tollendus. i. iactād' ſemp Coro, & Euro, & Auſtro. i. a quouis uēto. exiſtens mercator facci olentis. i. croci a Siculis. Qui gaudes aduexiſſe de pingui littore antiquę Cretę. vel de littore antiq̄ Cretę. pingue paſſum. i. racemū creticū ppinguē. & aduexiſſe lagœnas. ſ. uini municipes Iouis. i. in eodē municipio natas vbi Iupiter: hoc eſt in Creta, q̄ nūc Candia dicit. Creticū aūt vinū eſt, qđ vulgo maluaticū vocant. cuius vuæ paſſę pingues ſunt & pdulces. & ideo licet Mācinell' legat pingui cū littore: ego malīē legere cū aliis pingue. ſ. paſſum. Hic tñ oſtendit plus piculi, & minus lucri eſſe mercatori nauigāti, q̄ funambulis. Ordo eſt: Tñ licet ſit i periculo hic. ſ. funambulus: hoc eſt ambulās ſup funē, ſeu chordā. fingens veſtigia ancipiti. i. dubia planta: an poſſit cōſiſtere, parat. i. acqrit uictū ſup. ſuū illa mercede: quā. ſ. recipit a ſpectatoribus. & ca

Non vnus mentes agitat furor, ille ſororis
In manibus vultu Eumenidum terretur, & igni,
Hic boue percuſſo mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum, parcat tunicis licet, atque lacernis,
Curatoris eget, qui nauem mercibus implet
Ad ſummum latus, & tabula diſtinguitur vnda
Cum ſit cauſa mali tanti, & diſcriminis huius
Conciſum argentum in titulos, facieſque minutas,
Occurrunt nubes, & fulgura, ſoluite funem
Frumenti dominus clamat, piperiſque coemptor,
Nil color hic cæli, nil faſcia nigra minatur.
Aeſtiuum tonat infelix, ac forſitan ipſa
Nocte, cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus, & zonam læua, morſuque tenebit.
Sed cuius votis modo non ſuffecerat aurum,
Quod Tagus, & rutila voluit Pactolus arena,
Frigida ſufficient velanteſque inguina panni,
Exiguuſque cibus, merſa rate naufragus aſſem
Dum rogat, & picta ſe tempeſtate tuetur.

uet.i.caute fugit, & euitat illa reſte ſup. q̄ ambulat. brumā.i. frigus brumale & famē. tu exiſtens ſup. temerarius: aſpice ꝓpter mille taleta & cētū uillas: portus: & mare plenū magnis trabibus nauiū uidelicet fractaꝝ, aut maloꝝ erectoꝝ. plus hoīum eſt iam in pelago, q̄ ſup. in terris. Claſſis.i. cōgregatio nauiū: aut ipſa nauis ueniet quocūq; ſpes lucri vocarit.i. vocauerit. nec tranſiliet.i. celeriter trāſibit tm̄ carpathiū ſup. mare iuxta Carpathon īſulā & æquora Getula.i. Libycū mare. ſed audiet ſup. et Solē ſtridentē dū occidit in gurgite Herculeo. vbi .ſ. Hercules colūnas ſuas fixiſſe dr̄. & hoc Calpe.i. illa colūna Herculis (eſt aūt mons ſciſſus a mari, & eminēs in mari.) relicta.i. derelicta longe. Grāde opere ptium.i. maximū cōmodū & ptiū laboris eſt: ut tu ſupbus folle.i. ſacculo ex corio. tenſo .i. diſtēſo, & pleno pecuniaꝝ ſupbus aluta.i. pellicula. tumida.i. inflata pecuniis.ſ. uel ſupbus aluta tumida q̄ te tumidū facit, & ſupbū eo, ꝙ nact⁹ cēſum equeſtrē nigrā alutā in pedibus portas. quē ſenſum Calderinus tn̄ neſcio an merito ridet. poſſis reuerti ī de: ex mari.ſ. logiſſimo & periculoſiſſimo domum & poſſis vidiſſe.i. narrare te vidiſſe. mōſtra Occeani, q̄ plurima ſunt: & iuuenes marinos: & Tritones.

.xxxiii. cap. iii. ❡ Occurrunt nubes: tāta eſt auari cupiditas: vt licet cuncta tempeſtatē minentur, tn̄ imperet vt nauigetur: poſſet, inqt, abſterreri occurrentibus nubibus & fulguribus: ſed ille inqt nautis ſoluite funem. ❡ Soluite funem.i. portu exiſte ſoluta naui. ❡ Faſcia nigra.i. nubes quæ inſtar faſciæ cælum obnubilat. ❡ Aeſtiuū tonat: non minant, inqt, hæc tempeſtatem, ſed tonitrua ſunt qualia æſtate. & noīatiuus eſt caſus abſolute poſitus. ut ſit æſtiuum tonat.i. res æſtiua, & q̄ lis ſolet æſtate. ſicēt dicimus cælum tonat. Virg. Cælū tonat omne fragore. ❡ Infelix: cum miſeratione dictū. ❡ Zonamq; tenebit.i. cingulū. grǽca ē dictio ζώνη. Nec ſine ratione ait Zonam teneri. nā priſcis tēporibus auro monetali zonæ ornabant ita: ut magni eſſent pretii. vñ eſt illud apd̄ Matthæū in Euangelio capite .x. Nolite poſſidere aurum, neq; argentū, neq; pecuniā in zonis ueſtris. & Diuus Marcus ait in Euangelio ī capi. vi. Et pcepit eis neq̄ tolleret in uia niſi uirgam tm̄, non perā, non panem, neq; in zona æs. Gracchus in oratione quam habuit de parſimonia & pudicitia ſua reuerſus ex Sardinia: Itaq;, inquit, Quirites cum Romam ꝓfectus ſum, zonas quas plenas argēti extuli, eas ex ꝓuincia inanes retuli. Tranquil. in Vitellio: Zona ſe aureoꝝ plena circūdedit. Apuleius in ſeptimo metamorpho: loquēs de quodam plotina ſic: Et auro monetali zonis refertis incincta. Aelius Lampridius in uita Alexandri: Miles nō timet niſi veſtitus, armatus, calciatus, & ſatur, & habēs aliqd in zonula. ❡ Læua: zonā enim tenebit ſiniſtrā: dextra vero natabit. ❡ Sed cuius votis: ſenſus eſt: Auro cui omne auꝝ quod vſq̄ nō ſufficit, neceſſe erit facto naufragio contentus ſit exiguis pānis velantibus inguina. ❡ Tagus: amnis Hiſpaniæ, qui (vt tradit Solinus) ob arenas auriferas cæteris amnibus ꝓfertur. ❡ Pactolus: Lydiæ fluuius eſt & ipſe arenas ferens aureas. ❡ Picta tēpeſtate: nā moris erat, vt naufragi ī tabella ab humeris dependente ferrent pictum naufragium ſuum mendicantes: vnde perſius: Cantas cūm te fracta in trabe pictum Ex humero portes. vnde eſt apud philoſtratum illud dictū cuiuſdam Ciliciis diuitis: Cum diuitiæ quotidie augeſcerent propter timorem factus ſum diuitiarum ſeruus, & magnas pecunias pro cuſtodiendis diuitiis erogarem &c.

IOAN. BRIT. ❡ Non vnus mētes agitat: plurima, inqt, ſunt ſtultoꝝ genera, alii enim aliis modis inſaniūt: ſed auarus quoq; īſania vexatur, cū ſtudio acqrendi tot ſe exponat periculis. ❡ Ille ſororis: Oreſtem intelligit, q poſt necem maternā tanto furore correptus eſt: ut Eumenides expaueſceret. Nā ſibi uidebatur videre furias armatas ſerpentibus, faces intētare ardētes, & cum ex lectis exilire uellet, eum e lectica manibus apprehenſum tenebat: mox a Pylade in tauricā regionē perductus ab Iphigenia ſorore ſacerdote Dianæ purificatus eſt. ❡ Eumenidū.i. furiaꝝ infernaliū. dictio eſt grǽca. nā εὐμενὴς mitē & beneuolū. vñ per cōtrarium dicimus immites & maleuolas. ❡ Et igni.i. facibus ardentibus. ❡ Hic boue.i. Aiax Thelamonius, qui ſuperatus in armoꝝ iudicio ab Vlyſſe in furorē eſt cōuerſus ita, ut ſumpto flagro in boues ſæuiret: quos p inſaniam putabat eſſe mō Vlyſſem, modo Menelaū, modo Agamemnonem, cuius iudicio offenſus erat. Vñ eſt illud Horatii Mille ouiū īſanus morti dedit, inclytū Vlyſſem Et Menelaū vna mecū ſeſe occidere clamās. ❡ Ithacum: Vlyſſem ab Ithaca patria dictū. ❡ Parcat: ſenſus eſt: Qui mare cōſcendit & nauigat, demens oīno eſt: licet veſtimēta ſibi nō ſcindat more furioſi. ❡ Curatoris eget: acſi dicat: & ille qdem furioſus eſt, q nauigat: & ꝓinde curatoris eget. Nā curatores dātur nō ſolum pupillis: ſed & furioſis & ꝓdigis: ſed differentia magna Nā pupilli curatori rerū oīum adminiſtratio, duobus reliqs ſola cuſtodia, & rerū quę deteriores futuræ ſunt, vēditio cōmittitur. hæc Vlpianus. vñ eſt illud Horatianum de inſanos Interdicto huic oē adimat ius Prætor, & ad ſanos eat tutela ꝓpinquos. ❡ Et tabula diſtinguitur unda: corrigēdus eſt locus, ut legas unda & non uda, ut ſit ſenſus: Diſtiguitur unda .i. mari. tabula.i. craſſitudine tabulę. ❡ Cauſa tanti mali: nam a nūmo primā (ut docet Pli.) eſt origo auaritiæ excogitata fœnore, quæſtuoſaq; ſegnitia. ❡ Conciſum argētū in titulos: periphraſis eſt pecuniæ. quæ tota uariis eſt ſignata imaginib⁹ & titulis: ut pecude, uñ pecunia noīata, Iano, naui, uictoria, bigis quadris, & inde bigati, quadrigati, & victoriati nūmi dicti. hi aūt erant ex argento. Nota æris fuit ex altera parte Ianus geminus, ex altera roſtrū nauis. Lege Plin. libro

Bigati: quadrigati: uictoria nūmi

ASCE. ❡ Nō Vnus &c. Docet varias eē mortaliū ſtultitias: ſed ſummā eſſe auaroꝝ: qd Horati. ſic quoq; dicit: Danda eſt ellebori multo pars maxima auaris: Neſcio an, Antycirā ratio illis deſtinet oēm. Ordo hic eſt: Non vnus, immo multiplex furor agitat.i. ꝑturbat, & impellit mētes hoium. Ille.ſ. Oreſtes terretur in manibus ſororis.ſ. Electrę, aut Iphigenię. vultu.i. tetro aſpectu. Eumenidū.i. diraꝝ, ſeu furiarū. & igni.i. facib⁹, quas matrē ſibi inferre horrebat. hic.ſ. Aiax. credit Agamemnona principe exercitus græcoꝝ. aut Ithacū.i. Ithaceſē vlyſſem, mugire.i. præ dolore mugitū emittere. boue cæſo.i. qū occidit bouē loco Agamēnonis & Vlyſſis. Vñ Horatius ī ꝑſona Agamēnonis: Mille ouium īſanus morti dedit inclytum Vlyſſem: Et Menelaum mecū ſeſe occidere clamās. Is aūt qui implet nauē mercibus. ad.i. vſq; ad ſummū latus. & diſtiguitur ſup. a morte, aut ab aquis. uda tabula vñ facta eſt nauis: eget curatoris.i. īſanus eſt. licet parcat tunicis & lacernis.i. licet nō dilaceret ueſtes ſuas. Cum.i. qnquidē. cā tanti mali, & huius diſcriminis.i. periculi. ſit argētum ꝯciſum in titulos.ſ. principū. & facies minutas.i. pecunia monetata: qa in monetæ extremitate

Orestes

Zona

Aurum in zonis

tæ extrẽmitate inſcribiť titulus principis, & ſæpe in Italia ca
put, aut facies eius: potiſſimũ illis tpibus, qbus hęc ſcripſit Iu
uenalis. Occurunt &c. Oſtendit dementiã auaroꝝ, quæ pul
ſa pericula nõ euitãt. Ordo eſt, Si forte occurrunt cõſpectui
nauigare uolentis nubes & fulgura. dñs frumẽti. i. qui uęnale
frumẽtum habet in naui. clamat ad nautas, ſoluite funẽ. i. reti
nacula nauiũ. hic color cæli:
& hæc faſcia. i. nubecula. cæli
. i. aeris nil minať. tonat æſti/
uum. i. more æſtiuo. & ipſe in
felix, q hoc dixit. cadet in ma/
re. ſ. forſitan hac ipſa nocte,
qua hoc dixerat. & hoc tra/
bibus ipſius nauis fractis. &
p̄metur. i. obrueť fluctu. & ip/
ſe obrutus. i. imerſus aqs. te/
nebit morſu. i. dẽtibus. & læ/
ua ſua manu. i. ſiniſtra. zonã
. i. cincturã in qua ſecretę por
tanť pecuniæ. Sed cuius uo/
tis. i. cupiditati nõ ſuffecerat.
mõ. i. pauloante cum nauẽ in
grederet. auꝝ qđ Tagus flu/
uius ille aurifer in Luſitania.
& Pactolus fluuius in Lydia
uoluit. i. fluctu ipellit. arena
rutila. i. fulua. panni uelantes
frigida inguina: & exiguus ci
bus ſufficient iam rate merſa.
dũ ipſe naufragus. i. naufragi
um paſſus. rogat. i. mẽdicat.
aſſem. i. modicã ſtipẽ. & tueť
. i. inſpicit. ſe. i. imaginẽ ſuã. &
hoc tẽpeſtate qua naufragiũ
fecit: picta in tabella. ſ. ut po/
pulus uidẽs & miſeratiõe cõ
moueret: nẽcogeretur ſingu/
lis caſum ſuum exponere.

Tantis parta malis, cura maiore, metuq;
Seruantur, miſera eſt magni cuſtodia cenſus.
Diſpoſitis prædiues hamis uigilare cohortem
Seruorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
Electro, ſigniſq; ſuis, phyrigiaq; columna,
Atq; ebore, & lata teſtudine. doglia nudi
Non ardent cynici, ſi fregeris, altera fiet
Cras domus, atq; eadem plumbo commiſſa manebit.
Senſit Alexander, teſta cum uidit illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, q̃ totum qui ſibi poſceret orbem,
Paſſurus geſtis æquanda pericula rebus.
Nullum numen habes, ſi ſit prudentia, ſed te
Nos facimus Fortuna Deam. menſura tamenquæ
Sufficiat cenſus, ſi quis me conſular, edam.
Inquantum ſitis, atq; fames, & frigora poſcunt,
Quantum Epicure tibi paruis ſuffecit in hortis,
Quantum ſocratici ceperunt ante penates,
Nunquam aliud Natura, aliud ſapientia dicet.
Acribus exemplis uideor te claudere. miſce
Ergo aliquid noſtris de moribus, effice ſummam
Bis ſeptem ordinibns quam lex dignatur Othonus
Hæc quoq; ſi rugam trahit, extendit q; labellum,
Sume duos equites, fac tertia quadringenta,
Si nondum impleui gremium, ſi panditur ultra
Nec Crœſi fortuna unquam, nec Perſica regna
Sufficient animo, nec diuitiæ Narciſſi
Indulſit Cæſar, cui Claudius omnia, cuius
Paruit imperiis uxorem occidere iuſſus.

IOAN. BRIT. ¶ Tantis parta malis. i. res
partæ tãtis incõmoodis. miſe
ram oſtẽdit auari ſolicitudi/
nẽ circa res partas, dum timet ne ſibi ſurripiantur. ¶ Miſera
Cuſto/dia eſt: miſeriarum plena eſt, & ſollicitudinum. ¶ Cuſtodia magni
cenſus: cuſtodiam poni ab auctoribus ꝓ carceratis & dãnatis
manifeſtũ eſt. vñ Sueto. in Tiberio: Et in recognoſcendis cu
ſtodiis p̄canti cuidã pœnæ maturitatem rñdit: nõdũ tecum
in gratiã redii. Vñ apud iuriſcõſultos titulo de cuſtodia reo
rũ ſcriptũ eſt: Si cuſtodia ſe interfecerit, vel p̄cipitauerit, mili
tis culpæ aſcribiť. Item ſi cuſtos cuſtodiã interfecerit. Poni ẽt
ꝓ ipſa cuſtoditione: hoc eſt obſeruatione hoc loco docet poe
ta. vñ Vale. lib. ix. Maſſaniſſa rex parum fidei in pectoribus
hoium retinens, ſalutem ſuã cuſtodia canum vallauit. Cuſto/
dia item poniť ꝓ loco vbi qd cuſtodiť. vñ Vale. eodẽ lib. ſic
ſcribit. In publica cuſtodia ſpiritũ poſuit. & idẽ in. vi. In pu/
blica cuſtodia necari iuſſit Pli. lib. xxi. cap. iiii. Inde eductam
e cuſtodia bibere iuſſit. ilico expirantem. Cuſtodia itẽ poniť
ꝓ cuſtode. vnde Virg. in. vi. Cernis cuſtodia qualis Veſtibu/
lo ſedeat. Plin. de viris illuſtribus ſic ſcribit: Decius intẽpeſta
nocte per medias cuſtodias ſomno oppreſſas incolumis euaſ/
ſit. Tibul. Poterat cuſtodia vinci. ¶ Diſpoſitis p̄diues armis:
mendoſi codices habent hamis: nos vero correximus armis.
auarus. n. diſpoſitis armis res ſuas cuſtodit: nõ hamis: qđ alii
inepte exponũt: qbus fures caperẽtur. nã per ſynalœphen ex
cluditur s: ſicut apud Lucretium: vbi de odore diſſerit: Verũ
aliis alius & magis eſt animantibus aptus. Virgi. in Buco. Ille
latus niueum molli ſuffultus Hiacyntho. Mart. Sardonycas
ſmaragdos adamantas iaſpidas vno. Virg. in Geor. Aut oui
um fœtus, aut vrentis culta capllæ. ¶ Cohortem ſeruorum,
luxuriam Romanorum oſtendit, qui (ut ſcribit Plin.) tantũ
ſeruorum numerum alebãt, vt iuſtum exercitum diceres, Præ
terea docet nõ alibi grauiores eſſe curas, q̃ ubi maiores opes
ſunt. ¶ Licinus: pro quocunq; diuite poniť. Nam Licinũ diui Licinus
tem fuiſſe diximus illic. Ego poſſideo plus Pallãte & Licinis.
De Licino itẽ Perſius: Nunc Licini in cãpos, nunc Craſſi mit
tit in ædes. ubi de eo multa recitauimus. Marti. Altaq; cũ Li/
cinis mormora puluis erunt. Eiuſdẽ meminit Seneca i epiſto.
Licinũ diuitiis Apiciũ cœnis
Mecœnatẽ delitiis prouocat.
¶ Electro. i. uaſis ſuis ex ele/
ctro. Eſt añt electrum aurum
hñs quintã portionẽ argenti. Electr.
Electrũ ẽt ideſt qđ alio noie
ſuccinũ uocamus. qđ ex arbo/
ribus manat. hæc Pli. ex cuius
auctoritate nos multa ante.
¶ Signiſq; ſuis: hoc ẽ ſtatuis.
¶ Phrygiaq; colũna. i. ex mar/
more ſynadico: qđ Phrygium
eſt: ut ſcribit Stra. & p̄tioſum
De quo Tibullus: Quidue
domus ꝓdeſt Phrygiis inni/
xa colũnis. ¶ Atq; ebore: pro
ſupellectile ebore ornata.
Vſurpabať enim ebur cum ad
lacunaria ornãda, tũ ualuas,
& ad alia domus ornamẽta.
Proper. Et ualuę Libyci no/
bile dentis opus. ¶ Lata teſtu/
dine: hoc eſt lectis diſcubito/
riis, q putaminibus teſtudinũ
integebantur. Nam Carbilius
Pollio (auctore Plin.) prodi/
gi & ſagacis ad luxuriæ iſtru
menta ingenii inſtituit teſtu/
dinũ putamina ſecare in lami/
nas, lectoſq;, & repoſitoria
his ueſtire. Dolia nudi: Non
oſtendit poeta exemplo Dio
genis cynici paupertatem: hoc
eſt eum q pauca poſſideat: &
q nihil cupiat: feliciorẽ eſſe di
ulte auaro, ut ſit ſenſus: Cum multis, inqt, auarus curis agi/
tetur, ne res ſuas pretioſas, aut furto, aut alia rõne amittat,
Diogenes pauper neq; incendiũ, neq; aliam calamitatem do
micilio ſuo timet: quod ſic etiã accidat leui impenſa inſtaura
ri ſtatim põt. vt oino colligat beatiorem eſſe, qui modica cu/
piat, q̃ auarum, q inſatiabilis eſt, & multa cupit. ¶ Dolia: vaſa
ſunt argilacea, nõ tã vinaria & aquaria, q̃ olearia. Pli. lib. xv. Dolia
Dolia olearia, cadoſq; imbui amurca ne bibant oleũ. Teren.
Dolia oĩa releui. ¶ Nudi cynici. i. Diogenis, qui ita diuitias cõ
tempſit nullam in iis prorſos felicitatem reponens: vt ne qdẽ
ad bibendum poculum voluerit, cũ natura id ei p̄ſtitiſſet ma/
nibus cõcauis aquã ſuggerentibus: & cum datis literis ad ar/
tificem (vt ſcribit Laertius) poſceret ſibi cęllulã. iſq; ſerius id
efficeret dolium ꝓ domo habuerit. Vnde illud eſt in laudem
Diogenis apud Senecam: Quomodo oro te conuenit: & vt
Diogenem mireris & Dędalum? Vter ex his ſapiens tibi vide
tur: qui ſerram cõmentus eſt? an ille qui cum vidiſſet puerum
caua manu bibentem aquã, fregit ꝓtinus exemptum e perula
calicem? hac obiurgatione ſui: quãdiu homo ſtultus ſuperua
cuas ſarcinluas habui? Qui ſe complicuit in dolio, & in eo cu
bitauit. vnde & illud Auſonii: Diogenes cui parua penus, cui
dolia ſedes, Ad manes abiit, Cerberus inde vetat. De Cyni/
cis item ſuperiore Satyra abunde dictum eſt illic: Et qui nec
cynicos, nec ſtoica dogmata legit. ¶ Non ardent: erant enim
terrea. Vnde ſequitur: In illa teſta. ¶ Commiſſa: coniuncta. vn
de cõmiſſuras appellamus iũcturas lapidum. ¶ Senſit Alexan
der: ſenſus eſt: Alexander facile animaduertit quantũ felicior
eſſet Diogenes in illa paupertate, quia nihil cuperet, q̃ ipſe
eſſet, qui multa appeteret, & totius mundi imperium affecta/

ret. Ferunt.n.eũ,cũ Corinthũ ueniſſet, illicq́ offẽdiſſet Diogenem, & ab eo non ſalutaretur: ad ipſum acceſſiſſe, rogantiq́ ut ſi qua ſibi pſtari uellet, indicaret: nunc qdem paululũ, inqt, uelim a Sole abſis, offecerat uidelicet apricanti. quibus uerbis docuit continentiã ſuam nullis diuitiis ſuperari poſſe. ¶ In illa teſta: in illo dolio, quod (ut diximus) argillaceum erat. ¶ Magnũ habitatorem: ipſum Diogenẽ tam excellentis animi, ut pote qui oẽs diuitias prorſus cõtemneret. ¶ Poſceret ſibi totũ orbem: nã Alexander tanta gloriæ cupidine flagrauit, ut Anaxarcho comiti ſuo ex auctoritate Democriti præceptoris innumerabiles mundos referenti: Heu me miſerum dixerit: q nec uno ſum potitus. uñ ſuperius: Vnus Pelço iuueni nõ ſufficit orbis. ¶ Paſſurus cui adhuc non minora prçteritis ſubeunda eſſent pericula. ¶ Nullũ numẽ habes: hoc ſuperioribus coniungit. Diogenes, cũ in tãta uerſabat inopia, poterat uideri ſæuiſſimis Fortunæ fluctibus agitari: ſed re uera, inqt Diogenes, tanta fuit animi prudẽtia: ut Fortuna, quã nos par prudentes Deã facimus: uires ſuas in eũ nũquã exercere potuerit, quominus eſſet, & fœlix, & fortunatiſſimus. Nã prudentia ſua Fortunã ſuperauit. Is.n. Fortunã ſuperare dr, cuius uita rõnis ductu gubernat. uñ oſtẽdit Iuuenalis Fortunã nullã hẽre poteſtatẽ in hoiem, ſi rõne ut Diogenes regat. ¶ Nullum numen habes.i. nullã potẽtiam. Nã numen dr proprie Dei potentia: ut legendum ſit habes, & non abeſt. Nã ſermo eſt ad Fortunã. ¶ Si ſit prudẽtia.i. ſi hõ uſu rõnis gubernet. Nã prudẽtia uirtus eſt, quæ in delectu cõſiſtit bonor & malorũ: ut oſtendat felicioris uitæ uiã inueniſſe Diogenẽ p prudentiã: cũ Fortuna (ut tradit Lactan.) aliud nihil ſit, q̃ accidentiã rer ſubitus, atq́ inopinatus euẽtus, uulgus putat Fortunã eſſe, q̃ tribuit bona & mala hoibus. Cui opinioni aſtipulat & Sallu. q̃ ait: Sed pfecto Fortuna in oi re dñatur. ¶ Nos facimus te Deã: adeo, inqt, nos cęci ſumus: ut ſi qd nobis uel bñ uel ſecus ceſſerit. Fortunæ numini aſſignemus: nec id putemus accidiſſe, aut imprudẽtia, aut ignorãtia noſtra. Menſura tñ: uerba ſunt ad auarũ. Si tñ, inquit, uulc ſcire auarus quantũ ſibi ſit appetendũ: id appetat qd neceſſarium tm̃ ſicut oſtẽdat illum q rebus neceſſariis cõtentus nõ ſit. nullo modo beatũ eſſe poſſe cũ aſſiduo cupiditatis fluctu agitet. ¶ Edam: dicã. ¶ In quantũ.i. tm̃: ſufficit in quãtũ ſitis, & fames, & frigora poſcunt.i. uictus & ueſtitus.

Epicurus ¶ Epicure tibi: Epicurus licet ſummũ bonũ poneret in uoluptate: tñ tenui uictu cõtentus fuit. Nã (ut ſcri. Laertius) aq tm & cibario pane cõtentũ ſe eſſe teſtatur. ¶ Paruis hortis: nã Athenis (ut docet Pli. lib. xix.) hortos habuit: quos prim⁹ inſtituit: uñ & hortor magiſter eſt appellatus. Nã uſq́ ad eũ moris nõ fuerat in oppidis haberi rura. ¶ Penates ſocratici.i. ipſe Socrates, & deinceps ſecta ſocratica: q rebus naturæ neceſſariis uixerunt cõtenti. ¶ Cœperũt: apphenderũt. ¶ Antetnã: Socrates ante Epicur fuit. ¶ Nunq̃ aliud natura: diluit ea q̃ ſibi obiici poterãt ab auaro, ea.ſ. q̃ pꝓpoſuerit ad ſuadẽdã frugalitatẽ eſſe ex pceptis phiæ, q̃ doceat mediocritatẽ oibus i rebus eẽ tenẽdã. Ait ergo poeta id ẽt naturã dicere: qđ & philoſophia dicit: nec unq̃ naturã a phia diſcrepare. q̃ eni philoſophi dicũt, a natura oia prõpta ſunt. ea enim nobis oium uirtutũ ueluti igniculos & ſemia dedit: ut q naturã: hoc eſt prima illa naturæ ſemina ſecutus fuerit: nunq̃ aberrauerit. eſt.n.

Natura Natura (ut docet Cice. i libro de na. Deorũ) uis q̃dã ſiue ratio ciens motus in corporibus neceſſarios. ¶ Videor te claudere: fortaſſe, inqt, uideor te efficacibus exẽplis ad nimiã te cogere frugalitatẽ: Id q tibi minie ẽ gratũ. ¶ Acribus exẽplis: efficacibus q̃ tibi ptuli & Epicuri & Socratis ad bñ, honeſteq́ uiuẽdũ. hoies.n. melius exẽplis iſtituunt. ¶ Claudere: cogere. ¶ Miſce ergo: cũ indignatiõe dñr hæc a poeta: ſi pcepta, inqt, mea & exẽpla tibi grata nõ ſunt: ſequere ergo affectus & mores humanos, q ſunt: ut hæc bona tpalia oi ſtudio ſequamur, & diuitias cõparemus. Sic & perſius idignatus in auar, quẽ iſatiabilẽ uidet, exclamat: Vẽde aiam lucro, mercare atq́ excute ſolers Oẽ latus mundi ne ſit te ditior alter. ¶ Miſce: tracta: agita. ¶ De moribus nřis: ſm mores noſtros & affectus humanos: q illuc oino tẽdere uidẽt, ut opes cõparentur. ¶ Effice ſummã: cõpara tibi quadrigẽta ſeſtertia: quã ſummam q habebat eques erat Romanus: & in. xiiii. gradu Theatri poterat ſedere. de qua re plura diuerſis locis: ſed maxime dixim⁹ illic: Sic libitũ uano, q nos diſtinxit Othoni. Eſt autẽ ordo: Effice ſummã: quam lex Othonis dignatur bis ſeptẽ ordinibus: hoc eſt quã ſummã facit dignã quatuordecim gradibus. ¶ Bis ſeptẽ ordinibus.i. quatuordecim gradibus Theatri. ¶ Lex Othonia: legẽ.n. tulerat Roſcius Otho (ut diximus ſupius) neq́ i quatuordecim gradibus ſederet: niſi q ſummã quadringẽtor ſeſtertiũ hẽret. ¶ Hæc quoq́.i. ſi hęc ſumma adhuc tibi ſatia nõ ẽ, ſumme tibi ſummã duor eqtum: & id ſi par tibi videt, ſume triũ. Sed hoc te volo ſcire illũ nulla diuitiarũ magnitudine expleri poſſe, q rebus neceſſariis nõ cõtẽtus. iuxta illud Claudiani lib. pri. in Ruffinũ: Semp inops qcunq́ cupit. ¶ Et rugã trahit: metaphora ſumpta a ſacco, q cũ plenus nõ ſit, rugã trahit. Imitatio eſt Perſii: Iã decies, iã mihi quartos Iã redit in rugã. ¶ Extẽditq́ labellum: ſumptũ ab iis, q, tãq̃ famelici labra oris extendũt ad cibũ capiẽdum. ¶ Duos eqtes: cẽſum duor eqtũ.i. octingẽta ſeſtertia. ¶ Fac tertia: ſi adhuc octingẽtis ſeſtertiis non es cõtentus ſume mille & ducenta: ut ſit ſũma triũ eqtum. Sed (ut dixi) hæc cũ ſtomacho ſunt legẽda. ¶ Si nõ ipleui gremiũ: hæc cum iferioribus cõiũgũtur. ut ſit ſenſus: Si adhuc nõ potui te his diuitiis ſatiare: ut adhuc alias uelis: nec fortuna unq̃ Crœſi nec regna Perſica: nec diuitiæ Narciſſi ſufficiẽt aio tuo.i. nulla opũ magnitudo poterit aium tuũ explere. bñ aũt aium dixit aiũ: enim hoies diuites nõ arca facit. & ita oñdit auarum inſatiabilẽ penitus eſſe. ¶ Gremiũ: pſtat in metaphora ueſtis. ¶ Si pãdit.ſ. gremium. ¶ Vltra.i. ſi adhuc plura q̃ris. ¶ Fortuna Crœſi: hic eſt ille Crœſus Lydorũ rex. De quo plura diximus in. x. Saty illic: Regẽ trãſeo Põti. Et Crœſum. ¶ Regna Perſica: diuitiæ Perſicæ. Reges.n. Perſar q̃les fuere Xerxes, & Cyrrus mira extitere potẽtia, opibuſq́ ampliſſimis. ¶ Diuitiæ Narciſſi: libertor duos pcipue ſuſpexit Claudi⁹ Cęſar Narciſſum & Pallantẽ: decreto quoq́ ſanatus, non pmiis mõ ingẽtibus: ſed & q̃ſtoriis: ptoriiſq́ ornamẽtis ornari libenter paſſus eſt. tm̃ pterea acqrere, & rapuere: ut q̃rente eo quõdã de fiſci exiguitate nõ abſurde ſit dictũ abũdaturũ, ſi a duob⁹ libertis in cõſortiũ reciperet. De iis Trãq. & Tacitus meminerunt. ¶ Indulſit oĩa, cõceſſit & pmiſit oĩa. Nam (ut dixi) multis rapinis locupletati ſunt. ¶ Cuius iperiis.ſ. Narciſſi. ut ſit ordo: Cuius iperiis Claudius paruit iuſſus occidere Meſſalinã uxorẽ: ut oñdat tãta auctoritate Narciſſum fuiſſe apd Imperatorẽ: ut quodãmodo uideretur ipſi principi imparere. Nã ei auctor fuit: vt vxorẽ interficeret deprehẽſam in adulterio cum Silio: cui daturus erat veniam: niſi Narciſſus cædem ei maturauiſſet, immiſſis centurionibus & tribuno: cuius ictu & tranſfixa eſt in hortis Lucullianis.

¶ Tãtis parta malis. Docet difficilius eſſe accumulata cuſtodire. Ordo eſt: Parta.i. acq̃ſita tãtis malis.i. laboribus & periculis: ſeruãtur maiore cura & metu. Cuſtodia magni cẽſus ẽ miſera.i. miſeriæ plena. Licinus uir ille pdiues iubet cohortẽ.i. multitudinẽ ſeruor. uigilare noctu ad cuſtodiã.ſ. theſauri ſui. & hoc hamis.i. ferreis uncis. diſpoſitis.i. in diuerſis locis poſitis vt fures illis caperẽtur. attonitus.i. multũ ſolicitus p electro. & ſuis ſignis.i. ære corithio effigiato. & colũna phrygia.i. ex Phrygia allata. atq́ ebore. & lata teſtudine.i. ſupellectili ex putaminibus teſtudinũ. Dolia.i. vaſa ingẽtia uini ex creta, aut alia terra tenace olim fieri ſolita. cynici.ſ. Diogenis nudi.i. q i dolio fere nudus habitabat. nõ ardẽt.i. nõ ſubiiciunt icẽdio. & ſi fregeris ea altera domus fiet cras.i. facillime ita. q labore unius diei. aut eadẽ domus.i. idẽ doliũ manebit.ſ. habitatio eius. cõmiſſa.i. cõſolidata plũbo. Alexãder, q magnus dictus eſt. cũ.i. qñ uidit i illa teſta.i. uaſe terreo magnũ habitatorẽ.ſ. Diogenẽ cynicũ phm. ſenſit.i. pcipit. quãto felicior ſup. eẽt hic q nil cuperet.i. Diogenes: q̃ q poſceret ſibi totum orbẽ: uidelicet ipſe Alexãder paſſurus pericula. æquãda.i. æqualia iudicãda rebus geſtis. & ita auaris oia deſunt: cũ p imprudentia nec ſciũt uti ptis, aut eis cõtẽti eſſe. Sed nullũ numẽ.i. nulla ptãs ad nucũ faciẽdi. abeſt ſup. nobis. ſi ſit prudentia:

ASCẽ.

dentia: q̄a prudens oīa facit ad nutū: nihil enim uult niſi q̄d
potēſt licite. Vel pōt exponi: Nullū numen abeſt. ſ. q̄libet De
us adeſt: hoc eſt auxilio eſt nobis ſi ſit prudentia. Vel ſicut ꝑ
us: O Fortuna tu nullū numen. i. nullā poteſtatē habes i noſ
ſi ſit prudentia: ſed nos imprudentes facim⁹ te Deā. Si q̄s tñ
cōſulat me. i. petat a me cōſulendo. quę mēſura cenſus. i. diui
tiaꝝ ſufficiat. ego edā. i. exp̄ſ
ſe dicā ei. In tm̄ ſup. cumulet
in quantū ſitis, atq; fames &
frigora poſcit. i. vt habeat vi
ctū & amictū. & quantū Epi
cure ſufficit tibi i paruis hor
tis. Et quantū penates ſocra
tici. i. domus inferiores Socra
tis cœperunt āte ſup. Epicu
rū. Natura nunq̄ dicet aliud
ſup. petendū eſſe. & ſapientia
.i. phs nunq̄ dicet aliud. Quia
uero iſta philoſophica ſunt
exēpla: neq; oēs philoſophicā
uitā agere pōt, addit poeta.
Ego uideo te claudere acrib⁹
exemplis. i. acriter viuentiū.
miſce ergo aliq̄d de noſtris. i.
Romanis moribus. effice. i.
fac ſummā quā lex Othonis
.i. lata ab Othone. dignat̄ or
dinibus. i. gradib⁹ in theatro.
bis ſeptē. i. quatuordecī: hoc
eſt ſummā cenſus equeſtris, q̄
quadringētes ſeſtertiū conti
nebat. Et ſi hæc ſumma tra
hit quoq;. i. ēt rugam. & extē
dit labellū. i. ſi te indign. bun
dum facit. ſume duos eq̄tes. i.
habe cenſum duoꝝ eq̄tum. &
ſi ſup. nec ille ſufficit. fac ter
tia quadrīgēta. i. ſume cēſum
trium equitum hñdo ter qua
dringēta ſeſtertia. Si ergo tm̄
cōcedendo, inq̄r poeta, nōdū
impleui gremiū. i. cupiditatē
tuā. & ſi pādit. i. aperit̄ ul
tra ad plura accipienda. nec
fortunę Crœſi, q̄ erat rex Ly
doꝝ oium mortaliū ditiſſimus. nec regna Perſica nimiꝝ ditiſ
ſima ſufficiēt aīo tuo. nec diuitię Narciſi liberti Claudii Cęſa
ris: quē ꝑtāſitū notat. cui Claudius Cæſar indulſit. i. idulgē
ter cōceſſit oīa. cui⁹ ēt ipertis iuſſus. i. is q̄ iuſſus erat. ſ. Cētu
rio. occidere uxorē Claudii. i. Meſſalinā. paruit. i. obediuit.

Iunii Iuuenalis Aquinatis. Satyra Quintadecima.

Q VIS neſcit Voluſi Bithinice qua
lis demens
Aegyptus portenta colat? Cro
codilon adorat
Pars hæc, illa pauet ſaturam ſer
pentibus Ibim,
Effigies ſacri nitet aurea Cerco
pitheci,
Dimidio magicæ reſonant ubi
Memnone chordæ.
Atq; uetus Thebe centum iacet obruta portis.
Illic cæruleos, hic piſcem fluminis, illic
Oppida tota canem uenerantur, nemo Dianam,
Porrum, & cepe nefas violare, ac frangere morſu.

Satyra quinta decima. Quis neſcit Voluſi.

BRIT. IOAN. QVIS neſcit Voluſi. Hæc Satyra Voluſiū Bithini
cum amicum ſuum alloq̄tur: deteſtans non ſine
quadā miſeratiōe odiū mutuū & feritatē Aegy
ptioꝝ: quos ait tanta aiorum diſſenſione inter
ſeſe ſeuire: ut calcata oi humanitate in mutuā pniciē ruant
unguibuſq; & dētibus ſe lacerent & abſumant: cauſamq; tā
ti odii oſtēdit eſſe ex diuerſa ſupſtitione, & multiplici Deorū
cultu: ſimulq; ridet eoꝝ ſupſtitionē, q̄ animalia bruta colant:
& hoies necent & comedāt. Satyra inſcribit̄ de feritate ægy
ptioꝝ. Cur aūt animalia diuinis colerētur honoribus iter alī
as cās hæc maxime tradit̄. Multitudine. n. aiunt crebro in re
ges magno inſurgēte cōſenſu diuerſoꝝ aialium cultū diuer
ſis ciuitatibus a quodā rege ſtatutū fuiſſe: ut dū ſinguli reli
gionē reuerētur ſuā, & cæteroꝝ. cōtēnunt: non poſſent uni
uerſi in unū Aegyptii cōſpirare. Alii, inter quos Ouid. rē ad
fabulā referētes aiunt Deos gigātū impetū fugientes in ægy
ptū uſq; ueniſſe, ibiq; mētitis figuris in uaria ſe cōuertiſſe aia
lia. unū factū eſt ut ægyptii diuerſis Diis aialia colant. ¶ Qua
lia portenta: q̄ā Aegyptii uniuerſi coluntq; q̄dā aialia, quem
admodū ex terreſtrib⁹ tria, Bouē, Canē, Felē. Ex uolatilibus
Accipitrē, atq; Ibim. Ex aquatilib⁹ duo, Lepidotū piſcem &
Oxyrynchū. Sunt alia q̄ q̄ſq; ſeorſum colit, ut Saitę, & The
bani Ouē. Latū vero q̄ piſcis q̄dā eſt in Nilo Latopolitani.
C. pū Babylonii, q̄ ſunt iuxta Memphim. Caprā & Hircum
Mēdeſii. Murē Araneum Athribitę. Aquilam Thebani. Itē alii
aliud. Itaq; Aegyptioꝝ mēti
bus adeo ſupſtitio hæc inhæ
ſit: ut ꝑmente aliqñ Aegypti
os fame plures ab humana
carne ab inopiā cibi nō abſti
nerent, aialia ſacra intacta re
linquerent. De quo cultu ſic
meminit & Cice. i. v. Tuſc. u.
Aegyptioꝝ morē quis igno
rat? quoꝝ imbutæ mētes pra
uitatis erroribus, quāuis car
nificinā ꝑus ſubierint, q̄ Ibim
aut Aſpidē, aut Felē aut Ca
nē, aut Crocodilum violent.
Quoꝝ ēt ſi imprudētes q̄ppi
am fecerint, pœnā nullā recu
ſent. Vñ cum q̄dā ēt Roman⁹
Felem p imprudentiā occidiſ
ſet: ad domū eius a plebe con
curſum ē, neq; ab regiis ad id
miſſis pricipibus: neq; Roma
noꝝ timore a pœna hois ab
ſterreri potuerūt. ¶ Demens:
hñ demens: ut quę bruta tan
q̄ Deos adoret i hoies impie
ſæuiat. & ita auget inuidiā fe
ritatis eorū, q̄ uiliſſimis aia
libus ſumma religiōe & cul
tum diuinū exhibeant, & ho
mines crudeliſſime necent.
¶ Aegyptus prima pars Aſiæ Aegyptus
Aegyptus eſt iter Catabath
mon & Arabas, Aethiopiam
cōtingit, ad meridiē refugit.
terra expers imbriū, mire ta
mē fertilis. ¶ Crocodilon: ani
mal eſt quadrupes ſpecie lacer
tæ: & i terra & i flumine pari
ter ualet: linguā non hēt: ma
xillam mouet ſuperiorē: oua ſimilia anſerinis edit: ad ſexde
cim cubitoꝝ longitudinem creſcit: ut alii tradunt q̄diu uiuit. Crocodilus
Crocodilos primus Romā M. Scaur⁹ inuexit. De eo multa
ſcribūt Plin. Strabo, Diodorus, Solinus, Herodot⁹, & Apu
leius. ¶ Pars hæc. i. illi, q̄ apud Meridiem lacū habitant. Nam
ab iis (auctore Diodoro) colitur Crocodilus. colitur et a Co
bitis: ut paulopoſt dicemus. Sed cū Crocodilus hoiem inte
rimat, edatq;: mirantur multi quare colatur. Sed hęc uidet̄ ra
tio: q̄a toti patriæ ſecuritatē non ſolū Nilus afferre uidet̄: ſed
& q̄ in eo ſunt Crocodili: quos Arabiæ: Libyęq; latrones ue
riti non audēt flumen tranſire populatū. ¶ Ibim ſaturā ſerpē
tibus: Ibis auis eſt peculiaris Aegypti circa ripas Nili, ea ſer Ibis
pētium populatur oua, gratiſſimāq; ex his eſcā nidis ſuis de
fert. Sicq; ꝓuentus fœtuū noxioꝝ rareſcunt. Serpētes deuo
rant: quo merito ſacræ ſunt & illęſæ. Dęmoni aūt cui Ibis di
cata eſt, nomē eſt Teuth: q̄ primus (ut ſcribit Plato in Phæ
dro) numeꝝ & cōparatione inueniſſe fertur numerorū, geo
metriāq;, & aſtronomiā, taloꝝ rurſus aleaꝝ ludos & literas. Cercopithecus
¶ Cercopitheci: Cercopithecus ſimia caudata eſt. κέρκος enim
caudā ſignificat: & πίθηκος ſimiam. Nā (ut ſcribit Plin.) ſimię
inter ſe caudis diſtinguunt̄. Cercopithecos ait eſſe nigris capi
tibus, piloq; aſini, iuxta Nilū ſcribit Soli. multos Simios na
ſci: & Cercopithecos adorari in Arabia ad Memnonium.
¶ Nitet: ſplendet. ſ. illic. ¶ Vbi reſonāt dimidio Mēnone: The Thebæ aegyptię
bas intelligit urbē Aegypti, q̄ poſtea Dioſpolis appellata eſt

O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina. lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa, nefas illic fœtum iugulare capellæ,
Carnibus humanis veſci licet, attonito cum
Tale ſuper cœnam facinus narraret Vlyſſes
Alcinoo, bilem, aut riſum fortaſſe quibuſdam
Mouerat vt mendax aretalogus. In mare nemo
Hunc abiicit ſæua dignum, veraq; Charibdi,
Fingentem immanes Læſtrigonas, & Cyclopas?
Nam citius Scyllam, vel concurrentia, ſaxa
Cyanes, plenos & tempeſtatibus utres
Crediderim, aut tenui percuſſum verbere Circes,
Et cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis,
Tam vacui capitis populum Phæaca putauit,
Sic aliquis merito nondum ebrius, & minimum qui
De Corcyræa temetum duxerat vrna,
Solus enim hoc Ithacus nullo ſub teſte canebat.
Nos miranda quidem, ſed nuper conſule Vinco.
Geſta ſuper calidæ referemus mœnia Copti;
Nos vulgi ſcelus, & cunctis grauiora cothurnis.
Nam ſcelus a Pyrrha, quanq; omnia ſyrmata uoluas,
Nullus apud tragicos populus facit, accipe noſtro
Dira quod exemplum feritas produxerit æuo
Inter finitimos vetus, atq; antiqua ſimultas,
Immortale odium, & nunquam ſanabile uulnus,
Ardet adhuc Combos, & Tentira, ſummus utriſq;
Inde furor uulgo, quod numina uicinorum
Odit uterq; locus, cum ſolos credat habendos
Eſſe Deos, quos ipſe colit, ſed tempore feſto
Alterius populi rapienda occaſio cunctis
Viſa inimicorum primoribus, ac ducibus, ne
Lætum, hilaremq; diem, ne magnæ gaudia cœnæ
Sentirent poſitis ad templa, & compita menſis,
Peruigiliq; toro, quem luce, ac nocte iacentem
Septimus interea Sol inuenit, horrida ſane
Aegyptus, ſed luxuria, quantum ipſe notaui,
Barbara famoſo non cedit ripa Canopo.

centū portarū fuit. Ad quā cōmercia Arabes undiq; gentium ſubuehunt: huic regio Thebaica dicta. Srabo. tpe uicatim habitabatur ita, ut pars altera in Arabia eēt: altera pars in ulteriore ripa: ubi Mēnoniū erat. i. ſepulchrum Mēnonis. illic duo erāt Coloſſi ex integris lapidibus iuxta ſe ꝓpinqui quorū alter mutilatus erat: & dimidiatus ruina ſuperioris partis. In (Mēnonis ſtatua) cuius baſi exaudiebať quotidie ſonit⁹ qdā ignota cā. Strabo ait li. vii. ſe illic affuiſſe cū Helio Gallo: & ſonitū eſſe fačtū: ſed ſe ignorare cām & auctorē: nec poſſe credere id ex cōpoſitione lapidū nullo īpulſore fieri. de hoc et Pli. ſic uit minit lib. xxxvi. Non abſimilis illi narratur in Thebis delubro Serapis ut puto Mēnonis ſtatua dicatusq; quotidiano Solis ortu contactū radiis crepare dicit, i. crepitum facere. ſ Dimidio Mēnone. i. dimidiata, & mutilata ſtatua Memnonis. ſ Reſonant cre pant. ſ Chordæ magicæ. i. ſonitus, q putatur fieri arte magica, nulla alia extante cauſa. ſ Vetus Thebe: græce dixit unde ſingularē numer; poſuit, ſicut Virg. in. v. Mycene poſuit numero ſingulari: Depuſus & urbe Mycene. Silius Ante Agamēnoniam gratiſſima tecta Mycenē. Et ſic Thebe Thebes ſicut Penelepes. Thebas in Aegypto cōdidit Buſiris quoq; mœnia cōplexa erant centū quadraginta ſtadia: centum portas, ſiue (ut alii aiunt) centū aulas habēt: totidē olim pricipū domos, ſolitaſq; ſingulas, ubi negocium exegerat dena armatorum millia effundere, de qbus Plinius, Strabo, Diodorus, Solinus, Homerus, & Mela. ſ Cētum obruta portis: nā euerſa erat, ut ſcribit Strabo. ſ Centum portis pro centū portarum, quas (vt diximus) habuit: quæ in Bœotia fuerunt, ſeptem tantum habuerunt. Vnde Home. Quis centum portæ portarum quāq; ducenti, Sublimes in equis homines & curribus errant. ſ Illic cæruleos: in alia, ingt parte Aegypti tota oppida venerantur piſces marinos: vt Lepidotum, & Oxyrynchum. ſ Hic piſcem fluminis. i. apud Latopolitanos: qui (vt diximus) Latum piſcem Nili colunt: aut Babylonios qui Cepum piſcē adorāt. ſ Oppida tota: vniuerſa (vt diximus) Aegyptus Canem, Bouem, & Felem colit: ſed tanto cultu canem, vt (auctore Herodoto) tota domus in qua canis extinguatur, acta lamentatione toto corpore radatur: quod indicium eſt maximi apud illos luctus. Hocq; id facere videntur ꝙ canis cum venatibus, tum cuſtodiæ domeſticæ aptus eſt: propterea Deū, qui apud eos Anubis vocatur, capite fingūt canino: ſignificantes cuſtodem corporis Oſiridis, atq; Iſidis fuiſſe. Vnde Ouid. lib. ix. Metamor. loquens de comitibus Iſidis ſic ingt: Cum qua latrator Anubis. De eo multa Diodorus & Herodo. & Euſebius de præparatione euangelica. ſ Nemo Dianam: hoc dictum cum ſtomacho. colunt, inquit, canem, quo vtitur Diana in venatiōibus: ipſam vero Deam negligunt. Scribit tamen Herodo. lib. ſecundo Bubaſtum co li ab Aegyptiis, quā apud græcos Diana appellať, in urbe Bubaſti templo omnium maxime memorabili & aſpectu iucundiſſimo. unde Ouidius libro. ix. Meta. Sanctaq; Bubaſtis (Bubaſtis Diana unde) uariiſque coloribus Apis. dicta autē Diana (auctore Cicerone in libro de natura Deorum) ꝙ noctu quaſi diem efficeret. ſ Porrum, & cepe: tradit Diodorus Aegyptios utilitatis cauſa abſtinere alios faba, lente: alios nonnullos caſeo: alios cepis & porris. Gellius autem ait eam cām ab ſacerdotibus Aegyptiis affirmari curpelutiotæ cepe non edant, quia ſolum olerum omniū cōtra Lunæ aucta, atq; dīna uices minuendi, & augēdi habeat contrarias. Plin. lib. xix, capite. v. Alium. Cepaſq; iter Deos iureiurādo habet Aegyptus.

ASCĒ. Quis neſcit &c. Superſtitionem Aegyptiorum, q monſtra colunt, cum in hoies ſæuiſſimi ſint, hic taxat poeta. Ordo eſt: O Voluſi Bithinice quis neſcit qd. nemo. qualia portēta Aegyptius demens colat. Hęc ps Aegypti. ſ. adorat Crocodilō. i. animal illud quadrupes aqtile, & terreſtre ſimul. Illa. i. alia pars. pauet. i. religioſe timet. Ibim. i. auem Ciconię nō omnino diſſimilē. ſaturā atris. i. ueneńoſis & nociuis ſerpētibus. Effigies aurea cercopitheci. i. ſimiæ caudatę. ſacri. i. cōſecrati, & adorati, nitet. i. reſplēdet ſup. illic. ſ. apd Thebem, ubi magicæ chordæ. i. q magica arte creditur pulſari. ſonant Mēnone dimidio. i. in ſepulchro Memnonis vbi dimidia eſt ſtatua eius, & ubi vetus Thebe iacet obruta. i. deuaſtata a Cambiſe cū ſup. centum portis, quas habuit. Oppida tota uenerantur illic. i. illa parte Aegypti, cæruleos. i. maris piſces. Hic. i. in alia pte piſcē fluminis. Illic. i. adhuc in alia. canem. ſ. anubin. Nemo autem Dianam ſup. veneratur, quāuis ſit venatrix: & canū præſes. Nefas ſup. eſt apud illos violare & frangere morſu: hoc eſt comedere porrum, & cepe. Vide Mancinellum.

IOAN. BRIT. O Sanctas gentes: acclamatio per deriſum in ſtultam ſuperſtitionem Aegyptiorum: qui olera, & bruta, ut numina colant, & nō edant: carnibus vero humanis veſcantur. ſ Animalibus lanatis: Ouem enim (vt diximus) Saitæ & Thebani colunt hac ratione: ꝙ bis pariat, & lanicio uelamenta corpori, lacte vero & caſeo alimenta præſtet. ſ Fœtum capellæ: Capra & Hircus apud Mendeſios coluntur. ſ Carnibus humanis: hinc exit omnis poetæ indignatio: comedunt, inquit, carnes humanas tanquam fas ſit. ſ Attonito cum: Vlyſſes poſt euerſum Ilion, cum in patriam rediret decem annis per mare agitatus, naue amiſſa naufragus & nudus in Corcyram inſulam ad Phæaces adnatauit: nudum inuenit frondibus opertum Nauſica filia Alcinoi regis: quem veſte donatum ad patrem perduxit: iſſuper cœnam Alcinoo & cæteris conuiuis narrabat curſum & errores ſuos: & ut primū ab Ilio ꝓfectus peruenillet ad Ciconas populos in Thraciam

ciam: deinde ad Lotophagos in Africã: ad Leſtrigonas in Cãpaniam ubi ſocium abſumpſit Antiphates: ad Cyclopas in Siciliam, e quibus unus fuiſſet Poliphemus Neptuni filius: cuius fabulam ſuperius enarrauimus: Phæaces denique multis cum opibus donatum in Ithacã deduxerunt. xx. anno poſtq̃ in bellum Troianum profectus fuerat. Senſus ergo eſt: Vlyſſes cum Alcinoo regi ſuper cœnam narraret tale ſcelus. i. homines fuiſſe abſumptos ab Antiphate & Polyphemo: qui aderant, partim ut rem fabuloſam ridebant: quaſi qui ridicula cenſerent: partim indignabantur. nam Vlyſſem ut mendacẽ aretalogon habebant. ¶ Attonito: mirabundo nouitate rei.

Aretalogus

¶ Bilem mouerat. i. coleram, & indignationem. Bilis enim latinum eſt: colera uero græcum. ¶ Aretalogus: is dicitur, qui fingendis mendaciis auditores mouet ab arte uerborũ. Nam ἀρετὴ ſignificat uirtutem: & λόγος uerbum. Et Tranquil. ſcribit Auguſtum poſt cœnam aretalogis delectatũ. & Porphyrio ait in pri. ſermone Criſpinum philoſophum quendã loquaciſſimum, aretalogum appellatum fuiſſe, quoniam carmina garrulla ſcripſerit. ¶ In mare nemo: ſenſus eſt & ordo: Si aliquis nondum ebrius: & qui minimum temetum duxerat ex urna corcyrea ſubaudi dixit: Nemo abiicit hunc in mare: q. d. eum dignum eſſe, qui abiiciatur ut mendaciſſimus: legendumque eſt cum indignatione. ¶ Dignum ſæua Charybdi: ac ſi dicat dignum, qui mergatur atrociſſimo pelago: quale eſt inter Scyllam & Charybdim.

Charybdis

¶ Veraque: hoc eſt non fabuloſa aqua omnino deuoraretur. Nam fabulæ tradunt Charibdim mulierem fuiſſe uoraciſſimam: quæ cum boues Herculi furata fuiſſet ab eo in mare fuerit proiecta: ubi nũc etiã ueteres exercet rapinas: unde nomen mari datum eſt. poeta ergo cum ſciat illud fabuloſum eſſe: quod de Charybdi narratur: ait Vlyſſem dignũ eſſe uera, non ficta Charybdi: a qua abſumatur & deuoretur quando tam mẽdax ſit. Conſtat autem charybdim & Scyllam ſcopulos eſſe inter Siciliã & Italiam: ubi mare periculoſum eſt nautis: quod contrarius fluctuũ curſus colliſionẽ facit: & rapta quæque abſorbet & reiicit. Virgi. Dextrum Scylla latus, leuum implacata charybdis Obſidet. Scopulos & ſaxa fuiſſe docet idem in. iii. Et pater Anchiſes nimirum hæc illa charybdis: Hos Helenus ſcopulos: hæc ſaxa horrenda canebat. Mela uero ſic ſcribit. Scylla ſaxũ eſt, charybdis mare, utrumque noxium appulſis. Scylla in Italia eſt, charybdis in Sicilia. ¶ Fingentem. hinc oſtendit mendacem eſſe Vlyſſem: & quæ de Læſtrigonibus narrãtur & cyclopibus eſſe ficta: quod homines. ſ. comederẽt. ¶ Læſtrigones: Formiæ in agro campano iuxta caietam ſedes fuit Læſtrigonum. auctor eſt Pli. ¶ Cyclopes: Cyclopes ſedes ſuas habuere in Sicilia. ut diximus ſuperius. ¶ Nam citius Scyllam: tam, inquit, illud a ueritate reſilit: quod Læſtrygones & Cyclopes comedãt homines: ut citius credam illud eſſe uerum: quod de Scylla nobis narrat: & Symplegadibus & uentis utre incluſis. Sicque oſtẽdit tam hæc, q̃ illa fabuloſa eſſe: atque hæc omnia præſtruit ut fabuloſa. ut oſtendat quæ ipſe dicturus eſt eſſe veriſſima. ¶ Scyllam fingunt Scyllam nympham filiam phorci & Cretheidos dilectam fuiſſe a Glauco: quem Circe deperibat: & cum is Scyllam pronior eſſet: irata Circe, fontem in quo nympha lauari ſolebat, venenis infecit: in quem cum illa deſcẽdiſſet pubetenus in uarias mutata eſt formas: quæ horrens deformitatẽ ſuam in mare ſe præcipitauit. Canes uero & lupi ob hoc ex ea nati finguntur: quia ipſa loca plena ſunt monſtris marinis: & ſaxorum aſperitas illic imitatur latratus canum. Virgi. Et cæruleis canibus reſonantia ſaxa. ¶ Concurrentia ſaxa. i. quod Symplegades inter ſe concurrant & collidãtur. Finxerunt enim inſulas duas eſſe in Boſphoro thracio inſtabiles: quæ non ſine periculo tranſeuntiũ concurrerent. Cuius rei hæc eſt ratio: quod hæ paruo diſcretæ interuallo ex aduerſo intrantibus geminæ cernebantur: paulumque deflexa acie coeuntium ſpeciem præbebant. Dictæ autẽ græce Symplegades: & Syndromades: a συνδρομή. i. cõcurſu. un[de] ibi ... Et cõcurrentia ſaxa. dictę ẽt Cyaneę. De his Ser. in. iii. Pli. in. iiii. & Vale. Flac. i pri. Talibus hortatꝰ iuuenẽ, propiorque iubẽti Cõcutit certus, ſcythico cõcurrere pon

Symplegades Cyaneę

to. ¶ Cyaneę: Cyane uero nomen eſt fontis in Sicilia apud Syracuſas iuxta quem Pluto rapuit Proſerpinam: cui nomẽ a Cyane nympha: quæ uoluit inhibere Plutonem ne Proſerpinam abſportaret: inditum ſcribit Claudia. & Oui. illud autem ſciendum Cyane pro nympha ſiue fonte primam corripere.

Cyane

¶ Vtres: ſcribit Home. Aeolum regem uẽtorum Vlyſſi tradidiſſe utrem: in quo incluſi erant omnes uenti aduerſi: liberum autem reliquiſſe Zephyrum: qui nauiganti ſecundus erat: ſociosque ſuos ratos ineſſe theſaurum dormiente Vlyſſe diffudiſſe utrem: & orta tempeſtate relatum ad Aeolum: quo tẽpore (vt narrat Alcinoo apud Home.) cogitauit de nece ſibi conſciſcenda. ¶ Elpenora: narrat Vlyſſes apud Homerũ: Cum Macareus, Narſtus Polites, Elpenor, & Eurylocus cũ duodeuiginti aliis ſociis forte electi miſſi fuiſſent ad Circẽ: omnes ab ea propinatis poculis medicatis, & tactis uirga capillis in ſues conuerſos fuiſſe: præter Eurylochum, qui fugiens de omnibus monuit Vlyſſem, qui arrepto gladio Circe minitãs impetrauit, ut in priſtinam formam reſtituerẽtur: unde ita loquitur Macareus apud Ouid. Sorte ſumus lecti, ſors me, fidumque Polyten, Eurylochum ſimul, nimiſque Elpenora vini, Bisque nouem ſocios Circęa ad mœnia miſit. Cęterum Elpenor poſtq̃ impetratus fuit, dum properanter ſequitur Vlyſſem, e ſcalis lõgis decidens collum ſibi fregit: quod ipſe apud inferos percunctanti Vlyſſi refert: rogatque ne ſe inſepultum relinquat. Vnde Martia. ad caſum eius alluſit, cum diceret de Philoſtrato: Pene imitatus obit ſçuis. Elpenora fatis: Pręceps per longos dum ruit uſque gradꝰ. Et licet Home. tradat ſocios Vlyſſis mutatos in ſues. Papi. tamẽ in ſiluis diſſentiens ait in lupos cõuerſos fuiſſe: Cedant uitreę iuga perfida Circes Dulychiis vlulata lupis.

Elpenor

¶ Tam uacui capitis: exiſtimauit. inquit, Phæacas tam modici cerebri, quibus facile omnia perſuaderet. Eſtque dictum cum ſumma indignatiõe: vt ſint verba ipſius Corcyræi, indignantis tam apertis figmentis deludi: potest hoc etiam tribui poetæ damnantis tam aperta mendacia. ¶ Phęaca: hoc eſt Corcyrenſem. Nam inſula appellata eſt Corcyra a uirgine Corcyra rapta a Neptuno: ex ius natus eſt Phæacus: a quo Phæaces ſũt denominati. ex Phæaco Alcinous: qui Vlyſſem in Ithacam duxit. de hoc etiã ante in. v. Satyra.

Corcyra unde Phæaces

¶ Sic aliquis: ſubaudi dixit. ¶ Merito: non iniuria. ſicque oſtendit falſa fuiſſe quæ narrarẽtur ab Vlyſſe: ut merito conuiuæ ſtomacharentur. ¶ Temetum duxerat. i. hauſerat & parum biberat. emendãdus eſt uerſus: ut legas Temetum duxerat: non autem deduxerat cum prima & ſecũda ſyllaba producatur in temeto: quod docet & Donatus in Andria Terentii illic: Sane pol temulẽta eſt mulier. Et Plautus in Aulularia: Quiꝰ quia temeti nihil allatum intelligo. uerſus eſt enim ſenarius. Et Hora. in epiſto. Pullos, oua, cadum temeti, nẽpe modo iſto. ubi Porphyrio docet primã ſyllabam longam eſſe. ¶ Temetum: Veteres (auctore Pli.) temetum appellauere vinum dictum ab eo, quia teneat mentem: vnde & temulentia nominata.

Temetum

¶ Sub nullo teſte: uerba ſunt poetæ. Poterat, inquit narrare Vlyſſes, quæ uellet: quia nullum adhibebat teſtem, qui diceret ſe mõſtrum vidiſſe: ut pote qui ſolus amiſſis ſociis naufragium euaſerat: ſicque cum ſequentibus cõiungit. ut ſit ſenſus: Quæ ab Vlyſſe dicta fuerunt teſtibus carent: ſed quæ nos narraturi ſumus, vera ſunt & geſta conſule Vinco: ut quę ſciri poſſint, falſa ne ſint an uera. ¶ Cõſule Vinco: ut vera videretur hiſtoria poſuit nomen cõſulis. Vinci Ruffini equitis Romani mẽtionem facit Cor. Tac. qui lege Cornelia de falſis damnatus eſt a Nerone. De Vinco item Tranquil. in Nerone ſic meminit: Duabus coniurationibus prouulgatis quantum prior, maiorque Piſoniana Romæ poſterior Vinciana Beneuẽti conflata, atque detecta eſt. Et ita dicimus Vinciana a Vince: quemadmodũ Brutiana a Bruto, & Luculliana a Lucullo. de hocque abſurdum nõ eſt intelligi. ait enim: Nuper geſta. nam nuper de longo tẽpore (vt diſſeruimus in pri. Satyra) dicitur. ut id etiam tẽporibus Neronis accidere potuerit: quod modo narrat factũ in Aegypto. legendum igitur eſt Vinco nõ Iunco: quod in aliis codicibus legitur. ¶ Super mœnia. i. vltra vrbẽ Copton nã etiã.

Vincus Ruffinus

Copt⁹ in extrema parte Aegypti. ¶ Copti: Coptus cōis eſt ciuitas
Arabum, & Aegyptiorum: quo omne tributū indicum, arabi/
cum, & Aethiopicum: qd arabico ſinu aduehebatur, deſere/
bāt uelut in cōe emporium. auctor eſt Stra. ¶ Calidæ: ꝓpter
ſitum regionis calidum. ¶ Scelus uulgi: qd a uulgo & plebe
Aegyptia commiſſum eſt. ¶ Et grauiora: ſubaudi a ſuperiore
referemus. ¶ Cunctis cothurnis: q̄ ſint ea, quę in Tragœdiis
tractantur: in quibus nō cōſtat ab ullo populo hoiem fuiſſe
comeſum: queādmodum factū eſt ab hoc, de quo narraturus
ſum. ¶ Cothurnis. calciamenta ſunt tragœdorum: iis etiam ute
bant mulieres: unde illud ante: Nullis adiuta cothurnis. ¶ Nam
ſcelus a Pyrrha: ſenſus eſt: Poſt humanū genus reparatum a
Deucalione & Pyrrha: nullum apud tragicos iuenies popu
lum, q ſcelus hoc cōmiſerit, ut hoiem. ſ. comederit: queādmo
dū fecit populus Aegyptius. Nā i tragœdiis unum tm̄ legēs
aut paucos hoc ſcelus cōmiſiſſe. ut. ſ. hoiem occiderint, appo
ſuerintque in cœnis. ordo aūt eſt: Nullus populus apud tragi
cos facit ſcelus. i. cōmittit hoc ſcelus ut comedat hoiem. ¶ A
Pyrrha. i. poſt Pyrrhā: hoc eſt poſt reparationē humani gene
ris: qd a Pyrrha & eius marito Deucalione eſt reſtauratum.
¶ Omnia ſyrmata voluas: oēs Tragœdias legas, & pcurras.
ſic enim codices volui dicunt, cum aſſidua lectione ptractan
tur. Syrma genus ueſtis eſt tragicæ: de qua alibi ante. ¶ Pro
duxerit: protulerit quaſi imitandū. Vt ſit aperta ſceleris uitu
Simul/ peratio. ¶ Inter finitimos. hic incipit narratio facinoris. ¶ Si
tas multas: odium occultū ſubaudi eſt. ¶ Vulnus: metaphoricos
qd corporis eſt ad animū transfert. i. indignatio & ira q̄ nul
lo remedio pōt extingui. ¶ Ardet adhuc: et tpe noſtro odio
flagrat. adhuc, inqt, antiqua illa aiorū diſſenſio remanſit: nec
Cōbos adhuc extincta eſt. ¶ Combos: ciuitas Aegypti in qua Croco
dilus colitur: ut tradit Helianus. timent enim eius imodum
Cōbitę hanc feram: quā Tentiritæ maxime pueſtigant & oc
Tentiri cidunt colentes ipſi accipitrē, unde in eorum odium Cōbitę ac
tę cipitrē crucifigūt. Hinc ait poeta utrique vulgo tāti furoris,
& odii cām exiſtere cultum diuerſorum numinū. ¶ Tentira ci
Tētira uitas inferioris Aegypti: ut ſcribit Stra. Plin. vero ait iſulam
eſſe Nilo circūdatam: ex qua hoies ſint q Crocodilos non ti
ment: imo ſoli aduerſum ire audeant: & inſcedentes equitū
modo i terrā agant captiuos. In Africa eandē uim aduerſus
ſerpentes hn̄t Pſylli. lege Strabo. lib. xvii. A Tentira fit Ten
tirita. Ouid. ſyllabā produxit: Saltus Tentira petenti. ¶ Sū/
Occaſio mus furor. ſ. eſt. ¶ Occaſio: opportunitas. eſt enim occaſio (au
ctore Cicero. i pri. rhetoricorum ueterum) pars tēporis habēs
in ſe alicuius rei idoneā faciendæ, aut non faciendę opportu
nitatē. ¶ Viſa: ſubaudi eſt. ordo aūt eſt: Occaſio viſa eſt rapiē
da primoribus, ac ducibus inimicorum tempore feſto alterius
populi: ut ſit ſenſus: Primores & duces inimicorum putauerūt
occaſionem dimicandi rapiendam tempore feſto alterius po
puli: cū ad templa paratis epulis cōuiuabantur. ¶ Peruigilique
toro: ſubaudi a ſuperiore poſito. Nā antiqui in lectis epula/
bātur. Virg. Inde toro pater Aeneas ſic orſus ab alto. Hora.
Sæpe tribus uideas lectis cœnare q̄ternos. ¶ Peruigili: hoc
eſt in quo puigilant. ¶ Septimus Sol: ſeptimus dies Nā hilari
tatem illā conuiuii ſeptē diebus perpetuis celebrant. ¶ Hor/
rida ſane Aegyptus: hęc, inqt, pars Aegypti in qua Combos
eſt, & Tentira, nimis eſt incultis moribus & incōpta: ſed tn̄
Cano/ non minus in laſciuiā profuſa q̄ quę eſt ad Canopū. nam Ca
pi luxu/ nopi Serapidis eſt tēplum, quo nauigat per foſſam: quæ die
ria ac nocte plena eſt nauiculis mulierum & uirorum impudenter
canentiū ac ſaltantium cum omni diſſolutione. Cuius rei me
minit & Ouid. in primo Triſtium ſic: Non ut Alexādri clarā
delatus in urbē: Delitias uideam Nile iocoſe tuas. Statius itē
in Siluis: Curue terapnei laſciuiat ora Canopi. Canop⁹ aūt
ciuitas eſt Aegypti centū ac uiginti ſtadiis diſtās ab Alexan/
dria pedeſtri itinere uocātibus dicta de noie (vt diximus in
pri. Saty.) Canopi, qui Menelai claſſem gubernabat, & ibi
mortuus eſt. ¶ Barbara ripa: alii codices hn̄t: Barbara turba
, i. immitis & aſpera. ¶ Famoſo. infami, ꝓpter impudicas (vt
diximus) virorum & mulierum ſaltationes & cantus.
ASCĒ. ¶ O ſanctas gentes, Irridet ſuperſtitionem Aegyptiorum. Or
do eſt, O ſanctas gentes: qbus hæc numina. ſ. porrum, & ce/
pe naſcuntur in hortis. E quibus. i. apud quos. oīs menſa ab/
ſtinet aīalibus lanatis. i. ouibus. Nefas eſt ſup. illic iugulare &
occidere ad eſum fœtum capellæ. i. hędū. & licet illic ueſci hu
manis carnibus. Cum. i. qñ. Vlyſſes narraret ſuper cœnā. i. in
ter cœnandū. Alcinoo regi attonito. i. ſtupefacto: tale facinus
. ſ. Læſtrigonas & Polyphemū ueſci humanis carnibus. ipſe
mouerat. i. excitauerat fortaſſe quibuſdā bilem. i. indignatio
nem & iram credētibus. ſ. ipſum mentiri. aut riſum credenti
bus, ſ. ipſum fabulā uelle narrare. ut. i. ſicuti. aretalogus. i. de
uirtute ſua iactabundus fabulator, mēdax, i. aſſidue mētiens
in mare nemo &c. Hęc uerba ſunt alicuius idignātis: ut teſta
tur poeta ibi: Sic aliqs merito &c. Ordo ē: Nemo, q. d. nemo
ne: uel, ounqd nemo abiicit. i. ab hoc loco rapit & iacit in ma
re hunc aretalogū. i. Vlyſſem dignum ſæua & uera Charyb
di. i. uoracitate maris: cum ipſe fabuloſam dicat. fingentem. ſ.
mendaciter recitantē. Læſtrigonas & Cyclopas populos hu
manis carnibus ueſcentes. nā ego crediderim poſſet aliquis
dicere citius Scillam. i. periculum illud maris: quod mōſtrū
dixit, uel ſaxa Cyanes. i. ſcopulos Cyanes inſulæ. concurren/
tia. i. uiſa ex tranſuerſo prætereuntibus cōcurreret. & utres
idēſt ſaccos ex corio plenos, tēpeſtatibus. i. uentis: qui emiſſi
tempeſtatem excitauerūt: quos Vlyſſes ſe ab Aeolo dicit ac/
cepiſſe, aut Elpenora. i. unū ex ſociis eius. ſ. Vlyſſis percuſſum
tenui uerbere. i. uirga magica Circes filię Solis dictæ: & incā
tatricis ac ueneficæ. grunniſſe. i. ſonum porcorum ediſſe. cum re
migibus. i. reliquis ſociis. porcis. i. mutatis cum eo in porcos.
Putauit ipſe. ſ. Vlyſſes, qui talia auſus eſt mentiri. populum
Phæaca. i. Phæacem: hoc eſt nos Phæaces. tam uacui capitis:
ideſt ut talia nobis perſuadeat? Sic inqt poeta, aliquis nondū
ebrius: & q deduxerat. i. exhauſerat bibendo. ſ. minimum te
metum. i. partem minimā optimi uini. de urna. i. lagœna ficti
li. Corcyręa. i. ex Corcyra inſula maris Ionii: merito ſupple
dicere potuit. Etenim pro quia. ſolus Ithacus. i. Ithacenſium
rex Vlyſſes. canebat hæc. i. ſonore recitauit ſub nullo teſte.
Nos autē, inquit poeta, referemus quidē: ideſt certe mira, ādat
ſed geſta nuper Vinco cōſule: ideſt cum Vincus conſul eſſet.
ſuper: ideſt ultra mœnia Copti illius urbis ægyptiorum, &
Arabum cōmunis. calidæ. i. feruidæ ad iram. Nos referemus,
inquā ſcelus uulgi ideſt non unius: ſed totius populi: & gra
uiora ſupple facinora. cunctis cothurnis. i. cūctis ſceleribus:
quę in tragœdiis aguntur. Nā ſi uoluas: ideſt repetas. omnia
ſyrmata. hoc eſt, tragœdias: quę in ſyrmate. i. longa & tra/
ctili ueſte aguntur. a Pyrrha. i. a diluuio Deucalionis & Pyr/
rhæ. nullus populus facit apud tragicos ſcelus ſup. qd dictu
rus ſum: ideſt ueſci carne hominis. Accipe. i. diſce uel audi igi
tur exemplū: quod dira feritas produxerit noſtro æuo. i. no/
ſtro ſæculo. Vetus, atque antiqua ſimultas. i. factio ſimul cōſpi
rantiū. & odiū immortale: ideſt perpetuo duraturū. & vul/
nus. i. offenſio. nunquā ſanabile. i. nunquā remiſſibilis. eſt ſup
ple inter finitimos populos Aegypti. Combos. i. ciuitas illa
Aegypti: in qua Crocodilus colebatur. & Tentira. i. alia ciui
tas Aegypti: apud quā Crocodilus ſumme uituperatur. ar
cet adhuc odio. ſ. Summ⁹ furor. i. ira. eſt utrique. i. ab utraque ci
uitate. uulgo: ideſt populo. inde. i. ex ea re quod colit. Sed oc
caſio viſa eſt cunctis primoribus. i. optimatibus ciuitatis, ac
ducibus inimicorum rapienda ſupple eſſe tēpore feſto alterius
populi: ne ipſi ſentirent diem lætum & hilarem: & gaudia ma/
gnæ cœnæ. i. epuli dati. menſis poſitis. i. cōſtitutis. ad. i. iuxta
templa ipſius, cuius feſtum celebatur. & cōpita. i. locum quo
ludi celebrabātur. & toro exiſtente peruigili. i. perpetuis vi/
giliis celebrato: quē. ſ. torum. i. lectū tortis herbis cōſtructū.
Sol ſeptimus. i. ſeptimo die exoriens. inuenit interdum: ideſt
aliquādo, uel interea dum feſta aguntur. iacentē. i. proſtratū
illic ſine lectica. luce: ideſt die, ac nocte. Aegyptus ē ſane: ideſt
ualde. horrida. i. inculta. ſed quantū ipſe. i. ego notaui. turba
(aliqui tamē legunt ripa) ſcilicet Aegyptiorum. barbara. i. fe
ra, & immanis, ac malis moribus. non cedit Canopo illi por
tui famoſo. i. maxime propter libidinem diffamato. luxuria
. i. in libidine & luxu illicito, eſt enim ablatiuus.

¶ Facilis

IOAN. BRIT. ¶ Facilis uictoria: ſubaudi eſt. ¶ Madidis: ebriis. unde ſuperius: Madidis cantat quæ Soſtratus alis. ¶ Blæſis: balbutientibus, & in ſermone titubantibus. Hoc enim efficit temulentia: ut lingua obberret & uacillet: quod multis rationibus accidere docet Ariſtoteles in Problematis. ¶ Inde: ab altera parte diſſidentium. ſequitur enim: Hinc ieiunum odium: ideſt ex altera parte: (quod magis placet) inde: hoc eſt ex ebrietate & ſaltatus. Vt ſit ſenſus: Saltant, quia ebrii ſunt: vñ eſt illud Ciceronis: Nemo ſaltat ſobrius, niſi idem inſanus. ¶ Saltatus virorum: ſubaudi eſt. ¶ Nigro tibicine: Aethiope ſcilicet. ¶ Vnguenta: ſubaudi ſunt. ¶ Qualiacunque: innuit Vnguenta Aegyptiorum non eſſe ea bonitate, qua fieri ſolent: quia rudes & agreſtes ſint. ¶ Hinc: ex iſta lætitia & ſaltatione, aut ex altera parte. ¶ Ieiunum odium: rabidum, atrox, & inſanabile: quaſi quod nullo modo poſſit expleri: ſumptum a ieiunãtibus: qui quodammodo ſunt inſatiabiles contracta nimia fame. ¶ Iurgia prima: ideſt verborũ contentiones. Senſus eſt: Antequam mutuo ſe adoriantur, iurgiis ſe laceſſunt, ſicque ex aſperari pugnam ineunt: vt exponas prima pro primum vt ſit nomen poſitum pro aduerbio. ¶ Animis ardentibus: animis ira æſtuantibus. ¶ Hæc tuba: ſubaudi ſunt: ideſt hæc iurgia ſunt tuba & tanquam excitamentum. ¶ Rixæ: rixa (vt diximus ſuperius illic: Si rixa eſt vbi tu pulſas, ego vapulo tantum) eſt in factis & verbis. Altercatio in verbis. ¶ Vice: loco. ¶ Paucæ: ſubaudi ſunt. ¶ Alias facies: a priſtinis. ¶ Hiantia: detecta. ¶ Ludere ſe credunt ipſi: licet, inquit, acerrime inter ſe ſæuiant: niſi tamen aliquem interimunt: putant rem iocularem agi. ¶ Et ſanæ: ordo eſt: Et quod omnes ſic viuant: expoſitiue tot millia turbæ ſanæ rixantis: ideſt quod nullus rixantium interficiatur: ſed omnes ſint ſani. ¶ Ergo acrior impetus: ſubaudi eſt, aut fit. ¶ Tela domeſtica: contorquent, inquit, ſaxa quæ domi ſolent eſſe in promptum agentibus ſeditionem. eſt autem expoſitio. ¶ Nec hunc lapidem: ideſt nec talem lapidem torquent. ¶ Quali: accuſatiuus eſt pluralis. ¶ Turnus: ſcilicet torſit. nam Turnus (ut ſcribit Virgilius in duodecimo) in Aeneam ſingulari certamine ſecum pugnantem ingens ſaxum iecit. Tale eſt carmen: Vix illud lecti, vix ſex ceruice ſubirent. Qualia nunc hominum producit corpora tellus. ¶ Et Aiax, nam & Aiax (auctore Homero in ſeptimo Iliados) ingens ſaxum cõtorſit in Hectorẽ. Ita enim ait Home. Acrius in pugnã rurſus cõſurgit in hoſtem Priamides: iam nec ferro Thelamone creatum: Sed magno ſaxi iactu petit: ac ferus Aiax Ingentem clypeo ſeptemplici reppulit ictum: Et iuuenem ſaxo percuſſum ſtrauit eodem. ¶ Quo: ideſt quali. ¶ Tydides: ideſt Diomedes filius Tydei & Argiæ Adraſti: qui (ut auctor eſt idem in quinto Iliados) in aeneam miſit ſaxum, quantum ſeptem homines tollerent: eo, niſi Venus mater affuiſſet, interemptus fuiſſet. ¶ Sed quem: pro qualem. ¶ Diſſimiles illis: ſcilicet dextris Turni, Aiacis, & Diomedis. ¶ Noſtro tempore: quaſi quo iam omnia ſunt deteriora. ¶ Nam genus: non eſt, inquit, mirum homines in dies fieri imbecilliores. Nam uſque ab ætate Homeri genus humanum decreſcebat. Hoc autem ait, quia Homerus ſæpe in Iliade conqueritur corpora mortalium fieri minora. Cuius auctoritatem ſecutus Plinius in ſeptimo ait: Cuncto mortalium generi minorem ſtaturam in dies fieri, raroſque eſſe parentibus proceriores cõſumente ubertatẽ ſeminũ exuſtione. In Creta terremotu rupto monte inuentũ eſt corpus ſtans .xlvi. cubitorũ. quod alii Orionis: alii Erionis fuiſſe tradũt &c. ¶ Aſpexit: tam malos & puſillos. Ridet: quod puſilli ſint. ¶ Odit: quia mali.

Adde quod & facilis victoria de madidis, &
Blæſis, atq; mero titubantibus, inde virorem
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Vnguenta, & flores, multaq; in fronte coronæ,
Hinc ieiunum odium. ſed iurgia prima ſonare
Incipiunt animis ardentibus. hæc tuba rixæ
Dehinc clamore pari concurritur, & vice teli
Sæuit nuda manus, paucæ ſine uulnere malæ
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine naſus
Integer, aſpiceres iam tota per agmina uultus
Dimidios, alias facies, & hiantia ruptis
Oſſa genis, plenos oculorum ſanguine pugnos.
Ludere ſe credunt ipſi tamen, & pueriles
Exercere acies, quod nulla cadauera calcent,
Et ſanæ quod tot rixantis millia turbæ
Si uiuunt omnes, ergo acrior impetus, & iam
Saxa inclinatis per humum quæſita lacertis
Incipiunt torquere, domeſtica ſeditione
Tela, nec hunc lapidem, quali ſe Turnus & Aiax,
Et quo Tydides percuſſit pondere coxam
Aeneæ, ſed quem valeant emittere dextræ
Illis diſſimiles, & noſtro tempore natæ.
Nam genus hoc viuo iam decreſcebat Homero.
Terra malos homines nunc educat, atq; puſillos.
Ergo Deus quicunq; aſpexit, ridet, & odit.

ASCẽ. ¶ Adde quod & facilis &c. Oſtẽdit facile eſſe victoriam in tali populo. Ordo eſt: Adde ad luxuriam Aegyptiorum: quod facilis ẽ victoria de madidis: ideſt vinoſis. & blæſis: ideſt imperfecte loquentibus. atq; titubantibus: ideſt vacillãtibus: ex mero: ideſt puro vino aſſumpto. inde: ideſt a Copti incolis. eſt ſupple ſaltatus: ideſt tripudium. tibicine exiſtente. ſupple nigro: ideſt Aethiope aut Arabe. & vnguenta, & flores, & multæ coronæ ſunt ſupple in fronte: ideſt circum frontem. vel in frontem vſque demiſſæ per ſaltationem. hinc: ideſt ex altera parte ſcilicet a Tentiritis eſt odium ieiunum: ideſt quod eos vt magis nocerat ieiunos & ſolicitos habet. ſed iurgia incipiunt primum ſonare inter vtrunque populum: animis ardentibus ira ſcilicet. Hæc turba ſupple eſt ſ. rixę. dehinc: ſ. poſt rixas: concurritur ab utraq; parte pari clamore. & manus nuda: i. inermis ſæuit: i. ſæuitiam exercet. uice: ideſt loco teli: ideſt armorum: quæ de longe mitti poſſunt: paucæ malæ: ideſt maxillæ ſupple ſunt, ſine uulnere: ideſt dilaceratione unguium, vix cuiquam, aut nulli eſt naſus integer in toto certamine: ideſt tota multitudine certantium. Aſpiceres: ideſt uidere poſſes: aut quilibet aſpiceret. vultus dimidios: ideſt facies dimidiatas. ablato, ſcilicet dimidio carũ: & aſpiceres alias facies, & oſſa hiantia: ideſt diſſoluta. genis: ideſt finibus oculorum ruptis. & pugnos plenos ſanguine oculorum, ipſi tamen credunt ſe ludere: & exercere acies: ideſt pugnas pueriles, quod: ideſt quia nulla calcent cadauera: & quod tot millia turbæ rixantis ſint ſupple iam ſanæ quantum ad vitam, licet ſauciæ: hoc eſt ſi uiuunt omnes ergo impetus acrior ſupple fit. &, incipiunt torquere: ideſt impellere, & inicere ſaxa quæſita per humum. lacertis: ideſt brachiis. inclinatis: ideſt demiſſis. ſaxa dico exiſtentia tela in domeſtica ſeditione. Vnde Virgilius in primo Aeneidos: Ac ueluti magno in populo cum ſæpe cohorta eſt Seditio: ſæuitque animis ignobile uulgus, Iamq; faces & ſaxa uolãt, furor arma miniſtrat. Nec ſupple incipiunt torquere hunc: ideſt talem lapidem: quali Turnus & aiax ſe ſupple defenderunt. & quo: ideſt quali Tydides: ideſt Diomedes percuſſit coxã Aeneæ, vt dicit Homerus. ſed ſupple talem. quem: ideſt qualem. dextræ diſſimiles ſupple in robore, & uiribus illis ſcilicet Turni, aiacis, & Diomedis brachiis. & natæ noſtro tempore ualeant emittere. Non enim tam magnos lapides homines tunc, ſicut tempore Homeri, emittere poterant. Nã hoc genus hominum decreſcebat iam Homero uiuo. Terra educat: ideſt producit & nutrit nunc homines malos, atq; puſillos. Ergo quicunq; Deus aſpexit talium pugnam: ridet, quia puſilli ſunt. & odit, quia mali.

Rixa Altercatio

IOAN. BRIT.

¶A diuerticulo.i.a digreſſione, quam fecit commemorando hæc de Turno, Aiace, & Diomede. vt ſit ſenſus: A digreſſiõe diſcedamus.i. digreſſionem omittamus: & fabulam cœptã repetamus: i.e. ſ. mutuũ inter Aegyptios odium narremus. Eſt autem diuerticulum ubi iter deuia flectitur. Terẽtius in Eunucho. Vbi ad ipſum ueni diuerticulum. Eſt enim uocabulum deductum a diuerto: q a uia diuertamus. Diuertere etiam capitur pro hoſpitari. unde & diuerſorium pro quolibet hoſpitio: quo ſignificatu accipit etiam diuerticulũ Valerius libro. iiij. ca. de abſtinentia: Fertiliſſimę deliciarũ totius Græciæ urbes neceſſaria totius nauigationis diuerticula erant. ¶Altera pars. i. Combitę. ſẽſus eſt: Vbi a Cõbitis prælium inſtauratũ eſt, Tentiritæ inſequuntur omnes conuerſos in fugam. in qua trepidatione quidam lapſus interficitur. ¶Qui uicina. ordo eſt: Illi qui colunt Tentira uicina umbroſæ palmæ. inſtant.i. urgent, & premunt. ¶Palmæ. nã illic plurima palma prouenit. unde Plin. loquens de palma ita ſcribit: Quędam in Syria & Aegypto in binos diuidũt ſe truncos. ¶Aſt illum in plurima ſectum Fruſta. ordo eſt: Aſt uictrix turba edit illum ſectũ in plurima fruſta, & particulas ita ſectum, ut vnus mortuus ſufficeret multis. ¶Hinc gaudere libet: ſcelus poeta his uerbis aggrauat. eſt enim ſenſus: Tam crudele, inquit, fuit hominem crudũ comederet, ut mihi etiam lętari libeat: q ſceleri ſcelus non addiderũt .i. q ignem rẽ tam ſacram coquẽdo mortuum non polluerũt. ¶Hinc.i. ex hac re.ſ. q nõ violauerit ignem. ¶Prometheus. filius fuit Iapeti ex Aſia nympha, quem miræ prudẽtiæ fuiſſe cõſtat. unde & Prometheus dictus eſt ἀπὸ τῆς προμηθείας.i.a prudentia: eũ antiquitas finxit: cum Iuppiter mortalibus ignem eripuiſſet, idq; ægre ferens ſe deceptũ a Prometheo in portione carnis immolatæ conſuetum inſidiari ſua cauſa ereptum mortalibus ignem reſtituere cogitaſſe. Itaq; cæteris remotis deueniſſe ad Iouis ignem, eoq; ſubrepto & in ferulam coniecto, currentem, iactanteq; ferulam ne ſpiritus intercluſus vaporis extingueretur, ad homines detuliſſe Quare Deorum indignatione Pandoram immiſſam terris pœnæ cauſa. nam per eam mulierem patefacto dolio erupiſſe omnium peſtium genera, quibus homines laborent. ¶Elemento.i. ideſt igni. quem elementum appellat quod cæleſti elemento raptus fuerit: ideſt igne illo cæleſti. ¶Et te.ſ.o Voluſi. ¶Qui ſuſtinuit: qui tolerauit. Nam rationem reddit quare tam libenter comederint. Eſt autẽ ordo & ſenſus: Nam ille, qui ſtetit ultimus abſumpto iam toto corpore, guſtat aliquid de ſanguine ductis digitis per terram, hoc dico ne quæras & ne dubi-

Diuerticulum

Diuertere

Diuerſorium

Prometheus

Adiuerticulo repetatur fabula, poſtquam
Subſidiis auctis, pars altera promere ferrum
Audet, & infeſtis pugnam inſtaurare ſagittis,
Terga fugæ celeri præſtantibus omnibus inſtant;
Qui vicina colunt umbroſæ Tentira palmæ.
Labitur hic quidam nimia formidine curſum
Præcipitans, capiturq; aſt illum in plurima ſectum
Fruſta, ac particulas, vt multis, mortuus unus
Sufficeret, totum corroſis oſſibus edit
Victrix turba, nec ardenti decoxit aheno,
Aut ueribus longum, uſq; adeo, tardumq; putauit
Expectare focos, contenta cadauere crudo.
Hinc gaudere libet, quod non uiolauerit ignem.
Quem ſumma cæli raptum de parte Prometheus
Donauit terris, elemento gratulor, & te
Exultare reor, ſed qui mordere cadauer
Suſtinuit nihil unquam hac carne libentius edit.
Nam ſcelere in tanto ne quæras, & dubites, an
Prima voluptatem gula ſenſerit, vltimus autem
Qui ſtetit abſumpto iam toto corpore, ductis
Per terram digitis aliquid de ſanguine guſtat.
Vaſcones (fama eſt) alimentis talibus uſi
Produxere animas, ſed res diuerſa, ſed illic
Fortunæ inuidia eſt, bellorumq; ultima, caſus
Extremi, longæ dira obſidionis egeſtas.
Huius enim, quod nunc agitur, miſerabile debet
Exemplum eſſe cibi, ſicut modo dicta mihi gens
Poſt omnes herbas, poſt cuncta animalia, quicquid
Cogebat vacui uentris furor, hoſtibus ipſis
Pallorem, ac maciem, & tenues miſerantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, eſſe parati
Et ſua. quiſnam hominũ veniam dare, quis ue Deorũ
Viribus abnuerit dira, atq; immania paſſis,
Et quibus illorum poterant ignoſcere manes,
Quorum corporibus veſcantur? ſed melius nos
Zenonis præcepta monent, nec enim omnia, quædã
Pro vita facienda putat, ſed Cantaber vnde
Stoicus, antiqui præſertim ætate Metelli?
Nunc totus graias, noſtraſq; habet orbis Athenas.
Gallia cauſidicos docuit facunda Britannos,
De conducendo loquitur iam rhetore Thule.

tes in tanto ſcelere an prima gula ſenſerit uoluptatem: ſicq; oſtendit talem cibum ſuauem omnibus illis fuiſſe. ¶Vaſcones. Vaſcones populi ſunt ulterioris Hiſpaniæ, q in Gallicum & Britãnicum vergit Oceanum: qui olim a Sertorio obſeſſi cæteris deficientibus alimentis morſus in cadauera ſuorum iniecerunt: ne ſcilicet fidem ſuam in populum Romanũ uiolarent: quo tempore Pompeius & Qu. Metellus aduerſus Sertorium bella gerebãt. De his Apianus, L. Florus, & Plutarchus. Illud autem obſeruandum Vaſcones mediã habere correptam: ſicuti dicimus Britones & Lingones. Auſonius: Vaſconis hoc ſaltus. eritque Vaſcones nominatiuus Græcus, qui corripitur in fine, ſicut Britones in hac Satyra: Qua nec terribiles Cymbri, nec Britones unquã. Talia enim nomina græcã pariter & latinam accipiũt declinationem. Claudianus: Proſpicerem dubiis uenturũ Saxona ventis. Sic Virgilius græce declinauit Troes: Iam uero & Rutuli certatim & Troes, & omnes: ubi breuis eſt es. & alibi: Accurrũt Cyclopes & huc aduertite mẽtem. Alibi: Et circum argento clari delphines in orbem. ¶Sed res diuerſa: ideſt diſſimilis eſt Nam Vaſcones id urgẽte neceſſitate fecerunt: quod omnino veniam meretur: at Aegyptii ſolo quodam deteſtabili odio & feritate ¶Sed illic Fortunę inuidia eſt: ſenſus eſt: id totum quod Vaſcones crudele fecerũt: Fortunæ omnino eſt imputandum: quæ piis inuidere cõſueuit. unde Statius: Inuida fata piis, & fors ingentibus auſis. ¶Illic: ideſt in eo quod Vaſcones fecerũt. ¶Bellorũq; ultima: ideſt extrema neceſſitas: qualis ſæpe eſt in rebus bellicis: ut ultima accipias numero plurali. & ſubaudi ſunt. ¶Dira: magna. Virgilius: An ſua cuique Deus ſit dira cupido? ¶Caſus extremi: ſcilicet ſunt: ideſt extrema & inſuperabilis calamitas: quæ omnia factum excuſant. ¶Longę obſidionis: qua oppreſſi ſunt a Sertorio. ¶Huius enim: rationem affert Vaſcones omnino excuſandos eſſe. Exemplum inquit huius cibi quod nunc agitur: ideſt de quo loquimur dignum eſt miſeratione: quando impellente neceſſitate aliter non potuit fieri: ideſt ſi acciderit, ut aliqui urgente neceſſitate comedant carnes humanas ut fecerunt: Vaſcones digni omnino ſunt uenia & miſeratione. ¶Huius cibi: ideſt talis cibi. ¶Quod: pro quale. ¶Miſerabile: ideſt dignum cuius miſereamur. ¶Sicut modo. ſenſus eſt & ordo: ideſt quemadmodum gens dicta mihi modo: ideſt Vaſcones lacerabant quicquid cogebat furor vacui uentris poſt omnes herbas: & poſt cuncta animalia: ideſt poſt abſumptionem herbarum & animalium lacerabant, inquit, membra aliena: ideſt carnes humanas fame: ideſt inſtinctu famis hoſtibus ipſis miſerantibus

miſerãtibus pallorem. ¶ Eſſe parati Et ſua:ideſt parati etiam in carnes ſuas morſus inijcere. Eſſe enī eſt ab edo non a ſum. ¶ Quiſnam hominum, nemo, inquit, eſt nec hominum, nec Deorũ, qui in huiuſmodi delicto Vaſconibus non ignoſcat: quibus etiam manes cadauerum abſumptorũ poſſent ignoſcere. ¶ Abnuerit: recuſauerit. ¶ Immania paſſis: prudenter excuſat talem factũ: quando omnia extrema paſſi ſunt. ¶ Viribus. i. uiris tam fortibus. ¶ Manes antiqui: animas quæ e corporibus diſceſſiſſent, manes uocauere. de quibus ex ſententia Apulei plura diximus alibi. ¶ Sed melius nos Zenonis pcepta: philoſophi ſtoici docent pro tuenda uita nõ omnia eē agẽda, ſed ea dumtaxat, quæ ab honeſto nõ reſiliant. ut oſtẽdat id a Vaſconibus nõ fuiſſe faciendum, uel in extrema fortuna. Ait ergo poeta pręcepta Zenonis ſtoici (nam ſtoicæ ſectę fuit princeps) monere humano generi non id faciendum pro conſeruatione uitę: quod fecerunt Vaſcones cũ omnino pugnet cum honeſto. ¶ Omnia: cũ diſtinctione legendum, ut ſit: Non putat omnia facienda pro uita, ſed quædam tantũ: hoc eſt quæ inhoneſti nihil habeant. ¶ Pro uita: pro conſeruatione uitæ. ¶ Sed Cãtaber unde Stoicus: Cantabri populi ſunt Hiſpaniç in quorum regionibus ſunt Vaſcones. eſt ergo ſenſus: Præcepta ſtoica optima ſunt, ſed unde Stoicus Vaſco fuit. i. unde Vaſcones habuerunt præcepta philoſophiæ: quaſi dicat talia præcepta, vt barbari ignorauerunt, & ppterea comedebãt carnes humanas. ¶ Antiqui Metelli: nam quo tempore Vaſcones (ut diximus) Sertorio obſidebantur, Q. Metellus (auctore Apiano) bella aduerſus Sertoriũ gerebat. Antiqui ergo ad differentiam recentiorum: multi enim ab eo fuere Metelli: eſt enim hic ille Q. Metellus, qui aduerſus Iugurthã bellum geſſit. de quo multa Salluſtius. ¶ Nunc totus graias noſtraſ, inquit, ætate omnes ſcimus diſciplinas & græcas & latinas philoſophicas ita: vt nulla extet excuſatio ſi hominem comedamus. ¶ Athenas: i. diſciplinas philoſophicas atticas. ¶ Et noſtras. i. latinas & Romanas. Athenis autẽ omnium diſciplinarum floruere ſtudia. vnde Ci. pro L. Flacco. Adſunt athenienſes: Vnde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ atq; in omnes terras diſtributę putantur. ¶ Gallia cauſidicos: in Gallia præclari fuere rhetores, Statius Tholoſanus, de quo Euſebius de temporibus, Vatienus, Iulius Florus, de quo ſic meminit Quintilianus, In fuit Iulius Florus in eloquentia Galliarum: quoniam ibi demum exercuit eam princeps alioquin inter paucos diſertus, & dignus illa pp̃inquitate. præterea Lugduni (vt diximus illic: Aut Lugdunẽſem rhetor dicturus ad aram) exercebatur ars oratorum edito certamine a Caligula græce, latineq; facũdiç nõ ſine magno amittentium dedecore. Eſt ergo ſenſus: Studia, inquit, liberalium artium iam ad gentes barbaras & remotiſſimas peruenere: quatinus filii Britannorum ſub Gallica diſciplina rhetoricem diſcunt. Nam & ſupra in. vii. Satyra docuit in Gallia peritos extitere cauſidicos, & magnis affici pręmiis illic: Nutricula cauſidicorum Gallia. Britannia aũt inſula eſt gallici Oceani. De Britãnis ſcribit ſic Cor. Tacitus i vita Iulii Agricolæ: Iam vero agricola principum filios liberalibus artibus erudire, & ingenia Britannorum ſtudiis Gallorũ anteferre: vt qui modo linguam Romanam abnuebãt eloquentia concupiſcerent, inde etiam habitus noſtri honor & frequens toga. vnde recte ſequitur: De conducendo loquitur iam rhetore Thule. Strabo docet Maſſiliæ ſtudia literarum floruiſſe. ¶ Thule: hæc eſt inſula de qua Virg. Tibi ſeruiat vltima Thule. eſt enim inſula in vltima parte ſeptẽtrionis. de qua ſic Strabo libro quarto. De Thule item obſcura eſt hiſtoria propter eius in vltima loca remotionem: hanc ſi quidem ad ſeptentrionem expoſitam locant. Plin. Ex aduerſo Hyberniæ & Britanniæ i mari Germanico locat vltimã oĩum, q̃ memorant. In qua ſolſtitio nullas eſſe noctes indicat Cancri ſignum Sol: traſeunte, nulloſq; cõtra p brumã dies.

¶ A diuerticulo. A digreſſiuncula redit ad narrationẽ iceptam. Ordo eſt. Fabula: ideſt narratio. nõ enī fabulam, ſed hiſtoriam prius ſe narrare dixerat. repetatur: ideſt reſumatur. a diuerticulo: ideſt a digreſſiuncula. Poſtquã altera pars ſcilicet Tentiritarum, audet ſubſidiis. i. auxiliis auctis. promere: ideſt eripere e uagina, & thecis ſuis, ferrum: ideſt arma ferrea aut ferrata. & inſtaurare: ideſt quaſi de nouo incipere: aut inſtantius facere pugnam. ſagittis infeſtis: ideſt infeſtãtibus, & damnũ inferentibus. & ii qui colunt Tentyra uicina palmæ apud Thebem umbriferæ, inſtant: ideſt iminent aut ingerũt ſe omnibus reliquis præſtantibus: ideſt dantibus celeri fugæ terga: ideſt fugientibus. quidam ex fugientibus præcipitans: ideſt nimis præcipitanter arripiens curſum, labitur hic: ideſt hoc loco, nimia formidine: ideſt propter nimiam formidinẽ. & capitur ab inſequentibus ſcilicet. Aſt: ideſt ſed. turba victrix: ideſt inſequentium, & voti compotum. edit: ideſt deuorauit illum, qui ceciderat totum. ſectum: ideſt minutim conciſum in plurima fruſta: ac particulas: vt vnus ſufficeret multis: & hoc oſſibus corroſis. nec decoxit. i. bulliuit. aheno. i. cacabo, aut lebete. ardente: ideſt feruente. aut verubus. i. nõ aſſauit. putauit enim turba victrix. ſ. vſque adeo: ideo valde longum, & tardum expectare foco: exiſtens contenta cadauere crudo, libet hic gaudere q ipſa non violauerit ignem: quem ignem Prometheus donauit terris raptum per ferulã quandam, de ſumma parte cæli: ideſt aeris, ego gratulor elemento: ſcilicet igni: & ego reor te o Voluſi exultare præ lætitia atq; ignis non ſit violatus. ſed qui ſuſtinuit: ideſt ſemel auſus eſt: natura ſua repugnante mordere cadauer, nihil edit: ideſt comedit vnq̃ libentius hac carne ſcilicet humana: quod ex coniecturis licet aſſerere. Nam ne quæras & dubites: ideſt non debes quærere & dubitare an prima gula: ideſt primus guloſe comedens optimos bolos: ſenſerit uoluptatem in tanto ſcelere: quia notum eſt, q maximam. autem pro ſed: is qui ſtetit vltimus abſumpto iam toto corpore: guſtat aliquid de ſanguine: & hoc digitis ſumptis per terram. Vaſcones & cæt. Fatetur idem alibi contingiſſe: ſed non ex conſimili cauſa: vnde aggrauatur ſcelus Aegyptiorum. Ordo eſt: Vaſcones qui ſunt populi in Hyberia. vnde talibus alimẽtis: ideſt carnibus humanis. produxere: ideſt extenderunt. animas: ideſt uitas ſuas: vt fama eſt. quod addit quaſi dubitet: cũ de Aegyptiis exploratum habeat. ſed inuidia: ideſt malignitas fortunæ eſt illic: ultima bellorũ: extremi caſus: & dira egeſtas: ideſt inedia longæ obſidionis ſupple erat illic: hoc eſt illi fuerant in extrema neceſſitate conſtituti. Exemplum enim huius cibi quem Vaſcones aſſumpſerunt: quod exemplum nunc agitur: debet eſſe miſerabile: ideſt dignum miſeratiõe. ſicut gens dicta mihi. i. a me, modo: ideſt iam. nã: ideſt ipſi Vaſcones obſeſſi, lacerabant fame. i. propter famen. aliena membra: ideſt alterius hominis. exiſtentes parati eſſe. i. comeſſe, ſiue comedere. & i. etiam, ſua membra poſt omnes herbas aſſumptas. ſ. poſt cuncta animalia, & quicquid furor vẽtris uacui. i. rabioſa fames, cogebat ſupple comedere. & hoc hoſtibus ipſis miſerantibus, ideſt miſericordia proſequentibus: pallorem, & maciẽ, & tenues artus ipſorum. ſ. Vaſconum. Nam quis hominum, quiſue Deorum. abnuerit. i. recuſauerit: ſi peteretur dare veniã: ideſt ignoſcere. viribus. i. uirilibus animis. paſſis dira: atq; imania: ideſt tam longam & immanem obſeſſionem? quaſi dicat nullus. Et quis abnuerit dare veniam illis ſupple qbus manes. i. animæ: aut umbræ illorum, quorũ corporibus veſcantur. poterant ignoſcere. Sed præcepta Zenonis. i. illius optimi philoſophi monẽt nos melius. nec enim putãt omnia: ſed quædam tantum facienda eſſe pro vita. i. pro ſaluatiõe uitæ: quod verũ eſt. vnde Ouid. Summũ crede nefas animã præferre pudori. & illud Virgilianũ: Vſq; adeo ne mori miſerum eſt. Malum ſiquidem culpæ non eſt adeundum p euitando malo pœnæ. Sed vnde Cantaber: ideſt Vaſco ſup. eſſe poterat ſtoicus: ideſt eruditus in dogmate ſtoicorũ: præſertim ætate antiqui Metelli: quaſi dicat non eſt veriſimile: & ita concludit eos per ignorantiam peccaſſe. nunc autem habet totus orbis Athenas. i. philoſophiam. Graias. i. græcam, & noſtras: ideſt latinam. Gallia facũda præſertim apud Lugdunũ docuit cauſidicos Britannos. i. ex Britãnia: & Thule. i. vltima regio Britanniæ ultra ſcotiam. loquitur. i. agit nunc. de rhetore. i. doctore artis oratoriæ conducendo.

Cãtabri

Statius Tholoſanus Vatienus

Thule

ASCẼ.

IOAN. BRIT. ℂ Nobilis ille populus: ſenſus eſt: Populus ille nobilis Va/
ſconũ, & urbs Sagũthus, licet impii uideri poſſint: alter q co
mederit carnes humanas: altera q ſe, ſuaq; omnia igni & fer
ro abſumi, q̃ hoſti tradere maluerit: habent tamẽ unde illud
excuſent ſcilicet extremam neceſſitatem. ſed ægyptii nullam
honeſtã habent excuſationem: cũ per ſummã crudelitatẽ vl
Saguntus tro id faciant. Sagũthus aũt
ciuitas eſt Hiſpaniæ: quæ q̃ſi
media inter Romanorum &
Carthaginẽſiũ fines iure fœ/
deris in libertate relicta: poſt
ea Romanis addicta, initaq;
ſocietate Romani imperii ad/
uerſus ſe Hannibalẽ concita/
uit. a quo obſeſſa octauo de/
mum menſe capta eſt. Eſt au/
tẽ ordo: Ille nobilis populus,
quem diximus, & Sagũthus
par virtute, atq; fide, ſed cla/
de maior excuſat quid tale.
ſ Maior cla. æquiparat Sagũ
thinos Vaſconib. fide & vir
tute: ſed ait clade maiores fu/
iſſe Saguntinos: quippe qui
& ſe, & oĩa ſua penitus igni
abſumpſerint: quod nõ fece/
runt Vaſcones. maior ergo
clades fuit Sagũthinorum. ſ Aegyptius ſæuior, ſubaudi eſt.
Mæotis ſ Ara mæotide: Mæotis palus eſt Scythiæ, quã efficit Tanais
amnis, qui Europã ab Aſia diſterminat, illic in Cheroneſſo
Taurica, q̃ hoſtio Mæotidis adhæret templũ fuit Dianæ, ad
Diana cuius aram uiui homines imolabantur: de qua intellexit Vale/
taurica rius Flaccus libro ſecũdo loquẽs de Thoante ſic: Taurorũ/
q; locos, delubraq; ſæua Dianæ Aduenit: hic illum triſti Dea
præficit aræ Enſe dato. De ea multa etiã Ouidius in Ponto
Tauro cõmemorat. Qui Cheroneſſum ipſam icolũt, Tauroſcythæ
ſcythæ ſunt appellati a monte Tauro, qui illic eſt. licet & in Cilicia
alius ſit eiuſdẽ nominis. Ara autẽ Mæotide dixit pro mæoti
ca: ſicuti & paulo infra: Memphitide terra pro memphitica:
hocq; neceſſitate metri nõ recipiẽtis ablatiuum memphitica.
ſ Quippe illa taurica: ordo eſt: Illa taurica inuentrix neſandi
ſacri imolat tñ hoies: ut credas iã digna eſſe fide, quæ carmi
na tradunt. i. quæ poetæ cecinerũt: quaſi dicat potes iam cre
dere & ea, q̃ a poetis referunt huiuſmodi uera eſſe: quãdo &
apud Aegyptios tam ſæua agant. ſ Vlterius nil timet: ac ſi
dicat non timet ut cõmendat. ſ Quis modo caſus: acclamatio
in deteſtatione tãtæ crudelitatis: cũ nulla ipellente cauſa tan
tũ ſcelus perpetrent. ſ Monſtrũ: ut homines comedant. ſ An
te Inuidiam facerẽt: ſi Nilus, inquit, ut iratus Aegyptũ inun
dare nollet: nunqd Aegyptii ad eius indignationẽ poſſent ali
quid crudelius facere: ac ſi dicat: Poſſent ne eũ grauiore con/
tumelia irritare: hoc aũt iccirco dicit: q ſolebãt accolæ flumi
nis aliquos imani crudelitate incrementa & inundationẽ irri
tare ſumpto exẽplo a Buſiride, q primus imolato hoie id in
ſtituit a Thraſyſo edoctus: quem primum ſuo inuento imo/
lauit. Cuius rei meminit Ouidius i arte amandi: Dicit Aegy
ptus caruiſſe iuuãtibus arua Imbribus, atq; annos ſicca fuiſ/
ſe nouem. Cum Thraſylus Buſirim adit, monſtratq; piari
Hoſpitis effuſo ſanguine poſſe Iouem. Illi Buſiris fies Iouis
hoſtia primus Inquit, & Aegypto tu dabis hoſpes aquã. Nã
eũ (ut diximus) primũ imolauit. Ouidius i Ibin: Vt qui poſt
annos fueri monſtrator iniqui, Elicuit pluuias uictima cæ/
ſus aq̃s. ſ Memphitide terra: ſorma patronymica dixit mem
phitide p memphitica terra: hoc eſt ægypto. nam Memphis
ciuitas eſt ægypti: quam ſæpe poetæ pro ægypto ponũt,
eã condidit Ogdous: qui Vchoreus cognominatus eſt, ambi
tu a ſtadiorũ centum & quinquaginta urbem omniũ ægypti
præclariſſimam opportuniore totius eius oræ loco: ubi Nilus
Nili in/ in plures ſciſſus partes efficit formam Deltæ ægyptiorũ au/
undatio tem regia eſt, ibi templum eſt Apidis, qui apud eos pro Deo

Nobilis ille tamen populus, quem diximus, & par
Virtute, atq; fide, ſed maior clade Saguntus
Tale quid excuſat: mæotide ſæuior ara
Egyptus, quippe illa nefandi taurica ſacri
Inuentrix, homines (ut iam quæ carmina tradunt,
Digna fide credas) tantum immolat, ulterius nil
Aut grauius cultro timet hoſtia. quis modo caſus
Impulit hos? quæ tanta fames, infeſtaq; uallo
Arma coegerunt, tam deteſtabile monſtrum
Audere? an ne aliam terra memphitide ſicca
Inuidiam facerent nolenti ſurgere Nilo?
Qua nec terribiles Cymbri, nec Britones unq̃,
Sauromatæq; truces, aut immanes Agathyrſi,
Hac ſæuit rabie imbelle, & inutile uulgus
Paruula fictilibus ſolitum dare uela phaſelis,
Et breuibus pictæ remis incumbere teſtæ.

habetur. ſ Nolenti ſurgere Nilo: ideſt nolenti creſcere & in/
undare Aegyptum: quæ quotannis creſcente fluuio ſolet in/
undari. Nam Nilus ſolus inter reliqua flumina adeo (vt ſcri/
bit Diodorus) æſtate creſcit, cum d. creſcant cætera: ut totã
inundet ægyptum: hyeme minuatur cum reliqua augeãtur.
ſ Qua nec terribiles: p comparationem ægyptios crudelita/
te omnibus præfert barbaris
& immanibus. vt ſit ordo &
ſenſus: Vulgus imbelle & in/
utile ægyptiorũ ſæuit hac. i.
tali rabie: qua pro quali. terri
biles Cymbri non ſæuiuerũt.
Ii enim ſunt Germaniæ pro/
ximi Oceano, qui animo &
audacia præſtãtiſſimi & ma/
nuum virtute, ac celeritate,
& impetu egregii: in bello ful
guri ſimiles videbãtur, itaq;
ipſorum impetum nemo ſu/
ſtinere poterat. Nã multos ma
gnoſq; exercitus Romanos
penitus deleuerũt. Vnde hic
a poeta terribiles nominant.
Eos demum, cum in Italiam
uenissent, Marius profliga/
uit. ſ Britones: populi ſunt
Germaniæ denominati a Bri
tone filio terræ: cuius fuit filius Mannius. de quo diximus
apud Perſium: Præſto eſt mihi Mannius hæres Progenies
terræ. Illud obſeruandum eſt Britones vltimam corripere,
quia inflexio ſit græca: ſicuti antea Vaſcones & fama eſt. Et
Virgilium: Iamvero & Rutuli certatim & Troes, & omnes.
Et alibi: Ferrum exercebant vaſto Cyclopes in antro. ſ Sau/
romatæ: populi ſunt Scythiæ circa Mæotim paludem.
De quibus pluſcula diximus in ſecunda Satyra: Vltra Sau/
Aga/thyrſi romatas, ſ Agathyrſi: populi ſunt Scythiæ Gelonis conter/
mini, dicti ab agathyrſo filio Herculis: ora, artuſq; pingũt,
vt quiq; maioribus præſtant, ita magis vel minus. Vnde poe
ta appellauit pictos agathyrſos. ſ Hac rabie: idest tali, qua/
lem oſtendimus ſupra. ſ Vulgus: ægyptiorum. ſ Solitum da
re vela: hinc maxime emergit indignatio: q cum in reliquo
vitæ genere ſint nobiliſſimi & effœminati carnibus huma/
nis veſcantur: quod populi barbari & feri non faciunt. Tra/
dit enim Strabo (vt paulo ante retulimus) ad canopica quæ
dam ſolemnia ingentem turbam per foſſam ex Alexandria
deſcendere: quæ die ac nocte nauiculis plena eſt virorum, ac
mulierum impudenter canentium, ac ſaltantium cum omni
diſſolutione. vbi ait tanta facilitate nauigari: vt ſcaphis etiã
teſtaceis vtantur: idest fictilibus. ſ Phaſelis: pictis nauiculis.
Virgil. Et circum pictis vehitur ſua rura phaſelis. ſ Teſtæ:
nauiculæ teſtaceæ.
AS CL. ℂ Nobilis ille tamen populus, quem diximus, & par. Docet
ſæuitiam ægyptiorum non ſolum maiorem eſſe, q̃ Vaſco/
num: ſed etiam, ſacerdotum Dianæ tauricæ: qui ſacrifica/
bant quidem homines: ſed non manducabant. Ordo eſt: Ta
men ille populus, quem diximus ſcilicet Vaſconum eſt no/
bilis. & Saguntus: idest ciuitas illa Hiſpaniæ confœderata
Romanis exiſtens ſupple par: idest æqualis ſcilicet Vaſco/
nibus uirtute atq; fide: ſed maior clade, quia omnes interie/
runt in obſidione, excuſat tale quid: idest factum. Vaſco/
num: idest experta quẽ acris ſit fames ignoſcat eis. ægyptus
autem eſt ſæuior ara Mæotide: idest ipſius Dianæ, tauricæ
ad Mæotim lacum Scythiæ. quippe: idest quia certe illa tau
rica. ſcilicet ara: aut Diana exiſtens ſupple inuentrix ſacri. i.
ſacrificii nefandi, ut credas ea quæ carmina tradũt eſſe digna
fide: hoc eſt ut concedamus uera eſſe quod poetæ de ipſa tau
rica canunt. imolat tantum homines & nõ comedit, & hoſtia
quæ debet offerri ſcilicet ſeruus. nil timet ulterius aut gra/
uius cultro: idest q̃ mactari, non enim timet dentibus deuo/
rari. ſed quis caſus impulit hos ſcilicet Aegyptios: quæ
tanta

Nec pœnam ſceleri inuenies,nec digna parabis
Supplicia his populis,in quorum mente pares ſunt,
Et ſimiles ira,atq; fames,moliſſima corda
Humano generi dare ſe natura fatetur,
Quę lachrimas dedit,hæc noſtri pars intima ſenſus,
Plorare ergo iubet cauſam lugentis amici,
Squaloremq; rei,pupillum ad iura uocantem
Circumſcriptorem,cuius manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus cum funus adultæ
Virginis occurit,uel terra clauditur infans,
Et minor igne rogi.quis enim bonus,aut face dignus
Arcana,qualem Cereris uult eſſe ſacerdos,
Vlla aliena ſibi credat mala?ſeparat hæc nos
A grege mutorum.atq; ideo uenerabile ſoli
Sortiti ingenium diuinorumq; capaces,
Atq; exercendis,capiendiſq; artibus apti
Senſum a cæleſti demiſſum traximus arce,
Cuius egent prona,& terram ſpectantia mundi
Pincipio indulſit communis conditor illis
Tantū animas,nobis animū quoq;,mutuus ut nos
Affectus petere auxilium,& præſtare iuberet,
Diſperſos trahere in populum,& migrare uetuſto
De nemore,& proauis habitatas linquere ſiluas
Edificare domos,laribus coniungere noſtris
Tectum aliud tutos vicino limine ſomnos
Vt collata daret fiducia,protegere armis
Lapſum,aut ingenti nutantem vulnere ciuem,
Communi dare ſigna tuba,defendier iiſdem
Turribus,atq; una portarum claue teneri.
Sed iam ſerpentum maior concordia,parcit
Cognatis maculis ſimilis fera.quando Leoni
Fortior eripuit uitam Leo? quo nemore unquam
Expirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam,ſæuis inter ſe conuenit vrſis.
Aſt homini ferrum letale incude nefanda
Produxiſſe parum eſt,cum raſtra, & ſarcula tantum
Aſſueti coquere,& marris,ac uomere laſſi
Neſcierint primi gladios excudere fabri.
Aſpicimus populos,quorum non ſufficit iræ
Occidiſſe aliquem,ſed pectora,brachia,uultum
Crediderint genus eſſe cibi,quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret,ſi nunc hæc monſtra uideret
Pythagoras?cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanq̄ homine,& uentri indulſit non omne legumen?

tanta fames? que pro &. quæ ſupple arma infeſta vallo coe/
gerunt audere tam deteſtabile monſtrum:hoc eſt ueſci crudo
homine. An ne facerent aliam inuidiam.i. aliud ſignum inui/
dentiæ,ipſi Nilo nolenti ſurgere.i.inundare terram:a quo de
pendet tota fertilitas Aegypti. & hoc terra Memphitide.i.
ægyptiaca exiſtente ſicca:quaſi dicat non poſſent. Vulgus
Aegyptiorum immane.i.effe
rum, ac crudele. & inutile.i.
ignauum ad bene agendum.
ſolitū dare phaſellis:ideſt na/
uiculis:fictilibus.i. teſtaceis:
paruula uela, & incūbere bre
uibus remis teſtæ pictę:ideſt
molliter ornatæ:hoc eſt aliō/
quin molliſſimum vulgus ſæ
uit hac rabie:qua nec Cym/
bri populi Germaniæ terri/
biles regionem olim gallicam
nunc Britanniam dictam in/
colunt. nec Sauromatæ po/
puli ad Scythiā,truces:ideſt
feroci aſpectu, nec agathyrſi
populi Scythię immanes:vn
quam ſup.ſæuierunt.
IOAN. BRIT. ¶ Nec pœnam:licet hoc ad
Aegyptios pertineat:poteſt ta
men & generale in omnes di/
ctum uideri:vt ſit ſenſus:Il/
lis populis, quorum mens ira
pariter, atq; praua volunta/
te ad ſcelus mouet,paria ſup/
plicia & digna non inuenien
tur:vt oſtendat eos omnino
digniſſimos eſſe omni crucia
tu.ille enim, qui impulſu iræ
aliquid crudele facit:leuius
peccaſſe videtur,q̄ qui & im/
pulſu iræ & conſenſu animi
accedente turpitudinem cō/
mittit. primi enim illi mentis
impetus in poteſtate noſtra
non ſunt ex quo digni uide/
mur venia. Sed cum iram ſe/
quatur & deliberata volun/
tas:tunc demum ſcelerati cen
ſemur, & omni ſupplicio di/
gniſſimi.¶ Pœnam ſceleri in/
uenies:ſubaudi a ſequentibus
dignam, & conuenientem.
¶ Ira atq; fames pares & ſimi
les:hoc eſt qui per iram & ani
mi conſenſum:ideſt famem
quandam & ſæuam cupidita
tem animum ſuum ad perfici
endum ſcelus applicant:ut p
famem rabidam quandam ſæ
uiēdi cupiditatem intelligas:
ſimulq; reſpicit ad id quod
quaſi per famem comederūt
carnes humanas.¶ Molliſſima
corda, hippophora eſt: qua/
ſi aliquis dixerit non eſſe mirum ſi tam crudelia committan/
tur:quando ita natura hominem ad crudelitatem formaue/
rit. Et ipſe reſpondeat:naturam fateri non crudelitatem, ſed
pietatem homini ingeneraſſe:quando lachrymas dedit, qui/
bus indicat incommodis ſe dolere alienis.¶ Hæc noſtri pars
optima ſenſualis ſunt,qui pars optima legunt:alii pars vl/
tima. Ego autem legendum eſſe puto, & ſic corrigendum.
Hæc eſt pars intima noſtri ſenſus:ideſt ipſæ lachrymæ
ſunt quæ interiorem partem noſtri ſenſus patefaciunt, nam
per lachrymas interiorem pietatem oſtēdimus.ergo,inquit,
natura nobis dedit pietatem:quæ per lachrymas cognoſcit.
iubet enim nos aliena incommoda plorare.¶ Squalorem rei: Squa/
ideſt incōmodu,& aduerſa rei ſqualentis & mœſti. Eſt enim lor
ſquallor alta illa congeries ſordiū,quæ in corporibus huma/
nis incultis,ſquāmoſiſq; apparet.deductumq; videtur voca/
bulum a ſquammis, quas ſi/
tus ille inquinamentorum in
corpore imitat. lege Macro/
bium & Gellium. Squalentē
tamen etiam pro ſplendente
poni apud auctores legimus.
unde Virgi.in.iiii Georgico
rum:Alter erit maculis auro
ſqualentibus ardens.¶ Pupil/
lum,ploramus etiam,inquit,
pupillum:qui in ius decepto/
rem & bonorum ſuorum ra/
ptorem vocat.¶ Circumſcri/
ptorem:deceptorem ac ſcā/
ſcribo.de quo dictum eſt abū
de illic:Quot Baſilus ſocios,
quot circūſcripſerit Hirrus.
¶ Cuius.ſ.pupilli.ē autem or/
do:Cuius capilli puellares fa/
ciunt ora manantia fletu in/
certa.¶ Manantia:illud obſer
uandum apud auctores talē
inueniri locutionem: Aqua
dulcis manat ex fōte. Et fons
manat aquam dulcem:ut hoc
loco:& alibi in ſexta Satyra:
Et longam manantia labra
ſaliuam. Et fons manat aqua
dulci. Plinius libro.xxii.capi.
xxii. Cauli fractus copioſo
lacte manat. Propertius: Le/
uis odorato ceruix manabat
oliuo. Abſolute etiam dicim?
vlcera quæ manant.¶ Capilli
puellares:ideſt crines longi,
quales ſunt puellis.¶ Ora in/
certa:vt non facile diſcernas
mas an fœmina ſit.¶ Naturæ
imperio,quæ nobis pietatem
indidit.¶ Virginis adultæ:
tunc enim maxime miſeratio/
ne mouemur,cum iam adulta
ætate virgo moritur.¶ Et mi
nor igne rogi:hoc autem di/
cit ex more veterum:qui(ut
auctor eſt Plinius libro ſepti/
mo)infantem niſi prius geni/ Infātes
to dente non cremabant. In/ non cre
fantem autem dentire tradit mantur
Plinius ſeptimo menſe poſt/
quam natus eſt. Minor ergo
igne:ideſt minor q̄ vt conue/
niat cremari. Terra enim in/
fantes condebantur:quod
poeta his verbis innuit:vel
terra clauditur infans.¶ Quis enim bonus:hic ſenſus eſt:
Quis eſt,inquit,bonus & natura bene informatus:qui alie/
na mala communia eſſe non putet? Iuxta illud Terentia/
num:Homo ſum:nihil humani a me alienum puto. Eſt enim
hominis bene inſtituti (vt docet Cicero in Catone maiore)
& lætari bonis rebus, & dolere contrariis.¶ Et face dignus
arcana:periphraſis eſt hominis pii:quales oportebat ſacris ce
reris intereſſe & miniſtrare:a quibus ſacris impii etiam vo/
ce præconis ſubmoueantur. Vnde Suetonius in Nerone:Pe/

regrinatione q̃ ẽ Græciæ Eleuſinis ſacris, quoq; imitatione impii, & ſcelerati voce pconis ſubmouent̃ intereſſe non auſus eſt. M. Antonius: vt refert Iulius Capitolinus: vt ſe inocentẽ pbare Cereris tẽplũ adiit, ſacrariũq; ſolus ingreſſus ẽ. ¶ Face arcana: hoc eſt myſtica & ſecreta. Nã priſci appellauere ſacra ea arcana, q̃ myſtica Græci hoc eſt ſecreta: q̃ſi quæ ob
Cereris ſacra ſanctitatẽ aliquã habeant eſſe ſeparata a nobis, q talia fuere ſacra Cereris, quę accenſis facibus nocte celebrabant̃ a matronis in memoriam Cereris, q̃ Proſerpinã filiã ardẽtibus faculis q̃ſiuit. Claudianus: Tẽplũq; remugit Cecropidũ, ſanctaſq; faces extollit Eleuſis. Ouid. in Faſtis. Hinc Cereris ſacris nunc quoq; teda datur. q aũt nocte celebrarent̃ docet. Iuſtinus lib. ii. his uerbis: Megarenſes matronas Atheniẽſiũ in Eleuſinis ſacris nocte oppreſſuri, naues conſcendunt. Ea ſummo tegebant̃ ſilentio. vnde Apule. lib. vi. Metamo. Et cætera q̃ ſilentio tegit Eleuſis Atticæ ſacrariũ. ¶ Separat hæc noſtnatura, inqt, q̃ nobis tãtam humanitatẽ dedit, ut alienis incõmodis doleamus: ſeparat nos a brutis. i. ea eſt, q̃ nos diſſimiles eſſe facit a brutis: cũ nobis rõnem & intellectũ tradidit qbus malũ & bonũ cognoſcimus. Bruta aũt nullã habentia, nec rerũ: nec tẽporũ diſcretionem ſenſu tñ mouentur. & ad id ſolũ qđ adeſt, quodq; præſens eſt accõmodant, paulũ admodũ intelligẽtia pteritũ, aut futurũ: quę oĩa illuc tendunt Aegyptios a brutis non differre: qui rõnis terminos obliti in tãta rabiẽ ferunt̃ vt ea faciãt, q̃ ab oĩ humanitate ſint penitus aliena. ¶ Atq; iõ. i. ob eam rem. ſ. ut a beſtiis differemus. ordo aũt eſt. Atq; ideo nos ſoli ſortiti ingenium venerabile traximus ſenſum a cæleſti arce. ¶ Sortiri ingenium: quo. ſ. omni
Ingeniũ no bruta carent. Eſt. n. ingenium vis q̃dam animæ, qua ſe aĩa explicat, atq; exercet ad oĩum rerũ intelligẽtiã: vt p ingeniũ intelligas ipſum intellectũ, & rõnem, quæ principales ſunt aĩ partes. ¶ Capaces diuinorũ: hoc uult ſignificare intellectũ & rõnem, quæ principales (ut diximus) ſunt partes aĩ: q̃ſi cõmunes cum ipſis diis nos haberet: ac per hoc dixit nos eẽ capaces diuinorũ. Nam recta intelligentia eſt ipſorũ Deorum: qbꝰ nos pares eſſe vult cõmunione rõnis & intellectus: quo ſenſu aĩa iſta bruta carent. Vnde eſt illud Ciceronis in Catone maiore: Eſt. n. animus cęleſtis ex altiſſimo domicilio, depreſſus: & q̃ſi demerſus in terra locum diuinæ naturæ, æternitatiq; cõtrarium. Pythagoras & affirmauit nos ex uniuerſa mẽte diuina delibatos habere aĩos: eoſq; immortales credidit Cice. hoc argumẽto: cũ tãta ſit celeritas eorũ, tanta memoria pteriorũ: futurorumq; pudentia: tot artes: tot ſcientiæ: tot inuenta. vnde ait poeta: Atq; exercẽdis, capiendiſq; artibus apti qđ hoi non acci it niſi beneficio animi, q (vt diximus) & cæteris nos ad oẽs artes facit aptos. ¶ Indulſit: dedit. ¶ Animas qbus tñ uiuunt. Nã animã dicimus eſſe, qua uiuimus: aĩum vero, quo ſapimus. quo aĩo ipſa bruta caret cũ nihil cognoſcãt, neq; diſcernant. ¶ Illis. ſ. brutis. ¶ Nobis aium quoq;: hoc dicit nobis aĩas & aĩum quoq; eſſẽ datum. Vt ſit ſenſus: animas tñ brutis eſſe datas, ſed nobis & animas & animos. ¶ Mutuus af
Mutuꝰ affectus fectus: mutua caritas. mutuum affectum dicimus, cũ par voluntas accipitur & reddit̃. ¶ Iuberet. i. uellet nos ab illis auxilium petere: & aliis nos ſubuenire: ob id enim ciuitates conditæ ſunt, vt mutuis hoĩes iuuerent officiis. ¶ Diſperſos trahere in populum. nam hoĩes ab initio in agris paſſim more beſtiarum vagabantur: uictumq; ſibi pomis ſilueſtribus q̃rebãt. Verum natura monſtrante intellexerunt ſibi cõducibile eſſe, ſi in vnũ cõgregarentur locũ. Itaq; cœperunt oppida ædificare: quo ſe relictis ſiluis reciperẽt. Hora. Oppida cœperũt munire, & ponere leges. Nequis fur eſſet, neu latro: neu quis adulter. ¶ Tutos uicino limine ſomnos. ordo eſt. Vt fiducia
Horatius collata daret ſomnos tutos in uicino hoĩe. ¶ Collata: cõiuncta. ¶ Protegere armis. Ordo eſt: Mutuus affectus iuberet protegere: hoc eſt in bellis ciuem ab hoſtibus conſeruare: cum aut lapſus, aut vulneratus fuiſſet. ¶ Communi tuba: cõmuni claſſico: cum in expeditionem eundẽ eſt. ¶ Sed iam ſerpentũ: ſenſus eſt: Maiore, inqt, cõcordia oĩa in ſuo genere animalia ferme viuunt, q̃ hoĩes. quod qdem Plin. lib. vii. tradit in hũc ſenſum: vt alter ab altero mutuatus eſſe uideatur, ait enim: De-nique cætera animantia in ſuo genere probe degunt, congregare uidemus, & ſtare contra diſſimilia, Leonum feritas inter ſe non dimicat, ſerpentum morſus non petit ſerpentes, nec maris qdem belluę ac piſces: niſi in diuerſa genera ſęuiũt. At hercule, homini plura ex homine ſunt mala. ¶ Sæuis urſis
Conuenit inter ſe conuenit. i. inter urſos concordia eſt. Dicimus. n. ſic: Mulieribus inter ſe conuenit, & inter mulieres cõuenit. Terentius in Hecyra. Neq; cõuenturum inter nos poſt hac eſſe arbitror. Et mihi tecum hoc conuenit. Cicero: interfectã eſſe matrem ab Oreſte conuenit mihi cũ aduerſariis. i. nulla mihi de cęde matris eſt controuerſia cũ aduerſariis. Et cõueni cum mercenario de precio. Fabius: Quanti veheret interrogaui, de pretio cõueni. ¶ Indica tigris: tigrin non ſolum Indi: ſed & Hircani ferunt animal uelocitatis tremendæ. Martia. Tigris ab Hircano gloria rara iugo. ¶ Aſt homini: per comparationem priſcæ ætatis, ſcelera ſui temporis amplificat. Eſt. n. ſenſus. Tanta inter ſe, inqt, hoĩes hoc tẽpore impietate ruũt vt ab crudelitatem exercendam parum habeant gladios ſibi fabricaſſe, quos antea fabri aſſueti tantum inſtrumẽtis ruſticis excudere neſciuerũt: ut aſpiciamus etiã populos, qui non contenti hoĩum cęde in eorum etiã corpora morſus iniciãt: ac ſi diceret ſatis impiũ uideri poterat gladiis rem agi: niſi & hoĩes cæſi comederent̃. ¶ Produxiſſe: cudendo extendiſſe. ¶ Raſtra: a radẽda terra ſunt dicta. Sarcula, & marræ: inſtrumenta ſunt ruſtica ad effodiendam terram. ¶ Laſſi marris ac uomere. i. laſſi cudendo marras & uomeres. ¶ Neſcierãt excudere: Virg. in Georgicis: Nec dũ etiam audierant inflari claſſica, nec dum Impoſitos duris crepitare incudibus enſes. ¶ Populos. ſ. Aegyptios. ¶ Genus eſſe cibi, tanta eſt impietas & rabies. ¶ Quid diceret: per amplificationem deteſtatur rem tã
pythagoras nefandam. Eſt enim ſenſus: ſi Pythagoras inquit talia fieri uideret, quid non diceret, aut quo ſibi fugiẽdum nõ putaret in tanta rei auctoritate? Pythagoram autem nominat: q; ia cũ ſentiret animas hoĩum poſt mortẽ in brutorum, vel hominũ corpora tranſire, carnibus abſtinuit, ne ſcilicet edẽdo in animas humanas ſæuiret, fabis etiam abſtinuit. vnde ſequitur: Et uentri indulſit non omne legumen. Tradit Gellius ex auctoritate Ciceronis lib. pri. de diuinatiõe: pythagoreis fabã interdictam, q inflationem afferat magnã, eamq; cibũ tranquilitatẽ mentis quærentibus eſſe contrariũ. quare Pythagoras ſpiritalem eſſe aſſeuerans, uelut a cognata abſtinuit. unde eſt illud apud Horatiũ in Satyris: O quãdo faba Pythagorę cognata. ſimulq; Vncta ſatis pingui ponent̃ oluſcula lardo: Sed Ariſtoxemus (auctore Gel.) ſcribit nullo Pythagorã legumine ſæpius eſſe uſum q̃ faba, q ſenſim aluũ ſubduceret: porculis quoq; ſolitũ ueſci. ſcribit Cice. tamẽ, & Laertius teſtatus eũ abſtinuiſſe. Tradit Pli. fabã exiſtimatã eſſe hebetare ſenſus, inſomnia quoq; facere. ob hoc Pythagorica ſentẽtia damnatã: vel (ut alii tradiderũt) quoniã mortuorũ animę ſunt in ea: q̃ de cauſa parentãdo utiq; aſſumit̃. De dogmate pythagorico lege Ouidiũ in ultimo Metamorphoſeon. Phariſæi uero philoſophi Iudęi aiunt (auctore Ioſepho de bello iudaico) animã oẽm incorruptam eſſe: tranſire aũt i alia corpora ſolas bonorũ, iproborũ aũt in terminabili ſupplicio cruciari. ¶ Hæc monſtrarẽ tam nefandam, ut carnibus humanis veſcant̃. ¶ Cunctis animalibus: Nam eorũ poeta ſequitur opinionẽ, qui dixerunt pythagorã cunctis animalibus abſtinuiſſe: De Pythagora multa referunt̃ a phyloſtrato lib. viii. Is. n. īquit aĩalia i terra degere pmittẽs, q aũt ex terra naſcunt̃ munda, puraq; eſſe: putãs talibꝰ ut ueſcerent̃ inſtituit: q aĩę corporiq; ante nutriẽdo pgruerẽt. ueſtitũ iſup quẽ plerĩq; ex morticina materia cõfectũ geſtãt, ipurũ eẽ autumãs lĩteis cõſtituit, & calciamẽta itidẽ ex arborũ corticibus fieri mãdauit.
ASCẼ ¶ Nec pœnã &c. Concludit imanitatẽ Aegyptiorũ omnẽ punitionem excedere. Ordo eſt: Nec tu inuenies huic ſceleri ſcilicet Aegyptiorum pœnam ſup. ſatis magnã: nec parabis ſupplicia digna his populis: in quorum mẽte ſunt ira. & fames: pares & ſimiles: quia per iram faciunt: quod per ſummam inediam, & famem audere non deberent. natura fatetur ſedare humano generi molliſſima: id eſt clementiſſima, & mitiſſima

& mitiſſima corda,nã ſolus homo manſuetũ animal:cætera aut feræ:aut bruta dicunt:q̃ dedit lachrymas:ut nos mites ſignificemus plorantes mortẽ,aut caſum pximi noſtri. Hæc nãc.ſ.lachrymarum.eſt optima.i.maxima pars noſtri ſenſus. q̃a natura nihil nos docuit præter q̃ flere:& id ſtatim a uitę principio,ut docet Pli.in prin.vii.lib.Ergo quia p maximo dono natura nobis lachrymas dedit:ipſa iubet plorare cauſam.i.lachrymis proſequi cauſam amici lugẽtis.& ſqualorem.i.abiectionem habitus & corporis. neglecti rei.ſ.accuſati de aliquo crimine. & plorare iubet pupillũ.i.orbũ parentibus.uocantẽ.i.citantẽ.ad iura.i.ad iudicẽ iuſtitię & iuris miniſtrum. circũſcriptorẽ.i.deceptorem per iniqua ſcripta.cuius pupilli ora manantia. fletu.i.lachrymis. capilli puellares.ſ.longi quales habent puellæ. faciunt incerta.i.indiſcreta.an maris an fœmellæ ſint. Nos gemimus īperio naturæ.i.natura imperante:cũ funus virginis adultæ:iam ſcilicet nubilis occurrit:vel cum infans:& minor igne rogi.i.q̃ ut ſolẽniter cõburatur.clauditur. terra.ſ. ſepelitur. Quis enim bonus ſup. exiſtens:& dignus arcana face.i.caſtus & pius:& talis qualẽ ſacerdos Cereris vult eſſe ſup.Vxorẽ eius ſi feſtis Cereris īterreſſe velit, credat vlla mala.i.incõmoda & aduerſa eſſe aliena ſibi.q.d. nullus. Et eſt ſenſus:Nemo humanus & bonus põt uidere ſiccis oculis mala alterius:tãq̃ nihil ad ſe ptinentia.quia naturaliter homo hoi cõdolet. unde dicit Chremes Terentianus in.iii. Comœdia: Homo ſum,humani nihil a me alienum puto.Et diuus apoſtolus.ii. Corin.xi. Quis ſcandalizatur ut ego nõ uror. Si ergo naturaliter pii & cõdolentes ſumus:& hoc ſciẽtes rei oia faciũt, quibus miſericordiã mereantur: īmaniſſimũ conuincet illud facinus Aegyptiorũ:nec uult dicere nunc nõ eſſe piũ aliquẽ,ut Mancinellus aſſerit:ſed nullũ eſſe bonũ,q non idẽ pius ſit.q aũt naturaliter pii ſumus iterũ pbat dicẽs:hæc.ſ.pietas ſeparat nos a grege mutorũ.ſ.aialiũ:q̃dã legũt motorũ ſed placet mutorũ legi:atq; ideo nos ſoli hoies ſortiti ingeniũ uenerabile:q̃a piũ & manſuetũ.& capaces diuinorũ.i.diuinarũ rerũ.& apti artibus exercendis & capiẽdis:traximus ſenſum demiſſum ab arce cæleſti.Quia(ut dicit Virg.in.vi.)Igneus eſt ollis uigor & cæleſtis origo.Et Hora.uocat aiam Diuinæ particulã auræ.cuius.ſ.ſenſus:hoc eſt rationis:egent cætera aialia prona & cõſpectãtia terrã. Vnde Ouid.primi.Met.Pronaq; cũ ſpectent aialia cętera terrã:Os hoi ſublime dedit, cęlũq; videre iuſſit,& erectos ad ſidera tollere vultus.Cõis cõditor mũdi.i.Deus ptũdulſit.i.demẽter ꝯceſſit.principio.i.cũ oia crearet.illis.ſ.aialib⁹ brutis.tm̃ aias.ſ.ſenſitiuas,& vitales.ſed nobis īdulſit ſup.quoq;.i.ẽt.aium.ſ.rõnalẽ.vt mutuus affect⁹.i.caritas mutua:iuberet nos petere a pximo: & pſtare pximo: auxiliũ.& trahere in pplm.i.ꝯgregare in ciuitatẽ diſpſos.ſ.ſparſim ī ſiluis,& ſpeluncis degẽtes.& migrare.i.diſcedere eũ habitatiõe de vetuſto nemore.& linquere.i.relinq̃re ſiluas habitatas.a patrib⁹.i.a maiorib⁹.ędificarẽ domos: & ꝯiũgere nris laribus.i.domib⁹ aliud tectũ.vt fiducia collata limine vicino.i.pp limẽ vicinũ,daret tutos.i.nõ piculoſos ſõnos.ptegeret armis ciuẽ.i.cõciuem.lapſum ab īpetu inimici.aut nutãtẽ.i.vacillantẽ:ingenti vulnere.ſ.poſtq̃ ſuſceperit:hoc eſt dirimere litẽ:& litigantes ſeparare:& læſos,ac ſuccũbentes,ne amplius vulnerentur,ptegere.Dare ſigna ad cõcurrendũ in arma cõmuni.i.oibus nota tuba.defendier.i.defendi:hoc ẽ protegi iiſdẽ turribus.atq; teneri.i.includi una claue portarũ:hoc eſt

Iun : Iuuenalis Aquinatis. Satyra Sextadecima.

Vis numerare queat felicis præmia Galle
Militiæ?nam ſi ſubeantur proſpera caſtra,
Me pauidum excipiet tyronem porta ſecundo
Sidere:plus etenim fati ualet hora benigni,
Quam ſi nos Veneris commẽdet epiſtola Marti,
Et Samia genitrix quæ delectatur arena.

ad hoc rationẽ hoibus ſolis dedit:ut inter ſe ſocialiter viuerent:ſed tantũ abeſt ut ſic uiuant:ut maior ſit inter feras cõſenſio,atq; concordia: quod & Pli. docet:ut recitat Manci.Ordo eſt:Sed iã maior concordia eſt ſup.ſerpentum fera ſimilis.i.eiuſdẽ ſpeciei:parcit maculis cognatis.i.per naturã cõmunicãtibus in ſpecie exteriore. habẽt enĩ ut plurimũ feroces aialia maculas.qñ Leo fortior eripuit Leoni ſup.debiliori uitã?q̃ſi dicat nunq̃. In quo nemore expirauit unq̃ aper.i. porcus ſilueſter.ictus.i.pcuſſus dentibus maioris apri?ac ſi dicat in nullo.tigris indica, licet ferox,agit perpetuã pacẽ cũ rabida tigride.conuenit.i.pax. cõcordia,& conſenſio ſæuis vrſis inter ſe. At.i. ſed in cõtrariũ.parũ eſt.i.eſſe uidetur homini.pduxiſſe incude. neſanda.i.deteſtãdæ pp abuſũ: hoc eſt fabricaſſe ferrũ. letale.i.mortiferũ:hoc eſt arma ferrea.cũ ſup.ita ſit q primi fabri ſueti.i. conſueti. coquere.i.concludere tantũ raſtra. & ſarcula.i.inſtrumenta ruſtica ad colendos : gros exiſtentes laſſi.i.fatigati ucmere.& marris.i.aliis inſtrumẽtis ſup.cudẽdis.neſcierint excudere gladios.i.enſes & mucrones.nos ſup.tamẽ aſpicim⁹ populos.ſ. Aegyptios ut patuit:quorũ irę nõ ſufficit occidiſſe aliquem:ſed crediderit pectora:brachia:uultũ.i.ſingula membra humana eẽ gen⁹ cibi.qd diceret.Pythagoras:Vel quo nõ fugeret?q.d. ẽt ī ignẽ fugeret:ſi ipſe nunc videret hęc mõſtra:q abſtinuit cunctis aialibus tanq̃ hoie:& nõ indulſit uentri oĩ legumẽ: quia etiam fabis abſtinuit.de qua re tamen latius ī Siluis noſtris diſputamus.vbi hanc Satyram fere expoſuimus.

Satyra ſextadecima.Quis numerare queat.

Vis numerare q̃at. Hac Satyra, quã nõnulli ſuſpicant nõ eẽ Iuue.referunt cõmoda,q̃ multa,honorificaq; cũ leges, tum iperatores(vt eſt legi apud Iuriſcõſultos)militãtibus ampliter idulſerũt. Illud aũt nõ placet, q aliqui tradiderũt eũ ſcripſiſſe hãc Satyrã ī Aegypto:cũ a Paride Pãtomimo illuc fuiſſet miſſus ī exiliũ:teũ cõſtet Paridẽ gratia,& auctoritate dũtaxat ualuiſſe apud Domitianũ,& Iuuenalẽ opus ſuũ ſub Traiano(ut cõmemorauimus in vita eius)ſcripſiſſe: Eſt ergo ſenſus: Tãta eẽ militię pmia,& cõmoda,quãta numerari nõ facile queãt. Felicis:aut q̃ a bellis ciuilibus lõge abſit(nã militia illa nullo mõ põt eſſe felix,q̃ belli ciuilis ſanguine reſperſa fuerit)aut in q̃ nõ cõtigerit ſupari ab hoſte:nec aliquã ferre calamitatem Nã ſi ſubeant:ſenſus ẽ:Si,inqt,deẽ ut eamus ī caſtra pſpa.i. q̃ a ſanguine ciuili ſint penitus remota:illud optauerim,vt mihi prima militię ſtipẽdia auſpicãti benignitas ſiderũ affulgeat hoc aũt dicit ex diſciplina Aegyptiorũ in q̃ plurimũ Petoſiris & Necepſos laborauere.Nã pſuaſum eſt ex aſtrorũ motu non

JOAN. BRIT.

Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulſare togatus
Audeat, immo & ſi pulſetur, diſſimulet, nec
Audeat excuſſos prætori oſtendere dentes,
Et nigram in facie tumidis liuoribus offam,
Atq; oculos medico nil promittente relictos.
Bardiacus iudex datur hæc punire Volenti
Calceus, & grandes magna ad ſubſellia ſuræ,
Legibus antiquis caſtrorum, & more Camilli
Seruato, miles nec uallum litiget extra,
Et procul a ſignis. iuſtiſſima Centurionum
Cognitio eſt igitur de milite, nec mihi deerit
Vltio, ſi iuſtæ defertur cauſa querelæ.
Tota cohors tamen eſt inimica, omneſq; manipli
Conſenſu magno officiunt, curabitis, vt ſit
Vindicta grauior, q̃ iniuria dignum erit ergo
Declamatoris Mutinenſis corde Vagelli,
Cum duo crura habeas offendere tot caligatos,
Millia clauorum. quis tam procul abſit ab vrbe?
Præterea, quis tam Pylades, mollem aggeris vltra
Veniat? lachrymæ ſiccentur protinus, & ſe
Excuſaturos non ſollicitemus amicos.

mõ futura cognoſci, ſed felicitatẽ, infelicitatẽq; portẽdi. unde eſt illud Iuuenalis: Diſtat eni q̃ ſidera te excipiant modo primos incipientẽ edere uagitus, ſicq; docet poeta oẽm i rebus humanis felicitatẽ ab aſtris ipſis, & fatis pendere: nec iis aduerſantibus q̃cq̃ pſperũ eſſe poſſe. Vñ legitur: Plus & eni fati ualet hora benigni. ¶ Excipiet optantis eũ. ¶ Pauidũ: epitheton tyronis. ¶ Tyronẽ tyro dicitur nouus miles. ¶ Porta: nã in caſtris duæ erãt portæ: quarũ altera ꝑtoria dicitur, q̃ ad orientem ſpectare debet, aut illũ locũ q ad hoſtes reſpiciet, ea eni exercitus in ꝓlium educit, q ab initio ꝑtores erãt, q nunc cõſules, & ii bella adminiſtrabant: quorũ tabernaculũ quoq; dicebat ꝑtorium. Altera uero decumana appellat, q̃ poſt ꝑtorium eſt: p quã delinquẽtes milites educunt ad pœnã. auct. Vegetius de re militari &c. ¶ Secundo ſidere benigno Deorũ nutu. ¶ Plus etenim reddit rõnẽ, q̃ q̃ ſiderũ benignitas ſit optãda ingrediẽdi militiã: q a momento ipſum ſideris benigni plus inq̃t ualet ad felicitatem præſtandã, q̃ ſi Venus p epiſtolã cõmendet nos ipſi Marti q Deus eſt ipſius militiæ: & q in gratiã Veneris multa faceret. Nã et cũ Venere conſuetudo ſtupri fuit. ¶ Genitrix quę delectatur: periphraſis ẽ Iunonis, quę colitur in Samo. mater enim fuit Martis, quem (vt ſcribit Ouidius in quto Faſto,) cõcepit cõtactis genitalibus flore, quẽ Zephyrus oſtenderat Chloridi vxori, quam latini Florã vocant, vim generandi habere. ¶ Samia arena, i. Samo ipſa arenoſa & parũ fœcũda. de q̃ ſic Apuleius: Rura tio oĩs eſt in ſarculo & ſurculo: quorum ꝓuentu magis fructuoſa eſt inſula, q̃ frugifera. inſula. n. eſt Icarii maris ãtea Parthenia nominata. q ibi Iuno adoleuerit, ibiq; etiã Ioui nupſerit. illic enim eſt templum nobiliſſimum, atq; vetuſtiſſimum, & ſimulachrum in habitu nubẽtis figuratũ: & ſacra eius anniuerſaria nuptiarũ ritu celebrantur. Eã Dea ualde dilexit. Vnde ẽ illud Virgilii: Poſt habita coluiſſe Samo, Eſt etiã alia Samos iſula maris Ionii iter Dulychiũ, & Cephaleniam de qua intellexit Ouidius i. ſic: Dulychii, Samiq; & quos tulit alta Zacynthos. ¶ Tractemus: oſtendamus.

Samos

ASCE. QVis numerare &c. Videt poeta (ut i eius uita dixi) hic potius irridere felicitatẽ militiæ, q̃ ex aio laudare, nihil eni laudis hẽt licentia nocendi. Ordo eſt: O Galle q̃s queat numerare ꝑmia felicis militiæ, q. d. nullus. Nã ſi caſtra ſubeant pſpera, i. pſpero tpe. porta, i. introitus. caſtrorũ. excipiet me tyronẽ, i. nouũ militẽ ſecundo, i. pſpero ſidere. hoc aũt opus eſt. Etenim i quã certe hora benigni fati, i. bonæ cõſtellationis plus ualet ad euentũ belli q̃ ſi epiſtola cõmendatiua Veneris, i. quã Venus amica Martis ſcripſerit, & genitrix Martis ſcilicet Iuno quæ delectatur Samia arena. cõmendet nos Marti, i. Deo belli.

IOAN. BRIT. ¶ Cõmoda cõmunia, i. q̃ oibus ſunt communiter militib9.

Toga ¶ Togatus: militiæ nõ aſcriptus. Nã toga ſemp armis opponit. vñ Cicero: Cedãt arma togæ. fuit eni toga Rõanorũ, q̃ oĩs ſexus & cõditio utebat. vñ Virgilius appellauit Romanos rerũ dños, gentẽq; togatã. ¶ Offam nigrã: tumore nigrũ

Offa ex pcuſſione. Nã (vt diximus ante, & apud Perſiũ i Aut quantas robuſti carminis offas Ingeris.) offa appellat oĩa res in tumorẽ creſcens, vñ fruſta carnis dicimus offas, Varro in re ruſtica: Dicebat L. Volũnio ſenatori miſſam eſſe offulã cũ duabus coſtis. Plinius itẽ Res cõtuſas, & in vnũ conuolutas appellat offas, ut eſt illud lib. xiii. Pomũ purgatum tundunt, ſeruantq; eius offas. Et alibi: Amygdalinũ oleũ, qd' aliqui uocãt neopũ areſactis, & in offam contuſis exprimit. ¶ Liuoribus: Liuor liuor ꝓprie appellatur nigrũ illud, qd' apparet in corpore flagellato: metaphoricos aũt pro inuidia ſumitur. ¶ Bardiacus datur iudex. ut intendas, inquit, militantiũ cõmoda ſi uolueris accuſare militem a quo fueris uerberatus i miles de milite erit iudex. q. d. q milites fauebit: & qui aduerſabit. Vt ſit ordo: Bardiacus & calceus & grandes ſurę dãtur tibi iudex uolenti punire hæc: ut p tria hæc deſcribat ipſum Cẽturionẽq; geſtare ſolet in caſtris cuculũ bardiacũ, & calceũ clauatũ, & qui magnus, procerusq; eſt. Nã ex Gallia mittebatur ueſtis, quę bardocucullus, ſiue cucullus Bardiacus appellatur. Erat q; ueſtis uilis & apta militibus, in qua etiã cubarent in caſtris: qũ q̃ & ſimul ob breuitatẽ & craſſitudinẽ cõueniret. uñ Mart. in Diſtichis: Gallia ſãtonico veſtit te bardocucullo, Cercopithecorum penula nuper erat. Et in primo: Vrbica lingonicus tyriantina bardocucullus. Alibi poeta i Tempora ſantonico uelas adoperta cucullo. De ea ſic & Iulius Capitolinus in P. Heluio pertinace: Auctio ſane rerum Cõmodi in his inſignior fuit u. ſtis ſub tegmine ſerico, aureis filis inſignior per tunicas, penulaſq; lacernas, & chiridotas dalmatarum, & cuculli bardiaci. Ergo per bardiacum intelliges cucullum craſſioris lanæ, quo maxime Galli utuntur. Nã bardi natio ẽ Gallorũ, quę maxime (vt docet Strabo lib. iiii.) laudationibus, rebuſq; poeticis ſtudet. De q̃bus Lucanus: Plurima ſecuri fudiſtis carmina bardi. Ex bardo igit & cucullo fit bardocucullus, ſiue bardiacus cucullus. Abſoluteq; quãdoq; ponitur, ut hoc loco: ſicut etiam apud Martialem in. iiii. Laſſi bardiacus quod euocati: ſic etiam abſolute laureã enunciã muſicum etiam dicamus coronã Laureã. & roſaceũ abſolute & oleũ roſaceũ. ſic & multa alia. Bardi etiã dñr igenio tardi. Nã apud græcos βραδὺς tardũ ſignĩat. Plautus i Perſa: Nimis tãdẽ eqdẽ p barba & p ruſtica reor habitã ẽẽ abs te. Idẽ in epidico: Me aũt ſic aſſimulabã q̃ſi ſtolidũ, cũ bardũ me faciebã. Cic. i libro de fato. Zophyrus phyſognomon, q ſe pfitebat hoium mores naturãq; ex corpe, oculis, vultu, fronte, pnoſcere ſtupidũ eẽ Socrate dixit & bardũ, q iugula cõcaua nõ hẽret. ¶ Calceus: calceũ militarẽ itelligit, quẽ alio noie caligã dixere: q multis clauis ſuffigebat. vt diximus i. iii. Satyra. De quo ſic Ioſephus i bello iudaico li. vii. ſcribẽs de cęde Iuliani hecatõtarchi: Calceos nãq; hñs creberrimis, atq; acutis (vt cęteri ſolẽt milites) clauis fixos: dũ ſtrato ſaxeis ei uſus ſolo occurreret, labit. ¶ Grãdes ſuræ. i. magnę ſtaturę Cẽturio. Nã Cẽturiões eligebant. q & periti & magnis virib9 eẽnt. uñ & i. iii. Saty. Magna mox vndiq; plãta Calcor: hoc ẽ plãtis magnorũ militũ. ¶ Ad magna ſubſellia: ubi aũt dixit ſubſellia. nã tribunalia maiorũ ſũt magratuũ: vt cõſulis & ꝑtoris. Subſellia vero minorũ vt ædiliũ, q̃ſtorũ. ¶ Volẽti punire. i. rogato volẽti & cupiẽti militẽ caſtigari p iudicẽ. ¶ Legib9 ãtiq̃s: ſubaudi a ſeq̃ntibus ſeruatis: vt ſit ſenſus: Nõ ẽ mirũ ſi miles militi dat iudex: q volũt leges caſtrorũ antiq̃ ſuarũq; nõ pmittebãt militẽ vocari ad iudicia extra valliũ: neq; ad aliũ iudicẽ, q̃ ad Cẽturionẽ. ¶ More Camil. nã Camill9 iſtituit ne miles extra caſtra i ius vocaret: ut mãdatis ipatoris ꝯtra hoſtes dimicaturꝰ ꝑſto eẽt: hocq; iter alia militãtiũ erat cõmoda de q̃bus

Liuor · Bardiacus · Bardocucullus · Bardi · Calceus militaris · Tribunalia · Subſel.

multa

multã apud iuriſconſultos cõmemorant i Digeſtis. ¶ Procul a ſignis.i.a vexillis, & caſtris ipſis. ¶ Iuſtiſſima Centurionũ ter go,inqt,iuſte & merito dat iudex Cẽturiõ:q̃q̃ d̃ ita & legi bus & prudẽtia Camilli cautũ eſt ad cõmodũ reipu.ne miles aliq̃ iudicii neceſſitate euocet̃ ex caſtris:vt ſit veluti rũſiotini quũ nõ ẽẽ ſi miles de milite iudicet. ¶ Nec mihi deerit Vltio ſenſus ẽ:Licet,inqt,miles iudex

eſt,multa adiens picula,vt amicus furore liberaret̃. nota eſt fabula. ¶ Vt veniat molẽ aggeris vltra.i.intra caſtra ad Centurionẽ. ¶ Lachrimæ ſiccant iudices ſolent,aut p lachrimas, aut p amicoꝝ potiſſimũ itercẽſſionẽ placari. Ait ergo poeta hæc nõ eſſe paranda,q̃n nec lachrimæ ſint pfuturæ:nec amici queãt inueniri. Eſt ergo ſenſus: Lachrimæ ſiccent̃ ptinus .i.amoue ſtatim lachrymas: q: tibi nõ pderũt. eſt aũt ipe ratiuus modus: Nec ſolicitemus amicos, q ne ueniant ſe excuſabunt. Sicq; poeta oſtẽdit Paganum & togatũ omni genere fauoris eſſe deſtitutum,q aduerſus militẽ agat.

nobis deturitũ & ego puniar ſi peccauero: ſed tñ hoc unũ erit ilico accuſatori incõmodũ:q: tota cohors ei aduerſabitur, & ſtrepitu terrebit, ne grauius i militẽ q̃rat q̃ fuit in iuria ipſius accuſatoria pcuſſi. ¶ Cohors:decem cohortes erant in una q̃q; legione:ut diximus i pri. Satyra illic Curã ſperare cohortis. ¶ Manipuli:manipulũ,Varro exercitus minimã manũ ẽẽ tradit: q̃ unũ ſequitur ſignũ de quo ita Ouidius in Faſtis:Illa q̃dẽ fœno(ſederat reuerentia fœno)Quantã nũc aqlas cernis habere tuas. Pertica ſuſpenſos portabat lõga maniplos: Inde manipularis noia miles hẽt. ¶ Officiunt:conquerenti. ¶ Curabitis ut ſit:uerba cohortis & cæteroꝝ militũ eã reprehenſione:uoletis ne vt grauius de milite ſumat̃ ſupplicũ,q̃ ſit eius delictũ? Poeta philoſophice oſtẽdit iuxta menſurã delicti modũ ẽẽ adhibendũ plagaꝝ,unde Cic.in Officiis:Cauẽdũ eſt ẽt ne maior pœna q̃ culpa ſit. ¶ Vindicta:illud obſeruandum uindicta ẽẽ noiatiuũ: & ultimam p ducĩ poſitiõe ſeq̃ntis dictionis. ¶ Dignum erit ergo: Vagellus Mutinenſis fuit tpibus poetæ cauſidicus audaciſſimus:qui cauſas uel piculoſas

Manipulus

Da teſtem,iudex quem dixerit,audeat ille
Neſcio quis,pugnos vidit qui dicere uidi,
Et credam dignum barba,dignumq; capillis
Maiorum,citius falſum producere teſtem
Contra Paganum poſſis,q̃ vera loquentem,
Contra Fortunam armati contraq; pudorem.
Præmia nunc alia,atq; alia emolumenta notemus
Sacramentorum,conuallem ruris auiti
Improbus,aut campum mihi ẽſi uicinus ademit,
Aut ſacrum effodit medio de limite ſaxum,
Quod mea cum uetulo coluit plus annua libo,
Debitor aut ſumptus pergit non reddere nummos
Vana ſuperuacui dicens chirographa ligni,
Expectandus erit,qui lites inchoet,annus
Totius populi,ſed tunc quoq; mille ferenda
Tedia,mille moræ,toties ſubſellia tantum
Sternuntur,iam facundo ponente lacernas
Cæditio,& Fuſco iam micturiente,parati
Digredimur,lentaq; fori pugnamus arena.
Aſt illis,quos arma tegunt,& balteus ambit,
Quod placitum eſt,illis præſtatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo ſufflamine litis.
Solis præterea teſtandi militibus ius
Viuo patre datur,nam quę ſunt parta labore
Militiæ.placuit non eſſe in corpore cenſus.
Omne tenet cuius regimen pater.ergo Coranum
Signorum comitem,caſtrorumq; æra merentem
Quamuis iã tremulus captat pater,hũc labor æquus
Prouehit,& pulchro reddi ſua dona labori.
Ipſius certe ducis hoc referre videtur,
Vt qui fortis erit,ſit feliciſſimus idem
Vt læti phaleris omnes,& torquibus omnes.

¶ Cõmoda & cæ. Ordo eſt: Tractemus primũ cõmunia cõmoda:quorum illud erat. haud.i.non minimũ. ne togatus.i.imunis a militia. audeat te pulſare.immo ſi pulſet̃ a te diſſimulet.nec audeat oſtẽdere pcori.i.iudici militantium dentea ſuoa excuſſos a te. & offa.i.fruſtũ carnis.nigrũ.i.liuidum & liuidũ in facie ſua. cum ſup. liuoribus.i. maculis plumbei coloris. tumidis.i.inflatis extu. atq; oculoa relictoa medico nil pmittente de recuperando uiſu. Iudex bardyacus.i.ſilicio indutus. & rudis datur togato .ſ. uolenti punire hæc.i.hanc iniuriã & læſionẽ.Calceus ſup. grãdis. & grãdes ſuræ.i.ocreæ ſurarũ grãdiũ ſup.pendẽt ad ſubſellia.i. tribunalia: ubi cã audit̃. & hoc legibus antiquis: & more Camilli dictatoris ſeruatorũe.ſ. miles litiget extra vallũ caſtroꝝ. & procul a ſignis.i.vexillis. Igit̃ cognitio iuſtiſſima de milite eſt centurionũ. Nec vitio deerit mihi ſ.læſo:ſi cauſa iuſtæ querelæ

ASCẽ.

ſuſcipiebat defendas.ait,ergo poeta:Poteris profecto diiudicari non minus temerarius,quam Vagellus:ſi auſus fueris tu togatus offendere accuſando tot milites:vñ tñ tibi imineat piculum. ¶ Cum duo habeas crura.i.cum poſſit aliq̃ corporis tui pars uiolari.ſolent.n.multi ulciſcendo crura ſuccidere aduerſariis ſuis. ¶ Declamatoris pcoris. Declamare aũt eſt forẽſes actiones meditari. ¶ Tot caligatos.i.tot milites. Nã a caliga calciamẽto militari caligati milites dñr: Trangl. in auguſto:Coronas uallares ac murales,q̃ honore pcellerẽt ſępe ẽt caligatis tribuit.uñ Caligula(auctore Trangllo)cognomen a caſtrenſi loco traxit:q̃a manipulario habitu iter milites educabatur: Auſonius: Caius cognomen caligæ,cui caſtra dederũt. De caliga plura diximus in.iii. Satyra. ¶ Millia clauorũ:expoſitio eſt.Nã caligæ clauis(vt mõ diximus) ſuffigebantur :q ob hoc caligares nuncupant̃.uñ ſibi poeta: Clauus mihi militis hæret In digito. Iuſti.lib.xxxviii.de caliga mẽtionẽ ſic facit. Argẽti,auriq; tñ fuit antiocho:ut etiã gregarii milites caligas auro figerẽt ,pculcarẽtq; materiã,cuius amore populi ferro dimicaret. ¶ Quis tam pcul abſit ab urbe? Præterea,quis tã Pylades:ſenſus eſt:Quis eſt ille tã rudis,tãq; ruſticus:aut tã amicus,q velit cũm agere aduerſus militẽ:vt ſit ſenſus: ille uere iprudẽs, & parũ petit? dici põt q iminente ſibi tanto piculo audet hoc agere. ¶ Tã Pylades: tã amicus vt uelit ſubire piculũ p amico: ut Pylades fecit p Oreſte:q eũ inſanientẽ in Tauricã uſq; regionem comitatus

Caligati milites

defert̃ ad Centurionẽ.ſ.quia ipſe iniuſtus non eſt.tamẽ tota cohors.ſ.aliorum militũ eſt inimica. & oẽs manipuli: hoc eſt manipulares milites.officiũt.i.nocent petẽti ultionẽ magno conſenſu. Vos igit̃ togati:q uindictã petitis: curabitis.i.per curã facietis ut uindicta quam petitis ſit uobis ſup. grauior :i.damnoſior, q̃ iniuria prius accepta. Ergo cũ habeas duo. crura ſup.tñ offendere .i. obſtantes habere. tot caligatos.i. manipulares milites. & tot ſup.millia clauorũ:q̃ ſunt in tibialibus militum obſtantium. erit dignum corde.i. pueris aio. Vagelli.i.illius cauſidici temerarii & iniqui declamatoris mutinenſis ideſt qui Mutinis declamando docuit falſas cauſas defenderet:quæ dignæ ſunt talem exitũ habere. Quis autem alius aduocatus,aut cauſidicus abſit tã procul ab vrbe. qs tã Pylades ideſt Pyladis ſimilis:q Oreſtem amicum nunq̃ dereliquit:vt veniet vltra molem aggeris ideſt intra vallum. & ad tribunal Centurionis? q.d. nullus. Ergo nos,inquit,tegati ſi ſumus leſi.lachrimæ noſtræ ſiccentur protinus:& nõ ſolicitemus amicos excuſaturos ſup.ſe ne veniant:

¶ Da teſtẽ:eſto,inquit,q ſit tibi dandus teſtis tuorum verberum:quem iudex dixerit ſe accepturum: neminem inuenias, qui audeat teſtificari, & aperte dicere ſe vidiſſe quod vidit. ¶ Audeat ille:non cum interrogatione,ſed p permiſſionem eſt legendum:quaſi dicat ſi audeat teſtificari credã illũ dignũ,qui inter auos & maiores noſtros numeret̃,q ſumma fuere ſeueritate & animi cõſtantia. Ordo autẽ eſt: ille neſcio IOAN BRIT.

quis,q vidit pugnos militis.ſ.pcuciētis:audeat dicere vidi & credā dignū & cætera.i.ſi audeat dicere credā illū eſſe antiq̄ illa ſeue:itace.¶Barba & capillis: priſcis.n. tpibus intonſi & demiſſa barba incedebāt.¶Citius:ſenſus eſt:Facilius,inqt,in uenias,q falſum dicat teſtimoniū aduerſus hoiem non adſcriptū militię.i.nō militantē,q̄ q verū dicat aduerſus militē:ita & dignitatē & potētiā ſuſcipiūt militis. Paganū aūt oppoſu

Pagan⁹ it hoi militāti:vt ſint vocabula contraria.qd colligas ex iuriſcōſultis.Iuſtinian⁹ in iſtitutiōibus lib.ſcdo de militari teſtamēto:Sed teſtari qdē & ſi filii familię ſint pp militiā ɔcedit, iure tn̄ cōi eadē obſeruatōe & i eoꝝ teſtamētis adhibēda,q̄ i teſtamētis paganoꝝ pxime expoſuimus,Vulpia.titu.de militari teſtamēto:Eſt reſcriptū a diuo Pio i eo,q cū eēt paganus ſ eit teſtamētū,mox militare cœpit.Tertullius:Oī mō poſt humus rūpet teſtamētū illius,ſed ſiqdē pagano iā illo facto natus ſit.Quo ēt Paulus ſic ſcribit:Fiat teſtamētū exēplo ei⁹ q paganus fuit:deide militare cœpit.Cor.Tacitus.Vn̄ & ſe dicioſa colloqa: & iter paganos corruptior miles.Pli.q̄dā epiſtola ad Traianū:Apud me & milites & pagani,a qbus iuſtitia eius,& hūanitas penitus iſpecta eſt & cætera.Trāql.in Galba:Atq; in foꝝ uſuq; pceſſit ibi equites qbus mādata cædes erat,cū per publicum dimota paganoꝝ turba equos adegiſſent.Quibus exēplis liqdo apparet paganū militi opponi uidetur q; ide origo vocabuli orta:q Roma(vt ſcribit Dionyſius Halycarnaſeus lib.iiii.)diuiſa erat in tribus q̄tuor,q̄s pagos vocitabāt,inqbus habitātes pagani dicebant,q in nullā aliā habitationē trāſferri poterāt.Paganos itē appellam⁹ ruſticanos.Nā Pagi dn̄r vici,ſiue villæ πηγη.n.fontē ſignat eo,q iuxta fontes pagi ɔſtitui ſoliti ſint.¶Fortunā:potētiā. ¶Pudorē:dignitatē.& cōtra i.qd poſſet eē pudori,& dedecori ipſi militi.¶Sacramētoꝝ.i.militū,q iureiurād i militiā ſūt aſcripti,hi aūt erāt iuſti milites,q ſinguli iurabant p repu.ſe eē facturos:nec a militia recedebāt niſi cōpletis ſtipendiis.

Sacramentū Tale genus militię ſacramētū appellabāt.lege Vegetiū. de ſacramēto ita meminit.Valerius i ſcdo:Po.Ro.opera dabat ne iperatoribus capite cēſos ſacramēto rogaī eēt neceſſe.Multi aūt ne ſacramēto militari aſtringerent,fugiebant ex vrbe,& tanq̄ ſerui in ergaſtulis deliteſcebant.vn̄ Trāquillus in Tiberio:Supprimebat nō ſolū viatores,ſed & quos ſacramēti metus ad hmōi latebras cōpuliſſet.Sacramētū itē lōge alia ſignificatiōe accipiī.Nā(vt docet Varro)q in iudicio petebat & qui inficiebaī,de aliis rebus vtriq; qngentos ęris apud ſacrū pontificē deponebant.Qui iudicio vicerat ſuū ſacramentū a ſacro auferebat,victi ad ærariū redibat.Ea:igiī pecunia,quę apud ſacrum pontificē deponebaī ab vtroq; ligatore,ſacramentū dicebaī.vnde locus ille apud Valeriū in ſeptimo de teſtamentis reſciſſis a cōmentatoribus male eſt enarratus:Vbi

Locus Valerii declaratus ſic ſcriptū eſt:Sacramento cum adoleſcentulo cōtendere auſi nō ſunt.Nā ſacramentū pro iureiurādo acceperūt.Tu vero ita expone:vt nos monuimus ſacramēto.i.ſponſiōe,& pecunia depoſita apud ſacrū pontificē.¶Conuallē ruris auitū forte,inqt,acciderit:vt mihi togato,& nō ſcripto i militiā litigandū ſit de fundo,ſiue finitibus pturbatis,aut aliqua alia re annus mihi expectandus eſt.Sed ſi miles litigat ſtatim & oī amota cūctatiōe a iudicibus audiī,expeditur q;.Ordo eſt Annus expectādus erit,q inchoet lites totius populi ſi vicinus iprobus ademit mihi cōuallē ruris auiti &c.¶Cōuallē: conuallē appellamus planiciē,q̄ verſum mōtibus circūſeptē.

Cōuallis Vallis Vallē vero q̄ a duobus lateribus ſit montibus pcīncta.¶Aut ſaxū effodit.i.ſi terminū e confino euulſit.Nā lapis aut ſtipes ad finiū diſcretionē defodiebaī ita:vt ſupra terram extaret quē terminū vt Deū & coronis & victimis uenerabanī.vn̄ Tibull⁹:Nā veneror ſeu ſtipes habet defoſſus i agro:Seu vetus i triuiis florida ſerta lapis.Agnus huic imolabaī.Oui.in Faſtis:Spargiī & cæſo cōmunis terminus agno.Dionyſius tn̄ ſcribit lib.i.cūdo ex inſtituto Pōpilii:Termino quotānis pultib⁹,& libis,atq; aliis qbuſdā fructuū pmitiis ſacrificari:ex q̄ conſuetudine ait poeta:Mea puls annua.¶Limite:ſemita q̄ eſt i cōfino agri.¶Quod.ſ.ſaxum.¶Puls:pulte lōgo tpe Romani vſi ſunt vice panis,ea conficiebaī ex farina cocta cū aq̄.¶Debitor:ſubaudi a ſuperioribus ſi.¶Sūptos:aut fœnore,aut mutuo.¶Dicēs:cōtēdēs.¶Vana eē.i.mēdacia.Virgi.Ni fruſtra augurium uani docuere parentes.Salluſtius in Iugurthino:Mauri genus uanū.¶Chirographa:dn̄r a χειρ:qd eſt manus:& γραφη ſcriptura.¶Ligni:nā i t bellis ligneis antiqui ſcribebant.¶Supuacui:ſupuacanei & nihil pficiētis, cum ſcripta denegent & debita:hocq; ex pſona poetę ridētis mores ſui tpis.ſupuacuū eni eſt tabellas in iudiciū pducere debitore ſcripta inficiāte.¶Lites totius populi:hoc uideī dicere ex cōſuetudine antiquoꝝ:apud quos i ordine(ut docet Seruius exponēs illud:Si vno ordine habetis Achiuos)dicebāī cauſę pp multitudinem & tumultū feſtinātiū.cauſę eni audiebantur p ſortē ordinatæ.cōueniebāt,n.oēs,& ex ſorte dieꝝ ordinē accipiebant,Alii uero ſententiā Seruii ut falſam iprobātes,talē afferunt ſenſum:Lōgū tps erit tibi expectādū qd inchoet lites totius populi:hoc eſt diutiſſime tibi expectādū erit anteq̄ cōueniant ad iudicādum centūuiri.Nā cētūuiri ex triginta qnq; tribubus i q̄s totus populus Ro.erat diuiſus, eligebanī terni ex ſingulis tribubus,cētū dicti(ut ſcribit Pōpeius)q̄uis eſſent cētū & qnq;.Hi iudicabāt de tutelis,agnationibus, depoſito,finibus,aliiſq; ciuilibus cauſis,q̄les hic cōmemoranī a Iuuenale:ſed lōgis interuallis ad iudicādū,cōueniebāt,nec eni facile centū iudices cogebātur oēs,nec ppetuo ius dicebāt.Icirco lites,q̄ apud eos agebanī in multā differebanī diē.¶Sed tunc quoq;:mille ferenda:cum tps ēt uenerit agēdæ cauſæ.¶Mille moræ:mille cunctatiōes,cū difficile ſit tot iudices cōgregari.¶Subſellia:(ut diximus)minoꝝ ſunt magiſtratuū.auctore Pædiano.¶Toties tm̄ ſternuntur:ſternunī,inqt,ſæpe ſubſellia tantūmō.nā iudices nō ſedēt,cū maior pars abſit.¶Iā facundo ponēte lacernas Cęditio:ſenſus eſt:Rari ueniūt iudices,& q ueniunt ſedēt otioſi,nec nos audiūt:itaut iā nos parati ad dicēdū diſcedamus nō audita cā. ¶Cęditio:nomē eſt iudicis.¶Ponēt lacernas:deponēte lacernas dū alios expectat iudices,ueluti ueſtiū onere grauatus.Sic.n.i iudiciis iudices ueſtes depōebāt.qd factū fuiſſe a Cic.docet Vale.lib.ix.de moribus nō ſingularibus ſic.C.Licinus repetūdaꝝ reus dū ſniæ diceretur.i Menianū cōſcēdit,ſi qdē cū M.Ciceronē,q id iudiciū cogebāt ptexta ponētem uidiſſet:miſit ad eū,q diceret ſe nō dānatū,ſed reū piiſſe.Fuſco micturiēte:q̄ſi longa ſedēdi & expectādi mora urinā cōtractā emittente.Id.n.fieri ſolitū docet C.Tityus i ōone:q̄ legē fanniā ſuaſit:notās mores ſui tpis:ut tradit Macro.li.iii. his uerbis:Iudex teſtes poſcit.Ipſus it mictū,ubi redit,ait ſe oia audiuiſſe,tabulas poſcit,lrās iſpicit,uix p uino ſuſtinet palpebras.¶Pugnamus:ſumptū a gladiatoribus,q in arena dimicāt.ut ſit ſenſus:Deſcēdimus,inqt,ad certamē & cauſā agēdā:ſed res i lōgū pduciī.Nā ut teſtaī i ſcdo declamationū Arena p foro poniī iudiciario:Et ille ideo q i foro primū diſcturus Tyro dictus ē.pōt ēt ad illud referri q; q litigāt mutuis,multiplicibuſq; cōtumeliis ſe uerberāt.ſed prior ſenſus magis placet.¶Arena:theatrū appellatur arena.qa arena ſpargereī.quo facilius ludi celebrarenī.¶Lenta:qa Lēto iudicio cāæ paganī¶Aſt illis:ſed milites,inqt,ilico ubi uolūt audiūtur a iudicibus.¶Quos arma tegūt:piphraſis militum.¶Bal‑

Balteus te⁹:cingulū proprie ē militare ex corio:licet ab Apuleio capiaī p quocūq; cingulo ēt muliebri:itide militis depēdebāt arma, bullis aureis plerunq; ornabatur.vn̄ eſt illud Perſii:Sed lato balteus auro protegit.Diuus Hieronymus ad Saluinam:Nihil nocuit militāti paludamentū,& balteus.¶Nec res atteriī.i.nec cā progaī,nec i lōgū duciī,ſed ſtatim expediī.aut res.i.pſimoniū nō abſumiī lōga litis mora.¶Longo ſufflamine:

Sufflamen lōga mora.nā ſufflamē appellaī qd rotæ obiiciī ne currus retro currat:ſed ſiſtat.de quo dixim⁹ plura i.viii.Saty.Ipſe rotā ſtrigit multo ſufflamine cōſul.¶Solis pterea:aliud militis affert cōmodū.Licet,inqt,militi viuo pre teſtari,cū cęteris filiis familię hoc nō liceat.Nā lege ɔuiſum ē:ut q̄ i militia eēnt p filiū acqſita,i arbitrio eēnt & ptāte filii:idq; peculiū caſtrēſe dicebaī.vn̄ ita legiī apud Iuſtinianū de militari teſtō:Sed teſtari qdē,& ſi filii familię ſint,ppter militiā ɔcediī.Et paulo iſra:Et pcipue militibus,q in poteſtate parētū ſunt,qb⁹ de

eo quod

eo qđ in caſtris acquiſiuerũt pmiſſum eſt ex cõſtitutionibus principũ teſtamẽtũ facere. quod quidẽ ius ab initio tm̃ mili tantibus datũ eſt, tam ex auctoritate Auguſti, q̃ Neruæ, nec nõ optimi Imperatoris Traiani. ❡ Nõ eſſe in corpore cenſus: nõ connumerari iter bona pr̃is. ❡ Ergo: cũ ergo, inq̃t, pater eo gnoſcat i arbitrio filii ſui Corani eẽ, quæ p labores militares acquiſiuit, blãditiis tentat eũ captare, ut ab eo ſcribať hęres alludit q; ad illũ Coranũ, de quo Horatius i ſermonibus: Ca ptatorq; dabit riſus Naſica Corano. ❡ Signorũ: vexillorum. ❡ Merẽtẽ æra. i. ſtipẽdia facientẽ. ❡ Quãuis iã tremulus: aua ritiã ſui tẽporis notat. licet, iq ut, etiã in extrema ſit ſenectu te, tamẽ captat filium. ❡ Hunc labor æquus Prouehit: nõ eſt, inq̃t, mirũ tanto honore militẽ decorari: æquũ eni' eſt paria labori p̃mia reddi. ergo labor æquus. i. iuſtus prouehit hunc . ſ. militem. i. extollit & decorat. Iuſtũ aũt appellat laborẽ, q̃a iuſtũ eſt unicuiq; p patria laborare. ❡ Et pulchro reddit ſua dona labori: hũc ego locũ emẽdandũ ſic puto: ut dicať Red di & nõ redit. vt ſit ordo & ſenſus: Et hoc videť referre ip ſi' ducis ſua dona reddi pulchro labori. i. vt p̃mia ſua habeat pulchræ ipſæ militiæ labor, ea rõne. ſ. vt idẽ ſit feliciſſimus, q erit fortis, ut oẽs lęti ſint phaleris & torquibus. niſi velimus ita dicere: Labor reddit ſua p̃mia labori: quod michi ſatis in ſcitum videtur: Vt dicas labor labori reddit præmia. ſenſus prior magis placet. ❡ Sua dona: ꝓpria præmia. ❡ Ipſius certe ducis hoc referre videť. Dux, inquit, in rem ſuã putat eſſe, ut ſui milites, qui fortes ſint: iidem ſint & feliciſſimi & ornatiſ ſimi. q. d. Imperator ipſe gaudet cõmodis militum, quos & phaleris & torquibus ſtudet, vultq; ornari. ❡ Qui fortis erit . ſ. miles ualidus & ſtrenuus. ❡ Idẽ ſit feliciſſimus: paribus re muneret præmiis ſicq; ſe in felicitate ſentiat. ❡ Vt oẽs. ſ. mili tes. ❡ Læti: ſubaudi extrinſecus ſint. ❡ Phaleris: phaleræ orna menta ſunt equorũ: declinanturq; numero tm̃ plurali. græce τα φαλαρα ſiir genere neutro, mutata a in æ ſicut ταλαντα latine talentũ dicit. de phaleris Virgi. Primus equũ phaleris inſignẽ victor habeto. Et ante Iuuenalis: Vt phaleris gaude ret equus. Falluntť aũt qui phaleras non ſolũ equorũ, ſed etiã equitũ, nobiliũq; ornamẽta eſſe crediderũt: fulti tum dicto illo Pliniano: q ita ſcribit lib. xxxiii. ca. pri. Ab ordine eqſtri phaleras poſitas fuiſſe ex idignatiõe: tũ Cn. Flauius creatus eſſet ædilis curulis: tũ illo Liuii ſcribentis in ſeptimo: Domi tia Flauii ædilitia tm̃ habuiſſe indignatis, vt pleriq; nobiliũ aureos annulos & phaleras deponerẽt: q̃ i ipſæ phaleræ eẽnt etiã ornamenta hoium, cũ oino tm̃ eſſent equorũ. quã. ambi guitatẽ Vale. lib. ix. tollit his verbis: Offenſi annulos aureos ſibimet ipſis, & phaleras equis ſui detractas abiicerũt. a pha leris deduciť phaleratus, Terẽtius: Dictis phaleratis ſeducis me: Quæcunq; igiť ſunt ad ornamentum equi phalearas ap pellari docet Serui. in. vii. illic: Aurea pectorib' demiſſa mo nilia pendent. ❡ Torquibus: torques, ornamenta erant mili tum aurea, q ię circa collum geſtabat ſumpto more a Gallis. vnde Manlius Torquatus cognominatus eſt. Ouidius de Ponto: Nec torquem collo, nec habens crinale capillis. gene re autem maſculino & fœminino inuenitur.

Phaleræ

❡ Da teſtẽ. Impunitatẽ militũ rurſus poti' notat, q̃ laudet. Ordo eſt: Da tu, q offẽſus es teſtẽ ſup. fide dignũ, quẽ iudex dixerit, audeat ille neſcio qs, q vidit pugnos ſup. i. te iactos dicere: ego vidi pugnos. ſ. & ego credã illũ dignũ barba & capillis maiorũ. i. ſeueritate, quã priſci tenuerũt. tu miles poſ ſis citius producere teſtẽ falſum cõtra paganũ. i. ruſticum lę ſum, q̃ loquentẽ vera, cõtra fortunã. i. in pręiudiciũ bonorũ. armati. ſ. militis: aut cõtra pudorẽ. i. famã eius. Notemus uel hoc verbũ irriſionis notã habet. Notemus nunc alia pręmia atq; alia emolumenta. i. lucra ſacramẽtorũ. i. iuratorũ militũ. Si iprobus vicinus ademit mihi nõ militãti. conuallẽ. i. par tẽ in valle poſitã ruris auiti: qđ bona fide diu etiã maiores mei poſſederũt. aut ſi ademit mihi campũ. i. locum capacẽ & planũ. aut ſi effodit de medio limite. i. de cõfinio & termino. ſacrũ ſaxum. i. religioſe cultum. qđ mea annua puls coluit cũ vetulo libo. i. quod annuo ſacrificio pſecutus ſum. aut ſi de bitor pergit. i. pſeuerat nõ reddere nũmos ſumptos a me. di cẽs chirographi. i. manu ꝓpria ſcripta. ligni. i. tabellę ligneę & ceratæ. ſupuacui. i. ad nil ſeruientis, eſſe ſup. vana. i. mẽda cia & nullius fidei. annus qui inchoet lites totius populi erit mihi expectãdus: in vrbe. ſ. ſed mille. i. inumera tędia. erunt ferenda. i. toleranda. quoq;. i. etiã tunc: cũ annus venerit. & mille moræ. i. dilationes erunt ſup. ferendę. ſubſellia. i. loca, in quibus iudices ſedeãt: ſternuntť toties tm̃. i. ita q nihil agať, cũ iudices deſint. & hoc Ceditio. i. illo cauſidico facũdo. po nente. i. deponẽte lucernas: quas adduxerat: vt vel noctu au diať. vel ponẽte lucernas. i. nõ amplius vigilãte: vt bene oreť cũ nõ ſit locus dicẽdi: ſed meli' priori modo. & Fuſco. i. alio cauſidico iã micturiẽte. i. exeunte vt mingat. nos ergo para ti agere cauſas digredimur. & pugnamus. i. certamus. in are na. i. exercitio fori. lenta. i. lente ꝓcedente & ſæpe differẽte. Aſt. i. ſed. tẽpus agendi p̃ſtať illis: quos arma tegunt. & quos balteus. ſ. militaris ambit. i. cingit: hoc eſt militibus: qđ placi tũ eſt illis. nec res atteritur. i. cõſumiť. ſufflãine. i. dilatiõe lõ gę litis: ſicut ſufflamẽ atteriť lõgo tractu, aut deſcenſu rota rũ. eſt eni quod ſub rotis poniť in deſcenſu. Præterea ius te ſtandi. i. faciẽdi teſtamentũ de peculio caſtrenſi datur ſolis militibus. viuo pr̃e. i. exiſtentibus etiã ſub poteſtate patris. Nã placuit ſup. legiſlatoribus ea q̃ ſunt parta labore militię. nõ eſſe in corpore cenſus. i. matrimonii: cuius pater tenet oẽ regimẽ. ergo q̃uis pater iã tremulus. i. vetulus captat Cora nũ (ſicut apud Horatiũ Naſica captauit Coranũ) Coranũ dico cõitẽ ſignorũ: & merentẽ æra caſtrorũ. i. militãtẽ. æquus . i. iuſtus. labor. prouehit. i. ad diuitias uehit hunc. ſ. Coranũ: quia pater nõ põt ipſi inuito auferre. & reddit ſua. i. debita dona pulchro labori. Certe hæc uideť referre. i. intereſſe ip ſius ducis: vt is idẽ, qui erit fortis. i. ſtrenuus i bello, ſit feliciſ ſimus. i. ditiſſimus. ut omnes ſub eo militantes, ſint læti pha leris: id eſt ornamẽtis equorum ſuorũ. & torquibus: id eſt ca thenis ex auro intortorq́ qui equitibus iuratis dantur.

ASCẽ.

Hæc ſunt lector optime: quæ quanta maxime potui mus facilitate, atque breuitate literarum tyroni explicuimus: ad quem ſic perorare iubet.

❡ Aſcenſius ad literariæ militiæ tyrunculum.

Claude puer faciles (ſat prata bibere) canales:
  Arida iam toto non ſitit herba ſolo.
Vis manifeſta loquar? ſatis explanaſſe poetam
  Arbitror: ut deſit quod dubitare queas.
Acria mellifluo diluta falerna liquore
  Promimus: & liquidis cæcuba fluminibus.
Quid dubitas? claris obſcura volumina verbis
  Explicui: iam me credo nouelle capis.
Cretica cui nullo ſapiunt diluta fluento
  Ebibat: his nulli demimus cœnophorum.
Tarde quid hic hæres? facilis ſi noſtra Minerua eſt
  Plus æquo: alterius per lege ſcripta, licet.
Bina tuis poſui (ſi neſcis) pocula menſis:
  Hæc præbent liquidum flumen: at illa merum.
Dilue fonte merum, ne ſit tibi ſinciput ægrum:
  Singula ve ut ſapiunt illa, vel illa bibe.
Nil capies unquam? duo commentaria iunxi:
  Vt vel utrunq; legas: alter[illegible] ue, Vale.

Venetiis per Bernardinum de Bindonis. Anno Dñi. M. D. XXXIX.

REGISTRVM.
✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V

Omnes Quaterni præter ✠ Ternus, V Quinternus. Quinterni, XVI, car. iiii.

VA1
1552869

1101
A
14